بيوت الصالحين

Buyûtu's-Sâlihîn

(Salihlerin Evleri)

Bütün Yönleriyle

Ev İçindeki Sünnetler

Hazırlayan:
Feyzullah Birışık

KARINCA POLEN

ÖNSÖZ

Oyun ve eğlence olsun diye yaratılmayan insanoğlu yeryüzüne merhaba der demez insan nefsine hoş gelen birçok görsel güzelliklerle karşılaşır... O güzellikler içinde kaybolup Rabbini unutması için nefis devreye girer ve Allah ile insan arasında kalır ve aşılmaz duvarların oluşmasını sağlamaya çalışır...

Rabbini unutan bir insan iradesini nefsinin direktiflerine emanet ederek dünyadan alınacak tüm zevkleri tatmaya çalışır... İnsanın kendi nefsinin pençesine kurban edilmesini istemeyen Allah-u Teâlâ insana doğru ve eğik yolu en ince detayına kadar anlatan bir hayat kitabı göndererek yarattığı insanı başıboş bırakmadı...

Dünya sevgisi, ahiret inancı eksikliği ve batının hayat kitabımıza olan şüphe tuzağı maalesef bizleri Kur'an'dan uzaklaştırdı... Diriler için inen ve dünyada nasıl mutlu ve huzurlu yaşanacağı projesini sunan hayat kitabı artık ölülere okunan bir dua kitabı konumuna geldi...

Hayat kitabından uzaklaşan insan kendisini cehenneme yuvarlatmak için sabırsızlıkla bekleyen şeytana adım adım yaklaştığının belkide farkında değildi. Bakınız Allah-u Teâlâ bu sahneyi nasıl resmediyor;

"Kim, Rahman'ın Zikri'ni görmezlikten gelirse biz onun başına bir şeytan sararız. Artık o, onun ayrılmaz dostudur.

"Şüphesiz bu şeytanlar onları doğru yoldan saptırırlar. Onlar ise doğru yolda olduklarını sanırlar.

Sonunda bize geldiğinde, arkadaşına, "Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı! Ne kötü arkadaşmışsın!" der. Onlara, "(Bu temenniniz) bugün size asla fayda vermez. Çünkü zulmettiniz. Hepiniz azapta ortaksınız" denir."[1]

Şeytanın insana musallat olmasıyla insan kolay kolay bu girdaptan çıkamaz. Ne zamanki aklını başına alır ve ilahi uyarılara kulak verirse ve Allah'ın yardımına güvenirse işte o zaman kendisini cennet kapısına kadar götürecek ayak izlerini takip etmeye başlar...

Değerli okuyucu kardeşim;

Dünyanın neresinde ve hangi koşullarda yaşarsak yaşayalım, önümüze iki farklı yol çıkar;

---

1 Zuhruf. 36,39

"Cennet ve cehennem yolu."

İnsan ya cennet yolundadır ya da cehennem... Cennet yolunda olan insanla cehennem yolunda olan insanın hem yaşantısı, hem hobileri, hem fobileri hem de değer yargıları birbirlerinden tamamen farklıdır. Cennet yolunda emin adımlarla yol alan insan kendisini aralıksız nimetler içinde yüzdüren rabbine tertemiz ve alnı ak bir şekilde kavuşmak için çokça salih ameller işlemeye çalışırken cehennem güzergâhındakinin ise aklına yaratıcısı çok nadiren gelir...

Değerli okuyucu kardeşim;

Cennet yolunda olan insanlar bir yandan Allah'ı zikrederken diğer yandan asıl yurdu olan cennet yurdundaki derecelerinin artması için salih ameller işlemeye çalışırlar. Sanki şu ayet tecelli eder;

"Andolsun, Allah'ın Resulünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."[2]

Allah resulünde güzel örnekler alacak kimseler ve Allah resulünün hayatının hangi kesitinin örnek alınacağından bahsedilmemiş olması bizlere şu öğüdü verir:

"Ey Müslüman!

İster zengin ol, ister fakir; ister genç ol, ister yaşlı; ister evli ol, ister bekâr; ister tahsilli ol, ister olma, ister köyde yaşa ister şehrin tam ortasında; ister çalışan ol, ister çalışmayan; ister sıhhatli ol, ister hasta... Sen her halükarda peygamber efendimizi örnek almalısın... **Çünkü Allah'ın rızasına-sevgisine ve günahların bağışlanmasına giden yol, efendimiz aleyhisselam'ı örnek almaktan geçer;**

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız hemen bana uyun ki Allah da sizleri sevsin ve suçlarınızı bağışlasın; Allah, daima bağışlayan ve esirgeyendir."[3]

Efendimizi -Aleyhisselam- örnek alın derken hayatının sadece bir bölümünü, ya da sadece namaz ve hac gibi ibadetlerini, ya da sadece kılık kıyafetini örnek alın demeniş olması bizlere Efendimiz aleyhisselam'ın gerek evde gerek ev dışında, gerek savaşta, gerek barışta, gerek gece, gerek gündüz **peygamber olduğu gün ve ölümü arasındaki hayatının her saniyesini örnek almaya çalışmalıyız**...

Peygamber efendimizi en iyi örnek almaya çalışanlar kimlerdi?

Peygamber efendimiz nasıl örnek alınır? Sorusuna cevap bulmamız gerekiyor... Ya örnek almaya çalışırken nefsimizin istediği yönlerini örnek alacağız ya da sahabelerin efendimiz aleyhisselamı örnek almaya çalıştıkları gibi...

2 Ahzab. 21
3 Al-i İmran. 31

Bakın bir sahabe Resulullah aleyhisselamın hayatının hangi kesitini merak edip öğrenmek istiyor;

Bize Ebu Kureyb Muhammed b. Ala rivayet etti, dedi ki: Bize İbni Bişr, Mis'ardan, o da Mikdam b. Şurayh dan o da babasından naklen rivayet etti. Babası şöyle demiş, Aişe'ye sordum "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- evine girdiği vakit ilk işe nerden başlardı?" dedim.

— "Misvaktan" cevabını verdi.[4]

Bu sahabe Efendimiz aleyhisselamın ev içindeki hayatını öğrenip örnek almak istiyor. Çünkü ömrün neredeyse yarısı evde geçiyor.

Başka bir sahabe Efendimiz aleyhisselam'ın özel zevkini örnek almak istiyor;

Enes b. Mâlik'ten, dedi ki: "Bir terzi hazırladığı bir yemeğe Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i davet etmişti.

Enes dedi ki: Ben de o yemeğe Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte gittim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e arpa ekmeği ve içinde kabak taneleri ve kurutulmuş et bulunan sulu bir yemek ikram edildi. Enes dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in tabağın etrafındaki kabak tanelerini ayıkladığını gördüm. İşte o günden bu yana ben de kabağı hep severim."[5]

Değerli okuyucu kardeşim;

Gördüğümüz gibi Allah-u Teâlâ'nın kendilerinden razı oldum dediği sahabelerin gözü ve kulağı hep Efendimiz aleyhisselam'ın üzerindeydi. O, -sallalahu aleyhi vessellem- ne yapıyorsa aynı şekilde yapmak isterlerdi. Hatta namaz kılarken bile namaz dışı bir hareketinin de aynısını tekrarlamışlardı.[6]

Gelin, bizlerde Efendimiz aleyhisselam'ın ev içindeki tüm sünnetlerini yaşamaya çalışalım. Hayatımızın herhangi bir kesitinde, mesela yemek yerken sevap kazanmak istiyorsak efendimiz aleyhisselam'ın yediği gibi yersek sevap kazanırız. Yoksa yemek yemekten dolayı sevap kazanamayız. Wc'ye girip çıkmak zaruri bir ihtiyaç ve burada sevap kazanılmaz. Ama efendimiz aleyhisselam'ın Wc' sol ayakla dua ederek girip, sağ ayakla dua ederek çıktığı gibi çıkarsak sevap kazanmış oluruz. Aksi halde ömrümüzün çok büyük bir kısmı boşa geçmiş olur.

Değerli okuyucu kardeşim;

---

4 Müslim

5 Buhari. 5537

6 Efendimiz aleyhisselam namazda ayakkabılarını çıkarmış, namaz sonrası arkasında namaz kılan tüm sahabelerin de ayakkabılarını çıkardığını görmüş, bunun üzerine; 'Cebrail aleyhisselam ayakkabılarımda necasetin olduğunu söylediği için çıkardım.' Demiştir.

Ben de ömrünün yarısını evinde geçiren bir Müslüman olarak Efendimiz aleyhisselam'ın ev içindeki sünnetlerini merak ettim ve Efendimiz aleyhisselam'ın eve girip çıkıncaya kadarki tüm sünnetlerini hadis kaynaklarından toplayıp bir araya getirdim. Sofra adabından tutun, ev içinde yaşayan haşereler hakkındaki sözlerine kadar, ev içinde ölüm sekeratı ve ölüm olursa ne yapacağımız hakkındaki sözlerinden tutun da ev içindeki musibetlere kadar tüm yaşantı ve sözlerini binlerce hadis arasında titizlikle seçip bir araya getirmeye çalıştım.

Bütün yönleriyle ev içindeki sünnetler adını koyduğum bu çalışmayı Mısır'ın önde gelen âlimlerine[7] sundum ve onların fikirlerini değerlendirerek eseri tamamladım...

Bu eserde ev içinde geçen hadisleri araştırırken bazen âlimlerimizin zayıf olarak görmüş olduğu hadislerle de karşılaştım. Zayıf hadis[8] uydurma hadis olmadığı için bu eserde yer vermeyi uygun gördüm. En azından o hadisin sıhhat derecesini bilinmesi açısından önemliydi.

Ev içindeki sünnetler adını koyduğum bu eseri hazırlarken en ince detayına kadar inip ev dışında bir hadisin bile kalmasını istemedim. Böylelikle tüm sünnetlerin ihyasına katkıda bulunabileceksem bu Allah'ın bana bir fadlıdır.

Bu eseri hazırlarken fikirleriyle bana destek olan;

Şemseddin Özaykan hocama, Malatya'nın önde gelen ilim adamlarından Mehmet Alptekin hocama, Ebu Ömer hocama, Dr. Şerafettin Kalay hocama, Sadık hocama, Rıdvan hocama, Ebuzer Aydın, Said Öztürk, İsmail Öztürk kardeşlerime, Mısırlı hocalarımdan Dr. Seyyid Hüseyin el- Affani, Dr. Yasir Burhami ve Muhammed Affani'ye teşekkürlerimi sunarak Rabbimden kendilerini cennetle müjdelemelerini diliyorum.

Ve sizleri Resulullah aleyhisselam'ın ev içindeki sünnetleriyle baş başa bırakıyorum.

02.07.2011. Bahçelievler-İstanbul. Feyzullah Birışık.

7 Dr. Seyyid Hüseyin el- Affani, Dr. Yasir Burhami.

8 Akidede delil olarak alınmayan bir zayıf hadisle amel etmede sakınca görmezler âlimlerimiz.

HUTBETUL HACE

إِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ ، نَحْمَدُهُ ، وَنَسْتَعِينُهُ ، وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا ، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلا تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلا سَدِيدًا . يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا.

أما بعد :

فإن أصدق الحديث كتاب الله ، وخير الهدي هدي محمد ، وشر الأمور محدثاتها ، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة ، وكل ضلالة في النار

Allah-u Teâlâ'ya hamd olsun! O'na şükreder, O'ndan yardım diler, O'nun bağışlamasını isteriz. Nefislerimizin şerrinden, kötü amellerimizden O'na sığınırız. Allah-u Teâlâ kime hidayet ederse onu saptıracak, kimi de saptırırsa ona hidayet edecek yoktur. Şehadet ederim ki; Allah-u Teâlâ'dan başka ibadete layık ilah yoktur. O tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki; Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem O'nun kulu ve rasulüdür.

"Ey iman edenler! Allah'tan korkulması gerektiği gibi korkun ve sizler ancak müslümanlar olarak ölün!" (Ali İmran: 102)

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının! Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allahtan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten sakının! Şüphesiz Allah sizin üzerinize gözetleyicidir." (Nisa: 1)

"Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve sözün en doğrusunu söyleyin ki Allah, amellerinizi ıslah etsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve rasulüne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur." (Ahzab: 70-71)

En doğru söz; Allah-u Teâlâ'nın kitabı ve en hayırlı yolu gösteren Rasulünün sünnetidir. En şerli şey; bidat olan şeydir. Her bidat dalalettir. Her dalalet ateştedir.

1. BÖLÜM:
EVE GELİNCEYE KADARKİ SÜNNETLER

1- Yolculuktan Dönerken Eve Haber Vermek

• Cabir -radıyallâhu anh- şöyle der: 'Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Efendimiz çıktığı seferden dönen veya gittiği herhangi bir yerden evine gelen kişinin, sanki evdekilerin bir açığını, hıyanetini yakalamak istercesine, habersiz bir şekilde evine dalmasını, gece vaktinde gelip aniden evine girmesini yasakladı.'[1]

Açıklama:

Sahabeden Abdullah İbn Mesud'un -radıyallâhu anh- oğlu Amir Ebu Ubeyd'e -radıyallâhu anh- şöyle der: Babam Abdullah İbn Mesud eve gireceği zaman, içeride bulunanlara gelişini haber verecek davranışlarda bulunurdu. Yani herhangi bir şekilde onlara kendisinin geldiğini belli ederdi. Mesela konuşur, konuşurken de sesini yükseltir, evdekilerin kendisini tanımalarını sağlardı.[2]

İmam Ahmed b. Hanbel -radıyallâhu anh-; evine giren bir kimsenin, öksürerek veya ayakkabılarını ses çıkaracak şekilde yere vurarak içerdekileri gelişinden haberdar etmesi güzel bir davranıştır." der.[3]

İmam Ahmed b. Hanbel'în oğlu Abdullah da babasının davranışlarını şöyle anlatır: Babam camiden dönüp eve girerken, henüz eve girmeden, ayakkabılarını hızlıca yere vururdu böylece ayakkabı sesleri duyulsun ve eve girmek üzere olduğu bilinsin isterdi. Bazen de öksürür; evde bulunanlar tarafından eve girişinin bilinmesini sağlardı.[4]

Evinize girerken, yanlarına gelmeden önce içeridekileri gelişinizden haberdar ediniz. Birden gelip içeri dalışınız, aniden ortada görünmeniz evdekileri ürkütmesin, içlerine korku salmasın veya içeri girişiniz sizi içinde ihanet kuşkuları taşıyan, neler olup bittiğini araştırmak için böyle davranan biri konumuna düşürmesin.[5]

---

1 Müslim. 715.
2 Abdulfettah Ebu Gudde. İslam Edebinden Demetler. İnsan vakfı yayınları. sayfa: 58
3 Abdulfettah Ebu Gudde. A. g. e: sayfa: 58
4 Abdulfettah Ebu Gudde. A. g. e: sayfa: 58
5 Abdulfettah Ebu Gudde. A. g. e: sayfa: 57

2- Eve Gelirken Okunacak Zikirler

"Hamd-u sena sadece Allah'a, salat ve selam da ardından peygamber gelmeyecek olan yüce Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- olsun."[6]

أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ (اَللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَاشَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَلاَيَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)

Taşlanarak Allah'ın huzurundan kovulan şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım. (Allah, O'ndan başka ibadet edilecek kimse yoktur. O Hayy'dır, Kayyum'dur, kendisine ne uyku, ne uyuklama gelir. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. Onun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. Onun Kürsüsü gökleri ve yeri içine alacak şekilde kaplamıştır. Onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O yücedir, azamet sahibidir.)[7]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اَللهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: O Allah birdir. Allah Samed'dir (O hiçbir şeye muhtaç değil, ama her şey O'na muhtaçtır). O doğmamış ve doğurmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur."[8]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ * مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ * وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ * وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ)

---

6 عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ " لأَنْ أَقْعُدَ مَعَ قَوْمٍ يَذْكُرُونَ اللهَ تَعَالَى مِنْ صَلاَةِ الْغَدَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ أَرْبَعَةً مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ وَلأَنْ أَقْعُدَ مَعَ قَوْمٍ يَذْكُرُونَ اللهَ مِنْ صَلاَةِ الْعَصْرِ إِلَى أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُعْتِقَ أَرْبَعَةً

Enes b. Malik -radıyallâhu anh-'dan: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sabah namazından güneş doğana kadar Allah'ı zikreden bir toplulukla oturmam, İsmail soyundan dört kişiyi azad etmemden bana daha sevimlidir. İkindi namazından güneş batana kadar Allah'ı zikreden bir toplulukla oturmam, dört kişiyi azad etmemden bana daha sevimlidir." Ebu Davud (h. 3667), el-Elbani, hadisin hasen mertebesinde olduğunu söyler. Bkz. Sahih-i Ebu Davud (2/698).

7 Bakara, 255 (Ayetu'l-Kürsi). "Kim bunu sabahladığı zaman okursa akşam oluncaya kadar cinden korunur. Kim de akşamladığı zaman bunu okursa sabah oluncaya kadar cinlerden korunur." Hakim, 1/562. el-Elbani, hadisin sahih olduğunu İmam Nesai ve Taberani'ye isnad ederek söyler ve Taberani'nin senedinin ceyyid olduğunu ekler. Bkz. Sahihu't-Terğib ve't-Terhib, 1/273.

8 İhlas suresi.

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçünün şerrinden ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım."[9]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: İnsanların kalblerine vesvese sokan, pusuya çekilen cin ve insan (şeytanı)nın şerrinden, insanların Rabbine, insanların Melikine (Hakimine), insanların İlahına sığınırım."[10] *(Üç kere okunacak.)*

"أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلهِ وَالْحَمْدُ لِلهِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىكُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ، وَسُوءِ الْكِبَرِ، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ"

"Biz ve mülk Allah'a ait olarak sabahladık.[11] Hamd (övgü) Allah'adır. Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir ve O'nun ortağı yoktur. Mülk (hakimiyet) ve hamd (övgü) O'nadır. Ve O her şeye kadirdir. Ey Rabbim! Senden, bugünün ve bugünden sonraki (günlerin) hayrını ister, bugünün şerrinden ve bugünden sonraki (günlerin) şerrinden de sana sığınırım.[12] Allah'ım! Tembellikten, bunaklık derecesinde ihtiyarlık ve acizlikten, cehennem ateşinden ve kabir azabından sana sığınırım."[13]

"اَللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ وَ إِلَيْكَ النُّشُورُ"

"Allah'ım! Senin inayetinle sabahladık ve iradenle akşama eriştik.[14] Senin iradenle hayat bulur ve senin iradenle de ölürüz. (Ölümden sonra) dönüş sanadır."[15]

9 Felak suresi.
10 Nas suresi.
11 Akşam olunca: "Biz ve mülk Allah'a ait olarak akşamladık." denir.
12 Akşam olunca: "Ey Rabbim! Senden, bu gecenin ve bu geceden sonraki (gecelerin) hayrını ister, bu gecenin şerrinden ve bu geceden sonraki (gecelerin) şerrinden de sana sığınırım." denir.
13 Müslim, 4/2088.
14 Akşam olunca: "Allah'ım! Senin inayetinle akşamladık ve iradenle sabaha eriştik. Senin iradenle hayat bulur ve senin iradenle de ölürüz. (Ölümden sonra) dönüş sanadır." denir.
15 Tirmizi, 5/466. Bkz. Sahih-i Tirmizi, 3/142.

"اَللّٰهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَ أَنَا عَبْدُكَ، وَ أَنَا عَلَىعَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ"

"Allah'ım! Sen Rabbimsin, senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın. Ben senin kulunum. Gücüm yettiğince ahdin ve va'din üzerindeyim, yaptığım kötülüklerden de sana sığınırım. Üzerimdeki nimetlerini itiraf ve günahlarımı ikrar ederim, beni affet; çünkü günahları ancak sen affedersin."[16]

"اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ"

"Ey Allah'ım! Bedenime, kulağıma ve gözüme afiyet bağışla. Senden başka ilah yoktur. Küfürden, fakirlikten ve kabir azabından ancak sana sığınırım. Senden başka ilah yoktur." (Üç defa tekrarlanır.)[17]

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي، وَمَالِي، اَللّٰهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اَللّٰهُمَّ احْفَظْنِي مِن بَيْنِ يَدَيَّ، وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي"

"Ey Allah'ım! Senden dünya ve ahirette af ve afiyet dilerim. Ey Allah'ım! Dinim, dünyam, ailem ve malım hakkında af ve afiyet dilerim. Ey Allah'ım! Ayıplarımı ört ve korkularımdan emin kıl!. Allah'ım! Önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üzerimden gelecek bir kötülükten beni muhafaza buyur. (Yere batırılarak) altımdan helak edilmekten azametine sığınırım."[18]

"اَللّٰهُمَّ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءاً، أَوْ أَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ"

"Ey gizliyi ve görüneni bilen, göklerin ve yerin yaratıcısı, her şeyin Rabbi ve sahibi olan Allah'ım! Senden başka ilah olmadığına şehadet ederim. Nefsimin, şeytanın şerrinden ve şirkten, günah işlemekten veya o günahı bir müslümana yüklemekten sana sığınırım."[19]

16 "Kim bunu akşamladığı vakit içtenlikle inanarak söyler de o gece ölürse cennete girer. Sabahladığı vakit yaparsa da böyledir." Buhârî, 7/150.

17 Ebu Davud, 4/324. Ahmed, 5/42. Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle, h. 22. İbn es-Sünni, h. 69. Buhârî, Edebü'l-Müfred. Allame b. Baz, Isnadın hasen mertebesinde olduğunu söyler. Bkz. Tuhfetu'l-Ahyar, s. 26. Elbani hasen demiştir.

18 Ebu Davud, İbn-i Mace. Bkz. Sahih-i İbn-i Mace, 2/332.

19 Tirmizi, Ebu Davud; Bkz. Sahih-i Tirmizi, 3/142.

"بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَيَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ وَهُوَالسَّمِيعُ الْعَلِيمُ"

"Yüce adına sığınana yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın adı ile... O hakkıyla işiten ve bilendir." (Üç kere)[20]

"رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالإِسْلاَمِ دِيناً، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّىالله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيّاً"

"Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan ve peygamber olarak Hz. Muhammed'den -sallallâhu aleyhi vesellem- razı oldum." (Üç kere)[21]

"يَاحَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَلاَ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ"

"Ey Hayy ve Kayyum olan Allah'ım! Senin rahmetine iltica eder, yardımını dilerim. İşlerimin hepsini düzelt. Göz açıp kapayıncaya dek beni nefsime terk etme."[22]

"أَصْبَحْنَاوَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذَاالْيَوْمِ، فَتْحَهُ وَنَصْرَهُ وَنُورَهُ، وَبَرَكَتَهُ، وَهُدَاهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِيهِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ"

"Biz ve kainatın mülkü (ve tasarrufu) alemlerin Rabbi olan Allah'a ait olarak sabahladık. Ya Rabbi! Senden bu sabahın hayrını, fethini (başarısını, kolaylığını) bereketini, nusretini, nurunu ve hidayetini dilerim. Onun ve ondan sonra gelecek sabahların her türlü şerrinden de sana sığınırım."[23]

"أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الإِسْلاَمِ وَعَلَى كَلِمَةِ الإِخْلاَصِ، وَعَلَى دِينِ نَبِيِّنَامُحَمَّدٍﷺ، وَعَلَى مِلَّةِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ، حَنِيفاً مُسْلِماً وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ"

"İslam fıtratı, ihlas kelimesi (şehadeteyn) üzerine, Efendimiz Hz. Muhammedin -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmeti ve atamız Hz. İbrahim'in milleti üzere sabahladık. O (Hz. İbrahim) hanif ve müslümandı, hiçbir zaman müşriklerden olmadı."[24]

---

20 "Sabah ve akşam üç kere söyleyene bir şey zarar vermez." Ebu Davud, 4/323. Tirmizi, 5/465. İbn-i Mace, Ahmed tahric etti. Allame b. Baz, isnadının hasen olduğunu kaydeder; Tuhfetu'l-Ahyar, s. 39. Bkz. Sahih-i İbn-i Mace, 2/332.

21 "Bunu sabah ve akşam üç kere söyleyeni razı etmesi, kıyamet günü Allah üzerine hak olur." Ahmed, 4/337, Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle h. 4, İbn es-Sünni h. 68, Ebu Davud 4/418, Tirmizi 5/465; İbn Baz, "hadis hasendir" der. Tuhfetu'l-Ahyar s. 39.

22 Hakim'in sahih olduğunu söylemesine, İmam Zehebi muvafakat eder, 1/545. Bkz. Sahihu't-Terğib ve't-Terhib, 1/273.

23 Ebu Davud, 4/322; Şuayb ve Abdülkadir el-Arnavut, isnadının hasen olduğunu söylemişlerdir; Bkz. Zadu'l-Mead, 2/273).

24 Ahmed, 3/406-407; İbn es-Sünni, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle, h. 34. Bkz. Sahihu'l-Cami, 4/209.

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ"

"Yüce Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan uzak tutar, O'na (hamd ve şükür) ederim!" (Yüz defa tekrarlanır.)[25]

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ"

"Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye kadirdir." (On kere okunur. Müsait değilse bir kere ile iktifa edilir.)[26]

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ"

"Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye kadirdir." (Sabahladığında yüz defa söylenir.)[27]

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ"

"Yarattıklarının sayısınca, kendisinin razı olacağı kadar, Arş'ının ağırlığı ve kelimelerinin çokluğunca hamdederek Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim." (Sabahlayınca üç defa söylenir.)[28]

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْماً نَافِعاً وَرِزْقاً طَيِّباً وَعَمَلاً مُتَقَبَّلاً"

"Ey Allah'ım! Senden yararlı ilim, güzel (helal) rızık ve makbul amel dilerim." (Sabahlayınca söylenir.)[29]

"أَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ"

"Allah'tan bağışlanma diler, O'na tevbe ve istiğfar ederim." (Günde yüz defa okunur.)[30]

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ"

25 "Sabahladığı veya akşamladığı zaman yüz kere bunu söyleyen kimse, başkası da onun kadar veya daha çok söylemedikçe kıyamet gününde onun getirdiğinden daha faziletli bir amel getiremez." Müslim, 4/2071.

26 Nesaî, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle, h. 24. Bkz. Sahihu't-Terğib ve't-Terhib, 1/272. İbn Baz, Tuhfetu'l-Ahyar, s. 44; fazileti hk. Bkz. a. g. e. s. 146, h. 255.

27 "Bunu bir günde yüz kere söyleyen on köle azad etmiş kadar sevap alır. Bununla ona yüz hasene yazılarak ondan yüz günah silinir. Akşamlayıncaya kadar o gün şeytandan korunur. Bundan daha çok amel işleyen bir adamdan başka hiç kimse onun getirdiğinden daha faziletlisini getiremez." Buhârî, 4/95. Müslim, 4/2071.

28 Müslim, 4/2090.

29 İbn es-Sünni, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle h. 54. İbn-i Mace, h. 925. Şuayb ve Abdulkadir el-Arnavut, isnadının hasen olduğunu söylemişlerdir. Bkz. Zadu'l-Mead, 2/375.

30 Bkz. Buhârî, Fethu'l-Bari, 11/101. Müslim, 4/2075.

"Sözlerinin tamamı (ki sayısızdır) ile yarattıklarının şerrinden Allah'a sığınırım."[31]

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ"

"Ey Allah'ım! Senin salat ve selamın Peygamberimiz Hz. Muhammed'in -sallallâhu aleyhi vesellem- üzerine olsun." (Sabah, akşam onar defa).[32]

3- Bineğe Binerken Okunacak Zikirler

Allah Teala şöyle buyurmuştur:

وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ * لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

"Allah sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyler yarattı, onların sırtlarına binip oturasınız diye. Sonra onların üzerine oturunca Allah'ın nimetini hatırlayıp şöyle diyesiniz: (Bunları bizim hizmetimize veren Allah'ın şanı ne yücedir! (O, bütün noksanlıklardan beridir. O'nun ihsanı olmasaydı, biz bunlara güç yetiremezdik. Muhakkak ki biz Rabbimize dönmüş olacağız.)"[33]

"بِسْمِ اللهِ، اَلْحَمْدُ لِلهِ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ اَلْحَمْدُ لِلهِ، اَلْحَمْدُ لِلهِ، اَلْحَمْدُ لِلهِ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَايَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ"

"Allah'ın adıyla (biniyorum), Allah'a hamd-ü senalar ederim. (Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Hiç şüphesiz sonunda Rabbimize döneceğiz.) Bu anlamdaki ayeti okuduktan sonra şöyle denilir; "Elhamdulillah, elhamdulillah, elhamdulillah (övgü Allah'a mahsustur)! Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber (Allah en uludur)! "Ey Allah'ım! Seni tenzih ve tesbih ederim. Ben kendime gerçekten zulmettim. Beni(m günahlarımı) bağışla. Gerçekten, günahları senden başka affeden yoktur."[34]

---

31 "Kim akşamladığı zaman bunu üç kere okursa o gecenin humması ona zarar vermez." Ahmed (2/290), Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle (h. 590), İbn es-Sünni (h. 68). Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/187), Sahih-i İbn-i Mace (2/266), Tuhfetu'l-Ahyar (s. 45).

32 "Kim sabahladığı zaman on kere ve akşamladığı zaman on kere bana salat getirirse kıyamet günü şefaatim ona ulaşır." Hadisi Taberani, biri "Ceyyid" olmak üzere iki senedle tahric etmiştir. Bkz. Mecmeu'z-Zevaid, 10/120. Sahihu't-Terğib ve't-Terhib, 1/273.

33 Zuhruf. 12-14

34 Ebu Davud, (3/34); Tirmizi (5/501); bkz. Sahih-i Tirmizi (3/157).

Ali İbni Rabia'dan sahih isnadlarla rivayete göre şöyle demiştir: Üzerine binmesi için Ali İbni Ebu Talib'e -radıyallâhu anh- bir hayvan getirildiği bir zamanda ben de bulundum. Hz. Ali ayağını üzengiye koyduğu zaman "Bismillah" (Allah'ın adıyla) dedi. Hayvanın sırtına binip oturduğu zaman:

سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

"Elhamdulillahillezi sehhara lena haza vema kunna lehu mugrinin. Ve inna ila rabbina lemungalibun,

"Bunları bizim hizmetimize veren Allah'ın şanı ne yücedir! O'nun ihsanı olmasaydı, biz buna güç yetiremezdik. Muhakkak ki biz, Rabbimize dönmüş olacağız." dedi.

Sonra üç defa "Elhamdulillah" dedi. Sonra üç defa "Allahu Ekber" dedi. Sonra:

سُبْحَانَكَ إِنِّى ظَلَمْتُ نَفْسِى فَاغْفِرْ لِى فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ

"Subhaneke inni zalemtu nefsi fağfirli feinnehu la yağfiruzzunube illa ente."

"Allah'ım, Seni tenzih ederim. Ben kendime yazık etlim, beni bağışla, çünkü günahları ancak Sen bağışlarsın" dedi. Sonra güldü. Kendisine soruldu: Ey mü'minlerin emiri neden güldün? Şöyle cevap verdi:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i gördüm, benim bu yaptığım gibi yapmıştı. Sonra gülmüştü. Ben (ona) sordum: Ey Allah'ın Resûlü, neden güldün? Şöyle dedi:

Noksanlardan münezzeh olan senin Rabbin, kulunun şöyle demesinden memnun kalır: Allah'tan başka günahları bağışlayanın yok olduğunu bilerek: Allah'ım Benim günahlarımı bağışla." demesinden hoşlanır. Çünkü kulum, 'Benden başka günahları bağışlayacak birinin olmadığını biliyor.'[35]

4- Binit'in Ürkmesi Ya da Arabanın Arıza Yapması Halinde Okunması Gereken Zikirler

Abdullah b.Mesud -radıyallâhu anh- rivayet ediyor. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Herhangi birinizin biniti ıssız bir yerde-çölde-, yolda ürkerse hemen şöyle seslensin:

إذا انفلتت دابة أحدكم بأرض فلاة فلينادِ : يا عباد الله احبسوا يا عباد الله احبسوا ، فإن لله عز وجل في الأرض حاصرا سيحبسه

35 Ebu Davud. Tirmizî. Nesaî... Bu lafız Ebu Davud'a ait bir rivayettir. 2602. Ezkar. Nevevi. Ravza yay. Sayfa: 389.

Allah'ın kulları! Durdurun! Bu duruma engel olun. Çünkü aziz ve celil olan Allah'ın yeryüzünde koruyucuları vardır. Hemen çok uzamadan o rahatsızlığa veya arızaya engel olacaklardır.[36]

Açıklama:

İmam Nevevi Şöyle der:

Ben de şunu söylemek isterim: Kimi büyük alimlerden, hocalarımız tarafından aktarıla gelmiştir. Böyle birisinin bindiği bineği ya da katırı yol esnasında rahatsızlık gösterir, huysuzlaşır. O zat da bu hadisten ve içeriğinden haberdardır. Hemen hadiste ifade olunduğu gibi hareket etmiş ve anında yüce Allah, bineklerini rahata kavuşturmuş, ürkütücü durumu önlemiştir.

Bir defasında ben de bir cemaatte birlikte idim. Derken bineklerden birisi ürküp huysuzluğa başladı. Bir türlü hayvanı sakinleştiremiyorlardı. Ben de hemen aynı hadiste geçtiği ifadeleri söyler söylemez, başka sakinleştirici bir durum ve sebep olmaksızın hayvancağız sakinleşiverdi. Evet, söylediğim ifadeler üzerine sakinleşti.[37]

5- Yolculuktan Eve Gece Gelinmemesi

• Eş-Şa'bi'den rivayete göre o Cabir İbn Abdullah'ı şöyle derken dinlemiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Sizden biriniz evinden uzun süre ayrılmış ise ailesinin yanına geceleyin ansızın girmesin."[38]

Açıklama:

"Erkeğin, hanımına geceleyin baskın yaparcasına (evine) girmesini mekruh görürdü." Enes yoluyla gelen hadiste "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- geceleyin ansızın evine hanımlarının yanına girmezdi. Onlara sabahleyin ya da öğleden sonra giderdi" denilmektedir. Bu hadisi de Müslim rivayet etmiştir.

Dil bilginleri şöyle der: Tuuuk; geceleyin yolculuktan ya da bir başka yerden habersizce gelmek demektir.

Asım'ın, eş-Şa'bi'den, onun Cabir'den diye gelen rivayet yolundaki: "Sizden herhangi bir kimse uzun bir süre evinden ayrı kalmışsa hanımının yanına geceleyin ansızın girmesin" ifadesinde "uzunca ayrılık" kaydı, nehyin illetinin ancak bu durumda var olabileceğine işaret etmektedir. Hüküm varlık ve yokluk bakımından illetiyle beraber söz konusu olur. Dolayısıyla –mesela- ihtiyacını karşılamak için gündüzün çıkıp geceleyin dönen bir kimse hakkında uzunca bir süre ayrılan kimse için söz konusu olan sakıncalar bulunmamaktadır. Çünkü uzunca ayrılığın ertesinde ansızın baskın yaparcasına girmekten yana kişi kendisini güvenlik içe-

36 İbn-i Sünni 509. el-Ezkar Sayfa: 394. Ravza Yayınları
37 Ezkar. Nevevi. Ravza yay. Sayfa: 395
38 Buhârî. 5244

risinde hisseder. Böyle bir durumda, (uzunca ayrıldıktan sonra ansızın giren bir kimse) çoğunlukla hoşuna gitmeyecek şeylerle karşılaşabilir. Hanımını kadından istenen şekilde temizlenmek, süslenmek gibi hususlarda hazırlıksız bulur, bu ise ikisi arasında nefret ve uzaklaşmaya sebep olur. Nitekim buna, bundan sonraki başlıkta gelecek olan hadiste şu buyruğu ile işaret etmiş bulunmaktadır: "Ta ki uzun süreden beri kocası ayrılmış olan kadın etek traşı olsun, saçı başı birbirine karışmış olan kadın da taransın."[39]

6- Merdiven Kullanıldığında Allah'u Ekber Denmesi

Ebu Musa el-Eş'ari şöyle demiştir: Bizler Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in beraberinde bir seferde bulunduğumuz sırada, yüksek bir yere çıktığımız zaman, yüksek sesle tekbir getirirdik. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Nefislerinize acıyınız! Çünkü sizler ne bir sağırı çağırıyorsunuz, ne de bir gaibe sesleniyorsunuz. Muhakkak ki sizler iyi işiten, mükemmel gören ve size çok yakın olan Allah'a dua ediyorsunuz" buyurdu. Ebu Musa dedi ki: Sonra Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- benim üzerime geldi. O sırada ben gönlümden "La havle ve la kuvvete illa billâh=her çare ve kuvvet ancak Allah ile olur" diyordum. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bana "Ey Abdullah b. Kays! La havle ve la kuvvete illa billâh sözünü söyle, çünkü o cennet hazinelerinden bir hazinedir" buyurdu ya da "Sana cennet hazinelerinden birini göstereyim mi?" dedi. [40]

Açıklama:

Yukarıdaki hadisimizde yüksek bir yere çıkıldığında tekbir getirildiğini görmüş olduk. Kullandığımız merdivenler de bir nevi yüksek bir yere çıkmış gibi olacağımızdan her basamakta 'Allah'u ekber dersek bu sünneti ihya etmiş oluruz.[41]

7- Asansör Kullanıldığında Okunacak Zikirler

"بِسْمِ اللهِ، اَلْحَمْدُ لِلهِ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ اَلْحَمْدُ لِلهِ، اَلْحَمْدُ لِلهِ، اَلْحَمْدُ لِلهِ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لاَيَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ"

"Allah'ın adıyla (biniyorum), Allah'a hamd-ü senalar ederim. (Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Hiç şüphesiz sonunda Rabbimize döneceğiz.) Bu anlamdaki ayeti okuduktan sonra şöyle denilir; "Elhamdulillah, elhamdulillah, elhamdulillah (övgü Allah'a mahsustur)! Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber (Allah en uludur)! "Ey Allah'ım! Seni tenzih ve tesbih ederim. Ben kendime gerçekten

39 Fethulbari.
40 Buhârî. 7386
41 Feyzullah Birışık

zulüm ettim. Beni(m günahlarımı) bağışla. Gerçekten, günahları senden başka affeden yoktur."[42]

Açıklama:

Özelliklede şehirde yaşayanlar için asansör vazgeçilmez bir binek aracıdır. Hem apartmanlarda hem de işyerlerinde günde en az 2 defa kullanılan bu bineğe her binişte yukarıdaki duayı okursak terk edilmiş bir sünneti ihya etmiş oluruz.[43]

8- Evlere Kapıdan Girmek

"İyi davranış, asla evlere arkalarından gelip girmeniz değildir. Lakin iyi davranış, korunan (ve ölçülü giden) kimsenin davranışıdır. Evlere kapılarından girin, Allah'tan korkun, umulur ki kurtuluşa erersiniz".[44]

Açıklama:

Ebu İshak şöyle dedi: Bera -radıyallâhu anh-'ın şöyle dediğini işittim:

Bu ayet biz Ensar hakkında indirildi. Ensar hac yapıp da döndüğünde evlerinin kapısından girmezler, arkalarından girerlerdi. Ensar'dan bir adam hacdan döndükten sonra eve kapısından girdi. Sanki bu fiili sebebiyle insanlar tarafından kınandı. Bunun üzerine o ayetler indirildi:[45]

9- Kapıyı Çalarken Kaba Davranmamak

• Enes ibni Malik'ten rivayet edildiğine göre: 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kapıları (ashap tarafından) tırnaklarla çalınırdı.'[46]

Açıklama:

Ashab-ı kiramın edebe son derece riayetlerinden dolayı Peygamberin huzuruna çıkmak istedikleri zaman duyulacak kadar hafif bir sesle parmak uçlarını ve tırnaklarını kullanarak kapıyı çalarlardı. İşitilemeyecek bir durum olduğu zaman, daha fazla, ihtiyaç miktarı bir sesle kapıyı çalmak gerekir. Pat pat şeklinde veya kapılardaki zillere devamlı basarak kapı çalmak edebe aykırıdır. Hem kaba bir harekettir, hem de ev sahibine rahatsızlık vermektir.

Abdulfettah ebu Gudde 'İslam Edebinden Demetler' adlı eserinde şöyle der: Bir kardeşinin, arkadaşının ya da herhangi birinin kapısını çalarken, kapıyı hafif bir şekilde ve kibarca çal. Kapıyı vuruşun, kapıyı çalan birinin varlığını hissettirecek kadar olsun. Genelde kaba ve zorba insanların yaptığı gibi, içeridekileri ürkütecek, korkutacak, edep ve terbiye ölçülerini aşacak bir şekilde kaba, sert ve hızlı çalma.

42 Ebu Davud, (3/34); Tirmizi (5/501); bkz. Sahih-i Tirmizi (3/157).
43 Feyzullah Birışık
44 El-Bakara, 189.
45 Fethulbari. 1803 nolu hadis şerhinden
46 Edebü-l Müfred. 1080 Elbani sahih demiştir.

İmam Ahmed ibn-i Hanbel'e dini konularda soru sormak için gelen bir kadın, kapısını biraz hızlıca çalmıştı. İmam kapıyı açmak için gelirken; hoşnutsuzluğunu ifade için; 'bu kapı çalış şekli, devlet kolluk güçlerinin kapı çalışı gibi,' diyordu.

Bu şekilde kapıyı hafif ve nazik çalma şekli içerde oturan insanların kapıya yakın oturmaları halinde geçerlidir. Yakın olmayanlar, çalınan kapıya uzak oturanlar için ise öfke belirtmeyecek, içerdekileri ürkütmeyecek, korkutmayacak kabalık ifade etmeyecek bir şekilde ve kapının çalındığını kendilerine duyuracak bir şiddette çalınabilir.[47]

10- 'Kim O!' Diye Seslenildiğinde 'Benim!' Denmemesi

• 'Cabir -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldim ve kapısını çaldım. Resul-i Ekrem:

– "Kim o?" dedi.

– Benim, diye cevap verdim. Hz. Peygamber:

– "Benim benim!" diye tekrar etti. Galiba bu cevaptan hoşlanmamıştı.'[48]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz, kendisine kim olduğu sorulan kişinin "ben" veya "benim" gibi bilinmezlik ifade eden ve bir tanıtma unsuru taşımayan kelimelerle cevap vermesini hoş karşılamamıştır. Çünkü bildik tanıdık biri bile olsa, insanları her zaman seslerinden tanıyıp ayırabilme imkânı yoktur. Oysa "Sen kimsin?" veya "Kim o?" tarzındaki sorular, karşıdakini asgari ölçüde tanıma isteği taşır. Ben, benim, bir insan, bir şahıs, Allah'ın bir kulu, bildiğiniz kişiyim gibi cevaplar yeterli değildir.

Çünkü bu cevaplarda kapalılık vardır. Bu ve benzeri hadisleri delil alan İslam âlimleri, "Kim o?" sorusuna böyle kapalı cevaplarla mukabele edilmesini hoş görülmeyen ve edebe uymayan kerih bir davranış kabul ederler. Aslında kötü olan "ben" tabirini kullanmak değil, "ben" dedikten sonra kendini tanıtıcı unsurları, yani adını, soyadını, gerekirse babasının adını ve mesleğini söylemeyi ihmal etmektir.

Özellikle günümüzde bu şekilde etraflı tanıtmalara ne kadar ihtiyaç olduğu, her gün birçok cinayetin işlendiği büyük yerleşim birimlerinde yaşayanlarca daha iyi takdir edilir. Kaldı ki bunun her yerde ve her zaman böyle olması gerektiğine Peygamberimiz'in bu yöndeki hadisleri delalet etmektedir. Müslümanlar, bu edep kurallarını canlı tutmaya olabildiğince özen göstermeli ve bunun medeni bir toplum olmanın kuralları arasında yer aldığını başkalarına göstererek örnek olmalıdırlar.[49]

47 Ebu Gudde. İslam Edebinden Demetler. Sayfa- 79-80

48 Buhârî, İsti'zan 17; Müslim, Adab 38-39. Ayrıca bk. Ebu Davud, Edeb 128

49 Riyazussalihin, Erkam Yayınları - Cilt: 4 sayfa: 467

11- Kim O! Denildiğinde İsim Verilmesi Gerektiği

• 'Enes -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, meşhur Mi'rac hadisinde, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sonra Cibril beni en yakın semaya çıkardı ve kapının açılmasını istedi."

– Kim o denilince:

– Ben Cibril'im, dedi.

– Yanındaki kim denildi.

– Muhammed, dedi. Sonra ikinci kat semaya çıkardı ve kapının açılmasını istedi.

– Kim o denildi.

– Ben Cibril'im, diye karşılık verdi.

– Yanındaki kim denildi.

– Muhammed, dedi. Üçüncü, dördüncü ve diğer semalara yükseldikçe, her birinin kapısında:

– Kim o deniliyordu. O da:

– Ben Cibril'im cevabını veriyordu.'[50]

• Ebu Zer -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Bir gece dışarı çıkmıştım. Bir de ne göreyim, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- tek başına yürüyor. Ben de ay ışığında yürümeye başladım. Resûlullah başını çevirdi ve beni gördü:

– "Kim o?" diye seslendi. Ben:

– Ebu Zer, dedim. [51]

Açıklama:

Resul-i Ekrem Efendimiz Mi'rac yolculuğunda Cebrail (a.s)'ın yanında pek çok şeye dikkat etmiş ve O adeta ilahi takdirin gereği olarak eğitilmiştir. Çünkü bir yere girerken izin istemenin ve sorulan sorulara nasıl cevap verilmesi gerektiğinin bilgisini bize bu Mi'rac mucizesi haberleri içinde anlatma gereği duyması, oldukça dikkat çekicidir. Şu halde, Peygamber efendimizin bize öğrettiği ve yerine getirmemizi, uymamızı istediği edep kurallarının belki pek çoğu, belki de tamamı kendisine Allah tarafından bir şekilde bildirilmiş hususlar olabilir. Bu sebeple, İslam ulemasından pek çoğunun edebe riayeti farz, vacip ve sünnet kısımlarına ayırmaları, neticede bunları ihmal etmemek gerektiği noktasında müslümanları uyarmalarının önemi daha iyi anlaşılmış olmaktadır.

50 Buhârî, Bed'ü'l-halk 6; Enbiya 43; Menakıbü'l-ensar 42; Müslim, İman 259-264. Ayrıca bk. Nesai, Salat 1

51 Buhârî, Rikak 13; Müslim, Zekat 33

... ...

Açıklama:

Bir kimsenin evine veya odasına girmek için tam kapı karşısında durmak edebe aykırıdır. Kapı açılır açılmaz içeriyi gözetlemek ve görmek halleri taşınıldığı izlenimi verir. Bu da nezaketsizlik olur. Onun için Hz. Peygamber'in bize öğrettiği şekilde kapının yan taraflarına çekilmek suretiyle içeri girme izni istenmelidir, üç defa istendikten sonra da, izin verilmezse dönüp gitmelidir.[56]

14- Önce Sol Ayakkabıyı Çıkarmak

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sizden herhangi bir kimse ayakkabısını giyinecek olursa sağını giyinmekle başlasın. Ayakkabısını çıkarttığı takdirde de solu çıkarmakla başlasın. Bu durumda ilk olarak giyilen de sağ olsun, son olarak çıkartılan da o olsun."[57]

Açıklama:

• İbnu'l-Arabi dedi ki: Sağ ile başlamak bütün salih amellerde meşru (şeriatça öngörülen) bir şeydir. Buna sebep ise maddi olarak sağın daha güçlü oluşu, şer'an de onun önceliğinin teşvik edilmiş olmasıdır.

Nevevi der ki: İkramda bulunmak yahut süslenmek türünden olan bütün hususlarda sağ ile başlamak müstehaptır. Bunun zıtlı olan işlerde de sol ile başlamak müstehaptır. Helâya girmek, ayakkabıyı, mestleri çıkarmak, mescitten çıkmak, istincada bulunmak ve bunun dışında diğer hoşa gitmeyen işler yapmak gibi.[58]

15- İçeri Sağ Ayakla Girmek

• Hz. Aişe validemizden şöyle nakledilmiştir: "Temizlik yaparken, taranırken, ayakkabısını giyerken, hâsılı bütün işlerinde mümkün olduğu kadar sağdan başlamak, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- hoşuna giderdi."[59]

Açıklama:

Hâkim'in "Müstedrek"inde Enes İbn Malik'in şöyle dediği nakledilmiştir: "Camiye girmeye niyet ettiğin zaman, sağ adımını atman sünnettir. Camiden çıkınca ise, sol ayağını atarsın." Sahabinin "Sünnet bu şekildedir " sözü, bu rivayetin merfu' şeklinde anlaşılması gerektiğini gösterir. Doğru olan da budur.[60]

16- İçeri Girerken Bismillah Demek

• Cabir'den rivayet edildiğine göre, kendisini Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

56 Edebü-l Müfred. 1078 nolu hadis şerhi
57 Buhârî 5856
58 Fethulbari: 5856 nolu hadis şerhi. Polen yayınları
59 Buhârî. 426
60 Fethulbari. 426 nolu hadis şerhi.

"— İnsan evine girdiği zaman, eve girişinde ve yemek yiyişinde Allah'ı anarsa (kendi arkadaşlarına ve yardımcılarına) :

— Size (burada) gecelemek de yok, yemek de yok, der. Eve girip de, girişi anında Allah'ı anmazsa, şeytan: Siz, geceleme yerime kavuştunuz, der. Eğer yemek yiyişinde de Allah'ı anmazsa, şeytan: Siz hem geceleyecek yere, hem de yemeğe kavuştunuz, der."[61]

Açıklama:

Besmelenin faziletiyle ilgili hadis-i şeriflerde her yararlı işe Allah'ın adı ile başlanılırsa, o işin bereketli olacağı, aksine Allah'ın adı anılmayınca hayırsız ve güdük olacağı sabit bulunmaktadır. Eve girmek ve yemek yemek yararlı işlerden oldukları cihetle, bunlara mübaşeret zamanında besmele getirmek gerekir.

Besmele Allah'ın rahmetini davet eder, rahmet meleklerinin bulunmasını celbeder. Meleklerin bulunduğu yerden de şeytanlar ve keder veren şeyler kaçarlar. Onun için evlere girerken besmele çekmeli ve ayrıca selam da verilmelidir. Böylece Allah'ın rızası kazanılır. Şeytanların ümitleri kırılır.[62]

17- Eve Girerken Selam Vermek

"Evlere girdiğiniz zaman, Allah tarafından mübarek ve güzel bir yaşama dileği olarak kendinize (birbirinize) selam verin."[63]

Açıklama:

Mü'minler kendi evlerine girdiklerinde de aile fertlerine selam verirler. Çünkü selam, insanın başkalarına hem dünya hem ahirette saadet dilemesidir. Selamı alan da aynı şekilde dua ile mukabelede bulunmuş olur. Durum böyle olunca, kişinin kendi aile efradına selam vermesi daha da önem kazanır.

Hatta bu ayet evde kimse olmasa bile, giren kimsenin kendi kendine selam vermesi gerektiğine delil getirilmiştir. Bu durumda verilecek selamın "es-selamu aleyna ve ala ibadillahi's-salihin" şeklinde olması gerektiği belirtilir.

"Bir selam ile selamlandığınız zaman siz de ondan daha güzeliyle selam verin veya verilen selamı aynen iade edin."[64]

"Selam" aynı zamanda Allah Teala'nın güzel isimlerinden biridir. Bu sebeple, müslümanlar selama ve selamlaşmayı yaygın hale getirmeye çok büyük önem vermişlerdir. Diğer milletlerin selamı çoğunlukla işaretlerledir. Mesela Hristiyanların selamı elini ağzına koymak, Yahudilerinki birbirine parmaklarla işaret

61 Müslim: (36) Kitabu'l-Eşribe, Hadis: 103.
62 A. Fikri YAVUZ, İmam Buhârî'nin Derlediği Ahlak Hadisleri (Edeb-ül Müfred), Sönmez Neşriyat: 2/459.
63 Nur suresi 61
64 Nisa suresi , 86

etmek veya baş eğip bel kırmak, Mecusilerinki eğilmek, Cahiliye Araplarınınki de Allah ömürler versin demek şeklinde olduğu nakledilir.

Bu ayet-i kerimeden hareketle ulemamız selam vermenin sünnet, almanın farz-ı kifaye olduğu hükmüne varmışlardır. Fakat bunun yeri konusunda bazı sınırlar çizmişler, mesela oyun oynayana, şarkı söyleyene, abdest bozmakta olana, hamamda veya başka bir yerde çıplak bulunana selam verilmeyeceğini; hutbe, sesli olarak Kur'an okuma, hadis rivayeti, ilim okutma, ezan ve kamet esnasında da selam alınmayacağını ifade etmişlerdir. [65]

18- Ev Halkına Selam Vermenin Fazileti

• Enes -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana:

"Yavrucuğum! Kendi ailenin yanına girdiğinde onlara selam ver ki, sana ve ev halkına bereket olsun" buyurdu.[66]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz'in Enes'e -radıyallâhu anh- yavrucuğum, oğulcuğum diye hitabı onun rahmet ve şefkatinin eseridir. Garip kişiye veya mevki ve makamca, ya da yaşça büyük olanların küçüklere oğlum, yavrum, evladım gibi sözlerle hitap etmesinde bir sakınca görülmemiştir. Çünkü bu hitapta sevgi ve şefkat vardır. Selam, bereketin artmasına, hayır ve rahmetin çoğalmasına vesile teşkil eder. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, evde hiç kimse olmasa bile içeri girildiğinde, "es-selamu aleyna ve ala ibadillahi's-salihin" tarzında selam verilmesi tavsiye olunmuştur. Aynı şekilde, bir mescide veya başkasına ait bir eve girildiğinde içeride kimse yoksa "es-selamu aleyna ve ala ibadillahi's-salihin ve's-selamu aleykum ehle'l-beyt ve rahmetullahi ve berekatuh" denilmesi müstehap kabul edilmiştir. Bu davranışların hepsinde Allah'ın zikri ve dua vardır. Zikir ve dua ise, hiçbir müslümanın müstağni kalmaması gereken ibadetler cümlesindendir.[67]

19- Selam Vermede Önceliğin Kimlere Ait Olduğu

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Binitli olan yürüyene, yürüyen oturana, sayıca az olan çok olana selam verir." [68]

Açıklama:

İslam âlimleri, hadiste anılan bu prensiplerin bir tavsiye değil, emir niteliği taşıdığını belirtirler. Binitli olanın, herhangi bir binek hayvanına binmesiyle bir araca binmesi arasında fark yoktur. Binitlinin yaya yürüyene selam vermesinin

65 Riyaz, Erkam Yayınları
66 Tirmizi, İsti'zan 10 (2698)
67 Riyaz, Erkam Yayınları. Cilt: 4 sayfa: 437
68 Buhârî, 6232 Müslim, 2160. Ayrıca bk. Ebu Davud, Edeb 134; Tirmizi, İsti'zan 14 Buhârî'nin bir rivayetinde: "Küçük büyüğe selam verir" ilavesi vardır. Buhârî, İsti'zan 7

sebebi, Allah'ın kendisine binit lutfettiği için mütevazı olması gerektiğindendir. Taki bu kişi kendisini daha hayırlı ve daha üstün görmesin. "Yaya yürüyen", ifadesi bazı rivayetlerde "yoldan geçmekte olan" şeklindedir. Yürüyen kimse, oturana nisbetle bir yere girmiş kabul edilir. Sayıca çok olanların hakkı, az olanlardan daha çok ve önceliklidir.

Bu sebeple az olanlar çok olanlara selam verirler. Muhaddis ve şarih et-Tîybi bunların hikmetini açıklarken, binitlinin yürüyene, yürüyenin oturana önce selam vermeleri, muhataplardan korkuyu gidermek; az olanların çok olanlara selam vermeleri, tevazu göstermek; küçüğün büyüğe selam vermesi de saygı ve hürmetini ortaya koymak maksadına yöneliktir, der.

Esasen bunların her birinde tevazuun bulunduğunu söylemek mümkündür. Selam verenin sevabının selamı alandan daha çok olduğunu da biliyoruz. Burada bilinmesi gereken bir başka önemli nokta, bir kişiye veya bir topluluğa gelenlerin, yanlarına geldiklerine selam vermelerinin temel prensip olduğudur. Bu durumda gelenin binitli olmasıyla yaya olması, yaşça küçük olmasıyla büyük olması, sayıca çok olmasıyla az olması arasında bir fark gözetilmez.[69]

20- Önce Selam Vermenin Fazileti

• Ebu Ümame -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"İnsanların Allah katında en makbulü ve O'na en yakın olanı, önce selam verendir." [70]

Açıklama:

Dinimiz, hayırlı işlerde acele etmeyi ve birbirimizle yarışmayı tavsiye eder. Selam da bu hayırlardan biridir. Bu sebeple önce davranan daha çok sevap kazanır. Çünkü o Allah'ın adını daha önce anmış, karşıdakine daha önce dua etmiş ve hayırlı bir ameli başlatmanın sevabını daha önce kazanmıştır. Peygamberimiz, bu tavsiyeleriyle müslümanları birbirlerine selam vermeye ve birbirleriyle barışık olmaya teşvik etmektedir.[71]

21- Selam Alıp Verme Şekli

Selam veren kimse karşısındaki bir tek kişi bile olsa, çoğul zamirlerini kullanarak "es-selamu aleykum ve rahmetullahi ve berekatuh: Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun" diye selam verir. Selamı alan da "ve aleykumu's-selam ve rahmetullahi ve berekatuh" der. "Aleykum"un başına atıf vavı getirir. Selamın bu tarzda verilip alınması müstehaptır.

69 Riyaz, Erkam Yayınları

70 Ebu Davud, Edeb 133. (5199) Benzer bir rivayet için bk. Tirmizi, İsti'zan 6 (2694) Elbani sahih demiştir.

71 Riyaz, Erkam Yayınları. Cilt: 4. sayfa: 428

•İmran İbni Husayn -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir adam geldi ve:

– es-Selamu aleykum, dedi. Hz. Peygamber onun selamına aynı şekilde karşılık verdikten sonra adam oturdu. Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-:

– "On sevap kazandı" buyurdu. Sonra bir başka adam geldi, o da:

– es-Selamu aleykum ve rahmetullah, dedi. Peygamberimiz ona da verdiği selamın aynıyla mukabelede bulundu. O kişi de yerine oturdu. Hz. Peygamber:

– "Yirmi sevap kazandı" buyurdu. Daha sonra bir başka adam geldi ve:

– es-Selamu aleykum ve rahmetullahi ve berekatuh, dedi. Hz. Peygamber o kişiye de selamının aynısıyla karşılık verdi. O kişi de yerine oturdu. Efendimiz:

– "Otuz sevap kazandı" buyurdular. [72]

Açıklama:

İmran'ın bu rivayeti, Peygamber Efendimizin huzurunda gerçekleşen selam verme ve alma şekilleri ile bunların fazilet açısından kıymetlerini ortaya koymaktadır. Bilinmesi gereken ilk husus, Hz. Peygamber'in, gelen kişilerin verdiği selamların her birinin doğru, geçerli ve caiz olduğunu tasdik ettiğidir. Ancak, bu selamlar, fazilet açısından birbirinden farklıdır. Daha önce de belirtildiği gibi selamın en kısa olanı "es-selamu aleykum" demektir. Bu şekilde selam verene Allah katında on sevap yazılır. Bunun üzerine ilave edilen her selam lafzı için on sevap ilave edilir. Peygamberimiz, kendisine nasıl selam verilmişse öyle mukabelede bulunmuştur. Yani "es-selamu aleykum" diyene "ve aleykumu's-selam" şeklinde karşılık vermiş, bunun üzerine artırana kendisi de aynı şekilde artırmışlardır.[73]

22- Selam Verirken Ehlikitab'a Benzememeye Dikkat Etmek

• Amr bin Şuayb, babasından, o da dedesinden -radıyallâhu anh-: (Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu:)

"Ne Yahudilere ve ne de Hristiyanlara benzemeyin! Yahudilerin selamı parmaklarla; Hristiyanların selamı ise avuçlarla işaret etmektir." [74]

Açıklama:

İster dini isterse de dünyevi olsun Peygamber Efendimiz Yahudi ve Hristiyanlara benzememizi yasaklamıştır. Bu yasaklamayı şu hadis-i şeriflerde görebiliriz:

• "Enes bin. Malik-radıyallâhu anh- dan şöyle bir rivayet vardır: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Medine'ye teşrif ettiklerinde Medinelilerin eğlenip oynadıkları iki günleri vardı. Efendimiz:

72 Ebu Davud, Edeb 132 (5197); Tirmizi, İsti'zan 2 (2689) Şeyh Elbani sahih demiştir.
73 Riyaz, Erkam Yayınları
74 Tirmizi. 2695 Şeyh Elbani hasen demiştir.

-'Bu günler neyin nesidir?' dedi.

Dediler ki: -'Biz cahiliyye devrinde bu günlerde eğlenirdik (Ya Resûlullah) 'Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: -'Şüphesiz Allah size bu günlerin yerine daha iyilerini, Kurban ve fıtır günlerini (Kurban ve Ramazan Bayramlarını)verdi'" [75]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Medine'ye geldiğinde Medineli Müslümanlar cahiliyye yani İslam dışı hayatlarında iki günü bayram diye kutluyorlardı. Bunların biri Nevruz, diğeri de Mihrican'dı. Nevruz Mart ayının 21de, Mihrican'da Eylül'ün 21'de kutlanırdı.

Astronomi uzmanlarının çıkardığı bir şeydi bu. O günlerde hava oldukça mutedil ve gece-gündüz birbirine denk olduğu için o günü bayram diye kutlamışlardı. Bu; diğer insanlar arasında da yayılmış ve bir bayram gibi itibar görerek kutlanmıştır. Ama Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bu cahiliyye bayramlarını hoş görmeyerek reddetmiş yerine mü'minlere iki bayram bırakmıştır. Bunlar, yani Nevruz ve Mihrican yasaklandıktan sonra mü'minler tarafından bir daha kutlanmamıştır. Eğer ashap Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in emrine yerine getirmez o günleri kutlamaya devam etmiş olsalardı muhakkak ki, dinden çıkmış olurlardı. Dolayısı ile mü'minlerin Kurban ve Ramazan bayramı dışında bayramları yoktur. Kutlanması gerekenler bunlardır.

Bu konuda Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- mü'minlere bıraktığı ölçü şudur: "Abdullah ibni Mesud -radıyallâhu anh- Dedi ki: Muhakkak ki ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle derken işittim:

"Kim bir kavmin(topluluğun) karartısını (sayısını) çoğaltırsa o da onlardandır. Ve kim bir kavmin amelinden razı olursa onların amellerinde ortaktır."[76]

Kim hangi kavmin karartısını çoğaltıyorsa, sayısını çoğaltıyorsa o da ondandır. Kim iman tarafının görüşlerini, amellerini, hükümlerini, bayramlarını beğeniyor kabul ediyorsa ondandır. Kim de kâfirlerin görüşlerini, amellerini, hükümlerini, bayramlarını beğeniyorsa o da ondandır.

Bu hadis biz mü'minlere islami olmayan topluluklardan, kurum ve kuruluşlardan uzak olmayı gerekli kılmıştır. Eğer onların, yani kâfirlerin organizelerine, eğlencelerine ve bayramlarına katılacak olunursa, bu hareket sevginin bir nişanesi olduğundan ve kişi sevdiği ile birlikte olacağından bu kişiyi onlardan yapar.

Mü'min şahsiyetli bir insandır! Şahsiyetinin olgunluğunu dininden alır!.. Taklit edeceği merci öncelikle Allah'ın Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-'dir. Allah'ın

75 Ebu Davud (4/ 258) K. Salât Bab: 239 Hadis no: 1134
76 İbni Kesir Cami'u-Mesanid ve's-Sünen (27/308) hadis no: 589

Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hayatıyla mü'minin hayatı aynileşmeli onun yap dediklerini yapmalı, yapma dediklerini yapmamalıdır. Her hareketinin ölçüsünü getirdiği dinden ve Onun -sallallâhu aleyhi vesellem- yaşantısından almalıdır. Taklit de veya benzerlikte başkalarını takip etmek, O'nun -sallallâhu aleyhi vesellem- getirmiş olduğunu beğenmemek ve cahiliyyeye dönmek demektir.

İbni Ömer-radıyallâhu anh-'dan gelen bir rivayette Hz. Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur :

"Kendisini bir kavme benzetmeye çalışan kimse, O kavimdendir."[77]" [78]

Kâfirlere Benzemek İki Türlüdür

Bilinmelidir ki, kâfirlere benzemek iki türlü olur. Birincisi taklit konusu; davranışın onların dinlerine özgü bir hareket olduğunu bile bile yapmaktır. Eğer durum böyle ise onların dinlerine özgü olan bu hareket ya sırf kâfirlere benzemek için yapılabilir -ki buna seyrek rastlanır- ya söz konusu harekete karşı beslenen arzu yüzünden yapılır veya bu hareketin dünya ya da ahiret bakımından fayda sağlayacağı sanılarak yapılabilir.

Bu üç ihtimalin hangisi sebep olursa olsun, onlara özenilerek yapılacak hareketin haram olacağı kesindir. Fakat bu kategoriye giren özenmelerin bazılarında haramlığın sınırı büyük günah olmak hükmüne kadar varırken diğer bazılarında ilgili şeriat delilleri gereğince, küfre ulaşır.

İkinci türlüsü ise taklit hareketi, onlara özgü bir davranış olduğunu bilmeden yapmaktır ki, bu da ayrıca ikiye ayrılır: Birincisi hareket özü itibarı ile kâfirlerden alınmadır. Bu takdirde de söz konusu hareket ya kâfirin yaptıkları gibi yapılır veya yer, zaman ve uygulama biçimi gibi detaylarda değişliklere uğratılarak yapılır ki, yukarda anlattığımız "Perşembe" bayramı veya Hz. İsa'nın doğum şenlikleri örneklerinde görüldüğü gibi müslüman halk yığınları arasında en çok rastlanan taklit şekli budur.

Halk bu alışkanlıkları gelenek haline getirmekte ve bu gelenekler zamanla babalardan evlatlara geçmektedir. Bu durumda çoğu kimse yaptığı şeyin kaynağını bilmez. Bu tip özentilerle karşılaşınca taklitçilere ilk önce yaptıkları hareketin mahiyeti ve hükmü anlatılır. Eğer yaptıklarından vazgeçerler ise mesele yok ;değilse artık birinci kısımda anlatılan bile bile özenme kapsamına girerler.

Bilmeyerek yapılan özenmelerin ikinci türlüsünde söz konusu ortak davranış aslında kâfirlerden alınmış değildir, ama bu hareketi onlar da işlemektedirler. Bu ortak harekette kâfirlere özenme sakıncası yoktur, sadece onlara ters düşme

77 (Ebu Davud (14/106) K. Libas Bab: 4 hadis no: 4031)
78 Hadislerin Açıklama: 'kunfeyekun.org' isimli siteden alınmıştır.

ilkesinden uzaklaşma durumu vardır. Böyle bir davranışın mekruh veya haram sayılabilmesi için kâfirlere benzeme faktörünün dışında kalan başka bir şeri delil gereklidir. Çünkü bu durumda bizim mi onlara özendiğimiz, yoksa onların mı bize özendikleri açıkça belli değildir, hiçbir tarafın öncülüğü kesin değildir. Fakat eğer böyle bir hareketi yapmamanın hiç zararı yoksa kâfirlere ters düşmek için bu davranışı yapmamanın iyi olacağı açıktır.

Hemen belirtelim ki, bu tip ortak davranışlarda şeriat bazen bizi onlara ters düşmeye ve bazen kılık-kıyafet konusunda olduğu gibi onları bizden ayrılmaya zorlayabilir. Bazen de ağaran saçları siyaha boyamak ve ayakkabılarla namaz kılmak örneklerinden gördüğümüz gibi onlara ters düşmemizi müstehap saymakla yetinebilir; kimi zaman da bu hareket ortaklığı, iftarı ve akşam namazını geciktirme konularında olduğu gibi mekruh olur.

Görüldüğü gibi bu tip ortak davranışların hükmü kâfirlerden alınmış hareketlere özenme durumundaki hükümden çok farklıdır. Daha önce vurguladığımız gibi kâfirlerden aktarılmış hareketlerde aslolan haram olmasıdır. [79]

23- Selamı Eksik Vermemeli

• Ebu Cürey el-Hüceymi -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldim ve:

– Aleyke's-selam ya Resûlullah! Dedim. Peygamber Efendimiz:

– "Aleyke's-selam deme; çünkü aleyke's-selam ölülere verilen selamdır" buyurdu.[80]

Açıklama:

"Aleyke's-selam" tarzında selam veriş, aynı zamanda cahiliye dönemi adetlerinden sayılır. Esasen cahiliyenin, yani inkâr ve şirk içinde geçen bir hayatın, ölümle eş anlama geldiği gibi bir inceliği de Resul-i Ekrem'in bu hadislerinde sezmek mümkündür. Bu tarz selamı kullananlardan bir grup da şairlerdir. Şiirlerinde vezin uyumunu sağlamak maksadıyla bunu yaparlar. Fakat umumi bir prensip olarak, dirilere bu şekilde selam verilmesi uygun değildir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir kabristana veya bir mezara gelindiğinde selam verilir.
2. Dirilere verilen selamla ölülere verileni ayırmak gerekir.
3. Aleyke's-selam tarzında verilen selam ölülere mahsustur.[81]

79 Teymiyye. Sıratul mustagim.
80 Ebu Davud, Libas 24; (4086) Tirmizi, İsti'zan 27 (2940) Şeyh Elbani sahih demiştir.
81 Riyaz, Erkam Yayınları. cilt: 4 Sayfa: 429

24- Yahudi Ya da Hristiyan Bir Komşuya Rastladığımızda Selamlaşmanın Nasıl Olacağı

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Yahudi ve Hristiyanlara öncelikle siz selam vermeyin. Yolda onlardan biriyle karşılaştığınız zaman, eziyet etmemek şartıyla, onları yolun kenarından yürümeye zorlayınız."[82]

Açıklama:

Yahudi ve Hristiyanlar, Ehl-i kitap olarak adlandırılır. Kitap ehlinden olan kâfirlerle hiçbir kitaba inanmayan müşriklere karşı gösterilecek muamelede farklılıklar vardır. İslam hukukçuları, çeşitli muamelat bahislerinde Ehl-i kitabın hukukunun neler olduğunu enine boyuna ele alır. Biz burada konumuzun hudutları içinde kalarak onlara selam verme ve selamlarını alma hususunda bilgi vermeye çalışacağız.

Peygamber Efendimiz'in bu hadisleri, kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanlarla karşılaşıldığında ilk olarak müslümanların selam vermelerinin caiz olmadığına delil teşkil eder. İslam âlimleri, müslümanlar için esas gayenin selamı yaymak olduğundan hareketle, onlara önce selam vermenin caiz olup olmadığını tartışmışlar, İbni Abbas, Ebu Ümame ve İbni Ebu Muhayriz gibi sahabelerin de içinde bulunduğu bir grup, Yahudi ve Hristiyanlara önce müslümanların selam vermelerinin caiz olduğunu söylemişlerdir. Bunların delili bu konudaki hadislerin tamamı ile selamı yayma hadisidir.

Yahudi ve Hristiyanların Allah'a, Resûlü'ne ve inananlara dost olmadıkları gayet açık bir hakikattir. Şu ayet-i kerime de bu gerçeği perçinleyici niteliktedir: "Allah'a ve ahiret gününe inanan bir milletin, babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa Allah'a ve Resûlü'ne düşman olanlarla dostluk ettiğini görmezsin"[83] Ehl-i kitab'a selam vermek, onları saygıdeğer, sevgiye ve dostluğa layık görmek anlamına gelir ki, bu caiz olamaz.

Onları yolun kenarından yürümeye zorlamak ise, yolun dar olması halinde kendilerine bir saygı ve ta'zim ifadesi olarak yol vermemek anlamına gelir. Fakat geniş olan ve geçilmesinde bir sıkıntı olmayan yollarda böyle bir şey söz konusu değildir. Ayrıca onları dar yolda kenara sıkıştırmak, herhangi bir çukura düşmelerine vesile olmak veya bir duvara sıkıştırmak ya da onlara caiz olmayacak tarzda sıkıntı ve zarar vermek anlamlarına da gelmez.[84]

82 Müslim, 2167. Ayrıca bk. Ebu Davud, Edeb 138; Tirmizi, İsti'zan 12; İbn-i Mace, Edeb 13
83 Mücadele suresi (58), 22
84 Riyaz, Erkam Yayınları. Cilt: 4. sayfa: 447

•Enes -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kitap ehli olanlar size selam verdiklerinde, onlara: Ve aleykum, deyiniz."[85]

Açıklama:

Yukarıdaki hadiste, kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanlara önce müslümanların selam vermelerinin caiz olmadığını görmüştük. Kitap ehli olanlar müslümanlara selam verdiklerinde, onlara nasıl mukabele edilmesi gerektiğini de bu hadisten öğrenmekteyiz. Müslim'in rivayetlerinden birinde bildirildiğine göre, sahabe-i kiram Peygamber Efendimiz'e:

– Kitap ehli olanlar bize selam veriyorlar, onların selamını nasıl alalım? diye sormuşlar, Peygamberimiz de:

"– Ve aleykum deyin" buyurmuştur.

Bu konudaki pek çok rivayetin mahiyeti birbirinin aynısıdır. Ehl-i kitap olan Yahudi ve Hristiyanlar müslümanlara selam verdiklerinde, selamlarının alınacağında âlimler görüş birliği içindedir. Onların selamına mukabelenin sadece "ve aleykum" veya "aleykum" şeklinde olması gerektiğinde de hemfikirdirler. Yaygın olan rivayet "ve aleykum" şeklinde olandır. Yine bir rivayetten öğrendiğimize göre, Yahudilerden bazıları Peygamberimiz'in yanına gelerek selam verdiler ve:

– Es-Samü aleyke, ya Ebe'l-Kasım, dediler. Peygamberimiz:

– "Ve aleykum" buyurdu. Buna çok öfkelenen Hz. Aişe hiddetli bir şekilde:

– Aleykumu's-samü ve'l-la'netü, dedi. Bunun üzerine Efendimiz:

– "Ya Aişe! Şüphesiz ki Allah her işte yumuşaklığı sever" buyurdu. Aişe:

– Ne söylediklerini işitmedin mi? deyince de:

– "Ben 've aleykum' dedim" buyurdu.[86]

Yahudilerin verdikleri selamın anlamı, "Ölüm sizin üzerinize olsun" demektir. Peygamberimiz bunu anlamış ve verdiği cevapla "Sizin üzerinize de olsun" demişti. Fakat Hz. Aişe'nin buna laneti de ilave etmesini hoş karşılamamıştı. Çünkü bu, söylenen sözün misli olmayan bir karşılık ve haddi aşmaktı. Efendimiz hangi konuda olursa olsun haddi aşmayı hoş karşılamamışlardır.[87]

Açıklama:

Bu hadis, gösterilen kaynaklarda daha uzun ve detaylı bir şekilde rivayet edilmiştir. Nevevi bunu da konuyla ilgisi nispetinde ihtisar ederek almıştır. Yukarıdakilerden farklı olarak, burada müslüman, müşrik ve Yahudilerden meydana gelen bir topluluğa Resul-i Ekrem Efendimiz selam vermişlerdir.

85 Buhârî. 6258, 6926; Müslim, 2163
86 Müslim, Selam 10-11
87 Buhârî. 6254; Müslim, Cihad 116

Ulemamız ve hadis şarihlerinin ittifakla belirttikleri husus, böyle meclislere selam verirken sadece orada bulunan müslüman veya müslümanlara niyet edilerek selam verilir. Yoksa bu selam müşrik ve kitap ehline verilmiş bir selam olarak kabul edilmemiştir. Çünkü Peygamberimiz'in aralarında mü'min bulunmayan bir kâfirler topluluğuna selam verdiği görülmüş değildir.[88]

25- Çocuklara Selam Verilmesi

• Enes -radıyallâhu anh-, çocuklara rastladığı zaman onlara selam verir ve: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle yapardı, derdi.[89]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz'in çocuklara selam verdiği ve bunu hiç ihmal etmediği sahabeden gelen çeşitli rivayetlerden anlaşılmaktadır. Enes İbni Malik, çocuk yaşta Hz. Peygamber'in uzun süre hizmetinde bulunan ve bu sebeple onun davranışlarını en iyi bilen sahabilerden biri olduğu için, Resul-i Ekrem'in bu sünnetini ömrü boyunca ihya etmiştir. Enes'in yanında bulunan sahabi ve tabiiler ile küçükken selam verdiği çocuklar da büyüyünce kendisinin bu davranışını sonraki nesillere aktarmışlardır.

Peygamberimiz'in çocuklara selam vermesi, hem onun tevazuunu, hem çocuklara şahsiyet kazandırma yönündeki üstün ahlakını, hem de selamı küçük büyük toplumun her kesimi arasında yayma gereğini ortaya koyucu özellikler taşır. Büyükler de çocukların kendilerine verdiği selamı alırlar. Çocuklara selam verme ve selamlarını alma, onların şahsiyet oluşumuna, topluma uyum sağlamalarına ve küçük yaştan itibaren eğitilmelerine büyük katkı sağlar.

Modern psikolojinin önemle üzerinde durduğu konuların başında, insan şahsiyetinin çocuk yaştan itibaren oluşmaya başladığı gerçeği gelir. Peygamberimiz'in bu yöndeki uygulamaları, emir ve nehiy özelliği taşıyan tavsiyeleri müslüman psikologların ilgi alanı olmaya değer niteliktedir. Bu yönde ortaya konulacak araştırmalar modern psikolojiye de önemli katkılar sağlayabilir.[90]

26- Eve Girerken Okunacak Dua

بِسْمِ اللهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا

"Allah'ın adıyla girdik, Allah'ın adıyla çıktık, ve Rabbimize tevekkül ettik." Sonra ev ehline selam versin.[91]

88 Riyaz, Erkam Yayınları. Cilt: 4 sayfa: 451

89 Buhârî, 6247; Müslim, Selam 15. Ayrıca bk. Ebu Davud, Edeb 136; Tirmizi, İsti'zan 8; İbn-i Mace, Edeb 14

90 Riyaz, Erkam Yayınları: cilt: 4 sayfa: 439

91 Ebu Davud (4/325) tahric etti. Allame b. Baz, (Tuhfetü'l-Ahyar s. 28) isnadının hasen

27- Eve Girer Girmez Ağzı Misvaklamak[92]

•Bize Ebu Küreyb Muhammed b. Ala rivayet etti (Dedi-ki): Bize İbni Bişr, Mis'ardan, o da Mikdam b. Şurayh dan o da babasından naklen rivayet etti. Babası şöyle demiş, Aişe'ye sordum "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- evine girdiği vakit ilk işe nerden başlardı?" dedim.

— "Misvaktan" cevabını verdi.[93]

Açıklama:

Misvak kullanan ve ümmetine de tavsiye eden Peygamberimiz sadece namaz öncesi misvak kullanmazdı. Allah'ın rızasını kazandırmanın yanında birçok faydaları olan misvak için bakınız Peygamberimiz neler buyuruyor:

•Ebu Hureyre Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

---

olduğunu söyler. Bir diğer sahih hadis de şöyledir: "Kişi evine girerken ve yemek yerken Allah'ı zikrettiğinde şeytan (ashabına): "Size ne geceleyecek yer var, ne de akşam yemeği." der. Müslim, (h. 2018).

92 Misvakın Faydaları: Misvak, erak ağacının dalından, kesilen parçadır. Erak dalı bulunmazsa, zeytin veya başka dallardan da olabilir. Nar dalından misvak olmaz.

Bugün, modern tıbbın diş sağlığı konusunda ortaya koymaya yeni başladığı tedavi usullerini, İslamiyet 14 asır önce öğretmiştir. Diş sağlığına büyük bir fayda temin eden misvak, gayet basit ve en iyi diş temizleme vasıtasıdır. Dişlerin çürümesini önlemek için misvak kullanmak çok faydalıdır.

Bütün diş macunları ve tozları, dişlere zarar verir. En iyisi, sert bir fırçadır. Önce, dişleri kanatırsa da, korkmamalıdır. Diş etlerini kuvvetlendirir ve artık kanamaz. (Larousse İllustre Medical)

Bu şekildeki diş temizliğini sağlayan en iyi vasıta misvaktır. Diş macunları, ağızdaki faydalı ve zararlı bütün mikropları öldürürken, misvak sadece zararlı mikropları öldürür. Dinimiz, temizliğin her çeşidini emretmiştir.

(Misvak; ağzı temizler, görmeyi keskinleştirir, diş etlerini güçlendirir, dişleri beyazlaştırır ve çürümeyi önler, hazmı kolaylaştırır, mideye sıhhat verir, balgamı keser, hasenatı artırır. Allah'u Tealayı razı eder, melekleri sevindirir.) [Ebu Nuaym]

(Misvak erkeğin fesahatini [konuşma güzelliğini] artırır.) [İ. Adiy, Hatib]

Misvakın faydaları çoktur. En aşağısı sıkıntıyı giderir, en iyisi de ölürken şehadet getirmeyi hatırlatır. Sırattı geçmeyi kolaylaştırır, yaşlanmayı yavaşlatır. Resûlullah Efendimiz her zaman yanında ayna, tarak ve misvak taşırdı. Eshab-ı kiram, savaşlarda bile misvaklarını ihmal etmezlerdi. İmam-ı a'zam hazretleri, Misvak kullanmak, dinin sünnetlerindendir buyurdu.

Misvakı kullanmanın en az miktarı üst dişlere üç, alt dişlere de üç defa sürmektir. Misvaklarken dişlerin içi, dışı, üst ve alt kısımları ovuşturulur. Misvakı sağ el ile kullanmalıdır. Misvakı avucunun içine almamalı ve emmemelidir. Misvak, sağ elin küçük ve başparmağı altta, diğer üç parmak üstte olarak tutulur.

Misvaklamaya başlanınca, ağızdaki yaşlığı yutmak iyidir. Ondan sonra yutmak iyi değildir. Kullandıktan sonra misvakı yıkamalıdır. Misvakı yere yatırmamalı, dikine koymalıdır. Misvak, çok yaş, çok kuru ve bir karıştan uzun olmamalıdır! Yeni alınan misvakın ucu hafifçe çekiçle dövülünce tel tel ayrılır. Suya koymak gerekmez.

93 Müslim. 253 tahare.

"Ümmetime - veya insanlara – sıkıntı verme endişesi taşımasaydım onlara her namaz öncesinde dişlerini misvakla temizlemelerini emrederdim."[94]

• Enes İbn Malik Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Misvak kullanmanız gerektiğini size o kadar çok söyledim ki!..."[95]

• Huzeyfe şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geceleri namaza kalktığında ağzını misvak ile temizlerdi."[96]

• Yine Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Misvak ağız için temizlik vasıtasıdır. Rab Teâla için de rıza vesilesidir."[97]

Ümmetine her konuda örnek olan Peygamber Efendimiz hem Allah'ın rızasını kazanmak için hem sağlığı için hem de ev halkına saygı için misvak kullandığına şahit oluyoruz.[98]

28- Farklı Psikolojiyle Gelindiğinde Karşılayanın Tavrının Ne Olması Gerektiği

• Mü'minlerin annesi Hz. Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:

"Allah Resûlü'ne -sallallâhu aleyhi vesellem- vahyin başlaması doğru rüyalar ile görmekle olmuştur. Gördüğü her rüya sabahın aydınlığı gibi aynen çıkardı. Sonra ona yalnızlık sevdirildi. Artık Hira mağarasında yalnızlığa çekilir, oradan ailesinin yanına gelinceye kadar sayısı belirli gecelerde ibadet eder ve (ailesinin yanına döndükten bir süre sonra) yine azık alıp mağaraya geri giderdi. Sonra yine Hatice'nin -radıyallâhu anhâ- yanına dönüp, bir o kadar zaman için azık tedarik ederdi.

Sonunda Allah Resûlü bir gün Hira mağarasında bulunduğu sırada Hak (vahiy) kendisine geldi. Ona melek geldi ve "Oku" dedi. O da: "Ben okuma bilmem" cevabını verdi. Hz. Peygamber buyurdu ki: "O zaman melek beni alıp takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra bırakıp yine: Oku! Dedi. Ben de Ona: Ben okuma bilmem, dedim. Yine beni alıp ikinci defa takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra beni bırakıp yine: Oku! Dedi. Ben de: Okuma bilmem, dedim. Beni alıp üçüncü defa sıktı. Sonra beni bırakıp: *"Yaratan Rabbi'nin adıyla oku. O insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku, Rabbin kerem sahibidir. O, kalemle (yazı yazmayı) öğretendir. İnsana bilmediğini O öğretti"*[99] dedi.

94 Buhârî. 887
95 Buhârî. 888
96 Buhârî. 889
97 Nesâi, Taharet 5, (1, 10).
98 Feyzullah Birışık
99 Alak: 96/1-5

Bunun üzerine Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- yüreği titreyerek korku içinde döndü ve eşi Hatice bt. Huveylid'in yanına giderek "Beni örtünüz, beni örtünüz" dedi. Korkusu gidinceye kadar onu örttüler. Sonra Hz. Peygamber başından geçenleri Hz. Hatice'ye anlatarak: "Kendimden korktum" dedi. Hz. Hatice: "Hayır, Allah'a yemin ederim ki, Allah seni asla utandırmaz. Çünkü sen akrabana bakarsın, işini görmekten aciz olanların yüklerini çekersin, yoksula verir, hiçbir şeyi olmayana bağışta bulunursun, misafiri ağırlarsın, bir felakete uğrayana yardım edersin" dedi. Bundan sonra Hz. Hatice, Hz. Peygamber'i -sallallâhu aleyhi vesellem- alıp amcasının oğlu Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdüluzza'ya götürdü.[100]

Açıklama:

Çok dersler barındıran bu hadisimizde sadece konumuzla alakalı kısma dikkat çekmek istiyorum... Peygamber Efendimiz yaşadıklarının etkisiyle farklı bir psikolojiyle evine geldiğinde eşi tarafından gayet hoş ve anlayışla karşılanması...

'Sana ne oldu! Ne bu hal!' gibi kargaşaya müsait bir biçimde karşılamamasında dersler vardır... Buradan hareketle ev hanımlarına seslenerek diyorum ki:

Hangi sebepten olursa olsun eşiniz eve geldiğinde canı sıkılmış, morali bozuk ya da heyecanlı bir şekilde görürseniz panik yapmadan usulüne uygun bir biçimde karşılayın ve sorunlarını o an paylaşmak istemezse rahatlayıncaya kadar yalnız bırakın.[101]

29- Kapıyı Kapatırken...

•Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- dedi ki: 'Şüphesiz yumuşak huy, nezaket ve kibarlık her nerede bulunursa bulunsun mutlaka onu güzelleştirir, güzelliğine güzellik katar; her nereden koparılıp uzaklaştırılırsa o şey mutlaka çirkinleşir ve değer kaybeder."[102]

Açıklama:

Evine girerken veya evden ayrılırken kapıyı hızlıca çarparak kapatma. Eğer kendi halinde bıraktığında hızlı veya ani ve şiddetli bir şekilde kapanacaksa kapıyı kendi halinde bırakma. Çünkü bu, bir çeşit kabalıktır; mensubu olmakla şeref duyduğumuz yüce İslam dininin kibarlık ve nezaket anlayışına ters bir davranıştır. Kapıyı sert kapatmak veya kendi halinde bırakarak sert bir şekilde çarpmasına sebep olmak yerine, onu kendi elinizle kibar bir şekilde kapatınız.[103]

100 Buhârî. 3
101 Feyzullah Birışık
102 Müslim. 2594
103 Ebu Gudde a. g. a. 39. sayfa

30- Eve Gelindiğinde Çocukları Öpmek

• İkrime -radıyallâhu anh- dedi ki: "Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- yolculuk dönüşünde Hz. Fatıma'nın başından öptü."[104]

Açıklama:

Ümmetine karşı çok merhametli olan Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- eve geldiğinde insanın yorgunluğunu almaya bire bir olan evladını öperdi... Özellikle de kız çocuklarının değer görmediği bir dönemde evlada karşı sevgi ve merhamet beslenmesini yaşayarak öğretmiştir...

Aile bahçesinde adeta birer fidan olan çocuklar sevgi ve merhametle büyürler. Eve girildiğine kapıda karşılayan çocuklarımıza sarılıp öptüğümüzde hem negatif enerjimiz pozitif enerjiye dönüşür hem de az önce okuduğumuz sünneti ihya etmiş oluruz.[105]

31- Eve Giriş ve Çıkış Namazı

Müslümanın evine girerken ve evinden çıkarken iki rekât namaz kılması meşrudur.

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Evine girdiğin zaman iki rekât namaz kıl. Bu seni kötü girişten alıkoyar. Evinden çıkacağın zaman da iki rekât namaz kıl. Bu seni kötü çıkıştan alıkoyar." Bunu Bezzar rivayet etti.[106]

104 İbn-i Ebi'dünya. Hadislerde aile. Sayfa 121. Ocak yayınları no: 224 isnadı mürseldir. Ravileri güvenilir olup şahitleri vardır.

105 Feyzullah Bırışık

106 Hadis hasendir. Bezzar "Keşful Estar" (2/357) Münavi'nin Feyzul Kadir (1/334)'de dediği gibi Hafız İbn Hacer "hasen" demiştir. Elbani Silsiletus Sahiha'da (1323) isnadı ceyyid dedi.

2. BÖLÜM
YEMEK ÖNCESİ SÜNNETLER

1- Aile İçin Yapılan Harcamaların Çok Sevap Olması

"Siz hayra ne harcarsanız, Allah onun yerine yen,isini verir."[107]

Açıklama:

Aile fertlerimiz, Cenâb-ı Hakk'ın beraber yaşamamızı, birlikte mutlu olmamızı takdir ettiği insanlardır. Bunlar eşimiz, çocuklarımız, anne ve babamızdır.

Bizi bu âleme getiren Rabbimiz aile yuvası kurmamızı emretmiş, huzuru ancak bu suretle elde edeceğimizi söylemiş, gönlümüze dünyaya yetecek kadar sevgi koymuş ve aile fertlerimizi sevmemizi istemiştir. Bizi dünyaya getiren annemiz babamız, hayatımızı birleştirdiğimiz eşimiz ve bu beraberliğin meyvesi olan yavrularımız bizim sevgi ve ilgi odaklarımızdır.

Hayatın güzelliği, birilerini mutlu etmekle, mutlu görmekle fark edilir. Mutlu olmasını en çok istememiz gerekenler yakınlarımızdır. Onları sevindirmek, yüzlerini güldürmek bizim görevimizdir. Bu sebeple Allah'ın bize verdiği imkânları öncelikle onların ihtiyaçları için harcamalıyız. Onları kimseye muhtaç etmemeliyiz. Maddi gücümüz elverdiği ölçüde, başkalarına imrenmelerine bile imkân bırakmamalıyız.

Görüldüğü gibi, Sevgili Efendimiz-sallallâhu aleyhi vesellem-, sevap kazanmak için para harcanacak yerleri saymış, sonra da bunların içinde insana en fazla sevap getirecek harcamanın aile fertlerine sarf edilecek para olduğunu söylemiştir. Zira diğer harcamalar sevap kazanmak için yapılan birer nafile ibadet olduğu hâlde, ailenin ihtiyaçlarını temin etmek farzdır; şarttır; yapılması gerekli bir görevdir. Farz ibadetin sevabı da hiçbir şeyle ölçülmeyecek kadar çoktur.

Şu da unutulmamalıdır:

Aile için farz olan harcama, mutlaka yapılması gereken harcamalardır. Gerekli olmayan hususlardaki harcama ise, hadisimizde sayılan diğer harcamalar gibi, insana nafile ibadet sevabı kazandırır.

---

107 Sebe- 39

Resûlü Ekrem'in azatlı kölesi Ebu Abdullah (Ebu Abdurrahman da denilir) Sevbân İbni Bücdüd'den rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bir kimsenin harcadığı paraların en değerlisi ailesinin ihtiyaçlarına harcadığı para, Allah yolunda cihad etmek için beslediği atına harcadığı para ve bir de beraberce Allah yolunda cihad ettiği arkadaşlarına sarf ettiği paradır."[108]

Açıklama:

Bir önceki hadis-i şerifte önemli harcama yerleri sayıldıktan sonra, bunların içinde en önemlisinin aile fertleri için sarf edilen para olduğu özellikle belirtilmişti. Bu hadiste ise ev halkının ihtiyaçları için yapılan harcama en başta zikredilmek suretiyle önemi anlatılmıştır. Nitekim İmam Müslim, Sahih'inde bu hadisi zikrettikten sonra, hadisin senedinde yer alan tabiin âlimlerinden Ebu Kılâbe el-Cermî'nin (ö. 104/722) bir açıklamasını nakletmiştir. Ebu Kılâbe, yapılacak harcamaları birer birer sayan Hz. Peygamber'in, önce aile fertlerinden başlamasına dikkatimizi çekmekte ve yavrularının namuslu yetişmesi için onlara para harcayan, onları başkalarına muhtaç etmemek için uğraşan kimsenin en büyük sevabı alacağını belirtmektedir.

Madem ki herkes çobandır ve herkes kendisine emanet edilen sürüden sorumludur, o hâlde kendisine bir aile teslim edilen kimse her şeyden önce onların rahatını düşünecek, onları aç açık bırakmayacak ve her fırsatta onları nasıl mutlu edeceğini hesaplayacaktır. [109]

Useymin (r.h) bu hadise şöyle bir yorum getirir:[110]

Müellifin, ailenin geçimini sağlamak babında aktardığı bu hadislerin hepsi, ailenin nafakasını karşılamanın faziletli bir amel olduğuna delâlet etmektedir. Öyle ki aileye infak, Allah yolunda (cihad için) infaktan, köle azat etmekten, fakirlere sadaka vermekten daha faziletlidir. Çünkü Allah, aileyi insanın sorumluluğuna vermiştir, onların geçimini sağlamayı vacip kılmıştır. Ailenin nafakasını karşılamak farz-ı ayn'dır. Onların dışındakilere infak ise farz-ı kifayedir. Farz-ı ayn ise farzı kifayeden üstündür.

Bazen başkalarına infak sadece tetavvuu (nafile) konumunda olur. Farz da nafileden faziletlidir. Çünkü Allah'u Teâlâ hadis-i kudside şöyle demektedir: "Kulum bana, ona farz kıldığım amellerden daha sevdiğim bir amelle bana yaklaşmış değildir." [111]

108 Müslim, Zekât 38. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 42; İbni Mâce, Cihad 4
109 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları Cilt: 2. sayfa: 360
110 Riyaz. Useymin
111 Buhârî, Rikâk (6502).

2- Ailenin Geçimini Üstlenmek Bir Sadakadır

• Ebu Mesud el-Bedrî -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bir adam Allah'ın rızasını umarak ailesinin geçimini sağlarsa, harcadıkları onun için birer sadaka olur."[112]

Açıklama:

Bir aile yuvası kuran kimse, yuvadakilerin geçimini gönüllü olarak üstlenmiş sayılır. Eşini ve çocuklarını rahat ettirmek, onları kimseye muhtaç bırakmamak için didinir durur. Aile fertlerinin geçimini sağlamak aile reisi için bir görev olmakla beraber, bu görevi yapmak onun ayrıca sevap kazanmasına engel teşkil etmez. İnsan sadaka vererek, yani nafile ibadet ederek sevap kazandığı gibi, aile fertlerinin geçimini sağlamak gibi farz bir görevi yaparak da sevap kazanır. İşte Peygamber Efendimiz hadis-i şerifte, kendi ailesini geçindirmenin insana sevap kazandırmayacağını zannedenlere bunun doğru olmadığını açıklamaktadır.

Demek oluyor ki, Allah Teâlâ kullarına beslediği sevgiden dolayı onlara her fırsatta mükâfat vermek ister. Yaptıkları her işe bir sevap yazmayı arzu eder. İnsan aile fertlerini mutlu etmek için nasıl çırpınırsa, Allah Teâlâ da çok sevdiği kullarının ebedî hayatta bahtiyar olmalarını diler. Bu sebeple onların iyi niyetle ve Allah'ı memnun etme düşüncesiyle yaptıkları her işe sevap yazar.

Hadis-i şerifin metninde aile fertleri ifadesinin karşılığı olarak "ehil" kelimesi geçmektedir. Ehil sözünün içine kendilerine nafaka verilmesi gereken kimseler girer.

Bir kimsenin dar manada ehli ve ailesi, karısı ve çocuklarıdır. Muhtaç oldukları takdirde kendilerine bakmak zorunda olduğu kimseler ise füru dediğimiz çocuklar ve torunlar, usul dediğimiz ana, baba, büyük anneler ve dedeler ile bakacak kimseleri kalmamış olan kardeş, amca, hala, teyze ve dayı gibi akrabadır.[113]

3- Aile Geçimini İhmal Etmenin Günah Olması

• Abdullah İbni Amr İbni As -radıyallâhu anhumâ-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Geçimini sağlaması gerekenleri ihmal etmek, insana günah olarak yeter."[114]

Açıklama:

Müslüman bir insan geçiminden sorumlu olduğu aile fertlerinin her türlü hak ve hukuklarına riayet etmelidir. Bir insan kendi nefsini ihmal etse bile so-

112 Buhârî, İman 41, Megâzî 12, Nefekât 1; Müslim, Zekât 49. Ayrıca bk. Nesâî, Zekât 60
113 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.
114 Ebu Davud, Zekât 45. Elbani hasen der.

rumlu oldukları kişileri ihmal etmemesi gerekir. Ümmetine merhamet kanatlarını açan Peygamberimiz ailede huzurun sağlanması için çok önemli bir hatırlatmada bulunuyor.[115]

4- Harcamalarda Cimrilik Yapılmasının Yerilmesi

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

" Allah'ın her günü iki melek iner. Bunlardan biri:

- Allah'ım! Malını verene yenisini ver! Diye dua eder. Diğeri de:

- Allah'ım! Cimrilik edenin malını yok et! Diye beddua eder."[116]

Açıklama:

Veren ve alan Allah Teâlâ'dır. Sadece canı değil, malı da alıp veren O'dur. Yüce Mevlâ yapacağı ve yaratacağı her işi melekleri vasıtasıyla yapar. Malı ve malın bereketini alıp verirken de melekleri aracı kılar.

Ahmed b. Hanbel'in Müsned'indeki (V, 197) daha geniş rivayete göre, her gün güneş doğarken, güneşin iki yanında iki melek yer alır ve insanları Allah'ın rahmetini kazanmaya davet ederler. İhtiyaçlara yetecek az malın, insanı Allah'tan uzaklaştıran çok maldan daha hayırlı olduğunu ifade ederler. Güneş batarken yine iki melek güneşin iki yanında durarak -hadis-i şerifte belirtildiği gibi- malını harcayana yenisini vermesi, harcamayıp cimrilik edenin de malını telef etmesi için Allah'a dua ederler. O meleklerin gür sesini, sadece insanlar ve cinler duymaz. Onların dışındaki bütün mahlûkat duyar. [117]

5- Yemek Yedirmenin Teşvik Edilmesi

• "Bize İbrahim b. Musa haber verip (dedi ki), bize Cerir, Ata ibnu's-Saib'den, (O) babasından, (O da) Abdullah b. Amr'dan (naklen) rivayet etti ki," O şöyle dedi: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Rahman'a ibadet edin, selâmı yayın ve yemek yedirin ki, Cennetlere giresiniz.[118]

Açıklama:

Allah cömerttir ve cömert kullarını sever... Cömertliğin bir simgesi olan ikram etmek, cennete girme vesilesidir aynı zamanda... Yemek yedirmek isteyen bir insan, muhatabına: kendisine değer verdiğini ve sevdiğini ispat etmiş olur. İlerisi için güzel dostlukların kurulmasına da temel atmış olur...

115 Feyzullah Birışık
116 Buhârî: 1442, Müslim: 1010
117 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları Cilt: 2. sayfa: 368
118 Darimi. 2081

Rızık endişesi yaşanılan günümüzde misafir ağırlama ve misafire ikram etme sünneti maalesef unutulmak üzere... İnsanların birbirlerini ziyaretleşmemeleri aralarındaki kardeşlik kaynaşmalarına da engel oldu... Yakın akrabalar bile birbirlerini tanımamaktalar... Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kardeşlik bağlarının kuvvetlenmesi ve aile bağlarının güçlenmesi için çözüm önerisi sunmuştur...[119]

6- Aç Olan Birinin Arkadaşına Ben Açım Demesi

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, o şöyle anlatmıştır:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün yahut bir gece vakti (evinden) çıktı. Bir de Ebu Bekir ve Ömer ile -radıyallâhu anh- karşılaştı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (onlara) sordu: Bu vakitte sizi evlerinizden çıkaran sebep nedir? Onlar, (bizi evlerimizden çıkaran) açlıktır, ey Allah'ın Resûlü, dediler. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Ben, nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizi (evlerinizden) çıkaran şey beni de çıkarmıştır. Kalkın (yürüyün), buyurdu.

Kalkıp Peygamber'le yürüdüler. Ensardan bir adama (evine) vardılar. O anda adam evinde yoktu. Adamın hanımı Peygamber'i görünce: Merhaba, hoş geldiniz, dedi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- adamın hanımına: (Kocan olan) falanca nerede? Dedi. Hanım cevap verdi: Bize içme suyu getirmeye gitti. Bir de Ensardan olan o adam çıkageldi. Adam Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ve onun iki arkadaşına baktı, sonra (sevincinden): Allah'a hamd olsun! Bugün misafir yönünden benden daha iyi hiç bir kimse yoktur, dedi.[120]

Açıklama:

Allah'ın emir, yasak ve tavsiyelerini bizzat yaşayarak ümmetine gösteren Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, açken arkadaşına ben açım demesi aralarındaki muhabbetin ne üst seviyede olduğunu gösterir... Çoğu zaman insanlar açlığını gizlemeye çalışırlar. Açlığını bildirmelerinin görgü kurallarına aykırı olduğunu zannederler. Oysaki bu hadiste açlığını söylemesinde hiçbir ayıbın olmadığını gördük...

Aslında aç olan bir insanın açlığını söylemesi aralarındaki sevgi ve samimiyetini de gösterir... [121]

7- Yemek Olmadığında Oruca Niyet Etmenin Cevazı

• Ümmü'd-Derda şöyle demiştir: "Ebu'd-Derda bazen 'yemeğiniz var mı?' diye sorardı. Biz yemeğin olmadığını söylediğimizde: "O halde ben bu gün oruç tutuyorum!" derdi.

119 Feyzullah Birışık.
120 Müslim: 2038
121 Feyzullah Birışık

Ebu Talha, Ebu Hureyre, İbn Abbas ve Huzeyfe -radıyallâhu anhum- de aynı şeyi yapmışlardır.

Seleme İbnü'l-Ekva' şöyle demiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Aşure günü birisini görevlendirerek ashaba şu duyuruyu yapmasını söylemişti: "Kim bir şeyler yemişse (günün kalan kısmını oruç tutarak) tamamlasın veya oruç tutsun, kim şu ana kadar herhangi bir şey yememişse bundan sonra da yemesin!"[122]

Açıklama:

İmam Nevevi şöyle demiştir: "Bu hadis âlimlerin çoğunluğu tarafından savunulan şu görüşe delil teşkil etmektedir: Güneş tepe noktasına varmadan önce niyet edilerek nafile oruç tutulabilir."

İbnü'l-Münzir konuyla ilgili görüş ayrılıklarına değinirken şunları söylemiştir: "Sabah kalktığında oruç tutma düşüncesinde olmayan bir kimsenin şartlar değiştiği için nafile oruç tutmaya niyet etmesi konusunda âlimler arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bazılarına göre kişi, şartlar değiştiği için oruç tutmaya karar verdiği andan itibaren oruç tutabilir.

Nitekim Ebu Talha, Ebu Hureyre, İbn Abbas, Huzeyfe, Abdullah İbn Mesud ve Ebu Eyyub -radıyallâhu anhum- gibi sahabiler bu görüştedir. İmam Şafiî ile Ahmed b. Hanbel de bu görüşü kabul etmiştir. Buna karşılık Abdullah İbn Ömer şöyle demiştir: 'Bir kimse geceden niyet etmedikçe veya sahura kalkmadıkça nafile oruç tutamaz.' İmam Malik'in nafile oruç hakkındaki görüşü şöyledir: 'Kişi geceden niyet etmedikçe nafile oruç tutamaz. Fakat alışkanlık olarak belirli günlerde oruca devam eden kimsenin geceden niyet etmesine gerek yoktur.' Ehl-i rey'in (rey taraftarlarının) konu hakkındaki kanaati ise şöyledir: Sabah kalktığında oruç tutma düşüncesinde olmayan bir kimse gün ortasından önce şartlar değiştiği için oruç tutmaya niyet ederse tuttuğu oruç geçerli olur. Ancak zeval vaktinden sonra oruca niyet ederse bu caiz olmaz."

Şafii ekolünde diğer görüşlere göre daha doğru olarak kabul edilen görüş budur. [Niyetin zevalden önce veya sonra edilmesi arasında herhangi bir ayırım yapmaksızın (yani mutlak olarak) orucun sahih olacağına dair İbnü'l-Münzir tarafından İmam Şafiî'ye isnad edilerek nakledilen görüş İmam Şafiî'nin iki farklı görüşünden biridir. Ancak kitaplarının çoğunda bu iki durumun birbirinden ayrı olarak değerlendirildiğine dair açık ifadeler vardır.

İmam Malik, Leys ve İbn Ebu'z-Zi'b ise nafile oruç için gece niyet edilmesi gerektiği görüşündedir.[123]

---

122 Buhârî 1923-1924

123 Safa ed-Davvî tarafından ihtisar çalışmasına alınmayan köşeli parantez içindeki bu bölüm, gerekli bulduğumuz için Fethü'l-Bari'nin aslından tercüme edilerek eklenmiştir.

Seleme İbnü'l-Ekva'dan nakledilen bu hadisin, gece niyet edilmese bile orucun geçerli olacağına delil teşkil ettiği söylenmiştir. Bu bakımdan Ramazan orucu ile diğer oruçlar arasında herhangi bir fark yoktur. Çünkü Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, gün içinde oruç tutulmasını emretmiştir. Bu da niyetin gece vakti yapılmasının şart olmadığını göstermektedir.

Fakat Aşure orucunun daha önce farz olduğu ileri sürülerek bu görüşe karşı çıkılmıştır. Bununla birlikte Aşure günü orucunun farz olmadığını söyleyen âlimlerin görüşleri daha doğru görünmektedir. Aşure günü orucunun önceden farz olduğunu varsaysak bile bu hükmün neshedildiği konusunda şüphe yoktur. Dolayısıyla bu hükümle ilgili şartlar da neshedilmiş olur. Zaten Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kim bir şeyler yemişse tamamlasın/yani oruca başlasın" şeklindeki sözü de bunu göstermektedir. Gece vakti niyet etmenin şart olduğunu söyleyenler, gündüz vakti bir şeyler yiyen kimsenin orucunun geçerli olacağını kabul etmezler.

İbn Kudame şöyle demiştir: "Âlimlerin çoğunluğuna göre Ramazan ayında günün her anında oruca niyet edilebilir. Hatta Ahmed b. Hanbel'e göre kişinin bütün bir Ramazan ayı için bir defa (toptan) niyet edebileceği nakledilmiştir." Bu görüş, İmam Malik ile İshak'ın görüşlerine benzemekte..[124]

8- Az Da Olsa Akşam Yemeği Yemeğe Teşvik Edilmesi

• Hz. Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Bir avuç çürük hurma ile de olsa akşam yemeği yeyin. Zira akşam yemeğinin terki ihtiyarlık sebebidir."[125]

Açıklama:

Bu hadiste, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- akşam yemeğini terk etmemeyi, ne olursa olsun bir şeyler yemeyi tavsiye etmektedir. Hadiste geçen haşef, kalitesi olmayan adî hurma demektir. Bununla her ne olursa olsun bir yiyecek kastedilmiş olmaktadır. Akşam yemeğinin terk edilmesi insanın erken yaşlanmasına sebep olacağı belirtilmektedir. Münavi, bunu tıbbî bir açıklamaya kavuşturur: "Akşam yemeğini terk zayıflık ve ihtiyarlığa sebep olur, çünkü boş mide ile uyku, hazmetmede işe yarayan aslî rutubetin (mide asitlerinin) çözülmesine sebep olur." Zeynüddin el-Irâkî der ki: "Hadis, şayet hüccet olmaya elverişli ise, akşam yemeğinin mendub olduğuna delâlet eder, çünkü terkinde ihtiyarlık vardır. Hadis ayrıca, ihtiyarlığa götürecek işlere girmemek gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü ihtiyarlık insanı ibadetten alıkoyar."

Askerî der ki: "Sakın bu hadisten Resûlullah'ın çok yemeye teşvik ettiği manası çıkarılmasın! Bu büyük bir hata olur. Zira kişinin doymanın fevkinde yeme-

124 Fethulbari. Polen Yayınları.

125 Tirmizî, Et'ime 46, 1857 Elbani isnadı zayıf demiştir.

si, haramdır. Resûlullah haram yemeyi nasıl emreder? Hadisin manası şudur: O zaman bazıları az yiyorlar ve normal gıdalarını da almıyorlar ve bunu da birbirlerine tavsiye ediyorlardı, (bunun üzerine Resûlullah akşam yemeklerini ihmal etmemelerini hatırlattı)."[126]

9- Yemek Hazırlarken Komşuyu Düşünmek

• "... Ebû Zerr -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- :

"Bir çorba yaptığın zaman suyunu çoğalt ve çorbandan bir avucunu komşularına ver," buyurmuştur."[127]

Açıklama:

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Komşuluk ilişkilerinin güçlenmesini, kalplerin birbirlerine muhabbet beslemesini ve sosyal dayanışmanın üst seviyeye çıkmasını sağlayacak bir tavsiyede bulunuyor. Komşuluk ilişkilerimizin zayıfladığı bu asırda bu sünnete o kadar çok ihtiyacımız var ki... [128]

10- Eşe Yardımcı Olmak

• El-Esved şöyle anlatır: Hz. Aişe'ye Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- evinde ne işle meşgul olduğunu sordum. O da şu cevabı verdi: "Ailesinin hizmetinde bulunur ve onlara ev işlerinde yardımcı olurdu. Namaz vakti gelince de namaza çıkardı."[129]

Açıklama:

Her konuda ümmetine örnek olan Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ev hayatına baktığımızda eşine yardımcı olup evinin ihtiyaçlarını ihmal etmediğini görürüz... Özellikle de kadınlara değer verilmediği bir dönemde eşiyle ilgilenmesi ve eşler arası sevgi köprülerinin kurulması için ev işlerinde yardımcı olunması gerektiğini bizlere eşi üzerinden hatırlatmıştır...

Ev işleri denince aklımıza ilk gelen şey yemek hazırlığıdır... Bu hadisten yola çıkarak gerek misafirler geldiğinde gerekse baş başa yemek yenmesi durumunda eşe yardımcı olmak gerek. Bu yardımlaşma muhabbeti daha da güzelleştirecektir...[130]

Bu hadis ayrıca kibirden uzak durup tevazu sahibi olmayı ve başta kişinin eşi olmak üzere aile bireylerine hizmet edip yardımcı olmayı teşvik etmektedir.[131]

126 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/133-134.
127 İbn-i Mace, 3362. Elbani ' sahihdir' demiştir.
128 Feyzullah Birışık
129 Buhârî. 676
130 Feyzullah Birışık.
131 Fethul bari

11- Davet Edildiğinde Açken İştahım Yok Denmemesi

• "... Esma bint-i Yezid (bin es-Seken bin Râfi) -radıyallâhu anhâ-'dan; şöyle demiştir: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir yemek getirildi. Sonra bize takdim edildi. Biz: Yemeğe iştahımız yok, dedik. Bunun üzerine Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-: Açlığı ve yalan söylemeyi toplamayınız, buyurdu."[132]

Açıklama:

Sindi isimli âlim bu hadisle ilgili olarak: Bu hadiste anlatılan hususun Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-'nın düğünü sırasında olduğu rivayet olunmuştur, der. Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-'in "Ey kadınlar açlığı ve yalan söylemeyi toplamayınız" mealindeki buyruğu ile kastedilen mana şudur: Siz aç olduğunuz halde iştahımız yoktur, demekle yalan söylemiş olursunuz.[133]

Hadisten Çıkarılan Hükümler:

1. Yemek hazır iken gelenlere buyur etmek müstehaptır.

2. Yemeğe buyur edildiği zaman kişi aç ise yemekten yemesi meşrudur, müstehaptır.

3. Aç olan bir kimsenin yemeğe samimi olarak buyur edildiği zaman: Ben tokum, deyip yalan söylemesi caiz değildir.

12- Helal Olan Şeylerden Yemek

"Temiz olan şeylerden (Tayyibât) yiyin ve salih amel işleyin. Çünkü şüphe yok ki ben yaptıklarınızı çok iyi bilenim."[134]

Açıklama:

Bu emir yüce Allah'tan peygamberlerine 'Tayyibat' dan yemelerine ve salih amel işleyerek Allah'a şükretmelerine dairdir. Tayyibat helal ve temiz rızık demektir. Salih amel sayesinde ise kalp ve beden ıslah olur, dünya ve ahiret iyiye gider.

Yüce Allah bu buyruğunda yaptıklarını bildiğini haber vermektedir. Onların bütün yaptıkları işleri, kazandıkları bütün hayırları şüphesiz Allah bilir ve bunun karşılığını onlara en mükemmel ve üstün şekli ile verecektir.

Bu buyruk, bütün peygamberlerin hoş ve temiz bütün yiyecekleri helal kıldıklarını, buna karşılık pis ve murdar olan bütün yiyecekleri de haram kılmak ta ittifak ettiklerini, salih her türlü ameli yine ittifakla teşvik ettiklerini göstermektedir.[135]

132 Sünen-i İbni Mâce Tercümesi, 3298. Elbani hasendir demiştir.
133 Sünen-i İbni Mâce Tercümesi ve Şerhi, Kahraman Yayınları: 9/52.
134 El-Mu'minûn, 23/51.
135 Sadi tefsiri. Guraba Yayınları. 3. cilt.

13- Sofrada Aza Kanaat Etmek

• Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ailesi efradına katık sordu. Onlar da:

— Bizde sirkeden başka bir şey yok, dediler. Onu istedi ve onunla yemeye başladı. Hem:

"Sirke ne güzel katıklardır; sirke ne güzel katıklardır!" diyordu.[136]

Açıklama:

Kadî îyâz ile Hattâbî'ye göre bu hadisin muhtelif rivayetlerinden çıkan mana yemeklerde az bir şey ile kanaat edip, nefsi çeşitli yemek istinasından men etmektir. Burada adeta katık namına sirke ve o manada ucuz ve kolay bulunan şeyler yiyin, yemek çeşitlerine rağbet etmeyin. Çünkü bunlar, hem dini bozar, hem bedeni hasta eder, denilmiş gibidir. Fakat Nevevî bu mütalâayı beğenmemiş : "Cezmen kabulü gereken doğru söz şudur ki, hadis-i şerif bizzat sirkeyi methetmektedir. Az yemek, iştiha verici şeyleri terk etmek başka kaidelerden anlaşılır" demiştir.

Bu Rivayetlerden Çıkarılan Hükümler

1- Sirkeye katık denilebilir. İyi ve makbuldür.

2- Ekmeği sofradakilerin önüne eşit olarak taksim etmek müstehabtır. Simit ve çörek gibi ufak çaptaki ekmekleri bütün olarak koymakta da beis yoktur.[137]

3- Evde yiyecek bir şeyler olmadığında evdeki hanımın eşine karşı; ne getirdin ki ne istiyorsun? Gibi isyanvari sözler söylemesi caiz değildir.[138]

14- Sofrada Şaka Yapmak

Nüktedan ve hazır cevap bir mizaca sahip, aynı zamanda İslâm'ın ilk çilekeşlerinden olan Suheyb-i Rumî isimli sahabe de Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile olan bir hatırasını şöyle anlatır; "Allah Resûlü'ne uğradığımda sofrasında ekmek ve hurma vardı. Bana:

"- Buyur ye!" dedi. O sırada göz ağrısı çekiyordum. Hemen sofraya oturup yemeye başladım. Fahr-i Kâinat Efendimiz bana takıldı ve:

"- Hem gözün ağrıyor hem de hurma yiyorsun ha!" dedi. Ben de:

- Ağrımayan tarafıyla çiğniyorum ya Resûlullah! Dedim. Bu cevabım üzerine Efendimiz azı dişleri görününceye kadar güldü.[139]

136 Müslim. 2052
137 İmam Nevevî. Müslim şerhi.
138 Feyzullah Birışık
139 İbn-i Mace, 3443. Elbani hasendir demiştir.

Açıklama:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hanımlarıyla aralarındaki sevgi bağlarını pekiştirecek, yakınlığını artıracak tarzda senli-benli olurdu. Bunun en güzel örneklerinden biri de, Hz. Aişe ile evliliklerinin ilk yıllarında yaptıkları koşudur. Validemizin anlattığına göre, Resul-i-Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- yanındaki sahabelere, "siz yürüyedurun", buyurdu. Sahabe bir hayli gittikten sonra, Hz Aişe'ye "Yarışalım mı?" diye sordu. Hz. Aişe bu teklifi severek kabul etti. Yarıştılar; genç ve enerjik validemiz yarışı kazandı. Aradan yıllar geçtikten sonra yine bir sefer esnasında, Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Aişe validemizle yaptığı koşuyu kazanmış, koşunun ardından Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- gülerek, "Bu vaktiyle kazandığın müsabakanın rövanşıdır." buyurdu.[140]

Yine Hz Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Hz. Aişe ile birlikte yemek yerken bir şeyi önce O'nun içmesini ister, sonra da özellikle O'nun ağzını değdiği yerden içerdi. Şayet et yiyorlarsa, Hz Aişe'nin elindeki parçayı alır, O'nun ağzının değdiği yerden ısırırdı.

• Hz. Aişe validemizin anlattığına göre, bir gün Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- için bulamaç pişirir. Yanlarında Sevde validemiz de bulunmaktadır. Hz, Aişe, Sevde validemize, "buyur sen de ye" der. O imtina edince "yüzüne bulayacağım" diye tehdit eder. Sevde validemiz yememekte ısrar edince, Aişe validemiz Sevde validemizin yüzünü bular. Ortaya çıkan manzaraya Hz Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- güler ve elini Sevde validemize koyarak: "Ne duruyorsun sen de O'nun yüzüne sür" der. Hz. Sevde de Hz. Aişe'ye sürer, Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- O'na da güler. [141]

15- Bazı Yiyeceklerin Temiz Olup Olmadığı Hususunda Şüpheye Düşmenin Doğru Olmadığı

• (Kabîsa b. Hülb'ün) babasından rivayet olunmuştur; dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i, "Yemeklerin bazılarını (yemek)ten (kalbimde) bir endişe hissediyorum" diyen bir adama (şöyle) cevap verirken işittim: "Gönlünde hiçbir endişe doğmasın. (Eğer helâlliği şer'i delillerle sabit olan bir yemeğin yenip yenmeyeceği hususunda gönlünde doğan bir şüphe üzerine o yemeği yemeyi terk edecek olursan) bu konuda Hristiyanlara benzemiş olursun."[142]

16- Yemek Namaz Vaktinde Sofraya Konmuşsa

• Enes b. Malik -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Akşam yemeği konulup namaz için kamet getirilirse akşam yemeğini yemekle başlayınız."[143]

140 Ebu Davud, Edeb 103
141 Heysemi, Zevaid, 4, 315-316
142 Tirmizî, siyer 16; İbn-i Mace, cihad 26, Ahmed b. Hanbel, V, 226.
143 Buhârî. 5463

Açıklama:

Bu hadis-i şerifte namazın huşu içinde kılınmasına vurgu vardır. Yemek sofradayken aç olan bir insanın aklına açlığı ve sofradaki yemek çeşitleri gelebilir. Açlık ve sofradaki yemekler şeytan için birer malzemedirler. Şeytan bu iki malzemeyi sürekli olarak hatırlatmaya çalışılarak kişi ile Allah arasına girip namazını ifsat etmek ister. [144]

17- Yemek Hazırlarken Aksilikler Olursa

• Enes'ten, -radıyallâhu anh- dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, hanımlarından birisinin yanında idi. Mü'minlerin annelerinden birisi, içinde yemek bulunan bir tabak gönderdi. Peygamber'in evinde bulunduğu o kadın (Âişe) hizmetçinin eline vurdu. Kap düştü ve ikiye ayrıldı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kabın parçalarını bir araya getirdi, daha sonra kapta bulunan yemeği tekrar ona toplamaya koyuldu. Bu arada da: Anneniz gayrete geldi (kıskandı) diyordu.

Daha sonra hizmetçiyi, evinde bulunduğu hanımı nezdinden bir kap getirilinceye kadar alıkoydu. Sağlam kabı, kabı kırılan hanımına gönderdi, kırık olan kabı da evinde kırıldığı hanımı için alıkoydu.[145]"

Açıklama:

Ev içinde bu türden aksilikler olabilir. En ufak bir gürültü çıkarmadan hoşgörülü ve anlayışlı olunmalıdır... Yemek tabağının kırılması sonucu çıkan bir ses ve bu sesin de evdeki sahabeler tarafından işitilmesi... Bir anlık 'acaba bizlerden rahatsız mı oldular?' diye kalbe bir vesvese gelmesini engellemek için Peygamberimiz sahabelerin yanına gelip ' Anneniz kıskandı' diyerek tabağın kırılmasının sebebini söylüyor... [146]

18- Yemeği Sofrada Yemek

• Enes -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in küçük tabakta yemek yediğini de, inceltilmiş yufka ekmeği yediğini de, bir masa üzerinde yemek yediğini de asla bilmiyorum.

Katade'ye: Peki neyin üzerinde yemek yerlerdi diye soruldu. Katade: Sofralar üzerinde diye cevap verdi."[147]

19- Yemeği Hazırlayan Kişi Sofraya Oturmayabilir

• Enes -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Ben Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte yürüyen bir genç idim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- terzi bir azat-

144 Feyzullah Birışık
145 Buhârî. 5225
146 Feyzullah Birışık
147 Buhârî: 5386

hısının yanına girdi. O da içinde yemek bulunan ve üzerinde kabak parçaları olan bir yemeğin bulunduğu bir kap getirdi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kabakları araştırmaya koyuldu.

Enes dedi ki: Onun böyle yaptığını görünce ben de kabakları önünde toplamaya başladım. (Enes) dedi ki: *Azatlı köle de işine devam etti.* Enes dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in o yaptıklarını gördükten sonra ben de kabağı hep sevmişimdir."[148]

Açıklama:

İbn Battal der ki: Ben davet edenin misafiri ile birlikte yemek yemesinin şart olduğuna dair bir şey bilmiyorum. Ancak bu, misafiri rahatlatmak açısından daha uygun, onun utangaçlığını izale etme açısından da daha yerindedir. Böyle davranan bir kimse misafirini ağırlamakta daha ileriye gitmiş olur. Bunu yapmayan kimsenin de bu davranışı caizdir.[149]

20- İçki Konan Sofraya Oturmamak

•Cabir -radıyallâhu anh- dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kim Allaha ve ahiret gününe iman ediyorsa, üzerinde şarap (kadehleri) döndürülen bir sofraya oturmasın.[150]"

Açıklama:

İçkinin haram olduğuna inanan bir müslüman evine içki ve benzeri şeyler sokmaz... Alkol kullanan bir akraba ya da komşu ziyaretlerinde içki konmuş bir sofraya olası bir davet çağrısı durumunda bu davete icabet edilmemeli... İçkili sofraya oturan bir kişi içkiyi meşrulaştırmış gibi olur. Yani gayet doğal karşılamış olur...

Peygamber Efendimiz'in bu uyarısı; içki kullanan bir kimseye caydırıcı olması açısından hem bir tepki hem de o sofraya oturan kişi için acaba bu şahıs da mı içki kullanıyor? Gibi yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermemesidir...[151]

21- Sofraya Abdestli Oturma Zorunluluğunun Olmaması

•Bize Kabisa rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan, Amr b. Dinar'dan, (O) Saîd b. Ebi'l-Huveyris'ten, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (bir gün) helâdan çıktı, ardından kendisine yemek sunuldu. (Yemeğe başlaması) üzerine O'na; "abdest almayacak mısın?" denildi, (O da; "Namaz mı kılıyorum ki, abdest alayım?" buyurdu. Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "O, (yani senetteki Saîd b. Ebi'l-Huveyris), ancak Saîd ibnu'l-Huveyris'tir."[152]

148 Buhârî. 5435
149 Fethulbari. 5435 nolu hadis şerhi.
150 Tirmizî, Edep: No: 2801
151 Feyzullah Birışık.
152 Ebu Davud: 3760 Elbani sahihtir demiştir.

22- Sofraya Dizleri Dikip Oturmak

• Enes -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i dizlerini dikerek oturmuş hurma yerken gördüm.[153]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz'in dizlerini dikerek oturmuş vaziyette hurma yediği belirtilmektedir. Namazda ve mescitte böyle oturmayı, saygısızlık anlamı taşıdığı için doğru bulmayan Efendimiz, namaz dışında dizlerini dikerek oturmakta sakınca görmemiştir. Onun bu şekilde oturması, yiyip içmeyi pek önemsemediği, midesine düşkün olmadığı içindir. Zaten çoğu zaman karnını doyuracak yiyecek bulamayan, bulduğu zaman da onu kendisinden fazla ihtiyacı olanlarla paylaşan, üstelik tevazuun zirvesine ulaşan bir kimseden başka türlü davranış da beklenemezdi.

Peygamber Efendimiz'in sofrada, çoğu zaman diz çökerek ve ağırlığını sol ayağının üzerine vererek veya bir dizini dikerek oturduğu da rivayet edilmektedir.

Peygamber Efendimiz'in yaşadığı devrin geleneği yer sofrasında yemek yemeyi gerektiriyordu. "Melik Peygamber" olmak yerine "kul Peygamber" olmayı tercih eden Allah'ın Resûlü, eşsiz tevazuunun tabiî bir sonucu olarak, Cenâb-ı Hakk'ın verdiği nimetleri yiyip içerken hem tevazuun gereklerine hem de ashabına öğrettiği yeme içme edeplerine uyardı.

Bugün yer sofrasında yemek yiyenler, sofra kalabalık değilse bağdaş kurarak, kalabalıksa iki dizinin üstüne oturarak veya bir dizini dikerek yemelidir. Yemek boyunca bir yere yaslanmamalıdır. Şartların değişmesi sebebiyle masada yemek yemek âdet ve gelenek haline gelmişse, kibirlilerin yaptığı gibi bir yere yaslanmadan mütevazı bir şekilde yemeğini yemelidir.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yemek yerken bir yere yaslanmamalı, çok yemeye elverişli bir şekilde oturmamalı ve uzun süre sofra başında kalmamalıdır.

2. Meyve yerken dizleri dikerek oturmakta sakınca yoktur.[154]

23- Yan Yatarak Yemek Yemenin Yasaklanması

• "... Salim'in babası (Abdullah bin Ömer) -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- adamın yüzükoyun yatarak yemek yemesini yasaklamıştır.[155]

153 Müslim, 2044
154 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
155 İbn-i Mace, 3370. Elbani hasendir demiştir.

24- Sofradaki Nimetleri Tefekkür Etmek

"Öyleyse insan yediğine bir baksın."[156]

Açıklama:

"Öyleyse insan yediğine bir baksın." buyruğu ile kendisine kolaylaştırılan rızkını söz konusu etmektedir. Yani insanın yediği şeyleri Allah'ın nasıl yarattığına bir baksın. Buradaki "bakmak" düşünmek suretiyle kalbin bakmasıdır. Yani insan, hayatının esasını teşkil eden yiyeceklerini Allah'ın nasıl yarattığı üzerinden hayatta kalmanın sebeplerini nasıl hazırladığı üzerinde -bu yolla ölümden sonra dirilişe hazırlanmak için- iyiden iyiye düşünsün.

El-Hasen ve Mücahid'den şöyle dedikleri rivayet edilmiştir: "Öyleyse insan yediğine bir baksın!" Yani yediğinin vücuduna nasıl girip nasıl çıktığına bir baksın. İbn Ebi Hayseme, ed-Dahhak b. Süfyan el-Kiâbi'den şöyle dediğini rivayet etmektedir: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bana şöyle dedi: "Ey Dahhak! Sen neler yersin?" Ben: Ey Allah'ın Resûlü! Et ve süt dedim. Peygamber: "Sonra ne oluyor?" diye sordu. Ben bildiğin şeye dönüşüyor, dedim. Şöyle dedi: "Şüphesiz Allah Âdemoğlundan çıkan şeyi dünyaya misal olarak göstermiştir.[157]

Ubey b. Ka'b dedi ki: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Âdemoğlunun yedikleri dünyaya misal verilmiştir. O her ne kadar yemeğine baharatlar koyup güzelleştirse ve tuzlasa dahi, sen sonunda onun neye ulaştığına bir bak![158]

Ebu'l-Velid dedi ki: Ben İbn Ömer'e helâya girip, kendisinden çıkan şeylere bakan kişi hakkında soru sordum da şöyle dedi: Melek ona gelerek: Şu cimrilik edip vermekten çekindiğin şeylerin sonunda ne olduğuna bir bak, der.[159]

25- Ayrı Sofralar Kurmamak

•Vahşî İbnu Harb el-Habeşî anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in Ashabı dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz yiyoruz, ancak bir türlü doymuyoruz (ne yapalım)?" Bunun üzerine, Resûlullah: "Ayrı ayrı yemekte olmayasınız?" diye sordu. "Evet" dediler. Resûlullah da: "Öyleyse yemeğinizde toplanın (bir sofra kurarak hep beraber yiyin), yemeğe Allah'ın ismini zikrederek (Bismillahirrahmanirrahim diyerek) başlayın. Böyle yaparsanız yemeğiniz, hakkınızda mübarek kılınır."[160]

156 Abese-24
157 Müsned. 3, 452: Heysemi, Mecma: 10, 288 Taberani, Kebir, 8, 299
158 İbn-i Hibban, sahih 2- 476; Müsned, 5, 136
159 Kurtubi Tefsiri. Buruc Yayınları
160 Ebu Dâvud, Et'ime 15, (3764); İbn-i Mâce, Et'ime 17, (3286). Elbani hasendir demiştir.

39- Misafirin, Kardeşleri İçin Kendisini Zahmete Sokarak Yemek Hazırlaması

Ebû Mesud el-Ensarî'den, dedi ki: "Ensar arasında Ebû Şuayb diye anılan bir adam vardı. Bu adamın da kasap bir kölesi vardı. Kölesine: Bana Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i de beşinci kişi olarak davet edeceğim şekilde bir yemek hazırla, dedi.

Adam Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i beşin beşincisi olarak davet etti. Bunların arkasına bir kişi daha takıldı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (ev sahibine): Sen bizi beşin beşincisi olarak davet ettin. Bu adam da arkamızdan geldi. Arzu edersen ona izin verirsin, arzu edersen onu dışarıda bırakırsın, diye buyurdu. Adam: Hayır, ona izin verdim, diye cevap verdi." [161]

Açıklama:

Hadisten pek çok sonuç çıkartılmıştır:

1- Kasaplık mesleğini icra ederek kazanç sağlamak caizdir.

2- Mesleği olan kölenin gücü yettiği şekilde çalıştırılması ve o meslekten kazandıklarından yararlanmak da caizdir.

3- Misafirlik meşrudur ve misafir edilmeye ihtiyacı olan kimselerin misafir edilmesi de te'kiden müstehabtır.

4- Başkasına yemek hazırlayan bir kimse, yemeği o başkasına göndermek ile onu evine davet etmek arasında muhayyerdir.

5- Bir kimse bir başkasını ziyafete davet etmiş ise, onunla birlikte özel arkadaşlarının ve onun meclis arkadaşlarının bulunduğunu görürse, o kimseleri de davet etmesi müstehabtır.

6- Hadiste geçen: "Ben onun yüzünden aç olduğunu anladım" ifadesi dolayısıyla, delile göre hüküm verilebilir.

7- Ashab-ı kiram onun bereketinden yararlanmak ümidiyle Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yüzüne uzun uzun bakarlardı, ama aralarında -Müslim'in naklettiği rivâyette Amr b. el-Âs'ın açıkça ifade ettiği gibi- utancından, hayâsından ötürü uzun süre yüzüne bakamayanlar da vardı.

8- Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bazı hallerde açlık çekerdi.

9- İmamın, soylu birisinin, yaşça büyük bir kimsenin, kendilerinden daha aşağı mertebede bulunanların davetlerini kabul edip, kasaplık gibi pek üstün olmayan meslek sahiplerinin yemeklerinin yenilebileceği de belirtilmektedir.

10- Bu gibi meslekleri icra etmek hoşlanılmayan şeylerden sakınan kimselerin değerini düşürmediği gibi, sırf bu meslekleri icra ediyorlar diye bu meslek sahiplerinin şahitliği de düşmez.

161 Buhârî 5434

11- Bir topluluk için ziyafet yemeği hazırlayan bir kimsenin daha fazlasına gücü yetmiyor ise onlara yetecek kadar yemek hazırlaması ve o miktardan daha aşağısını -bir kişinin yemeği iki kişiye yeter prensibine dayanarak- hazırlamaması gerekir.

12- Belli bir niteliğe sahip bir topluluk eğer ziyafete davet edilmiş ise daha sonra da davet esnasında kendileri ile beraber olmayan bir kişi ile karşı karşıya kalırlarsa bu şahıs o davetin genel çerçevesine girmez.

13- Yapılan davete davetsiz olarak katılan bir kimseyi davet sahibi dışarıda tutmakta muhayyerdir. Davet sahibinin izni olmadan içeri girerse onu dışarı çıkartabilir.

14- Davetsiz olarak katılan bir kimse derhal bu katılımdan alıkonulmaz. Çünkü bu adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in peşinden gitmiş ve davet sahibinin gönül hoşluğuyla ona izin vermesi ihtimali dolayısıyla onu geri çevirmemiştir.

15- Bu hadisin davetsiz misafirliğin caiz oluşu konusunda asıl bir dayanak olarak alınması gerekir. Ama buna ihtiyacı olan kimseler için de kayıtlanması gerekir.

16- Hadis ayrıca ziyafete davet olunan kimsenin davet edenin, bu işe razı olduğunu bilmesi hali dışında, başkasını peşine takmamasına ve bu durumda davetsiz misafirin haram yemiş olacağına da delil gösterilmiştir.

17- Davet edilen bir kimse eğer kendisi ile beraber gelenlerden bir kişiye izin vermeyecek olursa, kendisi daveti kabul etmemezlik etmez.

18- Bu gibi durumlarda kendisinden izin istenen kişinin Ebû Şuayb'in yaptığı şekilde sonradan davetsiz olarak gelene izin vermesi gerekir. Böyle bir iş de mekârim-i ahlâktandır.

27- Altın ve Gümüş Kaplardan Yemenin Yasaklanması

•Mücahid'den, dedi ki: "Bana Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın tahdis ettiğine göre onlar Huzeyfe'nin yanında idiler. Huzeyfe kendisine su getirilmesini istedi. Bir Mecusi ona su getirdi. Mecusi bardağı Huzeyfe'nin eline verince onu fırlatarak: Eğer ona böyle yapmamasını bir ya da iki defa söylememiş olsaydım... -Sanki: ...böyle yapmazdım, demek istiyordu.- Ama ben Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinledim: İnce ipek de, kalın ipek de giymeyiniz, altın ve gümüş kaplardan içmeyiniz. Bunlardan yapılmış tabaklarda da yemek yemeyiniz. Çünkü bunlar bu dünyada onların (kâfirlerindir), âhirette de bizimdir."[162]

162 Buhârî 5426 . Nesâi, 5301

Açıklama:

"Gümüş parçaları takılmış kaplarda yemek yemek." Yani içinde (bu şekilde) gümüş parçaların bulunduğu kaplarda yemek yemek. Buhari, kaplar arasında sadece bunu söz konusu etmekle yetinmiştir. Gümüş ve altın kaplar dışındaki bütün kaplarla yemek yemek mubahtır. Fakat ister takma, ister karıştırma, isterse de kaplama suretiyle kısmen altın ve gümüş bulunan kaplar hakkında görüş ayrılığı vardır.

Buhari'nin bu başlıkta söz konusu ettiği Huzeyfe yoluyla gelen bu hadiste, altın ve gümüş kaplarda yalnızca içmenin yasaklandığı görülmektedir. Yemek de hüküm itibariyle içmeğe katılmak suretiyle, bu kaplarda yemek yemenin de yasaklandığı hükmü çıkartılır. Böyle bir istinbat Huzeyfe hadisine nispetle böyledir ama Müslim'de yer alan Ümmü Seleme yoluyla gelen hadiste -ileride Eşribe (içecekler) bölümünde dikkat çekileceği üzere- yemek yemek de söz konusu edilmiştir. Dolayısıyla bu kaplarda yemek yemek de nas ile yasaklanmış olmaktadır.[163]

28- Bir Kişilik Yemekle İki Kişinin Doyması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter."[164]

Açıklama:

"Bir kişinin yemeği iki kişiye yeter." Cerir'den şöyle dediği nakledilmiştir: Hadis, bir kişiyi doyuran bir yemeğin iki kişinin açlığını giderebileceği manasınadır. İki kişilik yemek de dört kişinin açlığını giderir.

El-Mühelleb dedi ki: Bu hadislerle, fazilete ve yetecek kadarı ile kanaat etmeye teşvik kastedilmektedir. Yoksa bundan maksat, yeterli olan miktarın münhasıran tespiti değildir. Maksat başkalarının görüp gözetilmesi gereğini anlatmak ve yemeği olan iki kişinin hazır bulunanlara göre yemeklerine üçüncüsünü, gerekirse de dördüncüsünü katmaya teşvik etmektir.

İbn Mace'deki Ömer yoluyla gelen hadiste şu lafız ile zikredilmiştir: "Bir kişinin yemeği iki kişiye yeter. İki kişinin yemeği üç kişiye ve dört kişiye yeter. Dört kişinin yemeği de beş kişiye ve altı kişiye yeter."

Abdurrahman b. Ebi Bekr'in rivayet ettiği hadiste Ebû Bekr'in misafirleri ile ilgili kıssada da şu ibareler yer almıştır: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Kimin yanında iki kişilik bir yemek varsa üçüncü bir kişiyi alıp gitsin, kimin yanında dört kişilik yemek varsa beşincisini ya da altıncısını alıp gitsin."

163 Fethulbari.
164 Buhârî. 5392, Müslim, 2058

Yine hadiste başkasının gözetilmesi halinde bereketin de elde edileceğine ve hazır bulunanların hepsini kapsayacağına işaret vardır. Ayrıca hadisten, kişinin yanında bulunan yiyeceği küçümseyerek onu misafirlerin önüne koymaktan çekinmemesi gerektiği de anlaşılmaktadır. Çünkü az bir miktar ile dahi yetinmek mümkün olabilir. Yani kişi bu yolla açlığını giderebilir ve bünyesinin de ayakta durmasını sağlayabilir, yoksa gerçek manada tokluk olmayabilir.[165]

29- Kaşık Sayısının Artması Yemeği Azaltmaz

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "İki kişinin yiyeceği üç kişiye de yeter. Üç kişinin yiyeceği de dört kişiye yeter."[166]

• Müslim ve Tirmizî'de gelen bir diğer rivayet Cabir'den olup şöyledir: "İki kişilik yiyecek dört kişiye de yeter, dört kişilik yemek sekiz kişiye de yeter."[167]

Açıklama:

Bu rivayetlerde mutlak olarak az yiyeceğin çok kimseye yeteceği belirtilmektedir. Bazı âlimler bu hadislere şöyle bir mana vermişler: "Bir kişiyi doyuracak miktardaki yiyecek, iki kişinin kut'una (muhtaç olduğu gıdasına) yeterlidir. İki kişi de, dört kişinin "kût"u ile doyuma erer" Mühelleb de şunu söylemiştir: "Bu hadislerden murad mekârim-i ahlâka ve "kifâyet"le yetinmeye teşviktir. Yani, murad kifâyetin miktarını belirlemek değildir, murad yardımseverlik (muvâsât) dır, iki kişinin yiyeceğine bir üçüncüyü, duruma göre bir dördüncüyü de dâhil etmenin uygun olacağını takrirdir."

Bu hadisler, beraber yemenin hikmetlerinden birini açıklamış olmaktadır: Yemek bereket kazanmaktadır. Örfen bir kişilik olarak tekerrür eden miktarın ortalama yarısı ihtiyaç dışıdır, yenmese de beslenme açısından bir eksiklik hâsıl olmayacaktır. Ne var ki, ilme, akla, sağduyuya dayanmayan, temelini görgü ve ananeden alan bir alışkanlıkla ihtiyaçtan fazla yenmektedir.

Hadisten Çıkarılan Bazı Hükümler:

1- Âlimlerimiz, Ebu Hureyre hadisinden, yemekte beraber olmanın müstehap olduğu, kişinin yalnız yememesi gerektiği hükmünü çıkarmışlardır.

2- Hadis, keza başkasına yardımcı olmanın, başkasını sofraya almanın bereketi artıracağını ve bu bereketin o sofraya iştirak edenlerin hepsine sirayet edeceğini ifade etmektedir.

3- Kişi yanında mevcut olanı ehemmiyetsiz görerek başkasına ikramdan çekinmemelidir. Zira bazen az bir şeyle, tam olarak doyulmaz ama açlık giderilir.

165 Fethulbari.

166 Buhârî, Et'ime, 11; Müslim, Eşribe 178, (2058); Muvatta, Sıfatu'n-Nebiyy 20, 52, (928); Tirmizî, Et'ime 21, 1821

167 Müslim, Eşribe 179, (2059); Tirmizî, Et'ime 21, (1821).

Zaruri ihtiyaç karşılanarak bedenî aktivite sağlanabilir. Sünnetin tavsiye ettiği beslenme de esasen budur.[168]

30- Sofrasında Bulunan Oruçlunun Yemeği Yemediği Takdirde Nasıl Dua Edeceği

•Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Biriniz yemeğe davet edildiği zaman gitsin; şayet oruçluysa yemek sahibine dua etsin; oruçlu değilse yesin."[169]

Açıklama:

Davet vermek, verilen davete gitmek önemli bir İslâm geleneğidir. Zira dinimiz cuma ve bayram namazları gibi bazı ibadetler ve düğün, dernek gibi bazı gelenekler vesilesiyle müslümanları bir araya getirmeyi, böylece onları birliğin ve beraberliğin şuuruna erdirmeyi uygun görmüştür.

Resul-i Ekrem Efendimiz yemek davetlerine gidilmesini tavsiye etmiş, hiçbir mazereti olmadığı halde gitmeyen kimselerin "Allah'a ve Resûlü'ne karşı gelmiş sayılacaklarını" belirtmiştir. Muhtelif vesilelerle müslümanların bir araya gelip kaynaşmasını arzu eden Sevgili Peygamberimiz, velime denilen düğün yemeklerine ayrı bir önem vermiş ve "Biriniz düğün yemeğine davet edildiği zaman mutlaka gitsin" (Buhârî, Nikâh 71) buyurmuştur. Onun bu konudaki titizliğini bilen ve yaptığı her işi aynen yapmaya gayret gösteren sahâbîsi ve kayın biraderi Abdullah İbni Ömer, düğün yemeklerine ve diğer davetlere oruçlu olduğu zamanlarda bile mutlaka gitmiştir (Buhârî, Nikâh 74). Konumuzun başlığı ve Resul-i Ekrem Efendimiz'in buyruğu da bunu göstermekte, oruçluyken bile yemek davetine gidilmesi tavsiye edilmektedir.

Bir kimse kefaret orucu gibi farz veya vâcip bir oruç tutuyorsa, onu elbette bozmayacak, davete katılacak ve yemek veren kimseye dua edecektir. Tuttuğu oruç nafile bir oruç ise, orucunu bozup bozmamak tamamen kendisine kalmıştır. Gittiği yerin havasına uyarak orucunu bozup ikram edilen yemeği yemesi, bozduğu orucun yerine daha sonra bir oruç tutması uygundur. Hatta orucunu bozmadığı takdirde davet sahibi gücenecekse, orucunu bozup yemeği yemesi daha münasip olur. Daha sonra oruç tutmak kendisine zor gelen kimselerin, davete gitmekle beraber oruçlu olduğunu söyleyerek bir kenarda oturması ve yemek sahibine hayırlı ve mübarek olsun diye dua etmesi de mümkün görülmüştür.

Oruç tutmayanlar ise, canları çekmese veya mideleri müsait olmasa bile, birkaç lokma yiyerek davet sahibini memnun etmelidirler.

168 Müslim, Nevevi Şerhi
169 Müslim, 1431. Ayrıca bk. Müslim, Siyam 159; Ebû Davud, Et`ime 1, Savm 75

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yemeğe davet edilen kimse, oruçlu bile olsa mutlaka davete katılmalıdır.

2. Tuttuğu oruç bozulmaması gereken farz bir oruçsa, yemekte bulunmalı ve yemek sahibine hayır dua etmelidir. Nafile oruç tutuyorsa, duruma göre hareket etmelidir; yemediği takdirde davet sahibi gücenecekse, orucunu bozmalı, yerine sonradan bir oruç tutmalıdır.[170]

31- Davete Giden Kimsenin Yanına Biri Takılırsa

• Ebû Mesud el-Bedri -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Sahabeden biri Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- için yemek hazırladı ve onu dört kişiyle birlikte davet etti. Fakat bir adam peşlerine takılıp geldi. Kapıya gelince Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ev sahibine:

- "Bu bizim peşimize takılıp geldi. İstersen girmesine izin verirsin. İstemezsen geri dönüp gitsin" dedi.

Ev sahibi:

- Hayır, ona izin veriyorum, ya Resûlullah! Dedi. [171]

Açıklama:

Bu hadis-i şerifin söylenmesine sebep olan hoş bir olay (sebeb-i vurud) vardır. Diğer rivayetlerden öğrendiğimize göre, Ebû Şuayb el-Ensârî bir gün Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-'i ziyarete gitti. Fakat mübarek yüzünün biraz solmuş olduğunu görünce, epeyce bir zamandır yemek yemediğini düşündü. Kasaplık yapan oğluna gelerek, Allah'ın Resûlü'nü yemeğe davet edeceğini, bu sebeple beş kişilik yemek hazırlamasını söyledi. Yemek hazırlanınca Efendimiz'i davet etti. Resûlullah Efendimiz yemeğe davetli olan sahâbîlerle birlikte Ebû Şuayb'ın evine giderken, yemeğe davet edilmeyen bir kimse arkalarına takılıp geldi. Eve vardıkları zaman, ev sahibinin "bu adam hesapta yoktu" diye düşünmemesi için Allah'ın Resûlü bir açıklama yaptı ve:

- "Bu zat bizim peşimize takılıp geldi. İstersen girmesine izin verirsin. İstemezsen geri dönüp gitsin" buyurdu. Nazik bir insan olduğu anlaşılan ev sahibi, sofrasında ona da yer bulunduğunu belirterek:

- Ona izin veriyorum, ya Resûlullah! Dedi.

Resul-i Ekrem Efendimiz'in, arkalarına takılıp gelen zatı kendilerinin getirmediğini ev sahibine açıklaması, hem davetlileri zor durumda kalmaktan kurtarmış hem de davetsiz misafirin gönül rızasıyla yemesine imkân hazırlamıştır. Ayrıca böyle bir durumda gerek davetlilerin gerekse davet edenin nasıl davranması gerektiğini de bize öğretmiştir.

---

170 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları

171 Buhârî, Büyû` 21, Mezalim 14, Et`ime 34, 57; Müslim, Eşribe 138

Medine'nin yerlisi olan sahâbîler, yani Ensâr-ı kiram Peygamber Efendimiz'i, yurtlarını şereflendiren bir misafir kabul ettikleri için, onun ay yüzüne bakıp da aç olduğunu tahmin ettikleri zaman, ya onu evlerine davet ederek ağırlamışlar veya evine yemek göndermişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Herkese açık olmayan davete çağırılmadan gelen bir kimseyi ev sahibi kabul etmeyebilir. Kabul ederse, nezaket göstermiş olur.

2. Önemli bir zata yemek verileceği zaman, onu ahbaplarıyla birlikte davet etmelidir.

3. Yemeğe davet edilen kimse, önemli bir mazereti yoksa daveti kabul etmelidir.[172]

32- Yemeğe Davet Edildiğinde İcabet Edilmesi

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur:

"Biriniz (din) kardeşini (bir ziyafete) çağırdığı zaman (çağrılan kişi bu davete) hemen icabet etsin. (Çağırılan şey ister) düğün (yemeği) olsun, ya da benzeri bir şey olsun (fark etmez)."[173]

Açıklama:

Müslümanın müslümanlar üzerindeki haklarından birisi de çağırdığı zaman davete icabet etmeleridir. Bu davet sadece düğün veya benzeri bir sebepten olmayabilir. Hangi sebepten olursa olsun çağrılan davete icabet edilmesi gerekir.[174]

33- Sofrada Utanan Birine Ye Denmesi

•Mücahid'in nakline göre Ebû Hureyre şöyle anlatmıştır: Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki (bazen) açlıktan karnımı yere dayardım, bazen de açlıktan karnıma taş bağlardım. Bir gün (Resûlullah ile sahabilerinin mescitten) çıkıp gittikleri yol uğrağı üzerine oturdum. Bu sırada Ebû Bekir geçti. Ona Allah'ın kitabından bir ayet sordum. Soruyu ancak beni doyursun diye sormuştum, fakat geçti gitti, (umduğum çağrıyı) yapmadı. Sonra Hz. Ömer geçti. Ona da Allah'ın kitabından bir ayet sordum. Ona da ancak beni doyursun diye sormuştum. Ömer de geçti gitti, benim (umduğum çağrıyı) yapmadı. Sonra Ebu Kasım (Hz. Peygamber) uğradı ve beni gördüğü zaman bendeki halsizliği ve yüzümdeki açlık belirtisini anladı da gülümsedi. Sonra bana "Ya Eba Hirr!" dedi. Ben de "Lebbeyk ya Resûlallah = buyur emrine hazırım!" dedim. Resûlullah

172 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
173 Ebu Davud: 3740 Elbani sahihtir demiştir.
174 Feyzullah Birışık

"Beni takip et!" buyurdu ve yürüdü. Ben de onu takip ettim. Eve girdi. Ben de izin istedim. Bana da izin verildi. Resûlullah girdiğinde bir bardak içinde süt buldu. "Bu süt nereden geldi?" diye sordu. "Onu sana filan kimse veya filan kadın hediye etti!" dediler. Resûlullah da bana "Ya Eba Hirr!" diye seslendi. Ben de "Buyur ya Resûlallah emrine hazırım!" dedim. "Haydi, Suffa ehline git ve onları bana çağır!" buyurdu. Ebû Hureyre şöyle devam etti: Suffa ehli İslam konukları idiler. Sığınacakları aileleri, malları ve dayanacak bir kimseleri yoktu. Resûlullah bir sadaka geldiğinde sadaka malını onlara gönderirdi. Kendisi o maldan hiçbir şey almazdı. Bir hediye geldiğinde de bunu Suffa ehline gönderirdi. Hediyeden kendisi de alır ve Suffa ehlini buna ortak ederdi. Ebû Hureyre şöyle devam etti: Peygamber'in Suffa ehlini çağırması beni üzdü. (Kendi kendime) dedim ki: Suffa halkı içinde şu bir bardak süt nedir ki! Bu sütten bir yudum içerek kuvvet kazanmaya ben daha layıktım. Suffa halkı geldiğinde, Resûlullah bana emrettiğinde ve benim de onlara dağıttığımda bu bardak sütten bana ne düşecek?"

Fakat Allah'a ve Resûlü'ne itaatten başka çare yoktu. Bu sebeple gittim, Suffa halkını davet ettim. Geldiler, izin istediler, kendilerine izin verildi ve evde yerlerini aldılar. Bunun üzerine Resûlullah bana "Ya Eba Hirr!" diye seslendi. Ben de "Buyur ya Resûlallah! Emrine hazırım!" dedim. Resûlullah "Bu bardağı al ve onlara ver" buyurdu. Ben de bardağı alıp vermeye başladım. Bir kişiye veriyordum o kanıncaya kadar içiyordu. Sonra bardağı bana veriyordu. Ben de bardağı alıp diğer bir kişiye veriyordum. O da kanıncaya kadar içiyor sonra bardağı bana veriyordu. Bu suretle bütün halk kana kana içip bardağı bana vererek, ta Resûlullah'a kadar gelip dağıtım işi sona erdi. Artık davetlilerin hepsi süte kanmışlardı. Şimdi Resûlullah süt bardağını aldı. Elinde tutarak bana bakıp gülümsedi ve "Ya Eba Hirr!" buyurdu. Ben "Emret ya Resûlallah, emrine hazırım!" dedim. "(Süt içmedik bir) ben, bir de sen kaldın!" buyurdu. Ben de "Doğru söylediniz ya Resûlallah!" dedim. Resûlullah bana "Haydi otur da iç!" buyurdu. Ben de oturup içtim. Resûlullah tekrar "İç!" buyurdu. Ben de içtim. Resûlullah tekrar "İç!" diye emretmeye devam etti. Sonunda "Ya Resûlallah! İçemeyeceğim! Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki süt için gidecek bir yol bulamıyorum!" dedim. "Öyle ise bardağı bana ver!" buyurdu. Ben de bardağı ona verdim. Resûlullah Allah'a hamd etti, besmele çekti ve geri kalan sütü içti.[175]

Açıklama:

"Peygamber'in ve sahabilerinin" hayatlarında "nasıl yaşadıkları" ve "dünya nimetlerinden" yani onun lezzetlerinden "uzak durmaları" ve bu hususta geniş davranmaları.

"(Bazen) açlıktan karnımı yere dayardım." Yani karnımı yere yapıştırırdım. Ebu Hureyre böyle yaparak ya karnına taş bağlamaktan elde ettiği yararın ay-

175 Buhârî 6452

nısını kazanıyordu ya da bu onun baygın olarak yere düşmesinin kinayeli bir anlatımıdır. Nitekim Ebû Hâzim'in At'ime bölümünün baş tarafında yaptığı nakilde onun açlıktan düşüp bayıldığı "Ömer İbn Hattab'a rastladım, ondan bir ayeti bana okutmasını istedim" dedikten sonra şöyle devam eder: "Birkaç adım atar atmaz bitkinlikten ve açlıktan yüz üstü yere yığıldım. (Kendime gelince) Resûlullah'ı başucumda buldum."

"Bazen de açlıktan karnıma taş bağlardım." Ahmed b. Hanbel'in nakline göre Abdullah İbn Şakîk şöyle anlatmıştır: "Ebû Hureyre ile bir sene birlikte kaldım. Bana '(o günler) bizi görseydin. Üzerimizden günler geçiyordu da herhangi birimiz belini doğrultacak bir yiyecek bulamıyordu. Hatta bazılarımız taşı alıp karın boşluğuna getiriyor ve sonra belini doğrultmak için onu elbisesi ile bağlıyordu' dedi."[176] Âlimler karna taş bağlamanın faydası, kişinin belini doğrultup ayağa kalkmasına yardımcı olmasıdır demişlerdir.

"Resûlullah Allah'a hamd etti, besmele çekti." Yani söz konusu süt de az olmasına rağmen bereket ihsan ettiği ve orada bulunanların tümü süte kanıp hatta arttığı için Rabbine hamd etti ve içmeye başlarken besmele çekti.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1- Bir şeyi oturarak içmek müstehaptır.

2- Bir topluluğa hizmet eden kişi onlara meşrubat dağıtırken kabı onların her birinden alır ve yanındakine verir. Misafirlerden herhangi birinin o bardağı yanındakine vermesine müsaade etmez. Çünkü bu tavır misafire değer verilmediği anlamını taşır.

3- Bu hadiste büyük bir mucize görülmektedir.

4- En son noktasına ulaşsa bile doymak -bunun haram olduğunu söyleyenlerin aksine- caizdir. Zira yukarıdaki olayda Ebû Hureyre Peygamber'e "Süt için gidecek bir yol bulamıyorum!" demiş ve Resûlullah da onun bu ifadesini kabul etmiştir.

5- Hadise göre bir kimsenin ihtiyaç içinde olduğunu gizlemesi ve buna işaret etmesi, onu açığa dökmekten ve açıkça söylemekten daha evladır.

6- Bu olayda Hz. Peygamber'in ne kadar cömert olduğunu ve gerek ailesini, gerekse hizmetçilerini kendi nefsine tercih ettiğini görmekteyiz.

7- Hz. Peygamber'in zamanında bazı sahabilerin durumu maddi bakımdan dardı. Ebû Hureyre ise açıkça istemeyecek kadar nezih olup buna işaret etmekle yetiniyordu. O şiddetli ihtiyaç içinde olduğu halde Peygamber'e itaati kendi nefsinin pay almasına tercih etmişti. Ayrıca bu olayda Suffa ehlinin fazileti de görülmektedir.

176 Ahmed İbn-i Hanbel, II, 324.

8- Hizmetçi efendisinin evine girmek istediğinde ondan izin alır. Bir kimse kendi evinde daha önce tanıyıp bilmediği bir şeyle karşılaştığında gereği ne ise bunu sorabilir. Hz. Peygamber hediyeyi kabul eder, ondan alır bir kısmını fakirlere verir, sadakayı almaz, onu alabilecek kimselere verirdi. Meşrubat dağıtan sonunda içer. Ev sahibi ise ondan sonra içer. Allah'ın verdiği nimetlere hamd edilir ve meşrubat içmeye başlarken besmele çekilir.[177]

34- Evin Hizmetçisiyle Birlikte Yemenin Tavsiye Edilmesi

• Ebû Hureyre'den rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sizden birinize hizmetçisi yemeğini getirecek olursa, kendisi ile beraber oturtmasa bile ona bir ya da iki çiğnemlik yahut bir ya da iki lokma uzatıversin. Çünkü hizmetçi onun sıcaklığını hissetmiş ve hazırlığını bizzat yapmıştır."[178]

Açıklama:

"Hizmetçi ile yemek yemek", tevazu maksadıyla bu işi yapmak demektir. Hizmetçi lafzı erkek ve dişi hakkında kullanılır. Köle ya da hür olmasını da kapsayacak şekilde genel bir ifadedir. Eğer efendi erkek ise, hizmetçi de dişi ise onun mülkü (cariyesi) yahut mahremi ya da onun hükmünde bulunan bir kimse olur ve bunun da aksi söz konusudur.

"Sıcaklığını ve pişirilmesini..." Pişirirken, gerekli malzemesi sağlanırken ve tencere ateşin üzerine konulmadan pişirme işini "üstlenmiştir." İbnu'l-Münzir, bütün ilim ehlinden hizmetçiye o beldede benzeri yenilen temel gıdalardan çoğunlukla kullanılan türü yedirmesinin vacip olduğunu nakletmiş bulunmaktadır. Aynı şekilde katık ve giyecek hakkında görüş de böyledir. Bununla birlikte efendinin bu türden nefis olan şeyleri kendisine ayırma hakkı da vardır. Ama daha faziletli olan bu hususlarda hizmetçisini de kendisine ortak etmesidir. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.

Hizmetçiyi yemeğe beraberinde oturtmak yahut eline bir şeyler vermek emrinin hükmü hususunda görüş ayrılığı vardır. Şafiî hadisi zikrettikten sonra şunları söylemektedir: Bu bize göre -doğrusunu en iyi bilen Allah'tır- iki anlamı ihtiva eder. Birincisi, hizmetçiyi kendisiyle beraber oturtmasının daha faziletli olduğu anlamına geldiğidir; eğer bunu yapmayacak olursa vacip değildir. Ya da hizmetçiyi kendisiyle birlikte oturtmak ile eline bir şeyler vermek arasında muhayyer olduğudur. Çünkü Peygamber'in emri bazen kesin olmayan ihtiyari bir emir anlamında olabilir.

İkincisi ise buradaki emrin mutlak olarak mendubluk ifade ettiğidir.[179]

177 Fethul bari.
178 Buhârî. 5460.
179 Fethulbari.

35- Yemeğe Davet Edilenin Davete İcabet Etmesi ve Dilerse Yemesi

• Câbir -radıyallâhu anh-'dan Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur:

"(Bir ziyafete) çağrılan kimse hemen icabet eylesin. Artık dilerse yer, dilerse yemez."[180]

36- Bir Kimseyi İki Kişi Birden Davet Edince Hangisi İcabete Daha Müstahaktır?

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahâbîlerinin birinden rivayet olunduğuna göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"İki kişi birden (seni) davet edecek olursa sen kapısı en yakın olan(ın daveti) ne icabet et. Çünkü kapısı en yakın olan en yakın komşu olandır. Eğer (davet eden bu iki kişiden birisi diğerinden) daha önce davet etmişse, önce davet edenin davetine icabet et."[181]

Açıklama:

Hadis-i şerifte, aynı zamanda iki kişiden davet alan bir kimsenin bunlardan kapısı kendisine daha yakın olanın davetini tercih edip onun davetine icabet etmesi gerektiği, çünkü kapısı daha yakın olan kimsenin daha yakın komşu olması cihetiyle bu gibi içtimai muamelelerde öncelik hakkı bulunduğu ifade edilmektedir.

Alkamî'nin açıklamasına göre, aynı anda davet eden kişilerin komşuluk bakımından her ikisinin de eşit olmaları halinde; ilimce, dindarlıkça ve ahlâkça daha üstün olanın daveti tercih edilir. Bu hususlarda eşit olmaları halinde ise, davet alan kimse aralarında kura çeker, kura hangisine isabet ederse onun davetine icabet eder.[182]

37- Yemeklerin Şerlisi...

• el-A'rac'dan rivayet olunduğuna göre; Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle demiş: Yemeğin en kötüsü (kendisine) zenginlerin çağrılıp da, fakirlerin çağrılmadığı davet yemeğidir. Davete gelmeyen kimse muhakkak ki Allah'a ve Resûlü'ne karşı gelmiştir.[183]

38- Yemeğe Önce Büyüklerin Başlaması

• Huzeyfe -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Biz Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'ın yanında yemeğe oturunca, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yemeye başlama-

180 Ebu Davud: 3742, Elbani sahih demiştir.
181 Sünen-i Ebu Davud: 3758 Elbani hadis için zayıf demiştir.
182 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/384.
183 Sünen-i Ebu Davud: 3744 Elbani hadis için sahih demiştir.

dıkça, kesinlikle elimizi yemeğe vurmazdık. Bir seferinde yine O'nunla yemeğe oturmuştuk. Derken bir cariye (küçük kız çocuğu) geldi, sanki arkasından bir iteni var gibi hemen elini yemeğe soktu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- elinden tuttu. Arkadan bir bedevî geldi, sanki onun da arkasından iten biri vardı, alelacele o da elini yemeğe soktu. -sallallâhu aleyhi vesellem- onun da elinden tuttu. Ve şunu söyledi:

"Şeytan, üzerine Allah'ın ismi zikredilmeyen yemeği kendine helal addeder. Nitekim sayesinde yemeğimizi kendine helal kılmak için bu cariyeyi getirdi. Ben de elinden tuttum. Bunun üzerine şu bedevîyi getirip onunla yemeği kendine helal kılmak istedi, ben onun da elinden tuttum.

Nefsim elinde olan Zat-ı Zülcelal'e yemin olsun şeytanın eli o ikisinin eliyle birlikte avucumdadır." "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bunları söyledikten sonra besmele çekip yemeye başladı.[184]

Açıklama:

Sofraya otururken büyüklere önceliğin tanınması sünnet bir ameldir. Bu büyüklere saygının ifadesidir. Yukarıdaki hadiste de gördüğümüz gibi Huzeyfe -radıyallâhu anh- ve beraberindeki sahabeler Peygamberimiz'e olan saygılarından yemeğe önce başlamıyorlar.

Eğer bu davranış yanlış olsaydı Peygamber Efendimiz sahabelerine neden yemeğe önce kendilerinin başlamadıklarını sorardı.[185]

184 Ebu Davud: 3768, Elbani hadis için sahih demiştir.

185 Feyzullah Birışık

3. BÖLÜM
YEMEK İÇİ SÜNNETLER

1- Az Yemek

• "... Mıkdâm bin Madîkerib -radıyallâhu anh- dan; şöyle demiştir:

Ben, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den şöyle buyururken işittim: Âdemoğlu karın (yâni mide)den daha şer (fena) bir kap doldurmamıştır. Âdemoğluna, belini doğrultan bir kaç lokma yeter. Eğer Âdemoğluna nefsi galebe çalarsa, karnın (yâni midenin) üçte biri yiyecek, üçte biri içecek ve üçte biri de nefes içindir."[186]

Açıklama:

Bu hadiste insanın karnı, yâni midesi en şer kap olarak vasıflandırılmıştır. Çünkü mideyi tıkabasa doldurmak sağlığı bozduğu gibi dinî yaşantıyı da bozar. Sağlıklı olmayan kimsenin dini görevlerini düzenli biçimde yerine getirmesinin güçlüğü bilinmektedir. Ayrıca midenin doldurulması gaflet, tenbellik, rehavet ve ağırlığa sebebiyet verir. Bunun da dîni açıdan sakıncalı oluşu malumdur.

Tuhfe yazarı: 'Midenin üçte birini yemeğe, üçte birini su ve benzeri meşrubata ayırmak ve üçte birini de rahat nefes alma için boş bırakmak, en normal olanıdır ve tercih edilmelidir, dedikten sonra: Tıybî şöyle demiştir, der: Hak ve vâcib olan beslenme, Allah'a kulluk edebilmek için beli doğrultacak kadar yemek almaktır. Bir kimse bununla yetinmezse, hadiste beyan edilen ölçü dâhilinde yemek yemelidir ve bu ölçüyü kaçırmamalıdır."[187]

2- Yemek Yerken Geğirmeyi Gizlemek

• İbnu Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor: "(Bir zat) Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında öğürmüştü, ona:

"Öğürtünü bizden uzak tut. Zira dünyada insanların en çok doymuş olanları, kıyamet günü en çok aç kalacak olanlarıdır" buyurdular."[188]

3- Yemekten Önce ve Sonra Ellerin Yıkanması

• Hz. Selman -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Tevrat'ta okudum: "Yemeğin bereketi, yemekten sonra (el ve ağzı) yıkamadadır" diyordu. Bunu Resûlullah

186 Tirmizi, Ahmed, Hâkim ve İbn-i Hibban İbn-i Mace: 3349 Elbani hadis için sahih demiştir.
187 İbn-i Mace tercümesi ve şerhi. Kahraman Yayınları
188 Tirmizî, Kıyâmet 38, (2480); İbn-i Mâce, Et'ime 50, (3350) Elbani Hasen demiştir.

-sallallâhu aleyhi vesellem-'e söyledim: "Yemeğin bereketi yemekten önce ve sonraki yıkamalardadır" buyurdular."[189]

Açıklama:

Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanması hem sağlık hem de yemeğe bereket katması açısından önemlidir. Dışarıdaki herhangi bir mikrop çeşidini vücudumuza taşıyan en önemli organımız ellerimizdir. Mikrobun ilk konuk olduğu yer olan ellerimizin ağzımızla teması sofrada gerçekleşir. Ümmetinin sağlığını düşünen Peygamber Efendimiz temizliğe ayrı bir yer vermiştir...[190]

4- Mideyi Yemek, Su ve Nefese Tahsis Etmek

• Mikdâm İbnu Ma'dikerib -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Âdemoğlu, mideden daha şerli bir kap doldurmaz. Âdemoğluna belini doğrultacak birkaç lokmacık yeterlidir. Ancak [nefsinin galebesiyle] illa da (mideyi doldurma işini) yapacaksa bari onu üçe ayırsın: Üçte birini yemeğe, üçte birini suya, üçte birini de nefesine (tahsis etsin, üçte birden fazlasına yemek koymasın)."[191]

Açıklama:

Ayrıca tokluk, insanı kötü yerlere düşürür ve sahibini haktan uzaklaştırır. Tembellik galebe çalar, ibadetten alıkoyar. İçerisinde fuzulî maddeler artar, gadabı, şehveti artar, hırsı çoğalır, ihtiyacından fazlasını talep etmeye sevk eder." Bazı büyükler şöyle demiştir: "Tokluk nefiste şeytanı celbeden bir nehirdir, açlık ise ruhta, melekleri celbeden bir nehirdir."

Şu halde bu hadis, mideyi doldurma meselesinin ehemmiyetine dikkat çekiyor, rastgele, ilimsiz, şuursuz, dikkatsiz, ölçüsüz doldurmalara karşı uyarıyor. En başta uyarısı da çok yemeye karşı. Aynı hadiste, azlığı tavsiye etmekle birlikte, çok yeme durumunda kalanlara en az zararla kurtulabileceğimiz en fazla yeme hududunu gösteriyor.

Mide'yi üçe bölüp, bunun üçte birini "yemek"le doldurup geri kalan ikisini "su" ve "teneffüse (havaya)" ayırmak.

Yine Münavi der ki: "Bu ölçüye uyulunca ruhi berraklık ve kalbî incelik hâsıl olur. Bu, yemede tercih edilecek ölçüdür. Beden ve kalb için en faydalı olan da budur. Zira karın yemekle dolarsa su içmede sıkışıklığa uğrar. Su içilince teneffüs yapmada sıkışıklığa uğrar sıkıntı ve ağırlık basar.

189 Ebu Davud, Et'ime, 12, (3761); Tirmizî, Et'ime 39, (1847). Her iki hadis için de Elbani zayıf demiştir.

190 Feyzullah Birışık.

191 Tirmizî, Zühd 47, (2381); İbn-i Mâce. Et'ime 50, (3349) Elbani Sahihtir demiştir.

Gazali der ki: "Bu hadis felsefecilerden birine zikredilmişti. Ben, az yeme hususunda bundan daha hikmetli bir söz işitmedim" dedi. Resûlullah o üç şeyi bilhassa zikretti, çünkü hayvanî hayatın temeli onlardır."[192]

5- Yemeğe Başlarken Bismillah Demek

• Ömer b. Ebi Seleme'den, dedi ki: "Ben Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in himayesinde büyüyen küçük bir çocuk idim. Elim de yemek kabında rastgele dolaşır dururdu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana: Ey oğul, Allah'ın adını an, sağ elinle ye ve önünden ye, buyurdu. Bundan sonra da hep bu (dediği) şekilde yemek yedim."[193]

Açıklama:

Yemeğe başlamadan önce besmele çekmekten kasıt, yemeğin başında "Bismillah" demektir. Besmele çekmenin nasıl olacağı ile ilgili olarak varid olmuş en sarih rivayet Ebu Davud ile Tirmizi'nin Ümmü Gülsüm yoluyla Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan peygambere merfu olarak nakledilmiş şu hadistir: "Sizden bir kimse yemek yiyecek olursa bismillah desin."

İnsan yaptığı her işin farkında olmalı, her işi bilerek ve anlayarak yapmalıdır. Ağzına bir lokma götürürken veya bir şeyi yudumlarken bunu kendisine Allah'ın verdiğini hatırlamalı, O'na şükran borçlu olduğunu bilmelidir. Yerken ve içerken besmele çekme alışkanlığını kazanmış bir kimse, şükretme görevini son derece tabii bir şekilde ve kendiliğinden yapmış olur.

Birlikte yemek yenildiği zaman birinin duyulacak şekilde besmele çekmesi, diğerlerinin, özellikle çocukların bu görevlerini hatırlamasına yardım eder.

"Elim yemek kabının içerisinde" yani yemek yerken "rastgele dolaşır dururdu." Elin rastgele dolaşması kabın etrafına, çeşitli yerlerine dalması ve bir tek yere uzanmakla kalmaması demektir.

Hadisten Çıkarılan Sonuçlar

1- İyiliği emretmek, münkerden alıkoymak yemek esnasında bile yerine getirilmelidir.

2- Yemek ve içmek adabını öğretmek müstehaptır.[194]

6- Yemekten Önce Besmele Çekilmesi Unutulursa

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Sizden kim bir şey yerse "Bismillah (Allah'ın adıyla)" desin. Başlarken söylemeyi unutmuşsa, sonunda şöyle söylesin: "Bismillahi fi evvelihi ve ahirihi (başında da sonunda da bismillah)." [195]

192 Kütübi sitte. Akçağ yayınları
193 Buhârî. 5376, Müslim: 2022
194 Riyaz'us salihin. Erkam yayınları
195 Ebu Dâvud, Et'ime 16, (3767); Tirmizî, Et'ime 47, (1859)

7- Besmele Çekilmeden Yemek Yenirse

• Hz. Cabir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Kişi evine döndüğü zaman içeri girerken ve yemek yerken Allah'ın adını zikrederse, şeytan (avenelerine): "Size burada gecelemek de yok akşam yemeği de yok!" der. Ama kişi, eve girerken Allah'ı zikreder fakat akşam yemeğini yerken zikretmezse, şeytan (avenelerine): "Akşam yemeğine kavuştunuz ama burada gecelemeniz mümkün değil!" der. Adam eve girerken ve yemeğe başlarken "Bismillah!" diyerek Allah'ı zikretmezse, şeytan (avanelerine): "Yemeğe de yetiştiniz, yatmaya da!" der."[196]

Açıklama:

1- Yukarıda kaydedilen altı rivayetin hepsi de yemek sırasında tesmiye'nin gereğini belirtmektedir. Tesmiye, bismillah demektir. Rivayetlerden besmele ile ilgili olarak şu âdâbları tesbit edebiliriz:

* Besmele, yemeğe başlarken çekilmelidir.

* Unutulduğu zaman, hatırlanılan yerde besmeleye yer verilmelidir. Sonradan çekilen besmelenin bismillah fi evveluhu ve ahiruhu şeklinde olması müstehabtır. Evveli ile ilk yarısı, ahiri ile ikinci yarısının kastedilmiş olduğu söylenmiştir.

* Besmele yemeğe bereket katmakta, yiyenlerin doymalarına katkıda bulunmaktadır.

* Besmele çekilmeyince yemeğe şeytan da ortak olmakta, yemeğin bereketi kaçmaktadır.

* Yemek imkân nispetinde cemaat halinde yenmelidir. Aile fertleri yemekte bir araya gelmeli, ayrı ayrı yememelidirler. Ayet-i kerimede gelen *"Beraber veya ayrı ayrı yemenizde bir beis yoktur"* (Nur 61) denmiş olması, ruhsata, kolaylığa hamledilmiştir: "Kişi evde yalnızsa tek başına da yiyebilir..." manasında. İnsanların dünya telaşı, televizyon gibi sebeplerle, birbirlerine yabancılaştıkları günümüz şartlarında; sofrada bari bir araya gelmek daha da ehemmiyet kazanmıştır. Bu sünnet, şuurla ihya edilmelidir.

* Eve girerken ve yemeğe başlarken çekilen besmele şeytanın evdeki nasibini kesmekte, gecelemesini önlemektedir.

8- Tabağın Kenarından Yemek

• İbni Abbas -radıyallâhu anh-' tan rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

196 Müslim, Eşribe 103, (2018); Ebu Dâvud, Et'ime 16, (3765)

"Bereket yemeğin ortasına iner. Bu sebeple tabağın ortasından değil, kenarlarından itibaren yiyiniz."[197]

Bir sonraki hadisle birlikte açıklanacaktır.

• Abdullah İbni Büsr -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in dört kişinin taşıyabildiği garrâ adlı bir yemek kabı vardı. Kuşluk vakti girip kuşluk namazı da kılındıktan sonra, içinde tirit bulunan bu yemek kabını getirdiler. Ashâb-ı kiram da etrafına toplandı. Sahabeler çoğalınca Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- diz çöktü.

Bunu gören bir bedevî:

- Bu nasıl oturuş? Diye sordu.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de:

- "Allah Teâlâ beni inatçı bir zorba değil, şerefli bir kul olarak yarattı" buyurdu. Sonra Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sözüne şöyle devam etti: "Yemek kabının kenarlarından itibaren yiyin. Üstünden yemeyin ki, yemek bereketli olsun."[198]

Açıklama:

Ateş olmayan yerden duman çıkmayacağına göre, dört kişinin taşıyabileceği kocaman bir yemek kabının bulunduğu Resûlullah'ın evinin, pek çok insana yemek ikram edilen bir devlethane olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Hadisimizde anlatılan olay, bir kuşluk vaktinde geçmişti. Peygamber Efendimiz ve ashabı o gün kuşluk namazından sonra yemek yenecek yere gelmişlerdi. Herhalde nefis ve bol yemekler ihtiva etmesi sebebiyle, beyaz ve parlak anlamında "garrâ" diye anılan bu yemek kabında o gün, et suyuna ekmek doğranmak suretiyle yapılan tirit vardı. Garra ortaya getirilince, sahabiler etrafını çevirdiler. Bağdaş kurarak veya bir dizini dikerek oturduğu anlaşılan Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-, daha sonra gelenlere yer açmak için namazda olduğu gibi iki dizinin üzerine oturdu.

Orada bulunan bir bedevî, Allah'ın Resûlü'nün sade ve mütevazı hayat tarzını bilmediği için, onun önemsiz kişiler gibi iki dizinin üzerine oturmasını yadırgadı ve:

- Bu ne biçim oturuş? diye sordu.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de bu oturuşta yadırganacak bir şey bulunmadığını belirterek:

- "Allah Teâlâ beni inatçı bir zorba değil, şerefli bir kul olarak yarattı" diye durumu açıkladı.

197 Ebu Davud, Et'ime 17; Tirmizi, 1805 Elbani sahihlemiştir. Ayrıca bk. İbn-i Mace, Et'ime 12
198 Ebu Davud, Et`ime 17. Ayrıca bk. İbn-i Mace, Et`ime 6

Resûlullah Efendimiz'in sahip olduğu "peygamberlik" rütbesi ile Cenâb-ı Hakk'ın ona lutfettiği hudutsuz "ilim", kendisini şerefli bir kul yapmıştır. Böyle bir mertebeye eren kimseye yakışan, o şerefi lutfedenin huzurunda mütevazı davranmaktır. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- da öyle yapmış, yemek sofrasının etrafında diz kırıp oturmuştur.

Hadisimizin devamı, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bir önceki hadiste yemeğin bereketiyle ilgili buyruğunun bir başka ifadesidir. Bir önceki hadiste Efendimiz:

"Bereket yemeğin ortasına iner. Bu sebeple tabağın ortasından değil, kenarlarından itibaren yiyiniz." buyurmuştu. Bu hadiste de:

"Yemek kabının kenarlarından itibaren yiyin. Ortasına (veya üst tarafına) dokunmayın ki, yemek bereketli olsun." buyurmaktadır.

Bir yemek kabının etrafında oturanlar kendi önlerinden yedikleri zaman, yemek kabının kenarından itibaren yemiş olurlar. Yemeğin genellikle en iyi yeri yemek kabının ortasında ve üstünde bulunan kısımlardır. Buradan yiyenler, sadece kendi çıkarlarını gözetmiş, bencil ve görgüsüz olduklarını ortaya koymuş, bu tutumlarıyla hem başkalarını rahatsız etmiş hem de yemeğin bereketini gidermiş olurlar. Böyle bir tavır, müslümanın kişiliğiyle asla bağdaşmaz.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Yemeğin bereketinin ortasında ve üst tarafında bulunduğu unutulmamalı, topluca bir kaptan yenirken, herkes kendi önünden yemelidir.

2. Peygamber Efendimiz son derece mütevazi bir insandı. Sofrada yer darlığı varsa, iki dizinin üzerine oturarak yerdi.

3. Sofrada kendi zevk ve menfaatini düşünmemeli, başkalarının hakkını ve rahatını gözetmelidir.

4. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in evinde günlerce ocağın yanmadığı olurdu; fakat eline yiyecek bir şeyler geçince, onu yoksul sahabîleriyle paylaşırdı.[199]

9- Yemeğe Sinek Düşerse

• Yine Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Sizden birinizin (yemek) kabına sinek düşecek olursa, onu iyice batırın. Zira onun bir kanadında hastalık, diğerinde şifa vardır. O, içerisinde hastalık olan kanadıyla korunur."[200]

199 Riyâzu's-Sâlihîn; Erkam Yayınları.

200 Ebû Dâvud, Et'ime 49, (3844); Buhârî, Tıbb 58, Bed'ü'l-Halk 14; İbn-i Mâce, Tıb 31, (3504, 3505); Nesâî, Fera' 11 (7, 178).

Açıklama:

1- Bu rivayet, Resûlullah'ın, vahye dayanarak konuştuğu hususunda, müslüman olmayan biyoloji âlimlerini dahi ikna edecek mahiyette mucizevî hadislerinden biridir. Zira Fahr-i Kâinat Efendimiz, mikrobiyoloji ilminin hiç olmadığı bir devirde, Arabistan gibi hiçbir tabiat ilminin mevzubahis olmadığı bir diyarda, bugünkü ilmin sadece bir terminoloji farkıyla ifade ettiği mühim bir vakıayı eksiksiz ifade buyurmuştur. Sinekte, insan sağlığı için zararlı ve faydalı maddeler var, bu maddeler dengeli bir şekilde yer almaktadır. Bir kanadında zararlısı, bir kanadında faydalısı.

Bu hadis-i şerifi açıklarken Hattâbî şöyle diyor:

"Hadis-i şerif, köpek gibi hakkında pis olduğuna dair şer'i bir delil bulunmayan tüm hayvanların vücutlarının temiz olduğuna ve sinek gibi akar kanı olmayan canlıların, içine düştükleri sıvıları pisletmeyeceklerine delâlet etmektedir.

Ulemanın pek çoğunun görüşü budur. Ancak İmam Şafiî'nin bu mevzudaki iki görüşünden birine göre, bu canlılar içine düştükleri az miktarda suları pisletirler.

Yahya b. Ebu Kesir'in de akrebin içine düştüğü az suyu pislediğini söylediği rivayet edilmiştir. Ulemanın büyük çoğunluğu ise aksi görüştedir.

Bazı kimseler, sineğin bir kanadında zehir bir kanadında da şifa bulunmasını akıllarına sığdıramayarak bu hadisi tenkit etmeye yeltenmişlerdir.

Oysa bunun sayılamayacak kadar örnekleri vardır. Her hayvanın vücudunda soğuk ve sıcak, kuruluk ve yaşlılık gibi birbirine zıt unsurların bulunduğu herkesin malumudur. Yüce Allah bu zıt unsurların arasını uzlaştırarak sahipleri için faydalı bir kuvvet haline getirmiştir. Akıllı insana düşen; karnında bal iğnesinde zehir taşıyan arıya bal ve petek yapmasını öğreten yüce Allah'ın, sineğe kendisini zehirli kanadıyla savunmasını öğretebileceğini kabul ederek hak ve hakikati inkâra yeltenmemek, hâdiselere ibret nazariyle bakmaktır. Kulluğun ve imtihanın gereği de budur."[201]

Bu hadisten hareketle sinek ve benzeri akan kanı olmayan küçük hayvanların az suyu kirletmeyecekleri (tencis etmeyecekleri) hükmüne varılmıştır. "Çünkü denmiştir, Resûlullah, içinde öldüğü zaman suyu kirletecek olan bir şeyin suya batırılmasını emretmezdi. Bu görüşe muhalefet edip: "Sineğin suya batırılması onun ölmesini gerektirmez. Nitekim hafifçe batırılınca ölmez, dirisi de içine düştüğü suyu kirletmez" diyen olmuştur. Beğavî de hadisten böyle bir hüküm çıkarmıştır.

201 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/474-475.

10- Düşen Lokmanın Temizlenip Tekrardan Yenmesi

• Enes -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yemek yediği zaman üç parmağını da yalar ve şöyle buyururdu:

"Herhangi birinizin lokması yere düştüğü zaman onu alsın; üzerine yapışan şeyleri temizledikten sonra da yesin; onu şeytana bırakmasın."

Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- bize tabağın sıyırılmasını emrederek:

"Çünkü yemeğin neresinde bereket olduğunu bilemezsiniz" derdi.[202]

Açıklama:

Yukarıdaki altı hadiste, birbirine yakın konular işlenmekte ve her birinde, Peygamber Efendimiz'in yemeklerden sonra parmaklarını yaladığı belirtilmektedir. Hadislerde ayrıca yemek tabağında artık bırakılmaması ve yemek kabının ekmekle iyice sıyrılması ele alınmaktadır.

Temiz bir yere düşen lokmanın alınıp, üzerine bulaşan toz-toprak giderildikten sonra yenmesi müstehaptır. Ancak lokma pis (necis) bir yere düşerse, yıkanması mümkünse mutlaka yıkanıp temizlenmesi gerekir. Aksi halde, yani yıkanması mümkün değilse, düşen lokma, üzerine bulaşan şey hayvan sağlığına zararlı olmadığı takdirde, hayvana yedirilir. Böylece Allah'ın (c.c) bir nimeti küçümsenmemiş ve zayi edilmemiş olur. Bazı hadislerde, düşen lokmanın alınmaması halinde onun şeytana bırakılmış olacağı açıklanmıştır. Çünkü düşen lokmayı almamak, bir kibir alâmeti ve israftır. Bunlar da şeytani iş ve vasıflardır.[203]

11- İçine Fare Düşen Yağı Yemenin Hükmü

• Meymûne -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet olunduğuna göre; Bir fare yağ içine düşmüş ve (hâdise) Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e haber verilmiş. Bunun üzerine (Rasûlullah);

"(Fareyi ve) etrafını atınız ve (kalan kısmı) yiyiniz" buyurmuştur.[204]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediği rivayet olunmuştur: "Yağ içine bir fare düştüğü zaman (bakınız) eğer (yağ) sıvı ise ona yaklaşmayınız."

(Bu hadisin ravisi) Hasen (b. Ali) dedi ki: Abdürrezzak (şöyle) dedi: "Bu hadisi genellikle Ma'mer Zühr'den o da Übey b. Abdullah'tan o da Meymûne -radıyallâhu anhâ-'dan o da Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den rivayet etmiştir."[205]

---

202 Müslim: 2033. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Et`ime 49; Tirmizî, Et`ime 11

203 Darimi. 4/328-330

204 Buharî, zebâih 34, vudu 67; Tirmizî, et'ime 8; Nesâî, fer' 10
Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/471.

205 Sünen-i Ebu Davud: 3844 Elbani bu hadis için Şâz demiştir.

Açıklama:

Bu hadis-i şerif, suyun dışındaki sıvıların, az olsun veya çok olsun, içlerine bir fare düşmekle pisleneceklerine delâlet etmektedir.

Ancak su böyle değildir. Çünkü az sular içlerine fare düşmekle pislenirlerse de çok sular farenin düşmesiyle renklerinde, kokularında ve tatlarında bir değişme olmadıkça pislenmezler.

Zeytinyağına gelince, içine fare veya başka bir pislik düşerse onun da pisleneceğine ve bu haliyle yenmeyeceğine ulema-ittifak etmişlerdir."[206]

12- Sağ Elle Yemek

• Seleme İbnu'l-Ekva' -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında bir adam sol eliyle yemek yemişti.

"Sağınla ye!" ferman buyurdu... Adam: "Yiyemiyorum!" dedi. Bunun üzerine -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Yiyemez ol! Onu böyle demeye kibri sevk etti!" buyurdular. Bundan sonra elini ağzına kaldıramadı."[207]

Açıklama:

Yemek ve benzeri işlerde sağ elin kullanılmasında şüphesiz faydalar vardır. Özellikle de tuvaletteki temizlenmede sol elimizi kullanmamız dolayısıyla temizlik açısından sol elle yemek yemek sağlığa zarar verebilir...

Her ne sebepten olursa olsun Peygamber Efendimiz sağ elinizle yemek yeyin demişse müslümanlar olarak bizler bu emre uymak zorundayız...[208]

13- Sol Elle Yemenin Yasak Olması

• İbnu Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Sizden kimse sakın sol eliyle yiyip içmesin. Çünkü şeytan soluyla yer içer."[209]

Açıklama:

İnsan bedeninin tamamı, tepeden tırnağa kadar Allah'ın (c.c) ve bu beden kullanıcısına emaneten verilmiştir... Mülk kime aitse o mülk üzerinde söz hakkı da ona ait olur... Bu hadisimizde sol elimizle yemek yememiz istenmemekte... Bir önceki hadisimizi açıklarken de dediğimiz gibi ister temizlik açısından olsun isterse sol eli şeytan kullandığı için şeytana benzememek açısından olsun, her ne sebepten olursa olsun bizlere düşen şey, bu emre uymaktır.[210]

206 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/472-473.
207 Müslim, Eşribe 107, 2021
208 Feyzullah Birışık
209 Müslim, Eşribe 106, 2020 Tirmizî, Et'ime 9, 1801
210 Feyzullah Birışık

14- Parmaklarla Yemek

• İbni Abbas -radıyallâhu anhumâ-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Biriniz yemek yediği zaman parmağını yalamadıkça (veya emmedikçe) silmesin."[211]

Açıklama:

Resul-i Ekrem Efendimiz, diğer Araplar, hatta o günkü dünyada yaşayan insanlar gibi katı yemekleri çoğu zaman bir çatal şeklinde kullandığı başparmağı, şehâdet parmağı ve orta parmağıyla yerdi. Gerektiğinde diğer parmaklarını da kullanırdı.

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- parmağın yalanmasına gerekçe olarak, yemeğin bereketinin ve besin değeri olan gıdanın zayi edilmemesini göstermektedir. Cenâb-ı Hakk'ın lütfu demek olan bereketin yemeğin neresinde bulunduğu bilinmediğine göre, yemek bulaşan parmakları yalamak, içinde yemek yenen tabağı da sıyırmak gerekecektir.

Çatal, bıçak ve kaşıkla yemek yemeğe alışmış olan günümüzün insanına parmakları yalamak hoş görünmeyebilir. Meseleyi, kaşığın ve çatalın kullanılmadığı bir devrin şartlarına göre düşünmek gerekir. Ayrıca parmakta veya tabakta kalan yağların veya benzeri gıdaların, biraz önce iştahla yenen bir yemeğin parçaları olduğu dikkate alındığı zaman, parmakları yalamak son derece tabii karşılanmalıdır. Her zaman yemekten hemen sonra elleri bol su ve sabunla yıkama imkânı bulunmayabilir. Bu gibi durumlarda parmakları yalamak suretiyle hem Peygamber Efendimiz'in sözünü ettiği bereket elde edilmiş hem de parmaklardaki ve tabaktaki yiyecek kalıntıları kire dönüşmeden temizlenmiş olur.

Abdest alırken ellerini ve parmaklarının arasını, sofraya oturmadan önce de ellerini güzelce yıkayan bir müslümanın eli, lokantalardaki çatal, bıçak ve kaşıktan daha temizdir. Kaldı ki, Resûlullah Efendimiz'in devrinde, dünyanın hiçbir yerinde çatal, kaşık kullanılmıyordu. Herkes yemeğini elle yiyordu. Bugün şartlar değiştiği için hemen herkes yemeğini çatal ve kaşıkla yemektedir. Zaten hadisler kimseyi parmaklarla yemeye mecbur etmemektedir. Dileyen dilediği gibi yemek yemekte serbesttir. Resûlullah Efendimiz'in bu tavsiyesi, parmaklarıyla yemek yemek durumunda olanlara yöneliktir. Yemeklerden sonra diş fırçası bulamadığı zaman sabunlu parmaklarını ağzına sokarak dişlerini temizlemekte sakınca görmeyenler, parmaklarıyla yemek yiyenler için söz konusu olan bu durumu yadırgamamalıdır.[212]

---

211 Buhârî, Et`ime 50; Müslim, Eşribe 129. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Et`ime 51; İbni Mâce, Et`ime 9

212 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları

15- Önünden Yemek

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in zevcesi Ümmü Seleme'nin oğlu olan Ömer b. Ebi Seleme'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Bir gün Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte bir yemek yedim. Tabağın çeşitli yerlerinden yemeğe başlayınca, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana: Önünden ye, diye buyurdu."[213]

Açıklama:

Ümmetine her konuda örnek olan Peygamberimiz sofradayken bile sahabe üzerinden tüm ümmete güzel bir adab öğretiyor... Başka bir kaşığın kişinin önünden alması gerçekten de edebe aykırı bir davranıştır. Hem sağlık açısından hem de karşıdaki kişinin rahatsız olabileceği düşüncesiyle herkesin kendi önünden yemesi güzel bir sofra adabıdır.

16- Ortasından Yememek

• İbn Abbas -radıyallâhu anh-u anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Bereket yemeğin ortasına iner. Öyleyse kenarlardan yiyin, ortadan yemeyin."[214]

Açıklama:

Bu hadis, yemeğin ortasından değil, kenarlarından yenmesini emretmektedir. Bu manâyı teyit eden başka rivayetler de mevcuttur. Hepsi, yemeğin önce kenarlarından yenilip orta kısmının en sona bırakılmasını emretmekte ittifak ederler.

Şafiî, fakihlerden Râfiî ve başka bazıları: "Serid'in en üstünden ve tepsinin ortasından ve sofra arkadaşının önünden yemek mekruhtur. Ancak bu, meyvede olursa ondan bir beis yoktur" demiştir. Fakat buradaki "mekruh" hükmü tenkit edilerek Şafiî'nin el-Umm'de bu davranışa haram hükmünü verdiği gösterilmiştir.

İmam-ı Gazali de şöyle söyler: "Keza kişi, çöreğin ortasından yemez, etrafından yer. Ancak ekmek az olursa ekmeği parçalar. Kenardan yeme emrinin sebebi, hadiste, bereketin yemeğin ortasına indiğinin bildirilmiş olmasıdır."[215]

17- Yemeğe Üflememek

• "... İbn-i Abbâs -radıyallâhu anh-'dan; şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ne yiyeceğe üfürürdü ne de içeceğe. Ve kabın içine doğru solunmazdı."[216]

213 Buhârî. 5377
214 Tirmizî, Et'ime 12, 1806; Ebu Davud, Et'ime 18, 3772
215 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/106.
216 İbn-i Mace. 3288

Açıklama:

Yemeğe veya meşrubat nevinden sayılan su, çay ve diğer içeceklere üfürmek ya soğutmak veya başka bir şey içindir. Şayet soğutmak için ise biraz beklemek en uygun olanıdır. Üfürmek uygun değildir. Çünkü üfürürken tükürük taneciklerinin yiyeceğe veya içeceğe gitmesi muhtemeldir. Bu ise tiksindirir. Üfürmek başka bir maksatla olsa yine bu ihtimal mevcuttur. Kabın içine doğru teneffüs etmek ve solunmak da aynı sakıncayı doğurabilir.[217]

18- Sarımsak Yememek-Mescide Gidilecekse-

• Muğîre b. Şu'be'den rivayet olunmuştur:

Bir gün sarımsak yiyip (namaz kılmak üzere) Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in mescidine varmıştım, (Ben) mescide girince Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (herhalde benden) bir koku hissetti(ki), namazım bitirince;

"Her kim şu (sarmısak ismi verilen) bitkiyi yerse kokusu (kendisinden iyice) gidinceye kadar (mescidimize) yaklaşmasın" buyurdu.

Namazı tamamlayınca yanına varıp;

Ey Allah'ın Rasûlü, Allah için elini bana vereceksin, dedim. (Elini lütfedip bana verdi, ben de) elini (tutup) yenimin arasından göğsüme götürdüm. O sırada ben göğsü sarılı idim. (Göğsümün sarılı olduğunu anlayınca);

"Senin özrün var" buyurdu.[218]

• (Muaviye b. Kurre'nin) babasından rivayet olunduğuna göre;

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (sarmısak ve soğan diye bildiğimiz) şu iki bitkiyi yasaklamış ve şöyle buyurmuştur:

"Bunları yiyen mescitlerime yaklaşmasın. Eğer mutlaka yemeniz gerekiyorsa pişirmek suretiyle onlar (da bulunan ağır kokular) ı gideriniz (de ondan sonra yiyiniz)."

(Bu hadisin ravisi Muaviye) dedi ki: (Hz. Peygamber, "iki bitki" kelimesiyle) soğan ve sarımsağı kastetmiştir.[219]

Açıklama:

Görüldüğü gibi bu gelen hadisler sarmısak yemenin yasaklandığını ifade etmektedirler.

Ancak hadisler bazı Zahirîlerce farklı anlaşıldıklarından onlar sarmısak yemenin hükmü konusunda farklı bir neticeye vararak çiğ sarmısak yemenin haram olduğunu söylemişlerdir. Bunların dışında kalan fıkıh ulemasına göre, çiğ sarmı-

217 İbn-i Mace 3288 nolu hadis şerhi.

218 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/456.

219 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/457.

sak yemek haram değil mekruhtur. Bu kerahetin illeti insanları rahatsız eden kokusudur. Hatta Cabir'den gelen, "İnsanların rahatsız olduğu şeyden melekler de rahatsız olur"[220] mealindeki hadis-i şerifte de ifade edildiği üzere bu koku sadece insanlara ulaşmakla kalmaz meleklere kadar ulaşır.

"Çünkü ben senin konuşmadığın kimselerle konuşurum" mealindeki cümlede meleklerin sarmısak kokusundan rahatsız oldukları ifade edilmektedir.

'Sarımsağın haram olmadığının delili ise, "Ey cemaat, Allah'ın bana helâl kıldığı bir şeyi haram etmek benim elimde değildir. Şu var ki ben bu bitkinin kokusundan hoşlanmıyorum"[221] mealindeki hadistir.

Çiğ sarımsağın hükmü böyle olmakla beraber pişmişi mekruh değildir. İmam Mâlik'ten rivayet olunduğuna göre, turp kokusu duyulursa sarmısak gibidir. Malikî fukahasından Kadı Iyaz, "geğirme ile kokusu çıkarsa" kaydını koymuştur.

Binaenaleyh sarmısak gibi çirkin kokulu sebzeleri çiğ olarak yemek mekruhtur. Bunları yiyenler kokuları kayboluncaya kadar, mescide giremezler. Zâhiriyye ulemasına göre, bu gibi sebzeleri yemek cemaati terke sebebiyet vereceğinden haramdır.

Sarmısak gibi fena kokulan yiyen kimselerin, bu koku kendilerinden gidinceye kadar mescide gitmeleri caiz olmadığı gibi, ilim ve zikir meclisi gibi toplantılara gitmeleri de caiz değildir. Mescidin çevresi de bu mevzuda mescit gibidir. Ancak bu nehiy sokağa, çarşı ve pazara şamil değildir.

Kadı Iyaz, "Cemaatte hazır olanların hepsi de bu gibi sebzeleri yemiş iseler bu kerahat kalkar" demiş ise de aslında mescit boş olsa bile meleklere hürmet etmek gerekir.

Bu gibi sebzeleri yiyenlerin mescide girmelerinin yasaklanması sebebi, oradaki insanları ve melekleri rahatsız etmek olduğundan, kıyas yoluyla; ağzı ve yarası ağır kokanların, kasap, balıkçı, cüzzamlı, alaca hastalığına yakalanmış kimselerin cemaate devam etmemelerine fetva verilmiştir.[222]

Bazı Hükümler

1. Çiğ sarmısak yiyerek mescide gelmek mekruhtur.

2. Sarmısak gibi kerih kokan soğan, pırasa, turp gibi şeyler de sarmısak hükmündedir.

3. Sarmısak ve benzeri sebzeleri yiyenler mescide gelmemelidirler.

4. Hadislerde sarmısakla soğanın zikredilmesi çok yenildikleri içindir.

5. Ulemadan bazıları bu hadisi delil göstererek cemaate devamın farz olmadığını söylemişlerdir.

220 Müslim, mesâcid 74.
221 Müslim, mesâcid 76.
222 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/458-460.

6. Sarmısak soğan gibi şeyleri yemek cemaati terk hususunda özür sayılabilir.[223]

19- Yaslanarak Yemek Yememek

• Ebu Cuhayfe'den, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında bulunuyordum. Huzurunda bulunan bir adama: Ben bir yanıma yaslanmış olduğum halde yemek yemem, dedi."[224]

Açıklama:

"Şüphesiz ki ben bir yanıma yaslanarak yemek yemem." İbnu'l-Cevzi "yaslanma"yı açıklarken, kesin olarak yanlarından bir tarafa doğru meyletmek olduğunu açık bir dille ifade etmiştir. İbnu'l-Esir de en-Nihaye adlı eserinde yaslanmayı, yanlarından bir tarafına meyletmek diye açıklayanların bu durumda yemeğin mecralarından kolaylıkla geçemeyeceğini, onu hazmedemeyeceğini hatta ondan rahatsız dahi olabileceğini söyleyerek açıklayan tıbbi görüşlere göre yorumladığını nakletmiş bulunmaktadır.

Selef, yaslanarak yemek yemenin hükmü hakkında farklı görüşlere sahiptir. İbn el-Kass'ın iddiasına göre bu (bu şekilde yemek yememek) nebevî hususiyetlerdendir. Ancak el-Beyhakî buna şöyle karşılık vermektedir: Böyle yemek yemek başkası için de mekruh olabilir. Çünkü bu kendisini büyük gösterenlerin yaptığı işlerdendir. Bu da esasen Acem krallarından alınmış bir davranış tarzıdır. Eğer kişinin bir engeli bulunup da ancak yaslanarak yemek yiyebiliyorsa bunda bir kerahet yoktur.

İbn Ebi Şeybe, İbn Abbas, Halid b. el-Velid, Abide es-î Muhammed b. Sirin, Ata b. Yesâr ve ez-Zühri'den bu şekilde yemek yemenin mutlak olarak caiz olduğuna dair rivayetler nakletmiştir. Eğer bunun mekruh ya da evlâ olanın aksi olduğu sabit ise, yemek için oturmanın müstehap şekli, diz kapakları ve ayaklarının yüzü üzerine oturması yahut sağ ayağını dikip, sol ayak üzerine oturmasıdır.

Mekruhluğun illeti hususunda da görüş ayrılığı vardır. Bu konuda varid olmuş en güçlü rivâyet, İbn Ebi Şeybe'nin, İbrahim en-Nehaî yoluyla naklettiği şu sözüdür: "Selef, göbekleri büyür korkusu ile yaslanarak yemek yemekten hoşlanmazlardı." [225]

20- Yemekte Konuşulması

• Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebu Avâne, Ebu Bişr'den, o da Ebu Süfyan'dan, o da Cabir b. Abdillah'dan naklen haber verdi ki: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ailesi efradına katık sordu. Onlar da:

223 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/460.
224 Buhârî 5399
225 Fethulbari.

— Bizde sirkeden başka bir şey yok, dediler. Onu istedi ve onunla yemeye başladı. Hem:

"Sirke ne güzel katıktır; sirke ne güzel katıktır!" diyordu. Ufak çaptaki ekmekleri bütün olarak koymakta da beis yoktur.[226]

Açıklama:

Sofradayken konuşulmasında sakınca olmadığını bu hadiste ve 'önünden ye' ile biten hadiste görmüştük. Fakat ' Yemekte konuşulması' başlığı atmamdaki amacım, anadoludan gelen 'yemekte konuşulmaz' geleneğinin yanlış olduğuna dikkat çekmek... Sofrada otururken tabaklardaki yemek üzerinden tefekkür yapılabilir, Allah'ın nimetlerine dikkat çekilebilir, sofradaki sünnetler hatırlatılabilir...[227]

21- Yemeği Ayıplamamak

• Ebu Hureyre'den, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir yemeği asla ayıplamış değildir. Eğer canı onu çekerse ondan yemiştir, eğer ondan hoşlanmamışsa onu terk etmiştir."[228]

Açıklama:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hiçbir yemeği ayıplamamıştır. Kasıt mubah olan yemektir. Haram olan yemeği ise ayıplardı ve ondan yemeği de nehyederdi.

Nevevî dedi ki: Yemek yemenin müekked adabından birisi de yemeğin ayıplanmamasıdır. Meselâ, tuzludur, ekşidir, tuzu azdır, kabadır, katı olmuştur, ince olmuştur, pişmemiştir ve benzeri sözler gibi...

"Eğer ondan hoşlanmazsa onu yemezdi." İbn Battal dedi ki: Bu, güzel edepten ileri gelen bir şeydir. Çünkü kişinin canı bazen bir şeyi çekmeyebilir. Fakat şeriat tarafından yenilmesinde izin bulunan her bir yiyecekte herhangi bir eksik ve kusur yok demektir.[229]

22- İstenmeyen Yemeği Yememek

• İbn Abbas'tan rivayete göre, kendisine Allah'ın kılıcı (Seyfullah) denilen Halid b. el-Velid'in haber verdiğine göre o (Halid), Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte Meymune'nin huzuruna girdi -ki bu Meymune hem Halid b. el-Velid'in, hem İbn Abbas'ın teyzesi idi- onun yanında kızartılmış keler buldu. Bu keleri Necid'den Meymune'nin kız kardeşi el-Haris'in kızı Hufeyde getirmiş-

226 Müslim. 2052 nolu hadis. Eşribe
227 Feyzullah Birışık
228 Buhârî. 5409
229 Fethulbari.

ti. Keleri Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in önüne getirip koydu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e o yemekten söz edilip, adı söylenmedikçe yiyecek bir şeye elini uzattığı çok nadir idi. Rasûlullah elini kelere uzattı. Orada hazır bulunan kadınlardan birisi: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e takdim ettiğinizin ne olduğunu haber veriniz, dedi. Onlar da: O kelerdir, ey Allah'ın Rasulü deyince, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kelerden elini çekti.

Halid b. el-Velid: Ey Allah'ın Resûlü, keler haram mıdır, diye sordu. Allah Resûlü: Hayır. Fakat bu benim kavmimin yaşadığı bölgede yoktu. Ondan tiksindiğimi hissediyorum, dedi. Halid dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana bakıp dururken o keleri ben önüme çekip yedim."[230]

Açıklama:

"Keler", fındık faresini andıran bir küçük hayvandır. Ancak ondan biraz daha büyüktür. Abu Husel künyelidir.

"Ben keleri ne yerim, ne haram ederim." Ebu Davud ve Nesai, Halid b. el-Velid'den şöyle dediğini nakletmiştir: "Birkaç keler yakaladım. Onlardan birisini kızarttım. Onu Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e götürdüm. Bir çubuk alıp onunla parmaklarını saydı, sonra şunları söyledi: İsrailoğullarından bir topluluk yerde yaşayan haşereler haline mesh edildi. Ben bunların hangi haşereler olduğunu bilemiyorum, dedi ve ne kendisi yedi, ne de yenilmesini nehyetti." Hadisin senedi sahihtir.

Müslim'deki Yezid b. el-Asam yoluyla gelen rivayette şöyle denilmektedir: "Medine'de bir damat bizi davet etti. Bize on üç keler ikram etti. Kimisi yedi, kimisi yemedi."

İşte bu, kelerlerin o topraklarda çokça bulunduğunu göstermektedir. Kelerin yenilemeyeceğini söyleyenlerden bazıları da Müslim'de yer alan, Ebû Said yoluyla gelen hadisi delil göstermişlerdir. Buna göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Bana İsrailoğullarından bir ümmetin mesh olduğu nakledildi..."

Ben bunu daha önce şahitleri ile birlikte zikretmiş bulunuyorum. Taberi ise şöyle demektedir: Hadiste kelerin mesh olunmuşlardan olduğuna dair kat'i bir ifade yoktur. Sadece kelerin bunlardan olacağından çekinmiştir, bundan dolayı onu yememiştir. Diğer taraftan o, bu sözlerini ancak Allah, Peygamberi'ne mesh edilen insanların soyunun devam etmediğine dair bilgiyi vermeden önce söylemiştir. Tahavî de bu şekilde cevap verdikten sonra, el-Ma'rur b. Suveyd yoluyla Abdullah b. Mesud'dan şöyle dediğini nakletmektedir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e maymunlarla, domuzlar hakkında soru sorularak: Bunlar da mesh edilenlerden midir, denildi. O şöyle buyurdu: "Allah helak ettiği bir kavmi -yahut

230 Buhârî 5391

meshettiği bir kavmin- nesillerini devam ettirmemiş ve onlardan sonra soylarından gelen olmamıştır." Bu hadisin aslı Müslim'de mevcuttur.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1- Yine hadisten, hakkında şüphe edilen şeyin hükmünün açıklanması ile ilgili gerekli bilgilerin verileceği anlaşılmaktadır.

2- Bir şeyden mutlak olarak nefret etmek ya da ondan hoşlanmamak haram olmasını gerektirmez. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den nakledilen herhangi bir yemeği ayıplamadığı hususu sadece insanın pişirdiği yemekler ile alakalıdır. Böylelikle o yemeği pişirenin hatırı kırılmasın ve bu hususta onun kusurlu davrandığına dair bir sonuç çıkarılmasın. Mevcut haliyle yaratılmış olan bir yiyecekten tabiatın hoşlanmayışı ise imkânsız bir şey değildir.

3- İnsan tabiatı bazı yiyeceklerden hoşlanmamak bakımından farklı farklıdır.

4- Yakın akrabanın, sıhrî akrabanın ve arkadaşın evinde yemek yemek caizdir. Muhtemelen Halid b. el-Velid ile keleri yemek hususunda ona paralel davranan kimseler, bu yolla o keleri hediye veren kimsenin hatırını kırmamak yahut helâl olduğu hükmünü muhakkak olarak bildiklerinden ya da Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in: "Yiyiniz" emrine uymak istediklerinden yemişlerdir. Ondan yemeyenler ise bu hususdaki emri mubahlık diye anlamışlardır.

5- Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ashabı ile beraber yemek yerdi ve imkân bulduğunda et de yerdi. Ayrıca o yüce Allah'ın kendisine bildirdiklerinden başka gayba dair bir şey bilmezdi.

6- Mü'minlerin annesi Meymûne'nin çok akıllı olduğu ve Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e karşı son derece ve büyük çapta samimi davrandığı anlaşılmaktadır. Çünkü o Peygamber'in davranışlarını izlemesi sonucu neleri yemekten tiksinebileceğini anlamış, bundan dolayı da kelerden de tiksinebileceğinden çekinip onu yediği takdirde tiksinmesi dolayısıyla rahatsız olacağından korkmuştu. Bu hususdaki ferasetinin doğruluğu da ortaya çıkmıştı.

7- Bir kimsenin bir şeyden tiksindiğinden korkulacak olursa onu yiyerek zarar görmemesi için gerçeğin ondan gizlenmemesi gerekir. Nitekim bu durum birtakım kimselerin hallerine tanık olunarak tespit edilmiştir.[231]

23- Ayrı Kurulan Sofralarda Yardımlaşmak

İbnu'l-Mübarek dedi ki: Sofradakilerin birbirlerine elden ele bir şey uzatmalarında bir sakınca yoktur. Ama bu sofradan diğer sofraya elden ele bir şey uzatmaz.

231 Fethulbari 5537 nolu hadis şerhi

•Enes b. Mâlik'ten, dedi ki: "Bir terzi hazırladığı bir yemeğe Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i davet etmişti.

Enes dedi ki: Ben de o yemeğe Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte gittim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e arpa ekmeği ve içinde kabak taneleri ve kurutulmuş et bulunan sulu bir yemek ikram edildi. Enes dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in tabağın etrafındaki kabak tanelerini ayıkladığını gördüm. İşte o günden bu yana ben de kabağı hep severim."

Sümâme, Enes'ten: "Ben de kabak tanelerini önüne toplamaya başladım" dediğini eklemiştir.[232]

Açıklama:

"Sofra üzerinde arkadaşına elden ele bir şey uzatan yahut önüne koyan kimse." İbnu'l-Mübarek dedi ki: "(Aynı sofrada bulunanların) birbirlerine elden ele bir şey uzatmalarında bir sakınca yoktur. Fakat bu sofradan diğer sofradakine elden ele bir şey uzatmaz."

İbn Battal dedi ki: Aynı sofrada birbirlerine bir şey uzatmalarının caiz olması, o yemeğin muayyen olarak onlara takdim edilmiş olmasından dolayıdır. O yemeğin tamamını kendileri yiyebilirler. Bu yemekte o sofradakilerin hepsi ortaktır. Daha önceden de herkesin önünden yemesine dair emir geçmiş bulunmaktadır. Önünde bulunan bir şeyi arkadaşına uzatan bir kimse, arkadaşının o şeydeki ortaklığı ile birlikte kendi payını ona vererek kendisine tercih etmiş gibidir; ama bir başka sofrada bulunan kimsenin durumu böyle değildir. Başka sofradakine kendi sofrasından bir şeyler uzatan kimsenin önünde bulunan yemekte hakkı bulunmakla birlikte, onun bir kısmını bir başka sofradakine verme hakkı yoktur. Çünkü diğer sofradakinin onda bir ortaklığı bulunmamaktadır.[233]

24- Eşin Ağzına Lokma Vermek

•Sa'd b. Ebî Vakkas'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın rızasını gözeterek yaptığın her harcamadan dolayı sevap alırsın, hatta eşinin ağzına koyduğun lokmadan bile".[234]

Açıklama:

"Allah'ın rızasını gözeterek": Kurtubi bu konuda şöyle der: Bu sözün kendisinden anlaşılan şudur; yapılan harcama vacip olsun mübah olsun ancak kişi Allah'a yaklaşmayı kastettiğinde sevabı hak eder. Sözün zıddından ise şu anlaşılır: Allah'a yaklaşmayı kastetmeyen kişi yaptığı harcamadan dolayı sevap alamaz, ancak zimmeti kendisine gerekli olan nafaka borcundan kurtulmuş olur.

232 Buhârî. 5439
233 Fethulbari. 5439 nolu hadis şerhi.
234 Buhârî. 56

Burada harcamaya "sadaka" adı mecaz olarak verilmiş olup, bununla sevap kastedilmiştir. Hakikat anlamının kastedilmediğini şu karine göstermektedir: Haşimi soyuna mensup bir kadına sadaka/zekât haram olduğu halde, nafaka verildiğinde alması caizdir.

İkinci hadiste Sa'd'a hitap edilmişse de burada hem o hem de harcama yapma durumunda olan herkes kasdedilmiştir.

"Allah'ın rızası": Yani Allah katında olan sevap.

"Eşinin ağzına koyduğun lokmadan bile (sevap alırsın)": Nevevî bu ifadeden şu sonucu çıkarmıştır: Kişinin bir şeyden zevk alması şayet hakka uygun ise bu onun sevap almasına engel olmaz. Çünkü kişinin eşinin ağzına lokma koyması çoğunlukla eşi ile oynaşma durumunda olur. Bunda ise nefsin arzusunun payı bulunmaktadır. Bununla birlikte söz konusu durumda kişi sevap talep ederse bu Allah'ın lütfu ile gerçekleşir.

Ben (İbn Hacer) derim ki: Bu konuda kişinin hanımının ağzına lokma koymasından daha fazlasını ifade eden bir hadis de bulunmaktadır. Müslim'in Ebû Zer'den rivayet ettiği hadiste Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Sizden birinizin hanımı ile ilişkide bulunması da sadakadır".

Sahabeden birisinin: "Bizden birisi şehvetini tatmin ettiği halde bundan dolayı sevap mı alıyor?" diye sorması üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Evet. Şayet o kişi şehvetini haram bir şekilde tatmin etseydi bu günah olmaz mıydı?" buyurmuştur.

Nefsin arzusuna bu derece uygun bir şeyde bile böyle sevap söz konusu olursa, nefsin arzusuna uygun olmayan şeylere ne demeli?

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- kullandığı "lokma" sözcüğü, bu kuralı sağlamlaştırmak için söylenmiş mübalağalı bir ifadedir. Çünkü açlıktan ölme durumunda olmayan hanımına bir lokma yemek yedirmekten dolayı bile kişi sevap alırsa, muhtaç bir kişiye birkaç lokma yediren kişiye ne demeli? Çok düşük değerde bir lokmayı infak etme bu kadar büyük sevap getirirken daha meşakkatli ameller yapanların kazanacağı sevaplar hadsiz olmaz mı?

Bunlara ek olarak şu da söylenebilir: Kocanın, karısına yemek yedirmesinin yararı aslında yine kendisine dönmektedir. Çünkü bu, kadının beden güzelliğini etkilemekte, bunun yararı da kocaya ait olmaktadır. Yine çoğunlukla kadına harcama yapma, başkasına yapılan harcamaların aksine kişinin içinden gelerek olur. Diğer harcamalar ise nefisle mücahedeyi gerektirir. Hal böyle iken kadına yapılan harcamadan bile sevap alınırsa, diğer harcamaların durumu ne olur? (Tabii ki onlara kat kat fazlasıyla sevap verilir.)[235]

235 Fethulbari

25- Doymadan Kalkmak

•Ebu Hureyre'den rivayete göre "Bir adam çokça yemek yerdi. Müslüman olduktan sonra çok az yemek yemeğe başladı. Bu durum Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e aktarılınca o: mü'min tek bir bağırsak için yer, kâfir ise yedi bağırsak için yer, diye buyurdu." [236]

Açıklama:

Mü'min kimsenin dünyadan az nasip almak istemesi dolayısıyla o tek bir bağırsak için yemek yer. Kâfir ise dünyaya şiddetli şekilde bağlı ve istekli olduğundan, çokça dünyalığa sahip olmak istediğinden yedi bağırsak için yer (gibidir). Yoksa maksat gerçek manasıyla bağırsaklar da değildir, özel olarak yemeğin miktarı da değildir. Maksat sadece birisinin dünyadan az bir şeyler almaya çalıştığını, diğerinin ise olabildiği kadar çok almaya gayret ettiğini anlatmaktır. Sanki dünyayı ele geçirme isteğini yemek ile bunun sebep ve yollarını da bağırsaklar ile ifade etmiş gibidir. Aradaki ilişki de açıkça anlaşılmaktadır.

Maksadın, mü'minin çok yemek yemenin, kâfirin niteliği olduğunu bilmesi halinde az yemek yemeye teşvik edilmesi olduğu da söylenmiştir. Çünkü mü'minin kendisi kâfirin niteliğine sahip olmaktan nefret eder. Çok yemek yemenin kâfirlerin niteliğinden olduğuna yüce Allah'ın şu buyruğu da delil teşkil etmektedir: *"Kâfirler ise, onlar faydalanırlar ve davarların yediği gibi yerler."*[237]

Et-Tîbî dedi ki: Sözün özü şudur: Zühde yönelmek ve açlığı giderecek kadarına kanaat göstermek tutkusu, kâfirin aksine mü'minin şanındandır. Eğer bu niteliğe uymayan bir mü'min ya da bir kâfir bulunacak olursa bundan hareketle hadisin tenkidi cihetine gidilemez.[238]

26- Doyuncaya Kadar Yemenin Caiz Olması

• Enes b. Malik'ten, diyor ki: "Ebu Talha, Ümmü Suleym'e: Andolsun Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sesini, sesinden aç olduğunu anlayacağım şekilde oldukça zayıf duydum. Sende yiyecek bir şey var mı, dedi.

Ümmü Talha birkaç arpa ekmeği çıkardı. Daha sonra da bir başörtüsü çıkarıp onun bir parçası ile ekmeği sardı. Sonra bu ekmeği elbisemin altına yerleştirdi. Geri kalan kısmı ile de üzerimi ridâ gibi örttü. Arkasından beni Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gönderdi.

Enes dedi ki: Ekmeği alıp gittim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i beraberinde insanlar da bulunduğu halde mescidde buldum. Onların başlarında ayakta

236 Buhârî. 5397
237 Muhammed, 47/12.
238 Fethulbari.

dikildim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana: Seni Ebu Talha mı gönderdi, diye sordu. Ben: Evet, dedim. Beraberinde yiyecek bir şey de gönderdi mi, diye sordu. Ben yine: Evet, dedim.

Bu sefer Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- beraberinde bulunanlara: Kalkın, diye buyurdu. O, yola koyuldu, ben de onların önlerinde gidiyordum. Nihayet Ebu Talha'nın yanına vardım. Ebu Talha: Ey Ümmü Süleym, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- insanlarla birlikte gelmiş bulunuyor. Yanımızda da onlara yedirecek bir şeyimiz yok, dedi.

Ümmü Talha bunun üzerine: Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedi.

Enes dedi ki: Ebu Talha yola koyuldu ve nihayet Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile karşılaştı. Ebu Talha ve Rasûlullah gelip evin içine girdiler. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: Ey Ümmü Süleym, yanında ne varsa getir, dedi. Ümmü Süleym de bana verdiği o ekmeği getirdi. Allah Rasûlü'nün emri üzere ekmek doğrandı. Ümmü Süleym de onun üzerine yanındaki bir yağ tulumundan üzerine bir miktar yağ sıktı ve ona katık yaptı. Daha sonra Rasûlullah bunun üzerine Allah'ın söylemesini dilediği şeyleri söyledi. Arkasından da: On kişiye içeri girmeleri için izin ver, diye buyurdu. Ebû Talha da onlara izin verdi. Doyuncaya kadar yedikten sonra çıktılar. Arkasından yine: On kişiye izin ver, dedi. Ebû Talha da on kişiye izin verdi. Onlar da doyuncaya kadar yiyip çıktılar. Daha sonra: On kişiye izin ver, dedi. Ebû Talha da onlara izin verdi. Onlar da doyuncaya kadar yiyip çıktılar. Sonra bir on kişiye daha izin verdi. Böylelikle hepsi doyuncaya kadar yemek yediler. Bunlar seksen kişi idiler." [239]

Açıklama:

Ebû Talha'nın kıssasından, misafir kabul eden kimsenin, misafirine ikram olmak üzere evinin kapısına kadar misafirini karşılamasının ziyafet adabından olduğu anlaşılmaktadır.

İbn Battal dedi ki: Bu hadislerde doyuncaya kadar yemenin caiz olduğu ve bazen bunu yapmamanın da daha faziletli olduğu anlaşılmaktadır.

Taberi ise şöyle demektedir: Şu kadar var ki, doyasıya yemek mubah ise de bunun vardığı bir son nokta olmalıdır. Bundan fazlası ise israftır. Bunun mutlak olarak mubah olan kısmı ise, yemek yiyen kimsenin Rabbine itaatine yardımcı olan ve yemeğin verdiği ağırlıktan ötürü üzerine vacip olan şeyleri edâ etmekten geri bırakmayan miktardır. [240]

239 Buhârî 5381
240 Fethulbari.

27- Parmakla Tabağı Silip Yalamak

• Cabir İbni Abdullah -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- parmakları yalayıp tabağı silmeyi emrederek şöyle buyurdu:

"Yemeğinizin neresinde bereket bulunduğunu bilemezsiniz."[241]

Açıklama:

Bu hadis-i şerifte göze ilk çarpan şey, tabağa ancak yenecek miktarda konması gerektiği ve tabakta yemek kırıntılarının kalmaması... Tek amacın yemek kırıntılarının kalmaması olsaydı her ne şekilde olursa olsun tabakta kırıntılar kalmasın derdi... Bu kez dileyen ekmekle tabağı siler tertemiz yapardı...

Ama bu hadiste Peygamberimiz'in tabağın silinmesinin ekmekle değil, parmakla yapılmasını istediğini görüyoruz... Kim bu sünnet ecrinden faydalanmak istiyorsa parmaklarını hazırlasın...

241 Müslim, Eşribe 133

4. BÖLÜM
YEMEK SONRASI SÜNNETLERİ

1- Mendille Silmeden Önce Parmakların Yalanması

• İbn Abbas'tan rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Sizden herhangi bir kimse yemek yedikten sonra elini (parmaklarını) yalamadıkça yahut yalatmadıkça silmesin" diye buyurdu. [242]

Açıklama:

"Yalamadıkça", kendisi yalamadıkça... "yahut yalatmadıkça", başkasına yalatmadıkça...

Nevevî dedi ki: Maksat bundan tiksinmeyen zevcesi, cariyesi, hizmetçisi, çocuğu gibi başkasına yalatmasıdır. Hadis bu işten tiksinerek parmakları yalamayı mekruh görenlerin kanaatini reddetmektedir. Evet, yemek esnasında bunu yaparsa bu tiksinti husule gelebilir. Çünkü tekrar parmaklarını üzerlerinde tükürüğünün izleri bulunduğu halde yemeğe daldırır.

Hadisten Çıkarılan Sonuçlar

1- Yemekten sonra eli silmek müstehaptır. Kadı Iyad dedi ki: Silmek ayrıca yıkamaya ihtiyaç göstermeyen şeyler içindir. Elin daldırılması ve ancak yıkama ile giderilebilecek bir nemlilik gibi haller müstesnâdır. Çünkü hadis-i şerifte el yıkamak teşvik edilmiş, bunu terk etmekten de sakındırılmıştır. Evet, böyle demiştir. Fakat bu başlıktaki hadis parmakların yalanmadan önce ellerin yıkanmasının ve silinmesinin men edilmesini gerektirmektedir. Çünkü bu işler yapılmadan parmakların yalanması açıkça emredilmiş bulunmaktadır. Bu da bereketin hâsıl olması içindir. Kokunun giderilmesi için parmakların yalanmasından sonra yıkanmasının muayyen bir mendub olacağı da doğrudur. İşte onun işaret ettiği hadis de böyle yorumlanır. Bu hadisi Ebu Davud, Müslim'in şartına göre sahih bir sened ile Ebu Hureyre'den rivâyet etmiştir. Ebu Hureyre hadisi, Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ref ederek şöyle demiştir: "Her kim elinde yemek bulaşığı bulunduğu halde onu yıkamadan uyur ve ona herhangi bir şey isabet ederse kendinden başka kimseyi kınamasın."

2- Örfe göre değersiz ve önemsiz olsa bile yenilen ya da içilen şeyler gibi Allah'ın lütfundan olan hiçbir şeyin ihmal edilmemesinin özenle devam ettirilmesine işaret edilmektedir.[243]

---

242 Buhârî, 5456
243 Fethulbari.

2- Kürdan Kullanımı

• Ebu Hureyre'den -Allah Azze ve Celle O'ndan razı olsun- haber verdi ki," O şöyle demiş:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kim (bir şey) yerse, (yedikten sonra) dişlerinin arasında kalan kırıntıları (kürdan vb. bir şeyle) çıkarsın ve dişlerinin arasından çıkardığı bu şeyleri atsın. Diliyle (çıkarıp ağzında) dolaştırdığı şeyleri ise yutsun.[244]

Açıklama:

Dişler arasında kalan yemek kırıntıları hem dişe zarar verir, hem göze hoş gelmeyen bir görüntü verir, hem de ağız kokusu yapar... Yemekten sonra yapılan ağız ve diş temizliği bu sorunların gitmesine sebep olur. Fakat yemekten hemen sonra dişler arasında kalan yemek kırıntılarını bazen kürdan kullanarak çıkarınız. Kürdanla çıkan kırıntılar için Peygamberimiz yemeyin diyor... Gerçekten yerinde bir söz bu... Çünkü hem mide bulandırır hem de kürdan kullanımıyla bazen diş etleri zarar görüp kanamaya yol açar. Ve kan kürdandaki yemek kırıntısına bulaşır ve kırıntıyla birlikte kan da yutmuş oluruz...[245]

Bundan önce de dediğimiz gibi Peygamberimiz bir emir ya da tavsiyede bulunmuşsa bize düşen anında kabul görmektir. Biz sadece varsa hikmetleriyle birlikte öğrenmek istiyoruz... [246]

3- Ateşte Pişen Yemeğin Yenmesiyle Abdest Almanın Gerekli Olmaması

• Saîd İbni Hâris, Câbir İbni Abdullah'a: Ateşte pişen bir şey yedikten sonra abdest almak gerekir mi? diye sordu. O da:

- Hayır, gerekmez. Biz Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- zamanında ateşte pişen bir yemeği pek az görürdük. Onu yediğimiz zaman da, elimizi silecek bez olmadığından avuçlarımıza, bileklerimize ve ayaklarımıza silerdik. Yemekten sonra da abdest almadan namaz kılardık, diye cevap verdi.[247]

---

244 ed-Darimi: 2087

245 Feyzullah Birışık

246 Kürdan çok seyrek kullanılması gereken bir araçtır. Sürekli kürdan kullanmamızı gerektiren bir rahatsızlık oluyorsa o bölgede başka bir problem var demektir. İki dişin arasında olması gerekenden çok daha fazla bir aralık veya o bölgede bir çürük var demektir. Kürdan sürekli olarak kullanılmaya devam edilirse diş etlerine zarar verecektir. Arada kırılıp kalabilecek olan bir kürdan parçası diş etimizin iltihaplanmasına neden olacaktır. Kürdanı sürekli kullanıyorsak mutlaka bir diş hekimine gitmeliyiz. Kürdanlar diş aralarına daha kolay girebilsinler diye üçgen şeklinde biçimlendirilmiştir. Bu şekildeki kürdanlar kullanım için daha uygundur.

247 Buhârî, Et`ime 53. Ayrıca bk. İbni Mâce, Et`ime 15

Açıklama:

Müslümanlar ilk zamanlarda ateşte pişen, kızaran veya haşlanan bir şey, özellikle bir et yemeği yedikleri zaman, yeniden abdest alıyorlardı. Zira İslâmiyet'ten önce Araplar, yemekten önce ve sonra ellerini yıkamazlardı. Herhalde Peygamber Efendimiz, ashâb-ı kirama yemeklerden sonra el ve ağız yıkama alışkanlığını kazandırmak için, ateşte pişen bir şey yiyince abdest almak gerektiğini söylemişti. Yemeklerden sonra el yıkama alışkanlığı yerleşince, Peygamber Efendimiz yemekten sonra abdest almanın şart olmadığını, ama isteyenin abdestini tazeleyebileceğini söyledi. Fakat bu yeni uygulamayı herkes duymadığından, Peygamber Efendimiz'in vefatından sonra bu konu bazı âlimler arasında tartışılmaya devam etti. Tabiin devrinde, ateşte pişen bir şey yedikten sonra mutlaka abdest almak gerekmeyeceği konusunda âlimler arasında kesin fikir birliği sağlandı. İşte bu konu hakkında bilgi sahibi olmak isteyen Said İbni Haris, hocası Cabir İbni Abdullah'a:

- Ateşte pişen bir şey yedikten sonra yeniden abdest almak gerekir mi? diye sordu. O da:

- Hayır, abdesti olanlar için yeniden abdest almak gerekmez, cevabını verdikten sonra, Resul-i Ekrem Efendimiz'in zamanında ashab-ı kirâmın içinde bulunduğu maddî sıkıntıdan söz etti. Öncelikle o devirde ateşte pişmiş veya kızartılmış bir yiyeceğin kolay kolay bulunmadığını, bulunsa bile yemekten sonra ellerini bir peçeteye veya elbezine silme âdetinin olmadığını, öte yandan içmek veya abdest almak için bile su bulma sıkıntısı yaşandığı günlerde, ellerini yıkayacak su temin edemediklerini dile getirdi. Mecbur kalınca ellerini birbirine veya bileklerine yahut ayaklarının altına sürdüklerini söyledi.

Cabir İbni Abdullah'ın anlattığı bu durum, karnı tok, sırtı pek, musluğunda suları şakır şakır akan, akmasa bile istediği zaman su alabilecek durumda olanlar için garip, hatta manasız gelebilir. Fakat her sözü kendi şartları içinde değerlendirmek gerekir. O devirde Arabistan çölünde yaşayan kimseler için su, altındı. Karınlarını zor doyurmaları bir yana, ihtiyaçlarını giderecek suyu da bin bir zahmetle temin edebiliyorlardı. Kırk yılın başı bir yemek bulunca, bu defa da su bulamıyorlardı. Onların bazı günler yemekten sonra el yıkamayışı, işte böyle bir zaruretin sonucuydu.[248]

4- Sofra Kaldırılıncaya Kadar Sofradan Kalkılmaması

• Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: "Sofra kurulduğu zaman, kaldırılıncaya kadar kimse kalkmasın. Kişi doysa bile, elini, herkes bitirinceye kadar sofradan çekmesin. Çünkü aralarında utanan kimse bulunur da, doymadan kalkar."[249]

248 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
249 İbn-i Mace: 3295. Elbani hadisin çok zayıf olduğunu belirtmiştir.

5- Yemek ve İçilen Meşrubatlar Hakkında Soru Sormamak

• Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: "Birinlz, müslüman kardeşinin yanına girip de, o kendisine yemek ikram ettiği zaman, yesin. Onun hakkında bir şey sormasın. İkram ettiği suyu da içsin, hakkında bir şey sormasın." [250]

Açıklama:

Bu hadisimizde şeytandan kalbimize atılacak bir vesvesenin de önüne geçildiğini görüyoruz... Bazı insanlar vardır çok evhamlıdırlar. 'Acaba' kelimesini çok kullanırlar. Özellikle ikram eden ev sahibine yemek hakkında soruların sorulması ev sahibini rahatsız eder. Çünkü helallik ve haramlık konusunda hassas olmadıklarının mesajı verilmiş olur kendilerine...

Ev sahibi müslümansa, sofrada içki ve domuz eti veya benzeri haram gıdalar yoksa yemek hakkında sorular sormamalıdır. Tam bir güven ile sofraya oturulmalıdır. Hüsnü zan beslemek gerekir.[251]

6- İştahsız Yemek Yemek

• "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- hiçbir yemeği kusurlu bulduğunu görmedim. Yemeğe iştahı varsa yer, yoksa yemez, bir şey de demezdi."[252]

Açıklama:

Hangi konuda olursa olsun insanlar gerek kendi nefisleri için olsun gerek yaptıkları bir ürün için olsun eleştirilmek istemezler... Yapılan eleştiri istediği kadar yumuşak bir uslupla olsun karşı tarafı rahatsız eder... Özelliklede az ya da çok pişmiş, az ya da çok tuzlu olmuş, kalitesiz yağ kullanılmış, bayat bir sebze alınmış gibi eleştiriler yemeği hazırlayanı üzer... [253]

7- Yemek Sonrası Dua Etmek

• Ebu Umame'den rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yemeğini yiyip sofrasını kaldırınca: "Elhamdulillahi kesiran tayyiben mubareken fihi gayra mekfiyyin ve lâ muveddain ve la müstağnen anhu Rabbena: Çok temiz, bereketli, kâfi görülmeyen ve terk olunmayan, kendisinden de müstağni kalınmayan bir hamd ile Allah'a hamd olsun, Rabbimiz, diye dua ederdi."[254]

• Ebu Umame'den rivayete göre "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yemeğini bitirdi mi -ravi bir defasında: Yemeğini kaldırdı mı, dedi- şöyle dua ederdi: Elhamdulillahillezi kefana ve ervana gayra mekfiyyin ve lâ mekfurin -bir defasında da: leke'l-hamdu Rabbenâ gayra mekfiyyin ve lâ muveddain ve lâ müs-

250 Ahmed: 9184
251 Feyzullah Birışık
252 Ebu Davud, Et'ime: 13
253 Feyzullah Birışık
254 Buhârî. 5458

tağnen Rabbenâ demiştir.-: Bize kifâyetiyle rızık veren, bizi susuzluktan kurtarıp sulayan Allah'a, kâfi görülmeyecek ve nimeti inkâr olunmayacak bir hamd ile Allah'a hamd olsun. -Bir seferinde de: Rabbimiz hamd sanadır. Kâfi görülmeyerek ve terk olunmayarak ve müstağni olunmayarak yapılan hamd yalnız sanadır Rabbimiz, demiştir."[255]

8- Yemekten Dolayı Allah'a Şükretmek

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurur: "Allah'ın yemekle nimetlendirdiği kimse şöyle desin:

"اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَ أَطْعِمْنَا خَيْراً مِنْهُ"

"Allah'ım! Bu yemeği bize bereketli kıl ve ondan daha hayırlısını yedir." İkram edilen süt ise o zaman şöylece dua etsin:

"اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَزِدْنَا مِنْهُ"

"Onu bize bereketli kıl ve arttır Allah'ım!"[256]

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Şükreden yemek yiyici, sabreden oruçlu gibidir.[257]

9- Yemek Yedikten Sonra Hamd Eden Kimseden Allah'ın Razı Olması

• Enes -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah, bir şey yeyip içtikten sonra kendisine hamd eden kimseden razı olur."[258]

Açıklama:

İkram eden her el teşekkür bekler... İhtiyacı olmamasına rağmen Allah'u Teâlâ da kullarından bir teşekkür ister... Çünkü ihtiyacı olmamasına rağmen her türlü hamdi hak ediyor... Hele de bu hamdin sonunda rızasının kazanılması müjdesi varsa insan nasıl hamd etmez ki? [259]

10- Hayırlı Kişileri Yemeğe Davet Etmek ve Meleklerin Dualarına Nail Olmak

• "Sofranızda (daima) oruçlular iftar etsin ve yemeklerinizi hayırlı kişiler yesin ve melekler sizin için dua etsin."[260]

---

255 Buhârî. 5459

256 Tirmizi (5/506). Bkz. Sahih-i Tirmizi, (3/158).

257 İbn-i Mace, 1764); Müsned, 4/343 Sünen-i Darimi

258 Müslim: 2734; İbn-i Mace: Etıme: 16)

259 Feyzullah Binşık

260 Ebu Dâvud, 3854); İbn-i Mace, (1/556); Nesai Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle (h. 296-298): Hz. Peygamber'in bunu bir ev halkı yanında iftar ettiği zaman söylediğini belirtir. el-Elbâni, sahih olduğunu söyler; bkz. Sahih-i Ebi Dâvud (2/730).

Açıklama:

İnsanlar birbirlerinden etkilenen varlıklardır. Arkadaşının huyundan ve karakterinden hatta dininden bile kolayca etkilenebilir. Bu sebepten daima salih insanlarla birlikte olmak lazım. Bu birliktelik hem karşılıklı nasihatleşmelerini hem de meleklerin kendilerine dua etmelerini sağlar...[261]

11- Oruçlunun Yemek Yemediğinde Yemek Sahibine Dua Etmesi

• "Şayet biriniz iftar yemeğine davet edilecek olursa, davete icabet etsin. Eğer oruçlu ise (iftar vaktinde) davet sahibi için dua etsin, oruçlu değilse o yemekten yesin."[262]

Açıklama:

Yemek vermeye teşvik edilen bu hadiste bahsedilen oruç ramazan ayı dışındaki bir oruçtur. Oruçluluk hali davete icabet etmeye engel değildir. Davete icabet etmek daha önceliklidir. Oruçluluk halinde sofraya oturulmasa bile ev halkına dua edilmesi tavsiye ediliyor... [263]

12- Yemekten Sonra Okunacak Dua

الحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

"Bana bunu yediren, kuvvet ve kudretim olmadığı halde beni rızıklandıran Allah'a hamdu senalar olsun."[264]

الْحَمْدُ للهِ حَمداً كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً فِيهِ، غَيْرَ مَكْفِيٍّ ، وَلاَ مُوَدَّعٍ ، وَلاَ مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبَّنَا

"Çok, temiz, bereketli, sonsuz ve terk olunmayan, kendisinden müstağni olunmayarak yapılan hamd Rabbimiz Allah'adır."[265]

13- Misafirin Yemek Sahibine Duası

"اللهم بارك لهم في ما رزقتهم واغفر لهم وارحمهم"

"Allah'ım! Onlara lütfettiğin rızıkları onlara bereketli kıl ve onlara mağfiret ve rahmet eyle."[266]

---

261 Feyzullah Birışık
262 Müslim, (1431).
263 Feyzullah Birışık
264 Nesâi dışında diğer sünen sahipleri. Bkz. Sahih-i Tirmizi, 3/159.
265 Buhârî, (5458); Tirmizi, lafzıyla (5/507).
266 Müslim, (2042).

14- Yemekten Sonra Elleri Ağzı Yıkamak

• Yahya dedi ki: Ben Buşeyr'i şöyle derken dinledim: "Bize Suveyk tahdis etti: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile Hayber'e çıktık. es-Sahbâ denilen yere varınca -Yahya dedi ki: Burası Hayber'den yarım günlük bir mesafededir- yemek getirilmesini istedi. Ona sevikten başka bir şey getirilmedi. Biz de ağızlarımızla onu çiğnedik ve ondan bir kısım yedik. Daha sonra da bir su getirilmesini emir buyurdu, ağzını çalkaladı. Onunla birlikte biz de çalkaladık. Sonra abdest almaksızın bize akşam namazını kıldırdı."[267]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet olunduğuna göre; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Elinde yemek artığı ve kokusu varken onu yıkamadan uyuyup da (uykusu esnasında) kendisine zararlı bir böcek ilişen kimse, (başına gelenden dolayı) kendisinden başka kimseyi suçlamasın."[268]

Açıklama:

Gamar; yağ, kir ve et kokusu anlamlarına gelen bir kelimedir. Türkçe'de yemek artığı ve yağları olarak ifade edilir.

Yemek bulaşıklarından hoşlanan bazı haşereler, yemek yeyip ellerini yıkamadan uyuyan bir kimsenin uykuda bulunmasını fırsat bilerek üzerine çullanırlar ve elinde bulunan yemek bulaşıklarını yemek isterler. Bu sırada onun vücudunu da ısırarak kendisini zehirleyebilirler.

Mevzumuzu teşkil eden bu hadis-i şerif; özellikle uykuya varacak kişilerin yemekten sonra ellerindeki yemek artıklarını yıkamalarının diğer yemeklerden sonra el yıkamaya nisbetle daha da büyük bir önem kazandığına dikkati çekmektedir.[269]

15- Yemekten Sonra Misvak Kullanmak

• "Misvak kullanın, çünkü misvak ağzı temizler."[270]

16- Süt İçtikten Sonra Ağzı Çalkalamak

• İbn Abbas'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- süt içip ağzını çalkaladıktan sonra şöyle buyurdu: "Onun (sütün), yağı vardır".[271]

Açıklama:

"Onun yağı vardır" ifadesi sütten dolayı ağzı çalkalamanın gerekçesini açıklamaktadır. Bu da yağlı olan bir şey yedikten sonra ağzı çalkalamanın

267 Buhârî: 5455
268 İbn-i Mace, 3297
269 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/481-482. İbn-i Hibban.
270 İbn Mace, taharet, 7
271 Buhârî: 5609.

müstehap olduğunu gösterir. Ayrıca temizlemek maksadıyla elleri yıkamak da müstehaptır.

Bu konudaki emrin müstehaplık bildirdiğini gösteren delil şudur: Şâfiî, hadisin ravisi İbn Abbas'ın süt içip ağzını çalkaladıktan sonra "ağzımı çalkalamasam da olurdu" sözüdür.

• Ebû Davud hasen bir senetle Enes'ten şunu rivayet etmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- süt içti. Ne ağzını çalkaladı, ne de abdest aldı."[272]

17- Yemek Sonrası Alınan Nimetten Sorguya Çekileceğimizin Hatırlatılması

• Bize Ebu Bekr b. Ebî Şeybe rivayet etti. (Dedi ki) :

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün yahut bir gece (dışarı) çıktı. Ve birden Ebû Bekir'le Ömer'e rastladı.

"Sizi bu saatte evlerinizden çıkaran nedir?" diye sordu.

— Açlık yâ Resûlullah! Dediler.

"Ben de. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, beni de sizi çıkaran çıkarmıştır. Kalkın!" dedi. Hemen onunla birlikte kalktılar ve Ensâr'dan bir zatın evine vardı. Bir de baktı ki, o zat evinde yok. Kadın onu görünce:

— Hoş geldiniz, safa geldiniz! Dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de ona: "Fülân nerede?" diye sordu. Kadın:

— Bize tatlı su getirmeğe gitti, dedi. O anda Ensâri geldi. Ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile iki arkadaşını gördü. Sonra:

— Allah'a hamd olsun bugün benden misafirleri daha şerefli olan kimse yoktur, dedi. Hemen giderek onlara bir hurma salkımı getirdi ki, içinde koruk, kuru ve olgun hurmalar vardı.

— Bundan buyurun! Dedi ve bıçağı aldı. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona:

"Sakın sağmal koyuna dokunma" buyurdu. Fakat o, onlar için kesti ve hem koyundan, hem o hurma salkımından yediler, içtiler.

Yemeğe doyup, suya kandıkları vakit Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ebu Bekir'le Ömer'e:

"Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, kıyamet gününde bu nimetlerden mutlaka sorulacaksınız! Sizi evlerinizden açlık çıkardı. Sonra şu nimetlere kavuşmadan dönmediniz." buyurdular.[273]

272 Fethulbari.
273 Müslim. 2038

5. BÖLÜM

İÇECEKLER

1- İçeceklerin Ağzı Kapatılmalı

• el-A'meş'den, dedi ki: Ben Ebû Salih'i -zannederim Câbir -radıyallâhu anh-'dan diyerek- hadisi zikredip şöyle derken dinledim: "Ebû Humeyd -adında Ensardan bir adam- en-Nakî' denilen yerden içinde süt bulunan bir kabı Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e getirdi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Üzerine enine bir çubuk koymak suretiyle dahi olsa keşke onu örtseydin, diye buyurdu."[274]

2- Ayakta Su İçmenin Hükmü

• en-Nezzâl'den, dedi ki: "Ali -radıyallâhu anh-'a Kûfe mescidindeki er-Rahbe (geniş tahta) kapısı yakınında iken su getirildi. O da o suyu ayakta içerek: Bazı kimseler ayakta su içmekten hoşlanmazlar. Ben ise Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i siz benim bu yaptığımı gördüğünüz şekilde yaparken görmüşümdür, dedi."[275]

3- Oturarak Su İçmenin Hükmü

• en-Nezzâl b. Sebre'nin, Ali -radıyallâhu anh-'dan tahdis ettiğine göre, "Ali -radıyallâhu anh- öğle namazını kıldırdı. Sonra da insanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere Kûfe (mescidi)nin genişliğinde oturdu. Nihâyet ikindi namazı vakti girdi. Sonra ona bir su getirildi. O sudan içti, yüzünü ve ellerini yıkadı. -Ravi başını ve ayaklarını da zikretti.- Sonra ayağa kalkıp, ayakta olduğu halde artanı içti. Sonra da: Bazı kimseler ayakta su içmeyi hoş görmüyorlar; ama şüphesiz Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- benim bu yaptığım gibi yapmıştır, dedi."[276]

• İbn Abbas'tan: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ayakta olduğu halde Zemzem'den içti, dedi."[277]

---

274 Buhârî. 5606
275 Buhârî. 771-5615
276 Buhârî. 5616
277 Buhârî. 5617

Açıklama:

Bu hadis ayakta olanın su içmesinin caiz oluşuna delil gösterilmiştir. Ancak bu işi açıkça nehyeden birtakım hadisler de bununla teâruz halindedir. Bunlardan birisi Müslim'in, Enes'ten naklettiği: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ayakta su içmeyi kabul etmemiştir" şeklindeki hadisidir. Yine bunun benzeri bir hadis Müslim'de Ebû Said'den "nehyetmiştir" lafzıyla gelmiştir. Buna benzer bir rivâyet de Tirmizi'nin hasen olduğunu belirterek naklettiği el-Cârâd yoluyla gelen hadistir. Müslim'in Ebû Gatafan'dan, onun Ebû Hureyre'den diye gelen yolla "sizden hiçbir kimse ayakta su içmesin, unutarak içen olursa kussun" lafzı ile zikredilmiştir.

Müslim'de, Katade yoluyla Enes'ten gelen rivayet: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- adamın ayakta su içmesini nehyetti. Katade: Biz Enes'e: Ya yemek yemek, diye sorduk. O: O daha ziyade caiz oluşa delildir. Yasak oluşunu ihtiva eden hadisler ise müstehaplığa (oturarak içmenin müstehap oluşuna) ve daha uygun ve kâmil olana teşvik diye yorumlanmalıdır, yahut ayakta içmenin zararlı olması dolayısıyla bunu kabul etmediği, kendisinin ise bu hususta güven altında olması dolayısıyla yaptığı şeklinde de açıklanabilir.

Nevevî de özetle şunları söylemektedir: Bu hadislerin manası, bazı ilim adamları için içinden çıkılamaz bir hal almıştır. Hatta bu hususta bâtıl sözler söylemeye kadar gitmişler ve bazılarının zayıf olduğunu ileri sürebilecek kadar cüretkârlık göstermişlerdir. Düşülen hataları yaygınlaştırmanın da açıklanabilir bir tarafı yoktur. Bunun yerine doğru olan zikredilir, hatadan sakındırmak için de onlara işarette bulunulur. Hadislerde içinden çıkılamayacak bir durum olmadığı gibi, aralarında zayıf olanı da yoktur. Aksine doğrusu şudur: Bu hadislerdeki yasak, tenzih hakkında (kaçınmak için) yorumlanır. Ayakta içmek de caiz oluşu devam ettirmek içindir.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1- İlim adamı, insanların bir işten kaçındıklarını görüp onun caiz olduğunu biliyor ise, meselenin uzun süre devam edip haram olduğunun zannedilmesini önlemek için doğru olan şekli açıklamalıdır. İlim adamı böyle bir şeyden korktuğu takdirde kendisine soru sorulmadan dahi olsa hükmü açıklamakta elini çabuk tutmalıdır. Eğer soru sorulursa o zaman durumu açıklaması gereği daha da pekişir.

2- Herhangi bir kimseden hoşlanılmayan bir hal görürse, o kişiyi belli bir maksadı yoksa adıyla ayrıca teşhir etmez, aksine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in benzeri hallerde yaptığı gibi kinayeli olarak onu söz konusu eder.[278]

278 Fethulbari.

4- Su İçerken 'Bismillah' Bitirdikten Sonra da Elhamdulillah Demek

• Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu:

"Deve içişi gibi tek bir içişle su içmeyin, ikişer üçer için, içmeye bismillah diyerek başlayın, bitirince elhamdulillah deyin." [279]

Açıklama:

Midenin ayakta ve oturur vaziyetteki pozisyonu farklıdır. Ayakta içilen su, doğrudan doğruya onikiparmak bağırsağına geçer. Midenin küçük eğriliğine uyan kısmında, mide caddesi denen bir oluk bulunur. Sıvı gıdalar bu yolu takip ederek zaten devamlı küçük bir açıklığı olan mide çıkışını geçerek, onikiparmak bağırsağına geçer. Sıvılar oturarak içilirse, bunlar önce midede birikir, asitle karışarak mikropları ölür ve sonra onikiparmak bağırsağına geçer. Böylece otturarak su içen, birçok hastalıklarından korunmuş olur. Suyu veya meşrûbâtı ayakta içen, bu tehlikeye daha fazla mâruz kalır.[280]

5- Su İçerken 'Bismillah' Denmesi Unutulursa

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Sizden kim bir şey yerse "Bismillah (Allah'ın adıyla)" desin. Başlarken söylemeyi unutmuşsa, sonunda şöyle söylesin: "Bismillahi fi evvelihi ve ahirihi (başında da sonunda da bismillah)." [281]

6- Suyu Sırasıyla Sağdakine Vermek

• Enes b. Mâlik -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre, "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e biraz su karıştırılmış bir süt getirildi. Sağ tarafında bedevi bir Arap, sol tarafında da Ebû Bekir vardı. Önce kendisi içti, sonra da bedevi Arap'a vererek: Sırasıyla sağdakilere verilir, diye buyurdu." [282]

7- Kişi Bir Şey İçerken Yaşça Daha Büyük Olan Kimseye Vermek İçin Sağında Bulunan Kimseden İzin İstemesi

• Sehl b. Sa'd -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir içecek takdim edildi. O da ondan içti. -Sağ tarafında genç bir delikanlı, sol tarafında da yaşlıca kimseler vardı.- Sağındaki gence: Bunlara vermeme izin veriyor musun, diye sordu. Genç: Allah'a yemin ederim ki hayır, ey Allah'ın Rasûlü! Başkasını kendime tercih ederek senden payıma düşeni ona verememe, dedi.

279 Tirmizî 1885
280 Dr. Hamit İspirlioğlu
281 Ebu Dâvud, Et'ime 16, (3767); Tirmizî, Et'ime 47, (1859).
282 Buhârî 5619

(Sehl) dedi ki: Bu sefer Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- o içeceği o gencin eline koydu."[283]

Açıklama:

"Bir kimse içme sırasında yaşça daha büyük olana vermek için sağında bulunan kimseden izin ister mi?" Buhari'nin bu hususta kesin hüküm vermeyiş sebebi, muayyen bir olay olup tahsis edilme ihtimalinin bulunmasından ötürü gibi görünüyor. Çünkü böyle bir tahsis söz konusu ise bir mecliste oturanların hepsi hakkında bu hüküm geçerli olmaz. Bu başlık altında Buhari bu konuda Sehl b. Sa'd'ın rivâyet ettiği hadisi zikretmektedir. Bu hadis İçecekler bahsinin baş taraflarında geçmiş bulunmaktadır. Orada bu gencin adı da, sol tarafta bulunan yaşlı şahısların bazılarının adları da verilmiştir.

Allah Rasûlü'nün: "Bana izin veriyor musun?" buyruğu, Enes tarafından rivâyet edilen sağ tarafındaki bedevi Arap'tan izin vermesi ile ilgili ifadelerinde geçmemektedir. Nevevî ve başkaları bu hususta şu cevabı verirler: Buna sebep genç delikanlının, amcasının oğlu oluşudur. Bundan dolayı da onu nazlandırıyordu. Sol tarafta bulunan kimseler de aynı şekilde o gencin akrabaları idi. Bununla beraber onun gönlünü hoş ederek izin almak suretiyle ayrıca hükmü beyan edip, sünnetin sağ tarafta bulunan kimse, sol tarafta bulunanlara nispetle daha az faziletli olsa bile sağdakine öncelik vermek olduğunu da göstermiştir.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1- Genel olarak içme sırasında sünnet olan, her yerde sağda olana öncelik vermektir.

2- Sağda bulunan kimseye öncelik tanımak, ondaki bir özellikten ileri gelmez. Bu sağ tarafının bir özelliğinden dolayıdır. Bu da sağın sol tarafa olan üstünlüğüdür. Bundan dolayı böyle bir uygulamanın sağda bulunan kimsenin tercih edilmesi anlamına gelmediği, aksine sadece onun ciheti dolayısıyla tercihi demek olduğu da anlaşılmaktadır.[284]

• Câbir'den rivâyete göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Uyuyacağınız vakit kandilleri söndürünüz, kapıları kapatınız. Su kaplarının ve kırbaların ağzını bağlayınız. Yiyecek ve içecek bulunan kapların üzerini -ravi dedi ki: Zannederim-: Üzerine enlemesine koyacağınız bir sopa ile dahi olsa örtünüz, dedi."[285]

8- Kırba ve Tulumun Ağzından İçmek

• (Eyyub es-Sahtiyanî) dedi ki: İkrime bize dedi ki: "Dikkat edin size kısa kısa bazı şeyleri haber vereceğim. Bunları bize Ebû Hureyre tahdis etmişti. Rasûlullah

283 Buhârî 5620
284 Buhârî. 5624
285 Fethulbari. Polen Yayınları

-sallallâhu aleyhi vesellem- kırba ya da tulumun ağzından içmeyi ve kişinin kendi evine komşusunun bir ağaç (kütüğünün) ucunu yerleştirmesine engel olmasını nehyetti."[286]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kırba ve tulumun ağzından içmeyi yasaklamıştır." [287]

9- Bir Şey İçerken Kabın İçerisine Nefes Alıp Vermenin Yasaklanması

• Abdullah b. Ebi Katade'den rivâyete göre o babasından şöyle dediğini rivâyet etmiştir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Sizden herhangi bir kimse (bir kaptan) su içerse kabın içerisinde nefes alıp vermesin. Sizden herhangi bir kimse küçük abdestini bozarsa sağ eliyle zekerini silmesin. Sizden herhangi bir kimse (helâda) silindiği zaman sağ eliyle de silinmesin."[288]

• İbnu Abbas -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Suyu deve gibi bir solukta içmeyin. İki-üç solukta (dinlene dinlene) için. Su içerken besmele çekin. Bitirince de Allah'a hamd edin."[289]

• Hz. Enes'ten Nesâî dışındaki imamların rivayetine göre: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, suyu üç solukta içerdi."

Müslim ve Tirmizî'nin rivayetlerinde şu ziyade var: "Resûlullah (üç solukta içer, böyle içmenin) daha doyurucu, (hastalıklara karşı) daha koruyucu ve daha afiyetli olduğunu söylerdi."[290]

Açıklama:

Bu hadislerde su içmenin mühim bir âdabı beyan edilmektedir. Suyu bir solukta içmemek. Yani, su kabını ağzımıza dayayıp doyuncaya kadar lıkır lıkır içmemek. En az iki seferde içmelidir. Resûlullah (aleyhissalâtu vessalâm)'ın üç solukta içtiği belirtilmektedir. Soluktan burada maksat şudur: Suyu içerken bir-iki yudum içtikten sonra kabı ağzımızdan uzaklaştırıp bir nefes almak, sonra tekrar kabı ağzımıza götürüp bir-iki yudum daha içip tekrar fasıla verip nefes almak, sonra üçüncü sefer kabı ağzımıza götürüp doyuncaya kadar içmektir.

Resûlullah, bu tarz içişin daha sağlıklı ve daha doyurucu olduğunu ifade buyuruyor. Bu şekilde içildiği takdirde ciğerlerimiz temiz havaya daralmadan normal şekilde teneffüsüne devam eder. Ayrıca ağır içilen su ağızdaki tükrükle

286 Buhârî. 5627
287 Buhârî. 5628
288 Buhârî 5630
289 Tirmizî, Eşribe: 131886
290 Buhârî, Eşribe: 26; Müslim, Eşribe: 121, (2028); Tirmizî, Eşribe: 13, (1885); Ebû Dâvud, Eşribe: 19, (3727); İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 8/109.

daha iyi karışma fırsatı bulur ve mide için daha sağlıklı bir mahiyet kazanarak boğazı geçer. Hadis, şüphesiz daha pek çok faideleri haber vermektedir.[291]

• Ebû Katâde -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Biriniz su içerken su kabına nefesini vermesin."[292]

Açıklama:

Bu bâbın hadislerinde geçen teneffüs kelimesi iki mânada kullanılmıştır: Bir mâna, az önceki hadiste geçtiği üzere nefes alıp vermektir. Bir ikinci mâna bu hadiste olduğu üzere suyun içtiğimiz kabın içerisine ciğerlerimizden çıkan havayı göndermek, soluğumuzun kaba girmesine meydan vermektir. İşte, hadiste bu yasaklanmaktadır. Bu yasaklamanın nasıl bir edeb kaidesi olduğu açıktır. Zîra su kabı müşterektir, başkaları da ondan istifade edecektir. Soluğumuzla birlikte ağız veya burnumuzdan kabın içerisine yanımızdakileri iğrendirecek bazı şeyler sıçrayabilir. Resûlullah'ın diğer tavsiyelerinde mü'min kişinin üç ayrı solukta dinlenerek içmesi tavsiye edildiğine göre, hem su içip hem solunması, bu nebevî edebe uymamaktadır. Öyle ise, suyu içerken tek başımıza bile olsak, su kabı tamamen kendimize ait bile olsa, su kabına soluğumuzu salarak içmemiz edep dışı davranıştır. Kimse görmese bile melekler görmekte, kayda geçirmektedir.

Bazı şârihler, suya nefes vererek, ağzın sudan hiç ayrılmadan suyun içilmesini," insan içişi değil, hayvan içişidir, çünkü develer o şekilde içer" diye illete bağlamışlardır, nitekim hadiste de benzer teşbih geçti.[293]

10- İki Ya da Üç Nefeste İçmek

•Sümâme b. Abdullah'tan, dedi ki: "Enes su içtiği zaman kab(ın dışın)da iki ya da üç defa nefes alırdı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in de üç kere nefes aldığını söylemiştir." [294]

Açıklama:

el-Mühelleb dedi ki: İçerken nefes alıp vermenin yasaklanması, yemeğe ve içilen şeye üflemenin yasaklanması gibidir. Yani bu bazen insanın tükürüğünün bulaşması ve böylelikle içenin bundan tiksinip onu pis olarak değerlendirmemesi içindir. Çünkü bu gibi hallerde tiksinmek, insanların çoğunun tabiatlarında görülen bir haldir. Bunun yasak oluşu da başkası ile birlikte yiyip içmesi hali ile ilgilidir. Kendisi tek başına iken yahut eşi ile ya da yaptıklarından hiçbir şekilde tiksinmediğini bildiği kimselerle beraber iken böyle davranmasında bir beis yoktur.

291 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 8/109-110.

292 Buhârî, Eşribe 25, Vudû 18, 19; Müslim, Tahâret 64, (267); Eşribe 121, (267); Tirmizî, Eşribe 16, (1890); Nesâî, Tahâret 42, (1, 43, 44); İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 8/110.

293 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 8/110.

294 Buhârî 5631

Derim ki: Ama daha uygun olan yasağın genel olarak bütün hallerde olduğunu kabul etmektir. Çünkü bütün bunlarla birlikte yine de bir artığın kalmayacağından, kabın kirlenmeyeceğinden ya da benzeri bir halden emin olunamaz.

İbnu'l-Arabî dedi ki: İlim adamlarımız şöyle demişlerdir: Bu güzel ahlaktandır. Fakat bir kimsenin kardeşine tiksineceği şeyi uzatması da haramdır. Eğer kendi başına bunu yapıp sonra başkası yanına gelir, onu uzatacak olursa, arkadaşına yaptığını söylemesi gerekir. Bildirmeyecek olursa onu aldatmış olur. Aldatmak ise haramdır.[295]

11- Su Dağıtımında Yaşlılara Önceliğin Tanınması

• Sehl İbnu Sa'd -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir içecek getirilmişti. Ondan, önce kendisi içti. Sağında bir oğlan, solunda da yaşlılar vardı. Oğlana:

"Bardağı şu yaşlılara vermem için bana izin verir misin?" dedi. Oğlan da:

"Ey Allah'ın Resûlü, Allah'a yemin olsun bana sizden gelecek nasibime başkasını asla tercih edemem!" diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bardağı onun eline koydu."[296]

12- Suyu Dağıtanın En Son İçeceği

• İbnu Ebî Evfâ ve Ebû Katâde -radıyallâhu anh-umâ) anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Bir cemaate içecek dağıtan, en son içer."[297]

Açıklama:

Bu bâbın son üç hadisi, cemaat halinde iken suyu veya meşrubat gibi herhangi bir içecek maddesi geldiği zaman, dağıtımın nasıl bir sıra takip edeceği hususunda prensip vaz etmektedir:

1- Öncelikle cemaatin büyüğünden başlanacaktır.

2- Büyüğün sağındaki ve onun sağındaki şeklinde devam edecektir, el-eymen fe'l-eymen bu demektir.

3- İçecek maddesini dağıtan da en sonunda içecektir. Nevevî, bu sonuncu madde için: "Bu edep sadece içecekle ilgili maddelere has değildir. Buna kıyasen, aynı mânayı taşıyan başka taksimlerde de buna riâyet edilmelidir: Et, meyve, koku, vs. her ne olursa olsun, taksimi yapan, kendisi en sonda almalıdır" der.

295 Fethulbari.
296 Buhârî, Eşribe: 19; Müslim, Eşribe: 127, (2030).
297 Ebû Dâvud, Eşribe: 19, (3725); Tirmizî, Eşribe: 20, (1859).

Müslim'in bir rivayetinde, cemaatte bulunan Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekr'i isimen zikrederek, bardağın ona verilmesini talep ederse de Hz. Peygamber sağdaki bedeviye verir ve üç kere tekrar eder:

"Sağdakiler, sağdakiler, sağdakiler!"

Bu vak'ayı rivâyet eden Hz. Enes de üç kere tekrar eder:

"Sünnet budur, sünnet budur, sünnet budur!"[298]

Büyüğün Takdimi Meselesi:

• Ebû Ya'lâ'nın bir rivâyetinde İbnu Abbâs -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın su dağıtımında; "Büyükten başlayın!" dediğini belirtir. Ayrıca büyükle başlamayı emreden başka rivâyetler de var.

Arada bir teâruz gözükmektedir.

Âlimler bunu, cemaatteki fertlerin sağ sol diye ayırmaya imkan vermeyecek şekilde eşit oturma haline hamlederler. Bu hal, büyüğün önünde veya arkasında veya sol tarafında oturmuş olmaları durumunda veya bir başka vaziyette ortaya çıkabilir. Öyle ise böyle bir durumda büyükten başlanmalıdır.[299]

13- Soğuk Su İçmenin Hükmü

• Câbir İbni Abdullah -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir sahâbîsi ile beraber Ensârdan birinin yanına gitti ve şöyle buyurdu:

"Bu gece kırbada soğumuş suyun varsa getir; yoksa eğilip dereden içeriz."[300]

Açıklama:

Sahîh-i Buhârî'de iki ayrı yerde daha geniş bir şekilde nakledilen hadisimiz, buraya kısaltılarak alınmıştır. Buhârî'deki rivayetlerden öğrendiğimize göre, Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Hz. Ebû Bekir ile birlikte, sıcak bir günde, bahçesini sulamakta olan Medine'li sahâbîlerden, muhtemelen Ebü'l-Heysem İbni Teyyihân el-Ensârî'nin yanına uğradılar. Her ikisi de ona ayrı ayrı selâm verdiler.

Sahâbî Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in o sıcakta dışarıda bulunmasına üzülmüş olmalı ki:

- Anam, babam sana fedâ olsun, yâ Resûlallah! Hava da çok sıcak, dedi.

Belliki Resûl-i Ekrem çok susamıştı. Soğuk suyu da pek severdi. Bu sebeple sahâbîsine:

298 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 8/114.
299 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 8/114-115.
300 Buhârî, Eşribe 14, 20. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Eşribe 18; İbni Mâce, Eşribe 25

- "Bu gece eski kırbada soğumuş suyun varsa getir; yoksa eğilip şu dereden içeriz" buyurdu.

Sahâbî de:

- Kırbada soğutulmuş suyum var, buyurun, diyerek çardağa doğru gitti. Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- ile Hz. Ebû Bekir de arkasından yürüdüler. Misafirlerini sadece su ile ağırlamak istemeyen sahâbî, onlar çardakta dinlenirken, bir bardağa soğuk su koyup üzerine bir koyundan süt sağdı; sonra da onu aziz misafirlerine ikram etti.

Hadîs-i şerîfin konumuzla ilgili yanı, bardak bulunmadığı zaman, bir kaynaktan veya çeşmeden eğilip içilebileceği hususudur. Esasen ağza zararlı şeylerin girebileceği düşüncesiyle eğilerek su içmek doğru bulunmamış, fakat burada olduğu gibi, mecbur kalındığı zaman eğilerek içilebileceği belirtilmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bardak bulunmadığı zaman bir kaynaktan eğilip su içilebilir.

2. Peygamber Efendimiz soğuk suyu pek severdi. Bunu bilen bazı sahâbîleri ona soğuk su ikram etmekten haz duyarlardı.

14- Bardağın Kırık Yerinden Su İçmek

• Ebû Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh-'dan şöyle dediği rivayet olunmuştur:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bardağın kırık yerinden su içmeyi ve içilecek şeyin içerisine üflemeyi yasakladı.[301]

15- Su İkram Edene Yapılacak Dua

"اَللّٰهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَاسْقِ مَنْ سَقَانِي"

• "Allah'ım! Bana yedirene yedir ve içirene içir."[302]

301 Sünen-i Ebu Davud
302 Müslim, 3/126

6. BÖLÜM
SOFRADA MEYVE VARSA

1- Mevsimin Yeni Çıkan Meyvesi Yenmeden Önce Okunacak Dua

• Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisine, ilk çıkan turfanda meyve getirildi de, o zaman şöyle dua ederdi:

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا، وَفِي ثِمَارِنَا، وَفِي مُدِّنَا، وَفِي صَاعِنَا بَرَكَةً، مَعَ بَرَكَةٍ ثُمَّ يُعْطِيهِ أَصْغَرَ مَنْ يَحْضُرُهُ مِنَ الْوِلْدَانِ.

"Allah'ım Medine'mizi bizim için mübarek kıl, meyvelerimizi, müdd'ümüzü, sâ'mızı mübarek kıl, bereketlerini kat kat artır."

Bu duadan sonra, getirilen meyveyi orada hazır bulunan çocukların en küçüğüne verirdi."[303]

Açıklama:

Bu rivayet, Ashâb'ın yılın ilk meyvesi çıktığı zaman Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e getirerek dua ettirdiklerini göstermektedir. Böylece, Allah'ın bir nimetine ilk mazhar olunca, bunu bir şükür ve dua ile karşılamanın, bir merasimle istikbal etmenin cevazı anlaşılmaktadır.

Bu fırsatlarda Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in, çocukları ihmal etmeyip onlara ikramda bulunması manidar bir husustur. Bu ;-sallallâhu aleyhi vesellem-'in, çocuklara olan şefkatinin derecesini gösterdiği gibi, bu çeşit merasimlere onların katılmalarını teşvik manası da taşır. Çocuğun girdiği yer neşe ve hayattır. Öyleyse, turfanda meyvenin Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e taksimi hoş bir merasim fırsatıdır. Bu meseleye temas eden rivayetler birden fazladır. Bazılarında "yılın ilk turfandası", bazılarında "Her şeyin turfandası" geldiği zaman Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in dua edip, üç defa sağ, üç defa sol gözüne sürerek öptüğünü, sonra cemaatteki en küçüğe verdiğini belirtir.[304]

2- Hurmaları İkişer İkişer Yemek

• Cebele b. Suhaym'den, dedi ki: "İbn ez-Zübeyr ile birlikte iken bize bir kıtlık senesi gelip çattı. O bize geçinmek üzere hurma verdi. Abdullah b. Ömer

303 Müslim, Hacc 474 1373
304 İ. canan. Kütüb-i Sitte. 3901 nolu hadis şerhi.

biz verken yanımızdan geçiyor ve 'Hurmaları ikişer ikişer yemeyiniz. Çünkü Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ikişer ikişer yemeği nehyetmişti, diyordu. Sonra da 'Kişinin kardeşinden (bu maksatla) izin alması hali müstesnâdır, diyordu."

Şube dedi ki: İzin İbn Ömer'in kendi sözlerindendir.[305]

Açıklama:

Bu meselenin (hurmaları birlikte yemenin) hükmü hususunda görüş ayrılığı vardır. Nevevî şöyle demektedir: Buradaki nehyin haramlık için mi olduğu yoksa mekruhluk mu ifade ettiği hususunda ilim adamları ihtilâf etmişlerdir. Doğrusu ise, hükmün duruma göre farklı olacağıdır. Eğer yiyecek aralarında ortak ise hurmaları ikişer ikişer yemek, onların rızası ile olmadıkça haramdır. Böyle bir izin ise onların ya açıkça ifadeleri ile yahut halin bunun yerine geçen karinesi ile anlaşılır. Böylece buna izin verdikleri kanaati ağır basmalıdır. Eğer yemek başkalarına ait ise bu şekilde yemek haram olur. Eğer onlardan birisine ait olup ondan yemelerine izin vermiş ise yemek sahibinin rızası şarttır. Rıza göstermediği kimselerin yemesi haramdır. Kişinin kendisi için caiz olmakla birlikte kendisiyle beraber yemek yiyenlerden izin alması müstehaptır. Misafir ağırlayan kimsenin ise misafiri ile eşit olması için çifter çifter yememesi güzeldir. Ancak onların, yedikten sonra artıracakları kadar ise müstesnâ. Bununla birlikte yemek hususunda edeb, mutlak olarak açgözlülüğe delil olan şeyleri terk etmektir. Ama bir başka işe yetişmek için acele etmesi ve bundan dolayı çabuk yemeğe çalışması müstesnâdır.

el-Hattâbî'nin naklettiğine göre böyle bir izin istemenin şart oluşu, onların zamanlarında idi. Çünkü onların elinde bulunan şeyler çok azdı. Günümüzde bolluk söz konusu olduğundan ötürü izin istemeye gerek yoktur.

İbn Şahin, en-Nasih ve'l-Mensuh adlı eserinde aynı zamanda el-Bezzar'ın Müsned'inde de bulunan İbn Bureyde'nin babası yoluyla merfu olarak zikrettiği şu hadisi kaydetmiştir: "Ben size daha önceden hurmaları ikişer ikişer yemenizi yasaklamış idim. Şüphesiz Allah artık size bolluk ihsan etmiştir. İkişer ikişer yiyebilirsiniz."

el-Hazimî şöyle demektedir: Nehy bildiren hadis daha sahih ve daha meşhurdur. Ancak bu hususta mesele basit ve kolaydır. Çünkü bu, ibadetler türünden değildir. Ancak dünyevi maslahatlar kabilinden olduğundan bu hususta yetinilebilir. Diğer taraftan bunun caiz oluşuna ümmetin icmâ' etmiş olması da bu görüşü desteklemektedir. Evet, el-Hazimi böyle demiştir. Caiz oluşundan kastı ise -Nevevî'nin açıkladığı gibi- şahsın o yenilen şeye -yemek için ona izin verilmiş olması yolu ile dahi olsa- malik olma hali hakkındadır. Yoksa âlimlerden hiçbir kimse başkasına ait olan bir malı, sahibinin izni olmaksızın sırf kendisine tahsis etmesini caiz görmüş değildir.[306]

305 Buhârî. 5446
306 Fethulbari.

3- İki Çeşit Meyveyi Bir Arada Yemek

• Abdullah b. Cafer -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i olgun taze hurma ile birlikte acur yerken gördüm." [307]

Açıklama:

Nevevî der ki: Bu başlıktaki hadisten anlaşıldığına göre iki tür meyveyi ya da başka bir şeyi birlikte yemek caiz olduğu gibi, iki ayrı yemeği de birlikte yemek caizdir. Buradan yenecek şeylerde genişliğin caiz olduğu da anlaşılmaktadır. Bunun caiz olduğu konusunda da ilim adamları arasında görüş ayrılığı yoktur. Seleften bundan farklı olarak nakledilmiş olan rivâyetler dini bir maslahat gözetmeksizin bolluk, refah ve genişlik içinde yaşamayı itiyat ve alışkanlık haline getirmeyi önlemek amacı ile mekruh oluşa yorumlamak gerekir.

Kurtubi dedi ki: Bu hadisten, yemeklerin niteliklerini ve tabiatlarını göz önünde bulundurmanın ve tıp kurallarına uygun olarak doğru bir şekilde onları yemenin caiz olduğu da anlaşılmaktadır. Çünkü olgun, taze hurmanın tabiatında hararet, acurun tabiatında ise serinlik vardır. Birlikte yenildikleri takdirde birbirlerini dengelerler. İşte bu, ilaçlardaki terkiplerde göz önünde bulundurulan pek büyük bir esastır. [308]

4- Tabaktan Meyve Alırken Önünden Alma Zorunluluğunun Olmaması

• Abdullah İbnu İkrâş İbnu Züeyb babasından naklediyor: "Kavmim Benî Mürre İbnu Abîd, benimle mallarının sadakasını Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gönderdi. Medine'ye gelince O'nu -sallallâhu aleyhi vesellem- Muhacir ve Ensar'ın arasında oturmuş buldum. Elimden tutup beni Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ-'nın evine götürdü. Varınca: "Yiyecek bir şey var mı?" diye sordu. Bize, içerisinde bolca serîd ve (kuşbaşı) et parçaları olan bir tepsi getirildi. Ondan yemek için yanaştık. Ben elimle kabın her tarafını yokladım. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- önünden yedi. (Bir ara) sol eliyle sağ elimden tuttu ve: "Ey İkrâş! bir yerden ye. Çünkü (kabın içindeki yemek) tek bir yemektir. (Her taraf birdir)" buyurdu. Sonra bize, içerisinde taze ve kuru çeşitli hurmalar bulunan bir tabak getirildi. Bu sefer önümden yemeye başladım. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in eli ise, tabağın her tarafında dolaşıyordu. Bana da: "Ey İkrâş! Dilediğin yerinden (alıp) ye. Çünkü (tabağın içindekilerin hepsi) aynı çeşit değil" buyurdu. Sonra bize su getirildi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- elini yıkadı elinin ıslaklığı ile yüzünü kollarını ve başını meshetti ve: "Ey İkrâş! Bu, ateşte pişenden (yenince alınması gereken) abdesttir" buyurdu."[309]

307 Buhârî. 5449
308 Fethulbari.
309 Tirmizî, Et'ime 41, 1849; İbn-i Mâce, Et'ime 11, 3274

Açıklama:

1- Bu rivayete göre, normalde çorba, pilav, fasulye vs. gibi her tarafı aynı olan yemeklerde kendi önünden yemek edeb iken, meyve gibi farklı kalite ve vasıflarda yiyecek maddesi ihtiva eden tabaklarda önden değil, seçerek yemek edeb olmaktadır. Bazı âlimler, bu hadisten hareketle, tabak içerisindeki meyvenin aynı çeşit olması halinde, tıpkı yemekteki gibi, önden yenmesi, tabağın sağının solunun karıştırılmaması gerektiğini söylemiştir. Yine bu hadisten hareketle, tabak içerisindeki yiyecek maddesi, her ne cinsten olursa olsun, çeşitlilik arzederse onda da eli dolaştırıp seçme yapmanın caiz olduğuna hükmedilmiştir. Ancak şunu da kaydedelim ki, müteakip hadiste yer alan "kenarlardan yemek" emri göz önüne alınınca, bu hadiste yer alan "dilediği yerinden yemek" ruhsatına, ortayı istisna kaydı konması gerekir. Çünkü orta kısım bereketin indiği yerdir.

2- Yemekten sonra el yıkama işi, abdest'le ifade edilmiştir. Ancak, bu ıstılahî, dinî abdest değil, örfî abdesttir, yemekten sonra icra edilen el yıkama hadisesidir.

Hadis, bu yıkamanın ateşte pişen yemek sebebiyle olduğunu belirtir. Şüphesiz ateşte pişen yemekler, meyve gibi çiğ yenenlere benzemez. Onların bulaşığı, kokusu vs. rahatsızlık yapabilir, yemekten sonra ellerin yıkanması meşrudur, mesnundur.[310]

5- Hurma ve Hurmanın Çürük Olması

• Ebu Dâvud'da gelen diğer bir rivayette: "Resûlullah'a bayat bir hurma getirilmişti. Kurtları çıkarmak için kontrol etmeye başladı."[311]

Açıklama:

Burada Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bayat hurma getirilince kurtlu hurmaları tetkik edip kurtlarını çıkartmaya çalıştığını görmekteyiz.

Âlimler, hadisten kurtlanmış olma ihtimali bulunan hurmaları kontrol etmeden yemenin mekruh olduğu hükmünü, çıkarmışlardır. Hadisten çıkarılan diğer bir hükme göre, kurtlanan meyve necis sayılmaz, onu yemek mekruh değildir, yeter ki kurdundan ayıklansın.

Aliyyu'l-Kâri der ki: "İbnu Ömer'den Taberânî'nin hasen bir senetle kaydettiği bir rivayette Resûlullah'ın, hurmanın içindeki (kurdu) araştırmayı yasakladığı belirtilmektedir." Kâri, bunu kaydettikten sonra: "Buradaki yasaklama, vesveseyi defetmek için yeni hurmaya hamledilir veya Resûlullah'ın tedkik etme fiili, cevazı beyan etmeye hamledilir. Bu durumda yasaklama kerâhet-i tenzihiye ifade eder" der.[312]

310 İbrahim canan. Kütüb-i Sitte. 3877 nolu hadis şerhi.
311 Ebu Dâvud, Et'ime 43, 3832, 3833
312 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/113.

7. BÖLÜM

EVDEKİ -SOFRADAKİ- KAPLARIN HÜKMÜ

1- Altın ve Gümüş Kaplarda Yemek ve İçmenin Haram Olması

• Huzeyfe -radıyallâhu anh- anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle dediğini işittim: "İpek ve İbrişim elbise giymeyin. Altın ve gümüş kaplardan su içmeyin, onlarda yemek yemeyin. Zira bu iki şey dünyada onlar (kâfirler), âhirette de sizin içindir."[313]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sâhib-i sırrı olarak meşhur olan Huzeyfe -radıyallâhu anh- Medâin şehrinde bulunduğu sırada bir mecliste otururken su istiyor. Bir mecûsî suyu gümüş tas içerisinde getirince, yüce sahâbî Hz. Huzeyfe -radıyallâhu anh-, bunu fırlatıp attıktan sonra: "Seni gümüş kapla getirmekten kaç sefer menettim, sen hâlâ bu kapla getiriyorsun" diyerek sertçe çıkışıyor ve arkadan yukarıdan kaydedilen yasağı Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in buyurduğunu rivayet ediyor.[314]

2- Altın ve Gümüş Kaptan Su İçenin Karnını Cehennem Ateşiyle Doldurması

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Gümüş kaptan su içen, karnına cehennem ateşi dolduruyor demektir".

Müslim'in bir diğer rivayetinde şöyle denir: "Kim altın veya gümüş bir kaptan içerse..."[315]

Açıklama:

Hadiste "dolduruyor" diye tercüme ettiğimiz kelimenin aslı Yücerciru'dur ve bu şarıldatıyor mânasına gelir. Her ne kadar bu rivayette sâdece gümüş zik-

313 Buhârî, Et'ime: 28, Eşribe: 28, Libas: 25; Müslim, Libas: 4, (2067); Tirmizî, Eşribe: 10 (1879); Ebu Dâvud, Eşrîbe: 17 (3723); Nesâî, Zînet: 87, (8, 198, 199); İbn-i Mâce, Eşribe: 17, (3414);

314 İ. canan. Kütüb-i Sitte

315 Buhârî, Eşribe: 28; Müslim, Libas: 1, (2065); Muvatta, Sıfatu'n-Nebi: 11 (2, 924-925); İbni Mace, Eşribe: 17 (3413);

rediImiş ise de bazılarında altun da zikredilir. Binaenaleyh, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- altun ve gümüş kaplardan yiyip içmeyi mideye cehennem ateşini şarıldatmaya teşbih buyuruyor. Yâni, gırtlaktan geçen her şeyi, cehennem ateşinden yakıcı bir mâyinin mideye inişine benzetiyor. Maksad, haramlığın şiddetini ifadedir.[316]

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Dünyada ipek giyen (erkek) kimse, ahirette onu giyemez, dünyada içki içen, ahirette onu (cennet şarabını) içemez, dünyada altın ve gümüş kaplarda (yeyip) içen, ahirette onlarla içemez."

Sonra buyurdu ki: "(Çünkü bunlar) Cennet ehlinin elbisesi, Cennet ehlinin içeceği ve Cennet ehlinin kaplarıdır." [317]

3- Müşriklerin Kullandığı Kapların Yıkandıktan Sonra Kullanılabileceği

• Hz. Cabir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Biz Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'le birlikte gazveye çıkmıştık. Savaş sonunda elde ettiğimiz ganîmetler arasında müşriklerin kapkacak ve su kapları da vardı. Biz bunları kullanıyorduk. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hiç bir zaman, niye kullanıyorsunuz diye ayıplamadı."[318]

• Ebu Sa'lebe el-Huşenî -radıyallâhu anh- diyor ki: "Ben Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e "Ey Allah'ın Rasûlü, biz Ehli Kitab'ın yaşadığı bir yerdeyiz. Onların kap kacaklarından yiyip içebilir miyiz?" diye sordum. Dedi ki:

"Onlarınkinden başka kapkacak bulabilirseniz onlarınkinden yemeyin. Başka birşey bulamazsanız onları yıkadıktan sonra kullanın."[319]

• İbnu Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Hz. Ömer -radıyallâhu anh- sıcak su ile ve bir Hristiyan kadının evinde onun su kabıyla abdest aldı."[320]

Açıklama:

Bu mevzuda gelen muhtelif rivayetlerin hepsini birlikte değerlendiren âlimler, müşriklerin durumuna göre hareket etmeyi hükme bağlamıştır: Şâyet biliniyorsa ki kaplar, dînimizce necis addedilen şeylerde kullanılmıştır, o takdirde yıkanmadan kullanılamaz. Mesela domuz pişirilen, şarap içilen kapkacak mutlaka yıkan-

316 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 2/465.
317 Hakim, Müstedrek, No: 7216, 4/157
318 Ebu Dâvud, Et'ime: 46, (3838);
319 Ebu Davûd, Et'ime: 46 (3839); Tirmizî, Siyer: 11, (1560); Tirmizî hadisin sahîh olduğunu söyledi. Metin Tirmizî'deki metindir.
320 Bu rivayeti Rezîn tahrîc etti. Derim ki: Bunu Buhârî bab başlığı olarak kaydetmiştir. Doğrusunu Allah bilir, Buhârî, Vudu: 43.

malıdır. Sularının ve elbiselerinin müslümanlarınkl gibi temiz olacağı kabul edilir. Ancak, elbiselerini pislikten sakınmadıkları bilinirse veya elbisede renk, koku gibi alâmetlerde pislik zâhir olursa bu durumda yine temiz addedilmez ve yıkanmadan kullanılmaz. Bu hüküm ganîmet olarak savaşta elde edilenler hakkında olduğu gibi ticaretle satın alınanlar veya hediye yoluyla gelenler hakkında da câri, umumî bir hükümdür.

Bu rivayetin, Buhârî'nin bu baba kadının abdest suyundan artan ile erkeğin abdest almasının caiz olduğuna delil olarak zikredildiğini belirtir. Çünkü bu suyun Hristiyan kadının artığı olması muhtemeldir. Öyle ise, mü'mine kadının artığı evleviyetle câizdir, çünkü bu öbüründen hâlen üstündür.

Bu rivayetten keza, araştırma yapmadan, Hristiyanların sularını kullanabileceğimiz hükmü çıkarılmıştır. İmâm Şafiî (rahimehullah) el-Umm'de buyurmuştur ki: "Müşriklerin suyu ile abdest almada ve içerisine necâset eseri görülmedikçe temizlikte kullanıldığı suyun artığından abdest almakda bir beis yoktur." Ebu Hanife ve ashabı, Evzâî, Süfyanu's-Sevrî, Şafiî ve ashâbı hep aynı görüşü paylaşırlar. Ehli Zâhir'le Ahmed b. Hanbel ve İshâk İbnu Râhuye'nin müşrikin artığını mekruh addettikleri belirtilir.[321]

4- Mecusilerin Kapları Yıkandıktan Sonra Kullanılabileceğinin Caizliği

• Diğer rivayet: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e Mecusilerin kapları hakkında sordular; şöyle buyurdu: "Onu yıkayarak iyice temizleyin, sonra içinde yemek pişirin!'"[322]

5- Altın ve Gümüş Kap Hariç Hertürlü Kaptan Yenilip İçilmesinin Caiz Oluşu

• Bureyde -radıyallâhu anh-'dan: Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: "Deri kaplarından başka diğer kaplardaki içeceklerden sizi alıkoymuştum. Sarhoş eden şeyleri içmedikçe, her türlü kaplardan içebilirsiniz."[323]

• Diğer rivayet: "Ben sizlere kapları yasaklamıştım. Oysa bir kap (bizâtihî), bir şeyi ne haram kılar, ne de helâl. Yalnız her sarhoş eden şey haramdır."[324]

• Abdurrahman bin Ebî Leylâ -radıyallâhu anh-'dan:

"Onlar Medâin şehrinde Huzeyfe ile beraber idiler. Su istedi. Bir Mecûsî ona gümüş bardakta su verdi. Onu hemen (sahibine) fırlatıp atarak şöyle dedi:

321 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 2/466-467.
322 Ebu Dâvud ve Tirmizî
323 Ebu Davud 3700
324 Müslim 1999

"Bana gümüş kap içinde su vermemesini ona kesin olarak emrettiğimi sizlere bildiriyorum. Çünkü ben Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu duydum: İpek ve atlas elbisesini giymeyin; altın ve gümüş kaplarda su içmeyin. Çünkü bunlar dünyada onlarındır, âhirette ise sizindir'."[325]

6- Köpeğin İçtiği Kabı Kullanmanın Hükmü

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'tan rivayet edilmiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Köpek, sizden birinin kabından bir şey içtiği zaman hemen o kabı yedi defa yıkasın."[326]

Müslim'in rivayeti şu şekildedir:

"Köpek, sizden birinin kabını yaladığı[327] zaman hemen o kabı(n içindekini) döksün. Sonra da o kabı yedi defa yıkasın."[328]

Müslim, bu rivayetin bir benzerini rivayet edip fakat فَلْيُرِقْهُ "hemen o kabı(n içindekini) döksün" ifadesini kullanmamıştır.[329]

Yine Müslim'in rivayeti şu şekildedir:

"Köpek,[330] sizden birinin kabını yaladığı zaman o kabın temizliği, birincisi toprakla (ovmak şartıyla) onu yedi defa yıkamasıdır."[331]

---

325 Mâlik hariç, altı hadis imamı

326 Buhârî, Vudû' 33; Müslim, Tahâret 90 (279); Ebu Dâvud, Tahâret 37 (71, 72, 73); Tirmizî, Tahâret 68 (91); Nesâî, Tahâret 52, Miyâh 7; İbn-i Mace, Tahâret 31 (363, 364); Ahmed b. Hanbel, 2/460

327 Hadisin metninde geçen "veleğa" kelimesi; köpeğin, dilinin kenarıyla su içmesi anlamında kullanılır. Bu konuda bir çok rivayet gelmiştir. Bu rivayetler, şu dört hususu içermektedir: a. Birinci yıkayışta toprakla ovmak, b. Yedincisinde toprakla ovmak caizdir. Ancak birincide toprakla ovmak daha iyidir. c. Bu yıkayışların her hangi birisinde toprakla ovmak yeterlidir. d. Sekizince de toprakla ovmak.

Hanefilere göre kabı yedi kere yıkamak ve toprakla ovmak gerekmez. Meşhur alim Tahavî, Hanefilerin bu görüşü hakkında özetle şöyle der:

"Köpek bir kabı yaladığı zaman o kabı hemen dök. Sonrada üç kere yıka" (Tehânevî, İ'lau's-Sünen, 1/197, Zeylaî, Nasbu'r-R'aye, 1/131) hadisini Ebu Hureyre rivayet etmiştir. Yedi defa yıkamanın vacipliği bu hadisle kaldırılmıştır. Çünkü yedi defa lafzını da Ebu Hureyre rivayet etmiştir. Hiçbir sahabenin, Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den işittiğinin tersine amel etmesi veya fetva vermesi helal olmaz. Demek ki, ikinci hadis, birincinin hükmünü kaldırdığından Ebu Hureyre ikinci hadisle amel etmiştir. Ebu Hureyre'den rivayet eden raviler için bu hadis, haberi ahad olması bakımından zayıf sayılabilirse de haberi bizzat Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den işiten Ebu Hureyre için zayıflık söz konusu değildir. Çünkü Ebu Hureyre, bu hadisle amel etmiştir. "

328 Müslim, Tahâret 89 (279); Nesâî, Tahâret 52, Miyâh 7

329 Müslim, Tahâret 89 (279)

330 Cumhura göre; köpek, necistir. Salyası da necistir. Dolayısıyla salyasının girdiği kabı, yedi kere ya da üç kere yıkamak vaciptir. Fakat "*Hayvanların size tutuverdiklerinden de yiyin*" (Maide: 5/4) ayeti, av sırasında köpeğin yaladığı hayvanın etini bundan istisna etmektedir.

331 Müslim, Tahâret 91 (279); Ebu Dâvud, Tahâret 37 (71)

Yine Müslim'in diğer bir rivayeti de şu şekildedir:

"Köpek, sizden birinin kabını yaladığı zaman o kabın temizliği, onu yedi defa yıkamasıdır."[332]

Ebu Dâvud'un bir rivayetinde, bu manada, Ebu Hureyre'den mevkuf olarak bir hadis rivayet edilmiştir. Fakat bu hadisin içerisine Ebu Hureyre:

"Kedinin su içtiği kap bir kez yıkanır"[333] cümlesini ilave etmiştir.[334]

Ebu Dâvud'un diğer bir rivayeti de şu şekildedir:

"Köpek bir kabı yaladığı zaman, yedincisi toprakla (olmak şartıyla) onu yedi defa yıkayınız."

Ebu Dâvud (devamla) der ki: Bir topluluk, bu hadisi, Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. Fakat onlar, التُّرَاب "toprak" kelimesini zikretmemişlerdir."[335] Nesâî'de bu hadisi, (baştaki gibi değilde) ikinci şekliyle rivayet etmiştir.

Tirmizî'nin rivayeti de şu şekildedir:

"Köpek bir kabı yaladığı zaman o kap yedi kere yıkanır. Birincisi veya sonuncusu, toprakla (ovulur). Kedinin yaladığı kap ise bir kere yıkanır."

Tirmizî (devamla) der ki: Bu hadisi birçok kimse rivayet etmiştir. Fakat bu hadisin içerisinde "Kedinin yaladığı kap ise bir kere yıkanır" cümlesi zikredilmemiştir."[336]

7- Kedinin İçtiği Kabı Kullanmanın Hükmü

• Kebşe Bintu Ka'b İbnu Mâlik -ki, İbnu Ebî Katâde'nin nikâhı altında idi- anlatıyor: "Ebû Katâde -radıyallâhu anh- yanıma girdi. Kendisine abdest suyu hazırladım. Bu sırada, sudan içmek üzere bir kedi geldi. Ebû Katâde kabı uzattı, kedi içti."

Kebşe sözlerine devamla der ki: "Ebû Katâde kendisine bakmakta olduğumu gördü ve:

"Ey kardeşimin kızı, buna hayret mi ediyorsun?" dedi. Ben de:

"Evet!" demiş bulundum. Bunun üzerine:

---

332 Müslim, Tahâret 92 (279)

333 Kedinin su içtiği kabın yıkanması, kedinin salyasının pis olmasından dolayı olmayıp sadece temizliğe riayet içindir. Yalnız Hanefiler, bu hadisle, yabani kır kedisinin artığının ve salyasının pis olduğuna hükmetmişlerdir. Bunun sebebi de; pis şeylerle beslenmelerinden dolayıdır.

334 Ebu Dâvud, Tahâret 37 (72)

335 Ebu Dâvud, Tahâret 37 (73)

336 Tirmizî, Tahâret 68 (91)

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Kedi necis değildir. Kedi sizin etrafınızda çokça dolaşır" buyurdular" dedi."[337]

Açıklama:

1- Hadis, kedilerin esas itibariyle necis olmalarına rağmen, evde ev halkı ile haşir neşir olmaları, her tarafı suhuletle dolaşmaları, gelip sık sık sürtünmeleri sebebiyle onlardan kaçınma zorluğu, kap kacağı koruma imkânsızlığı gibi bir kısım durumlardan ötürü, onlara karşı korunma hususunda ruhsat tanındığını ifade etmektedir.

2- Hadiste kedilere karşı rıfkla muamele etmek gerektiği, onlara karşı iyi muamelenin mükâfaatının umulabileceği irşad buyrulmaktadır.[338]

• Dâvud İbnu Sâlih İbni Dinâr et-Temmâr, annesinden anlatıyor: "Efendim beni, Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-'ya bir miktar yemekle gönderdi. Gelince Hz. Âişe'yi namaz kılıyor buldum. Bana, elimdekini koymamı işâret etti. (Ben de bıraktım). Ancak bir kedi gelerek üzerinden yedi.

Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-, namazından çıkınca, kedinin yediği yerden yemeği (bir miktar) yedi. Sonra da şu açıklamayı yaptı: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Kedi necis değildir, o sizin etrafınızda çokça dolaşan birisidir" demişti. Ben ayrıca Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kedinin artığıyla abdest aldığını gördüm."[339]

Açıklama:

1- Gönderilen yemek herîsedir. Herîse, dövülmüş buğday ve etten yapılan bir yemek çeşididir.

2- Hadis, namazda işarette bulunmanın câiz olduğunu da göstermektedir. Buna cevaz ifade eden başka örnekler, rivayetlerde gelmiştir.

3- Hattâbî der ki: "Hadisten çıkan hükümlerden biri, kedinin zât itibariyle temiz olduğudur. Öyleyse artığı temizdir; içilebilir, abdest alınabilir, bunlarda bir kerahet yoktur. Hadis yine delâlet eder ki: Zâtı tâhir olan her vahşinin -ister yerde yürüyen ister kuş nevinden olsun- eti yenmese bile artığı temizdir." Tirmizî'ninde açıklamasına göre, kedinin artığının temiz olması, Sahabe, Tâbiîn ve Etbâuttâbiîn ulemâsından ekseriyetinin müşterek görüşleridir. Şâfiî, Ahmed, İshak bunlardandır. Ebû Yusuf, İmam Muhammed de bu görüştedirler.[340]

337 Muvatta, Taharet 13, (1, 23); Ebu Davud, 38, (75); Tirmizi, Taharet 69, (92); Nesai, Taharet 54, (1, 55).
338 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/350
339 Ebû Dâvud, Tahâret: 38, (76);
340 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/353.

8. BÖLÜM
TUVALET ADABI

İslâm dininin kuralları, bütün hayatı kuşatıcı nitelikte olduğu için, bunlar arasında insanın mahrem ve özel durumlarıyla ilgili emir ve tavsiyeler de bulunmaktadır. Hz. Peygamber, sahabelere sadece iman ve ibadet esaslarını öğretmekle kalmamış, aynı zamanda günlük insan hareketlerinin biçim ve şekilleriyle de meşgul olmuş ve bu konularda ashabına emir ve tavsiyelerde bulunmuştur. Ancak bazı müşrikler, Hz. Peygamber'in insanların günlük yaşantılarıyla ilgili verdikleri bilgileri akıllarına sığdıramamışlardır. Nitekim müşriklerden biri Selman-ı Farisi'ye alaylı bir eda ile şöyle demiştir:

Görüyoruz ki, sahibiniz size her şeyi öğretiyor. Hatta helâda oturuşu bile öğretiyor, dediler. Buna karşılık Selman şöyle dedi: Evet, O, herhangi birimizin sağ eliyle istinca etmesinden, yahut kıbleye yönelmesinden bizleri nehyetti. Hayvan dışkısı ve kemiklerden de nehyetti. Ve: " Her hangi biriniz üçtaştan azıyla istincâ etmesin" buyurdu.[341]

Açıklama:

Hiç şüphesiz, tuvalet adabıyla ilgili bilgiler, iman ve ibadet esaslarına göre küçük birer ayrıntı sayılabilir. Ancak Hz. Peygamber'in bu tür bilgileri verişinde, en küçük ayrıntıyı bile ihmal etmeyecek derecede bir ciddiyet ve insanı bir bütün olarak değerlendirme gibi derin ve anlamlı bir hassasiyet yatmaktadır. Gerçekten de bu tür ayrıntılar ile medeniyet ve gelişmiş kültür arasında sıkı bir bağ ve ilişkinin bulunduğu bilinmektedir. Nitekim sonraki dönemlerde İslâmiyet'i inceleyen bazı batılı bilginler, İslâm dininin tuvalet adabına varıncaya kadar insan yaşantısını düzenlemiş olduğundan hayranlıkla söz etmişlerdir.[342]

Selman -radıyallâhu anh-'dan: Ona denildi ki:- "Peygamberiniz size her şeyi öğretti; hatta def-i hacetin bile nasıl yapılacağını öğretti (öyle mi?)" "Evet..." dedi. Bir rivayette: "Bunu ona (Selman'a)[343] soranlar müşriklerdi."[344]

---

341 Müslim, Kitabu't Tahare: hadis no: 262

342 İslam ilmihali. Marmara ilahiyat yayınları.

343 Müşrik bu suali alay etmek için sormuştur. Binaenaleyh Selman -radıyallâhu anh- ona gerektiği gibi ağzının payını verebilirdi. Lakin o böyle yapmamış, kâfirin alaylı tavrına aldırış etmeyerek sualini ciddi bir müsteşrik suali gibi telâkki ederek şeriatın hükmünü kendisine anlatmış bu makamın istihza yeri olmadığını bu suretle göstermiştir...İmam Nevevi. Sahihi Müslim.

344 Müslim, Kitabu't Tahare: hadis no: 262

1- Helâya Girerken Üzerinde Mukaddes İsimler Bulunan Eşyaların -Kur'an, Yüzük- İçeri Sokulmaması

• Enes -radıyallâhu anh-'dan, demiştir ki; "Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- helâya gireceği vakit yüzüğünü (çıkarır) bir yere koyardı."[345]

Açıklama:

1. İhtiyaç gidermek isteyen kimsenin üzerinde, Allah'ın isimlerinden biri veya Peygamber ve melek ismi yazılı bulunan bir eşya bulunursa, helâya girerken onu çıkarması gerekir. Bu, Hanefîlerin, Malikîlerin, Şafiîlerin ve Hanbelîlerin görüşüdür. Ancak çıkardığı zaman o eşyanın kaybolacağından korkan kimse çıkarmayabilir.

2. Şayet bu eşya üzerinde Kur'an-ı Kerim'den bir tam ayet veya ayetten bir kısım bulunursa, onunla helâya girmek ve kazayı hacette bulunmak haramdır. Ancak kaybolma korkusu olduğunda veya bu ayet muska halinde üzerine dikili olduğunda bu sakınca ortadan kalkar. Bu durumda o ayetlerin üstü örtülerek veya cebe konularak gizlenmesi gerekir.[346]

İmam Nevevi et-Tenkih adlı eserinde şöyle demiştir:

Muhtemeldir ki bununla kastedilen yalnızca Allah ve Peygamber'ine özgü isimler olup, başkalarına da verilen ve Allah'ın ya da elçisinin kastedilmediği 'aziz', 'Kerim', , 'Ahmed' ' Muhammed'gibi isimler değildir. Şayet bu isimlerle Allah ve elçisi kastediliyorsa o zaman hüküm yukarıdaki gibi olur.

Kişi üzerinde ayet veya Allah'ın adı yazılı olan şeyi-kasten de olsa- bulundurarak tuvalete oturmuş olsa bunu ya avucunun içinde kapatır veya sarığı vb. bir yere koyar. Bu müstehab olan bir edeptir. İbnu' Salah; ' Keşke âlimler bunun farz olduğunu söyleselerdi.'dedi.[347]

2- Tuvalet Yapılacak Mekâna Gelmeden Elbiselerin Çıkarılmaya Başlanmaması

• Hz. Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kazayı hacette bulunmak istediği zaman yere yaklaşıncaya kadar elbisesini kaldırmazdı."[348]

Açıklama:

Özellikle açık alanlarda- dağ, ova gibi- tuvalet ihtiyacı giderilmek istendiğinde, tuvaletin yapılacağı yere gelmeden elbise çıkarma hazırlığının yapılmaması gerekir. Aynı sünneti evde de eda edebiliriz... Tuvaletin kapısına gelmeden kol ve paçaları sıvazlamamakla bu sünnet ihya edilmiş olur...

345 Tirmizî, libas, 17 İbn-i Mace, taharet, 11, 303
346 Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/375.
347 Muğnil minhac. cilt: 1 sayfa: 311- 312
348 Ebû Dâvud, Tahâret: 6, (14); Tirmizî, Tahâret: 10, (14)

3- Tuvalete Girmeden Önce Okunacak Dua...

•Enes şöyle demiştir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- helâya girmek istediğinde şöyle derdi:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ

"Allahumme inni euzu bike mine'l-hubsi ve'l-habais"

(Allah'ım! Erkek ve dişi şeytanlardan sana sığınırım.[349])

Açıklama:

Hattabî ve İbn Hibbân buradaki "hubs" ve "habâis" kelimelerinin erkek ve dişi şeytanlar anlamına geldiğini söylemişlerdir.

İbnü'l-A'râbî şöyle demiştir: Bu, mekruh (çirkin şey) anlamına gelir. Şayet bu ifade söz hakkında kullanılırsa sövme, inanç ile ilgili olarak kullanılırsa inkâr ve küfür, yemek hakkında kullanılırsa haram, içecek anlamında kullanılırsa zararlı anlamına gelir. Buna göre "habâis" kelimesi ile günahlar veya mutlak olarak yerilmiş fiiller kastedilmiştir. Böylelikle bu iki kelime arasında bir uyum olmaktadır. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kulluğunu ortaya koymak maksadıyla bundan Allah'a sığınıyor, bunu öğretmek için de sesli olarak söylüyordu.[350]

Ezrai şöyle demiştir:

Kişi bu duayı okumayı unutursa, tuvalet yaparken hapşıran kimsenin hamdı içinden okuması gibi bu duayı da tuvalet sırasında içinden okur.[351]

4- Tuvalete Sol Ayakla Girmek

Tuvalete sol ayakla girilir, sağ ayakla çıkılır. Sağın şerefli şeylerde, solun ise diğer şeylerde olduğuna dair görüşler vardır. Bunun delilleri el- Cümle'de bulunmaktadır.[352]

İmam Nevevi şöyle der:

Tuvalete giren kişi önce sol ayağını atar, tuvaletten çıkan sonra da sağ ayağını atar.[353] Bunu yapması mendubtur. Tuvalete girme mescide girmenin aksi şeklinde olur. Çünkü saygı gösterme türünden olan tüm işlerde sağ taraftan, bunun dışındaki işlerde ise sol taraftan başlanır: çünkü sol çirkin görülen şeylere, sağ ise diğer şeylere uygundur.

349 Buhârî: 142, Müslim: 375, İbn'u Mace: 296, Ahmed: 11947
350 Fethul Bari. Cilt: 1. sayfa: 321
351 Muğni'l Muhtac Hatib Eş-Şirbini: 1-327. mirac yayınları
352 İmam Şevkani- Es-Seylül Cerrar, 1-64 Seyyid sabık. 1- 46
353 Muğnil Minhac. . cilt: 1 sayfa: 309

5- Tuvalet Yapılan Yere Su Koymak

• İbn Abbas şöyle demiştir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- helâya girdi, ben de O'nun (abdest alması) için oraya su bıraktım.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bu suyu kim buraya bıraktı?" diye sordu. Ona İbn Abbas'ın bıraktığı haber verilince şöyle dua etti: "Allah'ım onu dinde fakîh/derin anlayış sahibi kıl".[354]

Açıklama:

İbnü'l-Müneyyir şöyle demiştir: İbn Abbas'ın dinde fakîh/derin anlayış sahibi kılınması için yapılan dua ile onun suyu koyması arasındaki uygunluk şuradadır: İbn Abbas'ın fiili hakkında üç ihtimal söz konusu idi: 1. Su ile birlikte helâya girebilirdi 2. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- suyu alabilsin diye helânın kapısına bırakabilirdi 3. Hiçbir şey yapmayabilirdi. İbn Abbas ikincisini en uygun görmüştür. Çünkü birincisinde avret yeri görme söz konusu olabilirdi. Üçüncüsü ise suyun elde edilmesi için Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- zorlukla karşılaşmasını gerektirebilirdi. İkincisi ise en kolayı idi. İbn Abbas'ın bunu yapması onun zekâsını göstermektedir. Bundan bir faydanın hâsıl olması bakımından onun dinde fakih/derin anlayış sahibi olması için dua edilmesi uygun düşmüştür. Sonunda böyle de olmuştur. [355]

6- Tuvaletteki Suyun Temiz Olması

Temizleyici su, gökten inen veya yerden kaynaklanıp rengi, tadı ve kokusundan ibaret olan üç vasfı, temizleyiciliğini giderecek bir şeyle değişmemiş ve kullanılmamış olan sudur.

Temizleyici Suyun Hükmü

Temizleyici suyun hükmüne gelince bu iki kısma ayrılır:

1. Şâri' tarafından konulan hükmü: Bu su ile büyük ve küçük hades hali ortadan kaldırılmış olur. Bu suyla abdest almak, cünüplük ve hayız hâlinden ötürü gusül yapmak mümkündür. Hissedilen ve hissedilmeyen necaset, bu suyla giderilebilir. Farzlar, mendublar vesair ibadetler bununla eda edilebilir. Cuma guslü ile iki bayram guslü ve benzeri Allah'a yaklaştırıcı hususlar bu sayede temin edilir. Bunun yanında içmek, yemek pişirmek, hamur yoğurmak, elbise ve beden temizliğiyle tarla sulaması gibi âdet îcatfi işlerde de kullanılması caizdir.

Suyu Temizleyici Olmaktan Çıkarmayan Durumlar Bahsi

Bazen suyun rengi, tadı ve kokusu değişir ama bununla beraber yine de temiz kalabilir. Böyle bir suyu ibadetlerde kullanmak sahih olur. Meselâ bu suyla

354 Buhârî. 143
355 Fethul Bari. Cilt: 1. sayfa: 322

abdest alınıp gusül yapılabilir. Ancak bu suyu kullanmaktan ötürü maddî bir zarar doğmayacaksa kullanılabilir. Sözgelimi bu suyu kullanmakla kişinin organlarından birinde zarar meydana gelecekse bununla abdest almak caiz ve helâl olmaz.

2. Çok beklemekle suyun vasfının değişmesi. Matara veya kırba gibi kaplarda uzun müddet beklemekten ötürü vasfının değişmesi, suyu temizleyici olmaktan çıkarmaz.[356]

7- Tuvalet Yaparken Yönün Kıbleye Çevrilmemesi

• Ebû Eyyub -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Helâya gittiğiniz vakit, (abdest bozarken) kıbleye ne önünüzü ne de arkanızı dönmeyin. Fakat yüzünüzü doğuya ve batıya döndürün."

Ebû Eyyub der ki: "Şam'a gelince helâların yönlerinin hep kıble cihetine inşa edildiğini gördük. Onları kullanırken yönünü yan çeviriyor, ayrıca Allah'tan mağfiret de diliyorduk."[357]

Açıklama:

Burada meskenle inancın bağlantısını gösteren bir numune ile karşı karşıyayız. Her kültürün kendine has meskeni ve bu meskenin temel hususiyetleri vardır. İslâm meskeninin bir hususiyeti, helâların yön itibariyle insanın ön veya arka fercinin kıbleye gelmeyecek şekilde olmasıdır. Bu bir İslâmî edeptir.

Hadiste geçen "Yüzünüzü doğuya ve batıya döndürün" emri Medine halkıyla ilgilidir. Ama kıblesi doğu veya batı cihetinde olan kimselerin, "doğu"ya ve "batı"ya yönelmemeleri gerekir.

Bazı âlimler, -Bir sonraki- hadisi esas alarak, kıbleye yönelme yasağının bilhassa önü açık geniş araziler için mevzubahis olduğunu; kapalı ve dar yerlerde o kadar mühim olmadığını belirtirler.[358]

• Mervân el-Asğar anlatıyor: "İbnu Ömer -radıyallâhu anh-'yı devesini kıble istikametine oturttu, sonra onun duldasına çömelip deveye doğru yönelerek akıtıyorken gördüm. Kendisine:

"Ey Ebû Abdirrahmân, bu tarz akıtmaktan nehyedilmedik mi?" dedim.

"Evet, ama bundan, açık arazide nehyedildik. Seninle kıble arasında sana perde olan bir şey varsa bu durumda akıtmanda bir beis yok!" dedi."[359]

---

356 Abdurrahman Ceziri. 4 mezhep fıkhı

357 Buhârî, Vudû: 11, Salât: 29; Müslim, Tahâret: 59, (264); Ebû Dâvud, Tahâret: 4, (9); Tirmizî, Tahâret: 6, (8)

358 Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/365-366.

359 Ebû Dâvud, Tahâret: 4, (11)Elbani bu hadisi hasenlemiştir.

Açıklama:

Bu hadis, abdest bozma sırasında ön veya arkayı kıbleye çevirme yasağının açık araziye mahsus olduğunu ifade etmektedir.[360]

8- Bevl İçin Yer Seçimi

• Ebû Musa -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Bir gün Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'la birlikte idim. Küçük abdest bozma ihtiyacını duymuştu. Hemen bir duvarın dibine, kumlu toprak bulunan bir noktaya gelip abdest bozdular. Sonra da:

"Sizden biri, küçük abdest bozmak isteyince bevli için uygun bir yer arasın!" buyurdular."[361]

9- Delik ve Çatlaklara Küçük Abdest Yapılmaması

• Abdullah İbnu Sercis -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- (yer üzerindeki haşarat) deliklerine akıtmayı yasakladı."

Katâde'ye: "Bu deliklere akıtmak niye mekruh kılındı?" diye sorulmuştu. Şu cevabı verdi:

"Bunların cinlere ait meskenler olduğu söyleniyordu."[362]

Açıklama:

Cuhr, arazide görülen zararlı haşere delikleridir. Yerin içerisinde onlara ait yuvalar vardır. Geceleri ve kış mevsimlerinde oralara girip barınırlar. Buralara abdest bozmak, rahatsız edilen o hayvanlardan bazı zararların gelme ihtimalîni artırdığı gibi, o hayvanlarında huzursuz edilmesine sebep olur. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, âlemlere rahmettir, birçok emirlerinde hem insanlara hem de başka mahlûkat ve hayvanlara rahmet olacak esaslar vaz etmiştir. Bu hadiste ifade edilen yasağın hayvanlara da bir rahmet olduğunu söyleyebiliriz.[363]

10- Tuvalet Temizliğini Su İle İstinca Yapmak

• Enes İbn Malik şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber tuvalet ihtiyacını görmek üzere çıkınca ben ve benimle birlikte bir çocuk –tuvalet temizliği için- yanımızda bir su kırbası götürürdük."[364]

360 Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/367-368.
361 Ebû Dâvud, Tahâret: 2, (3)
362 Ebû Dâvud, Tahâret: 16, (29) Ebu Davud'un rivayetini Elbani sahihlemiştir.
363 Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/364.
364 Buhârî. 150 , Muvatta: 11

Açıklama:

Buhârî bu başlığı koyarak, su ile tuvalet temizliği[365] yapmayı mekruh görenleri ve Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle bir şey yapmadığını söyleyenleri reddetmek istemiştir.[366]

11- Sağ Elle Temizliğin Yasak Olması

• Ebû Katâde'nin oğlu Abdullah babasının şöyle söylediğini rivayet etmiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"... Tuvaletini yaptığında cinsel organını sağ eli ile tutmasın, (ön ve arkasını) sağ eli ile silmesin (istinca yapmasın)".[367]

• Mü'minlerin annesi Hz. Hafsa -radıyallâhu anh-'nın nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sağ elini yemek, içmek, abdest almak ve giyinmekte, bir şey alıp vermede sol elini ise bunların dışındaki işlerde kullanırdı.[368]

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sağ eli, temizliği ve yemek yemesi içindi. Sol eli ise, taharetlenme ve benzeri diğer rahatsızlık verici şeyler içindi.[369]

12- Küçük Abdest Yaparken Sağ El İle Tutmanın Haram Olması

• Ebû Katâde, babasından naklen Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Biriniz küçük abdestini yaparken sağ eli ile cinsel organını tutmasın, sağ eli ile istinca yapmasın..."[370]

Açıklama:

Konu başlığı ile Buhârî, önceki konuda yer alan sağ elle cinsel organa dokunma konusundaki mutlak yasağın, küçük abdestini yapma zamanı ile sınırlı olduğuna, bunun dışındaki durumlarda cinsel organa sağ elle dokunmanın mubah olduğuna işaret etmektedir.[371]

---

365 Burada "tuvalet temizliği" ifadesi ile tuvalet yapılan mekân değil, kişinin vücudundaki idrar ve dışkının çıkış yerini temizlemesi yani istinca kastedilmektedir.

366 Fethul Bari. Cilt: 1. sayfa: 334

367 Buhârî. 153

368 Hadis sahihtir. Ahmed b. Hanbel, VI, 287; Ebû Dâvûd, "Taharet", 18; Nesâî, ; İbn Hibbân, Sahih, XII, 3; Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek, IV, 109. İbn Hibbân hadisi hasen bir isnadla rivayet etmiştir. Hâkim en-Nîsâbûrî, "Buhârî ve Müslim rivayet etmemiştir. Ancak isnadı sahihtir" demiştir.

369 Ahmed b. Hanbel, VI, 156; Ebû Dâvûd, "Taharet", 18. Hadis sahihtir.

370 Buhârî. 154

371 Fethul Bari. Cilt: 1. sayfa: 321

Vesveseye kapılanların yaptıkları gibi zekeri çekme, öksürme, sıçrama, ip bağlama, yürüyüşe çıkma, zeker deliğine pamuk sokma ve içine su dökme, tekrar tekrar bakıp kontrol etme, vs. bidatlerden hiçbirini yapmazdı.[372]

13- Tuvalet Yaptıktan Sonra Taş İle Temizlik Yapmak

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- tuvalet ihtiyacını görmek için çıktığında onun peşinden gittim. O, sağa sola bakmıyordu. Kendisine yaklaştım. Bana "Temizlik yapmak için bana taş ara. Ancak kemik ve tezek getirme" dedi. Ben elbisemin bir kenarında taşlar getirerek onun yan tarafına bıraktım, sonra geriye döndüm. Tuvalet ihtiyacını görünce o taşları kullandı.[373]

Açıklama:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ebû Hureyre'nin, tuvalet izini gideren ve temizleyen her şeyin kullanılabileceğini, bunun sırf taşa özgü olmadığını düşünmesinden çekinerek "kemik ve tezek getirme" demiştir. Bu ifade kemik ve tezek dışındakilerin temizlik için yeterli olacağını da göstermektedir. Buhari'nin diğer rivayetine göre Ebû Hureyre "Kemik ve tezeğin nesi var?" diye sormuş, Hz. Peygamber de -sallallâhu aleyhi vesellem- "O ikisi cinlerin yiyeceklerindendir" diye cevap vermiştir. Bu gerekçe, temizlikte kullanılamayacak şeylerin bu ikisi ile sınırlı olduğunu göstermektedir.

Taş ile temizledikten sonra su ile temizlemek: selef ve haleften olanların yaptıkları fetva ehli büyük imamların üzerinde ittifak ettikleri şudur: En iyisi hem su ile hem de taş ile taharetlenmek. Pisliği hafifletmesi ve onun doğrudan doğruya ele gelmesini azaltması için, önce taş sonra da su kullanılır.[374]

14- Tezek İle Temizlik Yapmamak

• Abdurrahman İbn Esved, babasının Abdullahı şu sözü söylerken duyduğunu rivayet etmiştir:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- tuvalet ihtiyacını görmek için geldi. Kendisine üç taş getirmemi emretti. Ben iki taş buldum, üçüncüye baktım bulamadım. Bir tezek bularak onu getirdim. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- iki taşı aldı, tezeği fırlattı ve "Bu pistir" buyurdu.[375]

Açıklama:

Müslim'in Selman'dan -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "Sizden biriniz üçtaştan daha azı ile istinca yapmasın" bu-

372 Zadul mead
373 Buhârî. 155
374 Muhammed Tarık. Hadislerle günlük hayatımız. Çev. Taceddin Uzun. Uysal yayınları
375 Buhârî. 156

yurmuştur. Yukandaki hadis Selman hadisinin gösterdiği husus ile amel etmeyi içermektedir. Şâfiî, Ahmed b. Hanbel ve hadisçiler bu hükmü esas alarak istinca için üçtaşı şart koşmuşlar, ancak temizliğin sağlanmaması halinde temizlenınceye kadar taş sayısının arttırılabileceğini söylemişlerdir. Fazla taş kullanma durumunda da taş sayısını tek sayı olarak yapmak müstehaptır. Çünkü Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "(Taş ile) istinca eden, tek sayıda taş kullansın" buyurmuştur. Ancak bu mutlak bir gereklilik değildir. Çünkü Ebû Dâvud'da yer alan hasen bir fazlalıkta Hz. Peygamber "Taş sayısını tek yapmayan için bir günah söz konusu değildir" buyurmuştur. Böylece konu ile ilgili rivayetler birleştirilmiş olmaktadır.[376]

15- İstinca Yapılması Yasak Olan Cisimler

• Yine İbnu Mes'ud -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Cinlerin heyeti Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelince:

"Ey Allah'ın Resûlü! Ümmetini kemikle, mayısla veya kömürle istinca yapmaktan nehyet. Zira Allah onlarda bize bir rızk yarattı!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bizi, onları taharette kullanmaktan men etti."[377]

Açıklama:

Hayvan mayısı veya kemikle istinca da yasaklanmaktadır. Bunlarında sıhhat yönünden bir kısım riski beraberinde getirdikleri söylenebilir. Ancak Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, onların cinlerin yiyeceklerini teşkil ettiklerini söyleyerek yasağın sebebini beyan etmiştir.[378]

16- İdrardan Sakınılmaması Büyük Günahlardandır

• İbn Abbas şöyle demiştir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Medine'deki (veya Mekke'deki) bahçelerden birine uğradı. Kabirlerinde azap gören iki insanın sesini duydu. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"İkisi azap görüyorlar. (Kendilerince) büyük bir günah sebebiyle azap görmüyorlar. Oysaki bu büyük bir günahtır. Birisi idrarından sakınmazdı. Diğeri ise insanlar arasında laf getirip götürürdü (koğuculuk yapardı)".

Sonra bir dal istedi. Dalı ikiye ayırarak her birinin kabrinin başına bir parçasını koydu.

Ona: "Ey Allah'ın Resûlü bunu niçin yaptın" diye soruldu.

O -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Umulur ki bu dallar kurumadıkça onların azabı hafifletilir".[379]

376 Fethul Bari. Cilt: 1. sayfa: 336
377 Tirmizî, Tahâret: 14, (18); Nesâî, Tahâret: 35, (1, 37); Ebû Dâvud, Tahâret: 20, (39); Müslim, Salât: 50, (450)
378 Ebu Davud: 39
379 Buhârî. 216

Açıklama:

Hadiste belirtilen günahlar, kabirdekilerin veya muhatapların inancına göre büyük günah olmadığı halde Allah katında büyük günahlardandı. Nitekim Yüce Allah Kur'an'da *"Bunu basit bir şey olarak zannediyordunuz. Oysaki bu Allah katında büyük (bir günah) idi"*[380] buyurmuştur.

Diğer bir görüşe göre bu iki günah, kaçınılmasında büyük zorluk bulunmayan günahlardır. Bağavi ve İbn Dakik el-'İd ve bir grup ilim adamı bu görüşü tercih etmişlerdir. Bir başka görüşe göre bu günahlar kendi başlarına büyük günah olmadıkları halde, sürekli yapılması halinde büyük günaha dönüşür. Hadisin ifade tarzı da bunu göstermektedir. Çünkü Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- her iki kişinin de bu günahları tekrarladığını ve sürekli devam ettiğini gösterir şekilde ifade kullanmıştır.

Hadisteki ifade tarzı, idrarın kabir azabına nispetle bir özelliğinin bulunduğunu göstermektedir. Buradaki "idrardan sakınmazdı" ibaresi İbn Asâ kir'e göre "istibra yapmazdı" demektir. İbn Huzeyme'nin Ebû Hureyre'den merfu olarak rivayet ettiği ve sahih gördüğü şu hadis de buna işaret etmektedir: "Kabir azabının çoğu idrardandır", yani idrardan sakınmamaktan dolayıdır.

17- Ayakkabıya ve Elbiseye İdrar Veya Pislik Bulaşırsa...

• Ebu Davud'da Ebû Hureyre'den bir rivayet şöyle: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Sizden biri, ayakkabısıyla bir pisliğe basarsa, bilesiniz, toprak onu temizler."[381]

• İbnu Abbas (-radıyallâhu anhumâ-) diyor ki: "Elbisen yaş bir pisliğe değdi ise veya öylesi bir necasete ayakkabınla bastıysan, o pisliği su ile yıka. Pislik kuru ise, bir beis yok.[382]

Açıklama:

Bu iki rivayet, pis yoldan geçildiği veya pis bir şeyé basıldığı takdirde, temiz bir yerden geçme hâlinde, ayakkabının bu temiz yerlere değerek temizleneceğini ifade ediyor, yeter ki ayakkabı üzerinde pislik eseri gözükmesin.

Hattâbî, Meâlim'de, Evzâî'nin bu meselelerde ikinci hadisin zahirîni esas aldığını, "Ayakkabı veya meste bulaşan pisliğin temizlenmesi için, toprağa sürtülmesinin yeterli olacağını, onunla namaz kılınabileceğini söylediğini" kaydeder. İbrahim Nehâî'nin bu durumda, ayakkabı veya mestte pislikten ne bir koku ve ne de bir eser kalmadığı hususunda emin oluncaya kadar silmeye devam ettiği rivayet edilmiştir.

380 Nur 24/15
381 Ebû Dâvud, Tahâret: 141, (385, 386- Elbani sahihlemiştir.)
382 Rezîn tahric etmiştir.

İmam Şafiî bu meselede şöyle demiştir: "Necasetler ister yerde, ister elbise veya ayakkabıda olsun su ile yıkanmadıkça çıkmaz."

Bağavî der ki: "Ulema, çoğunluk itibariyle bu hadisin zahiriyle hükmetmiş ve: "Bir ayakkabı veya mestin ekseriyetine bir pislik bulaşsa, toprakla ovulup necasetin çoğunlukla çıkarılması halinde temizdir, onunla namaz kılınabilir" demiştir. Şafiî'nin eski görüşü de budur. Yeni görüşünde su ile yıkanmasını şart koşar."

Bazı fakihler, ayakkabının sert olması sebebiyle pisliği emmeyeceği, dolayısıyla hükmün yaş ve kuru her iki pisliğe şamil olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Hadisin zahirî de mutlak olup, her ikisini de içine almaktadır.[383]

18- Ayakta ve Oturarak İdrar Yapmak

• Huzeyfe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir ailenin[384] çöplüğüne geldi, ayakta idrarını yaptı. Sonra su istedi. Ben de O'na su getirdim, o da abdest aldı."[385]

Açıklama:

İbn Battal şöyle demiştir: Hadis, oturarak idrarını yapmanın daha uygun olduğunu göstermektedir. Çünkü ayakta idrar yapmak caiz olunca, oturarak yapmak hayli hayli caiz olur.

Çöplük, evlerin önünde ev sahiplerinin yararlanması için yapılır. Çoğunlukla alçak olup, orada tuvalet yapan kişinin üzerine idrar sıçramaz.

Ahmed b. Hanbel'in Yahya el-Kattân'dan rivayetinde şöyle denilmektedir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir topluluğun çöplüğüne geldi, ben ondan uzağa çekildim. Beni yaklaştırdı, öyle ki ben onun arkasında durdum. O ayakta tuvaletini yaptı. Sonra su istedi. Su ile abdest aldı, mestleri üzerine mesh yaptı."[386]

Bu haberde Hz. Peygamber'in, avret mahallerini örtmedeki titizliği anlatılmaktadır. Her müslümanın da, uyması gereken en güzel örneği olan Hz. Peygamber'e uyarak örtünmede aynı titizliği göstermesi lâzımdır.[387]

19- Tuvaletteyken Konuşmamak

• Ebû Saîd -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'ı işittim, şöyle demişti: "İki kişi beraberce helâya gidip, avretleri açık kazayı hacet ederken konuşmasınlar. Zira Allah Teâla Hazretleri, bu hale gadab eder."[388]

---

383 Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/343-344.

384 Kavm kelimesi Arapça'da bir topluluğu, bir ırkı, etnik grubu, geniş bir kitleyi anlatan bir sözcüktür. Ancak burada bir ailenin çöplüğü kastedilmektedir. (A. Ağırakça)

385 Buhârî. 224

386 Fethul bari. Cilt: 1 sayfa: 417-418

387 Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Darimi es- Semerkandi (Abdullah Aydınlı), Sünen-i Darimi Tercüme ve Şerhi, Madve Yayınları: 2/122-123

388 Ebû Dâvud, Tahâret: 7, (15)

Açıklama:

Bu hadis, abdest bozma esnasında konuşmayı yasaklamaktadır. Hadiste iki erkek zikredilmiştir. İki kadın veya kadın-erkek için de aynı yasak mevzubahistir. Hatta bir kadınla bir erkeğin bu vaziyette bulunmaları çok daha kabih bir durum ortaya koyar. Hadis, İbnu Hibbân'da şöyle gelmiştir:

"İki kişi helâya birbirlerinin avretlerini görecek şekilde kurulup konuşmasınlar. Zira bu duruma Allah gadab eder."

Hadisin üslûbu, Allah'ın sadece "konuşma" sebebiyle değil, konuşma dâhil, duruş vaziyeti sebebiyle de gadab ettiğini ifade etmektedir.[389]

20- Küçük Abdest Bozarken Selam Alınır mı?

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- küçük abdestini bozarken bir adam çıkageldi, selam verdi. Hz. Peygamber o adamın selâmını almadı.[390]

• Ebû Dâvûd dedi ki: "İbn Ömer ve başkalarından rivayet edildiğine göre Resul-i Ekrem (s,a) önce teyemmüm etti, sonra o adamın selâmını aldı.[391]

Açıklama:

Nesâî'nin rivayetinde Hz. Peygamber'in kendisine abdest bozarken verilen selamı almadığı, ifade ediliyorsa da, aslında orada da Hz. Peygamber'in bu selamı anında almadığı, abdest alıncaya kadar te'hir ettiği kastedilmektedir.

Hz. Peygamber'in, kendisine selâm veren zatın selâmını o vaziyetteyken derhal değil de geciktirerek almaktan maksadı, bu şekilde selâm vermenin doğru olmadığına ait o kimsenin dikkatini çekerek kendisini ikaz ve te'dib etmektir.

Nitekim şu hadis-i şerif de bu gerçeği açıkça ifade etmektedir. "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- küçük abdestini bozarken bir adam, onun yanından geçti ve selâm verdi. Hz. Peygamber de ona, "Bir daha beni bu halde gördüğün zaman sakın selam verme. Çünkü eğer selam verirsen ben senin bu selâmını almam (alamam)"[392] buyurdu.[393]

Bazı Hükümler

1. Aslında farz olan selâm almak, abdest bozma esnasında mekruhtur.

2. Abdest bozana selâm veren bir kimsenin selâmının alınmasını beklemeye hakkı yoktur. Bu konuda âlimler görüş birliği içindedirler.

389 Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/375.
390 Tirmizi, tahâre 67; İsti'zan 27; Nesâî: tahâre 32-33; İbn-i Mace, tahâre 27; Dârimî, İsti'zan 13.
391 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 1/ 37.
392 İbn-i Mace, tahâre 27.
393 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 1/ 37.

Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- o adamın selâmını almakla mükellef olmadığı halde teyemmüm ettikten sonra bu selâmı alması, onun yüksek ahlâkı cümlesindendir.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- o kimsenin selâmını almakla mükellef olmadığını "Bir daha bu halde selâm verirsen selamını almam" sözleriyle ifade buyurmuştur.

3. İhtiyaç giderme esnasında aksıran "elhamdülillah", karşısındaki de "yerhamukellah" diyemez. Ezana icabet edemez. Cima hâlinde de durum böyledir. Ancak dil hareket ettirilmeyerek kalben "elhamdulillah" ve "yerhamukellah" denilebilir. Bu zikirlerin helâda dil ile söylenmesi âlimlerin çoğuna göre tenzihen mekruhtur. Her ne kadar İbrahim en-Nehaî ile İbn Şirin ihtiyaç giderme esnasında zikrin caiz olduğunu söylemişlerse de delilleri yoktur.

el-Muhacir b. Kunfuz'dan rivayet edildiğine göre O, Nebi küçük abdestini bozarken yanına gelip selâm verdi. Resul'ü ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- selâmını almadı. Abdest aldıktan sonra özür beyan ederek, "Ben aziz ve celil olan Allah'ı taharetsiz olarak ağzıma almayı uygun görmedim" buyurdu.[394]

21- Tuvaletteyken Mezi Gelirse

• Hz. Ali'den şöyle nakledilmiştir: "Ben, mezisi çok gelen biriydim. Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- karşı konumumdan dolayı, birini ona gidip bu hususu sorması için görevlendirdim. O kişi, bu meseleyi Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- sorunca şöyle buyurdu: Abdest al ve cinsel organını yıka!"[395]

Açıklama:

(Mezinin yıkanması ve meziden dolayı abdest almak) Mezi, cinsel birleşme hayal edilirken veya kadın ile oynaşırken gelen yapışkan, ince beyaz suyun adıdır.

Bu hadis, mezinin necis olduğuna delil olarak kullanılmıştır. Nitekim bu durum gayet açıktır. Ayrıca bu rivayette, mübağala siğası ile çokça geldiği anlaşılan meziden dolayı abdest alınması emredildiği için bu hadis sızıntı şeklinde gelen hafif meziden dolayı da abdest almanın farz olduğuna delil olarak ileri sürülmüştür.

Şâri' meziden dolayı abdest alınmasını emretmiştir. Bu konuda da, ayrıntıya girmemiştir. Bu da, hükmün umumîliğine/genel bir hüküm ifade ettiğine delalet eder. [396]

394 Nesai, tahare 6; İbn-i Mace, tahare 27.
395 Buhârî. 269
396 Fethulbari. Cilt: 1 sayfa: 475

22- Mezi Elbiseye Bulaşırsa...

• Sehl b. Huneyf'den rivayetten; şöyle demiştir: ' Benden çok fazla mezi geliyordu. Bunun için devamlı yıkanıyordum. Durumu Resûlullah'a arz ettim. Şöyle buyurdu: 'Bunun için abdest kâfidir.' Peki, ey Allah'ın Resûlü; elbiseme değerse nasıl yaparım? Diye sorunca; bir avuç su alıp elbisenin isabet eden yerine serpersin' buyurdu.[397]

23- İdrarın Çamaşıra Bulaşması Vesvesesi Olursa...

• Zübeyd oğlu es-Salt der ki: Süleyman b. Yesar'a, aktığını hissettiğim ıslaklığı sorduğumda: "Elbisenin altına biraz su serp ve onu unut (içinden vesveseyi at)" diye cevap verdi.[398]

Bevlettikten sonra avret mahallini ve donu, vesveseyi def için suyla ıslatmak. Şöyle ki; bir yaşlık bulursa, "benim serptiğim suyun yaşlılığıdır" diyebilsin. Hakem bin Süfyan'ın rivayet ettiği veya Süfyan bin Hakem'in rivayet ettiği hadiste şöyle demiştir: "Resûlullah bevlettiği zaman, abdest alır ve üstüne su serperdi." Bir rivayette; "Resûlullah'ın, bevlettikten sonra avret mahalline su serptiğini gördüm." şeklindedir. İbn Ömer de donu ıslanıncaya kadar avret mahalline su serperdi.[399]

24- Sağ Ayakla Çıkmak

İmam Nevevi Şöyle der: Sağdan başlama meselesi şeriatın daimi bir kaidesidir. Kaide şudur. Tekrim ve teşrif babından olan elbise, don ve mest giymek, mescide girmek, misvak tutunmak, sürme çekinmek, tırnak kesmek, bıyık kısaltmak saç taramak, koltuk yolmak, başı traş etmek, namazda selâm vermek, taharet azalarını yıkamak, helâdan çıkmak, yiyip içmek, musafaha etmek, hacer-i esvedi öpmek vesair bu manadaki şeylerde sağdan başlamak müstehaptır. Bunun zıttı olan helâya girmek, mescidden çıkmak, burnunu atmak, taharetlenmek, elbise, don ve mest çıkarmak gibi şeylerde ise soldan başlamak müstehapdır. Bütün bunlar sağ tarafın keramet ve şerefindendir."[400]

25- Tuvaletten Çıkınca Okunacak Dua

" غُفْرَانَكَ "

"Ğufrâneke" "Allah'ım! Mağfiret eyle."[401]

397 Ebu Davud 210 Elbani hasen demiştir, İbn-i Mace, Tirmizi
398 Muvatta İmam Malik.
399 Seyyid Sabık. Fıkhıssünne. cilt: 1 sayfa : 47
400 Sahih-i Müslim Şerhi.
401 Nesâi'den başka diğer sünen sahipleri tahric etmiştir. Nesâi ise Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle'de tahric etmiştir.

Açıklama:

Hz. Peygamber'in, kaza-i hacetten sonra Allah'tan mağfiret dilemesi hakkında düşünülebilecek birkaç sebepten biri şudur: Allah Teâlâ kendisine bir rızık ihsan etmiş, o da onu yemiş. Sindirim sistemi onu hazmetmiş. Neticede vücudu onun faydalı kısımlarını özümlemiş, diğerlerini dışarı atmış. Rızkın verilmesi kadar, yendikten sonra faydasız kısımlarının dışarı atılması da büyük bir nimettir.

İşte birbiri içindeki bu nimetlerin şükrünün yerine getirilmesi zor olduğu için, tam yerine getirememe endişesiyle Allah'tan mağfiret dilemiş olabilir. Hz. Peygamber, bu davranışıyla, ümmetinin de aynı şekilde hareket etmelerine örneklik yapmıştır. Hadiste her ne kadar, "helâdan çıktığı zaman" kaydı varsa da, açık arazide de kaza-i hacet yerinden ayrılınca mezkûr dua okunur. Bu hadis, Sahabe-i Kiramın -Allah hepsinden razı olsun-, Hz. Peygamber'in her türlü söz ve işlerini takip etme, onları tespit ve nakletme hususundaki arzu ve titizliklerine de güzel bir örnektir.[402]

26- Her Tuvalet Sonrası Abdest Alma Zorunluluğunun Olmaması

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bevletti. Hz. Ömer de arkasında, elinde su kabı olduğu halde durdu. Resûlullah onu görünce:

"Bu da ne, ey Ömer?" buyurdular. Hz. Ömer: "Sudur, yıkanırsın!" dedi. Resûlullah:

"Ben her bevledişimde abdest almakla emrolunmadım, bunu yapacak olsam bu, (ümmete vacib) bir sünnet olur" buyurdular."[403]

27- Tuvaletten Sonra Abdest Alınabilir

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- tuvaletten çıktıktan sonra abdest alırdı.[404]

28- Tuvalet İçin Özel Durumlar

• Ümeyme Bintu Rukiyye -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in karyolasının altında bulundurduğu hurma kütüğünden bir çanağı vardı. Geceleyin ona küçük abdest bozardı."[405]

Açıklama:

Resul-i Ekrem Efendimiz'in geceleyin böyle bir kabı kullanması sadece gece vaktine ait bir hadisedir. Gündüzün buna izin yoktur. Çünkü genellikle geceleri

402 Sünen-i Darimi Tercüme ve Şerhi, Madve Yayınları: 2/135-136
403 Ebû Dâvud, Tahâret: 22, (42) İbn-i Mâce, Tahâret: 20, (327)
404 Ebu Davud. Taharet: 69
405 Ebû Dâvud, Tahâret: 13, (24); Nesâî, Tahâret: 28, (1, 31); Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/365.

dışarıya çıkıp uzaklara giderek abdest bozmaya engel çok olur. Işıkların kesildiği veya hiç olmadığı zamanlarda bu engeller daha da artar. Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle meşakkatli anlarda ümmetine bir kolaylık yolu göstermiştir.

Her ne kadar Irakî, "bu uygulama evlerde helâ bulunmadığı dönemlere aittir" demişse de, meşakkat ve mazereti nazara almak lâzımdır. Umumiyetle geceler, meşakkatle dolu olduğundan hadisin zahir manası ile her zaman amel edilebilir.[406]

29- Tuvalet Yaparken Sol Yana Yüklenmek

• Muhammed b. Abdurrahman, Müdlic oğullarından bir adamdan, o da babasından şöyle dediğini nakletmiştir: Surâka b. Malik gelerek: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bize şunları şunları öğretti" demeye başladı. Topluluk içinden biri: "Peki tuvalet ihtiyacınızı nasıl gidermenizi öğretti?" diye sordu.

O da: "Evet. Bize (çömelirken) sağ ayağımız üzerine yüklenip sol ayağımızı dikmemizi öğretti" şeklinde cevap verdi. (Ebû Bekir b. Ebî Şeybe) [407]

30- Helâdayken Allah Zikredilir mi?

Helada Konuşmak ve Zikretmek Yasaktır

Bütün zikir çeşitleri ile her türlü konuşma, helada ihtiyaç giderme esnasında mekruhtur. İnsan ister binalar dahilinde, ister açıkta sahralarda bulunsun, hüküm değişmez. Ancak zaruret gereği olarak konuşulabilir. Bu hususta alimlerimizden bazısı demiştir ki, insan aksırdığı zaman bu halde iken Allah Tealâ'ya hamd getirmez, aksırana da "Yerhamukellah" demez, selâmı almaz, ezan okuyan müezzine icabet etmez (sözlerini tekrarlamaz). Selâm veren, verdiği selâmla yetinir ve helâdakinden karşılık almaya hak kazanmaz. Burada bütün sözler tenzihen mekruhtur, haram değildir. Eğer aksırır da kalbi ile Allah Tealâ'ya hamd ederse ve dilini depretmezse, bunda bir sakınca yoktur. Cima halinde de insan yine böyle davranır.[408]

• İbni Ömer'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre demiştir ki, "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- idrarını yaparken ona bir adam tesadüf etti de selâm verdi. Peygamber onun selâmına mukabele etmedi."[409]

406 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 1/ 53

407 Bunu Taberânî de el-Mu'cemu'l-Kebir'de nakletmiştir. Bkz. Mecmau'z-zevâid, I, 206. Diğer yandan, Hâkim ve Beyhakî bunun tersini rivayet ederek hadisi "Bize sol ayağımız üzerine yüklenip sağ ayağımızı dikmemizi emretti" ifadesiyle nakletmişlerdir. Fakat Bûsîrî'nin belirttiğine göre senetteki tabiî meçhuldür.

408 Nevevi. Ezkar

409 Müslim. Nesai.

Muhacir b.Kunfüz'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- idrarını yaparken yanına varmış oldum da ona selâm verdim, abdest alıncaya kadar benim selâmıma mukabele etmedi. Sonra benden özür dileyerek şöyle buyurdu:

O durumda Allah'ın adını anmayı hoş görmedim, ancak taharet veya temizlik halinde söylenmesini istedim,."[410]

31- Mestle Helâya Girilir mi?

• Seleme b. Küheyl şöyle demiştir. İbrahim(-i Nehâi)'yi gördüm. Ayaklarında mestleri olduğu halde helâya girdi. Sonra çıkıp abdest aldı ve üzerlerine meshetti.[411]

• Abdülmelik b. el-Haris anlatıyor. İbrahim en-Nehâi ve İbrahim el-Teymi'yi davet ettim. Mestleriyle beraber helâya girdiler. Çıktıktan sonra abdest alıp mestleri üzerine mesh yaptılar ve namaz kıldılar.[412]

32- Cinsel Organın Deliğindeki Islaklığı Araştırmanın Hükmü

• Şa'bi diyor ki: "Şeytanın bezkası vardır." Bezka, erkeğin organ deliğindeki ıslaklıktır.[413]

• İbrâhim(-i Nehâi) şöyle demektedir: "İnsan onu araştırdığında mutlaka hoşlanmadığı ya da kendisini üzen bir şeyle karşılaşır." Ravi aletin deliğindeki ıslaklığı kastetmiştir.[414]

• Mansûr der ki: "Bu (şeytan), zekerin deliğini ıslatır."[415]

• Ebû Umâme b. Sehl dedi ki: "Onlar (sahabeler) bunu araştırmazlardı."[416]

• Amr b. Murre şöyle demiştir: "Kuruntularına boyun eğip ona göre davranan vesvese sahibi kişiden başkası için bu, bir değer ifade etmez."[417]

410 Ebû Dâvud. Nesâî. İbn-i Mâce. Sahih isnadlarla rivayet etmişlerdir.
411 Musannif. 2106 nolu hadis.
412 Musannif. 2107 nolu hadis.
413 Musannif. 2062 nolu hadis.
414 Musannif. 2063 nolu hadis.
415 Musannif. 2064 nolu hadis.
416 Musannif. 2065 nolu hadis.
417 Musannif. 2066 nolu hadis.

9. BÖLÜM
UYKU ÖNCESİ HAZIRLIK SÜNNETLERİ

1- Ateşi Yanar Halde Bırakmamak

• Salim'den, onun babasından rivâyete göre; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Uyuyacağınız zaman ateşi evinizde (yanar halde) bırakmayınız, buyurdu."[418]

• Ebû Musa -radıyallâhu anh-'dan dedi ki: "Geceleyin Medine'de bir ev, ahalisi içinde olduğu halde yandı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e onların durumu anlatılınca şöyle buyurdu: Şüphesiz bu ateş sizin için bir düşmandır. Bundan dolayı uyuyacak olursanız onu söndürünüz." [419]

• Câbir İbn Abdullah -radıyallâhu anh-'dan dedi ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Kapların üstünü örtünüz. Kapıları kapatınız, kandilleri söndürünüz. Çünkü o fâsıkcık (fare), kandilin fitilini çekip ev halkının yanmasına sebep olabilir." [420]

Açıklama:

Kurtubî dedi ki: Bu hadisteki emir ve nehy, irşad içindir. Yine Kurtubi: Mendubluk bildirmek için de olabilir, demiştir. Nevevî ise bunun irşad için olduğunu kesin olarak ifade etmiştir. Çünkü bu emir, dünyevî bir maslahat içindir. Ancak bu dini bir maslahata da götürebilir, denilerek ona itiraz edilmiştir. Bu da öldürülmesi haram olan nefsin, saçıp savrulması haram olan malın korunmasıdır.

Kurtubi der ki: Bu hadislerden anlaşıldığına göre bir kişi bir evde geceyi geçirecek olup evde kendisinden başka birisi yoksa ve orada da ateş varsa uyumadan önce ateşi söndürmeli yahut ona karşı yanmaktan yana güven altında olunacak tedbirleri almalıdır. Şâyet evde kalabalık iseler onlardan birisinin bunu muayyen olarak yapması gerekir. Bu işi aralarında en çok yapması gereken kişi ise son uyuyacak olanlarıdır. Bu hususta kusurlu davranan kimse sünnete muhalefet etmiş ve sünneti terk etmiş birisi olur. Daha sonra Kurtubi, Ebû Davud'un rivâyet ettiği İbn Hibban'ın ve Hâkim'in sahih olduğunu belirttikleri İkrime yo-

418 Buhârî. 6293
419 Buhârî. 6294
420 Buhârî. 6295

luyla İbn Abbas'tan gelen şu hadisi kaydetmektedir: İbn Abbas dedi ki: "Bir fare gelip çıra fitilini sürükleyerek Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in üzerinde oturmakta olduğu seccadenin önüne bıraktı. O seccadenin dirhem büyüklüğündeki kadar bir yerinin yanmasına sebep oldu. Bundan dolayı Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Uyuduğunuz vakit, çıralarınızı söndürünüz. Şüphesiz şeytan böyle birisine böylesini gösterir ve yanmanıza sebep olur, buyurdu."[421]

2- Kapılar ve Kapların Ağzı Kapatılmalı

•Cabir'den dedi ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Geceleyin uyuduğunuz vakit kandilleri söndürünüz, kapıları kilitleyiniz, kırbaların, tulumların ağızlarını düğümleyiniz, yiyecek ve içeceğin üstünü örtüp kapatınız."[422]

Ravi Hemmâm dedi ki: Ben onun (Ata'nın): "Kabın üzerine enine koyacağı bir çubuk ile dahi olsa..." dediğini zannediyorum.

Açıklama:

"Kapıları kilitleyiniz." İbn Dakiki'l-'Îd dedi ki: Kapıların kilitlenmesi emrinde dini ve dünyevi çeşitli maslahatlar vardır. Bu yolla canlar ve mallar, faydasız işler yapan ve fesad ehli olan kimselere karşı, özellikle de şeytanlara karşı korunma altına alınır. Peygamber Efendimiz'in: "Çünkü şüphesiz şeytan kilitlenmiş bir kapıyı açamaz" ifadesi, kapının kapatılması emrinin şeytanın insanlarla birlikte bulunmasından uzak tutulması için olduğuna bir işarettir. Özel olarak onu gerekçe göstermesi ise, ancak nübüvvet yoluyla bilinebilecek ve sair kimselere gizli saklı kalınan böyle bir hususa dikkat çekmek içindir.

Bu rivâyette geçen "yiyecek ve içecek kaplarının üstünü örtünüz. Hemmam dedi ki: Zannederim Ata: Kabın üzerine enine konulacak bir değnek ile dahi olsa dedi" ifadeleri ile birlikte, (bir diğer rivâyette) sözü geçen her bir emir ile ayrıca "ve yüce Allah'ın adını da zikret" fazlalığı da yer almaktadır.

İbn Battal hadisi genel ifadeleri ile olduğu gibi kabul etmiş ve bu hususta bir müşkülüne işaret ederek şöyle demiştir: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şeytana bu kabilden hiçbir güç verilmemiş olduğunu haber vermektedir. Bununla birlikte şeytana bundan daha büyük imkânlar da verilmiştir. O da insanoğlunun girme kudretine sahip olmadığı yerlere girebilmesidir.

Derim ki: Az önce işaret ettiğimiz fazlalık, bu müşkülü ortadan kaldırmaktadır. O da Allah'ın adının anılışının, şeytanın bu işleri yapmasına engel teşkil etmesidir. Buna göre eğer Allah'ın adı anılmayacak olursa, şeytan bütün bunları yapabilir. Bunu da Müslim'in ve dört Sünen sahibinin Câbir'den merfu olarak rivâyet ettikleri şu hadis desteklemektedir: "Adam evine girdiği sırada ve yemek yerken Allah'ın adını anarsa, şeytan: Sizin gece kalacak yeriniz de, akşam ye-

421 Fethulbari.
422 Buhârî. 6296

meğiniz de yoktur, der. Eğer evine girince Allah'ın adını anmazsa, şeytan: (Gece kalacağınız yeri) tedarik ettiniz, der."[423]

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Evlerde özellikle gece vakti ateşe karşı tedbirli olmak lâzımdır. Uyumak istendiği zaman evde yanar halde ateş bırakmamaya dikkat ve özen göstermelidir.

2. Evinden uzun süre ayrılacak olanların da aynı tedbiri almasında büyük faydalar vardır.

3. Can ve mal kaybına meydan vermemek veya istenmeyen bir durumla karşılaşmamak için yemek ve su kaplarının üstünü ve muslukları kapatmak, kapıları kilitleyip pencereleri örtmek, her türlü ateşi söndürmek gibi hadiste sayılan tedbirleri almayı ihmal etmemelidir.

4. Bütün bunları besmele çekerek yapmak müstehaptır.

5. Hz. Peygamber her konuda ümmetine karşı uyarı görevini büyük bir şefkat, merhamet ve açık yüreklilikle yapmıştır.

6. Müslüman tedbirli ve ağzı besmeleli insandır.[424]

3- Kişinin Uykusu Geldiğinde Uykusunu Almadan Namaza Durmaması

• Âişe -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söylemiştir:

"Sizden birinizin namaz kılarken uykusu gelirse, uykusu geçinceye kadar uyusun. Sizden biriniz uykulu olarak namaz kıldığında ne yaptığını bilmez, istiğfar ettiğini zannederken kendisine söver (de haberi olmaz)".[425]

Açıklama:

"Uyku abdesti doğrudan bozan bir durumdur" diyen ve uyku ile uyuklamayı eşit kabul edenler, uyuklamadan dolayı da abdesti gerekli görürler.

Müslim Sahih'inde İbn Abbas'ın Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte gece namazı kılması olayını anlatırken İbn Abbas'tan şunu rivayet etmiştir: "Uyukladığımda Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (hafifçe) kulak yumuşağımdan tutuyordu". Bu, tamamen uykuya dalmayan kişinin abdest almasının gerekli olmadığını gösterir.

İbnü'l-Münzir, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir defa uyuklayan hariç her uyuyan kişiye abdest gerekli olur."

---

423 Fethulbari
424 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
425 Buhârî. 212

Nesâî, Eyyûb ve Hişâm yoluyla "namazdan çıksın" şeklinde rivayet etmiştir. Bu, namazda selam vermek anlamına gelir. Mühelleb bu ifadeden ilk anda anlaşılan anlamı esas alarak "uykunun bastırması durumunda namazı yarıda kesmeyi" emretmiştir. Bu, bundan az olan uykunun bağışlandığını gösterir. Hafif uykunun abdesti bozmadığında âlimler icma etmiştir. Müzenî ise muhalif görüş belirterek uykunun hafifi de ağırı da abdesti bozar, demiştir.

İbnü'l-Münzir ve diğer bazı hadisçiler, sahabe ve tabiinin bir kısmından, uykunun azının ve çoğunun abdesti bozduğu görüşünü rivayet etmişlerdir. Bu; Ebû Ubeyd ve İshak İbn Râhuye'nin de görüşüdür. İbnü'l-Münzir şöyle demiştir: "Safvan İbn Assâl hadisinin -ki İbn Huzeyme ve başka hadisçiler bu hadisi sahih görmüştür- genel ifadesi sebebiyle ben de bu görüşü kabul ediyorum. Bu hadis, "ancak dışkı, idrar veya uykudan dolayı..." ifadesi yer almaktadır. Hadiste ağır uyku ile hafif uykuyu hüküm bakımından birbirine eşit tutmuştur. Az ve çok uykudan kasıt, uyuma zamanının uzun ve kısa olmasıdır.

el-Mühezzeb'de şöyle denilmiştir: Şayet kişinin abdest bozma yeri yani mak'adı yere yapışık olduğu halde otururken uyursa, abdestinin bozulmayacağı açık olarak belirtilmiştir. Buveytî ise "bozulur" demiştir. Buveytî'nin bu konudaki görüşünün açık olmadığı gerekçesi ile buna itiraz edilmiştir. Çünkü Buveytî şöyle demiştir: "Kişi oturarak veya ayakta uyur ve rüya görürse abdest alması gerekir." Nevevî "bu ifade tevile açıktır" demiştir.[426]

Hadisteki "kendisine söver" ifadesi kendisine beddua eder, anlamındadır. Yasağın gerekçesinin, bunun duaların kabul edildiği saate denk gelme korkusudur. İbn Ebû Cemre bu görüştedir. Bu, ihtiyatı esas almaktır. Çünkü o muhtemel bir şeyi gerekçe olarak belirlemiştir.

Hadiste ibadet için huşu ve kalp huzuru bulunması gerektiğine,

Taatlerde mekruhlardan kaçınmaya,

Namazda, belirli bir dua ile sınırlı olmaksızın, dua etmenin caiz olduğuna delil vardır.[427]

• Enes -radıyallâhu anh- Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini belirtmiştir: "Sizden birisi namazda uyuklarsa, ne okuduğunu bilinceye kadar uyusun."[428]

426 Bu meselede doğru şudur: Uyku abdesti bozma ihtimalinin söz konusu olduğu bir durumdur. Uyuklama ve az uyuma ile abdest bozulmaz. İnsanın bilincini tamamen kaldıracak şekilde uyuma durumunda abdest bozulur. Böylece konu ile ilgili hadisler de birleştirilmiş olur. (Abdülaziz İbn Bâz)

427 Fethulbarî.

428 Buhârî. 213

Açıklama:

Mühelleb bunun gece namazı için söz konusu olduğunu söylemiştir. Çünkü farz namazlar uyku vaktinde kılınmamaktadır. Ayrıca bunu gerektirecek şekilde uzun da değildir. Daha önce belirttiğimiz gibi bu hadis bir sebebe dayalı olarak söylenmiş olmakla birlikte, bakılması gereken lafzın genel olmasıdır. Bu durumda böyle bir şey farz namazlarında olursa, vaktin yeterli olduğundan emin olunursa hadiste belirtildiği gibi amel edilir. [429]

4- Esnemenin Mekruh Olması ve Esnemeyi Engellemeye Çalışmak

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah, aksırmayı sever ve esnemekten hoşlanmaz. Kişi aksırıp Allah'a hamd ederse, onu işiten her müslümanın üzerine ona yerhamukellah demek bir haktır. Esnemeye gelince, o ancak şeytandandır. Elinden geldiği kadar onu geri çevirsin. Esneyip de 'ha' dediği vakit, şeytan ona güler."[430]

Açıklama:

"Aksırmadan müstehap olan ve esnemekten mekruh olan." el-Hattabî dedi ki: Sevmenin ve mekruh görmenin bu iki fiildeki anlamı, bunların sebepleri hakkındadır. Çünkü aksırmak, bedendeki bir hafiflikten, deri gözeneklerinin açılmasından ve ileri derecede tok olmamaktan ileri gelir. Bu ise esnemenin aksine olan bir durumdur. Çünkü esnemek, genelde bedenin dopdolu ve ağır oluş illetinden ileri gelir. Bu da çokça yemekten ve abur cubur karıştırmaktan dolayıdır. Birinci hal ibadet için gayret ve çalışkanlığı, ikincisi ise aksini gerektirmektedir.

"Şüphesiz Allah aksırmayı sever." Yani nezleden ileri olmayan aksırmayı sever. Çünkü elhamdulillah demenin ve yerhamukellah diye karşılık vermenin emrolunduğu aksırma çeşidi budur. Bununla birlikte sevmenin, her iki aksırma türü hakkında genel olma ihtimali, farklı hükümlerin ise özellikle yerhamukellah demek hakkında sözkonusu olma ihtimali de vardır. Aksıran için müstehap olan hususlardan birisi de aksırırken aşırıya kaçmamaktır. Abdurrezzak, Ma'mer'den, o Katade'den şöyle dediğini zikretmektedir: "Yedi şey şeytandandır." Bunlar arasında da şiddetlice, hızlıca aksırmayı zikretmiştir.

"Onu duyan her müslüman üzerine ona yerhamukellah demek, bir haktır." Bu buyruk, aksıran kimsenin hemen elhamdulillah demesinin müstehap olduğuna delil gösterilmiştir.

429 Fethulbari.
430 Buhârî. 6223

İbn Dakiki'l-'Îd bazı ilim adamlarından şunu nakletmektedir: Üzerindeki hakkı, sakinleşinceye kadar ifa etmekte acele etmemesi ve hemen ona yerhamukellah demek için elini çabuk tutmaması gerekir. İbn Dakiki'l-'Îd der ki: Ancak böyle bir şeyde yerhamukellah demenin şartı göz önünde bulundurulmamış görülüyor. Bu şart ise yerhamukellah demenin, aksıran kimsenin Allah'a hamd etmesine bağlı olduğudur. Buhari el-Edebü'l-Müfred'de, Mekhûl el-Ezdî'den şunu rivâyet etmiştir: "Ben İbn Ömer'in yanında bulunuyordum. Mescidin uzak bir tarafındaki bir adam aksırdı. İbn Ömer: Eğer Allah'a hamd etti isen, yerhamukellah, dedi." Bu da aksırana yerhamukellah demenin, aksıranın aksırmasını ve elhamdulillah demesini işiten kimseler için meşru olduğuna delil gösterilmiştir. [431]

5- Yatsı Namazından Önce Uyumamak

• Ebu Berze -radıyallâhu anh-'tan rivayet edilmiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatsı namazından önce uyumayı ve ondan sonra ise konuşmayı hoş karşılamazdı."[432]

6- Yatsı Namazından Sonra Konuşmamak

• Ebu Berze -radıyallâhu anh-'tan rivayet edilmiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatsı namazından önce uyumayı ve ondan sonra ise konuşmayı yasakladı."[433]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yatsıdan önce uyumayı niçin sevmediğini âlimler şöyle açıklamışlardır: Çünkü yatsı namazından önce uyuyan kimse uykuya iyice dalarak yatsının vaktini ya da efdal ve muhtar olan vaktini kaçırabilir. Bir de, buna izin verilirse cemâat bu hususta yumuşak davranmaya başlar; sonuç itibariyle de toptan yatsıyı kılmadan sabahlayabilirler.

Yatsı namazından sonra konuşmayı sevmemesi ise uykusuz kalmaya sebep olacağı içindir. Zîra yatsıdan sonra oturup konuşan kimselerin yattıkları zaman uykuya dalarak gece namazı veya zikir için yahut sabah namazı için kalkmamalarından korkulur. Bir de, geceleyin çok oturmak, gündüz vazifeleri hususunda tembellik göstermeye sebep olur.

Yatsıdan sonra konuşulması mekruh olan şeyler, faydası olmayan konuşmalardır. Faydalı ve hayırlı şeyler konuşmakta hiç bir kerahet yoktur. Ders müzâkere etmek, salih kimselerle ilgili hikâyeler söylemek, misafire ikramda bulunmak,

---

431 Fethulbari

432 Buhârî, 568 nolu hadis, Ezân 104; Müslim, Mesacid 235-236 (647); Ebu Dâvud, Salât 3 (398); Nesâî, Mevâkît 2, 16, 20; İbn-i Mace Salat 3 (674)

433 Ebu Dâvud, Edeb 23 (4849)

çoluk-çocuğuyla muhabbet etmek, dargınları barıştırmak gibi şeyler hep hayra yönelik şeyler olduklarından onlar hakkında konuşmak mekruh değildir.

Yatsıdan önce uykuyu Hz. Ömer, oğlu Abdullah, Abdullah ibn Abbâs -radıyallâhu anh- ve daha birçok sahabe mekruh görmüştür. İmam Mâlik ile Şâfiîler'in görüşü de budur.

Abdullah ibn Mes'ûd -radıyallâhu anh- ile Kufeli alimlere göre, yatsıdan önce uyumakta bir sakınca yoktur. Tahâvî: "Buna, yanında uyandıracak kimse bulunmak şartı ile ruhsat verilir" demiştir. Abdullah ibn Ömer -radıyallâhu anh-'dan da böyle bir rivayet nakledilmiştir." [434]

7- Uyumadan Önce Abdest Almak

•Berâ İbn Âzib -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Yatmak istediğinde namaz abdesti gibi abdest al. Sonra sağ tarafına doğru yat ve şöyle de:

Allahumme eslemtü vechî ileyk, ve fevvadtü emrî ileyk, ve elce'tü zahrî ileyk, rağbeten ve rehbeten ileyk, lâ melcee velâ mencee minke illâ ileyk, Allahumme âmentü bi kitâbikellezî enzelte ve nebiyyikellezî erselte.

(Allah'ım yüzümü (kendimi) sana teslim ettim. İşimi sana havale ettim. Sırtımı sana dayadım. Ümidim de sendedir, korkum da. Senden ancak sana sığınılır. Allah'ım indirdiğin kitaba ve gönderdiğin peygambere iman ettim.)[435]

O gece ölürsen fıtrat üzere ölmüş olursun. Bunlar son söylediğin sözler olsun.

Berâ diyor ki: Ben bu sözleri Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- tekrarladım. "Allahumme âmentü bi kitabikellezî enzelte" ifadesine ulaşınca ben "ve resûlike" dedim. Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Hayır (öyle değil) ve nebiyyikellezî erselte."

Açıklama:

Bu hadisten ilk anda, uyumak isteyen herkesin abdestli olsa bile abdestini tazelemesinin müstehap olduğu anlaşılmaktadır. Bu, abdestsiz olan kişiye özgü de olabilir. Bu hadise dair geniş açıklama Dualar bölümünde gelecektir.

"Bunlar son söylediğin sözler olsun" ifadesi ortaya koymaktadır ki, bu sözlerden sonra uyku sırasında yapılması meşru olan zikirlerin söylenmesi yasak değildir.[436]

434 Davudoğlu, Müslim Şerhi, 3/658-659
435 Buhârî. 247
436 Fethulbari

8- Rüzgar Estiğinde Okunan Dualar

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا"

"Allah'ım! (Bu) rüzgârın hayrını senden diler, şerrinden sana sığınırım."[437]

اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ ، وأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ

"Allah'ım! Bu rüzgârın ve içindekilerinin hayrını senden diler; onun, içindekilerinin ve onunla gönderdiğinin şerrinden sana sığınırım."[438]

9- Gök Gürlediğinde Yapılan Dua

"سُبْحَانَ الَّذِي يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلاَئِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ"

"Şimşeğin hamd ederek; meleklerin heybetinden tesbih ettiği Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim."[439]

10- Yağmur Duası

اللّٰهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ عَاجِلاً غَيْرَ آجِلٍ ".

"Allah'ım! Bize hemen, geciktirmeden, zararsız, faydalı, bereketli, hazmı kolay ve imdâdımıza yetişen bir yağmur ver."[440]

11- Yağmur Yağarken Okunacak Dua

"صَيِّبًا نَافِعًا" "Allah'ım! Bol ve faydalı bir yağmur ihsan eyle."[441]

12- Yağmurdan Sonra Şükür Duası

• Zeyd İbn Hâlid el-Cühenî'den nakledilmiştir: "Gece yağmurun ardından yağmurun ıslaklığı devam ettiği sırada Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Hudeybiye'de bize bir sabah namazı kıldırmıştı. Namazı bitirince cemaate dönüp şöyle buyurdu: "Rabbinizin ne buyurduğunu biliyor musunuz?" Cemaat: 'Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Rabbiniz şöyle buyuruyor; kullarımdan kimisi bana iman eden bir

437 Ebu Dâvud, 4/326; İbn-i Mace 2/1128.

438 Müslim, (899) Buhârî, (4/76).

439 Abdullah b. Zübeyr -radıyallâhu anh- gök gürültüsünü işitince konuşmayı terk eder ve şöyle derdi: (Hadis zikredilir.) Beyhakî Sunneul Kubra. : 6702 Muvatta, 3641 el-Elbânî, "Mevkuf olarak isnadı sahihtir" der.

440 Ebu Dâvud, 1/303 el-Elbânî, sahihtir der; bkz. Sahih-i Ebi Dâvud, 1/216.

441 Buhârî, 1032.

mü'min olarak sabaha çıktığı halde kimisi beni inkar ederek sabaha girdi. Kim 'Bu yağmur bize Allah'ın bir fazl ve rahmeti olarak gönderilmiştir' dediyse bana iman etmiş ve yıldızları inkar etmiş (küfür) demektir. Kim de 'Şu yıldız yüzünden, öteki yıldız yüzünden yağmur yağdı' demişse beni inkar etmiş (küfür) ve o yıldızlara iman etmiş demektir."[442]

13- Aşırı Yağmurlarda Okunan Dua

"اَللّٰهُمَّ حَوالَيْنا وَلاَ عَلَيْنا. اَللّٰهُمَّ عَلَى الْآكامِ وَالظِّرابِ، وَبُطُونِ الأَوْدِيَةِ، وَمَنابِتِ الشَّجَرِ"

• Enes İbn Mâlik dedi ki: Bir Cuma günü Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ayakta hutbe okurken Darul kada (Hz Ömer'in borcunun ödenmesi için satılmasını vasiyet ettiği ev) tarafından bedevinin biri içeri girip Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem-'e yönelerek ayakta şöyle seslendi: "Ey Allah'ın Resûlü, mallar helak oldu, yollar kesildi, Allah'a dua et de bize yağmur yağdırsın." Bunun üzerine Hz. Peygamber ellerini kaldırdı ve Allah'ım bize yağmur yağdır, Allah'ım bize yağmur yağdır' diye dua etti.Enes diyorki: Hayır Allah'a yemin olsunki, O sırada gökyüzünde tek bir küme bulut bile görmüyorduk. Bizimle sal tepesi arasında ne bir ev ne de bir bina olduğundan Enes Diyorki: İşte O esnada Tepenin ardından kalkan gibi gibi bir bulut belirdi ,göğün tam ortasına gelince yayıldı ve sonrasında yağmur yağdı .Hayır Allah'a yemin olsun ki altı gün boyunca güneş yüzü görmedik. Sonra ki Cuma günü Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ayakta hutbe okurken bedevinin biri aynı kapıdan içeri girip Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem-'e yönelerek ayakta şöyle seslendi: "Ey Allah'ın Resûlü, mallar helak oldu, yollar kesildi, Allah'ın onu bizden tutması için dua et" Bunun üzerine Hz. Peygamber ellerini kaldırıp şöyle dua etti: "Allah'ım, çevremize yağdır, üzerimize değil, Allah'ım; dağlara,tepelere, vadi içlerine ve ağaç köklerine yağdır." Enes der ki: Bulutlar dağıldı ve çıkıp güneşli havada yürümeye başladık. Şerik diyor ki: Enes b. Malik'e: O ilk cumadaki adamıydı ? diye sordum. Bilmiyorum, dedi.

14- Hilal Görününce Okunan Dua

اللّٰهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالأَمْنِ وَالإِيمانِ ، وَالسَّلاَمَةِ وَالإِسْلاَمِ ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللهُ ، هِلالُ رُشْدٍ وَخَيْرٍ

"Allah en büyüktür. Allah'ım! Yeni hilâli bize, emniyet ve iman, selâmet ve İslâm içinde yaşayarak ve sevip hoşnut olduğun işlerde muvaffak kılarak hayırlı ve uğurlu eyle. (Ey hilâl!) Bizim ve senin Rabbin Allah'tır."[443]

442 Buhâri, 1038; Müslim, 1/83.

443 Tirmizi, 3451 Elbani sahih demiştir; Dârimi, 1687 Elbani isnadının zayıf olduğunu söylemiştir.

15- Geceleyin Köpek Havladığında

• Rasûlü Ekrem Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- buyuruyor ki: "Geceleyin köpeğin havlamasını ve eşeğin anırmasını duyarsanız Allah'a sığınınız ve (Eûzubillâhimineşşeytanirracîm deyin) çünkü onlar sizin göremediğinizi görürler."[444]

16- Korku Anında

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ الله" "Lâilâhe illâllah" "Allah'tan başka ilâh yoktur."[445]

17- Melek ve Şeytanın Yatağa Giren Kişiye Gelmesi

• Cabir'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: İnsan evine yahut yatağına girdiği zaman bir Melek ve bir şeytan ona karşı çıkagelir. Melek şöyle der:

(Gününü) hayırla kapa. Şeytan da:

(Gününü) fenalıkla kapa, der. İnsan eğer Allah'a hamd eder ve onu zikrederse, şeytanı uzaklaştırır ve Melek onu koruyarak geceler. [446]

18- Yatarken Gözlere Sürme Çekmek

• İbn Abbas şöyle dedi: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, her gece yatmadan önce, gözlerine üçer defa sürme çekerdi."[447]

19- Uyuma Şekli ve Bazı Surelerin Okunması

• Hz. Aişe şöyle dedi: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, her gece, yatağına geldiğinde avuçlarını birleştirip sonra onlara üfleyerek içlerine İhlâs, Felak ve Nas surelerini okur, ellerini vücudunun gücü yeten yerlerine sürer; önce başına, yüzüne ve vücudunun ön kısmına sürerek başlar ve bunu üç defa tekrar ederdi."[448]

20- Yatma Şekli ve O An Okunması Gereken Dualar

• Ebu Hureyre şunu anlattı: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına girdiği zaman, şöyle derdi:

إذا أوى إلى فراشه اللهم رب السماوات والأرض ورب كل شيء فالق الحب والنوى منزل التوراة والإنجيل والقرآن أعوذ بك من كل ذي شر أنت آخذ بناصيته أنت الأول فليس قبلك شيء وأنت الآخر فليس بعدك شيء وأنت الظاهر فليس فوقك شيء وأنت الباطن فليس دونك شيء اقض عني الدين وأغنني من الفقر

444 Ebu Dâvud, (5105); el-Elbâni, "sahihtir" der; Bkz. Sahih-i Ebi Dâvud (3/961).
445 Buhâri, bkz. Fethu'l-Bâri (6/181); Müslim, (4/2208).
446 Edebü-l Müfred 1214 nolu hadis.
447 İmam Ahmed b. Hanbel. Müsned
448 Edebü-l Müfred 1278 nolu hadis.

"Yedi göğün ve dünyaların Rabbi, her şeyin Rabbi olan tohumu ve çekirdeği çatlatıp yeşerten, Tevrat'ı, İncil'i, Zebur'u ve Furkan'ı indiren Allah'ım! Ben her şeyin kötülüğünden sana sığınırım. Çünkü onu alnından tutan sensin. Sen evvelsin. Senden önce olan hiçbir şey yoktur. Sen, ahirsin. Senden sonra olan hiç bir şey yoktur. Sen batınsın. Senden ileri hiçbir şey yoktur. Benim borcumu kurtar ve beni fakirlikten kurtar."[449]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ * اَللهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: O Allah birdir. Allah Samed'dir (O hiçbir şeye muhtaç değil, ama her şey O'na muhtaçtır). O doğmamış ve doğurmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur."[450]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ * مِنْ شَرِّ مَاخَلَقَ * وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ * وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçünün şerrinden ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım."[451]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * اَلَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: İnsanların kalplerine vesvese sokan, pusuya çekilen cin ve insan (şeytanı)nın şerrinden, insanların Rabbine, insanların Melikine (Hakimine), insanların İlâhına sığınırım."[452]

Yatağa girerken ellerini birleştirip İhlâs-Felâk ve Nâs sûrelerini okur ve sonra elleriyle başını, yüzünü ve bedeninin erişebileceği diğer yerlerini mesh eder. (Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu üç defa tekrarlardı.)[453]

(اَللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَيُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَاشَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَلأَرْضَ وَلاَيَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)

449 Edebü-l Müfred. 1279 nolu hadis.
450 İhlas sûresi.
451 Felak sûresi.
452 Nâs sûresi.
453 Buhâri, Bkz. Fethu'l-Bârî, 9/62. Müslim, 4/1723.

"Allah, O'ndan başka ibâdet edilecek kimse yoktur, O Hayy'dır, Kayyûm'dur. Kendisine ne uyku, ne uyuklama gelir. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefâat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. O'nun Kürsü'sü gökleri ve yeri içine alacak derecede kaplamıştır. Onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O yücedir, büyüktür, azîmdir."[454]

(آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ * لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلاَ تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْراً كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلاَ تُحَمِّلْنَا مَا لاَ طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلاَنَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ)

"Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene imân etti, mü'minler de. Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. "Allah'ın peygamberleri arasında ayrım yapmayız, işittik, itaat ettik, Ey Rabbimiz, affına sığındık, dönüş sanadır." dediler. Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde yükümlü kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (günah ve şer) de kendinedir. Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işleri de yükleme. Bizi affet! Bizi bağışla! Bize merhamet et! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bizi muzaffer kıl, bize yardım et!"[455]

بِاسمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي ، وَبِكَ أَرْفَعُهُ ، إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا ، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا ، فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ)

"Ya Rabbi! Senin isminle (yatağa) uzandım. Kalkınca da yine senin isminle kalkarım. Rûhumu alırsan bana merhamet et. Şayet uykudan canlı olarak kalkmayı nasip edersen, onu, sâlih-iyi kullarını muhâfaza ettiğin gibi koru."[456]

اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَوَفَّاهَا، لَكَ مَمَاتُهَا وَمَحْيَاهَا، إِنْ أَحْيَيْتَهَا فَاحْفَظْهَا، وَإِنْ أَمَتَّهَا فَاغْفِرْلَهَا. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ"

454 Bakara, 255 (Âyetu'l-Kürsî). "Yatağına uzanınca bunu okuyanın üzerinde sabaha kadar Allah tarafından koruyucu bir melek bulunur ve şeytanı ona yaklaştırmaz. " Buhârî, Bkz. Fethu'l-Bârî, 4/487.

455 Bakara; 285-286. "Kim bunu okursa gecesi boyunca ona yeter. " Buhârî, Bkz. Fethu'l-Bârî, 9/94. Müslim, 1/554.

456 Buhârî, 11/126. Müslim, 4/2084.

"Ey Allah'ım! Nefsimi (beni) sen yarattın. Ölümü de senin elindedir. Ölümü ve hayatı senin (irâden ile)dir. Diriltirsen, onu muhâfaza buyur; öldürürsen de onu bağışla, mağfiret ve af eyle. Ey Allah'ım! Senden âfiyet dilerim."[457]

اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ) . رواه الترمذي ، وقال : (حديث حسن)

"Allah'ım! Kullarını yeniden dirilteceğin günde beni azâbından koru." (Bunu üç kere okur lafzı sahih değildir. Elbani).[458]

عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ قَالَ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا وَإِذَا اسْتَيْقَظَ مِنْ مَنَامِهِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ"

"Ey Allah'ım! Senin izninle ölür ve yaşarım."[459]

"Subhânallah (Allah noksanlardan münezzehtir) -33 defa-, Elhamdulillah (övgü Allah'a mahsustur) -33 defa- ve Allahu ekber (Allah en büyüktür) -34 defa- okunur."[460]

"اَللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ، وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ. اَللَّهُمَّ أَنْتَ الأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اِقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ"

"Ey yedi kat göğün, azîm (büyük) Arş'ın, bizim ve her şeyin Rabbi olan ve çekirdek ile tohumu çatlatan, Tevrat, İncîl ve Kur'an-ı Kerim'i indiren Allah'ım! Sen kendinden önce kimsenin gelmediği Evvel'sin, ve sen kendinden sonra kimsenin gelmeyeceği Âhir'sin, fevkinde kimsenin olmadığı Zâhir'sin. Sen (ey Rabbim!) Bâtın'sın, senden başka (kalıcı) bir şey yoktur. Her şeyin özü ve hikmeti sana aittir, başkasına değil. Senin mâhiyetini kimse idrak edemez, Zâhir ve Bâtın'sın. Borcumuzu edâ et ve fakirliğin sıkıntısından kurtar."[461]

الحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا ، وكفَانَا وآوانَا ، فَكَمْ مِمَّنْ لا كَافِيَ لَهُ وَلاَ مُؤْوِيَ)

457 Müslim, 2712 ve Ahmed, lafzıyla (2/79) tahric etti.

458 Ebu Davud, lafzıyla (4/311); Bkz. Sahih-i Tirmizi, 3/143.

459 Buhâri, 6324, , Müslim, 4/2083.

460 "Fâtıma -radıyallâhu anhâ-, elindeki bir değirmenle Nebî -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek şikayette bulundu ve bir hizmetçi istedi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Sizi, istediğinizden daha hayırlı bir şeye sevk edeyim mi? Yatağınıza girdiğiniz zaman otuz üç defa tesbîh, otuz üç defa tahmid, otuz dört defa tekbir getirin. Bu sizin için hizmetçiden daha hayırlıdır. " buyurdu. . Müslim, 2728.

461 Müslim, 2713.

"İhtiyaçlarını karşılayan kimseleri olmayıp, barınaksız nice kimseler varken bizi yediren, içiren, ihtiyaçlarımızı karşılayan ve barındıran Allahu Teâlâ'ya hamd (ve şükürler) olsun."[462]

حدثنا الحسن بن عرفة حدثنا إسماعيل بن عياش عن محمد بن زياد عن أبي راشد الحيراني قال أتيت عبد الله بن عمرو بن العاص فقلت له : حدثنا مما سمعت من رسول الله ﷺ فألقى إلي صحيفة فقال هذا ما كتب لي رسول الله ﷺ قال فنظرت فيها فإذا فيها إن أبا بكر الصديق رضي الله عنه قال يا رسول الله علمني ما أقول إذا أصبحت وإذا أمسيت فقال يا أبا بكر قل اللهم فاطر السموات والأرض عالم الغيب والشهادة لا إله إلا أنت رب كل شيء ومليكه أعوذ بك من شر نفسي ومن شر الشيطان وشركه وأن أقترف على نفسي سوءا أو أجره إلى مسلم

"Ey gaybı ve görünen âlemi bilen, göklerin ve yerin yaratıcısı, her şeyin Rabbi ve sâhibi olan Allah'ım! Senden başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Nefsimin ve şeytanın şer ve şirkinden, nefsimin günah işlemesinden veya bir müslümana günah yüklemekten sana sığınırım."[463]

اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نفسي إِلَيْكَ ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ ، لاَ مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ

"Allah'ım! Kendimi sana teslim ettim ve işlerimi sana emânet ettim ve yüzümü sana çevirdim. Azâbından korkarak ve sevâbını umarak sana sığınırım. Korkum da ancak sendendir. Senin (azap ve) ikâbından kurtuluş için tek sığınak ve kurtarıcı sensin. İlâhî! İndirdiğin Kitaba ve yolladığın Peygamber'e iman ettim."[464]

• El-Bera îbn Azib şöyle dedi: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına girdiğinde, sağ tarafına yatar ve şöyle derdi:

يَا فُلانُ ، إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فراشِكَ ، فَقُل : اللَّهُمَّ أَسْلَمتُ نَفْسي إِلَيْكَ ، وَوَجَّهتُ وَجْهِي إِلَيْكَ ، وَفَوَّضتُ أَمْري إِلَيْكَ ، وَأَلجأتُ ظَهري إِلَيْكَ رَغبَةً وَرَهبَةً إِلَيْكَ ، لا مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ ؛ وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ . فَإِنَّكَ إِنْ مِتَّ مِنْ لَيلَتِكَ مِتَّ عَلَى الفِطْرَةِ ، وَإِنْ أَصْبَحْتَ أَصَبْتَ خَيراً

"Allah'ım! Kendimi sana teslim ettim. Yüzümü sana çevirdim. Sırtımı sana dayadım. Ben senin rahmetini umar, azabından korkarım. Ancak, senin rahme-

462 Müslim, 2715.
463 Ebu Davud, 4/317. Bkz. Sahih-i Tirmizi, 3/142.
464 Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu söyleyen birine: "Ölürsen, fıtrat üzere ölürsün." demiştir. Buhârî: 6315

tine sığınılır ve ancak senin rahmetinle kurtulunur. Ben, senin indirmiş olduğun kitabına ve göndermiş olduğun Peygamberi'ne inandım."

Ayrıca Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kim bu sözleri söyler ve o gece ölürse, İslâm fıtratı üzere ölür."[465]

• Huzeyfe İbnu'l-Yeman şöyle dedi: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına girdiğinde şöyle derdi:

(الحَمْدُ للهِ الَّذِي أَحْيَانَا بعْدَ مَا أماتَنَا وإِلَيْهِ النُّشُورُ)

"Bizi öldükten sonra dirilten Allah'a hamd olsun! Diriltmek O'na mahsustur."[466]

21- Yüzükoyun Yatmanın Caiz Olmadığı

Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- karnı üzerine yatmış bir adam görmüştü; hemen müdahale edip: "Bu Allah Teala hazretlerinin sevmediği bir yatıştır!" buyurdular."

Açıklama:

Görüldüğü üzere, Aleyhissalâtu vesselâm yüzükoyun yatmayı yasaklamıştır. Bu yatışın keraheti "Allah'ın sevmediği bir yatış" olarak tavsif edilmek suretiyle belirtilirken, bir başka rivayette "cehennem ehlinin yatışı"na benzetilerek belirtilmiştir. Yaîş İbnu Tıhfe'nin babası, Tıhfe'den nakline göre, Tıhfe, Suffa ehlindendi ve mescidde yatıp kalkıyordu. Birgün Aleyhissalâtu vesselâm onu yüzükoyun yatarken görüp ayağıyla dürterek uyandırmış ve: "Bu Allah'ın buğzettiği bir yatıştır" buyurmuştur. [467]

22- Elbiseleri Çıkarırken Okunacak Dua

"بِسْمِ اللهِ"

"Bismillâh." "Allah'ın adıyla"[468]

23- Uyku Geldiğinde Uykunun Alınmadan Namaza Durulmaması

• Âişe -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söylemiştir:

465 Buhârî, Sahih, 1/71, VIII/84; Müslim, Sahih, 2081, 2082; Tirmizî, Sünen, 3394, 3395; Münzirî, Terğib ve't-Terhib, 1/410; İbn Ebi Hatim, İlelu'l-Hadis, 1996, 2057, 2062.

466 Buhârî: 6312 .

467 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/168.

468 Tirmizi (2/505) ve diğer. Bkz. İrvâu'l-Galîl (h. 49). Sahihu'l-Cami (3/203).

"Sizden birinizin namaz kılarken uykusu gelirse, uykusu geçinceye kadar uyusun. Sizden biriniz uykulu olarak namaz kıldığında ne yaptığını bilmez, istiğfar ettiğini zannederken kendisine söver (de haberi olmaz)".[469]

Açıklama:

"Uyku abdesti doğrudan bozan bir durumdur" diyen ve uyku ile uyuklamayı eşit kabul edenler, uyuklamadan dolayı da abdesti gerekli görürler.

Müslim Sahih'inde İbn Abbas'ın Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte gece namazı kılması olayını anlatırken İbn Abbas'tan şunu rivayet etmiştir: "Uyukladığımda Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (hafifçe) kulak yumuşağımdan tutuyordu". Bu, tamamen uykuya dalmayan kişinin abdest almasının gerekli olmadığını gösterir.

İbnü'l-Münzir, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir defa uyuklayan hariç her uyuyan kişiye abdest gerekli olur."

Nesâî, Eyyûb ve Hişâm yoluyla "namazdan çıksın" şeklinde rivayet etmiştir. Bu, namazda selam vermek anlamına gelir. Mühelleb bu ifadeden ilk anda anlaşılan anlamı esas alarak "uykunun bastırması durumunda namazı yarıda kesmeyi" emretmiştir. Bu, bundan az olan uykunun bağışlandığını gösterir. Hafif uykunun abdesti bozmadığında âlimler icma etmiştir. Müzenî ise muhalif görüş belirterek uykunun hafifi de ağırı da abdesti bozar, demiştir.

İbnü'l-Münzir ve diğer bazı hadisçiler, sahabe ve tabiinin bir kısmından, uykunun azının ve çoğunun abdesti bozduğu görüşünü rivayet etmişlerdir. Bu; Ebû Ubeyd ve İshak İbn Râhuye'nin de görüşüdür. İbnü'l-Münzir şöyle demiştir: "Safvan İbn Assâl hadisinin –ki İbn Huzeyme ve başka hadisçiler bu hadisi sahih görmüştür- genel ifadesi sebebiyle ben de bu görüşü kabul ediyorum. Bu hadis, "ancak dışkı, idrar veya uykudan dolayı..." ifadesi yer almaktadır. Hadiste ağır uyku ile hafif uykuyu hüküm bakımından birbirine eşit tutmuştur. Az ve çok uykudan kasıt, uyuma zamanının uzun ve kısa olmasıdır.

el-Mühezzeb'de şöyle denilmiştir: Şayet kişinin abdest bozma yeri yani mak'adı yere yapışık olduğu halde otururken uyursa, abdestinin bozulmayacağı açık olarak belirtilmiştir. Buveytî ise "bozulur" demiştir. Buveytî'nin bu konudaki görüşünün açık olmadığı gerekçesi ile buna itiraz edilmiştir. Çünkü Buveytî şöyle demiştir: "Kişi oturarak veya ayakta uyur ve rüya görürse abdest alması gerekir." Nevevî "bu ifade tevile açıktır" demiştir.[470]

469 Buhârî. 212

470 Bu meselede doğru olan şudur: Uyku abdesti bozma ihtimalinin söz konusu olduğu bir durumdur. Uyuklama ve az uyuma ile abdest bozulmaz. İnsanın bilincini tamamen kaldıracak şekilde uyuma durumunda abdest bozulur. Böylece konu ile ilgili hadisler de birleştirilmiş olur. (Abdülaziz İbn Bâz)

Hadisteki "kendisine söver" ifadesi kendisine beddua eder, anlamındadır. Yasağın gerekçesinin, bunun duaların kabul edildiği saate denk gelme korkusudur. İbn Ebû Cemre bu görüştedir. Bu, ihtiyatı esas almaktır. Çünkü o muhtemel bir şeyi gerekçe olarak belirlemiştir.

Hadiste ibadet için huşu ve kalp huzuru bulunması gerektiğine,

Taatlerde mekruhlardan kaçınmaya,

Namazda, belirli bir dua ile sınırlı olmaksızın, dua etmenin caiz olduğuna delil vardır.[471]

• Enes -radıyallâhu anh- Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini belirtmiştir: "Sizden birisi namazda uyuklarsa, ne okuduğunu bilinceye kadar uyusun."[472]

Açıklama:

Mühelleb bunun gece namazı için söz konusu olduğunu söylemiştir. Çünkü farz namazlar uyku vaktinde kılınmamaktadır. Ayrıca bunu gerektirecek şekilde uzun da değildir. Daha önce belirttiğimiz gibi bu hadis bir sebebe dayalı olarak söylenmiş olmakla birlikte, bakılması gereken lafzın genel olmasıdır. Bu durumda böyle bir şey farz namazlarında olursa, vaktin yeterli olduğundan emin olunursa hadiste belirtildiği gibi amel edilir.[473]

24- Yatsı Namazından Önce Uykuya Yenik Düşmek

• Urve Hz. Âişe'nin şöyle dediğini nakletmiştir:

"Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatsı namazını geciktirdi. Derken Hz. Ömer 'Haydi namaza! Kadınlar ve çocuklar uyumaya başladı' diye seslendi. Sonra Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- namaz kıldırmak için çıktı ve şöyle buyurdu: Yeryüzünde sizden başka bu namazı bekleyen yoktur."

Ravi şöyle demiştir: "O dönemde sadece Medîne'de cemaatle namaz kılınırdı. İnsanlar, şafak kaybolduktan sonra gecenin 1/3'ü dolana kadarki zaman içinde bu namazı kılardı."[474]

Açıklama:

(Yatsı Namazından Önce Uykuya Yenik Düşmek) Bu başlık, yatsı namazından önce uyumanın mekruh olmasının, bile bile uyuyanlara mahsus bir hitap olduğuna işaret eder. Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yatsı namazını kıldırmak üzere kendisinin gelmesini beklerken uyuya kalan kimseleri eleştirme-

471 Fethulbari.
472 Buhârî. 213
473 Fethulbari.
474 Buhârî. 569

mesinden hareketle, yatsı namazından önce uykuya yenik düşmenin mekruh olmadığını söyleyenler de olmuştur.

(kılınmazdı) Hadisin bu kısmı, o dönemde yatsı namazının sadece Medîne'de cemaatle kılındığını gösterir. Nitekim Dâvûdî açık bir şekilde bunu beyan etmiştir. Çünkü o dönemde Mekke'de bulunan mustazaflar, ancak gizli gizli namaz kılabiliyorlardı. Mekke ve Medîne dışında ise henüz İslâm dini yayılmamıştı.

• Abdullah İbn Ömer'den şöyle nakledilmiştir:

"Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gece yatsı namazı esnasında meşguliyeti çıktı. Bu yüzden namazı o kadar geciktirdi ki, biz Mescid-i Nebevi'de uyuduk, sonra uyandık, daha sonra tekrar uyuyup uyandık. Nihayet Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- evinden çıktı ve şöyle buyurdu: Yeryüzünde sizin dışınızda namazı bekleyen hiç kimse yoktur."[475]

İbn Ömer uyuyup vaktini geçirmekten korkmadığı sürece, yatsı namazını önce ya da sonra kılmak arasında bir ayrım gözetmezdi. Yatsı namazından önce uyuduğu da olurdu. İbn Cüreyc 'Bunu Atâ'ya söyledim' demiştir.

Bir önceki hadisin ravisi dedi ki: "İbn Abbâs'ın şöyle dediğini işittim: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gece yatsı namazını geciktirdi. Derken cemaat uyudu, sonra uyandılar. Bir müddet sonra tekrar uyuyup uyandılar. Nihayet Hz. Ömer 'Haydi namaza!' diye seslendi."

Atâ, İbn Abbâs'ın şöyle dediğini nakletti: "Sonra Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- evinden çıkıp geldi. İşte bu an hâlâ gözlerimin önünde duruyor. Bu esnada mübarek ellerini başına koymuştu. [Yeni gusül abdesti aldığı için] başından su damlıyordu. Bu sırada "Eğer ümmetime zor gelmeseydi, bu vakitte namaz kılmalarını emrederdim" buyurdu."

Açıklama:

Ravi der ki: Atâ'ya Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- elini nasıl başının üzerine koyduğunu sordum. İbn Abbâs'ın bildirdiği gibi koyup koymadığından emin olmak istedim. Bunun üzerine Atâ, parmaklarını biraz ayırdı, sonra parmak uçlarını başının yanlarına koydu. Sonra parmaklarını bitiştirip başı üzerinde gezdirdi. Bu şekilde parmaklarını gözü istikametinden, sakallarının başladığı yerden kulaklarına ulaşıncaya kadar hareket ettirdi. Bunu yaparken de ne yavaş davrandı ne de acele etti. Ve Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu söyledi: "Eğer ümmetime zor gelmeseydi, bu vakitte namaz kılmalarını emrederdim.[476]

475 Buhârî. 570
476 Buhârî. 571

25- Uyuyan Birine Karşı Namaz Kılmak

• Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, ben cenazenin imamın önünde durduğu şekilde onun önünde durduğum sırada, ailesiyle birlikte olduğu döşeğin üzerinde namaz kılardı."[477]

• Urve'den şöyle nakledilmiştir: "Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- Hz. Âişe kıble tarafında uzanmış bir halde iken, onunla birlikte uyuduğu döşeğin üzerinde namaz kılardı."[478]

Bu hadise göre, uyuyan birine karşı namaz kılmak mekruh değildir. [479]

26- Uyku Gelse Bile Zikre Devam Edilmeli

• Abdullah şöyle demiştir: Zikir anında uyku şeytandandır; dilerseniz deneyiniz. Sizden biriniz yatağına girip de uyumak istediği zaman Aziz ve Celil olan Allah'ı zikretsin.[480]

Açıklama:

Allah Teala Hazretlerinin azamet ve kudretini hatırlayarak onu zikretmek ve teşbihte bulunmak en büyük bir ibadettir. Böyle hayırlı bir işte bulunurken İnsana uyku gelmesi, ancak şeytanın müdahalesi ile olur. Onun için ibadetler nefsin yorgun ve neşesiz bulunduğu anlarda yapılmamalı, şayet imkân varsa ibadetlere istek duyulan zamanlar tercih edilmelidir. Farz ibadetler gibi, muayyen zamanlarda yapılması gerekenler için kendi hudutları dâhilinde en uygun anlar aranır ve eda edilirler. Bunların başka zamanlara bırakılması caiz değildir.

İşte insan uymak maksadıyla yatağına girdiği zaman Allah'ı anar ve onu zikrederse, şeytanın tasallutundan kurtulmuş olur.[481]

Cabir'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Tebareke ve Elif, Lam. Tenzil (es-Secde) suresini okumadıkça uyumazdı.[482]

27- İnsan Yatağından Kalkıp Da, Sonra (Yatmak İçin) Dönünce, Onu Silkeleyiversin

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- 'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki:Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sizden (biriniz yatağına sığındığı zaman, izanının içini (bağını) çözüp onun isini yatağına çırpsın; çünkü o, (yatağından çıkıp gittikten sonra) arkasında yata-

477 Buhârî. 383
478 Buhârî. 384
479 Fethulbari.
480 Edebü-l Müfred. 1208 nolu hadis. Elbani isnadının mevkuf olarak sahih olduğunu söylemiştir.
481 Edebü-l Müfred
482 Edebü-l Müfred. 1209 nolu hadis

ğına ne bıraktığını bilmez. Sonra sağ yanı üzere yatsın ve şöyle desin: (Allah'ım), senin isminle yanımı koydum. Eğer nefsimi alırsan ona merhamet et ve eğer onu salıverirsen (hayata kavuşturursan), salih kimseleri koruduğun gibi, onu da koru." Yahut: "Salih kullarını koruduğun gibi..." buyurdu.[483]

Açıklama:

İnsan sabahleyin yatağından çıktıktan sonra, tekrar yatağına girinceye kadar aradan uzun zaman geçer. Bu müddet içerisinde akrep ve buna benzer zararlı hayvanat yatağa girebilir ve insanı bunlar zehirleyebilir. Kulağa ve ağza girebilen böcekler bulunabilir. Hatta büyü malzemesi de konulabilir. Uykulu ve yorgun olarak yatağına dönen kimse için en kısa yoldan korunma çaresi, elbisesinin eteği ile yatağını çırpması ve böylece yatağını emin hale sokmasıdır. Yatağı çırpmanın görünüşteki hikmeti bu ise de, gerçek hikmetini Allah ve Resûlü bilir.

Bu Hadis-i Şerifin yine Buhârî'nin Sahih'indeki rivayetlerinde:

"Yatağına girmek istediğin zaman, namaz için abdest aldığın gibi abdest al, sonra sağ yanın üzere yat. Sonra şu duayı oku: şeklindedir. Buna göre Hâdis-i Şerifte üç önemli sünnet vardır:

1 Uykuya yatılacağı zaman abdest almak. Bundaki kasıt abdestli olarak uyumaktır. Bu da ancak yeme ve içmesini uygun bir ölçü üzere yapanlarda mümkün olur.

2 Sağ yan üzere uyumak. Bu peygamberlerin uyku şeklidir. Çünkü bütün iyi işlerde sağ ile başlamak şeriatın âdetlerindendir. Bir de sağ omuz üzerine yatınca kalp asılı kalır da, derinliğine uykuya dalınmaz ve insana gaflet gelmez. İslâm tıp âlimlerine göre sol omuz üzerine yatmak sindirim bakımından daha kolay ve daha faydalıdır. Peygamberler için âhiret önemli olduğundan, onlar manevî faydayı tercih etmişlerdir. Beden sağlığı ile uğraşan tabipler ise, bedene faydalı olanı seçmişlerdir.

3 Allah'ı anarak son sözü söylemek ve Allah'a teslim olmak. Hâdis-i Şerif iman edilmesi gereken her şeyi kısa bir ifade ile ihtiva etmekte ve her şeyin Allah'a dayandığını göstermektedir.[484]

28- Yatağa Yatıp Uyanmak İstendiği Zaman Okunacak Dua

Allah Teâlâ buyurur:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۝ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝

483 Ebûdâvûd Müsned. 1210 nolu hadis
484 Ebûdâvûd Müsned.

Göklerin ve arzın yaratılışında, gece ile gündüzün değişmesinde, (Allah'ın kudret ve azametine, varlığına ve eşsizliğine) delâlet eden pek çok alâmetler vardır. O kimseler ki, ayakta iken, otururken ve yatarlarken (her hallerinde) Allah'ı anarlar (zikrederler)... [485]

(Bu ayeti kerîmenin delaletiyle anlaşılıyor ki, yatarken dahi düşünüp Allah'ı zikretmek gereklidir.)

• Huzeyfe ve Ebû Zerr'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre demişlerdir ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına büründüğü zaman şöyle derdi:

"باسمك اللهم وأحيا أموت" "Bismikallâhumme ahyâ ve emûtu" (Allah'ım, Senin adınla dirilirim ve ölürüm.)"[486]

• Berâ ibn-i Azib'den -radıyallâhu anh- ve Hazreti Ali'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, (damadı) Ali'ye ve (kızı) Fâtımâ'ya şöyle buyurdu: Yatağınıza büründüğünüz zaman, (yahud döşeğinize girdiğiniz zaman) Otuz üç kez tekbir getirin (Allahu Ekber, deyin), otuzüç kez tesbîh çekin (Subhânallah, deyin), otuzüç kez de hamd getirin (Elhamdulillah, deyin)."

Bir rivayette, "Otuzdört tesbîh getirin" dir. Başka bir rivayette de, "Otuzdört tekbir getirin" şeklindedir.

Hazreti Ali der ki: Ben bunu Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den duyalı beri bırakmadım (her gece bu virde devam ettim). Kendisine soruldu:

- Sıffîn (savaşının şiddetli) gecesinde de mi, bırakmadın?

- Evet, Sıffîn gecesinde de, bırakmadım, dedi.[487]

• Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz, yatağına gireceği zaman, eteğinin içi ile silksin; çünkü insan (kalktıktan sonra yatağına) hangi şeyin oturduğunu bilmez. Sonra şöyle desin:

بِاسمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي ، وَبِكَ أَرْفَعُهُ ، إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا ، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا ، فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ

"Bismike rabbî vada'tü cenbî ve bike erfauhu in emsekte nefsi ferhamhâ ve in erseltehâ[488] fehfezhâ bimâ tahfezu bihî ibâdeke's-sâlihîn. (Rabbim, Senin

485 Âl-i İmran Sûresi: 190
486 Edebü-l Müfred. 1205 nolu hadis
487 Buhârî. 5362 Müslim. 2728; Ebu Davud; Tirmizi.
488 Edebü-l Müfred. 234 nolu hadis

isminle yanım üzere yattım ve Seninle (kudretinle) onu kaldırırım. Eğer canımı alırsan, ona merhamet et ve eğer onu salıverirsen, salih kullarını koruduğun şeyle onu da koru)[489]

Bir rivayette: "Yatağını üç defa silksin" şeklindedir.

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki:

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- her gece yatağına girince, avuçlarını bir araya getirir, sonra onlara üfürür ve ikisine şunları okurdu: İhlâs sûresini, Felak ve Nas sûrelerini... Sonra iki avucu ile bedeninden ulaşabildiği yerleri sıvardı. Önce elleriyle baş ve yüzünden başlayarak mesheder ve vücudun ön tarafını da böyle sıvardı. Bunu üç defa yapardı.[490]

29- Belâ ve Afetlerden Korunmak İçin Okunacak Dua

• Ukbe ibni Amr'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Bakara suresinin sonunda iki ayet vardır ki, herhangi bir gecede onları kim okursa, onu korur.[491]

Açıklama:

Âlimler, korumanın manası üzerinde ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı, okuduğu gece onu afetlerden korur, demiştir. Bir kısmı da, okuduğu geceyi ibadetle geçirmiş sayılır, demiştir. Ben de derim ki, her iki halin murad edilmiş olması caizdir.[492]

Bera İbn-i Azib'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana şöyle buyurdu:

"Yatağına gideceğin zaman, namaz için aldığın abdest gibi abdest al, sonra sağ yanın üzere yat ve şöyle de:

اللهم أسلمت وجهي إليك وفوضت أمري إليك وألجأت ظهري إليك رهبة ورغبة إليك لا ملجأ ولا منجى منك إلا إليك آمنت بكتابك الذي أنزلت وبنبيك الذي أرسلت.....

"Allâhumme eslemtü nefsî ileyke ve fevvadtü emrîüeyke ve elce'tü zahrîîîeyke, rağbeten ve rahbeten ileyke. La melce'e ve iâ mmca mînke illâ ileyke. Âmentü bikiiâbikdkzî enzelte ve nebiyyikellezî erselte." [493]

(Allah'ım, kendimi Sana teslim ettim ve işimi Sana bıraktım, sırtımı da Senin himayene dayadım; hem korkarak, hem de Senden umarak... Senden başka

489 Edebü-l Müfred. 2714 nolu hadis.
490 Müslim: 2192
491 Ebu Davud: 1487
492 Edebü-l Müfred.
493 Buhârî. 5952

sığınak ve barınak yoktur. İndirdiğin kitaba ve gönderdiğin Peygamber'e îman ettim). Bunları söyledikten sonra ölürsen, islâm üzere ölürsün. Bunlar, okuduğun duaların sonu olsun. "

30- Yatarken Şeytanın Şerrinden Korunmak İçin Okunacak Dua

• Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ramazan zekâtını (Fitreyi) korumakla beni görevlendirdi, (Fakirlere dağıtılmak üzere fitre olarak toplanan hurma benzeri malları gözetip korumak için beni vekil tayin etti). Sonra bilinmedik bir kimse gelip o yiyeceklerden avuçlamaya başladı..." Böylece uzun bir hadis anlattı, Ebû Hureyre... Nihayet o bilinmedik kimse, hadîsin sonunda bana şöyle dedi: Yatağına girdiğin zaman, Âyete'l-Kürsiyyi oku, (böylece) Allah'tan bir koruyucu (melek) asla senden ayrılmaz, seninle bulunur ve sabahlayıncaya kadar da, sana hiç bir şeytan yaklaşmaz. (Onun bu sözünü ben Peygamber'e böyle anlatınca), Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: (O sana gelip fitre malından aşıran, aslında şeytandı; fakat bu sözünde) sana doğru söyledi. Ancak (diğer sözlerinde) o yalancıdır, işte şeytan budur. [494]

• Mü'minlerin annesi Hafsa'dan -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, uyumak istediği zaman, sağ elini yanağının altına koyar sonra şöyle derdi:

اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ

"Allâhumme kini azâbeke yevme teb'asü ibâdeke" (Allah'ım! Kullarını hesap için diriltip göndereceğin zaman, beni azabından koru) Bunu üç defa söylerdi."[495]

• Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına girdiği zaman şöyle söylerdi:

اللهم رب السماوات السبع ورب العرش العظيم ربنا ورب كل شيء منزل التوراة والإنجيل والقرآن فالق الحب والنوى لا إله الا أنت أعوذ بك من شر كل شيء أنت آخذ بناصيته أنت الأول ليس قبلك شيء وأنت الآخر ليس بعدك شيء وأنت الظاهر ليس فوقك شيء وأنت الباطن ليس دونك شيء اقض عنا الدين وأغننا من الفقر

"Allâhumme rabbe's-semâvâti ve rabbe'l-arzı ve rabbe'l-arşi'l-azîmi. Rabbena verabbekülü şey'in, fâîika'l-habbi ve'n-nevâ müvezziîi't-tevrâti ve'l-incîli

494 Buhârî 2311
495 Ebu Davud: 5047

ve'l-kur'ân. Eûzü bike min şerri külli zîşerrin ente âhizun binâ-siyetihî, ente'l-evvelü feleyse kableke şeyfun, ve ente'l-âhiru feleyse ba'-deke şey'un, ve ente'z-zâhiru feleyse fevkake şey'un, ve ente'l-bâtmu feleyse dûneke şey'un, ıkdı annâ-eddeyne ve eğninâ mine'l-fakri."

(Ey gökleri yaratan, arzı yaratan, büyük Arş'ı yaratan, bizi yaratan, her şeyi yaratan, tohumu ve çekirdeği çatlatan, Tevrat'ı, İncil'i ve Kur'an'ı indiren Allah'ım. Kudretinle yakalar olduğun her kötülük sahibinin şerrinden Sana sığınırım. Sen başlangıcı olmayan evvelsin, Senden önce hiç bir şey yoktur. Sen, nihayeti olmayan sonsun; Senden sonra hiç bir şey yoktur. En büyük alamet ve delillerle varlığı bilinen Zahir'sin; Senin üstünde hiç bir şey yoktur. Sen gözle görülüp idrak edilemeyen Batın'sın; Senden daha lâtif hiç bir şey yoktur. Bizim her borcumuzu öde ve bizi fakirlikten müstağni kıl) "Ebû Davud'un rivayetinde, son cümle: "Benim her türlü borcumu öde ve beni fakirlikten müstağni kıl." şeklindedir.)[496]

• Hazreti Ali'den -radıyallâhu anh- sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resulullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, yatağında şöyle derdi:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ ".

(Allah'ım! Kudretinle yakalar olduğun her şeyin kötülüğünden, Kerim olan zatına ve Kur'anı'na sığınırım. Allah'ım, Sen borcu ve günahı kaldırırsın. Senin ordun perişan olmaz, va'dın da bozulmaz. Şeref ve varlık sahibine, varlığı fayda vermez; şeref ve mevki ancak Sendendir. Allah'ım, Sana hamd ederek Seni noksanlıklardan tenzih ederim.[497]

• Enes'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına girdiği zaman şöyle derdi:

الحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا ، وكفَانَا وآوانَا ، فَكَمْ مِمَّنْ لا كَافِيَ لَهُ وَلاَ مُؤْوِيَ

"Elhamdü lillâhi'llezîeî'amenâ ve sekânâ ve kefânâ ve âvânâ fekem mimmen lâ kâfiye lehû ve lâ mu'viye."

(O Allah'a hamd olsun ki, bize yedirdi, bize içirdi, bizden kötülükleri kaldırıp ihtiyaçlarımızı giderdi ve bizi korudu. Nice kimse vardır ki, onun ihtiyacını gideren yok, onu koruyucu yok...) [498]

496 İbn-I Mace: 241
497 Ebu Davud: 1429
498 Müslim 2715.

• Hasen bir isnadla Ebû Züheyr El-Enmârî diye çağrılan Ebu'l-Ezherî'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, gece yatağına girdiği zaman şöyle söylerdi:

بِسْمِ اللهِ وَضَعْتُ جَنْبِي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَأَخْسِئْ شَيْطَانِي وَفُكَّ رِهَانِي وَاجْعَلْنِي فِي النَّدِيِّ الأَعْلَى

"Bismillâhi vada'tü cenbî. Allâhumme'ğfir zenbî ve ahsi'şeytânî ve fükke rihânı vec'alnî finnediyyil'a'lâ"

(Allah'ın ismiyle yanım üzere yattım. Allah'ım, günahımı bağışla, şeytanımı kov, üzerimdeki Allah ve kul haklarını kaldır, beni en yüksek meclistekiler (melekler topluluğu) arasına koy.)"[499]

• Nevfel El-Eşca'îden rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana şöyle buyurdu:

"Kâfirun suresini oku sonra onun arkasından uyu; çünkü o, şirkten kurtuluşu gerektirir. "[500]

• Ebû Ya'lâ El-Mevsilinin Müsned'inde, İbni abbas'dan -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Size bir söz göstereyim mi ki, sizi Allah Azze ve Celle'ye şirk koşmaktan kurtarsın!: Uyuyacağınız zaman Kâfirûn sûresini okuyunuz."[501]

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Beni İsrâîl (Al-i imran)ve Zümer sûrelerini okumadıkça uyumazdı."[502]

(O Allah'a hamd olsun ki, ihtiyaçlarımı giderdi, beni barındırdı, beni yedirdi, beni içirdi. O Allah'tır ki, bana ihsan etti de artırdı, yine bana verdi de çoğalttı. Her halde Allah'a hamd olsun. Ey her şeyin yaratıcısı ve mâliki ve her şeyin İlâhı olan Allah'ım! Cehennemden Sana sığınırım)."

• Ebû Saîd El-Hudrî'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kim yatağına girdiği zaman üç kez şunu söylerse, günahları deniz köpüğü kadar, yıldızların sayısı kadar, kumsal yerin kumların sayısı kadar ve dünya günleri sayısı kadar dahi olsa, Allah' Teâlâ onun günahlarını bağışlar:

499 Ebu Davud: 5056.
500 Edebü-l Müfred. 245 nolu hadis.
501 Edebü-l Müfred. 246 nolu hadis
502 Edebü-l Müfred. 248 nolu hadis. Tirmizî demiştir ki, bu Hasen hâdistir.

أَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ

"Estağfirullâhellezî lâ ilahe illâ huve'l -hayye'l-kayyûme ve etûbu ileyh."

(Öyle bir Allah'dan mağfiret dilerim ki, O'ndan başka ilâh yoktur. Hayy'dır (hayat sahibidir), Kayyûm'dur (her şeyi tasarruf ve idare edendir).[503]

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ashabından ve Eşlem kabilesinden bir adamdan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Ben, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında oturuyordum. Bir de, Peygamber'in ashabından bir adam gelip dedi ki, bu gece ısırıldım ve sabaha kadar uyuyamadım, Peygamber sordu:

- Neydi o? adam;

- Akrepti (ısıran), dedi. Peygamber ona şöyle buyurdu:

- Keşke gecelediğin zaman şu sözleri söyleyeydin, Allah'ın izni ile sana hiç bir şey zarar veremezdi:

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

"Eûzu bikelimâtillâhi min şerri mâ halak."

(Allah'ın yarattığı şeylerin kötülüğünden, Allah'ın Kur'ân'ına sığınırım.)[504]

• Enes'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir adama, yatağına gireceği zaman Haşir sûresini okumayı tavsiye etti ve buyurdu: Eğer (okuduğun gece) ölürsen, şehid ölürsün, (Ravi şüphelenerek) yahut Peygamber: Cennet ehlinden olursun, buyurdu, (şeklinde rivayet etti).[505]

• İbni Ömer'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir adama, yatağına girdiği zaman şöyle demesini emretti:

اللهم أنت خلقت نفسي وأنت تتوفاها لك مماتها ومحياها اللهم إن توفيتها فاغفر لها وإن أحييتها فاحفظها اللهم إني أسألك العافية

"Allâhumme ente halakte nefsi ve ente teteveffâhâ leke memâtüha ve mahyâhâ. İn ahyeyîehâ fahfezhâ ve in emettehâ fağfir lehâ. Allâhüm-me innî es'elüke'l-âfiyete."

(Allah'ım! Sen benim nefsimi yarattın ve Sen onu öldürürsün. Onu öldürmek ve diriltmek Sana aittir. Onu diriltirsen, onu koru ve eğer öldürür sen, ona mağfiret et. Allah'ım! Ben Senden afiyet isterim)[506]

503 Ebu Davud: 1519
504 Müslim: 2709
505 İbn-i Sünni amelul yevm: 716 Tirmizi: 2922
506 İbn-i Hibban: 5541 hadis

• Şeddad ibni Evs'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Yatağına girdiği zaman, Allah Teâlâ Hazretlerinin kitabından bir sûre okuyup yatağına sığınan bir müslümana, Allah bir melek vekil eder de, o melek, müslüman ne zaman uyanırsa, uyanıncaya kadar ona zarar verecek şeyi ona yaklaştırmaz. [507]

• Câbir'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "İnsan yatağına girdiği zaman, bir melekle bir şeytan ona doğru koşuşur. Melek der ki, Allah'ım hayırla sonuçlandır. Şeytan ise, kötülükle sonuçlandır, der. Adam, eğer Allah Tealâ'yi zikreder, sonra uyursa, melek onu koruyarak geceler."[508]

• Abdullah ibni Amr ibni'l-As'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, uyku için yattığı zaman şöyle derdi:

بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي

"Allâhumme bismike rabbî vada'tü cenbî, fağfir lî zenbî." (Ey yaratıcım olan Allah'ım, Senin adınla yanım üstü yattım. Benim günâhımı bağışla)[509]

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile ben arkadaş olandan itibaren dünyasını değişinceye kadar, şu şeylerden Allah'a sığınmadıkça uyumazdı: Korkaklıktan, tembellikten, usançlıktan, cimrilikten, yaşlılık belâsından, mal ve aile hakkında kötü manzaradan, kabir azabından, şeytandan ve onun şirkinden...'[510]

• Hazreti Aişe'den rivayet edildiğine göre, kendisi uyumak istediği zaman şöyle derdi:

اللهم إني أسألك رؤيا صالحة ، صادقة غير كاذبة ، نافعة غير ضارة

"Allâhummeinnîes'elükerü'yâsâlihaten, sâdıkatenğayrekâzibetin, nâfiaten ğayre zarretin."

(Allah'ım, ben senden salih ve yalancı olmayan sadık ve zarar vermeyen faydalı bir rüya istiyorum)." Hazreti Aişe bu sözleri söylediği zaman, yanındakiler bilirlerdi ki, sabah oluncaya veya gece uyanıncaya kadar artık konuşmayacaktır.[511]

507 Edebü-l Müfred. 250 nolu hadis
508 Edebü-l Müfred. 256 nolu hadis
509 Müslim: 2714
510 İbn-i Mace: 3838 nolu hadis
511 İbn-i Sünni : 741nolu hadis

• Hazreti Ali'den -radıyallâhu anh- şöyle dediği rivayet edilir. "Bakara sûresinin sonundan üç ayet okumadıkça, akıllı bir kimsenin uyuyacağını sanmıyorum." Buhari ve Müslim'in şartı üzere, isnadı sahîhdir.[512]

31- Allah'ı Zikretmeksizin Uyumanın Keraheti

• Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:"Kim bir yerde oturur da Allah'ı orada anmazsa, Allah'tan onun aleyhine bir noksanlık olur. Kim bir yerde kalır da Allah'ı orada anmazsa Allah'tan onun aleyhine bir noksanlık olur. Kim de bir yatakta yatar da, Allah Teâlâ'yı orada anmazsa, Allah tealâ'dan ona bir noksanlık olur.[513]

32- Geceleyin Uykudan Uyanıp Da Sonra Tekrar Uyumak İsteyenin Okuyacağı Dualar

Bil ki, gece uykudan uyanan iki durumda olur: Birincisi, artık bundan sonra uyuyamaz. İkincisi, uyandıktan sonra uyumak isteyen kimsedir. İşte bu kimse için, uyku kendisini bastırıncaya kadar Allah Tealâ'yi zikretmek müstehaptır. Buna dair çok zikirler nakledilegelmiştir. Buharî'nin sahîh'inde rivayet ettiğimiz şu hadîsler bunlardandır:

• Ubâde ibni's-Sâmit'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kim gece uykudan uyanır da:

"Lâ ilahe illâllâhu vahdehû lâ şerîke lehu, Lehu'l-mulku ve lehu'l-hamdu ve huve âlâ külli şey'in kadîr. Ve'l-hamdu lillâhi ve subhânellâhi ve lâ ilahe illâllâhu vallâhu ekber ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi."

(Allah'tan başka ilâh yoktur, yalnız O vardır, O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd da O'nadır. O, her şeye kadirdir. Hamd Allah'a mahsustur, Allah her noksan şeyden münezzehtir, Âllah'dan başka ilâh yoktur. Allah her şeyden büyüktür. İbâdetlere güç yetirmek ve kötülüklerde" korunmak, ancak Allah'ın kudret ve kuvveti iledir) der ve sonra: "Allahummağfirli" (Allah'ım beni bağışla) derse, kabul olunur. Kalkar abdest alır da namaz kılarsa, namazı kabul olunur.[514]

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- Sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gece uykudan uyanınca şöyle derdi:

512 Edebü-l Müfred. 262 nolu hadis
513 Nesai Sunenul Kübra 10238 nolu hadis
514 Ebu Davud : 5062

لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ أَسْتَغْفِرُكَ لِذَنْبِي وَأَسْأَلُكَ رَحْمَتَكَ اللَّهُمَّ زِدْنِي عِلْمًا وَلاَ تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

"Lâ ilahe illâ ente, sübhâneke, Allâhummeğfiruke lizenbî ve es'elukerahmeteke. Allâhummezidnîilmen velâ tüziğkalbîba'deizhedeytenî ve heb lî min ledünke rahmeten inneke ente'l-vehhâb."

(Senden başka ilâh yoktur. Seni noksanlardan tenzih ederim. Allah'ım, günahım için Senden mağfiret dilerim ve Senin rahmetini isterim. Allah'ım, benim ilmimi artır ve bana hidâyet verdikten sonra kalbimi kaydırma. Katından bana rahmet bağışla; muhakkak ki Sen çok bağışlayansın.)[515]

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i kasdederek demiştir ki; geceleyin uykudan uyandığı zaman şöyle derdi:

لا إله إلا الله الواحد القهار رب السماوات والأرض وما بينهما العزيز الغفار

"Lâ ilahe illâllâhu'l-vâhidu'l-kahhâr. Rabbu's-semâvâti ve'l-arzı ve mâ beynehumâ el-azîzu'l-ğaffâr."

(Semavat ve arzın Rabbi olan, her şeye galib bulunan yalnız bir Allah'dan başka ilâh yoktur. Azîz ve Gaffar olan Allah, Semâvat ve arz arasında onların da Rabbidir.)[516]

• Ceyyid bir isnadla Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz gece yatağından kalkar da sonra o yatağa (yatmak üzere) dönerse, o yatağı eteğinin ucu ile üç defa çırpsın; çünkü insan bilmez ki, kendisinden sonra yerine geçen nedir. Yatınca da şöyle desin:

بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي ، وَبِكَ أَرْفَعُهُ ، إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا ، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا، فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ

"Bismikellâhumme vada'tü cenbî ve bike erfa'uhû. İn Emsekte nefsî ferhamhâ ve in rededtehâ fahfezhâ bimâ tahfezu bihîibâdeke's-salihîn."

(Allah'ım, Senin adınla yanım üzere yattım. Onu Senin kuvvetinle kaldırırım. Eğer benim canımı alırsan, ona rahmet et ve eğer onu geri verirsen (uyandırırsan), salih kullarını koruduğun gibi onu koru.)[517]

515 Ebu Davud: 5063 Elbani zayıf demiştir.
516 Edebü-l Müfred. 266 nolu hadis
517 Edebü-l Müfred. 268 nolu hadis

33- Yatağında Rahatsızlanıp da Uyuyamayan Kimsenin Okuyacağı Dualar

• Zeyd ibni Sabit'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Bana isabet eden uykusuzluktan Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e şikâyet ettim de, bana dedi ki şöyle söyle:

اللَّهُمَّ غَارَتِ النُّجُومُ وَهَدَأَتِ الْعُيُونُ ، وَأَنْتَ حَيٌّ قَيُّومٌ لاَ تَأْخُذُكَ سِنَةٌ ، وَلاَ نَوْمٌ ، يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ ، أَهْدِىء لَيْلِي ، وَأَنِمْ عَيْنِي

"Allâhumme ğâiretu'n-nücûmu ve hedeeti'l-uyûnu ve ente hayyu'n-kayyumun. Lâ te'huzuke sinetün ve lâ nevmün. Yâ hayyu yâ kayyûmu, eh d i'leylî ve enim aynî."

(Allah'ım, yıldızlar battı, gözler uyudu. Sen ise Hayy'sın, Kayyum'sun, Seni ne uyku tutar, ne de dalgınlık. Ey Hayy ve Kayyum (Allah)! Gecemi sakin yap ve gözümü uyut)" Ben bunu söyledim de, Aziz ve Yüce olan Allah, içinde bulunduğum şeyi (sıkıntı ve uykusuzluğu) giderdi.)[518]

• Muhammed ibni Yahya ibni Habbân'dan rivayet edildiğine göre, "Halid ibni Velîd'e -radıyallâhu anh- uykusuzluk isabet etti de bunu Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e şikâyet etti. Peygamber de ona, uyuyacağı zaman, Allah'ın gazabından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve onların hazır bulunmalarından Allah'ın Kur'an'ına sığınmasını emretti." Bu hâdis Mürsel'dir ve Muhammed ibni Yahya tabiîdir.[519]

34- Uyuma Şekli Sünnetleri

• Abbad İbnu Temim'in amcasından naklettiğine göre, "amcası, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'ı mescidde, ayaklarından birini diğerinin üzerine koymuş vaziyette sırtüstü yatarken görmüştür."

İmam Malik şu ziyadeyi kaydetmiştir: "İbnu'l-Müseyyeb'ten bana ulaştığına göre Hz. Ömer ve Osman (-radıyallâhu anhumâ-) da böyle yaparlardı."[520]

• Hz. Cabir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Biriniz sırtüstü uzanıp, sonra da ayak ayaküstüne atmasın." [521]

---

518 Edebü-l Müfred. 269 nolu hadis

519 Edebü-l Müfred. 270 nolu hadis

520 Buharî, Salât 85, İsti'zan 44; Müslim, Libas 75, (2100); Muvatta, Kasru's-Salât 87, (1, 173); Ebu Davud, Edeb 36, (4866); Tirmizî, Edeb 19, (2766); Nesâî, Mesacid 28, (2, 50).

521 Müslim, Libas 74, (2099); Ebu Davud, Edeb 36, (4865); Tirmizî, Edeb 20, (2767, 2768).

Açıklama:

Görüldüğü üzere birbirine muhalif iki hadisle karşı karşıyayız. Birincisinde Aleyhissalâtu vesselâm'ın sırtüstü yatıp ayak ayaküstüne yattığı ifade edilirken, ikincide bu şekilde yatmaktan yasaklandığı ifade edilmektedir. Bu mevzuda gelen rivayetleri değerlendiren âlimlerimiz, sırt üstü yatıp ayak ayaküstüne atmanın mubah olduğunu, Cabir -radıyallâhu anh- hadisindeki yasağın ise kıyafetle ilgili olduğunu söylemişlerdir. Yani, kıyafet bu şekilde yatıldığı takdirde avret mahallinin açılmasına sebep olacaksa bu, yasaktır. Ama söz gelimi şalvar giymiş olmak gibi, avret mahallinin açılmasına meydan vermeyecek bir kıyafet taşınıyor ise yasak değildir.

Kadı İyaz, normal durumlarda, ashabının arasında -sallallâhu aleyhi vesellem-'ın bağdaş kurarak veya dizlerini dikerken oturduğunu, bu çeşit oturuşunun zaruret, yorgunluk veya istirahat arzusu gibi bir sebebe binaen olabileceğine dikkat çeker. Ancak Nevevî hazretleri, -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bu tarz yatışta bir mahzur olmadığını, ümmetine talim maksadıyla da böyle yatmış olabileceğini belirtir. Nitekim müteakiben görüleceği üzere bazı yatış tarzlarını yasaklamıştır.[522]

• Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- karnı üzerine yatmış bir adam görmüştü; hemen müdahale edip: "Bu Allah Teala hazretlerinin sevmediği bir yatıştır!" buyurdular. [523]

Açıklama:

Görüldüğü üzere, -sallallâhu aleyhi vesellem- yüzükoyun yatmayı yasaklamıştır. Bu yatışın keraheti "Allah'ın sevmediği bir yatış" olarak tavsif edilmek suretiyle belirtilirken, bir başka rivayette "cehennem ehlinin yatışı"na benzetilerek belirtilmiştir. Yaîş İbnu Tıhfe'nin babası, Tıhfe'den nakline göre, Tıhfe, Suffa ehlindendi ve mescidde yatıp kalkıyordu. Bir gün -sallallâhu aleyhi vesellem- onu yüzükoyun yatarken görüp ayağıyla dürterek uyandırmış ve: "Bu Allah'ın buğzettiği bir yatıştır" buyurmuştur. [524]

• Hz. Cabir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, kişinin korkuluğu olmayan damda uyumasını nehyetti." [525]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- burada tehlikeye karşı tedbirli olmaya davet etmektedir. Damda yatmak yasaklanmıyor, düşme ihtimali olan, düşmeye

522 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/168.
523 Tirmizî, Edeb 21, (2769).
524 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/168.
525 Tirmizî, Edeb 82, 2858

karşı tedbiri olmayan damda yatmak yasaklanıyor. Geceleyin yatmak yasaklanmış olması zihne gelse de, bu nevden bir kayıt olmadığı için ıtlakı üzere alıp, "gece ve gündüz" diyebiliriz. Çok genişliği sebebiyle büyük damları istisna ederek, dar olan küçük damlarla kayıtlamak bile mümkündür. Zira, Yahudiler'in Hz. Ömer zamanında Hayber'den sürülüşleriyle ilgili kıssada geçtiği üzere, sürgün hadisesinin ele alınmasına, İbnu Ömer'in damda yatarken Yahudiler tarafından aşağıya düşürülmesi hadisesi sebep olmuştur. Şu halde, Ashab, ihtiyaç duydukça korkuluksuz da olsa damda yatmaya devam etmiş olmalıdır. Çünkü normalde damlara korkuluk yapmak âdet değildir.[526]

526 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/169.

10. BÖLÜM

GECE UYANINCA BİLİNMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Gece Uyanıp Helâya Giren Kişinin Abdest Almadan Uyuyabileceği

• İbni Abbas -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geceleyin kalktı, kazayı hacette bulundu. Yani bevletti. Arkadan ellerini ve yüzünü yıkadı. Sonra, tekrar uyudu" [527]

Açıklama:

Bir kısım hadislerinde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, yatmazdan önce abdest almayı ve böylece taharet üzere uyumayı tavsiye eder. Bu rivayette Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in geceleyin uyanma adabı nakledilmektedir: Kalkıp kazayı hacet yapıyor, sonra yüz ve ellerini yıkayarak tekrar yatıyor. Bu yüz ve elleri yıkamada bir abdest tazelemesi yoktur. Şayet namaz abdesti almış olsaydı sarih olarak belirtilirdi.[528]

2- Gece Uyanınca Misvak Kullanmak

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yanında geceledim. O (gece kalkınca) dişlerini misvakladı."[529]

• Ebu Bürde babasından şunu aktarmıştır: Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- geldim. "Elindeki bir misvak ile dişini temizlerken bir yandan da kusuyor gibi (ö', ö') diye ses çıkardığını gördüm."[530]

Açıklama:

Sivak kelimesi hem misvak âletine hem de dişleri fırçalama fiiline denilmektedir.

Bu hadis, dil üzerinde uzunlamasına misvak kullanmanın meşruiyetini gösterir. Dişlere gelince, dişlerin enine misvaklanması daha iyidir.

• Huzeyfe şöyle demiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- geceleyin kalkınca ağzını misvakla temizlerdi."[531]

---

527 Müslim. 304 Ebu Davud, Edeb. 105, 5043
528 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 16/170.
529 Buhârî. 244
530 Aynı şekilde Buhârî. 244 nolu hadisin devamı...
531 Buhârî. 245

Açıklama:

İbn Dakîku'l-'Îd şöyle demiştir: Bu hadis uykudan kalkınca dişleri misvaklamanın müstehap olduğunu gösterir. Çünkü insan uyuduğunda midesinden yukarıya kötü kokular yükseldiği için uyku insanın kokusunu değiştirir. Misvak bunu temizleme âletidir. Bu sebeple gerekli olduğunda misvak kullanmak müstehaptır.[532]

3- Gece Uyanınca Uykuyu Dağıtmak İçin Yüzü Yıkamak

• Abdullah İbn Abbas'ın azatlısı Küreyb'in rivayet ettiğine göre Abdullah İbn Abbas bir gece Hz. Peygamber'in eşi -kendisinin de teyzesi- Meymûne'nin yanında kaldı.

(İbn Abbas şöyle anlatmaktadır):

"Başımı yastığın enine koyarak uzandım. Resûlullah ile hanımı (Meymûne) ise yastığın boyuna koyarak uzandılar. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- uyudu. Gece yarısı yahut biraz önce veya biraz sonra uyandı. Uykuyu gidermek için eliyle yüzünü silmeye başladı. Sonra Âl-i İmran sûresinin son on ayetini okudu. Sonra kalkıp asılı duran küçük kırbaya uzandı. Ondaki sudan güzelce abdest aldı. Sonra namaza durdu."

(İbn Abbas diyor ki):

"Ben de kalktım, onun yaptığı gibi yaptım. Sonra gittim, sol yanına durdum. Sağ elini başımın üzerine koydu ve sağ kulağımı tutup büktü. Sonra iki rekât, sonra iki rekât, bir daha iki rekât, ardından iki rekât, iki rekât, iki rekât daha kıldı, sonra da tek rekât (vitir) kıldı. Ardından müezzin gelinceye kadar uzandı. Sonra yine kalktı, hafif iki rekât kıldıktan sonra çıkıp sabah namazını kıldırdı."[533]

Açıklama:

İbn Battâl ve ona tabi olanlar şöyle demişlerdir: "Bu hadis, abdestsiz olarak Kur'an okumayı mekruh görenleri reddetmeye delildir. Çünkü Hz. Peygamber bu ayetleri uykudan uyandığında abdest almadan önce okumuştur."

İbnu'l-Müneyyir ve başkaları ise bunu eleştirerek şöyle demişlerdir: Bu, onun uyumasının abdesti bozduğunu kabul edersek geçerli olur. Oysa durum böyle değildir. Çünkü O; -sallallâhu aleyhi vesellem- "Benim gözlerim uyur, kalbim uyumaz" buyurmuştur. Uyandıktan sonra abdest alması ise abdestini tazelemek içindir.

Müslim, İbn Ömer'den abdesti bozduktan sonra Allah'ı zikretmeyi mekruh gördüğünü rivayet etmiştir. Ancak bu hadis Buhârî'nin şartlarına uygun değildir.[534]

---

532 Fethulbari.
533 Buhârî. 183 Müslim. 763
534 Fethulbari.

4- Gece Uykusundan Uyanıp Evinden Çıkan Kimsenin Okuyacağı Dualar

• İnsan geceleyin uyanıp evinden çıktığı zaman, göğe bakarak Al-i İmran Suresi'nin 190. ayetinden sonuna kadar okuması müstehaptır:

(Gerçekten göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde akıl sahipleri için (Allah'ın kudret ve azametine delâlet eden) çok büyük alâmetler var...)"[535]

5- Geceleyin Uykudan Uyanıp da Sonra Tekrar Uyumak İsteyenin Okuyacağı Dualar

Gece uykudan uyanan iki durumda olur: Birincisi, artık bundan sonra uyuyamaz. Böyle bir kimsenin zikirlerini kitabın başında anlattık. İkincisi, uyandıktan sonra uyumak isteyen kimsedir. İşte bu kimse için, uyku kendisini bastırıncaya kadar Allah Teâlâ'yı zikretmek müstahaptır. Buna dair çok zikirler nakledile gelmiştir.

• Ubade İbnu's-Sâmit -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söyledi:

"Kim geceleyin uyanarak; Lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ şerîke leh. Lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Elhamdü lillah ve subhanallah ve lâ ilâhe illallah vallahu ekber ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâh"

Yani: "Allah'tan başka ilah yoktur, o tektir, ortağı yoktur. Mülk ve hamd ona aittir. O'nun gücü her şeye yeter. Hamd Allah'a aittir. O'nu tenzih ederim. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür. Allah'ın güç ve kudretinden başka güç ve kudret yoktur" der ve daha sonra da: Allah'ım beni bağışla der, yahut başka bir dua ederse duası kabul edilir. Abdest alarak namaz kılarsa namazı kabul edilir.

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- Sahih bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gece uykudan uyanınca şöyle derdi:

"Lâ ilahe illâ ente, subhâneke, Allâhumme estağfiruke lizenbî, ve es'elü-ke rahmeteke. Allâhummezidnîilmen velâ tüziğkalbîba'deizhedeytenî ve heb lî min ledünke rahmeten inneke ente'l-vehhâb."

(Senden başka ilâh yoktur. Seni noksanlardan tenzih ederim. Allah'ım, günahım için Senden mağfiret dilerim ve Senin rahmetini isterim. Allah'ım, banim ilmimi artır ve bana hidâyet verdikten sonra kalbimi kaydırma. Katından bana rahmet bağışla; muhakkak ki Sen çok bağışlayansın.)[536]

535 İbn Hacer Netaicu'l-Efkar. 1/180
536 Ebû Davud. 5063

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i kasdederek demiştir ki; geceleyin uykudan uyandığı zaman şöyle derdi:

"Lâ ilahe illâllâhu'l-vâhidü'l-kahhâr. Rabbü's-semâvâti ve'l-ardı ve mâ beynehumâ el-azîzü'l-ğaffâr."

(Semâvat ve arzın Rabbi olan, her şeye galib bulunan yalnız bir Allah'tan başka ilâh yoktur. Azîz ve Gaffar olan Allah, Semâvat ve arz arasında olanların da Rabbidir)"[537]

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle dediğini işitmiştir:

"Azîz ve Yüce olan Allah, müslüman kuluna gece uykusundan canını geri verir de" kul teşbih yaparsa (Subhanallah, derse). Allah'dan mağfiret dilerse (Estağfirullah, derse) ve Allah'a duâ ederse, ondan kabul olunur."[538]

• İyi bir isnadla Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz gece yatağından kalkar da sonra o yatağa (yatmak üzere) dönerse, o yatağı eteğinin ucu ile üç defa çırpsın; çünkü insan bilmez ki, kendisinden sonra yerine geçen nedir. Yatınca da şöyle desin:

"Bismikellâhumme vada'tü cenbî ve bike erfa'uhû. İn Emsekte nefsî ferhamhâ ve in rededtehâ fahfezhâ bimâ tahfezu bihîibâdeke's-salihîn."

(Allah'ım, Senin adınla yanım üzere yattım. Onu senin kuvvetinle kaldırırım. Eğer benim canımı alırsan, ona rahmet et ve eğer onu geri verirsen (uyandırırsan), salih kullarını koruduğun gibi onu koru.)[539]

• Ebu'd-Derda'dan nakledildiğine göre, Kendisi gece ortasında uykudan kalktığı zaman şöyle derdi:

"Gözler uyudu, yıldızlar battı; sen ise Allah'ım, Hayy'sın, Kayyum'sun (Hayat sahibisin her şeyi tedbir ve idare edensin)."[540]

6- Yatağında Rahatsızlanıp da Uyuyamayan Kimsenin Okuyacağı Dualar

• Muhammed ibni Yahya ibni Habbân'dan rivayet edildiğine göre, "Halid ibni Velîd'e -radıyallâhu anh- uykusuzluk isabet etti de bunu Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e şikâyet etti. Peygamber de ona, uyuyacağı zaman, Allah'ın ga-

537 İbn-i Sünnî. 755- Nesai Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle 864. Hâkim 1/540 İbn Hibban 2358 sahihtir.
538 İbn-i Sünni. Çok zayıf. 751
539 Tirmizî. 3401. İbn-i Mâce, İbn-i Sünnî . 763. Sahihtir.
540 Muvatta'. 1/219 zayıf.

zabından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve onların hazır bulunmalarından Allah'ın Kur'anı'na sığınmasını emretti." Bu hadîs Mürsel'dir ve Muhammed ibni Yahya tâbiîdir.[541]

7- Uykusunda Korkan Kimsenin Okuyacağı Dualar

• Amr ibni Şuayb'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, kendilerine korkudan dolayı şu sözleri öğretirdi:

"Eûzu bikelimâtillâhi-ttâmmeti min gazabihi ve şerriibââihi ve min hemezâti'ş-şeyâtîni ve en yahdurûni.

(Allah'ın gazabından, kullarının kötülüğünden, şeytanların vesvesesinden ve benimle bulunmalarından, Allah'ın Kur'an'ına (tam kelimelerine) sığınırım."

Ravi demiştir kî, Abdullah ibni Amr, bu sözleri, çocuklarından mümeyyiz olanlara öğretirdi, mümeyyiz (iyiyi kötüden ayırabilen) olmayanlar için de, bu sözleri yazar ve üzerlerine takardık.[542]

• İbni Sünnî'nin rivayetinde şöyledir: "Bir adam, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelip uykusunda korktuğundan şikâyet etti. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki, yatağına girdiğin zaman şöyle söyle:

"Eûzü bikelimâtillâhittâmmeti min gazabihî ve min şerri ibâdihî, ve min hemezâti'ş-şeyâtîni ve en yahdurûnî."

Adam bunu söyledi de, korkusu ondan gitti."[543]

8- Her Gecenin İkinci Yarısında Dua ve İstiğfar Etmenin Fazileti

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: "Gecenin son üçte biri kalınca, Rabbimiz (Allah'ın rahmeti) aşağıda semaya iner derki: Yok mu bana duâ eden, duasını kabul edeyim. Yok mu benden isteyen, istediğini vereyim. Yok mu benden mağfiret dileyen, onu bağışlayayım!..." Müslim'in rivayeti de şöyle:

"Allah Subhânehu ve Teâlâ'nın rahmet ve melekleri, her gecenin ilk üçte biri geçince aşağı semâya inip der ki: Ben Melik'im, ben Melik'im (her şeyin sahibi ve mutasarrıfıyım). Kim var bana duâ eden, duasını kabul edeyim, kim var benden isteyen, istediğini vereyim. Benden mağfiret dileyen kim var, onu bağışlayayım!.. Fecir aydınlanıncaya kadar böyle devam eder." Bir rivayette de: "Gecenin bir kısmı veya üçte ikisi geçince" şeklindedir.[544]

541 İbn-i Sünnî. 748 Ahmed. 4/57 hasendir.
542 Ebû Dâvud. 3893. Tirmizî. 3852. İbn-i Sünnî. 746 . Ahmed b. Hanbel. 2/181 Hasen liğayrihi.
543 İmam Nevevi Ezkar.
544 Buhârî. 1145. Müslim. 758.

• Amr ibn Abese' -radıyallâhu anh- den rivayet edildiğine göre, kendisi Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

Allah'ın rahmetinin kula en yakın olduğu zaman, gecenin son vaktidir. Bu saatte Allah Tealâ'yi zikredenlerden olmaya gücün yetiyorsa, ol (bunu yap)."[545]

9- Duanın Kabul Vaktine Rast Gelmek Ümidi İle Bütün Gece Boyunca Dua Etmek

• Cabir ibni Abdullah'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Gecede bir vakit vardır ki, kul o vakte denk getirir de, Allah Teâlâ'dan dünya ve ahiret işinden hayır dilerse, muhakkak Allah ona dilediğini verir. Bu icabet (duânın kabul ediliş) vakti her gecede vardır."[546]

10- Uyuyan Kişinin Kafasının Arka Tarafına Şeytanın Düğüm Atması ve Bu Düğümün Gece İbadetleriyle Çözülmesi

• Ebu Hureyre Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Sizden biri uyuduğu zaman şeytan onun kafasının arka tarafına üç düğüm atar ve her düğümü attıkça: 'Önünde uzun bir gece var, haydi uyu!' der. Kişi uyanıp Allah'ı zikrederse bu düğümlerden biri çözülür. Kalkıp abdest alırsa ikincisi, namaz kıldığında da üçüncüsü çözülür. Böylece o kişi dinç ve huzurlu bir şekilde sabaha kavuşur. Aksi halde uyuşuk, tembel ve huzursuz bir halde sabahlar."[547]

• Semure İbn Cündeb'in naklettiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir rüya ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Başı taşla yarılan kimse Kur'ân'ı öğrenecek, fakat onu (ezberleyip korumayı ve onunla amel etmeyi) terk edecek. Ayrıca farz namazları da uykudan kalkmadığı için bırakacak."[548]

Açıklama:

Hadiste geçen "sizden biri" ifadesi muhatapların veya aynı özellikleri taşıyan kişilerin tamamını kapsamına alan genel bir ifadedir. Fakat peygamberler, haklarında *"Şüphesiz benim has kullarım üzerinde senin hiçbir gücün ve etkin olamaz"*[549] buyrulan kimseler ve uyumadan önce Âyete'l-kürsî'yi okuyanlar şeytandan muhafaza edildiklerinden dolayı böyle bir durum onlar için söz konusu olamaz.

545 Ebu Dâvud. 875 Tirmizi 3579 sahihtir.
546 Müslim. 757
547 Buhârî. 1142
548 Buhârî. 1143
549 el-Hicr 15/42; el-İsrâ 17/65.

Şeytan "önünde uzun bir gece var" derken maksadı daha vakit var, birazdan kalkarsın gibi düşüncelerle kişiyi gece ibadetine kalkmaktan engellemek ve oyalamaktır.

Şeytanın attığı düğümle ilgili olarak farklı yorumlar yapılmıştır. Bu yorumlardan birine göre söz konusu olan gerçek anlamda bir düğümdür. Tıpkı büyücülerin büyülemek istedikleri kişi için düğüm atmalarına benzer. Böyle büyü işleriyle uğraşanların çoğu kadındır. Bunlar ellerine bir ip alırlar ve bir takım büyülü sözler söyleyerek bu ipe düğüm atarlar. Böylece büyü sonunda büyülenen kişi etkilenir. Zaten bu yüzden Felak sûresinde düğümlere üfürenlerin şerrinden Allah'a sığınılmıştır. Buna göre düğümlenen kafanın bizzat arka tarafı değildir; düğüm kafanın arka tarafında bir şey üzerine atılır.

Düğümlerin tamamının çözülmesi hadisten anlaşıldığı kadarıyla özellikle namazın kılınmasıyla gerçekleşir. Bir yere oturup yerleştirerek, kaba etleri yere iyice yapışmış şekilde uyumak örneğinde olduğu gibi, abdest bozulmayacak şekilde uyumak ve yeniden abdest almaya ihtiyaç duymamak hakkındaki hüküm de böyledir. Buna göre bir kimse bu şekilde uyuduktan sonra uyanıp Allah'ı zikretmeden veya abdest almadan namaz kılsa onun için atılan düğümlerin tamamı çözülür. Çünkü namaz kılmak için abdestli olmak şart olduğu gibi, namaz zikri de kapsamına alan bir ibadettir. Bu durumda Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Namaz kıldığında düğümlerin tamamı çözülür" şeklindeki buyruğu şu anlamlara gelir: 1. Burada kasdedilen abdest alması gerekmeyen kişi ise, gerçekten de sadece namaz kılmakla şeytanın attığı düğümlerin tamamı çözülür. 2. Eğer kasdedilen abdest alması gereken kişi ise, bu durumda Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- söylediği şeylerin her biri yapıldıkça bir düğüm çözülür veya yapılan son ibadetle tamamı çözülmüş olur.

Kişi bu hayırlı amelleri yapmazsa uyuşuk, tembel ve huzursuz bir şekilde sabaha çıkar. İbn Abdilberr bu konuyla ilgili olarak şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- bu yergisi gece hiç kalkmayan ve namaz kılmayanlar hakkındadır. Fakat farz namazlara veya gece ibadetine hiç bırakmadan devam edenler uykusuzluğa yenik düşüp uykuya dalacak olurlarsa, hadislerde de belirtildiği gibi, Allah Teâlâ onlara namaz kılmış gibi sevap yazar ve uykuları da onlara Allah tarafından lûtfedilen bir sadaka olur."[550]

11- Gece Uyanıp Sağa-Sola Dönerken Yapılacak Dua

"Tek ve Kahhar olan Allah'tan başka ilâh yoktur. Yer ve göklerin ve aralarındakilerin sahibi Aziz ve Ğaffâr (güçlü ve affedici) olan yine Allah'tır."[551]

---

550 Fethulbari. Polen Yayınları.

551 "Gece bir yandan diğer bir yana dönünce okunur." Hakim, sahih olduğunu söyler ve İmam Zehebi de buna muvafakat etmiştir, 1/540. Nesâi, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle, İbn es-Sünnî, Bkz. Sahihu'l-Câmi, 3/213.

12- Gece Uyanıp Gece Namazı ve Vitir Namazı Kılmak

• Abdullah İbn Ömer'den nakledilmiştir: "Birisi gelip Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazının nasıl kılınacağını sordu ve Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle cevap verdi:

"Gece namazı ikişer rekât halinde kılınır. Fakat sizden biri sabah namazının vaktinin gireceğinden endişe ederse bir rekât kılar. Böylece bu bir rekâtlık namaz onun daha önce kıldığı rekâtları tekleştirir (vitir)."[552]

• Nâfi'in naklettiğine göre Abdullah İbn Ömer vitir namazı kıldığında iki rekât ile tek rekât arasında selâm verir ve hatta bu arada bazı ihtiyaçları için talimatlar verdikten sonra kalan bir rekâtı kılardı.[553]

Küreyb nakletmiştir: Bir gece Abdullah İbn Abbâs teyzesi Meymûne'nin yanında kalmış ve o gece yaşananları şöyle aktarmıştır: "Ben yastığın uç kısmına enlemesine uzandım. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- da eşiyle birlikte yastığa uzunlamasına yattı ve uyudu. Gece yarısı olduğunda veya gece yarısına yaklaştığımızda uyandı ve uykusunu dağıtmak için yüzünü ve gözlerini ovuşturdu. Ardından Âl-i İmrân suresinden on âyet okudu. Sonra kalkıp duvarda asılı olan su kabını indirip güzelce bir abdest aldı ve namaz kılmaya başladı. Ben de aynen onun yaptıklarını yaptım ve namaz kılmak üzere yanına durdum. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sağ eliyle başımdan tuttu ve sonra kulağımı hafifçe tutup okşadı. Toplam on iki rekât namazı ikişer rekât halinde kıldı[554] ve en sonunda tek bir rekât daha kılıp uzandı. Bir süre sonra müezzin gelip sabah namazı vaktinin girdiğini bildirdi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunun üzerine kalkıp iki rekât daha namaz kıldı ve sonra çıktı ve mescide gidip sabah namazını kıldırdı." [555]

• Abdullah İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Gece namazı ikişer rekât halinde kılınır. Gece namazını bitirmek istersen bir rekât daha namaz kılarsın. Böylece bu bir rekâtlık namaz onun daha önce kıldığı rekâtları tekleştirir (vitir)." Kâsım şöyle demiştir: "Biz ergenlik çağına girip aklımız erdiğinden beri insanların vitir namazını tek selâmla üç rekât olarak kıldıklarını gördük. Bununla birlikte vitir namazının iki artı bir rekât, yani üç rekâtın ikincisinde selâm verip üçüncü rekâtı tek olarak kılmada bir sakınca bulunmadığını düşünüyorum; bunların ikisi de caizdir."[556]

552 Buhârî. 990
553 Buhârî. 991
554 Bizim tercih ettiğimiz tercümenin motamot karşılığı şöyledir: "Sonra iki rekât namaz kıldı ardından iki rekât daha sonra iki rekât daha sonra iki rekat daha sonra iki rekat daha sonra iki rekat daha namaz kıldı." (Mütercim)
555 Buhârî. 992
556 Buhârî. 993

• Urve İbnu'z-Zübeyr, Hz. Aişe'den nakletmiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazını on bir rekât kılardı. O -sallallâhu aleyhi vesellem-, gece namaz kılarken sizden birinizin elli âyet okuyabileceği kadar bir süre başını kaldırmadan secdede beklerdi. Sabah namazından önce de iki rekât namaz kılar ve sonra da müezzin haber verene kadar sağ yanı üzerine uzanırdı."[557]

Açıklama:

İmam Müslim'in naklettiğine göre (İkişer rekât halinde) diye tercüme ettiğimiz مثنى مثنى kelimesinin ne anlama geldiğini Ukbe İbn Harîs Abdullah İbn Ömer'e sormuş ve İbn Ömer ona şu cevabı vermiştir: "Her iki rekâtta bir selâm verirsin."

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vitir namazını hiç ara vermeden tek selâmla üç rekât olarak da kılmıştır. Ayrıca ilk iki rekâttan sonra arada selâm vererek son rekâtı ayrı olarak da kılmıştır. Onun vitir namazını her iki şekilde de kıldığına dair rivayetler sahihtir. Ebu Davud'un Urve yoluyla Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan naklettiğine göre: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yatsı namazını kıldıktan sonra sabah namazına kadar on bir rekât namaz kılardı ve her iki rekâtta bir selâm verirdi." Bu iki rivayet İmam Buhârî ile İmam Müslim'in şartlarına uygundur.

Bu rivayetler esas alınarak vitir namazı dışındaki nafile namazların iki rekâttan az olamayacağı söylenmiştir. Selef âlimleri vitir namazının üç rekât halinde kılınması ile son rekâtın ilk iki rekâttan ayrı kılınması durumlarından hangisinin daha faziletli olduğu konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. el-Esrem'in naklettiğine göre Ahmed b. Hanbel, gece namazının ikişer rekât halinde kılınmasını tercih etmiş fakat nafile namazların gündüz dört rekât halinde kılınmasında herhangi bir sakınca bulunmadığını söylemiştir. Muhammed İbn Nasr'ın görüşü de bu yöndedir: "Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- hiç ara vermeksizin sadece son rekâtında oturarak vitir namazını beş rekât halinde kıldığına dair nakledilen sahih rivayetler bulunmaktadır. Fakat biz her iki rekâtta bir selâm verilmesini tercih ediyoruz. Çünkü Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisine gece namazını soran kişiye ikişer rekât halinde kılınacağını söylemiştir. Ayrıca son rekâtın ilk iki rekâttan ayrı olarak kılındığını gösteren, yani ikinci rekâttan sonra selâm verip geri kalan rekâtı da tek rekât halinde kıldığına dair olan hadisler daha güçlü ve daha çoktur."

Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Fakat sizden biri sabah namazının vaktinin gireceğinden endişe ederse..." şeklindeki ifadesine dayanan bazı âlimler vitir namazının vaktinin fecrin doğması ile sona erdiğini söylemişlerdir. İbnu'l-Münzir'in selef âlimlerinin bir kısmından naklettiğine göre, fecrin doğması ile vitir namazının ihtiyârî vakti sona erer, fakat zorunluluk dolayısıyla bu süre sabah

557 Buhârî. 994

namazı kılınana kadar devam eder. Kurtubî bu görüşü İmam Mâlik, İmam Şâfii ve Ahmed b. Hanbel'den de nakletmiştir. İbn Kudâme şöyle der: "Hiç kimsenin sabah namazının vakti girene kadar kasıtlı olarak vitir namazını bırakması uygun değildir."

Selef âlimleri vitir namazının kaza edilip edilemeyeceği konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Çoğunluğa göre vitir namazı kaza edilmez. İmam Müslim'in naklettiğine göre: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- gece bir sıkıntısı veya başka bir durum dolayısıyla uyuduğu zaman gece namaz kılmak üzere kalkmazdı. Fakat gündüz olunca on iki rekât namaz kılardı."

"Bir rekât daha kılar" ifadesinden yola çıkan bazı âlimler vitir namazından sonra artık nafile namaz kılınamayacağını söylemişlerdir. Bununla birlikte selef âlimleri bu konunun ayrıntılarında görüş ayrılığına düşmüşlerdir: 1. Vitir namazından sonra oturarak namaz kılınabilir mi? 2. Bir kimse vitir namazını kıldıktan sonra gece henüz bitmeden yine nafile namaz kılmaya devam etmek isterse ilk vitirle yetinip daha sonra dilediği kadar nafile namaz kılabilir mi yoksa kıldığı tek rekâta bir rekât daha ekleyip rekât sayısını çiftledikten sonra mı nafile namaza devam eder? Bu sonuncu durumda yeniden vitir namazı kılması gerekir mi yoksa kılmasa da olur mu?

İmam Müslim'in Ebu Seleme yoluyla Hz. Aişe'den naklettiği rivayet ilk soruya ışık tutacak mahiyettedir. Bu rivayete göre; "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vitir namazını kıldıktan sonra oturarak iki rekât daha namaz kılardı." Bazı âlimler bu görüşü kabul etmişler ve Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- hadisinde ifade edilen "Gece kılacağınız son namaz vitir olsun!" buyruğunun gecenin son vaktiyle ilgili olduğunu söylemişlerdir. Fakat bu görüşü kabul etmeyenler onlara şu şekilde cevap vermişlerdir: "Hz. Aişe'den nakledilen bu rivayette söz konusu olan iki rekât namaz sabah namazının iki rekâtlık sünnetidir." İmam Nevevî'nin konuyla ilgili açıklamaları ise şöyledir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vitirden sonra namaz kılarak hem vitirden sonra nafile namaz kılmanın, hem de nafileleri oturarak kılmanın caiz olduğunu açıklamak istemiştir."

İkinci hususla ilgili olarak âlimlerin çoğunluğu şöyle demiştir: "Gece ibadet eden bir kimse dilediği kadar çift rekâtlar halinde namaz kılar ve Nesâî ile İbn Huzeyme gibi hadis âlimlerinin hasen bir senedle Talk İbn Ali'den naklettikleri "Bir gecede iki vitir olmaz" hadisi gereğince kıldığı vitir namazını arkasından başka namazlar kılarak işlevsiz hale getirmez." Bununla birlikte vitir dışında da tek rekâtlı nafile namaz kılınabileceğini söyleyen âlimlere göre vitir namazı ardından başka namazlar kılınarak bozulabilir."

"Böylece bu bir rekâtlık namaz onun daha önce kıldığı rekâtları tekleştirir, işte vitir namazı budur." Böylece kılınan son rekâtın tek olmasına vitir, bundan önceki namazların iki rekât iki rekât olarak kılınmasından dolayı da buna şef' شفع denmektedir.

(Abdullah İbn Ömer tek rekâtlı namaz (vitir) kıldığında iki rekât kılıp ara verir ve bu arada selâm vererek hizmetçisine bazı ihtiyaçları için talimatlar verdikten sonra kalan bir rekâtı kılardı.) Bu rivayetten ilk bakışta anlaşılan anlam (zâhir) şudur: "Abdullah İbn Ömer genelde vitir namazını hiç ara vermeksizin üç rekât olarak kılardı. Fakat herhangi bir işi ve ihtiyacı olduğunda ara verir ve daha sonra, önceki kıldığı iki rekâtın üzerine bir rekât daha eklerdi." Bu açıklama, vitir namazı mutlaka ara verilerek kılınmalıdır diyenlerin görüşlerine bir cevap mahiyetindedir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, Abdullah İbn Abbas'ın kulağını hafifçe tutup okşadı. Muhammed İbnu'l-Velîd'in naklettiği rivayette ise şöyle bir ek bilgi bulunmaktadır: "Abdullah İbn Abbas şöyle demiştir: Ben Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- gecenin karanlığında korkmamam için bu şekilde kulağımı tutup okşadığını anladım." Dahhâk İbn Osmân rivayeti ise şöyledir: "Ben namazda uykuya dalıp kendimden geçtiğim zaman kulağımın memesini tuttu, hafifçe ovaladı." Bu açıklamalar, bazı bilginlerin ileride tefsir bölümünde gelecek olan Seleme İbn Kuheyl rivayetine dayanarak, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- İbn Abbas'ı sol tarafından sağ tarafına geçirmek için kulağından tutmuştu, şeklinde getirdikleri açıklamaya bir cevap ve red mahiyetindedir. Bununla birlikte Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- İbn Abbas'ı bu şekilde sağ tarafına geçirmesi, onun kulağını gecenin karanlığından korkmamasını sağlamak ve uyarmak için tutmuş olmasına engel teşkil etmez. Aslında İbn Abbas'ın yaşı küçük olduğu için Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- bu hareketinin çok yerinde olduğu açıktır.

(Toplam on iki rekât namazı ikişer rekât halinde kıldı) ifadesinden ilk bakışta anlaşılan anlam şudur: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- her iki rekâtta bir ara verirdi." Zaten Talha İbn Nâfi' rivayetinde bu açıkça ifade edilmektedir: "Her iki rekâtta bir selâm verirdi." Ayrıca İmam Müslim'in Ali İbn Abdullah İbn Abbâs rivayetinde de iki rekâtta bir ara verdiği açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bu rivayete göre Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- her iki rekâtta bir ara verip dişlerini misvaklamıştır.[558]

13- Vitir Namazının Kılınacağı Vakitler

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bana uyumadan önce vitir namazı kılmamı tavsiye etti."

• Enes İbn Sîrîn'den nakledilmiştir: "Bir defasında Abdullah İbn Ömer'e; 'Ne dersiniz, sabah namazından önce kılınan iki rekâtlık namazda kıraâti uzun tutayım mı'? diye sordum. Bana şöyle cevap verdi: "Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazını ikişer rekât halinde kılardı ve sonunda bir rekât daha kılarak namazını tekleştirirdi. Daha sonra da sabah namazından önce iki rekât

558 Fethulbari. Polen Yayınları.

namaz kılardı. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu iki rekâtı kılarken sabah namazının farzı için getirilen kâmet sesi kulağına gelirdi." Hammâd şöyle demiştir: "Bu yüzden hızlı bir şekilde kılardı."[559]

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- her gece vitir (tek rekâtlı) namazı kılardı. Bu tek rekât da seher vaktine sarkardı." [560]

Açıklama:

İmam Buhârî'nin burada naklettiği rivayetlerin özü şudur: Vitir namazının vakti, bütün bir gecedir. Bunun başlangıcı da yatsı namazından sonra şafağın kaybolma anına kadardır. İbnu'l-Münzir'in naklettiğine göre vitrin başlangıç vakti konusunda görüş birliği (icmâ) bulunmaktadır.

"Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazını ikişer rekât halinde kılardı" ifadesi gece namazlarının her iki rekâtta bir ara verilerek kılınmasının daha faziletli olduğunu göstermektedir. Çünkü Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hem bunu emretmiş hem de bizzat uygulamıştır. Buna karşılık ara vermeksizin vitir namazını kılmakla ilgili bir emri bulunmadığı halde, sadece bu yönde uygulamaları vardır.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu iki rekâtı kılarken sabah namazının farzı için getirilen kâmet sesi kulağına gelirdi" ifadesi söz konusu iki rekâtın sabah namazının farzından hemen önce kılındığını göstermektedir. Buradan anlaşıldığına göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- namazın ilk vaktini kaçırmamak için kâmeti duyan bir kimsenin hızlı bir şekilde namazı kılması gibi acele ederdi. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu şekilde namazı çabucak kılmasının zorunlu sonucu da farzdan önceki iki rekâtta kıraâti kısa tutmasıdır. İşte Enes İbn Sîrîn'in bu iki rekâtta kıraâtin ne kadar tutulacağına dair sorusunun cevabı da böylece verilmiş olur. Ayrıca İbn Ömer'in soruya ayrıntılı bir şekilde cevap vermesi eğer ihtiyaç veya zorunluluk varsa cevabın soruda istenenden daha ayrıntılı olabileceğini de göstermektedir.

"Bu tek rekât da seher vaktine sarkardı." Hz. Aişe'nin bu ifadesi vitir namazının vaktinin duruma göre değişebildiğini gösterir. Buna göre Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- eğer bir rahatsızlığı varsa vitir namazını ilk vaktinde, şayet yolcu ise vaktin ortasında kılmıştır. Fakat Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- vitir namazıyla ilgili genel uygulaması, bu namazı vaktin sonunda kılmaktır. Zira O'nun gece namazlarındaki asıl alışkanlığı ve uygulaması bu yöndedir. Her şeyin en doğrusunu sadece Allah bilir.[561]

559 Buhârî.
560 Buhârî.
561 Fethulbari. Polen Yayınları.

14- Gece Son Kılınan Namaz Vitir Olmalıdır

• Abdullah İbn Ömer'in naklettiğine göre Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Gece kıldığınız son namazın vitir namazı olmasını sağlayın!"[562]

15- Vitir Namazından Sonra Okunacak Dua

"Yüce, mülk sahibi ve kendine yakışmayan her şeyden pâk ve münezzeh olan Allah'ı tesbih ederim." Bu, üç defa okunur ve üçüncüsünde yüksek sesle:

رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحِ [Meleklerin ve ruhun Rabbi olan Allah'ım!] kısmı eklenir.[563]

16- Gece Namazı İçin Eşi Namaza Kaldırmak

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namaz kılardı. Ben de bu sırada onun namaz kıldığı yerin karşısında yatağımda enlemesine uyurdum. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- vitir namazını kılmak istediğinde beni de uyandırırdı ve ben de vitri kılardım."[564]

Açıklama:

1. Hz. Aişe'nin "beni de uyandırırdı ve ben de vitri kılardım" şeklindeki ifadesi vitir namazını gecenin son vaktinde kılmanın müstehap olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan gece kalkıp ibadet edenler ile (teheccüd) etmeyenler arasında bir fark yoktur. Fakat bu hüküm, kendiliğinden veya birisinin uyandırması ile kalkacağına kanaat getiren kimselerle ilgilidir.

2. Vitir namazı vâciptir. Çünkü Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu namazla ilgili tutumu diğer vâciplerle ilgili tutumuyla aynıdır. Nitekim eşinin uyumasına göz yummamış ve onu kaldırarak vitir namazını kılmasını sağlamıştır. Halbuki gece ibadeti için böyle bir tavır içinde olmamıştır. Bununla birlikte bazı âlimler, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- bu davranışına bakılarak vitir namazının vacip olduğu söylenemez, demişlerdir. Onların bu görüşü doğrudur, kabul edilebilir. Fakat Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- eşini vitir namazına kaldırması, bu namazın çok önemli bir ibadet olduğunu ve gece kılınan diğer nafile ibadetlerden daha üstün olduğunu gösterir.

3. Uyuyan bir kimseyi namaza kaldırmak çok güzel bir davranıştır. Zira bu şekilde namazı kaçırması engellenmiş olur. Ayrıca uyuyan kimseleri kaldırmak

562 Buhârî. 998

563 Nesâi (3/244), Darekutnî ve diğerleri. Parantez [ ] içi Darekutnî rivayetinin ziyadesidir ve isnadı sahihtir, (2/31). Bkz. Zâdu'l-Meâd. (İlgili hadisin tenkidi: Şuayb ve Abdulkadir el-Arnavût), (1/337).

564 Buhârî. 997

sadece farz namazlar için olmadığı gibi vaktin çıkmasından endişe duyulmasına da bağlı değildir. Buna göre uyuyan bir kimsenin cemaati ve namazın ilk vaktini kaçıracağından endişe duyulması durumunda uyandırılması mümkün olduğu gibi, nafile ibadetler için uyandırılması da mümkündür. Aslında uyumakta olan bir kimse dinimize göre mükellef değildir, herhangi bir sorumluluk taşımaz. Fakat onun mükellef olmasına engel olan bu uyku hali hemen giderilebilecek niteliktedir. Bu yönüyle gaflete dalan bir kimseye benzer. Gafillerin uyarılması ise farzdır.[565]

565 Fethulbari. Polen Yayınları.

11. BÖLÜM

GECE İBADETLERİNE HAZIRLIK

1- Yumuşak Yatağı Terk Etmek

• Müslim'in Ömer'den rivayetinde şöyle geçmektedir: "Rasûlullah'ın yanına girdim. Hasır üzerinde sırt üstü yatıyordu. Oturdum. Peştamalını üzerine çekti. Üzerinde başka bir şey yoktu. Bir de baktım ki hasır bedeninin yan kısmında iz oluşturmuş."[566]

• İbn Abbas'tan -radıyallâhu anh-: Bir gün Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hasır üzerinde, hasır yanlarında iz yapmış halde dururken yanına Ömer girdi: "Ya Rasûlullah! Bundan daha yumuşak bir yatak kullansan?!" dedi. Rasûlullah: "Dünyadan bana ne. Dünyayla ilişkimin misali bir yaz günü yola çıkmış, gündüzün bir vaktinde bir ağacın altında gölgelenmiş, sonra orayı bırakıp gitmiş bir atlının misali gibidir."[567]

• Aişe -radıyallâhu anhâ- der ki: "Rasûlullah'ın gece üzerinde uyuduğu yastık, içi lif dolu bir deriden ibaretti."[568]

Açıklama:

İşte Allah'ın Resûlü-sallallâhu aleyhi vesellem- Gözleri uyuyan, kalbi uyumayan, kıyamet gününe kadar abidlerin efendisi bu mübarek zat hasırdan bir yatak ve deriden bir yastıkta yatıyordu ki, bunlar onu gece namazından alıkoymasın. Bu hareketi aynı zamanda ümmeti için bir örnekti.[569]

Münâvî der ki: "Tembelliğe yenik düşen, rahat ve gevşekliğe düşkün olan kimse için en iyisi yatağını iyice doldurmaması (böylece onu yumuşak yapmaması) dır. Çünkü bu çok uyumaya, gaflete ve hayırlı görevlerden uzak kalmasına sebeptir."[570]

---

566 Bunu Müslim, Talak (boşanma) kitabında rivayet etmiştir.

567 Sahihtir: Sadece Ahmed rivayet etmiştir. Ondan da İbn Kesir'in Tarih'inde Hakim Müstedrek'inde rivayet etmiştir. Heysemi sahih olduğunu belirtmiş, Ahmed Şakir: İsnadı sahihtir, Elbânî: Sahih hadistir, demiştir. Bkz: el-Müsned (no: 2744), Sahihu'l-Câmi' (no: 5545).

568 Sahihtir: Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi ve İbn-i Mace rivayet etmiş, Suyuti hasen, Elbânî sahih olduğunu söylemiştir. Bkz: Sahihu'l-Câmi (No: 4714).

569 Peygamberimizin gece namazı. Polen yayınları. Seyyid Hüseyin El-Affani.

570 Feyzu'l-Kadir 5/180.

2- Sağ Yana Uzanmak

•Hafsa -radıyallâhu anhâ- der ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına uzandığında sağ elini sağ yanağının altına koyardı."[571]

Açıklama:

Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu şekilde yatışında ince bir sır var. Onu bize İbn Kayyım el-Cevziyye şöyle anlatıyor: "Sağ yanı üzeri yatmasında bir sır-hikmet var. O da şu: Kalp sol taraftadır. Kişi sol tarafına yatınca kalp asılı kalmaz ve rahat çalışır. Dolayısıyla beden rahat ve gevşek, uyku ağır ve derin olur. Ancak sağ tarafına yattığında kalp sarkık olduğundan ve yerleşeceği rahat bir yeri olmadığından rahatsız ve huzursuz olur. Dolayısıyla kişi rahatsız olur ve uykuya tam dalamaz. O yüzden doktorlar, tam rahat ve hoş bir uykuya sebep olduğundan sol tarafa yatmayı tercih ederken, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- uykusu ağırlaşıp onu gece namazından alıkoymaması için sağ tarafa yatmayı tavsiye eder. Öyleyse sağ yana yatmak kalp, sol yana yatmak beden için daha faydalıdır. Doğrusunu Allah bilir."[572]

3- Gece Namaza Kalkış Vakti...

•Mesruk der ki: Âişe-radıyallâhu anhâ-'ya Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- amelinden suâl ettim. "Sürekli olanı severdi" dedi. "Hangi vakit namaz kılardı?" dedim, "Bağıranı işitince kalkıp namaz kılardı." dedi.[573]

Ebu Davud'un rivayetinde bağıran değil bağırma (surâh) geçer. Tayâlîsi'nin Müsned'inden "Bağırandan kasıt horozdur" denmiştir.

Açıklama:

"Sarha"; şiddetle bağırmaya, çığlık atmaya denir.

Nevevî der ki: Bu hadis ibadette itidalli olmaya ve insanın ibadetlerden ancak, sürekli olarak ve güzelce edâ edebileceği ibadetleri yüklenmesine teşvik vardır... Buradaki "bağıran" dan kasıt –alimlerin ittifakıyla- horozdur. Çok öttüğünden dolayı böyle isimlendirilmiştir."

İbn Hacer der ki: Horoz genellikle gecenin ortasında öter. Bunu Muhammed. b. Nasır söylemiştir. İbn Tîn şöyle demiştir: Bu, İbn Abbas'ın (Rasûlullah'ın kalkış vaktini anlatırken söylediği) "Gecenin ortasında veya biraz önce ya da biraz sonra" sözüyle uyuşmaktadır.

---

571 Sahihtir: Taberanî "Kebir"de Hafsa'dan, Tirmizi Berra'dan rivayet etmiştir. Tirmizinin rivayetinde şu fazlalık vardır: "ve şöyle derdi: Rabbim, kullarını dirilttiğin o günde beni azabından koru." Suyuti sahih işareti koymuş, Elbânî Sahihu'l-Câmi'de (no: 4523) sahih olduğunu söylemiştir.

572 Zâdu'l-Meâd, (1/321, 322)

573 Buhârî, Müslim, Ebu Davud ve Neseî rivayet etmiştir. Yukarıdaki metin Müslim'in metnidir.

İbn Battâl der ki: Horoz gecenin (son) üçte birinde öter. Davud, Yüce Allah'ın "Bir isteği olan var mı?..." diye seslendiğl vakte dikkat eder, o vakti değerlendirmeye çalışırdı. "Devamlılık"tan kasıt sadece namaza "kalkmaya devam etmek" değil, bilakis her gece aynı vakitte kalkmaya devam etmektir."[574]

4- Güzel Koku Kullanmak

• Enes -radıyallâhu anh- der ki: "Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, üzerine misvakını koyduğu bir kabı vardı. Gece kalktığında tuvalete gider. İstinca (tuvaletteki temizlenme) yapar, dişini misvaklar ve abdest alır, sonra hanımlarının bulunduğu yerden koku bulup sürünürdü."[575]

5- Gece Namazına Birden Fazla Kalkmak

• İbn Abbas -radıyallâhu anh-'ın anlattığına göre kendisi bir gece Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- evinde kaldı. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gecenin bir vaktinde kalktı, çıktı ve gökyüzüne baktı. Sonra Âl-i İmran suresindeki "ان فی خلق السموات" *(Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında...)* âyetiyle bir so - raki âyeti okudu. Sonra eve döndü. Dişini misvakladı, abdest aldı, sonra kalkıp namaz kıldı. Sonra yattı. Sonra tekrar döndü (çıktı), gökyüzüne baktı, sonra bu ayeti okudu. Sonra (eve) döndü. Dişini misvaklayıp abdest aldı, sonra kalkıp namaz kıldı.[576]

574 Fethu'l-Bârî. Polen Yayınları.
575 Muhtasar-u Kıyam el-Leyl s. 48.
576 İsnadı sahihtir: Ahmed rivayet etmiş, Ahmed Şakir: İsnadı sahihtir, demiştir (no: 2488)

12. BÖLÜM

GECE NAMAZININ FAZİLETİ

"Gecenin bir bölümünde de uyanıp kalk ve sana mahsus olmak üzere, nafile namaz kıl; ola ki bu sayede Rabbin seni övgüye değer bir makama ulaştırır."[577]

1- Cennete Girmeye Vesile Olarak Gece Namazı

• Abdullah İbni Selâm -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Birbirinize selâm veriniz, yemek yediriniz, insanlar uyurken geceleyin namaz kılınız. Böyle yaparsanız selâmetle cennete girersiniz."[578]

2- Farzlardan Sonra En Faziletli Namaz Gece Namazıdır

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Ramazandan sonra en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan muharremde tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece namazıdır."[579]

3- Gece Vaktinin Kıymeti

• Câbir -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i:

"Geceleyin öyle bir zaman vardır ki, müslüman bir kimse o zamana rastlayıp Allah'tan dünya ve âhirete dair hayırlı bir şey dilerse, Allah ona dilediğini verir. Bu her gece böyledir" buyururken dinledim.[580]

577 İsrâ sûresi (17), 79
578 Tirmizî, Et`ime 45, Kıyâmet 42. Ayrıca bk. İbni Mâce, İkâmet 174, Et`ime 1
579 Müslim, Sıyâm 202, 203. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Savm 56; Tirmizî, Mevâkît 207; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 6
580 Müslim, Müsâfirîn 166, 167

13. BÖLÜM

EVDE GECE NAMAZI

1- Gece Namazına İki Rekâtla Başlamak

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- der ki: Rasûlullah "Sizden biri gece namazına kalktığında, namazına kısa iki rek'atla başlasın." buyurdu.[581]

• Aişe -radıyallâhu anh- der ki: Rasûlullah geceleyin namaza kalktığında, namazına kısa iki rek'atle başlardı."[582]

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu hem ümmetine tavsiye etmiş, hem de kendisi yapmıştır.

İbn Şirin bu iki rek'atın ilkinde " يا أيها الذين آمنوا انفقوا مما رزقناكم " âyetinden itibaren 4 âyet (Bakara, 254, 255, 256, 257 âyetler, 255. âyet âyetelkürsidir) ikincisinde Bakara sûresinin son üç âyetini okurdu.[583]

2- Gece Namazlarının İkişer İkişer Kılınması

• İbni Ömer -radıyallâhu anhumâ-'dan rivayet edildiğine göre Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- söyle buyurdu:

"Gece namazları ikişer ikişer kılınır. Sabah namazı vaktinin girmesinden endişe ettiğin zaman bir rekat daha kılarak vitri tamamla."[584]

3- Gece Namazında Uzun Sureler Okumak

• Huzeyfe derki: "Bir gece Rasûlullah'la -sallallâhu aleyhi vesellem- namaz kıldım. Bakara suresiyle başladı. İçimden "ilk yüz ayeti okuyunca rukûya gider" dedim. Yüzüncü rek'ati geçti. "Bu sureyi bir rek'atte okur" dedim. Devam etti. "Şimdi rukûya varır" dedim. Sonra Nisa suresine başladı, okudu. Sonra Âl-i İmran'a başladı, okudu. Yavaş yavaş okuyor, tesbih ayeti geçtiğinde tesbih ediyor, dua ayeti geçtiğinde dua ediyor, sığınma ayeti geçtiğinde sığınıyordu. Sonra rukûya gitti. "Subhane rabbiyel-azim" demeye başladı. Rükûsunun uzunluğu kıyamına

---

581 İsnadı sahihtir: Ahmed b. Hanbel rivayet etmiş, Ahmed Şakir: İsnadı sahihtir, demiştir (no: 7734) Ayrıca Müslim rivayet etmiştir.

582 Müslim .

583 Muhtasar-ı kıyâm el-Leyl (5. 55).

584 Buhârî, Teheccüd 10, Salât 84; Müslim, Müsâfirîn 146, 147, 159. Ayrıca. bk. Ebû Dâvûd, Tatavvu 24; Tırmizî, Salât 206; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 26, 35, İbni Mâce, İkâmet 171

yakındı. Sonra "SemiAllâhu limen hamideh" dedi ve uzun uzun, rukûsuna yakın süre ayakta durdu. Sonra secde etti ve "Subhâne rabbiyye'l-a'lâ" dedi. Secdesi de kıyamına yakındı."[585]

4- Gece Namazını Cemaatle Kılmak

• Abdullah b. Mes'ud -radıyallâhu anh- "Rasûlullah'la namaz kıldım. Öyle uzattı ki aklımdan kötü bir şey geçirdim" dedi. "Aklından ne geçirdin?" denilince, "Onu bırakıp oturmayı" dedi.[586]

5- Namazda Ağlamak

• Atâ' der ki: Ben ve Ubeyd b. Umeyr Aişe'nin -radıyallâhu anh- yanına girdik. Ubeyd ona "Bize Rasûlullah'ta gördüğün en garip şeyi anlat" dedi. Bunun üzerine Aişe şöyle dedi: Gecelerin birinde kalktı ve bana "Ey Aişe beni bırak da Rabbime ibadet edeyim" dedi. "Vallahi ben sana yakınlığı istiyorum, ama seni sevindirecek şeyi de istiyorum" dedim. Kalktı, abdest aldı, sonra kalkıp namaz durdu. Sürekli ağladı, hatta kucağı ıslandı.

Sonra ağladı ağladı, öyle ki yer ıslandı. Bilal ezan okumak için yanına geldi. Onu ağlar halde görünce "Ey Allahın Rasûlü! Allah geçmişteki ve gelecekteki tüm günahlarını affetmişken sen ağlıyor musun?" dedi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Şükreden bir kul olmayayım mı? Vallahi bu gece bana öyle ayetler indirildi ki, vay onları okuyup da tefekkür etmeyenlerin haline: *(Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün gidip gelişinde akıl sahipleri için ibretler vardır.) (Âl-i İmran: 190)*[587]

6- Gece Kuran Okumak

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- der ki: "Rasûlullah gece (namazda) Kur'an okurken sesini bazen yükseltir bazen alçaltırdı."[588]

• Ümmü Hâni derki: "Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- gece Kur'an okuyuşunu ben yatağımdayken işitirdim."[589]

---

585 Müslim, Neseî ve Ebu Davud rivayet etti. Metin Müslim'in metnidir.

586 Buhârî Teheccüd'de, Müslim Salatü'l-Müsafirin'de ve İbn-i Mace rivayet etmiştir.

587 İsnadı iyi (ceyyid) dir: Ebu Şeyh İbn Hibbân "Ahlak en-Nebiyy" de, İbn Hibban Sahih'inde rivayet etmiş, Elbânî sahih olduğunu söylemiştir.

588 Hasendir: Ebu Davud, Hakim, İbn Hibban ve İbn Nasr rivayet etmlş, Ebu Davud ve Münzirî herhangi bir şey söylememiştir. Suyûtî hasen, Elbânî (Sahihu'l-Câmi no: 4643'de) sahih olduğunu belirtmiştir.

589 Hasen-sahih hadistir: Neseî, İbn-i Mace, Tirmizi –Şemâil'de– rivayet etmlş, Elbânî isnadı hasen-sahihtir, demiştir. Kastı, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gece Kabe'de namaz kılarken kendisinin yatağında onun sesini işitmesidir.

• Abdullah b. Ebi Kays derki: Aişe'ye -radıyallâhu anh- Rasûlullah'ın gece okuyuşu nasıldı, sesli mi okurdu sessiz mi? dedim. Her ikisini de yaptı, bazen içinden okurdu, bazen sesli okurdu." dedi. Ben "Meselede genişlik-kolaylık yapan Allah'a hamdolsun" dedim.[590]

7- Gece Namazdan Önce Okunan Dualar

• Abdullah İbn Abbâs'ın şöyle dediği nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- gece teheccüd namazı kılmak üzere kalktığında;

"Allah'ım, hamd sadece sanadır. Sen gökleri, yeri ve bunlarda bulunan mevcûdâtı gözetip ayakta tutansın / bunların hepsinin varlığı sana bağlıdır. Hamd sadece sana mahsustur. Göklerin, yerin ve bunlarda bulunan bütün varlıkların mülkü sana aittir. Hamd sadece sana mahsustur. Sen göklerin ve yerin nurusun. Hamd sadece sanadır. Sen göklerin ve yerin mâliki ve sahibisin. Hamd sana mahsustur. Sen haksın, senin va'din haktır, sana kavuşmak (likâ) haktır, sözün haktır, cennet haktır, cehennem haktır, peygamberler haktır, Muhammed haktır, kıyamet günü haktır.

Allah'ım ben sana teslim oldum (boyun eğdim), sana tasdîk ile iman ettim, sana dayandım (tevekkül). Allah'ım ben sana yöneldim (inâbe), senin bana verdiğin delillerle mücadele ettim, mücadele ettiğim kişilerle ilgili son kararı sana havale ettim. Allah'ım benim geçmiş ve gelecek günahlarımı, açığa vurduğum ve gizlediğim kusurlarımı bağışla. Evvel (mukaddim) ve âhir (muahhir) olan sensin. Senden başka hiçbir ilah yoktur."[591]

8- Gece Namazında Secdeleri Uzun Tutmak

• Hz. Aişe'den nakledildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geceleri on bir rekat namaz kılardı. Gece kıldığı namaz bundan ibaretti. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- başını kaldırmadan önce secdelerde sizden birisinin elli âyet okuyabileceği kadar bir süre beklerdi. Sabah namazından önce de iki rekat namaz kılardı. Ardından sağ yanına uzanır ve müezzin namaz için çağırana kadar istirahat ederdi."[592]

9- Hastaların Gece İbadetlerini Terketmesi

• Cündeb'ten nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hasta iken bir veya iki defa gece ibadeti için kalkamamıştı. '[593]

590 İsnadı hasendir: Tirmizi, Neseî, Hakim rivayet etmiş, Tirmizi: Sahih-ğarib bir hadistir, demiş. Hakim sahih olduğunu söylemiş, Zehebi onaylamıştır. Şevkânî: ravileri Buhârî ve Müslim'in ravileridir, demiş, Abdulkadir Arnavut Şerhu's-sünne tahkikinde (4/29): İsnadı hasendir, demiştir.

591 Buhârî. 1120

592 Buhârî. 1123

593 Buhârî. 1124

10- Gece Namazına Başkalarını Kaldırmak

• Hz. Ali anlatıyor: Bir gece Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- evimize gelip beni ve kızı Fatıma'yı kaldırıp: "Haydi namaz kılmıyor musunuz?!" buyurdu. Ben de: "Ey Allah'ın Resûlü, canlarımız Allah'ın elindedir. Eğer bizim kalkmamızı dilerse kaldırır!" dedim. Ben böyle söyleyince dönüp gitti ve bana hiçbir karşılık vermedi. Sonra onun giderken dizlerini döverek: "İnsan mücadele etmeye ne kadar da düşkün böyle!" dediğini duydum.[594]

11- Gece İbadetlerini Uzun Tutmak

• Hz. Aişe: "Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- ayakları şişip çatlayana kadar geceleri ibadet ederdi." demiştir.

• Muğire İbn Şu'be'nin şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geceleri o kadar çok namaz kılardı ki bu yüzden ayakları/baldırları şişerdi. Onun bu halini görüp sitemde bulunanlara ise: "Ben Allah'a çokça şükreden bir kul olmayayım mı?" buyurdu. [595]

12- Seher Vaktinde Uyumak

• Abdullah İbn Amr İbnü'l-Âs'tan nakledildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah'ın en çok sevdiği namaz Hz. Dâvûd'un kıldığı namazdır. Allah'ın en fazla sevdiği oruç da Hz. Dâvûd'un tuttuğu oruçtur. O gece yarısına kadar uyur, sonra kalkıp gecenin üçte birini ibadetle geçirir ve son altıda birlik vakitte de tekrar uyurdu. Orucu ise gün aşırı tutardı."[596]

Mesrûk'tan nakledilmiştir: Hz. Aişe'ye, "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- en çok hoşuna giden amel hangisiydi?" diye sordum. Şu cevabı verdi: "Devamlı olanı." Ben tekrar: "Peki gece ne zaman kalkardı?" deyince: "Horozların öttüğünü duyunca kalkardı" dedi.

Eş'as'ın naklettiği rivayette ise şöyle geçmektedir: "Horozların öttüğünü duyunca kalkar ve namaz kılardı."[597]

• Hz. Aişe şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- benim yanımda kaldığı gecelerde (gece ibadet ettikten sonra) seher vakitlerinde uykuda olurdu."[598]

Açıklama:

Hz. Davud'un namazıyla ilgili olarak Mühelleb şöyle demiştir: "Hz. Davud gecenin ilk vaktinde uyumaya özen gösterirdi ve bunu bir alışkanlık haline getir-

594 Buhârî. 1127
595 Buhârî. 1130
596 Buhârî. 1131
597 Buhârî. 1132
598 Buhârî. 1133

mişti. Daha sonra Cenâb-ı Hakk'ın: "Yok mu isteyen, istediğini vereyim" dediği vakitte kalkardı. Ardından bir süre daha dinlenmek üzere uyurdu. İşte İmam Buhârî'nin başlıkta işaret ettiği seher vaktindeki uyku budur. İnsanı bıkkınlığa sürüklemeyen ve herkesin rahatlıkla yapabileceği bir uygulama olduğu için gece ibadeti konusunda Allah'ın en çok sevdiği metod bu olmuştur. Kul bıkmadıkça Allah bıkmaz. Cenâb-ı Hakk fazlını ve ihsanını devamlı şekilde kullarına göndermek, onlara lütuflarda bulunmak ister. Gerçekten de Hz. Davud'un gece ibadeti kullar için en uygun ve en rahat tarzdır. Zira geceyi ibadetle geçirdikten sonra bir süre uyumak dinlendirici olur, bedeni rahatlatır, uykusuzluktan kaynaklanan yorgunluğu, halsizliği ve mahmurluğu giderir. Halbuki sabaha kadar uykusuz kalmak sıkıntılı olur.

Hadisten Çıkan Sonuçlar:

1. Sabah namazına ve gündüz yapılacak zikirlere dinç bir şekilde ve tam bir gönül huzuru içinde yönelmek için gerekli tedbirler alınır.

2. Gece ibadetinin bu şekilde yapılması riyadan daha uzak bir davranıştır. Çünkü gecenin son altıda birlik vaktinde uyuyan ve sabaha çıkan bir kimse, daha dinç bir şekilde namaza kalkacağı için gece yaptığı ibadetlerin fark edilmesi mümkün olmaz.

3. Az da olsa devamlı olan amel teşvik edilmiştir.

4. İbadette orta yolu tutmak ve aşırıya kaçmamak gerekir. Çünkü bu durum kişinin daha dinç kalmasını sağlar ve kalbinin de yaptığı ibadete daha rahat bir şekilde yönelmesine yardımcı olur.

Muhammed İbn Nâsır'ın da belirttiği gibi horozlar genellikle gece yarısında öterler.[599]

13- Seher Vaktinden Sonra Uyumak

• Enes İbn Mâlik anlatıyor: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile Zeyd İbn Sâbit beraber sahur yapmışlardı. Sahur bittikten sonra Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- kalkıp namaz kılmaya başladı." Râvîler Enes'e: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ve Zeyd'in sahuru bitirmeleri ile namaza başlamaları arasında ne kadar süre geçmişti?" diye sorunca "Bir kimsenin elli âyet okuyabileceği kadar bir süre geçmişti" diye cevap verdi. [600]

14- Gece Namazında Kıyamda Uzun Uzun Durmak

• Abdullah İbn Mesûd anlatıyor: "Bir gece Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte namaz kıldım. Kıyamda o kadar uzun süre bekledi ki artık kötü bir şey yapmaya karar vermiştim." Râvî: "Ne yapmak istemiştin?" deyince İbn

599 Fethulbari. Polen yayınları
600 Buhârî. 1134

Mesûd şöyle cevap vermiştir: "Oturup Hz. Peygamber'i -sallallâhu aleyhi vesellem- yalnız bırakmaya karar vermiştim."[601]

15- Gece Namazından Önce Dişleri Misvaklamak

• Huzeyfe -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- gece teheccüd namazı için kalktığında dişlerini misvakla temizlerdi."[602]

16- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Gece Namazını Nasıl ve Kaç Rekât Kılardı?

• Abdullah İbn Ömer'in anlattığına göre bir adam Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazının nasıl kılınacağını sormuş Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'de şöyle cevap vermişti: "Gece namazı ikişer rekât halinde kılınır. Fakat sabah namazını kaçıracağından korkarsan tek bir rekat daha kılarsın."[603]

• Abdullah İbn Abbâs şöyle demiştir: "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazı on üç rekât idi."[604]

• Mesrûk Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'ya Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazını sormuş o da şu cevabı vermiştir: "Onun gece namazı sabah namazının iki rekâtı dışında yedi, dokuz ve on bir rekât olurdu."[605]

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vitir namazı ile sabah namazının iki rekatı da dâhil olmak üzere geceleri on bir rekat namaz kılardı."[606]

Açıklama:

İmam Müslim'in Sa'd İbn Hişâm yoluyla Hz. Aişe'den naklettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gece ibadetine çok hafif iki rekatlık bir namaz ile başlardı. Bana göre bu rivayet diğer rivayetlere göre daha tercihe şayandır. Çünkü Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gece ibadetinin on bir rekat olduğunu vurgulayan Ebû Seleme hadisi, hem İmam Buhârî hem de diğer bazı hadisçiler tarafından "Önce dört rekat, ardından dört rekat daha ve en sonunda üç rekat kılardı" diye nakledilmiştir. Bu da söz konusu rivayetin, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gece ibadetine iki hafif rekatla başladığına dair rivayete ters düşmediğini gösterir. Ancak Zührî'den nakledilen rivayet bu rivayetle çelişkili görülebilir.

601 Buhârî. 1135
602 Buhârî. 1136
603 Buhârî. 1137
604 Buhârî. 1138
605 Buhârî. 1139
606 Buhârî. 1140

Bununla birlikte hadis rivayetinde "Hâfız" pâyesini alan bir muhaddisin naklettiği ek bilgi makbûldür. Böylece söz konusu rivayetler arasındaki çelişki de giderilmiş olur. Burada vitir namazı konusunu ele alırken nakledilen rivayetler ve görüş ayrılıkları hatırlanmalıdır. Hatırlanması gereken hususlar şunlardır: 1. Vitir namazından sonra kılınan iki rekatlık namazla ilgili rivayetler. 2. Söz konusu iki rekat namaz, vitirden sonra kılınan bağımsız bir namaz mıdır yoksa sabah namazından önce kılınan ve bu namaza bağlı olan iki rekatlık namaz mıdır?

Ahmed b. Hanbel ile Ebû Dâvûd'un Abdullah İbn Ebû Kays yoluyla Hz. Aişe'den naklettikleri şu rivayet de bu görüşümüzü desteklemektedir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- dört artı üç rekat, altı artı üç rekat, sekiz artı üç rekat ve on artı üç rekat şeklinde gece namazı kılardı ve vitri (namazların tek rekatlı hale getirilmesi) bu şekilde sağlardı. On üç rekattan fazla, yedi rekattan da az bir şekilde namazları tek rekatlı hale getirdiği vâkî değildi." Konuyla ilgili olarak benim vâkıf olduğum en sahih rivayet budur. Bu rivayet Hz. Aişe'den nakledilen birbirinden farklı rivayetler arasındaki çelişkinin giderilmesini de sağlamaktadır. Her şeyin en doğrusunu sadece Allah bilir.

Kurtubî şöyle demiştir: "Hz. Aişe'den bu konuda nakledilen rivayetler arasındaki çelişkiyi gideremeyen pek çok âlim bir sorunla karşı karşıya olduklarını düşünmüşler ve hatta bazıları hadislerin çelişkisi giderilemeyecek/araları bulunamayacak kadar problemli olduğuna (muzdarib) hükmetmiştir. Fakat böyle bir sorunun olabilmesi için Hz. Aişe'den nakilde bulunan râvînin tek olması veya nakledilen rivayetlerin tek bir zamanla/olayla ilgili olması gerekir. Dolayısıyla bizim doğru olduğunu düşündüğümüz görüş şudur: Hz. Aişe'den nakledilen birbirinden farklı rivayetler, farklı zamanlar ve farklı durumlarla ilgilidir. Bu farklılık ise Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- o zaman dinç olup olmamasından ve gece ibadetiyle ilgili bütün tutumlarının caiz olduğunu gösterme amacından kaynaklanır. Her şeyin en doğrusunu sadeçe Allah bilir."

Bana kalırsa Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gece on bir rekattan daha fazla namaz kılmamasındaki hikmet/sır şudur: "Teheccüd ve vitir namazları gece kılınan namazlardır. Gündüz kılınması farz olan namazlar ise (öğle dört, ikindi dört ve akşam – akşam namazı gündüzün vitri olarak kabul edilir – üç rekat olmak üzere) toplam on bir rekattır. İşte böylece gece kılınan namazlar ile gündüz kılınan namazlar sayı bakımından eşitlenmiş olur. Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gece on üç rekattan daha fazla namaz kılmadığını vurgulayan rivayeti esas aldığımızda ise bu sayısal uyum sabah namazının gündüz namazları kategorisinde değerlendirilmesi ile sağlanır."

17- Gece Namazına Kalkmayanın Ensesine Şeytanın Düğüm Atması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Sizden biri uyuduğu zaman şeytan onun kafasının

arka tarafına üç düğüm atar ve her düğümü attıkça: 'Önünde uzun bir gece var, haydi uyu!' der. Kişi uyanıp Allah'ı zikrederse bu düğümlerden biri çözülür. Kalkıp abdest alırsa ikincisi, namaz kıldığında da üçüncüsü çözülür. Böylece o kişi dinç ve huzurlu bir şekilde sabaha kavuşur. Aksi halde uyuşuk, tembel ve huzursuz bir halde sabahlar."[607]

• Semüre İbn Cündeb'in naklettiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir rüya ile ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Başı taşla yarılan kimse Kur'ân'ı öğrenecek, fakat onu (ezberleyip korumayı ve onunla amel etmeyi) terk edecek. Ayrıca farz namazları da uykudan kalkmadığı için bırakacak." [608]

Açıklama:

Hadiste geçen "sizden biri" ifadesi muhatapların veya aynı özellikleri taşıyan kişilerin tamamını kapsamına alan genel bir ifadedir. Fakat peygamberler, haklarında "Şüphesiz benim has kullarım üzerinde senin hiçbir gücün ve etkin olamaz"[609] buyurulan kimseler ve uyumadan önce Âyetü'l-kürsî'yi okuyanlar şeytandan muhafaza edildiklerinden dolayı böyle bir durum onlar için söz konusu olamaz.

Şeytan "önünde uzun bir gece var" derken maksadı daha vakit var, birazdan kalkarsın gibi düşüncelerle kişiyi gece ibadetine kalkmaktan engellemek ve oyalamaktır.

Şeytanı attığı düğümle ilgili olarak farklı yorumlar yapılmıştır. Bu yorumlardan birine göre söz konusu olan gerçek anlamda bir düğümdür. Tıpkı büyücülerin büyülemek istedikleri kişi için düğüm atmalarına benzer. Böyle büyü işleriyle uğraşanların çoğu kadındır. Bunlar ellerine bir ip alırlar ve bir takım büyülü sözler söyleyerek bu ipe düğüm atarlar. Böylece büyü sonunda büyülenen kişi etkilenir. Zaten bu yüzden Felak sûresinde düğümlere üfürenlerin şerrinden Allah'a sığınılmıştır. Buna göre düğümlenen kafanın bizzat arka tarafı değildir; düğüm kafanın arka tarafında bir şey üzerine atılır.

Düğümlerin tamamının çözülmesi hadisten anlaşıldığı kadarıyla özellikle namazın kılınmasıyla gerçekleşir. Bir yere oturup yerleştirerek, kaba etleri yere iyice yapışmış şekilde uyumak örneğinde olduğu gibi, abdest bozulmayacak şekilde uyumak ve yeniden abdest almaya ihtiyaç duymamak hakkındaki hüküm de böyledir. Buna göre bir kimse bu şekilde uyuduktan sonra uyanıp Allah'ı zikretmeden veya abdest almadan namaz kılsa onun için atılan düğümlerin tamamı çözülür. Çünkü namaz kılmak için abdestli olmak şart olduğu gibi, namaz zikri de kapsamına alan bir ibadettir. Bu durumda Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi ve-

607 Buhârî. 1142
608 Buhârî. 1143
609 Hicr 15/42; el-İsrâ 17/65.

sellem- "Namaz kıldığında düğümlerin tamamı çözülür" şeklindeki buyruğu şu anlamlara gelir: 1. Burada kasdedilen abdest alması gerekmeyen kişi ise, gerçekten de sadece namaz kılmakla şeytanın attığı düğümlerin tamamı çözülür. 2. Eğer kastedilen abdest alması gereken kişi ise, bu durumda Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- söylediği şeylerin her biri yapıldıkça bir düğüm çözülür veya yapılan son ibadetle tamamı çözülmüş olur.

Bazı âlimlere göre kişinin dinç ve huzurlu bir şekilde sabaha çıkması Allah Teâlâ'nın kendisine lûtfettiği ve muvaffak kıldığı itaatten, va'd ettiği mükâfatlardan ve şeytanın attığı düğümlerin çözülmesinden kaynaklanan bir sevinç halidir. Bununla birlikte bana göre gece ibadetinde bulunan kişi bunlardan hiçbirini düşünmese bile, gece namazında kişiye dinçlik ve huzur veren bir sır/bir öz bulunmaktadır. Gece namazının kılınmaması ise tam tersi bir sonuç doğurur. Nitekim "Ve gerçek şu ki, gece vakti zihin daha zinde ve güçlü olur ve okuma daha da berraklaşır"[610] âyeti de buna işaret etmektedir. Bazı âlimler bu hadisten şöyle bir sonuç çıkarmışlardır: "Bir kimse gece kalkıp bir defa olsa bile hadiste zikredilen şeyleri yapsa ve sonra tekrar uyusa şeytan ikinci defa ona düğüm atamaz." Fakat gece kalkıp zikrettiği, abdest aldığı ve namaz kıldığı halde gizli ve açık günahlardan uzak durmayan kimselere her defasında düğüm atıldığını söyleyen âlimler de bulunmaktadır. Bize göre böyle mutlak bir ifade kullanmak yerine işlediği günahlara pişman olan ve tevbe edenler ile günahlardan uzaklaşmak için herhangi bir çaba göstermeyen, bu konuda azimli davranmayan ve günahlarında ısrarlı olan kimseleri birbirinden ayırmak gerekir.

Kişi bu hayırlı amelleri yapmazsa uyuşuk, tembel ve huzursuz bir şekilde sabaha çıkar. İbn Abdilberr bu konuyla ilgili olarak şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- bu yergisi gece hiç kalkmayan ve namaz kılmayanlar hakkındadır. Fakat farz namazlara veya gece ibadetine hiç bırakmadan devam edenler uykusuzluğa yenik düşüp uykuya dalacak olurlarsa, hadislerde de belirtildiği gibi, Allah Teâlâ onlara namaz kılmış gibi sevap yazar ve uykuları da onlara Allah tarafından lûtfedilen bir sadaka olur."

Notlar:

1. Şeytanın "Önünde uzun bir gece var" derken kasdettiği gece uykusudur. Fakat aynı durumun gündüz uykusu için olması da mümkündür. Zira gündüz dinlenmek için uykuya dalındığında namazın kaçırılması söz konusu olabilmektedir. Özellikle de İmam Buhârî'nin burada kılınmayan namazı, farz namazlar diye açıkladığını düşünürsek bu ihtimal de güçlenecektir.

2. İbnü'l-Arabî'nin iddiasına göre İmam Buhârî hadiste geçen "Şeytan düğüm atar" ifadesi dolayısıyla gece ibadetinin farz olduğuna işarette bulunmuştur. Fakat bu, tartışmaya açık bir görüştür. Zira İmam Buhârî daha önce zikrettiğimiz

[610] Müzzemmil 73/1-7.

gibi teheccüd namazıyla ilgili 5. başlıkta " farz kılmaksızın" ifadesini açık bir şekilde kullanmıştır. Ayrıca İmam Buhârî'nin burada kasdedilenin farz namazlar olduğunu söylemesi de İbnü'l-Arabî'nin görüşünü çürütmektedir. Ben bazı tabiûn âlimlerinden başka gece ibadetinin farz olduğunu söyleyen hiç kimse bilmiyorum ve bu görüşle ilgili bir nakle de muttali değilim. İbn Abdilberr şöyle demiştir: "Tâbiûn âlimlerinden bir kısmı bir koyun sağımı kadarlık bir sürede gece ibadetinin farz olduğunu söylemişlerdir. Fakat onlar bu konuda yalnız kalmışlardır. Âlimlerin çoğunluğuna göre ise gece ibadeti menduptur."

Muhammed İbn Nasr ile başka âlimlerin naklettiğine göre Hasan-ı Basrî'ye: "Kur'ân'ın tamamını ezbere bilen, fakat gece hiç kalkmayıp sadece farz namazları kılan bir adam hakkında ne buyurursunuz?" diye sorarlar. Hasan-ı Basrî de onlara: "Allah onu kahretsin, Kur'ân'ı yastık gibi mi kullanıyor!" der. Muhatapları: "Fakat Allah Teâlâ, bize Kur'ân'dan kolayımıza geleni okumamızı emretmiyor mu?" deyince de şöyle mukabelede bulunmuştur: "Evet, fakat bunun ölçüsü elli âyettir." İşte bazı bilginler bu rivayete dayanarak Hasan-ı Basrî'ye göre gece ibadetinin farz olduğunu söylemişlerdir.

Tirmizî'nin naklettiğine göre İshâk İbn Râhûye şöyle demiştir: "Gece ibadeti Kur'ân ehlinin boynunun borcudur." İşte bu ifade Hasan-ı Basrî'den nakledilen rivayeti kayıtlar/tahsîs eder; yani ona göre de gece ibadetinin Kur'ân ehli olanlar için olduğu sonucu çıkar. Bununla birlikte "farz" hükmü açık bir şekilde verilemez.

3. Bazıları bu hadis ile Vekâlet bölümünde Ebû Hureyre'den nakledilen "Uyurken âyetü'l-kürsî'yi okuyan kimselere şeytan yanaşamaz" hadisi arasında çelişki bulunduğunu düşünmüşlerdir. Fakat bu iki hadis arasında herhangi bir çelişki bulunmamaktadır. Zira düğüm atılması ve şeytanın yanaşması olaylarından biri psikolojik (manevî) bir durum, diğeri de fizikî (hissî) bir olay olarak yorumlanırsa herhangi bir sorun ve çelişki kalmaz.

4. Üstadımız Hafız Ebü'l-Fadl İbnü'l-Hüseyin "Şerhü't-Tirmizî" adlı eserde şöyle demektedir: "Gece ibadetine iki rekatlık hafif bir namazla başlanmasındaki incelik ve sır, şeytanın attığı düğümleri bir an önce çözme isteğidir." Ebü'l-Fadl'ın bu görüşünün dayanağı şeytanın attığı düğümlerin namaz kılınıp tamamlanmadan çözülemeyeceğidir.

5. Bu hadiste abdestin zikredilmesi genel bir durumu anlatmaktadır. Zira cünüp olan bir kimse için abdestin yeterli olmayacağı açıktır; böyle bir kimsenin düğümleri ancak boy abdesti ile çözülür. Suyun bulunmaması durumunda teyemmümün şeytan tarafından atılan düğümleri çözmek bakımından abdest ile boy abdestinin yerini tutup tutmayacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Fakat teyemmümün de aynı işlevi göreceği görüşü doğruya daha yakın görünmektedir. Bununla birlikte teyemmümün uykunun açılmasında abdest kadar etkili olmadığı da herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

6. Gece kalkıldığı zaman okunması gereken belirli bir zikir yoktur. Bu yüzden Allah'ı zikir anlamına gelen her ifade bu işlevi görür. Allah Teâlâ'yı zikir kapsamına Kur'ân okumak, hadis ve şer'î ilimler öğrenmek de girer.

18 Gecenin Sonunda Dua Etmek ve Namaz Kılmak

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Gecenin az bir vakti uyurlar, seher vakitlerinde de istiğfar ederlerdi".[611]

• Ebû Hureyre'nin -radıyallâhu anh- belirttiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Yüce Rabbimiz her gece, gecenin son üçte biri kaldığında en yakın semaya inerek şöyle der: Bana dua eden yok mu ona icabet edeyim, isteyen yok mu ona vereyim, bağışlanmayı isteyen yok mu onu bağışlayayım".[612]

19- Gecenin Başında Uyuyup Sonunu İhya Etmek

• Esved şöyle dedi: Hz. Âişe'ye "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazı nasıldı?" diye sordum. Hz. Âişe şöyle dedi: "Gecenin başında uyurdu, sonunda kalkıp namaz kılardı. Sonra yine yatağına dönerdi. Müezzin ezan okuduğunda yerinden fırlardı. Gusletme ihtiyacı olursa gusleder, ihtiyacı olmazsa abdest alıp çıkardı." Hz. Hafsa, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazını oturarak kılmasının, ölümünden bir yıl önce olduğunu anlatmıştır[613].

20- İbadette Aşırıya Kaçmanın Çirkin Görülmesi

• Enes İbn Mâlik -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- mescide girdi. Bir de baktı ki iki direk arasına uzatılmış bir ip var! Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bu ip de neyin nesi?" diye sordu.

Oradakiler: "Bu Zeyneb'in ipidir. (Namaz kılmaktan) yorulduğunda ona asılarak (ayakta durur)" dediler. Hz. Peygamber: "Hayır öyle yapmayın, o ipi çözün. Sizden biri dinç (zinde) olduğu vakit namaz kılsın. Yorulduğunda otursun" buyurdu.[614]

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Yanımda Benî Esed kabilesinden bir kadın vardı. Bu sırada odama Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- girdi ve "Bu kimdir?" diye sordu. Ben "falan kadındır. O kadın geceleri uyumaz" diyerek kıldığı namazları anlattım. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bunu bırak. Amellerden gücünüzün yettiğini yapın. Çünkü siz bıkıp usanmadıkça Allah bıkıp usanmaz." buyurdu.[615]

611 Zâriyât 17-18
612 Buhârî. 1145
613 Buhârî. 1146
614 Buhârî. 1150
615 Buhârî. 1151

Açıklama:

İbn Battal şöyle demiştir: İbadette aşırıya gitmenin yasaklanmasının tek sebebi, ibadeti terk etmeye sebep olacak derecede bıkıp usanmaya götürme korkusudur.

Hadis ibadette orta yolu tutmaya teşvik etmekte, aşırıya gitmeyi yasaklamakta ibadete dinç bir şekilde yönelmeyi emretmektedir.

Hadiste münkerin (din ve akla aykırı şeyin) el ve dil ile giderilmesi söz konusudur.

Kadınların mescitte nafile namaz kılmaları caizdir.

Bu hadis, namazda ipe tutunmanın mekruh olduğuna delil getirilmiştir.

İmam Şâfiî'ye bütün geceyi ibadetle geçirmenin hükmü sorulmuş o şöyle demiştir: "Bunu mekruh görmem. Ancak sabah namazını kaçıracak olan kişi için bu mekruhtur".

Hz. Peygamber'in "bırak" demesi, böyle yapan kişinin, gevşekliğe ve bıkkınlığa düşerek yapmayı üstlendiği ibadeti de terk etmesi durumu sebebiyle bunun mekruh olduğuna işaret etmektedir.

Hz. Peygamber'in "amellerden gücünüzün yettiğini yapın" ifadesi hem namaz hem de diğer ameller için geçerlidir. [616]

21- Geceleyin (Allah'ı Zikrederek) Uyuyan ve Namaz Kılan Kimsenin Fazileti

• Ubade İbnü's-Sâmit -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söyledi:

"Kim geceleyin uyanarak; Lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ şerîke leh. Lehu'l-mülkü ve lehu'l-hamdu ve huve alâ kulli şey'in kadîr. Elhamdulillah ve subhanallah ve lâ ilâhe illallah vallahu ekber ve lâ havle velâ kuvvete illâ billah Yani "Allah'tan başka ilah yoktur, o tektir, ortağı yoktur. Mülk ve hamd ona aittir. O'nun gücü her şeye yeter. Hamd Allah'a aittir. O'nu tenzih ederim. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en büyüktür. Allah'ın güç ve kudretinden başka güç ve kudret yoktur" der ve daha sonra da: Allah'ım beni bağışla der, yahut başka bir dua ederse duası kabul edilir. Abdest alarak namaz kılarsa namazı kabul edilir. O, müşriklere yatakları ağır geldiğinde gecelerini yatağından uzak olarak (ibadetle) geçirir.[617]

22- Namazda Uykunun Gelme Durumu

• Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

616 Fethulbari.
617 Buhârî. 1154

"Biriniz namaz kılarken uyuklayacak olursa, uykusu dağılana kadar yatsın. Çünkü uyuklayarak namaz kılarsa, Allah'tan bağışlanma dileyim derken belki de kendine beddua eder." [618]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Biriniz geceleyin namaz kılmak üzere kalkıp da Kur'an'dan ne okuduğunu bilmeyecek derecede dili dolaşırsa, yatıp uyusun."[619]

23- Gece Zikrini Tamamlayamadan Uyuyan Kişinin Durumu

• Ömer İbnü'l-Hattâb -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bir kimse geceleri okuduğu zikir ve duasını okumadan veya tamamlayamadan uyur da, sonra onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa, gece okumuş gibi sevap kazanır."[620]

24- Gece Namazına Niyetlenipte Kalkamayan

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- rahatsızlığı veya başka nedenlerden dolayı gece namazını kılamadığında gündüz on iki rekât kılardı.[621]

Açıklama:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in gece namazını on bir rekât olarak kıldığı bilinmektedir. Bu namazı, gündüz kaza etmek istediğinde ise, on iki rekât olarak kaza ettiği anlaşılmaktadır.

Gece namazını, sabah ile öğle vakti arasında kaza eden, gece vaktinde kılmış gibi olur. Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- 'gece adet edindiği Kur'an kıraatini okuyamayan veya bir kısmını yapamayan, onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okusun. Bu durumda sanki gece okumuş gibi yazılır' buyurmuştur.

618 Buhârî, Vudû 53; Müslim, Müsâfirîn 222. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tatavvu 18; Tirmizî, Mevâkît 146; Nesâî, Tahâret 116; İbni Mâce, İkâmet 184

619 Müslim, Müsâfirîn 223. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tatavvu 18; İbni Mâce, İkâmet 184

620 Müslim, Müsâfirîn 142. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tatavvu 19; Tirmizî, Cum'a 56; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 65; İbni Mâce, İkâmet 177

621 Müslim ve Ebu Davud rivayet etmiştir.

14. BÖLÜM

UYKU SONRASI SÜNNETLERDEN: RÜYA GÖRMEK

Rüyanin Mahiyeti Nedir?

Rüyanın mahiyetini açıklama sadedinde insanlar, eskiden beri uğraşmışlar farklı izahlar getirmişlerdir: Tabibler, felsefeciler, başka dinlere mensup olanlar vs. bunlardan hiçbirinin izahı, diğerine benzemez. Mâzirî'nin değerlendirmesiyle, ileri sürülen iddialar, çoğunluk itibariyle münker ve batıldır. "Çünkü der, akılla idrak edilip, üzerine delil getirilemeyen şeyleri anlamaya çalışmışlar, kesin iddialarda bulunmuşlardır. Hâlbuki "olabilir" diye ihtimalle söz edilecek yerde kesin hükümde bulunmak hatadır."

Kurtubî, şeriat âlimleri dışında kalanların rüya konusunda birbirine zıt, tutarsız iddialarda bulunmalarını, onların bu işi yaparken, peygamberlerin gösterdiği doğru yoldan ayrılmalarıyla izah eder. Ona göre, rüya, nefse ait idraklerdir. Hâlbuki nefsin hakikatı bizce meçhuldür, bilinemez. Durum böyle olunca, kendisi meçhul olan nefsin idrak ettiği şeyleri (rüyayı) anlayamamamız, bilemememiz çok daha normaldir, tabiidir. Biz daha ziyade göz ve kulakla idrak edilen şeyleri anlayabiliriz.

İslâm âlimlerinin rüya ile ilgili tavsiflerinde bazı tâbirat farklılıklarına rastlanırsa da özde ve esasta birleşirler. Buna göre, rüya, Allah'ın yaratmasıyla vukua gelen bir hadisedir. Yaratma işinde şeytan ve melek vasıta kılınmaktadır. Rüyanın sadık ve sâlih olanı var, kâzip ve gayr-ı sâlih olanı var. Tabir suretiyle rüyanın medlûlüne yaklaşılabilir.

Ebu Bekr İbnu'l-Arabî şöyle der: "Rüya, Cenab-ı Hakk'ın melek veya şeytan vasıtasıyla, insanın kalb ve şuuruna hakikat veya kinaye olarak koyduğu ruhî idraklerdir. Bunlar ya açıktır ya da karmakarışık şeylerdir. Rüyanın uyanık haldeki benzeri, zihne gelen hatıralardır. Zira bunlar bazan belli bir maksada uygun olarak intizam dâhilinde zihne doğar, bazan da intizamsız ve karmakarışık şekilde hayale dökülürler."

Bir başka izaha göre: "Allah, melek vasıtasıyla, uyuyanın idrak mahalline (şuur, kalb) görülen şeyleri atar. Bu atılanlar orada duygularla algılanan suretlere bürünür. Bunlar bazan haricen mevcut olmamakla birlikte aklen idrak edilen ma'kul manalarının misalleridir. Bu görülenler, her iki halde de mübeşşir (iyinin habercisi) veya münzir (kötünün habercisi) olabilirler."

Ayrıca rüya: "Olmuş veya olacaklar için Allah'ın âlem kıldığı şeyin hayalde teşekkül eden misallerinin uyku esnasında enfüsî olarak idrak edilmesidir" diye de tarif edilmiştir.[622]

Ta'bir Nedir?

Ta'bir dilimize geçmiş Arapça bir kelimedir. Bu kelime Arapça'da da rüyayı tefsir manasında kullanılır. Halkımız "rüyayı tabir etmek" yerine "düş yormak" ifadesini de kullanır. Ta'bir kelimesi lügatte, bir halden diğer bir hâle geçmek manasına gelen عبر kökünden gelir. Öyle ise ta'bir, "rüyanın zahirînden batınına geçmek" demektir. Bu anlayışa göre, uykuda görülen hakikat değildir, muhteva taşıyan bir zahirdir, tabirle bunun içine geçilebilir, hakikatına ulaşılabilir. İbret ve i'tibar kelimeleri de aynı kökten gelmektedir, bunlar da görülen (müşahed) şeyin bilgisinden, görülmeyen şeye ulaşmayı sağlayan haleti ifade ederler.

Rüya, kişinin uyurken gördüğü şeylere denir.[623]

Rüya Cihetiyle İnsanlar Üç Kısımdır

İslâm âlimleri, bu mevzuda vârid olan hadisleri değerlendirerek insanları üç gruba ayırırlar:

1- Peygamberler: Bunların rüyalarının hepsi doğrudur. Bazan da tabir gerektiren şeyler görebilirler.

2- Salihler: Bunların rüyaları çoğunluk itibarıyla doğrudur. Bunlar da bazan tabire muhtaç olmayacak açıklıkta görürler.

3- Diğer insanlar: Bunlar, doğru ve doğru olmayan her ikisini de görürler. Bunlar üç kısımdır.

a) Mestur (hali kapalı) olanlar: Bunların rüyaları halleriyle muvazi gider.

b) Fâsıklar: "Bunların rüyası çoğunlukla edğâs (karışık, mânasız)dır. Doğru kısmı pek azdır.

c) Kâfirler: Bunların rüyasında sıdk iyice azdır. Bu duruma: أَصْدَقُهُمْ رُؤْيَا أَصْدَقُهُمْ حَدِيثًا "Rüyaca en doğruları, sözce en doğrularıdır" hadisi işaret eder.[624]

Mü'minin Rüyası

Ebu Bekr İbnu'l-Arabî der ki: "Salih mü'minin rüyası, nübüvvetin cüzü olduğu söylenen rüyadır. Mü'minin "sâlih" olması demek, istikamet ve nizam üzere olması demektir... Buna göre, fâsıkın rüyası peygamberliğin cüzlerinden sayılmaz. Mamafih en uzak cüzü sayılır diyen de olmuştur. Fakat kâfirin rüyası hiçbir surette sayılmaz.

622 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 4/506-507.
623 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 4/506.
624 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 4/507-508.

Kurtubî der ki: "Sâdık ve sâlih mü'min, hâli, peygamberlerin haline uyan ve bu sebeple peygamberlere ikram edilmiş olan "gayba ıttılâ"ın bir neviyle kendisine ikram olunmuş bulunan kimsedir. Kâfir, fâsık ve karışık kimseye gelince, bunların rüyası bazan sâdık bile olsa nübüvvetten sayılmaz. Bunların rüyasındaki sıdk (doğruluk) yalancının bazan doğru söylemesine benzer. Gaybdan haber veren herkesin sözü peygamberliğin cüzlerinden sayılmaz, kâhin, falcı, münecim ve benzerlerinin sözü gibi."[625]

Rüya Üç Kısımdır

Bazılarınca mevkuf, bazılarınca merfu olarak rivâyet edilen bir kısım hadislere göre rüyalar üç kısımdır:

1- Hak rüya: الرؤيا الصادقة Bu, hadislerde "rüyayı sâliha", "rüyayı sâdıka", "rüyayı hasene" gibi farklı kelimelerle ifade edilmiştir. Bu isimlerle zikredilen rüyalar, edğâs'tan uzak ve halistirler. Bu, kişinin mazhar olacağı yakın bir hayrın habercisidir. Bu sebeple Allah'tan büşra (müjde) kabul edilmiştir.

2- Kişinin nefsine konuştuğu rüya: رؤيا النفس Bu kişinin uyanık halde zihninden geçen vehimlerin tesiriyle gördüğü rüyadır.

3-Şeytanın üzüntü verdiği rüya: رؤيا الشيطان Hoşa gitmeyen, can sıkıcı rüyalar buraya girer.

Bu üç kısma, İbnu Hacer dört kısım daha ekleyerek 7'ye çıkarır. Mamafih bunları da yukarıdakilerden birine dâhil ederek üçü asıl kabul etmek mümkündür.

4- Hadisu'n nefs: رؤيا حديثِ النفس Nefsin konuşması, yani arzuların te'siriyle görülen rüya.

5- Şeytanın eğlenmesi: Hadiste, "Şeytan birinizle rüyada eğlenirse bunu başkasına anlatmayın" denmiştir.

6- Uyanıkken yapmaya alıştığını rüyada görmek. الرؤيا النابعة من الحياة اليومية Belli saatlerde yemeyi itiyad edinen o saatte uyursa, kendini yemek yer görmesi gibi.

7- Edğâs: (Karışık, yalancı rüyalar). (رؤيا الأضغاث) (خليط لا معنى له)

1- Salih Kişi Tarafından Görülen Rüyanın Önemi

• Enes b. Malik'in nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Salih bir kişi tarafından görülen güzel rüya, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür" buyurmuştur. [626]

625 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 4/508.
626 Buhârî. 6983

Açıklama:

"Salih bir kişi tarafından görülen güzel rüya." Mühelleb şöyle demiştir: Söylenmek istenen salihlerin rüyalarının büyük bir kısmı demektir. Aksi takdirde salih kimse de bazen karışık rüyalar görebilir. Fakat bu, şeytanın onlara hâkimiyetinin az olmasından dolayı nadirdir. Oysa salih olmayan kimseler böyle değildir. Zira onların gördükleri rüyalardaki doğruluk payı, şeytanın kendilerine tasallutunun baskın olmasından dolayı nadirdir. Mühelleb şöyle der: İnsanlar bu konuda üç dereceye ayrılırlar.

Birincisi peygamberlerdir. Onların rüyalarının tamamı doğrudur. Gördükleri rüyaların bazılarında tabire ihtiyaç olanlar olabilir.

İkincisi salihlerdir. Bu kimselerin gördükleri rüyaların büyük bir kısmı doğru çıkar. Bazen onların rüyalarında tabire muhtaç olmayanlar olabilir.

Üçüncüsü salihlerin dışındakilerdir. Bunların rüyalarında doğruluk payı olduğu gibi, gördükleri karmakarışık şeyler de olabilir. Bu gruptakiler kendi aralarında üçe ayrılırlar:

a. Durumu kapalı olanlar: Onların hakkında çoğunlukla her iki ihtimal eşittir.

b. Fasıklar: Fasıkların rüyalarında galip olan karmakarışık olmaktır. Bu gibi kimselerin rüyalarında doğruluk payı azdır.

c. Kâfirler: Bu grubun rüyasında doğruluk çok nadir olarak rastlanan bir şeydir. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Rüyası en doğru olanınız, sözü en doğru olanınızdır"[627] ifadesi buna işaret etmektedir. Bu hadisi Müslim rivayet etmiştir. Rüyada ayaklarından bağlı olduğunu görme bölümünde bu hadise inşallah işaret edilecektir. Hz. Yusuf aleyhisselâm ile birlikte hapiste yatan iki kişiyle, onların hükümdarlarının rüyaları ve başkaları örneğinde olduğu gibi bazı kâfirlerin sadık rüyalar gördükleri vaki olmuştur.

"Peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür." Peygamberlik, Hz. Peygamber ile birlikte sona erdiği halde rüyanın peygamberlikten bir cüz olması, problemli bir durum olarak görülmüştür. Bunun cevabında şöyle denilmiştir: Rüyayı gören Hz. Peygamber ise bu gerçekten onun peygamberliğinin cüzlerinden bir cüzdür. Hz. Peygamber'in dışında birisi rüya görmüşse bunun, peygamberliğin cüzlerinden bir cüz olması mecaz yollu bir ifadedir. Hattâbî şöyle demiştir: Söylediğine göre hadisin manası şudur: Rüya, peygamberliğin geri kalan bir parçası olarak değil, (gaybî haber alma açısından) peygamberliğe benzer olarak gelir.

Bazılarına göre hadisin manası şudur: Rüya, peygamberlik ilminin bir parçasıdır. Zira peygamberlik her ne kadar sona ermişse de ilmi bakidir.

Buna göre hadisin manası şöyle olur: Rüya Yüce Allah'tan gelen bir haber-i sadıktır, yoksa yalan değildir. Nitekim nübüvvetin manası da Allah'tan gelen ve

---

Müslim, "Rüya", 6.

hakkında yalan söylemenin caiz olmadığı doğru haber demektir. Netice olarak rüya, haberin doğruluğu açısından peygamberliğe benzemiştir.[628]

2- Doğru Rüyalar Allah'tandır

• Ebû Katâde'nin nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Doğru rüya Allah tarafındandır. Hulm de şeytandandır" buyurmuştur.[629]

3- Sevilen Rüyalar Allah'tan, Sevilmeyen Rüyalar Şeytandandır

• Ebû Said el-Hudrî'nin nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Herhangi biriniz sevdiği bir rüya görürse bilsin ki o muhakkak Allah tarafındandır. Rüya sahibi bu rüyası üzerine Allah'a hamd etsin ve başkasına da söylesin. Bunun dışında hoşlanmadığı bir rüya gördüğünde de muhakkak bu rüya da şeytandandır. Bu takdirde rüya sahibi rüyanın şerrinden Allah'a sığınsın ve rüyasını kimseye söylemesin. Böylece o rüya kendisine zarar vermez."[630]

Açıklama:

"Rüyanın Allah tarafından olduğu." Yani hadiste "saliha" şeklinde kayıtlansa da rüyanın mutlak olarak Allah'tan olduğu. Rüyanın salih olarak nitelenmesi, şeytanın müdahalesine imkân olmaması açısındandır. Buna karşılık şeytanın müdahalesinin mümkün olduğu rüyalarda rüyanın ona nispet edilmesi mecazidir. Çünkü bütün rüyalar, yaratılma ve takdir edilme açısından Allah tarafındandır. Rüyanın Allah'a izafe edilmesi onu şereflendirmek içindir.

Mühelleb şöyle demiştir: Şarî karışıklıktan halis olan rüyaya salih ve sadık adını vermiştir ve bunu Yüce Allah'a izafe etmiştir. Karışık rüyalara ise "hulm" adını vermiş ve bunu şeytana izafe etmiştir. Zira böyle bir rüya, şeytanın benzeri yaratılmıştır. Resûlullah insanlara şeytanın hilesini bildirmiş, onlara kendilerini üzme ve korku salma noktasında şeytanı maksadına ulaştırmamaları için bunu savuşturmanın yolunu göstermiştir.

"Ve rüyasını kimseye söylemesin. Böylece o rüya kendisine zarar vermez." Kısacası salih rüya adabı olarak üç şeyden söz etmek mümkündür: Rüya gören bundan dolayı Allah'a hamd etmeli, bunu bir müjde olarak almalı ve başkalarına anlatmalıdır. Fakat kendisinden hoşlanmayana değil, kendisini sevene anlatmalıdır. Kısacası hoşlanılmayan bir rüya adabı olarak dört şeyden söz edilmiştir. Görülen rüyanın şerrinden ve şeytanın kötülüğünden Allah'a sığınmalı, uykusundan uyandığında üç kez sol tarafına tükürmeli ve bu rüyayı hiç kimseye anlatmamalıdır.[631]

628 Fethulbari.
629 Buhârî. 6984
630 Buhârî. 6985
631 Fethulbari.

4- Kötü Rüya Görüldüğünde Yapılması Gereken Şey

• Ebû Katâde'nin nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Salih rüya Allah tarafındandır. Hulm de şeytandandır. Biriniz hulm gördüğünde bundan Allah'a sığınsın, sol tarafına tükürsün. Bu suretle o düş, sahibine zarar vermez."[632]

5- Mü'minin Rüyasının Nübüvetten Bir Cüz Olduğu

• Enes b. Malik'in Ubâde b. es-Sâmit'ten nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Mü'minin rüyası peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür" buyurmuştur.[633]

6- Sevinç ve Ferahlık Veren Rüyalar

• Ebû Hureyre'nin nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Peygamberlikten geriye mübeşşirattan başka bir şey kalmadı" buyurmuştur.[634]

Açıklama:

"Peygamberlikten geriye mübeşşirattan başka bir şey kalmamıştır." Bunun manası bana mahsus olan peygamberlikten mübeşşirattan başka geriye bir şey kalmamıştır demektir. Resûlullah bunu daha sonra "rüya" ile tefsir etmiştir.

İbn Abbas hadisinde Resûlullah'ın bu sözü vefatı ile sonuçlanan hastalığında söylediği nakledilmiştir. Müslim, Ebû Dâvûd ve Nesâî'nin rivayet ettikleri bir habere göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vefatıyla sonuçlanan hastalığında başı sarılmış bir halde evinin kapısı üzerinde asılı olan perdeyi açtı. Cemaat Ebû Bekir'in arkasında saf tutmuştu. Efendimiz şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Müslümanın gördüğü veya ona gösterilen salih rüyadan başka peygamberlik müjdecilerinden geriye bir şey kalmamıştır."[635]

Mühelleb şöyle demiştir: Kısacası "rüya"yı "müjdeciler" şeklinde yorumlamak, genellikle göz önüne alınarak yapılan bir şeydir. Çünkü rüyalardan "uyarıcı" olanlar da vardır. Bunlar da sadık rüyalar olup, Yüce Allah mü'min kuluna şefkatinden dolayı meydana gelecek bir şeyi henüz gerçekleşmeden önce ona hazırlansın diye göstermektedir.

İbnü't-Tîn şu açıklamayı yapar: Hadisin manası şöyledir: Vahiy benim vefatımla birlikte kesilecektir. İleride olacakları öğrenmek için rüyadan başka bir araç kalmayacaktır. Ancak İbnü't-Tîn'e "Bir de ilham vardır" diye itiraz edilmiştir. Çünkü ilhamda da ileride olacakları haber verme niteliği vardır. İlham, peygamberler açısından rüyada olduğu gibi vahiy mesabesindedir.

---

632 Buhârî. 6986
633 Buhârî. 6987
634 Buhârî. 6990
635 Müslim, "Salât", 207; Ebû Dâvûd, "Salât", 147; Nesâî, "Tatbik", 8, 62.

Hz. Ömer'in menkıbelerinde yer alan hadiste geçtiği üzere ilham, peygamber olmayan kimseler için de sözkonusudur. "Geçmiş ümmetlerde muhaddesler bulunmaktaydı." Hadiste geçen "muhaddes" kelimesi, ilhama mazhar olanlar şeklinde tefsir edilmiştir.

7- Rüyada Hz Peygamber'i Görmek

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Ben Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den işittim. Şöyle buyuruyordu: "Kim beni rüyasında görürse muhakkak o, uyanık bir halde görecektir. Çünkü şeytan benim kılığıma giremez."[636]

Ebû Abdullah el-Buhârî şöyle demiştir: İbn Sîrîn, hadiste sözü edilen durum, kişi Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i kendi özel suretinde gördüğü zaman geçerli olur demiştir.[637]

• Enes'in nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kim beni rüyada görürse muhakkak o beni görmüştür. Çünkü şeytan benim kılığıma giremez. Mü'minin rüyası, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür."[638]

• Ebû Katâde'nin nakline göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Salih olan rüya Allah tarafındandır. Hulm de şeytandandır. Kim rüyada hoşuna gitmeyecek bir şey görürse (uyanınca) sol tarafına üç defa 'tuh' desin ve şeytanın şerrinden Allah'a sığınsın. Bu suretle o düş, sahibine zarar vermez ve muhakkak ki şeytan benim kılığıma giremez." [639]

Açıklama:

"Ebû Abdullah el-Buhârî şöyle demiştir: İbn Sîrîn, hadiste sözü edilen durum, kişi Hz. Peygamber'i kendi özel suretinde gördüğü zaman geçerli olur demiştir." İbn Sîrîn'e adamın biri Resûlullah'ı rüyasında gördüğünü söyleyince ona şöyle dedi: "Gördüğünü bana anlat." Rüyayı gören kişi ona İbn Sîrîn'in bilmediği birtakım niteliklerden bahsedince "Sen Resûlullah'ı görmemişsin" dedi. Bu haberin senedi sahihtir. Ben Hâkim'de sözkonusu haberi teyid eden bir rivayete rastladım. Asım b. Küleyb'in nakline göre babası şöyle anlatmıştır: İbn Abbas'a "Hz. Peygamber'i rüyamda gördüm" dedim. Bana "Onu bana anlat" dedi. Ben de Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ı hatırladım ve onu Resûlullah'a benzettim. İbn Abbas "Onu görmüşsün" dedi. Bu haberin isnadı ceyyiddir.

Kurtubî şöyle der: Bu hadisin tevilinde sahih olanı şudur: Resûlullah'ın söylemek istediği, onun her durumda görülmesi batıl olmadığı gibi bu, karmakarışık

636 Buhârî. 6993
637 Fethulbari.
638 Buhârî. 6994
639 Buhârî. 6995

rüyalardan da değildir. Tam tersine bu –kendi kılığı dışında görülmüş olsa bile- özünde hak ve gerçektir ve bu şekil şeytandan değildir. Aksine Yüce Allah tarafındandır. Kadı Ebû Bekir b. et-Tayyib ve başkalarının görüşü bu doğrultudadır. "O hakkı görmüştür" ifadesi bunu teyid etmektedir.

"Kim beni rüyada görürse muhakkak o beni görmüş gibidir." Benim bu ifadeden anladığım şudur: Resûlullah şunu demek istiyor: Beni rüyasında herhangi bir kılıkta gören kimse, bundan sevinsin ve bunun hulm olan batıl değil, Allah'tan gelen bir hak rüya olduğunu bilsin. Çünkü şeytan benim kılığıma giremez. [640]

8- Geceleyin Görülen Rüya

• Ebû Hureyre'nin nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Bana sözlerin anahtarları verildi. Bana korku salmak suretiyle yardım edildi. Dün gece uyuduğum bir sırada bana yeryüzünün hazinelerinin anahtarları getirildi. Hatta bunlar avucumun içine konuldu." [641]

• Abdullah b. Ömer'in nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Bu gece rüyamda kendimi Kabe'nin yanında buldum. Orada esmer bir adam gördüm ki, o görmekte olduğum esmer erkeklerin en güzeliydi. Onun kulak memelerini geçmiş bir saçı vardı ki o da görmekte olduğum saçların en güzel türünden olup, bunları taramıştı ve bu saçlardan su damlıyordu. Bu zat iki adam üzerine -yahut iki kişinin omuzları üzerine- dayanarak Kabe'yi tavaf ediyordu. Ben 'Bu kimdir?' diye sordum. 'Bu, Meryem'in oğlu Mesih'tir' denildi. Sonra birden kıvırcık saçlı, sağ gözü şaşı, sanki salkımındaki emsalinden dışarı çıkmış iri bir üzüm tanesi gibi olan bir adamla karşılaştım. 'Bu kimdir?' diye sordum. Bana 'Deccal, Mesih'tir' denildi." [642]

Açıklama:

"Geceleyin görülen rüya." Yani bir kimsenin geceleyin gördüğü rüya gündüz gördüğü rüya ile bir midir yoksa birbirinden farklı mıdır? Bunların her birinin zamanı arasında farklılık var mıdır? Buhârî attığı bu başlıkla Ebû Said'in naklettiği "Rüyanın en sadık olanı, seher vakti görülenidir" şeklindeki hadise işaret etmektedir. Bu hadisi Ahmed b. Hanbel merfu olarak nakletmiş, İbn Hibban sahih olduğunu belirtmiştir.[643] Nasr b. Yakub ed-Dineverî'nin ifadesine göre gecenin başlarında görülen rüya geç çıkar. Gecenin ikinci yarısından sonra görülen ise görüldüğü anın durumuna göre farklı hızda çıkar. Rüyaların içinde en çabuk çıkanı seher vakti görülendir. Özellikle tan yeri ağardığı esnada görülen rüya en hızlı çıkandır.

640 Fethulbari.
641 Buhârî. 6998
642 Buhârî. 6999
643 Ahmed b. Hanbel, III, 68; İbn Hibban, Sahih, XIII, 407.

9- Gündüz Görülen Rüya

Abdullah b. Avn'ın naklîne göre İbn Sîrîn "Gündüz görülen rüya, gece görülen rüya gibidir" demiştir.

• Enes b. Malik şöyle anlatmıştır: Resûlullah, Milhan kızı Ümmü Haram'ı ziyaret etmek maksadıyla arasıra yanına giderdi. Ümmü Haram, Ubâde b. es-Sâmit'in nikâhı altında idi. Bir gün Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yine ziyaret maksadıyla onun yanına geldi. Milhan ona yemek ikram etti ve başını taramaya başladı. Resûlullah bir süre uyudu, sonra gülümseyerek uyandı.[644]

Ümmü Haram olayın devamını şöyle nakletti: Resûlullah'a "Ya Resulallah! neye gülüyorsun?" diye sordu. Resûlullah "Rüyamda bana ümmetimden bir kısım mücahidlerin şu deniz ortasında tahtlar üzerindeki hükümdarlar gibi –veya tahtlar üzerine kurulmuş hükümdarlar misali- gemilere binerek Allah yolunda deniz savaşına gittikleri gösterildi de ona gülüyordum!" buyurdu. –ifadeyi veya diye şüphe ile söyleyen ravi İshak'tır.- Ümmü Haram şöyle devam etti: Ben "Ya Resulallah! Beni de o deniz gazilerinden kılması için Allah'a dua ediver!" diye rica ettim. Resûlullah da ona dua buyurdu. Sonra başını yastığa koydu.

(Bir müddet daha uyudu.) Sonra yine gülümseyerek uyandı. Bunun üzerine yine ben tekrar "Ya Resulallah! neye gülüyorsun?" diye sordum. Resûlullah bu defa da önce dediği gibi "Bana yine ümmetimden bazı kimselerin -tıpkı birincide olduğu gibi- Allah yolunda gazaya gittikleri gösterildi." Ümmü Haram şöyle dedi: Ben Resûlullah'a "Ya Resulallah! Beni de onlardan kılması için Allah'a dua ediver!" dedim. Resûlullah "Sen önceki gazilerdensin!" buyurdu. (Enes b. Malik dedi ki:) "Ümmü Haram, Muaviye b. Ebû Süfyan'ın zamanında deniz gazasında gemiye binmişti, fakat denizden karaya çıktıkları zaman Ümmü Haram bindirildiği hayvandan düştü de oracıkta can verdi." [645]

10- Hulmun Şeytandan Olduğu

• Resûlullah'ın sahabilerinden ve süvarilerinden Ebû Katâde el-Ensârî şöyle demiştir: Ben Resûlullah'tan işittim şöyle buyuruyordu: "Rüya Allah tarafındandır. Hulm de şeytandandır. Herhangi biriniz hoşlanmadığı bir rüya görecek olursa (uyanınca hemen) sol tarafına tükürsün ve ondan Allah'a sığınsın. Bu suretle o rüya, o kişiye zarar vermez."[646]

11- Görmediği Bir Rüyayı Gördüğünü İddia Etmek

• İbn Abbas'ın nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Her kim görmediği bir rüyayı gördüm diye iddia ederse (kıyamet gü-

644 Buhârî. 7001
645 Buhârî. 7002
646 Buhârî. 7005

nünde) ona iki arpa tanesini birbirine düğümlemesi teklif edilir ve hiçbir zaman bunu yapamaz. Her kim de bir topluluğun duyulmasını istemediği veya bundan kaçındığı bir konuşmayı dinlemeye çalışırsa onun iki kulağına kıyamet gününde kurşun dökülür. Her kim de bir suret resmederse ona hayat verecek kudrette olmadığı halde 'Haydi buna ruh üfle' diye teklif olunarak azap edilir."[647]

• İbn Ömer'in nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Yalanların en büyüğü, kişinin rüyasında görmediği şeyi gözleriyle gördüğünü iddia etmesidir" demiştir.[648]

Açıklama:

"Görmediği bir rüyayı gördüğünü iddia etmek." Yani bunu yapan kişinin kınanmış olduğu.

Bu hadis üç hüküm içermektedir. Rüyası hakkında yalan söylemek, sözünün dinlenmesinden hoşlanmayan kimsenin sözüne kulak vermek ve suret yapmaktır. Libas bölümünün son kısımlarında "Her kim bir suret yaparsa..." hadisi açıklamasıyla birlikte geçmişti. Görmediği rüyayı gördüğünü iddia etmeye gelince, Taberî şöyle demiştir: Uyanıkken yalan söylemek, bazen görmediği rüyayı gördüğünü iddia ederek yalan söylemekten daha çok fesada yol açar.

Zira bu, adam öldürme veya bir had cezası ya da birinin malını çalma hakkında yalan yere şahitlik olabilir. Böylesi yalan şahitlik daha çok fesada yol açtığı halde görmediği rüyayı gördüğünü iddia ederek yalan söylemeye bu derece tehdit yönlendirilmesi, rüya hakkında yalan söylemenin göstermediği rüyayı gösterdi diye Allah'a yalan iftira atmaktan kaynaklanmaktadır.

Allah'a yalan iftirası atmak, yaratıklara yalan iftira atmaktan çok daha ağırdır. Çünkü Yüce Allah *"Onlar (kıyamet gününde) Rablerine arz edilecekler, şahitler de 'işte bunlar Rablerine karşı yalan söyleyenlerdir' diyecekler"*[649] buyurmaktadır. Rüya hakkında yalan söylemek "Rüya peygamberlikten bir cüzdür" hadisi dolayısıyla Allah'a yalan iftira etmek anlamındadır. Peygamberliğin cüzlerinden birisi olan şey, Yüce Allah tarafındandır.

"Ona iki arpa tanesini birbirine düğümlemesi teklif edilir" ifadesi terim anlamındaki mükellef kılma değildir. O, daha önce geçtiği üzere azap etmenin kinayeli anlatımıdır.

Kulağına kurşun dökme şeklindeki tehdit, cezanın yapılan suçun cinsinden olmasından kaynaklanmaktadır. Hadis metninde geçen "el-anük" erimiş kurşun demektir.

647 Buhârî. 7042.
648 Buhârî. 7043
649 Hud 11/18.

İbn Ebî Cemre şöyle demiştir: Hadisten kulluk niteliğinden dışarı çıkan kimsenin çıktığı oranda cezayı hak ettiği anlaşılmaktadır. Hadiste bunu bilmeyen kimsenin bilmemesi dolayısıyla mazur olmayacağı uyarısı yapılmaktadır. Bu konuda batıl bir tevile sapan da aynı şekildedir. Çünkü haberde bunun haram olduğunu bilenle bilmeyen arasında herhangi bir fark gözetilmemektedir.

"Yalanların en büyüğü" "efrâ" ismi, ism-i tafdil ölçüsünde olarak yalanların en büyüğü demektir. "el-Firâ" "el-firye" kelimesinin çoğuludur. İbn Battal "el-firye" hayret uyandıracak büyük yalan demektir.[650]

12 Hoşlanmadığı Bir Şeyi Görenin Onu Kimseye Söylememesi

• Ebû Seleme şöyle anlatmıştır: Andolsun ben rüya görürdüm de bu rüya beni hasta ederdi. Nihayet Ebû Katâde'den işittim. Şöyle diyordu: Ben de rüya görürdüm de gördüğüm rüya beni hastalandırırdı. Nihayet Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den işittim. O şöyle buyuruyordu: "Güzel rüya Allah tarafındandır. Herhangi biriniz sevdiği bir şeyi gördüğünde bunu kendisini seven kimselerden başkasına anlatmasın. Hoşlanmadığı bir şey gördüğü zaman ise bu rüyanın ve şeytanın şerrinden Allah'a sığınsın ve sol tarafına üç defa tükürsün ve sakın bu kötü rüyasını kimseye söylemesin. Çünkü böyle yaparsa o çirkin rüya kendisine zarar veremez." [651]

• Ebû Said el-Hudrî'nin nakline göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Herhangi biriniz sevdiği bir rüya görürse (bilsin ki) o Allah tarafındandır. Rüya sahibi bu rüyası üzerine Allah'a hamd etsin ve onu başkasına da söylesin. Bunun dışında hoşlanmadığı bir rüya gördüğünde de muhakkak ki bu rüya da şeytandandır. Bu halde onu gören şerrinden Allah'a sığınsın ve rüyasını kimseye söylemesin. Çünkü böyle yaparsa o rüya, sahibine zarar vermez.[652]

Açıklama:

"Bunu kendisini seven kimselerden başkasına anlatmasın." Daha önce geçtiği üzere bunun hikmeti şudur: Kişi gördüğü güzel rüyayı kendisini sevmeyene anlattığında o kişi rüyasını ya kininden ya da kıskançlığından onun sevmeyeceği şekilde tabir eder ve rüya onun anlattığı şekilde çıkar ya da üzüntüsünden ve sıkıntısından dolayı bu rüyadan kendi nefsine de acele ile bir pay çıkarır. Bundan dolayı kendisini sevmeyen kimseye rüyasını anlatmaması emredilmiştir.[653]

650 Fethulbari.
651 Buhârî. 7044
652 Buhârî. 7045
653 Fethulbari.

13- Rüyanın Tabiri Çıkmadığında Bunun İlk Tabir Edene Ait Olduğu Görüşünü Kabul Etmeme

İbn Abbas şöyle anlatmıştır: Bir kişi Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldi ve şöyle dedi: "Ya Resulallah! Ben bu gece rüyamda yerle gök arasında bir bulut gördüm. Ondan yere yağ ve bal damlıyordu. İnsanların da ondan avuç avuç almakta olduklarını gördüm. Kimi çok, kimi az topluyordu. Bu sırada yerden göğe doğru bir ip uzandığını ve senin bu ipe tutunup, yukarıya doğru yükseldiğini gördüm. Sonra o ipi başka bir kişi tuttu, o da yükseldi. Sonra bir başkası tuttu fakat bu defa ip koptu. Sonra ip bağlanıp birleştirildi.

Bunun üzerine Ebû Bekir "Ya Resulallah! Babam, anam sana feda olsun! Allah aşkına bana müsaade ediniz de bu rüyayı ben tabir edeyim!" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona "Haydi tabir et!" diye izin verince Ebû Bekir şöyle dedi: Bu zatın gördüğü bulut İslam'dır. Ondan damlayan yağ ve bal Kur'an'dır. Onun tadı damlayacaktır. Kur'an'dan kimi çok, kimi az faydalanacaktır. Gökten yere erişen ip de üzerinde bulunduğun hak ipidir. Sen onu tutuyorsun, Allah da seni yükseltiyor. Sonra onu başka biri tutacak ve o da yükselecek. Sonra bir başkası tutacak, o da yükselecek. Sonra onu bir diğeri tutacak fakat ip kopacak. Sonra onun için bağlanacak, o da yükselecek.

Bu tabirin sonunda Ebû Bekir "Ya Resulallah! -babam sana feda olsun- bana haber ver! Bu tabirimde isabet mi ettim yoksa hata mı ettim?" diye sordu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Bazısında isabet, bazısında hata ettin" buyurdu. Ebû Bekir "Ya Resulallah! Hata ettiğim şeyi Allah rızası için bana haber versen!" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Allah adına and vererek ısrar etme!" buyurdu.[654]

Açıklama:

"Rüyanın tabiri çıkmadığında bunun ilk tabir edene ait olduğu görüşünü kabul etmeme." İmam Buhârî attığı bu başlıkla Enes hadisine işaret eder gibidir. Enes'in naklettiği hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Rüya ilk tabir edenindir" buyurmuştur. Bu hadis zayıftır fakat hadisin Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce'de hasen isnadla yer alan şahitleri vardır. Hakim'in sahihdir değerlendirmesi ile Ebû Rezîn el-Ukaylî'den nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Rüya tabir edilmediği sürece bir kuşun ayağındadır. Tabir edildiğinde (nasıl tabir edilmişse) öylece çıkar."[655]

Dârimî'de hasen isnadla Süleyman b. Yesar'ın nakline göre Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir: Medine halkından bir kadının kocası tüccardı ve ticaret dolayısıyla seyahatlere çıkıyordu. Bu kadın Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek "Kocam kayıp, beni hamile olarak bıraktı. Rüyamda evimin direğinin kırıldığını ve

654 Buhârî. 7046
655 İbn-i Mace, "Tabirü'r-rüyâ", 7.

şaşı gözlü bir çocuk doğurduğumu gördüm" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Hayırdır! İnşallah kocan sağ salim dönecek. Sen itaatkâr bir çocuk doğuracaksın" dedi. Kadın bu rüyayı üç kez anlattı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in evde bulunmadığı bir sırada yine geldi. Ben ona rüyasını sorunca bana da anlattı. Ona "Rüyan doğru çıkarsa kocan ölecek, sen itaatkâr olmayan bir çocuk doğuracaksın" dedim. Kadın ağlamaya başladı. Bu sırada Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geldi ve "Ya Aişe böyle yapma! Bir müslümanın rüyasını tabir edeceğinizde hayra yorunuz. Çünkü rüya onu görenin tabir ettiği gibi çıkar" buyurdu.[656]

Tabirciler, rüya gören kimsenin doğru konuşması, yatmadan önce abdest alıp sağ yanına yatması, uyumadan önce eş-Şems, el-Leyl, et-Tin ve el-İhlas, el-Felak ve en-Nas surelerini okuması adaptandır demişlerdir. Sonra kişi şöyle dua eder: "Allah'ım! Kötü rüyadan sana sığınırım. Uyanıkken ve uykuda şeytanın oynamasından sana sığınırım. Ya Rabbi! Senden salih, sadık, faydalı, hatırlanan ve unutulmayan dua dilerim. Ya Rabbi! Bana rüyamda sevdiğimi göster." Kişinin gördüğü rüyayı bir kadına, düşmana ve cahile anlatmaması âdâptandır. Rüya tabircisinin onu güneş doğarken, batarken, tam tepede iken ve geceleyin tabir etmemesi de adaptandır.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1- Rüya daha önce açıklandığı üzere ilk tabircinin değildir.

2- Rüya ilmini ve tabirini öğretmek ve onun tabirini sormaktan gaflete düşmemek gerekir. Bunun fazileti rüyanın bazı gaybî bilgileri ve kainatın esrarını kapsamasıdır. İbn Hübeyre şöyle demiştir: Önce ve sonra Ebû Bekir'in sorması ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in cevap vermesi onun Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in karşısında rahat davrandığını ve sevgisine güvenerek nazlı bir tavır takındığını göstermektedir.

3- Rüya ancak alim, güvenilir bir öğütçü ve sevimli bir kişi tarafından tabir edilir.

4- Rüya tabir eden bazen hata ederken, bazen isabet edebilir. Tabir aliminin tabiri söylemektense gizlemek daha ağır bastığı durumlarda rüyanın tamamını veya bir kısmını tabir etmemelidir. Mühelleb şöyle der: Bunun yeri bu konuda genellik sözkonusu olduğundadır. Buna karşılık görülen rüya meselâ bir kişiye mahsussa o kişinin kendisini sabra hazırlaması ve hadisenin başına gelmesini ciddiye alması için tabir etmekte sakınca yoktur.

5- Niyeti halisane ve kendini beğenmekten emin olduğu takdirde bir alimin güzel becerdiği şeyi izhar etmesi caizdir. Bir alim, kendisinden daha alim olan açıktan veya buna benzer bir yolla izin verdiği takdirde onun huzurunda bilgisini ortaya koyabilir.

656 Dârimî, "Rüya", 10.

6- Böyle bir durumda alim fetva ve hüküm verebilir. Öğrencinin kendisine hükmü bildirmesi için Allah aşkına diye müracaatta bulunması caizdir.

14- Rüya Tabirini Sabah Namazının Ardından Yapmak

• Semura b. Cündeb şöyle anlatmıştır: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Herhangi biriniz rüya gördü mü?" diye sık sık sorduğu olurdu. Bunun üzerine Allah'ın anlatmasını dilediği biri olursa çıkar rüyasını anlatırdı. Bir gün Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, sabah vakti bize kendi gördüğü rüyasını şöyle anlattı: "Bu gece bana iki kişi geldi. Beni (rüyada) uyandırdılar ve 'Bizimle yürü!' dediler. Ben de onlarla birlikte yürüdüm. Nihayet yatmakta olan bir adamın yanına vardık. Bunun başucunda da elinde taş bulunan başka bir adam durmuş, o yatan adamın başını taşla vurup kırıyordu. Taşı başına her vurduğunda taş o tarafa yuvarlanıp gidiyordu. Atan adam da arkasından koşuyor ve onu tekrar alıp getiriyordu. O dönüp gelmeden berikinin başı iyi oluyor ve eski haline dönüyordu. Sonra taşı getiren adam yatan adamın üzerine dönüyor ve ona birinci defa yaptığının aynısını yapıyordu." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle devam etti: "Ben bu iki kişiye 'Subhanallah! Bu iki kişi nedir?' diye sordum. Bana 'Yürü, yürü!' dediler. Bizler yürüdük ve sonunda arka üstü yatmakta olan bir adamın yanına geldik. Onun başucunda da elinde demirden çatal bir kanca bulunan başka bir adam ayakta duruyordu. Ayakta duran adam yatan adamın yüzünün bir tarafı üzerine eğiliyor ve ağzının yan tarafını ta başının arkasına kadar yırtıp parçalıyordu. Yine onun boğazını da başının arkasına kadar kesip parçalıyor, gözünü de başının arkasına kadar yırtıp parçalıyordu." Ravi dedi ki: Ebû Reca "يشرشر=kesiyor" yerine "يشق=yarıyor" ifadesini kullanmış da olabilir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle devam etti: "Sonra bu adam onun ağzının diğer tarafına geçiyor ve orasını da ilk yaptığı gibi yarıp parçalıyordu. Bu kısmı parçalamayı bitirinceye kadar ağzın diğer yanı eskiden olduğu gibi iyileşiyordu. Sonra adam tekrar oraya dönüyor, orasını birinci defada yaptığı gibi kesip yarıyordu." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- dedi ki: "Ben yine yanımdaki iki kişiye 'Subhanallah! Bu iki adamın hali nedir?' diye sordum." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle devam etti: "O iki kişi bana 'Yürü, yürü!' dediler. Biz yine yürüdük ve tennur (fırın/tandır) gibi bir şeyin yanına geldik."

Ravi dedi ki: Zannederim ki o şöyle diyordu: "Bir de baktık ki onun içinde karışık bağırmalar ve birçok sesler vardı." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle devam etti: "Biz onun ağzına doğru baktık ki içeride birçok çıplak erkekler ve çıplak kadınlar vardı. Onların aşağısından kendilerine bir ateş alevi geliyordu. Onlara bu alev geldikçe bağırıp çağırıyorlardı." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle devam etti: "Yanımdaki iki kişiye 'Bu çıplak erkekler ve kadınlar nedir?' diye sordum. O ikisi bana 'Yürü, yürü!' dediler. Biz yine yürüdük ve bir nehir üzerine geldik." Ravi dedi ki: Zannediyorum ki o şöyle diyordu: "Nehir kan gibi

kırmızı idi. Bir de baktık ki bu nehirin içinde yüzmekte olan bir adam vardı. Nehrin kenarında da yanıbaşında birçok taş toplamış bir adam vardı. Nehirdeki bu adam yüzdüğü kadar yüzüyor, sonra yanında taşlar toplayan adamın yanına geliyor ve ona doğru ağzını açıyor. Kenardaki adam da ona bir taş atıp yutturuyor. Bunun üzerine nehirdeki adam yüzerek geriye doğru gidiyor. Sonra tekrar kenardakine doğru dönüp geliyor. Kenardakinin yanına her dönüşünde onun ağzının içine bir taş daha atıyor ve ona taşı yutturuyor."

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- dedi ki: "Yanımdaki iki kişiye 'Bu iki adamın hali nedir?' diye sordum. Bana 'Yürü, yürü!' dediler." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- dedi ki: "Biz yine yürüdük ve sonunda gördüğüm en çirkin görünüşte olan çirkin manzaralı bir adamın yanına geldik. Bir de baktık ki onun yanında yatmakta olduğu ve etrafında koşmakta bulunduğu bir ateş vardır. Ben yine o iki kişiye 'Bu adamın hali nedir?' diye sordum. Onlar da bana 'Yürü, yürü!' diye emrettiler. Biz yine yürüdük. Sonunda uzun ağaçlar ve bol bitkilerle sarılmış bir bahçeye geldik. Bahçede baharın her bir çiçeğinden vardı. Bahçenin ortasında çok uzun boylu bir adam vardı ki ben onun semaya doğru uzanan başını hemen hemen göremiyordum. Adamın etrafında da asla görmediğim kadar pek çok çocuklar vardı. Ben yanımdaki iki kişiye 'Bu uzun adam ve bu çocuklar nedir?' diye sordum. O iki kişi bana 'Yürü, yürü!' dediler. Biz yine yürüdük ve sonunda büyük bir bahçeye vardık. Ben asla ondan daha büyük ve daha güzel bir bahçe görmüş değilim. Yanımdaki iki kişi bana 'Bu ağaçların içinde yükseğe çık!' dediler. Biz o ağaçların içlerinde yükseklere doğru çıktık. Nihayet altın ve gümüşten tuğlalarla bina edilmiş olan bir beldeye ulaştık. Şehrin kapısına geldik ve açılmasını istedik. Kapı bizim için açıldı. Kapıdan şehre girdik. Bizleri onun içinde birtakım adamlar karşıladılar ki, bunların vücutlarının yarısı gördüğüm en güzel insan şeklinde, diğer yarısı da gördüğüm en çirkin insan şeklinde idi. Yanımdaki iki kişi o insanlara 'Gidiniz de şu nehir içine giriniz' dediler. Orada enine akmakta olan bir nehir vardı ki sanki suyu süt kadar beyazdı. O insanlar gittiler ve o nehrin içine girdiler. Sonra kendilerinden o çirkin sıfatlar gitmiş olarak en güzel surette bizim yanımıza döndüler. Yanımda bulunan iki kişi bana 'Bu şehir Adn cennetidir, işte burası senin menzilindir!' dediler. Gözlerim yükselip, yukarıya doğru baktı, bir de ne göreyim! Gökyüzündeki çok uzak bulut gibi bembeyaz bir köşk gördüm. Yanımdaki iki kişi bana 'İşte orası senin menzilindir!' dediler. Ben de onlara 'Allah sizlere bereketler ihsan eylesin! Müsaade edin de oraya gireyim' dedim.

Onlar 'Şimdi oraya giremezsin. Sen ileride oraya gireceksin!' dediler. Ben yanımda bulunan o iki kişiye 'Ben bu gece boyunca çok hayret verici şeyler gördüm. Benim gördüğüm bu şeyler nedir?' dedim. O iki kişi bana şöyle anlattı: Sana bunun haberini vereceğiz. Şu yanına geldiğin ve taş ile başı ezilen birinci adam Kur'an'ı alıyor, onu reddediyor ve farz namazı terk ederek uyuyordu. Şu

üzerine gelip, başının arkasına kadar ağzının bir tarafı, boğazı da başının arkasına kadar, gözü de başının arkasına kadar yırtılıp parçalandığını gördüğün adam da erkenden evinden gider ve öyle bir yalan söylerdi ki onun bu yalanı her tarafa yayılırdı. Şu fırın gibi binanın içinde görmüş olduğun o çıplak erkek ve kadınlar da zina eden erkekler ve kadınlardır. O nehirde yüzmekte olup üzerine geldiğin ve kendisine taş yutturulan adam ise faiz yiyen kimsedir. Bir ateş yanında onu yakıp, etrafında koşmakta olan o çirkin manzaralı adam da cehennemin bekçisi olan Malik'tir. O büyük bahçenin içinde gördüğün uzun boylu adam İbrahim peygamberdir. Onun etrafındaki çocuklar ise fıtrat üzere ölen her bir çocuğudur."

Semura dedi ki: Bazı Müslümanlar "Ya Resulallah! Müşriklerin çocukları da mı?" diye sordular. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Müşriklerin çocukları da" buyurdu ve devamla: "Kendilerinin bir kısım güzel, diğer kısımları da çirkin olan o topluluk bir kısım güzel amellerini diğer çirkin amelleriyle karıştırmış olan kimselerdir ki Allah onların suçlarını bağışlamıştır."[657]

Açıklama:

"Rüya tabirini sabah namazının ardından yapmak." Bu başlıkta Abdurrezzak'ın Ma'mer vasıtasıyla Said b. Abdurrahman'ın bazı alimlerden naklettiği şu görüşün zayıf olduğuna işaret edilmektedir: "Rüyanı kadına anlatma, onu güneş doğuncaya kadar kimseye söyleme."[658] Bu başlıkta ayrıca tabircilerin müstehab olan rüya tabirinin güneş doğduktan itibaren dörde kadar ve ikindiden akşam namazının öncesine kadar yapılmasıdır şeklindeki görüşlerine red vardır. Çünkü hadis, rüya tabirinin güneş doğmadan önce yapılmasının müstehab olduğunu göstermektedir. Bu, tabircilerin rüyanın namaz kılmanın mekruh olduğu vakitlerde tabir edilmesinin mekruh olduğu şeklindeki görüşleriyle çelişmez.

Mühelleb şöyle demiştir: Sabah namazı vakti rüya tabiri diğer vakitlerden daha evladır. Çünkü rüya gören kişi onu kısa bir süre önce gördüğü ve henüz unutmadığı için aklında tutar. Ayrıca tabircinin zihni dağılmamış, geçimiyle ilgili şeyler konusunda düşüncesi fazla meşgul olmadığından rüyayı gören rüya sebebiyle kendisine arz olan şeyi bilir ve hayırla sevinir, kötülükten kaçınır ve buna hazırlanır. Belki de rüyasında bir masiyete karşı uyarı vardır ve bu sayede o masiyetten kaçınır. Gördüğü rüya bir iş konusunda uyarı niteliğinde olup, onu gören o hususta tetikte olur. Rüya tabircisi son olarak şöyle der: Bunlar rüyanın günün ilk saatlerinde tabir edilmesinin birkaç faydasından ibarettir.

"وانهما ابتعثاني" yani onlar beni uyandırdılar. "بالصخرة لرأسه فيثلغ رأسه" başını yardı. "فيتدهده الحجر", onu yukarıdan aşağıya attı. "تدحدح Tedehdehe" yukarıdan aşağıya düştü anlamına gelir. "فيشرشر شدقه إلى قفاه" yanağını yarıyordu. "الشدق eş-

657 Buhârî. 7047
658 Abdurrezzak, Musannef, XI, 215.

Şıdku" ağzın yan tarafı demektir. "Ke ekrehi mâ ente râin raculen mir'âten" yani çirkin manzaralı. "Ve yes'â havlehâ." Cerîr'in rivayetine göre "ve yôkiduhâ" bu kelime "yahuşşuhâ"nın tefsiri mahiyetindedir. "Ke enne mâehu'l-mahd" bu ister tatlı, ister acı olsun içine hiç su katılmamış süt demektir. "Mislu'r-rebâbeti" beyaz bulut parçası gibi demektir. "Fe yerfuduhû=onu reddeder."

İbn Hübeyre şöyle demiştir: Kur'an'ı ezberledikten sonra reddetmek büyük bir cinayettir. Çünkü bu Kur'an'da onu reddetmeyi gerekli kılan bir şey gördüğü izlenimini uyandırır. Bir kimse dünyadaki en şerefli şey olan Kur'an'ı reddettiğinde organlarının en şereflisi olan başı ezilerek ceza görür. "Fehum ez-zünâtu=Onlar zina edenlerdir." Zina edenlerle çıplaklık ilişkisi, onların rezil ve rüsvay olmayı hak etmelerinden dolayıdır. Çünkü onların âdeti bir yere geçip gizlenmek olduğundan bu gizlilikleri açığa çıkarılmak suretiyle cezalandırıldılar. Onlara azabın alt taraflarından verilmesindeki hikmet, işledikleri fiilin üreme organları vasıtasıyla olmasından dolayıdır. "Fe innehu âkilu'r-rib"=o faiz yiyendir."

İbn Hübeyre şöyle demiştir: Faiz yiyen kimsenin kızıl bir nehirde yüzmesi ve kendisine taş yutturulması, faizin altın üzerinden yapılmasındandır. Altın da kırmızı renktedir. Meleğin faiz yiyene taş yutturması, taşın o kimseye hiçbir fayda vermeyeceğine işarettir. Faiz de böyledir. Çünkü faiz yiyen, malının artacağını hayal etmektedir. Halbuki Allah onun arkasından malını telef etmektedir. "Ve evladu'l-müşrikîn=müşriklerin çocukları." Cenâiz bölümünün son kısımlarında müşriklerin çocukları ile ilgili geniş bir açıklama geçmişti. Bu hadisin zahirinden Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in müşriklerin çocuklarını ahiret hükmü açısından müslümanların çocuklarına kattığını göstermektedir. Bu "Onlar babalarına tabidirler" ifadesiyle çelişmez. Çünkü bu dünya hükmü açısından böyledir.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1- İsra (gece yürüyüşü) birçok yerde uykuda ve uyanıkken defalarca gerçekleşmiştir.

2- Bazı asiler berzah aleminde azap göreceklerdir.

3- Hadiste bir çeşit bilgi özetleme vardır. Bu metoda göre meseleler önce toptan ele alınır, sonra zihinde topluca yer etmesi için açıklamaya geçilir.

4- Uyuyarak farz namazları geçirmemelidir.

5- Kur'an'ı ezberleyen kimse onu reddetmemelidir. Zina etmemeli, faiz yememeli ve kasten yalan söylememelidir.

6- Cennette köşkü olan kimse -peygamber ve şehit bile olsa- dünyada iken onun içinde oturmaz. Aksine öldüğünde ikamet eder.

7- İlim öğrenmelidir ve kişi ilim alacağı kimsenin ardından gitmelidir.

8- Şehitlerin fazileti vardır ve onların cennetteki yerleri mertebelerin en yükseğidir.

9- İyilikleri ve kötülükleri birbirine eşit olan kimseyi yüce Allah bağışlar.

Ya Rabbi, ey merhamet edenlerin en merhametlisi! Rahmetinle bizim günahlarımızı da bağışla.

10- Rüyaya önem vermeli, tabirini sormalıdır. Rüyanın sabah namazından sonra tabir edilmesi faziletli ve müstehaptır. Çünkü o vakitte insanın aklı henüz çeşitli meselelere dalmamıştır.

11- İmam namazdan sonra kılınacak bir sünnet yoksa ve cemaate vaaz etmek veya fetva vermek ya da aralarında hüküm vermek istiyorsa yüzünü cemaate döner.

12- İmamın cemaate dönmek için yüzünü kıbleden çevirmesi mekruh değildir. Aksine minberde bulunan hatip örneğinde olduğu gibi bu, meşrudur.[659]

15- Doğru Rüyalar Seherlerde (Görülür)

• "Bize Mervan b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Abdullah b. Vehb, Amr ibnu'l-Haris'ten, (O) Derrac Ebu's-Semh'ten, (O) Ebu'l-Heysem'den, (O da) Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen) rivayet etti ki," O şöyle dedi: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"En doğru rüyalar sabahtan biraz önceki vakitlerde (görülür)."[660]

16- Rüyayı Âlimden Veya İyiliksever Kimseden Başkasına Açıklamanın Mekruhluğu

• "Bize Muhammed b. Abdillah haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Saîd, Katâde'den, (O) İbn Sîrîn'den, (O) Ebu Hureyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- (naklen) rivayet etti ki," O şöyle buyurdu:

"Rüyayı âlimden veya iyiliksever kimseden başkasına anlatmayın!"[661]

17- Rüya Yorumlanmadıkça Gerçekleşmez

• "Bize Haşim Ibnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ya'lâ b. Atâ'dan, (O'nun) şöyle dediğini rivayet etti: Veki' b. Hudus'tan işittim, amcası Ebu Rezin el-Ukayli'den (naklen) rivayet ediyordu ki," O (yani amcası), Rasûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işitmiş:

"Rüya, anlatılmadığı sürece ancak bir kuşun ayağının üzerindedir (yani kararsızdır, gerçekleşmez). Anlatınca gerçekleşir "[662]

---

659 Fethulbari. cilt 14...

660 Tirmizi, Rü'ya, 3(4/534); Müstedrek, 4/392; Müsned, 3/29, 68. , Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Darimi

661 Tirmizi, Rü'ya, 7(4/537), Sünen-i Darimi

662 Ebu Davud, Edeb, 94(4/305); Tirmizi, Rü'ya, 6(4/536); İbn-i Mace, Rü'ya, 6(2/1288); Müsned, 4/10; Müstedrek, 4/390. , Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Darimi

18- Rüyasında Sevdiği Veya Hoşlanmadığı Bir Şey Görenin Okuyacağı Dualar

• Ebû Katâde'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Salih olan rüya, (diğer bir rivayette de) güzel rüya, Allah'tandır. Hayal ise şeytandandır. Kim, hoşlanmadığı bir şey görürse, üç kez soluna üfürsün ve şeytandan (Allah'a) sığınsın, (Eûzü billahi mineşşeytânirra-cîm, desin.) Böylece o rüya, ona zarar vermez." Bir rivayette de, üfürsün yerine "Tükürsün" denilmektedir. Bunlardan anlaşıldığına göre, kendisinde tükürük olmayan hafif üfürme kastediliyor.[663]

• Câbir'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu:

"Sizden biriniz, hoşlanmadığı bir rüya görünce üç kez soluna tükürsün ve üç kez de, Şeytandan Allah'a sığınsın ve yatmakta bulunduğu yanından öte yana dönsün."[664]

• Merfû' olan (Peygambere nisbet edilip ona yükseltilen) şu hâdisi, Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- rivayet etmiştir:

"Sizden biriniz hoşlanmadığı bir rüya görünce, onu hiç kimseye anlatmasın ve kalkıp namaz kılsın. "[665]

• Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Sizden biriniz hoşlanmadığı bir rüya görünce, üç defa tükürsün sonra:

'Allah ümme innî eûzü bike min ameli'ş-şeytanî ve seyyiâti'l-ahlâmi. Feinnehâ lâ tekûnu şey'en."

(Allah'ım! Şeytanın işinden ve rüyaların kötülüğünden ben Sana sığınırım) desin. Bunu okumakla kötü rüyanın bir tabir ve önemi kalmaz."[666]

19- Kendisine Rüya Anlatılan Kimsenin Okuyacağı Dualar

• İbni Sünnî'nin kitabından rivayet ettiğimize göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e, rüya gördüm diyen bir kimseye şöyle buyurdular: "Hayır gördün ve hayır olur." Diğer bir rivayette de şöyle varid olmuştur: "Hayıra kavuşasın ve kötülükten korunasın. Bize hayır olsun, düşmanlarımıza kötülük... Hamd, âlemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur." dedi.[667]

---

663 Buhârî. Müslim.
664 Müslim. Ebû Dâvud.
665 Tirmizî.
666 İbn-i Sünnî.
667 İbn-i Sünni... Bu hadis Nevevî- Ezkardan alınmıştır.

20- Elbisede Islaklık Olsa ve İhtilam Olunduğu Hatırlanmazsa

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Resûlullah'a, "bir kimse elbisesinde ıslaklık bulsa, ancak ihtilam olduğunu hatırlamasa (yıkanması gerekir mi?)" diye sorulmuştu.

"Evet, yıkanmalıdır!" diye cevap verdi. Sonra, ihtilam olduğunu görüp de, yaşlık göremeyen kimseden soruldu:

"Ona gusül gerekmez" dedi. Ümmü Süleym (-radıyallâhu anhâ-) sordu:

"Bunu kadın görecek olursa, kadına gusül gerekir mi?"

Buna da:

"Evet! Kadınlar, erkeklerin emsalleridir!" diye cevap verdi."[668]

Açıklama:

1- Yıkanmanın meni gelmesiyle vacib olacağını tesbit eden rivayetlerden biri de budur: Kişi, çamaşırında meni yaşlığı bulacak olsa ihtilam olduğunu hatırlamasa da yıkanmalıdır. Rüyasında ihtilam olsa bile inzal vâki olmasa, yani çamaşırında yaşlık bulamasa, ona da yıkanma gerekmemektedir. Şu halde guslün medârı, meninin gelmesidir.

2- Kadınların ihtilâm olma durumlarında hüküm erkeklerinki gibidir. Resûlullah arada fark olmadığını "Kadınlar, erkeklerin emsâlidir" diyerek ifade buyurmuştur. Şakîk aslında annebaba bir kardeş demektir. Kelime lügat olarak Şekka'dan gelir, yani bölünüp ayrılmak, kopmak demektir. Hz. Havva, Hz. Âdem'in eğesinden yaratılmış olması haysiyetiyle, kadın erkekten kopan bir parça gibi ifade edilmiştir.[669]

21- Bayanlar Rüyada İhtilam Olduğunda Guslün Gerektiği

• Yine Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Ümmü Süleym -radıyallâhu anhâ- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e: "Rüyasında, erkeğin gördüğünü gören kadın hakkında sorarak, gusül gerekip gerekmeyeceğini öğrenmek istedi. -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Evet!, suyu görürse!" cevabını verdi. Âişe -radıyallâhu anhâ- [Ümmü Süleym'e yönelip:]

"Allah hayrını versin(neler söylüyorsun)?"[670] diye ayıpladı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- [Âişe'ye yönelerek]:

---

668 Ebû Dâvud, Tahâret: 95; Tirmizî, Tahâret: 82

669 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/527.

670 Teribet Yeminike: Sağ elin topraklansın demektir. Ancak, hayret makamında bir tabirdir. Ağır bir beddua sayılmaz. Dilimizdeki Allah hayrını versin tabiri bu makamda kullanılır.

"Ey Âişe, bırak onu, (dilediğini sorsun!) Öyle olmasa (çocuklarda anne tarafına) benzerlik olur mu? Kadının suyu erkeğin suyuna üstün gelirse, çocuk dayılarına benzer; erkeğin suyu kadınınkine üstün gelirse, çocuk amcalarına benzer" buyurdular."[671]

Açıklama:

1- Bu hadis, Buhârî ve diğer kaynaklarda muhtelif vecihlerden gelmiştir. Hz. Enes'ten gelen bir vechinde Hz. Âişe, Ümmü Süleym'e, "Allah hayrını versin kadınları rezil rüsvay ettin" diyerek müdahale etmiştir. Resûlullah da: "Allah senin hayrını versin.." diye Hz. Âişe'ye müdahale etmiştir.

Bazı vecihlerde bu soruyu kimin sorduğu belirtilmez, "Bir kadın sordu" denilir.

Bir rivayette, Ümmü Süleym, mezkûr soruyu sorduğunu belirttikten sonra, "bundan utandım" der.

2- Hadiste başlıca şu hususlar dikkatimizi çekmektedir:

* Kadınlar, zaman zaman meraklarını çeken hacâletâver sorularını Resûlullah'a sorabilmektedir. -sallallâhu aleyhi vesellem- bu meselelerde, kadınlara edeb çerçevesinde cevap vermektedir. Resûlullah'ın, dinlerini öğrenmede utanma duygusunun bir engel teşkil etmemesi için çevresini bu hususta serbest olmaya teşvik etmiştir.

* Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınların da ihtilam olduğunu belirtmekte, onların menilerinin erkeğinkinden farklı olduğunu, çocukların anne veya baba tarafına benzemesinin, -bazı rivayetlerde erkek veya kız oluşlarının- bu menilerden birinin önce gelme veya üstün gelme gibi durumlarıyla alâkalı olduğunu söylemektedir.[672]

671 Müslim, Hayz: 33; Muvatta, Tahâret: 84 ; Ebû Dâvud, Tahâret: 96; Nesâî, Tahâret: 131

672 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/528-529.

15. BÖLÜM

SABAH UYANDIKTAN SONRAKİ SÜNNETLER

1- Sabah Namazının İki Rekâtlık Sünnetinin Kılınması

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yatsıyı kıldı. Sonra sekiz rekât kıldı, ardından oturarak iki rekât kıldı. Sonra ezan ile kamet arasında iki rekât kıldı. Hz. Peygamber bu iki rekâtı kılmayı asla bırakmazdı."[673]

2- Sabah Namazının Sünnetini Kısa Tutmak

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geceleyin on üç rekât namaz kılar. Sonra sabah ezanını işitince iki hafif rekât namaz kılardı.[674]

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Hz. Peygamber sabah namazından önce kıldığı iki rekâtlık sünnet namazını o kadar hafif kılardı ki ben içimden "Acaba Fatiha'yı okudu mu?" derdim.[675]

Açıklama:

İsmailî şöyle demiştir: Bu başlık "sabah namazının sünnetinin hafif olarak kılınması" şeklinde olmalıydı.

Ben (İbn Hacer) derim ki: Buhârî'nin bu başlığı koymasının önemli bir sebebi bulunmaktadır. Bu da sabah namazının sünnetinde bir şey okunmayacağını ileri sürenlerin muhalif görüşlerine işaret etmek ve namazda okumanın şart olduğunu belirtmektir.

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazının sünnetini hafif bir şekilde kılmasının hikmeti hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür: Bir görüşe göre sabah namazının farzını ilk vaktinde kılabilmek için acele ettiği söylenebilir. Kurtubî bu görüşü tercih etmiştir. Diğer bir görüşe göre gündüz namazını iki hafif rekâtla açmaktır. Nitekim o gece namazında da böyle yapardı. Bunun sebebi farz namaz veya ona benzer olan namaza dinç bir şekilde girebilmek ve tam bir şekilde hazırlanmaktır.

---

673 Buhârî. 1159
674 Buhârî. 1170
675 Buhârî. 1171

İbn Mâce, kuvvetli bir senetle Abdullah İbn Şakîk aracılığıyla Hz. Âişe'den şunu rivayet etmiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazından önce iki rekât namaz kılar ve şöyle derdi: "Sabah namazının sünnetinde okunan şu iki sûre ne güzeldir: Kul yâ eyyuhe'l-kâfirûn, kul huvallahu ehad".

Müslim'in Ebû Hureyre'den rivayetinde "sabah namazının iki rekâtında bunları okudu" demiştir.

Bu hadis, sabah namazının sünnetini kılarken yalnızca Fatiha okunacağına delil getirilmiştir. Bu, Malik'in görüşüdür. Buveytî, Şafiî'den bu hadisle amel ederek Fatiha'dan sonra Kâfirun ve İhlâs sûrelerini okumanın sünnet olduğu görüşünü rivayet etmiştir. Âlimlerin çoğunluğu da böyle söylemişlerdir.

Müslim, İbn Abbas'tan Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazının ilk rekâtında Bakara suresinde bulunan *"Kulu amenna billâhi..."* ayetlerini, ikinci rekâtında da Al-i İmran suresinde bulunan benzer ayetleri okuduğunu rivayet etmiştir.[676]

Açıklama:

Bu konu yolculukta ve hazarda sabah namazının iki rekâtlık sünnetine devam etme ile ilgilidir.

Sabah namazının iki rekâtının vacip olduğunu söyleyenler, bu hadisi delil getirmişlerdir. Bu görüş Hasan-ı Basrî'den rivayet edilmiş olup, İbn Ebî Şeybe tarafından şu şekilde rivayet edilmiştir: "Hasan, sabah namazından önce iki rekât namazı vacip görürdü."[677]

3- Sabah Namazının İki Rekâtından Sonra Sağ Yanına Uzanmak

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Hz. Peygamber sabah namazının iki rekâtını kılınca sağ yanı üzerine yatardı." [678]

Açıklama:

Bunun hikmeti hakkında şu söylenmiştir: Kalp insanın sol yanındadır. Sol yanına yatsaydı, bunda rahatlık daha fazla olduğu için uykuya dalabilirdi. Sağ yana yatmak böyle değildir. Bu yatışta kalp havada askıda durur, dolayısıyla kişi uykuya dalmaz.

Hadis, yatmanın sağ taraf üzerine tamamlanacağını göstermektedir. İbn Ebî Şeybe'nin rivayet ettiğine göre İbn Mes'ud'un bu uzanmayı reddetmesi ve İbrahim en-Nahaî'nin buna şeytanın yatması adını vermesine gelince, bu onlara

676 Bakara 136 ile Âl-i İmran 84
677 Fethulbari.
678 Buhârî. 1160

bu konuda haberin ulaşmadığına yorulur. İbn Mesud'un sözü, onun bunu vacip görmeyi reddettiğini göstermektedir. Nitekim sözünün sonunda şöyle demiştir: "Kişi selâm verdiğinde (namazın sünneti ile farzının arasını) ayırmış olur". İbn Ömer'den bunun bid'at olduğuna dair rivayet de bu şekilde yorumlanır. O bu görüşünde tek kalmış ve hatta onun yatan kimseyi uyandırmayı emrettiği rivayet edilmiştir. İbn Ebî Şeybe Hasan'ın bu yatmayı sevmediğini rivayet etmiştir. Bu konudaki tercihe şayan görüş bunun (namazın sünneti ile farzını ayırt etmek için) meşru olduğudur.

4- Ezan Okununcaya Kadar Uzanmanın ve Eşiyle Konuşmanın Caiz Olması

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazının sünnetini kılar, ben uyanık olursam benimle konuşur, uyanık olmazsam namaz için ezan okununcaya kadar uzanırdı." [679]

Açıklama:

Buhârî bu konu başlığı ile Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- buna devam etmediğine işaret etmiştir. İmamlar bunun vacip (farz) olmadığına da bu şekilde delil getirmişlerdir. Bu konuda Ebû Dâvud ve diğerlerinin kitaplarındaki Ebû Hureyre hadisinde yer alan emri de müstehaplığa yormuşlardır.

Sabah namazının sünnetinden sonra uzanmanın yararı dinlenmek, sabah namazı için daha dinç olmaktır. Buna göre sabah namazının sünnetinden sonra uzanmak yalnızca teheccüd namazına kalkan için müstehaptır. İbnü'l-Arabî böyle söylemiştir.

Bir görüşe göre bunun yararı sabahın iki rekât sünneti ile farzının arasını ayırmaktır. Bu, yalnızca uzanmaya özgü değildir. Bu sebeple Şafiî "sabahın sünneti ile farzının arasını ayırmak yürüme, konuşma vb. fiillerle de yerine getirilir". demiştir. Bunu Beyhakî nakletmiştir.

Nevevî şöyle der: Ebû Hureyre hadisinden ilk anlaşılan anlam esas alınarak bunun sünnet olduğu görüşü tercih edilir. Hadisi rivayet eden Ebû Hureyre ise böyle demiştir: "Mescide yürümek suretiyle sünnet ile farzın arasını ayırmak yerli değildir."

Seleften bazı âlimler bunun mescit değil evde müstehap olduğu görüşünü kabul etmiştir. Bu görüş İbn Ömer'den rivayet edilmektedir. Bazı hocalarımızın "Hz. Peygamber'in bunu mescitte yaptığı rivayet edilmemiştir" ifadeleri de bunu desteklemektedir.

---

[679] Buhârî. 1161

5- Uykudan Uyanınca Abdest Alıp Allah'ı Zikreden Kişi Neşeli Sabahlar

• Muhaddis iki İmam Buhari ve Müslim'in Sahih'lerinde, (Allah kendilerinden razı olsun) bize rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz uyuduğu zaman, şeytan onun ensesinde üç düğüm bağlar, her düğümü yerinde sağlamlaştırarak der ki, gecen uzun olsun, uyu... Eğer insan uyanır da (Hangi zikirle olursa olsun) Allah'ı zikrederse bir düğüm çözülür. Eğer abdest alırsa, bir düğüm daha çözülür. Eğer namaz kılarsa, bütün düğümleri çözülür ve gönlü hoş neş'eli olarak sabahlar. Böyle (uyanınca zikir, abdest, namaz) yapmazsa, gönlü berbat, sıkıntılı ve tembel olarak sabahlar."[680]

680 Buhârî 1142. Müslim 776.

16. BÖLÜM
SABAH UYANINCA OKUNAN ZİKİRLER

1- Uykudan Uyanınca Okunacak Dualar

"اَلْحَمْدُ للهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَ إِلَيْهِ النُّشُورُ"

"Ölümün kardeşi olan uykudan diri olarak bizi uyandıran ve âhirette huzurunda toplanacağımız Allah'a hamd ve şükürler olsun."[681]

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَعَلَىكُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ سُبْحَانَ اللهِ، وَالْحَمْدُ للهِ، وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَاللهُ أَكْبَرُ، وَلاَحَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، رَبِّ اغْفِرْ لِي"

"Allah'tan başka ilâh yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd (ve şükür) O'na'dır. O her şeye kadirdir, gücü yeter. Noksan sıfatlardan münezzeh ve uzaktır. Yüce sıfatlarla muttasıftır. Şüphesiz, hamd ve şükür Allah'a aittir. Allah'tan gayrı ilâh yoktur. Allah en büyüktür. Güç ve kuvvet ancak yüce ve büyük olan Allah'a aittir. Rabbim, beni bağışla!"[682]

"اَلْحَمْدُ للهِ الَّذِي عَافَانِي فِي جَسَدِي، وَرَدَّ عَلَيَّ رُوحِي، وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ"

"Bedenime afiyet bağışlayan, bana ruhumu iâde eden ve kendisine zikir ve ibâdet imkânını tanıyan Allah'a hamd olsun."[683]

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ (091) الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (191) رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ (291) رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ (391) رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ (491)

---

681 Buhâri, Bkz. Fethu'l-Bârî (11/113); Müslim (4/2083).

682 "Kim böyle derse bağışlanır, dua ederse duası kabul edilir. Eğer kalkar ve abdest alır, sonra namaz kılarsa namazı kabul edilir. " Buhâri, Bkz. Fethu'l-Bârî (3/39) ve diğerleri. Lafızlar İbn-i Mace. Bkz. Sahih-i İbn-i Mace (2/335).

683 Tirmizi (5/473). Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/144).

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ (591) لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ (691) مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ (791) لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ (891) وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ (991) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (002)

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır. Onlar; ayakta dururken, otururken, yanları üzerinde yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler. (Ve şöyle derler) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru! Ey Rabbimiz! Doğrusu sen, kimi cehenneme koyarsan, artık onu rüsvay etmişsindir. Zalimlerin hiç yardımcıları yoktur. Ey Rabbimiz! Gerçek şu ki, biz, (Rabbinize inanın!) diye imana çağıran bir davetçiyi (Peygamber'i -sallallâhu aleyhi vesellem-, *Kur'an'ı) işittik, hemen iman ettik. Artık bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört, ruhumuzu iyilerle beraber al, ey Rabbimiz!.. Rabbimiz! Bize, peygamberlerin vâsıtasıyla vaat ettiklerini de ikram et ve kıyamet günü de bizi rezîl-rüsvây etme, şüphesiz sen vaadinden caymazsın!. Bunun üzerine Rableri, onların dualarını kabul etti. (Dedi ki:) Ben, erkek olsun kadın olsun -ki hep birbirinizdensiniz- içinizden (hayırlı) iş işleyen hiçbir kimsenin yaptığını boşa çıkarmayacağım.*

Onlar ki, hicret ettiler, yurtlarından çıkarıldılar, benim yolumda eziyete uğradılar, çarpıştılar ve öldürüldüler; and olsun, ben de onların kötülüklerini örteceğim ve onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım.

Bu mükâfat, Allah tarafındandır. Güzel karşılık ve üstün sevap Allah'ın yanındadır. İnkârcıların (refah içinde) diyar diyar dolaşması, sakın seni aldatmasın. Azıcık bir menfaattir o, sonra onların varacakları yer, cehennemdir. O ne kötü varış yeridir. Fakat Rablerine karşı gelmekten sakınanlar için, Allah tarafından bir ikram olarak altlarından ırmaklar akan, ebedî olarak kalacakları cennetler vardır.

İyi kişiler için Allah katındaki (nimetler) daha hayırlıdır. Ehl-i kitaptan öyleleri var ki, Allah'a, hem size indirilene, hem de kendilerine indirilene tam bir samimiyetle ve Allah'a boyun eğerek iman ederler. Allah'ın âyetlerini az bir paraya satmazlar. İşte onlar için Rableri katında ecirleri vardır. Şüphesiz Allah, hesâbı çabuk görendir. Ey iman edenler! Sabredin, (düşman karşısında) sebat gösterin, hazırlıklı ve uyanık bulunun ve Allah'tan korkun ki, başarıya erişebilesiniz."[684]

أذكار الصباح

2- Sabah Okunan Zikirler

"اَلْحَمْدُ للهِ وَحْدَهُ، وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنْ لاَنَبِيَّ بَعْدَهُ"

"Hamd-u sena sadece Allah'a, salat ve selam da ardından peygamber gelmeyecek olan yüce Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- olsun."[685]

أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ (اَللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَاشَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَلاَيَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ)

Taşlanarak Allah'ın huzurundan kovulan şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım. (Allah, O'ndan başka ibadet edilecek kimse yoktur. O Hayy'dır, Kayyum'dur, kendisine ne uyku, ne uyuklama gelir. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. Onun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. Onun Kürsüsü gökleri ve yeri içine alacak derecede kaplamıştır. Onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O yücedir, azamet sahibidir.)[686]

---

684 Âl-i İmran, 190-200. (Buhâri, Bkz. Fethu'l-Bârî (8/237); Müslim, (1/530).

685 Enes b. Malik -radıyallâhu anh-'dan: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sabah namazından güneş doğana kadar Allah'ı zikreden bir toplulukla oturmam, İsmail soyundan dört kişiyi azad etmemden bana daha sevimlidir. İkindi namazından güneş batana kadar Allah'ı zikreden bir toplulukla oturmam, dört kişiyi azad etmemden bana daha sevimlidir. " Ebu Davud (h. 3667), el-Elbani, hadisin hasen mertebesinde olduğunu söyler. Bkz. Sahih-i Ebu Davud (2/698).

686 Bakara, 255 (Ayetu'l-Kürsi). "Kim bunu sabahladığı zaman okursa akşam oluncaya kadar cinden korunur. Kim de akşamladığı zaman bunu okursa sabah oluncaya kadar cinlerden korunur. " Hakim, 1/562. el-Elbani, hadisin sahih olduğunu İmam Nesai ve Taberani'ye isnad ederek söyler ve Taberani'nin senedinin ceyyid olduğunu ekler. Bkz. Sahihu't-Terğib ve't-Terhib, 1/273.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ * اَللهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: O Allah birdir. Allah Samed'dir (O hiçbir şeye muhtaç değil, ama her şey O'na muhtaçtır). O doğmamış ve doğurmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur."[687]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ * مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ * وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ * وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçünün şerrinden ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım."[688]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ)

Bismillahirrahmanirrahim. "De ki: İnsanların kalblerine vesvese sokan, pusuya çekilen cin ve insan (şeytanı)nın şerrinden, insanların Rabbine, insanların Melikine (Hakimine), insanların İlahına sığınırım."[689] *(Üç kere okunacak.)*

"أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلهِ وَالْحَمْدُ لِلهِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىكُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهُ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ، وَسُوءِ الْكِبَرِ، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ فِي النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ"

"Biz ve mülk Allah'a ait olarak sabahladık.[690] Hamd (övgü) Allah'adır. Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir ve O'nun ortağı yoktur. Mülk (hakimiyet) ve hamd (övgü) O'nadır. Ve O her şeye kadirdir. Ey Rabbim! Senden, bugünün ve bugünden sonraki (günlerin) hayrını ister, bugünün şerrinden ve bugünden sonraki (günlerin) şerrinden de sana sığınırım.[691] Allah'ım! Tembellikten, bunaklık derecesinde ihtiyarlık ve acizlikten, Cehennem ateşinden ve kabir azabından sana sığınırım."[692]

687 İhlas suresi.
688 Felak suresi.
689 Nas suresi.
690 Akşam olunca: "Biz ve mülk Allah'a ait olarak akşamladık. " denir.
691 Akşam olunca: "Ey Rabbim! Senden, bu gecenin ve bu geceden sonraki (gecelerin) hayrını ister, bu gecenin şerrinden ve bu geceden sonraki (gecelerin) şerrinden de sana sığınırım." denir.
692 Müslim, 4/2088.

"اَللّٰهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ وَ إِلَيْكَ النُّشُورُ"

"Allah'ım! Senin inayetinle sabahladık ve iradenle akşama eriştik.[693] Senin iradenle hayat bulur ve senin iradenle de ölürüz. (Ölümden sonra) dönüş sanadır."[694]

"اَللّٰهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَ أَنَا عَبْدُكَ، وَ أَنَا عَلَىعَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ"

"Allah'ım! Sen Rabbimsin, senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın. Ben senin kulunum. Gücüm yettiğince ahdin ve vadin üzerindeyim, yaptığım kötülüklerden de sana sığınırım. Üzerimdeki nimetlerini itiraf ve günahlarımı ikrar ederim, beni affet; çünkü günahları ancak sen affedersin."[695]

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ، وَمَلاَئِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ، أَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ وَحْدَكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ"

"Ey Allah'ım! Sabahladım,[696] seni ve arşını taşıyanları, meleklerini ve tüm yaratıklarını şahit tutarım ki, sen muhakkak ki, Allah'sın. Senden başka tapacak mabud yoktur. Birsin, şerikin de yoktur. Hz. Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem- de senin kulun ve Resûlündür." (4 defa tekrarlanır.)[697]

"اَللّٰهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لاَشَرِيكَ لَكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ"

"Ey Allah'ım! Benimle, yaratıklarından sabahlayan[698] herhangi bir kimseye verdiğin nimet sendendir. Sen birsin, ortağın yoktur. Hamd ve şükür mutlak olarak sana aittir."[699]

---

693 Akşam olunca: "Allah'ım! Senin inayetinle akşamladık ve iradenle sabaha eriştik. Senin iradenle hayat bulur ve senin iradenle de ölürüz. (Ölümden sonra) dönüş sanadır. " denir.

694 Tirmizi, 5/466. Bkz. Sahih-i Tirmizi, 3/142.

695 "Kim bunu akşamladığı vakit içtenlikle inanarak söyler de o gece ölürse cennete girer. Sabahladığı vakit yaparsa da böyledir. " Buhârî, 7/150.

696 Akşam olunca: "Akşamladım" denir.

697 "Kim sabahladığı veya akşamladığı zaman dört kere bunu söylerse Allah onu cehennemden azad eder. " Ebu Davud, 4/317. Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, h. 1201. Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle h. 9; İbn es-Sünni h. 70. Allame İbn. Baz, Nesai ve Ebu Davud'un isnadlarının hasen olduğunu söyler. Bkz. Tuhfetu'l-Ahyar, s. 23.

698 Akşam olunca: "akşamlayan" denir.

699 "Kim bunu sabahladığı vakit söylerse gününün şükrünü eda etmiştir. Kim de bunu akşamladığı vakit söylerse gecesinin şükrünü eda etmiştir. " Ebu Davud, 4/318. Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle h. 7. , İbn es-Sünni h. 41, Ibn Hibban, Mevarid h. 2361. Abdullah b. Baz, isnadın hasen mertebesinde olduğunu söyler. Bkz. Tuhfetu'l-Ahyar, s. 24.

"اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي، اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اَللّٰهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ"

"Ey Allah'ım! Bedenime, kulağıma ve gözüme afiyet bağışla. Senden başka ilah yoktur. Küfürden, fakirlikten ve kabir azabından ancak sana sığınırım. Senden başka ilah yoktur." (Üç defa tekrarlanır.)[700]

"حَسْبِيَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ"

"Allah bana yeter. O'ndan başka ilah yoktur. Ben sadece O'na tevekkül ettim (güvendim). O, yüce Arş'ın Rabbidir." (Yedi defa tekrarlanır.)[701]

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي، وَمَالِي، اَللّٰهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اَللّٰهُمَّ احْفَظْنِي مِن بَيْنِ يَدَيَّ، وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي"

"Ey Allah'ım! Senden dünya ve ahirette af ve afiyet dilerim. Ey Allah'ım! Dinim, dünyam, ailem ve malım hakkında af ve afiyet dilerim. Ey Allah'ım! Ayıplarımı ört ve korkularımdan emin kıl!. Allah'ım! Önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üzerimden gelecek bir kötülükten beni muhafaza buyur. (Yere batırılarak) altımdan helak edilmekten azametine sığınırım."[702]

"اَللّٰهُمَّ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءاً، أَوْ أَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ"

"Ey gizliyi ve görüneni bilen, göklerin ve yerin yaratıcısı, her şeyin Rabbi ve sahibi olan Allah'ım! Senden başka ilah olmadığına şehadet ederim. Nefsimin ve şeytanın şerrinden ve şirkinden, nefsime günah işlemekten veya o günahı bir müslümana yüklemekten sana sığınırım."[703]

"بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَيَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ وَهُوَالسَّمِيعُ الْعَلِيمُ"

700 Ebu Davud, 4/324. Ahmed, 5/42. Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle, h. 22. İbn es-Sünni, h. 69. Buhârî, Edebü'l-Müfred. Allame b. Baz, isnadın hasen mertebesinde olduğunu söyler. Bkz. Tuhfetu'l-Ahyar, s. 26.

701 "Kim bunu sabahladığı ve akşamladığı zaman yedi kere söylerse, onu üzen dünya ve ahiret işlerine Allah kafidir. " İbn es-Sünni, h. 71, merfu, Ebu Davud, 4/321, mevkufen tahric etmiştir. Şuayb ve Abdulkadir el-Arnavut isnadının sahih olduğunu söylemişlerdir. Bkz. Zadu'l-Mead, 2/376.

702 Ebu Davud, İbn-i Mace. Bkz. Sahih-i İbn-i Mace, 2/332.

703 Tirmizi, Ebu Davud; Bkz. Sahih-i Tirmizi, 3/142.

"Yüce adına sığınana ,yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın adı ile... O hakkıyle işiten ve bilendir." (Üç kere)[704]

"رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالإِسْلاَمِ دِيناً، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّىاللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيّاً"

"Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan ve peygamber olarak Hz. Muhammed'den -sallallâhu aleyhi vesellem- razı oldum." (Üç kere)[705]

"يَاحَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَلاَ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ"

"Ey Hayy ve Kayyum olan Allah'ım! Senin rahmetine iltica eder, yardımını dilerim. İşlerimin hepsini düzelt. Göz açıp kapayıncaya dek beni nefsime terk etme."[706]

"أَصْبَحْنَاوَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذَاالْيَوْمِ، فَتْحَهُ وَنَصْرَهُ وَنُورَهُ، وَبَرَكَتَهُ، وَهُدَاهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِيهِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ"

"Biz ve kainatın mülkü (ve tasarrufu) ;alemlerin Rabbi olan Allah'a ait olarak sabahladık. Ya Rabbi! Senden bu sabahın hayrını, fethini (başarısını, kolaylığını) bereketini, nusretini, nurunu ve hidayetini dilerim. Onun ve ondan sonra gelecek sabahların her türlü şerrinden de sana sığınırım."[707]

"أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الإِسْلاَمِ وَعَلَى كَلِمَةِ الْإِخْلاَصِ، وَعَلَى دِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ، وَعَلَى مِلَّةِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ، حَنِيفاً مُسْلِماً وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ"

"İslam fıtratı, ihlas kelimesi (şehadeteyn) üzerine, Efendimiz Hz. Muhammed'in -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmeti ve atamız Hz. İbrahim'in milleti üzere sabahladık. O (Hz. İbrahim) hanif ve müslümandı, hiçbir zaman müşriklerden olmadı."[708]

---

704 "Sabah ve akşam üç kere söyleyene bir şey zarar vermez. " Ebu Davud, 4/323. Tirmizi, 5/465. İbn-i Mace, Ahmed tahric etti. Allame b. Baz, isnadının hasen olduğunu kaydeder; Tuhfetu'l-Ahyar, s. 39. Bkz. Sahih-i İbn-i Mace, 2/332.

705 "Bunu sabah ve akşam üç kere söyleyeni razı etmesi, kıyamet günü Allah üzerine hak olur. " Ahmed, 4/337, Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle h. 4, İbn es-Sünni h. 68, Ebu Davud 4/418, Tirmizi 5/465; İbn Baz, "hadis hasendir" der. Tuhfetu'l-Ahyar s. 39.

706 Hakim'in sahih olduğunu söylemesine, İmam Zehebi muvafakat eder, 1/545. Bkz. Sahihu't-Terğib ve't-Ter-hib, 1/273.

707 Ebu Davud, 4/322; Şuayb ve Abdülkadir el-Arnavut, isnadının hasen olduğunu söylemişlerdir; Bkz. Zadu'l-Mead, 2/273).

708 Ahmed, 3/406-407; İbn es-Sünni, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle, h. 34. Bkz. Sahihu'l-Cami, 4/209.

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ"

"Yüce Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan uzak tutar, O'na (hamd ve şükür) ederim!" (Yüz defa tekrarlanır.)[709]

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ"

"Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye kadirdir." (On kere okunur. Müsait değilse bir kere ile iktifa edilir.)[710]

"لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ"

"Allah'tan başka ilah yoktur. Birdir. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye kadirdir." (Sabahladığında yüz defa söylenir.)[711]

"سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ"

"Yarattıklarının sayısınca, kendisinin razı olacağı kadar, Arş'ının ağırlığı ve kelimelerinin çokluğunca hamdederek Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim." (Sabahlayınca üç defa söylenir.)[712]

"اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْماً نَافِعاً وَرِزْقاً طَيِّباً وَعَمَلاً مُتَقَبَّلاً"

"Ey Allah'ım! Senden yararlı ilim, güzel (helal) rızık ve makbul amel dilerim." (Sabahlayınca söylenir.)[713]

"أَسْتَغْفِرُ اللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ"

"Allah'tan bağışlanma diler, O'na tevbe ve istiğfar ederim." (Günde yüz defa okunur.)[714]

"أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ"

709 "Sabahladığı veya akşamladığı zaman yüz kere bunu söyleyen kimse, başkası da onun kadar veya daha çok söylemedikçe kıyamet gününde onun getirdiğinden daha faziletli bir amel getiremez. " Müslim, 4/2071.

710 Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle, h. 24. Bkz. Sahihu't-Terğib ve't-Terhib, 1/272. İbn Baz, Tuhfetu'l-Ahyar, s. 44; fazileti hk

711 "Bunu bir günde yüz kere söyleyen on köle azad etmiş kadar sevap alır. Bununla ona yüz hasene yazılarak ondan yüz günah silinir. Akşamlayıncaya kadar o gün şeytandan korunur. Bundan daha çok amel işleyen bir adamdan başka hiç kimse onun getirdiğinden daha faziletlisini getiremez. " Buhârî, 4/95. Müslim, 4/2071.

712 Müslim, 4/2090.

713 İbn es-Sünni, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle h. 54. İbn-i Mace, h. 925. Şuayb ve Abdulkadir el-Arnavut, isnadının hasen olduğunu söylemişlerdir. Bkz. Zadu'l-Mead, 2/375.

714 Bkz. Buhârî, Fethu'l-Bari, 11/101. Müslim, 4/2075.

"Sözlerinin tamamı (kl sayısızdır) ile yarattıklarının şerrlnden Allah'a sığınırım."[715]

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ"

"Ey Allah'ım! Senin salat ve selamın Peygamberimiz Hz. Muhammed'in -sallallâhu aleyhi vesellem- üzerine olsun." (Sabah, akşam onar defa).[716]

3- Elbise Çıkarırken Okunacak Dua

"بِسْمِ اللهِ"

"Bismillâh." "Allah'ın adıyla"[717]

4- Elbise Giyilirken Okunacak Dua

Elbise giyerken "Bismillah" demek müstahab olduğu gibi, bütün (hayırlı) işlerde de besmele getirmek müstahaptır.

"اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا (الثَّوْبَ) وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَقُوَّةٍ"

"Bu elbiseyi, hiçbir gayretim olmaksızın kendi ihsanı olarak bana nasîp eden ve onunla beni örten Allah'a hamd (ve şükürler) olsun."[718]

5- Yeni Elbise Giyildiğinde Okunacak Dua

"اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ"

"Ey Allah'ım! Hamd ancak sanadır. Onunla sen beni örttün. Senden onun ve kullanılacağı işlerin hayrını diler, şerrinden ve kullanılacağı işlerin şerrinden sana sığınırım."[719]

6- Yeni Elbise Giyen Kişiye Yapılacak Dua

"تُبْلِي وَيُخْلِفُ اللهُ تَعَالَى"

715 "Kim akşamladığı zaman bunu üç kere okursa o gecenin humması ona zarar vermez. " Ahmed (2/290), Nesai, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle (h. 590), İbn es-Sünni (h. 68). Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/187), Sahih-i İbn-i Mace (2/266), Tuhfetu'l-Ahyar (s. 45).

716 "Kim sabahladığı zaman on kere ve akşamladığı zaman on kere bana salat getirirse kıyamet günü şefaatim ona ulaşır. " Hadisi Taberani, biri "Ceyyid" olmak üzere iki senedle tahric etmiştir. Bkz. Mecmeu'z-Zevaid, 10/120. Sahihu't-Terğib ve't-Terhib, 1/273.

717 Tirmizi (2/505) ve diğr. Bkz. İrvâu'l-Galîl (h. 49). Sahihu'l-Cami (3/203).

718 Nesâi dışında diğer sünen sahipleri tahric etmiştir. Bkz. İrvâu'l-Galîl (7/47).

719 Ebu Davud, Tirmizi, Bağavi. Bkz. el-Elbâni, Muhtasaru Şemâili't-Tirmizi (s. 47).

"Allah, hayırlısı ile yıpratıp yenisine kavuşturusun."[720]

"اِلْبَسْ جَدِيداً، وَعِشْ حَمِيداً، وَمُتْ شَهِيداً"

"Dâimâ yeni elbise giyip, mutlu yaşayasın ve şehitlik şerefine kavuşasın."[721]

7- Ağzı Misvaklamak

● Âişe -radıyallâhu anhâ-dan, şöyle demiştir: "Nebiyy-i Ekrem -sallallâhu aleyhi ve-sellem- gece veya gündüz her uykudan kalkışında mutlaka abdestten önce ağzını misvaklardı."[722]

Açıklama:

Hadis-i şerif uykudan kalkınca Resul-i Ekrem'in abdest almadan önce misvâklandığını ve bunun hiç bir şarta bağlı olmadığını açıkça ifade ediyor. Bu bakımdan namaz kılınsa da kılınmasa da ağız kokusu uykuda bozulduğu ve bu koku yayılarak başkalarını rahatsız edeceği için Resûlullah misvak kullanmıştır. İnsan ağzının kokusunu bozacak bir yemek yediği zaman da dişlerini misvaklamalıdır. Bu, İslâm adabındandır.

Bazı Hükümler:

1. Gece veya gündüz uykudan her kalkışta abdestten önce ağzı misvaklamak müstehaptır.

2. Resûlullah'ın her fırsatta misvak kullanması, misvakın İslâm'da kuvvetli bir sünnet olduğunu gösterir. [723]

8- Evden Çıkarken Okunan Dua

"بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ"

"Bismillâh.. Allah'ım! Sana dayandım. Her şey Allah'ın kuvvet ve kudretiyle olur."[724]

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ، أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ، أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ، أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ، أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ"

"Allah'ım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehâlete düşmekten veya cahil bırakılmaktan sana sığınırım."[725]

720 Ebu Davud (4/41). Bkz. Sahih-i Ebu Davud (2/760).
721 İbn-i Mace (2/1178); Bağavi (12/41). Bkz. Sahih-i İbn-i Mace (2/275).
722 Ebu Davud. 57 nolu hadis. Taharet babı.
723 Ebu Davud şerhi.
724 Ebu Davud (4/325), Tirmizi (5/490), Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/151).
725 Sünen sahipleri; Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/152), Sahih-i İbn-i Mace (2/336).

9- Cuma Günü Evden Çıkmadan Önce Yapılması Gereken Sünnetler

Ebû Abdullah Selmân el-Fârisî -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bir kimse cuma günü gusül abdesti alır, elinden geldiği kadar temizlenir, ya kendi özel kokusundan veya evinde bulunan güzel kokudan sürünür ve evinden çıkar, iki kişinin arasına girmez, sonra üzerine farz olan namazı kılar, İmam hutbe okurken susup onu dinlerse, o cuma ile öteki cuma arasındaki günahları bağışlanır."[726]

726 Buhârî, Cum'a 6, 19. Ayrıca bk. Dârimî, Salât 191; Muvatta, Cum'a 18

17. BÖLÜM
GUSÜL

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "...Eğer cünüp iseniz boy abdesti alın. Hasta, yahut yolculuk halinde bulunursanız, yahut biriniz tuvaletten gelirse, yahut da kadınlara yaklaşmış da su bulamamışsanız temiz toprakla teyemmüm edin, yüzünüzü ve (dirseklere kadar) ellerinizi onunla meshedin. Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez; fakat sizi tertemiz kılmak ve size (ihsan ettiği) nimetini tamamlamak ister, umulur ki, şükredersiniz."[727]

"Ey iman edenler! Sarhoş iken –ne söylediğinizi bilinceye kadar– ve cünüp iken de –yolcu olmanız müstesna– gusledinceye kadar namaza yaklaşmayın. Eğer hasta olur veya yolculukta iseniz yahut sizden biriniz ayak yolundan gelirse, yahut kadınlara dokunup da (bu durumlarda) su bulamamışsanız o zaman temiz bir toprakla teyemmüm edin: Yüzlerinize ve ellerinize sürün. Şüphesiz Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır."[728]

Gusül;

Gusül, yıkanmanın adıdır. Hatta tam olarak suyun abdest organları üzerine dökülmesi anlamına gelir.

Gusül abdesti alırken, vücudun ovulmasının farz olup olmadığı hakkında âlimler arasında görüş farkları vardır. Ancak ilim adamlarının çoğunluğuna göre ovmak farz değildir. İmam Malik ve el-Müzenî'nin ovmanın farz olduğu kanaatinde oldukları anlatılmaktadır.

Gusül abdesti, bütün bedeni yıkamakla alınır. Ancak ibadet olan yıkanma ile sıradan yıkanmayı birbirinden ayıran bir niyetin bulunması şarttır."[729]

Cünüplük halinden temizlenmek için alınan abdestin adı gusül veya boy abdestidir. Boy abdesti, tepeden tırnağa kadar bütün vücudu en küçük bir kuru yer bırakmamak üzere ve gücü yettiği nisbette bedeni ovarak alınan abdesttir. Gusül abdestinde ağzı ve burnu yıkamak da farzdır.

---

727 el-Mâide 5/6.
728 en-Nîsâ 4/43.
729 Fethulbari cilt; 1. sayfa; 449

İşte gerek namaz için alınan abdest, gerek cünüplükten temizlenmek için alınan boy abdesti mazeret bulunmadığı takdirdedir. Eğer bir insan hasta iken veya yolculuk yaparken küçük veya büyük abdestini bozar, yahut cinsî ilişkide bulunur da, bütün araştırmalarına rağmen su bulamazsa veya hastalık ve yolculuk hali suyu aramasına veya kullanmasına imkân vermezse, o zaman hem abdest, hem de gusül yerine geçmek üzere temiz bir toprakla teyemmüm yapar.

Âyet-i kerîmede geçen "hastalık ve yolculuk" ifadeleri, suyu bulmaya veya kullanmaya mâni olan özürleri, "helâdan gelmek veya cinsî ilişkide bulunmak" da abdesti veya guslü gerektiren sebepleri, "suyu bulamamak" ise bunların yerine temiz bir toprakla teyemmümün câiz oluş şartını göstermektedir. Bu konulardaki bilgiler, bir İslâm cemiyetinde yaşayan her müslümanın öğrenmesi gereken, bilinmemesi ise Allah katında mazeret sayılmayan hususlardır. Çünkü bunlar her fert için farz-ı ayın olan, yani mutlaka bilinmesi gereken farzlar cinsindendir. İşte Allah Teâlâ âyetin sonunda bunları bir külfet, bir zahmet olsun diye farz kılmadığını, fakat inananları temizlemek, maddî ve mânevî, görünen ve görünmeyen pisliklerden ve günahlardan arındırmak için farz kıldığını beyân buyurur. [730]

Sevgili Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- vücut temizliği için bakın ümmetini ne güzel uyarıyor:

Her müslümanın haftada bir defa başını ve vücudunu yıkaması onun üzerinde bir haktır." [731]

1- Gusülden Önce Abdest Almak

• Rasûlullah'ın eşi Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, cünüplükten dolayı gusül abdesti aldığı zaman önce ellerini yıkardı. Sonra namaz için abdest alır gibi, abdest alırdı. Sonra parmaklarını suya batırıp, onlarla saç diplerine suyun gitmesini sağlardı. Daha sonra başına üç avuç su dökerdi. En sonunda ise, bütün bedenine su tutardı."[732]

Açıklama:

(Gusülden Önce Abdest Almak) ifadesiyle İmam Buhârî, gusülden önce abdest almanın müstehab olduğunu ifade etmiştir. İmam Şâfiî el-Umm'de şöyle demiştir: "Allah Teâlâ gusül abdestini tek başına farz kılmıştır. Bu konuda, gusle başlamadan önce yapılması gereken herhangi bir şeyden bahsetmemiştir. O halde, bir kimse bütün bedenini yıkamak suretiyle gusül abdesti alırsa, bu yeterlidir. Guslün nasıl alınacağı konusunda, Hz. Âişe'nin anlattıkları tercih edilir."

(Önce ellerini yıkardı.) Gusül abdestine başlamadan önce ellerin yıkanması birkaç nedenden dolayı olabilir: Belki ele bulaşan ve pis kabul edilen şeyleri

730 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
731 Buhârî, cum'a 12; Müslim, cum'a 9
732 Buhârî 248

temizlemek gayesiyle yıkanmış olabilir. Ya da uykudan uyanınca, tabii olarak ellerin yıkanması gerektiğinden dolayı yıkamıştır. Bu durumda gusülden önce abdestin olmadığı görüşü ağırlık kazanmaktadır. Ayrıca gusülden önce abdest almanın başlı başına müstakil bir sünnet olma ihtimali vardır. Buna göre gusül abdesti alınca, abdestten sonra bedenin tamamının yıkanması gerekir. Ancak abdest alırken yıkanan organların, gusül sırasında tekrar yıkanmama ihtimali de söz konusudur. Buna göre yıkanan ilk organla birlikte cünüplükten temizlenmek için alınan gusül abdestine niyet etmek gerekir. Abdest organlarının ilk önce yıkanması, onlara verilen önemden kaynaklanmaktadır. Ayrıca küçük ve büyük tahareti birlikte gerçekleştirme amacı da söz konusudur. Nitekim Şafiiler'den el-Muhtasar adlı eserin şârihi Dâvûdî bu görüştedir. O bu konuda şunları söylemiştir: "Gusleden ilk önce sırasına göre, abdest organlarını yıkar. Ancak bunu yaparken, cünüplükten temizlenmek için alınan gusül abdestine niyet eder." İbn Battâl ise, gusül abdesti alan birinin ayrıca abdest alması gerekmediği konusunda icma olduğunu nakletmiştir. Ancak bu kabul görmemiştir. Çünkü aralarında Ebu Sevr, Davud ve daha başkalarının da bulunduğu bir grup âlime göre gusül abdesti, hadesten kurtulmak için alınan abdest yerine geçmez.

(Onlarla) Yani suya batırdığı parmaklarıyla. (Saç diplerini hilallerdi.) Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- gusül abdesti alırken parmaklarıyla başının sağ tarafını ovar ve saç diplerine ininceye kadar buna devam ederdi. Daha sonra aynı şekilde başının sol tarafını parmaklarıyla ovardı.

Kadı İyâz şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- bu uygulamasına dayanarak, bazıları gusül abdesti alırken vücuttaki diğer kılların da diplerine su gitsin diye ovulması gerekir kanaatindedir."

Parmaklarla saçı ovma suyun, bütün saçları ıslatmasını ve deriye ulaşmasını sağlar. Suyun başın derisine kadar ulaşmasının ovmakla sağlanması, saçların tamamının ıslanmasına ve derinin yavaş yavaş suya alışmasına vesile olur. Böylece birden su dökünce, meydana gelecek yanma ve üşümelerin önüne geçilmiş olur. Suyun, saç diplerine ulaşmasına mani olacak şekilde keçeleşmiş saçlar hariç, âlimlerin ittifakıyla hilalleme/parmaklarla saçı ovma farz değildir.

(Üç avuç) Hadiste geçen (غرف, غرفة) kelimesinin çoğuludur. Bu ifadeden, gusül abdesti alırken, yapılması gereken fiilleri, üç defa yapmanın müstehap olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(Sonra suyu bütün vücuduna dökerdi) Gusül abdesti alırken vücudun ovulmasını şart görmeyenler hadisin bu kısmını delil olarak kullanmışlardır. Nitekim bu durum gayet açıktır.

(Bütün bedenine) ifadedeki (كله) lafzı ile yapılan pekiştirme Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- hadiste geçen hususları yaptıktan sonra bütün bedenini yıkadığını gösterir. Bu da, yukarıda ilk ihtimal olarak belirttiğimiz, gusül abdestinden önce abdest almanın başlı başına bir sünnet olduğu görüşünü destekler.

Buna göre, gusül abdesti alan, eğer abdesti yok ise abdeste niyet eder. Yoksa alacağı abdest, guslün bir sünneti olur. Bu hadis, gusül abdesti alırken vücudun geri kalan kısmını yıkamadan önce tam olarak abdest almanın müstehap olduğu görüşüne delil kabul edilmiştir. Buna göre ayakların yıkanması, guslün sonuna bırakılmaz. Bu husus, hadisin namaz için abdest alır gibi kısmında gayet açık olarak görülmektedir. [733]

Bu Hadisten Çıkarılan Sonuçlar

1- Gusül abdesti alırken farz olan, yıkanması gereken yerlerin bir kez yıkanması ..

2- Gusül abdesti alırken normal abdest alıp daha sonra vücudunun geri kalan kısmını yıkayanların, abdesti bozan bir durumun gerçekleşmesi hariç dinen abdest alması gerekmez.

3- Gusül abdesti aldıktan sonra ellerdeki sular silkelenir.

4- Aynı şekilde, abdest aldıktan sonra da ellerde kalan su silkelenir.

5- Bir insanın evinde bile olsa, gusül abdesti alırken avret mahallini kapatması müstehaptır.

Bu hadiste bazı faydalı bilgiler tespit edilmiştir. Bunları da, şu şekilde sıralamak mümkündür:

1- Gusül ve abdest suyunu hazırlamada başkasından yardım istenebilir. Çünkü Hafs ve diğerlerinin rivayetine göre Hz. Peygamber'in eşi "Rasûlullah için gusül abdesti suyu koydum" demiştir.

2- Yine bu ifadeden eşlerin kocalarına hizmet etmesi sonucuna varılır.

3- Sol el ile avret mahallini yıkamak için sağ el ile sol ele su dökülür.

4- Suyu avucuyla almak isteyenler, avret mahallerinden önce, ellerini yıkamalıdır. Bu şekilde, kirli olma ihtimali bulunan ellerini suya batırmaktan korunurlar. Eğer su ibrik gibi bir kapta ise, bu durumda daha uygun olan önce avret mahallinin yıkanmasıdır. Bu sayede, abdest alırken araya fasıla girmesine engel olunur.

Bu hadisin hiçbir rivayetinde, gusülden önce alınacak abdestte, açıkça başın meshedilmesini gösteren herhangi bir ifade yoktur. Malikiler, "gusül sırasında alınan abdestte baş meshedilmez, bunun yerine yıkamakla yetinilir" derken buna dayanmışlardır.[734]

2- Kişinin Eşiyle Beraber Gusül Alması

• Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Ben ve Hz. Peygamber farak adı verilen bir kaptan su alarak guslederdik."[735]

733 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 452-453
734 Fethulbari, cilt: 1 sayfa: 454
735 Buhârî. 250

Açıklama:

(Farak adı verilen) İbnu't-Tîn şöyle demiştir: "فرق kelimesi (ر) harfinin sukûnu ile فرق şeklinde okunur." Ancak biz (ر) harfinin fethası ile naklettik. Bazıları iki şekilde okumanın da doğru olduğunu ifade etmişlerdir.

Süfyân İbn Uyeyne farakın üç sa' olduğunu ifade etmiştir. İmam Nevevî ise cumhurun da, bu görüşte olduğunu kaydetmektedir.

Davud ez-Zâhirî, bu hadise dayanarak, karı-kocanın birbirinin avret yerine bakmasının caiz olduğu sonucuna varmıştır.[736]

3- Sa' ve Benzeri Ölçülerdeki Su İle Gusül Alınması

• Ebu Bekr İbn Hafs'ın Ebu Seleme'nin şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir: "Hz. Âişe'nin kardeşi ile birlikte onun yanına gittik. Kardeşi ona Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- nasıl gusül abdesti aldığını sordu. Bunun üzerine Hz. Âişe, bir sa' miktarında bir kap getirtti ve gusletti. Başından aşağı su döktü. Onunla aramızda bir perde vardı."[737]

Açıklama:

(Bir sa' miktarı su ile gusletme) Bu ifade ile bir sa' dolusu su kastedilmiştir. Benzeri ifadesi ile ise, buna yakın ölçekler kastedilmektedir.

Bir sa' beş rıtıldır. Bağdat rıtlı ile üç rıtıldır. Râfiî ve başkalarının söylediğine göre bir sa', 130 dirhemdir.

(Onunla aramızda bir perde vardı.) Kadı Iyâz şöyle demiştir: "Hadisten ilk etapta akla gelen manaya göre, râvîler Hz. Âişe'nin gusül abdesti alışını ve mahrem birinin bakması caiz olan yerlerini, yani vücudunun üst kısımlarını görmüşlerdir. Çünkü Hz. Âişe, Ebu Seleme'nin süt teyzesi idi. Hz. Âişe'nin kız kardeşi Ummü Gülsüm tarafından emzirilmişti.

Hz. Âişe gusül abdesti alınca mahrem için bile bakılması caiz olmayan bedeninin alt kısımlarını kapatmıştır. Aksi takdirde onların yanında gusletmesi anlamsız olurdu. Hz. Âişe'nin bu şekilde bir yol benimsemesi, bir şeyi yaparak öğretmenin güzel olduğunu gösterir. Çünkü bu şekilde öğretme, karşı taraf üzerinde daha etkili olur. "

Hz. Âişe'ye yöneltilen soru, hem guslün nasıl alındığına, hem de ne kadar su ile alındığına yönelik olabilir. Bu yüzden cevap da, her iki ihtimale uygun şekilde gelmiştir. Guslün nasıl yapıldığı, suyun baştan aşağı dökülmesi; ne kadar su ile yapıldığı ise sa' miktarı su ile gusledilmesiyle açıklığa kavuşturulmuştur.[738]

736 Fethulbari. cilt: 1 Sayfa: 456
737 Buhârî. 251
738 Fethulbari. cilt: 1. sayfa: 457

• Ebu Ca'fer'den nakledildiğine göre kendisi, babası ve bir kaç kişi ile birlikte Cabir İbn Abdullah'ın yanında bulunurken orada bulunanlardan biri, ona gusül abdestinin ne kadar su ile alınabileceğini sordu. O da 'sana bir sa' yeter' diye cevap verince; adam 'Bu bana' yetmez dedi. Cabir ise; 'Senden daha fazla saçı bulunan ve senden daha hayırlı birine yetiyordu.' dedi ve sonra bir parça bezden oluşan elbisesi ile bize namaz kıldırdı."[739]

Açıklama:

(Saçı senden daha fazla) Hadisteki bu ifade ile hem saçın miktarı hem de sıfatı, uzunluğu veya sıklığı kastedilmiş olabilir. Ayrıca bu hadis, selefin Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- fiillerini delil gösterip çıkan sonucu kabul ettiğini ortaya koymaktadır.

Bu hadis, bilgisizce tartışan birine, sert bir şekilde cevap vermenin caiz olduğunu gösterir. Ancak cevap verenin, hakkı açıklama ve dinleyenleri bu tür cahilane davranışlardan sakındırma niyeti taşıması gerekir.

Yine bu hadis, suyu aşırı kullanmanın ve israf etmenin mekruh olduğuna dair bir delil teşkil eder.[740]

• İbn Abbâs'tan şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile Meymûne validemiz bir kaptan birlikte gusül abdesti alırlardı."[741] Yezid b. Hârun, Behz ve Cuddiy, Şu'be'ye göre söz konusu kabın bir sa' ölçüsünde olduğunu söylemişlerdir.[742]

4- Gusle Zikrederek Başlamak

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- Hazretlerinin Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- 'den rivayet ettiği şu hadîs, bu cümledendir:

"Allah adını anmayan (Besmele getirmeyen) kimse için abdest yoktur."[743]

Açıklama:

Abdest almak için su kabına suyu dökmek veya kuyudan abdest suyu çekmek istendiği zaman "bismillah" demek müstahaptır. Abdestin başında

'Bismillâhirrahmânirrahîm'

(Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla başlarım)." demek müstahaptır. Eğer yalnız "Bismillah" denirse de kâfi gelir. Âlimlerimiz demişlerdir ki, eğer bir kimse abdestin başında besmele getirmeyi terk ederse, abdest arasında onu söyler. Fakat abdesti tamamlayıncaya kadar terk etmiş olursa, besmele yerini geçirmiş sayılır, onun için besmele getirmez, ancak abdesti yine sahîh olur; ister kasten, ister sehven terk etmiş olsun...

739 Buhârî. 252
740 Fethulbari. cilt: 1. sayfa: 458
741 Buhârî. 253
742 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 458
743 Bunu Ebû Davud ve ondan başkası rivayet etmiştir.

Bu görüş, bizim mezhebimizin ve alimler çoğunluğunun mezhebidir. Abdest alma sırasında besmele getirilmeyeceğine dair zayıf hadîsler nakledilmiştir. Ahmed b.Hanbel'den sabit olduğuna göre, demiştir ki, "abdest almada besmele getirilmesine dair sabit olmuş bir hâdis bilmiyorum."[744]

Abdest hakkında anlattığımız besmele ve ondan başka bütün duaları gusül yaparken de söylemek müstehaptır. Cünüb, hayız ve bunlar dışındaki yıkanma hallerinde fark gözetilmez. Bazı alimlerimiz demişlerdir ki, gusleden kimse cünüb yahut hayız ise, besmele çekmez. Fakat meşhur olan, besmeleyi, diğer dualar gibi söylemektir. Ancak cünüb ve hayız olanların besmele ile Kur'an'ı kastetmeleri caiz olmaz.[745]

5- Başa Üç Defa Su Dökmek

• Cübeyr İbn Mut'ım'den Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- iki elini işaret ederek şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "Ben, başıma üç kez su döküyorum." [746]

Açıklama:

(Ben, başıma döküyorum) Bir başka senetle İmam Müslim'in naklettiği rivayete göre Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- gusül konusunda soru soranlar Sakîfoğullarından gelen heyettir. Hadisin akışı, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- sadece üç kez başına su döktüğünü yansıtmaktadır. Ancak bunu, başını tekrar yıkamak istediği için veya bütün bedenine suyu ulaştırmak endişesiyle yapmış olabilir. Şu kadarı var ki, bâbın sonunda Câbir'den nakledilen hadis birinci ihtimali güçlendirmektedir.[747]

6- Bedeni Bir Defa Yıkayarak Gusül Almak

• İbn Abbas'tan Meymûne validemizin şöyle dediği nakledilmiştir: "Rasûlullah'ın gusül abdesti alması için su hazırladım. İki veya üç kere ellerini yıkadı. Sonra sol eline su döküp avret mahallini yıkadı. Sonra elini yere sürdü. Daha sonra ağzını çalkalayıp burnuna su verdi. Yüzünü ve ellerini yıkadı. Sonra vücuduna su döktü. Nihayet bulunduğu yerden uzaklaştı ve ayaklarını yıkadı."[748]

7- Cünüplükten Temizlenmek İçin Alınan Gusül Abdestinde Ağzı Çalkalamak ve Burna Su Vermek

• Hz. Meymûne validemizden şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber'in gusletmesi için suyunu doldurdum. Suyu sağ eline alıp sol eline akıttı ve ellerini

744 Ezkar. Nevevi.
745 Ezkar. Nevevi.
746 Buhârî. 254
747 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 459
748 Buhârî. 257

yıkadı. Sonra avret mahallini yıkadı. Sonra elini yere vurup toprağa sürdükten sonra tekrar yıkadı. Sonra ağzını çalkaladı ve burnuna su verdi. Sonra yüzünü yıkadı ve başından aşağı su döktü. Sonra yıkandığı yerden biraz kenara çekilip ayaklarını yıkadı. Daha sonra kendisine bir havlu takdim edildi. Ama onunla kurulanmadı."[749]

Açıklama:

(Cünüplükten temizlenmek için alınan gusül abdestinde ağzı çalkalamak ve burna su vermek) Bu ifade, söz konusu fiillerin farz olup olmadığını tespite yöneliktir. İbn Battâl ve daha başkaları, Buhârî'nin yukarıdaki hadise dayanarak bunların farz olmadığı hükmüne vardığını belirtmiştir. Çünkü bundan sonraki bâbta yer alan hadiste "sonra namaz için abdest alır gibi abdest aldı" ifadesi bulunmaktadır. Bu da, ağzı çalkalama ve burna su vermenin abdestin bir parçası olduğunu gösterir. Gusletmeye başlarken alınan abdestin farz olmadığı konusunda ise zaten icma' vardır. Ağzı çalkalama ve burna su verme, abdestin bir parçasıdır. Abdestin farziyeti ortadan kalkınca, bölümlerinin de farziyeti ortadan kalkar. Bu yüzden Hz. Peygamber'in nasıl gusül abdesti aldığı anlatılırken aktarılan bilgilerin, daha mükemmel ve daha üstün bir fazilete sahip bir abdestin olması için aktarıldığı kanaati belirtilir.[750]

8- Daha Temiz Olması İçin Eli Toprakla Silmek

•Meymûne validemizden şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- cünüplükten dolayı gusül abdesti aldı. Şöyle ki; eliyle avret mahallini yıkadı. Sonra ellerini duvara silip yıkadı. Sonra namaz için abdest alır gibi abdest aldı. Gusül abdestini tamamlayınca ayaklarını yıkadı."[751]

9- Elinde Cünüplükten Dolayı Olandan Başka Pislik Bulunmayan Cünüp Kimsenin Elini Yıkamadan Kaba Batırıp Batıramayacağı Konusu

• İbn Ömer ve Bera İbn Âzib ellerini yıkamadan temiz suya batırıp daha sonra da o suyla abdest almışlardı.

İbn Ömer ile İbn Abbâs cünüplükten dolayı gusül abdesti alınırken suyun sağa sola sıçramasında bir sakınca görmezdi.[752]

Açıklama:

İmam Buhârî bab başlığında geçen bazı ifadelerle şunları kastetmiştir:

749 Buhârî. 249
750 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 464
751 Buhârî. 260
752 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 465

(Cünüp Kimsenin Elini Yıkamadan Kaba Batırıp Batıramayacağına) ifadesi ile içinde gusül abdestinde kullanılacak su bulunan kabı, (Yıkamadan) ifadesi ile ellerin kap dışında yıkanmasını, (Elinde başka pislik bulunmayan) ifadesi ile necaseti ve diğer şeyleri, (Cünüplükten başka) ifadesi ile cünüplüğün hükmü dışında kalan temiz olmayan şeyleri kastetmiştir. Bunların hükmü hakkında farklı görüşler vardır. Bu yüzden bunlar, pislik tabirinin içine girer.

Cünüp kimsenin ellerinin durumu hakkında Mühelleb şöyle demiştir: "İmam Buhârî'ye göre cünüp kimsenin elleri temiz ise yıkamadan gusül suyunun bulunduğu kaba sokabilir. Çünkü cünüp olan kimsenin, cünüplükten dolayı organlarından herhangi biri necis olmaz."

(Temiz su) şeklinde bab başlığında zikrettiğimiz (طَهور) kelimesi gusül abdesti için hazırlanan su anlamına gelir.

Saîd İbn Mansûr, İbn Ömer'den gelen rivayeti mana bakımından muttasıl senetle nakletmiştir. Abdurrezzak ise, İbn Ömer'in gusül abdestine başlamadan önce ellerini yıkadığını nakletmiştir. Bâbtaki rivayetle bu haber, söz konusu farklı durumların farklı hallerde meydana geldiği söylenerek telif edilebilir. Şöyle ki, İbn Ömer, elinde pislik olmadığından kesin emin olduğu zaman ellerini yıkamamıştır. Elinde pislik olduğundan şüphelendiği veya bundan emin olduğu zaman ise ellerini yıkamıştır. Ya da, elleri güzel bir davranış olduğu için yıkamış, veya yıkanmamasında bir mahzur olmadığı için de yıkamamış olabilir.

Berâ b. Âzib'den nakledilen rivayeti ise, İbn Ebi Şeybe, "Ellerini yıkamadan temizleyici vasfa sahip suya batırdı" şeklinde muttasıl bir senetle nakletmiştir. Yine İbn Ebî Şeybe, Şa'bî'den şöyle nakletmiştir: "Hz. Peygamber'in ashabı cünüp oldukları halde ellerini yıkamadan suya batırıyorlardı."

(İbn Ömer ile İbn Abbâs sakınca görmezdi) İbn Ömer'den nakledilen haberi Abdurrezzâk mana bakımından muttasıl senetle nakletmiştir. İbn Abbâs'tan nakledilen haberi ise, İbn Ebi Şeybe kendisine senetle nispet etmişti. Aynı şekilde başka senetle Abdurrezzâk da bu haberi ondan nakletmiştir. Bunu burada delil göstermek bâb başlığıyla uygunluk arz etmesi içindir. "Hükmî necaset olan cünüplük, eğer suya tesir etseydi, gusül abdesti alan kimsenin vücudundan sıçrayan suların düştüğü kovadaki su ile gusletmek caiz olmazdı."

Burada şöyle denilebilir: Sahabe vücuttan sıçrayan suların gusül abdestinde kullanılan kaba damlamasında bir sakınca görmemekteydi. Çünkü bundan korunmak çok zordur. Dolayısıyla bu, mazur görülecek bir durumdur. Nitekim bu hususta İbn Ebî Şeybe Hasan-ı Basri'den şu bilgileri aktarmaktadır: "Suyu sıçratmamayı kim başarabilir. Kaldı ki bizler bundan daha büyük konularda bile Allah'ın rahmetine nail olmayı umuyoruz."[753]

753 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 465-466

• Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber'le -sallallâhu aleyhi vesellem- birlikte bir kaptaki sudan gusül abdesti alırdık. Birbiri ardına ellerimiz kaba dalardı." [754]

Açıklama:

Bu hadisten, cünüp birinin bir kapta bulunan az miktardaki sudan avucuyla almasının caiz olduğu anlaşılır. Bu durum, içine el batırılan su ile temizlenmeye engel değildir. Aynı şekilde geriye kalan suyla da temizlenmeye engel yoktur. Durgun suya cünüp birinin el batırmasının yasaklanması, suyun kirlenmesinden endişe duyulduğu içindir. Yoksa cünüp birinin elinin suya batmasıyla su, necis olmaz. Çünkü bu hususta cünüp birinin bütün bedeni ile herhangi bir organı arasında fark yoktur.

Bu hadisin bâb başlığı ile ilişkisi şöyle kurulabilir. Bâbtaki hadiste de görüldüğü gibi, gusül abdestini tamamlayarak arınmadan önce insan, su almak için elini kaba daldırabilir. Bu durum, ellerin kaba sokulmadan önce yıkanmasının cünüplükle ilgisinin olmadığını gösterir. Belki de elde bir kirliliğin varlığının kesin olması veya var olduğu zannedilen bir kirden dolayı olabilir.[755]

• Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- cünüplükten dolayı gusül abdesti alacağı zaman, elini yıkardı."[756]

Açıklama:

Mühelleb şöyle demiştir: "İmam Buhârî ellerin kaptaki suya batırılmadan önce yıkandığının anlatılmadığı hadisleri, ellerin temiz olduğunun kesin olarak bilindiğine bağlı kabul edilmiştir. Hişam hadisini, yani şu an yorumlamaya çalıştığımız hadisi ise, ellerin kirli olmasından endişe edildiği durumlara hamletmiştir. Böylece iki hadis arasındaki ihtilafı kaldırma yoluna gitmiş ve aralarındaki çelişkiyi gidermiştir." Ancak burada bir ihtimal daha söz konusudur. Buna göre, ellerin yıkanması mendup olduğu veya yıkanmaması ise caiz olduğu için olabilir. Bir de ellerin yıkanmaması; mutlak, yıkanması ise mukayyeddir. Bu durumda mutlak, mukayyede hamledilir. Çünkü ellerin yıkandığını gösteren rivayette diğerlerinde olmayan bir ilave vardır. [757]

Hz. Âişe'nin şöyle söylediği nakledilmiştir: "Ben ve Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, cünüplükten arınmak için bir kaptaki su ile gusül abdesti alırdık." Abdurrahman İbn Kasım da, babası kanalıyla Hz. Âişe'den buna benzer bir rivayet nakletmiştir.[758]

754 Buhârî. 261
755 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 467
756 Buhârî. 262
757 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 467
758 Buhârî. 263

• Abdullah İbn Abdillah İbn Cebr'den şöyle nakledilmiştir: Enes İbn Mâlik'i şöyle derken işittim: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ve hanımlarından biri, bir kaptan su alarak gusül abdesti alırdı."[759]

İmam Müslim ve Vehb, Şu'be kanalıyla aktardıkları bu rivayeti "cünüplükten dolayı" fazlalığıyla birlikte nakletmişlerdir.[760]

10- Gusül Abdesti İle Abdest Alırken Ara Vermek

Anlatıldığına göre İbn Ömer, abdest alırken yıkadığı organları kuruduktan sonra ayaklarını yıkamıştır.

• İbn Abbâs Hz. Meymûne validemizin şöyle dediğini nakletmiştir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- için gusül abdesti alacağı suyu hazırladım. Suyu ellerine döküp iki ya da üç kez yıkadı. Daha sonra sağ eli ile sol eline su döküp avret mahallini yıkadı. Sonra elini yere sildi.. Sonra ağzını çalkalayıp burnuna su verdi. Sonra yüzünü ve ellerini yıkadı. Başını üç kez yıkayıp vücuduna su döktü. Daha sonra bulunduğu yerden biraz kenara çekilip orada ayaklarını yıkadı." [761]

Açıklama:

(Gusül Abdestine ve Abdeste Ara Verme) ifadesi bunun caiz olduğu anlamına gelir. İmam Şâfiî'nin son görüşü de, bu doğrultudadır. Allah Teâlâ abdest organlarının yıkanmasını farz kılmıştır. Her kim bunları yıkarsa farzı yerine getirmiş olur. Bu konuda peş peşe yapılması ile araya fasıla girmesi arasında bir fark yoktur. İmam Şâfiî bu şekilde kendi görüşünü delillendirmiştir. Ayrıca İbn Ömer'in fiiliyle de bu görüşünü desteklemiştir. İbnü'l-Müseyyeb, Ata vb. daha bir çok ilim adamı da bu görüşü benimsemiştir. Rabîa ve İmam Mâlik'e göre, bile bile abdeste ara verenlerin yeniden abdest almaları gerekir. Unutanların ise, yeniden almalarına gerek yoktur. İmam Malik'e göre abdeste verilen ara kısa ise kişi kaldığı yerden devam eder, eğer uzun ise abdeste yeniden başlar. Katade ve Evzâî ise, önce yıkanan organların kuruması durumunda yeniden abdest alınması gerektiği kanaatindedirler. en-Nehâî abdeste ara verilmesini caiz görmezken gusül abdesti için bunu caiz görmüştür. İbn Münzir, bu konudaki görüşlerin tamamını zikretmiş ve şöyle demiştir: "Hüküm verirken organların kurumasını esas alanların bir delili yoktur." Tahâvî ise şöyle demiştir: "Organların kuruması hades olmadığı için abdesti bozmaz. Tıpkı bütün abdest âzâlarının kurumasının hükmî temizliği ortadan kaldırmadığı gibi."[762]

759 Buhârî. 264
760 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 468
761 Buhârî. 265
762 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 469

11- Gusül Alınan Yere Bevletmemek

• Abdullah b. Muğaffel'den -radıyallâhu anh-:[763] Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- dedi ki:

"Biriniz gusül alacağı yere idrarını yapmasın, sonra orada abdest almak zorunda kalır. Vesvesenin büyük bir bölümü bundan (idrara dikkat etmemekten) kaynaklanır."

İbn Muğaffel'den ikinci yolla gelen rivayet:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir kişinin gusül alacağı yere idrarını yapmasını yasakladı. Vesvesenin büyük bir bölümü bundan (idrara dikkat etmemekten) kaynaklanır.[764]

12-Hanımıyla Cinsel İlişkide Bulunduktan Sonra Tekrar Onunla Birlikte Olan Kimse İle Tüm Eşleriyle Beraber Olduktan Sonra Bir Tek Gusül İle Yetinmek

• İbrahim İbn Muhammed İbn Münteşir babasının şöyle dediğini nakletmiştir: "Ben bu konuyu Hz. Âişe'ye sordum. Bana şöyle cevap verdi: Allah Abdurrahman'ın babasına merhametiyle muamele etsin! Hâlbuki ben Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- koku sürerdim. Sonra o, diğer hanımlarını dolaşırdı. Sabah olunca kendisinden güzel koku yayıldığı halde ihrama girerdi."[765]

Açıklama:

(Hanımıyla Cinsel İlişkide Bulunduktan Sonra Tekrar Onunla Birlikte Olan) Buhârî bu ifade ile bir defa birlikte olduktan sonra tekrar eşiyle beraber olmak isteyen kişinin hükmünü kastetmiştir. Onun bu ifadesi, sarahaten cima ve bu anlama gelen başka lafızları kullanmasından daha kapsamlıdır.

---

763 Sened:

Sahih: Müsned, V/56, H. no: 20447; İkinci rivayet: V/56, H. no: 20441; Ebû Dâvûd, Taharet, 15, H. no: 27 (Hocası Alımed b. Hanbel'den naklettiği bir hadistir); Nesâî, Taharet, 32, H. no: 36; İbn-i Mace, Taharet, 12, H. no: 304; Tirmizî, Taharet, 17, H. no: 21 (garib). Tirmizî, bazı âlimlerin bu yasağı mekruh olarak telakki ettiklerini, bazılarının ise (İbn Şîrîn ve İbn-i'l-Mübârek gibi âlimlerin) banyo yapılan yerde su akıntısı gerçekleşiyorsa buna ruhsat verdiklerini beyan etti. Ahmed Muhammed Şâkir Tirmiz'ye yaptığı haşiyesinde Eş'as'ın sika, hadisin senedinin de sahih olduğunu söyler.

Ayrıca hamama İdrar yapmanın yasaklanışını ifâde eden 20/328. ve bir sonraki 101/409. badise bk. Müsned, IV/11, H. no: 16949; IV/110-111, H. no: 16948; Ebû Dâvûd, Taharet, 15, H. no: 28; 40, H. no: 81; Nesâî, _Taharet, 147, H. no: 238; Zinet, 6, H. no: 5051; İbnü'l-Cârûd, H. no: 35; Hâkim, 1/273, H. no: 595 (Hâkim, hadisin Buhârî ve Müslim'in şartına/ râvisine uygun olarak sahih olduğunu söylemiş, Zehebî de bunu onaylamıştır).

Ebû Hureyre'den şahidi için bk. Hâkim, 1/273, H. no: 595.

764 İmam Ahmed b. Hanbel, El-Müsned, el-Fethu'r-Rabbani Tertibi, Ensar Yayıncılık: 2/161.

765 Buhârî. 267

İlim adamları iki birleşme arasında yeniden gusül almanın farz olmadığı hususunda görüş birliği içindedirler. Ancak, Ebu Dâvûd ve Nesâî'nin Ebu Râfi'den naklettikleri şu hadis bunun müstehap olduğunu gösterir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün hanımlarını dolaştı. Kimin yanına gittiyse onun yanında gusül abdesti aldı. Kendisine 'Hepsi için bir tek gusül abdesti alsaydın ya!' dedim. Ancak Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, 'Bu daha temiz, daha güzel ve daha pâk' buyurdu."

İki birleşme arasında abdestin gerekli olup olmadığı hususunda alimler farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Ebu Yûsuf, bunun müstehap olmadığını söylemiştir. Ancak cumhura göre müstehaptır. Malikilerden İbnu Habîb ile Zahiriler bunun farz olduğu görüşündedir. Ebu Saîd'den nakledilen şu hadisi, görüşlerine delil olarak getirmişlerdir: "Rasûlullah buyurdu ki: Sizden biri hanımıyla birlikte olur, sonra tekrar birlikte olmak isterse ikisi arasında bir abdest alsın." Bu hadisi İmam Müslim eserinde kaydetmektedir. İbn Huzeyme ise, İbn Uyeyne rivayetinde olduğu gibi yukarıda bahsi geçen Ebu Saîd hadisinin Asım ve Şu'be kanalıyla naklindeki "Bu, tekrar birlikte olmayı daha aktif hale getirir" ilavesine dayanarak, hadiste geçen emrin, farz değil de mendub olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu da göstermektedir ki, hadisteki emir, mendubiyet veya irşad içindir. Ayrıca İmam Buhârî'nin Hz. Âişe'den naklettiği şu hadis de, bahsi geçen emrin farza delalet etmediğini gösterir: "Hz. Peygamber cima eder, sonra abdest almadan tekrar cima ederdi."

(Ben bu konuyu Hz. Âişe'ye sordum.) ifadesinde geçen bu konudan maksat, bu bâbtan sonra zikredilecek olan İbn Ömer'in görüşüdür. Nitekim o şöyle demiştir: "Benden güzel kokular gelirken ihrama girmekten hoşlanmıyorum." İmam Müslim, Muhammed b. Münteşir'den naklettiği şu rivayet ile onun bu sözüne açıklık getirmiştir: "Abdullah b. Ömer'e koku sürünüp sonra ihrama giren kimsenin durumunu sordum." Daha sonra hadisin devamına yer verip sonunda şu ilaveyi zikretmiştir: "İbn Ömer dedi ki; katranla bezenmeyi böyle yapmaya yeğlerim."

(Abdurrahman'ın babası) ifadesi İbn Ömer'i gösterir. Hz. Âişe'nin merhamet istemesi, onun söylediği sözde yanıldığını hissettirmek içindir. Zira İbn Ömer, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle yaptığını bilseydi asla bu şekilde konuşmazdı.

(Hanımlarını dolaşırdı) Bu ifade cimadan kinayedir. Böylece hadisin bâb başlığıyla olan ilişkisi anlaşılır.

(yayıldığı) ifadesi hakkında el-Asmaî şöyle demiştir: "Anlam bakımından noktalı ve noktasız - "نضخ" ile "نضح" kelimesi arasında bir fark yoktur. Ancak "نضخ" mana bakımında daha güçlüdür."[766]

766 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 471-472

13- Gusledcrken Saçların Parmakla Ovulması

• Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, cünüplükten dolayı gusül abdesti aldığı zaman, namaz için abdest alır gibi abdest alırdı. Sonra gusle başlardı, sonra elleriyle saçlarını ovardı. Derisine kadar suyu ulaştırdığına kanaat getirince üç kez üzerine su döküp vücudunun geri kalan kısmını yıkadı."[767]

Açıklama:

(Saçların Hilallenmesi/Parmaklarla ovulması) ifadesi, cünüplükten dolayı gusül abdesti alırken saçların /parmaklarla ovulması anlamına gelir. [768]

14- Cünüplükten Dolayı Alınan Gusül Abdestinden Sonra Ellerin Silkelenmesi

• Meymûne validemizden şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- için gusül suyu hazırladım. Bir örtü ile onu perdeledim. Ellerine su döküp onları yıkadı. Sonra sağ eli ile sol eline su döküp avret mahallini yıkadı. Sonra ellerini yere değdirip sildi. Sonra yıkadı. Daha sonra ağzını çalkalayıp burnuna su verdi. Yüzünü ve kollarını yıkadı. Sonra başına su döktü ve suyu vücuduna akıttı. En sonunda bulunduğu yerden biraz kenara çekilerek ayaklarını yıkadı. Ona bir bez getirdim, ama almadı. Elleriyle suyu silkeleyerek bulunduğu kenara çekildi."[769]

15- Gusle Sağ Taraftan Başlamak

• Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Bizden biri cünüp olduğu zaman, üç defa başına su dökerdi, sonra eliyle sağ tarafına, daha sonra da diğer eliyle sol tarafına su dökerdi."[770]

16- Tek Başınayken Çıplak Olunduğu Halde Gusül Abdesti Almak

Kim örtünürse, bilsin ki, örtünme daha iyidir. Behz, babası ve dedesinden yaptığı nakille Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Allah, insanlardan daha fazla utanılmayı hak eder." buyurduğunu nakletmiştir.

• Ebu Hureyre'den Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "İsrailoğulları bir arada çıplak olarak gusül abdesti alırlar ve gusül sırasında birbirlerine bakarlardı. Hz. Musa ise, tek başına gusül abdesti alırdı. İnsanlar onun hakkında 'Allah'a and olsun ki, Musa'yı bizimle birlikte gusletmek-

767 Buhârî. 272
768 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 478
769 Buhârî. 276
770 Buhârî. 277

ten alıkoyan şey, ancak fıtık olmasıdır.' diyorlardı. Bir defasında Hz. Musa gusül abdesti almaya gitti. Elbiselerini bir taşın üzerine koydu. Taş Birden yuvarlandı Hz. Musa'nın elbiseleri ondan uzağa düştü. 'Ey taş! Elbisemi geri ver' diye bağırarak taşın peşine düştü. Nihayet İsrailoğulları onu bu halde görünce 'Allah'a and olsun ki, Musa'da bir kusur yokmuş' dediler. Sonunda Hz. Musa taştan elbisesini aldı ve taşa vurmaya başladı." Ebu Hureyre şöyle demiştir: "Allah'a and olsun ki, Musa -sallallâhu aleyhi vesellem- taşa altı veya yedi defa vurmuştur."[771]

Açıklama:

(Tek Başınayken Çıplak Gusül Abdesti Almak) Bu ifade insanların göremeyeceği yerde gusül abdesti almak manasına gelir. (Daha iyidir) ifadesiyse, yalnız başına olan insanların çıplak gusül abdesti almasının caiz olduğunu gösterir. Nitekim âlimlerin çoğu bu görüştedir.

(Allah, insanlardan daha fazla utanılmayı hak eder.) Sünen musannifleri ile daha başka hadisçiler, Behz kanalıyla bu hadisi nakletmişlerdir. Tirmizî bu hadisin hasen, Hâkim ise sahih olduğunu belirtmiştir. İbn Ebi Şeybe ise şöyle demiştir: "Bize Yezid b. Harun nakletti. Ona da, Behz İbn Hakîm babası ve dedesinden rivayetle şöyle nakletmiştir: Resûlüllah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ey Allah'ın Peygamberi! Avret yerlerimizi nerde açıp nerde kapatalım?" diye sordum. Şöyle cevap verdi: "Avret yerlerini eşin ve cariyen hariç diğer insanların yanında ört!" Ben, "Ey Allah'ın elçisi insan tek başına kalınca da mı?" diye sordum. Bu defa cevaben şöyle buyurdu: "Allah, insanlardan daha fazla utanılmayı hak eder."

Hadiste geçen eşin dışında ifadesinden, kadının kocasının avret mahalline bakmasının caiz olduğu anlaşılır. Kıyas yoluyla kocanın da karısının avret mahalline bakmasının caiz olduğu sonucuna varılır. Aynı zamanda ifade, eşler ve cariyeler dışında başka birinin avret mahalline bakmanın caiz olmadığına delalet eder. Mesela avret mahalli hususunda erkeğin erkeğe, kadının da kadına bakması caiz değildir. Behz'den nakledilen hadisin zahiri, kişinin yalnız başınayken hiçbir şekilde çıplak bulunmasının caiz olmadığını gösterir. Ancak, İmam Buhârî Hz. Musa ve Eyyub Peygamber'in kıssalarını, gusül abdesti alırken çıplak bulunulabileceğine delil getirmiştir. İbn Battâl'ın da ifade ettiği gibi söz konusu delil getirme şu şekilde gerçekleşmiştir: Bu iki peygamber, Allah Teâlâ'nın bize uymamızı emrettiği peygamberler zümresindendir. Onların bu tür uygulamalarına tabi olmak, ancak "bizden öncekilerin şeriatı, bizim için de şeriattır" diyenlerin görüşüne göre mümkün olur. Anlaşıldığına göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu kıssaları anlatmış ve herhangi bir itirazda bulunmamıştır. Bu durum, söz konusu uygulamaların bizim şeriatımıza da uygun olduğunu gösterir. Eğer bu kıssalarda bizim şeriatımıza uygun olmayan bir şey olsaydı, mutlaka Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- belirtirdi.

771 Buhârî. 278

(çıplak olarak gusül abdesti alırlardı.) Hadisin zahirinden, bu uygulamanın İsrailoğullarının şeriatına göre caiz olduğu anlaşılır. Aksi takdirde Hz. Musa, onların bu uygulamalarına sessiz kalmazdı. Kendisi ise, daha faziletli olanı tercih ettiği için tek başına gusül abdesti alıyordu.

(fıtık) Bu kelime, testislerdeki şişkinliği ifade eder.

('Ey taş! Elbisemi geri ver') Hz. Musa taşa hitap etmiştir. Çünkü, elbisesini alıp kaçtığı için onu akıllı varlıklar gibi görmüştür. Ona göre taş, bu yaptığından dolayı cansız varlıklardan uzaklaşıp canlı varlıklar kategorisine yaklaşmıştır. Bu yüzden ona seslenmiştir.

(İsrailoğulları onu bu halde görünce) Bu ifadeden, İsrailoğullarının Hz. Musa'nın vücudunu çıplak olarak gördükleri anlaşılır. Bu durum, tedavi ve buna benzer zorunlu hallerde bir başkasının avret yerine bakmanın caiz olduğuna delil olarak kullanılmıştır.

Ancak İbnu'l-Cevzî, Hz. Musa'nın üzerinde bir örtü olabileceği ihtimalini dile getirmiştir. Çünkü örtü ıslanınca, altını gösterir. O, hocalarından birine ait olan bu görüşü nakletmeyi daha uygun görmüştür. Ancak, bu görüş tartışılabilir bir görüştür.[772]

17- İnsanların Yanında Gusül Abdesti Alırken Örtünmek

• Ebu Tâlib'in kızı Ummü Hânî'den şöyle nakledilmiştir: "Mekke'nin fethedildiği yıl, Allah Resûlü'nün yanına gittim. Vardığımda Fatıma ona bir perde çekmiş o da gusül abdesti alıyordu. Bu sırada "gelen kim?" diye sordu. Ben de, "Benim, Ümmü Hânî" diye cevap verdim."[773]

Açıklama:

(Gelen kim?) Bu ifade, kullanılan perdenin kalın olduğunu gösterir. Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gelenin kadın olduğunu erkeklerin giremeyeceği bir yerde yıkandığından dolayı anlamıştır.[774] .

• Meymûne validemizden şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- cünüplükten temizlenmek için gusül abdesti aldığı bir sırada onu perdeledim. Ellerini yıkadı, sağ eli ile sol eline su döktü, avret mahallini ve buraya bulaşan şeyleri yıkadı. Sonra elini duvara veya yere sildi. Sonra namaz için abdest alır gibi abdest aldı. Ancak ayaklarını yıkamadı. Sonra vücuduna su döktü. Nihayet bulunduğu yerden biraz kenara çekildi ve ayaklarını yıkadı."[775]

772 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 484-485
773 Buhârî. 280
774 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 486
775 Buhârî. 281

18- Kadının İhtilam Olması

• Ümmü Seleme validemizden şöyle nakledilmiştir: "Ebu Talha'nın eşi Ümmü Süleym Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- gelip 'ey Allah'ın elçisi! Allah Teâlâ haktan utanmaz. İhtilam olan kadına gusül abdesti gerekir mi?' diye sordu. Hz. Peygamber, 'Su gördüğü zaman evet' cevabını verdi."[776]

(Allah Teâlâ haktan utanmaz) Ümmü Süleym, utanılacak bir konuyu açmadan önce mazur görülmesini sağlamak için bu ifadeyi kullanmıştır. Buradaki utanma, lügat anlamındaki utanmadır. Zira dinin ön gördüğü utanmanın tamamı hayırlıdır. Bu durumda söz konusu ifade şu anlama gelir: Allah Teâlâ hakkı öğrenmede hayalı olmayı emretmez, bir başka deyişle hakkın anlatılmasına engel olmaz.

(Su gördüğü zaman) Yani uyandığı vakit, meni gördüğü zaman. Bir rivayette hanımlara hitaben "Sizden biriniz su gördüğü zaman gusül abdesti alsın" buyrulmuştur. Ayrıca söz konusu rivayette "Ümmü Seleme, 'kadın ihtilam olur mu?' diye sordu." ilavesi yer almıştır. İbn Battâl, bu hadisin bütün kadınların ihtilam olduğuna delil teşkil ettiğini söylemiştir. Onun dışındakiler ise, tam aksine bu hadiste bazı kadınların ihtilam olmadığına dair delil bulunduğunu ifade etmişlerdir. Görünen o ki, İbn Battâl, bu sözüyle bütün kadınların ihtilam olduğunu değil, ihtilam olabileceğini kastetmiştir. Bir başka ifade ile bütün kadınlarda ihtilam olma kabiliyetinin bulunduğunu anlatmaya çalışmıştır.

Bu hadis, orgazm olan kadının gusül abdesti alması gerektiğine ve kadınların kendileriyle ilgili meseleleri sorup öğrenmelerine delil teşkil eder. Meydana gelen şer'î olaylar ders çıkarılması hedeflendiği için, ayrıntılı olarak anlatılır.

Ayrıca bu hadiste hayrete düşen kimselerin tebessüm edebileceğine dair delil vardır.[777]

19- Cünübün Teri ve Müslümanın Necis Olmaması

• Rivayete göre "Ebu Hureyre cünüp olduğu bir sırada Medine sokaklarının birinde, Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile karşılaşmış. 'Beni görmemesi için ondan kaçtım' diyen Ebu Hureyre gidip gusül abdesti almış sonra çıkıp gelmiş. Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Ebu Hureyre neredeydin?' diye sormuş. O da, 'Cünüp idim, temiz olmadan sizinle birlikte oturmak istemedim' diye cevap vermiş. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Subhanallah! Müslüman asla necis olmaz' diyerek karşılık vermiş."[778]

Açıklama:

(Cünübün Teri ve Müslümanın Necis Olmaması) İmam Buhârî bu ifade ile, kâfirin terinin temiz olup olmadığı hususunda var olan farklı görüş ve yorumlara

776 Buhârî. 282
777 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 488
778 Buhârî. 283

dikkat çekmek istemiştir. Bazıları kâfirin bizzat kendisinin necis olduğu görüşüne dayanarak, terinin de necis olduğuna hükmetmiştir. Müslüman necis olmadığı için, teri de necis değildir. Kâfir biri necis olduğu için onun teri de necistir.

(Beni görmemesi için ondan kaçtım') Yani gizlendim.

(Müslüman necis olmaz) Zahiriye mezhebinden bir grup bu hadisin anlamına dayanarak kâfir birinin bizzat necis olduğuna hükmetmiştir. Bu görüşlerini de "Müşrikler gerçekten pisliktir"[779] âyeti ile desteklemişlerdir.

Cumhur hadisin bu şekilde delil olarak kullanılmasına itiraz etmiştir. Onlara göre bu hadisle anlatılmak istenen, müslümanın organlarının temiz olduğudur. Çünkü müslüman, pisliklerden kaçınmayı alışkanlık haline getirmiştir. Oysa müşrikler böyle değildir. Zira onlar, pisliklerden korunmazlar. Âyet-i kerimedeki pisliği ise şu şekilde izah etmişlerdir: Buradaki pislikten kasıt, onların inançları ve pisliğe bulaşmış halleridir. Bu görüşlerini şöylece güçlendirmişlerdir: Allah Teâlâ, ehl-i kitabtan bayanlarla evlenmeyi mübah kıldı. Bilindiği üzere onlarla aynı yatağı paylaşanlara, mutlaka onların terinden bulaşır. Buna rağmen, ehl-i kitaptan bir bayanla evlenen birine ancak müslüman kadınla evli olan birine hangi hallerde gusül abdesti alması gerekiyorsa, o hallerde gusül abdesti alması gerekir. O halde canlı insanın bizzat kendisi pis olmaz. Bu konuda kadın ile erkek arasında bir fark yoktur.

Bu Hadisten Çıkarılan Sonuçlar

1- Büyük işlere soyunan kimsenin temiz olması müstehaptır.

2- Faziletli kimselere saygı göstermek, onlarla en mükemmel şekilde bir araya gelmek müstehaptır. Nesâî ve İbn Hibbân Huzeyfe'den yaptıkları rivayete göre Hz. Peygamber ashabından biri ile karşılaşınca onları sıvazlar ve dua ederdi. Bundan dolayı Ebu Hureyre, cünüplü kimsenin necis olduğunu zannettiği için Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- âdeti üzere kendisini sıvazlamasından korkmuş, hemen gusül abdesti almaya gitmiştir.

3- Birine tâbi olan kimsenin, önder edindiği kişinin yanından ayrılmak istediği zaman ondan izin istemesi müstehaptır. Çünkü Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Neredeydin?" sözü, Ebu Hureyre'nin kendisine haber vermeden ayrılmaması gerektiğini gösterir.

4- Birine tâbî olan kimse, önder kabul ettiği kişi kendisine sormasa bile doğruyu ona bildirmelidir.

5- Gusül abdesti farz olduğu anda değil de, daha sonra da alınabilir.

6- İmam Buhârî bu hadisi, cünüp birinin terinin temiz olduğuna delil getirmiştir. Çünkü, cünüplük kişinin bedenini necis hale getirmez.

7- Cünüp bir kadının sütü temizdir.[780]

---

779 et-Tevbe 9/28.

780 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 489-490

20- Cünüp Birinin Evinden Çıkıp Çarşı ve Benzeri Yerlerde Dolaşması

Atâ şöyle demiştir: "Cünüp biri abdest almasa bile, hacamat yaptırır, tırnağını keser ve başını traş ettirir."[781]

• Enes b. Malik'ten şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gecede tüm hanımlarını gezerek (onlarla birlikte olurdu). O dönemde hanımlarının sayısı dokuz idi."[782]

• Ebu Hureyre'den şöyle nakledilmiştir: "Cünüp olduğum bir sırada Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, bana rastladı. Elimden tuttu. Bir miktar beraber yürüdük nihayet bir yere oturdu. O esnada yanından sessizce ayrıldım. Eve varıp gusül abdesti aldım. Sonra tekrar Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına geldim. Hâlâ oturuyordu. Bana nereye gittiğimi sordu. Ben de, anlattım. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Subhânallah! Yâ Ebâ Hirr, Mü'min asla pis olmaz."[783]

21- Cünüp Birinin Gusül Abdestinden Önce Abdest Aldığı Zaman Evde Bulunması

• Ebu Seleme'den şöyle nakledilmiştir: "Hz. Âişe'ye Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- cünüp iken uyuyup uyumadığını sordum. O da, 'abdest alarak uyurdu' cevabını verdi."[784]

Açıklama:

(Abdest aldığı zaman) Cünüp biri abdest aldığı zaman, sahih olan görüşe göre içinde bulunduğu hükmü necasetin bir kısmı ortadan kalkar.[785]

22- Cünüp Birinin Uyuması

• İbn Ömer'den şöyle nakledilmiştir: "Hz. Ömer, Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Bizden biri cünüp olduğu zaman uyuyabilir mi?' diye sormuş. Hz. Peygamber de -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle cevap vermişti: Tabi ki sizden biri abdest aldıktan sonra cünüp iken uyuyabilir."[786]

• Hz. Âişe'den şöyle nakledilmiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- cünüp iken uyumak istediği zaman, avret mahallini yıkar ve namaz abdesti alırdı."[787]

781 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 555
782 Buhârî. 284
783 Buhârî. 285
784 Buhari. 286
785 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 492
786 Buhârî. 287
787 Buhârî. 288

• Abdullah b. Ömer'den şöyle nakledilmiştir: "Ömer İbnü'l-Hattab Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisinin geceleyin cünüp olduğunu bildirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona, 'Abdest al, cinsel organını yıka sonra uyu!' dedi."[788]

Açıklama:

('abdest al, cinsel organını yıka sonra uyu!') Ebu Nuh rivayetinde bu ifade "cinsel organını yıka, abdest al sonra uyu" şeklinde geçer.

İbn Abdilber bu şekilde yapmanın çoğunluğa göre müstehap olduğunu söylemiştir. Hadiste geçen abdesten maksat, dinin öngördüğü abdesttir. Hikmeti ise, hükmü necaseti azaltmaktır. Nitekim İbn Ebî Şeybe'nin sika/güvenilir ravilerle sahâbî Şeddâd b. Evs'ten naklettiği şu hadis de bunu destekler: "Sizden biri gece vakti cünüp olur, sonra uyumak isterse, abdest alsın. Çünkü abdest, cünüplükten temizlenmek için alınan guslün yarısıdır." Bir başka yoruma göre hikmeti, yeniden birlikte olmaya teşvik etmesi veya kalkıp gusül abdesti almaya yönelmesi olarak açıklanmıştır.

Bu hadise göre, cünüplükten dolayı hemen gusül abdesti almak gerekmez. Ancak namaza durmak lüzum ettiği zaman hemen gusül abdesti almak gerekir. Yine bu hadisten uykudan önce temizliğe riayet etmenin müstehap olduğu sonucu çıkar. Nitekim İbnü'l-Cevzî bu konuda şöyle demiştir: "Cünüp birinin uyumadan önce abdest almasının emredilmesindeki hikmet, meleklerin kir ve kötü kokudan uzaklaşması, şeytanların ise bunlara yaklaşmasıdır."[789]

23- Sünnetli Kısmın Buluşmasıyla Guslün Gerekli Olması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Erkek, kadının dört uzvu arasına çöker ve kadına mübâşeret ederse gusül vacib olur."

Bir rivayette de şu ziyade var: "...İnzal olmasa bile."

Ebû Dâvud'un rivayetinde dört uzvu kelimesinden sonra "...hitana (sünnet mahalli) hitanı kavuşturursa, gusül vacib olur" denmiştir.[790]

• İmam Mâlik'in Hz. Âişe'den kaydettiği bir rivayette: "Hitân, hitanı geçince gusül vacib olur, ben ve Resûlullah böyle yaptık ve yıkandık" denmiştir.[791]

Açıklama:

1- Bu hadis, inzal vâki olmasa da hitan denen sünnet mahallinin, yani erkek uzvunun uç kısmının kadının uzvuna girmesiyle gusül gerektiğini belirtmektedir. Yani guslün vücubu için esas olan, inzâl değil, sünnet mahallinin girmesidir.

---

788 Buhârî. 290
789 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 494
790 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/523.
791 Buhârî, Gusl: 28; Müslim, Hayz: 87

Hitân, erkek uzvundaki kısım için kullanılan bir tabirdir. Kadın için de kullanılması, tağlib yoluyladır. Anne ve babaya ebeveyn denmesi gibi.

2- Hadiste dört uzuv diye tercüme ettiğimiz Şu'abu'l-Erbaa tabiri geçer. Şu'ab şube'nin cem'idir. Dilimize girmiş bir tabir olup, bir bütünün bir kısmı, bir parçası ma'nâsına gelir.

Bu dört uzuvla ne kastedildiği hususunda âlimlerin yorumları muhteliftir:

* İki el, iki ayaktır.

* İki ayak, iki uyluk (fahz)dır.

* İki ayak, iki dudaktır (şefr).

* Fercin dört bir yanıdır.

* Ayaklar, bacaklardır.

* Uyluklar ve dudaklardır."

Bu tabirden maksat cimadır, Resûlullah kinaye ederek, sarahatten kaçınmıştır" denmiştir.

3- Keza mübâşeret diye tercüme ettiğimiz tabir, ameli ifade eder. Şârihler, bununla erkek uzvunun dahil edilmesinin kastedildiğini belirtirler. Şu halde şer'î cima, bu tavsif edilen şekille tahakkuk etmektedir.[792]

• Ebu Hureyre'den şöyle nakledilmiştir: "Erkek, kadının dört uzvu/kol ve bacakları arasına çöker, sonra onunla birlikte olursa gusül gerekir."[793]

Açıklama:

(Sünnetli Kısımların Buluşması) Bu ifade ile, erkeğin ve kadının sünnet edilen bölgeleri kastedilmiştir.

(çöker) Bu ifade, cimadan kinayedir. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bununla yetinerek açıkça cimayı zikretmemiştir. Bu hadisin yorumu hakkında İmam Nevevî şöyle demiştir: "Hadis, guslün gerekli olmasının boşalmaya bağlı olmadığı anlamına gelir." [794]

24- Elbisede Islaklık Olsa ve İhtilam Olunduğu Hatırlanmazsa

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Resûlullah'a, "bir kimse elbisesinde ıslaklık bulsa, ancak ihtilam olduğunu hatırlamasa (yıkanması gerekir mi?)" diye sorulmuştu.

"Evet, yıkanmalıdır!" diye cevap verdi. Sonra, ihtilam olduğunu görüp de, yaşlık göremeyen kimseden soruldu:

792 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/524.
793 Buhârî. 291
794 Fethulbari. cilt: 1 sayfa: 495

"Ona gusül gerekmez" dedi. Ümmü Süleym (-radıyallâhu anhâ-) sordu:

"Bunu kadın görecek olursa, kadına gusül gerekir mi?"

Buna da:

"Evet! Kadınlar, erkeklerin emsalleridir!" diye cevap verdi."[795]

Açıklama:

1- Yıkanmanın meni gelmesiyle vacib olacağını tesbit eden rivayetlerden biri de budur: Kişi, çamaşırında meni yaşlığı bulacak olsa ihtilam olduğunu hatırlamasa da yıkanmalıdır. Rüyasında ihtilam olsa bile inzal vâki olmasa, yani çamaşırında yaşlık bulamasa, ona da yıkanma gerekmemektedir. Şu halde guslün medârı, meninin gelmesidir.

2- Kadınların ihtilâm olma durumlarında hüküm erkeklerinki gibidir. Resûlullah arada fark olmadığını "Kadınlar, erkeklerin emsâlidir" diyerek ifade buyurmuştur. Şakîk aslında anne baba bir kardeş demektir. Kelime lügat olarak Şekka'dan gelir, yani bölünüp ayrılmak, kopmak demektir. Hz. Havva, Hz. Âdem'in eğesinden yaratılmış olması haysiyetiyle, kadın erkekten kopan bir parça gibi ifade edilmiştir.[796]

25- Bayanlar Rüyada İhtilam Olduğunda Guslün Gerektiği

• Yine Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Ümmü Süleym -radıyallâhu anhâ- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e: "Rüyasında, erkeğin gördüğünü gören kadın hakkında sorarak, gusül gerekip gerekmeyeceğini öğrenmek istedi. -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Evet!, suyu görürse!" cevabını verdi. Âişe -radıyallâhu anhâ- [Ümmü Süleym'e yönelip:]

"Allah hayrını versin(neler söylüyorsun)?"[797] diye ayıpladı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- [Âişe'ye yönelerek]:

"Ey Âişe, bırak onu, (dilediğini sorsun!) Öyle olmasa (çocuklarda anne tarafına) benzerlik olur mu? Kadının suyu erkeğin suyuna üstün gelirse, çocuk dayılarına benzer; erkeğin suyu kadınınkine üstün gelirse, çocuk amcalarına benzer" buyurdular."[798]

Açıklama:

1- Bu hadis, Buhârî ve diğer kaynaklarda muhtelif vecihlerden gelmiştir. Hz. Enes'ten gelen bir vechinde Hz. Âişe, Ümmü Süleym'e, "Allah hayrını versin

795 Ebû Dâvud, Tahâret: 95; Tirmizî, Tahâret: 82

796 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/527.

797 Teribet Yeminike: Sağ elin topraklansın demektir. Ancak, hayret makamında bir tabirdir. Ağır bir beddua sayılmaz. Dilimizdeki Allah hayrını versin tabiri bu makamda kullanılır. Müslim, Hayz: 33; Muvatta, Tahâret: 84 ; Ebû Dâvud, Tahâret: 96; Nesâî, Tahâret: 131

kadınları rezil rüsvay ettin" diyerek müdahale etmiştir. Resûlullah da: "Allah senin hayrını versin.." diye Hz. Âişe'ye müdahale etmiştir.

Bazı vecihlerde bu soruyu kimin sorduğu belirtilmez, "Bir kadın sordu" denilir.

Bir rivayette, Ümmü Süleym, mezkûr soruyu sorduğunu belirttikten sonra, "bundan utandım" der.

2- Hadiste başlıca şu hususlar dikkatimizi çekmektedir:

* Kadınlar, zaman zaman meraklarını çeken hacâletâver sorularını Resûlullah'a sorabilmektedir. -sallallâhu aleyhi vesellem- bu meselelerde, kadınlara edeb çerçevesinde cevap vermektedir. Resûlullah'ın, dinlerini öğrenmede utanma duygusunun bir engel teşkil etmemesi için çevresini bu hususta serbest olmaya teşvik etmiştir.

* Resûlullah kadınların da ihtilam olduğunu belirtmekte, onların menilerinin erkeğinkinden farklı olduğunu, çocukların anne veya baba tarafına benzemesinin, -bazı rivayetlerde erkek veya kız oluşlarının- bu menilerden birinin önce gelme veya üstün gelme gibi durumlarıyla alâkalı olduğunu söylemektedir.

26- Her Saç Kılının Dibinde Cünüplüğün Olması

• Hz. Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Her bir kılın dibinde cünüblük vardır. Saçları yıkayın, deriyi paklayın."[799]

Açıklama:

1- Bu hadis vücutta en ufak bir parçanın yıkanmaması halinde cenabetin devam edeceğini belirtmektedir. Tek bir kıl dibi dahi olsa su mutlaka ulaşmalı, tam temizlik hâsıl olmalıdır. Bu hadisten hareketle, bazı âlimler, gusül sırasında saç örgülerinin açılmasının gerektiğini söylemiştir. Bunlara göre, örgü çözülmedikçe saç cenabetten yıkanmış olmaz. İbrahim Nehâî bu görüşte olanlardandır.

Ancak, fukaha kâhir ekseriyetiyle, "Örgü çözülmese de saç diplerine su ulaşırsa bu yeterlidir" demiştir.

2- Paklamak olarak çevirdiğimiz inkâ, deriyi kirlerden, bulaşıklardan temizlemek manasına gelir. Şu halde deriye suyun ulaşmasına mani olacak kirlerin bedenden paklanması gerekmektedir. Aksi takdirde deriye suyun değmesine mani olan kirler, cenabetin temizlenmesine de mani olur.[800]

799 Ebû Dâvud, Tahâret: 98 ; Tirmizî, Tahâret: 78

800 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/531.

27- Gusledcrken Saç Örgülerinin İstenirse Çözülmeyeceği

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "(Bir gün) ey Allah'ın Resûlü! Dedim. Ben çok örgüsü olan bir kadınım. Hayız ve cenabetten yıkanırken örgüleri çözeyim mi?"

"Hayır! Buyurdular başının üzerine, ellerine üç kere su avuçlayıp dökmen, sonrada bedenine su döküp yıkanman sana yeterlidir."[801]

28- Her İlişkide Gusül Abdesti Almanın Daha İyi Olacağı

• Ebû Râfi -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bir gün bütün hanımlarına uğradı. Her birisinin yanında ayrı ayrı yıkandı. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü dedim, en sonunda bir kere yıkansanız olmaz mı?"

"(Olmasına olur, ancak) böyle yapmak daha temiz daha hoş ve daha paktır!" buyurdular."[802]

29- İkinci Kez İstenen İlişkilerde Abdest Almanın Yeterli Olması

• Ebû Saîdi'l-Hudrî -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Biriniz ehline temas eder sonra tekrar etmek dilerse ikisi arasında abdest alsın."[803]

Açıklama:

Bu hadisler, kişi cünüpken yıkanmaksızın, müteakip temaslarda bulunabilip bulunamayacağı ile ilgilidir. İbnu Hacer'in kaydettiğine göre:

1- Cünüb olan bir kimsenin, yıkanmadan, ikinci kere hanımına temas edebilmesi için yıkanmak gerekmediği hususunda ulemâ icma etmiştir.

2- İki temas arasında abdest gerekli midir? Bu hususta ulema ihtilaf eder:

* Ebû Yusuf, "bu müstehap değildir" demiştir.

* Cumhur ise, "müstehaptır" demiştir.

* Zâhirîler ve Mâlikîlerden İbnu'l-Habib, "Vacibtir!" demişlerdir. Bunlar yukarda kaydedilen Ebû Saîd hadisiyle ihticac etmişlerdir.

* Bazıları, Ebû Saîd hadisindeki vudû (abdest) kelimesini lügat manasında anlayarak, namaz abdestinin değil "yıkama"nın kastedildiğini söylerler ve maksud'un "fercin yıkanması" olduğunu belirtirler. İbnu Huzeyme, bu yıkamanın da bir vecibe değil nedb ifade ettigine kâildir. Zira Ebû Saîd rivayetinin bir

801 Müslim, Hayz: 58 ; Ebû Dâvud, Tahâret: 100
802 Ebû Dâvud, Tahâret: 86,
803 Müslim, Hayz: 27, (308); Ebû Dâvud, Tahâret: 86, (220); Tirmizî, Tahâret: 107

veçhinde "...zira yıkamak, tekrar dönmeyi daha aktif kılar" buyurmuştur: "Şu halde der, bu yıkama (abdest) emri "irşad" veya "nedb" içindir." Ebû Saîd hadisindeki emrin vücub değil "nedb" ifade ettiğinin bir başka delili Hz. Âişe'nin bir rivayetidir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- temas eder, abdest almaksızın tekrar temas ederdi."

3- Bu mesele şöyle bir sual ortaya çıkarmıştır: "Resûlullah gecelerini hanımlarıyla taksim etmiş idi. Her eşine bir gece ayırmıştı. Bu durumda, bir gecede hepsini dolaşmak nasıl mümkün olmuştur?

Şöyle cevap verilmiştir: "Taksim meselesinin bir vecibe olması ihtilaflıdır. Ebû Saîd: "Bu Resûlullah üzerine vâcip değildi, teberru ve tekerrüm için eşit bir taksime yer vermiştir" der. Ancak ulemâ çoğunlukla bunun vacip olduğunu söyler. Bu durumda Resûlullah'ın hepsini dolaşması hanımlarının rızası ile oluyordu." İbnu Abdilberr der ki: "Hadisin manası şudur: "Resûlullah bunu, seferden döndüğü ve henüz hanımlardan hiç birine muayyen bir gün ayırmamış bulunduğu zamanlarda yapardı. Bu durumlarda hepsini dolaşır, sonra gün taksimi yapar, buna göre yanlarına giderdi. Yine de gerçeği Allah bilir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in zevceleri hep hürdü. Hürler hakkında -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sünneti, taksimde adâlet edip hiçbirine günü dışında temas etmemekti."[804]

30- Yıkanınca Örtünmenin Perdelenmenin Gerektiği

• Ya'la İbnu Ümeyye -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- açıkta (izarsız) yıkanan bir adam görmüştü. Derhal minbere çıkarak, Allah'a hamd ve senâda bulunduktan sonra:

"Allah diridir ve ayıpları örtücüdür, hayayı ve örtünmeyi sever. Öyleyse biriniz yıkanınca örtünsün" buyurdu."[805]

• Ebû's-Semh -radıyallâhu anh- anlatıyor:"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e hizmet ediyordum. Yıkanmak isteyince:

"Bana enseni dön!" derdi. Ben de ensemi dönerdim. Böylece ona perde olurdum."[806]

• Ümmü Hâni Bintu Ebî Tâlib -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "(Mekke'nin) Fethi gününde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-' ın yanına gittim. O'nu yıkanır buldum. Kızı Fâtıma da bir giyecekle O'na perde yapıyordu."[807]

804 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/540-541.
805 Ebû Dâvud, Hamâm: 2; Nesâî, Gusl: 7
806 Nesâî, Tahâret: 143
807 Müslim, Hayz: 70

31- Gusulden Sonra Havluyla Kurulanmanın Zorunluluğunun Olmaması

• İbnu Abbâs -radıyallâhu anhumâ- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yıkanmıştı. (Kurulanması için) bir havlu getirildi. Onunla kurulanmayıp:

"Su(yun) ıslaklığı ile böyle (daha iyi)!" buyurdular."[808]

32- Gusülden Sonra Gusül Yapmamış Eşe Sarılmanın Caiz Olduğu

• Hz. Âişe (-radıyallâhu anhâ-) anlatıyor: "Bazen Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- cenabetten yıkanır, sonra (üşümüş olarak gelip) bana sokulup benim ısıtmamı isterdi, ben de O'nu bağrıma bastırıp ısıtıyordum. Bundan dolayı ben ayrıca yıkanmıyordum."[809]

33- Cünüp Birinin Yeme ve İçmesi

• Nesâî'nin bir riveyetinde: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yemek veya içmek istediği zaman ellerini yıkar sonra yer içerdi" denmiştir.[810]

34- Cünüp Olmak Necis Olmak Değildir

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'nin anlattığına göre: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Medine sokaklarından birinde kendisine rastlamıştır. Ebû Hureyre bu sırada cünüp olduğu için, -sallallâhu aleyhi vesellem-'in nazarından sıvışarak gidip yıkanır gelir. Gelince -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Ey Ebû Hureyre neredeydin?" diye sorar.

"Ben cünüptüm, pis pis sizinle oturmak istemedim" cevabında bulunur. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Subhânallah! (bilmez misin ki) müslüman pis olmaz!" diye ferman eder."[811]

Açıklama:

Ebû Hureyre'nin sıvışmasının sebebi, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in Ashabından biriyle karşılaşınca onları eliyle meshedip duada bulunması idi. Ebû Hureyre de zannediyordu ki, cünüp kişi hadesle necis olmuştur. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- mutad üzere, bu halde kendisine meshedip dokunacak diye korkmuştu ve koşarak yıkanmaya gitmiştir. Ama Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onun "ben pisim" sözünden ortaya çıkan bu anlayışını reddetmiş, "Subhanallah!" diyerek, bu kadar açık bir hususu bilmemesinden duyduğu hayreti ifade buyurmuştur.

---

808 Nesâî, Tahâret: 162
809 Tirmizi
810 Buhârî, Gusl: 27, 25; Müslim, Hayz: 21
811 Buhârî, Gusl: 23, 24; Müslim, Hayz: 115; Ebû Dâvud, Tahâret: 97

Hadisten Çıkarılan Bazı Faydalar:

1-Bu hadis, mühim işler sırasında temiz olmanın müstehap olduğuna delildir. Ayrıca fazilet ehli kimselere hürmet ve onları büyükleme ve onlarla beraberliği en mükemmel bir hey'etle (kılık kıyafetle) yürütmenin müstehap olduğuna da delil teşkil etmektedir.

2- Hadiste, tâbi olanların ayrılırken metbu'dan yani tâbi olduğu kimseden izin almasının müstehap olduğu hükmü de çıkarılmıştır. Zira Resûlullah, "Neredeydin?" diye sormuştur. Buradan anlaşılmıştır ki, ayrılmazdan (sıvışmazdan) önce O'na, nereye gittiğini haber vermesi gerekirdi.

3-Metbû, kendisine tabi olan kimse sormasa bile, onu doğru olana uyarması gerekir.

4- Yıkanmayı tehir etmek caizdir.

5-Cünübün teri temizdir, çünkü cenabetle bedeni pis olmuyor.

6- Kadından sağılan süt de pis değildir.

7- Yıkanmazdan önce bir kısım işleri yapmak caizdir.[812]

35- Namaza Başlarken Cünüp Olunduğu Akla Gelirse

• Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Namaza kalkılıp saflar düzlenmişti ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geldi, namazgâhına geçti. O anda cünüp olduğunu hatırladı. Bize: "Yerinizde durun!" deyip, hemen ayrılıp yıkanmaya gitti. Gusledip dönünce başından henüz su damlıyordu. Tekbir getirdi, namaza durdu. Beraber namaz kıldık..."[813]

• Ebu Bekir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, sabah namazını kıldırmak üzere (mescide) girmişti. Eliyle "Yerinizde durun!" diye işaret buyurdu (ve çıktı). Sonra başından su damladığı halde geri geldi ve cemaate namazlarını kıldırdı."[814]

• Bir rivayette: "...Namazı tamamlayınca: "Ben de bir insanım. (İlk geldiğimde) cünüptüm" buyurdu" denmiştir.[815]

Açıklama:

Yukarıdaki rivayetlerde, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sabah vaktinde cünüp olduğunu unutarak, cemaate namaz kıldırmak üzere camiye gelip namazgâhına kadar geçtiğini görmekteyiz. Namaza duracağı sırada durumunu hatırlıyor; cemaate beklemelerini işaret buyurarak, hemen gidip yıkanıp dönü-

812 İbrahim Canan, Kütüb-I Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/554-555.
813 Buhârî. Tirmizi
814 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/5.
815 Buhârî, Gusl: 17, Ezan: 24, 25; Müslim, Mesâcid: 157

yor ve namazı kıldırıyor. Namazdan sonra, özrünü belirterek durumu tavzih ediyor. Ulema, bu hadisten peygamberlerin ibadet hususunda unutmalarının caiz olduğu hükmünü çıkarmıştır.

Hadisten Çıkarılan Bazı Faydalar:

Hadis, zaruret halinde, ikamet okunduktan sonra bile mescitten çıkılabileceğine delildir. Çünkü bir hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, ezandan sonra mescitten çıkmış olan bir kimse için:

"Şu var ya Ebu'l-Kasım'a âsi oldu" buyurarak, namaz sırasında camiden çıkmayı yasaklamıştı. Şu halde bu yasak zaruret dışı çıkmalarla ilgilidir.

* Mâ-i müsta'mel (abdest ve gusulde kullanılmış su) temizdir.

* İkametle namazın arasını ayırmak caizdir. Çünkü rivayet, ikametin yenilenmediğini göstermektedir. Bazı âlimler bunu "zaruret"le kayıtlamışlardır. İmam Mâlik, "İkametten sonra tahrim tekbiri getirilecek olursa, ikamet yenilenmelidir" diye hükmetmiştir, yeter ki çıkma bir özre mebni olmasın.

* Dinî meselelerde haya olamaz. Ancak abdestsizlik gibi bir durumun farkına varan kimsenin mevhum bir özür izhar etmesi muvafık olur: Mesela burnu kanamış intibaını vermek üzere eliyle veya mendille burnunu tutarak namazdan ayrılması gibi...

* Cemaat, gerektiği durumda, imamı ayakta bekleyebilir, bu caizdir. Bu, bazı hadislerdeki yasaklanmış olan kıyam değildir.

* İkametle namaz arasında konuşmak caizdir.

* Cünüb, yıkanmayı hadesin vâki olduğu andan tehir edebilir, caizdir.[816]

36- Elbiseye Meni Bulaşırsa

Süleyman İbnu Yesar rahimehullah anlatıyor: "Hz. Ömer -radıyallâhu anh- halka sabah namazını kıldırdı ve arkadan Curuf nam mevkideki arazisine gitti. Orada, elbisesinde meni bulaşığı gördü.

"Biz dedi, yağlı yeyince, damarlarımız gevşedi (bu yüzden ihtilam olduk)."

Derhal yıkandı ve elbisesinde gördüğü meni bulaşığını da yıkadı. Sonra, namazını iade etti."[817]

7- Zürkânî, hadisten şu hükmü de çıkarır: "Hz. Ömer'in namazı tek başına iade etmesi gösterir ki, imam unutarak yanlışlıkla cünüb veya abdestsiz olarak namaz kıldırır, cemaat de onun bu halini bilmeyerek namaz kılarsa, hatırlayınca imam iade etse de cemaate iade gerekmez, onların namazları sahihtir. Tabii ki, durumu bilirlerse onların namazı da bâtıl olur."

816 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/6-7.
817 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/7.

İmam Şâfiî ve İbnu Nâfi der ki: "İmama uyanlar bilmedikleri takdirde iki cihetinki de sahihtir. Zira cemaat, imamın halini bilmekle mükellef değildir. Sehv'de (yanılmayla)değil, taammüdde(kasıtlı yapmada) imam günahkâr olur."

Ebu Hanîfe: "Her iki tarafın (yani hem imamın hem de cemaatin) namazı da bâtıldır. Çünkü cemaatin namazı imamın namazına bağlıdır" demiştir.[818]

37- Meniden Yıkanan Elbisenin Islaklığının Sorun Teşkil Etmemesi

• Amr İbn Meymûn şöyle demiştir: Süleyman İbn Yesar'ın, cünüplük bulaşan bir elbise hakkında Hz. Âişe'den şunu rivayet ettiğini duydum:

"Ben Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- elbisesinden meniyi yıkardım. O da daha sonra yıkama izi, yani suyun ıslaklığı elbisede olduğu halde namaza çıkardı"

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- elbisesinden meniyi yıkardı sonra onda yıkamanın ıslaklığı görülürdü.[819]

38- Eşlerin Artık Sularıyla Gusül Almanın Nehyedilmesi

• Âsım el-Ahvel'den, onun Abdullah b. Sercis'den rivayet ettiğine göre, o şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, erkeğin kadının artırdığı suyla, kadının da erkeğin arttırdığı suyla yıkanmasını nehyetmiştir. Fakat her ikisi birlikte aynı suya azalarını beraber daldırırlar.[820]

39- Hayızlı Kadının Nasıl Gusledeceği

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Ensârdan bir kadın, Resûlullah, -sallallâhu aleyhi vesellem-'e hayızdan nasıl yıkanacağını sordu. Bunun üzerine, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de nasıl yıkanacaksa öyle emretti ve dedi ki:

"Miske bulanmış bir (bez, pamuk vs.) parçası al. Onunla temizlen!"

"Onunla nasıl temizleneceğim?" diye kadın tekrar sordu. Resûlullah: "Onunla temizlen!" buyurdu. Kadın tekrar et: "Nasıl?"

Resûlullah:

"Subhânallah!, temizlen!" dedi. (Baktım ki anlamıyor;) kadını kendime çektim ve: "O parçayı, kan bulaşığına tatbik et" dedim..."[821]

Diğer bir rivayette: "...misklenmiş bir parça al, üç kere yıka!" buyurdu. Sonra Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- utanarak yüzünü çevirdi" denmiştir.[822]

818 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/7-8.
819 Buhârî. 232
820 Tahavi. 1. cilt. Kitabi yayınları
821 Buhârî, Hayz: 13, 14, İ'tisam: 24; Müslim, Hayz: 60, 61
822 Buhârî ve Müslim

Müslim'in diğer bir rivayetinde metin şöyledir: "Esma -ki Bintu Şekel'dir- -radıyallâhu anhâ-, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e, hayızdan nasıl yıkanacağını sormuştu. Şöyle cevap verdi:

"Sizden biri, suyunu ve sidresini alır, sonra temizlenir, ve temizliğini de güzel yapar. Sonra başına suyu döker, başını şiddetli şekilde eliyle ovalar, tâ ki su saçın diplerine kadar ulaşsın. Sonra üzerine su döker. Sonra misklenmiş bir (bez) parçası alır, onunla temizlenir!"

Esmâ: "Onunla nasıl temizlenir?" diye sordu: "Subhanallah! Onunla temizlen!" dedi. Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- -sanki sözünü gizlemek isteyerek (fısıldayarak)- kadına: "Onu kan bulaşığına tatbik et" dedi. Esma der ki: "Cenabetten yıkanma hususunda da sordum. Bana: "Su al, temizlen ve temizliği güzel kıl veya temizliği mübalağalı yap, sonra başına su dök ve onu ovala, tâ su saç diplerine varıncaya kadar. Sonra üzerine su dök!" dedi. Âişe -radıyallâhu anhâ- devamla der ki: "Ensar kadınları ne iyi kadınlardı, haya onların dinlerini öğrenmelerine mâni olmadı."[823]

• Ümeyye Bintu Ebi's-Salt, Benî Gıfârlı -isminde zikrettiği- bir kadından nakleder ki, kadın şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- , beni devesinin döşüne serilen örtünün üzerine bindirdi." Kadın devamla der ki: "Allah'a yemin olsun, sabahleyin indi ve deveyi ıhtırdı. Ben de terkiden indim... Örtüde benden bulaşan kan vardı. Bu benim ilk hayız kanım idi. Görünce deveye doğru sıçradım ve utandım... Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bendeki bu hali fark edip, kanı da görünce:

"Neyin var? Belki de hayız oldun?" buyurdular. Ben "Evet!" dedim. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Öyleyse (hayız görenlerin tedbirlerine başvurarak) kendine çekidüzen ver. Sonra da bir su kabı al, içerisine tuz at. Sonra örtüye değen kanı yıka, sonra bineğine dön!" diye buyurdu.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Hayber'i fethettiği zaman ganimetten bize de bağışta bulundu.

(Ümeyye Bintu Ebi's-Salt) der ki: "(Gıfarlı Sahabiyye), suyuna tuz katmadan hayız kanını yıkamazdı. Öldüğü zaman cenazesinin yıkanacağı suya da tuz atılmasını vasiyet etmiştir."[824]

Açıklama:

1- Son hadisle ilgili olarak Hattâbî der ki: "Hadiste, elbisenin yıkanmasında ve kan bulaşığının temizlenmesinde suya tuz atıldığı görülmektedir. Halbuki tuz, bir gıda maddesidir. Öyleyse, bir çamaşıra sabun iyi gelmezse onun bal ile yıkanması caiz olur. Keza mürekkep değen bir şey de sirke ile yıkanabilir." Hattabî

823 Müslim, Hayz: 61
824 Ebu Dâvud, Tahâret: 122

bu misalleri zikrettikten sonra temizlik maddesi olarak, gerekiyorsa her çeşit gıda maddesinin kullanılabileceğine dair bir netice çıkarır.

2- Hadiste geçen hakîbe, devenin semerden sonra gelen arka kısmına serilen bir nevî çuldur. Resûlullah, kızı bunun üzerine oturtmuştur. Bunun üzerine oturanın normal havıd (semer) üzerinde oturanla teması mümkün değildir.[825]

40- Aynı Kaptan Yıkanmanın Caiz Olması

• "Bize Muhammed b. Kesîr, el-Evzâ'î'den, (O) ez-Zührî'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi (ki, Hz. Aişe) şöyle dedi:"

"Ben ve Rasûlullah --sallallâhu aleyhi vesellem-- cünüplükten dolayı bir kaptan gusül yapardık."[826]

Açıklama:

Bu hadis, karı ile kocanın aynı anda bir kaptaki sudan gusül yapmalarının veya birinin yıkanmasından sonra kapta arta kalan sudan diğerinin gusül yapmasının caiz olduğuna delâlet etmektedir. Fukahânın cumhurunun görüşü de budur.[827]

41- Guslederken Şakalaşmanın Cevazı

• Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber aynı kaptan gusleder, ben önce alacağım sen önce alacaksın diye şakalaşırdık. Hatta, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bana bırak" ben de: "Bana bırak" derdim. [828]

42- Hamur Bulaşığı Olan Leğende Yıkanmanın Caiz Olması

• Ümmü Hani -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Mekke fethi günü, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına geldim, guslediyordu. Önüne bir perde gerdim, yanında hamur bulaşığı olan bir leğen vardı. Kuşluk namazını kıldı, gusül yaptıktan sonra kaç rekat kıldı bilmiyorum." [829]

43- Önce Avret Mahalinin Yıkanması

• Meymune -radıyallâhu anhâ-'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, namaz abdesti gibi abdest aldı fakat ayaklarını yıkamadı. Avret yerini ve meni bulaşabilecek yerlerini yıkadı sonra baştan ayağa üzerine su döktü. Sonra bir kenara çekilip ayaklarını yıkadı." Meymune diyor ki: "Cünüp kimsenin yıkanma şekli budur." [830]

825 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 11/12.
826 Buhârî; Müslim
827 Sünen-i Darimi Tercüme ve Şerhi, Madve Yayınları: 2/231
828 Müslim
829 Buhârî; İbn-i Mace
830 Müslim; Ebû Davud

44- Gusledeken De Sağdan Başlamak

• Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, abdest, gusül gibi temizlik işlerinde ayakkabı giymede, saçını taramada mümkün olduğu kadar sağdan başlamayı severdi." [831]

45- Gusülden Sonra Abdest Almanın Şart Olmaması

• Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, gusülden sonra abdesti bozulmadıkça namaz için abdest almazdı.[832]

46- Gusül İçin Meninin -Akmasının- Gelmesinin Şart Olmaması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Erkek, kadının dört uzvu arasına çöker ve kadına mübâşeret ederse gusül vacib olur."

Bir rivayette de şu ziyade var: "...İnzal olmasa bile."

Ebû Dâvud'un rivayetinde dört uzvu kelimesinden sonra "..hitana (sünnet mahalli) hitanı kavuşturursa, gusül vacib olur" denmiştir.[833]

• İmam Mâlik'in Hz. Âişe'den kaydettiği bir rivayette: "Hitân, hitanı geçince gusül vacib olur, ben ve Resûlullah böyle yaptık ve yıkandık" denmiştir.[834]

47- Gusledene Yabancı Birinin Perdelemesinin Caiz Olması

• Ebû's-Semh -radıyallâhu anh- anlatıyor:"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e hizmet ediyordum. Yıkanmak isteyince:

"Bana enseni dön!" derdi. Ben de ensemi dönerdim. Böylece ona perde olurdum."[835]

48- Gusleden Birini Kızının Perdelemesinin Caiz Olması

• Ümmü Hâni Bintu Ebî Tâlib -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "(Mekke'nin) Fethi gününde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-' ın yanına gittim. O'nu yıkanır buldum. Kızı Fâtıma da bir giyecekle O'na perde yapıyordu."[836]

831 Buhârî; İbn-i Mace
832 Ebû Davud; Tirmizî
833 Tirmizi, Ebu Davud
834 Buhârî; Müslim
835 Nesâî
836 Müslim

49- Cünüp Birinin Su Bulamaması Durumunda Ne Yapması Gerektiği

• A'meş'ten Şakîk İbn Seleme'nin şöyle dediği nakledilmiştir: Abdullah ile Ebu Musa'nın yanında idim. (Aralarında şöyle bir diyalog geçti):

Ebu Musa: - Ey Ebu Abdurrahman, sence cünüp olan fakat su bulamayan adamın ne yapması gerekir?

Abdullah: - Su buluncaya kadar namaz kılmaz.

Ebu Musa - O zaman, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- ,bu sana yeter' dediği zaman Ammar'ın söylediği sözü nasıl değerlendiriyorsun?

Abdullah: – Hz. Ömer'in Ammar'ın sözüne ikna olmadığını bilmiyor musun?

Ebu Musa: - Ammâr'ın sözünü bir kenara bırak, peki bu konudaki âyet karşısında ne yapacaksın?

Abdullah onun âyet-i kerimeyi nasıl yorumladığını anlayamadı. Bu yüzden şöyle devam etti: Eğer biz, cünüp olanların teyemmüm almalarına müsaade etsek, birazcık sular soğuyunca insanlar gusül abdesti almayı bırakıp teyemmüm alırlar.

Şakîk'a, Abdullah bu gerekçeyle mi, cünüp birinin gusül abdesti almasına razı olmadı?' diye sordum. O da ,evet' dedi."[837]

Açıklama:

(Ammâr'ın sözünü bir kenara bırak,) Bu hadise göre, bir delili bırakıp ondan daha açık olan delile yönelerek ihtilaflı olanı bırakıp herkesçe kabul edilene geçmenin caiz olduğu anlaşılır. Ayrıca bu rivayette, Hz. Ömer ile İbn Mes'ud'un hilafına cünüp kimsenin teyemmüm edebileceğine dair delil vardır.[838]

50- Oruçlunun Cünüp Olarak Sabahlaması

• Ebû Bekir İbn Abdurrahman'ın şöyle dediği nakledilmiştir: "Ben babamla birlikte Aişe ve Ümmü Seleme'nin yanına giderdim." [Bu rivayetin bundan sonraki kısmı başka bir senetle de rivayet edilmiştir. Buna göre Ebû Bekir İbn Abdurrahmân İbnü'l-Hâris İbn Hişâm, babası Abdurrahmân'ın Mervân İbnü'l-Hakem'e şöyle dediğini nakletmiştir: Hz. Aişe ve Ümmü Seleme'nin haber verdiğine göre]: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- eşiyle cinsel ilişkide bulunduğu için cünüp olduğu halde, şafak doğduktan sonra boy abdesti alır ve oruç tutardı."

Bunun üzerine Mervân, Abdurrahmân İbnü'l-Hâris'e: "Allah'a yemin ederim ki, bunu söyleyerek Ebû Hureyre'yi uyaracaksın!" dedi. Mervân, o sırada Medîne valisi idi. Fakat babam Abdurrahmân böyle bir şey yapmayı istemedi. Sonra biz

837 Buhârî. 346

838 Fethulbari. 1. cilt. sayfa : 584-585

bir şekilde Ebû Hureyre ile Zülhuleyfe'de bir araya gelme imkanı bulduk. Ebû Hureyre'nin orada arazisi vardı. Babam, Ebû Hureyre'ye: "Sana bir konuyu arz etmek istiyorum. Eğer Mervân bana bu konuda yemin ettirmeseydi ben de sana arz etmeye gerek duymazdım" dedi ve Hz. Aişe ile Ümmü Seleme'nin söylediklerini nakletti. Ebû Hureyre ise (kendisinin aksi yönde görüş benimsemesine sebep olan durumu anlatmak için): "Fadl İbn Abbâs bana böyle anlatmıştı. Fakat Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- hanımları bunu daha iyi bilirler" dedi.[839]

• Ebû Hureyre'den nakledilen rivayet şöyledir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- cünüp olarak sabaha çıkan kimsenin oruç tutmamasını emrederdi."[840] Fakat ilk rivayetin senedi daha güçlüdür.[841]

Açıklama:

İmam Buhârî bu başlık altında şu konuları ele almaktadır:

1. Cünüp olarak sabahlayan kişinin orucunun geçerli olup olmayacağı.

2. Oruç tutacak kişinin bilinçli bir şekilde cünüp olarak sabahlaması ile cünüp olduğunu unutarak sabaha kadar beklemesi arasında bir fark bulunup bulunmadığı.

3. Cünüp olarak sabaha kadar beklemek bakımından farz oruç ile nafile oruç arasında herhangi bir fark olup olmadığı.

Tüm bu konularda önceki alimler arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Alimlerin çoğunluğuna göre cünüp olarak sabah vaktinin girişine kadar beklemek mutlak olarak caizdir. Her şeyin en doğrusunu sadece Allah (c.c) bilir.

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- eşiyle cinsel ilişkide bulunduğu için cünüp olduğu halde, şafak doğduktan sonra boy abdesti alır ve oruç tutardı" ifadesiyle ilgili olarak Kurtubî şunları söylemiştir: "Biz bu rivayetten iki sonuç elde ederiz:

1. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Ramazan ayında eşleriyle cinsel ilişkide bulunur ve boy abdestini de şafak doğduktan sonra alırdı. O -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle davranarak bunun caiz olduğunu açıklamış olmaktadır.

2. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ihtilam dolayısıyla değil cinsel ilişki dolayısıyla boy abdesti almıştır. Çünkü Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ihtilam olmazdı. Zira ihtilam şeytandandır ve Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şeytandan mutlak olarak korunmuştur."

Buna karşılık başka birisi de bu rivayetin farklı varyantlarında geçen "İhtilam dolayısıyla değil cinsel ilişki dolayısıyla cünüp olarak sabahlardı" ifadesine dayanarak şunları söylemiştir: "Bu rivayet Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- de

839 Buhârî. 1930.
840 Buhârî. 1932.
841 Buhârî. 1925

ihtilam olabileceğini gösterir. Zira eğer hiç ihtilam olmayan biri olsaydı böyle bir açıklamaya ihtiyaç duyulmazdı." Bu görüşe karşı çıkanlar, ihtilamın şeytandan olduğunu Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- ise şeytandan mutlak olarak korunduğunu söylemişlerdir. Fakat Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- ihtilam olabileceği görüşünü savunanlar bu açıklamaya karşılık şöyle cevap vermişlerdir: "İhtilam meninin çıkmasıdır. Rüyada herhangi bir şey görmeksizin de ihtilam olmak mümkündür. Hz. Aişe ve Ümmü Seleme, Ramazan gecelerinde cinsel ilişkide bulunduktan sonra boy abdesti almaksızın kasıtlı olarak şafağın doğmasına kadar bekleyen kimselerin oruç tutmamaları gerektiğini düşünenlerin görüşlerini reddetmek amacıyla cinsel ilişkiyi özellikle vurgulamışlardır. İşte cünüp olduğunu bile bile şafağa kadar bekleyen kimsenin oruç tutması gerektiğine göre boy abdesti almayı unutan veya boy abdesti almadan uyuyan kimsenin orucu tutması öncelikle mümkün olacaktır."

"Sana bir konuyu arz etmek istiyorum. Eğer Mervân bana bu konuda yemin ettirmeseydi ben de sana arz etmeye gerek duymazdım" Bu söz, büyüklerle konuşurken dikkat edilmesi gereken edep kurallarına işaret etmektedir. Buna göre bir kimse, söyleyeceği şeylerin muhatabı tarafından hoş karşılanmayacağını düşünüyorsa önce gerekli açıklamaları yapmalıdır.

[Ebû Hureyre, oruçlu bir kimsenin cünüp olarak sabahlaması halinde artık orucu tutamayacağı yönünde rivayetler nakletmiş ve kendisi de bu yönde görüş beyan etmiştir. Fakat daha sonra bu görüşünden vazgeçmiştir. Ancak Tirmizî'nin naklettiğine göre tâbiûn bilginlerinden bir kısmı Ebû Hureyre'nin önceki görüşünü kabul etmişlerdir. Fakat daha sonra bu konuyla ilgili görüş ayrılıkları sona ermiş ve İmam Nevevî'nin de ifade ettiği gibi cünüp olarak sabahlayan bir kimsenin oruç tutabileceğine dair icma oluşmuştur.

İbn Dakîki'l-Îd konuyla ilgili olarak şu açıklamaları yapar: "Bu görüş üzerinde icma veya neredeyse icma gibi bir görüş birliği gerçekleşmiştir. Ancak Ebû Hureyre'nin naklettiği hadisi esas alanların bir kısmı bilinçli bir şekilde cünüp olan kişi ile uykuda herhangi bir iradesi olmaksızın ihtilam olan kişi arasında ayırım yapmışlardır." İbn Battâl, Ebû Hureyre'nin iki farklı görüşünden birisinin bu yönde olduğunu söylemiştir. Ancak bu görüşün ona nispeti doğru değildir.

İbnü'l-Münzir'in naklettiğine göre Hasan-ı Basrî ve Sâlim İbn Abdullah İbn Ömer gibi alimler bu durumda o günün orucunun tutulması ve daha sonra kaza edilmesi gerektiği kanaatindedirler. Abdürrezzâk'ın İbn Cüreyc'den naklettiğine göre Atâ'ya bu konu sorulmuş ve o da şu cevabı vermiştir: "Ebû Hureyre ile Hz. Âişe arasında bu konuda görüş ayrılığı vardır. Bana göre bu durumda olan bir kimse o günkü orucunu tamamlar ve daha sonra kaza eder." Anlaşıldığı kadarıyla Atâ, Ebû Hureyre'nin bu görüşünden vazgeçtiğine dair bilgiyi sağlam görmemiştir. Fakat Atâ'nın bu görüşü, kazanın vacip olduğunu açıkça beyan etmemektedir.

Müteahhir alimlerden bazıları, Hasan İbn Sâlih İbn Hayy'a göre kazanın da gerekli olduğunu nakletmişlerdir. Fakat Tahâvî, Hasan İbn Sâlih'e göre bu orucu kaza etmenin müstehab olduğunu nakletmiştir.]

İbn Abdilberr ise hem Hasan İbn Sâlih'ten hem de Nehaî'den böyle bir durumun farz oruçlarda meydana gelmesi halinde kazanın vacip olduğunu, nafile oruçların ise bu şekilde geçerli olacağını nakletmiştir.

İbn Battâl, İbnü't-Tîn, Nevevî, Fâkihî ve daha pek çok alim bu konuda ortaya atılan farklı görüşleri sahiplerine nispet ederken birbirine uymayan açıklamalar yapmışlardır. Bu konuda itimat edilecek açıklama tarafımızdan yapılan değerlendirmelerdir.

Mâverdî'nin naklettiğine göre bu meseleyle ilgili olarak ortaya çıkan görüşler cünüple ilgilidir. İhtilam olan kişinin orucunun geçerli olacağı konusunda ise zaten alimler görüş birliği içerisindedirler.

Hadisten Çıkarılan Sonuçlar

1. Âlimler, devlet yöneticilerinin huzuruna çıkarak ilmî meseleleri müzakere edebilirler.

2. Bu rivayet Mervân İbnü'l-Hakem'in faziletli / erdemli bir insan olduğunu göstermektedir. Çünkü ilmî ve dînî konulara karşı hassas bir kişiliğinin olduğunu bu rivayetten anlıyoruz.

3. Herhangi bir konudaki rivayetin sağlam olup olmadığını araştırmak ve gerçek anlamı veya hükmü bilinmeyen meselelerde uzman kişilere başvurmak gerekir. Özellikle bu meselelerde görüş ayrılıkları ve tartışmalar söz konusu ise, konu hakkında bilgi sahibi olanlara müracaat edilmelidir.

4. Kadınlara özel olan ve erkeklerin bilme imkanı bulunmayan konularda kadınların rivayetleri erkeklerin rivayetine tercih edilir. Tersi söz konusu olduğunda ise erkeklerin rivayetleri esas alınır.

5. Bir konuyla doğrudan ilgili olan kişiler, söz konusu olay hakkında başkalarının naklettiği haberlere dayananlara göre daha fazla bilgi sahibi olurlar.

6. Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- has olduğuna dair bir delil bulunmadıkça O'nun -sallallâhu aleyhi vesellem- her fiiline uymak, tâbi olmak gerekir.

7. Bir kimse sahip olduğu bilginin, kendisinden ilim ve fazilet bakımından daha üst derecede bulunanların bilgilerine muhalif olduğunu görürse bunu araştırmalı ve onların bakış açılarını ve gerekçelerini öğrenerek konuyu aydınlığa kavuşturmalıdır.

8. Herhangi bir konuda görüş ayrılığı olursa müracaat edilecek iki ana kaynak Kur'an ve sünnettir.

9. Haber-i vâhid (mütevatir ve meşhur derecesinde olmayan rivayetler) dini konularda delil teşkil eder. Bu açıdan kadınların naklettiği rivayetler ile erkeklerin naklettiği rivayetler arasında herhangi bir fark yoktur.

10. Ebû Hureyre, hakkı / doğruyu öğrendikten sonra yanlışta ısrar etmeyen ve kendi görüşünden vazgeçme erdemini gösteren üstün bir sahâbîdir.

11. İlk iki nesilden olan selefimiz, eğer rivayeti güvenilir ve adil kişilerden almışlarsa irsâl yoluna[842] başvururlardı. Onların rivayetleri bu şekilde nakletmeleri hiç yadırganmazdı. Nitekim Ebû Hureyre, doğrudan Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- işitme imkanı bulunmasına rağmen, naklettiği rivayeti doğrudan Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- işitmediğini itiraf etmiş ve konu hakkında görüş ayrılıkları çıkınca bu durumu açıklamıştır.

12. Alimlerle görüşürken edep kurallarına riayet etmek gerekir.

13. Devlet yöneticilerinin Allah'a isyan niteliğinde olmayan emirlerine uymak gerekir. Kimi zaman yapılması istenen iş zor da olsa onlara itaat edilmelidir.

Not: Konumuz açısından hayız ve nifas halleri de cünüplük gibi değerlendirilir. Dolayısıyla hayız veya nifas olan bir kadın şafak doğmadan önce hayız kanı kesilse ve henüz boy abdesti almadan şafak doğsa orucunu tutabilir.[843]

51- Cünüp İken Tokalaşmak

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'tan rivayet edilmiştir:

"Ebu Hureyre, cünüp olarak, Medine sokaklarından birinde, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile karşılaşmıştı. Hemen onun yanında sıvışıp gitmiş, yıkanmış. Sonra (Peygamber'in yanına geri) gelmişti. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona:

Ey Ebu Hureyre! Neredeydin?' diye sormuş. Ebu Hureyre de:

"Cünüp idim. Temizlenmemiş bir vaziyetteyken seninle birlikte oturmayı uygun görmedim."[844] diye cevap vermişti. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-:

842 İrsal, hadis terimi olarak genelde tâbiûn büyüklerinden birinin isnadında sahabîyi atlayıp "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki..." veya "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şunu yaptı..." ve benzeri ifadelerle isnadını Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- ulaştırarak O'ndan rivayette bulunmasına denir. Bu şekilde nakledilen rivayetlere de "mürsel hadis" denir. Bununla birlikte sahabînin bizzat Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- işiterek değil ondan işiten başka bir sahabîden duyarak öğrenip Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisi işitmişçesine rivayet ettiği hadise de sahâbî mürseli denmiştir. bkz. Uğur, Mücteba, Hadis Terimleri Sözlüğü, s. 164, 338.

843 Fethulbari. cilt 4. sayfa: 434-435-436-437

844 Ebu Hureyre'nin, Hz. Peygarnber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den geri kalmasının sebebi şudur: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, sahabilerinden biriyle karşılaştığında, onunla tokalaşır ve ona duâ ederdi. Ebu Hureyre, cünüp olması sebebiyle kendisinin pis olduğunu zannetmiş ve dolayısıyla Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'le tokalaşmaktan korkmuştur. Bundan dolayı da onun yanından sıvışarak yıkanmaya gitmiştir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de, onun bu yaptığına şaşırarak "Subhanallah! Mü'min kişi pis olmaz" buyurmuştur.

Subhanallah![845] Mü'min kimse pis olmaz[846] buyurdu. [847]

• Yine Buhârî'nin bir rivayetinde Ebu Hureyre şöyle der:

Cünüp iken, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- benimle karşılaşıp elimden tuttu. Böylece onunla birlikte yürüdüm. Sonunda (bir yerde durup) oturdu. Hemen onun yanından sıvışıp barındığım yere geldim ve yıkandım. Sonra (onun yanına geri) geldim. O halen oturuyordu. Bana: 'Ey Ebu Hureyre! Neredeydin?' diye sordu. Ben de, ona, (yaptığım şeyi) anlattım. Bunun üzerine: 'Subhanallah! Mü'min kimse pis olmaz buyurdu.[848]

52- İhtilam Olup Islaklık Görülmezse

• Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet edildiğine göre: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu, demiştir:

"Biriniz uykusundan uyanır da ihtilâm olduğunu hatırlamadığı halde bir ıslaklık görürse gusletsin. İhtilâm olduğunu bilir de ıslaklık görmediği zaman ona gusletmek gerekmez."[849]

53- Cünüplükten Guslederken Vücudun Herhangi Bir Yerinin Kuru Kaldığı Anlaşılırsa

• "... (Abdullah) İbn-i Abbas -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, cünüplükten guslettikten sonra, bir yerin kuru kaldığını gördü. Bunun üzerine, omuzlarına sarkmış bulunan saçlarını sıkarak, o yeri ıslattı. İshak, kendi rivayetinden Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, saçlarını kuru kalan yer üzerine sıkarak (orayı yıkadı), demiştir."[850]

• "... Ali -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Bir adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek ben cünüplükten guslettim ve sabah namazını kıldım. Sonra sabahleyin vücûdumdan bir tırnak yeri kadarının kuru kaldığını gördüm, dedi.Peygamber- -sallallâhu aleyhi vesellem- : Eğer sen, o yerin üzerine elini sürseydin (ve böylece o yerin üzerinden su geçmesini sağlamış olsaydın) sana kâfi gelecekti. " buyurmuştur."[851]

---

845 Subhanallah" kelimesi, burada, taaccüp ve hayret etmek için kullanılmıştır.

846 Mü'minin pis olmamasının nedeni; onun, cünüplük sebebiyle pis olmayacağı ve başkasını pisletmeyeceğidir. Bu sebeple cünüp birisiyle konuşmak, ona dokunmak ya da tokalaşmakta bir sakınca yoktur. *"Müşrikler, necistir"* (Tevbe: 9/28) ifadesiyle kast edilen husus; onların inançlarının ve fiillerinin pisliğidir. Bedenlerinin pisliği değil. Ölünün pis olup olmayacağı tartışma konusu olmuştur. Hanefi alimlerinden Aynî'ye göre; ister ölü ve ister diri olsun hiçbir şekilde müslüman necis olamaz.

847 Buhârî, Gusl 23, 24; Müslim,

848 Buhârî

849 İbn-i Mace

850 İbn-i Mace

851 İbn-i Mace

54- Banyodan Çıkıp Elbise Giyerken Okunacak Dua

"اَلْحَمْدُ لِلهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا (الثَّوْبَ) وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَقُوَّةٍ"

"Bu elbiseyi, hiçbir gayretim olmaksızın kendi ihsânı olarak bana nasîp eden ve onunla beni örten Allah'a hamd (ve şükürler) olsun."[852]

55- Yeni Elbise Giyildiğinde Okunan Dua

"اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ"

"Ey Allah'ım! Hamd ancak sanadır. Onunla sen beni örttün. Senden onun ve kullanılacağı işlerin hayrını diler, şerrinden ve kullanılacağı işlerin şerrinden sana sığınırım."[853]

56- Yeni Elbise Giyene Yapılacak Dua

"تُبْلِي وَيُخْلِفُ اللهُ تَعَالَى"

"Allah, hayırlısı ile yıpratıp yenisine kavuştursun."[854]

"اِلْبِسْ جَدِيداً، وَعِشْ حَمِيداً، وَمُتْ شَهِيداً"

"Dâimâ yeni elbise giyip, mutlu yaşayasın ve şehitlik şerefine kavuşasın."[855]

57- Banyoda Fıtrı Temizliklerin Yapılması

İslâm dini, taharete yani temizliğe özel bir önem vermiştir. Taharet lügatta; pislikleri terk etme ve onlardan uzak durma mânâsına gelir. Istılahî anlamı ise; namaza engel olan hades (mânevî kir) ve necâsetten (maddî kir) temizlenme demektir.

Taharet, namazla olan ilgisinden dolayı İslâm dininde özel bir ehemmiyet kazanır. Taharet kelimesi, değişik şekilleriyle Kur'ân-ı Kerim'de 31 yerde geçmektedir. Pisliklerden temizlenme, yaklaşık olarak bunların yarısını teşkil etmektedir. Meselâ "*...ve elbiseni temizle.*" (Müddessir/74: 4); "*Allah, tevbe edenleri ve temizlenenleri sever.*" (Bakara/2: 222); "*Eğer cünüp iseniz, tam temizlenin (gusül abdesti alın.)*" (Mâide/5: 6); "*Âdet hâlinde kadınlardan çekilin, temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın.*" (Bakara/2: 222)

852 Nesâi dışında diğer sünen sahipleri tahric etmiştir. Bkz. İrvâu'l-Galîl (7/47).
853 Ebu Davud, Tirmizi, Bağavi. Bkz. el-Elbâni, Muhtasaru Şemâili't-Tirmizi (s. 47).
854 Ebu Davud (4/41). Bkz. Sahih-i Ebu Davud (2/760).
855 İbn-i Mace (2/1178); Bağavi (12/41). Bkz. Sahih-i İbn-i Mace (2/275).

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- sözleri arasında da temizlikle ilgili pek çok beyanlarını görebiliriz. Meselâ bunlardan bir tanesi; "Temizlik, imanın yarısıdır." şeklindedir (Müslim, taharet 1).

Kur'ân-ı Kerim'de temizlikten bahsedilen yerlerde, sadece maddî pisliklerden temizlenme mânâsı kastedilmemiştir. Aynı zamanda;

a. kalp temizliği mânâsındaki temizlikten şöyle bahsedilmiştir: "... *bu hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir.*" (Ahzâb/33: 53);

b. fuhuş ve zinadan temizlik: "*Lût âilesini şehrinizden çıkarın. Çünkü onlar, temiz kalmak isteyen (zina ve fuhuş yapmayan) kimselerdir.*" (Neml/27: 56);

c. malın haramla kirlenmemesi için temizlik: "*Onların mallarından, kendilerini temizleyeceğin ve yücelteceğin bir sadaka al.*" (Tevbe/9: 103),

d. putlara tapma ve yalan pisliğinden temizlik: "*Ey peygamber! Ağızlarıyla "inandık" dedikleri hâlde, kalpleri inanmamış olanlardan küfürde yarış edenler seni üzmesin. Yahudiler arasında da yalana kulak veren, sana gelmemiş olan bir kavme kulak verenler vardır. Kelimeleri konuldukları yerlerden çıkarıp tahrif ederler. Eğer size bu verilirse alın, bu verilmezse sakının!' derler. Allah birini şaşırtmak isterse, sen onun için Allah'a karşı hiç bir şey yapamazsın. Onlar öyle kimselerdir ki Allah, onların kalplerini temizlemek istememiştir. Onlar için dünyada rezillik var ve yine onlar için âhirette de büyük bir azap vardır.*" (Mâide/5: 41) gibi âyetlerde temizlikten de bahsedilmiştir.

Ayrıca tahâret kelimesi; bütün bedenin, elbisenin, mekânın ve suyun temizliğini de ihtiva etmektedir.

Beden Temizliği

İslâm dini, temizliği imanın (kemal) şartlarından biri kılmıştır. İbadetlerin kabul edilmesinin ilk şartı, maddî ve manevî temizlik olduğu gibi, imanda kemalin şartı da temizliktir. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hâdislerinde "Temizlik imanın yarısıdır." (Müslim, taharet 1) buyururlar. Burada ehemmiyeti belirtilen temizlik mutlaktır. Yani hem maddî, hem mânevî temizlikler buna dâhildir.

Beden temizliği de ikiye ayrılır: Necâsetten tahâret (maddî temizlik), hadesten tahâret (mânevî temizlik).

Hadesten temizlik de büyük ve küçük olmak üzere ikiye ayrılır.

a. Büyük hades, guslü gerektiren cünüplük: "*Ey inananlar, sarhoşken namaza yaklaşmayın ki ne dediğinizi bilesiniz. Yolculuk dışında, cünüp iken de yıkanıncaya kadar (namaza yaklaşmayın).*" (Nisâ/4: 43); hayz (kadınların aybaşı hâli) ve nifâs: "*Sana âdet görmeden soruyorlar. De ki: O eziyettir.' Âdet hâlinde kadınlardan çekilin, temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın.*" (Bakara/2: 222)

b. Küçük hades ise; namaz için alınan abdesti gerektiren bevletme, büyük tuvaletini yapma ve abdesti bozan diğer şeylerdir. Ebû Hureyre'den rivâyet edilen bir hadîsi şerifte, Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Allah, sizden birinizin, tekrar abdest alana kadar bozulmuş abdest ile kıldığı namazı kabul etmez." (Buhari, hiyel 2) buyurmuşlardır.

Necâset ise, insanın bedenine, elbisesine ve namaz kılacağı yere bulaşan maddî pislik demektir. Âlimlerin çoğuna göre, namazın sıhhatli olabilmesi için bu pisliğin giderilmesi şarttır.

Tıbbî yönden baktığımızda istincânın (idrar ve büyük abdestten sonraki temizlik) beden temizliğinde çok büyük bir rolü vardır. İdrar ve büyük abdestten sonraki temizlik sıhhî açıdan çok önemlidir. Meselâ idrar, zehirli bir çok kimyevî madde ihtiva etmektedir. Ayrıca içinde mikroplar da bulunmaktadır.

Büyük abdest pisliği ise; bunun bir gramında milyonlarca mikrop vardır. Bu pisliğin içinde tifo ve dizanteri mikropları da bulunmaktadır. Manchester Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okutulan derslerde ispat edildiğine göre bu mikroplar, tuvalet kağıdı ile temizlik yapılırken sekiz kat kağıttan geçip insanın elini pisletmektedir. Dolayısıyla, tuvaletteki temizlik için en ideal olan sudur.

İslâm'ın temizlik hususundaki emir ve hükümlerini araştıran bir kimse, bunların arkasında sıhhî yönden büyük faydaların olduğunu görecektir. Meselâ istincâ: İslâm, istincâda sağ elin kullanılmasını yasaklamıştır. Çünkü sağ el ile yemek yenir. Böylece sağ elin pisliklere teması önlenir ve mikroplara karşı hijyenik durum sağlanır.

Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem-, sağ elini; yemek yerken ve içerken, bir şey alıp verirken kullandığı, sol elini ise; bunun dışında kalan yerlerde kullandığı rivâyet edilmiştir.

Bir günde her namaz için abdestin emredilmesi ve abdest uzuvlarının tekrar tekrar yıkanmasının istenmesi, insan vücudunun açıkta kalan ve mikroplarla en çok kirlenen yerlerinin temizlenmesine vesile olur. Mikrobiyoloji uzmanları, insanın açıkta olan cildinin 1 cm^2'sinde 5 milyon kadar mikrobun bulunduğunu ispat etmişlerdir. Mikropların süratli bir şekilde çoğaldığı da bilinen bir gerçektir. Bundan kurtulmak için de, cildin tekrar tekrar yıkanmasından başka çare yoktur.

Doktorlar cildin, insan vücudunda en büyük uzuv olduğunu kabul etmektedirler. Normal bir insanın cildi, yaklaşık olarak 2 m^2'dir. Bir insan cildi üzerinde bulunan muhtelif (yararlı ve zararlı) mikropların sayısı, Vindoff'un "Skin and Veneral Diseases" adlı kitabında söylediğine göre yeryüzündeki canlıların hepsinin sayısından daha fazladır. Yine bu bilgine göre, bir defa banyo yapmakla bu mikroplardan (özellikle zararlı olanlarından) 200 milyonu izâle edilmektedir. Bu

zararlı mikroplar durmadan çoğalmaktadır. Öyleyse bunları, sürekli ve intizamlı bir surette yok ederek sayısını azaltmalıdır. Bu hususta Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- ne güzel buyurmuşlardır: "Her müslümanın haftada bir defa başını ve vücudunu yıkaması onun üzerinde bir haktır" (Buhari, cum'a 12; Müslim, cum'a 9).

İslâm müslümana, dişlerini ve arasında kalan yemek artıklarını da temizlemesini emretmektedir. Konuyla ilgili olarak Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "İnsanın amellerini yazan, sağ ve solunda bulunup ve ondan hiç ayrılmayan iki meleğin en çok kızdıkları şey; amellerini yazmakla mükellef oldukları kimsenin dişlerinin arasında kalan artıkları temizlemeden namaz kılmasıdır." buyurmuşlardır (Suyuti, 85).

Malûmdur ki, mazmaza (abdestte ağzı güzelce yıkamak), ağzı, gırtlağı ve diş etlerini iltihaplardan, dişleri de çürümekten korur. Dr. Mustafa Said es-Suyûtî, Mu'cizâtün fi't-Tıbbi li'n-Nebiyyi'l-Arabî Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem- adlı kitabında, Dr. Garzûzî'nin Vikâyetü'l-Esnân ve Sıhhatü'l-Ebdân adlı kitabından naklen şöyle diyor: İnsanların % 90'ı dişlerini kaybediyorlar. Eğer ağız temizliğine gerekli önemi verseydiler, zamanından önce dişlerini kaybetmezdiler. Ağız temizliği gerektiği gibi yapılmayınca, zarar sadece diş etlerine münhasır kalmıyor. Ağızda oluşan ve biriken zararlı maddeler, tükürük ve yiyeceklerle mideye geliyor. Kana karışarak bütün uzuvlara kadar gidiyor ve birçok hastalığa sebep oluyor."

Doktorların verdiği bilgilere göre ağızda korkunç sayıda çeşitli mikrop, bakteri, virüs ve asalak vardır. Bunların çeşitleri 100'e yaklaşmaktadır. Bir lokmanın 1.mm'sindeki mikropların sayısı ise milyonlarla ifade edilmektedir. Bu mikroplar, dişlerin üzerinde ve aralarında birikmiş yemek artıklarıyla beslenmektedir. Bunların gelişme ve çoğalmaları neticesinde ağızda zararlı ifrazatlar ve kötü kokular meydana gelmektedir. Bundan dolayı İslâm, misvak kullanmayı emretmiştir. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuşlardır: "Misvak kullanın, çünkü misvak, hem ağzı temizler, hem de Rabb'in rızâsını kazandırır." (İbn Mâce, tahâret 7); "Mübârek zeytin ağacından yapılan misvak ne güzeldir. Misvakla hem ağız temiz olur, hem de dişler sararmaktan korunur. Zeytin ağacından yapılan misvak, benim ve benden önceki peygamberlerin misvağıdır." (Heysemî, Mecmeu'z-Zevaid, 2: 100); "Dört şey peygamberlerin sünnetlerindendir; hayâ(utanma duygusu), güzel koku kullanma, nikâh(evlenme) ve misvak kullanma." (Tirmizi, nikâh 1).

İslâm, istinşâk'a da teşvik etmiş ve ona, ağız temizliği gibi önem vermiştir. İstinşâk, burun temizliği demektir. Suyun buruna çekilmesi ve daha sonra çıkarılması; burunda birikmiş zararlı maddelerin ve mikropların dışarıya atılması ve burun kıllarının temizlenmesine vesîle olur.

Fıtrî Temizlik ve Vücut Temizliği

Vücut temizliğinin tam olabilmesi için Hz. Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem- bir takım sıhhî talimât getirmiş, bunlara "fıtrî temizlik" adını vermiş ve bunlara uymamız gerektiğini bildirmiştir.

O'nun -sallallâhu aleyhi vesellem-, fıtrî temizlik hakkında şöyle dediği rivâyet edilir: "Fıtrat beştir, veya şu beş şey fıtrattandır: Sünnet olmak, kasıklardaki kılları traş etmek, tırnakları kesmek, koltuk altı kılları yolmak ve bıyıkları kısaltmak" (Buhari, libas 63). Günümüzün tıp ilmi ise, bu sünnetlerin önemini bize daha yeni yeni söylemektedir.

1. Tırnakların kısaltılmaması, altlarında bir çok mikrobun ve kirin birikmesine sebep olmaktadır. Temiz olmayan tırnakların taşıyarak sebep olduğu bir çok hastalık vardır ki, meselâ ishâl, bağırsak iltihabı, göz iltihabı, bağırsak parazitlerinin bulaşması bunlardan sadece birkaçıdır.

2. Sünnet olmanın da birçok sıhhî faydası vardır. Sünnet olma, kişiyi zararlı olan yağlı ifrazâttan koruduğu gibi, mikropların gelişip çoğalması için uygun bir ortam olan sünnet derisinin kesilmesi, onların çoğalmasını da önleyecektir. Şu da kesin bilinen bir gerçektir ki, kocaları sünnetli olan müslüman kadınlarda, diğerlerine göre rahim kanseri daha az görülmektedir.

3. Kasık kıllarının temizlenmesi/traş edilmesinde de büyük sıhhî faydalar vardır. Çünkü mikrop, bakteri ve benzeri bazı haşereler genellikle kasıklardaki kıllarda yaşarlar. Kasık kıllarını traş etme pek yaygın olmayan batıda her sene erkek ve kadınlardan büyük bir yekun değişik hastalıklara yakalanmaktadırlar.

4. Koltuk altları, insanın en çok terleyen yeri olduğundan, mikropların gelişmesi için en uygun olan yerlerdir. Mikropların çoğalması neticesinde kötü koku meydana gelir ve bu kötü koku etrafı rahatsız eder. Onun için koltuk altı kıllarını yolma (veya traş etme), bu mikropların büyük sayıda çoğalmasına engel olur.

5. Bıyıkları kısaltma da, fıtrî sünnetlerdendir. Çünkü uzun bıyık, insanın yediği ve içtiği şeylerle devamlı pislenir .Onların pislenmesi de ağzın pislenmesine sebep olur.[856]

856 Prof. Dr. Davut AYDÜZ – yeni ümit dergisi. 57. sayı

18. BÖLÜM

HASTANIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Musibete Uğrayan Kimseye Hayrın İsabet Etmesi

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi ve-sellem- şöyle buyurdu: Allah kimin hakkında hayır murad ederse ona musibet verir." [857]

Açıklama:

"Allah kimin hakkında bir hayır murad ederse ona musibet verir." Ebû Ubeyd el-Herevî: Karşılığında ona sevap vermek üzere onu musibetlere müptelâ kılar, diye açıklamıştır.

Bu hadislerde her mü'mine pek büyük bir müjde vardır. Çünkü Ademoğlu hastalık, keder, üzüntü ve buna benzer sözü edilen hallerden çoğunlukla kurtulamaz. Hastalıklar, ağrılar, -bedenî ya da kalbî- acılar, bunlarla karşı karşıya kalan kimselerin günahına keffâret olurlar.

Bundan sonraki başlıkta İbn Mesud'un rivayet ettiği hadiste şöyle denilecektir: "Müslümana isabet eden her bir eziyet karşılığında mutlaka Allah da onun günahlarını döker." Hadisin zahirinden bütün günahları genel olarak kapsadığı anlaşılmaktadır. Fakat cumhur bunu küçük günahlar diye tahsis etmişlerdir.[858]

2- İnsanlar Belalarla Sınanırlar

Yüce Allah şöyle buyurur: *"Biz sizi, denemek için şerle ve hayırla sınarız. Ve siz sadece bize döndürüleceksiniz."*[859]

Açıklama:

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- bu ayeti şöyle tefsir eder: "Sizi sıkıntı ve rahatlıkla, sağlık ve hastalıkla, zenginlik ve fakirlikle, helal ve haramla, itaat ve isyanla, hidayet ve sapıklıkla sınarız."[860] Başka bir rivayete göre O -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Refah ve sıkıntıyla sınarız, demektir. Çünkü her ikisi de beladır, sınavdır."

---

857 Buhârî. 5645 nolu hadis.
858 Fethulbari.
859 Enbiya, 35
860 Taberi Tefsiri 17/ 25.

İbn Zeyd de (rh.a) şöyle tefsir etmiştir: "Sizi hoşlanacağınız ve hoşlanmayacağınız şeylerle sınarız. Bu şekilde hoşlandığınız nimetlerde nasıl şükredeceğinizi, hoşlanmadığınız belalarda nasıl sabredeceğinizi deneriz."

Hasta kardeşim! -Allah sana şifa versin- İnsanların hastalıklar ve diğer belalarla, hatta sevilen ve sevindiren şeylerle sınanmaları ve denenmeleri Yüce Allah'ın hikmetinin gerektirdiği ilahi bir kanundur.

Bu sınav bazen bol evlat ve malla, sağlıkla, bazen de şehevi arzuların kısıtlanması, fakirlik, hastalık, korku ile mal, can ve gelirde noksanlıkla olur.

3- Sara Hastalığına Sabredenlere Cennet Müjdesinin Verilmesi

•Ata b. Ebi Rebah'tan, dedi ki: "İbn Abbas bana: Ben sana cennet ehlinden bir kadını göstereyim mi, dedi. Ben, göster dedim. İbn Abbas: İşte şu siyahî kadın. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzuruna gelerek: Ben bayılıyorum ve üstüm başım açılıyor. Benim için Allah'a dua et, dedi. Allah Resûlü: Dilersen sabredersin ve sana cennet verilecektir, dilersen sana afiyet vermesi için Allah'a dua ederim, dedi.

Bunun üzerine kadın: Sabredeyim, dedi. Daha sonra şunları ekledi: Ama gerçek şu ki, üstüm başım da açılıyor. Benim için Allah'a, üstümün başımın açılmaması için dua et, dedi. Peygamber de ona dua etti." [861]

Açıklama:

"(Beyinde bazı bölgelerde hapsolan) rüzgârdan dolayı bazı hallerde 'sara'ya sebep olabilir. Sara temel organların kısmen faaliyetlerini göstermesine engel olabilir. 'Sara'nın sebebi ise beyin menfezlerinde hapsolup kalan kesif bir rüzgârdır. Yahut bazı organlardan beyne doğru yükselen adi bir buhar türüdür. Bunun peşinden azalarda bir dengesizlik ortaya çıkabilir. Bu halde de artık kişi dimdik ayakta duramaz. Aksine yere düşer. Vücudundaki nemin kesifliğinden ötürü de (ağzından) dışarıya köpükler çıkar. Bazı hallerde sara, cinlerin etkisi ile de olabilir. Ancak bu, yalnız onların nefisleri kötü ve murdar olanlarının yaptığı bir iştir. Bunun da sebebi ya bazı insanların suretlerini güzel bulmalarıdır yahut o insana eziyet vermek istemeleridir. Bütün doktorların kabul edip ilacını da zikrettikleri birinci çeşittir. İkinci türünü ise onların çoğu kabul etmez, bazıları kabul etmekle birlikte ona dair bir ilaç bilmez. Bildikleri tek ilaç süflî ve şerli ruhların etkilerini bertaraf etmek ve faaliyetlerini iptal etmek üzere ulvi ve hayırlı ruhların direniş göstermesini dilemekten ibarettir.

"Ve üstüm başım açılıyor." Yani kadın farkında olmadan avretinin açılmasından korkmuştu.

861 Buhârî. 5652.

Hadisten Çıkan Sonuçlar:

1- 'Sara'ya düşen kimsenin fazileti.

2- Dünyanın belâlarına karşı sabretmek, cenneti miras almaya sebeptir.

3- Zor olan yolu seçmek, -kendisinin buna güç yetireceğini ve zora katlanmakta zaaf göstermeyeceğini bilen kimse için- ruhsatlı olanı seçip ruhsatla amel etmekten daha faziletlidir.

4- Bütün hastalıkları dua ve yüce Allah'a sığınarak tedavi etmek, çeşitli ilaçlar ve şuruplarla tedaviden daha başarılı ve daha faydalıdır. Vücudun dua ve Allah'a sığınmaktan etkilenmesi, bedenî ilaçların etkisinden daha büyüktür. Ancak bunun faydalı olması iki şarta bağlıdır: Birincisinin hasta tarafından gerçekleştirilmesi gerekir, bu da doğru ve samimi bir niyet ve maksattır, diğeri ise tedavi edeni ilgilendirir. Bu da onun yüce Allah'a güçlü bir şekilde yönelmesi, kalbinde de güçlü bir takva ve tevekkülün bulunmasıdır. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.[862]

4- Taun Hastalığına Sabreden Kimsenin Ecri

• Yahya b. Ya'mer'den rivayete göre; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in zevcesi Âişe -radıyallâhu anhâ-, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e tauna dair soru sorduğunu haber vermiştir. Allah'ın Peygamberi -sallallâhu aleyhi vesellem- de ona taunun Allah'ın daha önce dilediği kimseler üzerine gönderdiği bir azap olduğunu, daha sonra Allah'ın onu mü'minlere bir rahmet kıldığını haber verdi. Binaenaleyh bir kulun bulunduğu beldede taun ortaya çıkar, o da sabrederek Allah'ın kendisi için yazdığından başkasının kendisine isabet etmeyeceğini bilerek şehrinde kalırsa, mutlaka ona şehit gibi ecir verilir." [863]

Açıklama:

"Tâûna sabreden kimsenin ecri." Yani ister kendisi tâûna yakalanmış olsun, ister ikamet ettiği beldede baş göstermiş olsun...

"Allah onu mü'minlere rahmet kıldı." Bu ümmetten iman edenlere rahmet kıldı. Ebu Asib yoluyla gelen İmam Ahmed'in naklettiği hadiste şöyle denilmektedir: "Bu sebeple tâûn mü'minler için bir şehitlik, onlara bir rahmettir; kâfir kimse için ise bir azaptır." Bu hadis tâûnun ancak müslümanlara has bir rahmet olduğu hususunda açık ifadeler taşımaktadır. Eğer kâfirlere isabet edecek olursa, onlar için ancak ahiretten önce dünyada acilen verilen bir azap olur. Bu ümmetin isyankârlarına gelince, tâûn onun için bir şehitlik olur mu, yoksa şehitlik olması özellikle kâmil mümine mi mahsustur? Bu husus iyice düşünülmesi, tetkik edilmesi gereken bir konudur.

862 Fethulbari.
863 Buhârî. 5734

İsyankârdan maksat, büyük günah işleyen ve işlemekte ısrar ediyorken tâûna yakalanan kimsedir. İşlemekte olduğu günahların uğursuzluğundan ötürü şehitlik mertebesi ile şereflenmeyeceğini söylemek ihtimal dâhilindedir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Yoksa kötülük işleyenler, kendilerini iman edip salih ameller işleyenler gibi kılacağımızı... mı sandılar?"[864] Aynı şekilde İbn Ömer yoluyla rivayet edilen hadiste de tâûnun fuhşiyâtın açıkça işlenmesinden dolayı ortaya çıktığına delil teşkil eden ifadeler bulunmaktadır. Söz konusu bu hadisi İbn Mace ve Beyhakî şu lafızla rivâyet etmişlerdir: "Bir toplum arasında fuhşiyat, açıkça işlenecek hale gelecek şekilde ortaya çıkacak olursa mutlaka aralarında tâûn ve geçmişlerinde görülmemiş hastalıklar baş gösterir."

"Sabredici olarak", yani bundan tedirgin olmaksızın ve huzursuzluğa kapılmaksızın aksine Allah'ın emrine teslimiyet ile kazasına rıza göstererek katlanan demektir. Bu da tâûn sebebiyle ölen kimselerin şehit ecrini almaları için söz konusu edilmiş bir kayıttır. Bu sabır kaydı da tâûnun ortaya çıktığı yerde kalması, ondan kaçmak maksadıyla dışarı çıkıp gitmemesidir. Nitekim bundan önceki başlıkta bu hususa dair açık yasak geçmiş bulunmaktadır.[865]

5- İki Gözünü Kaybedip Sabreden Kişinin Cennetle Müjdelenmesi

• Enes b. Mâlik -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinledim: Yüce Allah: Ben kulumu iki sevgilisi ile belâlandırıp (gözünün nurunu alıp) o da sabrederse ona o ikisinin yerine cenneti veririm diye buyurdu." İki sevgilisiyle kastettiği, gözleridir. Bu hususta Eş'as b. Câbir ve Ebû Zilâl b. Hilâl de Enes'ten, o Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den diye ona (Muttalibin'in azatlısı Amr'a) mutabaat etmişlerdir.[866]

Açıklama:

"Sabrederse..." Tirmizi, Enes'ten diye naklettiği rivayetinde "ve ecrini Allah'tan beklerse" fazlalığını da eklemektedir. Maksat da Allah'ın sabreden kimselere vaat etmiş olduğu sevabı hatırına getirerek sabretmesidir. Yoksa sadece bu hale katlanıp, tahammül göstermesinden ibaret değildir. Çünkü ameller niyetler iledir. Yüce Allah'ın dünya hayatında kulunu ibtilâ etmesi (belâya uğratması) onun o kuluna gazabından kaynaklanmaz. Aksine bu ya hoş olmayan bir hali önlemek, ya günahlara keffâret olmak ya da makamını, mevkiini yükseltmek için de olabilir. Eğer kul bu hali rıza ile karşılayacak olursa bundan gözetilen maksadı eksiksiz ele geçirmiş olur. Sabretmeyecek olursa durum Selman -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiği şu hadisteki gibi olur: "Allah mü'minin hastalığını ona (günahlarına) bir keffâret kılar ve Allah'ın rızasına sebep olur. Günahkârın hastalığı ise sahipleri

864 el-Câsiye, 45/21.
865 Fethulbari.
866 Buhârî. 5653

tarafından önce bağlanmış, sonra da serbest bırakılmış bir deveye benzer. Ne diye bağlandığını da bilmez, ne diye serbest bırakıldığını da."

"O ikisinin yerine ona cenneti veririm." Ebû Umame'nin rivayeti ile hadiste bir başka kayıt daha zikredilmiştir ki, bunu da Buharî, el-Edebü'l-Müfred adlı eserinde: "Ben senin iki değerli varlığını alır da o sadme esnasında sabredip ecrini bekleyecek olursan..." lafzı ile rivayet etmiştir. Bununla da faydası görülecek olan sabrın, bu belânın gerçekleştiği ilk sıralarda olan sabır olduğuna işaret etmektedir. Bu halde kişi işini Allah'a havale eder ve teslimiyet gösterirse sabrının faydasını görür, aksi takdirde ilk anda eğer tahammül göstermez ve dayanamazsa arkasından ümidini kestikten sonra sabredecek olursa, gözetilen maksadı elde etmiş olmaz. [867]

6- Hastaya Vaad Edilen Ecir Hatırlatıldığında Hastanın Ne Diyeceği

• Abdullah -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Hastalığı esnasında Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına gitmiştim. Ona dokundum. -Bu sırada şiddetli bir sıtma nöbetine yakalanmıştı.- Ben de kendisine: Şüphesiz çok şiddetli bir sıtmaya yakalanmış bulunuyorsun ve bundan dolayı senin için şüphesiz iki ecir vardır, dedim.

O: Evet, herhangi bir müslümana bir eziyet isabet edecek olursa mutlaka ağacın yapraklarının döküldüğü gibi onun da günahları dökülür, diye buyurdu."[868]

• İbn Abbas -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, ziyarette bulunmak üzere bir hasta adamın yanına girdi. Ona: Bir beis yoktur (geçmiş olsun!) İnşallah günahlardan bir temizliktir, diye buyurdu.

Adam: Asla, aksine, bu oldukça yaşlı bir adamın üzerine kaynayıp coşan bir hummadır ve sonunda onun kabirleri ziyaret etmesini sağlayacaktır, dedi.

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de: O halde öyle olsun, diye buyurdu."[869]

7- Hastalığın Hikmetleri ve Faydaları

Bil ki hasta kardeşim, Yüce Allah dini veya tabii her ne kanun ve kural koymuşsa hepsi kullarının yararınadır ve onlara merhametiyle koymuştur. Ve onda mutlaka beşer aklının idrakten aciz kalacağı çok büyük hikmetler vardır. Özelde hastalıkların ve sakatlıkların birtakım faydaları ve hikmetleri vardır. İbn Kayyım, saydığında bunların yüzü geçtiğini gördüğünü belirtmiştir.

Hasta kardeşim, ben de sana hastalığın faydalarından, hikmetlerinden ve meyvelerinden bir kısmını aşağıdaki başlıklarda anlatacağım.

867 Fethulbari.
868 Buhârî. 5661
869 Buhârî. 5662

8- Sıkıntıdaki Kişiye Onun Allah'ın Kulu Olduğunu Hissettirir ve Onun Kulluğunu Ortaya Koymasını Sağlar

• Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurduğu gibi: "Mü'minin durumu ne kadar hayret vericidir. Her durumu onun için hayırlıdır. Bu ancak mü'min içindir. Ona bir nimet ulaşırsa şükreder, bu onun için hayırlı olur. Başına bir sıkıntı gelse sabreder, bu da onun için hayırlı olur."[870]

Açıklama:

Yüce Allah kullarını ancak imtihan ve sınav için yaratmıştır. Onlardan nimet içinde olanın kulluğu olan şükrü, belaya düçar olanın kulluğu olan sabrı ortaya çıkartır. Bu da ancak Allah'ın (c.c.) kula değişik haller vermesiyle gerçekleşir. Böylece kulun Allah'a (c.c.) kul olduğu ortaya çıkar. Kişi mü'min ise her halükarda karlı çıkar. Nimet içindeyse şükreder, bu onun için hayırlı olur, sıkıntı içindeyse sabreder, bu da onun için hayırlı olur. Hz. Kur'an ve hadisten deliller musibetlerin, acıların ve hastalıkların insanlığın bir parçası olduğunu, Allah'a (c.c.) kulluklarının tahakkuk etmesi için bunun şart olduğunu göstermektedir. Hz. Allah şöyle buyurmuştur: *"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele ! O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler.İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır."* (Bakara, 155-157). "Bela ve musibet" insanın hoşuna gitmeyen her şeyi kapsar. Nitekim Ömer -radıyallâhu anh-, pabucunun parmaklar arasına giren kısmı kopunca, "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" (Biz Allah'a aidiz ve yine O'na döneceğiz) demiş, sonra "Hoşuna gitmeyen her şey musibettir." demiştir.[871]

Bir zat şöyle demiştir: "Belalar olmasaydı asillerin sabırları ve adilerin tahammülsüzlükleri bilinemezdi."[872]

9- Hastalıklar Günahları ve Kusurları Siler

Yüce Allah *"Başınıza her ne musibet gelirse kendi ellerinizle yaptıklarınız sebebiyledir. Allah çoğunu da affeder (gerektirdiği cezayla cezalandırmaz)"*[873] buyurmuştur.

• Peygamberimiz de -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Damarın ve gözün her seğirmesi mutlaka bir günah sebebiyledir. Allah'ın (c.c.) kişiden defettiği ise daha çoktur." buyurmuştur.[874]

---

870 Müslim 4/ 2295, Hadis no: 2999 . Suheyb'den -radıyallâhu anh-.
871 Musannef, İbn Ebi Şeybe 9/ 109.
872 Ğırnati, Cennetü'r-Rıda, 2/ 139.
873 Şura, 30
874 Taberani, Sağivir 2/ 103.

Açıklama:

Hasta kardeşim! Hastalığın senin kalbin, kulağın, gözün, dilin ve diğer azalarınla işlediğin hataları siler. Çünkü hastalık bazen kuldan sadır olan bir günahın cezası olarak verilir.

Cezasının dünyadayken verilmesi mü'min için daha hayırlıdır. Böylece günahları silinir ve Rabb'inin huzuruna onlardan arınmış olarak temiz bir şekilde varır.

• Enes'in -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah (c.c.) kulu için hayır dilerse onun cezasını acilen dünyadayken verir. Kötülük dilerse cezasını kıyamet günü çekmesi için dünyadayken ona dokunmaz."[875]

Hastalıkların ve musibetlerin günahları sildiğine dair hadisler pek çoktur. Sana bunlardan bir kısmını zikredeyim:

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- ve Ebu Said-i Hudri'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Mü'mine yorgunluk, hastalık, gam, hüzün, acı ve kederden hangisi isabet ederse, hatta bir diken batarsa, Allah bunlar sebebiyle onun kusurlarını-günahlarını siler."[876]

• Müslim'in rivayetindeki ifade ise aynen şöyledir: "Mü'minin başına gelen her hastalık, yorgunluk, sakatlık ve hüzün, hatta onu tasalandıran düşünce... Bunlar sebebiyle Yüce Allah (c.c.) mutlaka onun bazı günahlarını siler."[877]

Bu hadis günahları silme hususunda psikolojik hastalıkların bedensel hastalıklar gibi olduğuna delil vardır. Çünkü hadiste tasa, hüzün ve keder gibi kalbe rahatsızlık veren şeyler zikredilmiştir. Tasa gelecekle ilgili vuku bulması beklenen ve kalbi rahatsız eden şeydir. Hüzün arzuladığı bir şeyin yerine gelmemesi veya istemediği bir şeyin olması gibi geçmişteki olumsuzlukları her hatırladığında kalbi kaplayan haldir. Keder de kişinin içinde bulunduğu hoş olmayan durumdan dolayı kalbinin daralması durumudur. Bunlar ise kalbin en büyük hastalıklarından ve dertlerindendir.[878]

• Abdullah b. Mesud'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Herhangi bir müslümanın başına hastalık veya eziyet verici başka bir şey gelirse, Allah (c.c.), ağacın yapraklarını döküşü gibi onun günahlarını döker."[879]

875 Tirmizî 4/ 519, Hadis no: 2396 .
876 Sahih-i Buhârî 10/ 103
877 Sahih-i Müslim 4/ 1992
878 İbn Kayyım, Şifâu'l-alîl s. 573.
879 Buhârî : 5647 .

• Aişe'den -radıyallâhu anh-: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Müslümanın başına her ne musibet gelirse, bu ona batan bir diken bile, mutlaka Allah (c.c.) bununla onun günahlarını siler."[880]

• Sa'd b. Ebi Vakkas'tan -radıyallâhu anh-: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Yeryüzünde günahsız bir şekilde yürüsün diye belalar mü'minin yakasını bırakmaz."[881]

• Ebu Said-i Hudri'den -radıyallâhu anh-: Bir adam Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Başımıza gelen şu hastalıklardan dolayı bize ne tür bir kazanç var?" diye sordu. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Günahlara kefaretler" buyurdu. Übeyy b. Ka'b: "Küçük olsa bile mi?" diye sordu. O -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Diken ve daha fazlası olsa bile"deyince Übeyy -radıyallâhu anh- "hac umre, Allah (c.c.) yolunda cihad ve cemaatle namazdan engellememesi şartıyla ateşin ondan ayrılmaması" için dua etti. Gerçekten de ölene kadar ona kim dokunsa bedeninin sıcaklığını duyardı.[882]

10- Hastalıklar Kişiye Sevap Kazandırır ve Allah Katındaki Dolayısıyla Cennetteki Derecesini Yükseltir

• Aişe'den -radıyallâhu anh-: Hz. Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim: "Herhangi bir müslümana bir diken batar veya başına daha büyük bir şey gelirse, bununla mutlaka bir derecesi yükseltilir ve bir günahı silinir."[883]

• Aişe'den -radıyallâhu anh- şöyle rivayet edilmiştir: Bir gün Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir ağrı yakaladı. Izdırap çekiyor, yatağının üzerinde sağa sola dönüp duruyordu. O'na "Bunu bizden biri yapsa onun için üzülürdün" dedim. Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Salihlere musibetler ve acılar kat kat verilir. Ama şu var ki, bir mü'mine diken batsa veya başına daha büyük bir şey gelse, mutlaka bununla onun bir günahı silinir ve bir derecesi yükseltilir."[884]

• Aişe'den -radıyallâhu anh-: Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim: "Bir mü'minin damarı seğirse, Yüce Allah bununla mutlaka bir günahını siler, bir sevap yazar ve bir derece yükseltir."[885]

• Ebu Said-i Hudri'den -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Mü'minin başağrısı veya ona batan bir diken veya ona eziyet

880 Buhârî: 5640.
881 Tirmizî: 2398.
882 Ahmed b. Hanbel, Müsned 3/ 32.
883 Müslim : 2572.
884 Ahmed b. Hanbel, Müsned 6/ 159, 160.
885 Evsat, Taberani 3/ 228.

veren bir şey... Allah (c.c.) kıyamet günü bunlarla onun derecesini yükseltir ve günahlarını siler."[886]

• Muaz, babası Übeyy b. Ka'b'tan -radıyallâhu anh- şöyle rivayet edilmiştir: Babam Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ey Allah Resûlü! Ateşli olmanın ödülü nedir?" diye sordu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ayağı seğerdiği ve damarı sıkıştığı sürece kişiye sevap yazılır." buyurdu. Bunun üzerine babam "Allah'ım! Senden, yolunda cihada çıkmamı, evine (camiye) gitmemi ve Peygamberi'nin -sallallâhu aleyhi vesellem- mescidine gitmemi engellemeyecek bir ateş istiyorum" diye dua etti. Bunun üzerine, babama ne zaman dokunulsa hep ateşli olduğu görüldü.[887]

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- der ki: "Benim en çok sevdiğim hastalık ateştir. Çünkü o bedenin bütün uzuvlarına sirayet eder ve şüphesiz Allah (c.c.) her uzva sevaptan nasibini verir."[888] İbn Hacer (rh.a): "Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- böyle bir şeyi kendi görüşü olarak söylemiş olamaz (mutlaka Peygamberimiz'den -sallallâhu aleyhi vesellem- duymuştur)" demiştir."[889]

• Hubeyb el-Herrani'den şöyle rivayet edilmiştir: Hasan-ı Basri bir hastalığımda beni ziyaret ettiğinde şöyle dedi: "Ey Hubeyb! Bize sadece arzuladığımız şeylerde sevap yazılırsa sevabımız az olur. Ama Allah (c.c.) kerem sahibidir; istemediği belaları vererek kuluna büyük sevaplar yazar."[890]

Açıklama:

Bazen kulun Allah (c.c.) katında değeri çok olduğu halde onu buna ulaştıracak kadar ameli bulunmayabilir. Allah (c.c.) bu dereceye ehil olmasını ve ona ulaşmasını sağlamak için bu kimseye istemediği bazı belalar verir.

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kişinin Allah (c.c.) katında büyük değeri olur, ancak o kişi buna amelleriyle ulaşabilecek değildir. Allah bu dereceye ulaştırana kadar ona istemediği belalar vermeye devam eder."[891]

• Muhammed b. Halid es-Sülemi, sahabelerden olan dedesinden şöyle nakletmiştir: Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim: "Kul Allah (c.c.) katında büyük bir derece ve değer kazanır, ancak buna amelleriyle ulaşamazsa, Allah (c.c.) ona bedeni veya malı veya evlatları hususunda belalar verir. Sonra, daha önce Allah katında kazandığı o dereceye ulaştırmak için onun bunlara sabretmesini sağlar."[892]

---

886 Maraz ve Keffarat, İbn Ebiddünya s. 144.
887 Taberani Kebir'de 1/ 169 rivayet etmiştir.
888 Buhârî, Edeb-i Müfred s. 132, Hadis no: 503 .
889 Fethu'l-Bârî 10/ 110.
890 Maraz ve Keffarat, İbn Ebiddünya s. 61.
891 Ebû Ya'la, Müsned 10/ 482; Hâkim, Müstedrek 1/ 344.
892 Ebu Davud 3/ 470.

11- Hastalıklar Cennete Girmeye Sebeptir

• Cennete ancak nefsin hoşlanmadığı şeylerle ulaşılır. Nitekim Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Cennet nefsin hoşuna gitmeyen şeylerle, cehennem de nefsin çektiği şeylerle kuşatılmıştır." buyurmuştur.[893]

Açıklama:

Hadiste geçen "mekarih" nefsin sevmediği ve ona ağır gelen şeylere denir. Bu ise ibadetleri yapma, günahlardan kaçınma ve musibetlere sabredip Allah'ın (c.c.) ondaki emrine teslim olma hususunda nefisle mücadeleyi içerir.[894]

Onun için gözünü kaybeden hakkında Yüce Allah bir hadisi kutside: "Kulumu iki sevgilisi (gözü) hususunda sınarsam ve o da buna sabrederse, bunlar karşılığında ona cenneti veririm."[895]

Başına bela geldiğinde, onunla ilk karşılaşır karşılaşmaz sabreden hakkında da Yüce Allah yine bir hadis-i kudside: "Ey Âdemoğlu! Belayla karşılaşır karşılaşmaz sevabını umarak sabrettiğinde senin için mükafaat olarak cennetten aşağısına razı olmam."[896]

Bir hadiste de sar'a hastalığına yakalanıp da buna sabreden kimsenin mükâfatının cennet olduğu ifade edilmiştir. Ata'dan rivayet edildiğine göre İbn Abbas -radıyallâhu anh- ona "Sana cennetlik bir kadın göstereyim mi?" diye sordu. O "Evet" deyince İbn Abbas -radıyallâhu anh- şöyle anlattı. İşte şu siyah kadın... Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- gelerek "Ben sar'a oluyorum ve üstümü başımı açıyorum. Benim için Allah'a (c.c.) dua et." dedi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "İstersen sabret ve mekanın cennet olsun, istersen şifa vermesi için Allah'a (c.c.) dua edeyim." buyurdu. Kadın "Öyleyse sabredeceğim" dedi. Sonra "Ben açılıp saçılıyorum. Açılmamam için Allah'a (c.c.) dua et" dedi. Peygamber de -sallallâhu aleyhi vesellem- dua etti.[897]

Çok sevdiği çocuğu veya kardeşi veya başka bir yakınının ölmesine sabreden kimse hakkında da Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: Yüce Allah şöyle buyurdu: Mü'min kulumdan dünyadaki cananı aldığımda sevabını umarak sabrederse, mükafatı cennetten başka bir şey olmaz".[898]

İşte hasta kardeşim, bu ve başka deliller açıkça belaların, hastalıkların ve kederlerin cennete girmenin sebeplerinden olduğunu ifade etmektedir. Hz. Allah (c.c.) rahmetiyle, oraya girmeyi bize nasip eylesin. Amin.

---

893 Buhârî 11/320.
894 Fethu'l-Bârî 11/320.
895 Buhârî 10/116.
896 İbn-i Mace . 1597 .
897 Buhârî . 5652 .
898 Buhârî . 6424 .

12- Hastalıklar Cehennemden Kurtulmaya Sebeptir

•Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- ile birlikte ateşten şikâyet eden bir hastayı ziyarete gitti. Ona "Müjdeler olsun sana. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "O benim ateşimdir. Onu ahiretteki cehennem ateşine bedel olarak dünyadayken mü'min kuluma veririm."[899]

•Aişe'den -radıyallâhu anh-: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Ateşlenmek mü'minin cehennem ateşinden nasibidir."[900]

13- Kulu Allah'a (cc) Yöneltmesi, Ona Günahlarını Hatırlatması ve Gafletinden Uyandırması

Yüce Allah *"Andolsun ki, senden önceki ümmetlere de elçiler gönderdik. Ardından boyun eğsinler diye onları darlık ve hastalıklara uğrattık."*[901] buyurmuştur.

Açıklama:

İmam Taberi (rh.a) bu ayetin tefsirinde der ki (7/ 192): "Be'sâ": çok fakirlik ve dar geçim, "darrâ": bedeni hastalıklar ve sakatlıklardır. *"Boyun eğsinler diye"*: yani, bu belaları onlara bana boyun eğsinler, içten ibadet etsinler, başkasına değil tüm benlikleriyle bana yönelsinler, ibadet ederek zelilliklerini izhar etsinler, bana dönüş yaparak itaatime girsinler diye veririm.

Hastalığın ve diğer musibetlerin bir diğer faydası da Rabbinden kaçmakta olan kulu O'na döndürmesi, unuttuğu Rabbini hatırlatması, iyice daldığı günahlardan kurtarmasıdır. Çünkü kul sağlık ve afiyet içinde olduğunda zevk ve arzularına dalar, dünyaya yönelir ve Efendisini (c.c.) unutur. Gafletini fırsat bilen şeytan onu şehvetlere daldırır ve günahlara düşürür. Allah (c.c.) ona hastalık veya başka bir bela verdiğinde ise zayıflığını, zelilliğini ve Efendisine olan ihtiyacını hisseder, O'na karşı kusurlu ve gevşek olduğunu hatırlar ve pişman, zelil ve boyun eğmiş bir halde O'na (c.c.) döner.

Abdurrahman b. Said babasından şöyle nakleder: Selman'la Kende'deki bir hastayı ziyarete gittik. Hastanın yanına girince, Selman: "Sevin! Çünkü Allah (c.c.) mü'minin hastalığını günahlarına kefaret ve onun için nefis muhasebesine sebep kılar. Günahkarın hastalığının durumu ise bağlanan sonra serbest bırakılan, neden bağlandığını sonra neden serbest bırakıldığını bilmeyen devenin

899 Ahmed b. Hanbel, Müsned 11/ 242.
900 Bezzar Keşfu'l-Estar 1/ 364, Hadis no: 765.
901 En'am, 42

durumuna benzer."[902] Yani mü'min hastalandığında kendisini hesaba çeker ve günahları terk eder. Hadis; hastalığın mü'minin günahlarına kefaret, tevbe etmesine ve gafletten uyanmasına sebep olacağını ifade etmektedir. Günahkar ve Allah'tan (c.c.) kaçmakta olan kimse ise günahlarında ısrar eder. Dolayısıyla hastalık onda tesir etmez, Rabbine döndürmez. Hastalığın ona, gafletten uyanması ve hakka dönmesi için verildiğini bilmez. O, sahibinin bağladığı sonra serbest bıraktığı ve niçin bağlandığını sonra niçin serbest bırakıldığını bilmeyen deve gibidir!

Yezid b. Meysera (rh.a) der ki: "Allah katında (fazla) ameli bulunmayan kula Yüce Allah hastalık vererek geçmişteki bazı günahlarını hatırlatır. Kulun gözlerinden Allah (c.c.) korkusundan sinek başı büyüklüğünde yaşlar akar. Daha sonra Yüce Allah onu hayata döndürecekse arınmış olarak döndürür, katına alacaksa arınmış olarak alır."[903]

Hastalık sana Allah'a (c.c.) muhtaç olduğunu, bir göz kırpması kadar bile O'ndan (c.c.) müstağni kalamayacağını idrak ettirir. Bu da kalbinin Yüce Allah'a bağlanmasına ve senin gafletten sıyrılıp Yüce Allah'a yönelmene sebep olur. Bu durumda musibet senin hakkında nimetten daha hayırlı olur. İbn Teymiyye (rh.a) şöyle der: "Allah'a (c.c.) yönelmeni sağlayacak musibet O'nu (c.c.) unutturacak nimetten daha hayırlıdır."[904]

İbn Mu'tezz (rh.a) der ki: "Acı olaylar insana nice şeyler kazandırır. Amel defterine sevap yazdırması, günahlardan arındırması, gafletten uyandırması, nimetlerin kadrini bildirmesi ve musibetlere karşı direnme gücü kazandırması bunlardan bazılarıdır."[905]

Süfyan b. Uyeyne (rh.a) şöyle der: "Kulun hoşlanmadığı şeyler onun hakkında hoşlandığı şeylerden daha hayırlıdır. Çünkü hoşlanmadığı şeylerin başına gelmesi onu duaya iterken hoşlandığı şeylerin olması onu dua etmekten gafil yapar."[906]

Süfyan-ı Sevri (rh.a) şöyle der: "Vallahi kulun bir nimet için Allah'a (c.c.) yalvarmaya muvaffak kılınması Allah'ın onu kuluna vermesinden daha büyük bir nimettir."[907]

Vehb b. Münebbih de (rh.a) şöyle der: "Musibetler, dua ve niyazlar ortaya çıksın diye verilir."[908]

902 Buhârî, Edeb-i Müfred s. 130, Hadis no: 493.
903 İbn Kayyım, Uddetü's-Sabirin s. 102.
904 Tesliyetü Ehli'l-Mesaib, s. 226.
905 Cennetü'r-Rıza 2/ 139.
906 İbn Ebiddünya, el-Ferec s. 22.
907 İbn Ebiddünya, eş-Şükr s. 132.
908 İbn Ebiddünya, eş-Şükr s. 132.

14- Yüce Allah'ın Geçmişteki ve Hali Hazırdaki Nimetlerini Hatırlatması

Ey kul, hastalığın bir faydası da Allah'ın (c.c.) sana nimet ve lütuflarını hatırlatmasıdır. Yüce Allah sana nice nimetler bahşetti, senden nice belaları def'etti. Sağlıklı iken, içinde yüzdüğünden ve tadını çıkardığından dolayı nimetlerin farkına varmazsın. Hastalık seni esir aldığında, bela güçsüz bıraktığında daha önce içinde bulunduğun nimetleri hatırlar, ne kadar uzun süre boyunca sağlık ve afiyet içinde ve özgür olduğunu hatırlarsın. Sonra Allah'ın (c.c.) hali hazırdaki nimetlerini hatırlar, hâlâ vermekte olduğu lütufları düşünürsün. Zira Allah (c.c.) sana nice sağlam organlar bıraktı. En büyük nimetlerden olan aklın hâlâ yerinde. Daha büyük bir hastalık vermeyerek ne büyük bir lütufta bulundu. İşte bu hatırlamalar ve düşünceler Rabbine olan şükran duygularını artırır, kalbini O'na (c.c.) karşı muhabbet, saygı ve tazimle doldurur. Bu ise kul için en faydalı şeydir.

Şair der ki:

Musibete düçar olmadıkça kişi

Bilemez afiyetin kadir kıymetini.

15- Hasta Kardeşlerinin Hallerini Hatırlamasına Sebep Olması

Kişinin dünyaya dalması, hastalıklardan ve sorunlardan uzak ve refah içerisinde bir hayat sürmesi hasta kardeşlerinin hallerini araştırmasına ve onlara karşı görevlerini yerine getirmesine vakit bırakmaz. Onun için Allah (c.c.) hikmeti gereği mü'mine zaman zaman hastalıklar ve acılar verir. O da sağlığında ve sağlamlığında gafil kaldığı hasta kardeşlerinin içinde bulunduğu durumun farkına varır. Bu da ziyaret etme, teselli ederek acılarını hafifletme, ihtiyaçlarını görme, iyileşmeleri için gerekli vesilelere başvurma ve dua etme gibi onlara karşı görevlerini yerine getirmesine yol açar.

16- Kişiyi Kalbi Hastalıklarından Arındırması

Sağlık ve afiyet, kişide, sahip olduğu güç, dinamizm ve rahatlıktan dolayı kibir, gurur ve şımarıklığa yol açar. Hastalık onu esir alıp acılar onunla savaşınca nefsi kırılır, kalbi yufkalaşır ve kibir, gurur, haset vs. kalbi hastalıkların ve kötü ahlakların pisliklerinden arınır. Bunların yerini Allah'a karşı boynu eğiklik hali ve kullarına karşı tevazu alır.

İbn Kayyım (rh.a) der ki: "Kalbin ve ruhun acılardan ve hastalıklardan istifadesi ancak kalbi diri olan kişinin hissedebileceği bir hususdur. Dolayısıyla kalplerin ve ruhların sağlığı bedenlerin acı ve meşakkatlerine bağlıdır."[909]

[909] İbn Kayyım, Şifau'l-Alil s. 524, 525.

Başka bir yerde de şöyle der: "Dünyanın bela ve musibetleri olmasaydı kul kibir, gurur, gaddarlık ve katı kalplilik gibi dünya ve ahirette helakına sebep olacak hastalıklara yakalanırdı. Onun için Yüce Allah rahmetiyle bazı zamanlar kulunu türlü musibetlerle yoklar. Bunlar onun için bu hastalıklara karşı koruyucu, kulluğunun zedelenmesine engel ve onu helak edici pis ve bozuk maddeleri dışa atıcı olur. Belaları rahmet, nimetleri bela kılan Allah (c.c.) ne kadar da yücedir. Nitekim şair şöyle demiştir:

Bazen Allah -büyük de olsa- belaları nimete dönüştürür.

Allah kimilerine de nimetleri musibet eyler.

İşte Allah (c.c.) kullarını bela ve felaket ilaçlarıyla tedavi etmeseydi haddi aşarlar, azarlar ve bozgunculuk yaparlardı. Yüce Allah bir kul için bir hayır dilediğinde ona durumuna göre bela ve musibet verir. Bununla içindeki öldürücü zehirleri boşaltır. Bu şekilde onu terbiye ederek, temizleyip arındırarak dünyadaki en büyük mertebe olan "kulluk makamı"na, ahiretteki en büyük mükafaat olan "Yüce Allah'ı görme ve O'na yakın olma" nimetine ulaştırır.[910]

17- Hastalık Bir Nimet ve Lütuftur

●Nitekim Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- peygamberlerin ve salihlerin hastalık, fakirlik ve diğer belalarla denendiklerini belirttikten sonra şöyle buyurmuştur: "Vallahi onlar belaya sizin afiyete sevindiğiniz kadar sevinirlerdi."[911]

Açıklama:

Hastalığın faydalarından buraya kadar anlattıklarımızdan şunu açık olarak anladın ki, şu hastalığın, çektiğin acılar ve seni yoran rahatsızlıklar ve meşakkatler Yüce Allah'tan sana bir nimet ve ihsan, Merhametlilerin en merhametlisi'nden (c.c.) fakir ve muhtaç kuluna rabbani bir lütuftur. O (c.c.) rahmetiyle kulunu belalara düçar eder ki bu nimetlere sahip olsun ve başka hiçbir yolla elde edemeyeceği bu kazançları elde etsin. Yoksa Yüce Allah kuluna azap etmekten müstağnidir, O şanı yücenin kuluna eziyet etmeye ihtiyacı yoktur. Fakat Allah'ın büyük hikmeti ve kuluna rahmeti bunu icap ettirmiştir. Sonsuz övgüler O'na (c.c.) aittir.

Hastalığın ve belanın nimet olması nedeniyle salihler başlarına gelen belalara bizim nimetlere sevindiğimizi kadar seviniyorlardı. Vehb b. Münebbih (rh.a) der ki: "Sizden öncekilerden birine bela gelse onu nimet sayar, nimet ulaşsa bela sayardı."[912]

Şair der ki:

910 İbn Kayyım , Zadu'l-Mead 4/ 195.
911 İbn-i Mace 2/ 1334, 1335.
912 Zehebi, Siyerü'l-A'lam 47 327.

Şükretmediğin nice nimet vardır ki,

Onu Allah bela şeklinde sunmuştur.[913]

Hukemadan biri: "Refahına haset edilen niceleri için o nimet bedbahtlık sebebi olur. Hastalık verilen nice kimseler için hastalığı şifa olur. Sahip olduğu nimete gıpta edilen niceleri için o nimet baş belası olur."demiştir.[914]

Seleften bir zat: "Ey Âdemoğlu! Yüce Allah'ın bela şeklinde gelen nimetleri arzuladığın türde gelen nimetlerinden daha büyüktür" demiştir.[915]

Bir zat da şöyle demiştir: "Allah'ın (c.c.) sana yaptığı her şeye hoşnutluk göster. Çünkü O (c.c.) seni sana vermek için mahrum eder, afiyet vermek için hastalık verir, şifa vermek için hastalık verir, diriltmek için öldürür. O'na (c.c.) bir an olsun hoşnutsuzluk gösterme; sonra gözünden düşersin."[916]

Süfyan-ı Sevri (rh. a): "Belayı nimet, refah ve rahatlığı musibet saymayan âlim olamaz." demiştir[917].

Ebu Salt şöyle der:

Olaylar kaderdeki gibi meydana gelir.

Bir kısmı hoş, bir kısmı nahoştur.

Nice sakındığım şeyler mutluluk kaynağım olmuş.

Nice temenni ettiğim şeyler de beni mutsuz etmiştir[918].

İbn Kayyım (rh.a): "Kul Allah'ın (c.c.) ona beladaki lütfunun, afiyetteki lütfundan az olmadığını bilseydi, kalbini ve dilini sürekli Allah'ın (c.c.) zikriyle meşgul ederdi." demiştir[919]. Başka bir yerde de: "Acılar, hastalıklar ve meşakkat veren şeyler en büyük nimetlerdir. Çünkü bunlar başka nimetlere sebeptirler... En büyük hazlar acıların sonucu ve neticesi olan hazlardır."demiştir.[920]

Süfyan-ı Sevri (rh.a) şöyle der: "Allah (c.c.) o nimeti kulundan bir lütuf olarak mahrum bırakmıştır. Nimetini ondan cimriliğinden veya olmadığından engellememiştir. Mü'min kulu için en hayırlı olanına bakmış ve onu seçmiştir."

Vehb b. Münebbih (rh.a): "Kişi belayı lütuf, refahı musibet görmedikçe dinde derin bilgiye sahip biri sayılamaz. Çünkü musibete uğramış kişi refahı ve afiyeti, refah ve bolluktaki kişi de belayı bekler."demiştir.[921]

913 Cennetü'r-Rıza 2/ 52.
914 El-İkdu'l-Ferid 3/ 145.
915 İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 2/ 216.
916 A. g. e. 2/ 216.
917 Hilye 7/ 55.
918 Cennetü'r-Rıza 3/ 52.
919 Tariku'l-Hicreteyn s. 496.
920 İbn Kayyım, Şifâu'l-alîl s. 525.
921 A. g. e. s. 109.

Bir alim de şöyle demiştir: "Vallahi Allah'ın bize dünyevi nimetlerden mahrum bırakarak yaptığı lütufları, onları bize açmak suretiyle yaptığı lütuflardan daha büyüktür. Çünkü Allah (c.c.) Peygamber'i için dünyaya razı olmamıştır. Dolayısıyla Allah'ın (c.c.) Peygamber'i -sallallâhu aleyhi vesellem- için istediği ve seçtiği nimet içerisinde olmayı, O'nun -sallallâhu aleyhi vesellem- için istemediği ve hoş bulmadığı nimet içerisinde olmaya tercih ederim."[922]

18- Hastalığa Razı Olmak Allah'ın Rızasını Kazandırır

Hadislerde Allah'ın (c.c.) kuluna bela vermesinin onu sevdiğinin alameti olduğu ifade edilmiştir.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Sevabın büyüklüğü belanın büyüklüğü oranındadır. Allah (c.c.) bir topluluğu sevdiğinde onlara bela verir. Kim razı olursa ona rıza, kim öfkelenirse ona da gazap vardır."[923]

Hadisi İmam Buhârî şu ifadeyle rivayet etmiştir:

"Mü'minin hali yumuşak saplı bitkiye benzer. Rüzgâr nereden esse sallanır, durunca o da dimdik durur. Mü'min de böyledir; belayla sağa solla sallandırılır. Kâfirin hali ise dimdik duran çok sert yapıdaki Erz ağacına benzer. Allah (c.c.) dilediği bir vakitte belini kırana kadar o böyledir."[924]

Açıklama:

Bela Allah'ın bir lütuf ve ihsanı olduğuna göre buna en layık kimseler salih-itaatkâr mü'minlerdir. En çok Peygamberler, sonra derecelerine göre diğer mü'minlerdir. Onun için ikram ve ihsan olarak Allah'ın dostlarına musibetler ve hastalıklar kat kat verilir. Kul ne kadar takvalı ise belası o derece şiddetli olur.

Mühelleb der ki: "Hadisin manası şöyledir: Mü'min, kendisine Allah'ın (c.c.) emri nereden gelirse ona uyum gösterir. Nimet ulaşırsa sevinir ve şükreder, başına bir musibet gelirse sabreder ve onda başka hayırlar umar. Bela gidince tekrar şükre döner. Kafiri ise Allah (c.c.) bile bile fazla sıkıştırmaz. Bilakis onun dünyadaki işlerini kolaylaştırır ki ahirette durumu zorlaşsın. Nihayet Allah (c.c.) onu yok etmek istediğinde belini kırar; ölümü çok daha şiddetli, canının çıkışı esnasındaki acıları çok daha fazla olur[925].

İmam Nevevi (rh.a) şöyle demiştir: Alimler hadisi şöyle açıklamıştır: Mü'mine bedeni, aile efradı ve malı hususunda çok belalar verilir. Bunlar onun günahlarını

922 A. g. e. s. 157.
923 Tirmizî. 2396.
924 Buhârî. 5644.
925 Fethu'l-Bârî 10 / 107.

siler, makamını yükseltir. Kafire ise belalar az verilir. Başına bir musibet gelse bu onun hiçbir günahını silmez. Aksine kıyamet günü bütün günahlarıyla gelir."[926]

Peygamberler ve salihler Allah'ın (c.c.) en sevgili kulları olduklarından onlara verilen belalar da başkalarınkinden daha şiddetlidir. Sa'd b. Ebi Vakkas'tan -radıyallâhu anh- şöyle rivayet edilmiştir: Ben "Ya Rasulallah! İnsanlardan en çok bela verilenler kimlerdir?" diye sordum. "Peygamberler, sonra derecelerine göre diğerleri. Kişi dininin kuvveti oranında belalara maruz kalır. Dini sağlamsa belası şiddetlenir, dini zayıfsa ona göre bela verilir. Belalar kulun başına gelmeye devam eder ve nihayet o yeryüzünde, tamamen günahsız bir halde yürür."[927]

Onun için Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- başına başkalarından daha şiddetli musibetler gelir ve hastalığı herkesin hastalığından şiddetli olurdu. Hatta Aişe validemiz (rh. a): "Ağrısı Allah Rasulü'nden daha şiddetli olan birini görmedim" demiştir.[928]

19- Hastalıklar Ağacın Yaprağını Döktüğü Gibi Günahları Döker

• Abdullah b. Mesud'dan -radıyallâhu anh-: Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına girdim. Ateşliydi. Elimle vücuduna dokundum ve "Ya Rasulallah! Sen çok ateşlisin, çok acı çekiyorsun? " dedim. "Evet, ben sizden iki kişinin ateşi kadar ateşlenirim" buyurdu. "O zaman sana iki kat sevap vardır" dedim, "Evet" dedi. Sonra şöyle buyurdu: "Bir müslümana hastalık veya başka herhangi bir eza isabet ettiğinde, Allah (c.c.) ağacın yapraklarını döküşü gibi onun günahlarını döker."[929]

• Ebu Said-i Hudri'den -radıyallâhu anh-: Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına girdiğimde ateşten ızdırap çekiyordu. Elimi üzerine koyduğumda sıcaklığın örtünün üstüne taştığını gördüm. "Ya Rasulallah! Ateşin ne kadar da şiddetli!" dedim. "Biz böyleyiz. Bize bela da sevap da katlanarak verilir." buyurdu. "Ya Rasulallah! İnsanlardan en çok bela verilenler kimlerdir?" diye sordum. "Peygamberler" buyurdu. "Sonra kimler?" dedim. "Sonra salihlerdir. Onlardan kimilerine öyle fakirlik verilirdi ki, üzerini örtecek abadan başka bir şey bulamazdı. Sizin nimet ve refaha sevindiğiniz kadar onlar belaya sevinirlerdi."[930]

20- Hastalığa Sabır, Günahlara Keffarettir

• Abdullah b. Mesud da -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- ateşinin şiddetine hayret ediyor ve "Ya Rasulallah! Sen çok ateşlisin, çok acı

926 Nevevi, Şerhu Müslim 17 / 158.
927 Tirmizî 4 / 520.
928 Buhârî: 5646 .
929 Buhârî: 5647 .
930 İbn-i Mace 2/ 1334.

çekiyorsun? " diyor. O da kendisinin hep iki kişinin ateşi kadar ateşlendiğini ve acı çektiğini belirtiyor, sonra sevabının da iki kat olacağını, musibetlerin günahlar için kefaret olduğunu ifade buyuruyor.

Ebu Said-i Hudri'nin -radıyallâhu anh- haber verdiğine göre de Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- örtüsüne dokunduğunda vücudunun sıcaklığının örtünün üstüne taştığını görüyor ve hayretler içerisinde O'na "Ya Rasulallah! Ateşin ne kadar da şiddetli!" diyor. O da -sallallâhu aleyhi vesellem- peygamberlerin hep böyle olduklarını, onlara belaların da sevapların da kat kat verildiğini ifade buyuruyor. Ebu Said-i Hudri -radıyallâhu anh- "İnsanlardan en çok bela verilenlerin kimler olduğunu soruyor. Peygamberimiz de -sallallâhu aleyhi vesellem- peygamberlerin, sonra salihlerin olduğunu; üzerlerini örtecek abadan başka bir şey bulamayacakları derecede fakir bırakıldıklarını, buna rağmen onların belalara bizim nimet ve refaha sevindiğimiz kadar sevindiklerini anlatıyor.

Fatıma b. Yeman da -radıyallâhu anh- hastayken bir grup kadınla Peygamberimizi -sallallâhu aleyhi vesellem- ziyarete gittiklerini, O'na -sallallâhu aleyhi vesellem- doğru asılmış bir tulum gördüklerini ve ateşinin şiddetinden terinin o tuluma damla damla aktığını anlatıyor. Kadınlar Peygamberimiz'e -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ya Rasulallah! Allah'a (c.c.) dua etsen de sana şifa verse?" diyorlar, O -sallallâhu aleyhi vesellem- ise onları rahatlatan cevabı veriyor. O da insanlardan musibetleri en çetin olanların peygamberlerin, sonra faziletçe daha geridekilerin olduğunu söylüyor.

Açıklama:

İşte Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- acılar içinde kıvrandığını, ateşinin çok şiddetli, ağrılarının başkalarının ağrılarından büyük olduğunu görüyoruz. Bunlar nimet ve hayırlı şeyler olmasaydı Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- nasibi herkesinkinden fazla olmazdı. Çünkü O -sallallâhu aleyhi vesellem- âlemlerin Rabbinin sevgilisi ve son peygamberdir.

Diğer peygamberler de böyle. Onların da beladan yana nasipleri çoktu. Allah (c.c.) onları türlü türlü zorluklarla karşılaştırmış, bela nimetini üzerlerine yağdırdıkça yağdırmıştır.

Abdullah b. Mesud -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Kâfirleri insanların bedenen en sağlıklıları, kalben en hastaları, mü'minleri ise kalben en sağlıklıları bedenen en hastaları görürsünüz. Vallahi bedeniniz sağlıklı ama kalbiniz hasta olsaydı Allah (c.c.) katında ....böceğinden değersiz olurdunuz."[931]

931 Hennad, Zühd s. 247.

21- Sağlıklıyken Yapılan Ameller Hastayken de Yapılmış Gibi, Sevap Yazılır

• Ebû Musa el-Eş'arî'den -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kul hastalanır veya yolculuğa çıkarsa ona, sağlıklıyken ve evindeyken yaptığı ameller kadar sevap yazılır."[932]

Açıklama:

Sağlığın yerindeyken yapmakta olduğun ibadetlerini hastalığından dolayı yapamıyorsan, engelleyen hastalık olduğu sürece bunların sevabı sana aynen yazılmaya devam eder.

• Abdullah b. Amr'dan -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Kul ibadetler hususunda güzel bir yol izlerken hastalanırsa, onun için görevlendirilmiş meleğe "Onu serbest bırakana veya katıma alana (vefat ettirinceye) kadar, serbestken yaptığı amellerin sevabının aynısını yazmaya devam et."der.[933]

• Enes'ten -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah (c.c.) kuluna bedenine bir bela verdiğinde meleğe: yapmakta olduğu amelleri yaz, diye emreder. Allah (c.c.) ona şifa verirse (hastalıkla) temizlemiş ve arındırmış olur. Katına alırsa da bağışlar, affeder."[934]

22- Hastalıkta Sabrın Önemi

Hasta kardeşim, yakalandığın hastalık karşısında yapman gereken bu belaya sabretmendir. Çünkü bela ve sıkıntılı haldeki kulluk budur.

İbn Teymiyye (rh.a): Musibetlere sabretmek din önderlerinin tümüne göre farzdır, demiştir[935].

İbn Kayyım de (rh.a): Bütün ümmetin icmasıyla farzdır ve bu imanın yarısıdır. Çünkü iman iki parçadır: yarısı sabır, diğer yarısı şükürdür, demiştir.[936]

Hastalığa sabır şu üç şeyle gerçekleşir:

1-Nefsi öfkelenmekten ve kaygılanmaktan alıkoymak.

2-Dili yaratılanlara şikâyetten alıkoymak.

3-Azaları sabra ters düşen şeyler yapmaktan alıkoymak.

---

932 Buhârî: 2996.
933 Ahmed b. Hanbel, Müsned 2/ 203.
934 Ahmed b. Hanbel, Müsned 3/ 148.
935 Tesliye s. 173.
936 İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 2/ 152.

23- Kur'an'da Sabır

Şimdi sana bunların bir kısmını zikredeceğim:

1- Allah (c.c.) bazen sabır ehlini (sabredenleri) övmüştür. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Onlar... Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabrederler. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Muttakîler ancak onlardır!" [937] Bu Kur'an'da çoktur.

2-Sabredenlerin sevgisini kazandıklarını ifade buyurmuştur. Yüce Allah bir ayette: *"Allah sabredenleri sever"* [938] buyurmuştur.

Açıklama:

Yüce Allah'ın kulunu sevmesi kul için en karlı şeydir. Çünkü Allah (c.c.) kulu sevince güzellikler dört bir yandan hücum eder ve şerler, ezalar ondan uzaklaşır. Böylece dünya ve ahiret saadeti gerçekleşir.

3-Sabredenlerle birlikte olduğunu ifade etmiştir. Bu özel beraberliktir; onları korumasını, yardım etmesini ve desteklemesini içerir. Bu beraberlik, bilme ve her şeyini kuşatma anlamındaki genel beraberlikten farklı özel bir beraberliktir. Allah (c.c.): *"Sabredin; şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir."*[939] buyurmuştur. Asr-ı Saadet müslümanlarından bir zat: "Sabredenler dünya ve ahiretin tüm güzelliklerini alıp götürdüler. Çünkü onlar Allah'ın onlarla beraberliği lütfuna nail olmuşlardır." demiştir.[940]

4-Yüce Allah (c.c.) sabredenleri hadsiz hesapsız mükâfatlandıracağını müjdelemiştir. Bir ayette Allah (c.c.): "Sabredenler ecirlerini sınırsız olarak alırlar" (Zümer: 10) buyurmuştur. İmam Evzai (rh.a): "Amelleri tartılmaz, ölçülmez. Onlara kepçe kepçe verilir. İnnema yuğrefu lehum ğurfen" demiştir.[941] Süleyman b. Kasım da (rh.a): "Her amelin sevabı bilinir, ama sabrınki bilinmez. Çünkü Allah (c.c.) *"Sabredenler ecirlerini sınırsız olarak alırlar" buyurmuştur. Yani: Sicim gibi yağan yağmur gibi"* demiştir[942].

5-Onları en güzel amellerinin ödülüyle ödüllendireceğini vaad etmiştir. Yüce Allah *"Elbette sabırlı davrananlara yapmakta olduklarının en güzeliyle mükâfatlarını vereceğiz."*[943] buyurmuştur.

6-Sabredenleri ne olduğunu belirlemeksizin genel bir müjdeyle müjdelemiştir. Yüce Allah: *"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve*

937 Bakara: 177
938 Âl-i İmran: 146
939 Enfal: 46
940 İbn Kayyım, Uddetü's-Sabirin s. 134.
941 İbn Kesir Tefsiri 7/ 80.
942 Uddetü's-Sabirin s. 85.
943 Nahl: 96

ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele!"[944]

7-Yüce Allah sabredenlerin yapılmaya değer güzel şeyleri yapan kimselerden olduklarını haber vermiştir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Kim sabreder ve affederse şüphesiz bu hareketi, yapılmaya değer işlerdendir."*[945] Yani sabır, gayret gösterilmeye ve zorluklarına katlanılmaya değecek derecede değerli ve şerefli bir ameldir.

8- Yüce Allah salih amellere, mükâfatlarına ve büyük nasiplere ancak sabredenlerin muvaffak kılınacağını, bunların ancak onlara nasip edileceğini haber vermiştir. *"Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise şöyle dediler: Yazıklar olsun size! İman edip salih ameller işleyenlere göre Allah'ın mükafatı daha üstündür. Ona da ancak sabredenler kavuşturulur."*[946] Bir ayette de *"Buna (bu güzel davranışa) ancak sabredenler kavuşturulur; buna ancak (hayırdan) büyük nasibi olan kimse kavuşturulur"*[947] buyurmuştur.

9-İstenilen ve arzulanan şeylere kavuşup korkulan ve istenmeyen şeylerden kurtulmaya ve cennete girmeye ancak sabırla ulaşılacağını haber vermiştir. Şu ayet-i kerimede olduğu gibi: *"Melekler de her kapıdan onların (Adn cennetindekilerin) yanına varırlar. (Onlara) Sabrettiğinize karşılık size selam olsun! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir! (derler)."*[948]

10- Yüce Allah (c.c.) sabredenlere şu üç mükafatı birden vermiştir ki bunları bir başkasına vermemiştir. Onları bağışlaması, rahmet etmesi ve doğru yola iletmesi, onda sabit kılmasıdır. Allah (c.c.) onlar hakkında: *"İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır."*[949] İbn Kesir (rh.a) der ki: Ömer -radıyallâhu anh- bu ayetle ilgili olarak şöyle dedi: İki direk ödülle bir ek ödül ne güzeldir. İki direk ödül "İşte Rablerinden bağışlamalar ve rahmet hep onlaradır." cümlesindekidir. Bunlar iki ödüldür. "Ve doğru yolu bulanlar da onlardır."cümlesindeki de ek ödüldür. Bu ikisinin arasında yer alır ve heybenin yükünü ağırlaştırır. İşte sabredenlere hak ettikleri ödülün yanında bir de ek ödül verilir."[950] İlk dönem müslümanlarından bir zat, başına gelen bir musibetten dolayı ziyaretine gelenlere şöyle demiştir: Allah (c.c.) sabra her biri dünyadan ve dünyadakilerden hayırlı olan üç şeyi birden vaad etmişken ben neden sabretmeyeyim ki?!"[951]

944 Bakara: 155
945 Şura: 43
946 Kasas: 80
947 Fussilet: 35
948 Ra'd: 23-24
949 Bakara: 155, 156
950 İbn Kesir Tefsiri 1/ 285.
951 Uddetü's-Sabirin s. 85.

11- Allah (c.c.) sabrın kişiye "dinde önderlik" makamı kazandıracağını söylemiştir. İbn Teymiyye (rh.a): "Dinde önderlik makamına ancak sabır ve yakinle (kesin bir imanla) ulaşılır" dedikten sonra şu ayeti okumuştur: *"Sabrettikleri ve ayetlerimize kesinlikle inandıkları zaman, onların içinden, buyruğumuzla doğru yola ileten rehberler tayin etmiştik."*[952]

24- Sünnet-i Seniyye'de Sabır

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- İbn Abbas'a -radıyallâhu anh- bir tavsiyesinde: "Bil ki, hoşuna gitmese de sabırda çok hayırlar-faydalar vardır." buyurmuştur.[953]

Açıklama:

Sünnetteki sabra gelince; Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- sabrın kişiye verilen en büyük nimet olduğunu haber vermiştir. O -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Hiç kimseye sabırdan hayırlı ve büyük bir nimet verilmemiştir" buyurmuştur.[954]

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hadisinde de "Sabır ışıktır" buyurmuştur[955]. İmam Nevevi (rh.a) "Yani: sabır güzel bir şeydir, sabreden kişi daima doğru yoldadır. O hep doğru yolda, aydınlıkta yürümektedir." demiştir[956]. Bir görüşe göre ışıktan kasıt, onun kişinin kabrini nurlu ve aydınlık yapacağıdır. Çünkü kul geniş dünyada ibadetleri yapmaya, günahlardan kaçınmaya ve belalara sabredince Allah (c.c.) onu kabrin darlığından ve karanlığından kurtarıp orasını geniş ve aydınlık yapmak suretiyle mükâfatlandırır.[957]

• Mikdad -radıyallâhu anh- Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle rivayet etmiştir: "Vallahi asıl bahtlı yoldan saptırıcı şeylerden uzak tutulan, belalara düçar kılınıp onlara sabreden kimsedir."[958]

• Cabir -radıyallâhu anh- der ki: "Ya Resulallah! En faziletli iman hasleti nedir?" diye soruldu, O -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Sabır ve cömertlik" diye cevap verdi.[959]

İbn Kayyım (rh.a) der ki: "Bu Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- en veciz, delili en güçlü ve imanın baştan sona bütün makamlarını kuşatan son derece güzel sözlerindendir. Çünkü nefisten istenen iki şeydir: Biri emredildiği şeyleri

952 Secde: 24. Sabırla ilgili diğer Kur'an ayetleri için bkz: İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 2/ 153; Uddetü's-Sabirin s. 84.
953 Ahmed b. Hanbel, Müsned 1/ 307.
954 Buhârî 3/ 335 Hadis no: 1469.
955 Müslim: 223.
956 Şerhu Sahih-i Müslim 3/ 103.
957 Mişkatu'l-Mesabih 2/ 80.
958 Ebu Davud 4/ 460.
959 İbn Ebi Şeybe: 43.

yapmada fedakârlık ve gayret göstermesidir ki buna iten şey cömertlik hasletidir. Diğeri men edildiği şeyleri terk etmesi ve onlardan uzak durmasıdır ki ona iten şey de sabırdır."[960]

25- Sabrı Kolaylaştırıcı Etkenler

Allah (c.c.) her şeye sebepler ve elde etmeyi kolaylaştırıcı şeyler kılmıştır. Hasta kardeşim, sabrın önemini ve büyük faydasını öğrendikten sonra şimdi de onu elde etmeye yardımcı şeyleri ve hastalığını sana hafifletici nedenleri öğrenmen gerekir. Şimdi sana bunların bir kısmını sunalım:

1-Hastalığın Allah (c.c.) tarafından belirlenmiş bir kader olduğunu, başkasından gelmediğini bilmen. Yüce Allah: *"De ki: Allah'ın bizim için yazdığından başkası bize asla erişmez. O bizim mevlâmızdır. Onun için müminler yalnız Allah'a dayanıp güvensinler."*[961] buyurmuştur. Bir ayette de: *"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın."*[962]

İmam Taberi (rh.a) bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Yeryüzünde vuku bulan kuraklık, kıtlık, ürünün telef olması ve bozulması gibi şeylerin ve sizin başınıza gelen acılar, hastalıklar ve musibetler... Bunların hepsi mutlaka Kitap'ta, yani Levh-i Mahfuz'da yazılıdır. Biz, canlıları yaratmadan önce bunları o kitapta tek tek yazmıştık."[963]

Yüce Allah bir ayet-i kerimede de: *"Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet isabet etmez. Kim Allah'a inanırsa, Allah onun kalbini doğruya götürür. Allah her şeyi bilendir"*[964] buyurmuştur. İbn Abbas -radıyallâhu anh-: "izni olmaksızından kasıt emri olmaksızındır. Yani her şey O'nun kudreti ve isteği dairesinde gerçekleşir (Kâinatta O'nun engellemeye gücünün yetmediği hiçbir şey yoktur ve meydana gelmesini istemediği hiçbir şey olmaz.)"[965]

İmam Taberi der ki: "Kim Allah'a inanırsa", yani: Allah'ın varlığını tasdikler ve kendisine Allah'ın (c.c.) izni olmadan hiç kimsenin hiç bir zarar veremeyeceğini bilirse, "Allah onun kalbini doğruya götürür", yani: Allah (c.c.) onun kalbini, emrine teslim olmaya ve kaderine rıza göstermeye muvaffak kılar."[966]

Abdullah b. Amr'dan (rh.a) rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Olacaklar hususunda kalem kurudu (kalemin işi bitti, yazılacak yeni şeyler yok)" buyurmuştur[967].

---

960 İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 2/ 160.
961 Tevbe: 51
962 Hadid: 22.
963 Taberi Tefsiri 27/ 233.
964 Teğabun: 11
965 İbn Kesir Tefsiri 8/ 163.
966 Taberi Tefsiri 28/ 23.
967 Ahmed b. Hanbel, Müsned 2/ 197.

Onun için Said b. Cübeyr (rh.a) öldürülmek üzere Haccacı Zalim'in yanına getirildiğinde bir adam ağladı. Said: Niçin ağlıyorsun? diye sordu. "Başına gelenlerden dolayı" deyince "Ağlama; Allah'ın (c.c.) bilgisinde bunun olacağı vardı" dedi, sonra *"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın"*[968] ayetini okudu[969].

2-Allah'ın (c.c.) sana kendinden ve bütün insanlardan daha merhametli olduğuna kesin olarak inanman.

Hasta kardeşim, bil ki hastalık da Allah'ın (c.c.), senin hakkında takdir ettiği, kaderine yazdığı şeylerdendir. Şunu bil ki O Yüce sana, kendinden, anne babandan ve tüm insanlardan daha merhametlidir. Allah (c.c.) *"O rahmet etmeyi kendi üzerine yazdı (acıyıp yarattıklarını esirgemeyi üzerine aldı)"*[970] buyurmuştur. Yine: *"Rabbiniz rahmet etmeyi kendi üzerine yazmıştır"*[971] buyurmuştur. Allah (c.c.) bu ayetlerde hiç kimsenin teklifi veya zorlaması olmaksızın O'nun rahmeti kendine vacip ve görev kıldığını ifade buyurmaktadır. Aziz ve Celil Allah bir ayette de: *"Rahmetim her şeyi kuşattı"*[972] buyurmuş, Meleklerin şöyle dua ettiklerini haber vermiştir: *"Rabbimiz sen her şeyi rahmet ve bilginle kuşattın"*[973] Yüce Allah yine: *"Eyyub'a da (lutfettik). Rabb'ine: "Bu dert bana dokundu. Sen merhametlilerin en merhametlisisin, diye dua etmişti."*[974] buyurmuştur.

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah şöyle buyurmuştur: "Allah (c.c.) mahlûkatı yaratınca katındaki, Arş'ın üzerinde kendi katında bulunan kitabına: "Muhakkak rahmetim gazabıma ağır basmıştır", bir rivayette: "Muhakkak rahmetim gazabımı geçmiştir" diye yazdı.[975]

• Hz. Ömer'den -radıyallâhu anh- şöyle rivayet edilmiştir: Peygamber'imize -sallallâhu aleyhi vesellem- esirler getirildi. Aralarında bir kadın esirler arasında koşuyor, bir bebek görse alıp bağrına basıyor ve emziriyordu. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bize "Şu kadının çocuğunu ateşe atmasını hiç düşünebilir misiniz?" diye sordu. "Atmamaya gücü yettiği sürece hayır" dedik. Bunun üzerine "Vallahi Allah (c.c.) kullarına bu kadının çocuğuna merhametinden daha merhametlidir." buyurdu[976].

Sen Allah'ın (c.c.) sana kendinden ve tüm insanlardan daha merhametli olduğunu bilirsen bu seni, Allah'ın (c.c.) sana yazdığı kadere teslim olmaya, senin

968 Hadid: 22
969 Tabakat-ı İbn Sa'd 6/ 264.
970 En'am: 12
971 En'am: 54
972 A'raf: 156
973 Ğafir: 7.
974 Enbiya: 83
975 Buhârî 6/ 287.
976 Buhârî 5999

için belirlediğine sabretmeye iter. Çünkü bunu sana verenin merhametliler merhametlisi olduğunu bildiğinden başına gelenlerin rahmetin ta kendisi olduğunu bilirsin.

3-Yüce Allah'ın sana hastalığı seçtiğini ve onu uygun gördüğünü; O'nun (c.c.) ise senin yararına olanı senden iyi bilen, her şeyi en uygun yerine koyan son derece hikmet sahibi olduğunu; dolayısıyla başına gelenin merhametin ta kendisi olduğu gibi hikmetin de ta kendisi olduğunu bilmen.

Ataullah hazretleri der ki: "Belayı verenin Yüce Allah olduğunu bilmen senin belanın acısını hafifletsin. Çünkü seni kaderin acılarıyla karşı karşıya getiren seni güzel seçim yapmaya alıştırmaktadır.[977]"

Öyleyse hasta kardeşim, Allah'ın (c.c.) senin için razı olduğuna sen de razı olmalı, senin için istediğini sen de istemelisin. Mutarrif (rh.a) şöyle anlatıyor: "Bir gün İmran b. Husayn'ın -radıyallâhu anh- yanına gitmiştim. Ona "Ben, halini ve çektiğin sıkıntıyı gördüğümden dolayı yanına gelmiyorum" dedim. "Öyle yapma! Vallahi Allah katında en sevimlisi ne ise benim nezdimde de en sevimlisi odur." dedi[978]. Muhammed b. Ali de (rh.a) şöyle demiştir: "Arzu ettiğimiz şeyleri Allah'dan (c.c.) isteriz, ama o arzu etmediğimiz şeyler olursa arzu ettiğimiz şeylerden dolayı Allah'a muhalefet etmeyiz."[979]

4-Bu belada Allah'a karşı görevinin sabretmek olduğunu, "sıkıntı halindeki kulluğun ve ibadetin" bu olduğunu bilmen ve bu kulluğu gerçekleştirmeye çalışman.

5-Hastalığın –bir kısmını daha önce anlattığımız- fayda ve meyvalarını hatırlaman. Bazıları şunlardır: Hastalık ya senin dereceni, yapmakta olduğun amellerinle yükselmen imkânsız yüksek derecelere yükseltir. Veya silinmediği takdirde seni helake sürükleyebilecek bir günahını siler. Ayrıca sevaplarının çoğalmasına, cennete girmeye, cehennemden kurtulmaya, helak edici hastalıklarından kalbi arındırmaya sebep olur. Onda daha pekçok büyük faydalar ve hikmetler vardır.

Sehl b. Harun (rh.a) der ki: "İlerideki ödülle müjdelenmem, içinde bulunduğum musibet için teselli edilmemden daha evladır.[980]"

6-Yüce Allah'ın bu hastalıkta sana hayır dilediğini bilmen. Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Yüce Allah kim için hayır murad ederse onu belaya düçar eder." buyurmuştur[981]. Ebû Ubeyd (rh.a): "Anlamı: sevap kazandırmak için ona belalar verir" demiştir.[982]

977 Cennetü'r-Rıza 3/ 33.
978 İbn Ebiddünya , er-Rıza s. 63.
979 İbn Ebiddünya, er-Rıza s. 79.
980 El-İkdu'l-Ferid 3/ 333.
981 Buhârî 10 / 103 Hadis no: 5645 .
982 Fethu'l-Bârî 10/ 108.

• Suheyb'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Mü'minin durumu ne kadar hayret vericidir. Her durumu onun için hayırlıdır. Bu ancak mü'min içindir. Ona bir nimet ulaşırsa şükreder, bu onun için hayırlı olur. Başına bir sıkıntı gelse sabreder, bu da onun için hayırlı olur."[983]

• Enes'in -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah (c.c.) kulu için hayır dilerse onun cezasını acilen dünyadayken verir. Onun için kötülük dilerse cezasını kıyamet günü çekmesi için dünyadayken ona dokunmaz."[984]

Tıbi (rh.a) der ki: "Dokunmaz, yani: günahı sebebiyle hak ettiği cezayı vermez. Hadisin anlamı şöyledir: Yüce Allah (c.c.) günahlarının cezasını vermez ki kıyamet günü bütün günahlarıyla gelsin ve cezasını o zaman versin."[985]

7-Hastalık ve başka belalarla imtihan edilmenin Allah'ın (c.c.) kulunu sevdiğinin alameti olduğunu düşünmen.

• Enes'ten -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sevabın büyüklüğü belanın büyüklüğü oranındadır. Allah (c.c.) bir topluluğu sevdiğinde onlara bela verir. Kim razı olursa ona rıza, kim öfkelenirse ona da gazap vardır."[986]

Mübarekfuri (rh. a) der ki: "Sevabın büyüklüğünden kasıt çokluğudur. Bela verir: Yani onları sıkıntı ve belalarla imtihan eder. Kim razı olursa: yani Allah'ın (c.c.) kendisi için takdir ettiğine razı olursa. Ona rıza vardır: yani Allah (c.c.) katından hoşnutluk ve büyük mükafatlar vardır. Kim öfkelenirse: yani Allah'ın (c.c.) verdiği beladan rahatsız olur, tahammülsüzlük gösterir, Allah'ın (c.c.) kaderine razı olmazsa. Ona da gazap vardır: yani Allah (c.c.) katından gazap ve elim bir azap vardır."

8-Sabretmemenin bir faydasının olmadığını; acılarını artırmaktan, musibetini katmerleştirmekten ve seni sevaptan mahrum etmekten başka bir işe yaramadığını bilmen.

Nitekim hadiste:"Kim razı olursa ona rıza, kim öfkelenirse ona da gazap vardır." buyrulmuştur.

Hz. Ali -radıyallâhu anh-: "Sen sabredersen kaderindeki olur ve sevap kazanırsın. Sabretmezsen yine kaderindeki olur ve günah kazanırsın."demiştir.[987]

983 Müslim 4/ 2295, Hadis no: 2999 . Suheyb'den -radıyallâhu anh-.
984 Tirmizî 4/ 519, Hadis no: 2396 .
985 Şerhu'l-Mişkah 3/ 310.
986 Tirmizî 4/ 519, Hadis no: 2396 .
987 Gazali, Minhacul-Abidin s. 239.

Hukemadan bir zat: "Musibet sabreden hakkında bir musibet, sabretmeyen hakkında ise iki musibettir" demiştir[988].

9- Sürekli ölümü ve bu dünyadan çok yakında göçeceğini hatırlaman. Çünkü ölüm hangi bela ve sıkıntıda hatırlansa rahatlatır, hangi nimette hatırlansa sıkar ve daraltır.

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Lezzetleri öldüren ölümü çok hatırlayınız. Zira onu bir kul hangi sıkıntıda hatırlasa kendisine genişlik verir, hangi genişlikte hatırlasa daraltır."[989]

Yani: kul hastalığında veya başka herhangi bir sıkıntısında ölümü hatırlasa bu ona ferahlık verir, içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtarır. Çünkü bu sıkıntıdan çok geçmeden kurtulacağını ve büyük ödüllere ve mükâfatlara kavuşacağını bilir. Ölümü nimet içerisindeyken hatırladığında ise bu onu üzer; çünkü çok geçmeden bu nimetin zail olacağını ve bu halin sona ereceğini bilir. Bu ise zevklere dalmasından, ölüm ve sonrasını unutmasından daha hayırlıdır.

Ömer b. Abdulaziz (rh.a) da: "Dünyada seni üzen bir durum olduğunda hemen ölümü hatırla; çünkü o bu acını hafifletir."demiştir[990].

İmam Maverdi (rh.a) belaların acısını hafifleten etkenler hakkında şöyle der: "Bunlardan biri de; nefsin -zaten bildiği- yolun bir gün biteceği ve her şeyin sona ereceği, ömrünün sınırlı ve dünyadaki günlerinin sayılı olduğu gerçeklerini derinden hissetmesidir. Çünkü dünyada hiçbir şey olduğu gibi devam etmez ve hiçbir mahlûk orada ebedi olarak kalmaz.[991]"

10-Dünyanın imtihan ve sınav diyarı, acılar, hastalıklar ve ızdıraplar yurdu, yaradanı katında değersiz bir şey olduğunu bilmen.

Yüce Allah: "Biz, insanı zorluklar arasında yarattık." [992] Buyurmuştur. Said b. Ebi hasen (rh.a) bu ayetin tefsirinde: "Dünyanın musibetleriyle ve ahiretin sıkıntılarıyla karşılaşır ve bunlara tahammül etmek zorunda kalır" demiştir[993].

11-Bu dünyanın ötesinde daha büyük ve daha değerli bir yurdun olduğunu, oraya ehilsen er-geç bu dünyadan oraya göçeceğini bilmen. O Allah'ın (c.c.) dostlarına hazırladığı cennettir. Orası kederlerden, acılardan ve ızdıraplardan tamamen uzak bir diyardır. Orası, giren kimsenin; ötesinde hiçbir bahtsızlığın bulunmayan bir mutluluğa, hastalıktan uzak bir sağlığa kavuştuğu, hatta kişinin dünyadaki hüzün, keder, acı ve dertlerini unuttuğu diyardır.

---

8 el-İkdu'l-Ferid 3/ 38.
9 İbn Hibbân Mevarid Hadis no: 2993 .
0 İbn Ebiddünya el-Ferec s. 42.
1 Edebü'd-Dünya veddin s. 460.
2 Beled: 4
3 Taberi Tefsiri 30/ 197.

• Enes'ten -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kıyamet günü dünyada en çok nimetlenmiş kişi getirilir ve cehenneme bir an konulur. Ona "Ey âdemoğlu dünyada hiç bir hayır-zevk gördün mü?" denilir. "Vallahi hayır ey Rabbim" der. Sonra cennetliklerden dünyada en zor koşullarda yaşamış kişi getirilir ve cennete bir an konulur ve "Ona "Ey ademoğlu dünyada hiç bir bela gördün mü?" denilir. O "Vallahi hayır ey Rabbim. Ne bir bela, ne bir sıkıntı gördüm" der.[994]

Gördüğün gibi azabın şiddeti ilkine dünyada içinde bulunduğu nimetleri nasıl da unutturmuş, ikincisine de cennetin güzelliği ve tadı yaşadığı zorlukları ve musibetleri nasıl da unutturmuş. Sen de ey hasta kardeşim, selamet yurdu cennete girdiğinde çektiğin acı ve ızdıraplan unutacaksın.

12- Aynı dönemde yaşadığınız ve senden önce gelip geçen ve derdi, hastalığı seninkinden büyük ve daha şiddetli kimselere bakarak teselli bulman, acını teskin etmen. Çünkü onların haline bakmakta kişi için en büyük teselli vardır. Ne kadar vahim bir durumda bulunursan bulun, mutlaka senden daha kötü durumda olan vardır.

• Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Sizden aşağıdakilere bakın, yüksektekilere bakmayın. Çünkü bu sizin Allah'ın (c.c.) nimetini küçümsememenize daha çok sebep olur."[995]

İbn Kayyım (rh.a) der ki:"Musibetin bir ilacı da musibet ateşini dertli kişilerden ibret almak suretiyle söndürmektir. Bilmeli ki her vadide dertliler vardır. Kişi sağına baksın; musibetten başka bir şey görecek mi? Sonra soluna dönüp baksın; ayrılık ve pişmanlıktan başka bir şey görecek mi? Dünyayı herkesi teker teker araştırsa onların hepsinin de dertli olduğunu görür. Kimi istediğini elde edememektedir, kiminin başına istemediği şeyler gelmektedir. Baktığında dünya nimetlerinin uykuda görülen bir rüyadan, zail olan gölgeden farksız olduğunu görecektir. Dünya biraz güldürse çok ağlatır, bir gün sevindirse yıllarca üzer, biraz hazlandırsa uzun süre mahrum bırakır. Bir evi bir nimetle doldursa ardından hemen gözyaşıyla doldurur. Sevinçli bir gün yaşatsa hemen üzerini kötü bir günle örter, kapatır. İbn Mes'ud -radıyallâhu anh-: "Her sevince bir hüzün vardır. Bir ev sevinçle dolmuşsa mutlaka hüzünle de dolar" demiştir. İbn Sirin de (rh.a): "Her gülüşten sonra mutlaka bir ağlayış vardır..." demiştir[996].

Selam b. Ebi Muti' (rh.a) anlatıyor: Bir hastayı ziyaret ettim. İnliyordu. Ona "Sokağa atılanları, evleri yurtları olmayanları, kendilerine hizmet edecek kim-

994 Müslim: 2807.
995 Müslim: 2963.
996 Zadu'l-Mead 4/ 190.

seleri bulunmayanları düşün" dedim. Sonra yanına tekrar vardığımda iniltisini duymadım. Sürekli "Sokağa atılanları, evleri yurtları olmayanları, kendilerine hizmet edecek kimseleri bulunmayanları düşünüyorum" diyordu.[997]

Maverdi (rh.a) der ki: "Acıyı hafifleten sebeplerden biri de dertli ve acılı kişileri hatırlayıp bundan ibret alması, onların sayıca daha çok olduklarını düşünmesidir. Böylece tesellisini yeniler, acısını hafifletir, kederini azaltır."[998]

13- Yüce Allah'ın hali hazırdaki diğer nimetlerini hatırlaman. Zira Allah'ın (c.c.) sana hâlâ vermekte olduğu nice nimetler, senden engellediği nice belalar var. Sende hâlâ bulunan iman, akıl, duyma, görme ve konuşma gibi pekçok nimetleri düşün.

Sahip olduğu nimetleri unutarak sadece dertlerini dile getiren kimselerden olma. Hasan-ı Basri (rh.a) *"Şüphesiz insan Rabbına karşı çok nankördür"*[999] ayetini "Nimetleri unutur, musibetlerini zikreder" diye tefsir etmiştir[1000].

Urve b. Zübeyr'i (rh.a) düşün. Nasıl sabretmiş, nasıl en zor durumlarda Allah'ın (c.c.) nimetlerini düşünmüş, Allah'ın (c.c.) başka nimetleriyle teselli bulmuştu. Urve'nin hikayesi kısaca şöyledir: Yolculuğu esnasında ayağı kangren olmuştu. Doktor bacağının yarısından kesilmesine karar verdi ve kesti. Sonra aynı yolculukta katırın tekmelemesi sonucu oğlu öldü. İki musibeti bir anda yaşayan Urve ise hâlâ şöyle diyordu: "Allah'ım! Yedi çocuğum vardı, birini aldın altısını bana bıraktın. Dört el-ayağım vardı, birini aldın, üçünü bıraktın. Vallahi, aldığın gibi bıraktın da, dert verdiğin gibi afiyet de verdin. Ve o gece de her gece okuduğu Kur'an'ı eksiltmeden aynı şekilde okudu.[1001]

İbn Kayyım (rh.a) der ki: "Musibetlerin acısı iki şeyle hafifletilir. Biri Allah'ın (c.c.) hâlâ devam etmekte olan nimet ve lütuflarını teker teker saymasıdır. Saymakla bitiremediğini, musibetinin onların yanında denizdeki bir damla su gibi olduğunu görünce acısı hafifler. İkincisi Yüce Allah'ın geçmişteki nimetlerini hatırlamasıdır."[1002]

Bekir el-Müzeni (rh. a) der ki: "Allah'ın (c.c.) üzerindeki nimetlerini idrak etmek istersen gözünü kapa." Yani böylece sadece göz nimetinin farkına varırsın ve nimetlerinin ne kadar çok olduğunu anlarsın.

14-Musibetinin dininde olmadığını hatırlaman. Çünkü dininde olmayan her musibet basittir. Onun için Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dua ederdi: "Allah'ım, musibetimizi dinimizde eyleme"[1003].

---

7 İbn Ebiddünya, eş-Şükr s. 135.
8 Edebü'd-Dünya ve'd-Din s. 463.
9 Adiyat: 6
10 İbn Ebiddünya, el-Maraz velkeffarat s. 175.
11 A. g. e. s. 113-119.
12 İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 2/ 167.
13 Tirmizî: 3502.

Ömer -radıyallâhu anh-: "Başıma ne bela gelirse gelsin, Allah'ın (c.c.) şu dört nimeti hep vardı: zira musibetim dinimde değildi, daha büyük değildi, musibete rıza gösterme gücünden mahrum bırakılmamıştım ve musibetime sevap alma ümidim vardı" demiştir.[1004]

Öyleyse Allah'ın (c.c.) musibeti dininde vermediğine şükret. İmanını kaybetmediğine, münafıklık vasıfları taşımadığına, bir farzı eda hususunda gevşeklik göstermediğine, bir haramına düşmediğine... Bunlara şükret; çünkü asıl musibet bunlardır.

15-Hastalığın daha büyük olma ihtimali bulunduğunu, şimdikinin ise daha ona oranla daha hafif olduğunu düşünmen. Bunu düşünerek Allah'a (c.c.) hamdet ve sabret.

Kadı Şureyh (rh. a) der ki: "Başıma bir musibet geldiğinde Allah'a (c.c.) dört defa hamdediyorum. Belamın daha büyük olmadığına şükrediyorum. Belaya sabretme gücü verdiği için hamdediyorum. Sevabını umarak "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun" (Biz Allah'a aidiz ve biz O'na döneceğiz) demeye muvaffak kılmasına hamdediyorum. Musibetimin dini bir hususta olmadığına hamdediyorum.[1005]"

Hubeyb b. Ubeyd (rh.a) der ki: "Allah (c.c.) bir kula bir bela vermişse, daha büyüğünü vermemesi yönüyle bir de nimet vermiştir.[1006]"

16-Kendini sabretmeye zorlaman. Bunu yaptığında sabredeceksin. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Kim sabretmeye çalışır, kendini buna zorlarsa Allah (c.c.) ona sabır verir." buyurmuştur[1007]. Hz. Ömer de -radıyallâhu anh-: "En iyi sabır sabretmeye çalışmaktır." demiştir[1008].

Kendini sabrettirdiğinde ve sabra zorladığında bu, yapmakta hiç zorlanmadan yapabileceğin bir huya, alışkanlığa dönüşecektir.

17-Şifayı gözetlemek. Bu da hastalığın acısını hafifleten ve sabrı kolaylaştıran sebeplerdendir. İbn Kayyım (rh.a) bu konuyu anlatırken şöyle demiştir: "Şifanın rahatını, rüzgarını ve zevkini beklemek...Şifayı beklemek ve gözetlemek yükü hafifletir. Özellikle, güçlü bir ümide ve şifa bulacağına dair kesin bir inanca sahipse. Bu kişi belayla birlikte duyduğu şifanın rahat, huzur ve tatlılığını duyarken, sanki gizli nimetlere nail olur, öne alınmış bir şifa yaşar.[1009]"

1004 İhya 4/ 129.
1005 Siyeru'l-A'lam 4/ 105.
1006 İbn Ebiddünya , eş-Şükr s. 131.
1007 Buhârî: 1465 .
1008 İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 2/ 167.
1009 İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 2/ 167.

Maverdi de (rh.a) bu konuda şunları söyler: "Hastalığı hafifletici sebeplerden biri de sıkıntıların sona ereceği, kederlerin biteceği anı düşünmek; şifanın da belirlenmiş bir vakti saati olduğunu, hastalığın bundan önce gitmeyeceği gibi sonraya da kalmayacağını, bu sürenin ne telaş yapmakla kısalacağını ne sabırla uzayacağını, her geçen günün bu sayılı günlerden gittiğini ve farkında olmadan o kurtuluş gününe ulaşacağını düşünmesidir.

26- Keşke ve Şayet Demek Şeytana Davetiye Çıkarır

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Her şeyin bir hakikati vardır. Kul, başına gelecek musibetin gelmemesinin de, gelmeyecek olanın gelmesinin de imkânsız olduğuna iman etmedikçe imanın hakikatine ulaşamaz."[1010]

Trafik kazası veya yangın veya bir yerden düşme veya başka bir hareketin sonucu bir hastalığa yakalanırsan "Şöyle yapsaydım şöyle olurdu, şöyle yapmasaydım şöyle olmazdı..." deyip kadere isyan ederek, şeytana sana gireceği bir kapı açma. Yapman gereken olanı kabullenmek, bunun mutlaka başa geleceğine ve Allah (c.c.) dilemişse onun eninde sonunda olacağına kesin olarak inanmandır. Onun için Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Sana faydalı olacak şeyi yapmaya gayret et. Allah'tan (c.c.) yardım dile ve acizlik gösterme. Başına bir iş geldiğinde "Şöyle yapsaydım şöyle olurdu"deme, bilakis "Allah kaderde belirledi ve ne dilediyse onu yaptı." de. Çünkü "Şayet, keşke" şeytanın insanda çalışması için kapı açar.[1011]"

Sa'di (rh. a) der ki: "Kul, başına bir bela geldiğinde bunu, fayda vereceğini sandığı sebeplere tutunmamasına bağlamamalıdır. Aksine imanı artması, kalbi huzur bulması ve nefsi rahatlaması için Allah'ın (c.c.) kaza ve kaderine bağlanalı, onunla teselli bulmalıdır. Çünkü bu durumda "Şayet" demek şeytana kapı aralar. Ve şeytan kadere imanını zayıflatır, ona itiraz ettirir, kalbini büyük bir hüzün ve kederle kaplatır."[1012]

Kul, başına gelecek musibetin mutlaka geleceğine, gelmeyecek olanın da gelmeyeceğine iman etmedikçe imanın hakikatine ulaşamaz.

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- salih amellerin kabulünün kadere bağlı olduğunu, kulun başına gelecek musibetin gelmemesinin de, gelmeyecek olanın gelmesinin de imkânsız olduğunu haber vermiştir. Zeyd b. Sabit'ten radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah göklerde ve yerde olan herkese azap etseydi onlara zulmetmiş olmazdı. Onlara rahmet etseydi bu onların amellerinden daha hayırlı

1010 Ahmed b. Hanbel, Müsned 6/ 441.
1011 Müslim 4/ 2052 Hadis no: 2664 .
1012 Behcetu Kulubi'l-Ebrar s. 39, 40, Hadis no: 12 .

olurdu. Uhud dağı kadar altını Allah (c.c.) yolunda infak etsen, kadere iman etmedikçe, başına gelecek musibetin gelmemesinin de, gelmeyecek olanın gelmesinin de imkânsız olduğunu bilmedikçe Allah (c.c.) onu senden kabul etmez. Bu inanca aykırı bir inanç üzere ölürsen cehenneme girersin."[1013]

27- Her Derdin Bir Devası Vardır

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Yüce Allah ne hastalık indirdiyse şifasını da indirmiştir." buyurmuştur.[1014]

Hastalığın ne olursa olsun onun bir şifası mutlaka vardır. Ama onu bilen bilir, bilmeyen bilmez. Bunu böyle olduğunu bilmen yüreğindeki yalnızlığı giderir, ümidini güçlendirir ve şifa bekleme takatini artırır.

28- Şifa İlaçtan Değil, Allah'tandır

• Cabir'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Her derdin bir ilacı vardır. Kişiye verildiğinde Allah'ın (c.c.) izniyle iyileşir."[1015]

Açıklama:

Tedavi için çalışman, iyileşmen için bütün sebeplere başvurman ve iyi doktorları araştırmanda bir sakınca yoktur. Ancak şu iki hususa dikkat etmelisin:

Bir: İlaç şifanın sadece sebebidir. Gerçekte şifa veren ise Yüce Allah'tır. Onun için ilacı kullanmakla bazen şifa bulunur, bazen Allah (c.c.) dilemediği için bulunmaz. Bazen de hiçbir sebep bulunmadan Allah (c.c.) direk şifa verir.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- İbn Abbas'a -radıyallâhu anh- tavsiyesinde: "Olacaklar hususunda kalem kurudu. Artık bütün insanlar Allah'ın (c.c.) senin için yazmadığı bir hususta fayda vermek isteseler bunu yapamazlar. Yine Allah'ın (c.c.) senin için yazmadığı bir hususta bir zarar vermek isteseler bunu da yapamazlar."buyurmuştur[1016].

• Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- doktorluk iddiasında bulunan birine de: "Asıl doktor Yüce Allah'tır. Sen bir refakatçisin, arkadaşsın, o kadar. Bedenin doktoru onu yaratandır." demiştir[1017].

1013 Ebu Davud 5/ 75, Hadis no: 4699.
1014 Buhârî: 5678.
1015 Müslim 4/ 1729, Hadis no: 2204.
1016 Ahmed b. Hanbel 1/ 307.
1017 Ebu Davud 4/ 416, Hadis no: 4207.

Öyleyse ey hasta kardeşim, sebeplere tutunmalısın, ama kalbinle sadece hakiki şifa verene (c.c.) dayan. Şöhreti ve tecrübesi ne olursa olsun hiçbir doktara kalbinle dayanma. Çünkü o sana hiçbir fayda ve zarar vermeye, senin için belirlenmemiş bir şeyi vermeye malik değildir.

29- Haram Olan Şeylerle Tedavi Olunmaz

• Tarık b. Süveyd -radıyallâhu anh- Peygamberimiz'e -sallallâhu aleyhi vesellem- içkiyi sorunca onu bundan nehyetmiş veya yapmasını hoş karşılamamış, o "Ben onu sadece ilaç olarak yapacağım" deyince "O ilaç değil hastalıktır" buyurmuştur.[1018]

Açıklama:

Haram şeyle tedavi olunmaz. Çünkü Allah (c.c.) haramla tedavi olunmayı yasaklamış, kullarının şifasını haramlarında kılmamıştır. Örneğin hangi durumda olursan ol Allah'ın (c.c.) haram kıldığı içkiyi kullanman helal olmaz. Onun için İmam Nevevi de (rh. a) Müslim şerhinde "İçkiyle tedavi olmanın haram oluşu konusu" diye bir başlık atmıştır.

• Ebû Derda'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Allah hastalığı da yaratmıştır, ilacı da. Öyleyse tedaviye başvurun. Ama hiçbir haram şeyle tedavi olmayın"buyurdu.[1019]

• Ümmü Seleme'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Yüce Allah şifanızı haram şeylerde kılmamıştır" buyurdu.[1020]

• Abdullah b. Mesud -radıyallâhu anh- da: "Yüce Allah şifanızı size yasakladığı şeylerde kılmamıştır" demiştir.[1021]

30- Tedavi İçin Dağlanma Yaptırmanın Haram Olması

• Câbir'den rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Eğer sizin tedavi için kullandığınız yollardan herhangi birisinde bir şifa varsa bu, bir hacamat neşterinde yahut bir ateş dağlamasındadır. Bununla birlikte ben dağlanmayı sevmiyorum." [1022]

31- Tedavi Amaçlı da Olsa Muska Takmanın Nehyedilmesi

• Abdullah (b. Mes'ud)'un hanımı Zeynep'den şöyle dediği rivayet olunmuştur:

1018 Müslim 3/ 1573, Hadis no: 1984.
1019 Dulabi, Künа 2/ 38.
1020 Ebû Ya'la 12/ 402, Hadis no: 6966.
1021 Buhârî 10/ 78.
1022 Buhârî. 5704.

Abdullah (b. Mes'ud): Ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i " (İçerisinde sihre ya da küfre ihtimali bulunan anlaşılmaz sözleri) okuyarak (hasta) tedavi etmek, muska takmak ve sevgi ilacı yapmak şirktir" buyururken işittim, dedi.

(Zeyneb, sözlerine devamla) dedi ki:

(Bunun üzerine ben Abdullah'a dönerek; "Acaba Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu niçin söylüyor? Vallahi (benim) gözüm (bir ağrıdan dolayı) çapaklanıyordu da ben (tedavi için) falanca yahudiye gidip geliyordum (o da) bana okuyordu. (Bu sayede gözümün ağrısı) dindi" dedim.

Abdullah da (şöyle) cevap verdi:

Bu şeytanın işinden başka bir şey değildir. (Şeytan seni buna inandırmak için senin) gözünü eliyle (devamlı) dürtüyor (ve onu ağrıtıyor). Sen (Yahudinin yanına varıp da Yahudi senin) gözüne okuyunca (şeytan elini) gözünden çekiyor. Oysa senin sadece Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in dediği gibi;

"Ey tüm insanların Rabbi (olan Allah'ım. Benden) bu sıkıntıyı gider, (yegâne) şifa verici sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur. (Bana) hiç hastalık bırakmayacak bir şifa ver" diyerek dua etmen sana yeter.[1023]

1023 Buhârî, merzâ 20, 38, 40; Müslim, selâm 46-49; Tirmizî, da'avât 111; İbn-i Mace, cenâiz 46, tıb 19, 36, 39; Ahmed b. Hanbel, IV, 259, VI, 44, 45, 50, 108, 109, 114, 120, 125, 126, 127, 131, 208, 261, 278, 280.

Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/517-518.

19. BÖLÜM
HASTANIN OKUYACAĞI DUALAR

1- Vücut Ağrılarına Karşı Okunacak Şifa Duaları

• Osman b. Ebi'l-Asî'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, kendisi vücûdunda duyduğu bir ağrıdan Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e şikâyette bulundu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, ona şöyle buyurdu:

"Elini, vücudundan ağrıyan yere koy ve şöyle de:"

"Bismillah" (üç defa), yedi defa da: "Eûzü büzzetülâhi ve kudretihi min şerri ma ecidü ve uhâziru" söyle. (Allah'ın adıyla, korktuğum ve duyduğum şeyin kötülüğünden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım.")[1024]

2- Baş Ağrısı, Ateş ve Bunlardan Başka Ağrılar İçin Okunacak Dualar

• İbni Abbas'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bütün ağrılardan ve ateşli hastalıktan dolayı şöyle demeyi kendilerine öğretirdi:

"Bismillâhi'l-kebiri, neûzü billahi'l-azîmi min şerri ırkın ne'aarin ve min şerri harrin-nâri.

(Büyük Allah'ın adıyla, fışkıran damarın kötülüğünden ve ateşin hararetinin şerrinden yüce Allah'a sığınırız.)"[1025]

Bir de, insanın kendi üzerine Fatiha'yı, İhlâs suresini, Muavvizeteyni okuması ve ellerine üfürmesi uygundur; nitekim açıklaması geçmişti. Ayrıca musibet duasını daha önce söylediğimiz gibi okumalıdır.

3- Kızgınlık Olmaksızın, Sabırsızlıkla Telaş Göstermeksizin Hastanın Halini Açıklamasında Ve Bende Ağrı Var, Ateşim Var Yahut Bunlara Benzer Söz Söylemesi Caiz Olduğu Gibi, Kerahet De Yoktur

• Abdullah ibni Mes'ud'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ateşli bir hastalığa tutulmuş iken, ya-

1024 Müslim. Ebû Dâvud. Nesâî.
1025 İbn-i Sünnî. Tirmizî. Ahmed b. Hanbel. İbn-i Mâce.

nına vardım. Ona elimle dokunup dedim ki: Sen de şiddetli bir şekilde ateşlenir misin? buyurdular:

- Evet, sizden iki erkek ateşlendiği gibi (ateşlenirim)."[1026]

• Sa'd İbni Ebi Vakkas'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Bende olan şiddetli ağrıdan dolayı Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- beni ziyarete geldi. Ben dedim ki: Gördüğün hal başıma geldi. Ben, mal sahibiyim; fakat bir kızımdan başka mirasçım yoktur." Sonra hadisin devamını anlattı ravi...[1027]

• Kasım ibni Muhammed'den rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır: Hazreti Aişe -radıyallâhu anhâ-: "Vay başım!., dedi. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de: Daha doğrusu, vay benim başım! buyurdu." Sonra ravi hadisin tamamını anlattı. (Bu hadis, bu lâfızla Mürseldir).[1028]

4- İnsanın Başına Gelen Bir Zarar İçin Ölümü İstemek Mekruh İse De, Dinindeki Bir Fitneden Korkunca Onu İstemek Caizdir

• Enes'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre demiştir ki, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Hiç biriniz, kendisine isabet eden bir zarardan dolayı asla ölümü istemesin. Eğer illa ki bi şey diyecekse şöyle desin: Yaşamak benim için hayırlı ise bana sağlık ver. Ölüm benim için hayırlı ise, beni öldür." Arkadaşlarımızdan ve diğer alimlerden bir kısmı demiştir ki, eğer bir zarar veya musibetten dolayı ölüm isteniyorsa, bu mekruhtur. Fakat zamanın bozukluğundan dolayı dine gelecek noksanlıktan korkarak ölüm istenirse, bunda kerahet yoktur.[1029]

5- Ölümün Kutsal Yerlerde Olması İçin Dua Etmenin Müstehaplığı

• Mü'minlerin annesi olan Hazreti Ömer'in kızı Hazreti Hafsa'-dan (Allah her ikisinden razı olsun) rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Ömer -radıyallâhu anh- şöyle dua etti: Allah'ım! Senin yolunda şehid olmakla beni rızıklandır ve ölümümü de, Senin Peygamberinin -sallallâhu aleyhi vesellem- beldesinde yap. Ben (babama) sordum: Bu nasıl olur? Bana cevaben: Allah dileyince onu bana verir, buyurdu.[1030]

6- Sağlığından Ümidini Kesenin Okuyacağı Dualar

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

1026 Buhârî. Müslim.
1027 Buhârî. Müslim.
1028 Buhârî.
1029 Buhârî. Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî.
1030 Buhârî.

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ölüm halinde idi ve yanında, içinde su bulunan bir kab vardı, elini kaba koyuyor sonra yüzünü su ile siliyordu. Sonra şöyle buyuruyordu:

اللهم أعني على غمرات الموت ، وسكرات الموت

"Allâhumme e'innî alâ ğamarâti'l-mevti ve sekerâti'l-mevti."

(Allah'ım! Ölümün şiddetine ve ölümün dehşetine karşı bana yardım et.)[1031]

• Hazreti Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bana yaslanmış bir halde iken şöyle buyurduğunu işittim:

اللهم اغفر لي ، وارحمني ، وألحقني بالرفيق الأعلى

"Allâhummağfirlî verhamnî ve elhıknî birrefîkıl-a'lâ.." (Allah'ım! Bana mağfiret et, bana rahmet et ve beni en yüce dosta kavuştur.)"[1032]

• Muaz ibni Cebel'den -radıyallâhu anh- meşhur hadîs olarak rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kimin son sözü:

"Lâ ilahe illallah"

(Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur) cümlesi olursa, cennete girer."[1033]

• Ebu Said El-Hudrî'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resulullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "(Ölüm döşeğinde olan) ölülerinize:

"Lâ ilahe illallah" sözünü telkîn ediniz."[1034]

Alimler demiştir ki, eğer hasta "Lâ ilahe illallah" demezse, yanında bulunan kimse ona bu tevhid sözünü telkîn etsin. Ancak onu daraltıp sözü reddetmemesi için, yumuşak şekilde telkîn yapmalıdır. Ölüm döşeğinde olan hastaya bir defa tevhid kelimesi telkîn edilince, ona, başka bir söz araya girmeden telkîn tekrarlanmaz (ona: Lâ ilahe illallah, söyle diye ısrarda bulunulmaz.)

Telkîn edilen sözün hasta tarafından istekle benimsenmesine yardım olması için, telkîn yapan kimsenin emin bir şahıs olması müstehabdır.

1031 Tirmizî. İbn-i Mâce, Nesâî

1032 Buhârî. Müslim. Muvatta. Tirmizî.

1033 Ebû Dâvud. Hâkim. Ebû Hakim Ebû Abdullah, Sahihayn üzerine yazmış olduğu "El-Müstedrek" adlı kitabında demiştir ki, bu, isnadı sahih bir hadistir.

1034 Müslim. Ebû Dâvud. Tirmizî. Nesâî. Tirmizî demiştir ki, bu hadîs hasendir, sahihdir.

Âlimlerimizden olan bir grup şöyle demiştir: Biz şu sözü söyleyerek telkin yaparız:

"Lâ ilahe illallah muhammedun resûlullâh"

Fakat çoğunluk bunu kısaltarak

"Lâ ilahe illâllah"

Sözü ile yetinmiştir. Ben "Mühezzeb" şerhinin cenazeler bölümünde, bu konuyu delilleriyle beraber uzun boylu anlattım.

7- Ölümden Korkmanın Ömrü Uzatmayacağı

Allah (c.c.):

"Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri gelince ne bir an geri kalırlar ne de bir an ileri gidebilirler" [1035] buyurmuştur. Yine,

"Allah eceli geldiğinde hiçbir nefsi ertelemeyecektir. Allah yapmakta olduklarınızdan haberdardır." [1036] buyurmuştur. Bir ayette de:

"Hiçbir kimse yok ki, ölümü Allah'ın iznine bağlı olmasın. (Ölüm), belli bir süreye göre yazılmıştır" [1037] buyurmuştur.

Açıklama:

Hastalığından dolayı ölmekten korkma. Çünkü sağlık ve afiyet insanı ölümden uzaklaştırmadığı gibi hastalık da ölüme yaklaştırmaz. Ölüm ancak Allah'ın (c.c.) kişi için tayin ettiği vakitte gerçekleşir. Belirlenen sayılı nefesler tükenince, hasta veya sağlıklı olsun, ölüm gelip çatar.

• Abdullah b. Mesud'dan -radıyallâhu anh- rivayet edilen hadise göre: anne rahmine düştükten yüz yirmi gün sonra melek, cenine şu dört şeyle gönderilir: ameli, eceli, rızkı ve bahtlı veya bahtsız olacağı. Bunlar yazılır, sonra ona ruh üflenir."[1038]

Sonra ey hasta kardeşim, ömrün ne kadar uzun olursa olsun en sonu varacağın yer ölüm. Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: *"Her canlı, ölümü tadar. Bir deneme olarak sizi hayırla da, şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz."*[1039] *"Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler."*[1040] Herkes mutlaka bu geçici diyardan yerleşik diyara intikal edecek. Sen –şairin dediği gibi- ölümlüsün, ölümlünün evladısın.

1035 A'raf: 34
1036 Münafikun: 11
1037 Âl-i İmran: 145
1038 Buhârî 6/ 363, Hadis no: 3332
1039 Enbiya: 35
1040 Zümer: 30

8- Ölümü Çok Anmak Müstahaptır

• Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- sahih isnadlarla rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu:

"Lezzetleri kökünden yok edeni (ölümü) çok anın."[1041]

9- Ölümü Temenni Etmenin ve Ölüm İçin Dua Etmenin Yerilmesi

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- şöyle rivayet edilmiştir: Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim: "Sizden hiç kimse ölümü temenni etmesin. İyilerden ise belki hayır ve iyiliklerini artırır, günahkârlardan ise belki günahları bırakmak ve Allah'dan (c.c.) bağışlanma dilemek suretiyle Allah'ı (c.c.) razı eder."[1042] Bir rivayette de: "Sizden hiç kimse kesinlikle ölümü temenni etmesin ve ölüm ona gelmeden ölmek için dua etmesin. Çünkü öldüğünüzde ameliniz kesilir. Mü'minin yaşaması ona hayır ve iyilikten başka bir şey getirmez." buyurmuştur.[1043]

Açıklama:

Hastalığın ilerlediğinde, acıların şiddetlendiğinde ölümü arzulama, ölmek için dua etme. Çünkü bu nehyedilmiş bir şeydir. Mü'minin uzun ömrü ona iyilikten başka bir şey getirmez; çünkü o eğer itaatkâr ise iyiliklerini ve sevaplarını artırır, günahkâr ise tevbe eder günahlarını bırakır.

Enes'ten -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sizden hiç kimse kendisine isabet eden bir zarardan dolayı ölümü temenni etmesin. Ölümü temenni etmeye mecbur kalırsa da:"Allah'ım, hayat benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat, ama ölmek daha hayırlı ise beni öldür" desin[1044]

Abdullah b. Ömer -radıyallâhu anh- ölümü isteyen birinin işitince ona "Ölümü isteme; çünkü sen zaten öleceksin. Bilakis Allah'dan (c.c.) afiyet dile"dedi[1045]

Sa'di biraz önce geçen ve Enes'in -radıyallâhu anh- rivayet ettiği hadisin şerhinde şöyle demiştir: Bu hadis kişiyi, başına gelen hastalık, fakirlik, korku, sıkıntı gibi zararlarda ve felaketlerde ölümü arzulamaktan men etmektedir. Çünkü bu durumlarda ölümü arzulamanın birçok zararı vardır, bazıları şunlardır:

10- Ölümü Arzulamanın Zararları

1-Kişinin şahsiyetini zayıflatır, tembelliğe, uyuşukluğa ve ümitsizliğe iter. Kuldan istenen ise bunlara karşı koymak ve bunları gücü oranında zayıflatmaya

1041 Tirmizî. Nesâî. İbn-i Mâce. Tirmizî demiştir ki, bu hasen hadîstir.
1042 Buhârî: 5673
1043 Müslim: 2682
1044 Buhârî: 5671 .
1045 Hennad, el-Zühd s. 255.

ve hafifletmeye çalışmaktır. Başına gelenin son bulacağına dair büyük bir ümit beslemeli, kalbini güçlü tutmalıdır. Bu şu iki şeye yol açar: Bir: emrolunduğu sebeplere tutunan kimseye ilahi lütfun inmesi, iki: ümide sahip güçlü kalbin göstereceği bir çaba ve gayret.

2-Ölümü arzulamak cehalet ve aptallıktır. Çünkü ölümden sonra ne olacağını bilmemektedir. Belki de kabirde azap ve dehşet verici şeyler yaşayacak, böylece yağmurdan kaçıp doluya tutunmuş olacaktır.

3-Ölüm kulun yapmakta olduğu salih amellerin kesilmesine yol açar. Daha sonraki hayatının onun için bir kıymeti yoktur; çünkü salih amel yapamayacaktır. Mü'min bir zerresi dünyadan ve dünyadakilerden hayırlı amellerin son bulmasını nasıl isteyebilir?

Genel amelleri bırakın, özelde sırf başına gelen musibete sabretmesi bile onun için ne kadar kazançlıdır. Çünkü Allah (c.c.) sabredenleri sınırsız bir mükâfatla mükâfatlandıracaktır.

Onun için başka bir hadiste "Ölümü istemeye mecbur kalırsa da: "Allah'ım, hayat benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat, ama ölmek daha hayırlı ise beni öldür" desin." buyrulmuştur. Yani kula, onun için en hayırlı ve faydalı olanı bilen, kulunun maslahatına olan şeylerden onun bilmediklerini bilen, iyiliğini daha fazla isteyen, nimetlerinde olduğu gibi belalarında da lütufkâr olan Allah'a (c.c.) havale etmesi emredilmiştir.[1046]

11- Dua Ettim Kabul Edilmedi Denmedikçe Dualar Kabul Edilir

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Acele etmediğiniz ve "dua ettim de kabul edilmedi" demediğiniz sürece duanız kabul edilir" buyurmuştur.[1047]

Açıklama:

Öyleyse kardeşim, kabul olunmadığı zannına kapılma, duadan bıkma, duanın kabul olunacağı ve kurtulacağın ümidini daima besle. Rabbine duanı ne şekilde kabul edeceği hususunu belirlemeye kalkışma. Bunu Rabbine bırak; senin için en iyi olanı Rabbin daha iyi bilir ve O sana kendinden daha merhametlidir.

Belki Allah (c.c.) senden, içinde bulunduğun beladan daha büyüğünü def eder ve böylece duan sebebiyle senin bazı yüklerini hafifletmiş olur. Belki Yüce Allah bunu, karşına ahirette çıkaracağı bir mükafaat olarak saklıyordur. Bu ise senin için dünyadaki mükâfattan daha hayırlıdır. Daha önce geçtiği gibi: Ebu Said-i Hudri -radıyallâhu anh- Hz. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu haber vermiştir: "Herhangi bir müslüman dua ettiğinde –günah olan bir şeyi veya akrabayla ilişkiyi koparmayı gerektiren bir şeyi istememişse- Allah (c.c.) ona şu üç şeyden birini verir: ya isteğini hemen bu dünyada verir veya onu ahirete saklar ya da misli bir belayı ondan def eder."

1046 Behcetu Kulubil-Ebrar s. 208, Hadis no: 77.
1047 Buhârî: 6340.

Kardeşim, kendine bir sor; doğru sözlü ve vaadinden dönmeyen biri sana yapabileceği bir vaadde bulunursa vaadine güvenmez, ne kadar gecikirse geciksin vaadini yerine getireceğinin rahatlığını yaşamaz mısın? Bu güçsüz ve aciz mahlûk hakkında böyle iken Allah (c.c.) buna daha layıktır. Çünkü her şey O'nun (c.c.) elindedir, O'nu hiçbir şey aciz bırakmaz ve O vaadinden dönmez. Kabul edeceğine dair sana söz verdiğine göre O'na güvenmeli ve emrine teslim olmalısın.

Sonra, dua karşılığında sevap alacağın başlı başına bir ibadet ve Allah'a yaklaştıran bir ameldir. Dolayısıyla sen her halükarda karlı ve kazançlısın. Nu'man b. Beşir -radıyallâhu anh- der ki: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- :"Dua ibadetin ta kendisidir" buyurdu, sonra "Rabbiniz şöyle buyurdu: *Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir."* (Mü'min: 60) ayetini okudu[1048]. İbn Hibbân da (rh.a) kitabında "Kulun değişik hallerde rabbine dua etmesi, onunla rabbine yaklaştığı ibadetlerden olduğu babı" diye bir başlık atmıştır[1049]. Bazı âlimlere göre hadisin anlamı "Dua ibadetin büyük çoğunluğunu teşkili eder"dir. "Hac arafattır"[1050] hadisinin anlamının "Arafa vakfesi haccın rükünlerinin büyük ve önemli bir kısmını teşkil eder" anlamına gelmesi gibi[1051].

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh-: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah (c.c.) katında duadan kıymetli bir şey yoktur."[1052]

Yani: Yüce Allah katında duadan faziletli ve güzel bir şey yoktur; çünkü onda kişinin muhtaçlığını, acizliğini, zelilliğini ortaya koyması, Yüce Allah'ın güç ve kudretini, zenginliğini ve zengin kılmasını itiraf etmesi vardır.

12- Günahlar, Dua Etmeye Engel Olmamalı

(Onlar mı hayırlıdır) yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren ve (başındaki) sıkıntıyı gideren... mi?"[1053]

Açıklama:

Böylesi bir şey insanlar hakkında söylenebilse de Yüce Yaradan hakkında söylenemez. Çünkü Aziz ve Celil olan Allah kullarına lütufkârdır, O merhametlilerin en merhametlisidir. O sana anne babandan, hatta senden daha merhametlidir. Nitekim sana lütuf ve merhametiyle muamele ede ede seni buna alıştırdı. Sendeki tüm nimetler O'nun (c.c.) lütuf ve merhametiyledir. Sana adaletle ve

1048 Ebu Davud: 1479.
1049 el-İhsan 3/ 172.
1050 Tirmizî: 889.
1051 Mirkatu'l-Mefatih 5/ 12.
1052 Tirmizî 5/ 425.
1053 Neml: 62.

hak ettiğine göre muamele etseydi öyle helak olurdun ki! Öyleyse Rabbine karşı hüsn-ü zan beslemeli, rahmetinin ve kereminin büyüklüğüne görmelisin. Sen ne kadar günahkâr ve asi olursan ol O'nun hilim ve mağfireti seni yine kuşatır. Durum ne olursa olsun sıkıntıda olan kişinin dua ettiğinde duasını kabul etmesi Allah'ın (c.c.) rahmetindendir.

İbn Kesir (rh.a) der ki: "Yani: Darda kalanın tek sığınağı ve zarara uğrayanların zararını def eden yegane zat mı?"[1054]

"Darda kalan": İbn Abbas -radıyallâhu anh- "Bu çıkmaza girmiş ve bitkin düşmüş kişidir" demiştir.

Sehl b. Abdullah (rh.a) der ki: "Bu elini açıp dua ederken, tevessül edebileceği ve hatın için isteyeceği hiçbir güzel ameli bulunmayan kimsedir."[1055]

Beğavi (rh.a): "Sıkıntılı ve dertten yorgun ve bitkin düşmüş kimsedir" demiştir.[1056]

"Sıkıntıyı gideren": Kurtubi'nin (rh.a) söylediğine göre sıkıntının anlamı dokunan zarardır.[1057]

Alusi (rh.a) der ki: "Yani Allah (c.c.) kişinin başına gelen belayı ve nahoş hali giderir."[1058]

Bir zat şöyle der: "Sıkıntıda kaldığında dua eden herkesin duası kabul edilir ve duasının faydasını dünyada veya ahirette mutlaka görür. Çünkü dua bir şey istemektir. O şey verilmezse daha değerlisi verilir, şimdi verilmezse ileride verilir."[1059]

Kurtubi (rh.a) der ki: Yüce Allah dua ettiğinde darda kalmışın duasına icabet edeceğini garantilemiş, kendisinden böyle bahsetmiştir. Çünkü kişiyi Allah'a (c.c.) yönelmeye iten şey ihlası ve samimiyetidir, kalbinden Allah'dan (c.c.) gayrisinin silmesidir. İhlasın ise -mü'minden veya kafirden, itaatkardan veya asiden gelsin- Yüce Allah katında özel bir yeri ve dokunulmazlığı vardır.

Nitekim Yüce Allah *"Sizi karada ve denizde gezdiren O'dur. Hatta siz gemilerde bulunduğunuz, o gemiler de içindekileri tatlı bir rüzgârla alıp götürdükleri ve (yolcular) bu yüzden neşelendikleri zaman, o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar, her yerden onlara dalgalar hücum eder ve onlar çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da dini yalnız Allah'a halis kılarak: Andolsun eğer bizi bundan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız" diye Allah'a yalvarırlar" (Yunus: 22).* Allah (c.c.) *"Fakat onları sâlimen karaya çıkarınca, bir bakarsın ki, (Allah'a) ortak*

1054 İbn Kesir Tefsiri 6/ 212.
1055 Kurtubi Tefsiri 13/ 223.
1056 Mealimu't-Tenzil 67 173.
1057 Tefsiru Kurtubi 13/ 224.
1058 Ruhu'l-Meani 20/ 7.
1059 A. g. e. 20/ 6.

koşmaktadırlar." (Ankebut: 65) buyurmuştur. Onların küfür ve şirklerine tekrar döneceklerini bile bile zorda kalıp içten dua ettiklerinde dualarını kabul eder. Allah (c.c.) *"Gemiye bindikleri zaman, dini yalnız O'na has kılarak (ihlâsla) Allah'a yalvarırlar."*[1060] buyurmuştur. İşte Allah (c.c.) acınacak halinden ve duadaki samimiyetinden dolayı zorda kalmışın duasını kabul eder."[1061]

Yüce Allah zorda kaldıklarında müşriklerin duasını kabul ettiğine göre, kusurları da bulunsa mü'minlerin dualarını çoktan kabul eder. Onun için Süfyan-ı Sevri (rh.a) "Duayı bırakmayın ve kendiniz hakkında bildiğiniz olumsuz şeyler dua etmenizi engellemesin. Çünkü Yüce Allah yaratıkların en şerlisi olduğu halde İblis'in duasına icabet etmiştir. Yüce Allah şöyle buyurur: *"(İblis): Rabbim, öyleyse bana diriltilecekleri ana kadar mühlet ver, dedi. Allah: Pekala, sen mühlet verilenlerdensin, dedi." (Sad: 79, 80)*[1062].

Birisi Malik b. Dinar'a (rh.a) gelerek "Allah aşkına senden bana dua etmeni istiyorum. Zor durumdayım" deyince o "Öyleyse Allah'tan iste; zira O, dua ettiğinde zor durumdaki kişinin duasını kabul eder." dedi.

Abdullah B. Ebi Salih (rh.a) der ki: Hastayken Tavus ziyaretime geldi. "Bana dua et, ey Abdullah"dedim. "Sen kendin dua et; çünkü Allah darda kalmışa dua ettiğinde icabet eder." dedi[1063]. Bekr el-Müzeni'den de böylesi bir söz rivayet edilmiştir[1064].

13- Hastalık Allah'a Yaklaşma Vesilesidir Çok Tövbe ve İstiğfar Edilmeli

Yüce Allah *"Başınıza her ne musibet gelirse kendi ellerinizle kazandıklarınız sebebiyledir. Allah çoğunu da affeder."*[1065] buyurmuştur.

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kim Güneş batıdan doğmadan önce tövbe ederse Allah (c.c.) tövbesini kabul eder."[1066]

Açıklama:

Bir şeyin sebebini bilmek onu tedavi etmeyi kolaylaştıran etkenlerdendir. Hastalığın bazen kuldan sadır olan bazı günahların cezası olarak başa geldiği kesindir. Öyleyse sen de hastalığını, sebebini –ki o günahtır- izale etme yoluyla tedavi etmeye bak. Hemen tövbe ve istiğfar et. Allah (c.c.) bağışlayıcıdır, merhametli-

1060 Ankebut: 65
1061 Beyhaki, Şuabu'l-İman 3/ 346.
1062 Kurtubi, el-Cami' 13/ 223.
1063 İbn Ebiddünya, el-Merad s. 72.
1064 Taberani, Kitabu'd-Dua 3/ 1337.
1065 Şura: 30
1066 Müslim: 2703 .

dir, kullarının tövbesini kabul eder, kusurlarını affeder. Allah (c.c.) *"O kullarından tövbeyi kabul eden, kusurları affeden ve yaptıklarınızı bilendir"*[1067] ve *"Kim bir kötülük yapar yahut nefsine zulmeder de sonra Allah'tan mağfiret dilerse, Allah'ı çok yarlıgayıcı ve esirgeyici bulacaktır."*[1068] buyurmuştur.

Çok istiğfar hususunda da örnek aldığın kişi Peygamberin Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem- olsun. Zira geçmiş ve gelecek kusurları affedildiği ve çok ibadet ettiği halde çok istiğfar ederdi.

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh-: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Vallahi ben günde Allah'a (c.c.) yetmişten fazla tövbe ve istiğfar ediyorum"[1069]

• İbn Ömer -radıyallâhu anh- der ki: "Vallahi biz Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bir mecliste yüz defa رَبِّ اغْفِرْ لِي "Rabbiğfirlî. (Rabbim beni bağışla, tevbemi kabul et; şüphesiz sen tevbeleri çok kabul edensin, çok bağışlayıcısın) diyerek istiğfar ettiğini sayardık."[1070]

• Bir rivayete göre: التَّوَّابُ الرَّحِيمُ "ettevvaburrahim (Şüphesiz sen tevbeleri çok kabul edensin, çok merhametlisin)" derdi.[1071]

İstiğfarın efendisi adı verilen istiğfarı da dilinden hiç düşürme.

• Şeddad b. Evs'ten -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "İstiğfar(lar)ın efendisi şöyle demendir:

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ

"Allah'ım! Sen benim rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Gücüm yettiğince sana verdiğim ahd ve vaad üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Bana olan nimetini ve de günahlarımı kabul ve itiraf ediyorum. Beni bağışla. Şüphesiz günahları ancak sen bağışlarsın." Kim bunu gündüzün bir vaktinde (sabahleyin) içtenlikle söyler de akşam olmadan ölürse cennete girer. Kim bunu gecenin bir vaktinde söyler ve sabah olmadan ölürse cennete girer."[1072]

1067 Şura: 25
1068 Nisa: 110
1069 Buhârî : 6307 .
1070 Ahmed b. Hanbel 2/ 21.
1071 Ebu Davud: 156 .
1072 Buhârî 11/ 97, Hadis no: 6306 .

Bağışlanma dilemek (istiğfar) , büyük de olsa günahların bağışlanmasına sebep olur. Abdullah b. Mesud'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kim üç defa أَسْتَغْفِرُ اللهَ "Esteğfirullahe... (Kendinden başka ilah bulunmayan, diri olan ve tüm mahlukatı ayakta tutan büyük Allah'tan bağışlanma diliyor, O'na tövbe ediyorum) derse günahları bağışlanır; cihaddan ve düşmanla karşı karşıya gelmekten kaçmış olsa bile."[1073]

Bil ki istiğfar kederin dağılmasına ve hüznün gitmesine sebep olur.

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- der ki: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kim bol bol istiğfar ederse Allah (c.c.) her derdine bir çare verir, her sıkıntısına bir çıkış yolu lutfeder ve onu hiç ummadığı yerden rızıklandırır."[1074]

14- Hastalıkta Bile Allah'a (cc) Hüsnü Zan Beslenmeli

Yüce Allah *"Allah insanlara zulmetmez, bilakis insanlar kendilerine zulmederler."*[1075]

"Şüphesiz Allah zerre kadar bile zulmetmez" [1076] buyurmuştur.

Kutsi hadiste de Yüce Allah "Ey kullarım! Ben zulmü kendime yasakladım ve onu sizin aranızda da yasak kıldım. Onun için birbirinize zulmetmeyin."[1077]

Açıklama:

Hastalığın uzayıp acıların devam ederse sakın Rabbine kötü zan besleme; O'nun (c.c.) senin için kötülük dilediği, afiyet vermek istemediği ve sana zulmettiği inancına kapılma. Çünkü bu büyük bir günah, müthiş bir tehlikedir. Yüce Allah zulümden münezzehtir. O büyük hikmet sahibidir ve adildir. Daha öte çok merhametli ve lütufkârdır. Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- duasında geçtiği gibi başına gelen musibet ve Yüce Allah'ın sana takdir ettiği adaletin ta kendisidir: "Hakkımda verdiğin kararlar mutlaka gerçekleşecektir. Benim için takdir ettiklerin adalettir."[1078]

Bil ki sen Allah (c.c.) hakkında ne tür zan beslersen Allah (c.c.) da sana öyle muamele eder. Hakkında iyi zan beslersen sana iyilik ulaştırır, kötü zan beslersen kötülük ulaştırır; O senin zannının olduğu yerdedir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Aziz ve Celil Allah şöyle buyurdu: ben kulumun hakkımdaki zannı yanındayım. Beni anarken onunlayım."[1079]

1073 Hâkim 1/ 511.
1074 Ahmed b. Hanbel 1/ 138.
1075 Yunus: 44,
1076 Nisa: 40
1077 Müslim 4/ 1994, Hadis no: 2577 .
1078 Ahmed b. Hanbel 1/ 391.
1079 Buhârî: 7405 .

İbn Kayyım (rh.a) der ki: "Anlamı şöyledir: hakkımda ne zanda bulunursa ben ona onu yaparım."[1080]

Hayan b. Ebi Nadr (rh.a) anlatıyor: Merhum Yezid b. Esved'i (rh.a) hastalığında ziyarete giderken onu ziyarete gitmekte olan Vasile b. Esqa' ile karşılaştım. Birlikte yanına girdik. Yezid Vasile'yi görünce elini uzattı ve gelmesi için işaret etti. Vâsile de gidip oturdu. Yezid onun ellerini alıp yüzüne sürdü. Vâsile "Yüce Allah'a ne tür bir zan besliyorsun?" dedi. O "Vallahi, Allah'a güzel zan besliyorum" deyince Vâsile: Öyleyse müjdeler olsun sana; zira ben Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim: "Aziz ve Celil Allah şöyle buyurdu: Ben, kulum hakkımda ne zan besliyorsa oradayım; iyi zan beslerse ona iyilik, kötü zan beslerse kötülük veririm" Diğer rivayet şöyledir: "Ben kulumun hakkımdaki zannının olduğu yerdeyim. Artık hakkımda dilediği zanda bulunsun."[1081]

Ebû Hureyre'nin rivayetindeki ifade de şöyledir: "Ben, kulumun hakkımdaki zannının olduğu yerdeyim; iyi zan beslerse ona iyilik, kötü zan beslerse kötülük vardır."[1082]

Yüce Allah'a iyi zan beslemek başlı başına bir ibadet ve kulluktur. Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "İyi zan kulluğun, ibadetin iyiliğindendir."[1083]

Molla Aliyyülkari: Yani iyi zan güzel ibadetlerden bir ibadettir, demiştir.[1084]

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- ölürken de hüsn-ü zan beslememizi emretmiştir: "Ölürken mutlaka Yüce Allah hakkında hüsn-ü zan üzere olunuz."[1085]

Alimler şöyle demişlerdir: Bu hadis ölürken ümitsizliğe karşı uyarmakta ve ümitli olmaya teşvik etmektedir. Yüce Allah hakkında hüsn-ü zan beslemenin anlamı, O'nun (c.c.) merhamet edeceğini ve affedeceğini sanmak ve ummaktır.[1086]

Bir şair şöyle der:

Belaya düçar olduğunda Allah'a güven, razı ol.

Belayı def edecek ancak Allah'tır.

O takdir ettiyse teslim ol; buna kadirdir.

O'nun takdir ettiklerinde kul çaresizdir.

Ümitsizlik bazen kişiyi bitirir, yok eder.

1080 el-Cevabu'l-Kafi s. 36.
1081 Ahmed b. Hanbel 3/ 491.
1082 Ahmed b. Hanbel 2/ 391.
1083 Ahmed b. Hanbel 2/ 297.
1084 El-Mirkat 8/ 779.
1085 Müslim: 2880.
1086 İmam Nevevi, Şerhu Müslim 17/ 214.

Sakın ye'se düşme; her şeyi yapan Allah'tır[1087].

İbn Kayyim'in (rh.a) Allah'a sui zan besleme ve bundan tevbe etmenin gerekliliği hakkında nefis açıklamaları vardır. Şimdi sana bunlardan bazılarını sunacağım:

"İnsanların çoğu, hatta Allah'ın dilediği azı dışında hepsi Allah (c.c.) hakkında haksız yere sui zanda bulunurlar. Çünkü insanların çoğu hakkının eksik verildiğini, nasibinin az olduğunu, oysa kendisinin Allah'ın (c.c.) verdiğinden daha fazlasını hak ettiğini düşünür. Diliyle inkâr eder, açıkça söylemek istemez ama lisan-ı haliyle "Rabbim bana zulmetti, beni hak ettiğimden mahrum bıraktı" der. Her kim kendini araştırıp içindeki gizli duygu ve düşünceleri irdelerse, ateşin çakmak taşının içindeki gizliliği gibi bu şeylerin de onun içinde gizli olduğunu görür. Dilediğinin çakmağını çak; o sana içindeki ateş kıvılcımını haber verecektir. Dilediğin kimseyi de araştır; onda da kadere yergi ve öfke, olanlardan farklı teklif ve düşünceler, "aslında şöyle şöyle olmalıydı gibi" fikirler bulacaksın. Bu az veya çok herkeste vardır. Sen de kendini araştır bakalım, bundan selamette misin?

15- Her An Umutlu Olunmalı

Allah (c.c.): *"O, onlar ümitsizliğe düştükten sonra yağmuru indiren ve rahmetini yayandır."*[1088] ve

"Şüphesiz zorlukla birlikte bir kolaylık vardır. Şüphesiz zorlukla birlikte bir kolaylık vardır."[1089] buyurmuştur.

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Bil ki, hoşlanmadığın bir şeye sabretmede çok hayır ve fayda vardır. Zafer sabırla elde edilir. Kurtuluş sıkıntının yanı başındadır. Zorlukla birlikte bir kolaylık vardır."[1090]

Açıklama:

Hasta kardeşim! Hangi hastalığa yakalanmış olursan olsun, hastalığın ne kadar şiddetlenirse şiddetlensin ve ne kadar uzarsa uzasın ümitsizliğe düşme, kurtuluşu bekle. Çünkü sıkıntıyla birlikte kurtuluş, zorlukla birlikte bir kolaylık vardır.

• Ebû Ruzeyn -radıyallâhu anh- der ki: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Rabbimiz kullarının, sıkıntılarının bitmesi çok yakınken ümit kesmelerine güler" buyurdu. Ben: "Ya Resûlullah! Rabb güler mi?" dedim. "Evet" buyurdu. Ben: "(Umarım) İyi şeylere gülen rabbimizden mahrum kalmayız." dedim.[1091]

1087 Edebü'd-Dünya ve'd-Din s. 469.
1088 Şura: 28
1089 İnşirah: 5, 6
1090 Ahmed b. Hanbel 1/ 307.
1091 Ahmed b. Hanbel 4/ 11.

Başka bir rivayet şöyledir:"Sıkıntı ve ümitsizlik içinde iken Rabbiniz size nazar eder ve kurtuluşunuzun yakın olduğunu bildiğinden halinize güler."[1092]

Onun için peygamberlerin (Allah'ın selamı üzerlerine olsun), durum ne kadar ciddileşirse ciddileşsin ye'sten uzak durduklarını görüyoruz. Örneğin Yakup (a.s.) yıllarca Yusuf'tan (a.s.) uzak kaldıktan sonra bile şöyle demişti: *"Ey oğullarım! Gidin de Yusuf'u ve kardeşini iyice araştırın, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez."* [1093] Allah da (c.c.) uzun bir ayrılıktan sonra Yusuf'u ve kardeşini onlarla bir araya getirmişti.

Allah'ın (c.c.) peygamberi Eyyub'a (a.s.) bakın; on sekiz yıllık hastalığından ve musibetinden sonra hâlâ şifadan ümit kesmemiş ve Rabbine dua etmişti: "Eyyub'u da (an). Hani Rabbine: "*Başıma bu dert geldi. Sen, merhametlilerin en merhametlisisin" diye niyaz etmişti.*[1094] Allah'ın (c.c.) yardımı ve kurtuluş yakındı; Allah (c.c.) şöyle buyurur: *"Bunun üzerine biz, tarafımızdan bir rahmet ve kulluk edenler için bir hatıra olmak üzere onun duasını kabul ettik; kendisinde dert ve sıkıntı olarak ne varsa giderdik ve ona aile efradını, ayrıca bunlarla birlikte bir mislini daha verdik."* [1095]

Sıkıntıdan sonra kurtuluşun geldiğine delalet eden birçok olay bulunmaktadır. Yüce Allah'ın Nuh'u (a.s.) kurtarıp kâfir olan kavmini boğması, İbrahim'i (a.s.) ateşten kurtarması, Musa'yı (a.s.) kurtarıp Firavun'u ve kavmini boğması; Yunus'u (a.s.) balığın karnından çıkartarak kurtarması, İsa'yı (a.s.) göğe yükseltmesi bunlardan bazılarıdır. Benzeri şeyleri Peygamberimiz de -sallallâhu aleyhi vesellem- yaşamıştır; hicret ederken sığındıkları sevr mağarasında, Bedir, Ahzap ve Huneyn gazvelerinde olanlar ve daha pek çok olay gibi.[1096]

16- Kâhinlere, Falcılara ve Sihirbazlara Gitmenin Caiz Olmaması

Allah (c.c.) "De ki: Göklerdeki ve yerdekilerden hiç kimse gaybı bilmez, sadece Allah bilir" [1097]

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kim bir kâhine veya falcıya gider ve söylediklerine inanırsa Muhammed'e -sallallâhu aleyhi vesellem-'indirileni inkâr etmiş olur."[1098]

1092 Ahmed b. Hanbel 4/ 13.
1093 Yusuf: 87
1094 Enbiya: 83
1095 Enbiya: 84
1096 Bkz: İbn Ebiddünya, el-Ferec.
1097 Neml: 65.
1098 Ahmed b. Hanbel 2/ 429.

Açıklama:

Hasta kardeşim, bil ki gaybı bildiğini iddia eden sihirbaz, kâhin ve falcı gibi kimselere gitme. Çünkü onlar yalancıdırlar Yani Allah'ın yarattığı hiçbir varlık gaybı bilmez. Sadece yaradan bilir. Bunu bilen sadece O'dur, başkaları değil. Bunlar ise gaybı bildiklerini iddia ederler.

Gaybı bildiklerini iddia eden kimselere gitmeye karşı uyaran pek çok hadis bulunmaktadır. Bazıları şunlardır: "Kim bir falcıya gidip ona bir şey sorarsa kırk gece (gece-gündüz) boyunca namazı kabul olunmaz."[1099] Yani söylediğini kabul etmese bile sadece sorması sebebiyle kırk gece boyunca namazı kabul olunmaz.

Bu hadisde, söylediklerini tasdik eden kişinin kâfir olacağını ifade etmektedir.

Abdullah b. Mesud -radıyallâhu anh- da: "Kim bir falcıya veya sihirbaza veya kâhine gidip bir şey sorar ve onu tasdik ederse Muhammed'e -sallallâhu aleyhi vesellem-'in dirileni inkâr etmiş olur."[1100]

İmran b. Husayn -radıyallâhu anh-, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Uğursuzluk yapan veya yaptıran, kehanette bulunan veya kendisi için kehanette bulunulan, sihir yapan veya yaptıran bizden değildir. Kim bir kâhine gider ve söylediklerini onaylarsa Muhammed'e -sallallâhu aleyhi vesellem-'indirileni inkâr etmiş olur."[1101]

Bu hadislerde kahin ve sihirbazların kafir olduklarına delil vardır. Çünkü onlar gaybı bildiklerini iddia etmektedirler ki bu küfürdür. Ayrıca bunlar hedeflerine ancak cinleri kullanarak ulaşabilirler. Bunun için de Allah'ı bırakıp onlara ibadet etmek zorundadırlar. Bu ise şirk ve küfürdür. Onların gaybı bildikleri iddiasına inanan kimsenin durumu da aynıdır. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bu tür şeylerle meşgul olan kimselere gidip bu tür şeyleri alan kimseden beri olduğunu duyurmuştur. Müslümanın, onların şifa diye iddia ettikleri tılsımları, kurşun dökmelerini ve yaptıkları diğer işleri kabul etmesi ve buna razı olması caiz değildir. Çünkü bunlar da kâhinliktendir ve aldatmaca şeylerdir. Bunlara razı olan kimse onların bu batıllarına ve küfürlerine destek vermiş olur.[1102]

17- Tedavi Amaçlı Şarap Kullanmanın Nehyedilmesi

• Simâk'dan rivayet olunduğuna göre; Tarik b. Süveyd, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e, (tedavi için) şarap (kullanmayı) sormuş, (Hz. Peygamber) onu (bundan) nehyetmiş. Sonra o (bunu) Hz. Peygamber'e (tekrar) sormuş. (Hz. Peygamber) onu (yine) nehyetmiş. Sonra o, Hz. Peygamber'e:

1099 Müslim: 2230.
1100 Ebû Ya'la 9/ 280.
1101 Bezzar Keşfu'l-Estar 3/ 399, Hadis no: 3044.
1102 Mecmâu-l Fetava 3/ 274-276.

Ey Allah'ın Peygamberi, şarap gerçekten şifadır, demiş. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de:

"Hayır, (o şifa değildir) fakat hastalıktır" buyurmuş.[1103]

• Ebu'd-Derdâ'dan rivayet olunduğuna göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Kuşkusuz Allah hastalığı da şifayı da yarattı ve her dert için bir derman yarattı. Binaenaleyh (Allah'ın yarattığı bu şifalı ilaçlarla) tedavi olmaya çalışınız, (fakat) haramla tedavi olmaya kalkışmayınız" buyurmuştur.[1104]

Açıklama:

Bu bab tedavi olmak için yenilip içilmesi İslam'a göre kötü sayılan maddelerden yapılmış ilaçları kullanmanın caiz olmadığını belirten hadisleri ihtiva etmektedir.

Hattâbî'nin dediği gibi yenilip içilmeleri dinen kötü sayılan şeyler iki kısımdır:

1) Pis olan şeylerdir. Bilindiği gibi pis olan şeyler tümüyle kötüdür. İçilmesi haram kılınan şarap gibi maddeler bunların en açık örneğini teşkil ederler.

2) Tadları insan tabiatına uygun düşmeyen ve yenilip içilmeleri çok zor olan maddeler. İnsan tabiatı bunlardan hoşlanmadığı için kötü sayılmış ve yenilip içilmeleri yasaklanmıştır.

Nitekim İmam Ahmed bu gibi hadis-i şeriflere dayanarak haramla veya içinde haram bulunan bir ilaçla tedavi olmanın haram olduğunu söylemiştir.[1105]

18- Hastalık Bazı Dünyevi Nimetlerden Alıkoyabilir

Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: "Bilin ki: dünya hayatı ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda övünme ve çok çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir."[1106]

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Vallahi bu dünya ahirete oranla sizden birinin elini denize batırması gibidir. Ondan ne kadar bulaştığına bir baksın."[1107]

1103 Müslim, eşribe 12; İbn-i Mace, tıb 27; Tirmizî, tıb 8; Ahmed b. Hanbel, III, 311, 317, IV, 293, VI, 399.
Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/505.

1104 Buhârî, tıb 1; Müslim, selâm 69, fedâilü's-sahâbe 92; İbn-i Mace, tıb 1; Ebû Dâvûd, tıb l; Tirmizî, tıb 2; Ahmed b. Hanbel, 1, 377, 413, 443, 446, 111, 335, IV, 278, 315, V, 371.
Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/505-506.

1105 Ebu Davud şerhi

1106 Hadid: 20

1107 Müslim 4/ 2193.

Açıklama:

Hastalığın seni mal, mevki vs. dünyevi nimetlerden mahrum olmana sebep olduysa bunu kafana takma, üzülme. Çünkü dünyanın nimetlerinin tümünü kaybetmek bile üzülmeye değmez. Çünkü o, yaratanın ve yoktan var edeninin yanında değersizdir. Müstevrid b. Şeddad -radıyallâhu anh- anlatıyor: İmam Nevevi (rh.a) bu hadisi şöyle açıklar: "Yani: Süresinin kısalığı ve zevklerinin faniliği yönüyle dünyanın, devamlığı, zevklerinin ve nimetlerinin ebediliği yönüyle ahirete oranı, ele bulaşan su damlasının denizin kalan kısmına oranı gibidir."[1108]

• Cabir b. Abdullah'tan -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- (bir gün) etrafında bazı kimselerle birlikte bir pazara girdi. Küçük kulaklı ölü bir oğlağın yanından geçerken onu kulağından tuttu ve "Sizden kim bunu bir dirheme satın almak ister?" diye sordu. "Onu bedava bile almak istemeyiz. Onu ne yapacağız?" dedi. "Bunun sizin olmasını istemez misiniz?" dedi. "Vallahi, diriyken bu onda kusurdu. Çünkü kulağı küçük. Ölüyken nasıldır, hesap et!" dediler. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-: "İşte vallahi, dünya da Allah katında bunun sizin katındaki değerinden daha düşüktür."[1109]

• Sehl b. Sa'd -radıyallâhu anh- der ki: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Dünya Allah (c.c.) katında bir sivrisinek kadar değerli olsaydı hiçbir kâfire bir yudum su vermezdi."[1110]

Sonra, rızkının garanti olup onun hiçbir sebeple eksilemeyeceğini, Allah'ın (c.c.) kullarının rızkına kefil olduğunu bilmen, senin rızkla ilgili endişe duymanı engeller. Allah (c.c.) *"Şüphesiz asıl Rezzak (her canlıyı sürekli rızıklandıran), güç ve kuvvet sahibi olan Allah'tır"* [1111] ve *"Yeryüzünde yürüyen her canlının rızkı, yalnızca Allah'ın üzerinedir. Allah o canlının durduğu yeri ve sonunda bırakılacağı mekânı bilir. (Bunların) hepsi açık bir kitapta (levh-i mahfuz'da) dır"*[1112] buyurmuştur.

Senin rızkın, daha anne karnındayken, sana ruh üflenmeden önce yazıldı. Abdullah b. Mesud'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sizden her bir kimsenin anne karnındaki ilk oluşumu kırk günde gerçekleşir. Sonra bir o kadar sürede kan pıhtısı,sonra yine bir o kadar sürede et parçası olur. Sonra Allah ona bir meleği şu dört şeyle gönderir: onun ameli, eceli, rızkı ve iyi mi kötü mü olacağı yazılır. Sonra ona ruh üflenir."[1113]

1108 Nevevi, Şerhu Müslim 17/ 199.
1109 Müslim 4/ 2272, Hadis no: 2957 .
1110 Tirmizî 4/ 458.
1111 Zariyat: 58
1112 Hud: 6
1113 Buhârî: 3332 .

19- Hastalığını Ziyaretçilerine Şikâyet Etmeyenin Hayırla Müjdelenmesi

•Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- rivayet ettiği bir hadis şöyledir: "Yüce Allah şöyle buyurdu: Mü'min kulumun başına bir bela getirdiğimde ziyaretçilerine beni şikâyet etmezse onu esaretten kurtarırım ve ona etinden hayırlı bir et, kanından hayırlı kan veririm. Sonra amellerine baştan başlar."[1114]

Açıklama:

Kardeşim bir de Yüce Allah'ı yaratılanlara şikâyet etme, şikâyetini Allah'a (c.c.) yap, derdini O'na söyle. O sana, senden ve tüm insanlardan daha merhametlidir. Yerde ve gökte hiçbir şeyin hiçbir şeyden aciz bırakamadığı O'dur. Sana bu hastalığı veren ve onu kaldırmaya ve yok etmeye asıl gücü yeten de O'dur.

İbn Kayyım (rh.a) der ki: "Derdini Allah'a (c.c.) şikayet etmek sabra aykırı değildir. Nitekim Yakup (a.s.) güzel sabırla sabretme vaadinde bulunmuştur. Peygamber bir vaadde bulunduğunda onu yerine mutlaka getirir. Yakup (a.s.) daha sonra: *"Ben derdimi ve hüznümü Allah'a şikayet ediyorum"*[1115] demiştir. Eyyub (a.s.) da öyle; *"Bu dert bana dokundu. Sen merhametlilerin en merhametlisisin"*[1116] diye niyaz etmesine rağmen Allah (c.c.) "onu sabırlı bulduğunu" söylemiştir. Sabrı bozan şey Allah'a (c.c.) şikâyet değil, Allah'ı (c.c.) şikâyettir. Nitekim bir zat birisini ihtiyacını ve derdini birine yanarken görmüş ve "Ey adam! Sana merhamet edeni merhamet etmeyene mi şikâyet ediyorsun?" demiş, sonra şu şiiri söylemiştir:

Başına bir bela geldiğinde asilce sabret.

Çünkü O (c.c.) sana daha merhametlidir.

Âdemoğluna şikâyette bulununca sen,

Merhametliyi merhametsize şikâyet ediyorsun[1117].

Hastanın hastalığını şikâyet etme maksadıyla değil de, halini sorana cevap vermek veya doktora durumu haber vermek veya bir deva söylemesini umduğu kimseye durumunu açmak maksadıyla söylemesinde ise bir beis yoktur ve bu durumda sabretmemiş sayılmaz.

İbn Kayyım (rh.a) der ki: "İnsanlara halini beyan etmek eğer birilerinin tavsiyesinden veya yardımından faydalanmak ve zararı def etmek maksadıyla yapılırsa bu sabra zarar vermez. Hastanın acılarını doktora anlatması, mazlumun

1114 Hakim 1/349.
1115 Yusuf: 86
1116 Enbiya: 83
1117 İbn Kayyım, Medaricu's-Salikin 1/349.

halini yardım göreceği birine söylemesi, başına bir bela gelen kimsenin bunu kurtuluşunun eliyle olacağını umduğu kimseye haber vermesi gibi. Nitekim Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hastaya ziyarete gittiğinde "Kendini nasıl hissediyorsun?" diye halini sorardı. Bunu ondan haber almak ve halini öğrenmek için yapardı."[1118]

20- Vasiyet Yazmayı Geciktirmemek

• İbn Ömer'den -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Bir şeyi vasiyet etmeyi düşünen her müslümanın, iki gece geçirmeden vasiyetini yazılmış halde yanında bulundurması gerekir."[1119]

Açıklama:

İnsanlara borcun veya onlardan alacağın varsa veya malının bir kısmını vasiyet etmeyi düşünüyorsan hemen vasiyet yaz. Çünkü vasiyette acele etmek sünnettir. Onu yazman ecelini öne almadığı gibi yazmaman da ileri almaz. Kişi ölümün kendisini ne zaman yakalayacağını bilemez.

• Ömer -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Bu sözü Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- işittiğimden bu yana mutlaka yanımda vasiyetimi bulundururum."[1120]

Bu hadis ölümün aniden gelme korkusuyla acele davranıp vasiyeti hemen yazmanın sünnet olduğuna delil vardır. Nice kişiler sağlıklarında veya hastayken birçok malları olduğu halde borçlu ve alacaklı bir halde ölmüşler, ölümlerinden sonra amelleri devam etmesi için mallarının bir kısmını vasiyet etmeyi düşündükleri halde ölüm bunu yapmalarına izin vermemiştir.

Vasiyetin ölüm alametleri görülene kadar ertelenmemesi sünnettir.

• Nitekim Peygamberimiz'e -sallallâhu aleyhi vesellem- "Hangi sadaka daha sevaplıdır?" diye sorulduğunda, O "Sen sağlıklı, cimri, fakirlik korkusu yaşadığın, zengin olmayı hâlâ düşlediğin bir halde verdiğin sadakadır. Can boğaza dayanana kadar bekleyip malının zaten falanın filanın olduğu bir vakite kadar bekleyip de "Şu filana, bu falana" deme!"[1121]

"Hadisin manası şöyledir: İnsan sağlıklıyken cimrilik onda daha çok hâkimdir. Bunu aşıp infak ettiğinde niyetinde daha samimi olacağından sevabı daha çok olur. Ölümle burun buruna gelmiş, hayattan ümidini kesmiş ve malının başkasına intikal edeceğini gören kimsenin sadakası, sağlıklı, cimri, hayatta kalma ümidi

1118 Uddetu's-Sabirin s. 314.
1119 Buhârî: 2738.
1120 Müslim 3/ 1250.
1121 Buhârî 3/ 284, Hadis no: 1419.

olan ve dolayısıyla fakirlik korkusu ve zengin olma ümidi olan kimseye oranla daha eksiktir. Canın boğaza dayanmasından kasıt hemen hemen dayanmasıdır. Çünkü canın boğaza tamamen dayanıp tam ölüneceği esnada yapılan vasiyet âlimlerin tümüne göre geçersizdir."[1122]

Malının üçte birinden fazlasını vasiyet etme; çünkü Sa'd b. Ebi Vakkas -radıyallâhu anh- malının tümünü vasiyet etmek için izin istediğinde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Hayır" buyurmuş, O -radıyallâhu anh- Üçte ikisini sormuş, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yine: "Hayır" buyurmuş, O yarısını sormuş, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yine "Hayır" buyurmuş, ardından: "Üçte biri, üçte bir de çok" buyurmuştur.[1123]

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Keşke insanlar üçte biri dörtte bire indirseler; çünkü Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Üçte bir (ini vasiyet edebilirsiniz), üçte bir de çok" buyurdu.[1124]

21- Hastalık, Helalleşmenin Habercisi ve Helalleşmek İçin Bir Fırsattır

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- der ki: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sizden her kim kardeşinin şerefine, onuruna vs. dokunacak bir şey yapmışsa, dinarın da dirhemin de fayda vermeyeceği gün gelmeden önce onunla helalleşsin. (O gün) salih amelleri varsa borcu miktarı bundan alınır. Sevapları yoksa onun günahları alınıp buna yüklenir."[1125] Bir rivayette: "Bunun üzerine yıkılır".[1126]

Açıklama:

Akrabalarından, dostlarından veya başkalarından maddi olarak borçlu olduğun kimseler varsa borcunu hemen ver veya onlarla helalleş. Yine birilerinin onurlarını, şereflerini vs. zedeleyecek şeyler yapmışsan, vakit varken onlarla hemen helalleş.

Hadisin kapsamına her türlü mali borç, karşıdakini yaralama, hatta tokatlama ve başka her türlü haksızlık girer[1127].

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh-: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Biliyor musunuz müflis (iflas etmiş kişi) kimdir?" diye sordu. Biz de :"Müflis dirhemi de malı da bulunmayan kimsedir." dedik. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesel-

1122 İmam Nevevi, Şerhu Müslim 7/ 129-130.
1123 Buhârî 3/ 363.
1124 Buhârî 5/ 369.
1125 Buhârî: 2449.
1126 Fethu'l-Bârî 5/ 101.
1127 Fethu'l-Bârî 11/ 395.

lem-: "Ümmetimden müflis (o kimsedir ki) kıyamet günü namaz, oruç ve zekatla gelir. Ancak filana sövmüş, falana iftira atmış, filanın malını yemiş, falanın kanını akıtmış, filana vurmuştur. Sevaplarından filana verilir, falana verilir. Borçlarını ödemeden sevapları tükenirse onun günahları alınıp buna yüklenir. Sonra cehenneme atılır."[1128]

Hasta kardeşim! Ailenin, kardeşlerinin ve dostlarının senin bu halinden etkilendiklerini, derdini duyduklarını, acını hissettiklerini, acıları seninle birlikte çektiklerini hatırla. Onun için onlarla muamelende uyman gereken bazı hususlar var.

Bir: Çevrendekileri yapmaları zor veya imkânsız ya da onları yoracak şeyler yükleme. Sana şefkat duysalar, acısalar ve acılarını paylaşsalar da bu senin onlara yüklenmen için bahane olmasın.

İki: Ailene ve sevenlerine kendinin iyi halde olduğunu, iyileşmeye doğru gittiğini, moralinin yüksek olduğunu yansıt. Böylece onları rahatlat ve endişe ve hüzünlerini yok et.

Üç: Dostlarından, kardeşlerinden ve akrabalarından ziyaretine gelemeyenleri mazur gör, onlara karşı içinde bir şey besleme. Gelmemelerinin şu ve benzeri birçok sebebi olabilir:

Bir: Durumunu bilememeleri, hastalığından habersiz olmaları.

İki: Unutkanlık. Unutkanlık herkesin başına gelen bir şeydir.

Üç: Ayrılmaları imkânsız olan işlerle meşgul halde olmaları.

Daha başka mazeretleri de olabilir ve düşündüğünde onları bulabilirsin.

22 İyileştikten Sonra Sağlığın Değerini Bilmek

• İbn Abbas'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "İki (büyük) nimet vardır ki insanların çoğu onlarda aldanmışlardır: sağlık ve boş vakit."buyurmuştur[1129].

Açıklama:

Yüce Allah sana sıhhat lütfedince O'na hamdet ve bu büyük nimetine şükret. Bil ki gerçekte şifa veren ancak Allah'tır. Şifayı takdir eden de, sebeplerini kolaylaştıran da O'dur. Sebepleri de sonuçları da yaratan O'dur.

Bil ki, sıhhat en büyük ve en değerli nimetlerdendir Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu hadiste, birçok insanın bu iki büyük nimetten yana aldanmış olduklarını haber vermiştir. Aldanmak; bir şeyi pahasının kat kat fazlasına satın almak veya malı değerinden az paraya satmak demektir[1130].

1128 Müslim: 2581.
1129 Buhârî: 6412.
1130 Delilu'l-Falihin 1/307.

İbn Cevzi (rh. a) der ki: "İnsan bazen sağlık içinde olur, ama geçim meşgalesinden dolayı boş zamanı bulunmaz. Bazen zengin olur ve çalışmaya gerek duymaz, ama bu defa da sağlığı yerinde olmaz. Bu ikisi bulunduğu halde ibadet hususunda tembellik yaparsa, işte o aldanmış kimsedir. Konuyu açacak olursak... Dünya ahiretin tarlasıdır. Kârı ahirette ortaya çıkacak ticaret orada yapılır. Bu durumdaki birisi boş vaktini ve sağlığını Allah'a (c.c.) itaatte değerlendirirse, asıl gıpta edilecek kişi odur. Her kim de bunları Yüce Allah'a isyanda kullanırsa asıl aldanmış da odur. Çünkü boş vakti meşgale, sağlığı hastalık takip eder. Hiç bir şey olmasa ihtiyarlık gelir çatar. Şairin dediği gibi:

Uzun süren sağlığı ve yaşamının devamı gence neşe verir.

Sağlıklı uzun yılların ona neler yapacağını nasıl bilir.

Sağlıklı ve güçlü halden sonra genci öyle bir hale getirir ki;

Ayağa kalkmakta bile zorlanır, bu bile ona ağır gelir[1131].

Vehb b. Münebbih (rh.a) der ki: Davud (a.s.)'ın hikmetli sözleri arasında şu yazılıdır: "Sağlık gizli saltanattır."[1132]

Sağlık en değerli nimetlerden olduğundan dolayı kulun kıyamet günü ilk sorulacağı nimet odur.

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kul kıyamet günü nimetlerden sorguya çekilirken ona evvela "Sana bedenini sağlıklı yapmadık mı, seni soğuk suyla sulamadık mı?" denir[1133].

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bize sağlıklı günlerimizi ibadetle ve Allah'a (c.c.) yaklaştıran amellerle değerlendirmemizi tavsiye etmiştir.

• İbn Abbas'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir adama şöyle nasihat etti: "Beş şeyden önce beş şeyin kıymetini bil: ihtiyarlığından önce gençliğinin, hastalığından önce sağlığının, fakirliğinden önce zenginliğinin, meşgalenden önce boş vaktinin ve ölmeden önce hayatının."[1134]

Bil ki kulun sağlık ve diğer nimetler karşılığında yapacağı en büyük şeylerden biri onlardan dolayı Allah'a (c.c.) hamd etmesidir.

• Enes'ten -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah herhangi bir kula bir nimet bahşeder o da "Elhamdulillah" derse (kulun) verdiği aldığından daha fazla olmuş olur."[1135]

1131 Fethu'l-Bârî 11/230.
1132 İbn Ebiddünya, eş-Şükr s. 127.
1133 Tirmizî: 3358.
1134 Hâkim 4/306.
1135 İbn-i Mace: 3805.

Başka bir rivayet şöyledir: "Yüce Allah bir kula ailesi, malı ve evlatları hususunda bir nimet verir, o da "Elhamdu lillahi rabbil-âlemin" derse verdiği aldığından daha fazla olmuş olur."[1136] "Verdiği"; yani yaptığı ve yerine getirdiği şükür ve hamd. "Aldığından"; yani eline geçen nimetten. Yani Allah'ın (c.c.) kulunu hamd ve şükre muvaffak kılma nimeti ona verdiği sağlık, mal, evlat vb. nimetlerinden daha büyük ve değerlidir. Çünkü Allah'a hamd ve şükretmek büyük bir nimet ve lütuftur. Kulu buna muvaffak kılan ve lutfeden ise Yüce Allah'tır.

• Abdullah b. Ğannam'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Her kim sabahladığında "Allahumme mâ asbaha bî min ni'metin ev biehadim min halqıke feminke vahdeke lâ şerîke lek, felekelhamdu velekeşşukr" (Allah'ım sabaha kadar bana veya her bir yarattığına her ne nimet ulaştıysa o sendendir. (Bunda) sana hiçbir ortak yoktur. Onun için hamd ancak sana mahsustur ve şükür ancak sanadır.) derse o günün (gündüzünün) şükrünü eda etmiş olur. Her kim bunu akşam söylerse o gecesinin şükrünü eda etmiş olur."[1137]

23- Hastanın Tahareti ve Namazı

Hasta kardeşim, İslam hastanın özel konumunu göz önünde bulundurarak ona özel hükümler koymuştur. Çünkü Yüce Allah Peygamberi Muhammed'i -sallallâhu aleyhi vesellem- kolaylık ve hoşgörü üzere kurulu bir dinle göndermiştir. Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: "Allah dinde size hiçbir zorluk yapmamıştır", "Allah sizin için kolaylık diler, zorluk dilemez", "Gücünüz yettiği şekilde Allah'tan korkun, dinleyin ve itaat edin. Peygamberimiz de -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bu din kolaydır", "Size bir şey emrettiğimde onu elinizden geldiği şekilde yapın" buyurmuştur. Bu temel kaide sebebiyle Yüce Allah özür sahibi kimselere ibadetlerini, zorluk ve sıkıntı çekmeden eda edebilecekleri şekilde kolaylaştırmıştır. Hamd âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur.

24- Hasta Temizliğini Nasıl Yapar?

1- Hastanın temizliğini normalde suyla yapması gerekir. Dolayısıyla küçük hadeste abdest alır, büyük hadeste gusleder.

2- Acizliğinden, hastalığının artması veya iyileşmesinin gecikmesi korkusundan, vb. sebeplerden dolayı suyla temizlik yapamayacaksa teyemmüm eder.

3-Teyemmümü nasıl alır: Ellerini bir defa temiz toprağa vurur. Bununla yüzünün tümünü mesheder, sonra her bir eliyle diğer elini mesheder.

4-Kendi başına temizlik yapamadığında abdest ve teyemmümünü başkası yaptırır. Teyemmümde ellerini toprağa koyup yüzüne ve ellerine sürdürür, abdesti teker teker aldırır.

1136 ez-Ziya el-Makdisi, el-Muhtara 6/ 185, Hadis no: 2194.
1137 Ebu Davud: 5073.

5-Temizlik uzvunun bir kısmında bir yara varsa onu suyla yıkar. Yıkamak zarar verecekse suyla mesheder; yani elini ıslattıktan sonra üzerinde gezdirir. Bu da zarar verecekse ondan dolayı teyemmüm yapar.

6-Azalarının biri kırıktan dolayı bezle sarılmışsa veya alçıya alınmışsa, orasını yıkamayıp suyla mesheder. Teyemmüme ihtiyaç duymaz. Çünkü suyla meshetmek yıkamanın yerine geçer.

7-(Toprak)Duvara veya üzerinde toz bulunan temiz bir şeye vurarak teyemmüm edebilir. Ancak duvar yer cinsinden olmayan bir şeyle kaplanmışsa, örneğin boyanmışsa orayla teyemmüm edemez.

8-Yere veya duvara ya da üzerinde toz bulunan başka bir şeye vurarak teyemmüm etmesi mümkün değilse bir kaba veya mendile bir miktar toprak koyup onunla teyemmüm yapabilir.

9-Bir namaz için teyemmüm eder ve sonraki namaz vaktine kadar onu bozacak bir şey yapmazsa ilk teyemmümüyle namaz kılabilir, ikinci defa teyemmüm etmesi gerekmez. Çünkü teyemmümünü bozacak bir şey yapmadığında eski taharet hali üzeredir.

10-Hastanın bedenini pisliklerden temizlemesi gerekir. Bunu yapamazsa olduğu gibi namaz kılar. Namazı geçerlidir ve tekrar kılması gerekmez.

11- Namazı temiz elbiseyle kılması farzdır. Elbisesine necaset bulaşırsa onu yıkaması veya başka temiz bir elbiseyle kılması gerekir. Bu mümkün değilse olduğu gibi namaz kılar. Namazı geçerlidir ve tekrar kılması gerekmez.

12-Hastanın temiz bir yerde namaz kılması farzdır. Necis olursa oranın yıkanması veya kaldırılıp yerine temiz bir şeyin serilmesi, ya da üzerine başka bir şeyin serilmesi gerekir. Bu mümkün değilse olduğu gibi namaz kılar. Namazı geçerlidir ve tekrar kılması gerekmez.

13-Hastanın taharet yapamama (abdest alamama vs.) mazeretiyle namazını kazaya bırakması helal değildir. Bilakis yapabildiği şekilde taharetini yapar ve –bedeninde veya elbisesinde veya namaz kıldığı yerde çıkaramadığı bir necaset bulunsa bile- vakit çıkmadan namazını kılar.

25- Hasta Nasıl Namaz Kılar?

1-Hastanın ayakta namaz kılması farzdır. Eğik bir halde veya bir duvara, bastona dayalı şekilde de olsa mutlaka ayakta kılmalıdır.

2-Ayakta kılamıyorsa oturarak namaz kılar. Oturuş hususunda en iyi olanı kıyam ve rükuda bağdaş kurmuş halde oturmasıdır.

3-Oturarak kılamıyorsa yüzünü kıbleye çevirmiş şekilde yanına yatık vaziyette kılar. Sağ yanına yatması daha iyidir. Kıbleye dönemiyorsa dönebildiği yere dönüp kılar. Namazı geçerlidir, iade etmesi gerekmez.

4-Bir yanına yatmış halde kılamazsa ayağını kıbleye uzatmış ve sırt üstü yatmış halde kılar. Kıbleye dönmüş olmak için başını biraz kaldırması iyidir. Ayaklarını kıbleye uzatamazsa öylece kılar ve iade etmesi gerekmez.

5-Hastanın rüku ve secdeleri yapması farzdır. Ama yapamazsa başıyla ima eder. Eğilirken secdede rükudakinden daha fazla eğilir. Secdeyi değil sadece rükuyu yapabilecekse rükuyu normal şekliyle, secdeyi imayla yapar. Rükuyu değil sadece secdeyi yapabilecekse rükuyu imayla, secdeyi normal şekilde yapar.

6-Rüku ve secdede imayı başıyla yapamazsa gözüyle yapar. Rükuda gözünü biraz kısar, secdede biraz daha kısar. Bazı hastaların yaptığı elle işaret doğru değildir. Ne Kitap ve Sünnetten böyle bir şeyin aslını, ne de herhangi bir alimin böyle bir görüşünü biliyorum.

7-Başıyla imadan da, gözüyle işaretten de acizse kalbiyle kılar. Tekbir getirir, okunacakları okur, rükuyu, secdeyi, kıyamı ve teşehhüdü kalbiyle yapar. Çünkü herkese niyet ettiği vardır.

8-Hastanın her namazı vaktinde kılması ve namazdan yapabildiklerini yapması farzdır. Her namazı vaktinde kılmakta zorlanırsa öğle ile ikindiyi, akşamla yatsıyı cem edebilir (birleştirip bir defada kılabilir). Ya ikindiyi öğleye, yatsıyı akşama alarak cem'i takdim yapar veya öğleyi ikindiye, akşamı yatsıya erteleyerek "cem'i te'hir" yapar. Bunlardan yapabildiğini yapar. Sabah namazı ise öncesiyle veya sonrasıyla cem edilmez.

9-Hasta bir şehirde tedavi görüyorsa ve şer'an yolcu hükmünde ise; dört rek'atlı namazları, yani öğle, ikindi ve yatsı namazlarını ikişer rek'at olarak kılar. Yolculuk süresi kısa olsun veya uzun olsun, fark etmez.

26- Hastanın Temizliği ve Namazı Hususunda Fetvalar

Birkaç namazı kazaya kalmış kimse onları nasıl kılar?

Bir İslam âlimine şöyle soruldu: ameliyata girmiş ve birkaç namazı kazaya kalmış kimse bunları nasıl kaza eder? Hepsini bir defada mı kılar, yoksa her vakit namazını kılarken o vakitten kazaya kalmış namazı mı kılar? Yani sabahı eda ederken, onunla birlikte kazaya kalmış başka bir sabahı mı kaza eder?

Hocaefendi buna şöyle cevap verdi: Hepsini bir defada kılması gerekir. Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, hendek savaşında ikindi namazı kazaya kalınca bunu akşam namazını kılmadan önce kıldı. Onun için kişinin birkaç namazı kazaya kaldığında hepsini kılmalı, ertelememelidir[1138].

27- İdrar Akıntısı Bulunan Kimsenin Abdest ve Namazı

Hoca efendi (rh.a) şöyle dedi: İdrar akıntısı bulunan kimsenin namaz için abdest almak için namaz vaktinin girmesini beklemesi gerekir. Cinsel organını

[1138] Fetava İslamiye 1/ 409.

yıkadıktan sonra, necasetin bedenine ve elbisesine geçmemesi için ucuna bir şey tıkar. Sonra abdest alıp namaz kılar. Abdestiyle farz namazları ve nafile namazlar kılabilir. Farz namazın bulunmadığı bir vakitte nafile kılmak istediğinde de yukarıda söylediğimiz şeylere riayet eder, abdest alıp namaz kılar[1139].

28- Gazı Bulunan Kimse Nasıl Abdest Alır ve Namaz Kılar?

Hocaefendi (rh.a) şöyle dedi: Kişi bu gazları engelleyemiyorsa, yani elinde olmadan çıkıyorsa; eğer bu onda sürekli olan bir şeyse o idrarını tutamayan kişi gibidir. Namaz vakti girerken abdest alır ve namaz kılar. Namaz esnasında gaz çıkarsa namazı bozulmaz. Çünkü Allah (c.c.) *"Gücünüz yettiğince Allah'a isyandan sakının"* [1140]ve *"Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar."*[1141] buyurmuştur.[1142]

29- Bayılmayla Abdest Bozulur mu?

Hocaefendiye (rh.a) böyle bir soruya şöyle cevap verdi: "Evet, abdest bozulur; çünkü bayılma uyumadan daha büyük bir şuur kaybıdır. Kişi kendinden çıkan şeyin farkına varmayacak kadar derin uykuya dalmışsa abdesti bozulur. Bu da böyledir[1143].

30- Hasta, üzerindeki Necasetten Dolayı Teyemmüm Yapar mı?

Hocaefendi buna şöyle cevap verdi: Teyemmüm yapmaz. Yıkayabiliyorsa yıkayıp öyle namaz kılar. Yoksa teyemmüm yapmadan kılabildiği şekilde kılar. Çünkü teyemmümün necaseti gidermede bir etkisi yoktur. Zira istenen, bedenin necasetten uzak olmasıdır ve kişi teyemmüm yaptığında beden ondan kurtulmaz. Ayrıca, şeriatımızda necasetten dolayı teyemmüm yapma diye bir şey gelmemiştir. İbadetlerde de aslolan şeriatta gelene uymaktır[1144].

31- Hasta Cünüp Olur Da Suyu Kullanamazsa Teyemmü Alır mı?

Hocaefendi buna şöyle cevap verdi: Erkek veya kadın hasta cünüp olur ve suyla gusletme imkanı olmazsa teyemmüm eder; çünkü Allah (c.c.) *"Eğer cünüp oldunuz ise, boy abdesti alın. Hasta, yahut yolculuk halinde bulunursanız, yahut biriniz tuvaletten gelirse, yahut da kadınlara dokunmuşsanız (cinsî birleşme yapmışsanız) ve bu hallerde su bulamamışsanız temiz toprakla teyemmüm edin de yüzünüzü ve (dirseklere kadar) ellerinizi onunla meshedin"* (Maide: 6) buyurmuştur.[1145]

1139 Mecmuu Fetava İbn Useymin 4/ 197.
1140 Teğabun: 16
1141 Bakara: 286
1142 A. g. e. aynı yer.
1143 A. g. e. 4/ 200.
1144 A. g. e. 4/ 236.
1145 A. g. e. 4/ 239.

32- Anestezi Veya Hastalık Sebebiyle Şuuru Kaybolan Kimsenin Namazını Kaza Etmesi Gerekir mi?

Abdulaziz b. Baz (rh.a) şöyle demiştir: "Hasta anestezi veya hastalığının şiddeti sebebiyle şuurunu kaybederse; aklı başına geldiğinden itibaren, kazaya kalan namazlarını tertibine göre kaza eder. Gücü nisbetinde bunda hızlı davranmalıdır. Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kim uyuyarak veya unutarak namazı kaçırırsa onu hatırladığında kılsın. Bunun başka bir kefareti yoktur"buyurmuştur. Şüphesiz anestezi veya hastalık sebebiyle birkaç gün baygın kalan kimse uykuda kalan kişi hükmündedir. "Her vakit namazında bir kaza namazı kılarım" düşüncesiyle kazaları geciktirmemeli, uykuda kalanın uyandığında, unutanın hatırlar hatırlamaz kılması gibi o da şuuru yerine gelir gelmez kazalarını hemen kılmalıdır. Su kullanamazsa teyemmüm etmesi yeterlidir.[1146]

33- Kısa Bir Süre Bayılan Kimse Namazlarını Kaza Eder:

Hocaefendiye (rh.a) şöyle soruldu: Bazılarının trafik kazası ve benzeri olaylar sonrasında birkaç gün beyinleri dumura uğruyor veya baygınlık geçiriyorlar. Bunların, kendilerine geldiklerinde namazlarını kaza etmeleri gerekir mi?

Merhum şöyle cevap verdi: Süre üç gün veya daha az gibi kısa ise kaza etmek gerekir; çünkü bu kadar kısa süredeki baygınlık uyku gibidir. Dolayısıyla kaza yapılmasını engellemez. Zira bir grup sahabe hakkında; üç günden az süre baygın kaldıkları, ayıktıklarında namazlarını kaza ettikleri rivayet edilmiştir. Ancak süre üç günü aşarsa kaza etmesi gerekmez; çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Üç kişiden teklif kalkmıştır: uyanana kadar uyuyandan, büluğa erişene kadar çocuktan, ayıkana kadar deliden." Sözkonusu süre kadar baygın kalan kimse de, aklının gitmesi yönüyle deliye benzediğinden onun hükmünü alır ve kaza etmesi gerekmez. Muvaffakiyet Yüce Allah'tandır[1147].

34- Hastanın, Abdest Alamadığı ve Necasetten Uzak Kalamadığı Gerekçesiyle Namazlarını İyileşinceye Kadar Bırakması Caiz Değildir:

İbn Baz Hocaefendi şöyle dedi: Aklı başında olduğu sürece hastanın, temizliğe riayet edememesi gerekçesiyle namazlarını kazaya bırakması caiz değildir. Hastalık buna engel değildir. Bilakis namazı gücünün yettiği şekilde, ama mutlaka kılması gerekir. Gücü yettiğinde suyla temizlenmeli, gücü yetmezse teyemmüm edip öyle kılmalıdır. Namaz kılarken bedenindeki ve elbisesinde necaseti gidermesi veya necis olanı çıkarıp temiz bir elbise giymesi gerekir. Necaseti gi-

1146 İbn Baz, Fetava 2/ 137, 138.
1147 Fetava Mühimme fissalah s. 27, 28.

dermekten ve elbisesini değiştirmekten aciz olursa o haliyle kılar; çünkü Allah (c.c.) *"Gücünüz yettiğince Allah'a isyandan sakının"*[1148] buyurmuştur[1149]

Hocaefendi buna şöyle cevap verdi: Aklı başında olduğu sürece şer'i sorumluluk ondan kalkmaz. Aklını tamamen kaybeder ve kendine hiç hakim olamazsa işte o zaman mazeretli olur. Ona bol bol dua, zikir ve istiğfar etmesini, her öfkesi kabardığında kovulmuş şeytandan Yüce Allah'a sığınmasını tavsiye ederim. Umulur ki Allah (c.c.) bu belayı ondan def eder[1150].

35- Kusmuk Necis Değildir ve Abdesti Bozmaz:

Ben İbn Useymin Hocaefendiye (rh. a): Kusmuk necis midir, abdesti bozar mı? diye sordum. Şöyle cevap verdi: En doğru görüşe göre abdesti bozmaz ve abdesti bedenden çıkan maddelerden sadece ön ve arka organlardan çıkan pislikler bozar. Çünkü diğer şeylerin abdesti bozduğuna dair hiçbir şer'i delil yoktur. Kusmuğun necis olup olmamasına gelince; âlimlerin büyük çoğunluğu necis olduğu görüşündedir. Fakat ben buna hiçbir delil bulamadım. Her şeyde aslolan da, necis olduğuna dair bir delil bulunmadığı sürece temiz olmasıdır. Bunun idrara ve dışkıya kıyas edilmesi de mümkün değildir; çünkü tiksindirici ve pis kokulu olma yönlerinden birbirinden tamamen farklıdırlar. Onun iç n arkadan çıkan gaz abdesti bozarken geğirme bozmaz. Oysa ikisi de mideden çıkmadır[1151]. Bu da mideden çıkan şeylerin necis olmadığını göstermektedir. Yoksa aralarında bir fark olmaması gerekirdi. Ancak şunda şüphe yok ki; ihtiyat ondan uzak durmayı, elbiseye veya bedene bulaşanı yıkamayı gerektirir.

36- Yataklar Kıbleye Dönük Değilse Hasta Nasıl Namaz Kılar?

İbn Useymin Hocaefendiye bunu sorduğumda şöyle cevap verdi: Hastane sorumlularının bu konuda dikkatli olmaları, hastaların zor durumda kalmamaları için yataklarının yönlerinin kıbleye dönük olmaları için çalışmaları gerekir. Hasta da yatağını çevresindekilerin yardımıyla kıbleye çevirebiliyorsa yapsın. Bunu yapamaz, kendisi de yönünü kıbleye çeviremezse yüzü ne tarafa dönükse öyle namaz kılsın. Onun durumu şu ayetin genel ifadesinin kapsamına girer: *"Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır. Şüphesiz Allah'(ın rahmeti ve nimeti) geniştir"* [1152]

37- Hasta Yumuşak Yatak üzerinde Namaz Kılabilir mi?

İbn Useymin Hocaefendiye (rh.a) bunu sordum, şöyle cevap verdi: Üzerine çökerse, yani ellerini ve yüzünü üzerine bastırırsa bir beis yoktur. Çünkü çökün-

1148 Teğabun: 16
1149 A. g. e. s. 28, 29.
1150 Mecelletu'd-Da'va 12. 6. 1414.
1151 Yani ağız yoluyla.
1152 Bakara: 115.

ce yumuşak zemin sertleşmiş olur. Ancak hafifçe üzerine koyarsa bu durumda yaptığı secde geçerli olmaz.

38- Namazın Kıyam (ayakta Durma) Farizası, Tamamen Aciz Olmakla mı, Yoksa Zorlukla mı Düşer?

İbn Useymin Hocaefendi (rh.a) böyle bir soruya şöyle cevap verdi: Her ikisiyle de. Ayakta duramaz haldeyse kıyam düşer. Huşuyu engelleyecek kadar ağır hastaysa da düşer. Bu küçük ve büyük tuvalet ihtiyacının sıkıştırdığı kimsenin durumu gibidir. O durumda da kişiden kıyam farzı düşer. Çünkü bu, Yüce Allah'ın *"Gücünüz yettiğince Allah'a isyandan sakının"*[1153] buyruğu ile Hz. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ayakta kıl, gücün yetmezse oturarak kıl, ona da gücün yetmezse yanın üzeri kıl" hadisindeki genel ifadelerin kapsamına girer.

39- Başıyla İma Edemezse Gözüyle İma Eder mi?

İbn Useymin Hoca efendi'ye (rh.a) bunu sorduğumda şöyle cevap verdi: Başıyla ima edemeyenin gözüyle ima etmesi hakkında sahih bir hadis yoktur. Fakihlerin bu konuda zikrettikleri hadis zayıftır. Onun için İbn Teymiyye (rh.a) gözle ima ederek namaz kılmayı caiz görmemiştir. Konu hakkında sahih hadis gelmediğine göre, gerçekten de hastanın gözüyle namaz kılmasının caiz olmaması gerekir. Çünkü bu bir ibadettir, dolayısıyla şeriatın izni gerekir. Buna binaen diyoruz ki; başıyla ima etmekten aciz kalırsa namazın hareketleri ondan düşer ve sadece kalbiyle (rükuyu, secdeyi vs. hayal ederek) namaz kılar.

40- Hastanın Orucu

İbn Useymin Hoca Efendi şöyle dedi:

Yüce Allah *"Kim o anda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) başka günlerde kaza etsin. Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez."*[1154] buyurmuştur. Hasta iki kısımdır:

Bir: Kanser gibi sürekli devam eden ve şifa bulma ümidi bulunmayan hastalığa yakalanmış hasta. Bu kimseye oruç gerekmez. Çünkü oruç tutmaya güç yetireceğine dair bir ümit yoktur. Onun için her günlük oruç yerine bir fakiri doyurur. Bunu isterse borçlu olduğu günler sayısınca fakiri toplayıp onlara toplu öğle veya akşam yemeği yedirerek yapar. Nitekim Enes b. Malik -radıyallâhu anh- yaşlanınca böyle yapmıştır. İsterse borçlu olduğu gün sayısı kadar fakire yemek dağıtır. Her fakire vereceği yiyecek dört nebevi sa', yani 510 gram kaliteli buğdaydır. Bunun yanında, ona katık olacak et, yağ gibi şeyler vermesi güzeldir.

1153 Teğabun: 16
1154 Bakara: 185

Oruç tutmaktan tamamen aciz olan ihtiyarın durumu da aynen böyledir; her gün için bir fakiri doyurur.

İki: Ateş gibi geçici ve gitme imkanı bulunan hastalığa yakalanan hasta. Bunun üç durumu vardır:

Bir: Oruç ona ağır da gelmiyordur, zarar da vermiyordur. Bu kimsenin oruç tutması farzdır; çünkü hiçbir mazereti yoktur.

İki: Oruç ona ağır geliyordur, ama zarar vermiyordur. Bu kimsenin oruç tutması mekruhtur. Çünkü Yüce Allah'ın izin verdiğini bırakıp ağır olanına tutunmuştur.

Üç: Oruç ona zarar veriyordur. Bu kimsenin oruç tutması ise haramdır. Çünkü kendisine zarar verecek şeyi yapmaktadır. Oysa Yüce Allah "Kendinizi öldürmeyin; şüphesiz Allah size çok merhametlidir", "Kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayın" buyurmuştur. İbn Mâce ve Hâkim'in rivayet ettikleri bir hadiste de Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Zarar vermek de yoktur, zararla karşılık vermek de" buyurmuştur. İmam Nevevi hadisin başka tariklerinin olup bunların birbirlerini kuvvetleştirdiklerini söylemiştir. Orucun hastaya zarar verdiği ya kendisinin hissetmesiyle bilinir veya güvenilir bir doktorun haber vermesiyle. Hasta iyileştiğinde hastayken oruç tutmadığı günler sayısınca oruç tutar. İyileşmeden ölürse kaza ondan düşer; çünkü ona farz olan "bozduğu günlerin yerine başka günler tutması" dır, o ise o günlere erişmemiştir[1155].

Aklı Olmayan Kimse:

İbn Useymin (rh.a) Hocaefendi üçüncü tür hasta hakkında da şunları söylemiştir:

Üçüncü kısım: Deli. Bu aklını yitirmiş kimsedir. Ona oruç -biraz önce geçen "Şu üç kişiden sorumluluk kaldırılmış..." hadisinden dolayı- farz değildir. Oruç tutsa bile geçerli değildir; çünkü ibadeti idrak edebilecek ve niyet edebilecek bir akla sahip değildir. Niyetsiz ibadet ise, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ameller ancak niyetlerledir ve her kimseye ancak niyet ettiği vardır" hadisinden dolayı, geçersizdir. Aklı gelip gidiyorsa geldiğinde tutması gerekir, aklı başında olmadığında ise tutmaz. Oruçlu iken gündüz vakti delirirse orucu bozulmaz. Bu bir hastalıktan veya başka bir nedenden dolayı bayılan kimse gibidir. Çünkü oruca aklı başındayken geçerli bir niyetle niyet etmiştir ve onun bozulduğuna dair bir delil yoktur. Özellikle de deliliğin ona zaman zaman belli vakitlerde geldiği biliniyorsa. Buna göre deli olduğu günün orucunu kaza etmesi gerekmez. Deli ramazanda gündüz vakti kendine gelirse günün kalan kısmında bir şey yeyip içmemesi gerekir. Çünkü "oruç tutması gereken kimseler" den olmuştur. O günün

1155 Füsul fissıyam. Üçüncü bölüm.

kazasını yapması gerekmez. Çünkü durumu çocukken Ramazanın gündüzünde büluğa eren, kafirken müslüman olan kimse gibidir[1156].

Orucu Bozan Şeyler:

Konuyla ilgili hastanın bilmeye ihtiyaç duyacağı bazı hususlar vardır:

1-Kan kaybettiğinden vs. dolayı kan nakli yapılan kimsenin orucu bozulur. Çünkü kan; yeme ve içme yoluyla elde edilen gıdanın son halidir. Bu kimsede bu gıda yeme içme yoluyla değil, direk kan alma yoluyla gerçekleşmiştir[1157].

2-Yeme-içmeye gerek bırakmayan gıda verici iğne vurulduğunda orucu bozulur. Çünkü bu, yeme içme olmasa da yeme içme gibi sayılır, o manadadır. Böylece aynı hükmü alır[1158].

3-Hacamat yoluyla kan almak Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Hacamat yapanın da yaptıranın da orucu bozulur"[1159] hadisinden dolayı orucu bozar. Ahmed b. Hanbel'in ve hadisçi fakihçilerin çoğunun görüşü böyledir[1160].

4- Şırınga vs. ile kan almak gibi bedene hacamat etkisi yapan, dolayısıyla hacamat manasında olan her şey de, kan vermek de orucu bozar. Ancak mecbur kalınır ve başka kan bulunamazsa ve kan almak oruçluya zarar vermeyecekse kanını hibe etmesi caizdir. O günün orucu bozulur ve kaza yapar[1161].

Kasten Kusmak:

Bu midedeki yiyeceği veya içeceği ağızdan çıkarmaktır. Çünkü Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kime kusmuk galebe çalarsa ona kaza düşmez. Kim de kasden kusarsa kaza etsin."[1162] Kasti kusmayı ne şekilde yaparsa yapsın fark etmez; ister karnını sıkmak ve elini boğazına götürmek suretiyle, ister kusmaya sebep olacak bir şeyi koklamak suretiyle, isterse midesini bulandıracak şeye bakmak suretiyle yapsın. Bunların hepsi orucu bozar[1163].

Orucu Bozmayan Şeyler:

Şimdi de hastanın bilme ihtiyacı duyacağı ve orucunu bozmayan şeylerin bir kısmını zikredelim:

1-Gıda vermeyen iğne. İster kastan, ister damardan verilsin fark etmez. İğnenin sıcaklığını boğazında hissetse bile orucu bozulmaz; çünkü bu yeme-içme olmadığı gibi o manada da değildir. Dolayısıyla yeme-içmenin hükmü onun

1156 Mecalisu Ramazan, 6. Meclis s. 31, 32.
1157 A. g. e. 14. Meclis, s. 70.
1158 A. g. e. aynı yer.
1159 Ahmed b. Hanbel 4/ 123, 124.
1160 Mecalisu Ramazan, 14. Meclis, s. 70.
1161 A. g. e.
1162 Ebu Davud 2/ 776.
1163 Mecalisu Ramazan, 14. Meclis, s. 71.

hakkında geçerli olmaz. Yeme-içme dışında hiçbir şeyde tadın boğazda hissedilmesi itibara alınmaz[1164].

2-Burun kanaması, öksürük, diş sökülmesi, yaralanmadan dolayı, tahlil yapmak için kan alma veya iğne batırma sebebiyle bedenden kan çıkması. Bunların hiçbiri orucu bozmaz. Çünkü hacamat da değildir, hacamat manasında da değildir. Çünkü bedende hacamatın yaptığı etkiyi yapmaz[1165].

3-Kişinin elinde olmadan kusması orucu bozmaz. Bu kişinin midesi hareketlendiğinde kusmuğu engellemesi de gerekmez. Çünkü zararlıdır. Hiçbir müdahalede bulunmaz. Ne kusmaya çalışır, ne de kusmayı engeller[1166].

4-Göze damla damlatmak veya sürme çekmek, kulağa damla damlatmak, yaraya ilaç koymak vs. kişi bunların tadını ağzında hissetse de orucu bozulmaz. Çünkü bunlar yeme-içme olmadıkları gibi o manada da değildirler.[1167]

5-Gargara şeklinde alınan ilacı kullanmak:

İbn Useymin Hocaefendiye (rh.a) bu sorulduğunda şöyle cevap verdi: Kişi yutmazsa, boğazına ondan bir şey kaçmazsa orucu bozulmaz. Ama mecbur kalmadıkça yapmamalıdır.[1168]

6-Salyayı yutmak:

Abdulaziz b. Baz Hocaefendi (rh.a) şöyle demiştir: Salya oruca zarar vermez. Çünkü o da tükrüktendir ve tükrüğü yutmak orucu bozmaz. Göğüsten veya burundan gelen sert balgam ve sümükse orucu bozar. Kişinin bunu yutmayıp çıkarması veya tükürmesi gerekir. Normal tükrükte ise hiçbir beis yoktur. Erkek veya kadın, hiç kimsenin orucunu bozmaz[1169].

7-Boğaza bir şey kaçmaması şartıyla diş macunu kullanmak orucu bozmaz. Misvağı da gün boyu kullanmak caizdir. Abdulaziz b. Baz (rh.a) böyle demiştir.[1170]

8-Ağız kokusunu giderici ağız spreyi kullanmak.

Abdulaziz b. Baz'a (rh.a) ağız kokusunu gidermek için ağıza sıkılan şeyin caiz olup olmadığı sorulduğunda: "Oruçlu veya oruçsuzun, ağız kokusunu gidermek için ağzına sıktığı şeyde -temiz ve mübah olması şartıyla- bir beis görmüyorum" diye cevap verdi[1171].

9-Ellerin, yüzün ve bedende başka yerlerin yağlanması[1172].

1164 A. g. e. s. 70.
1165 A. g. e. s. 70.
1166 A. g. e. s. 71.
1167 A. g. e. s. 75.
1168 Fetava İslamiye 2/ 122.
1169 A. g. e. 2/ 125.
1170 Fetava, İbn Baz 2/ 163.
1171 A. g. e. 2/ 164.
1172 İbn Useymin, Mesailu anissiyam s. 72.

10-Dübürden fitil verilmesi.

İbn Useymin (rh.a) şöyle demiştir: Kişi hastaysa dübüründen fitil almasında r beis yoktur. çünkü bu yeme-içme de değildir, yeme-içme manasında da de-ildir[1173].

11-Nefes darlığı çeken kimsenin kullandığı tüp:

İbn Useymin (rh.a)'e bu sorulduğunda şöyle demiştir: Oruçluyken bunu kul-anmanda bir beis yoktur. Çünkü bundan hiçbir şey mideye girmez. Zira sıkılan y uçuşur, buharlaşır, kaybolur. Ondan hiçbir şey mideye ulaşmaz ki orucu bo-n bir durum var diyelim. Onun için oruçluyken bunu kullanabilirsin ve orucun ozulmaz[1174].

41- Hastanın Haccı

İbn Useymin (rh.a) hocaefendi bu soruyu şöyle cevaplandırdı: Hasta, iyi-mekten ümid kesilen bir hastalığa yakalanmışsa mali imkanları varsa birini -ine vekaleten göndermesi farz olur. Bunun delili Has'am kabilesinden kadı-ı Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ya Rasulallah! Allah'ın kulları üzerinde-hac farizası farz kılındığında babam ihtiyardı, binek üzerinde duramıyordu" nesi, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu onaylamasıdır. Kadının sö-den, babasının binek üzerinde duramayacak kadar hasta olmasına rağmen cın ona farz olduğu anlaşılmaktadır. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu aylamış, "Babana hac farz değil ki" dememiştir. Onun için diyoruz ki: mali den haccetmeye gücü yeten kimse şifa bulmaktan ümid kestiği bir hastalığa alanmışsa yerine hac ve umre yapacak birini göndermesi farzdır.

Şifa bulma ümidi var ise iyileşene kadar bekler ve iyileşince hacceder. Hac-neye gücü varsa ama bunda zorlanacaksa; eğer tahammül edemeyeceği bir uk ve meşakkate maruz kalacaksa bu tamamen aciz hükmündedir. Meşakkat ammül edilebilir derecedeyse, ama memleketi onun için daha rahatsa bu, cın ona farz olmasını engellemez.

Hac Esnasında Hastalanırsa

İbn Useymin (rh.a) hocaefendi bu soruyu şöyle cevaplandırdı:

Hac esnasında hastalanırsa; eğer ihrama girerken niyet ettiğinde "Beni bir el engellerse yerim beni engellediği yerdir" demişse ihramdan çıkar ve ona ey gerekmez.

Böyle dememişse; eğer hastalığı normalde yakında düzelebilecek türdense ndan çıkmayıp bekler. Ancak örneğin Arefe günü hastalanır ve vakfeyi ya-azsa haccı kaçırmış olur ve umre yapar ve ihramdan öyle çıkar.

A.g.e. s. 74.
A.g.e. s. 90.

Hastalığı normalde kısa sürede düzelebilecek gibi değilse kafileden geri kalmaktan vs. korkuyorsa Hanbeli mezhebindeki asıl görüşe göre ihramdan çıkmaz. Bilakis haccetme gücüne kavuşana kadar ihramlı kalır. Bir görüşe göre ise ihramdan çıkar ve mahsur kaldığı yerde bir koyun kurban eder. Asıl doğru olan da budur. Çünkü bu Yüce Allah'ın *"Hacc ve umreyi Allah için tam yapın. Eğer (bunlardan) alıkonursanız kolayınıza gelen kurbanı gönderin."*[1175] buyruğunun genel manasının kapsamındadır. Allah (c.c.) burada alıkonmayı "düşman sebebiyle alıkonma" diye kayıtlamadığında ayet her türlü alıkonmayı içerir.

42- Tedavi olmak caizdir

• Üsâme b. Şerik'ten rivayet olmuştur; dedi ki:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına varmıştım. Sahabeleri (onun yanında) sanki başlarının üzerinde bir kuş varmış gibi (sessiz ve hareketsiz durmakta) idiler. Selâm verip (yanlarına) oturdum. Şuradan buradan (bir takım) bedeviler gelip;

Ey Allah'ın Resûlü, tedavi olabilir miyiz? diye sormaya başladılar. (Hz. Peygamber de);

"Tedavi olunuz. Çünkü aziz ve celil olan Allah, şifasını yaratmadığı bir hastalık yaratmamıştır. Ancak bir hastalık müstesna o da ihtiyarlıktır" buyurdu.[1176]

Açıklama:

Tıb: İnsan vücudunun sıhhat ve hastalığı kendisiyle bilinen bir ilimdir.

Bir de insan kalbine arız olan küfür, şüphe, vesvese gibi manevi hastalıkları ve bu hastalıkların tedavisini araştıran tıb ilmi vardır. Ancak burada kastedilen birinci manadaki tıb ilmidir.

a) Sıhhati korumak.

b) Vücudu rahatsız eden şeylerden sakınmak,

c) Vücuttaki zararlı maddeleri dışarı atmak.

43- Hastanın Kan Aldırmak İstemesi Müstehaptır

• Ebû Hureyre'den rivayet olunduğuna göre; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Sizin tedavi olduğunuz şeylerde hayırlı olan biri varsa o da kan aldırmadır" buyurmuştur.[1177]

1175 Bakara: 196

1176 Tirmizî, tıb 1; İbn-I Mace, tıbb 1; Ahmed b. Hanbel, III, 156.
Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/487.

1177 Buhârî, tıb 13; Müslim, mü'sâkâl 62, 63; Ebû Dâvûd, nikâh 26; Tirmizî, büyü 48, tıb 9, 12; İbn-i Mace, tıb 20; Muvatta, isti'zan 27; Ahmed b. Hanbel, I, 18, III, 108, 182, V, 9, 15, 19.
Sünen-I Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/491.

• (Ubeydullah b. Ali b. Ebû Râfi'in) ninesi ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hizmetçisi Selma'dan rivayet olunmuştur; dedi ki:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, başındaki ağrıdan şikâyet eden bir kişi yoktur ki ona "Kan aldır" dememiş olsun. Ayaklarındaki ağrıdan sızlanan bir kişi de yoktur ki ona, "Onlara kına yak" dememiş olsun.[1178]

Açıklama:

Bu hadis-i şerifler kan aldırmanın müstehap olduğuna delâlet etmektedir.

Diğer bir hadis-i şerifte kan aldırmanın önemi ifade edilirken, "Eğer sizin ilaçlarınızdan bir şey de hayır varsa bu ya neşter vurmakta, ya bal şerbetinde yahut ta ateşle dağlamaktadır." buyrulmaktadır.[1179]

Kan aldırmanın önemini bildiren hadislerden bazılarının mealleri şöyledir:

"Kan alan köle ne iyidir. Kan almak sülbün yükünü hafifletiyor ve gözleri kuvvetlendiriyor."[1180]

"Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, mirac gecesi meleklerden hangi topluluğa uğradıysa; ümmetine kan aldırmalarını emretmesini söylediler."[1181]

Bugünün tıbbı da genellikle 50 yaşın üzerindeki kişilerde görülen sebebi bilinmeyen, organizmada alyuvar kitlesinin devamlı ve mutlak suretle artmasıyla meydana gelen Polsitemia Vera isminde bir hastalık tesbit edilmiştir ki, hasta da baş ağrısı, baş dönmesi halsizlik, fenalık hissi, geçici körlük, görme keskinliğinde azalma gibi, şikâyetleri vardır.

Bu hastalık kan alma suretiyle tedavi edilir. Böylece kısa zamanda alyuvar kitlesini azaltarak hastalığın vücut için kötü olan etkileri önlenmiş olur.

Her defasında 300 ml. kan alınır ve bu haftada 1-2 kere uygulanır. Bu işleme alyuvarlar sayısı normal seviyeye gelinceye kadar devam edilir. Bazı vakalarda sadece kan almayla hastalık kontrol altında tutulabilir.

"Ani sol kalp yetmezliği ve buna bağlı akciğer bozukluklarında da kan alma suretiyle tedavi yapılır. Ani sol kalp yetmezliğinde toplardamar yoluyla süratle ve fazla miktarda (500 ml) bir kan alımı kalbe kan dökümünü azaltarak sağ kalp atım hacmini azaltmak suretiyle sol kalp yükünü hafifleteceğinden ani sol kalp yetmezliği ve buna bağlı akciğer bozukluklarına ait krizlerde hastayı kısa zamanda rahatlatabilir."[1182]

1178 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/491.

1179 Buhârî, tıb 3, 4, 15, 17; Müslim, selam 71; İbn-i Mace, tıb 23; Ahmed b. Hanbel, I, 246, III, 343, IV, 146, VI, 401.

1180 Tirmizi, tıb 12; İbn-i Mace, tıb 20.

1181 Ahmed b. Hanbel, I, 354.

1182 Denizkuşları Mahmud, Peygamberimiz ve Tıp, 87.
Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/491-492.

44. Kullanılması Hoş Olmayan İlaçların Kullanımı Nehyedilmiştir

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet olunduğuna göre; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kötü ilaç (kullanmayı) yasaklamıştır.[1183]

• Abdurrahman b. Osman -radıyallâhu anh-'dan rivayet olunduğuna göre;

Bir doktor ilaca kurbağa (eti) koymanın hükmünü sordu. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kurbağayı öldürmekten nehyetti.[1184]

• İmran b. Husayn'dan rivayet olunduğuna göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Okuyarak tedavi etme usulü (nün) göz değmesinden ve zehirli böceklerin sokmasından başka (hiçbir hastalıkta bu iki hastalık kadar olumlu tesiri) yoktur" buyurmuştur.[1185]

1183 Tirmizî, tıb 7; İbn-i Mace II; Ahmed b. Hanbel, II, 305, 444, 478. Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/504.

1184 İbn-i Mace, sayd 10; Nesâî, sayd 36; Dârimî, edâhi 26; Ahmed b. Hanbel, III, 453, 499. Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/504-505.

1185 Buhârî, tıb 17; Müslim, iman 374; Tirmizî, tıb 15; Ahmed b. Hanbel, I, 271, III, 118, 119, 127, 486, IV, 436, 438, 446. Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/518-519.

20. BÖLÜM
BEDENSEL ENGELLİLERİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

Giriş

Allah'u Teala bir kişiye bir hastalık verdiği zaman ya da bir uzvunu aldığı zaman hem o kişiyi sabır ya da isyan edip etmemekle imtihan eder hem de o kişinin ailesinin bedensel engelli çocuklarına ya da anne ve babalarına ya da eşlerine gereği gibi bakıp bakmamakla imtihan eder.

Bazı insanlar ama doktorun yanlış iğnesi sonucu ama zararlı ilaç kullanımı ama radyasyon ama değişik sebeplerden bedensel engelli doğarlar. Ya belden aşağı felçli doğarlar ya da herhangi bir uzuvları gelişmemiş halde dünyaya gelirler. Bu tamamen bir imtihan sorusudur... Bu imtihanı sıyrıksız atlatabilmek için bazı bilgilere ihtiyacımız vardır.İşte bu dosyada bu bilgileri öğrenmiş olacağız inşallah.[1186]

1- Allah Hastalıkla İmtihan Eder

"Her can ölümü tadacaktır. Bir imtihan olarak sizi hayır ile de şer ile de sınıyoruz ve (sonunda hepiniz mutlaka) bize döndürüleceksiniz."[1187]

İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "İman ettik" demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar?[1188]

Muhakkak sizi biraz korku, biraz açlık ve mallardan, canlardan, ürünlerden biraz eksiltmekle deneriz, sabredenleri müjdele.[1189]

Açıklama:

İnsan bedenine isabet eden her türlü yarar ve zararın Allah'ın izni ile isabet ettiğini bilmemiz lazım... Bu zarar ancak Allah'ın izni ile ortadan kalkabilir. Bu akidevi bir konu olduğundan bedensel engellinin bunu çok iyi hazmetmesi gerekiyor. Yani Allah'ın dilemesi ve izni ile bedeninize musibet isabet etmiştir. Her ne kadar doktor ihmalleri olsa da ya da benzeri sebepler, biz 'kesinlikle Allah'ın dilemesiyle oldu 'der ve öyle inanırız.

1186 Feyzullah Birışık
1187 Enbiya 21/ 35
1188 Ankebut-2
1189 Bakara- 155

Burada isyan edilecek zerre kadar haklılık payının bulunmadığını da bilmemiz gerekir. Doğmadan önce ya da doğduktan sonra bedensel engelli olmayacağımızın sözünü almadık Allah'tan... O, ol der, olur her şey... O, dur der, durur her şey... Buna inanan bir insan hastalığına razı olur ve bu razılıktan dolayı Yaratıcısından da iyi sevaplar alır inşallah.

Dünyada sadece kendileri engelli değil... Milyonlar var kendilerinden daha alt derecede olanlar...[1190]

2- Kimini Kiminden Üstün Tutmakla İmtihan Eder

"O sizi yeryüzünün halifeleri yapan, verdiği nimetler konusunda sizi sınamak için bazınızı bazınıza üstün kılandır..." [1191]

Açıklama:

Bu ayeti üstad Mevdudi şöyle tefsir eder:

Bu ayette üç gerçek ortaya konmaktadır:

1) Kâinattaki her şey Allah'a aittir; tüm insanlar da Allah'ın pek çok şeyini kendilerine emanet etmesi ve bunları kullanacak güç ve yetenek vermesi anlamında yeryüzünde O'nun halifeleridir.

2) Emanetlerle ilgili olarak Allah halifelerine farklı mertebeler vermiş ve bazılarını ise başkalarından daha iyi çalışabilme kapasitesiyle donatmıştır. Buna paralel olarak, O'nun insanlara verdiği güç ve yeteneklerde de farklılık vardır; O güç ve yetenek yönünden bazılarını bazılarından daha da üstün kılmıştır.

3) Son olarak, Allah dünya hayatının yalnızca bir denemeden ve yukarıda sözünü ettiğimiz insana emanet edilen tüm şeylerin güç ve yeteneklerini ise insanın denenme araçlarından ibaret olduğunu açıkça belirtmektedir. Tek tek her insanın emanete nasıl davrandığı, emanet çerçevesinde bu şeylerden ne ölçüde yararlanabildiği, güç ve yeteneklerini nasıl kullandığı, eksiksiz olarak kaydedilmektedir. Bu deneme (imtihan)'nin sonucu, kişinin ahiretteki mertebesini belirleyecektir.

3- Sabreden Cennetteki Derecesini Artırır

Enes b. Mâlik -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinledim: Yüce Allah: Ben kulumu iki sevgilisi ile belâlandırıp (gözünün nurunu alıp) o da sabrederse ona o ikisinin yerine cenneti veririm diye buyurdu."

İki sevgilisiyle kastettiği, gözleridir. Bu hususta Eş'as b. Câbir ve Ebû Zilâl b. Hilâl de Enes'ten, o Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den diye ona (Muttalibin'in azatlısı Amr'a) mutabaat etmişlerdir.[1192]

1190 Feyzullah Birışık

1191 En'am, 6/ 165

1192 Buhârî. 5653

Açıklama:

Vücudunun herhangi bir uzvunu kaybeden bir insan bunun bir imtihan olduğunu, Allah'ın kendisinden sabretmesini istediğini ve bu sabrının karşılığından da günahlarını dökmek isteyip cennetteki derecesini arttıracağını bilmesi o kişinin sabrını kolaylaştırır...[1193]

4- Allah'ın Bedenlere Bakmayıp Kalplere Baktığı

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Efendimiz, "Allah sizin bedenlerinize ve görüntünüze bakmaz, Allah sizin kalplerinize ve amellerinize bakar."[1194]

Açıklama:

Allah, insanın niyetine ve yaptıkları amellere bakar. Bir insanın kör olması ya da topal olması o kişiye günah kazandırmaz... Çünkü veren de Allah, alan da Allah'tır... Önemli olan insanın kimlerle ve nasıl imtihan olacağını çok iyi bilmesi...[1195]

5- Bedensel Engel İbadetlerden Muaf Tutmaz

• Sahabeden İmran ibn Husayn anlatıyor. Bende basur hastalığı vardı. Hz. Peygamber'e, namazı sordum,

"Namazı ayakta kıl, eğer buna gücün yetmezse oturarak, buna da gücün yetmezse yan üzerine yatarak kıl" buyurmuştur.[1196]

Sahabeden Abdurrahman ibn Ka'b babası gözlerini kaybedince, ona rehberlik yapmış ve onu Cuma namazına götürmüştür.

• Peygamberimiz'e görme engelli biri gelmiş ve "Ey Allah'ın Elçisi! Beni mescide götürüp getirecek bir rehber yoktur" demiş ve "Hz. Peygamber'den evinde namaz kılmak için ruhsat istemiştir. Allah'ın elçisi (önce) kendisine bu konuda ruhsat vermiştir. "Adam dönüp giderken yeniden onu çağırmış" ve "Namaz için okunan ezanı işitiyor musun?" diye sormuş. Adam, "Evet" deyince Peygamberimiz (a.s.), "O halde davete icabet et" buyurmuştur.[1197]

• Abdullah İbn Ümmi Mektûm, yaşlı ve görme engelli olduğunu ve evinin uzakta olup, kendisi için bir rehberde bulunmadığını söyleyerek, mescide gelmemek için izin istemiştir. Hz. Peygamber, "Ezan sesini duyuyor musun?" diye sormuş, "evet" demesi üzerine, Allah'ın elçisi, "Senin için bir ruhsat bulamıyorum" buyurmuştur.[1198]

1193 Feyzullah Binşık
1194 Müslim, Birr, 33
1195 Feyzullah Binşık
1196 Buhârî, Taksir, 19. II, 41; Ebû Dâvûd, Salât, 179. I, 585; İbn-i Mace, İkame, 139, I, 386.
1197 Müslim, Mesâcid, 255, I, 452; Nesâî, İmâme, 50.
1198 Ebû Dâvud, Salât, 46, I, 374. İbn-i Mace, Mesâcid, 17, I, 260.

6- Hastalık ve Şifanın Allah'tan Olduğunun Bilinmesi

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyorlar: "Allah bir hastalık göndermemiştir ki akabinde onun için bir deva yaratmış olmasın."[1199]

• Sünen-i İbn-i Mace'de varid olan bir rivayette "Allah bir hastalık göndermemiştir ki akabinde onun için bir deva yaratmış olmasın" hadisinde "ölüm hariç" kaydı da yer almaktadır. [1200]

• Müslim'deki bir hadis-i nebevîde ise "Her derdin devası vardır. Derdin devasına rastlanırsa Allah'ın emriyle düzelir" buyrulmaktadır. [1201]

Açıklama:

Ölüm ve yaşlılık dışında her hastalığın mutlaka bir ilacının var olması hastaları umutlandırdığı gibi tıpçıların da önünü açmış olur... Bugün bulunamayan bir ilaç bir bakmışsın ki çok uzaklarda bir doktor vesile kılınarak insanların hizmetine sunulmuş.

Burada Allahu Teala hastaların ümitli ve sabırlı olmalarını istediğini görüyoruz. Belki hastalığınız için şimdilik bir ilaç bulunamayabilir. Bu ömür boyu bulunamayacak anlamına gelmez... İşte bu yüzden sabır, dua ve tevekkül ile şifa Allah'tan beklenmeli..[1202]

7- Duygusallığa Kapılıp Ötenazi Talep Edilmemeli

Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez.[1203]

Açıklama:

Ötenaziyi düşünen bir hasta ya da hasta yakını ümitsizliğin zirvesine çıkmıştır. Allah'u Teala Allah'tan ancak kâfirler ümidini keserler der. İnsana hayatı ve ölümü ancak Allah verir. Ötenaziyi düşünen bir insan kelimenin tam anlamıyla intihar etmiş sayılır. Bugün kurtulamaz denen, birkaç gün verilen nice hastalar kendilerine teşhis koyan doktorlardan daha uzun süreli yaşamışlardır.

Bu sebeple caiz olmayan ötenaziyi düşünmek şeytanı oldukça sevindirir. Allah ise şeytanın adımlarını izlemeyin der.[1204]

1199 Buharî, Tıbb 1
1200 İbn-i Mace, Tıbb 1
1201 Müslim, Selâm 26
1202 Feyzullah Birışık
1203 Yusuf-87
1204 Feyzullah Birışık

21. BÖLÜM
BEDENSEL ENGELLİLERE DAVRANIŞ SÜNNETLERİ

Giriş

İslâm, sosyal ilişkilere büyük önem veren bir dindir. Bu konuda sağlıklı ve engelli diye bir ayrım yapmaz. Ancak yardıma, ilgiye ve bakıma muhtaç insanlarla daha çok ilgilenmeyi teşvik eder. Peygamberimiz görme engellilere karşı kötü davrananları, mesela, onların yoluna engel olanları kınamıştır. Hz.Hatice Peygamberimizi "güçsüzü yüklenen" (تَحْمِلُ الْكَلَّ) kimse olarak tanıtmıştır. "el-Kell", kendi işini kendisi yapamayan, zayıf ve güçsüz olması hasebiyle insanlara muhtaç olan aciz kimse diye tarif edilmektedir. Bu kavram, her türlü engelliliği içine alır. Bu; Hz. Peygamber'in daha peygamberlik öncesinde zayıf, güçsüz ve acizlere arka çıktığı, onların sıkıntılarını ve ihtiyaçlarını giderme çabası içinde olduğunun beyanıdır. Özellikle engelli, özürlü ve hasta insanlarla ilişkilerde şu hususlara dikkat etmek gerekmektedir.[1205]

1- İtibar Edilmeliler

Görme özürlü, Bedir Savaşı'na katılan Medineli bir sahâbî İtbân b. Malik, kabilesi Salim oğullarının imamlığını yapıyordu. Görev yaptığı mescit ile evi arasında bir vadi vardı. Yağmur yağdığında camiye gitmesi zor oluyordu. Hz. Peygamber'e gitti ve ona; "Ey Allah'ın Resûlü! Ben görme özürlü biriyim, karanlık ve sel oluyor (camiye gidemiyorum). Evimde namaz kılsanız da ben orayı namazgâh edinsem?" diye ricada bulundu. Hz. Peygamber de İtban'ın evine gitti ve ona, "Nerede namaz kılmamı istersin" dedi. İtbân, Hz. Peygamber'e evinde namaz kılmasını istediği yeri gösterdi. Hz. Peygamber de orada namaz kıldı. İtbân, Peygamberimiz ve arkadaşlarına yemek ikram etti.[1206]

Açıklama:

Özürlü, engelli ve hasta insanlara itibar ve iltifat etmek, onlara değer vermek, söz ve davranışla onları onure etmek onların morallerinin iyileşmesine katkı sağlayacaktır. Peygamberimiz'in hayatında buna özen gösterdiğini görmekteyiz. Bir âmânın davetine icabet edip evine gitmesi, gösterdiği yerde namaz kılması, ikram edilen yemeği yemesi, Hz. Peygamber'in tevazuunu ve engellilere olan sıcak ilgisini göstermektedir.

1205 Ayet ve hadis ışığında engelliler. Doç. Dr. İsmail karagöz. Diyanet yayınları.
1206 Buhârî, Teheccüd, 36, II. 55-56.

2- Aşağılayıcı Söz İşitmek İstemezler

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-,"Bir şeyi (aşırı) sevmen, seni kör ve sağır eder!"[1207] hadisinde olduğu gibi mecâzî anlamda "kör, sağır ve dilsiz" kelimelerini kullanmış ancak hiçbir engelliyi bu kelimelerle nitelememiştir.

Aksine insanların fiziksel niteliklerliyle aşağılanmasına karşı çıkmıştır. Annesini dile dolayarak bir köleyi ayıplayan Ebû Zer'e, "Ya Ebâ Zer! Onu annesiyle mi ayıplıyorsun? Sende hâlâ câhiliyye (tavrı) var! Sen câhiliyye (düşüncesi taşıyan) bir kimsesin"[1208] diyerek bu tavrın doğru olmadığını ifade etmiştir.

• Peygamberimiz'in eşi Hz. Âişe anlatıyor: "Bir defa ey Allah'ın Elçisi! Dedim. Safiye (şu kadarcık)bir kadındır. Âişe onun kısa boylu olduğunu kastederek eliyle işaret etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Sen (amellerini) öyle bir sözle karıştırdın ki onunla denizin suyu karıştırılmış olsa (denizin suyu) karıştırılır (şekli değişirdi)" buyurmuştur.[1209]

Açıklama:

Özürlü, engelli ve hastalar, çok duyarlıdırlar. En küçük aşağılayıcı ve kırıcı bir söz onları derinden yaralar. Özellikle hitaplarda kırıcı ve aşağılayıcı ifadelerden kaçınmak İslâmî bir görevdir. Kel Ali, kör Hasan, topal Yakup gibi isimlendirme ve hitaplar asla doğru değildir.

Bu rivayetler, herhangi bir engellinin tahkir edilmesini veya sakatlığıyla hitap edilmesini, sağlıklı kimselerin bile boyu, rengi veya konuşması sebebiyle ayıplanmasının doğru olmadığını ifade etmektedir. Peygamberimiz bu tür tavırlara müdahale etmiş ve "Kardeşinin derdine sevinip gülme, sonra Allah ona merhamet eder seni o dertle müptela kılar" buyurmuştur.[1210]

3- İlim Almak İsterler

• Ebu'd-Derdâ da şöyle cevap verdi:

Gerçekten ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle derken işittim: "Her kim ilim tahsil etmek amacıyla bir yola gidecek olursa Allah onu cennet yollarından bir yola sokmuş olur. Kuşkusuz ki melekler ilim yolunda olan bir kimseden hoşnutluklarından dolayı (ona) kanatlarını sererler ve göklerde ve yerde bulunan (yaratık)larla suda bulunan balıklar (tümüyle Allah'tan) âlimin bağışlanmasını dilerler. Muhakkak ki âlimin abide (olan) üstünlüğü ayın ondördüncü gecesindeki dolunayın diğer yıldızlara (olan) üstünlüğü gibidir. Âlimler, peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler miras olarak dinar ve dirhem bırakmazlar, ilim bırakırlar. Kim o ilmi elde ederse çok büyük bir nasip elde etmiş olur."[1211]

1207 Ahmed, V, 194, VI. 450.

1208 Buhârî, İman 22, I. 13; Edeb 44, VII, 85; Ahmed, V, 161.

1209 Tirmizî, 36. Kıyâme 51, IV. 660.

1210 Tirmizi, Kıyame, 54, IV, 6620.

1211 Buhârî, ilim 10; Tirmizî, Kur'an 10, ilim 19; İbn-i Mace, mukaddime 17; Ahmed b. Hanbel, 252, 325, 407. Sünen-i Ebu Davud Metin, Ebu Davud

Açıklama

İnsanın vücudunun her hangi bir uzvunun olmaması ilimden muaf kılmaz. Yeter ki insan akıl özürlü olmasın. İster kör isterse de sağır olsun kesinlikle ilmin talep edilmesine engel değildir. Bugün birçok yerde ama olup da âlim olan insanlar var...

Allah'u Teala ilim talebinde bulunanlara çok sevaplar vaad ediyor. Bu sevaptan kimse mahrum kalmamalı. Allah bir kulunun bir uzvunu aldığında o kişiye bilmediğimiz çok nimetler bahşediyor.

Aile bireylerimizden herhangi birinin bedensel özürlü olması o kişiyi ne ilimden ne de hayattan koparmamalı.[1212]

Görme, işitme, konuşma ve zihinsel özürlülerin eğitimi, bir meslek sahibi yapılmaları, dinî bilgilerin öğretilmesi ve eğitimleri, aynı şekilde özürlü ve hasta yakınlarının eğitimli olmaları çok önemlidir. Ailelerin; sakat çocukların doğmaması, doğan çocukların sağlıklı olarak büyütülmesi ve çocukların sonradan sakat olmaması için bilinçli hareket etmeleri gerekir. Yakın akraba evliliğinden kaçınmak, özellikle hamilelik döneminde sigara ve alkol kullanımından sakınmak gerekir.

Özür ve rahatsızlık ne kadar erken tespit edilir ve tedaviye başlanırsa sonuç daha iyi alınır. Bu konuda ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Rehabilitasyon başarısı, ebeveynlerin tedavi becerilerinin geliştirilmesine bağlı olmaktadır. Bireyi tehdit eden özre engel olma, var olan özrü ortadan kaldırma veya bir ölçüde azaltma, özrün artmasını önlemede ya da özrün sebebi ne olursa olsun, sonuçlarını hafifleme, özürlünün toplum içerisinde eğilim ve yeteneklerine uygun bir yer sağlamada bilinçli ve eğitimli ailelerin önemi çok büyüktür.

Her türlü tedbire rağmen çocuk sakat doğdu veya sonradan sakat oldu ise aşırı üzüntüye kapılıp feryat etmemek gerekir. Anne baba çarelere başvurur, bakım ve tedaviye çalışır, sabreder, gerekirse bu konuda ilgili dernek ve kuruluşlardan psikolojik yardım ve eğitim desteği alırlar. Sakat ve özürlü çocukları toplumdan saklamak, onlardan utanmak ve eziklik hissetmek doğru bir davranış değildir. Kul Allah'tan gelene razı olmalıdır. Dünyanın bir imtihan olduğunu, imtihanı başaranların ilâhî mükâfata ereceklerini ve bakıma muhtaç kimselere bakmanın Allah'a kulluk ve büyük sevap olduğunu düşünmelidir. Allah mü'min kulunu belki bu sayede cennetine koyacaktır.

4- Çalışmak İsterler

• Peygamberimiz (a.s.), "Kim ölür de mal bırakırsa, malı veresesinindir. Kim bakıma muhtaç kimseler bırakırsa (kell) onun sorumluluğu bana aittir."[1213]

1212 Feyzullah Birışık

1213 Buharî, Ferâiz, 25, VIII. 11; Müslim, Ferâiz 17, II. 1238; Ahmed II, 356, 456; IV, 131-133.

Açıklama

Özellikle işveren durumunda olanların ve devletin engelli ve özürlülere iş imkânı sağlaması gerekir ki bu kimseler başkalarına yük olmasınlar, kendi ayakları üzerinde durabilsinler.

Engellileri başkalarına el açan bir dilenci ve toplumun üretken olmayan bir kesimi olarak görmemiştir. Aksine çeşitli hizmetlerde kendilerinden yararlanma cihetine gitmiştir.

Örneğin, ortopedik özürlü (topal) Muâz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak göndermiş, çeşitli vesilelerle Medine dışına çıktığında yerine vekâlet etmek üzere 13 defa görme özürlü Abdullah İbn Ümmi Mektûm'u vekil bırakmıştır. Vekâleti sırasında camide namazları da o kıldırmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber'in uzun yıllar müezzinliğini yapmıştır.[1214]

Sahabeden görme özürlü İtbân b. Malik kendi kabilesine imamlık yapmıştır. Peygamberimiz'in; bu uygulamalarıyla, engellilerin yeteneklerine uygun alanlarda istihdam edilerek onların üretici bireyler olmalarını, onların topluma kazandırılmalarını, kişiliklerini geliştirmelerini amaçladığını ve gelecek nesillere yol göstericilik yaptığını söyleyebiliriz. Engelli ve özürlü çocuğu bulanan ailelerin psikolojik ve sosyal açıdan desteklenmesi, kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan engellilerin sosyal güvence altına alınması gerekir.[1215]

5- Yardımcı Olmamızı İsterler

• Abdurrahman İbn Ka'b İbn Malik -radıyallâhu anh-, babası gözlerini kaybedince, ona rehberlik yapmış ve Cuma günü olunca da namaza götürmüştür. Zayıfların, düşkünlerin, fakir ve yoksulların gerçek dostu ve hamisi olan Peygamberimiz engellilere yapılacak her türlü yardım ve desteğin bir sadaka olduğunu bildirmiştir. Peygamberimiz "her gün" için sadaka verilmesi gereğinden söz eder. Sahabeden Ebû Zer, her gün için sadaka verecek imkânlarının olmadığını söyler. Bunun üzerine Peygamberimiz; "Sadakanın birçok çeşidi vardır:

- Allahu ekber (Allah en büyüktür),
- Subhanallah (Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederim),
- Lâilâhe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur)
- Estağfirullah (Allah'tan bağışlanma dilerim) demek,
- İyiliği emretmen, kötülüğü men etmen,
- İnsanların yolundan diken, taş ve kemik (gibi zarar veren şeyleri) kaldırman,

1214 İbnu'l-Esîr, Usdu'l-Gâbe, IV. 264; Nesâî, es-Sünenü'l-Kübrâ, V. 181, No: 8605.

1215 Ayet ve hadis ışığında engelliler. Doç. Dr. İsmail karagöz. Diyanet yayınları. s: 82

Görme özürlülere rehberlik etmen,

Sağır ve dilsize anlayacakları bir şekilde anlatman,

İhtiyacı olanın hacetini tedarik etmesi için bildiğin yere delalet etmen,

Derman arayan dertliye yardım için koşuşturman,

Koluna girip güçsüze yardım etmen,

Bütün bunlar kendin için (yaptığın) sadaka çeşitlerindendir..." muştur.[1216]

çıklama:

inimiz, özürlü, engelli ve hastalarla ilgilenmeyi ve onlara yardımı teşvik te ve bunu sevap bir davranış olarak nitelemektedir. Görme engelli bir ye yol göstermek, sağır ve dilsiz ile ilgilenmek ve aracına binmeye çalışan gelliye yardımcı olmak bir sadakadır.

eygamberimiz'in arkadaşları dinimizin bu tavsiyesini yerine getirmiştir.

ngellilere yapılacak bu tür yardımların sadaka olduğunu, diğer bir ifade ile a olan sadakatin bir ifadesi olduğunu belirten Peygamberimiz, herhangi bir özürlüyü yoldan saptıranları, onu kasten yanlış yola yönlendirme sadaiğini gösterenleri de lanetliler arasında saymıştır. İnsanlara yardım edene ardım eder.

"Kim mü'min bir kardeşinin ihtiyacını karşılarsa Allah'ta onun bir ihtiyacıılar. Kim müslümanın bir sıkıntısını giderirse Allah da onun kıyamet günü arından bir sıkıntısını giderir."[1217]

'Müslümanlar bir tek insan gibidir. Eğer insanın gözünde bir şikâyeti olurün vücudu bundan etkilenir. Eğer başında bir ağrısı olursa yine bundan bedeni etkilenir, (mü'minler de böyle olmalıdır)."[1218]

med, V, 168-169, 154.
hârî, Mezalim, 3. III, 98.
slim, Birr, 67, III, 2000.

22. BÖLÜM
ZİHİNSEL ENGELLİLERE DAVRANIŞ SÜNNETLERİ

Giriş[1219]

Zihinsel engellileri üç kısma ayırmak mümkündür.

a- Zihinsel engelliği sürekli olanlar,

b- Kısmî engelliler ve

c- Geçici süreli zihinsel engelliler.

Bir insanın söz, fiil ve davranışlarından dinen sorumlu tutulabilmesi için akıllı ve buluğa ermiş olması gerekir. Dolayısıyla aklî melekesini tümüyle yitirmiş ve olayları değerlendiremeyecek kadar zekâ özürlü olan kişiler hiçbir dinî görevle sorumlu değillerdir. Kısmî özürlüler, güçleri nispetinde abdest alıp namazlarını kılar. Komaya girmek ve bayılmak gibi kısa süreli zihinsel faaliyetini yitirenlerin abdest ve namazla ilgili durumları bu halin süresine göre farklılık arz etmektedir.

a- Namazı

Beş vakit namaz süresi ve daha fazla devam eden bayılma ve koma halinde olanlar ibadetten muaftırlar.[1220]

Namaz kılabilmek için en az bir ayet öğrenip ezberlemek her yükümlü müslüman için farz-ı ayın; Fatiha suresini ve bir sureyi veya üç kısa ayeti ezberlemek ise vaciptir.

Zihinsel özürlülük sebebiyle namazda okunacak sure ve duaları ezberleyemeyen veya ezberlediğini hafızasında tutamayan kimse öğrenebildiği en kısa ayet ve duaları okumakla yetinir. Hiç öğrenemiyor ve ezberleyemiyorsa, artık kıraat o kimseden düşer, namazın diğer farz, vacip ve sünnetlerini yerine getirerek namazını kılar.

b) Orucu

Tam zihinsel özürlüler oruç tutmakla yükümlü değillerdir.

Akıl hastalığı, baygınlık veya koma hâli kısa aralıklarla olursa orucun farz oluşuna ve bu hallerde tutulamayan oruçların kaza edilmesine engel değildir.

1219 Bu bölümdeki yazılar: Ayet ve hadis ışığında engelliler. Doç. Dr. İsmail karagöz. 'ün Diyanet yayınlarından çıkan kitabından alınmıştır.

1220 İbn Âbidîn, Muhammed Emîn, Reddü'l-Muhtâr, I, 330. Matbaatü'l-Bâbî'l-Halebî, Mısır, tarihsiz.

Ramazan ayı boyunca devam eden akıl hastasından o yılın orucu sakıt olur. Daha sonra iyileşse bile tutamadığı orucun kazası gerekmez. Bir gün süreyle devam eden bayılma ve koma halinde o günün tutamadığı orucundan sorumlu olmazlar. İbadetleri yapmaya aklı eren kısmî zihinsel engelliler oruçlarını tutarlar.

c) Hacc

Bir insana haccın farz olabilmesi için akıllı, buluğa ermiş, sağlıklı ve özgür olması, tutuklu ve kısıtlı olmaması, ekonomik yönden imkânı olması, yol güvenliği bulunması, haccın eda edildiği vakte yetişmesi ve kadınların can, mal ve namus güvenliğinin sağlanmış olması gerekir. Dolayısıyla tam zihinsel özürlüler hac yapmakla yükümlü değillerdir. Kısmî zihinsel engelliler, hac yapabilecek durumda iseler, diğer şartların da bulunması şartıyla hac ibadetiyle yükümlü olurlar.

d) Zekât, Fıtır Sadakası ve Kurbanı

Zekât; asli ihtiyaçları ve borçları dışında nisap miktarı malı veya parası olan kişiye, bu malın ya da paranın üzerinden bir yıl geçmesi halinde farz olur. Hanefî bilginlere göre, bir müslümanın zekâtla yükümlü olabilmesi için, akıllı olmak ve ergenlik çağına ulaşmış bulunmak da şarttır. Çünkü akıl hastaları zekât, sadaka ve kurban ile sorumlu değillerdir. Diğer mezheplere göre, bir müslümana zekâtın farz olması için ergen ve akıllı olmak şart değildir. Dolayısıyla zengin iseler çocuk, tam veya kısmî zihinsel özürlüler zekât, sadaka ve kurban ibadetiyle sorumludurlar. Bu kimselerin malından veli veya vâsileri zekât ve sadakalarını verir, kurbanlarını keserler. Bu görüşte olanların delilleri;

"Malı bulunan bir yetimin velisi olan kimse, bu malı ticaretle çalıştırsın, malı bırakıp da zekât onu yemesin" anlamındaki hadistir.

Baygınlık ve koma hali zekât vermeye engel değildir. Çünkü bu halin uzun sürmesi mutat değildir.

23. BÖLÜM
ÖLÜM TEŞHİSİ KONULAN HASTALARIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- İnsanın Ölüm Vaktini Sadece Allah Bilir Doktorlar Sadece Zannederler

"Hiçbir kimse yok ki, ölümü Allah'ın iznine bağlı olmasın. (Ölüm), belli bir süreye göre yazılmıştır. Her kim, dünya nimetini isterse, kendisine ondan veririz; kim de ahiret sevabını isterse, ona da bundan veririz. Biz şükredenleri mükâfatlandıracağız."[1221]

"Aranızda ölümü takdir eden biziz..."[1222]

"(Resûlüm!) De ki: Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçmanın size asla faydası olmaz! (Eceliniz gelmemiş ise) o takdirde de, yaşatılacağınız süre çok değildir."[1223]

• Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet edilmiştir: Doğru sözlü olan ve söyledikleri tasdik edilen Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Her biriniz annesinin karnında kırk günde bir araya getirilir. Daha sonra bunun gibi (kırk gün içinde) bir alaka olur. Daha sonra bunun gibi (kırk günde) bir çiğnemlik et olur. Daha sonra Allah bir melek gönderir ve ona dört şey emredilir: O kişinin rızkı, eceli, bedbaht mı mutlu mu olacağı. Daha sonra ona ruh üfler. Allah'a yemin ederim ki sizden biri -ya da bir adam- cehennem ehlinin amelini işler, cehennem ile arasında sadece bir arşın ya da bir kulaç mesafe kalır. Bu arada yazgı galip gelir, o da cennet ehlinin amelini işler ve cennete girer. Bir adam da cennet ehlinin amelini işler, cennet ile arasında sadece bir arşın ya da bir kulaç mesafe kalır. Bu arada yazgı galip gelir, o da cehennem ehlinin amelini işler ve cehenneme girer.[1224]

Açıklama:

İnsan ömrü saat piline benzer... Ne zaman nerede biteceği önceden bilinmez. İnsanoğlu daha doğmadan önce kaderi ve ölüm tarihi önceden belirlenmiştir. Dünya bir araya gelse insan ömrünü bir saniye ileri ya da geri alamazlar...

1221 A'li İmran-145
1222 Vakıa- 60
1223 Ahzab- 16
1224 Buhârî. 6594

Fakat bir gerçek de yok değildir; bazı insanlara ölümcül hastalıklar isabet eder ve büyük bir olasılıkla doktorların tahmin günlerine denk gelir... Bu sadece bir olasılıktır. Kimse yüzde yüz ölüm garantisini veremez. Bu sebeple eğer size bir hastalık teşhisi konmuş ve ölüm tarihi verilmişse bilin ki bu sadece bir tahmindir...[1225]

2- Hastalığınıza Razı Olun ve Hastalığa Küfredip İsyan Etmeyin

• Muhammed b. Müslim der ki: bana şöyle söylendi:

Adamın biri Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldi ve şöyle dedi: ' Ey Allah'ın Resûlü! Bana ağır gelmeyecek bir tavsiyede bulun." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sana olmasını hükmettiği (Yani başına Allah'tan gelen) bir şeyle ilgili Allah'ı suçlama!"[1226]

Açıklama:

Durumuna rıza gösteren bir kişi için bakın fudayl b. Iyad ne diyor:

Rıza gösteren kişi, bulunduğu mevkiden daha yükseğini temenni edemez.[1227]

Vücudunuza isabet eden bir mikrop istediği kadar tehlikeli olsun. Bu Allah'tan izin alarak size misafir olmuştur. Bu sebeple dua + tedavi + rıza göstererek cennette iyi bir derece elde edersin ancak.[1228]

3- Ölümü Bekleyen Salihlerin Son Anlarını Okuyup Moral Bulun

Onların söylediklerinin hakikaten seni üzmekte olduğunu biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar.

Andolsun ki senden önceki peygamberler de yalanlarmıştı. Onlar, yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine rağmen sabrettiler, sonunda yardımımız onlara yetişti. Allah'ın kelimelerini (kanunlarını) değiştirebilecek hiçbir kimse yoktur. Muhakkak ki peygamberlerin haberlerinden bazısı sana da geldi.[1229]

Açıklama:

Okuduğumuz ayette Allah'u Teala Peygamberimiz'e geçmişten örnekler vererek adeta Resûlü'ne moral veriyor. Sadece senin başına gelmedi. Senden

1225 Feyzullah Birışık
1226 İmam Ahmed. Müsned. 5-315-5
1227 Beyhaki, Şuabul İman. 227
1228 Feyzullah Birışık
1229 En'am. 33-34

öncekilerin de başına gelmişti diyor. Aynı davet metodunu Peygamberimiz (s.a.v.) sahabelere uyguladığını görüyoruz:

• Habbab b. el-Eret şöyle anlatmıştır: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Kâbe'nin gölgesinde kaftanına yaslandığı bir sırada kendisine "Ya Resulallah! Bizim için Allah'tan yardım dileyemez misin? (Bunların zulmünden) kurtulmamız için Allah'a dua edemez misin?" dedik. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sizden önceki ümmetler içinde öyle (mazlum) kişiler bulunmuştur ki, o kişi için yerde bir çukur kazılır, kendisi o çukurun içine gömülürdü. Sonra büyük bir testere getirilir, başına konulur ve iki kısma ayrılırdı. Demir taraklar ile etinin altındaki kemiği ve sinirleri taranırdı da bu işkenceler o mümini dininden çevirmezdi. Allah'a yemin ederim ki şu İslam dini, artık kemale erecektir. Hatta o olacak ki bir süvari (tek başına) San'a'dan Hadramevt'e kadar (selametle) gidecek de Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmayacaktır ve bir de (koyun sahibi ise) sadece koyununa kurt saldırmasından korkacaktır. Fakat sizler acele ediyorsunuz."[1230]

Açıklama:

Buradan hareketle ben de size sahabelerden tabiinlerden örnekler getireceğim. Bakalım onlar ölümü nasıl karşılamışlar:

"Salih b. Rüstem Hasan-ı Basrî'nin şöyle söylediğini işittiğini nakletmiştir: "Allah çok gördüğü insanların çokluğuna aldanmayan kişiye merhameti ile muamele etsin. Ey âdemoğlu! Bil ki tek başına öleceksin, tek başına kabre gireceksin, tek başına diriltilecek, tek başına hesaba çekileceksin... Ey âdemoğlu kastedilen ve istenen sensin..."[1231]

Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Ölüm varacağı yer, kıyamet kendisine verilmiş randevu, Cebbar olan Allah'ın huzurunda durmak çıkacağı sahne olan kimsenin dünyada kaldığı sürece hasretinin uzaması ve amel-i sâlihe olan rağbetinin artması gerekir."

Hasan-ı Basrî bir defasında bir hastayı ziyaret etmişti. Onun bu ziyareti hastanın vefatına denk gelmişti. Hasan-ı Basrî onun sağa sola dönmesini ve başına gelen ürpertici halleri görmüştü. Evine döndüğünde kendisine bir yemek hazırladılar. Bunun üzerine o, "Yemeğiniz ve içeceğiniz sizin olsun.... Ben mutlaka başıma gelecek ölümü gördüm. Ölünceye kadar amel etmeye devam edeceğim." dedi ve günlerce yemek yemedi. Nihayet ona lutfedildi o da yemek yemeye başladı.

Hasan-ı Basrî şöyle derdi: "Ey Allah'ın kulları! Allah Teâlâ sizin amelleriniz için ölümden başka bir ecel tayin etmedi. Öyleyse iyi işler yapmaya devam edin.

1230 Buhârî. 6943

1231 Hilyetu'l-evliyâ, II, 155.

inkü Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: *"Sana ölüm gelip çatıncaya kadar da Rab-ıe ibadet et!"*[1232]

Hasan-ı Basrî bir cenaze merasiminde yaşlı bir adam görmüş. Defin işlemi ince ona "Ey yaşlı amca! Allah aşkına söyle, bu ölü dünyaya dönüp daha la sâlih amel işleyip geçmiş günahları için bağışlanma dilemeyi istemez mi?" miş. Yaşlı amca da "Elbette ister." şeklinde karşılık vermiş. Bunun üzerine san-ı Basrî: "Bizim neyimiz var! Biz neden bu ölü gibi olmuyoruz?!" demiş, nra oradan ayrılırken şunları söylemiştir: "Ne güzel öğüt... Kalplerde hayat rsa bundan daha faydalı bir nasihat yoktur. Ama bu öğüdü verenin hayatı na ermiştir..."

İşte böyle... Ölüm yok oluş değil ki! Ölüm öteki beldeye geçişin adıdır. Anmizin karnındaki ölüm bu tarafa geçmemiz değil miydi?

4- Duaların Kabule Yakın Olduğu Zaman Diliminde Çokça Dua Edin ve Duada Israrcı Olun

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Gecenin az bir vakti uyurlar, seher vakitle-de de istiğfar ederlerdi".*[1233]

a- Gecenin Son üçte Birinde Yapılan Dua

• Ebû Hureyre'nin -radıyallâhu anh- belirttiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu hi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Yüce Rabbimiz her gece, gecenin son üçte biri kaldığında en yakın semaya rek şöyle der: Bana dua eden yok mu ona icabet edeyim, isteyen yok mu ona eyim, bağışlanmayı isteyen yok mu onu bağışlayayım".[1234]

b- Duada Israr Etmeli

• Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: ıa ettim kabul edilmedi denilerek acele edilmediği sürece dualar mutlaka ka-edilir".[1235]

Açıklama:

İbn Battal bu hadiste umutsuzluğa kapılıp dua etmeyi bırakan ve Allah'a min-eden durumuna düşen kimselerin kastedildiğini ifade etmiştir. Yahut da ettiği ın müstecap olması gerektiğine inanıp Allah'ı cimrilikle itham eden kişi konu-ıa düşülür. Hâlbuki Allah Teâlâ ne icabet etmekten ne de ihsandan acizdir.

Müslim ve Tirmizî tarafından nakledilen bir hadiste "Kul günah bir şeye ya kraba ilişkilerinin kesilmesine yönelik dua etmediği sürece ve acele etmedik-

el-Hicr 15/99.
ez-Zâriyât 17-18
Buhârî. 1145
Buhârî. 6340

ve duası kabul olunur. Acele etmekten maksat "Dua ettim ettim kabul edilmedi" denilerek dua etmeyi bırakmaktır" buyrulmuştur.

Bu hadiste dua adabı öğretilmektedir. Yani kişi umutsuzluğa kapılmadan duasını sürdürmelidir. Zira bu, Allah'a boyun bükmeyi ve teslim olmayı gerektirir ve muhtaç olunduğunun bilindiğini gösterir. Hatta selef âlimlerinden biri dualarımızın makbul olmasından mahrum olmaktan daha çok duadan mahrum olmaktan korkuyoruz demiştir. Dua adabı olarak şunları da sayabiliriz: Secde ve ezan gibi faziletli zaman dilimlerinin gözetilmesi, abdest ve namaz sonrasında dua edilmesi, kıbleye dönülmesi, ellerin kaldırılması, önce tövbe edilmesi, günahkârlığın itiraf edilmesi, ihlâslı olunması, hamdele ve salvele ile duaya başlanılması, esmâ-i hüsna ile talepte bulunulması. Bütün bunların delilleri bu kitapta arz edilmiştir.[1236]

c- Duayı Kesin Bir Dil İle İfade Etmeli

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sizden biri dua ederken isteğini kesin bir dille ifade etsin, "Allah'ım, istersen ver" demesin. Çünkü zaten Allah zorlanamaz ki!"[1237]

Açıklama:

İbn Battal der ki: Bu hadisten anlaşılıyor ki: dua eden kimse duada gayretli olmalı, kabul olunacağı ümidini beslemeli ve Allah'ın (c.c.) rahmetinden ümit kesmemelidir. Çünkü o, kerem sahibine (çok cömerde) dua etmektedir.

Davudi der ki: Hadisin manası şöyledir: Israrla istesin, gayretle dua etsin. "Allah'ım dilersen" demesin. Bilakis fakr-u zaruret içinde kalmış kimsenin yakarışıyla istesin[1238].

İmam Nevevi (rh.a) der ki: Alimler derler ki: İstekte gevşeklik göstermeden, Allah'ın dilemesine bırakmadan talebi kesin bir dille yapmak, ısrarla ve kararlılıkla istemek gerekir. Bir görüşe göre ise kasıt, duayı kabul edeceği hususunda Allah'a (c.c.) iyi zan beslemektir.

Hadisten duayı kesin bir şekilde yapmanın sünnet olup, "Allah'ım sen dilersen" demenin mekruh olduğu anlaşılmaktadır.

Alimler şöyle demişlerdir: "İstersen" sözü ancak "zorlanabilen, mecbur kılınabilen" kimseler hakkında geçerlidir. Allah (c.c.) ise bundan münezzehtir. Hadisin son cümlesinin anlamı budur.

Bir görüşe göre ise böyle dua etmenin mekruh olmasının sebebi "Dilersen" sözünün "Aslında ben sana da, bulunduğum dileğe de mecbur ve muhtaç değilim" anlamına gelmesindendir[1239].

1236 Fethulbari.
1237 Buhârî 6338, Müslim 2678.
1238 Fethu'l-Bârî 11/ 144 -145.
1239 Şerhu Nevevi 17/ 7.

d-Kalpten, İçtenlikle Yapmak

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Resûlullah sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah'a (c.c.), kabul edeceğine dair kesin bir inançla dua edin. Ve bilin ki Allah gafil ve oyun-oynaştaki kalbin duasını kabul etmez."[1240]

Açıklama:

Mübarekfuri der ki: "kabul edeceğine dair kesin bir inançla", yani: dua ederken duanızın kabul edilmesini hak edeceğiniz hal üzere olun; yani iyilik yapın, kötülükten uzak olun ve kalbi uyanık tutma, mübarek vakitleri gözetleme ve secde gibi kalbin hassaslaştığı halleri fırsat bilme gibi duanın şartlarına ve adabına uyun. Ta ki kalbiniz de duanızın kabul olunacağına inansın. Veya anlam şöyledir: Duayı, büyük kerem sahibi olması, her şeye gücü yetmesi ve ilminin her şeyi kuşatmasından dolayı Allah'ın (c.c.) ümidinizi boşa çıkarmayacağına inanarak yapın ki duayı gerçek bir ümitle ve ihlâsla yapasınız. Çünkü dua eden kimsenin ümidi tam olmazsa duası içten olamaz.

"Gafil kalp", yani: Allah'tan (c.c.) veya O'ndan istediği şeyden yüz çevirmiş, ondan uzak kalp.

"Oyun-oynaştaki", yani istediği şey hususunda ciddi olmayan veya Allah'tan başkasıyla meşgul kalp. Nitekim bu duanın en temel adabıdır.[1241]

5- Duanın Kabul Olduğu Mekânlar ve Vakitler

durumlar duaların kabul olunduğu durumlardır. Onların bazıları şunlardır:

1-Mazlumun duası.

2-Seher vaktinde gecenin son üçte birinde yapılan dua.

3-Ezan ile ikamet arasında yapılan dua.

4-Cuma günü ikindi ile akşam arasında yapılan dua.

5-Oruçlunun orucunu açarken yaptığı dua.

6-Yağmur yağarken yapılan dua.

7-Cihad esnasında düşmanla karşılaşıldığı anda yapılan dua.

8-Yolcunun duası.

9-Hacının Arefe günü yaptığı dua.

10-Kadir gecesi yapılan dua.

11-Farz namazlardan sonra yapılan dua.

12-Abdestten sonra yapılan dua.

1240 Tirmizî 3479, Hâkim 1/ 493. Elbani hasen der.

1241 Tuhfetu'l-Ahvezi 9/ 450.

13-Müslümanların dua için toplanıp yaptıkları dua.

14-Zemzem suyu içilirken yapılan dua.

15-Müslümanın müslüman kardeşine gıyabında yaptığı dua.

16-Babanın oğluna yaptığı dua.

17-Kabe ilk görüldüğünde yapılacak dua.[1242]

En önemlisi içten ve kabul olunacağına emin olarak yapılan duadır.

6- Tıbbı Nebeviye Müracaat Etmek

•Halid b. Sa'd'dan, dedi ki: "Beraberimizde Galib b. Ebhar da bulunduğu halde sefere çıktık. Yolda hastalandı. Medine'ye o hasta olduğu halde vardık. İbn Ebi Atîk onu ziyarete geldi. Bize dedi ki: Şu siyah tanecike (çörek otu) devam etmenizi tavsiye ederim. Ondan beş ya da yedi tane alıp eziniz. Sonra bunları birkaç damla zeytinyağı ile birlikte burnunun bir bu tarafına, bir bu tarafına olmak üzere birkaç damla damlatınız. Çünkü Âişe -radıyallâhu anhâ-'nın bana anlattığına göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle derken dinlemiştir: Bu siyah tane (çörek otu) her bir hastalıktan şifaya sebeptir. es-Sâmm müstesnâ. Ben es-Sâmm nedir, diye sordum. O: Ölümdür, dedi."[1243]

Açıklama:

Hastalanan bir sahabe ve bu sahabenin tedavisi için nebevi tıbba müracaat etmesi... Çünkü sahabeler şunu çok iyi biliyordu ki peygamber vahiyle konuşur ve vahiyle yaşar... Şifa Allah'tan diyen bir peygamber nasıl olur da şifaya giden yollardan bahsetmez?

Sahabeler buna katıksız inandıkları için Allah kendilerine şifa verdi. Eğer bizler de inanarak tıbbı nebeviye başvurursak şifanın nasip olma olasılığını arttırmış oluruz.[1244]

7- Salihlerden Dua Talep Edilir

•Ebû Derda -radıyallâhu anh- Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle rivayet eder: "Müslüman kişinin gıyabında kardeşine yaptığı dua kabul edilir. Başında görevli bir melek bulunur ve kardeşi için her hayır dua ettiğinde melek "Amin, bir misli de sana olsun" der"[1245].

Açıklama:

Burada dikkat edilirse yaşayan kişilerden bahsediliyor. Yani ölmüş bir salih kimseden bahsedilmiyor. Kardeşler arası dayanışmaya teşvik edilen bu hadiste

1242 Dualarımız niçin kabul olmuyor. ? Muhammed es-sihavi. Polen Yayınları
1243 Buhârî. 5687
1244 Feyzullah Binşık.
1245 Müslim 2733, Ebu Davud, 1534.

inanarak olduktan sonra şifa gelme olasılığının arttığını görüyoruz. Kendi adınıza dua, kardeşinizin sizin adına yaptığı dua ve güçlendirir.[1246]

8- Rabbe Kavuşmanın Yakın Olma İhtimali, Çokça Salih Ameller İşletmeye Teşvik Eder

Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, artık salih bir amelde bulunsun ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak tutmasın." [1247]

Açıklama:

Unutmayalım ki ölüme herkes aynı uzaklıktadır... Ne savaşan bir asker ölüme yakındır ne de savaştan kaçan ölümden uzaktır. Kişi vaktinde ölür. Bunu hiçbir zaman unutmayalım.

Ölümcül hastalığa yakalanan kişilerin ölümünün yakın olduğu sadece bir ihtimaldir. Ölümcül hastalığa yakalanıp da iyileşen binlerce insan var. Nereden biliyoruz ki siz de bunlardan biri olmayacaksınız? Artık gaybdan haberler gelmiyor. O yüzden ben iyileşeceğim inşallah diye kendinize telkinlerde bulunun.

Her an ölüm gelebilir düşüncesiyse hastası da sağlıklısı da buna hazırlık yapması lazım. Bu yüzden çokça salih ameller işlemeye devam etmemiz gerekir.[1248]

9- Şu Tarihe Kadar Vefat Etmediğiniz İçin Allah'a Teşekkür Edin

İçinde onlar (şöyle) çığlık atarlar: "Rabbimiz, bizi çıkar, yaptığımızdan başka salih bir amelde bulunalım." Size orda (dünyada), öğüt alabilecek olanın öğüt alabileceği kadar ömür vermedik mi? Size uyaran da gelmişti. Öyleyse (azabı) tadın; artık zalimler için bir yardımcı yoktur. [1249]

Açıklama:

Ne zaman ümitsizliğe düşerseniz bu ayeti hatırlayın... Ya rabbi! Deyin... Bir insanın senin büyüklüğünü görecek, emir ve yasaklarını öğrenecek ve tefekkür edecek bir ömür bana verdin. Benden yaşça küçük olan nice insanların canını aldın. Ve henüz ölmedim. Tevbe edecek bir imkânım hâlâ mevcut.

Seni zikredecek dilim ölümcül bir hastalığa yakalanmadı. Sana hamdolsun ki ani bir ölüm ile tanışmadım!' diye dua edin...[1250]

1246 Feyzullah Birışık
1247 Kehf- 110
1248 Feyzullah Birışık
1249 Fatır- 37
1250 Feyzullah Birışık

10- Şer Gibi Görünen Teşhis, Hayra Çevrilebilir

"Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir de siz bilmezsiniz."[1251]

Açıklama:

Evet... Büyük bir olasılıkla siz ve yakınlarınız hastalığınızı şer olarak algılıyorlardır... Oysaki nice gaflette olanlar hastalıklarıyla hidayet buldular... Bazen şer gibi gözüken durumlar hayra sebep olabiliyor. Kimi esnaflar iflas ettikten sonra dünyaya fazla daldığını görüp gerekli toparlanmalarda bulunuyorlar... Oysaki iflas, bir esnaf için tam anlamıyla bir şerdir.

Aynı şekilde siz de hastalığınızı hayra çevirebilirsiniz... Hastalığınızı ; 'kabir ve hesap seni bekliyor. Unutma ve gerekli hazırlığını yap' diye hatırlatan bir dost olarak algılayabilirsiniz... Gafletten uyaracak her şer gibi gözüken şey hayırdır aslında...[1252]

11- Tedavi Sürecinde Akidenin Gözden Geçirilmesi

"Ey iman edenler, Allah'tan nasıl korkup-sakınmak gerekiyorsa öylece korkup-sakının ve siz, ancak müslüman olmaktan başka (bir din ve tutum üzerinde) ölmeyin."[1253]

Açıklama:

Ölümün ne zaman nerede ve ne şekilde geleceği bilgimiz dışında... Yani her an gelebilir... O yüzden hem kabir sorusuna hem de mahşerdeki sorgulara hazırlıklı olmalıyız... Özellikle de akidevi konularda eksiksiz olmalıyız. Akidede eksiklik tüm salih amelleri bir çırpıda yok eder. İyi bir akide kitabı okuyup akidemizi gözden geçirmemiz lazım.[1254]

12- Ölüm Gelinceye Kadar İbadet Halinde Olunması

"Ve yakin (ölüm) sana gelinceye kadar Rabbine ibadet et." [1255]

Açıklama:

Son nefes verilinceye kadar insan ibadet halinde olmalı. Bedeniniz iflas etmiş hareketiniz sınırlanmış olabilir... Üzülmeyin... Çünkü siz sağlıklıyken ne türden salih ameller işlediyseniz aynısı siz işlemişsiniz gibi sağ defterinize yazılıyor. Bu çok büyük bir nimet...

1251 Bakara- 216
1252 Feyzullah Birışık
1253 A'li İmran-102
1254 Feyzullah Birışık.
1255 Hicr-98

Sakın şeytan sizi kandırıp da ibadetten soğutmasın. Bakın ölümü yaklaşan büyük halifeler ölüm sekeratından önce nasıl da davet ediyorlar:

Bu ümmetin selefinin insanların hidayete ermeleri hususunda gösterdikleri titizlikten anlaşılıyor ki, onlar bu görevi hiçbir zaman göz ardı etmediler ve hiç bir zaman unutmadılar. Tâ ki fâni dünyadan ebedî dünyaya göç edinceye kadar. Onların buna delâlet eden tutumları ne kadar da çoktur! Bu tutumlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

a- Hz. Ebû Bekir -radıyallâhu anh-**'ın Vasiyeti**

Hz. Ebû Bekir'in Rabbinin rahmetine intikal etmeden önce söylediği son söz -İmâm Taberî'nin de rivayet ettiği gibi- şu olmuştur:

"Bana Ömer -radıyallâhu anh-'ı getirin!"

Hz. Ömer geldiğinde ona şöyle der:

"Söyleyeceğimi iyi dinle ey Ömer ve daha sonra da onu yerine getir! Ben artık bu günden sonra – pazartesi günüdür – ölümümü bekliyorum. Başınıza gelenler ne kadar büyük olursa olsun sizi, dininizi tebliğ etmekten alıkoymasın!"[1256]

Allahu ekber! Hz. Ebû Bekir'in öyle bir zamanda cihada verdiği önem ne de muazzamdır! Aynı şekilde ashabına yaptığı vasiyet de ne muhteşemdir. O, onlara "Felaketler ne denli büyük olursa olsun bu, sizi İslâm'dan alıkoymasın!" diye vasiye etmiştir.

b- Hz. Ömer'in Ölüm Döşeğindeyken İslâm'a Davet Etmeye Büyük Önem Vermesi

• Hz. Ömer'in İslâm Dini konusundaki titizliğinin bir örneği de onun yaralanmasından sonra kendisini ziyaret etmeye gelen bir gence, "Elbiseni yerde sürüme!" demesidir. İmâm Buhârî, Ömer bin Meymûn'dan nakille şöyle rivayet etmektedir:

"Hz. Ömer yaralandıktan sonra kendisine genç bir adam geldi. İnsanlar onu ölmüş olarak biliyorlardı. Ve genç adam Hz. Ömer'e şöyle dedi:

"Sevin ey Emirü'l-Mü'minin, sen Hz. Muhammed'in sohbetine mazhar oldun. İslâm'a girdin, ardından halifelik görevi üstlendin ve bunu da adaletli bir şekilde yerine getirdin. İşte şimdi de şehadete erişiyorsun."

Hz. Ömer cevap verir:

"Keşke bu dediklerin olsa. Keşke bunlardan aleyhime bir şey olmazsa."

Genç adam arkasını dönüp de çıkıyordu ki, Hz. Ömer onun elbisesinin yeri sürüdüğünü gördü. Hemen yanındakilere: "Genci geri getirin!" dedi.

1256 Târîhu't-Taberî, 3/414; ayrıca bk. : el-Bidâye ve'n-Nihâye, 7/17-18. Hz. Ömer İslâm'a davet etme konusunda Hz. Ebû Bekir'in yolunda gitmiştir. İlk yaptığı şey, Hz. Ebû Bekir'i defnettikten sonra vasiyetini yerine getirmek olmuştur. Bunun detayı için bk. : H maddesi – 2.

Getirdiklerinde ona şöyle dedi:

"Yeğenim, elbiseni biraz daha yukarı kaldır!"[1257]

Hz. Ömer'in İslâm konusundaki titizliği ne kadar da muazzammış! O ölüm döşeğinde bile insanları yerde sürünen elbiseler giymekten men ediyor.

Hz. Ömer'in, hayatının son demlerinde bile İslâm'a düşkünlüğünü sürdürmesinin bir başka örneği de şöyledir: O, kızı Hz. Hafsa'dan, kendisinden sonra ağıt yakmamasını istemiştir. Mikdâm bin Madîkerîb -radıyallâhu anh- şöyle rivayet eder: "Hz. Ömer yaralandığında kızı Hz. Hafsa yanına girerek şöyle der:

"Ey Resûlullâh'ın arkadaşı! Ey Resûlullâh'ın eniştesi! Ey mü'minlerin efendisi!"

Bunun üzerine Hz. Ömer yanındakilere dönerek; "Oturtun beni! Bu ağıtı dinlemeye sabrım yok!" der.

Daha sonra kızı Hafsa'ya şöyle der:

"Sana burada yaptığından başka daha sonra benim için ağıt yakmanı yasaklıyorum."[1258]

c- Sa'd -radıyallâhu anh-'ın Ölürken Oğlunu Hayır İşlemeye Sevk Etmesi ve Kötülüğe Karşı Uyarması

• Sa'd bin Ebû Vakkâs -radıyallâhu anh- vefat ederken oğluna abdesti, namazı ve insanlardan gelen kötülüklere karşı ümitsizliğe düşmemesini öğütlemiş, onu daha sonra pişman olacağı işler yapmamak hususunda uyarmıştır. İmam Taberânî, Sa'd bin Ebû Vakkâs'ın vefat ederken oğluna şu şekilde söylediğini rivayet etmektedir:

"Yavrucuğum! Hiç şüphe yoktur ki, sen, sana benden daha iyi nasihat edecek birini bulamazsın. Namaz kılmak istediğinde abdestini iyi al ve ondan sonra namazını kıl! Hırslı olmaktan kaçın! Çünkü hırs sefalettir. Ümitsizliğe düşmekten de kaçın. Zira o da sefalettir. Sonraları pişmanlık duyacağın söz söylemekten ve pişmanlık duyacağın iş yapmaktan da kaçın!"[1259]

d- Ebû Ubeyde -radıyallâhu anh-'ın, Yaralanmasından Sonra Ashâbını Hayırlı İşler Yapmaya Teşvik Etmesi

• Ebû Ubeyde bin el-Cerrâh -radıyallâhu anh- yaralanıp da vefat edince, son demlerinde bile kendisine gelmiş bulunan müslümanlara hayır işlemeyi öğütledi.

1257 Sahîhu'l-Buhârî, Kitâbu Fazâili's-Sahâbe, Bâb: "Kıssatu'l-Bîati ve'l-İttifâk alâ Osmân bin Affân -radıyallâhu anh-", Hadis Numarası: 3700, 7/60.

1258 Menâkibu Emîru'l-Mü'minîn Ömer bin el-Hattâb -radıyallâhu anh-, s. 230.

1259 Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, Kitâbu'l-Vasâyâ, Bâb: "Vasiyyetu Sa'd -radıyallâhu anh-", 4/221. Bu rivayet hakkında el-Hâfız el-Heysemî şöyle demektedir: "et-Taberânî onu rivayet etti. Senedi ise güvenilirdir." a. e., 4/221.

Saîd bin el-Müseyyeb, Ebû Ubeyde'nin Ürdün'de yaralanmasından sonra kendisine gelen müslümanlara şöyle dediğini rivayet eder:

"Size bir öğüdüm olacak, ona uyduğunuz sürece kaybetmezsiniz. Namaz kılın! Oruç tutun! Zekat verin! Hacca gidin! Umre yapın! Hakkı tavsiye edin! Dünya gözünüzü bürümesin! Bir kimse bin yıl bile yaşasa sonuçta benim şu an içinde bulunduğum duruma düşecektir. Allah insanoğluna ölümü hak kılmıştır. Herkes ölecektir. Önemli olan âhiret için bir şeyler yapmış olmaktır. Allah'ın selâmı ve rahmeti üzerinize olsun! Ey Muâz bin Cebel, namazımı sen kıldırırsın!"

Ardından vefat eder. Allah'ın rahmeti üzerine olsun![1260]

e- Ebû Derdâ -radıyallâhu anh-'ın Vefat Edeceği Gün İnsanlara İyi Amel İşlemeyi Öğütlemesi

• el-Hâfız ez-Zehebî şöyle bahseder: Ebû Derdâ -radıyallâhu anh- öleceği gün şöyle demiştir: "Kim benim bu günüm gibi olan gün için amel işliyor? Kim benim şu an içinde olduğum döşeğim gibi içine düşeceği döşek için amel işliyor?"[1261]

Allah kendisinden razı olsun!

f- Müslüman Bir Liderin Son Dakikalarını İslâm'a Davet Etmekle Geçirmesi

İslâm'a davet etmeye verilen önem, yalnızca saadet asrında o mübarek insanlara ait değildir. Bilakis bu dönemin emarelerini son dönem bazı müslümanlarda da görmekteyiz. Meselâ Thomas W. Arnold, müslüman bir liderden şu şekilde bahsetmektedir: "Afrika'da Belçikalılar bir müslüman lideri idamla yargılamışlardı. O ise ömrünün son demlerini bir Hristiyan misyoneri İslâm Dini'ne sokmak için çabalamakla geçiriyordu."[1262]

g- Hasan Ali'nin Ölüm Döşeğindeyken Davet Sözlerini Tekrar Etmesi

Şeyh Hasan Ali, Hindistanlı davetçilerdendi ve son derece çaba gösteren biriydi bu konuda. Bu dünyadan ebedî dünyaya göç etme vakti geldiğinde insanları İslâm'a davet ediyor ve sözlerini de tekrarlıyordu. Thomas W. Arnold onun hakkında şöyle bahsetmektedir: "Onun İslâm'ı yaymak hususundaki cesareti apaçıktır. Öyle ki, hayatının son demlerinde bile ölüm döşeğindeyken, gizlice insanlara şöyle dediği duyulmuştur:

"Dinini bırak, gel müslüman ol!"

Bunu da Hristiyanlarla söylüyormuş.[1263]

1260 er-Riyâzu'n-Nadira fî Menâkibi'l-Aşra li'l-Muhib et-Taberî, 2/423-424.
1261 Siyeru Alâmi'n-Nübelâ, 2/352.
1262 ed-Davetu ile'l-İslâm, s. 453-454.
1263 ed-Davetu ile'l-İslâm, dipnot, s. 319.

Allah ona da, bu ümmetin selefine de rahmet etsin. Gerçekten de hepsi de İslâm'ı yaymak hususunda son derece istekli davranmışlardır. [1264]

Ey hakkında, ölümü yakın teşhisi konmuş kardeşim!

13- 4. Yolda Ölme!

İnsan ömrü saat pili gibidir... Nerede, ne zaman ve ne şekilde öleceğini önceden bilemez... Ölüm tarihinin insanoğluna bildirilmemesi büyük bir nimet... Ama insan ne şekilde ve hangi güzergâhta öleceğini az çok tahmin edebilir... Bu tahmin büyük bir olasılıkla doğruya yakın çıkar...

Ölüm tarihinden ziyade ölüm şeklini kişinin inancı ve hayattaki hedefleri belirler... Bu belirleme sadece bir ihtimaldir ama kuvvetli bir ihtimaldir... Hani nasıl yaşarsan öyle ölürsün derler ya onun gibi...

Tersten de okuyabiliriz; 'Nasıl ölmek istersen öyle yaşarsın...'

Şimdi...

Memleketiniz, cinsiyetiniz, kültürünüz, ne olursa olsun... Her insanın bir hayat plan- projesi olur... Bazı insanlar hiçbir sıkıntı yaşamadan emekliye ayrılarak bahçesinde çiçek sulayıp ölüm meleğinin kendilerine elden ayaktan düşme vaktinde gelmesini arzu ederler... Büyük bir olasılıkla bu türden insanların ölüm şekilleri dedikleri gibi olur...

Şehid olmak isteyen bir mücahidin hayat projesinde emeklilik yaşına kadar yaşama düşüncesine yer yoktur... Uzun yıllar cihad beldelerinde dolaşıp da şehid olan mücahid sayısı hakikaten çok azdır... Genelde büyük komutanlara nasip olur bu nimet... Tarihte örneği çoktur bunun... Burada tek tek zikretmek istemiyorum. En yakın tarihten örnek isterseniz Ruslara kan kusturan Hattab rahimehullah'tan bahsedebiliriz... Rabbim sayılarını artırsın, âmin...

Şimdi...

Tüm insanların hayat projelerine baktığımızda karşımıza 4 ayrı yaşam şekli çıkıyor... Dünyadaki tüm insanların yaşam şekilleri ve hedefi bu dört seçenekten biridir.

1. Yol: Cihad yolu... 1. yolu seçen bir mücahid, ölüm meleğiyle bu yolda tanışmak ister Bu güzergâhtaki her türlü ölüm şekli şehadetle sonuçlanıyor... (inşaallah) Bu yol, yolların en güzeli... Bakınız Allah'u Teala ne buyuruyor:

"Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette ki kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir." [1265]

1264 Davette titizlik. Fadıl İlahi. Polen Yayınları
1265 Ankebut- 69

Allah ona da, bu ümmetin selefine de rahmet etsin. Gerçekten de hepsi de İslâm'ı yaymak hususunda son derece istekli davranmışlardır. [1264]

Ey hakkında, ölümü yakın teşhisi konmuş kardeşim!

13- 4. Yolda Ölme!

İnsan ömrü saat pili gibidir... Nerede, ne zaman ve ne şekilde öleceğini önceden bilemez... Ölüm tarihinin insanoğluna bildirilmemesi büyük bir nimet... Ama insan ne şekilde ve hangi güzergâhta öleceğini az çok tahmin edebilir... Bu tahmin büyük bir olasılıkla doğruya yakın çıkar...

Ölüm tarihinden ziyade ölüm şeklini kişinin inancı ve hayattaki hedefleri belirler... Bu belirleme sadece bir ihtimaldir ama kuvvetli bir ihtimaldir... Hani nasıl yaşarsan öyle ölürsün derler ya onun gibi...

Tersten de okuyabiliriz; 'Nasıl ölmek istersen öyle yaşarsın...'

Şimdi...

Memleketiniz, cinsiyetiniz, kültürünüz, ne olursa olsun... Her insanın bir hayat plan- projesi olur... Bazı insanlar hiçbir sıkıntı yaşamadan emekliye ayrılarak bahçesinde çiçek sulayıp ölüm meleğinin kendilerine elden ayaktan düşme vaktinde gelmesini arzu ederler... Büyük bir olasılıkla bu türden insanların ölüm şekilleri dedikleri gibi olur...

Şehid olmak isteyen bir mücahidin hayat projesinde emeklilik yaşına kadar yaşama düşüncesine yer yoktur... Uzun yıllar cihad beldelerinde dolaşıp da şehid olan mücahid sayısı hakikaten çok azdır... Genelde büyük komutanlara nasip olur bu nimet... Tarihte örneği çoktur bunun... Burada tek tek zikretmek istemiyorum. En yakın tarihten örnek isterseniz Ruslara kan kusturan Hattab rahimehullah'tan bahsedebiliriz... Rabbim sayılarını artırsın, âmin...

Şimdi...

Tüm insanların hayat projelerine baktığımızda karşımıza 4 ayrı yaşam şekli çıkıyor... Dünyadaki tüm insanların yaşam şekilleri ve hedefi bu dört seçenekten biridir.

1. Yol: Cihad yolu... 1. yolu seçen bir mücahid, ölüm meleğiyle bu yolda tanışmak ister Bu güzergâhtaki her türlü ölüm şekli şehadetle sonuçlanıyor... (inşaallah) Bu yol, yolların en güzeli... Bakınız Allah'u Teala ne buyuruyor:

"Ama bizim uğrumuzda cihad edenleri elbette ki kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir." [1265]

1264 Davette titizlik. Fadıl İlahi. Polen Yayınları
1265 Ankebut- 69

2. Yol: İlim yolu... Bu güzergâhtakiler için bakınız Allah Resûlü aleyhisselam ne diyor:

"Her kim din ilmini tahsil için yola koyulur ve her sebebe başvurursa Allah, cennete varan yolu onun için kolaylaştırır." [1266]

Emri bil ma'ruf ve nehyi anil münker yapanlar da ilim yolundadırlar... Bu konuda İbn-i Kayyım'ın enfes bir yazısını sizlerle paylaşmak isterim:

İbn-i Kayyım diyor ki:

İyiliği emretme, kötülükten alıkoyma emrini ve Allah(c.c) yolunda cihadı ihmal edenler, dini zayıf ve Allah tarafından sevilmeyen insanlardır... Dindarların çoğu, Allah indinde sevimli olan emirlerden, sadece bütün insanların ortak oldukları emirlere önem verirler. Cihad etmek, iyiliği emretmek ve kötülükten alıkoymak, Allah için,Resûlü için ve Allah'ın kulları için nasihat etmek ve Allah'a, (c.c) Resûlü'ne, dinine ve kitabına yardım etmek, bunların hepsi vacip olmasına rağmen, o kimselerin yapmak istemedikleri ve yapmadıkları, hatta akıllarına bile getirmedikleri şeylerdir.

Din bakımından insanların en zayıfı ve Allah katında en sevimsizi- her ne kadar dünyayı tamamen terk edip kendisini ibadete verse bile- bu vacipleri terk edenlerdir. Onların içerisinde Allah'ın yasakları çiğnendiğinde, Allah (c.c) için yüzleri kızarıp şekli değişenler, öfkelenenler ve Allah'ın dinine yardım etmek için malını harcayanlar pek az görülür. Büyük günah işleyenlerin durumu Allah (c.c) katında bunların durumundan daha iyidir.

O halde Allah yolunda cihadı terk etmek dünya ve ahirette helak olmanın sebebidir.(Sabredenlerin azığı isimli kitaptan)

3. Yol: Hicret yolu... Bu güzergâhtaki yolcular için bakın yüce Rabbimiz ne buyuruyor:

'Allah (c.c) yolunda hicret eden kişi, yeryüzünde çok bereketli yer ve genişlik bulur. Evinden, Allah'a ve Peygamberi'ne hicret ederek çıkan kimseye ölüm gelirse, onun ecrini vermek Allah'a düşer. Allah (c.c) bağışlar ve merhamet eder.' [1267]

4. Yol: Bu 3 yol dışındaki tüm yollardır... Bu 3 yol dışındaki yollar çok da cazip değil... Elbette ki 4. yolda Allah ve Resûlü'nün dediği gibi yaşayanlar. (Allah'ın(c.c) rahmetiyle tabii...) mutlu sona kavuşacakladır.

Diyorum ki:

Dünyaya bir defa geliniyor... Ölüm meleğiyle aynı saniyede karşılaşacağız... Hangi yolda olursak olalım ölüm tarihimizde değişiklik olmayacak... Allah (c.c) katında çok güzel ağırlanmak istiyorsak 4.yolda ölmeyelim...

4. yol hakikaten de riskli bir yol... [1268]

1266 Müslim, Zikir: 17; Ebu Davud, Salât: 27
1267 Nisa-100
1268 Feyzullah Birışık

14. Ölüm Temenni Edilmez

Enes b. Malik -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sakın sizden birliniz kendisine gelip çatan bir zarar ve sıkıntı dolayısıyla ölümü temenni etmesin. Eğer mutlaka böyle bir şeyi yapacaksa: Allah'ım, hayat benim için hayırlı olduğu sürece beni hayatta bırak ve eğer ölüm benim için hayırlı ise canımı al, desin."[1269]

1269 Buhârî. 5671

24. BÖLÜM

HASTAYLA İLGİLENECEK OLANLARIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Hasta Ziyaretçisi Nerede Oturur

• İbni Abbas'tan, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

— Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hastayı ziyaret ettiği zaman, başucunda otururdu, sonra şöyle derdi:

"— Büyük Arş'ın Rabbi olan büyük Allah'tan dilerim ki, sana şifa versin."

Eğer hastanın ecelinde bir gecikme var idiyse, ağrısından kurtulurdu.[1270]

Açıklama:

Bu hâdis-i şerif bize, Peygamber'in hastaya şifa dileme şeklini ve hastanın eceli dolmamışsa, hastanın hemen ağrıdan kurtulacak vaziyette dualarının makbul oluşunu, bir de hastayı ziyaret edenin başucunda oturması gerektiğini öğretmektedir.

2- Hasta Bir Şey Yemek Veya İçmek İsterse İsteğinin Yerine Getirilmesi

• "... İbn-i Abbas (Radıyallahu anhu)'dan rivayet edildiğine göre:

Bir gün Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hasta bir adamı ziyaret ederek ona:

"Neye iştihan var?" diye sordu. Adam da: Bir buğday ekmeğini çok arzularım, dedi. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- :

"Kimin yanında bir buğday ekmeği varsa (din) kardeşine göndersin" buyurdu. Bilahare Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Birinizin hastası bir şey yemeyi çok arzuladığı zaman hastasına (ondan) yedirsin" buyurdu."[1271]

1270 Edebü-l Müfred. 246

1271 İbn-i Mace 3440

3- Hastanın Gönlünü Hoş Tutmak Müstehabdır

• Ebu Saîd El-Hudrî'den -radıyallâhu anh- zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bir hastanın yanına vardığınız zaman, eceli hakkında güven verin (onu hoş tutup ona yaşama ümidi verin). Çünkü sizin bu tutumunuz, hiç bir şeyi geri çevirmez; fakat onun gönlünü hoş kılar. "[1272]

4- Hastayı Yemeğe Zorlamamak

• Ukbe ibni Âmır'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Hastalarınızı yemeğe zorlamayınız; çünkü Allah, onları yedirir ve içirir."[1273]

1272 Tirmizî. İbn-i Mâce.

1273 Tirmizî. İbn-i Mace. Tirmizî demiştir ki, bu hadis, hasendir.

25. BÖLÜM
HASTA ZİYARETİNİ TEŞVİK EDEN HADİSLER

1- Hastayı Ziyaret Edip Yanında Oturan Kimsenin Erinin Büyüklüğü

• Resûlullah Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor. "Kişi müslüman kardeşini hastalığında ziyaret ederse, oturuncaya kadar cennet bahçelerinde yürür. Şayet o kimse hastanın yanında oturup, (hal ve hatırını sorarsa,) Allah'ın rahmetine gark olur. Bu bir sabah ziyareti ise akşama kadar yetmiş bin melek, ziyaretçinin affı (ve rızâyı ilâhiyeye mazhar olması) için dua eder. Bu ziyaret akşam yapılmış ise, (kezâ) yetmiş bin melek sabaha kadar o kişiye dua eder."[1274]

2- Hasta Ziyareti Yapmak Bir Cennet Meyvesidir

• Sevbân -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Müslüman, müslüman kardeşine hasta ziyaretinde bulunduğu vakit cennet bahçelerinde meyve topluyor demektir." [1275]

3- Sabah Ya da Akşam Hasta Ziyareti Yapanlara Melekler Dua Ederler

• Süveyr -radıyallâhu anh-'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali, elimden tuttu ve haydi beraberce oğlum Hüseyin'e hastalık ziyaretinde bulunalım dedi. Bir de baktık ki Ebû Musa da orada Ali -radıyallâhu anh-'a dedi ki"Ey Ebû Musa normal ziyaret maksadıyla mı geldin yoksa hasta ziyareti için mi?" Ebû Musa: "Hayır hasta ziyareti için geldim deyince; Ali dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den duydum şöyle buyurmuştu: "Bir müslüman diğer bir müslümanı hastalandığında sabahleyin ziyarette bulunursa yetmiş bin melek akşama kadar o kimsenin bağışlanmasına dua ederler. Eğer akşam vakti ziyaret ederse yine yetmiş bin melek o kimseye sabaha kadar bağışlanması için dua ederler ve o kimse için cennette hazırlanmış meyveler vardır."[1276]

1274 Tirmizi, İbn-i Mace, Ahmed. Bkz. Sahih-i İbn-i Mace 1/244, Sahih-i Tirmizi 1/286. Merhum Ahmed Şâkir de sahih olduğunu söylemiştir.

1275 Hadis Müslim'de (no: 2568)

1276 Tirmizi (no: 969) Elbani sahih demiştir. İbn-i Mace, Cenaiz: 2

4- Hasta Ziyaretine Sevap Kazanma Niyetiyle Abdestli Gitmenin Sevap Olması

•Hz. Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Kim güzel bir şekilde abdest alır, müslüman kardeşine, sevap düşüncesiyle hasta ziyaretinde bulunursa, cehennemden yetmiş yıllık yürüme mesafesi uzaklaştırılır."

Sabit dedi ki: "Ey Ebu Hamza, harîf nedir?" diye Enes'ten sordum. Bana: "Yıl!" diye cevap verdi." [1277]

5- Hasta Ziyaret Edene Cennette Ev Sahibi Olma Vaadi

•Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Kim bir hastaya veya bir din kardeşine Allah rızası için ziyarette bulunursa, bir münadi ona nida eder: "(Dünyada da ahirette de) iyi olasın, (ahiret yolculuğun da) iyi olsun. (Bu davranışınla) cennette bir ev hazırladın!" der."[1278]

6- Hasta Ziyareti, Kişiyi Cennete Götüren Amellerdendir

•Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün:

"Bugün sizden kim oruçlu olarak sabahladı?" diye sordular. Hz. Ebu Bekir -radıyallâhu anh-: "Ben!" dedi. -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Bugün kim bir cenazeye katıldı?" dedi. Yine Hz. Ebu Bekir -radıyallâhu anh-: "Ben!" dedi. -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Bugün kim bir fakire yedirdi?" dedi. Hz. Ebu Bekr -radıyallâhu anh-: "Ben!" dedi. -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Bugün kim bir hastayı ziyaret etti?" dedi. Bu sefer de Hz. Ebu Bekir: "Ben!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Bunlar bir kimsede bir araya geldi mi, o kimse mutlaka cennete girer!" buyurdu." [1279]

Açıklama:

Bu hadisten hareketle, bazı âlimlerin dikkat çektiği bir husus, kişinin "ben" demesinin bir mahzur teşkil etmeyeceğidir. Çünkü "Ben demek İblis'e mahsus bir haldir, bu onun lanetlenmesine vesile olmuştur" mütalâasını ileri süren bir kısım âlimlere karşı, bu hadis başta olmak üzere Kur'ân ve hadisten gösterilen

1277 Ebu Davud, Cenaiz 7, 3098
1278 Tirmizî, Birr 64, 2009; İbn-i Mâce, Cenâiz 2, 1443
1279 Müslim, Zekât 87, 1028

delillerle ben demenin mekruh olmadığı belirtilmiş, İblis'in lanetlenmesi de ben demesinden dolayı olmayıp, Allah'ın emrine isyan ederek "Ben Âdem'den daha hayırlıyım!" demesinden ileri geldiği söylenmiştir.[1280]

7- Bir Hastayı Defalarca Ziyaret Etmek

● Aişe'den demiştir ki: Sa'd b. Muaz; Hendek (savaşı) günü,bir adamın kolundaki can damarına atılan bir okla yaralanmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onu (sık sık ve daha) yakından ziyaret edebilmek için mescitte onun üstüne bir çadır kur(dur)du.[1281]

Açıklama:

1. Bir hastayı defalarca ziyaret etmek caizdir. Bilhassa hasta bunu arzu ettiği zaman, bu ziyareti tekrarlamak daha da önem kazanır. Nitekim Rasûl-ü Zişan Efendimiz'in Hz. Sa'd' için mescidde özel bir çadır hazırlatmaktan maksadı da onu sık sık ziyaret etmekti.

2. Mescidde hastaya bakmak ve mescidde çadır kurmak caizdir.[1282]

1280 İ. Canan. Kütüb-i Sitte.

1281 Buhârî, megazi 30; Müslim, cihad 65; Nesâî, mesacid 18; Ahmed b. Hanbel 111, 313, 386, VI. 56.

1282 Edebü-l Müfred şerhi

26. BÖLÜM
ZİYARETİ CAİZ OLAN VE OLMAYAN HASTALAR

1- Yahudi ve Müşrik Hastayı Ziyaret

• Enes'ten rivayet edildiğine göre, Yahudilerden bir erkek çocuk Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e hizmet ederdi. Sonra çocuk hasta oldu da, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onun ziyaretine gitti. Başucunda oturup (çocuğa) :

Müslüman ol!" dedi. Çocuk, başucunda olan babasına baktı. Bunun üzerine babası çocuğa:

— Kasım'ın babasına Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e itaat et, dedi. Çocuk da müslüman oldu. Sonra Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- çıktı, şöyle diyordu:

"— Çocuğu ateşten kurtaran Allah'a hamd olsun..."[1283]

Hadîsden Çıkarılan Hükümler:

1— Yahudi ve Hristiyan gibi gayri müslim hastaları ziyaret etmek caizdir; çünkü bu ziyaret onlara bir iyilik yerine geçer. Hele İslâm'ı kabulleri umuluyorsa veya bir maslahat düşünülüyorsa, bu ziyareti yapmak yerinde bir iş olur. Ölüsü olan komşu gayri müslimleri taziye maksadı ile ziyaret etmek yine caizdir. Bu ziyarette:

"— Allah sana daha hayırlı halef versin, Allah durumunuzu düzeltsin." gibi temennilerde bulunulur.

2— Çocuğun İslâm dinini kabul edişi sahihtir. Ancak sıhhatin tahakkuku için çocuğun mümeyyiz olması şarttır. İyiyi ve kötüyü, kâr ve zararı ayırt edebilecek durumda olan çocuklara mümeyyiz denir. Hz. Peygamber'in bu ziyaret etmiş olduğu çocuğun yaşı kesinlikle bilinmemektedir. Mümeyyiz veya bulûğ çağlarında olduğu görüşleri üzerinde ayrılık vardır. Her iki halde de İslâm'a geçişi makbuldür.

3— İslâm'ı sahih olan çocuğun namaz ve oruç gibi ibadetleri sahih olur; fakat nikâh, talâk, adak ve köle azad etme gibi tasarrufları geçerli olamaz.

1283 Edebü-l Müfred. 554 nolu hadis. El- Bani sahihtir demiştir.

4— Bulûğ çağına girmeyen gayri müslim çocuğun ölümü halinde azap çekip çekmeyeceği hakkında iki görüş vardır:

1) Eğer çocuk mümeyyiz durumunda olur da küfür halini biliyorsa, bu vaziyette ölümünden sonra azap çeker.

2) Bu görüş de "Bulûğa varıncaya kadar çocuktan kalem kaldırılmıştır." deliline dayanarak azap çekmeyeceği merkezindedir.

Hadîs-i şerîfte bahis konusu olan çocuk, buluğ çağında olması itibariyle İslâm'a geçişinden ötürü ateşten kurtulmuştur hükmü üzerinde bir itiraz va-rid olmaz. Bulûğ çağından küçük olduğu halde, hadîs-i şerîf varid olmuştur diye düşünülürse, izahı şöyle :

Kâfir olarak ölen çocuklar hakkında ne azab görme, ne de kurtulma dîye kesin bir hüküm yoktur. Bunlar mahşerde güçlerine göre imtihana tâbi tutulurlar. Bunlardan emirlere uyanlar kurtulur, isyan edenler azab çeker. İşte bu çocuk da İslâm'ı kabul etmeden öleydi, tehlikeli bir durumda olacaktı, ateş kenarında olacaktı. Fakat islâm'ı kabul edince kurtuluşu kesin olarak meydana çıkmıştır. Hz. Peygamber'in:

"— Çocuğu ateşten kurtaran Allah'a hamd olsun!"

Sözünün manası bu olsa gerektir.[1284]

2- Fasık Hastayı Ziyaret Etmek

• Abdullah ibni Amr İbnil-Asdan şöyle rivayet edilmiştir: Şarap içip de, hasta olanları ziyaret etmeyiniz.[1285]

Açıklama:

Allahu Teala'nın haram kıldığı şeyleri alenen işleyen ve farzlarını terk edenlere fasık denir. Fasık olanlar kesin delillerle sabit haramları helal kabul etmezler ve farzları da inkâr etmezlerse, mü'min hükmünden çıkmazlar; büyük günah işlemiş olurlar.

İşte büyük günahları alenen işlemekte olanların kötülüğü başkalarına sirayet etmesin ve onlara tevbe etmeleri için bir ibret dersi olsun diye, burada ziyaretlerine gidilmemesi tavsiye edilmektedir. Esasen ziyaret fazilet ve sevabı büyük olan bir sünnettir. Onun filini iştirak ve yakınlık veya onun kötü alışkanlığı yayma olmadıkça bunlara sebebiyet vermedikçe bir mahzur olmaz; bilakis onun hidayet ve selametine yardımcı olmak gayesi taşınırsa sevap olur.[1286]

1284 Edebü-l Müfred şerhi.
1285 Edebü-l Müfred. 529 nolu hadis. Elbani zayıftır demiştir.
1286 Edebi Müfred şerhi.

3- Kadınların Erkek Hastaları Ziyaret Etmesi

• El-Haris İbni Ubeydullah El-Ensarî'den, şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"— Ümmü'd-Derda'yı gördüm ki, (bindiği devenin) eğerinin ağaçları çıplak, Mescid ehlinden bir Medine'li erkek hastayı ziyarete gidiyor."[1287]

Açıklama

Mahrem değil de yabancı bir erkek dahi olsa, iyi ve temiz niyetle, islâm muaşeret şartlarına uygun olarak kadınların hasta erkekleri ziyaret etmelerinde beis yoktur. Erkeklerin de aynen hasta kadınları ziyaret etmeleri caizdir. Peygamber Efendimiz'in hasta hanımları ziyaret ettiğine dair hadisi şerifler vardır.[1288]

1287 Edebü-l Müfred. 530 nolu hadis.
1288 Edebi Müfred şerhi

27. BÖLÜM
HASTAYA NASİHAT EDİLECEK HADİSLER

1- Hastanın ve Ziyaretçinin Hâdis Anlatması

• Anlatıldığına göre, Ebu Bekir İbni Hazım ve Muhammed İbni'l- Münkedir, Mescid cemaatinden bir kısım insanlarla hasta bulunan Ömer İbni'l-Hakem İbni Rafi' El-Ensarî'yi ziyaret ettiler. Ona şöyle dediler:

— Ey Ebu Hafs! Bize hadîs anlat. O dedi ki:

— Cabir İbni Abdullah'ın şöyle dediğini işittim:

— Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu işittim:

"— Kim bir hastayı ziyaret ederse, rahmete dalmıştır; oturunca rahmet içinde kararlaşmış olur."[1289]

Açıklama:

Burada rahmet suya benzetilmiştir. Su kirleri temizlediği gibi, hasta ziyaretinden gelen Allah'ın rahmeti de, ziyaretçiyi günahlarından öyle temizler. Hastanın yanında ziyaretçi oturunca da rahmet onu her taraftan kaplar.

2- Allah Sevdiği Kuluna Hastalık Verir

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Mü'min erkek ve kadının nefsinde, çocuğunda, malında bela eksik olmaz. Tâ ki hatasız olarak Allah'a kavuşsun." [1290]

3- Kişiye İmanı Oranında Musibetler Verilir

• Mus'ab İbnu Sa'd, babası -radıyallâhu anh-'tan naklediyor: Der ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Dedim, insanlardan kimler en çok belaya uğrar?"

1289 İmam Malik, İmam Ahmed, İlmi Hibban, Hakim ve Bezzar tahriç etmişlerdir. Elbani sahihtir demiştir.

A. Fikri YAVUZ, İmam Buhârî'nin Derlediği Ahlak Hadisleri (Edeb-ül Müfred), Sönmez Neşriyat: 1/531-532.

1290 Muvatta, Cenâiz 40, 1, 236; Zühd 57, 2401

"Peygamberler, sonra büyüklükte onlara ve bunlara yakın olanlar. Kişi imanı nisbetinde belası da şiddetli olur. Şayet dininde zayıflık varsa, Allah onu da imanı nisbetinde imtihan eder. Bela kulun peşini bırakmaz. Ta ki o kul, hatasız olarak yeryüzünde yürüyünceye kadar." [1291]

4- Sıhhatliyken Kazanılan Sevapların Aynısı Hastalıktayken de Verilir

• Ebu Musa -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Bir kul, salih amel işlerken araya bir hastalık veya sefer girerek ameline mani olsa, Allah ona sıhhati yerinde ve mukim iken yapmakta olduğu salih amelin sevabını aynen yazar." [1292]

Açıklama:

Sağlık halinde insanın devam ettiği ibadet ve hayır işlerine hastalık gibi özürlerle devam edemez ve bunları yerine getiremezse, Allah Teâlâ özürlü hastalık halinde yerine getiremediği bu işleri işlemiş kabul ederek sevaplarından eksiltmeksizin amel defterine yazdırır. Bu bakımdan devamlı İbadetlerin hayır ve bereketi çoktur. Hasta olanlar, yerine getiremedikleri mutad amellerinden ötürü üzülmemelidirler; çünkü onları işlemiş gibi sevap kazanacaklardır. Ayrıca hastalık, günahlara da kefaret olacaktır. Bundan önceki hadîs-i şeriflerde ifade buyurulmuştu. İnsan iyi bir işe niyet eder de, bir özür sebebiyle onu yerine getiremezse yine sevab kazanır.[1293]

Kadı Şureyh (rh.a) der ki: "Başıma bir musibet geldiğinde Allah'a (c.c.) dört defa hamdediyorum. Belamın daha büyük olmadığına şükrediyorum. Belaya sabretme gücü verdiği için hamdediyorum. Sevabını umarak *"İnna lillahi ve inna ileyhi raciun"* (Biz Allah'a aidiz ve biz O'na döneceğiz) demeye muvaffak kılmasına hamdediyorum. Musibetimin dini bir hususta olmadığına hamd ediyorum." [1294]

5- Sahabeler Hastalara Böyle Nasihat Ederdi

• Selam b. Ebi Muti' (rh.a) anlatıyor: Bir hastayı ziyaret ettim: İnliyordu. Ona "Sokağa atılanları, evleri yurtları olmayanları, kendilerine hizmet edecek kimseleri bulunmayanları düşün" dedim. Sonra yanına tekrar vardığımda iniltisini duymadım. Sürekli "Sokağa atılanları, evleri yurtları olmayanları, kendilerine hizmet edecek kimseleri bulunmayanları düşünüyorum" diyordu.[1295]

1291 Tirmizî, Zühd 57, 2400. El- Bani sahihtir demiştir.
1292 Buhârî Cihâd 134; Ebu Dâvud, Cenâiz 2, 3091
1293 Edeb-i Müfred.
1294 Siyeru'l-A'lam 4/ 105.
1295 İbn Ebiddünya, eş-Şükr s. 135.

Maverdi (rh.a) der ki: "Acıyı hafifleten sebeplerden biri de dertli ve acılı kişileri hatırlayıp bundan ibret alması, onların sayıca daha çok olduklarını düşünmesidir. Böylece tesellisini yeniler, acısını hafifletir, kederini azaltır."[1296]

6- Hastalığına Küfredenler Nasıl Uyarılır

• Hz. Cabir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ümmü's-Saib -radıyallâhu anhâ-'nın yanına girdi ve:

"Niye zangırdıyorsun, neyin var?" dedi. Kadın: "Humma (sıtma)! Allah belasını versin!" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de:

"Sakın hummaya sövme! Çünkü o, insanların hatalarını temizlemektedir, tıpkı körüğün demirdeki pislikleri temizlediği gibi!" buyurdular."[1297]

Açıklama:

Her nefis acı duymak ve sızlanmak hasleti üzere yaratılmıştır. Hiç kimse acı duymayı kendinden kaldıramaz. Bu durum karşısında insana düşen, ah- vahı çok etmeyip çığlık atmamak, mümkün olduğu kadar kendine hakim olmaktır. Hele sövmek ve köîü söylemek yaraşmaz. Bu hususta önemli olan kalbin niyetidir. Dilin hareketi kalbe uygun olmayabilir. Onun için daima kalbin niyeti halis olmalıdır[1298]

7- Hasta Kimse, Akıbetinden Korkunca, Onun Korkusunu Gidermek ve Rabbına Karşı Zannını Güzel Yapmak İçin Ona Güzel İş ve Hallerinin Söylenerek Övülmesi

• İbni Abbas'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer suikaste uğrayıp yaralanınca, kendisi ondan korkuyu gidermeğe çalışarak ona şöyle demişti:

Ey mü'minlerin emiri! Bütün bunlar (Allah'a hesab verme korkusu yerinde) değil. Gerçekten sen, Allah'ın Resûlü'ne -sallallâhu aleyhi vesellem- arkadaşlık ettin; ve onunla arkadaşlığı güzel yaptın. Sonra Peygamber senden razı olarak ayrıldı. Sonra Ebû Bekir'e arkadaşlık ettin ve onunla arkadaşlığı güzel yaptın. Sonra o, senden razı olarak ayrıldı. Sonra müslümanlarla arkadaşlık ettin ve onlarla arkadaşlığı güzel yaptın. Eğer sen onlardan (ölür de) ayrılırsan, muhakkak onlar senden razı olarak onlardan ayrılırsın.

Böylece ravi hadisin tamamını anlattı. Hz. Ömer -radıyallâhu anh- da, İbni Abbas'ın şu sözlerine cevaben: Bu anlattığın hal, yüce Allah tarafındandır.[1299]

1296 Edebü'd-Dünya ve'd-Din s. 463.
1297 Müslim
1298 Edebü-l Müfred.
1299 Buhârî.

8- Hastanın Ailesine ve Yakınlarına Hastadan Sormanın Müstehabbiği ve Sorulardan Cevab Alma

• İbni Abbas'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre: "Ebû Talib'in oğlu Ali -radıyallâhu anh-, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in âhirete göç etmesine sebeb olan hastalığında, huzurlarından dışarı çıkınca, insanlar sordular: Ey Hasan'ın babası (Hz. Ali): Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- nasıl sabahladı? Cevap verdi:

- Allah'a hamd ile, iyileşir durumda sabahladı."[1300]

9- Hastanın İştahını Sormak

• Enes'ten -radıyallâhu anh- zayıf bir isnadla rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, hasta olan bir adamı ziyaret için yanına vardı da ona sordu: Bir şey yemek ister misin, arzu eder misin? Adam, evet, dedi. Peygamber de ona verilmesini istedi."[1301]

10- Hastadan Ziyaretçilerin Dua İstemesi

• Sahih yahud hasen bir isnadla Meymun ibni Mihran'dan, sonra Ömer îbni Hattab'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, (ilk ravi Hazreti Ömer) demiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Bir hastayı ziyarete vardığın zaman, sana dua etmesini ondan iste; çünkü onun duası, meleklerin duası gibidir."[1302]

11- Hastaya İyileştikten Sonra Öğüt Vermek Tevbe ve Adak Gibi, Allah'a Verdiği Sözde Durmayı Ona Hatırlatmak

Nitekim Cenab-ı Hak buyuruyor: "*Verilen sözü yerine getirin, çünkü sözünden cayan sorumludur.*"[1303]

Yine buyurmuştur: "*Sözleştikleri zaman sözlerinde sadık kalanların... işleri hayırlıdır.* "[1304] Bu hususta ki ayetler çoktur ve herkesçe bilinmektedir.

• Havvât ibni Cübeyr'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben hastalanmıştım da, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- beni ziyarete gelip buyurdu: "Ey Havvât! Sıhhatin iyileşti. Ben de: Senin bedenin de, ya Resûlallah!... dedim. Bana buyurdu: Allah'a verdiğin sözü yerine getir. Ben: Aziz

1300 Buhârî.
1301 İbn-i Mâce. İbn-i Sünnî.
1302 İbn-i Mâce. İbn-i Sünnî.
1303 İsrâ Sûresi: 34
1304 Bakara Sûresi: 177

ve Yüce Allah'a bir şey adamadım, dedim. O, hayır dedi: Allah Teâlâ, hastalanan her mü'min kula muhakkak bir hayır verir, (ona kusurlarını gösterip tevbe yollarını açar, adaklar yaptırır). O halde Allah'a verdiğin sözü yerine getir."[1305]

12- Hastalığına Razı Olmayandan Allah Razı Olmaz

• Hz. Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Mükâfatın büyüklüğü belânın büyüklüğü ile (orantılıdır). Allah bir cemaati sevdi mi onları musibete müptela eder. Kim bundan razı olursa Allah da ondan razı olur, kim de razı olmazsa Allah da ondan razı olmaz."[1306]

[1305] İbn-i Sünnî.
[1306] Tirmizî, Zühd 57, 2398

28. BÖLÜM
HASTA SAHİBİNİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Hasta Ölüme Terk Edilemez

• İbn Şihâb, Salim'den, o da Abdullah İbn Ömer'den -radıyallâhu anh- nakletmiştir:

Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Müslüman müslümanın kardeşidir; ona haksızlık etmez ve onu ölüme terk etmez. Her kim kardeşinin bir ihtiyacını görürse Allah da onun ihtiyacını görür. Her kim bir müslümanın bir sıkıntısını giderirse Allah da kıyamet gününde onun sıkıntılarından bir sıkıntısını giderir. Her kim bir müslümanın ayıbını örterse Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter."[1307]

Açıklama:

Ölüm teşhisi konmuş hastanız ister yaşlı isterse de genç olsun. Nefes alıp verdiği sürece canlıdır ve henüz ölmemiştir. Hastaya ölü muamelesi yapmak hem iyileşme sürecini zayıflatır hem de zulüm olur. Kimse iyileşemez garantisi vermez hastaya. Nice ölüm teşhisi konan hastalar doktorlarından daha uzun yaşadılar. Ne siz ümitsiz olun ne de hastanızı ümitsizliğe sürükleyin.[1308]

2- Hastanıza Moral Veriniz Yanında Ağlayıp Ümitsizliğe Sevk Etmeyiniz

"...Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden umut kesmez."[1309]

Açıklama:

Hastanıza yapacağınız sıcak bir tebessüm ona moral verecek ve hayatın içine çekecektir. Önceki sayfalarda okuduğunuz gibi sahabeler ölüm döşeğindekilerin yanında bile oldukça rahatlardı. Ve asıl morali ölüm döşeğindekiler veriyordu...

Evet... Kimse hasta ve hasta sahibi olmak istemez ama Allah'ın takdirinden de kimse kaçamaz... Allah'u Teâlâ size bir hasta vererek hem hastayı hem de sizi sınav ediyor... Hasta olan bakıcısı için tam bir ecir deposu konumundadır.

1307 Buhârî. 2442
1308 Feyzullah Binşık
1309 Yusuf- 87

Sevap kazanmak için çok uzağa gitmeye gerek kalmamış ayağınıza kadar gelmiş. Eğer bunun farkındaysanız hastanıza gözünüz gibi bakarsınız.

Hastanızın durumunu daha iyi anlamak için kendinizi bir anlık onun yerine koyun ve onun duygularını bir nebze de olsa yaşamış olun.[1310]

3- Çokça Dua Ediniz ve Tedavi İçin İmkânlarınızı Seferber Ediniz

• "Müslüman müslümanın kardeşidir, ona zulmetmez, onu düşmanına teslim etmez. Kim kardeşinin ihtiyacını karşılarsa Allah da onun ihtiyacını karşılar. Her kim bir müslümandan sıkıntısını giderirse, Allah da buna karşılık ondan kıyamet gününün sıkıntılarından birini giderir. Her kim bir müslümanın ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter." [1311]

Açıklama:

Allah'u Teâlâ bir insana hastalık verdiğinde hastayı ve tüm yakınlarını imtihan süzgecinden geçirir. Kişi hastasına değer verdiği oranda ilgilenir. Bazı hastalıklar vardır maddi olarak oldukça külfetlidir. İşte bu külfetli olma durumunda birçok yakın akraba ve eş-dostlar az önce okuduğumuz hadisteki Allah'ın teşvikiyle karşılaşırlar...

Allah'u Teâlâ kullarına sevap vermek ister. Bu sevabın elde edilebilmesi için de maddi ya da manevi bir bedelin ödenmesi gerekir. İşte böyle bir bedel için zemine ihtiyaç duyulur. Evdeki bir hasta bedel ödenmek için bekler... Kim cennete girmek istiyorsa, kim cennetteki derecesini arttırmak istiyorsa, hastasıyla ilgilensin... Her açıdan ama... Hem maddi hem de manevi...[1312]

1310 Feyzullah Binşık
1311 Buharî, Müslim
1312 Feyzullah Binşık

29. BÖLÜM
TEDAVİ OLMA SÜNNETLERİ

1- Yaşlılık Dışında Her Hastalığın Çaresi Vardır[1313]

• Bedeviler, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e: "Ey Allah'ın Elçisi! Tedavi olmamızda bize bir günah var mı?" diye sordular. Allah'ın Elçisi -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Tedavi olunuz, ey Allah'ın köleleri. Çünkü Allah, yaşlılıktan başka, yarattığı her hastalıkla beraber bir deva (ilaç) da yaratmıştır".[1314] buyurdu.

الداء والدواء من الله عز وجل

2- Hastalık ve şifa Allah'tandır

"Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur" [1315]

Açıklama:

Allah'u Tealanın "Eş - şafi' sıfatı vardır." Yani şifa veren... Bu sıfatın tecelli etmesi için hastalıklar yaratılmıştır. Hiçbir insan hastalıktan muaf tutulmamıştır. Hatta peygamberler bile en ağır hastalıklardan geçmişlerdir.

Hastalıklar bir yandan insanı Allah'a yaklaştırırken diğer yandan insan kendisinin güçsüz ve Allah'a muhtaç olduğunu da çok güzel bir şekilde hatırlatmış oluyor. Bu açıdan bakıldığında hastalık insan için birer nimet olabiliyor... Hasta olan bir insana ölünceye kadar öylece kal denmez. Ve Peygamberimiz az önce gördüğümüz hadiste tedavi olunmasını emreder.

Her konuda örnek alacağımız tek kişi Peygamberimizdir. Hastalıklarımızda da ondan örnekler buluruz. Ve onun tedavi metodunu başvurursak hem bir sünnete uyma ecrini alırız hem de şifayı Allah'ın dediği adreste aramış oluruz.

Biz müslümanlar, doktor ve yazdıkları ilaçları sadece şifa için birer vesile olarak görürüz. Hiç bir zaman şifayı doktor, ilaç ya da bir bitkinin vereceğine inanmayız. Aynı ilaç bir hasta için iyileşme vesilesi olurken neden bir başka hastanın ölümüne sebep olabiliyor? [1316]

1313 Bu başlığımız kitabımızın diğer bölümlerinde yeterince işlenmişti.
1314 İbn-i Mace, C. 9. H. no: 3436. Elbani sahihtir demiştir.
1315 Şuara Suresi, 80
1316 Feyzullah Binşık

3- Hastalığın Bulaşması Olmaz

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: Hastalığın bulaşması yoktur" buyurunca, bir bedevi kalkarak: Develer kumlarda ceylanlar gibi giderken uyuz bir deve yanlarına gelip onların da uyuz olmasına sebep olursa ne dersin, dedi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Peki birincisine o hastalığı kim bulaştırdı, diye sordu."[1317]

• Enes b. Malik -radıyallâhu anh-'dan: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Hastalığın bulaşması da yoktur, uğursuzluk da yoktur. Bununla birlikte tefe'ül (hayra yormak) hoşuma gider.

Ashab: Tefe'ül ne demektir, diye sordu. O: hoş ve güzel bir sözdür, buyurdu."[1318]

4- Sihir ve Zehirden Korunmak İçin...

• Âmir b. Sa'd'dan, dedi ki: "Babamı şöyle derken dinledim: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinledim: Kim sabahleyin yedi acve hurması yerse, o gün ona hiçbir zehir ve hiçbir sihir zarar vermez."[1319]

5- Peygamberimiz'in Hadislerindeki İlaç ve Gıdalar

1. İsmid Sürme Taşı:

Özelliği: Soğuk ve kurudur. Göze fayda verir ve güçlendirir. Göz sinirlerine destek verir ve sağlıklı olmalarını sağlar. Yaralardaki fazla eti giderir ve iyileştirir, kirlerini temizler, dezenfekte eder. İnce sulu balla sürme çekildiği zaman baş ağrısını giderir. İnceltilip taze iç yağı ile karıştırılıp ateş yanığına sürüldüğü zaman, artık ona haşkeriyye isabet etmez. Yeni kaynar su yanıklarına da fayda verir. Özellikle de yaşlılar ve gözleri zayıflamış kimseler için birazcık misk katılması durumunda ismid en iyi göz sürmesidir. [1320].

2. Ütruc , Medica, Turunç (Ağaç Kavunu):

• Buhari'nin Sahihinde sabit olduğu üzere Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kur'an okuyan mü'min turunca (ağaç kavununa) benzer. Tadı da güzeldir, kokusu da güzeldir."[1321]

1317 Buhârî. 5775
1318 Buhârî. 5776
1319 Buhârî. 5779
1320 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/17.
1321 Buhârî, 66/18; Müslim, 797. Bu hadisin Türkçe tercümelerinde "ütruc" kelimesi turunç, portakal vb. diye tercüme edilmiştir. Botanikte Türkçe karşılığı ağaç kavunudur.

Açıklama:

Turunçun pek çok faydaları vardır. O dört şeyden oluşur: Kabuk, etli kısım, ekşi kısım ve tohum. Her birisinin kendisine ait özelliği vardır: Kabuğu sıcak ve kurudur. Etli kısım sıcak ve kurudur. Ekşi kısım soğuk ve kurudur. Tohum ise sıcak ve kurudur.

Kabuğunun faydaları: Elbise içerisine konulduğu zaman güve düşmez. Kokusu havayı temizler, vebaya iyi gelir. Ağza alındığında ağız kokusunu güzelleştirir ve şişkinliği giderir. Baharat (kekik) gibi yemeğe konulduğu zaman, hazmı kolaylaştırır. Kanun sahibi şöyle der: "Kabuğunun usaresi (öz suyu) içmek suretiyle, kabuğu da sarmak suretiyle yılan sokmalarına iyi gelir. Kabuğunun kav kısmı baras (alaca) hastalığı için sürülmek bir ilaçtır."

Etli kısmına gelince, mide hararetine iyi gelir, sarı safrası olanlara fayda verir ve sıcak özellikli buharları önler.

El-Gâfikî: "Etli kısmını yemek basurlara fayda verir" demiştir.

Ekşi kısmı ise, safrayı tutar ve kırar, sıcak hafakanı teskin eder. İçmek ya da sürme çekmek suretiyle sanlığa iyi gelir. Safralı kusmaları keser, iştahı açar. Tabiatı eski haline döndürür. Safralı ishallere fayda verir. Öz suyu kadının cima arzusunu teskin eder, yüze sürüldüğünde çiğit denen beneklere iyi gelir. Temreği adındaki deride meydana gelen kaşarlanmayı izale eder. Bu, elbiseye boya döküldüğü zaman onu çıkarması ile de anlaşılır. İyileştirici, kesici, soğutucu gücü vardır. Ciğerlerin hararetini söndürür, mideyi güçlendirir, safranın keskinliğini önler ve ondan arız olan balgamı giderir, susuzluğu yatıştırır.

Tohumuna gelince, çözücü ve kurutucu bir özelliği vardır. İbn Mâsiveyh [1322] şöyle der: "Çekirdeğinin özelliği, öldürücü zehirlere karşı fayda vermesidir. Bir miskal ağırlığında soyulmuş çekirdeği ılık su ile birlikte içilir ve kaynatılarak yara yerine sürülür. Eğer öğütülür de sokulan (ışınlan) yere konulursa fayda verir. Tabiatı yumuşatır, ağız kokusunu güzelleştirir. Bu özelliklerinin çoğu kabuğunda mevcuttur." Bir başkası da: "Onun çekirdeğinin özelliği, akrep sokmalarına, soyulmuş iki miskal kadarı ılık su ile birlikte içildiği zaman iyi gelmesidir.

Aynı şekilde öğütülür de sokulan yere konulursa, o da iyi gelir." demiştir. Bir başkası ise: "Çekirdeği bütün zehirlere iyi gelir, bütün haşerat sokmalarına karşı yararlıdır." demiştir.

Anlatıldığına göre, Kisralardan birisi tabiplere kızmış ve hapsedilmelerini emretmiş ve onları tek bir katık seçmeleri için muhayyer bırakmış. Onlar da ütrucu (ağaç kavununu) seçmişler. Sebebini sorduklarında: "Çünkü o dünyada

1322 Yuhanna b. Mâsiveyh el-Bağdadî'dir. Süryanî bir tabiptir. Bağdat'ta yetişmiştir. Harun Reşid ile ilişkisi vardır. Halife kendisine tıbbî kitapların tercümesi işini tevdi etmiştir. Reşid devrinden el-Mütevekkil zamanına kadar Abbasî sarayının doktorluğunu yapmıştır. Samarra'da h. 243 tarihinde ölmüştür. Bk. el-Kıftî, Tarihu'l-Hukemâ, 380-391.

bir reyhandır. Görünüşü ferahlatıcıdır, kabuğu gayet güzel kokar, etli kısmı meyvedir, ekşisi katıktır, çekirdeği zehirlenmelere karşı ilaçtır ve onda yağ vardır." demişlerdir.

Bu kadar faydası ve meziyeti olan bir şeye, kâinatın hülasası olan, Kur'-an okuyan mü'minin benzetilmesi çok yerindedir. Seleften bazıları, insana huzur ve ferahlık verdiği için ona bakmayı severlerdi. [1323]

3. Pirinç:

Bununla ilgili Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- adına uydurulmuş iki asılsız hadis vardır. Bunlardan birincisi: "Eğer o adam olsaydı, halim birisi olurdu."; İkincisi de: "Toprağın bitirdiği her şeyde dert de vardır, şifa da. Bundan pirinç müstesnadır. Çünkü o şifadır, onda dert yoktur." şeklindedir.

Pirinç sıcak ve kurudur. Buğdaydan sonra en besleyici ve en iyi karışan bir tahıldır. Karnı hafif tutar, mideyi kuvvetlendirir ve temizler, tok tutar. Hind tabibleri inek sütü ile pişirildiği zaman en gıdalı ve faydalı bir gıda maddesi olduğu kanaatindedirler. Bedenin gelişmesinde, meninin artmasında, fazla besleyicilikte ve rengin tasfiyesinde tesiri vardır. [1324]

4. Erz C. Libani, Çam Ağacı:

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, bundan şu hadisinde söz eder:

"Mü'min kişi ekin nevinden, bir sap üzerine biten taze ot gibi (yumuşak) tır; hangi taraftan ona rüzgâr dokunursa rüzgâr onu eğer (fakat o yıkılmaz, yine doğrulur.) Doğrulunca rüzgâr belasıyla yine eğritilir (fakat yine yıkılmaz, doğrulur ve doğru kalır.) Haktan yüz çeviren fâcir kişi de (sert ve düz) çam ağacı gibidir. Kökü üzerinde durur. Onun kökünden sökülmesi bir defalık bir iştir." [1325]

Açıklama:

Tanesi sıcak ve rutubetlidir. Olgunlaştırıcı, yumuşatıcı, çözümleyici özelliği vardır. Yakıcılığı suda ıslatmakla gider. Hazmı zordur. Büyük bir besleyici gücü vardır. Öksürüğe ve ciğerlerin rutubetinin giderilmesine çok iyi gelir. Meniyi arttırır. Bağırsak ağrısına neden olur. Panzehiri mayhoş nar tanesidir.[1326]

5. Karpuz:

• Ebu Davud ve Tirmizî'nin rivayetlerine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, karpuzu yaş olgun hurma ile yer ve:

"Bunun hararetini bunun soğukluğu ile bunun soğukluğunu da bunun harareti ile kırarız." derdi. [1327]

1323 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/17-19.
1324 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/19.
1325 Buharî, 75/1; Tecrid-i Sarih Tercemesi; 12/62; Müslim, 2810.
1326 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/19-20.
1327 Ebu Davud, 3836; Tirmizî, 1844; Şemail, 1/296. İsnadı sahihtir.

Açıklama:

Karpuz (bittîh) hakkında birçok hadis vardır. Zikrettiğimiz bu hadisten başka hiçbirisi sahih değildir. Bittîh'tan murad yeşil olanıdır (yani karpuz).

Karpuz, soğuk ve rutubetlidir. Arıtma gücü vardır. Acur ve salatalıktan bile daha hızlı mideden bağırsaklara geçer. Midede karşılaştığı şeyle, ne olursa olsun, çok çabuk karışır. Eğer yiyen hararetli ise çok faydasını görür. Eğer üşüyorsa, zararını birazcık zencefil vb. ile geçiştirir. Yemekten önce yenilmelidir. Yoksa mideyi kaldırır ve kusmaya sebep olabilir. Bazı tabibler: "Yemekten önce yenen karpuz karnı yıkar ve derdi siler götürür." demişlerdir. [1328]

6. Hurma:

Bazı İslâm tabipleri şöyle derler: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- sadece çağla hurma ile kuru hurma yemeyi emretmiş, koruk hurma ile kuru hurma yemeyi emretmemiştir. Çünkü çağla hurma soğuk ve kurudur. Hurma ise sıcak ve rutubetlidir. Her birisinde diğerinin ıslahı vardır. Hurma ile koruğu ise böyle değildir. Çünkü onların her ikisinde de —her ne kadar kuru hurmada daha çok ise de— hararet vardır. Tıp açısından iki sıcağın ya da iki soğuğun bir arada alınması uygun değildir.

Çağla hurmada soğukluk ve kuruluk vardır. Ağza, diş etlerine ve mideye faydalıdır. İçindeki sertlikten dolayı göğse ve ciğerlere iyi gelmez. Midede çok kalır ve gıdası azdır. Üzüm koruğu gibidir. Her ikisi de şişkinlik doğurur, karnı guruldatır. Özellikle de üzerlerine su içildiği zaman bu iyice artar. Zararları hurma ile veya bal ve kaymakla giderilir. [1329]

7. Koruk Hurma:

•Sahih'te sabit olduğu üzere, Ebu'l-Heysem b. Teyyihân, kendisine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile Hz. Ebu Bekir ve Ömer misafir olduklarında, onlara bir hurma salkımı getirdi —ki onda koruk, kuru ve olgun hurmalar vardı— Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona: "Bize olgunlarından toplasaydın ya!" buyurdu. Ev sahibi zat: "Ya Rasûlallah; istedim ki hem koruğundan, hem olgunundan istediğinizi yiyesiniz." dedi. [1330]

Koruk hurma, kurudur, kuruluğu hararetinden daha çoktur. Rutubeti emer, mideyi temizler, karnı tutar, diş etlerine ve ağza fayda verir. En faydalısı da yumuşak ve tatlı olanıdır. Koruk ya da çağla hurmanın çok yenmesi içeride tıkanıklığa sebep olur. [1331]

1328 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/20.
1329 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/21.
1330 Tirmizî, 2370; Müslim, 2038. Senedi hasendir.
1331 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/21-22.

8. Yumurta:

Kanun sahibi şöyle der: "Yumurtanın sarısı sıcak ve rutubetlidir, güzel ve sıhhatli kan üretir, kolay gıda verir. Rafadan olduğu zaman mideden çabuk intikal eder." Başka birisi ise şöyle der: Yumurtanın sarısı elemi teskin eder, boğazı ve ciğer borusunu temizler. Boğaza, öksürüğe, ciğer, böbrek ve mesane yaralarına iyi gelir. Özellikle de tatlı badem yağı ile birlikte alındığı zaman sertliği giderir; göğüste olan şeyi olgunlaştırır, onu yumuşatır, boğazın sertliğini giderir.

Beyazı, sıcak şişme bulunan göze damlatıldığı zaman, onu serinletir ve ağrıyı teskin eder. Ateş yanıklarına sürülür. Yanmaya maruz kalan yerlere sürüldüğü zaman yakmasına imkân vermez. Ağrıyan yere sürüldüğünde güneş yakmasını önler. Kendir ağacı zamkı ile karıştırılıp alına sürüldüğü zaman nezleye iyi gelir.

Kanun sahibi, yumurtayı kalp ilaçları arasında zikretmiş ve sonra şöyle demiştir: Her ne kadar o mutlak anlamda bir ilaç değilse de, gerçekten sarısının kalbi takviyede büyük etkisi vardır. Sarı, çabuk kana dönüşür, posası çok azdır, ondan oluşan kan, kalbi besleyen kanla mütecanis ve hafiftir, ona doğru süratle atılır. Bu yüzden yumurta insan sağlığını bozacak hastalıklara karşı en uygun telafi edici bir gıda olmaktadır. [1332]

9. Soğan:

● Sahîhayn'da mevcut bir hadiste de: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- soğan yiyeni mescidden men etmiştir." denilmektedir.[1333]

Açıklama:

Soğan üçüncü derecede hararetlidir. Onda fazla bir rutubet vardır. Su değişimi için faydalıdır. Zehir kokusunu giderir, iştahı açar, mideyi güçlendirir, şehveti harekete geçirir. Meniyi artırır, rengi güzelleştirir, balgamı keser, mideyi temizler. Tohumu ciltte ortaya çıkan alacalıkları (behak) giderir, saç döken derdi onunla oğulduğunda, gerçekten güzel fayda verir. Tuzla birlikte sivilceleri giderir. Müshil ilacı içen kimse, soğanı kokladığı zaman, kusmasını ve içerisinin yükselmesini önler, o ilacın kokusunu giderir. Suyu burna çekildiği zaman, kafayı temizler. Az işitme, kulak çınlaması ve cerahat sebebiyle kulağa giren suyu çıkartmak için kulağa damlatılır. Tohumu balla birlikte gözün beyazına çekildiği zaman, gözden akan su için fayda verir. Pişirilince bol gıdalı bir besin olur ve sarılık, öksürük, göğüs darlığı için faydalı olur. Sidik söktürür, tabiatı yumuşatır. Kuduz olmayan köpek ısırıklarına, sedef otu ve tuzla birlikte soğan suyu damlatıldığında iyi gelir. Buna tahammül edilebildiğinde basurların ağzını açar.

Zararına gelince, yanmaya sebep olur ve başı ağrıtır, şişkinlik yapar, göze iyi gelmez. Çok yenildiğinde unutkanlık doğurur ve aklı ifsad eder. Ağzın kokusunu

1332 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/22.
1333 Buhârî, 70/49; Müslim, 564.

değiştirir. Yanındakilere ve meleklere eziyet verir. Pişirmek suretiyle öldürüldüğü zaman bu zararları ortadan kalkar.

• Sû'nen'de Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- soğan ve sarmısak yiyenlere pişirmek suretiyle onları öldürmelerini emrettiği rivayet edilmiştir. [1334]

Üzerine sedef otu yaprağı çiğnemek kokusunu giderir. [1335]

10. İncir:

Hicaz ve Medine'de incir bulunmadığı için sünnette incirden söz edildiği varid değildir. Çünkü incirin yetiştiği toprak, hurmanın yetiştiği topraktan farklıdır. Ancak, Yüce Allah Kitabı'nda menfaat ve faydalarının çokluğu sebebiyle incire yemin etmiştir. Sahih görüşe göre, yemin edilen şey bildiğimiz incirdir.

İncir sıcaktır. Rutubeti ya da kuruluğunda iki görüş vardır. En kalitelisi beyaz ve olgun kabuklu olanıdır. Böbrek taşlarını ve mesaneyi temizler, zehirlere karşı koruyucudur. Bütün meyvelerden daha gıdalıdır. Boğaz, göğüs ve gırtlak sertliğine iyi gelir. Karaciğeri ve dalağı yıkar, mideden balgamı temizler, bedene iyi bir gıda olur. Ancak çok yenildiği zaman bitlenmeye yol açar.

Kurusu gıda olur ve sinirlere iyi gelir. Ceviz ve bademle çok iyi gider. Galinos: "Bir kimse öldürücü zehir almadan önce, ceviz ve sedef otu[1336] ile birlikte incir yerse, fayda verir ve onu zarardan korur." demiştir.

İncirin et kısmı daha iyidir. Hararetli olanları susatır, tuzlu balgamdan hâsıl olan susuzluğu yatıştırır, müzmin öksürüğe iyi gelir. Sidiği söktürür, Karaciğer ve dalak tıkanıklıklarını açar, böbrek ve mesanelere iyi gelir. Aç karnına, özellikle de badem ve cevizle yenildiği vakit gıda alan kılcal damarların açılmasında müthiş etkisi vardır. Ağır gıdalarla alınması gerçekten kötüdür. Beyaz dut incire yakındır, ancak incirden hem gıdası daha azdır, hem de mideye daha çok zararlıdır. [1337]

11. Arpa Bulamacı:

Daha önce bunun öğütülmüş arpa suyu (bulamacı) olduğu ve faydaları bunun Hicazlılar için normal arpa suyundan daha faydalı olduğu zikredilmişti.[1338]

12. Kar:

• Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Ey Allah'ım! Beni hatalarımdan su ile, kar ile, dolu ile yıka!" diye dua ettiği nakledilmiştir.[1339]

1334 Müslim, 567; Nesâî, 2/43; İbn-i Mace, 3363.

1335 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/22-23.

1336 Sedef otu (sezâb): Yeşil-mavi renkli bir ottur, güçlü bir koku yayar. Yaprakları elips şeklindedir, beneklidir. Temmuz ve Ağustos aylarında açar. Çiçekleri yıldız gibidir, sarı yeş renklidir. Bk. et-Tedavî bi'l-A'şâb, s. 184.

1337 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/24-25.

1338 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/25.

1339 Müslim, 598.

Açıklama:

Bu hadisten şu çıkar: Dert, zıttı ile tedavi edilir. Çünkü hatalar, hararettendir. Yanan şeye ise zıt olarak kar, dolu ve soğuk su vardır. Kirin temizlenmesi hususunda sıcak su daha etkilidir denilemez. Çünkü soğuk su sıcak suyun aksine, yıkanılan şeyi katılaştırır ve güçlendirir. Hatalar iki netice de görülürler: Kirletme ve gevşetme. Arzulanan şey bunların kalbi temizleyecek ve onu güçlendirecek bir şeyle tedavi edilmeleridir. Hadiste işte bu iki mânaya işaret olmak üzere soğuk su, kar ve dolu zikredilmiştir.

Mideye, sinirlere zarar verir. Eğer diş ağrısı aşırı hararetten ise, kar onu teskin eder. [1340]

13. Sarımsak:

Soğana yakındır.

• Hadiste: "O ikisini kim yiyecekse, pişirerek onları öldürsün."[1341] buyrulmuştur.

Bir seferinde Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem-, içerisinde sarımsak olan bir yemek hediye edilmişti. Onu Ebu Eyyub el-Ensarî'ye gönderdi. Ebu Eyyub: "Ya Rasûlallah! Sen ondan hoşlanmıyor ve onu bana gönderiyorsun?" dedi. Hz. Peygamber de ona: " Ben senin münacaatta bulunmadığın kimselerle münacaatta bulunuyorum. (Dolayısıyla sen ye!)." buyurmuşlardır.[1342]

Açıklama:

Sarmısak sıcaktır, dördüncü derecede kurudur, kuvvetli ısı verir ve iyi kurutucudur. Soğuk olanlar ve balgamlı mizaca sahip olanlar, felce tutulmak üzere olanlar için faydalıdır. Meniyi kurutur, tıkanıklıkları açar, yoğun yelleri çözümler, yemeği hazmettirir, susuzluğu keser, karnı bırakır, sidiği söktürür. Haşerat sokmaları ve tüm soğuk şişliklere karşı panzehir yerine geçer. Ezilip de yılanın ya da akrebin soktuğu yere sarıldığı zaman fayda verir ve oradan zehiri emer. Bedeni ısıtır ve hararetini arttırır. Balgamı keser, şişkinliği indirir, boğazı temizler. Çoğu bedenler için sıhhatin koruyuculuğunu sağlar, su değişimine, müzmin öksürüğe

1340 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/25-26.

1341 Müslim, 567; İbn-i Mace, 1014, 3363; Nesâî, 2/43; Ahmed 1/15, 28, 49. İmam Ahmed (4/19) ayrıca, "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şu iki pis ağacı yasakladı. Kim o ikisini yerse mescidimize yaklaşmasın. ", "Eğer mutlaka yiyecekseniz, pişirerek onları öldürünüz. " hadislerini de rivayet eder. Bunlardan maksat soğan ve sarmısaktır. Âlimler, mescid hükmüne bayram namazgahı, cenaze töreni, düğün yemeği gibi genel toplantıları da katmışlardır. Ayrıca, insanlara eza veren ve kötü kokusu bulunan herşeyi soğan ve sarımsak hükmüne katmışlardır. Bazıları ağzı kokan kimseleri, yağlı, kirli paslı işlerde çalışan meslek erbabını, bulaşıcı hastalığa yakalanan kimseleri de aynı hükme dahil etmişlerdir.

1342 Buharî, (Fethu'l-Bârî: 2/282, 283); Müslim, 564 (73), 2053.

iyi gelir. Çiğ olarak, pişirilerek ve kızartılarak yenilir. Soğuktan olan göğüs ağrısına iyi gelir. Boğazda pıhtı varsa onu çıkarır. Ezilip sirke, tuz ve balla karıştırılıp çürük diş üzerine konulduğunda onu dağıtır ve düşürür. Ağrıyan diş üzerine konulduğunda ağrısını teskin eder. İki dirhem kadarı ezilip bal şerbeti ile içildiğinde balgamı söktürür ve kurtları çıkarır. Balla birlikte ciltte meydana gelen beyazlıklara sürüldüğünde iyi gelir.

Zararları: Baş ağrısına sebep olur. Beyin ve gözlere zararlıdır, görmeyi ve şehveti zayıflatır. Susatır, safrayı harekete geçirir, ağız kokusunu bozar ve kötü kokar. Üzerine sedef otu yaprağı çiğnemek kokusunu giderir. [1343]

14. Tirid:

• Sahîhayn'da: "Aişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü, tiridin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir." hadisi vardır.[1344]

Açıklama:

Tirid, aslında mürekkeb ise de, terkibi ekmek ve ettendir. Ekmek azıkların en üstünü, et de katıkların efendisidir. İkisi bir araya geldiğinde, artık bundan daha ötesinde bir arzu yoktur.

Hangisinin daha üstün olduğu tartışmalıdır Doğrusu şudur: Ekmeğe olan ihtiyaç daha çok ve yaygındır, et ise daha önemli ve üstündür. O beden cevherine diğer bütün gıdalardan daha çok benzer, aynı zamanda cennet ehlinin yemeğidir. Yüce Allah; sebze, hıyar (acur), fûm (sarmısak ya da buğday) mercimek ve soğan isteyenlere karşı: *"Hayırlı olanı daha düşük olan şeyle mi değiştirmek istiyorsunuz?"*[1345] buyurmuştur. Seleften pek çoğuna göre ayette geçen "fûm" kelimesi buğday demektir. Bu tefsire göre ayet, etin buğdaydan daha hayırlı olduğu konusunda nasstır. [1346]

15. Hurma Özü:

• Sahîhayn'da Abdullah b. Ömer anlatır:

Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yanında otururken, bir de baktık hurma özü (cümmâr) getirildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber: "Ağaçlar içerisinde bir tanesi vardır ki, müslüman adama benzer, yaprakları düşmez..." buyurdu.[1347]

Açıklama:

Cümmâr, birince derecede soğuktur ve kurudur. Yaraları kapatır. Kanamalara, kanın gitmesine, acı safranın galebesine, kanın galeyanına karşı iyi gelir.

1343 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/26-27.
1344 Buhârî, (Fethu'l-Bârî, 7/83); Müslim, 2446.
1345 Bakara, 2/61.
1346 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/27.
1347 Buharî, 70/42.

Sindirimi zor değildir, kolay gıda verir, yavaş yavaş hazmolunur. Ağacının herşeyi faydalıdır. Fayda ve menfaati çok olduğundan Hz. Peygamber tarafından, müslüman adama benzetilmiştir.[1348]

16. Peynir:

Abdulah b. Ömer'den nakledilir: "Tebük'te Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- peynir getirilmişti. Bir bıçak istedi. Besmele çekti ve kesti." Bunu Ebu Davud rivayet etmiştir.[1349]

Açıklama:

Ashab da Suriye'de ve Irak'ta onu yemişlerdi.

Yaş ve tuzsuz olanı mide için iyidir. Uzuvlardan kolay geçer, şişmanlatır, karnı mutedil bir şekilde yumuşatır. Tuzlu olanı daha az gıdalıdır ve mide için iyi değildir, bağırsaklara eza verir. Eski peynir karnı tutar. Kızartılmış olanı da öyledir. Yaralara iyi gelir ve ishali önler.

Peynir soğuk ve rutubetlidir. Kızartılarak alınırsa, mizaca daha uygun olur. Çünkü ateş onu düzeltir ve dengeler, cevherini yumuşatır, tat ve kokusunu güzelleştirir. Eski ve tuzlu olanı sıcak ve kurudur. Kızartılması durumunda iyileşir, acılığı kırılır. Çünkü ateş, kendisine münasip olan sıcak ve kuru parçaları emer. Tuzlu olanı ise zayıflatır, böbrek ve mesane taşları oluşturur. Mideye iyi gelmez. İnceltici özelliği olan şeylerle karıştırmak daha da kötüdür. Çünkü onun mideye zararlı etkisini arttırır. [1350]

17. Habbetu's-Sevda, N. Sativa, Çörek Otu:

●Sahîhayn'da, Ebu Hureyre'den nakledilir:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bu siyah tohuma önem veriniz. Çünkü o, ölüm hariç her derde devadır." buyurmuştur.[1351]

Gerçekten çok faydaları vardır. Hz. Peygamber'in: "Her derde devadır." sözü, *"Hayır o (rüzgâr), Rabbinin buyruğu ile her şeyi yok eder."*[1352] ayetine benzer. Yok etmeyi, alt üst etmeyi kabul eden her şeyi demektir. Çörek otu her türlü soğuk hastalıklara karşı iyi gelir. Arazi olan sıcak ve kuru hastalıklara da etki eder, azıcık alındığı zaman hızlı etkisi sebebiyle soğuk ve rutubetli hastalıklara ait ilaçların etkisini hızlandırır.

Dolayısıyla sıcak özellik gösteren hastalıklarda ilaç olarak yine sıcak bir nesnenin kullanılması uzak bulunmamalıdır. Bu durum birçok ilaçta vardır. Meselâ

1348 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/27-28.
1349 Ebu Davud, 3819. isnadı hasendir.
1350 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/28.
1351 Buhârî, 76/7; Müslim, 2215.
1352 Ahkâf, 46/25.

göz ağrısı (remed) için terkip yapılan enzeru[1353] ve beraberinde şeker vb. gibi sıcak olan maddelerden meydana gelen ilaç gibi. Remed, tabiplerin ittifakı ile sıcak bir derttir. Yine son derece sıcak olan kükürtün (kibrit) uyuza olan faydası da böyledir.

Çörek otu üçüncü derecede sıcak ve kurudur. Şişkinliği giderir. Tenyayı düşürür. Barasa (alaca hastalığı), her dört günde bir tutan hummalara, balgam hastalığına iyi gelir. Tıkanıklıkları açar, yelleri çözümler, midenin ıslaklık ve rutubetini kurutur. Öğütülüp balla yoğrulur ve sıcak su ile devamlı içilirse böbrek ve mesanedeki taşları eritir; sidiği, hayız kanını söktürür, memeye süt gelir. Sirke ile ısıtılır ve karına sürülürse tenyayı öldürür. Yaş ya da pişirilmiş Ebu Cehil karpuzunun suyu ile yoğrulduğunda, kurtların çıkarılmasındaki etkisi daha güçlü olur. O, temizleyici, kesici ve çözümleyici özellik arz eder. Soğuk olan zûkkam hastalığına (soğuk algınlığı), öğütülüp bir bez parçası içine konulup devamlı koklandığı zaman şifa verir ve onu giderir.

Yağı; deri kavlamasına (sedef hastalığı), sivilce ve benlere iyi gelir. Bir miskal kadarı su ile içildiği zaman nefes darlığına ve hızlı soluma derdine fayda verir. Yedi tanesi bir kadının sütü içerisinde ıslatılır ve onu sanlık hastası burnuna çekerse çok fayda verir.

Sirke ile pişirilir ve gargara edilirse soğuktan olan diş ağrılarına iyi gelir. Ezilerek burna çekildiğinde, gözde ânz olan akma başlangıcında faydalıdır. Sirke ile birlikte sargı yapılırsa, sivilce ve kabarcıkları, yaralı uyuzu söker atar. Müzmin balgamlı şişlikleri, katı şişlikleri çözer. Yağı buruna çekildiğinde yüz felcine iyi gelir. Yarım ilâ bir mıskal arasında içildiğinde böcek sokmalarına fayda verir. İyice öğütülür ve yeşil tohum (butum ağacının tohumu, beneviş) yağı ile karıştırılır ve kulağa üç damla damlatılırsa, sonradan olan üşütme, gaz ve tıkanıklıklara iyi gelir.

Önce kaynatılır, sonra iyice öğütülür ve zeytinyağına bırakılır, sonra buruna üç ya da dört damla damlatılırsa, çok hapşırtan soğuk algınlığına fayda verir.

Yakılıp susam ya da kına yağı ile eritilmiş muma katılır ve bacaklar önce sirke ile yıkandıktan sonra oradaki mevcut yaralara haricen sürülürse fayda verir ve yaraları iyileştirir.

Sirke ile ezilir ve ciltteki alaca hastalığına ve siyah beneklere, "h'azâze" denilen bulaşıcı müzmin ve bazen de öldürücü cilt hastalığının bulunduğu yerlere sürüldüğünde faydası görülür ve iyileştirir.

İyice öğütülür ve her gün soğuk su ile iki dirhem kuru olarak alınırsa, kuduz bir köpeğin ısırdığı kimseye henüz sudan korkma dönemi başlamadan önce, fevkalâde netice sağlar ve onu helâktan kurtarır. Yağı buruna çekildiğinde, felce

1353 Enzerut: Bir dikenli ağacın zamkıdır. Kızıl ve ak renklidir.

ve aşırı soğuktan meydana gelen "kûzaz" (kurulma) hastalığına iyi gelir, onların sebeplerini ortadan kaldırır. Onunla tütsü yapıldığında haşeratı kovar.

Enzerût (zamk) su ile eritilir ve halkanın içine sürülür, sonra da üzerine çörek otu ekilirse, basurlara karşı çok faydalı bir ilaç olur. Faydaları zikrettiğimizden kat kat fazladır. Şerbet iki dirhem olacaktır. Bazıları fazla sürüldüğünde öldürücü olabileceği kanaatindedirler. [1354]

18. Ekmek:

• Sahîhayn 'da sabit olan bir hadiste Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet gününde yer bir çörek olacak. Onu Cebbar, kendi eli ile sizden birinizin seferde çöreğini elden ele çevirdiği gibi, cennetliklere ikram olmak üzere çevirecektir." [1355]

Açıklama:

Ekmek nevilerinin en iyi ve kalitelisi, mayalanmış ve iyi yoğrulmuş olanıdır. En iyi sınıfı tandır ekmeğidir. Sonra fırın ekmeği, sonra da üçüncü mertebede küle gömülerek pişirileni gelir. En kalitelisi yeni undan yapılanıdır.

En fazla gıdalısı, buğday özünden yapılan ekmektir. Kepeği az olduğu için en yavaş hazmedilen de bu türdür. Sonra kepeği alınmış buğday ekmeği, daha sonra da, iri undan yapılmış ekmek gelir.

Yenilmesi için en uygun vakit, pişirildiği günün akşamıdır. Ekmeğin yumuşağı, daha çok yumuşatıcı, gıda vericidir; mideden daha çabuk intikal eder. Kuru ekmek ise bunun aksinedir.

Buğday ekmeği, ikinci derecenin ortasında sıcaktır, rutubet ve kuruluk konusunda itidale yakındır. Ateşin kuruttuğu ekmeklerde kuruluk, zıddında da rutubet daha galiptir.

Buğday ekmeğinin bir özelliği de çabuk şişmanlatmasıdır. Kadayıf ekmeği yoğun bir karışım oluşturur. Kırıntı ekmek şişiricidir ve hazmı yavaştır. [1356]

19. Sirke:

• Müslim, Sahih'inde Cabir b. Abdillah'tan -radıyallâhu anh- rivayet eder:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ailesinden katık ister. Onlar da: "Sirkeden başka yanımızda bir şey yok." derler. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onu ister, yemeye başlar ve: "Sirke ne güzel katıktır, sirke ne güzel katıktır!" buyurur. [1357]

1354 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/28-30.
1355 Buharî, 81/44; Müslim, 2792.
1356 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/33-34.
1357 Müslim, 2052.

Açıklama:

Sirke harareti ve soğukluktan mürekkeptir. Soğukluk özelliği daha galiptir. Üçüncü derecede kuru ve güçlü kurutucudur. Maddelerin akışmasını önler, tabiatı iyileştirir. Şaraptan dönüştürülen sirke yanan mideye iyi gelir, safrayı bastırır, öldürücü ilaçların zararlarını bertaraf eder. İçerde çöken süt ve kanı çözer, dalağa fayda verir, mideyi tabaklar, karnı tutar, susuzluğu keser. Meydana gelmek üzere olan şişliklere engel olur, hazmı kolaylaştırır, balgama karşı durur, kaba yiyecekleri yumuşatır, kanı inceltir.

Tuzla içildiği zaman, öldürücü mantar yenilmesine karşı fayda sağlar. Yudumlandığında, damak köküne yapışan pıhtıyı keser, sıcak halde gargara yapıldığında diş ağrılarına iyi gelir ve diş etlerini güçlendirir.

Sürüldüğünde tırnak iltihabına, karıncalanmaya (ısırgı) ve sıcak özellikli şişliklere, ateş yanığına faydalı olur. İştahı açar, mideyi iyileştirir. Gençlere ve yazın sıcak ülke sakinlerine elverişlidir. [1358]

20. Yağ:

• Tirmizî, eş-Şemail'de Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- başını çok yağlardı. Sakalını sık sık tarardı. Başını çok örterdi. Elbisesi sanki yağcı elbisesi gibiydi."[1359]

Açıklama:

Yağ, vücudun gözeneklerini tıkar ve içeri girecek şeyleri önler. Sıcak su ile yıkandıktan sonra kullanıldığında, bedeni güzelleştirir ve rutubetlendirir. Saça sürüldüğünde güzelleştirir ve saçı uzatır. Kızamığa iyi gelir ve çoğu afetleri önler.

• Tirmizî'de Ebu Hureyre Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- ref ederek şöyle demiştir: "Zeytinyağı yiyiniz ve onunla yağlanınız."[1360]

Açıklama:

Hicaz ve benzeri sıcak ülkelerde yağ, koruyucu hekimlik ve bedenin düzeltilmesinde başvurulacak en önemli yollardan birisidir. Yağlanmak onlar için zarurî gibi bir şeydir. Soğuk ülkelere gelince, orada yaşayanlar böyle bir ihtiyacı duymazlar. Başta ısrarla kullanmak göze zararlıdır.

Basit yağlardan en faydalısı sıra ile zeytinyağı, tereyağı ve susam yağıdır.

1358 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/34-35.

1359 Tirmizî, Şemail, no: 32. Senedinde er-Rebî b. Sabih ve Yezid er-Rakkâşî vardır. Her ikisi de zayıftır.

1360 Tirmizî, 1835; Ahmed, 3/497; Dârimî, 2/102. Senedinde Şamlı Atâ vardır. Onu İbn Hibbân'dan başkası sika bulmaz. Ancak hadisin şahitleri vardır: Bk. Tirmizî, 1852; İbn Mâce, 3319; Hâkim, 2/122.

Mürekkep yağlara gelince, bunlardan bir kısmı soğuk ve rutubetlidir. Menekşe yağı gibi. Bu yağ, sıcak özellikli baş ağrılarına iyi gelir. Uyuyamayanları uyutur, beyni (dimağı) rutubetlendirir. [1361]

Yanıklara, kuruluğun galebe çalmasına iyi gelir, uyuzlu yerlere, kuru kaşıntılı cilt tahrişlerine sürülürse fayda görülür. Mafsalların hareketini kolaylaştırır. Yazın, sıcak özellik arzeden mizaç sahiplerine uygun gelir. Hakkında iki uydurma, asılsız hadis vardır. Birisi: "Menekşe yağının diğer yağlara olan üstünlüğü, benim diğer insanlara üstünlüğüm gibidir." şeklindedir. Diğeri ise "Menekşe yağının diğer yağlara olan üstünlüğü, İslâm'ın diğer dinlere olan üstünlüğü gibidir."

Mürekkep yağlardan bir kısmı da sıcak ve rutubetlidir. Ban otu (sorgun) yağı gibi. Bu yağ, çiçeğinden değil de fıstık gibi kirli beyaz, çok yağlı tohumdan alınır. Sinirlerin sertliğine fayda verir ve onları yumuşatır. Bereş, nemeş, kelef (çiğit), behak adı verilen ciltteki çillik, leke ve beneklere iyi gelir. Yoğun balgamı söktürür. Kuru mizaçlı damarları yumuşatır, sinirleri ısıtır.

Bu yağın faydalarından olmak üzere şunları söyleyebiliriz: Dişleri cilalar, onlara bir güzellik kazandırır, diş sararmalarını giderir, yüze ve diğer harici organlara sürülürse, cild çatlayıp yarılmaz. Don ve edeb yerine vb. sürüldüğünde, böbrek üşütmelerine ve sidik damlamasına karşı fayda görülür. [1362]

21. Yaş Olgun Hurma:

Yüce Allah (c.c.) Hz. Meryem'e hitaben: *"Hurma ağacını kendine doğru silkele, üstüne taze olgun hurma (rutab) dökülsün. Ye iç; gözün aydın olsun..."*[1363] buyurmuştur.

• Sahihayn'da. Abdullah b. Cafer'in: "Rasûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- acurla birlikte yaş olgun hurma yerken gördüm." dediği rivayeti yer almaktadır.[1364]

• Ebu Davud'un Sünen 'inde ise Enes'den şöyle rivayet edilmektedir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- namazdan önce birkaç yaş olgun hurma ile iftar ederdi. Eğer yaş hurma olmazsa kuru hurmalarla orucunu açardı. Eğer kuru hurma da yoksa birkaç yudum su içerdi.[1365]

Açıklama:

Yaş olgun hurma suların özelliğini gösterir; sıcak ve rutubetlidir. Soğuk mizaçlı mideyi güçlendirir ve ona iyi gelir. Cima arzusunu artırır, bedeni geliştirir. Soğuk mizaç sahiplerine uygun düşer ve çok gıda verir.

1361 İbn Kayyim'in el-Menâr'ul-Münif adlı eserine bakınız, s. 54; el-Fevâidu'l-Mecmûa, s. 165, 196.

1362 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/36-37.

1363 Meryem, 19/25.

1364 Buhârî, 70/39; Müslim, 2043.

1365 Ebu Davud, 2356; Tirmizî, 696; Ahmed, 3/164. İsnadı sahihtir.

Gerek Medine ahalisi ve gerekse hurma yetişen diğer bölgelerde yaşayanlar için en fazla uygunluk gösteren bir meyvedir ve beden için en faydasıdır. Alışkın olmayan kimselerde ise vücutta kokuşmaya yol açar, iyi olmayan bir kan oluşturur: biraz fazla yemişse baş ağrısı ve kara safraya sebep olur, dişlerine eza verir. Yatıştırılması seknecîn[1366]ve benzeri bir meşrubatladır.

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yaş olgun hurma ile, yoksa kuru hurma ile, o da yoksa su ile iftar etmesinde çok ince sıhhî bir tedbir bulunmaktadır. Şöyle ki: Oruç mideyi gıdadan arındırır. Ciğer, cezbedip duyu ve organlara göndereceği şeyleri orada bulamaz. Tatlı, karaciğere en çabuk ulaşan yiyecektir ve onun en çok aradığı şeydir. Özellikle de yaş olursa kabul oranı daha da artar. Böylece hem karaciğer, hem de diğer organlar faydalanırlar. Eğer yaş hurma yoksa kuru hurma, tatlı oluşu ve besleyici gücü ile ikinci sırada yer alır. O da yoksa alınacak birkaç yudum su midenin yanmasını ve orucun hararetini söndürür. Böylece mide yemek için uyanır ve iştahla onu alır. [1367]

22. Reyhan

Yüce Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de reyhandan söz etmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Eğer ölen o kişi gözdelerden ise, rahatlık, reyhan ve nimet cenneti onundur."[1368]

"Orada meyveler, salkım hurma ağaçları, kabuklu taneler, güzel kokulu otlar (reyhan) vardır."[1369]

Sahih-i Müslim'de ise Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Kendisine reyhan ikramında bulunulan kimse onu çevirmesin; çünkü o, hem taşıması hafiftir hem de güzel kokuludur."[1370] buyurmuşlardır.

Açıklama:

Üzerine konduğunda sidik yollarındaki şişmeleri iyileştirir. Taze iken yaprakları inceltilir ve sirke ile dövülür başa konulursa, burun kanamasını keser. Kuru yaprakları ufalanır ve rutubetli yaralara ekildiğinde fayda verir. Lapası sargı yapıldığı zaman zayıf organları güçlendirir. Tırnak iltihabına (dolama) iyi gelir. Sivilce, kabarcık ile el ve ayaklardaki yaralara ekildiği zaman faydalı olur.

Beden onunla ovulduğunda teri keser, fazla rutubetleri emer, koltuk altı kokusunu giderir. Su ile kaynatılır ve içerisine oturulursa makat ve rahim çıkmalarına, mafsallardaki gevşemelere iyi gelir. Kaynamayan kemik kırıkları üzerine döküldüğünde fayda verir.

1366 Ekşiyle tatlı karışımı bir meşrubat.
1367 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/40.
1368 Vakıa, 56/88.
1369 Rahman, 55/11-12.
1370 Müslim, 2253; Ebu Davud, 4172; Nesâî, 8/189.

Kafadaki kepekleri, rutubetli yaraları, kabarcıkları arındırır, temizler, dökülen saçları tutar ve siyahlaştırır. Yaprağı inceltilip üzerine az bir su dökülür ve birazcık zeytinyağı veya gülyağı karıştırılır ve sargı yapılırsa; rutubetli yaralara, karıncalanmaya (ısırgı), kızıla, akut şişliklere, kurdeşene, basurlara elverişli gelir.

Tohumu, göğüs ve akciğerde meydana gelen kanamalara fayda verir. Mideyi tabaklar. Temizleyici olduğu için göğse ve akciğerlere zararlı değildir. Öksürükle beraber olan karın gitmelerine fayda verici bir özelliği vardır. Bu durum ilaçlarda nadirdir. Sidiği söktürür, mesane yanmalarına, haşerat ısırmalarına, akrep sokmalarına iyi gelir. Kökü ile diş kurcalamak zararlıdır, sakınılmalıdır. [1371]

23. Nar:

Yüce Allah (c.c.) nardan, *"İkisinde (cennet) de her türlü meyvalıklar ve nar ağaçları vardır."*[1372] ayetinde söz etmiştir.

Açıklama:

Narın tatlısı sıcak ve rutubetli özellik arz eder, mide için iyidir, içerisindeki şeffaf tutuculuk özelliği ile onu güçlendirir. Boğaza, göğse, akciğerlere fayda verir, öksürüğe iyi gelir. Suyu karnı yumuşatır. Bedene kolay bir gıda verir. İnce ve şeffaf olduğu için çabuk çözülür ve midede hafif bir hararet ve gaz meydana getirir. Bu yüzden şehvete yardımcı olur ve hummalılara iyi gelmez. Tuhaf bir özelliği de ekmekle yenildiğinde onu bozulmaktan engellemesidir.

Ekşisi soğuk ve kuru, tutucu ve latif bir özellik arzeder. Yanan midelere iyi gelir. Diğer narlardan daha iyi şekilde sidiği söktürür, safrayı teskin eder, ishali keser, kusmayı engeller, dışkıyı yumuşatır.

Karaciğer hararetini söndürür, azaları güçlendirir, safradan kaynaklanan hafakanlara, kalbe ve mide ağzına arız olan ağrılara iyi gelir, mideyi güçlendirir, oradaki artıkları defeder, safrayı ve kanı söndürür.

Suyu, içindeki zarı ile çıkarılıp birazcık bal ile merhem gibi oluncaya kadar pişirildiğinde, onunla göze sürme çekilirse gözdeki sarılığı keser ve oradaki kaba rutubetleri arındırır; diş etlerine sürüldüğü zaman ona arız olan yıpranmalara karşı iyi gelir. Tatlı narla ekşi narın zarları ile birlikte sular: çıkarılıp alındığında karnı bırakır ve kokuşmuş, acı rutubetleri indirir, uzun ve gün aşırı gelen hummalara karşı fayda verir.

Ekşi nara gelince, hem özellik hem de etkisi bakımından diğer iki nevin ortasında yer alır; fakat hafif ekşi nar özelliğine doğru meyli vardır. Nar çekirdeği bal ile birlikte tırnak iltihabına (dolama) ve pis (inatçı) yaralara sürülür. Narçiçeği cerahatli yaralar için kullanılır. Her sene üç narçiçeği yutar kimse, o sene için göz ağrısından emin olur. [1373]

1371 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/41-42.
1372 Rahman, 55/68.
1373 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/42-43.

24. Zeytinyağı:

Kur'an'da şöyle geçer: "*...Bu ne yalnız doğuda ne de yalnız batıda bulunan bereketli zeytin ağacından yakılır.*"[1374]

• Tirmizî ve İbn Mâce'de Ebu Hureyre hadisinde Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurur:

"Zeytinyağı yiyiniz ve onunla yağlanınız. Çünkü o bereketli (mübarek) bir ağaçtandır. "

Beyhakî ve yine İbn Mâce'de İbn Ömer'den Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem-:

'Zeytinyağını katık edininiz ve onunla yağlanınız. Çünkü o mübarek (bereketli) bir ağaçtandır."[1375] buyurduğu nakledilir.

Açıklama:

Zeytinyağı birinci derecede sıcak ve rutubetli özellik arzeder. "O kurudur." diyenler hata etmişlerdir. Zeytinyağı elde edildiği zeytine göre değişik özellik arzeder. Olgun zeytinden elde edileni, en iyisi ve kalitelisidir. Henüz ham olan zeytinlerden elde edilen zeytinyağında, soğukluk ve kuruluk özelliği vardır. Kırmızı zeytinden elde edileni ise, ikisi arası bir özellik arzeder. Siyah zeytinden olanı itidalli olarak ısıtır ve rutubet verir, zehirlere karşı fayda verir, karnı bırakır, solucanı düşürür. Eskisi yenisinden hem ısıtma hem de çözücü özellik arz etme bakımından daha şiddetlidir. Su ile çıkarılan zeytinyağı daha az hararetli, daha hoş ve daha faydalıdır. Bütün nevileri cildi yumuşatır ve saçın ağarmasını yavaşlatır.

Tuzlu zeytin suyu, ateş yanıklarının kabarmasını önler, diş etlerini güçlendirir. Zeytin yaprağı kızıla, ısırgıya (karıncalanma), kirli yaralara, kızamığa iyi gelir ve teri önler. Zeytinin faydaları bu zikrettiklerimizden kat kat fazladır.[1376]

25. Kaymak:

• Ebu Davud, Büsr es-Sülemî'nin iki oğlunun şöyle dediklerini rivayet eder: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bize teşrif buyurdular. Kendilerine kaymak ve hurma ikram ettik. Kendileri kaymak ve hurmayı severdi."[1377]

Açıklama:

Kaymak sıcak ve rutubetli özellik arzeder. Pek çok faydaları vardır. Olgunlaştırma, çözümleme bunlardandır. Kulakların yanlarında, sidik kanallarında meydana gelen şişliklere, ağız şişliklerine, kadın ve çocuklarda görülen diğer şiş-

1374 Nûr, 24/35.

1375 Musannef, 19568; İbn-i Mace, 3319. Râvileri sikadır. Hâkim (4/122) onu sahih kabul etmiş, Zehebî de ona katılmıştır. Ayrıca şahidi için bk. Mecmau'z-Zevâid, 5/43.

1376 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/43-44.

1377 Ebu Davud, 3837; İbn Mâce, 3334. İsnadı sahihtir.

liklerde yalnız başına kullanılır ve onları iyileştirir. Yalamak suretiyle alındığında akciğerde meydana gelen kanamalara fayda verir ve orada arız olan şişlikleri olgunlaştırır.

Kaymak; tabiatı, sinirleri ve kara safra ve balgamdan arız olan katı şişlikleri yumuşatıcı özellik arzeder, bedende meydana gelen kuruluğa iyi gelir, çocukların çenelerine sürüldüğünde dişlerinin bitmesine ve çıkmasına yardımcı olur. Soğukluk ve kuruluktan meydana gelen öksürüklere faydalıdır. Bedende olan temreği ve sertlikleri giderir, tabiatı yumuşatır; ancak yemek iştahını zayıflatır. Ağırlığı bal ya da hurma gibi tatlı bir şeyle giderilebilir. Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- onu hurma ile birlikte yemesi hikmetsiz değildir ve her birini diğeri ile ıslah etme gibi ince bir tıbbî tedbir mahiyeti arz etmektedir. [1378]

26. Kuru Üzüm:

Kuru üzümün yirmi birinci derecede sıcak ve rutubetlidir, çekirdeği soğuk ve kurudur. Elde edildiği yaş üzümün özelliğini gösterir. Tatlı olanı sıcak, ekşi olanı tutucu ve soğuktur. Beyaz olanı diğerlerinden daha tutucu dur. Etli kısmı yenildiğinde akciğer borusuna iyi gelir ve öksürüğe, böbrek ve mesane ağrılarına karşı faydalıdır, mideyi kuvvetlendirir ve karnı yumuşatır.

Tatlı etli kısmı, yaş üzümden daha çok gıdalıdır. Kuru incir ayarında değildir. Olgunlaştırıcı, hazmettirici, (artık besinleri midede) tutucu, itidalle çözümleyici özellikleri vardır. Genel olarak mide, karaciğer ve dalağı güçlendirir; boğaz, göğüs, akciğer, böbrek ve mesane ağrılarına iyi gelir. En uygum çekirdeksiz yemektir.

Elverişli bir gıda verir, kuru hurmanın yaptığı gibi tıkanıklık yapmaz. Çekirdeği ile birlikte yendiğinde mide, karaciğer ve dalak için daha yararlı olur. Etli kısmı oynayan tırnakların üzerine yapıştırıldığı zaman, sökülmesini hızlandırır.

Tatlı ve çekirdeksiz olanı rutubet ve balgamlı kimselere yararlıdır; karaciğeri geliştirir ve içerdiği özellikleriyle ona fayda verir.

Hafızaya faydası vardır. Zührî şöyle der:"Kim hâdis ezberlemek istiyorsa, kuru üzüm yesin." Mansur, dedesi Abdullah b. Abbas'ın: "Kuru üzümün çekirdeği dert, etli kısmı devadır." dediğini zikrederdi. [1379]

27. Zencefil:

Kur'an'da: "*Orada zencefil karışık bir tasla içirilirler.*"[1380] ayetinde zikri geçer.

• Ebu Nuaym, Tibbu'n-Nebevî adlı kitabında şu hadisi nakleder: Ebu Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh- şöyle anlatır: "Rum (Bizans) meliki Hz. Peygamber'e

1378 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/44-45.
1379 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/45-46.
1380 İnsân, 76/17.

sallallâhu aleyhi vesellem- bir çömlek zencefil hediye etmişti. Herkese ondan bir parça yedirdi. Bana da bir parça yedirdi." [1381]

Açıklama:

Zencefil ikinci derecede sıcak, birinci derecede rutubetli özellik arzeder. Isı verir ve yemeğin hazmına yardımcı olur, karnı itidalli biçimde yumuşatır. Soğuk ve rutubetten arız olan karaciğer tıkanıklıklarına karşı iyi gelir, yenilmek ya da göze sürme çekmek suretiyle görmede meydana gelen kararmaya karşı faydalıdır, cimaya karşı yardımcı olur, bağırsaklarda ve midede ârız olan yoğun yelleri çözümler.

Genel olarak zencefil, soğuk mizaç arzeden karaciğer ve mideye uygun gelir. Sıcak su ile iki dirhem kadarı şekerle birlikte alındığında, yapışkan ve köpüklü artıktan ishal yolu ile dışarı atar. Balgamı çözümleyen ve eriten macunların içerisine katılır.

Mayhoşumsu olanı sıcak ve kuru özelliktedir. Cimaya heyecan verir, meniyi arttırır, mide ve karaciğeri ısıtır, alınan şeyin afiyetle boğazdan inmesine yardımcı olur, bedene galib olan balgamı emer, hafızayı güçlendirir, karaciğer ve mide üşütmelerine uygunluk arzeder, meyve yemekten doğan mide ıslaklığını giderir, ağız kokusunu güzelleştirir, soğuk ve kaba yiyeceklerin zararı onunla giderilir. [1382]

28. Ayva:

• Hadisi Nesâî başka bir senetle şöyle rivayet etmiştir:

Hz. Peygamber'in yanına geldim. Ashabından bir cemaat içerisinde bulunuyordu ve elinde çevirdiği bir ayva vardı. Huzuruna oturunca onu bana yuvarladı ve sonra "Ey Ebu Zer! Al bunu. Çünkü o kalbi güçlendirir, nefsi ferahlatır, göğüsteki tasayı giderir." buyurdu.[1383]

Açıklama:

Ayva hakkında daha başka hadisler de rivayet edilmiştir. İçlerinde en iyisi budur. Diğerleri sahih değildir.

Ayva soğuk ve kuru özellik arzeder. Bu da tadının değişikliği ile farklılık arzeder. Hepsi de soğuk ve tutucudur, mide için iyidir. Tatlı olanı daha az soğuk ve kurudur ve itidale meyillidir. Ekşi olanı tutuculuk, kuruluk ve soğukluk bakımından daha şiddetlidir. Hepsi de susuzluğu ve kusmayı teskin eder; sidiği söktürür, tabiatı eski haline getirir, bağırsak yaralarına ve kanamalara, karın geçmesine iyi gelir; kusmaya karşı faydalıdır. Yemekten sonra alındığı zaman buharların yükselmesini engeller. Dallarının ve yapraklarının yıkanan kavı aynen tutya etkisi gösterir.

1381 Mu'cemul Kebir- Taberani, 2416

1382 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/46.

1383 Taberani, Mu'cemul kebir, 219

Yemekten önce alındığında, midedeki artıkları tutar, yemek sonrasında alındığı zaman da, tabiatı yumuşatır, posaların mideden indirilmesini hızlandırır, fazla yemek sinirlere zararlıdır, kulunca sebep olur, midede meydana gelen safrayı söndürür.

Huşunetinden dolayı kızartılırsa daha az ve hafif olur. Ortası oyulur, çekirdeği çıkarılır ve içine bal konulur, etrafı hamurla sıvanır ve sıcak küle gömülürse, çok güzel fayda verir. En iyisi kızartılarak ya da bal ile pişirilerek yenilenidir. Çekirdeği boğaz sertliğine, akciğer borusuna ve pek çok hastalıklara iyi gelir. Yağı terlemeyi önler, mideyi güçlendirir. Terbiye edilmişi mide ve karaciğeri kuvvetlendirir, kalbi destekler ve insanı ferahlatır. [1384]

29. Misvak:

● Sahihayn 'da Peygamber Efendimiz şöyle buyururlar:

"Eğer ümmetime zahmet vermemiş olsaydım, her namaz sırasında misvak kullanmalarını emrederdim. "[1385]

● Yine Sahîhayn'da: Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gece kalktığında ağzını misvakla temizlediği rivayet edilir.[1386]

● Buharî'nin talîk yolu ile aldığı bir hadiste Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Misvak ağzı temizleyici, Rabbi razı edicidir."[1387]

● Sahih-i Müslim'de, eve girdiğinde Efendimiz'in ilk iş olarak ağzını misvakladığı belirtilir.[1388]

● Misvak konusunda hadisler çoktur. Sahih bir hadiste Efendimiz'in ölümü sırasında Abdurrahman b. Ebî Bekr'in misvakı ile ağzını temizlediği bildirilmiştir.[1389]

● Yine Efendimiz'in: "Misvak hakkında size çok (öğüt) verdim. "[1390] buyurduğu sahih olarak sabittir.

Açıklama:

Misvak olarak kullanılmaya en uygun bitki, "erak" ve benzeri ağaçlardır. Rastgele ağaçlardan misvak edinilmemelidir; çünkü zehirli olabilir. Kullanımın-

1384 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/47-48.
1385 Buhârî ; Müslim, 255.
1386 Buharî, 11/8, Müslim, 252.
1387 Buhârî, 30/27 (muallak olarak); Şafiî, 1/27; Ahmed, 6/47, 62, 124, 126, 238; Nesâî, 1/10; Dârimî, 1/174 (mevsûl olarak) rivayet etmişlerdir. İsnadı sahihtir. Aynca bk. îbn Hibbân, 143. Hadisin şahidi için bk. Ahmed 1/3, 10; İbn Mâce, 289.
1388 Müslim, 253.
1389 Buhârî, (Fethu'l-Bârî, 8/106)
1390 Buhârî, 11/8.

da orta yol tutulmalıdır. Aşırı kullanımı durumunda dişlerin mine tabakasına, cilasına zarar verebilir ve mideden yükselen buharların, kirlerin oralara yuvalanmasına imkân verilmiş olabilir. İtidalli kullanıldığı takdirde dişleri cilalar, parlatır, diş köklerini pekiştirir, dili açar, dişlerdeki kireçlenme ve sararmayı önler, ağız kokusunu güzelleştirir, dimağı arındırır, iştahı açar.

En iyi kullanma yolu gül suyu ile ıslatılarak kullanmaktır ve ceviz ağacının köklerinden elde edilenidir.

Misvakın pek çok faydaları vardır: Ağzı temizler, diş etlerini pekiştirir, balgamı keser, görmeyi güçlendirir, diş sararmasını giderir, mideyi düzene sokar, sesi arındırır, hazmı kolaylaştırır, konuşmayı kolaylaştırır, okumak, zikretmek, namaz kılmak için zindelik verir, uykuyu düzene sokar. Rabbi razı kılar, melekleri hoşnut eder, sevap hanesini çoğaltır.

Her vakitte kullanmak müstehaptır. Namaz ve abdest sırasında, uykudan uyanınca, ağız kokusu değiştiğinde kullanmak müekked sünnettir. Hakkındaki hadisler umumî olduğu için hem oruçlu hem oruçsuz herkes için ve her vakitte kullanılması müstehaptır. Hem oruçlunun da ona ihtiyacı vardır. Çünkü o Allah'ı razı kılar. Allah'ın rızasını oruçlu iken talep, oruçsuz durumdan daha fazla olur. Yine o, ağız için bir temizliktir, oruçlunun temizliği ise en faziletli amellerindendir.

• Buhari, îbn Ömer'in: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hem günün evvelinde hem de sonunda misvak kullanırdı." dediğini nakleder. [1391]

Açıklama:

Bütün âlimler, gerek vacip gerekse müstehap oruç tutan kimsenin gargara (mazmaza) yapabileceğinde icma halindedirler. Gargara, misvak kullanmaktan daha ileri bir iştir. Yüce Allah kendisine kötü koku ile yaklaşılması diye bir garazı yoktur. Kötü koku, kendisi ile kulluk yapılması istenilen meşru bir yol da değildir. Oruçlunun ağız kokusunun kıyamet gününde Allah katında hoş olacağının ifadesi sadece oruca teşvik için söylenmiştir, yoksa o kokunun bırakılması için zikredilmiş değildir. Kaldı ki, oruçlu kişi misvaka ,oruç tutmayandan daha çok muhtaçtır.

Hem, oruçlunun ağız kokusunu güzelleştireceğinden, hâsıl olacak Allah'ın rızası daha büyüktür.

Allah'ın misvaka karşı olan muhabbeti, oruçlunun ağız kokusuna olan sevgisinden daha büyüktür.

Yine misvak, oruçludan izale ettiği ağız kokusunun kıyamet gününde Allah katında hoş olmasını engellemez. Aksine oruçlu yarın kıyamet gününde, orucuna bir alamet olmak üzere —misvak kullanmış olsa bile— ağzı miskten de

1391 Buhârî 1930

daha güzel kokarak çıkar gelir. Nitekim Allah yolunda yaralanan kimse, yarın kıyamet gününde, yarasından akan kan renginde, kokusu ise misk kokusunda olmak üzere haşrolunacaktır. Hâlbuki o dünyada iken bu kanları izale etmekle memurdur.

Hem sonra oruçlunun ağız kokusu (halûf) misvakla kaybolmaz. Çünkü bu kokunun sebebi olan midenin yiyeceklerden boş olması keyfiyeti devam etmektedir. Kaybolan sadece diş ve diş etlerinde tezahür eden belirtisidir.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, ümmetine oruçta nelerin müstahap, nelerin mekruh olacağını hep öğretmiş ve misvakı mekruh olan şeyler arasında saymamıştır. Hâlbuki o ashabın onu kullandıklarını biliyordu. Onları misvak kullanmaya en kapsamlı ve şümullü ifadelerle mübalağalı bir biçimde teşvik etmişti. Onlar bizzat kendisini -sallallâhu aleyhi vesellem- oruçlu iken defalarca, sayılmayacak kadar misvak kullanırken görmüşlerdi. Hz. Peygamber de, onların bu konuda da kendisine tâbi olacaklarını biliyordu, buna rağmen hiçbir zaman, "Zevaldan sonra misvak kullanmayınız." dememişti. Beyanın, ihtiyaç anından sonraya ertelenmesi teşri'de mümkün değildir. En iyi bilen Allah'tır. [1392]

30. Sadeyağı:

Sadeyağı, birinci derecede sıcak ve rutubetli özellik arzeder. Onda birazcık silme ve letafet özelliği vardır.

Yumuşak bedenlerde arız olan şişlikleri yayar. Olgunlaştırma ve yumuşatma konusunda kaymaktan daha güçlüdür. Galinos, kendisinin onunla kulakta ve burnun yumuşak kısmında meydana gelen şişlikleri iyileştirdiğini söyler. Diş yerlerine sürüldüğü zaman, dişler çabuk biter. Bal ve acı bademle karıştırılıp kullanıldığında göğüste ve akciğerde ne varsa temizler. Yapışkan, yoğun mide artıklarını arındırır, ancak; mideye zararlıdır. Özellikle de balgamlı mizaca sahip kişiler için.

İnek ya da keçi sadeyağı, balla karıştırılıp alındığı zaman, öldürücü zehir içimine, yılan ve akrep sokmalarına karşı iyi gelir. İbnü's-Sünnî'nin kitabında, Hz. Ali'nin: "İnsanlar sadeyağından daha üstün bir şeyle şifa aramadılar." dediği belirtilir. [1393]

31. Balık:

• İbn Hanbel ve îbn Mâce, İbn Ömer'den -radıyallâhu anh- rivayet ederler:

Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Bize iki ölü ve iki kan helâl kılındı: Balık ve çekirge; karaciğer ve dalak..." [1394]

1392 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/48-50.
1393 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/50-51.
1394 Ahmed, 5723; îbn Mâce, 3218, 3334; Şafiî, 2/425; Dârakutnî, s. 539-540. İsnadı zayıftır. Ancak Beyhakî, 1/254'de sahih bir isnadla İbn Ömer'e mevkuf olarak rivayet etmiştir. O lafzen mevkuf, fakat hükmen merfûdur.

Açıklama:

Balık çeşitleri pek çoktur. En kalitelisi tadımı lezzetli, kokusu güzel, orta büyüklükte, ince kabuklu, eti ne katı ne de kuru olmayan, çakıllık üzerinden akan tatlı suda yaşayan, pisliklerle değil de bitkilerle beslenen balıklardır. Yaşaması için en uygun yer suyu kaliteli olan nehirlerdir.

Deniz balığı üstündür, güzeldir, hoştur. Taze balık soğuk ve rutubetli, hazmı zordur, pek çok balgam doğurur. Ancak deniz ve deniz gibi olan sularda yaşayan balıklar öyle değildir. Bunlar güzel bir karışım oluşturur. Bedeni geliştirir, meniyi arttırır, sıcak mizaçları ıslah eder.

Tuzlu balığın en kalitelisi, yakın zamanda tuzlanandır. O sıcak ve kuru özellik arz eder ve zaman geçtikçe de bu özellikleri artar. Mercan balığı (gümüş balığı) çok yapışkandır. Yahudiler onu yemezler. Taze iken yendiği zaman karnı yumuşatır. Tuzlanır, bekletilir ve yenirse akciğer borusunu arındırır, sesi güzelleştirir. Ezilip hariçten konulduğu zaman, cazibe kuvveti bulunması sebebiyle "selâ" tabir edilen döl eşi ve bedenin derinliklerinde kalan diğer artıkları çıkarır.

Tuzlanmış mercan (gümüş) balığının tuzunun suyuna, bağırsaklarında yara bulunan kimse, henüz başlangıç devresinde iken otururşa, içerdeki maddeleri vücudun dışına cezp edici özelliği dolayısıyla, uygun gelir. Hukne yapılması durumunda siyatiği iyileştirir.

Balığın en güzel yeri kuyruğuna doğru olan kısmıdır. Taze ve etli olanın eti ve yağı bedeni geliştirir.

● Sahihayn'da Cabir b. Abdullah şöyle anlatır:

Câbir İbn Abdullah'tan rivayet edilmiştir: Allah Resulü -sallallâhu aleyhi vesellem- sahil tarafına bir birlik gönderdi. Başlarına da Ebû Ubeyde İbn Cerrâh'ı komutan tayin etti. Üç yüz kişilerdi ve ben de onların arasında bulunuyordum. Yola çıktık. Yolda bir süre ilerledikten sonra azığımız bitti. Bunun üzerine Ebû Ubeyde, orduda bulunan bütün azıkların getirilmesini emretti ve azıklar toplandı ve iki kap dolusu kuru hurma oldu. Ebû Ubeyde bize ondan azar azar veriyordu. Derken o da tükendi. Artık kişi başına sadece bir hurma almaya başlamıştık. Ben "bir hurma neye yeter ki" dedim. Hurmalar tamamen tükenince çok zorluk çektik. Bir süre sonra sahile vardık. Sahilde dağ gibi bir balina ile karşılaştık. Ordu o balinadan tam on sekiz gün yedi. Sonra Ebû Ubeyde'nin emri üzerine balinanın iki kemiği havaya dikildi, deve semerlendi ve kemiklerin altından geçti ve kemiklere değmedi.[1395]

1395 Buhârî, 72/12; Müslim, 1935.
İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/51-52.

32. Arpa:

Öksürüğe, boğaz sertliğine faydalıdır. Artık maddelerin katılığını önlemeye elverişlidir, sidiği söktürür, mideyi arındırır, susuzluğu keser, hararetı söndürür. Taşıdığı bir özellikle temizler, latifleştirir ve çözümler.

Şöyle yapılır: Kırılmış iyi arpadan bir miktar alınır, saf ve tatlı sudan da onun beş katı alınır ve temiz bir tencereye konulur. Beşte ikisi kalıncaya kadar normal bir ateşte kaynatılır, süzülür ve ihtiyaç miktarı kadar tatlandırılarak kullanılır. [1396]

33. Namaz:

Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurur:

"Sabır ve namazla Allah'a sığınıp yardım isteyin; Rablerine kavuşacak ve ona döneceklerini umanlar ve huşu duyanlardan başkasına namaz elbette ağır gelir."[1397]

"Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin. Allah, muhakkak ki sabredenlerle beraberdir."[1398]

"Ehline namaz kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol."[1399]

Sünen 'de: "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- zor bir durumla karşılaştığında derhal namaza sığınır olduğu" belirtilmiştir.'[1400]

Açıklama:

Namaz rızkı celbeder, sıhhati korur, ezayı defeder, dertleri kovar, kalbi güçlendirir, yüzü ağartır, nefsi ferahlatır, tembelliği giderir, organları zindeleştirir, duyuları destekler, göğsü açar, ruha gıda verir, kalbi nurlandırır, nimetin devamını, azabın uzaklaştırılmasını, bereketin celbini sağlar. Şeytandan uzaklaştırır, Allah'a yaklaştırır.

Genel bir ifade ile, namazın, insanın beden ve kalbi, bunların kuvveleri (hasse) üzerinde, onlara ulaşacak kötü maddelerin uzaklaştırılması konusunda acayip bir tesiri vardır. Aynı hastalık, dert, sıkıntı ve bela ile karşı karşıya gelen iki kişiden, namaz kılanın bunlardan nasibi, kılmayana göre daha azdır, akıbeti de daha salimdir.

34. Sabır

"Sabır imanın yarısıdır."[1401]

1396 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/53-54.
1397 Bakara, 2/45.
1398 Bakara, 2/153.
1399 Tâhâ, 20/132.
1400 Kaynakları geçti. Sahihtir.
1401 Taberani mu'cemul Kebir: 8544

Çünkü iman sabır ve şükürden mürekkep bir mahiyet arz eder. Nitekim bazı selef âlimleri: "İman iki yandan meydana gelir: Bir yarısı sabır, diğer yarısı da şükürdür." demişlerdir. Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurur:

"Bunlarda çokça sabreden ve şükreden herkes için dersler vardır."[1402]

İmana nispetle sabır, bedene nispetle baş gibidir. Sabır üç çeşittir: a) Allah'ın farzlarını yerine getirmeye, onları ihmal etmemeye karşı sabır, b) Allah'ın haramlarına ve onlara bulaşmamaya karşı sabır, c) Allah'ın kaza ve kaderine ve onlara karşı tahammülsüzlük göstermemeye karşı sabır. Kim kendisinde bu üç tür sabrı toplarsa, bütün sabrı tamamlamış olur. Gerek dünya ve gerekse âhiret lezzet ve nimetleri, her ikisinde de elde edilen başarı ve zaferler, ancak sabır köprüsünden geçen kimselere nasip olur. Aynen cennete ulaşabilmek için sırat köprüsünden geçmek gerektiği gibi dünya ve âhiret saadetine ulaşmak için de sabır köprüsünden geçmek gerekir. Ömer b. el-Hattab -radıyallâhu anh-: "Elde ettiğimiz en hayırlı yaşantı, sabırla ulaştıklarımızda." demiştir. Dünyadaki kesb yolu ile elde edilen mertebelere baktığımızda, hepsinin de sabra bağlı şeyler olduğunu görürüz. Sahibi yerilen noksanlıklara baktığımızda da, hepsinin güç dahilinde olduğu halde, gösterilen sabırsızlık neticesinde ortaya çıktığını müşahede ederiz. Şecaat, iffet, cömertlik ve başkalarını tercih, hep zamanında gösterilen bir anlık sabır değil midir?

35. Oruç:

Oruç ruh, kalp ve beden dertlerine karşı bir kalkandır. Faydaları sayılamayacak kadar çoktur. Koruyucu hekimlikte son derece önemli bir yeri vardır. Vücuttaki fazla yağların eritilmesi ve insana eza verecek şeylerin yenilmesinden alıkoymada son derece etkilidir. Özellikle de itidal ve orta yol elden bırakılmadan şeriatın istediği vakitlerde, bünyenin müsait olduğu zamanlarda tutulduğunda faydaları pek büyüktür.

Oruç kuvveleri (hasse) ve organları dinlendirir ve onların sağlığını muhafaza eder. Başkalarını tercih duygusunu besler ve kalbi hem peşinen hem zaman içerisinde ferahlatır. Bu ise soğuk ve rutubetli mizaç sahipleri için en faydalı bir şeydir. Onların sağlığını korumada çok büyük bir etkisi vardır.

Orucun hem ruhî, hem de tabiî deva özelliği vardır. Oruçlu hem şer'an hem de tabiatı itibarıyla riayet etmesi gereken şeyleri yaparsa" bundan hem kalbi, hem de bedeni son derece istifade eder. Kişiyi almaya hazır olduğu bozuk yabancı maddelerden alıkor, kemal ve noksanlığı ölçüsünde, meydana gelmiş uygunsuz maddeleri izale eder, oruçluyu korunması gereken şeylerden korur ve oruçtan gözetilen asıl maksat ve hikmetin gerçekleştirilmesi için kişiye yardım eder. Zira oruçtan gözetilen maksat, yemek ve içmeyi terk etmenin ötesinde başka bir şeydir. İşte o şeyden dolayıdır ki, kulun diğer amelleri arasında oruç yüce Allah için, ona has bir ibadet kabul edilmiştir.

1402 İbrahim, 14/5.

Hem derhal hem de zaman içinde oruç, kişi ile onun kalbi ve bedenine zarar verecek şeyler arasında bir kalkan, bir koruyucu olduğu içindir ki Yüce Allah:

"Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi, oruç size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz."[1403] buyurmuştur.

Açıklama:

Şu halde orucun iki temel maksadından birisi kalkan ve koruyucu olmasıdır ki bu son derece faydalı olan perhiz (diyet) demektir. Diğer maksat ise kalbi ve düşünceyi Allah'a verme için konsantrasyonu sağlama ve bütün kuvveleri, duyulan O'nun sevgisine, O'na itaate hazır hale getirmedir.[1404]

36. Güzel Koku:

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğu sabittir:

"Bana dünyanızdan üç şey sevdirildi: Kadınlar, güzel koku, gözümün nuru ise namazda kılındı. "[1405]

Açıklama:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- çokça güzel koku kullanır, nahoş kokular O'na ağır gelir ve sıkıntı verirdi. Güzel koku ruhun gıdasıdır. Ruh ki, bütün kuvvelerin esasını teşkil eder ve güzel koku ile güç kazanır, artar. Nasıl ki ruh; gıda ve içecekle, sevinç ve neşeyle sevdikleri ile beraber olmakla, hoşlandığı şeylerin vuku bulmasıyla, nefret ettiği kimselerin, birlikte olmaktan sıkıntı ve keder duyduğu kimselerin yokluğu ile açılıyor, güç kazanıyorsa güzel koku ile de açılır, güç kazanır.

Ruha sevmediği, hoşlanmadığı kimseleri müşahede ağır gelir. Onlarla beraberlik kuvveleri zayıflatır, gam ve keder doğurur. Böyle bir beraberlik ruh için bedene nispetle humma ve iğrenç koku gibidir. Bu yüzden Yüce Allah ashabını Hz. Peygamber'le ilişkileri sırasında bu konuda uyarmış ve O'na eziyet vermemelerini emrederek şöyle buyurmuştur:

"Peygamber'in evlerine, yemeğe çağırılmaksızın vakitli vakitsiz girmeyin; fakat davet edilirseniz girin ve yemeği yeyince dağılın. Sohbet etmek için de girip oturmayın. Bu haliniz Peygamberi üzüyor, o da size bir şey söylemeye çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez..."[1406]

Açıklama:

Güzel koku Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- en çok sevdiği şeylerden birisiydi. Koruyucu hekimlikte sıhhati korumak ve pek çok kederi ve sebeplerini —tabiatındaki özellik sebebiyle— izale etmede önemli bir etkisi vardır. [1407]

1403 Bakara, 2/183.
1404 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/58-59.
1405 Sahihtir. Daha önce geçti. Bk. Hz. Peygamber'in Evlilik Hayatı, dipnot: 1.
1406 Ahzâb, 33/53.
1407 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/60.

37. Muz:

Vakıa -29. Ayette geçen müfessirlerin çoğuna göre muz ağacıdır."tarak gibi birbirinin üzerine dizilmiş" manasınadır. Bir görüşe göre talh dikenli bir ağaçtır. Her dikenin yerine bir meyve dizilmiştir. Böylece meyvesi birbiri üzerine dizilmiş olmaktadır. Muz gibidir. Bu görüş daha doğrudur. Bu durumda selefin, talh muzdur demeleri bir tahsis değil, örnekleme kabilinden olmuş olur. En iyi bilen Allah'tır.

Talh, sıcak ve rutubetli özelliklidir. En kalitelisi olgun ve tatlı olanıdır. Göğüs ve akciğer sertliklerine, öksürüğe, böbrek ve mesane yaralarına iyi gelir. Sidiği söktürür. Meniyi artırır. Cima şehvetini tahrik eder, karnı yumuşatır, yemekten önce yenirse mideye zararlıdır, safra ve balgamı arttırır. Zararı şeker veya balla giderilir. [1408]

38. Üzüm:

Yüce Allah üzümü Kur'an'da, kullarına dünya ve ahirette in'amda bulunduğu nimetler cümlesinden olmak üzere altı yerde[1409] zikreder. O meyveler içerisinde en üstün ve en çok faydalı olanlardan birisidir. Yaş ve kuru, yeşil (koruk) ve olgun iken yenilir. Hem bir meyve, hem bir temel gıda maddesi; hem katık, hem deva, hem de içecektir. Sıcak ve rutubetli bir özellik arz eder. Kalitelisi büyük ve sulu olandır. Beyazı, aynı tatlılıkta olduklarında siyahından daha iyidir. Koparıldıktan sonra iki ya da üç gün bekleyen, aynı günde koparılandan daha iyidir.

Çünkü günlük koparılanı şişirir ve karnı bozar. Kabuğu büzülünceye dek asılı bırakılanı, gıda için çok elverişlidir, bedeni güçlendirir. Gıdası incir ve kuru üzümünki gibidir. Yaş üzümün çekirdeği atıldığı zaman tabiatı daha da bir yumuşatır, çok yenildiğinde başı ağrıtır. Zararı mayhoş narla izale edilir.

Üzümün menfaatleri çoktur. Tabiatı yumuşatır, şişmanlatır, kalitelisi iyi bir gıdadır. Meyvelerin kralı olan üç şeyden biridir. Diğer ikisi de yaş olgun hurma ile incirdir. [1410]

39. Bal:

Faydaları daha önce zikredildi. İbn Cüreyc, Zührî'nin: "Bala devam et. Çünkü hafızaya kuvvet verir." dediğini nakleder. En kalitelisi saf ve beyaz olan, fazla keskin olmayıp tadı yerinde olanıdır. Dağlardan (kaya kovuğu gibi), ağaçlardan elde edilen bal, kovanlardan alınan baldan daha üstündür. Arının yayıldığı yere göre bal farklılık kazanır. [1411]

1408 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/61.
1409 Kur'an'da ve çoğulu Müfehres, maddesi.
1410 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/62-63.
1411 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/63.

40. Fatiha Sûresi:

Ümmü'l-Kur'an, es-Sebu'l-Mesânî... gibi isimleri olan bu sûre tam bir şifa, faydalı bir deva, tam bir rukye, zenginlik ve kurtuluş anahtarı, kuvvetin koruyucusudur. Kadrini bilen, hakkını veren, derdine deva kılmasını bilen, ibraz ettiği yüce mevkiin esrarını bilen kimseler için gam, keder, üzüntü, tasa ve korkuyu defeder.

Bir sahabî Fâtiha'nın bu esrarına vakıf olmuş ve yılan sokan birisine rukye olarak onu okumuştu da, adam hemen iyi olmuştu. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona: "Onun rukye olduğunu sen nereden bildin?" buyurmuştu.[1412]

Allah'ın tevfikine nail olup, basiret nurunun yardımı ile bu sûrenin esrarına, ihtiva etmiş olduğu tevhide, Allah'ın zat, isim, sıfat ve fiillerine, şeriatın, kaderin, ahiretin isbatına, Rablık ve İlahlığın tevhidini her türlü şirkten arındırmaya, herşeyi elinde bulundurana tevekkül ve teslime, iki cihan saadetinin temelini oluşturan hidayet talebinde O'na olan muhtaçlığa, Fâtiha'nın anlamlarının dünya ve ahiretin yararlarını elde etme ve zararlarını defetmeyle ilişkisini bilirse, tam ve mutlak akıbetin, tam anlamıyla nimetin ona bağlı olduğunu kavrarsa, Fatiha sûresi o kişiyi pek çok ilaç ve rukyeden müstağnî kılar, onunla hayır kapılarını açar, şer sebeplerini defeder.

41. Kur'an

Kur'an her türlü kalbî ve bedenî dertlere, dünya ve ahiret dertlerine karşı tam bir şifadır. Herkes onunla şifa talebinde bulunmaya ehil ve muvaffak olamamaktadır. Hasta olan kimse, onunla tedavi yöntemini güzel yapar, onu tam bir sadakat ve imanla derdi üzerine koyarsa, tam bir kabul, kesin bir itikatla, diğer şartlarını da ortaya koyarak ona sarılırsa, hiçbir dert asla onun karşısında duramaz.

Dertler Allah'ın kelâmına karşı nasıl durabilir ki, şayet o dağlara inmiş olsaydı onu paramparça eder, yeryüzüne inseydi ikiye bölerdi. Kalbî ve bedenî hastalıklardan hiçbiri yoktur ki, Kur'an'da onun devasına, esbabına, perhizine dair delalet yolları bulunmasın; bu mümkün değildir. Ancak bu herkese nasip değildir. Allah'ın, Kur'an anlayışı lütfettiği kimseler ancak bunlara vakıf olabilirler. Tıbba dair olan bölüm başında, Kur'an'ın tıbbî asıllara; sıhhatin korunması, perhiz ve zararlıların boşaltılmasından ibaret olan koruyucu hekimliğin temellerine nasıl işarette, irşadda bulunduğunun izahı geçmişti.

Kalbî devalara gelince; Kur'an onları mufassal olarak zikretmekte, bu tür kalbî dertlerin sebeplerini ve tedavi yollarını beyan etmekte ve:

1412 Buhârî, 2276

"Sana, üzerlerine okunmakta olan kitabı indirmiş olmamız onlara kâfi gelmedi mi?" buyurmaktadır.[1413]

Kur'an'ın şifa vermediğine Allah şifa vermez; Kur'an'ı kâfi görmeyene, Allah yardım elini uzatmaz. [1414]

42. Acur:

• Sünen'de Abdullah b. Cafer -radıyallâhu anh- hadisinde:

"Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- acuru (hıyarı) olgun yaş hurma ile yediği" ifade edilir. Tirmizî ve daha başkaları da rivayet etmiştir.[1415]

Açıklama:

Acur, ikinci derecede soğuk ve rutubetli özellik arz eder. Yanan midenin hararetini söndürür. Midede yavaş bozulur. Mesane ağrısına iyi gelir. Kokusu baygınlığa karşı faydalıdır. Tohumu sidiği söktürür. Yaprağı sargı yapıldığında köpek ısırmasına iyi gelir. Mideden aşağı yavaş iner. Soğukluğu midenin bir kısmına zararlıdır. Beraberinde onu ıslah edecek, soğukluğunu ve rutubetini kıracak bir şeyin alınması uygun olur. Nitekim Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onu olgun hurma ile yemek suretiyle öyle yapmıştır. Kuru hurma, kuru üzüm veya bal ile alması da onu düzene sokar. [1416]

43. Mantar:

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

" Kem'e (kızılımtırak beyaz mantar), kudret helvası türünden bir yiyecektir. Suyu ise göz için şifâdır."[1417]

Açıklama:

Mantar yeraltında gizlidir, yaprağı ve bacağı olmaz. Maddesi topraksal, buharlı bir cevherdir, toprağın hemen yüzüne yakın yerde yumrulanır. Kış soğuğu ile toparlanır, bahar yağmurları geliştirir, büyütür ve yeryüzüne yumru yumru atılır ve çıkar. Bu yüzden de ona "yer çiçeği" derler. Çünkü hem şekil hem de maddesi itibarıyla çiçek hastalığına benzer. Zira çiçeğin maddesi kanlı bir rutubettir ve çoğu kez büyüme yaşları sırasında, hararet istilasının ve kuvvetin artmasının başlangıcında ortaya çıkar.

Mantar, ilkbaharda bulunan şeylerdendir; hem çiğ hem de pişirilerek yenir. Araplar onu "gök gürültüsü bitkisi" diye adlandırırlar. Çünkü ne kadar çok gök gürlerse o kadar çok olur ve yer yarılarak yüzeye çıkar. Badiyelerde yaşayanla-

1413 Ankebût, 29/51.
1414 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/72.
1415 Ebu Davud, 3835; Tirmizî, 1845; İbn-i Mace, 3325. İsnadı sahihtir. Buhârî, Müslim 2043.
1416 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/73.
1417 Buhârî, 4478

nn yiyeceklerindendir. Arap ülkelerinde çok olur. En kalitelisi, az sulu ve kumlu toprakta olanıdır.

Çeşitli türleri vardır: Bir kısmı öldürücüdür ki, rengi kırmızıya çalar ve boğulmaya neden olur.

Mantar, üçüncü derecede soğuk ve rutubetli özellik arzeder. Mide için kötüdür, hazmı yavaşlatır. Devamlı yenildiği zaman kulunç (bağırsak ağrısı), sekte, felç, mide ağrıları ve idrar yaparken zorluğa sebep olur. Bunu yiyecek olan kimse, önce onu yaş toprağa gömmeli, sonra su, tuz ve satir otuyla haşlamalı ve zeytinyağı ve sıcak özellikli baharatla yemelidir. Çünkü mantarın cevheri, kaba ve topraksaldır. Gıdası kötüdür. Ancak içerisinde hafifliğine delâlet eden ince sulu bir cevher de vardır. Onunla sürme çekmek göz kararmasına, sıcak özellikli göz ağrısına faydalıdır. Büyük tabipler onun suyunun gözü parlattığını belirtmişlerdir. Mesihî ve Kanun sahibi İbn Sina bunlardandır.

44. Süt:

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Hayvanlarda da size ibretler vardır. Bağırsaklarındakiler ile kan arasından, içenlere halis ve içimi kolay süt içiririz."[1418];

Cennetten bahsederken:

"Orada temiz su ırmakları, tadı bozulmayan süt ırmakları... Vardır."[1419] *buyurmuştur.*

• Sünen'de merfû olarak şöyle buyrulur: "Kime Allah bir yemek yedirirse o: 'Allah'ım bunu bizim için bereketli kıl, bizi ondan daha hayırlısı ile rızıklandır, desin. Kime de süt içirirse o: 'Allah'ım! Bunu bize bereketli kıl ve ondan bize daha ver' desin. Çünkü ben yiyecek ve içecekler içerisinde sütten başka yeterli olanı bilmiyorum." [1420]

Açıklama:

Süt, her ne kadar görünüşte basit gözüküyorsa da aslında yaratılışında üç cevherden tabiî olarak terkip edilmiş mürekkep bir içecektir: Peynir cevheri, tereyağı cevheri ve su cevherinden meydana gelmiştir. Peynir cevheri, soğuk ve rutubetlidir, bedene gıda verir. Tereyağı cevheri, mutedil hararet ve rutubet arz eder, sağlam yapılı insan bedenine uygundur, menfaatleri çoktur. Su cevheri, hararetli ve rutubetlidir, tabiatı bırakır, bedene rutubet verir. Genel olarak süt, mutedilden daha soğuk, daha rutubetlidir.

"Sağıldığı sırada kuvveti, hararet ve rutubettir." de denilmiştir. "Hararet ve soğuklukta mutedildir." diyenler de olmuştur.

1418 Nahl, 16/66.
1419 Muhammed, 47/15.
1420 İbni Mace. 3322

Sütün en kaliteli zamanı sağıldığı zamandır. Sonra giderek değeri azalır. Sağıldığı sırada daha az soğuk, daha çok rutubetli özellik arz eder. Ekşidiği zaman bunun aksi olur. Doğumdan kırk gün sonraki süt tercih edilir. En kalitelisi son derece beyaz, kokusu güzel, tadı lezzetli, hafif tatlımsı, orta derecede yağlı olan, ne çok ince ne çok koyu olmayan, genç ve sağlıklı, orta etli, otlak ve sulağı iyi olan bir hayvandan sağılan süttür.

Süt güzel bir kan oluşturur, kuru özellikli bedeni rutubetlendirir, güzel bir gıda verir, kuruntu, keder ve sevdalı hastalıklara iyi gelir. Bal ile içildiği zaman, dâhili yaraları kokuşmuş unsurlardan arındırır. Şekerle birlikte içildiği zaman, rengi gerçekten güzelleştirir. Süt cimanın zararını telafi eder, göğüs ve akciğere iyi gelir, veremli kimseler için çok elverişlidir. Baş, mide, karaciğer ve dalağa iyi gelmez. Fazla süt içmek dişlere ve diş etlerine zararlıdır. Bu yüzden sütten sonra ağız su ile gargara yapılmalıdır.

• Sahihayn'da belirtildiği üzere: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- süt içmiş, sonra su istemiş ve ağzını gargara ederek: "Onun yağı vardır." buyurmuştur.[1421]

Açıklama:

Hummalı kimselere, başı ağrıyanlara iyi gelmez. Beyine ve zayıf başa eza verir, devamlı süt içmek göz kararması ve perdelenmesine, mafsal ağrılarına, karaciğer tıkanıklıklarına, mide ve karında şişliklere neden olabilir. Bal ve zencefil vb. ile zararı izale edilir. Bütün bunlar süte alışkın olmayan kimseler içindir.

a) Koyun sütü: Sütler içerisinde en koyu ve rutubetli olanıdır. Keçi ve inek sütünde bulunmayan ölçüde yağlı ve kötü bir kokusu vardır. Balgamlı artıklar doğurur. Devamlı alındığı zaman ciltte beyazlık meydana getirir. Bu tür etkisinin az olması için içine su katılması uygun olur. Susuzluğu teskini çok süratlidir, soğukluk vermesi de bir hayli çoktur.

b) Keçi sütü: İnce ve mutedildir, karnı bırakır, kuru bedeni rutubetlendirir, boğaz ağrılarına, kuru öksürüğe ve kan tükürmeye karşı iyi gelir.

Mutlak anlamda süt, insan bedeni için en faydalı içecektir. Çünkü hem gıda verir, hem kan yapar; insan çocukluk döneminde ona alışkındır, aslî fıtrata uygundur. Sahihayn'da Mirac olayında anlatıldığına göre

Hz. Peygamer'e -sallallâhu aleyhi vesellem- İsrâ gecesinde bir kadeh şarapla, bir kâse süt sunulmuş. O her ikisine de bakmış ve süt kâsesini almıştı. Bunun üzerine Cebrail (a.s.): "Seni fıtrata uygun olana hidayet eden Allah'a hamdolsun. Eğer şarabı alsaydın ümmetin taşkınlık yapar, azardı." demiştir.[1422]

1421 Buharî, 4/52; Müslim, 358.

1422 Buhârî, 63/41, 65(17/1); Müslim, 164, 168; Nesâî, 1/217; Ahmed b. Hanbel, 1/257, 309, 4/208, 210.

Açıklama:

Ekşi süt iyi değildir, ham bir karışım oluşturur. Sıcak özellikli mideler onu hazmeder ve ondan faydalanabilir.

c) İnek sütü: Bedene gıda verir ve onu geliştirir, itidalli biçimde karnı tutar. İncelik ve koyulukta, yağ oranında keçi ile koyun sütü arasında en uygun ve en üstün sütlerden birisidir. Sünen'de merfû olarak rivayet edilen İbn Mes'ûd -radıyallâhu anh- hadisinde:

"İnek sütüne devam ediniz. Çünkü o her bir ottan otlar." buyrulmuştur.[1423]

d) Deve sütü: Faslın başında sözü geçti. Orada faydalarından bahsedildi. Tekrara gerek duymuyoruz. [1424]

45. Su:

Su hayatın maddesi, içeceklerin efendisidir. Kâinatı oluşturan unsurlardan biri hatta aslî unsurudur. Çünkü gökler suyun buharından, yeryüzü köpüğünden yaratılmış, Allah her canlıyı ondan halk etmiştir.

O gıda verir mi, yoksa sadece gıdaya etki mi eder konusunda iki görüş vardır. Daha önce hangisinin daha üstün olduğunu ve delillerini zikretmiştik.

Su soğuk ve rutubetli özellik arz eder, hararetı önler, bedeni ve rutubetini muhafaza eder, çözümlenenlerin yerini doldurur, gıdaları inceltir ve onları damarlara gönderir.

Suyun Kaliteli Olması İçin Şu On Şart Aranır:

1. Rengi son derece saf olmalıdır.
2. Asla kokusu olmamalıdır.
3. Tadı Nil ve Fırat suları gibi güzel ve hoş olmalıdır.
4. Ağırlığı hafif ve ince kıvamlı olmalıdır.
5. Kaynak ve aktığı yollar temiz ve güzel olmalıdır.
6. Kaynağı uzakta olmalıdır.
7. Güneş ve rüzgâra açık olmalıdır. Yer altında gizli olmamalıdır.
8. Hareketli ve hızlı akışlı olmalıdır.
9. Suyu bol olmalı, karışan yabancı maddeleri dışarı alabilmelidir.

Suyun hafifliği, şu üç şey ile anlaşılır: 1) Çabuk soğur, çabuk ısınır. Hipokrat: "Çabuk ısınıp çabuk soğuyan su en hafif sudur." demiştir. 2) Tartı ile anlaşılır. 3) Aynı ağırlıkta iki pamuk aynı miktardaki farklı iki su ile ıslatılır ve iyice kurutulur, sonra tartılır. Hangisi daha hafif ise onu ıslatan su, diğerinden daha hafiftir.

1423 Hadis Müstedrek'te (7425) rivayet edilmiştir. Hasen bir hadistir.
1424 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/98-100.

Su, aslî konumunda her ne kadar soğuk ve rutubetli ise de, arızî sebeplerle bu özelliği değişiklik gösterebilir. Şöyle ki; diğer yönlere kapalı olup sadece kuzey rüzgârına açık olan su soğuk olmakla birlikte, içinde biraz da kuzey rüzgârından almış olduğu kuruluk özelliği gösterir. Diğer yönler için de aynı durum söz konusudur.

Madenler arasından kaynayan su, o madenin özelliğini gösterir ve bedene o madenin etkisi gibi etki yapar. Tatlı su, hem hasta hem de sağlıklı kimselere faydalıdır. Soğuk olanı daha faydalı ve tatlıdır. Aç karnına içilmesi uygun değildir. Hemen cimadan sonra, uyanır uyanmaz, hamamdan çıktıktan sonra, meyve akabinde içilmemelidir. Daha önce geçmişti. Yemek üzerine içmede, eğer bir zaruret varsa, bir sakınca yoktur. Hatta içmelidir, fakat az ve emerek içmelidir. Böyle yaparsa asla zarar vermez. Aksine mideyi güçlendirir, şehveti uyandırır, susuzluğu giderir.

Ilık su, şişkinlik yapar ve az önceki zikrettiklerimizin aksi tesirde bulunur. Üstünden bir gece geçen su, tazesinden daha iyidir. Daha önce geçti. Soğuk su, içende dışarıdaki faydasından daha çok fayda verir. Sıcak su ise, bunun aksinedir. Soğuk su kan kokuşmalarına, buharların başa doğru yükselmesine karşı fayda verir, kokuşmaları önler; sıcak özellik gösteren mizaç, diş, zaman ve mekânlara uygun gelir; soğuk algınlığı ve şişkinlikler gibi olgunlaşma ve çözümlenmeye ihtiyaç gösteren her duruma karşı zararlıdır. Aşırı soğuk olduğunda dişleri sızlatır; devamlı soğuk su içmek, damar çatlamasına, nezlelere, göğüs ağrılarına sebep olabilir.

Aşırı derecede soğuk ve sıcak su, sinirler ve pek çok organlara karşı zararlıdır. Çünkü aşırı sıcak su çözümleyici, aşırı soğuk da yoğunlaştırıcıdır. Sıcak su sert karışımların verdiği yanmaları teskin eder; çözümleyici ve olgunlaştırıcıdır, artıkları dışarı çıkarır, rutubet ve ısı verir; içildiği zaman hazmı bozar; yemeği midenin yüzüne çıkarır ve mideyi gevşetir. Susuzluğu hemen söndürmez, bedeni bıraktırır, kötü hastalıklara sebebiyet verir, pek çok hastalıklara karşı zararlıdır. Ancak yaşlı ve saralılara, soğuk özellikli baş ağrısına, göz ağrısına iyi gelir. Haricen kullanılması daha faydalıdır.

Güneş tarafından ısıtılmış su hakkında sahih ne bir hadis ne de bir haber (eser) mevcut değildir. Eski tabiplerden hiç biri de onu hoş görmeyip, kötülememişlerdir. Aşırı sıcak su böbrek yağlarını eritir. Yağmur suları hakkında söz edilmişti. (Gays maddesi).

Kar ve Dolu Suyu:

Sahihayn'da sabit olduğu üzere

Hz. Peygamber çeşitli münasebetlerle yaptığı duasında: "Allah'ım! Beni hatalarımdan kar ve dolu suyu ile yıka!" buyururdu.[1425]

1425 Daha önce geçmişti. Buhârî, 10/89; Müslim, 598.

Açıklama:

Kar, mâhiyet itibariyle sert ve dumanlı özellik arzeder. Suyu da aynı şekildedir. Hataların, kalbin serinletilmesine, güçlendirilmesine ve sertleştirilmesine duyulan ihtiyaçtan dolayı kar suyu ile yıkanması talebindeki hikmetin izahı daha önce geçmişti. Bundan hem bedenî, hem de kalbî hastalıkların zıdları ile tedavi edilmeleri ilkesinin çıkarıldığı yine orada belirtilmişti.

Dolu suyu, kar suyundan hem daha ince hem de daha lezzetlidir. Buz suyu ise, aslı olan su özelliğini gösterir.

Kar, iyilik ye kötülük bakımından üzerine yağdığı dağ ve toprakların özelliğini kazanır. Hamamdan çıktıktan, cimadan, spordan, sıcak yemekten hemen sonra karlı su içmemek gerekir. Aynı şekilde öksürenler, göğüs ağrısı çekenler, karaciğer zayıflığı olanlar, soğuk özellikli mizaca sahip kimseler de karlı su içmemelidirler.

b) Kuyu ve Yeraltı Boru Suları:

Kuyu sularının letafeti azdır, yer altı boru suları ise ağırdır. Çünkü kuyu gömüde olup, kokuşmalardan hali değildir. Boru suları ise hava ile temas halinde değildir, hava ile temas edip üzerinden bir gece geçmedikçe içilmemelidir. En kötüsü de kurşun borularda akıtılan, ya da kuyusu harap olan sulardır. Özellikle toprağı da kötü ise, artık o su korkunç bir veba yuvasıdır.

c) Zemzem Suyu:

Şerefçe suların efendisi, en büyük ve azametlisidir, nefislerin en çok arzuladığı, fiyatça da en yüksek ve en nefis olanıdır. O, Cibril'in (a.s.) yere ayağını vurması neticesinde Yüce Allah tarafından ilk etapta Hz. İsmail'in su ihtiyacını gidermek için çıkarılmıştır.[1426]

• Sahihtir. Sabit olduğu üzere Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Kâbe ve örtüsü arasında Zemzem'den başka azığı olmaksızın geceli gündüzlü kırk gün geçiren Ebu Zer'e: "Şüphesiz o (Zemzem), doyurucu bir yemektir." buyurmuştur.[1427]Başkaları bu ifadeye "Ve hastalıklara şifadır." sözünü de eklemişlerdir.[1428]

• İbn Mâce'de ise Cabir b. Abdullah -radıyallâhu anh- hadisinde Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Zemzem suyu ne niyetle içilirse öyle olur," buyurmuştur.[1429]

1426 Bk. Dârekutnî, 2/289; Hâkim, 1/473. Müslim, 2473.

1427 Müslim 2473

1428 Bezzâr, Beyhakî, 5/148; Tayalisî, 2/158; Taberanî. İsnadı sahihtir. Bk. Münzirî, et-Tergîb ve't-Terhîb, 2/133; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 3/286.

1429 İbn-i Mace, 3062; Ahmed, Beyhakî, 5/148. Tirmizî (963) ve Beyhakî (5/202) Hz. Âişe'-den, kendisinin zemzem suyu taşıdığını, Hz. Peygamber'in de zemzem suyu taşıdıklarını anlattı-

Açıklama:

Bazıları bu hadisi Muhammed b. el-Münkedir'den rivayet etmekte olan râvi Abdullah b. el-Müemmel yüzünden zayıf bulmuşlardır. Biz, Abdullah b. el-Mübarek'ten rivayet etmiştik. Bu zat hacc ettiğinde Zemzem'e geldi ve: "Ey Allah'ım! İbn Ebi'l-Mevali, Muhammed b. el-Münkedir'den, o Cabir'den -radıyallâhu anh-, o da Peygamber'inden -sallallâhu aleyhi vesellem-: 'Zemzem suyu ne niyetle içilirse öyle olur' buyurduğunu naklediyor. Ben onu kıyamet gününün susuzluğunu gidermesi için içiyorum." dedi. İbn Ebi'l-Mevali sikadır. Şu halde hadis hasendir. Bazıları o hadisi sahih bulurken, bazıları da mevzu saymışlardır. Her ikisi de tahkiksiz söylenmiş sözlerdir.

Bizzat kendim ve daha başkaları zemzem ile şifa bulmayı tecrübe etmiş ve şaşılacak tesirlerini görmüşüzdür. Ben çeşitli hastalıkların şifasını onda aradım ve Allah'ın izni ile iyileştim. Pek çok sayıda kimselerin yarım ay boyunca, daha az veya daha çok müddetle sadece onunla gıdalandıklarını, hiçbir açlık hissetmediklerini, insanlarla birlikte onlardan biri gibi tavaf ettiklerini müşahede etmişimdir. Biri bana tam kırk gün zemzem'le idare ettiğini, bu arada eşi ile cima edebilecek, oruç tutup defalarca tavaf edebilecek gücünün bulunduğunu söylemiştir.

d) Deniz Suyu:

• Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- deniz hakkında: "Onun suyu temizdir; ölüsü de helaldir. "[1430]

Açıklama:

Yeryüzünde gerek insanların gerekse hayvanların hayatlarının düzenli ve menfaatlerinin tamam olması için Yüce Allah denizleri acı ve tuzlu kılmıştır. Çünkü denizler daimi ve durgundurlar; içerisinde pek çok canlılar yaşar. Bunlar orada çoğu kez ölürler ve gömülmezler.

Eğer bu durumda deniz suyu tatlı olsaydı, devamlılığı ve içerisinde hayvanların ölmesi sebebiyle bozulur ve kokuşurdu. Dünyamızı saran hava tabakası bundan etkilenir ve o da kokuşur, fesada uğrar; neticede bütün dünya fesada giderdi.

Deniz suyu ile yıkanmak, deride bulunan pek çok afetlere karşı faydalıdır. İçmek dahili ve harici zararlara sebep olur. Çünkü karnı bırakır, zayıflatır, kaşıntı ve uyuz doğurur, şişkinlik ve susuzluk meydana getirir. Deniz suyunu içmek zorunda kalan kimseler için, zararını giderme amacı ile yapabileceği bazı yollar vardır:

ğını rivayet ederler. Buharî, et-Tarihu'l-Kebîr (3/189) Hz. Âişe'nin şişeler içerisinde zemzem suyu taşıdığını rivayet eder ve onun şöyle dediğini nakleder: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, matara ve kırbalarla onu taşır, ondan hastaların üzerine döker ve onlara içirirdi."

1430 Ebu Davud: 85 Hadis sahihtir.

Bunlardan birisi şöyledir; deniz suyunu tencereye koyar, tencere üzerine kamışlar uzatır, onların üzerine de kabartılmış yeni yün koyar. Sonra tencerenin altını yakar. Buharlaşıp da yün buhara doyduğu zaman alır ve bir kap içerisinde sıkar ve bunu defaatle yapar. Yünde tatlı su buharı toplanır, tencerede ise acı kısım kalır.

İkinci bir yol: sahilde genişçe bir çukur kazar ve deniz suyu onun içerisine sızar; sonra kazdığı çukura yakın ikinci bir çukur kazar ve birinci çukurdaki su oraya sızar. Sonra üçüncüsünü kazar. Su tatlılaşıncaya kadar böyle yapar.

Bulanık suyu içmek zorunda kalan bir kimse şöyle bir çareye başvurmalıdır: Bulanık su içerisine kayısı çekirdeği veya abanoz (sâc) ağacından bir parça atılır veya alevli ucu yanan bir odun, içerisine sokularak söndürülür yahut kilermeni veya buğday kavutu atılır. Çünkü bu durumda suyun bulanıklığı dibine çöker ve su durulur. [1431]

46. Tuz:

Tuz, insanların bedenlerini ve yiyeceklerini düzene sokar, karıştırıldığı her şeyi, hatta altın ve gümüşü bile ıslah eder. İçerisinde bulunan bir kuvvet sebebiyle altının sarılığını, gümüşün de beyazlığını arttırır. Çözümleyici, yoğun rutubetleri giderici ve onları emici, bedenleri takviye edici, kokuşma ve bozulmalarını önleyici, yaralı uyuza fayda verici özellikleri vardır.

Onunla sürme çekildiğinde, gözde bulunan fazla eti söker. "Zafere" ve "enderânî" denilen, kaynağı kaplayan tabaka ile aşırı beyaz olan kısmı bu hususta daha da etkilidir. İnatçı, pis yaraların yayılmasını önler, dışkıyı indirir; karında su toplayan kimselerin karınları onunla oğulduğu zaman iyi fayda verir; dişleri arındırır, kokuşmaları giderir; diş etlerini takviye eder ve güçlendirir. Faydaları gerçekten çoktur. [1432]

47. Kabak:

Kabak (yaktın) soğuk ve rutubetli özellik arzeder, hafif bir gıda verir, mideden inmesi süratlidir. Eğer hazmolmadan önce bozulmamışsa güzel bir karışım oluşturur. Özelliklerinden birisi de beraber bulunduğu diğer gıdalarla uyumlu ve güzel bir karışım oluşturmasıdır. Hardal ile birlikte yenildiğinde sert, tuzla yenildiğinde tuzlu, tutucu bir nesne ile alındığında tutucu karışımlar oluşturur. Ayva ile yenildiği zaman bedene güzel bir gıda verir.

Kabak hafif ve sulu özellik arz eder; rutubetli ve balgamlı bir gıda verir, hararetli kimselere fayda verir, soğukluk hissedenlere ve balgamlı tarafı ağır basan mizaçlara iyi gelmez. Suyu susuzluğu keser. İçildiği veya onunla baş yıkandığı zaman zaman sıcak özellikli baş ağrılarını giderir. Nasıl kullanılırsa kullanılsın,

1431 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/101-106.
1432 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/107-108.

karnı yumuşatır. Hararetli kimseler hakkında tedavi için onun gibisi ve çabuk faydasını gösteren başka bir şey yoktur.

Bazı faydaları: Hamura bulanıp fırın ya da tandırda kızartılır, suyu çıkarılır ve latif meşrubatlardan biri ile birlikte içilirse ateşli hummaların hararetini dindirir, susuzluğu keser, güzel bir gıda verir.

Kabak kaynatılır ve suyu birazcık bal, birazcık da natron (sodyum karbonat) ile birlikte içilirse hem balgam hem de safra indirir. Ezilir ve bıngıldak üzerine sargı yapılırsa, dimağdaki sıcak özellikli şişliklere fayda verir.

Kabuğu sıkılır ve suyu gül yağı ile karıştırılarak kulağa damlatılırsa sıcak özellikli şişliklere iyi gelir. Kabuğu yine sıcak özellikli göz şişliklerine, "sıcak özellikli nikrise (gut hastalığına) karşı fayda verir. Kabak sıcak mizaçlı ve hummalı kimselere karşı çok faydalıdır. Midede kötü bir karışım ile karşılaştığında onun tabiatına dönüşür ve bozulur ve bedende kötü bir karışım oluşturur. Bu zararı sirke ve tarhana ile giderilir.

Kısacası kabak, en hafif ve en süratli etkilenen bir gıdadır. Enes'ten -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Efendimiz onu çok yerlermiş.[1433]

1433 İbn Kayyim el-Cevziyye, Za'du'l-Mead, İklim Yayınları: 5/113115.

30. BÖLÜM

EVDEKİ YAŞLILARIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

Giriş

İnsanoğlu doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür... Yaşlılık, uzun ömürlü olan insanları bekleyen bir sondur. Uzun ömürlü olanlar yaşlılıktan kurtulamazlar... İnsanlar ister istemez yaşlılık tüneline gireceklerdir. Bu tünel kimileri için çok sıkıntılı geçebileceği gibi kimilerine ise oldukça güzel geçer...

Yaşlılık serüveninde bir yaşlıyı bekleyen muhtemel etkenleri önceden bilen bir insan daha gençken hazırlığını yapar... Yaşlılığa hazırlıksız yakalanan bir insanın hayatı çilelerle geçer. Bu bölümde bir yaşlı adayının bilmesi gereken sünnetleri sunmaya çalıştım. Umarım fayda verir.[1434]

1- Yaşlılığın Tedavisi Yoktur

• Bedeviler, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e: "Ey Allah'ın Elçisi! Tedavi olmamızda bize bir günah var mı?" diye sordular. Allah'ın Elçisi -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Tedavi olunuz, ey Allah'ın kulları. Çünkü Allah, yaşlılıktan başka, yarattığı her hastalıkla beraber bir deva (ilaç) da yaratmıştır".[1435] buyurdu.

Açıklama:

Yaşlılık, insan hayatının zorunlu olarak geçirmek durumunda kaldığı ve önlenmesi/geri gelmesi mümkün olmayan sosyolojik, psikolojik ve biyolojik bir süreçten ibarettir.[1436]

Bugün tecrübe ile sabittir ki insanoğlu yaşlılığın önüne geçememiş ve geçemeyecektir de... İnsan vücudunu belirli bir zaman dilimine göre programlayan Allah'u Teala bu programı değiştirecek formüller yaratmamış...[1437]

1434 Feyzullah Birışık
1435 İbn-i Mace, C. 9. H. no: 3436
1436 Cumhuriyet üniversitesi ilahiyat fakültesi dergisi, X/1, Haziran 2006 Saffet Sancaklı
1437 Feyzullah Birışık

2- Ağaran Saçların Koparılmaması

• Amr İbni Şuayb'ın, babası vasıtasıyla dedesinden rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Beyaz saçları yolmayın. Zira o beyaz saç, kıyamet günü müslümanın nurudur."[1438]

Açıklama:

Siyah saçlara beyaz akların düşmesi yaşlılığı, yaşlılığın da ölümü hatırlatacağı, ölüm de dünya ve içindekilerden ayıracağı için o beyaz saç tanesini siyahlar arasında görmek istemeyecektir... Oysaki beyaz saç kıllarını koparmakla insan yeni bir gün kazanmıyor... En güzel uyarıcı olan beyaz saçların moral bozma özelliği olduğundan Peygamberimiz yaşlılık yolunda olanlara çok güzel bir müjde veriyor.[1439]

3- Söz Hakkı Evdeki Büyüğündür

• (Ensar'ın mevlası Buşeyr İbn Yesar'dan rivâyete göre), Râfi' İbn Hadîc ile Sehl İbn Ebi Hasme kendisine şu hadisi nakletmişlerdir: "Abdullah İbn Sehl ile Muhayyisa İbn Mesud, Hayber'e gittiler. Hurmalıklar arasında her biri bir tarafa ayrıldı. Daha sonra Abdullah İbn Sehl öldürüldü. Abdurrahman İbn Sehl ile Mesud'un iki oğlu Huvayyisa ile Muhayyisa Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek arkadaşları Abdullah İbn Sehl'in durumu hakkında konuştular. Gelenlerin yaşça en küçükleri olan Abdurrahman söze başlayınca, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Büyük olana sözü bırak, buyurdu. (Ravilerden) Yahya: Yaşça büyük olan konuşsun buyurdu, dedi. Sonra arkadaşlarının durumu hakkında konuştular.

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Öldürülen bu adamınızın -yahut arkadaşınızın- diyetini hak etmek için aranızdan elli kişi (Hayberliler öldürdü diye) yemin eder mi, buyurdu. Onlar: Ey Allah'ın Resûlü, bu görmediğimiz bir iştir, dediler.

Allah Resûlü: O zaman Yahudiler arasından elli kişi yemin ederek sizin onu öldürmediğinizi söyleyip, kanından beri olduklarını belirtsinler, buyurdu.

Onlar: Ey Allah'ın Resûlü, onlar kâfir bir topluluktur diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kendi tarafından onlara diyet ödedi."

Sehl dedi ki: "Ben o develerden bir dişi deveye yetiştim. Sahiplerine ait olan bir ağıla girdim, o deve beni ayağıyla tekmeledi."

1438 Ebû Dâvûd, Tereccül 17; Tirmizî, Edeb 56; Nesâî, Zînet 13. Ayrıca bk. İbni Mâce, Edeb 25. Elbani hasen-sahih der.

1439 Feyzullah Birışık

İbn Uyeyne dedi ki: Bize Yahya, Buşeyr'den, o, Sehl'den tahdis etti, diyerek yalnızca Sehl'in adını söyledi, (Râfi' İbn Hadîc'i söz konusu etmedi.)[1440]

4- Dilerse Oturarak Namaz Kılar

• Mü'minlerin annesi Hz. Aişe şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yaşı ilerleyinceye kadar gece namazlarını oturarak kıldığını hiç görmedim. Yaşlandığı zamanlar oturarak okur ve rükûya varmak istediğinde kalkıp otuz veya kırk âyet civarında Kur'ân okuduktan sonra rükûa giderdi."[1441]

Açıklama:

Hz. Aişe'den nakledilen bu rivayet bir kimsenin oturarak başladığı nafile namazı ayakta tamamlayabileceğini gösterdiği gibi, nafile bir namaza ayakta başlayan kimsenin namaz sırasında oturmasının caiz olduğunu da göstermektedir. Zira bu iki durum arasında herhangi bir fark yoktur. Özellikle de Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- namazın ikinci rekâtını bu şekilde kıldığını düşünürsek bu hüküm daha da pekişecektir.

Söz konusu rivayetten çıkarılan hükümlerden birisi de şudur: "Uzanarak namaza başlayan bir kimse, namaz içinde iken oturabilecek veya kalkabilecek gücü hissederse namazını oturarak veya ayakta tamamlar."

Nafile namaza oturarak başlayan bir kimsenin oturduğu yerden rükûa gitmesi şart olmadığı gibi, ayakta başlayan bir kimsenin de kıyamdan rükûya gitmesi şart değildir.[1442]

5- Yaşlılık Mescide Gitmeye Engel Değildir

Rahatsızlığı yüzünden ayakta namaz kılmakta zorlanan İmran b. Husayn-radıyallâhu anh-'ın sorusu üzerine Allah Resûlü şöyle buyurmuştur: "Namazı ayakta kıl, eğer buna gücün yetmezse oturarak, yine gücün yetmezse yaslanarak kıl."[1443]

Açıklama:

Yaşlılık güç kaybına neden olabilir... Ama bu ibadetlere engel değildir... Peygamber Efendimiz'in yaşlılar için evlerine gitmelerini söylememesinde şüphesiz büyük ibretler vardır. Burada hem namazın ne büyük bir ibadet olduğu, hem yaşlıların mescidlere gelerek ömürlerinin sonlarına doğru cemaat ecri almalarını istemiştir.[1444]

1440 Buhârî. 6142-6143
1441 Buhârî. 1118
1442 Fethulbari.
1443 Buhârî, Taksir, 19; Ebû Dâvûd, Salât, 175; Tirmizî, Salât, 274; İbn-i Mace, İkame, 139.
1444 Feyzullah Birışık

6- Altmış Yaşındaki Bir İnsanın Allah'a Karşı Mazeretinin Olmaması

Onlar orada: Rabbimiz! Bizi çıkar, (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım! diye feryat ederler. Size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı da gelmedi mi? (Niçin inanmadınız?) Şimdi tadın (azabı)! Zalimlerin yardımcısı yoktur.[1445]

• Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Altmış yaşına kadar gelmiş uzun ömürlü insan için Allah'ın huzurunda özür beyan etme (daha fazla yaşasaydım demek gibi) hakkı kalmaz".[1446]

7- Yaşlının Kalbinin Genç Olması ve İstekleri...

• Yine Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den "Yetişkin insanın kalbi genç olarak her zaman dünya sevgisi ve arzu-isteklerle doludur" buyurduğunu işittim.[1447]

8- Yaşlılar Evlenmek İsteyebilirler

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Nikâh benim sünnetimdendir. Kim benim sünnetimle amel etmezse benden değildir. Evleniniz! Zira ben, diğer ümmetlere karşı siz(in çokluğunuz) ile iftihar edeceğim. Kimin maddi imkânı varsa hemen evlensin. Kim maddi imkân bulamazsa (nafile) oruç tutsun. Çünkü oruç, onun için şehveti kırıcıdır."[1448]

Açıklama:

Yaşlı olmak evliliğe engel değildir. Ta ki bunama dönemi ve zihinsel hastalıklar olmadıktan sonra... Eşi vefat etmiş bir yaşlı evlatlarına yük olmak istemeyecektir. Evlatlarının huzurunu kaçıracağını düşüneceğinden evlenmek isteyecektir. Yaşlı olanların evlenmek istemesi toplumumuz tarafından maalesef yanlış değerlendiğinden dolayı yaşlı olanlarla evlatları arasında problemler çıkabiliyor. Oysaki bir anne ve babanın en doğal şer'i bir hakkıdır.[1449]

9- Yaşlı Olan Kişi Oruç Tutmaya Güç Yetiremezse

Sayılı günlerde olmak üzere (oruç size farz kılındı). Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa (tutamadığı günler kadar) diğer günlerde kaza eder.

1445 Fatır, 37
1446 Buhârî, 6419
1447 Buhârî. 6420
1448 İbn-i Mace 1846 Elbani hasen der.
1449 Feyzullah Birışık

(İhtiyarlık veya şifa umudu kalmamış hastalık gibi devamlı mazereti olup da) oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere bir fakir doyumu kadar fidye gerekir. Bununla beraber kim gönüllü olarak hayır yaparsa, bu kendisi için daha iyidir. Eğer bilirseniz (güçlüğüne rağmen) oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.[1450]

Atâ şöyle demiştir: "Kişi, Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi, her türlü hastalıktan dolayı oruç tutmayabilir."

Hasan-ı Basrî ve İbrahim en-Nehâî emzikli ve hamile kadınlar hakkında şöyle demişlerdir: "Kendisine veya çocuğuna bir zarar gelmesinden endişe ettiği takdirde, orucunu bozar, fakat sonra kaza eder."

Oruca gücü yetmeyen ihtiyarlara gelince; [onlar Enes İbn Mâlik gibi yaparlar.] Enes, yaşlandığı vakit bir ya da iki sene [oruç tutması gereken] her gün için bir yoksula bir ekmek ve biraz et vermiş ve oruç tutmamıştır.

Çoğunluğun kıraatine göre يطيقونه/yutîkûnehû (zor güç yetirenlere) şeklinde okunur. Yaygın olan da budur.

Ata, İbn Abbas'ın bu ayeti وعلى الذين يطوّقون فدية طعام مسكين/ale'llezîne yutavvekûnehu fidyetun taâmu miskin şeklinde okuduğunu işittiğini nakletmiştir.

İbn Abbas şöyle demiştir: "Bu ayet mensûh değildir. Zira bu âyet ile, oruca gücü yetmeyen ve oruç tutamadığı her gün için bir yoksulu doyuran yaşlı erkek ve kadınlar kastedilmiştir."[1451]

Açıklama:

"Atâ şöyle demiştir: 'Kişi, Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi her türlü hastalıktan dolayı oruç tutmayabilir." Abdurrezzâk İbn Hemmâm bu rivayeti İbn Cüreyc kanalıyla zikretmiştir. Söz konusu rivayet şu şekildedir:

İbn Cüreyc "Atâ'ya kişi, hangi rahatsızlıktan dolayı oruç tutmayabilir?" diye sordum. O da, "her türlü hastalıktan dolayı oruç tutmayabilir," şeklinde cevap verdi. Ben, "Kişi oruç tutarken rahatsızlanırsa, orucunu bozabilir mi?" diye sordum. O da "Evet," diye cevap verdi.

Selef uleması, mükellefin hangi hastalıklardan dolayı oruç tutmayacağı konusunda ihtilaf etmiştir. Çoğunluğa göre, su olmasına rağmen teyemmüm alınmasını mübah hale getirecek bir rahatsızlıktan dolayı kişi oruç tutmaz. Bir başka ifade ile, oruca devam ettiği takdirde canından endişe eden veya organlarından birine zarar gelmesinden ya da başına gelen rahatsızlığın ilerleyip sürmesinden korkan kimse oruç tutmaz.

1450 Bakara 184
1451 Buhârî. 4505

Bu konuda İbn Sîrîn şöyle demiştir: "İnsan, hastalık adı verilen hallerde oruç tutmayabilir." Onun bu görüşü Atâ'nın görüşüne benzemektedir. Hasan-ı Basrî ve Nehâî'ye göre ise kişi, ayakta namaz kılamayacak kadar hasta olduğu zaman oruç tutmaz.

(يطوّقون/yutavvekûne) İbn Mes'ûd'un kıraatı da böyledir. Nesâî, İbn Ebî Nüceyh kanalıyla Amr İbn Dînâr'dan şöyle nakletmiştir: "يطوّقونه/yutavvekûnehu, orucu üstlenmek anlamına gelir." Bu yorum gayet güzeldir. Bununla şu mana kastedilmiştir: "Onlar orucun güçlüğüne katlanmayı üstlenmişlerdir."

Bu hadis, İmam Mâlik ve ona tabi olanların aksine, yaşlı ve yaşlılar hükmünde olan kimselerin oruç tutmakta zorlandıkları vakit, oruç tutmayıp yerine fidye verebileceğini ileri süren İmam Şâfiî ve onu takip edenler için delil teşkil eder.

Hamile ve emzikli kadınlar ile yaşlılıktan dolayı oruç tutamayan, ancak daha sonra orucu kaza etmek için derman bulan kimselerin durumu hakkında ihtilaf edilmiştir. İmam Şâfiî ile Ahmed b. Hanbel, bu kimselerin hem oruçlarını kaza edip hem de fidye vermeleri gerektiğini ileri sürmüştür. Evzâî ve Kûfeliler [Hanefiler] ise, kazanın yeterli olduğu, fidyeye gerek olmadığı görüşünü benimsemiştir.[1452]

10- İmamlık Hakkı Yaşlınındır

• Mâlik İbn el-Huveyris Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- iki kişiye hitaben şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Namaz vakti girdiği zaman ezan okuyup kamet getirin, sonra aranızda en yaşlı olanınız İmam olsun!"[1453]

11- Bakıma Muhtaç Düşmekten Allah'a Sığınmak

• Mus'ab'dan aktarıldığına göre Sa'd beş şeyi Resûlullah'ı referans göstererek zikrederdi: "Allah'ım cimrilikte, korkaklıktan, hayatın en rezilinden (iyice yaşlanıp ele avuca düşmekten), dünya fitnesinden (Deccal) ve kabir azabından sana sığınırım".[1454]

Açıklama:

İnsanoğlunun yaşlanıp da ihtiyaçlarını gideremeyecek bir döneme girmesi hem kendisi hem de kendisine bakanlar için çetin bir sınav oluşturur... Birçok evlatların imtihanı kaybettiği bu sınavda en büyük üzüntüyü ve sıkıntıyı evdeki yaşlı çeker. Kimse kimseye bağlı kalmak istemez... Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-İşte böylesi bir yaşa gelmekten Allah'a sığınırım dedi.[1455]

1452 Fethulbari.
1453 Buhârî. 658
1454 Buhârî. 6365
1455 Feyzullah Birışık

12- Yaşlılık İmtihanın Bittiğini Göstermez

Ve sana yakin (ölüm) gelinceye kadar Rabbine ibadet et![1456]

"O halde bir işi bitirince, hemen başka işe giriş, onunla uğraş."[1457] buyurur.

Açıklama:

Yaşlılığın, insanın sosyal hayattaki yürüyüşünü yavaşlattığından kimsenin şüphesi yoktur. Fakat bu dinin sahibi yaşlılığın ibadetlere engel olmadığını, zayıf kalınan noktalarda ruhsatın devreye konacağını söylemesi, yaşlılığın mazeret olmadığını göstermiş oldu... Evet, gençken yapılan birçok hareketliliği yaşlılıkta göremeyeceğiz... Bunun önüne geçilmez ama ibadetler sadece kas gücüne bakmıyor...

Bir yaşlı müslüman çok rahat bir şekilde torunlarına Kur'an öğretir, İslami bilgiler verir, araştırmalar yapar ve birçok sahada dinini tebliğ edebilir... Ta ki ölüm gelinceye dek hiçbir yaşlı kendini salıvermemeli...[1458]

1456 Hicr- 99
1457 İnşirah, 94/7
1458 Feyzullah Binşık

31. BÖLÜM
EVDEKİ YAŞLILARA DAVRANIŞ SÜNNETLERİ

Giriş

Doğan her insan yaşlanmaya doğru yol alır... Çocukluğunda orta yaşlı olan babalar ve anneler zaman geçtikçe yaşlanacaklardır... Onların yaşlanması ve sağlık sorunlarının yavaş yavaş ortaya çıkması bir evladı ziyadesiyle üzer... Bugüne kadar büyüklerini sıkıntıda görmemiş olabilir... Anne ve babanın yaşlanması yeni bir sevap kazanma fırsatını doğurur... Evet, evde yaşlıların olması ve onlara sünnete uygun davranılması cennetini düşünen bir evlat için tam bir fırsattır.

Bu bölümde evimizdeki gerek dede ve anneanne ya da babaanne, gerek anne ve baba hangi ya da hangileri olursa olsun onlara karşı davranış sünnetlerini görmüş olacağız.

Öncelikle evdeki yaşlıların ne tür bir sıkıntıyla karşı karşıya kaldıklarını ya da kalacaklarına bir bakalım.[1459]

1- Yaşlıları Bekleyen Sıkıntıların Tespit Edilmesi

1. Psikolojik Problemler:
İçine kapanma, yalnızlık hissi, ölümden ve gelecekten korkma.

2. Sağlık Problemleri:
Bedensel güçlerin azalması, hastalıkların artması, zihinsel güçlerin gerilemesi.

3. Ekonomik Problemler:
Maddi gelirin ve gücün azalması, sağlık harcamalarına duyulan ihtiyaç.[1460]

Açıklama:
Soruyu anlamak çözmenin yarısıdır diye bir söz vardır. Buradan hareketle evimizdeki yaşlıların ne kadar da yardıma ve desteğe ihtiyaçları olduğunu görebiliriz... İlk üç maddeye baktığımızda yaşlılık devresinin çetin geçeceğini görü-

1459 Feyzullah Birışık
1460 Prof. dr. Faruk Beşer... İnternet yazısından.

rüz... Allah-u teala kullarına karşı okadar merhametli ki gücünü aldığı kullarını yalnız ve desteksiz bırakmıyor. Kendileriyle yakından ilgilenmesi için kullarına tabiri caizse teşvik pirimi veriyor... Bazıları tehditten anlayacağı için yaşlılarla ilgilenilmediği zaman da cehennemle korkutuyor. Amaç burada gücünü aldığı yaşlıların desteklenmesi... Okuyalım;[1461]

2- Yaşlıya Hizmet Etmeyenin Cenneti Hak Etmeyeceği Tehdidi

Ana ve babasının ihtiyarlık zamanlarında, bunlardan birine yahut ikisine yetişip de, bunlara gereken hürmet ve hizmette bulunarak cenneti hak edemeyen kimsenin burnu yerlerde sürünsün! (Bu ifadeyi üç kere tekrar etmişlerdir.) [1462]

Açıklama:

Anne ve babanın evlatları üzerindeki haklarını önceki sayfalarda okumuştuk... Bir insanın yaşlı birine ve bu yaşlı olanlar da anne ve babaysa ve bu anne ve babayla da ilgilenilmiyorsa bu büyük bir zulüm ve nankörlük olmuş olur... Anne ve babanın kendilerini yetiştirirken çektikleri sıkıntıyı bir insan unutamaz... Unutmayalım ki Allah nankörleri sevmez...

Ve yarın yaşlısına bakmayan kişiler yaşlanınca acısını belki de katmerli bir şekilde dünyadayken tadacaklardır... Allah'u âlem[1463]

3- Yaşlıya Hürmet Eden Kişiye, Yaşlanınca Kendisine Hürmet Edileceği Vaadi...

• Herhangi bir genç yaşlılığından dolayı bir ihtiyara hürmet ederse, Yüce Allah da yaşlandığında ona hürmet edecek kimseler halk eder.[1464]

Bir diğer rivayette ise Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Her hangi bir genç, bir kimseye yaşlı olduğu için ikramda bulunursa, Allah o gence, yaşlılığında kendisine ikramda bulunacak birini nasip eder."[1465]

Açıklama:

Allah'u Teala yapılan en küçük bir iyiliği bile boşa çıkarmayacağını, yapılan iyiliklerin karşılığını bu dünyada da vereceğini vaad ediyor... Yapılan bir iyiliğin aynı cinsinden dünyadayken verileceğini de görebiliriz bu iki hadiste... Yaşlılıkta hizmet görmek isteyen bir insanın yapacağı tek bir amel var: yaşlıya iyi davran ve onunla ilgilen...

1461 Feyzullah Birışık
1462 Müslim, "Birr, " 8; İbn Hanbel, Müsned, 2/346
1463 Feyzullah Birışık
1464 Tirmizî, "Birr, " 15; Ebu Davud, "Edeb, " 58
1465 Tirmizi

4- Yaşlıya Saygı Gösterip İkram Eden Allah'a Olan Saygısını İspat Etmiş Olur

• Saçı sakalı ağarmış yaşlı müslümana saygı gösterip ikram etmek, Allah'a saygıdandır.[1466]

Açıklama:

Yaşlılara gösterilen saygı merhametin göstergesidir. Merhametli olan bir kimse yardım sever olur. Allah da hem merhametli hem de yardım sever olan insanı sever... İnsandaki merhamet duygusunun pratiğe yansıması için zemine ihtiyaç vardır. İşte insana en yakın ve günün her saatinde bu duygumuzu pratize edeceğimiz yaşlılar var...

Yaşlılarla ilgilenmek demek Allah'ın bir hükmünü yerine getirmek demek olduğundan Allah'u Teala bunu kendisine yapılan bir saygı olarak karşılıyor... Çok büyük bir nimet bu...[1467]

5- Güçsüzlere İlgi, Rızık Sebebidir

• "Güçsüz ve düşkünleri araştırıp bana getirin, (ihtiyaçlarını karşılayayım). Çünkü siz ancak içinizdeki güçsüzler sayesinde yardım görüyor ve rızıklandırılıyorsunuz." [1468]

• Düşkünleri görüp gözetiniz, zira siz ancak düşkünleriniz sayesinde yardım görür ve rızıklanırsınız.[1469]

Açıklama:

Allah'u Teala kullarının hangi gerekçelerle ibadetleri aksattığını ya da şeytanın onları nasıl kandırdığını bildiğinden o kullarının bahsedilen konuda cesur olmalarını ister... Bazı kişiler evinde barındırdıkları yaşlıların kendilerini maddi açıdan zarara uğratacağını düşünebilirler. İşte böyle bir düşüncenin ortadan kalkmasına yardımcı olacak teşviklerde bulunur... Kimileri için teşvik olurken kimileri için ekstradan bir kazanç olur...[1470]

6- Yaşlanmış Anne ve Baba Ya Da Her İkisinin Olası Hatalarından Dolayı 'öff' Bile Denmeyeceği

"Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle."[1471]

1466 Ebu Davud, "Edeb, " 23
1467 Feyzullah Birışık
1468 Tirmizi
1469 Tirmizî, "Cihad, " 24; Ebu Davud, "Cihad, " 70
1470 Feyzullah Birışık
1471 İsra- 23

Açıklama:

Yaşlılık psikolojisini bilen bir evlat yaşlı olan anne ya da babanın ya da her ikisinin yer yer işlerine karışacağını ve zamansız sözler söyleyebileceğini unutmamalıdır. Bu tamamen kişinin yaşlanmış anne ya da babasıyla imtihanıdır. Bu bir imtihan sorusudur... Bu soruyu doğru çözen kişiye cennet vaad edilirken yanlış çözen kişiye ise büyük bir günah vaad ediliyor...[1472]

7- Yaşlanmış Anne ve Babanın Yeri Çocuklarının Evidir

"Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle."[1473]

Açıklama:

Yaşlanan bir insan fiziksel ve zihinsel olarak güç kaybeder... Çalışma hayatından uzaklaşırlar. Ve bakıma muhtaç hale gelirler. Yaşlı ve bakıma muhtaç olan insanların en büyük destekçileri şüphesiz varsa evlatlarıdır... Yukarıdaki ayette yaşlı olan anne ve babanın kimin evinde kalacağını bizlere bildirmiştir:

"... Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa..." Bunu bilen bir evlat Allah'ın bu uyarısını hiçe sayamaz... Kalkıp da anne ve babasını huzur evi gibi batının icad ettiği bir yere bırakamaz...[1474]

8- Yahudi De Olsalar Yaşlılara Saygılı Olunmalı

Hazreti Ömer yine bir gün Medine'nin kenar mahallelerinden birinden geçmektedir. Yaşlı, âmâ bir dilenci ile karşılaşır. Dilencinin Yahudi olduğunu öğrenen Ömer ona sorar: –Seni bu duruma düşüren sebep nedir? Âmâ Yahudi: –Cizye verdik, zamanla muhtaç duruma düşmeye başladım, yine cizyemi verdim. Sonra yaşlılık geldi ve bu duruma düştüm. Hazreti Ömer can evinden vuruldu. Âmâ Yahudi'nin elinden tutarak, onu evine getirdi. Önce karnını doyurdu, sonra ona yetecek kadar yardımda bulundu. Beytülmal sorumlusunu çağırarak ona şu talimatı verdi: "Bu ve bunun gibi olanlara dikkat edin. Allah'a yemin ederim, eğer biz onun gençliğinin verimini aldıktan sonra kocayıp yaşlanınca böyle sefil bırakırsak, ona karşı insaflı hareket etmiş olmayız. Zekât fakirlere ve miskinleredir. Bu da kitap ehlinin yoksullarındandır."[1475]

1472 Feyzullah Birışık
1473 İsra- 23
1474 Feyzullah Birışık
1475 Ebu Yusuf. , 126. Yaşlılık dönemleri ve problemleri. Ensar neşriyat. Sayfa: 85

Açıklama:

Allah'u Teala'nın merhametinin tüm yeryüzünü kapladığını görüyoruz... Peygamber katilleri olan Yahudilerin bile yaşlı olanlarına karşı bakın büyük halife nasıl davranıyor... [1476]

9- Yaşlılara Şaka Yapılmasının Caiz Olması

• Resûlullah aleyhisselamın Ensar'dan yaşlı bir kadına yaptığı şakayı Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- şöyle anlatıyor: Resûlullah'a (a.s) yaşlı bir kadın geldi ve dedi ki:

Ey Allah'ın Resûlü! Allahın beni cennete koyması için dua buyrunuz! Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona şöyle cevap verdi:

Yaşlılar cennete kesinlikle gidemez.

Kadın ağlayarak geri dönüp gitti. Onun ardından Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdular: Haydi kadına haber verin ki: O, cennete yaşlı biri olarak girmeyecek.(fakat genç olarak girecektir!)Yüce Allah'ın şu ayette buyurduğu gibi: Muhakkak ki biz, oradaki kadınları yeniden yarattık ve onları bakireler, eşlerine düşkün ve hepsini aynı yaşta yaptık. [1477]

Açıklama:

Mizah, insana neşe verirken bir anlık sıkıntıları da unutturmuş olur... Yapılan güzel bir mizah dostlukları perçinleştirir... Bir insan ne kadar sert mizaçlı olursa olsun yapılan güzel bir mizahla yüzüne neşe gelir...

Özellikle de hayattan koptuğu psikolojisine giren yaşlılara karşı yapılan şakalar onları hâlâ ciddiye aldığımızı ve muhabbet beslediğimizi ve kendilerinden rahatsız olmadığımızın mesajını vereceğinden onların gönlünü de böylelikle almış oluruz...[1478]

10- Savaşta Dahi Yaşlılara Zarar Verilmedi

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şefkat ve merhameti o derece geniş ve kapsamlıdır ki, savaş esnasında düşman tarafında bulunup, zararı olmayan yaşlıların, çocukların öldürülmesini dahi yasaklamış [1479] ve şöyle buyurmuştur: "Sakın ha! Ne bir kadın, ne bir çocuk ve ne de pir-i fâni bir yaşlıyı öldürmeyesin."[1480]

1476 Feyzullah Birışık
1477 Vakıa-36, 37-Hadisin geçtiği yer: Tirmizi şemail, 204
1478 Feyzullah Birışık
1479 Buhârî, Cihâd, 147-148; Müslim, Cihâd, 137-140
1480 Mâlik, Muvatta', Cihâd, 10

Açıklama:

Yaşlı olan insanlar fiziki olarak tehlike arz etmezler... Yaşlıya kalkan bir el kınanır. İslam insan fıtratına uygun ve bozulmamış akla uygun kanunlar hazırlamıştır. Gerçekten de savaşlarda yaşlılara, kadın ve çocuklara silah çekilmemesi İslam'ın ne kadar da sevecen ve adaletli olduğunu gösterir.[1481]

11- Yaşlılara Moral Verilmeli

• İnsanların en hayırlısı ömrü uzun ameli güzel olanıdır" [1482] buyurmuştur.

•"Bir müslümana hastalık isabet ederse, hazan vakti ağaç yapraklarının döküldüğü gibi Allah onun hata ve günahlarını döker." [1483]

Açıklama:

Hayata küsen, çocuklarının kuşak farklılığından kaynaklanma sebebiyle dünyalarına giremeyen ve yalnız kalan yaşlılar ölümü her an enselerinde hissederler. Yaşlılıktan kaynaklanacak ölüme onlar bizden daha yakındırlar. Bu yakınlık onları tedirgin edebilir. Hem bu tedirginliği ortadan kaldırmak hem de ümitli olmalarını sağlamak için onlara yukarıdaki hadisleri anlatıp moral verebiliriz.[1484]

12- Yaşlıları Sıkıntıya Sokmamak İçin Namazın Kısa Tutulması

• Hz. Peygamber'e bir gün biri gelerek "Ey Allah'ın Resûlü filanca bize namaz kıldırırken o kadar uzatıyor ki, sabah namazına gitmekten (âdeta) geri kalıyorum." dedi. Bu duruma tepki gösteren Hz. Peygamber, minbere çıkarak şunları söyledi: "Ey insanlar, içinizde müslümanları dinden soğutanlar var. Herhangi biriniz namaz kıldıracak olursa hafif tutsun. Çünkü cemaatin içinde zayıf, yaşlı, iş-güç sahibi olanlar vardır. Herhangi biriniz kendi başına namaz kıldığında ise dilediği kadar uzatsın."[1485]

Açıklama:

Bu din sadece fiziksel olarak güçlü olanlara gelmiş değildir. Gücü oranında insanlar sorumludurlar... Allah'u Teala kimseye gücü dışında ibadet yüklememiş. En önemli bir ibadet olan namaz bile yaşlıların sıkıntıya düşmemesi için namazdaki süreler uzatılmıyor... Tüm hükümler insanın kaldıracağı şekilde programlanmış... Ne kadar hamd etsek azdır...[1486]

1481 Feyzullah Birışık
1482 Tirmizî, Zühd, 21
1483 Buharî, Merda, 13
1484 Feyzullah Birışık
1485 110 Buhârî, İlim, 28, Ezân, 61, 62, 63; Müslim, Salât, 182-184.
1486 Feyzullah Birışık

13- Yaşlılara Da Din Anlatılır

• Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Ya Cibril! Ben, şimdiye kadar hiçbir kitap okumamış, yaşlı-güçsüz, çoluk-çocuk, büyük-küçük... lerden oluşan bir topluma peygamber olarak gönderildim.(Onlar bu Kur'an'ı nasıl anlayacaklar?)[1487]

Açıklama:

Vahyin başlangıcında Peygamberimiz'in bu sözleri davetin kapsama alanını gösterir. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- davete icabet eden herkesle ilgilenmiştir. İslam'a girenler arasında azımsanamayacak kadar yaşlı insanlar da vardı. Belki onların kendilerini ölüme yakın hissetmeleri, bazı gençler- güçlüler tarafından göz ardı edilmeleri onları bu davete daha ilgili hale getiriyordu. Hz. Ömer'in -radıyallâhu anh-; Ey gençler! Yaşlanmadan dini bilgileri öğrenin. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabeleri yaşlarda bu bilgileri öğrenmişti.[1488] Sözleri bir taraftan sahabelerin ileri yaşlarda dini öğrendiklerini, diğer taraftan da onların ilk ve en önemli muallimleri olan Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in eğitim-öğretiminde yaşlılarla ilgilendiğini gösterir.[1489]

Yaşlı insanlar her ne kadar da bizden geçti gibi sözler söylese de nefes alıp verdikleri ve hafıza kaybına uğramadıkları sürece kendilerine tatlı bir dille nasihat edilebilir.[1490]

1487 Müsned, 5, 405 . Şuayb Arnavuti bu hadise sahih liğayrihi der.
1488 Buhârî. İlim-15
1489 Yaşlılık Dönemi Problemleri. Sayfa: 275. ensar yay.
1490 Feyzullah Birışık

32. BÖLÜM

BUNAMA DÖNEMİNE GİRMİŞ (DEMANSLI) HASTALARIN SORUNLARI VE BU SORUNLARA YAKLAŞIM ŞEKLİMİZ

Giriş

Allah'u Teala şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar, eğer öldükten sonra dirileceğinizden kuşkunuz varsa, biliniz ki, gücümüzü kanıtlamak için sizi önce topraktan, sonra spermadan, sonra embriyodan, sonra yapısı belli-belirsiz bir çiğnemlik et parçasından yarattık. Size belirtmek için dilediğimizi belli bir sürenin sonuna kadar rahimlerde tutarız. Sonra da sizleri çocuk olarak meydana çıkarırız. Böylece yetişip ergenlik çağına gelirsiniz. Kiminizin erken yaşta canı alınır ve kiminiz de ömrünün en kötü dönemine kadar yaşatılır ki, bilirken bir şey bilmez olur."[1491]

Açıklama:

Ömrün en fena dönemine giren insanoğlu kalmış olduğu evdekiler için tam bir imtihan vesilesi olur... Evdeki yaşlılarla ilgilenmenin ne kadar sevap olduğunu bilen evlatlar bu ecre evdeki yaşlılar ölünceye kadar talip olurlar... Onların bu hayır yarışı evdeki yaşlıyı oldukça mutlu ve huzurlu olmasına katkıda bulunur...

Bazı insanlar evdeki yaşlıların sebep olduğu bu imtihanı kaybederler. Bu bölümde evdeki yaşlımızın bunama dönemi belirtilerini ve onlara yaklaşım şekillerini göreceğiz.[1492]

1- Bunama –Demansın- Hastalığı

Demans 65 yaş üstündeki tüm insanların % 5 - % 11'inde gelişmekte ve 85 yaş üstündekilerin % 50 kadarını etkilemektedir. Kalp hastalığı, kanser ve inme'den sonra ölüme sebep olan hastalıklar sıralamasında dördüncü olan Alzheimer hastalığı yılda 100.000'den fazla ölümden sorumludur.

2- Demansın Hastalığının Belirtileri

.Hemen herkesin bildiği gibi demansın baş belirtisi bellek kusuru yani unutkanlıktır. Buna uygun olarak yeni bilgileri öğrenme yetileri bozulmuştur. Zaten eski

---

1491 Hacc- 5

1492 Feyzullah Birışık

bilgiler iyi biçimde anımsanırken yeni bilgilerde daha fazla anımsama güçlüğü vardır. Dil kullanımı giderek bozulur, yineleme, yanlış söyleme, hiç konuşmama bunlardan bazılarıdır. Motor becerilerin de bozulmasıyla birlikte eskiden kullanmakta olduğu aletleri kullanamaz olur. Örneğin erkek hastalar traş olamaz, kadın hastalar mutfak aletlerini kullanmayı beceremez. Tüm bunlar kişinin günlük yaşantısında, toplumsal ilişkilerinde ve mesleki işlevselliğinde bozulmaya yol açar.

Orta evrede ise unutkanlık artık iyice belirginleşmiştir. Bu evre genellikle hastanın çevresindekilerin uyandığı evredir. Bellek bozukluğu ile hasta nerede olduğunu, ne yapacağını, evi dâhil bildiği yerlere nasıl ulaşacağını bilmez hale gelir. Aynı soruları tekrar tekrar sorar. Burada üzüntü, sıkıntı gibi ruhsal belirtilerin yerini öfke, kızgınlık gibi ruhsal sorunlar alır. Çevresindekileri tanımakta güçlük çeker. Önceden yüklendiği hiçbir sorumluluğu yerine getiremez. Küçük kazalara neden olur. Artık hemen hiçbir aleti kullanamaz olur. Anlama güçlüğü nedeniyle, onu ikna çabalarını değerlendiremez; bu durum dışarıdan hastalık gibi görünür. Kuşkuculuk, alınganlık, cimrilik belirginleşir. Bu dönemde hastanın bu belirtilere karşı farkındalığı pek yoktur. Hastanın yakınları ise onu tedavisi konusunda ikna etmeye uğraşırlar, harekete geçerler.

İleri evrede tüm işlevlerde şiddetli kusurlar gelişir. Hasta konuşmakta, yürümekte, yemek yemekte güçlük çeker, inkontinans oluşabilir. Bellek tamamen bozulmuştur. Saldırganlık, uyumsuzluk, aşırı hareketlilik olabileceği gibi, sürekli yatma, hiç hareket etmeme gibi belirtiler de bulunabilir. Sonuçta hasta giderek yatağa bağlı bir hale gelir. Bu durumda da pek çok hastalığa yatkın hale gelir ve bu şekilde kaybedilir.

3- Demanslı Hastanın Psikolojisi

a- Keyifsiz ve Kederli Olurlar

Hafıza problemi olan kişiler aynı zamanda üzgün, keyifsiz veya kederli olabilirler. Hafızası bozulmuş bir kişinin böyle kederli olduğu hallerde dikkatli bir teşhis konularak, eğer varsa depresyonun tedavisi yoluna gidilmesi önemlidir. Hafıza problemi Alzheimer hastalığına bağlı olmayabilir veya hastada hem Alzheimer hem de tedaviye cevap verebilecek bir depresyon bulunabilir.

b- Sık Sık Sağlık Problemlerinden Yakınırlar:

Sık sık sağlık problemlerinden yakınmaları olabilir. Kronik bir şikayeti olsa bile bu şikayetlerin ciddiye alınması ve böyle şikayetler için fiziksel bir sebep olup olmadığının değerlendirilmesi önemlidir. Sağlık problemleri üzerinde yoğunlaşan insanlar gerçekten mutsuzdurlar ve uygun bakıma gereksinim duyarlar.

c- İntihar etme İhtimalleri Her An Vardır

Kişi kederli, morali bozuk veya isteksiz olduğunda her zaman kendine zarar verme ihtimali vardır. Bir Alzheimer hastası için intihar planı yapmak zor olabilir,

ancak kendine zarar verme ihtimaline karşı her zaman uyanık olunmalı ve intihar konusunda yapılan yorumlar her zaman ciddiye alınmalıdır.

d- Alkol Veya İlaçların Kötüye Kullanabilirler

Depresyona giren kişiler içlerindeki kederden kurtulmak için alkol veya ilaç (traklizan) kullanabilirler. Bu bir demans hastasının fonksiyon yeteneğini iyice düşürür. Yalnız yaşayan ve daha önce alkol veya ilaç kullanımı olan kişilerde bu ihtimale karşı dikkatli olunmalıdır.

Çok alkol kullanan ve demans hastalığına yakalanan kişiler, ailelerinin kontrolü bakımından çok güç durumlar yaratabilirler. Böyle kişiler normal insanlara göre çok az alkolden etkilenebilir ve bir kadeh içki bile onların fonksiyonlarını kötü yönde etkileyebilir. Böyle kişiler genel olarak beslenme bozukluğuna sebep olacak kadar kötü beslenirler. Kaba inatçı ve saldırgan davranışlarda bulunabilirler.

e- Cansızlık ve Kayıtsızlık Görülür

Bazen bu hastalar cansız ve kayıtsız bir hale gelirler. Sadece oturur ve hiçbir şey yapmak istemezler. Böyle kişilerin sinirli kişilere göre bakımları daha kolay olabilir, ancak böyle bir davranış yine de görmezden gelinmemelidir. Aynı depresyonda olduğu gibi, demans hastalarının neden cansız ve kayıtsız hale geldikleri tam olarak bilinmemektedir.

f- Duyguları Hatırlama

Demans hastaları duygulara sebep olan olayı hatırlamayabildikleri halde, bu olay sonunda yaşadıkları duyguları hatırlayabilirler. Günlerce kızına kızgınlığını sürdüren bir hasta kızmasına yol açan nedeni unutabilir.

g- Öfke ve Alınganlık baş Gösterir.

Bazen demans hastaları öfkelenirler. Eşyaları bir yerlere vurup, verilen bakıma reaksiyon gösterir, yemekleri fırlatır, bağırır ve ithamlarda bulunabilir. Bu ciddi bir durum olmakla beraber sık meydana gelmemekte ve kontrol edilebilmektedir.

h- Endişelenme, Sinirlilik ve Huzursuzluk baş Gösterir.

Demans hastaları endişeli, sinirli, huzursuz ve kızgın hale gelebilirler. Gezinebilir veya kıpırdanabilirler. Kişi neden sinirli olduğunu açıklamıyor olabilir veya makul olmayan bir şekilde açıklıyor olabilir.

Bazı endişe ve sinirlilik halleri beyindeki değişikliklerden kaynaklanabildiği gibi bazıları da kaybolma veya gerilme ile ilgili gerçek duygulardan meydana gelebilir. Nerede olduğunu bilmemek, ne yapması gerektiğini bilmemek veya kişinin tanıdığı şeylerin nerede olduğunu bilmemek gibi gerçek duygular kişiyi endişelenmeye sevk edebilir. Tanıdık bir çevre isteği (Eve gitmek istiyorum.)

veya geçmişteki tanıdık kişiler için kaygı duymak (Çocuklarım nerede?) endişe yaratmaya sebep olabilir.

Kol saati gibi sevdiği özel bir şeyi kaybetmek de onu üzebilir. Hasta yine doğru bir duygu yaşamaktadır (bir şey kaybolmuştur, hafızası kaybolmuştur, zaman kaybolmuştur, birçok şey kaybolmuştur), ancak açıklaması yanlıştır.

l- Yanlış Fikirler, Şüphecilik, Paranoya ve Halüsinasyonlar

Unutkan kişiler, dayanılmaz boyutta şüpheci olabilirler. Başkalarının paralarını, eşyalarını ve hatta kimsenin almayacağı eski diş fırçası gibi eşyalarını çaldıklarından şüphelenir veya onları itham edebilirler. Eşyalarını saklayabilirler, yardım için bağırabilir veya polis çağırabilirler.

Demans hastası gerçekte olmayan şeyleri görebilir, duyabilir, hissedebilir veya koklayabilir. Böyle bir halüsinasyon onu korkutabilir veya hoşuna gidebilir. Demans Hastasının Yakınlarının (Bakımı Üstlenen Kişilerin) Psikolojisi Kronik bir hafıza kaybı olan demans hastasının bakımını sürdüren kişilerde çeşitli duygular oluşabilir. Kronik bir hastalık gerçeği ile yüzleşebildiğinde duygusal çöküntü normaldir ve anlayışla karşılanabilir. Hastanın bakımını sürdüren kişilerin yaşadıkları duygular şöyle sıralanabilir:

i- Kızgınlık

Hasta yakını bunun kendi başına gelmesine, bakımı yüklenen kişi olmasına, ona yardım etmeyenlere ve çaresiz kalmasına kızabilir. Bazı demans hastaları dayanması imkânsız görünen davranışlar sergileyebilirler. Bu durumda kızmamak imkânsız gibi görünmektedir. Yaşanan bu öfke zaman zaman aile bireylerine, doktora, Allah'a karşı olabilmektedir. Demans hastasının hasta yakınını hayatına getirdikleri ve götürdüklerine kızgınlık duymasının insani bir duygu olduğu anlatılmalıdır. Ancak bu duygunun hastaya yansıtılmasının onun davranışlarını daha da kötüleştireceği, onun hastalığının yaşanan bu öfkeyi makul şekilde karşılamasını imkânsız hale getirebileceği belirtilmelidir.

Öfkeyle baş etmenin ilk adımı hastanın davranış şeklinin nasıl olabileceğinin kavranması ve davranışlarının sebebi olarak beyinde olup bitenlerin anlaşılmasıdır. Hastanın rahatsız edici davranışlarını değiştirebilmek için, ortamın ya da günlük düzenin değiştirilmesi denenebilir. Ayrıca sadece hoş olmayan hareket tarzının hastalıktan kaynaklandığını ve kişinin kontrolünde olmadığını bilmek rahatlatıcı olabilir. O hastadır ve çoğu kez davranışlarını kontrol edememektedir.

j- Utanma

Bazen demans hastasının davranışları utanç verici olabilir ve çoğu zaman yabancılar ne olduğunu anlayamazlar. Bu duyguyu azaltmak mümkündür. Komşulara açıklama yapmak ve hastalığı anlatmak onların daha anlayışlı olmalarını sağlayacaktır. Komşuların ve yakın aile bireylerinin problemi bilmeleri hasta yakınına daha fazla yardım ve destek vermelerini temin edecektir. Ayrıca bu hasta-

lığa sahip kişilere bakan ve aynı sorunları yaşayan kişilerle tecrübeleri paylaşmak ve hatta destek grupları oluşturmak da çok önemlidir.

k- Çaresizlik:

Aile bireylerinin, kronik bir demans hastalığı sebebiyle kendilerini çaresiz, zayıf ve demoralize hissetmeleri normaldir. Bu duygu ile başetme yolları da diğerleri ile benzerlik arz etmektedir.

l- Suçluluk

Aile bireylerinin, hasta kişiye karşı geçmişte davranışları, hastanın tuhaf davranışları nedeniyle utanç duymaları, kişiye karşı sakinliklerini koruyama maları, bakım sorumluluğunun kendi üzerlerinde olmasını istememeleri, hastayı bakımevine yerleştirmeyi düşünmeleri veya kimi yersiz kimi kritik diğer birçok nedenden ötürü kendilerini suçlu hissetmeleri oldukça normaldir. Dikkat edilmezse ve önlem alınmazsa bu suçluluk duygusu kişinin sağlıklı kararlar vermesini engelleyerek problem haline dönüşebilir. Yapılması gereken suçluluk duygusunun farkında olup bunun için çözüm üretmektir. Suçluluk duygusunun etkisi altında olduğunu farkeden kişinin bu çember içinde dönüp durmak ya da kaldığı yerden hayatına devam etmek yönünde iki seçeneği vardır. Mantıklı olanı demans hastasıyla olan yaşamının dışında da bir hayatı olduğunu bilmesi ve bu hayatı sürdürmesidir. Bu davranışı demans hastasına da faydalı olacaktır.

m- Gülmek, Sevgi ve Mutluluk

Gülmek problemler karşısında aklımızı koruyan bir lütuf gibidir. Demans hastasının yaptığı hatalara gülmek, insanın kendisini kötü hissetmesine neden olacak birşey değildir. Komik olan şeyin ne olduğunu anlamasa bile demans hastası da gülmeye katılabilir. Çevredeki kişilerin hasta ile paylaşabildiği sevgi göstergeleri üzerinde yoğunlaşmak faydalı olabilir.

n- Keder

Keder genellikle ölümü takip eden bir duygu olarak düşünülür. Ancak keder, kayba karşı gösterilen bir duygu olup, sevdiği insan demans hastası olan kişi de aynı durumdadır. Ölümü takip eden bir keder, ilk başta bunaltıcı olmakla beraber zamanla azalır. Kronik bir hastalıkla ilgili olan keder ise devam eder. Duygular hastanın daha iyi olacağı umuduyla, düzelmeyen bir durumun yaratacağı hüzün ve öfke arasında gidip gelir. Ölümün ya da demanslı biriyle birlikte olmanın getirdiği keder, hayatınızda önemli olan bir kişinin niteliklerini kaybetmesiyle ilişkilidir. Kederlilik çoğu zaman depresyon ya da yorgunluk duygularıyla karışıktır. Böyle duygular kederin normal bir parçasıdır. Keder için basit bir panzehir mevcut değildir. Ama diğerlerinde olduğu gibi aynı sorunu yaşayan kişilerle paylaşımda bulunmak rahatlatıcı olabilir.

o- Depresyon

Çoğu kez keder ile depresyonu veya öfke, depresyon ve endişeyi birbirinden ayırmak güç olabilir. Demans hastası bulunan aileler çoğu kez günden güne, haftadan haftaya, kandilerini üzgün, depresif, cesaretleri kırık hissederler.

Demans hastalığı kendimizi iyi hissetmememiz için gerçek bir neden yaratır. Bazen danışmanlık hizmetleri bu depresif hali azaltabilir. Bu hizmetler depresif hali oluşturan nedenleri ortadan kaldırmaz. Sadece bu sorunla baş etmeye yardımcı olur.

ö- Yalnızlık Duygusu

Bir demans hastasıyla birlikte yaşarken yalnızlık hissine kapılmak çok sık karşılaşılan bir durumdur. Hepimiz yalnızız ve neler yaşadığımızı tam olarak kimse anlayamaz. Ama bir zamanlar kendisiyle bir şeyler paylaşılan bir kişide meydana gelen değişiklikler nedeniyle hasta yakınının kendisini yalnız hissetmesi daha da katlanılması zor bir yalnızlıktır. Aile bireyleri, arkadaşlar ve hastanın yakınları olan diğer kişilerle paylaşımlarda bulunmak, bu yalnızlık duygusunu biraz olsun hafifletebilir.

p- Umutlu ve Gerçekçi Olma

Hasta yakınları hastalıkla savaşırken, hastalığın tedavisi için birçok olası yöntemleri denemekle birlikte çok sayıda farklı doktorlara götürerek farklı tedavilerle hastalarının iyileşmesini umut edebilirler. Yolunda gitmeyen şeyleri kabullenmekten kaçındıkları gibi bazen sebepsiz yere gülme ve anlamsız davranışlarda bulunma gibi tavırlar sergileyebilirler. Bunlar doğal olup, tepkisel davranışlardır. Hem umutlu, hem de cesareti kırılmış olma duygularının bir araya gelmesiyle oluşan bu tecrübe, birçok ailede yaşanmıştır.[1493]

1493 Kaynaklar: 1-36 Saatlik Gün, Nancy L. Mace-Peter V. Rabins2- Türk Nöroloji Dergisi süreli yayınları - Tülin ASLANER Celal Bayar Ün. Has. Sos. Hiz. Uzmanı

33. BÖLÜM
YAŞLILARIN GENÇLERDEN BEKLENTİLERİ

Giriş

Yaşlı olan insanlar özelliklede hayat arkadaşını kaybetmiş bir yaşlı hele de bakıma muhtaç bir döneme girmişse çok yönlü bir sıkıntıya düçar kalmış demektir. Evde sıkıntı oluşturacağını, ailenin huzurunu kaçıracağını hesaplayarak ev içindeki en küçük bir kavganın kendisinden kaynaklandığını zannedecek ve üzüntüsü ikiye katlanacaktır.

Yaşlılığın getirmiş olduğu sıkıntıların bilinmesini ve yaşlılığın da kendi elleriyle gelmediğini bilmelerini ister bir yaşlı anne ya da baba... Bu yüzden yaşlıların sorunları ve bu sorunlara yaklaşım şeklimizin ne olduğunu şimdiden öğrenmemiz gerekiyor.[1494]

1- Yaşlılar Saygı İsterler

• Peygamber Efendimiz (a.s) "Saçı sakalı ağarmış yaşlı müslümana saygı gösterip ikram etmek, Allah'a saygıdandır." [1495]der.

Açıklama:

Yaşı büyük olan bir kişi kendisinden küçük olan herkesten saygı duyulmasını bekler. Bu beklenti fıtridir. İslam dinine girmemiş olan bir yaşlı bile gençlerden kendisine saygı duyulmasını isterler... Bizim dinimiz İslam, yaşlılara saygı gösterenin Allah'a saygı gösterdiğini söyleyerek bu saygının dini bir boyutunun da olduğunu söyler. Gerçekten de bu bilinçte olan bir genç Allah'a olan saygısını ispat etmek için bir an önce yaşlılarla karşılaşmak ister.[1496]

2- Bıkkınlık Belirtileri Görmek İstemezler

"Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle."[1497]

1494 Feyzullah Binşık
1495 Ebu Davud, Edeb, 23
1496 Feyzullah Binşık
1497 İsra- 23

Onlara karşı besleyeceğin acıma duygusunun etkisi ile önlerinde alçak gönüllülük kanatlarını indir ve de ki; "Ey Rabbim onlar küçükten beni nasıl büyüttüler ise, sen de öyle merhamet et."[1498]

Açıklama:

Yaşlanan büyüklerimiz çocuklarının evde huzurlu ve mutlu olmalarını kavgasız-gürültüsüz bir hayat yaşamalarını isterler. Yaşlılık hali insanı daha fazla duygusallaştıracağı için en küçüğünden bir öf belirtisi bile yaşlıyı perişan eder. Bir an önce ölmek isteyebilir. Onları böyle bunalıma sokmamak için Allah'u Teala kesin bir emirle öf dahi demeyin diyor. Çünkü onlar güzel sözler duymak isterler.[1499]

3- İlgi İsterler

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Her hangi bir genç, bir kimseye yaşlı olduğu için ikramda bulunursa, Allah o gence, yaşlılığında kendisine ikramda bulunacak birini nasip eder." [1500]

Açıklama:

Evdeki yaşlı hayatın içine girip henüz hayattan kopmayarak yaşamak isteyecektir. Çocukların sevinç ve üzüntülerini paylaşmak onlara moralmen destek vermek bir yaşlının istekleri arasındadır. Evdeki bir yaşlı gençlerin ilgilendiği konulardan uzak kaldığı için başka bir deyişle ilgi alanlarına girmediği için muhabbet edecek konu sıkıntısı çekebilir. İşte bu sebepten dolayı evdekiler yaşlıları ihmal ediyorlar... Oysaki onlar yaşlılığın da vermiş olduğu sebeple ilgi isterler.[1501]

4- Tecrübelerinden Faydalanılmasını İsterler

• " ... Bunun üzerine Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- yüreği titreyerek korku içinde döndü ve eşi Hatice bt. Huveylid'in yanına giderek "Beni örtünüz, beni örtünüz" dedi. Korkusu gidinceye kadar onu örttüler. Sonra Hz. Peygamber başından geçenleri Hz. Hatice'ye anlatarak: "Kendimden korktum" dedi. Hz. Hatice: "Hayır, Allah'a yemin ederim ki, Allah seni asla utandırmaz. Çünkü sen akrabana bakarsın, işini görmekten aciz olanların yüklerini çekersin, yoksula verir, hiçbir şeyi olmayana bağışta bulunursun, misafiri ağırlarsın, bir felakete uğrayana yardım edersin" dedi. Bundan sonra Hz. Hatice, Hz. Peygamber'i -sallallâhu aleyhi vesellem- alıp amcasının oğlu Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdüluzza'ya götürdü. Bu zat, cahiliyye zamanında Hristiyan olmuş bir kimse olup İbranice yazıyı bilir ve İncil'den de bazı şeyleri İbranice okur-yazardı. O sırada Varaka gözleri

1498 İsra- 24
1499 Feyzullah Birışık
1500 Tirmizi
1501 Feyzullah Birışık

sonradan görmez hale gelmiş bir ihtiyar idi. Hatice Varaka'ya: "Amcamın oğlu! Dinle bak, yeğenin neler söylüyor" dedi. Varaka: "Yeğenim, ne oldu, hayırdır?" diye sordu. Hz. Peygamber başından geçenleri anlattı...."[1502]

Açıklama:

Uzunca olan bu hadisin konumuzla alakalı olan kısmına baktığımızda Hatice annemizin yaşlı olan bir akrabasının tecrübesine başvurduğunu görüyoruz. Yaşlı olan insanlar tecrübe birikimine sahiptirler. Bu tecrübelerini kendileriyle birlikte toprağa gömmek istemezler. Kendilerinin tecrübesinden faydalanmak isteyen bir genci gördüklerinde mutluluktan uçarlar... Henüz atıl hale gelmediklerinin kanısına varmış olurlar.

Bu sebepten bildiğimiz konularda bile kendilerinin fikrine danışmamız onları çok fazla mutlu edecektir.[1503]

5- Hastalıklarında Moral Verilmesini İsterler

● Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Mü'min erkek ve kadının nefsinde, çocuğunda, malında bela eksik olmaz. Tâ ki hatasız olarak Allah'a kavuşsun." [1504]

● Mus'ab İbnu Sa'd, babası -radıyallâhu anh-'tan naklediyor: Der ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Dedim, insanlardan kimler en çok belaya uğrar?"

"Peygamberler, sonra büyüklükte onlara ve bunlara yakın olanlar. Kişi imanı nispetinde belası da şiddetli olur. Şayet dininde zayıflık varsa, Allah onu da imanı nispetinde imtihan eder. Bela kulun peşini bırakmaz. Ta ki o kul, hatasız olarak yeryüzünde yürüyünceye kadar." [1505]

● Ebu Musa -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Bir kul, salih amel işlerken araya bir hastalık veya sefer girerek ameline mani olsa, Allah ona sıhhati yerinde ve mukim iken yapmakta olduğu salih amelin sevabını aynen yazar." [1506]

Açıklama:

Çocuk, genç ve yaşlı olan herkes hastalıklarında yakın çevresinden ilgi beklerler. Hatta ziyaretine gelmeyenleri de unutmazlar. Özellikle yaşlı olan insanlar

1502 Buhârî. 3
1503 Feyzullah Binşık
1504 Muvatta, Cenâiz 40, 1, 236; Zühd 57, 2401. Elbani hasen sahih der.
1505 Tirmizî, Zühd 57, 2400
1506 Buhârî Cihâd 134; Ebu Dâvud, Cenâiz 2, 3091

zaten ölümü bekleyen insanlardır. Bu insanların morale olan ihtiyacı genç bir hastayla aynı derecede değildir. Bu yüzden evimizdeki yaşlıların hastalıklarında onlara yukarıdaki hadisleri nasihat edip günahlarını azalttığı müjdesini verirsek hem umutlandırmış oluruz hem de iyileşme sürecinin hızlanmasına vesile olmuş oluruz.[1507]

6- Vasiyetlerinin Harfiyen Uygulanmasını İsterler

Allah (c.c.) *"Sizden birine ölüm gelip çattığında, geriye mal bırakıyorsa anne-babasına ve yakınlarına örfe uygun şekilde vasiyet etmesi farz kılınmıştır. Bu Allah'tan korkanlar üzerine yazılmış bir haktır. Her kim duyduktan sonra bunu değiştirecek olursa bunun günahı değiştirenleredir. Kuşkusuz Allah işitendir, bilendir. Her kim vasiyet eden birinin (vasiyet ettiklerinden birine) istemeksizin veya kasıtlı olarak meyledeceğinden korkar da onların arasını düzeltirse ona hiçbir günah yoktur. Kuşkusuz Allah bağışlayan ve acıyandır."* [1508]

• Abdullah İbn Ömer'den -radıyallâhu anh- nakledilmiştir: Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- "Vasiyet edecek bir malı olan bir müslümanın vasiyeti başucunda olmadan üst üste iki geceyi geçirme hakkı yoktur" buyurmuştur.[1509]

• Allah Resûlü'nün -sallallâhu aleyhi vesellem- kayınbiraderi Cüveyriye bintü'l-Haris'in erkek kardeşi Amr İbnü'l-Haris'ten nakledilmiştir: Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- vefat ettiğinde ne dirhem, ne dinar, ne köle, ne cariye, ne de herhangi bir mal bırakmadı. Geriye bıraktığı tek şey, beyaz katırı, silahı ve sadaka olarak bıraktığı bir tarlaydı.[1510]

Açıklama:

Vasiyetin yazılması dünya ve içindekilere bir veda etmektir aslında... Özellikle yaşlılar vasiyetlerine çok önem verirler. Vasiyetlerine yazacak çok şeyleri vardır. Özellikle de görmek istedikleri şeyleri yazar ve sanki öldükten sonra da olan bitenleri görecekmiş gibi algılarlar. Bu algılayış vasiyetlerinin önemini artıracaktır kuşkusuz.

Daha hayattayken vasiyetinin uygulandığını ve çok mutlu olacağını hayal edebilir bir yaşlı... Zaten vasiyet bir emanettir ve İslam'a uygun olduğu sürece vasiyetin yerine getirilmesi gerekir.[1511]

1507 Feyzullah Birışık
1508 el-Mâide, 5/3
1509 Buhârî. 2738
1510 Buhârî. 2739
1511 Feyzullah Birışık

34. BÖLÜM
EVDE ÖLÜM SEKERATI

1- Ölüm Vakti Yaklaşınca Hastaya Temiz (Ve Güzel) Elbiseler Giydirmek Müstehabdır

• Ebû Said el-Hudri'den (rivayet edildiğine göre kendisine ölüm yaklaşınca yeni elbiseler isteyip onları giymiş, sonra (şöyle) demiştir: "Ben Rasûlullah-sallallâhu aleyhi vesellem-'i,(kişi) ölürken üzerinde bulunan elbiseler içerisinde diriltilir, derken işittim."[1512]

Açıklama:

Hz. Ebû Said el-Hudri, bu hadis-i şerifin zahiriyle amel ederek ölümünden önce yeni elbiselerini giyinmiş ve yeni elbiseleri içerisinde hayata gözlerini kapamıştır. Çünkü hadis-i şerifin zahirinden anlaşılan, manaya göre, kişi ölürken üzerinde bulunan elbiseler içerisinde diriltilerek kabrinden kalkacaktır.

Bu mana "Ey insanlar, hiç şüphe yok ki siz Allah(ın huzurund)a yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak haşredileceksiniz.[1513] Mealindeki hadis-i şerife aykırı değildir. Çünkü ba's (dirilip kabirden kalkma) ile haşr (arasat meydanında toplanma) ayrı ayrı şeylerdir. Binaenaleyh, insanlar ölürken giyinmiş oldukları elbiseler içerisinde kabirlerinden kalkacaklar, fakat arasat meydanında çıplak olarak toplanacaklardır. Muhakkik hadis âlimleri ise, mevzumuzu teşkil eden ve bu hadis-i şerifte geçen "siyab = elbiseler" kelimesine amel manası vermişler ve "İnsan iyi veya kötü hangi ameli işleyerek ölürse, mezarından kalkarken de o ameli işleyerek kalkar." demişlerdir.

Gerçekten de Araplar, bir kimsenin iyiliğini, temizliğini ve ayıplardan uzak olduğunu ifade etmek istedikleri zaman; "Falan kimse temiz elbiselidir" derler. Bir kimsenin kötülüğünü ifade edecekleri zaman da "Falan kimsenin elbiseleri kirlidir." tabirini kullanırlar. Nitekim Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'inde "*Elbiseni temizle*" buyruğuyla güzel ameller yapmayı emretmiştir. Her ne kadar bazıları sözkonusu siyab, kelimesine "kefen" manâsı vermişlerse de, bu manânın hiç bir dayanağı yoktur. Çünkü burada ölmeden önce giyilecek olan elbise söz konusudur, kefen-

---

1512 Ebu Davud Cenaiz 18.

1513 Buhârî, sûre 8, 38; tefsir sûre (5), 14 (21), 2; Müslim, cennet 56; Tirmizî, kıyame 3, tefsir sûre (80), 2; Nesâî, cenaiz 118, 119; Ahmed b. Hanbel 1-223, 229, 235; III-495, VI-53.

se öldükten sonra giyilir. Bu bakımdan bu görüş Aynî ve Harevî gibi muhakkik âlimler tarafından reddedilmiştir.[1514]

2- Ölüm Döşeğindeki İçin Yasin Süresinin Okunması

• Ma'kil bin Yesâr -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine güre; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu demiştir:

"O sureyi (yani 'Yasin' suresini) mevtanızın (Ölüm döşeğindekiler) yanında okuyunuz."" [1515]

Açıklama:

Ebû Dâvud, Beyhakî, İbn-i Hibbân ve Hâkim de bunu rivayet etmişlerdir. Ahmed ve Nesâi de bunu daha uzun bir metin hâlinde rivayet etmişlerdir.

Mevta: Meyyit'in çoğuludur. Burada ölüm döşeğine düşen ağır hastalar kastedilmiştir. Çünkü Deylemi ve başkalarının Ebü'd-Derdâ dan merfu' olarak rivayet ettikleri bir hâdiste mealen:

Ölüm döşeğinde olan hiç bir hasta yoktur ki üzerinde Yasin okunsun da Allah onun sekerâtını hafifletmesin" buyruluyor.

El-Menhel yazarı, sekerâte giren hastanın yanında Yasin suresinin okunmasındaki hikmet ile ilgili olarak şöyle der: Hasta, o esnada kuvvetten düşer, gönlü Allah'a yönelir. Yasin suresi onun yanında okununca kalbi kuvvetlenir. Dine inancı şiddetlenir. Ve o surede anlatılan kıyamet hallerini duymaktan hoşlanır. Tıybî bu konuda şöyle der: 'Yasin suresinde iman esasları, din temelleri, imana davet, geçmiş ümmetlerin halleri, kaderin isbatı, kulların fiillerinin Allah'a dayandığı, Allah'ın varlığı ve birliğinin isbatı, kıyametin alâmetleri, öldükten sonra dirilme, âhiretteki hesap, ceza gibi gerçekler beyan edilmektedir. Bu nedenle hastanın başında okunması meşru kılınmıştır.[1516]

3- Ölüye (Ölüm Döşeğinde Olana) Tevhîd Kelimesini Telkin Etmek

• Ebû Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; ölmek üzere olanlarınıza "la ilahe illallah " telkin ediniz buyurmuştur.[1517]

Açıklama:

Bu telkin, vefat eden kişinin son sözünün, "la ilahe illallah" sözü olması için yapılır. Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- 'kimin son sözü "lâ ilahe illallah" olursa, cennete girer' buyurmuştur.[1518]

1514 Ebu Davud şerhi.
1515 İbn-i Mace Cenaiz 4
1516 İbn-i Mace şerhi.
1517 Müslim, Cenaiz 1 (916); Ebû Dâvûd, Cenaiz 20.
1518 Ebû Dâvûd, 3100; Sahih senetle rivayet edilmiştir.

Kurtubî şöyle demiştir: "Âlimlerimiz şunu söylemiştir: Lâ ilâhe illallâhı telkin etmek müslümanların öteden beri uygulayageldikleri bir sünnettir. Bu uygulama, ölmek üzere olan kimsenin son sözünün lâ ilâhe illâllah olması, bu sayede o kişinin ebedi mutluluğa kavuşması ve Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şu sözünün umumi manasına dâhil olması için sürdürülmüştür: Son sözü lâ ilâhe illâllah olan kimse cennete girer.[1519]

Ölmek üzere olan kimseye bu söz telkin edilir, o da bu sözü bir kez söylerse kendisini rahatsız etmemek için telkine devam edilmez. İlim ehli telkinin çok yapılmasını ve telkin konusunda ölmek üzere olan insana ısrarcı davranılmasını mekruh görmüştür. Çünkü ölmek üzere olan kimse telkinden haberdar olmuş ve telkinin mahiyetini anlamıştır. İbn Mübarek şöyle demiştir: "Ölmek üzere olan kimseye lâ ilâhe illâllah demesini telkin edin. Eğer bir kez bu sözü söylerse, onu rahat bırakın."

Ebû Muhammed Abdulhak da şöyle demiştir: "Telkinde ısrar edilmez. Çünkü ısrar edilince ölmek üzere olan kimse telkinden rahatsız olabilir, telkinin tersini söyleyebilir. Şeytan bu noktada ona üstün gelebilir. Israr etmek, kötü sona götüren bir neden olabilir."[1520]

4- Can Çekişme Anında Kıbleye Çevirmek

• Yahya İbni Abdillah İbni Ebî Katâde, babasından naklederek anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Medine'ye geldiğinde Bera bin Ma'rûr'u sordu; "Malının üçte birinin size verilmesini ve can çekişirken kıbleye çevrilmesini vasiyet ettikten sonra vefat etti' dediler. Bunun üzerine Peygamber (sallailâhu aleyhi ve sellem); 'Fıtratının gereğini yapmış; malının üçte birini onun çocuklarına geri verdim' buyurdu. Daha sonra gitti, ona cenaze namazı kıldı ve; "Allah'ım onu bağışla, ona merhamet et ve onu cennetine al" diyerek dua etti. Ve '(sen duamı) kesinlikle kabul ettin dedi.[1521]

5- Son Anlarını Yaşayan Kişinin Kıbleye Nasıl Çevrileceği

• Bera b. Azib'in rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: Yatmak istediğinde namaz abdesti gibi abdest al Sonra sağ tarafına doğru yat. Sonra şöyle dua et: "Allah'ım ben yüzümü sana teslim ettim. İşimi de sana havale kıldım. Sırtımı (sevabını) umarak ve (azabından) korkarak sana dayadım. Senden kurtulup iltica edecek ancak sen varsın. İndirdiğin kitabına iman ettim. Gönderdiğin Peygamberine de inandım." Bunlar son sözün olsun. Eğer o gece ölürsen fıtrat üzere ölmüş olursun'. Buyurdu[1522]

1519 Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd. Hâkim bu rivayetin sahih olduğunu ifade etmiştir. Zehebî de bunu kabul etmiştir.

1520 Kurtubî, et-Tezkira, I, 95.

1521 El-Hâkim, 1/353; Beyhakî, 3/384.

1522 Buhârî, Vudû 75; Müslim, Zikr 56 (2710).

Açıklama:

Bu konuda âlimler iki farklı görüş belirtmişlerdir;

1. Yüzü kıbleye gelecek şekilde sırtı üzere yatırılması.

2. Yüzü kıbleye gelecek şekilde sağ yanı üzere yatırılması.

Hadiste "yüz" kelimesinden maksat, bütün bedendir. "Sırtını dayamak" ifadesi de Allah'a güvenip dayanmaktan kinayedir.

Bu hadis bize üç önemli sünneti öğretmektedir.

1- Uykuya yatarken abdest almak. Önceden abdestli olanın yatacağı zaman yeniden abdest alması gerekmez; çünkü amaç, yatağa abdestli olarak girip, o şekilde uyumaktır.

2- Sağ tarafına yatarak uyumak. Çünkü Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- bu şekilde uyumuş ve uykuya bu şekilde başlanmasını tavsiye etmiştir. Ayrıca her işinde sağdan başlamak da Hz. Peygamberin biz müslümanlara bir başka tavsiyesidir. Bu şekilde yatmakla, bu tavsiye de yerine getirilmiş olmaktadır.

3- Yatarken ve yatakta Allah'ı zikretmek. Müslümanın her işinde son sözünün, Allah'ı zikir/anmak olması asıldır ve güzel bir davranıştır. Zira insanlar öldükleri hal üzere diriltileceklerdir.

Bu hadiste bildirildiği üzere yatağına giren kimse, o gece ölecek olursa, fıtrat üzere yani müslüman olarak ölecektir ki, ömrün İslam üzere son bulmuş olması son derece önemli bir husustur.

6- Ölüm Geldiği Sırada Allah'a Hüsnü Zan Beslemek

• Câbir Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- vefat etmeden üç gün önce şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Hepiniz Allah'a karşı hüsn-ü zan besleyerek ölün!"[1523]

• Enes Bin Malik -radıyallâhu anh-'dan rivayet olunur ki: "Hz. Peygamber (aleyhisselatu vesselam) ölüm döşeğinde olan bir gencin yanına girdi ve ona: 'Kendini nasıl hissediyorsun? Diye sordu. Genç cevaben: 'Ben Allah(ın affın)ı umarım ve günahlarımdan korkarım' dedi. Bunun üzerine Resûlullah buyurdu ki: 'Bu vakitte mü'min bir kulun kalbinde bağışlanma umudu ve günah korkusu birleşince, mutlaka Allah Teala o kuluna dilediğini verir ve onu korktuğundan emin kılar." [1524]

1523 Müslim, Sıfatu'l-cenne, 82 (2877).
1524 (Tirmizi, Cenâiz, 11; İbn-i Mace, Zühd, 31)

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiğine göre; Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah Teâlâ şöyle buyurdu: Kul benimle buluşmayı isterse Ben de onunla buluşmayı isterim. O benimle buluşmaktan hoşlanmazsa ben de onunla buluşmaktan hoşlanmam!"[1525]

Açıklama:

Ölüm anında ummak daha uygun bir davranıştır. Çünkü korku, kişiyi sürükleyen bir kırbaç gibidir. Ölüm anında bakışlar durur. Ölen kişiye merhametle yaklaşmak ve anlayış göstermek gerekir. Çünkü şeytan ölüm sırasında kişinin başına gelenlerden dolayı Allah'a isyan etmesi için gayret gösterir, başına gelecek-lerden dolayı onu korkutur. İşte böylesi durumda kişinin Rabbine karşı beslediği hüsn-ü zan düşmanı savan en büyük silah olur...[1526]

Sahabeler ve Salihlerin ölüm anlarında hep Allah'a hüsnü zan beslediklerini görüyoruz. Onlardan birkaç örnek verelim:

Süfyan-ı Servi dedi ki:' hesabımın annem tarafından yapılmasını istemem. Çünkü Rabbim bana annemden daha merhametlidir.[1527]

Sabit el- Bünani anlatıyor: Kötü yolda olan bir genç vardı. Annesi ona öğüt verir ve derdi ki: "Oğlum! Başına eninde sonunda gelecek olan o gününü (ölümü) unutma." Unutma!" diyordum.

Allah'ın emri geldiğinde annesi oğlunun üzerine kapandı ve söylenmeye başladı: " Oğlum! Seni bu ölümünden uyarıyordum ve sana " Başına gelecek olan o günü unutma.!" Diyordum. Bunun üzerine çocuk şöyle karşılık verdi." Anneciğim! Benim iyilikleri çok olan (ihsanı bol) bir rabbim var; ümid ederimki bu iyiliklerinden birini bugün benden esirgemez de beni affeder." Sabit diyor ki: O halinde Rabbine olan hüsnü zannından dolayı Allah ona rahmet etsin.[1528]

İdris b. Abdullah el- Mervezi anlatıyor: Bir bedevi hastalanınca ona: " Sen öleceksin!' dediler. Ölünce nereye götürüleceğim?" diye sordu. " Allah'a " karşılığını alınca: kendisinden sadece hayır göreceğim birisine götürülmem hoş görülmeyecek bir şey değil." Dedi.[1529]

7- Ölüm Halleri

El-Cerirî el-Cüneyd rahimehullah'ın vefatını şöyle anlatıyor; "Vefat anında Cüneyd'in başında duruyordum. O Kuran okuyordu. Dedim ki;

"Nefsine yumuşak davran" o da bana;

1525 Buhârî, Tevhid 35; Tirmizi, Cenaiz 10.
1526 Ahiret hayatı. Polen yayınları.
1527 İbn-i Ebi dünya ' rivayetlerde ölüm döşeğindekiler' sayfa: 27
1528 Ebu Nuaym, hilye 2-326
1529 İbn-i Ebi dünya ' rivayetlerde ölüm döşeğindekiler' sayfa: 28

"Ey Ebu Muhammed! Şu vakitte buna benden daha çok ihtiyacı olan kimse var mı? İşte (amel) sayfam Kuranı hatim etmiş olduğum halde dürülüyor." Dedi ve Bakara suresinden okumaya başladı. Yetmiş ayet okuduktan sonra vefat etti. Allah rahmet eylesin.

İşte Şeyhul İslam İbn Kudame! Neredeyse işittiği her duayı ezberlerdi. Parmakları Allah'ı tesbih için bükülü halde dua ederken vefat etti. (İbn Imad el-Hanbelî; Şezeratuz Zeheb 5/28)

Abdullah Bin Ebis-Serh namaz kılarken vefat etmişti.

İmam Ebul Hasen Ali Bin Müslim Bin Muhammed el-Fakih, 533 yılı zilka'de ayında sabah namazında secde halinde iken vefat etmişti. (es-Sübkî Tabakatuş Şafiye 4/283)

Vefatından önce yakalandığı hastalığı sırasında Abdulmelik b. Mervân'a "Kendini nasıl hissediyorsun, ey müminlerin emiri!" diye sorulmuş. O da şu şekilde cevap vermiştir: "'Kendimi Allah'ın şu ayetinde anlatılanlar gibi hissediyorum: Andolsun ki, sizi ilk defa yarattığımız gibi teker teker bize geleceksiniz ve (dünyada) size verdiğimiz şeyleri arkanızda bırakacaksınız. Yaratılışınızda ortaklarımız sandığınız şefaatçılarınızı da yanınızda göremeyeceğiz. Andolsun, aranız açılmış ve (ilah) sandığınız şeyler sizden kaybolup gitmiştir."[1530] Abdulmelik bu ayeti okuduktan sonra vefat etmiştir.

Hz. Muâz ölümü yaklaştığı zaman şöyle demiştir: "Allah'ım! Daha önce senden korkuyordum. Ama şimdi seni arzuluyorum. Allah'ım! Sen gayet iyi biliyorsun, ben bu dünyayı ve bu dünyada ağaç dikmek, bahçe sulamak için çok kalmayı istemiyordum. Ancak öğlenin kan sıcağında susuzluğa katlanmak, geceleri namaz kılmak, zamanın zorluklarına katlanmak ve âlimler ile birlikte ilim meclislerinde bulunmak için dünyada kalmak istediğimi biliyorsun."

Bilâl-i Habeşî'nin vefatı yaklaşınca hanımı "Vah vah bugün gam günü." demiş. Bilâl ise şöyle demişti: "Bilakis bugün sevinç günü. Yarın sevgililerle; Muhammed ve ashabı ile buluşacağız."

Anlatıldığına göre ölümü yaklaşan Harun b. Reşîd kendi kefenini kendi elleri ile hazırlamış ve ona bakarak şu ayeti okumuştur: *"Malım bana hiç fayda sağlamadı; Saltanatım da benden (koptu), yok olup gitti."*[1531]

Açıklama:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hastalığı ağırlaşınca sık sık bayılmaya başladı. Fâtıma aleyhesselâm: Vay babamın ızdırabına, dedi. Allah Resûlü ona: Bugünden sonra baban için bir ızdırap kalmayacaktır, diye buyurdu.'[1532]

1530 el-En'âm 6/94.
1531 el-Hâkka 64/28-29.
1532 Buhârî, "Meğâzî", 4462.

Hz. Ömer Ka'bu'l-ahbâr'a 'Ey Ka'b! Bize ölümü anlat.' demiş. Ka'b da şunları söylemiştir: Başüstüne mü'minlerin emiri. Ölüm, dikeni çok olan bir daldır. Bu dal mü'minin içine sokulur. Her bir diken bir damarı yakalar ve çeker. Onun çekilecekleri çekilir, bırakılacakları bırakılır...

İşte ölümün Allah dostları ve O'nun sevgili kulları için sıkıntıları böyle... Ya bizim halimiz ?! İsyana dalmış bizlerin başına neler gelir acaba...[1533]

1533 Ahiret hayatı. Mahmut el-Mısrî. Polen yayınları

35. BÖLÜM
EVDE ÖLÜM OLURSA

1- Evde Ölüm Olursa...

Hele can boğaza dayandığı zaman, O vakit siz bakar durursunuz. (O anda) biz ona sizden daha yakınız, ama göremezsiniz. Mademki ceza görmeyecekmişsiniz, Onu (canı) geri çevirsenize, şayet iddianızda doğru iseniz! Fakat (ölen kişi Allah'a) yakın olanlardan ise, Ona rahatlık, güzel rızık ve Naim cenneti vardır. Eğer defteri sağdan verilenlerden ise, Ey sağcılardan olan kişi, sana selam olsun!" denir. Eğer, sapık yalancılardan ise, Ona kaynar sudan konukluk sunulur. Cehenneme sokulur. Doğrusu kesin gerçek budur. Öyleyse çok büyük Rabbinin adını tesbih et."[1534]

Açıklama:

İmam el-Cevzî şöyle demiştir: "Ne zaman öleceğini bilmeyen kimsenin her an ölecekmiş gibi hazırlıklı olması, gençliğine ve sağlığına aldanmaması gerekir. Çünkü ölenlerin azı yaşlılardan, çoğu gençlerden oluşmaktadır. Bundan dolayı çok yaşayanların sayısı azdır. Öyleyse olanca gücümüzle Allah'a isyan etmekten kaçınmalıyız. Çünkü isyanın sonu kötüdür. Nice isyanlar var ki, bu isyanlara bulaşanların ebedî olarak ayakları kaymıştır."[1535]

Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Şu beş şeyi ganimet biliniz: Ölüm gelmeden önce hayatı, hastalıktan önce sağlığı, meşguliyetten önce boş vakti, ihtiyarlıktan önce gençliği ve fakirlikten önce zenginliği."[1536]

Hz. Ömer şöyle demiştir: *"Hesaba çekilmeden önce nefislerinizi hesaba çekiniz, amelleriniz sizin için tartılmadan siz onları tartın ve Allah'ın huzuruna çıkmaya hazır olun! Çünkü o gün bütün yaptıklarınızla Allah'a arz olunursunuz; öyle ki sizden en ufak bir şey bile gizli kalmaz."*[1537]

Bundan dolayı bütün müslümanların kendi nefsi ile baş başa kalıp dünyada yaptığı her fiilden ve söylediği her sözden dolayı onu hesaba çekmesi gerekir. Çünkü bu dünyada kim kendini hesaba çekerse ahirette onun hesabı kolay olur.

1534 el-Vâkıa 56/83-96.

1535 bk. İbnu'l-Cevzî, Saydu'l-hâtır, s. 205-206.

1536 Bu hadisi Hâkim ve Beyhakî İbn Abbas'tan nakletmiştir. Elbânî "Sahîhu'l-Cami'" de bu rivayetin sahih olduğunu ifade etmiştir. (Hadis no: 1077)

1537 el-Hâkka 69/13-18.

2- Ruhun Bedenden Çıkma Anı

• Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Bir müslüman muhtazar olduğu (can çekişme anına girdiği) zaman rahmet melekleri, beyaz bir ipekle gelirler ve şöyle derler:

"Sen razı ve senden de (Rabbin) razı olarak (şu bedenden) çık. Allah'ın rahmet ve reyhanına ve sana gadabı olmayan Rabbine kavuş."

Bunun üzerine ruh, misk kokusunun en güzeli gibi çıkar. Öyle ki melekler onu birbirlerine verirler, tâ semanın kapısına kadar onu getirirler ve: "Size arzdan gelen bu koku ne kadar güzel!" derler. Sonra onu mü' minlerin ruhlarına getirirler. Onlar, onun gelmesi sebebiyle sizden birinin kaybettiği şeyinin kendisine geldiği zamanki sevincinden daha çok sevinirler. Ona:

"Falanca ne yaptı? Falanca ne yaptı?" diye (dünyadakilerden haber) sorarlar. Melekler:

"Bırakın onu, onda hâlâ dünyanın tasası var!" derler. Bu gelen (kendisine dünyadan soran ruhlara):

"Falan ölmüştü, yanınıza gelmedi mi?" der. Onlar:

"O, annesine, Haviye cehennemine götürüldü!" derler. -sallallâhu aleyhi vesellem- devamla der ki:

"Kâfir muhtazar olduğu vakit, azab melekleri mish (denen kıldan kaba bir elbise) ile gelirler ve şöyle derler:

"Bu cesedden kendin öfkeli, Allah'ın da öfkesini kazanmış olarak çık ve Allah'ın azabına koş!"

Bunun üzerine, cesedden, en kötü bir cîfe kokusuyla çıkar. Melekler onu arzın kapısına getirirler. Orada:

"Bu koku ne de pis!" derler. Sonunda onu kâfir ruhların yanına getirirler."[1538]

3- Musibet Anında Söylenecek Dua

• Hz. Peygamber'in hanımı Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir: "Ben, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim: "Başına musibet gelen hiçbir müslüman yoktur ki: "Muhakkak ki biz Allah'tan geldik ve dönüşümüz muhakkak yine Allah'adır. Allah'ım! Başıma gelen musibet nedeniyle bana ecir ver ve bana daha hayırlısını bağışla." desin de Allah ona mutlaka musibetinden dolayı ecir vermesin ve kaybettiğinden daha hayırlısını ona ihsan etmesin."[1539]

1538 Nesâî, Cenâiz 9. Elbani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
1539 Müslim, Cenaiz 4 (918).

Açıklama:

Hadiste musibet anında okunması bildirilen dua, Bakara suresinin 151. ayetinden bir bölümdür. Ayetin tam meali şu şekildedir: *"Onlar; başlarına bir musibet gelince, "Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz" derler."*

Hadiste hayata ve ölüme dair büyük bir hakikat dile getirilmekte olup, o da şudur: Canlarımız ve sahip olduğumuz her şey Allah'a aittir ve bir gün kaçınılmaz olarak gerçek sahibine dönecektir. Ele geçenle sevinip şımarmamak ve elden çıkıp kaybedilenden dolayı da hayıflanıp üzülmemek, bu hakikatte imanın bir gereğidir. Zira bu hakikate iman, kaza ve kadere imanın ta kendisidir.

Hadis ve ayet, dikkatlice okunduğunda, dolaylı olarak, musibet anında "istirca" adı verilen bu duayı okumayı tavsiye ve emrettiği görülmektedir. Zira musibet anında inanarak ve içten gelerek bu sözleri söylemek, Allah'ın azametine, varlık üzerindeki kudret ve tasarrufuna iman ve teslimiyetin aşikâr surette itirafıdır. Bu itiraf, kulluktaki samimiyet ve ihlâsın göstergesidir. Bunun yanı sıra musibete kula sağladığı dünyevî (elden çıkandan daha iyisinin kazanılması) ve uhrevî (sevap kazandırması) faydaları bakımından da son derece önemlidir.

Unutulmamalıdır ki, bizlerin sahibi, biz değil; yüce Allah'tır. Bize emanet verdiği canlarımızı, bir gün geri alacaktır. O gün geldiğinde bunu engellemeye ne hakkımız vardır, ne de gücümüz yetecektir.

4- Ölen Mü'minin Alnının Terlemesi

• Büreyde'nin oğlu Abdullah anlatıyor: Büreyde el-Eslemi, Horasan'da ölmek üzere olan bir adamı ziyaret etmiş. Adam o sırada alnından ter boşalarak vefat etmiş. Bunun üzerine Büreyde: "Allahu Ekber!" diyerek tekbir getirmiş ve şöyle demiş: "Ben Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu işitmiştim: Mü'min alnı terlerken ölür..."[1540]

5- Ani Ölümün Mü'min İçin Rahmet Olması

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabilerinden birisi olan Ubeydb. Halid es-Sülemi'den rivayet olunduğuna göre Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Ani ölüm, kâfir için gadab-ı İlahî'nin bir yakalamasıdır, mü'min için de bir rahmettir."[1541]

1540 Tayalisi, Müsned, 2/153 (hadis: 846); Beyhakî, Şuabu'l-İman, 12/454 (hadis: 9735), İbn Hibban, Sahih, 7/281 (hadis: 3011). Şuayb el-Arnaut, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Ahmed, Müsned, 5/357 (hadis: 23072).

Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel ve Hâkim nakletmiştir. Hâkim bu rivayetin hasen olduğunu ifade etmiştir (I, 361). Zehebî ise bu konuda ona katılmıştır.

1541 İbnü'l-Esir, Camiu'l-Usûl 11/87 (hadis: 8558).

6- Ölenin Allah Katındaki Değerini Kimse Bilemez

• İbnü Şihâb şöyle demiştir: Zeyd İbn Sabit'in oğlu Harice bana şöyle dedi: Ensardan bir kadın olan Ümmü'l-Alâ Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- biat eden kadınlardandı. O şöyle demiştir:

Medine'ye hicret eden muhacirler Medine'de (ensara) kur'a ile taksim edildiler. Bizim ailenin payına da Osman İbn Maz'un düştü. Biz onu evimizde ağırladık. Ölüm hastalığına yakalandı. Ölünce yıkandı ve kendi elbisesi ile kefenlendi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- içeri girdi.

Ben şöyle dedim: "Ey Ebû Sâib (Osman İbn Maz'un)! Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun. Allah'ın sana ikramda bulunduğuna dair şahitlik ederim."

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah'ın ona ikramda bulunduğunu nereden biliyorsun?" dedi.

Ben: "(Anam) babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Allah (Osman'a merhamet etmezse) kime merhamet eder?" dedim.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Osman'a ölüm geldi. Vallahi ben de onun için hayır umarım. (Ama şu var ki) vallahi ben Allah'ın Resûlü olduğum halde bana (Allah tarafından) ne yapılacağını bilemem."

Ben dedim ki: "Vallahi bundan sonra hiç kimseyi tezkiye etmem.[1542]

Açıklama:

Hz. Peygamber'in "Bana Ne Yapılacağını Bilmem" sözünün anlamı.

Abd İbn Humeyd'in Müsned adlı eserinde Abdürrezzak'ın rivayet ettiği hadisin lafzı şöyledir: "Vallahi ben Allah'ın Resûlü olduğum halde bana ve size ne yapılacağını (Allah'ın nasıl muamele edeceğini) bilmem." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu, Yüce Allah'ın şu sözüne uygun olarak söylemiştir: "*De ki ben peygamberlerin ilki değilim. Bana ve size ne yapılacağını da bilmem*"[1543] Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- bu sözü şu âyetin indirilmesinden önce söylenmiştir: "*Allah'ın senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetmesi için*"[1544] Çünkü Ahkâf suresinin Mekke'de, Fetih sûresinin ise Medine'de indirildiği konusunda görüş ayrılığı yoktur. Hz. Peygamber'in "Ben, cennete girenlerin ilkiyim" dediği de sabittir. Yine bu manada açık hadisler de bulunmaktadır.

7- Kefeni Sarılmış Vefat Edenin Yanına Gitmek ve Vefat Edeni Öpmek

• Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- eşi Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir:

1542 Buhârî, Cenaiz 3.
1543 el-Ahkâf 46/9.
1544 el-Fetih 48/2.

Ebû Bekir, Sünh'taki evinden atına binerek geldi. Atından indikten sonra mescide girdi. Hiç kimse ile konuşmaksızın Âişe'nin odasına girdi. Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- yöneldi. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- çizgili bir Yemen kumaşı ile örtülü idi. Ebû Bekir, Hz. Peygamber'in yüzünü açtı. Sonra üzerine eğilip (alnından) öptü. Sonra ağlayarak şöyle dedi: "Anam, babam sana feda olsun Ey Allah'ın nebîsi! Allah sana iki ölümü birden vermez. Senin için takdir edilen ölümü sen şu anda tattın artık." [1545]

İbn Abbas -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Ebû Bekir, Âişe'nin odasından dışarı çıktı. Ömer (mescitte) diğer ashabla konuşuyordu. Ebû Bekir, Ömer'e "otur" dedi, Ömer oturmadı. Ebû Bekir tekrar "otur" dedi, Ömer oturmadı. Ebû Bekir kelime-i şehâdet getirince ashab Ömer'i bırakıp Ebû Bekir'e yöneldi. Ardından Ebû Bekir onlara şöyle seslendi:

"İçinizden kim Muhammed'e -sallallâhu aleyhi vesellem- tapıyor idiyse (şunu bilsin ki) Muhammed ölmüştür. Kim de Allah'a kulluk ediyor ise (bilsin ki) Allah hayy ve lâ yemuttur/diridir, O asla ölmez. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: *"Muhammed ancak bir resûldür. Ondan önce de nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölürse yahut öldürülürse siz gerisin geriye dininizden dönecek misiniz? Kim İslâm'ı bırakıp geriye dönerse Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenlere mükâfatını verecektir."*[1546]

(İbn Abbas dedi ki): Allah'a yemin ederim ki Ebû Bekir bu âyeti okuyuncaya kadar sanki insanlar, Allah'ın bu âyeti indirdiğini bilmiyormuş gibi idiler. Orada bulunan ashab bu âyeti Hz. Ebû Bekir'den dinlediler. Artık o gün herkesin dilinde bu ayet vardı."[1547]

• Aişe -radıyallâhu anh- 'dan; şöyle demiştir: Osman bin Maz'un -radıyallâhu anh- ölmüş iken Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onu öptü de öperken yanaklarına akan göz yaşlarına (şu anda) bakıyor gibiyim. [1548]

8- Kefen Açılıp Vefat Edene Bakılabilir Cenazenin Başucunda Ağlanılması Caizdir

• Câbir -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Babam (Uhud savaşında) öldürüldüğünde ben onun yüzünü açıp ağlıyordum, müslümanlar benim böyle yapmamı engelledikleri halde, Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- beni engellemiyordu. Halam Fâtıma ağlıyordu. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Ağlasan da ağlamasan da siz cenazeyi kaldırıncaya kadar melekler onu kanatlarıyla gölgeliyorlar."[1549]

1545 Buhârî 1241-1242
1546 Âl-i İmrân, 3/144.
1547 Fethulbari
1548 İbn-i Mace. 1456.
1549 Buhârî. Hadisin geçtiği diğer yerler: 1293, 2816, 4080.

Açıklama:

İbnü'r-Reşîd şöyle demiştir: Bu konu başlığında yer alan fıkhî hüküm şudur: Ölüm, hayatta olan kimsenin bilinen güzel durumlarının değişmesine sebep olur. Bu yüzden ölünün gözlerinin kapatılması ve bir şeyle örtülmesi emredilmiştir. Bu yüzden ölüm hali, ölenin yüzünün açılmasının yasak olduğu ihtimalini akla getirir. Nitekim en-Nahaî şöyle demiştir: Ölünün durumuna yıkayan ve velisinin dışında birinin muttali olması uygun değildir. Buhârî konu başlığını akla gelen bu ihtimali ortadan kaldırmak için bunun caiz olduğunu gösterecek şekilde koymuştur.

Hadislerden Çıkan Bazı Sonuçlar

Bu hadislerde yer alan bazı hususlar şunlardır:

1-Ölüye saygı ve ondan bereket ummak[1550] için onu öpmek caizdir.

2-"Anam-babam sana feda olsun" demek caizdir. Bu Arapların alışkanlık olarak söyledikleri bir ifadedir. Bundan hakîkî anlam kastedilmez. Çünkü bir insan öldükten sonra onun için başkasını feda etmek düşünülemez.

3-Ölü için ağlamak caizdir.[1551]

9- Çocuklarının Ölümüne Sabredene Cennet Müjdesinin Verilmesi

Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "*Sabredenleri müjdele.*"[1552]

● Enes -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ergenlik çağına girmemiş üç çocuğu ölen her müslümanı Allah, çocuklara olan merhameti sebebiyle cennete koyar."[1553]

● Ebû Saîd -radıyallâhu anh- şöyle demiştir:

Kadınlar, Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bize vaaz etmek için bir gün belirle." dediler. (Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de onlar için bir gün belirledi. O gün kadınlara verdiği vaazda söylediği şeylerden biri de şu idi): "Üç çocuğu ölen bir kadının bu çocukları onun için ateşe karşı bir perde olur."

1550 Hz. Peygamber'in mübarek vücudundan bereket ummak caizdir. Çünkü Allah onun beden - ni bereketli kılmıştır. Onun dışındaki ölülere gelince, bereket ummak için bunların öpülmesi caiz değildir. Çünkü hiç kimse Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- kıyas edilemez. Ayrıca başkası için bunu yapmak şirke götürebileceğinden bu yasaktır. Diğer yandan sahabeler bunu teberrük amacıyla Hz. Peygamber'den başkası için yapmamışlardır. Onlar dinin neyi caiz kıldığını en iyi bilen kimselerdir. (Abdülaziz İbn Bâz).

1551 Fethulbari.

1552 el-Bakara 2/155.

1553 Buhârî. 1248

Bir kadın: "Ya iki çocuk?" diye sorunca Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "İki çocuk da öyledir" buyurdu. [1554]

Ebû Said ve Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- bu hadisi rivayet etmişlerdir. Ebû Hureyre rivayetinde "ergenlik çağına ulaşmamış" ifadesini eklemiştir.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- şunu rivayet etmiştir:"Üç çocuğu ölen bir müslüman cehenneme girmez. Ancak Allah'ın yemini yerine gelsin diye girer."[1555]

Ebû Abdullah (Buhârî) şöyle dedi: Allah'ın yemininden kasıt şu âyettir: *"İçinizden, oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra biz, Allah'tan sakınanları kurtarırız; zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakırız."* [1556]

Açıklama:

Hz. Peygamber "müslüman" demek suretiyle kâfirleri bu hükmün kapsamından çıkarmıştır. Ergenlik çağı kişinin günahlarının yazılmaya başladığı dönemdir.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "üç çocuğu ölen kadın" diyerek hükmü kadın ile sınırlamasının sebebi, o sırada kadınlara hitap ediyor olmasıdır. Diğer hadislerde "müslüman" şeklinde genel ifade kullanıldığından bu hükmün erkekler için geçerli olmadığı sonucu çıkarılamaz.

Kurtubî şöyle demiştir: "Yeminin yerine gelmesi" ifadesinden ne kasdedildiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre bu belirli bir yemindir, diğer görüşe göre ise belirli değildir. Çoğunluk ilk görüşü kabul etmektedir. Onlar bununla kasdedilenin yukarıdaki âyet olduğunu söylemişlerdir.

Hattabî şöyle demiştir: Bu kişi cehenneme azap görmek için değil, oradan geçip gitmek için girer. Bu geçip gitme ancak kişinin yeminini yerine getirmesi miktarınca olur.

Hadislerden Çıkan Diğer Bazı Sonuçlar

Müslümanların çocukları cennettedir. Çünkü Allah'ın çocuklara olan rahmeti sebebiyle ana-babalarını affedip, o çocuklara merhamet etmemesi uzak bir ihtimaldir. Bunu Mühelleb söylemiştir. Âlimlerin çoğunluğu müslümanların çocuklarının cennete gideceği görüşünü benimsemiştir. Bir kimse bir şeyi yapmaya yemin etse sonra bu şeyin bir parçasını yapsa yeminini yerine getirmiş olur. Malik buna muhalif görüş belirtmiştir. Bunu Kadı Iyaz ve diğer âlimler söylemiştir. [1557]

1554 Buhârî. 1249
1555 Buhârî: 1251
1556 Meryem 19/71-72.
1557 Fethulbari.

• Ebû Mûsâ -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

Bir kulun çocuğu öldüğü zaman Allah Teâlâ meleklerine;

- Kulumun çocuğunun ruhunu mu aldınız? buyurur. Melekler;

- Evet, derler. Allah Teâlâ:

- Kulumun gönül meyvesini (ciğerpâresini) mi kopardınız? buyurur. Melekler:

- Evet, derler. Allah Teâlâ:

- Peki, kulum ne dedi? buyurur. Melekler:

- Sana hamdetti ve innâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn diye istircâda bulundu, derler. Bunun üzerine Allah Teâlâ:

- O halde kulum için cennette bir ev yapın ve adını da "hamd evi" koyun! buyurur.[1558]

Sonraki hadis ile birlikte açıklanacaktır.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu söylemiştir:[1559]

"Mü'min bir kulumun dünyada sevdiklerinden birini aldığım zaman, buna sabredip sevabını Allah'tan beklerse, bu davranışının katımdaki karşılığı kesinlikle cennettir".

Açıklama:

Bu iki hadiste, sevdiğini kaybeden bir kimsenin, bu üzücü olayı hamd ve istirca' ile karşılaması ve sabrederek ecrini Allah'tan beklemesi gerektiğini görüyoruz. Bu davranışı gösteren mü'minin cennetle ve cennette "hamd evi" ile mukabele göreceğini öğreniyoruz.

Hiç şüphesiz, sonucu cennet olduğuna göre, ölüm karşısında hamd ve istircâ ederek teslimiyet gösterebilmek çok değerli, ama pek de kolay olmayan davranışlardır. Çoğu kişinin bunu başarabildiğini söylemek oldukça zordur. Bu sebeple de başarabilenlere cennetle mukabele edilmektedir. Aslında ölüm gibi tabiî ve önlenemez bir olay karşısında hangi tepki gösterilirse gösterilsin, sonucun değişmesi, gidenin geri gelmesi, onun yokluğunun telâfisi mümkün değildir. Gelenin işi gitmektir. Hayat Allah'ın ihsanı, ikramı, ölüm Allah'ın fermânıdır. İhsanı gibi fermanını da teslimiyetle karşılamak kula yakışan yegâne tavırdır. Ancak insanoğlu biraz da yapısı gereği, özellikle ölüm olayı karşısında her zaman

1558 Tirmizî, Cenâiz 36
1559 Buhârî, Rikak 6. Ayrıca bk. Nesâî, Cenâiz 23

kendisinden beklenen direnci ve teslimiyeti gösterememekte, kendisine hâkim olamamaktadır. Ama herhalde sabır ve Allah'a teslimiyetin en çok işe yarayacağı yer de bu tür bir felâket ânıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Can, mal ve çoluk çocuk gibi kayıpları, sabır-teslimiyet, istircâ ve hamd ile karşılamak, cennetle müjdelenmiş davranışlardır.

2. Hamdetmek rıza göstermek demek olduğu için sabırdan daha yüksek bir erdemdir.

10- Verem'den Ölmek

• Ubade b. Samit'ten -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre; Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyumuştur: "Veremden ölmek, şehit olmaktır."[1560]

11- Kadının Yavrusu Dolayısı İle Loğusa Halinde İken Ölmesi, Yanarak ve Zatulcenb Hastalığından Ölmek

• Cabir Bin Atik -radıyallâhu anh-'dan Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Şehidler Allah yolunda öldürülmenin dışında yedi kişidirler: Taun ile ölen şehiddir. Suda boğularak ölen şehiddir. Zatu'l-cenb hastalığı ile ölen şehiddir. Karın hastalığı sebebi ile ölen şehiddir. Yangında ölen şehiddir. Yıkıntı altında kalarak ölen şehiddir. Karnındaki çocuk sebebi ile ölen kadın da şehiddir." [1561]

12- Gasbedilmek İstenen Bir Mala Karşı Savunma Yaparken, Dini ve Canı Savunurken Ölmek

• Said Bin Zeyd -radıyallâhu anh-'dan; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Her kim malı uğrunda öldürülürse o kimse şehiddir. Her kim ailesi uğrunda öldürülürse, o kimse şehiddir. Her kim dini uğrunda öldürülürse o kimse şehiddir. Her kim kanı uğrunda öldürülürse o kimse şehiddir." [1562]

13- Cenaze Namazı İçin Yeterli Kalabalığı Beklemek

• "İbni Abbas'ın anlattığına göre; onun Kudeyd'de yahut Usfân'da bir oğlu vefat etmiş. Bunun üzerine İbni Abbas:

— Ya Kureyb! Bak oğlumun cenazesine ne kadar cemaat toplanmış? Demiş.

1560 Suyutî, el-Camiu's-Sağir, hadis no: 3691. Elbanî, Sahihu ve Daifu'l-Camii'-Sağir, hadis no: 6004. Elbanî, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

1561 (Malik, Ahmed, İbn-i Mace, Nesai ve Hakim rivayet ettiler.) Nesâi, Cenaiz 14 (hadis: 1846); Ebû Davud, Cenaiz 15 (hadis: 3113); Taberanî, el-Mu'cemu'l-Kebir, 2/191 (hadis: 1779).

1562 (İsnadı sahihtir. Ahmed, Nesai, Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmiştir.) Nesai, Kan Dökm - nin Haramlığı 23 (hadis: 4095), Tirmizi, Diyet 22 (hadis: 1421), Ahmed, Müsned, 3/190 (hadis: 1652)

Kureyb diyor ki: Bunun üzerine ben dışarıya çıktım. Bir de baktım ki oğlunun cenazesine bir hayli cemaat toplanmış. Bunu kendisine haber verdim, ibni Abbas:

— Bu toplananların kırk kişi olduğunu tahmin eder misin? Dedi. Ben:

— Evet; cevabını verdim.

— (Öyle ise) cenazeyi çıkarın. Zira ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- 'i şöyle buyururken işittim: Hiçbir müslüman yoktur ki: Ölünce (şöyle) üzerine Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayan kırk kişi (namaz) kılsın da, Allah onların bu müslüman hakkındaki şefaatlerini (dualarını) kabul etmesin.[1563]

Açıklama:

Sahabelerin Peygamber Efendimiz'in (a.s) sünnetini özenle ve büyük bir istekle yaşamaya çalıştıklarını bilmeyenimiz yoktur sanırım... Sahabeler sadece rahat olduğu dönemlerde Peygamber Efendimiz'in sünnetlerine müracaat etmiyorlardı... Ya da nefislerine hoş gelen sünnetlere sarılmıyorlardı...

Peygamber Efendimiz'in (a.s) hayatının herhangi bir kesitini örnek alıp ona göre hayatlarını tanzim de etmiyorlardı... Peygamber Efendimiz'in (a.s) iki dudakları arasından çıkan her sözün vahiy olduğuna inandıklarından dolayı onun sözlerine çok önem veriyorlardı...

Peygamber Efendimiz'den (a.s) işittikleri her bir söz güncelliğini kaybetmiyordu... Son kullanım tarihi, kendilerinin 'ölüm tarihine' rast geliyordu...

Birazdan okuyacağımız bir hadiste Peygamber Efendimiz'den (a.s) bir söz işiten tanıdık bir babanın, o sözün vaktinin geldiğini hatırlamasına ve o sözle amel ettiğine şahit olacağız... Subhanallah! O sözü zihninde nasıl da canlı tutmuş hep birlikte okuyalım:

Bir baba düşünün evladı vefat etmiş... Bir baba düşünün evladını bir daha göremeyecek... Bir baba düşünün evlat acısını tatmış ve yüreği hüzün dolu... Yine bir baba düşünün ki işte o atmosferde önceden işittiği bir hadisin amel etme saatinin geldiğini hatırlıyor!

Subhanallah! Cenaze evde ve baba, dışarıdaki kalabalığın sayısını soruyor... O sayının tamamlanması oğlunun sorgusunu hafifletecek...

Bu hadiste o kadar çok dersler var ki... Sadece bir cenazeye kurban edilemeyecek kadar çok ders var bu hadiste... Hem vefat edeni hem de yaşayanları çok yakından ilgilendirecek hayati dersler var bu hadiste...

Tek tek maddeler halinde görelim:

1563 Müslim 948-Ebu Davud. 3170. İbn-I Hibban. 3082 Müslim, Cenaiz 59 (948)

Evladının Ahiretini Düşünmek...

Sanki şu ayetin pratiğini yapmak: *"Ey İnananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır."*[1564]

Ve o baba evladının ahiretini düşünüyor, hem de cenaze, daha evden çıkmamış...

Her Durumda Peygamber Efendimiz'in Sünnetine Başvurmalı:

Peygamber Efendimiz'in sünnetleri demek sadece namazın sünnetleri ya da bazı zamanlarda okunan zikirler demek değildir... Allah'u Teala 'Onda sizler için güzel örnekler vardır' derken alacağımız örneği bazı ibadet türleriyle sınırlandırmamış... Düşünün ki bir cenazeye katılım sayısı ve katılanların akidesi hakkında söz söylenmiş... Nasıl olur da bu söz hayata taşınmaz! Nasıl olur da biz sadece Kur'an'a müracaat ederiz deriz!

İster düğünde ister savaşta isterse de cenazede... Her halükarda onun sözünü ve adımlarını takip etmeli... Cennetin kapısına kadar gelen – en garanti- tek bir ayak izi var... Hiçbir ayak izi garanti değil... Peygamberimiz'in ayak izleri cennetin kapısına kadar geliyor...

Cenazeye Rağmen Sünnetle Amel Etme Çabası:

Bazı ameller vardır ömürde bir ya da birkaç defa kişinin kapısını çalar... İkinci bir kez gelmeyeceği için o amel kaçırılmamalı... Evet... İbn-i Abbas -radıyallâhu anh-'ın cenazeyle alakalı tüm sünnetleri uyguladığına inanıyoruz...

Cenaze evde ve defnedilmesi gerekir... Fakat bir sünnet daha var ki o sünnetin pratiği için en az kırk kişi lazım... Bu büyük sahabe isteseydi sayıyı dikkate almadan definde acele ederdi... Ama ortada amel edilmeyi bekleyen bir sünnet var... Ecir avcıları olan bu sahabeler hiçbir sünnetin dışarıda gecelemelerini istemezler... İsterse evde cenaze olsun...

Cenazeye Katılanların Akidesinin Vefat Edene Katkısı:

Okuduğumuz hadiste cenazeye katılacakların sayısını verirken bir şeye dikkat çekmemizin istendiğini görüyoruz: Allah'a şirk koşmamış bir cemaat... Başka hiçbir günah zikredilmiyor... Ne kötü ahlaktan bahsediliyor ne de yaş grubundan...

Burada; Allah'a şirk koşan kişinin, vefat eden arkadaşına cenazesine katılmakla yardımcı olmuş olmuyor... Şirk koşan bir kişi cenaze namazını kılabilir... Fakat bu amelin vefat edene bir katkısı yok... Kuru bir kalabalık! Demek ki şirk virüsü amelleri çerçöpe çeviriyormuş...

1564 Tahrim- 6

Şirk Koşanlarla Arkadaşlık Yapanlar Cenaze Namazından Gelecek Dualara Engel Olurlar:

Şirk koşanlarla arkadaşlık yapanlar onların şirkinden etkilenmeseler bile o arkadaşlarının kendi cenazelerine katılmalarına engel olamazlar... Bu bir kayıptır... Hele de sorgu melekleri sorguya başladıklarında yerin iki metre yukarısından gelecek bir dua, ne yükleri hafifletir kim bilir!

Cenaze De Dahi Davet Yapılabilir:

İbn-i Abbas -radıyallâhu anh- kimseye söylemeden dışarı çıkar ve kalabalığı sayabilirdi... Ama o " bir hadisi nakledenin Allah yüzünü ağartsın." hadisini çok iyi biliyordu...[1565]

14- Cenazeyi Fazla Bekletmeden Defnetmek

• Bize Ali b.Abdullah, Ona'da Süfyan Zühriden ezberlediğini haber verdi .Zühri, Saîd' b. Müseyyeb'den o da Ebû Hureyre'den, o da Peygamber (Sallalîahil Aleyhi ve SellemYden naklen rivayet etti; şöyle buyurmuşlar:

"Cenazeyi sür'atli (ce) götürün. Eğer cenaze iyi ise (netice) hayırdır. —İhtimâl— Bir an evvel onu (kabirdeki) hayır ve sevabına ulaştırmış olursunuz, dedi. Şayet cenaze sâlih bir kimse değilse, (netice) şerrdir. Bir an evvel onu omuzlarınızdan atmış olursunuz."[1566]

Açıklama:

Hadisi şerîfdeki "Süratli götürün." emrinden murâd: Hızlı hızlı yürümek değil, mu'tedil yürüyüştür. Zira şiddetle hızlı yürümenin yasak olduğunu bildiren rivayetler vardır. Buradaki sür'atdan orta derecedeki hafif sür'at kastedilmiştir. Nitekim İbni Ebî Şeybe' nin "Musannef-inde rivayet ettiği Abdullah b. Amr hadîsi de bunu gösterir. Mezkûr hadîsde beyân edildiğine göre Hz. Amr'a babası vasiyette bulunmuş ve: "Beni tabut üzerinde taşıdığın zaman sür'atle yavaş arasında; orta bir yürüyüş yap ve cenazenin arkasından git. Çünkü cenazenin ön tarafı meleklere, arka tarafları da Beni Âdem'e mahsûstur." demiştir.

Bâzılarına göre, buradaki acele emrinden murâd: Bir kimsenin öldüğünü yüzde yüz anladıktan sonra teehuz-i tekfini ve defni hususunda sûr'at göstermektir. Ancak Nevevi bu kavlin bâtıl ve merdût olduğunu söylemiştir. Zira ashâb-ı kiram' dan Fâlhatü'bnü Berâ' hasta olmuş, Peygamber (Sallalahü Aleyhi ve Sellem kendisini dolaşmağa geldiğinde:

"Ben, Tâlha'nın başına ölümden başka bir şey geldiğini görmüyorum. Binaenaleyh onun öldüğünü bana haber verin. Hem acele davranın. Çünkü bir müslüman cenazesinin ailesi arasında hapsedilmesi doğru değildir." buyurmuştur.

1565 Feyzullah Birışık.

1566 Bu hadisi Buhârî, Ebû Dâvûd. Tirmizî, Nesaî ve İbni Mâce "Cenaze" bahsinde muhtelif râvîlerden tahrîc etmişlerdir.

Bu hadîsi Ebû Dâvûd, Huseynb. Vahva'dan rivayet etmiştir. Bu zât ensârdan olup, sohbet şerefine nail olduğu söylenir.

Buhârî de bu hususta Hz. Ebû Said-i Hudrî'den şu mealde bir hadîs-i şerîf rivayet olunmuştur: Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem);

— "Cenaze tabuta konup da, erkekler onu omuzlarına yüklendikleri vakit, eğer sâlih bir kimse ise: Beni (kazandığım hayır ve sevalara) çabuk ulaştırın, der. Sâlih bir kimse değilse: Vay başıma gelene bu cenazeyi nereye götürüyorsunuz? Diye feryâd eder. Onun sesini insandan maada her şey işitir, insan da işitse mutlaka düşüp bayılırdı." buyurdular.

Bu Rivayetlerden Çıkarılan Hükümler:

1- Cenaze naklinde sür'atlice davranmak gerekir. İbni Kudâme buradaki emrin ulemâ arasında hilâfsız istihbâba delâlet ettiğini söylemiştir. Yalnız İbni Hazm acele davranmanın vâcîb olduğuna kaaildir. Selef-i sâlihin' den bâzılarının cenazeyi süratle taşımayı kerih gördükleri rivayet olunursa da, bu kerahet cenazenin patlamasına sebep olacak derecede ifrât göstermeye hamlolunabilir.

Ulemâdan bâzılarına göre: Hadîsdeki sür'at emrinden murâd, kelimenin hakikatidir.

Selef-i sâlihin' den bâzıları ile Hanefilerin kavli de budur. Tabi ki onlarca da cenazeyi sarsıp, patlamasına sebeb olabilecek derecede şiddetli yürümek doğru değildir.

Beyhaki "El - Ma'rife" nâm eserinde İmam Şafiî' nin (Cenazeyi sür'atle götürmek mûtad yürüyüşden biraz fazla yürümekle olur. Şiddetli sür'at mekrûhtur.) dediğini nakleder. Hanefî'lerin sür'atlice yürütmekten maksatları da bundan ibarettir.

2- Ölüm tahakkuk eder etmez cenazenin defnine şitâb etmek müstehâbdır. Bâzı hastaların ölüp ölmediği güç anlaşıldığı için bu cihete dikkat etmek gerekir. Hattâ îbni Beziz e' den nakledilen bir rivayete göre, bir kimsenin ölüp ölmediğini iyice anlamak için bir gün bir gece beklemek icâb eder.

3- Hiç bir işe yaramayan tembellerle düşüp kalkmaktan; salihlerden gayri kimselerle sohbette bulunmaktan kaçınmak îcâb eder.

Nevevî diyor ki: "Cenazenin arkasında yürümek, önünde yürümekten efdaldır; diyenler bu hadîsle istidlal ederler. Bu kavil Hz. Alî b. Ebi Tâlib' den rivayet olunur. Evzâi ile Ebû Hanîfe'nin mezhebleri de budur. Sahabe ve Tabiin' in cumhur ile îmam Mâlik, İmam Şafii ve diğer ulemânın ekserisine göre cenazenin önünde yürümek daha fazîletlidir. Sevr ile bir taifeye göre ise cenazenin arkasında yürümekle önünde yürümek müsavidir.

5- Hads-i şerif, kabir hayâtına, iyi ve kötü amellerin kabirde görüleceğine de delildir.[1567]

[1567] Müslim şerhi. İmam Nevevi.

36. BÖLÜM
CENAZENİN YANINDA VE CENAZE EVİNDE YAPILMASI NEHYEDİLEN DAVRANIŞLAR

1- Ölen İçin Ağıt Yakmak Cahiliye Adetlerindendir

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- dedi ki: "Bazı hasletler vardır ki, cahiliye dönemi hasletlerindendir: Neseblere dil uzatmak, ölüler için ağıt yakmak. (Senetteki ravilerden Ubeydullah) üçüncüsünü unuttu. (Yine senetteki ravilerden) Süfyan dedi ki: Derler ki, o, yıldızların konakları vasıtası ile yağmur dilemektir." [1568]

2- Kadının, Kocası ve Başkası İçin Yas Tutma Müddeti

• Muhammed İbn Sîrîn şöyle demiştir: Ümmü Atıyye'nin bir oğlu öldü. Üçüncü gün olunca sufre (sarı rengi bulunan güzel koku) getirilmesini istedi ve bunu kendisine sürerek şöyle dedi: "Koca dışında başka bir kimse için üç günden fazla yas tutmamız (süslenmeyi terk etmemiz) yasaklandı."[1569]

• Zeyneb binti Ebû Seleme şöyle dedi: Ebû Süfyan'ın vefat haberi Şam'dan geldiğinde, üç gün geçtikten sonra Ümmü Habîbe -radıyallâhu anh- kendisine güzel koku getirilmesini istedi. Bunu yanaklarına ve kollarına sürerek şöyle dedi: "Benim buna ihtiyacım yoktur. Ancak ben Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini işittim: "Allah'a ve âhiret gününe inanan bir kadının, kocası dışında ölen bir kimse için üç günden fazla yas tutması helal değildir. Kocası için ise dört ay on gün yas tutar."[1570]

Açıklama:

İhdâd (yas tutma), kocası ölen kadının; giyecek, güzel koku vb. her türlü süslenmeden ve cinsel ilişkiye davet eden her türlü davranıştan kaçınmasıdır. Din, kadının kocasından başkası için üç güne kadar yas tutmasına izin vermiştir. Çünkü yakını ölen kişinin kalbini hüzün yakar ve kalbinde duyduğu üzüntünün acısı kendisine hâkim olur. Ancak yakını ölen kadının yas tutması zorunlu değildir. Hatta kadının kocası bu sırada kendisi ile ilişkide bulunmak istese bu durumda kadının ilişkiden kaçınması helâl olmaz.

1568 Buhârî 3850
1569 Buhârî. 1279
1570 Buhârî. 1280

Konu başlığındaki "kocasından başkası için" ifadesi akrabaları da yabancıları da kapsayan genel bir ifadedir. Hadis buna açık olarak delâlet etmektedir. Başlıkta "ölüm"den bahsedilmemesinin sebebi, yas tutmanın örfte yalnızca ölüm olayına özgü olmasıdır. Başlıkta bunun hükmü açıklanmamıştır. Çünkü rivayetler üç günlük süre içinde yas tutmanın haram olmadığını göstermektedir. Bu durumda en azından bunun meşru olduğu sabit olmaktadır.

Zeynep binti Ebû Seleme, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- üvey kızıdır.

Ümmü Habibe, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- hanımı ve Ebû Süfyan'ın kızıdır.[1571]

3- Ölü İçin Feryat Etmenin Çirkin Görülmesi

• Muğîre -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'den şunu işittiğini söylemiştir: "Benim adıma yalan söylemek, başkası adına yalan söylemek gibi değildir. Benim adıma kasıtlı olarak yalan söyleyen kişi ateşteki (cehennemdeki) yerine hazırlansın.

Kimin ölümünün ardından feryad-u figan edilirse o kişiye bu feryad sebebiyle azap edilir."[1572]

Açıklama:

Zeyn İbnü'l-Müneyyir şöyle demiştir: Bu şu anlama gelir: Çirkin görülen ağlama çeşidi feryat ederek bağırıp çağırarak ağlamaktır. Buradaki mekruhluktan kasıt tahrimen mekruhluktur. Çünkü bu konuda tehdid söz konusu olmuştur.[1573]

4- Cenazesi İçin Feryat Eden Kimsenin Yerilmesi

• Abdullah (İbn Mesud) -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu belirtmiştir:

"(Ölüler için) Yanaklarına vuran, yakalarını yırtan ve cahiliyedeki âdet üzere feryad eden kimse bizden değildir."[1574]

Açıklama:

"Bizden değildir" ifadesi bizim sünnetimiz ve yolumuz üzerinde değildir anlamına gelir. Bu, bunu yapan kişinin dinden çıktığı anlamına gelmez.

Süfyan'ın bu hadisin yorumuna girmeyi mekruh görerek şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Kalplerde daha iyi yer etmesi ve engelleme bakımından daha etkili olması için hadisin yorumlanmaması gerekir."

1571 Fethulbari.
1572 Buhârî. 1291
1573 Fethulbari.
1574 Buhârî. 1294

Bir görüşe göre bu hadisin anlamı "Bizim kâmil olan dinimiz üzere değildir" demektir. Yani, aslen dinden çıkmamış olsa bile dinin fer'î hükümlerinden birini terk etmiş olur. Bu görüşü İbnü'l-Arabî nakletmiştir.

Bana öyle görünüyor ki Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Bizden değildir" ifadesini Ebû Musa'nın hadisindeki "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ondan beri olduğunu belirtti" ifadesi açıklamaktadır. Berî olmanın anlamı bir şeyden ayrılmaktır. Bu durumda Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- söz konusu davranışta bulunanları, örneğin şefaatinden mahrum kalmakla tehdit etmiş olmaktadır. Bu, hadiste belirtilen yaka yırtma vb. fiillerin haram olduğunu gösterir. Bunun sebebi, söz konusu fiillerde Allah'ın hükmüne (kazasına) rıza göstermeme özelliğinin bulunmasıdır. Bir kimse haram olduğunu, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- öfkelendiğini bildiği halde bu fiilleri helal gördüğünü ifade ederse, hadisteki ifadeyi dinden çıkma olarak yorumlamanın önünde bir engel yoktur.

5- Feryat Etme ve Ağlamanın Yasaklanması, Bunu Yapanları Engellemek

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Zeyd İbn Harise, Cafer ve İbn Revâha'nın -radıyallâhu anh- şehit edildiklerine dair haber Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- ulaştığında Hz. Peygamber üzüntüsünü belli edecek şekilde bir kenara oturdu. Ben kapı aralığından kendisine bakıyordum.

Bu sırada birisi Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- geldi ve "Cafer'in hanımları (feryad ederek) ağlaşıyorlar" dedi. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınların bu şekilde bağırmasını engellemesini istedi. Adam gitti, sonra ikinci defa Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- gelerek kadınların kendisine itaat etmediklerini söyledi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yine "Onların ağlamalarına engel ol" buyurdu. Adam üçüncü defa gelerek "Yâ Resûlâllah! Vallahi kadınlar bize galip geldi" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- adama "Git de ağızlarına toprak saç" buyurdu.

(Hz. Âişe şöyle dedi): Ben içimden "Allah burnunu yere sürtsün be hey adam! Ne Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- emrettiğini yaptın ne de onu rahat bıraktın" dedim.[1575]

• Ümmü Atıyye -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bey'at sırasında bizden ölünün arkasından feryat etmeyeceğimize dair söz aldı. Bu söze içimizden şu beş kişiden başkası uymadı: Ümmü Süleym, Ümmü Ala, Ebû Sebre'nin hanımı, Muâz'ın hanımı ve başka iki kadın (yahut Ebû Sebre'nin hanımı, Muâz'ın hanımı ve diğer bir kadın).[1576]

1575 Buhârî. 1305
1576 Buhârî. 1306

Açıklama:

Bu hadis, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınları "akılları ve dinleri noksan" diye nitelemesinin doğru olduğunu gösteren delillerden biridir.

Hadiste zikredilen beş kadının büyük bir fazilete sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Kadı Iyaz şöyle demiştir: Bu hadisten, adı zikredilen beş kadın dışında diğer kadınların ölü arkasından feryat etme fiilini terk etmedikleri anlaşılmaz. Yalnızca Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- Ümmü Atıyye ile birlikte bey'at eden kadınlardan adı zikredilenlerin sözlerini tuttuğu anlaşılır.[1577]

6- Ölülere Sövmenin Yasak Olması

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söylemiştir: "Ölülere sövmeyin. Çünkü onlar yaptığı amellerin neticesine kavuştular."[1578]

Açıklama:

Zeyn İbnü'l-Müneyyir şöyle demiştir: Konu başlığı, ölülere sövmenin yasak olan ve olmayan şeklinde iki kısmının olduğu izlenimini vermektedir. Hadis ise ölülere sövmeyi mutlak olarak yasaklamaktadır. Buna şu şekilde cevap verilir: Hadisin genel ifadesi, Enes'in yukarıdaki hadisi ile tahsis edilir. O hadiste yer aldığına göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ölüyü öven ve yeren kişilerin sözlerini duyduktan sonra "Vacip oldu. Sizler yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz" demiş, onların ölü hakkındaki kötü sözlerine tepki göstermemiştir. Burada, müslüman ölülere sövmenin yasaklanması da kastedilmiş olabilir. Çünkü ölmüş kâfirleri karalamak Allah'a yaklaştırıcı bir fiildir.

Kurtubî, Hz. Peygamber'in "Vacip oldu" sözü ile ilgili birkaç ihtimalin söz konusu olduğunu söylemiştir:

1. Kendisinin kötülüklerinden bahsedilen ölü, bunları açıktan işlediği için onun hakkındaki bu konuşma "fasık hakkında gıybet yoktur" hükmünün kapsamında gerçekleşmiştir. Bu kişinin münâfık olma ihtimâli de vardır.

2. Yasak, ölünün gömülmesinden sonra geçerlidir, ölü hakkında definden önce konuşmak ise, işitenlerin ibret alması için caizdir.

İbn Reşîd'in söyledikleri özetle şöyledir: Sövmek ;kâfirler ve müslümanlar hakkında farklı olmalıdır. Ölmüş olan kâfire sövmek hayattaki müslümana zarar veriyorsa bu yasaktır. Müslümana sövmek ise ancak zaruret durumunda olur. Şahitlik böyledir. Bazı durumlarda bu vacip de olabilir. Bunda ölünün maslahatı bulunabilir. Örneğin malının yalancı şahitlikle elinden alındığı bilinen bir

1577 Fethulbari.
1578 Buhârî. 1393

kişi hakkında yalancı şahitlik eden kişi ölse, bunun dile getirilmesi, şayet malın sahibine geri verileceği biliniyorsa ölüye fayda verir. Bu ayrımdan gaflet sebebiyle bazıları Buhârî'nin ölünün iyi ve kötü olarak anılması ile ilgili hadisi gözden kaçırdığını zannetmişlerdir. Oysa Buhârî, caiz olan bu durumun şahitlik türünden bir fiil olduğunu belirtmek istemiştir. Yasak olan ise doğrudan sövme şeklindeki konuşmadır.

"Yaptığı amellerin neticesine kavuştular": Hayır ve şer olarak ne yapmışlarsa buna kavuşmuşlardır.

Bu hadis, mutlak olarak ölülere sövmenin yasak olduğuna delil getirilmiştir. Bu hadisin genel ifadesinin tahsis edildiği yukarıda geçti.

Bu konuda söylenen en sahih söz şudur: Kötülüklerinden sakındırmak ve onlardan nefret ettirmek amacıyla kâfir ve fasık ölülerin kötülüklerinden bahsetmek caizdir.

Âlimler, hayatta olsun ölmüş olsun hadis rivayet eden kimselerden yergiyi hak edenlerin yerilmesinin caiz olduğu konusunda icma etmişlerdir.

7- Saçı Kazımanın Veya Saçı Dağınık Yapmanın Nehyedilmesi

• Ebû Burde bin Ebi Musa -radıyallâhu anh- anlatıyor; '(Babam) Ebû Musa çok hastalandı ve bayıldı. Başı, hanımlarından birinin kucağına düştü. Bunun üzerine hanımlarından biri, çığlık atmaya başladı. Ebû Musa, (bayıldığı için) onun bu davranışını engelleyemedi. Ayıldığında ise; 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ue sellem)'in uzak olduğu bir davranıştan ben de uzağım. Çünkü Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bağırıp çağıran, saçını başını yolan ve üstünü başını yırtan kadınlardan uzaktır' dedi.[1579]

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'e biat eden hanımlardan biri anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, iyilikte kendisine isyan etmeyeceğimize dair bizden söz aldı. Buna göre, (musibet anında) yüzümüzü tırmalamayacağımıza, feryat ve figân etmeyeceğimize, yaka yırtmayacağımıza ve saçlarımızı dağıtmayacağımıza dair söz verdik.[1580]

8- Kadınların Cenaze Arkasında Gitmelerinin Yasaklanması

• Ümmü Atiyye -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Biz kadınların, cenaze arkasından gitmeleri nehyedildi. Cenazelerin arkasından gitmek bizlere vacip kılınmadı.[1581]

Açıklama:

Hadiste geçen 'Cenazelerin arkasından gitmek bizlere vacip kılınmadı' ifadesi nedeniyle, âlimlerin çoğunluğu, 'nehiy' lafzının, 'haramlık' değil; 'mekruhluk'

1579 Buhârî, Cenaiz 36; Müslim, İman 104 (167).
1580 Ebu Davud, Cenaiz 29.
1581 Buhârî, Cenaiz 29; Müslim, Cenaiz 35 (938); Ebû Dâvûd, Cenaiz 44.

ifade ettiğini belirtmişlerdir. Fakat 'nehiy' lafzının zahiri 'haramlık' ifade eder. İbn Teymiye der ki; 'Cenazelerin arkasından gitmek bizlere vacip kılınmadı' ifadesinden kasıt, nehyin teyit edilmediğini belirtmek olabilir. Fakat bu ;'haramlığı' ortadan kaldırmaz. Ayrıca Ümmü Atiyye -radıyallâhu anhâ-'nın bu nehyin, 'haramlık bildiren nehiy' olmadığını zannetmiş olması da muhtemeldir. Hüccet olan ise, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sözüdür; başkalarının zannı değildir.[1582]

9- Kadınlar Cenaze Taşımazlar

• Ebu Said el-Hudri -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söylemiştir: 'Cenaze (tabuta) konup, erkeklerin omuzlarında taşındığında; iyi bir kimse ise, "beni (bir an önce) ulaştırın" der. Eğer o cenaze iyi olmayan bir kişi ise: 'Eyvah! Onu nereye götürüyorsunuz?' diye feryâd eder. Cenazenin bu feryadını (gafil) insandan başka her varlık işitir. İnsan bu feryadı işitseydi, muhakkak düşer bayılırdı."[1583]

Kadınlar cenaze taşımazlar. Cenazeyi sadece erkekler taşırlar. Cenazenin erkek veya kadın olması fark etmez. Bu konuda bir ihtilaf yoktur. Nitekim hanımlar, taşıma işinde zayıftırlar. Ayrıca taşıma esnasında mahrem yerlerinin görünmesi de söz konusu olabilir.[1584] İmam Buhârî bu hükmü, 'cenazeyi erkekler taşır, hanımlar değil' şeklinde konu başlığı yapmıştır.[1585]

10- Vefat Edenin Ardından Ağlamada Abartının Nehyedilmesi

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Ebu Seleme öldüğü zaman şöyle dedim: "Garip adam, diyar-ı gurbette öldü. Ben de onun için öyle bir ağlayacağım ki, herkes ondan bahsetsin."

Tam ağlamak için hazırlanmıştım ki, saidden, bana yardım etmek isteyen bir kadın geldi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onunla karşılaştı ve kadına iki kez: "Sen, Allah Teala'nın çıkardığı şeytanı tekrar eve sokmak mı istiyorsun?" dedi. Bunun üzerine ben de ağlamaktan vazgeçtim ve ağlamadım."[1586]

11- Cenaze Evinde Matemci Kadınların ve Onu Dinleyenlerin Lanetlenmesi

• Ebu Saidi'l-Hudrî -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- matemci kadına da, onu dinleyene de lanet etti.[1587]

1582 İbn Teymiye, Fetava, 24/355.

1583 Buhârî, Cenaiz 49.

1584 Nevevî, el-Mecmû Şerhu'l-Mühezzeb, 5/270; Mustafa el-Adevî, Câmiu Ahkâmi'n-Nisâ, 1/535.

1585 Mustafa el-Adevî, Câmiu Ahkâmi'n-Nisâ, 1/535.

1586 Müslim, Cenaiz 10 (922).

1587 Ebu Davud, Cenaiz 29, 3130; Ahmed, Müsned, 18/166 (11622). Şuayb el-Arnaut ve Elbanî, hadisin isnadının zayıf olduğunu bildirmişlerdir.

37. BÖLÜM
SON ANLARINI YAŞAYAN KİŞİ VEFAT ETTİĞİNDE, ÇEVRESİNDE BULUNANLARIN YAPMASI GEREKENLER

1- Musibetle İlk Karşılaşılan Anda Sabır Göstermek

• Hz. Ömer -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: (Şu ayetlerde) birbirine denk olan şu iki şey ve ilavesi ne güzeldir:

"Onların başına bir musibet geldiğinde onlar 'Biz Allah'tanız, sonunda yine O'na döndürüleceğiz derler.' İşte onlar için Rablerin'den bağışlanmalar ve bir rahmet vardır. Onlar doğru yolda olanların ta kendileridir."[1588]

"Sabır ve namazla Allah'tan yardım dileyin. Gerçekten bu (namazla yardım dilemek), huşu sahiplerinden/Allah'tan korkanlardan başkasına zor gelir."[1589]

• Enes -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- şunu rivayet etmiştir: "Sabır, musibetin darbesi ile ilk karşılaşıldığındadır."[1590]

• Enes -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sahibine sevap kazandıran sabır, belâ ve musibetin ilk geldiği anında yapılanıdır."[1591]

Açıklama:

Allah'ın bağışlama ve rahmetini vaad ettiği sabır, musibetle ilk karşılaşılan anda gösterilen sabırdır. Hz. Ömer'in sözünün bu başlığa uygunluğu da buradan anlaşılmaktadır.

Hz. Ömer'in sözündeki "birbirine denk" olan şeylerden kasıt "bağışlama ile rahmet"tir. İlâve ise doğru yoldur. Hz. Ömer bu sözü ile şunu haber vermiş olmaktadır: Başına bir musibet gelen mü'min, Allah'ın emrine teslim olarak "biz Allah'tan geldik, sonunda yine O'na döndürüleceğiz" der ise onun için üç hayır yazılır: Allah'ın bağışlaması, rahmeti ve doğru yola iletmesi.

Âyette "Sabır ve namazla Allah'tan yardım dileyin" dedikten sonra, "Bu (namazla yardım dilemek), huşû sahiplerinden/Allah'tan korkanlardan başkasına

---

1588 el-Bakara 21/157.
1589 el-Bakara 21/45.
1590 Buhârî. 1302
1591 Buhârî, Cenaiz, 41; Müslim, Cenaiz 14 (926).

zor gelir" buyurulmuş, önce sabır ve namaz zikredildiği halde ikinci bölümde yalnızca namaz zikredilmiştir. Çünkü âyetteki sabırdan kasıt oruçtur. Oruç ise terk türünde bir ibadettir. Ölüye sabretmek de sızlanmayı (sabırsızlanmayı) terk etmektir. Namaz ise sözler ve fiillerden oluşmaktadır. İşte bundan dolayı namaz hûşû sahiplerinden, Allah'tan korkanlardan başkasına ağır gelir. Bunun sırlarından biri de şudur: Namaz sabra yardımcı olur. Çünkü namazda yer alan zikir, dua, Allah'a boyun eğme gibi fiillerin tümü; baş olma sevdası, emirlere ve yasaklara uymama gibi kötülüklere zıttır. Buhârî bu âyeti konu başlığına koymakla şuna işaret etmektedir:

İbn Abbas'a kardeşi Kusem'in ölüm haberi yolculukta iken ulaştı. Bunun üzerine "İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn (Biz Allah'tan geldik, sonunda yine O'na döneceğiz)" dedi. Yolun kenarına geçti. Devesini çöktürerek iki rekât namaz kıldı. Namazda uzunca oturdu. Namazını bitirdikten sonra "Sabır ve namazla Allah'tan yardım isteyin" ayetini okuyarak kalktı.

Taberî bunu tefsirinde hasen bir senetle rivayet etmiştir.

Huzeyfe şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- önemli bir olay (kendisini üzecek bir durumla) karşılaştığında derhal namaza dururdu. Bunu da Ebû Dâvud hasen bir senetle rivayet etmiştir.

Taberî şöyle demiştir: Sabır, nefsi sevdiği şeylerden uzak tutmak, arzularına uygun şeylerden alıkoymaktır. Sızlanıp durmayan kimseye, kendisini tuttuğu için "sabırlı" denilmiştir. Oruç tutan kişi kendini yemek ve içmekten koruduğu için Ramazan'a "sabır ayı" denilmiştir. [1592]

2- Allah'ın Takdirine Rıza Göstermek

• Cabir -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre; Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- musibetlere sabredip Allah'ın takdirine rıza gösterenler hakkında şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü âfiyet içinde olacak kimseler belalara maruz kalmış kimselere sevapları verilirken dünyada iken makas ile derilerinin parçalanmış olmasını içlerinden geçirirler."[1593]

3- Ölünün Gözlerinin Kapatılması

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- Şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ebû Seleme -radıyallâhu anh-'ın (cenazesinin) yanına girdi. Ebû Seleme -radıyallâhu anh-ın gözü açık (kalmış) idi. Efendimiz Onun gözünü kapadı. Sonra buyurdu ki: Şüphesiz ruh alındığı zaman göz onu tâkib eder.[1594]

1592 Fethulbari

1593 Tirmizî, Zühd 58. Elbânî, hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bkz. Sahîhu'l-Câmi's-Sağîr, Hadis no: 8177.

1594 Müslim, Cenaiz 7 (920); İbn-i Mace Cenaiz 6.

Açıklama:

Müslim, Ebû Dâvûd ve Beyhaki de bunu rivayet, etmişlerdir.

Hâdis, ölünün gözlerinin açık kalmasının sebebini belirtmekte ve ölünün gözlerinin kapatılmasını meşru kılmaktadır. Ölünün gözlerini kapatmanın faydası, bakıldığı zaman çirkin görülmemesidir.

Gözlerin ruhu ta'kip etmesine gelince; Sindi şöyle der: Ruh cesedden çıktığı zaman göz de gitmiş olur. Artık açık kalmasında bir fayda yoktur. Şöyle de olabilir: Kişi sekerâta girdiği zaman ruhunu almakla görevli melek ona görünür. Artık kişi hep ona bakar. Gözü ona dikilir ve ruh ayrılıncaya kadar göz dikili kalır. Ruh alındıktan sonra da gözler öyle durur.[1595]

Şeddad bin Evs -radıyallâhu anh- dan rivayet edildiğine göre; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu, demiştir:

"Mevtanızın (ölüm döşeğine düşenlerinizin) yanında hazır bulunduğunuz zaman, (öldüğünde) gözünü kapatınız. Çünkü göz ruhu izler. Ve hayır söyleyiniz. Çünkü melekler ölünün ev halkının söylediklerine; Âmin, derler."[1596]

4- Ölünün Gözlerini Kapadıktan Sonra Söylenecek Söz

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, (vefat etmiş olan) Ebû Seleme'nin yanına girdi. Gözleri açık kalmıştı, onları kapattı. Sonra şöyle buyurdu:

"Ruh çıkınca gözler onu izler."

Tam bu sırada Ebû Seleme'nin aile fertlerinden bazıları bağıra-çağıra ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-;

"Kendinize hayırdan başka bir şeyle dua etmeyin. Çünkü melekler dualarınıza âmin derler" buyurdu. Sonra şöyle dua etti:

"Allah'ım! Ebû Seleme'yi bağışla. Derecesini hidâyete ermişler seviyesine yükselt! Geride bıraktıkları için de sen ona vekil ol! Ey âlemlerin Rabbi! Bizi de onu da bağışla!. Kabrini genişlet ve nurla doldur!"[1597]

Açıklama:

Ümmü Seleme validemizin ilk kocası, büyük sahâbî Ebû Seleme Abdullah İbni Abdülesed el-Mahzûmî vefat etmişti. Hz. Peygamber geldi ve açık kalmış olan gözlerini, "Ruh çıkınca gözler onu izler" diyerek kapattı. Bu, ölüm sonrası

1595 İbn-i Mace şerhi.
1596 İbn-i Mace 1455.
1597 Müslim, Cenaiz 7 (920); İbn-i Mace Cenaiz 6.

gözlerin bir noktaya dikilip kalması ve öyle bırakılması hâlinde görüntünün pek hoş olmamasından dolayı yapılan bir işlemdir. Hz. Peygamber'in bu işlemi bizzat yapmış olması, ümmet için fiilî bir sünnet olmuştur. Bir müslüman vefat ettiği zaman ilk iş olarak gözleri kapatılır ve çenesi başından itibaren bağlanır. Böylece gözlerin ve ağzın açık kalmaması sağlanır.

Gözlerin ruhu izlemesi, ruh çıktıktan sonra hareket etme imkânı bulamaması, kendiliğinden kapaklarını kapatamaması anlamındadır. Hz. Peygamber'in bu beyanını bazı âlimler, "gözler ruhun nereye gittiğini takip eder" şeklinde anlamışlardır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ölüm olayı karşısında şuurunu kaybedip âdeta kendine beddua edercesine rastgele sözler söylemek doğru değildir.

2. Vefat eden bir müslüman için bağışlanmasını ve âhiretteki derecesinin yüksek, kabrinin geniş ve aydınlık olmasını temenni etmek güzeldir.

3. Cenazenin geride kalan yakınları için de Allah Teâlâ'nın yardımcı olmasını temenni etmek uygun olur.

4. Ölenin gözleri açık kalmışsa önce onları kapatmalıdır.

5- Ölen Kimsenin Yanında Söylenecek Söz ve Dua Babı

• Ümmü Seleme şöyle demiş: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Hastanın veya ölen kimsenin yanında bulunursanız hayır söyleyin. Zira melekler sizin söylediklerinize: Âmin, derler." buyurdu,

Ebû Seleme vefat ettiği zaman ben Peygamber

-sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına giderek:

— "Ya Resululah! Ebû Seleme vefat etti." dedim, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem--

Allah'ım beni de, onu da affet ve bana onun ardından güzel bir bedel ihsan et, de!" buyurdular. Ben de öyle dua ettim. Bunun üzerine Allah bana Ebû Seleme'den daha hayırlısını, Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem-'i ihsan buyurdu.[1598]

Açıklama:

Bu hâdis, hasta dolaşmanın adabını bildirmektedir. Bu husûsdaki umûmî delillerden anlaşıldığına göre hastanın hâl-ü hatırını sorduktan sonra yanında fazla oturmamak, oturduğu müddetçe dahî onu ye' se düşürecek şeyler değil, bil'akis

1598 Müslim Cenaiz 6 (919); İbn-i Mace, Cenaiz 4, Tirmizi, Cenaiz 8.

ümit verecek sözler konuşmak âdâbdandır. Konuşulan sözler dua yerine geçeceği için, orada bulunan meleklerin bu sözlere Âmin diyecekleri bildirilmiştir.

Hulâsa bu hâdis-i şerif şu hükümleri ihtiva eder:

1- Hasta yanında bulunan bir kimsenin hastaya hayır dua etmesi, onun namına istiğfarda bulunması müstahabdır.

2- Hasta dolaşan kimselerle birlikte melekler de bulunarak, onların söylediklerine: Âmin, derler.

6- Vefat Edenin Bütün Vücudunu Bir Elbiseyle Örtmek

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; vefat ettiği zaman Allah Resûlünün bütün vücudu, hibere denilen beyaz Yemen örtüsüyle örtüldü.[1599]

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; Ebu Bekir, şehrin yüksek yerindeki evinden atı üzerinde çıkageldi. İnip doğruca mescide girdi. Hiçkimse ile konuşmadı. Doğruca Âişe'nin odasına girdi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e yaklaştı. Allah Resûlünün bütün vücudu, hibere denilen beyaz Yemen örtüsüyle örtülüydü. Yüzünden örtüyü açtı. Sonra üzerine kapandı ve onu öptü.[1600]

7- Cenazenin Hazırlanmasında ve Defninde Acele Etmek

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'cenazelerde acele davranınız. Eğer vefat eden, iyi bir kimseyse, bu hayırdır. Onu hayra bir an önce kavuşturunuz. Eğer iyi bir kimse değilse, bu şerdir. O şerri, bir an önce omuzlarınızdan atınız.[1601]

8- Vefat Edenin Borcunu Ödemede Acele Etmek

• Seleme bin el-Ekva' -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- 'e bir cenaze getirdiler ve; 'Ey Allah'ın Rasülü! Bunun namazını kıldır' dediler. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Bunun borcu var mı?' diye sordu; 'Evet' dediler. 'Geriye bir şey bıraktı mı?' diye sordu; 'hayır' dediler. (Öyleyse); Arkadaşınızın namazını siz kılınız' buyurdu. Bunun üzerine kendisine Ebû Katâde denilen, Ensar'dan bir adam kalktı ve; 'Borcunu ben üstleniyorum, namazını sen kıldır, (Yâ Rasûlullah)' dedi. Bu söz üzerine 'namazını kıldırdı'.[1602]

9- Kişinin Ölünün Ailesine Ölüm Haberini Bizzat Vermesi Gerekir

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Necaşî'nin öldüğü gün onun vefat haberini verdi. Sonra musallaya çıkıp ashabı ile saf tutarak dört tekbir aldı (cenaze namazı kıldı).[1603]

1599 Müslim, Cenaiz 48 (942).
1600 Buhârî, Cenaiz 3
1601 Buhârî, Cenaiz 50 (1315); Müslim, Cenaiz 50 (944).
1602 Buhârî, Havalât 3; Nesâî, Cenaiz 67.
1603 Buhârî. 1245

Açıklama:

İbnü'l-Murabit şöyle demiştir: Ölüm haberini vermek ölünün ailesini kederler ve musibetlere düçar kılsa da vefat edenin yakınlarına bunu bildirmek caizdir. Çünkü bu kötülük gibi görünen fiilde de aslında bazı iyilikler vardır. Zira ölüm haberi alındıktan sonra ölünün yakınları cenazesine katılmak, techiz ve tekfini ile ilgilenmek, cenaze namazını kılmak, dua etmek, onun için istiğfar etmek, vasiyetlerini yerine getirmek vb. hükümleri uygulama konusunda gerekeni yapmak için derhal harekete geçerler. Cahiliye devrinde ölüm haberi verme âdetine gelince;

Said İbnü'l-Mansur şöyle demiştir: Bize İbn Aliye, İbn Avn'dan şunu nakletti: İbrahim'e dedim ki: "Araplar (cahiliye devrinde) ölüm haberi vermeyi çirkin görürler miydi?" İbrahim "Evet" dedi. İbn Avn dedi ki: Bir kimse ölünce bir kişi bineğine atlar sonra insanlar arasında 'falanın öldüğünü duyururum' diye bağırırdı." İbn Sîrîn şöyle demiştir: "Bir kimseye arkadaşının öldüğünün haber verilmesinde bir sakınca yoktur." Özetle söylersek; yalnızca ölüm haberini vermek mekruh değildir, bundan öte şeyler yapılırsa mekruh olur.

İbnü'l-Arabî şöyle demiştir: Hadislerin bütünü bir arada değerlendirildiğinde şu üç durum söz konusu olur:

1. Ölünün ailesine, arkadaşlarına ve salih kimselere ölüm haberini vermek sünnettir.

2. Öğünmek maksadıyla anma merasimine davet etmek mekruhtur.

3. Bağırıp çağırmak suretiyle ölüm haberi vermek haramdır.

10- Ölünün Övülmesinin Ölüye Faydası

• Enes İbn Malik -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: Bir cenaze ile karşılaştık/ yanımızdan geçti onu hayırla yâd ettik. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "Vacip (gerekli) oldu" buyurdu. Daha sonra bir başka cenazeye rast geldik, onun kötülüklerinden bahsedildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yine "Vacip oldu" buyurdu. Ömer İbnü'l-Hattab: "Ne vâcip oldu?" diye sordu. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Şunu hayırla yâd ettiniz, cennet onun için vacip oldu. Şunu da şer ile yâd ettiniz, onun için de ateş (cehennem) vâcip oldu. Siz Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz."[1604]

• Ebu'l-Esved şöyle dedi: Medine'ye geldim. Orada kötü bir hastalık yayılmıştı. (İnsanlar ölüyorlardı). Ömer İbnü'l-Hattab'ın yanına oturdum. Yanımızdan bir cenaze geçti, cenaze hayırla yâd edildi. Bunun üzerine Hz. Ömer "Vacip oldu" dedi. Daha sonra bir başka cenaze daha geçti, cenaze hayırla yâd edildi. Ömer yine "Vacip oldu" dedi. Sonra üçüncü bir cenaze geçti, sahibi kötü olarak anıldı, Ömer yine "Vacip oldu" dedi.

1604 Buhârî. 1367

(Ebu'l-Esved şöyle dedi): Ömer'e şöyle dedim: "Ey mü'minlerin emiri! Ne vacip oldu?."

Ömer şöyle dedi: "Ben Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şu sözünde olduğu gibi dedim: "Dört kişinin hayırla andığı her Müslümanı Allah cennete koyar. Biz: 'Ya üç kişi anarsa?' dedik. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Üç kişi de öyledir' buyurdu. Biz: 'Ya iki kişi?' dedik. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- 'İki kişi de öyledir' buyurdu. Artık bir kişiyi sormadık."[1605]

Açıklama:

Bu konuda insanların ölüyü övmelerinin meşruiyeti ve mutlak olarak caiz olduğu anlatılmaktadır. Hayatta olan kişiyi övmek ise böyle değildir. Bu övme yüceltme boyutuna vardığında, övülen kişinin kendini beğenmesi ihtimali sebebiyle yasaklanmıştır. Bunları Zeyn İbnü'l-Müneyyir kaydeder.

Nadr İbn Enes'in babasından, onun da Hâkim'den yaptığı rivayet şöyledir: Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yanında oturuyordum. Bir cenaze geçti. Hz. Peygamber: "Bu cenaze kimindir?" diye sordu. Oradakiler: "Falan kabileden falan kişinin cenazesidir. O kişi Allah ve Resûlü'nü sever, Allah'a itaat eder ve bu yolda çalışırdı" dediler. Kötü bir şekilde andıkları kişi hakkında da bunun zıddı şeyler söylediler. Bu hadis, yukarıdaki hadiste ifade edilen hayır ve şerle anılmanın ne olduğunu açıklamaktadır. Yine Hâkim, Cabir'den şunu rivayet etmiştir: "...Bazıları: 'Ne güzel adamdı. İffetli bir müslümandı' dediler", yine bu rivayette "Bazıları: Ne kötü adamdı! Çünkü kaba-saba konuşurdu" dediler.

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- sözü, hayır sahibi için cennetin, kötülük işleyen için cehennemin vacip olduğunu göstermektedir. Buradaki vacip ile kastedilen o şeyin sabit olmasıdır. Çünkü bu, gerçekleşmesinin sıhhati bakımından vacip olan şey gibidir. Aslında Allah üzerine hiçbir şey vacip olmaz. Sevap vermek tamamen onun lütfu, cezalandırmak adaletidir. O, yaptıklarından sorguya çekilemez.

Bu hadis şu görüşü reddetmektedir: "Hadiste ifade edilen durum yalnızca buradaki iki ölüye özgüdür. Çünkü onların cennetlik ve cehennemlik olmaları gaybî bir konudur. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Allah'ın bildirmesi ile bunu bilmiştir. Hz. Peygamber burada yalnızca Allah'ın kendisine bildirdiği hükmü haber vermiştir."

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Siz yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz" sözü ile sahabeye ve iman konusunda onlarla aynı nitelikte olanlara seslenilmiştir. İbnü't-Tîn "Bu, sahabeye özgüdür, çünkü diğer insanların aksine onlar hikmetle konuşur" görüşünü naklettikten sonra şöyle demiştir: "Doğrusu bu, güvenilir ve muttaki olan kimselere özgüdür." Nevevî şöyle demiştir: "Öyle anlaşılıyor ki sahabenin kötü bir şekilde andığı kişi münafıklardandı."

1605 Buhârî. 1368

Ben (İbn Hacer) derim ki: Ahmed b. Hanbel'in, sahih bir senetle Ebû Katâde'den rivayet ettiği şu hadis de bu sonuca götürmektedir: "Sahabenin kötü bir şekilde yâd ettiği kişinin namazı kılınmadı, diğer kişinin namazı kılındı."

Buhârî bunu, şahitlik konusunda yeterli olan en az miktarın iki kişi olduğuna delil getirmiştir. Bu konu şahitlikler bölümünde tekrar ele alınacaktır.[1606]

Davudî şöyle demiştir: Bu konuda dikkate alınacak olan, fazilet ve doğruluk ehli kimselerdir, fasıklar değil. Çünkü fasıklar kendileri gibi olan bir kimseyi övebilirler. Ölüyle arasında düşmanlık olan kişilerin sözleri de dikkate alınmaz. Çünkü düşmanın şahitliği kabul edilmez.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

Hadiste bu ümmetin fazileti ve zâhire göre hüküm verme hususu bulunmaktadır. Tîbî el-Misbâh'ın bazı şârihlerinden şunu nakletmiştir: "Siz yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz" sözünün anlamı, "Bir kimse hakkında müslümanlar ne derse o olur, cenneti hak eden bir kimse hakkında onların sözüne göre bu kişinin cehennemlik olabileceği veya bunun aksi olabilir" şeklinde değildir. Bu şu anlama gelir: Müslümanların hayırlı gördükleri bir kimseyi hayırla yâd etmeleri, o kişinin cennetlik olduğuna, aksi durum da o kişinin cehennemlik olduğuna bir alâmettir. Tîbî bu görüşü eleştirerek şöyle demiştir: Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- sahabenin övgüsü üzerine "Vacip oldu" demesi, uygun bir vasıftan sonra söylenmiş bir hükümdür, dolayısıyla illet olduğu izlenimini vermektedir. Yine "Siz yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz" sözünün anlamı da böyledir. Çünkü buradaki izafe şereflendirme içindir. Çünkü onlar Allah katında üstün bir mertebededirler. Bu, şahitliklerini edâ etmiş olan ümmeti, şahitlikten sonra tezkiye etmek gibidir. Dolayısıyla bunun bir etkisinin olması gerekir. "*İşte böylece sizi vasat bir ümmet kıldık*"[1607] âyeti de buna işaret etmektedir.

Nevevî şöyle demiştir: Bazıları hadisin şu anlama geldiğini söyler: "Erdemli kimselerin hayırla yâd ettiği kimse, şayet bu yâd etme gerçeğe uygunsa cennetliktir. Şayet gerçeğe uygun değilse cennetlik değildir. Aksi durum da böyledir." Doğru olan, hadisten anlaşılan genel ifadenin esas alınmasıdır. Müslümanlardan biri ölüp de Allah'ın topluma onu hayırla yâd etmeyi ilham ettiği kimse hakkındaki bu övgü, onun fiilleri bunu gerektirsin yahut gerektirmesin cennetlik olduğuna delildir. Çünkü ameller Allah'ın takdîrine bağlıdır. Bu ilham, amelleri tayin etmede delildir. İşte müslümanların ölen bir kimseyi hayırla yâd etmesinin işlevi bu şekilde ortaya çıkar.

Nevevî'nin bu söylediği hayırla yâd etme konusunda açık olarak anlaşılan bir durumdur. Ahmed b. Hanbel, İbn Hibban ve Hâkim'in, Hammâd ibn Sele-

1606 Buhârî. 2643.
1607 el-Bakara 2/143

me aracılığıyla Sâbit İbn Enes'ten merfu olarak rivayet ettikleri şu hadis de bunu güçlendirmektedir:

"Vefat eden bir müslümanı en yakın dört komşusu hayırla yâd eder ve onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmediklerini söylerlerse Allah şöyle der: Sizin sözünüzü kabul ettim ve onun sizin bilmediğiniz (günahlarını da) bağışladım."

Kötü bir şekilde anmaya gelince; hadislerin zahiri durumun yine bu şekilde olduğunu göstermektedir. Ancak bu, kötülüğü iyiliğinden fazla olan kimse hakkında gerçekleşir. Enes'in hadisinin sonundaki Nadr'ın ilk rivayetinde şöyle denilmektedir: "Allah'ın, kişideki hayır ve şer hakkında insanların dili ile konuşan melekleri vardır."

Bu hadis, kişideki hayır ve şerri zikretmenin caiz olduğuna, bunun gıybet sayılmadığına delil olarak getirilmiştir.

Yine bu hadis, istifaza (insanlar arasında yayılma) yoluyla gerçekleşen şahitliğin kabûlü ve bunun en azının ise iki kişi olduğu konusunda bir asıldır.

11- Ölenin Gözlerini Yumdurma ve Can Boğaza Geldiği Vakit Ona Duada Bulunma Babı

• Ümmü Seleme şöyle demiş: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ebû Seleme'nin yanına girdi, gözleri açık kalmıştı; onları kapadı. Sonra şöyle buyurdu; "Şüphesiz ki ruh kabzedildiği vakit göz onu tâkîb eder."

Derken Ebû Seleme'nin ailesi efradından bazıları feryâd-u figan ettiler. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

— "Kendinize hayırdan başka dua etmeyin. Çünkü melekler söylediklerinize: Âmin, derler." buyurdu. Sonra şunu da ilâve etti:

"Allah'ım Ebû Seleme'yi affet, derecesini hidayete erenler meyânına yükselt. Arkasında kalanları içinde ona sen halef ol; bize de, ona da mağfiret buyur! Ey Âlemlerin Rabbi kabrini genişlet ve kendisine orada nur halk eyle."[1608]

Açıklama:

Hâlid-i Hazza bu isnâdla, bu hâdisin benzerini rivayet etti. Yalnız o: "Terekesinde ona halef ol." dedi, bir de "Ya Rabbi kabrinde ona genişlik ver." cümlesini söyledi; "Onun için genişlet..." tabirini söylemedi.

Hâlid-i Hazza': "Yedinciyi teşkil eden bir dua daha vardı ama ben onu unuttum." ifadesini ziyade etmiştir.

Tabiri bazı rivayetlerde şeklinde zaptedilmiştir. Bunların ikisi de doğrudur. Ve her ikisinin manası-. Gözü dikildi, bir noktaya bakıp kaldı; demektir. Nitekim bundan sonraki rivayette bu mana tasrih edilmiştir.

1608 Müslim, Cenaiz 7 (920); İbn-i Mace Cenaiz 6.

Cevheri, İbni's-Sikkit'den naklen "Şakkabasaru'l -Meyyiti" denilir. Fakat "Şakka'l-Meyyitu basarahû" deme, dediğini bildirmiştir. Burada "gözü dikilmek" den murâd: Ölüm hâlinde bulunup, bir noktaya bakmak; gözünü başka yere çevirememektir.

Gözün ruhu tâkib etmesinden murâd: Ruh cesetten ayrıldığı vakit gözün onun arkasından bakmasıdır.

"Arkasında kalanları içinde sen ona halef ol." cümlesinden murâd-. "Çocukları veya torunları içinde onun halifesi sen ol Ya Rabbi! Onların rızkını ve hayatlarını sen tekeffül buyur." demektir.

Ulemaya göre, ölen kimsenin gözlerini yumdurmaktaki hikmet: Bundan hâsıl olacak çirkinliği önlemektir.

Hadisi Şerifden Çıkarılan Hükümler:

1- Ölen kimsenin gözlerini yumdurmak müstahabdır. Bu hususda bütün ulemâ müttefiktir.

2- Ruhlar bedene giren lâtif cisimlerdir. Onların çıkması ile sette hayât kalmaz. Birçok kelâm ulemâsı ile onlara muvafakate diğer ulemânın mezhepleri budur.

Bâzıları, rûh'un araz olduğunu; bir takımları da kan'dan ibâ bulunduğunu söylemişlerdir.

3- Ölen kimsenin yanında, onun âhiret umuru ile çoluk çocuğunun dünyâ ve âhiretleri için duâ etmek müstahabdır.

38. BÖLÜM
TAZİYE ZİYARETLERİ SÜNNETLERİ

1- Taziye Ziyaretinin Ecri

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayete göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Namazı kılıncaya kadar bir cenaze de bulunan bir kırat sevap alır. Defnedilinceye kadar cenazede bulunan iki kırat sevap alır. "İki kırat nedir?" diye soruldu. "İki büyük dağ gibidir." buyurdu."[1609]

• Enes b. Malik -radıyallâhu anh-'dan Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki: "Kim herhangi bir musibet dolayısıyla mü'min kardeşine taziyette bulunursa Allah ona kıyamet gününde onun sebebiyle kendisine habr olunacak bir elbiseyi ona giydirecektir. Ey Allah'ın Resûlü habr olunması ne demek diye soruldu. Peygamber: (Ona) gıbta edilecek (demektir) diye buyurdu."[1610]

2- Ölenin Kötülüklerinin Gündeme Getirilmemesi

• Hz.Aişe -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre, ölmüş biri Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında kötü şekilde anıldı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Ölen kimseleri sadece iyi yönleriyle anıp hatırlayın."[1611]

3- Mü'minin Ölümü İle Dünya Sıkıntılarından Kurtulmuş Olması

• Ebu Katade b. Rib'î -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanından bir cenaze geçti. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Bu cenaze ya kendisi için kurtulmuştur veya kendisinden kurtulunmuş biridir" buyurdu. Oradakiler: "Kendisi kurtulmuş veya kendisinden kurtulunmuş ne demektir?" dediler. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Mü'min kul ölünce, dünyanın sıkıntılarından kurtulur. Günahkâr biri ölünce de; insanlar, memleket, ağaç ve hayvanlar onun şerrinden kurtulmuş olurlar" buyurdu. [1612]

1609 Buhârî, Cenaiz 57; İbn-i Mace, Cenaiz 34.

1610 Hadisi Hatib, Tarih-u Bağdad (VII, 397), İbn Asakir, Tarih-u Dimaşk (XV, 91/1), İbn Ady, el-Kamil (IV, 1572)'de rivayet etmişlerdir. Hadisin Talha b. Ubeydullah b. Kureyz'den maktu bir şahidi de vardır. Bunu İbn Ebi Şeybe, el-Musannef (IV, 164)'de rivayet etmiştir. Buna göre hadis her iki yol ile birlikte hasen olmaktadır.

1611 Nesâî, Cenaiz 51.

1612 Buhârî, Rikak 42; Müslim, Cenaiz 61 (950).

4- Cenazeye İştirak Etmenin Müslümanların Birbirleri Üzerindeki Haklarından Biri Olması

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Müslümanın müslüman üzerinde hakkı beştir. Verilen selâmı almak, hasta olanı ziyaret etmek, cenazeye iştirak etmek, davetine katılmak, aksırınca, hamdine dua ile mukabele ederek Yerhamukallah!' demek."[1613]

Açıklama:

Zahmetli veya sıkıntılı bir yolculuk sırasında yanınızda dostlarınız, sevdikleriniz, yakınlarınız varsa, yolculuğu onlarla paylaşıyor, gerektiğinde fikir alış verişi yapabiliyorsanız, karar vermekte yardımlaşıyor, yol boyunca sohbet ediyorsanız, yolculuğun sıkıntısı azalır, kalbiniz rahatlar ve içinizde güven duygusu hissedersiniz. Bu rahatlık ve güven yanınızda dost ve yakınların bulunuşu sebebiyledir. Acılı ve muhtaç günlerde bu ihtiyaç çok daha fazladır. Böyle anlarda insanların yanında dostlarının, yakınlarının bulunması o insana güven, teselli ve rahatlık verir. Sevenlerinin, derdini dert edinenlerin, onunla aynı duyguları paylaşanların varlığını hisseder. Dostluğun ve yakınlığın sıcaklığını duyar. Yardımlaşmanın, dayanışmanın ve paylaşmanın lüzumuna inanır...

Bunun için dostuna, yakınlarına gitmeli, taziyede bulunmalı, onlara yardım teklif etmeli ve yardımcı olmalısın. Böylece duasını kazanır, hem de yaptığın iyilik ve verdiğin destek hatırlandıkça hayırla yâd edilirsin.

"Eğer cenazeyi dünya hayatının son durağı olan kabrine kadar götürme imkânın varsa bunu yapmalısın. Çünkü bunda senin için büyük bir ecir ve büyük sevap vardır. Son derece tesirli bir ibret sahnesi, sessizce verilen ve gönüllere işleyen bir öğüt vardır. Sana çok şey öğreten bir ders, her yaratılanın mutlaka karşılaşacağı 'son'u hatırlatan ibret levhaları vardır."

Cenazenin kabire götürülüşü ve kıyamet anına kadar devam edecek olan istirahatgâhına yerleştirilişi gerçekten ibret levhaları ile doludur. Hayatın faniliği, dünya hayatının geçiciliği, hırsların, hasedlerin manasızlığı derinden hissedilir.

Hayatın akışı içinde karşılaşılan gerçekler, insana bazen yıllar alan bir ilim tahsilinden daha çok ve farklı şeyler öğretir.

Cenazenin ardında başlar eğiktir, Allah'ın takdir ettiği ömür ve ölüm karşısında yeryüzünün en zeki varlığı olan insan ve bütün insanlık acizdir, çaresizdir.[1614]

5- Cenazelere Katılmanın Ahireti Hatırlatması

• Ebu Said el-Hudri -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiğine göre; Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurur: "Hastaları ziyaret edin, cenazelere katılın. Onlar size âhireti hatırlatır." [1615]

1613 Buhârî, Cenâiz 2; Müslim, Selâm 4 (2162).
1614 Ebu Gudde. A. g. e.
1615 Ahmed, Müsned 18/32.

6- Taziyede Okunacak Dualar

• Ümmü Seleme şöyle demiş: Resûlullah -sallallâhu aleyhi veselleem-, Ebû Seleme'nin yanına girdi, gözleri açık kalmıştı; onları kapadı. Sonra şöyle buyurdu; "Şüphesiz ki ruh kabzedildiği vakit göz onu tâkîb eder."

Derken Ebû Seleme'nin ailesi efradından bazıları feryâd-u figan ettiler. Bunun üzerine Resûlullah Sallâlahü Aleyhi ve Sellem: "Kendinize hayırdan başka dua etmeyin. Çünkü melekler söylediklerinize: Âmin, derler." buyurdu. Sonra şunu da ilâve etti:

"Allah'ım! Ebu Seleme'ye mağfiret et. Kendilerine hidayet nasip ettiklerinin içinde onun makamını yücelt. Ailesinden geriye kalanların sahibi ve yardımcısı ol. Ey âlemlerin Rabbi! Bizlere de ona da mağfiret eyle. Ona kabrinde genişlik ve rahatlık ver ve nurunla onu kabrinde nurlandır." [1616]

Açıklama:

Dua, ibadette olduğu gibi kulun, kulluğunu Rabbine en güzel ifade şekillerinden biridir. Onda Mevlâ'nın her şeye kadir olduğunu ikrar, ona duyulan muhtaciyetin dile getirilişi vardır.

Ancak dualar, muhtaçlığın dile getirilmesini ve giderilmesini arzudan, isteyişten daha derin manalar da taşırlar. Üzerinde biraz tefekkür edildiğinde, onda Rahman'ın yüceliğini, kudretini, yaratıcılığını, lütufkârlığını, varılıp çalınacak asıl kapının onun kapısı olduğunu idrak edişin, lütuf ve ihsanını gönülden ümit edişin de var olduğu görülür, hissedilir. Dua, kulluk şuuruna erildiğinin, insan gücünün sınırlı olduğunun bilindiğini de haber verir ve Yaratan'a sığınmanın sıcak duygularını yaşatır.

Bu dünyadan ayrılan bir mü'min için yapılan duada ise o kardeşimize karşı güzel duygularımızı, iyi niyetimizi, vefamızı ifade ediş vardır. Geride kalanlara bıraktığı gönül sıcaklığı, akibetin güzel olmasına teşviki, insanları arkadan duâ eden kardeşler bırakma şuuruna sevk edişi de ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken inceliklerdendir.

Duâ ederken söylenen cümleler de arzu ve ümitlerin ne yönde, hangi yolda olduğunun ve erilen şuur derecesinin izlerini taşırlar... Duâlar hem yaşayan, hem de bu dünyayı terk eden için çok şey ifade ederler...

Taziye sırasında içten gelerek, güzel kelimelerle, samimi duygularla dua edenlerden olunuz... [1617]

1616 Müslim, Cenaiz 7 (920); İbn-i Mace Cenaiz 6.
1617 Ebu Gudde. A. g. e.

39. BÖLÜM
TAZİYEDE ANLATILABİLECEK AYET VE HADİSLER

"Taziye esnasındaki konuşmalar, cenaze sahiplerinin acılarını ve sıkıntılarını hafifletecek konuşmalar olmalıdır. Böyle hallerde yaşanılan acıların da insana ecir kazandıracağı, onları göğüslemenin, sabretmenin sevaba vesile olacağı hatırlatılmalı, dünya hayatının faniliği dile getirilmelidir. Esas hayatın âhiret hayatı, asıl ve ebedî olan yurdun âhiret yurdu olduğu vurgulanmalıdır."[1618]

1- Sabrın Önemi ve Fazileti

"...Ve sabredenleri müjdele!

O sabredenler, kendilerine bir belâ, bir musibet geldiği zaman; biz Allah'tan geldik, onun kullarıyız ve biz yine ona döneceğiz, derler."

"İşte Rablerinden nice mağfiret ve rahmet hep onlaradır. Ve hidayete eren, doğru yolu bulanlar da onlardır."[1619]

Açıklama:

Sabretmek, sarsılmamak, teslimiyet duygularıyla Allah'ın takdirine rıza göstermek bir şuur işidir. Sabreden de müjdeyi hak edendir. İsyan ve feveran hiçbir hayat gerçeğini değiştiremeyeceği gibi insanı bataklığa, hüsrana, vebale sürükler. Dönüşün Allah'a olduğunun şuurunda olmak insanın dünya hayatına da şekil ve nizam verir. Hayatı Allah'a dönecek, hele de alnı ak dönebilecek şekilde yaşayabilmek gıpta edilecek bir meziyettir. Onu da, şuuruna erenler, iradesine hâkim olanlar, sabr ve sebat edenler yaşar...

2- Her Canlı Ölümü Tadacaktır

"Her canlı ölümü tadacaktır. Ve kıyamet günü amellerinizin karşılığı size eksiksiz olarak verilecektir. Kim Cehennemden uzaklaştırılıp Cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldanışlara sebep olan geçici bir metadan başka bir şey değildir" [1620]

"Yeryüzünde var olan her canlı, yok olacaktır. Ancak azamet ve ikram sahibi Yüce Rabbinin zatı baki kalacaktır." [1621]

1618 Ebu Gudde. A. g. e.
1619 Bakara Suresi: 155- 157.
1620 Al-i İmran Sûresi: 185.
1621 Rahmân Sûresi: 26-27.

Açıklama:

Her canlının ölümü tadacağı her akıl sahibi tarafından bilinen bir gerçektir. Ancak hatırlamaktan ve hatırlatılmaktan rahatsız olanların da var olduğu bir gerçektir. Çünkü ona hazır değildirler, hiçbir zaman hazır olmaya niyetleri de yoktur. Onlar için geriye bir başka şık kalıyor: Onu akıldan çıkartmaya, ölmeyecekmiş gibi yaşamaya çalışmak. Çılgınca, sorumsuzca, iradesizce, hırsla, heva ve heves peşinde koşarak günlere gün eklemek. Böyle bir yaşayış tarzında ölümün, âhiretin, hesabın, ceza veya mükâfatın akla getirilmemesi, hatırlatılmasından da hoşlanılmaması gayet tabiîdir. Ancak hatırlanmasa, hatırlanmak istenmese de vardır, gerçektir, yaratılanlar arasında istisnası da yoktur. Onu ve muhasebeyi aklından silerek yaşayanların, hakikatle karşılaştıklarında uğrayacakları hüsran da çok büyük olacaktır.

Yüz binlerce insanlara hükmedenler, asırlarca rahat hayat sürecek kadar dünyalıkları olanlar, binlerce insana kan kusturan nice zalimler, kalelerde, sırma köşklerde, fıskiye, havuz başlarında yaşayanlar şimdi toprakta... Hiçbiri hayatta kalamadı. Ne her emrine koşan askerleri, ne hırsla sarıldığı iktidar koltuğu, ne de parası fayda vermedi. Nice medeniyetler geride harabeler bırakarak geçti gitti. Şimdi arkada bıraktıkları harabelerde baykuşların sesi duyuluyor, rüzgârlar ve yağmurlar yavaş yavaş geçmişin izlerini siliyor, tozları esen rüzgârlarla havaya savruluyor...

Bunlar gözle görülen, yaşanan, şahid olunan, inkâr edilemeyen gerçekler...

Ancak yine de fanîliği, ölümü hatırlamaya ve hatırlatmaya ihtiyaç vardır. Mü'mince ve ibret almak niyetiyle ölüm yâd edilmelidir. Güzel üslupla, hayra vesile olma niyetiyle hatırlatış mü'min gönüllere fayda verir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta daha vardır. Taziye için gidilen evin atmosferinin zaten ağır olduğu ve bu atmosferi çok daha fazla ağırlaştırmanın doğru olmadığıdır.

Zikredilen âyetler, hadisler, büyüklerin, hikmet ehlinin sözleri ve hatıraları tabiî bir seyr içinde ve yerli yerinde dile getirilmelidir. Sözler ölenlere de, kalanlara da faydalı olmalıdır.

Cenaze evi nutuk çekme, söz uzatma, hüzne sıkıntı katma yeri değildir. Hüznü yaşamanın bile olgun bir yönü vardır. Olgunluk ile hayra vesile olma duygularının iç içe olmasında daima güzellik vardır.

•Şimdi de Efendimizin -sallallâhu aleyhi vesellem- hadis-i şeriflerinden bir demet sunuyoruz:

"Mesela Allah Resûlü'nün şu duasını zikredilebilirsiniz.

(اَللّٰهُمَّ آجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي وَاخْلُفْ لِي خَيْراً مِنْهَا.)

"Ya Rab! Karşılaştığım bu musibet karşısında bana ecir ver ve bana bu musibette kaybettiğimden daha hayırlısını nasip eyle."

Hadisi Müslim nakleder.[1622] Hadis, Sahih-i Müslim'in dışında başka nakleden kaynaklar da vardır.

3- Her Şey Takdirledir

• Hem Buhârî, hem de Müslim'in naklettiği bir hadiste de Rasûlullah-sallallâhu aleyhi vesellem- Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

"Muhakkak ki alan da veren de Allah'tır, bu hak da ona aittir. O'nun katında her şeyin takdir olunmuş bir eceli (ömrü) vardır." "

Bu uzunca bir hadisin bir bölümüdür. Hadisin devamında Allah Rasûlü-sallallâhu aleyhi vesellem- "Metin ol, sabret, Allah katında ecrini ümit et!" buyurur.[1623]

Açıklama:

Mü'min kardeşimize dua daima güzel bir davranıştır. Dua ederek hem kardeşimiz hakkında hayır isteriz, hem de kardeşimize karşı duygularımızı ifade ederiz.

Zihnin derinliklerinde kalıp unutulan veya göz ardı edilen bazı gerçekleri, ikinci hadis-i şerifte zikredildiği gibi hatırlayışa vesile olması da ayrı bir güzellik taşır.

Bazen de hem duygu ifade eden, hem de irşad eden sözler gönüllerden dillere, dillerden başka gönülerle akseder. Yerli yerinde olursa nice hayırlara vesile olur.

4- Üzüntü Normaldir

• "Peygamber Efendimiz'in-sallallâhu aleyhi vesellem- vefat eden oğlu İbrahim'i son yolculuğuna uğurlarken söylediği şu sözler:

"Göz yaşarır, kalp hüzün duyar. Biz ancak Rabbimizin razı olacağı, gücüne gitmeyecek şeyler söyleriz.

İbrahim! Senin ayrılığınla gerçekten mahzunuz!"

Bu hadis-i şerifi de Buhârî ve Müslim rivayet etmişlerdir.[1624]"

Açıklama:

Bu kelimeler, sevgi ve şefkat dolu babanın, âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah Resûlü'nün gönlünden dile gelen unutulmayacak kelimelerdir. Bu

1622 Sahih-i Müslim, Cenaiz (2/ 632).
1623 Sahih-i Buhârî, Cenaiz (6/ 437), Sahih-i Müslim, Cenaiz (2/ 635-636).
1624 Sahih-i Buhârî, Cenaiz (7/ 8), Sahih-i Müslim, Fedâil (4/ 1807-1808).

kelimelerde sevgi vardır, merhamet vardır, duyulan üzüntünün ifadesi vardır, bizi yaratan, yaşatan ve sayısız nimetler bahşeden Rabbimizin kaderine rıza ve teslimiyet vardır, ümmeti irşad vardır...

"Nice söz vardır, gözleri yaşla doldurur;

Ve nice gözyaşı vardır, anlayana çok şeyler anlatır."

Bu tabloda her ikisi de vardır...

İbrahim hayata gözlerini yumduğunda yaklaşık 18 aylıktır. En sevimli çağlarındadır. Koşup oynadığı, babasının geldiğini duyunca koşup ellerini boynuna doladığı, konuşmaya, "baba!", "anne!" demeye, tatlı cümleler kurmaya başladığı çağlardadır.

Evet, onun ölümüne kalp hüzün duyar, göz pınarları yaşla dolar, kâinata örnek insan ancak ve ancak Rabbinin razı olacağı, onun gücüne gitmeyecek şeyler söyler...

O, bizim üsve-i hasenemizdir ve biz onun ümmetiyiz.

"Taziye sırasında, uğranılan acı ve sarsıntıyı hafifletme sadedinde, İslâm'ın ilk asırlarında yaşayan büyüklerimizin güzel ve hikmetli sözlerini dile getirmek de yerinde bir davranış olur.

Meselâ Ömer -radıyallâhu anh- "Her gün filan öldü, filan öldü deniliyor, mutlaka bir gün Ömer de öldü denilecek," derdi."

İnsanın acziyet ve acı gerçekler için kendisini misal olarak zikretmesi tevazu ve teslimiyete, sözü duyan insanın ibret payı çıkarmasına daha uygundur. Konuşma uygun bir çerçevede bu noktaya getirilip Hz. Ömer'in hatırlattığı gerçek vurgulanabilir. Farklı zaman ve durumlarda farklı ibretli buluşlar yapılabilir. Makam ve mevkii ne olursa olsun zengin-fakir, büyük-küçük, kadın-erkek her fert için geçerli olan, hiç kimsenin kurtulamayacağı, hiç kimseye ayrıcalık tanınmayacak hayat gerçekleri vardır. Bunların zaman zaman hatırlanılmasına, hatırlatılmasına ihtiyaç vardır.[1625]

"Tabiîn âlimlerinin en ulularından Hasan el-Basrî'nin söylediği sözlerin yâd edilmesi de yerli yerinde olabilir. O şöyle der:

"Ey Ademoğlu! Şüphesiz sen de sayılı günler gibisin. Her gün gittikçe senin de birazın gider.""

Her geçen günün hayatımızdan bir dilimi eksilttiği doğrudur. Hatta her saatin ve dakikanın eksildiği ve her birinin ciddî bir değerinin olduğu... Bunu ifade için şair şöyle der:

"Kişinin kalp vuruşları insana şöyle der:

1625 Ebu Gudde. A. g. e.

Bilesin ki hayat, dakikalar ve saniyeler..."

Hayatın, dakikaların ve saniyelerin, günlerin ve ayların bir bütünü olduğu, geçip gidenin bir daha geri gelmediği zaman dilimlerinden meydana geldiği bilinmeli, bu gerçek asla unutulmamalıdır. Her saatin, her dakikanın hakkının verilmesi şuuru canlı tutulmalı, zarar ve hüsran ile geçirme düşüncesizliği, aklımızı perdelememelidir. Bu nevî ziyaretleşmeler de bu yönde duygu ve düşünceleri paylaşmaya, tavsiyeleşmeye vesile edinilmelidir.

"Hasen e'l-Basrî'den bir başka güzel söz: "Cenâb-ı Hak mü'minlere, cennetin dışında keyf sürme, rahatlık duyma imkânı vermemiştir.""

Bu cümle, kalbinde iman nuru taşıyarak dünya hayatından göçüp gidenin, gerçek ve ebedî huzur dünyasına gittiğine vurgu içindir. Geride kalanlara bu gerçeği hatırlatıcı ve gönül rahatlatıcıdır. Hem de ikaz edicidir. Çünkü dünya imtihan ve mücadele alanıdır, maddî, manevî kazanç meydanıdır. Ümit ve korkunun yan yana bulunduğu, nice fırtına ve dalgaların insanları sarstığı, iniş ve çıkışların kalpleri yorduğu, geçici olduğu bilinen bir alandır. Bunun şuurunda olan insan için dinya, elbette ki keyif sürme alanı değildir. Hele de zulüm kol geziyor, hakkı ayakta tutma mücadelesi yaşanıyorsa... Emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker vazifesinde kusurlar birbirini takip ediyor, duygular ve güzel hasletler hırpalanmış, sarsılmışsa... Kötülükler iyi, iyilikler ve güzellikler ise kötü ve çirkin olarak görülmeye başlanmışsa... Bilgi ve ölçü kirlilikleri zihinleri bulandırıyorsa...

"Hasen e'l-Basrî'nin talebesi Malik İbn Dînar'ın (rh.a.) şu sözü de böyle bir mecliste dile getirilmeye, ifade ettiği mana paylaşılmaya münasiptir. O der ki: "Takva ehlinin düğünü, kıyamet günündedir.""

Sözün uygun bir noktaya getirilmesi ve duyguların tetiklenmesi daima daha tesirli, daha ateşleyicidir.... Duygu uyandırıcı ve tefekküre sevk edici birkaç misal daha:

"Şâir şöyle der:

"Seviniriz geçirdiğimiz günlere,

Fakat geçen her gün yaklaştırırken ecele..."

Her geçen günün ömrünü azalttığını, zaman dilimi olarak ciddî bir kayıp olduğunu idrak eden bir insan şüphesiz o günü değerlendirmek için daha gayretli ve daha şuurlu olacaktır. Gaflet farklı bir körlüktür ve hayatın iniş çıkışlarında el yordamıyla ilerleyiştir...

"Tâziye sırasında söylenebilecek güzel şiirlerden birisi de şu olabilir:

"Sana taziyeye geldik, bizim de garantimiz yok hayattan

Ama din-i mübînin bir sünnetidir bu yapılan.

Ne taziyeye gelinen, ölenin ardından hayatta kalıcı,

Ne de taziyeye gelen; yaşasalar da bir müddet dünya hayatı." "

Hayat geçicidir, ancak ebedî hayata hazırlayıcıdır, sonsuz saadete vesiledir. Elbette ki sonsuz azaba da... Bu gerçekler değişik vesilelerle vurgulanmalı, paylaşılmalıdır.

"Bu makamda söylenebilecek hoş şeylerden biri de şu sözler olabilir:

Her gün, her gece ölüyor ve diriliyoruz

Bir gün gelecek ölecek, fakat dirilmeyeceğiz. "

Esasen her gün bu tecrübeyi veya ibretli sahneyi yaşıyoruz, ancak ibret alanımız ne kadar az!..

"Hayattan ve akibetinden ne derece gafil olunduğunu gözler önüne seren bir başka doğru ve yerli yerinde söz de şudur:

"Biz dünya hayatında, gemide bulunan bir yolcu misali,

Durduğumuzu zannederiz; zaman ise akarken sürükler bizi.""

İçinde bulunduğumuz bu zaman gemisi bizi belli bir hedefe doğru götürüyor, durmadan, duraklamadan, bize sormadan, irademizin hiçbir tesiri olmadan... Ve ne yazık ki biz bu sürüklenişin, akışın çok defa farkında değiliz. Unutuyoruz. Biraz tefekkür edince farkına varsak bile hayatın seyri içinde dikkatlerimizden sıyrılıyor. Bazen de bilerek unutmak istiyoruz. Meşgulüz veya hatırlamak işimize gelmiyor. Sadece geminin içindeki gidiş ve gelişlerimizi gidiş gelişten sayıyoruz.

Elbette ki her an ölüm vehmiyle yaşanmaz. Ancak dünya hayatının faniliğini unutmak, asıl gaye ve hedeflerden gafil olmak büyük bir kusurdur. Ufku görünmeyen sisli bir dünyada hedefsiz ve pusulasız ilerlemek çılgınlıktır.

"Beni, bu konudaki âyet-i kerîmeleri, hadis-i şerifleri ve diğer güzel sözlerini zikretmeye teşvik eden sebep, taziye (baş sağlığı) meclisinde dile getirilmelerinin münasip olduğu kanaatidir. Bir yakınını veya dostunu kaybeden cenaze sahibini taziye için giden nice insanlar gördük ki, taziye edilen insanın kalbi hüzünlü, gönlü acılı iken o üzüntülü hal ile hiç alakası olmayan şeyler konuşuyor ve durumu daha da ağırlaştırıyorlar. Hüzünlü bir fıtratın hoşlanmayacağı sözler dile getiriyorlar. Ziyaret ettikleri kişinin sıkıntısını ve üzüntüsünü hafifletmek yerine daha da ağırlaştırıyorlar. Bu, İslâm edebine, incelik ruhuna ters bir davranıştır." [1626]

5- Büyük Hakikatten Gafil Olmayalım

Ölüm mutlaka gelecektir. Hiçbir şey ona engel olamaz. Ne kalelerin sağlamlığı, ne kapıların kilidi ne de başka bir şey ona mani olabilir...

1626 Ebu Gudde. A. g. e.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Nerede olursanız olun ölüm size ulaşır; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile! Kendilerine bir iyilik dokunsa "Bu Allah'tan" derler; başlarına bir kötülük gelince de "Bu senden" derler. "Hepsi Allah'tandır" de. Bu adamlara ne oluyor ki bir türlü laf anlamıyorlar!"[1627]

"(Evlerinde) oturup da kardeşleri hakkında: "Bize uysalardı öldürülmezlerdi" diyenlere, "Eğer doğru sözlü insanlar iseniz, canlarınızı ölümden kurtarın bakalım!" de."[1628]

"De ki: Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, muhakkak sizi bulacaktır. Sonra da görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'a döndürüleceksiniz de O size bütün yaptıklarınızı haber verecektir."[1629]

"Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise aldatma metâından başka bir şey değildir."[1630]

Bu büyük hakikatin gönüllere yerleşmesi lazım... Bu büyük hakikat, yeryüzündeki hayatın sınırlı olduğu, belli bir süresi bulunduğu ve birgün mutlaka sonunun geleceğidir. Sâlih insanlar da ölür, kötü insanlar da... Mücâhidler de ölür, cihaddan kaçanlar da... Akide ile onurlu ve izzetli bir hayat sürenler de ölür, kullara köle olanlar da... Haksızlığa tahammül edemeyen cesur kimse de ölür, ne karşılığında olursa olsun yaşamaya düşkün olan korkaklar da... Büyük işleri olan ve erişilmez hedefleri bulunan kimseler de ölür, az bir menfaat karşılığında sadece yaşamak isteyen basit insanlar da...

Herkes ölür...

Her canlı ölümü tadar. Her canlı bu acıyı yudumlar... Her canlı bu hayata veda eder... Herkesin başına gelecek bu son konusunda eşittir, biri diğerinden farklı değildir. Aradaki fark başka noktadadır. Söz konusu fark gidilecek yerin ayrı olmasıdır... Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir.

İşte fark burada... Biri diğerinden bu noktada ayrılır... Bunun için çalışmak gerekir... Bu ölmez değer için çabalamak lazım gelir... Korku veren son için ise bin kez hesap yapılmalı... Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir.

1627 en-Nisâ 4/78.
1628 Âl-i İmrân 3/168.
1629 el-Cum'a 62/8.
1630 Âl-i İmrân 3/185.

Cehennemden uzaklaştırılmak... Ateşin bir çekim gücü ve çekim alanı vardır. Ona yakın olan ve etrafında bulunan herkes yavaş yavaş ateşe yaklaşır... Mutlaka onu oradan uzaklaştıracak birine ihtiyaç duyar. Ateşin karşı konulmaz çekim gücünden kendisini çekip alacak birine ihtiyaç duyar... İşte kimin kendisini ateşin etrafından uzaklaştıracak kimsesi olursa o cehenneme girmekten kurtulur ve cennete girer... Sonunda kurtuluşa erer...

Ne mükemmel tasvir... Ne canlı bir tablo... Hareket, çekme ve çekim var... Gerçek bir sahne, tamamen doğal bir tasvir... Ateşin bir çekim gücü vardır... Günahın çekim gücü yok mu? İnsan kendisini günah işlemekten alıkoyacak birine ihtiyacı vardır... Evet. İşte bu kişinin ateşten uzaklaştırılmasıdır... İnsanın bütün çabasına ve uyanıklığına rağmen dâime amel konusunda bir eksiği yok mu?! Ancak şu kadarı var ki, Allah'ın rahmeti bu tür kullara yetişir... Evet. İşte rahmetin yetişmesi cehennemden uzaklaştırılmak demektir. Kim Allah'ın lütfuna mazhar olursa ateşe atılmaktan kurtulur...

Bu dünya hayatı ise aldatma metâından başka bir şey değildir. Dünya hayatı gerçekten bir metâdır... Ancak bu metâ gerçek değildir... Aldanmaya vesile olan geçici bir metâdır... Bu metâ sahtedir... Bu yüzden insan onu gerçek metâ sanır... Ya da bu metâ, aldanmaya neden olur... Gerçek metâ da vardır... İşte o metâ uğrunda çalışılmaya, elde etmek için çaba göstermeye değerdir... İşte o gerçek metâ: Ateşten uzaklaştırıldıktan sonra cenneti kazanmak...[1631]

Zâhidlerden birine en büyük nasihatın hangisi olduğu sorulmuş. O da şöyle cevap vermiş: "Ölülere bakmak."[1632]

Kurtubî ölümü ne güzel tasvir etmiştir: "Ölüm, en korkunç hal, en kötü durum, en çirkin şey, en çok iğrenen ve hoşlanmayan insanların tattığı bir kadeh, lezzetleri tırpanlayan, rahatı kaçıran, istenmeyen şeyleri çeken bir şeydir. Kişinin eklemlerini koparan, organlarını birbirinden ayıran, yapısını darmadağın eden şey, korkunç bir durumdur, ürkütücü bir haldir. Bu durumun yaşandığı gün de büyük bir gündür..."[1633]

Anlatıldığına göre bedevînin biri devesi üzerinde yolculuk yapıyormuş... Birden devesi ölü olarak yere yığılmış. Bedevî devesinden inmiş ve devenin etrafında dolaşmaya başlamış... Olanları düşünüyormuş. Devesine "Neyin var? Neden kalkmıyorsun bre hayvan!" diye bağırıp, "Ne oldu? Neden ayağa kalkmıyorsun" diye söylenip duruyormuş.

Devenin bütün organları yerli yerinde duruyormuş... Hasta veya sakat bir organı yokmuş. Bedevî "Ne oldu sana? Seni kim taşıyacak? Seni kim ha-

1631 Seyyid Kutub, fî Zilâl, I, 538-539.
1632 Kurtubî, et-Tezkira, s. 99.
1633 Kurtubî, et-Tezkira, s. 24.

reket ettirecek? Seni ne yere yığdı? Seni hareket ettirmekten engelleyen ne?" deyip durmuş... Sonra onun durumunu düşünerek ve hayret ederek oradan uzaklaşmış..."[1634]

6- Hayatın Tadını Kaçıranı Çokça Anmalı

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Her canlı ölümü tadacaktır. Ve ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konursa o, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Bu dünya hayatı ise aldatma metâından başka bir şey değildir."[1635]

"Kıyamet vakti hakkındaki bilgi, ancak Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır."[1636]

"Eğer Allah, insanları zulümleri yüzünden cezalandıracak olsaydı, orada hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat onları takdir edilen bir müddete kadar erteliyor. Ecelleri geldiği zaman onlar ne bir saat geri kalabilirler ne de öne geçebilirler."[1637]

"Ey iman edenler! Gerek mallarınız, gerek evlatlarınız sizi Allah'ı zikretmekten alıkoymasın! Bilin ki böyle yapanlar, en büyük kayba uğrarlar. Sizden birinize ölüm gelip çatmadan önce, size nasib ettiğimiz imkânlardan Allah yolunda harcayın! Ölüm gelip çatınca: "Ya Rabbî, az mühlet ver bana, bak nasıl hayırlar yapacağım, tam takvâ ehlinden olacağım!" diyecek olsa da Allah, vâdesi gelen hiçbir kimsenin ecelini ertelemez. Allah yaptığınız her şeyden haberdardır."[1638]

"Âhireti inkâr edenlerden birine ölüm gelip çatınca, işte o zaman: "Ya Rabbî!" der, "ne olur beni dünyaya geri gönderin, ta ki zayi ettiğim ömrümü telafi edip iyi işler yapayım." Hayır, hayır! Bu onun söylediği mânasız bir sözdür. Çünkü dünyadan ayrılanların önünde, artık, diriltilecekleri güne kadar bir berzah vardır. Sûra üflendiği zaman, o gün artık ne aralarındaki akraba tutkunluğu bir fayda verir, ne de kişi bir başkasının halini sormayı hatırından geçirir. O gün kimin iyilikleri mizanda ağır basarsa onlar kurtulacaklar. Kimin iyilikleri tartıda hafif kalırsa, işte kendilerini ziyana sokanlar, cehennemde ebedî kalanlar onlar olacaklardır. Orada yüzlerini alevler yalar da, ateş dudaklarını yaktığında, dişleri

1634 Kurtubî, et-Tezkira, s. 4.
1635 Âl-i İmrân 3/185.
1636 Lokmân 31/34.
1637 en-Nahl 16/61.
1638 el-Münâfikûn 63/9-11.

açıkta kalıverir. Allah Teâla onlara şöyle buyurur: "Âyetlerim size okunur da siz onları yalan sayardınız değil mi?" "Ey Ulu Rabbimiz", derler, "azgınlığımız, kötü talihimiz ağır bastı, biz de yoldan sapan kimseler olduk bir kere. Ama ne olur ey kerim Rabbimiz, kurtar bizi bu ateşten, eğer bir daha o kötülükleri yaparsak işte o zaman, kendimize iyice yazık eder, zalimin teki oluruz." Allah Teâla: "Kesin sesinizi, sakın bir daha Bana bir şey söylemeye kalkışmayın!" buyurur. Kullarımdan, bir kısmı "inandık ya Rabbî! Affet günahlarımızı, merhamet et bize, çünkü Sen merhamet edenlerin en iyisi, en hayırlısısın!" dediklerinde, onları alaya alan sizler değil miydiniz! Sonunda sizin bu davranışlarınız Beni gönlünüzden geçirmeyi, Beni yâdetmeyi size unutturdu da, onlarla eğlenip gülüp durdunuz. İşte Ben de sabretmelerine karşılık bugün onları ödüllendirdim. İşte umduklarına kavuşanlar onlardır! Sonra Allah cehennemdekilere der ki: "Size kalsa, dünyada kaç yıl kaldınız?" Onlar: "Bir gün veya daha da az. Ne bilelim, isterseniz bunu tam tamına aklında tutanlara sor! Zira bizim aklımız başımızdan gitmiş durumda." diye cevap verirler. Bunun üzerine Allah Teâla şöyle buyurur: "Siz, doğrusu pek az kaldınız. Bu gerçeği bir bilseydiniz, Bana isyan etmezdiniz." Bizim sizi boşuna yarattığımızı, Bizim huzurumuza dönüp hesap vermeyeceğinizi mi sandınız?""[1639]

"İman edenlerin Allah'ı anma ve O'ndan inen Kur'an sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı daha gelmedi mi? Onlar daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden uzun zaman geçti de kalpleri katılaştı. Onlardan bir çoğu yoldan çıkmış kimselerdir."[1640]

• İbn Ömer şöyle demiştir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- elini omzuma koyup şöyle dedi: "Dünyada sanki bir yabancı veya yoldan geçen kimse gibi ol!" İbn Ömer de şöyle derdi: "Akşama çıkınca sabahı gözleme, sabaha çıkınca da akşamı bekleme! Sağlığında hastalık dönemin için yatırım yap, hayatta iken de ölümün için çalış."[1641]

• Abdullah İbn Ömer'den -radıyallâhu anh- şöyle nakledilmiştir: Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- "Vasiyet edecek malı olan bir müslümanın vasiyeti başucunda olmadan üst üste iki geceyi geçirme hakkı yoktur" buyurmuştur.[1642]

İmam Müslim'in rivayetinde bu süre üç gün olarak geçmektedir. İbn Ömer şöyle demiştir. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle buyurduğunu işittikten sonra vasiyetim yanıbaşımda olmadan asla uyumadım.

1639 el-Mü'minûn 23/99-115.
1640 el-Hadîd 57/16.
1641 Buhârî, Rikâk 3.
1642 Buhârî, Vasâyâ 1; Müslim, Vasiyet 1 (1627).

• Enes'in -radıyallâhu anh- anlattığına göre ise: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- birkaç çizgi çizdi ve "Bu insanın arzu-istekleri, bu da ecelidir. İnsan bu ikisi arasında böyle (zor durumda) kalır. Zira hangi tarafa adım atsa o tarafındaki hata yaklaşmış olur".[1643]

• Abdullah b. Mes'ûd -radıyallâhu anh- şöyle anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir dikdörtgen çizdi, ortasına bir çizgi ve bunun etrafına da birkaç kısa çizgi daha çizdi. Buyurdu ki, "Bu insan, bu da onun eceli ve etrafını sarmış, bu dışarıdaki de onun arzuları, bu kısa çizgiler ise ona sarılmış durumda. Eğer bu insan bu tarafa giderse ona bu, öbür tarafına giderse de bu isabet eder".[1644]

• Ebû Hureyre Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- ölümü kastederek şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "Lezzetleri kaçıranı çok hatırlayın!"[1645]

• Übey b. Ka'b -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, gecenin üçte ikisi geçince kalkar ve şöyle derdi: "Ey insanlar! Kalkın Allah'ın büyüklüğünü ve size verdiği imkanları düşünüp gereğini yerine getirin. Râcife (bütün canlılara ölüm getirecek olan ilk sûra üfürülmenin) zamanı geldi, bunun hemen ardından da Radife (bütün canlıları diriltecek olan üfleniş) gelecektir. Ölüm, her türlü şiddet ve sancılarıyla mutlaka gelecektir; ölüm, mutlaka herkesi bulacaktır." Übey diyor ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! ben sana çok dua edip salavat getiriyorum; dualarımın ne kadarını sana ayırayım?" Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "dilediğin kadar!" buyurdu. Dualarımın "dörtte birini mi?" dedim; "dilediğin kadarını, şayet artırırsan senin için daha hayırlıdır!" buyurdu. Ben de "yarısını ayırayım mı? diye sordum; "dilediğin kadarını, şayet artırırsan senin için daha hayırlıdır!" Ben de "üçte ikisini mi?" dedim; "dilediğin kadarını, şayet artırırsan senin için daha hayırlıdır!" buyurdu. Ben de o halde "bütün dualarımı senin için yapacağım" dedim. Bunun üzerine "Sıkıntıların giderilecek ve günahların affedilecektir." buyurdu.[1646]

• İbn Ömer'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- "Hangi müslüman daha zekidir?" diye sorulmuş, o da şöyle cevap vermiştir: "Ölümü en fazla hatırlayan ve ölüm için en fazla çalışanlar... İşte onlar en zeki müslümanlardır."[1647]

Hasan-el Basrî şöyle demiştir: "Ölüm dünyanın kusurlarını ortaya çıkardı. Akıl sahiplerinin dünyada sevincini bırakmadı. Hangi kul kalbinden ölümü çıkarmazsa onun gözünde dünya küçülür ve dünyadaki her şey basitleşir.

1643 Buhârî, Rikak 4.
1644 Buhârî, Rikak 4.
1645 İbn-i Mace, Zühd 31; Tirmizî, Zühd 4. Elbanî, hadisin hasen sahih olduğunu bildirmiştir.
1646 Tirmizî, Sıfatu'l-kıyâme 23.
1647 İbn-i Mace, Zühd 31. Elbânî bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir. Bk. Sahîhu'l-Câmi', Hadis No: 1384.

İbn Ömer ölümden bahsedildiği zaman kuşların titremesi gibi titrerdi. Her gece fakihleri toplar, onlarla birlikte ölümü ve kıyameti konuşurdu. Sonra hepsi âdeta önlerinde cenaze varmış gibi ağlarlardı.

İbn Mes'ûd şöyle demiştir: "Mutlu kimse başkasına bakıp ibret alandır."

Ebu'd-Derdâ da şöyle demiştir: "Ölülerden bahsedilince, sen de kendini onlardan biri say!"

Kurtubî şöyle demiştir: "Alimlerimiz şöyle demiştir: 'Lezzetleri kaçıranı ölümü çok hatırlayın!' hadisi özlü bir ifade olup bir çok nasihatın yerini tutmaktadır. Ayrıca son derece etkili bir öğüttür. Çünkü kim gerçek manada ölümü hatırlarsa halihazırda aldığı lezzetler yok olur, geleceğe yönelik emeller beslemekten vazgeçer, arzuladığı şeylere karşı zâhid olur. Kararmış kalpler ve ölümü hatırlamaktan uzak gönüllere ise uzun uzun vaaz-u nasihat etmek, benzetmeler yapmak, çarpıcı örnekler vermek ve etkileyici ifadeler seçmek gerekir. Normal şartlarda Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Lezzetleri kaçıran ölümü çok hatırlayın!" buyruğu ile Hak Teâlâ'nın "Her canlı ölümü tadacaktır." ayeti işiten ve düşünen kimse için yeterlidir!"[1648]

7- Ölümü Çokça Hatırlayanın Elde Edeceği Üç Şey

Dekkâk şöyle demiştir: "Ölümü çok hatırlayan kimseye şu üç şey ikram edilir: a) Bir an evvel tevbe etmek, b) Kalp kanaati, c) İbadetleri zinde yapmak. Ölümü unutan kimse ise şu üç şey ile cezalandırılır: a) Tevbeyi ertelemek, b) Eldekine rıza göstermemek, c) İbadet yaparken tembellik göstermek."

Ey aldanan kul!

Ölümü, ölüm sarhoşluğunu, ölüm kadehini içmenin zorluğunu ve ölümün acısını hatırla... Ölüm bir öyle bir vaad ki, ondan daha doğrusu yok, ölüm bir hâkimin kararıdır, ondan daha adili yoktur. İçleri dağlamak, gözlerden yaş akıtmak, büyük toplumları dağıtmak, lezzetleri kaçırmak, geleceğe yönelik bitmek tükenmek bilmeyen umutları söndürmek için ölüm yeter...

Ey insanoğlu!

Düşüp öleceğin günü hiç düşündün mü? Bulunduğun bu âlemden göçeceğini hiç aklına getirdin mi? Genişlikten alınıp darlığa konduğun, eşinin yoldaşının sana ihanet etti, kardeşinin dostunun seni yalnız bıraktığı, sıcak döşeğinden alınıp ölümün kucağına itildiğin günü hiç düşündün mü? Üzerine örtülen yumuşak örtülerin, ipek yorganların, çeşit çeşit desenli uyku setlerinin yerine kuru toprağa bürüneceğin günü hiç aklına getirdin mi?

Ey para pul biriktiren! Kat kat bina diken!

1648 Kurtubî, et-Tezkira, I, 47.

Şunu çok iyi bilki, Allah'a yemin olsun ki, bu dünyadan, malından mülkünden sana sadece iki arşın bez kalacak, kefeninden başka bir şeyin olmayacak. Hatta Allah'a yemin olsun ki, kefenin de çürüyüp gidecektir. Vücudun toprağa teslim edilecek... Peki bu topladığın servet, para pul, mal mülk nerde? Bu korku dolu yolculukta sana bir fayda verecek mi? Nerde... Bütün bunlar seni hamdetmediğin varlığa teslim edecek, günahlarını seni mazur görmeyecek bir varlığa anlatacak...

40. BÖLÜM
YETİM KALANLARLA İLGİLENMENİN FAZİLETİ

"Yetimlere mallarını verin. Pisi temizle değiştirmeyin. Onların mallarını kendi malınıza katıp yemeyin. Bu büyük bir günahtır. Yetimler konusunda adil olamamaktan korkarsanız beğendiğiniz kadınlarla evlenin." [1649]

Zührî'den nakledilmiştir: Urve İbn Zübeyr şöyle anlatırdı:

Aişe'ye "Yetimler hakkında adil olamamaktan korkarsanız beğendiğiniz kadınlarla evleniniz" ayetini sormuştum.

"Bu, velisinin koruması altında bulunan yetim kızdır. Velisi, güzelliğinden ve malından dolayı onunla evlenmek ister, ancak emsali olan kızların hak ettiği mehirden daha az vermek ister. Bu sebeple veliler, onlara ödeyecekleri mehir konusunda adil olamamaktan korktuklarında onlarla evlenmeleri yasaklanmış ve başka kadınlarla evlenmeleri istenmiştir."

Aişe -radıyallâhu anh- diyor ki: Bu ayet indikten sonra insanlar Allah Resûlü'nden -sallallâhu aleyhi vesellem- fetva istediler. Bunun üzerine *"Senden kadınlar konusunda fetva istiyorlar. De ki: Allah onlar hakkında size fetva veriyor..."*[1650] ayetini indirildi. Allah bu ayette şunu açıkladı: Yetim kız, güzel ve zengin olduğunda insanlar onunla evlenmek istiyorlar, ancak emsal mehrini vermiyorlar. Malı az olup güzel olmadığında ise onu bırakıp başka kadınlar arıyorlar. Arzulamadıklarında ondan yüz çevirdikleri gibi evlenmek istediklerinde de mehrini tam ödemeden ve hakkını vermeden onunla evlenmeleri caiz değildir."[1651]

1- Yetimin Geçimini Sağlayanın Fazileti

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- yolu ile Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den şu hâdis-i şerif rivayet edilmiştir:

"— Dul ve fakirlerin ihtiyacına koşan, Allah yolunda cihad edenlerle, gündüzün oruç tutup, geceyi ibadetle geçiren gibidir."[1652]

1649 (en-Nisa, 4/12-13)
1650 (en-Nisa, 4/127)
1651 Edebi Müfred şerhi.
1652 Buhârî, Nafakat, 1; Müslim, Zühd 41 (2982).

Açıklama:

Dul ve yetimler, fakir miskinler için geçimlerini sağlayan bir kimse bulunmadığı zaman onların ihtiyaçlarını karşılamak ve onlarla meşgul olup, dertlerine deva ve çareler aramak, en büyük ibadetlerin sevabını kazanmaya vesile olur. Allah yolunda savaşmak, gündüzleri oruç tutup, geceleri ibadetle geçirmek, sevabı büyük olan ibadetlerdir. Bu ibadetlerle elde edilen sevâb, kimsesiz dullara ve yetimlere yapılacak yardım ve muavenetle kazanılmış olur.[1653]

2- Kendi Yetiminin Geçimini Sağlayanın Fazileti

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in zevcesi Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle dedi:

"— Yanında iki kızı bulunan bir kadın bana gelip, benden (dilenerek) istedi. Yanımda tek bir hurmadan başka bir şey yoktu. Bu hurmayı ona verdim. O da bunu iki kızına böldü. Sonra kalktı çıktı. Arkasından Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (eve) girdi. Ben de hâdiseyi ona anlattım. Hazreti Peygamber şöyle buyurdu:

"— Kim, böyle kızların ihtiyacından bir şey karşılar ve onlara iyilikte bulunursa, bu kızlar ona ateşe karşı perde olurlar. (Cehennemden onu engellerler)."[1654]

Açıklama:

Hâdis-i şerifin bize verdiği dersler:

1— Kâinatın efendisi olan son Peygamber'in saadet hanelerinde bir hurmadan başka, fakire verilecek bir şey bulunmayışı, maddeye kıymet vermeyişin, sabır ve tevekkülün açık bir örneğidir. Madde gerçek davaya harcandığı zaman yerini ve asıl kıymetini bulur. Birikintisi kuru bir yığından ve ağır bir vebalden başka bir şey değildir.

2— Evinde verecek bir hurmadan başka bir şeyi bulunmayan Hazreti Aişe -radıyallâhu anhâ-, bu tek hurmayı fakire vermesi, cömertliğin ve merhametin, Allah'a tevekkülün en güzel bir yaşantısıdır. Bize cömert olmayı, merhamet etmeyi ve Allah'a güvenip dayanmayı öğretiyor.

3— Kapıya gelen bir dilenciyi, eli boş çevirmemek ve ona iyi muamele etmek gerektiğini de bize öğretiyor.

4— Yetim çocukları olduğu anlaşılan kadıncağızın aldığı hurmayı ikiye bölerek çocuklarına vermesi ve kendisinin bundan tatmamış olması, anne şefkatinin ve çocuklara olan merhametinin büyüklüğünü göstermektedir.

Netice olarak, bilhassa cahiliyette hor görülen kız çocuklara iyi bakmanın ve onların ihtiyaçlarını karşılamanın büyük sevaba vesile olduğunu-, âhirette cehennemden koruyucu perde vazifesi göreceklerini Peygamber Efendimiz müj-

1653 Edebü-l Müfred. şerh

1654 Buhârî, Zekât 10; Müslim, Birr 147 (2629).

delemektedir. Bize düşen, bu sevaba kavuşmak için çocuklara İslâm terbiyesi altında yardımcı olmak ve onların ihtiyaçlarını imkân dâhilinde karşılamaktır.

3- Yetim Kalanı Geçindirenin Fazileti

• ehl İbn Sa'd'dan, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Ben ve yetime bakan kişi cennette böyleyiz, buyurdu ve bu arada şehadet parmağı ile orta parmağını işaret etti."[1655]

Açıklama:

"Yetimin ihtiyaçlarını gözetip terbiye eden kimsenin fazileti". Onu eğiten, terbiye eden ve onun ihtiyaçlarını, nafakasını karşılayan kimsenin fazileti, demektir.

"Ben ve yetime bakan kişi" onun işlerini ve maslahatını koruyup gözeten kişi demektir. Malik, Safvan İbn Süleym yoluyla gelen mürsel rivâyetinde "kendisinin yahut başkasının yetimini görüp gözeten" fazlalığı ile zikretmiştir. Buhari bunu el-Edebü'l-Müfred adlı eserinde mevsul olarak rivâyet etmiştir. Hadisteki bu ifade de amca, kardeş ya da buna benzer akrabalardan olması yahut çocuğun babasının ölmüş olup annesinin onun yerini tutması yahut annesinin ölüp babasının çocuğun terbiyesinde annesinin yerine geçmesi hallerini anlatmaktadır.

el-Bezzar, Ebû Hureyre yoluyla mevsul bir sened ile şu hadisi: "Her kim, ister akrabalığı olan, ister akrabalığı olmayan bir yetime bakarsa..." diye rivâyet etmiştir.

İşte bu rivâyet, bundan önceki rivâyetten maksadın ne olduğunu açıklamaktadır. İbn Battal dedi ki: Bu hadisi işiten bir kimsenin cennette Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in arkadaşı olabilmek için gereğince amel etmesi gerekir. Çünkü âhirette bundan daha faziletli hiçbir makam da yoktur.

Derim ki: Hadis daha önce Li'ân bölümünde geçmiş ve orada "her iki parmağının arasını" yani şehadet parmağı ile orta parmağın arasını "ayırdı", denilmektedir. Bu ifadede Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in derecesi ile yetime bakanın derecesi arasındaki farkın şehadet parmağı ile orta parmak arasındaki fark kadar olduğuna işaret etmektedir. Bu hadis de "benim Peygamber olarak gönderilişim ile kıyamet şu ikisine benzer" şeklindeki diğer hadisin bir benzeridir.[1656]

4- Yetimle İlgilenmek Cennete Girmeye Vesiledir

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki: "Kim müslümanlar arasından bir yetim alarak yiyecek ve içeceğine dâhil ederse, affedilmez bir günah (şirk) işlememişse, Allah onu mutlaka cennete koyacaktır."[1657]

1655 Buhârî, Talak 23, Edeb 24. Ebu Davud, Edeb 132; Tirmizi, Birr 14.
1656 Fethulbari.
1657 Tirmizi, Birr 14. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir

5- Yetimi Sofraya Davet Etmenin Şeytanı Uzaklaştırması

• Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: "Sofralarında yetim bulunduran kimselerin sofrasına şeytan asla yaklaşamaz" [1658]

6- Evlerin En Hayırlısı, İçinde Kendisine İyi Bakılan Yetimin Bulunduğu Evdir

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

— Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki:

"— Müslümanlar hakkında evlerin en hayırlısı, içinde kendisine iyi bakılan bir yetimin bulunduğu evdir ve müslümanlar hakkında evlerin en kötüsü, içinde kendisine fenalık edilen bir yetimin bulunduğu evdir. Ben ve yetimin bakıcısı, cennette şu iki gibiyiz." Peygamber iki parmağını gösteriyordu.[1659]

Açıklama:

Anlaşılıyor ki, yetime yapılan ihsan ve iyiliğin sevabı ne kadar çoksa, aksine olarak ona yapılacak fenalığın ve kötü muamelenin günahı da çok ağırdır. Bunun için gerçek mümin olan, yetimin hakkına tecavüz etmez, ona iyilikten başka bir şey düşünmez ve yapmaz. Bu herkes için bir düstur olmalıdır.[1660]

7- Yetim İçin Şefkatli Baba Gibi Ol

• Abdurrahman İbni Ebzâ'dan işitildiğine göre, Davud 'un şöyle dediğini anlatmıştır:

"— Yetim, için, şefkatli baba gibi ol; ve bil ki, ektiğin gibi, öylece biçersin. Zenginlikten sonra fakirlik ne çirkin! Bundan daha fenası veya daha çirkini de hidayetten sonra sapıklıktır.

Arkadaşına va'd ettiğin zaman, ona va'd ettiğini yerine getir. Eğer bunu yapmazsan, seninle arkadaşın arasına düşmanlık girer. Bir de, kendisi için hatırladığın bir işte sana yardım etmeyen ve (kendin için lüzumlu bir işi) unuttuğun zaman onu sana hatırlatmayan bir arkadaştan Allah'a sığın."[1661]

Açıklama:

1— Koruyucusu ve yardımcısı olmadan mahrum bir yetime şefkâtli bir baba gibi bakılmalıdır. Eğer böyle iyi hareket edilirse, kendi çocuğuna da başkası ta-

1658 Ebû Mûsa -radıyallâhu anh- Taberânî

1659 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, s. 61 (hadis: 137). Elbani, Ben ve yetimin bakıcısı, cennette şu iki gibiyiz." cümlesinin sahih, kalan bölümünün ise zayıf olduğunu söylemiştir. Bkz. el-Edebü'l-Müfred, s. 61.

1660 Edebü-l Müfred. şerhi

1661 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, s. 61 (hadis: 138). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. el-Edebü'l-Müfred, s. 61.

rafından öylece güzel muamele edilir. Fena muamele edilirse, yine buna karşılık bir fenalıkla karşılaşılır. Ekilen tohum cinsinden mahsul alınmış olur. Daima iyi tohum ekip, karşılığında iyi ürün beklemelidir. Yoksa kötülük eken, kötülük biçecektir.

2— Hakikaten zengin durumda olan kimsenin fakir ve muhtaç duruma düşmesi ağırdır ve çok ızdıraplı bir iştir. Fakat asıl yokluk ve ziyan, hak yolu kaybetmek ve dalâlete, küfre düşmektir. Bundan daha büyük bir ziyan olamaz. Çünkü ebediyyen mahrumiyyeti gerektirir. Tevbe ile hal düzeltilmezse, artık kurtuluş çaresi kalmaz.

3— Bir hâdis-i şerifte, verilen sözü yerine getirmemek nifak alametlerinden sayılmıştır. Onun için verilen sözü, va'd edilen bir hayırlı işi yerine getirmek vazifedir. Va'd edilen şey yerine getirilmediği takdirde, arada soğukluk baş gösterir ve işi düşmanlığa kadar götürür.

4— İyi arkadaş o kimsedir ki, yapmak istediğin hayırlı bir işte sana yardımcı olur ve unuttuğun faydalı ve lüzumlu bir işi sana hatırlatır. Bunun aksine hareket eden arkadaş, kötü arkadaştır ki, onun fenalığından Allah'a sığınmak gerekir.

Hasan'dan şöyle dediği işitilmiştir:

"— Müslümanların öyle bir devrinde bulunmuştum ki, (o zaman) onlar şöyle derdi:

— Ey hane halkım! Ey hane halkım! Yetiminize bakın. (Ona hizmet edin.)

Ey hane halkım! Ey hane halkım! Fakirinize bakın. Fakirinize bakın. (Onları yedirin ve koruyun.)

Ey hane halkım! Ey hane halkım! Komşunuza bakın, komşunuza bakın, (onlara ikram edin, haklarını koruyun.)

Hayırlılarınız çabuk alındı, (öldürüldü). Siz ise, her gün aşağı düşüyorsunuz, dereceniz düşüyor."

Ravi Ebû Umara diyor ki:

— Hasan'ın yine şöyle dediğini işittim:

"— Şimdi dilersen bir adamı fasık görürsün ki, otuz bin kişi ile cehenneme dalmıştır. Ona ne oluyor? Allah onu kahretsin! Allah'dan gelen (güzel) ahlâkını pek az bir menfaat karşılığında satmıştır. İstersen o adamı, şeytan yolunu murad ederek ziyana uğramış görürsün. Kendisine ne insanlardan, ne de nefsinden öğüt verecek vaiz yoktur."

Ashab ve tabiîn devirlerini yaşayan Hazreti Hasan, her iki zamanı mukayese ederek aradaki büyük farkı açıklamaktadır. Ashab-ı kiram devrinde yetime, fakire ve komşuya edilen yardımın sonraki devirde aynen yapılmadığını, malın

Allah yolunda değil, belki şeytan yolunda harcanmakta olduğunu ifade etmiş ve insanları ikaz etmeye çalışmıştır. Cimriliğin ve mal hırsının cehenneme götüren hasletler olduğunu, ashab devri yaşayışına dönmekle kurtuluşun olacağını beyan buyurmuştur.[1662]

8- Yoksul Kimsenin İhtiyacını Karşılamanın Fazileti

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Dul kadının ve yoksul kimsenin ihtiyaçlarını karşılamak için çalışan kimse, Allah yolunda cihad eden kimse gibidir. Zannederim -ki şüphe eden ravilerden el-Ka'nebî'dir- aralıksız namaz kılan ve orucunu açmaksızın oruç tutan kimse gibidir, de dedi."[1663]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Dul kadın(lar)ın ve yoksul(lar)ın ihtiyaçlarını karşılamak için çalışıp çabalayan bir kimse, Allah yolunda cihad eden ya da geceyi namazla, gündüzü oruçla geçiren kimse gibidir, diye buyurdu."[1664]

9- Yetimin Başını Okşamanın Kalp Katılığına Etkisi

• Bir adam, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e, kalbinin katılığından yakındı. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Yetimin başını okşa, yoksulu doyur!" [1665]

10- Ölünün Aile Halkı İçin Yemek Hazırlamak

• Abdullah b. Cafer'den demiştir ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Caferin (ev) halkına yemek hazırlayınız. Çünkü onların başına kendilerini meşgul eden bir iş gelmiştir." Buyurdu.[1666]

Açıklama:

Hz. Peygamber bu sözü hicretin sekizinci senesinde vukua gelen Mute muharebesinde, Hz. Cafer'in şehid olduğu haberini aldığı zaman söylemiştir. Bilindiği gibi, sözü geçen savaşta Hz. Cafer'le birlikte Hz. Abdullah b. Revaha ile Zeyd b. Harise de şehid olmuşlardı. Bir kimse vefat ettiği zaman, o kimsenin ev halkı beşeriyetleri icabı son derece üzgün ve zihinleri meşgul olacağından, kendileri için yemek hazırlamayı düşünemedikleri gibi, açlıklarını bile fark edemezler. Bu bakımdan fahr-i kâinat Efendimiz, ölen kimsenin komşularına ve yakınlarına ölünün aile efradı için yemek hazırlamalarını emretmiştir.

1662 Edebü-l Müfred
1663 Buhârî, Edeb 26; Müslim, Zühd 41 (2982).
1664 Buhârî, Nafakat 1; Edeb 25.
1665 Ahmed, Müsned, 14/558, hadis: 9018.
1666 İbn-i Mace, Cenaiz 59; Ebu Davud, Cenaiz 30. Elbani, hadisin hasen derecesinde olduğunu söylemiştir.

1. Hanefîlere göre; İbnu'l-Humam Fethu'l-Kadir isimli eserinde, ölünün ev halkı için, komşularının ve yakınlarının onlara geceli gündüzlü yetecek kadar, bir günlük yemek hazırlamalarının müstehab olduğunu söylemiştir. Hattâbî'nin açıklamasına göre, İmam Şafiî de bu görüştedir. Fakat ölünün aile efradı tarafından halka ziyafet verilmesi mekruhtur. Çünkü ziyafetler sevinç ve neşe günleri için meşru kılınmıştır. Böylesi matem günlerinde ziyafet vermek, ziyafetin gayesine aykırıdır ve bid'attır. Nitekim bir hadis-i şerifte şöyle buyuruluyor: "Biz ölünün ailesi yanında toplanmayı ve onların yemek hazırlamasını onun üzerine feryadü figan ederek ağlamaya denk (bir günah) saydık."

2. Malikilere göre, ölünün ev halkına yemek ikram etmek menduptur. Çünkü onlar yemek hazırlayamazlar. Fakat ölünün ailesi, feryadü figan ederek ağlamakla meşgul iseler, onlara yemek ikram etmek haramdır.

3. Hanbelilere göre, üç günlük taziye müddeti içerisinde, ölünün ev halkına yemek göndermek sünnettir. Fakat ev halkının yanında taziye için toplanan kimselere yemek göndermek mekruh olur. Çünkü orada toplanmak mekruh olduğundan onlara yemek göndermek mekruha yardımcı olmak anlamına gelir. İmam Ahmed -radıyallâhu anh- taziye için ölü evinde toplanmanın cahiliyye âdeti olduğunu söyleyerek bu toplantıya şiddetle karşı çıkmıştır.

4. Şafiîlere göre; ölünün komşularının, ölünün aile efradına bir gün ve bir gece yetecek kadar yemek hazırlayıp bunu yemeleri için onlara ısrarda bulunmalarının müstehab olduğunu, fakat ölü için feryad eden ev halkına yemek hazırlamanın ise haram olduğunu söylemişlerdir. Çünkü onlara yemek ikram etmek günaha yardımcı olmak demektir. Ayrıca ölünün ev halkının yemek yapıp halkı davet etmeleri de mekruhtur. Bu hususlaki delilleri biraz önce tercümesini sunduğumuz İbn Mâce'nin rivayet ettiği hadis-i şeriftir, eş-Şeyh Zekeriyya el-Ensari'ye göre, bu hadis-i şerif taziye için ölü evinde toplanan kimselere, ölünün ev halkının yemek ikram etmesinin, kerahet ve bid'atin de ötesinde haram olduğuna delalet etmektedir. Fakat uzaktan gelip de geceyi ölü evinde geçirmek mecburiyetinde kalan kimselere, ölünün ev halkı tarafından yemek hazırlaması varisler arasında yetim bulunmaması şartıyla caizdir. Varisler arasında yetim bulunması halinde, ziyaretçilere yemek ikram etmek, köy ya da mahalle halkına düşer.[1667]

1667 Ebu Davud şerhi.

41. BÖLÜM
DUL KADINLA İLGİLENMENİN FAZİLETİ

1- Dul Kadının İhtiyaçlarını Karşılamanın Fazileti

• Safvan İbn Süleym'den, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ref' ederek dedi ki: "Dul kadın ile yoksulun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan kimse, Allah yolunda cihad eden yahut gündüzün oruç tutup geceleyin namaz kılan kimse gibidir."[1668]

Açıklama:

"Dul kadının ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan kimse." Onun maslahatına olan işler için uğraşıp duran kimse, demektir. [1669]

1668 Buhârî, Edeb 25.
1669 Fethulbari. Polen Yayınları

42. BÖLÜM

DUL KADININ FIKHI
(DUL KALAN KADININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER)

1- Yas Tutan Kadının Yapmasında Bir Sakınca Bulunmayan Durumlar

1. Tırnaklarına manikür yapması.

2. Koltuk altı ve etek traşı olması.

3. Sabunla yıkanması.

Yas tutan kadının bunları yapmasında bir sakınca yoktur. Kokulanmak amacı olmadığı sürece sabunla yıkanabilir.

İbn Kudâme; 'Yas tutan kadının, tırnaklarına manikür yapması, koltuk altı ve etek traşı olması, alması mendup olan kıllarını alması, sidrle yıkanması ve taranmasına bir engel yoktur. Çünkü bunlar temizlik amaçlıdır, kokulanmak amaçlı değildir' der.

4. Saç yağıyla, saçı yağlamak.

Süslenmek ve kokulanmak amacıyla olmadığı takdirde, saçı yağlamak caizdir. İmam Malik, 'kocası vefat eden kadın, içinde koku bulunmayan yağlar ve benzeri şeyler sürünebilir' der.[1670]

2- Kocası Vefat Eden Kadının İddeti

İddet: Kocası vefat eden veya kocasından boşanan kadının, tekrar evlenebilmesi için beklemesi gereken süredir.

Kocası vefat eden kadının beklemesi gereken süre, daha önce de belirtildiği gibi, dört ay on gündür.[1671]

3- Kocası Vefat Eden Kadın İddetini Nerede Bekler?

Bu konuda Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den sahih olarak nakledilmiş 'merfu bir hadis' yoktur.

1670 Fıkhıs-Sünne. Polen Yayınları

1671 Fıkhıssünne. Polen Yayınları

Kocası vefat eden kadının, iddet süresini dilediği yerde geçirebileceği, Ali, İbn Abbâs, Aişe ve Câbir bin Abdillah -radıyallâhu anhum-'dan, sahih olarak nakledilmiştir.

Ömer bin Hattab ve oğlu Abdullah ile İbn Mesûd -radıyallâhu anh-'ın, 'kadın, iddetini kocasının evinde bekler' dedikleri sahih olarak nakledilmiştir.

Tercih edilen görüş ise birincisidir. Çünkü bu konuda 'sahih, merfû' bir delil bulunmamaktadır. En doğrusunu Allah bilir.[1672]

4- Kocası Vefat Eden Hâmile Kadının İddet Süresi

Kocası vefat eden hamile kadının iddet süresi, doğum yapıncaya kadardır. Çünkü Yüce Allah; *"Hamile olanların iddeti, doğurmaları ile tamamlanır."*[1673] buyurmuştur.

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Benî Eşlem'den Sübey'a adında bir kadın hamile iken kocası ölmüştü. Benî Abdi'ddâr'dan Ebu's-Senâbi İbn Ba'kik, kadınla evlenmek istedi. Kadın onunla evlenmek istemedi. Adam; Vallahi, iki müddetin sonuncusuna kadar iddet beklemedikçe evlenmen caiz değil' dedi. Kadın, on gece bekledikten sonra Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek durumunu sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: 'Evlen buyurdu.[1674]

5- Yas Tutan Hanımların Sakınması Gereken Durumlar

• Ümmü Atiyye -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; Üç günden fazla yas tutmamız yasaklandı. Bir kadın sadece kocası için dört ay on gün yas tutar. Yasta iken, sürme çekmez, koku sürünmez, boyalı elbise giymezdik. Sadece (Yemenin) asb elbisesinden giyerdik. Ve hayızdan temizlendiğimizde yıkanırken, kustu ezfâr kokusundan sürünmemize ruhsat verilmişti. Cenazelerin peşinden gitmemiz de, yasaklanmıştı.[1675]

Açıklama:

Bu ve benzer hadislerin ifade ettiği, yas tutan hanımların sakınmaları vacip olan hükümler;

a. Sürme Çekmek: Yas tuttukları sürece tedavi amaçlı dahi olsa, kadınların sürme çekmeleri caiz değildir.

• Ümmü Atiyye -radıyallâhu anhâ-'ın rivayet ettiği hadiste, gözünden şikâyet eden bir kadının sürme çekmesine Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- izin vermemiş ve "hayır, sürme çekemez" buyurmuştur.[1676]

1672 Fıkhıssünne. Polen Yayınları
1673 Talak, 4.
1674 Buhârî, Talak 39. Ayrıca daha uzun metin için bkz. Müslim, Talak 56 (1484).
1675 Buhârî, Hayz 12; Müslim, Talak 66 (938).
1676 Buhârî, 5334; Müslim, 1486.

Yüce Allah, yas tutan müslüman erkekler ve hanımlar için, sürme dışında ilaçlar nasip etmiştir. Damla, merhem gibi. Dolayısıyla, hastalığı mazeret göstererek, yasta iken, sürme kullanmanın bir manası yoktur. En doğrusunu Allah bilir.

b. Koku Sürünmek: Yas tutan hanımların, koku sürünmeleri haramdır. Bu konuda hiçbir ihtilaf yoktur. Buna, Ümmü Habibe -radıyallâhu anhâ-'nın, babası Ebû Süfyân'ın ölümüne yas tutarken (üçüncü günün dolmasıyla birlikte) koku isteyip sürünmesi[1677] de delildir.

Yas tutan hanımların hayızdan temizlenirken, kan kokusunu gidermek için, kan izinin bulunduğu yerlere koku sürmelerine izin verilmiştir. Bu izin, kendilerinin koku kullanması için değildir. Ümmü Atiyye -radıyallâhu anhâ-'nın "kustu ezfâr kokusundan sürünmemize ruhsat verilmişti" sözüyle kastettiği şey, tütsü veya kendilerince bilinen bir kokudur.

c. Kına, Makyaj ve Boya Kullanmak:

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "kocası vefat eden bir kadın, aspurla ve kırmızı çamurla boyanmış elbise giyemez. (Altın ve gümüş) zînet takamaz,süslenemez ve sürme çekemez" buyurmuştur.[1678]

İbnu'l-Münzir; 'yas tutan kadının, makyaj yapmasının, 'zinet takınamaz' yasağının kapsamında olduğuna dair bir ihtilaf bilmiyorum' demiştir.

Kına ve boya kullanmak, makyaj olarak isimlendirilen şeylere dâhildir. İbn Kudâme der ki; 'Yas tutan kadının, yüzüne allık sürmesi, fondöten kullanması, yüzüne ve eline nakış yapması, yüzünü güzelleştirecek ve yumuşatacak krem ve benzeri makyaj malzemeleri kullanması haramdır.[1679]

d. Boyalı, Aspurlu[1680] Kırmızı Çamurla Boyalı Elbise Giymek:

• Ümmü Atiyye -radıyallâhu anhâ-; '...Sadece (Yemenin) asb elbisesinden giyerdik...' demiştir.

Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Kocası vefat eden bir kadın, aspurla ve kırmızı çamurla boyanmış elbise giyemez. (Altın ve gümüş) zinet takamaz, süslenemez ve sürme çekemez" buyurmuştur.[1681]

Her iki hadiste de, yas tutan kadına, kırmızı, san, yeşil, mavi gibi, çekici ve süslü olması için, renklendirilmiş bütün elbiseler nehyedilmiştir.[1682]

1677 Buhârî, 1280.
1678 Ebû Dâvûd, 2304; sahih senetle rivayet edilmiştir
1679 El-Muğnî, 7/518,
1680 Bazı bitkilerin çiçeklerinden elde edilen kırmızı boya.
1681 Ebû Dâvûd, 2304.
1682 Zâdu'l-Meâd, 5/705.

Yemen bürdelerinden [1683]olan, asb elbisesine izin verilmiştir. Bu elbise, önce örülür, sonra boyanır, daha sonra da dokunur.

Âlimler, yas tutan kadının beyaz renkli elbise giymesine ruhsat vermişlerdir. Çünkü bunu engelleyen herhangi bir nas yoktur. İbnü'l-Münzir, 'kendilerinden ilim öğrendiğim herkes, beyaz elbisenin giyilmesine ruhsat vermiştir' der.

e. **Takı Takmak:** Yas tutan kadının, yüzük, kolye ve benzeri altın ve gümüş takılar takması haramdır. İmam Malik; 'kocasının vefatından dolayı yas tutan kadın, yüzük, halhal gibi hiçbir takı takamaz' der.[1684]

1683 Şal türü.
1684 Muvatta, 2/599.

43. BÖLÜM
(MİSAFİRİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER)

Misafirliğin Hükmü ve Fazileti

1- Misafirlik Üç Gündür Sonrası Ev Sahibinin Sadakasıdır

• Ebû Şureyh el-Ka'bî'den rivayete göre; "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse misafirine bir gün ve bir gece olmak üzere caizesini vererek ikramda bulunsun. Ziyafet de üç gündür. Bundan sonrası ise bir sadakadır. Misafir olanın, ev sahibini sıkıntıya düşürünceye (usandırıncaya) kadar kalıp durması da ona helal olmaz." [1685]

Malik şu fazlalığı da eklemektedir: "Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse de ya hayır söylesin yahut sussun."

2- Davete Gidildiğinde Davetsiz Bir Misafir İçin Ev Sahibinden İzin Alınması

Bir dostunuzun evine vardığınızda, herhangi bir eve girmek istediğinizde de ev halkından izin istemek ve onlara selâm vermek bir emr-i ilâhîdir:

> *"Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, orada oturanlara geldiğinizi ve kim olduğunuzu belli etmeden, ev halkına selâm vermeden girmeyin. Bu sizin için daha hayırlıdır; herhalde bunu düşünür, değerlendirir ve anlarsınız."* [1686]

3- Misafir Olarak Ağırlamayandan Hak Talebi

Mikdam Ebû Kerime Es-Sami'den rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"— Misafiri bir gece barındırmak, her müslüman üzerine düşen bir vacib haktır. Hangi misafir, bir adamın evi civarında bulunursa, bu misafiri konuklamak o ev sahibi üzerine borç olur. Misafir (bu alacağını) isterse talep eder, isterse terk eder.[1687]

1685 Buhârî. 6135
1686 Nûr Sûresi: 27
1687 Edebü-l Müfred. 744 nolu hadis

Açıklama:

Misafirin uğradığı bir beldede parası ile ikamet edecek yer ve yiyeceği gıda maddeleri bulamazsa veya ödeyecek para ve imkânı yoksa, böyle bir misafirin inmiş bulunduğu ev sahibi tarafından konuklanması, ev sahibi üzerine düşen bir borç olur. Ev sahibi borçlanınca, misafir de alacaklı durumuna geçer. Misafir bu bir gecelik konuklama alacağını dilerse ev sahibinden ister ve dilerse istemez. İstenen hakkı, ödemeye imkânı olup da ödemeyen ev sahibi günahkâr olur.[1688]

4- Konuk Sahibine Zorluk Verecek Kadar Yanında Durulmaz

• Ebû Şurayh El-Kâ'bî'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"— Kim Allah'a ve âhiret gününe iman ediyorsa, hayırlı söz söylesin yahut sussun. Kim Allah'a ve âhiret gününe iman ediyorsa, misafirine ikram etsin. (Ona âdetten fazla ikram olmak üzere) onun bahşişi, bir gün ve bir gecedir. Konukluk (müddeti) üç gündür. Bundan sonrası sadakadır. Ev sahibine zorluk verinceye kadar misafirin evde durması ona helâl olmaz."[1689]

Açıklama:

Ev sahibini darda bırakmak ve ona eziyet vermek yoktur. Misafir anlayış göstererek ve fazla yük olmayacak şekilde hareket ederek ayrılması lâzımdır. Hane sahibinin rıza durumunu, içinde bulunduğu şartları göz önüne alarak, misafir onu incitmeyecek ve güçlüğe sokmayacak şekilde hareket etmelidir.[1690]

• Ebû Şurayh el-Adevî -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Kim Allah'a ve âhirete inanıyorsa, misafirine "caize"sini ikram etsin."

Yanındakiler sordular:

"Ey Allah'ın Resûlü! Caizesi de nedir?" -sallallâhu aleyhi vesellem- açıkladı:

"Bir gecesi ve gündüzüdür. Misafirlik üç gündür. Bundan fazlası sadakadır. Misafire, ev sahibini günaha sokuncaya kadar yanında kalması hoş değildir.

Tekrar sordular:

"Misafir ev sahibini nasıl günaha sokar?" -sallallâhu aleyhi vesellem- açıkladı:

"Adamın yanında ikamet eder kalır, hâlbuki kendisine ikram edecek bir şeyi yoktur."[1691]

1688 Edebü-l Müfred. Şerh

1689 Ebu Davud: 3750, İbn-i Mace: 3675, Tirmizi: 1968. Elbani sahihtir demiştir.

1690 Edebü-l Müfred

1691 Buhârî, Edeb: 85, 31, Rikâk: 23; Müslim Lukata: 77, (48); Muvatta, Sıfatu'n-Nebiyy: 22, (2, 929); Ebû Dâvud, Et'ime: 5, (3748); Tirmizî, Birr: 43, (1968, 1969); İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/301-302.

Açıklama:

1- Hadisteki "iman"dan maksat kâmil imandır. "Yani "Kim kâmil manada Allah'a ve âhirete inanıyorsa" demektir. Yani misafire gönlünden koparak yapılabilen ikram, kişinin mükemmel bir iman sahibi olduğunun delillerinden biridir.

2- Âlimler, hadiste zikredilen "misafire ikram"ın güler yüz, tatlı söz ve üç gün yemek yedirmekle gerçekleşeceğini belirtir. İlk gün imkân nispetinde genişçe ikram edilecek, diğer iki gün de külfete girmeden, tekellüfe yer vermeden ne varsa o ikram edilecektir.

3- Caize, ikram ata manasına gelir. Misafire ilk gün ve gecede yapılan ikram diğer günlerde yapılandan farklı olduğu için bu adı almıştır. Çünkü diğer iki günde mutad şeyler takdim edilecektir.

Nevevî der ki: "Müslümanlar misafir ağırlamanın meşruiyeti ve onun İslâm'ın te'kid ettiği meseleler arasında yer aldığı hususunda icmâ ederler. Şâfiî Mâlik, Ebû Hanîfe merhumlar ve cumhur bunun sünnet olduğu hususunda müttefiktirler."

4- Misafirin ev sahibini günaha sokması, çeşitli şekillerde olabilir. Misafir üç günden fazla kalacak olsa, ev sahibi "Niye kalıyor?" diye gıybetini yapabilir. Onun sebebiyle, kendisine rahatsızlık verici bazı şeyler arız olabilir, hatta misafir hakkında su-i zanna düşmesi de mümkündür. Hadiste, ev sahibinin misafire ikram edecek bir şeylerinin olmaması sebebiyle darlanacağı da belirtilmiştir.[1692]

5- Allah İçin Ziyaret Etmenin Allahın Sevgisini Kazandırması

• Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu :

"— Bir adam, (başka) bir şehirde olan kardeşini ziyaret etmişti. Allah, o adamın geçeceği yol üzerine bir meleği gözcü göndermiş ve melek ona şöyle demişti:

— Nereye gitmek istiyorsun? Adam:

— Şu şehirdeki kardeşime, dedi. Melek:

— Onun, senin üzerinde ödemekle yükümlü olduğun bir iyiliği var mı? dedi. Adam:

— Hayır, dedi. Ben, onu (bir menfaat için değil), Allah için seviyorum. Melek şöyle dedi:

— Ben, Allah'ın sana gönderdiği elçiyim. Sen o kardeşini sevdiğin gibi, Allah da seni sevmiştir."[1693]

1692 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/302.
1693 Müslim: 2567.

Açıklama:

Bir menfaat gözetmeksizin veya bir minnet altında kalmaksızın bir din kardeşini ziyaret etmenin fazileti ve mükâfatı Allah sevgisini ve rızasını kazanmaktır. Allah rızasını kazanmak da âhiretin ebedî saadet ve nimetini elde etmek demektir. Bu bakımdan kardeş ziyaretinin önemi çok büyüktür. Birbirine bağlılığı temin eder, karşılıklı fedakârlığı sağlar ve müslümanlar arasında ahenk kurulmasına sebep olur.[1694]

6- Bir Kimseyi İki Kişi Birden Davet Edince Hangisi İcabete Daha Müstehaktır?

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabelerinin birinden rivayet olunduğuna göre;

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"İki kişi birden (seni) davet edecek olursa sen kapısı en yakın olan(ın daveti) ne icabet et. Çünkü kapısı en yakın olan en yakın komşu olandır. Eğer (davet eden bu iki kişiden birisi diğerinden) daha önce davet etmişse, önce davet edenin davetine icabet et."[1695]

7- Yemeğe Davet Edildiğinde İcabet Edilmesi

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur:

"Biriniz (din) kardeşini (bir ziyafete) çağırdığı zaman (çağrılan kişi bu davete) hemen icabet etsin. (Çağırılan şey ister) düğün (yemeği) olsun, ya da benzeri bir şey olsun (fark etmez)."[1696]

Açıklama:

Müslümanın müslümanlar üzerindeki haklarından birisi de çağırdığı zaman davete icabet etmeleridir. Bu davet sadece düğün veya benzeri bir sebepten olmayabilir. Hangi sebepten olursa olsun çağırılan davete icabet edilmesi gerekir.[1697]

1694 Edebü-l Müfred

1695 Sünen-i Ebu Davud: 3758, Elbani bu hadisi zayıflamıştır

1696 Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/364.

1697 Feyzullah Birışık

44. BÖLÜM

MİSAFİR OLACAĞI EVE GİRİNCEYE KADARKİ SÜNNETLER

1- Davete Gidildiğinde Davetsiz Bir Misafir İçin Ev Sahibinden İzin Alınması

• Ebû Mesud el-Ensarî'den, dedi ki: "Ensar arasında Ebû Şuayb diye anılan bir adam vardı. Bu adamın da kasap bir kölesi vardı. Kölesine: Bana Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i de beşinci kişi olarak davet edeceğim şekilde bir yemek hazırla, dedi.

Adam Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i beşin beşincisi olarak davet etti. Bunların arkasına bir kişi daha takıldı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (ev sahibine): Sen bizi beşin beşincisi olarak davet ettin. Bu adam da arkamızdan geldi. Arzu edersen ona izin verirsin, arzu edersen onu dışarıda bırakırsın, diye buyurdu. Adam: Hayır, ona izin verdim, diye cevap verdi." [1698]

Hadisten Çıkarılan Sonuçlar

Hadisten pek çok sonuç çıkartılmıştır:

1- Kasaplık mesleğini icra ederek kazanç sağlamak caizdir.

2- Mesleği olan kölenin gücü yettiği şekilde çalıştırılması ve o meslekten kazandıklarından yararlanmak da caizdir.

3- Misafirlik meşrûdur ve misafir edilmeye ihtiyacı olan kimselerin misafir edilmesi de tekiden müstehaptır.

4- Başkasına yemek hazırlayan bir kimse, yemeği o başkasına göndermek ile onu evine davet etmek arasında muhayyerdir.

5- Bir kimse bir başkasını ziyafete davet etmiş ise, onunla birlikte özel arkadaşlarının ve onun meclis arkadaşlarının bulunduğunu görürse, o kimseleri de davet etmesi müstehaptır.

6- Hadiste geçen: "Ben onun yüzünden aç olduğunu anladım" ifadesi dolayısıyla, delile göre hüküm verilebilir.

7- Ashab-ı kiram onun bereketinden yararlanmak ümidiyle Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yüzüne uzun uzun bakarlardı, ama aralarında

1698 Buhârî. 5434

-Müslim'in naklettiği rivayette Amr b. el-As'ın açıkça ifade ettiği gibi- utancından, hayâsından ötürü uzun süre yüzüne bakamayanlar da vardı.

8- Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bazı hallerde açlık çekerdi.

9- İmamın, soylu birisinin, yaşça büyük bir kimsenin, kendilerinden daha aşağı mertebede bulunanların davetlerini kabul edip, kasaplık gibi pek üstün olmayan meslek sahiplerinin yemeklerinin yenilebileceği de belirtilmektedir.

10- Bu gibi meslekleri icra etmek hoşlanılmayan şeylerden sakınan kimselerin değerini düşürmediği gibi, sırf bu meslekleri icra ediyorlar diye bu meslek sahiplerinin şahitliği de düşmez.

11- Bir topluluk için ziyafet yemeği hazırlayan bir kimsenin daha fazlasına gücü yetmiyor ise onlara yetecek kadar yemek hazırlaması ve o miktardan daha aşağısını -bir kişinin yemeği iki kişiye yeter prensibine dayanarak- hazırlamaması gerekir.

12- Belli bir niteliğe sahip bir topluluk eğer ziyafete davet edilmiş ise daha sonra da davet esnasında kendileri ile beraber olmayan bir kişi ile karşı karşıya kalırlarsa bu şahıs o davetin genel çerçevesine girmez.

13- Yapılan davete davetsiz olarak katılan bir kimseyi davet sahibi dışarıda tutmakta muhayyerdir. Davet sahibinin izni olmadan içeri girerse onu dışarı çıkartabilir.

14- Davetsiz olarak katılan bir kimse derhal bu katılımdan alıkonulmaz. Çünkü bu adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in peşinden gitmiş ve davet sahibinin gönül hoşluğuyla ona izin vermesi ihtimali dolayısıyla onu geri çevirmemiştir.

15- Bu hadisin davetsiz misafirliğin caiz oluşu konusunda asıl bir dayanak olarak alınması gerekir. Ama buna ihtiyacı olan kimseler için de kayıtlanması gerekir.

16- Hadis ayrıca ziyafete davet olunan kimsenin davet edenin, bu işe razı olduğunu bilmesi hali dışında, başkasını peşine takmamasına ve bu durumda davetsiz misafirin haram yemiş olacağına da delil gösterilmiştir.

17- Davet edilen bir kimse eğer kendisi ile beraber gelenlerden bir kişiye izin vermeyecek olursa, kendisi daveti kabul etmemezlik etmez.

18- Bu gibi durumlarda kendisinden izin istenen kişinin Ebû Şuayb'in yaptığı şekilde sonradan davetsiz olarak gelene izin vermesi gerekir. Böyle bir iş de mekârim-i ahlâktandır.[1699]

2- Misafirliğe Güzel Elbiselerle Gidilmeli

"Siz kardeşlerinizin yanına geliyorsunuz. Güzel elbiseler giyin. Bineklerinizi, üzerlerindeki eğerleriniz, semerleriniz, yükleriniz de düzgün olsun. Kendinize

1699 Fethulbari.

öyle dikkat edin ki, diğer insanların içinde vücuttaki güzel ben[1700] gibi göze çarpıcı ve güzel olun. Şüphesiz Allah çirkinliği, kötülüğü sevmez; çirkinleşmeyi de sevmez." [1701]

Açıklama:

Mü'min her şeyiyle güzel olmalıdır. Davranışlarıyla, cana yakınlığıyla, kullandığı kelimelerle, ifade gücüyle, taşıdığı niyetle, güler yüzüyle, güzel giyimiyle takdir ve sevgi toplayıcı olmalıdır. Sadelikte güzelliği yakalayışıyla, zevk anlayışıyla, fıtrata güzel gelen şeyleri seçiciliğiyle, ince duygu ve vurgulanıyla takdir edilir, dostluğu istenilir ve arzu edilir bir insan olmalıdır.

Hadisi şerifte Allah Rasûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- birinci derecede giyime ve bineğe dikkat çekiyor. Giyimimizin temiz, güzel ve zevk-i selime uygun olması, bineğimizin güzelliği, tertip ve düzenliliği karşımızdaki insanların ilk dikkatini çeken şeylerdir. Aradan 1400 yıldan faza zaman geçmesine rağmen halen de öyledir. İlk tesir, ilk kanaat hakikaten önemlidir. Bunun şuurunda olarak hareket edilmeli, ihmal ve vurdumduymazlığın çeşnilerine sığınılmamalıdır.[1702]

3- Evlere Girerken Selam Verin

• "Evinize girdiğiniz zaman veya evden ayrılırken, evde kadın veya erkek âile efradından her kim varsa, onları Allah'ın selâmıyla ve İslâmî kimliğin habercisi konumunda olan selâm ile; "es-Selâmü aleykum ve rahmetullahi ve berakâtuh" (Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun!) diyerek selâmlayın.[1703]

4- Selam Verildiğinde En Güzel Şekilde Karşılık Verilmesi

"Size selâm verildiğinde, bu selâma size verilenden daha güzel bir şekilde mukabele edin veya aynı şekilde karşılık verin. Allah, her şeyi bütün incelikleri ile hesap edendir." [1704]

Açıklama:

Emr-i İlâhî'de birinci derecede yer alan şüphesiz selâma daha iyi bir şekilde karşılık verilmesidir. En azından aynı derecede güzellikle selâm verilmelidir. Meleklerin âdemin selâmına "rahmet" ekleyerek karşılık vermesi bunun bir misalidir.

1700 Ben: Yüzde bulunan siyah noktaya denir. Ben, bedenin her tarafında da bulunabilir. Hadis-i şerifteki "ben" olmaktan murat ise şudur: Müslümanlar maddî, manevî temizlikleriyle, toplumdaki tavır ve davranışları, giyim-kuşamları, görünümleriyle, insanın yüzünün güzelliğine güzellik katan bir ben gibi toplumda belli olmalı ve hemen göze çarpmalıdırlar.

1701 Bu hadisi Ebu Dâvud Sünen'inde, Libas, Eteği yerde sürümeyle ilgili bölümde (4/ 349-350), İmam Ahmet, Müsned'inde (4/ 180), Hâkim, Müstedrek'te, Libas bölümünde (4/ 183) rivâyet eder. Yukarıdaki metin, Hâkim'in rivayetinden yer alan metindir. Hâkim hadisi, özetle nakletmiştir. Hadisin aslı daha uzundur.

1702 Ebu Gudde. A. g. e.

1703 Ebu Davud, 5179. Elbani Sahihtir demiştir.

1704 Nisâ Sûresi: 86

Ancak istenen sadece kelime fazlalığıyla daha güzel cevap verilmesi olmamalı gerektir. Çünkü selâm veren insan bazen size ekleyecek kelime bırakmayabilir. Selâmlama için kullanılan bütün kelimeleri sıralayabilir. Siz de en azından onun söyledikleriyle onun selâmını alır, aynı duâ ve niyazlarla karşılık vermiş olursunuz. Fakat önünüzde daima fazlasıyla karşılık verme imkânının olduğunu unutmayınız. Bu nasıl olur? Denilirse cevap açıktır. Daha içten, daha gönülden selâm alış ile. İçtenliğin, samimiyetin dile, ses tonuna aksedişiyle... Güler yüzle. Bu selâmlaşmanın en büyük hedeflerinden biri olan sevgi artışına, kaynaşmaya vesile olacaktır. Emr-i ilâhîdeki daha güzel mukabele de gerçekleşecektir. [1705]

5- Kapı Önünde Bile İzinsiz Ev İçine Bakılmasının Caiz Olmaması

• Efendimiz şöyle buyurur: "Kişinin izin alıp girmeden önce bir evin içine bakması helâl değildir. Eğer bunu yaparsa eve zaten girmiş olur." [1706]

Açıklama:

Yani bir insan kendisine müsaade edilip içeri girmeden önce evin içine bakarsa, bedeni dışarıda olsa bile o eve izinsiz girmiş insan hükmünde olur ki, bu da haramdır.

Bu hususta İmam Buhârî, Ammâr İbn Saîd et-Tücîbîy'den de bir eser nakleder. Buna göre; Ömer İbn Hattab -radıyallâhu anh- şöyle derdi: "Her kim, kendisine izin alıp eve girmeden, gözlerini evin iç manzaralarıyla doldurursa, o insan fasıklık yapmıştır.""

Hadis ilminde "eser", bilindiği gibi daha çok sahabî ve tabiîlerden gelen söz ve fiillere denilir. Burada da o manaya kullanılmıştır. [1707]

6- İzin, Gözlerin Haramdan Korunması İçindir

• "Buhârî ve Müslim'in, daha birçok kaynağın naklettiği bir hadiste Sehl İbn Sâd -radıyallâhu anh- şunları anlatır: Bir adam duvardaki bir delikten veya aralıktan Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- odalarını gözetliyordu. Peygamber Efendimizin -sallallâhu aleyhi vesellem- elinde bir çubuk vardı. Ona "sin" (س) harfini andırır şekilde dişler yapılmıştı. Efendimiz onu tarak gibi kullanarak başını kaşır, saçlarını tarar ve şekillendirirdi. [1708]

1705 Ebu Gudde.

1706 Edebü-l Müfred: 1093. Elbani sahihtir demiştir.

1707 Ebu Gudde.

1708 Buhârî: 6241 ve Müslim rivayet etmişlerdir Hadiste geçen ve tarak gibi kullanıldığı zikredilen âletin adı "midre"dir.

Midre': Ahşap veya demirden yapılan uzunca bir çubuktur. Uç tarafı tarak dişleri şeklinde, "sin" harfini andırır bir tarzda yapılır. Normal taraktan daha uzuncadır. Gür ve sık saçları düzeltmek için kullanılır. Tarağı olmayan insanlar, onu tarak yerine kullanırlardı.

Efendimiz adamın baktığını gördü. Görünce de; "Eğer içeri baktığını bilseydim, o an şu çubuğu gözüne batırırdım. Şüphesiz izin, gözlerin haramdan korunması içindir." buyurdu."[1709]

Açıklama:

İrşad makamında olan büyüklerin bazen sertleşmesi, üzerinde durulan meselenin ciddiyetini hissettirmesi ve tesir gücünü yükseltmesi gerekebilir. Bu hadiste bunun örneklerinden birini görüyoruz.

Aynı şey babalar, anneler, öğretmenler için de geçerlidir. Onlar da hayat seyri içinde basite alınan, ancak neticesi büyük olan konularda kesin tavır almayı bilmeli, konunun ciddiyetini, uyarılması gereken çocuklara ve öğrencilere hissettirmelidir.

Hata edenlerin gönüllerinde biraz da suçluluk, hata rüzgârı esmeli, aynı hatayı bir daha işlememeli, yeni mahcubiyetler yaşamamalıdırlar. Kısa bir süre duyacağı gönül kırıklığı, bu hatayı sık sık işlemesinden elbette ki daha hayırlıdır.

Onun davranışları ve sözleri hem o kişi için, hem de asırlar boyu devam eden ümmetinin her ferdi için bir ikazdır, bir edeb eğitimidir...

Kapı önünde hatalı duruş, kapı deliklerinden, aralıklarından, pencerelerden içeri bakılmaya çalışılması basite alınamayacak ciddiyette bir hatadır. [1710]

7- İzinsiz Bakmanın Nehyedilmesi

• Ebû Hureyre-radıyallâhu anh-, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den rivayet ettiğine göre şöyle buyurdu:

"— Eğer bir adam (izinsiz olarak) yukardan aşağı evine bakar da, sen ona bir taş atıp gözünü çıkarırsan, sana bir günah yoktur."[1711]

Açıklama:

Haber vermeksizin ve müsaade almaksızın kasıtlı olarak başkasının kapı aralığından veya evinin penceresinden içeriye bakmak, hisar ve duvar gibi yerler üzerinden ev içlerine bakmak haramdır. Bunda hem ev masuniyetini ihlâl vardır, hem de tecessüs, yani başkasının özel hayatını araştırma vardır. Bundan son derece kaçınmak lâzımdır. Yoldan geçerken, araştırma ve kasıt niyyetini taşımaksızın bir göz değmesi, suretiyle bakılmasında bir beis yoktur ve bu bir suç sayılmaz.[1712]

1709 Buhârî. 6241 Müslim
1710 Ebu Gudde.
1711 Edebü-l Müfred 1068 nolu hadis. Elbani sahihtir demiştir.
1712 Edebü-l Müfred şerh.

45. BÖLÜM
MİSAFİRİN OTURACAĞI ODADA BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Misafirlikte En Uygun Yere Oturulması Gerektiği

• Cabir İbni Semüre -radıyallâhu anhumâ- şöyle demiştir:

Biz Nebiyy-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzuruna vardığımız zaman, her birimiz nerede yer bulursa oraya otururdu.[1713]

Açıklama:

Erkek olsun kadın olsun, bir kimse gerek mescidde gerek bir başka mekânda oturulmasında sakınca bulunmayan bir yere oturmuşsa, o oturduğu yerin hak sahibi olur; o kimseyi oradan kaldırarak yerine oturmak câiz olmaz. Meclise sonradan gelen bir kimse için oturacak yer yoksa halkayı genişleterek ve safları sıklaştırmak suretiyle yer açarak onun oturmasını temin etmek gerekir. Böyle davranmak meclisin adabındandır. Konuya Kur'ân-ı Kerim'de de temas edilmesi, bu hususun önemini gösterir: "Ey inananlar! Size, meclislerde yer açın denildiği zaman genişletin (yer açın) ki Allah da size (yerinizde ve rızkınızda) genişlik versin" [1714] [1715]

2- Kendileri Müsaade Etmedikçe, İki Kişinin Arasına Oturmamak

• Amr İbni Şuayb, babası vasıtasıyla dedesi Abdullah İbni Amr İbni Âs -radıyallâhu anh-'dan rivayet ettiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Kendileri müsaade etmedikçe, iki kişinin arasına oturmak bir kimseye helâl olmaz" buyurdu.[1716]

Ebû Dâvûd'un bir rivayetinde şöyledir:

"İzinleri olmadıkça iki kişinin arasına oturulmaz." [1717]

1713 Ebû Dâvûd, Edeb 14; Tirmizî, İsti'zân 29 Elbani sahihtir demiştir.
1714 Mücâdele sûresi, 11
1715 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.
1716 Ebû Dâvûd, 4847; Elbani hasen-sahihtir der. Tirmizî, Edeb 11
1717 Ebû Dâvud, Edeb 21

3- Evsahibi Varken İmamlığa Geçmemeli Ev Sahibinden İzin Almadıkça Oturduğu Yere Oturmamalı

• Sahih-i Müslim'in bu konuda rivâyet ettiği bir hadis-i şerîfte Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurur: "Bir adam bir başkasının evinde ve onun idaresi altındaki bir yerde imamlık yapıp namaz kıldırmasın. Onun tekrimesine, o izin vermedikçe oturmasın."[1718]

Hadisin aslında yer alan "tekrime" kelimesi, ev sahibinin kendi evinde minder, divan, koltuk gibi kendisi için ayırıp, hazırladığı yere denir."

Açıklama:

Ev sahibi, bu yeri kendisi için ne gayeyle hazırlamış olursa olsun, gelen misafir onun izni olmadıkça, bu yere oturmamalıdır. Uygun olan budur. Ev sahibi bu yerin niçin ayrıldığını, başkalarının oraya oturmasının neden uygun olmayacağını açıklamak zorunda da değildir.

Her insan evinde söz sahibi olma hakkına sahiptir. Her misafir de gittiği evde hem yakınlık ve ikram görmeli, hem de vardığı yere huzur ve bereket getiren insan olmalıdır.[1719]

4- Halka Halinde Oturan Bir Topluluğun Ortasına Oturmanın Lanetlenmesi

• Huzeyfe İbni Yemân -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- halka teşkil eden bir topluluğun ortasına oturan kimseye lânet etmiştir. [1720]

Açıklama:

Yukarıda geçen hadislerde ifade edildiği gibi, bir meclise gelen kimsenin orada oturanlara eziyet vermeden nerede boş yer bulursa oraya oturması gerekir. Bir oturma halkası teşkil eden kimselerin ortasına geçip oraya oturmak iki bakımdan kötü karşılanır: Birincisi, oraya geçmek için oturanları rahatsız edip, onların aralarından veya omuzlarından atlaması icap eder ki, bu davranışın yasaklandığını yukarıda görmüştük.

İkincisi de, halkanın ortasına geçip oturan kimse o meclistekilerin birbirlerinin yüzlerini görmelerine engel olur ve onların aralarına bir nevi perde teşkil etmiş olur ki, bu da oradaki insanlara bir eziyettir. Bu hareketin son derece kötü görülmesinin bir başka sebebi de, böyle bir davranışta bulunan kişinin olgun-

1718 Sahih-i Müslim, 673
1719 Ebu Gudde
1720 Ebû Dâvud, 4828 Elbani zayıf demiştir.

laşmamış ruh hali ve ciddiyetsiz kişiliğidir. Bu hareketi, insanları güldürmek için yapmış olabilir ki, bu tip kimselere değer verilmesi hoş karşılanmamıştır. Zira İslâm, eğlence ve şakayı meşruiyet hudutları içinde ve gaflete karşı aç mayacak şekliyle hoş karşılar ve reddetmez. Bunu bir huy ve tabiat haline getirmek ise hoş değildir.[1721]

5- Geri Çevrilmeyecek Üç İkram

• Abdullah İbn Ömer -radıyallâhu anh-'tan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Üç şey ikram edildiğinde geri çevrilmez: 1. Yastıklar, 2. Koku, 3. Süt."[1722]

6- Ev Sahibinden İzinsiz Odalara Bakılması

• Sevbân -radıyallâhu anh-'tan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Kişi izin almaksızın bir evin içerisine bakamaz, eğer bakarsa ev sahiplerine ihanet etmiş olur."[1723]

7- Yemeği Ayıplamamak

• Ebû Hureyre'den, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir yemeği asla ayıplamış değildir. Eğer canı onu çekerse ondan yemiştir, eğer ondan hoşlanmamışsa onu terk etmiştir."[1724]

Açıklama:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hiçbir yemeği ayıplamamıştır. Kasıt mubah olan yemektir. Haram olan yemeği ise ayıplardı ve ondan yemeği de nehyederdi.

Nevevî dedi ki: Yemek yemenin müekked adabından birisi de yemeğin ayıplanmamasıdır. Meselâ, tuzludur, ekşidir, tuzu azdır, kabadır, katı olmuştur, ince olmuştur, pişmemiştir ve benzeri sözler gibi...

"Eğer ondan hoşlanmazsa onu yemezdi." İbn Battal dedi ki: Bu, güzel edepten ileri gelen bir şeydir. Çünkü kişinin canı bazen bir şeyi çekmeyebilir. Fakat şeriat tarafından yenilmesinde izin bulunan her bir yiyecekte herhangi bir eksik ve kusur yok demektir.[1725]

1721 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.
1722 Tirmizî, Edeb 37 (2790. Elbani sahihtir demiştir.
1723 Ebu Dâvud, Taharet 43 (90)
1724 Buhârî. 5409
1725 Fethulbari

8- Güneş İle Gölge Arasında Oturmanın Tavsiye Edilmemesi

• Kays (İbn Abdi Avf el Harîs'in) babasından (rivayet edildiğine göre bir gün) Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, hutbe okurken bu zat gelmiş (biraz sonra yerini yavaş yavaş gölgeye terk edecek olan) güneş(lik bir yer)e durmuş (ve Hz. Peygamberi dinlemeye başlamış. Hz. Peygamber onu bu halde görünce biraz sonra güneşle gölge arasında kalacağını anladığı için ona tamamen gölgeye çekilmesini) emretmiş, o zat da (bu emre uyarak) gölgeye çekilmiştir."[1726]

Açıklama:

Bu hadis-i şeriflerde Rasul-i zişan efendimizin, insanın vücudunun bir kısmını gölgeye alıp da bir kısmını güneşte bırakmaktan nehyettiği ifade edilmektedir. Çünkü insan vücudunun bir kısmı gölgede iken bir kısmının güneşte kalması vücudunun birbirine zıt iki müessirin etkisinde kalmasına sebep olur. Vücut iki zıt tesir altında kalınca mizacı bozulur. Bu bozulma neticesinde vücut sıhhatini kaybeder.

9- Kapı Ağzında Oturmamak

• Sahih-i Müslim'in bu konuda rivâyet ettiği bir hadis-i şerifte Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurur:

"Bir adam bir başkasının evinde ve onun idaresi altındaki bir yerde imamlık yapıp namaz kıldırmasın. Onun tekrimesine, o izin vermedikçe oturmasın."[1727]

Hadisin aslında yer alan "tekrime" kelimesi, ev sahibinin kendi evinde minder, divan, koltuk gibi kendisi için ayırıp, hazırladığı yere denir."

Açıklama:

Ev sahibi, bu yeri kendisi için ne gayeyle hazırlamış olursa olsun, gelen misafir onun izni olmadıkça, bu yere oturmamalıdır. Uygun olan budur. Ev sahibi bu yerin niçin ayrıldığını, başkalarının oraya oturmasının neden uygun olmayacağını açıklamak zorunda da değildir.

Her insan evinde söz sahibi olma hakkına sahiptir. Her misafir de gittiği evde hem yakınlık ve ikram görmeli, hem de vardığı yere huzur ve bereket getiren insan olmalıdır.[1728]

10- Misafirin Lüzumsuz Bir Şekilde Gözlerini Odanın Her Tarafına Çevirmesinin Yerilmesi

• Ebu'l-Hüzeyl'in oğlundan rivayet edildiğine göre şöyle anlatmıştır:

1726 Ebu Davud 4822 Elbani sahihtir demiştir.
1727 Sahih-i Müslim, Mesâcid (1/ 465)
1728 Ebu Gudde

Abdullah (İbni Mes'ud) bir hastayı ziyaret etti ve yanında arkadaşlarından bir adam vardı. Abdullah eve girince, arkadaşı (lüzumsuz olarak öteye beriye) bakmaya başladı. Bunun üzerine Abdullah ona: "Vallahi, iki gözün oyulaydı, senin için daha hayırlı olurdu." dedi.[1729]

Açıklama:

"Bir kardeşinin veya arkadaşının evine girdiğinde, evini sana açıp oturttuğunda veya seni misafir edip yatırdığında köşeyi bucağı teftiş edercesine gözlerinle her tarafı tarayıp süzme.

Doğru olanı yap ve orada oturduğun veya yatmak için kaldığın sürece gözlerine hâkim ol ve sadece ihtiyacın olan şeye ihtiyacın kadar bak."

Dikkat çekilen bu kusur, günümüzde üzerinde titizlikle durulması gereken bir kusurdur. Eve gelen misafirlerin gözlerinin kenar ve köşelerde dolaşması, meraklı bakışlarla çevreyi taraması, evde ayıp ve kusur araması çirkin bir davranıştır. Ev sahibini son derece tedirgin eder. Evini açıp misafir ettiği insanlara verdiği değer, birden kalpten silinip yok olur. Onun yerini huzursuzluk ve tedirginlik alır...

Bu tür kusurlar yapılıyor mu? Evet, ne yazık ki yapılıyor. Özellikle de aileyi yakından tanıma, gelinliğe aday olarak görülen bir kız hakkında bilgi elde edilmek istenildiğinde veya onu istemeye gidişlerde... Duvarların köşelerinde örümcek ağı var mı, halı kenarlarında, koltuk arkalarında, pencere pervazlarında, raflarda toz var mı, pencere camlarında yağmur izleri görülüyor mu? Ve daha niceleri...

Böyle bir tanıma gerek ve doğru, bilgi ve kanaat edinme olamaz. İslâm ahlâkına da uygun değildir. Sebep ve gerekçe ne olursa olsun misafir olunan bir evin mahrem sayılacak yerlerine, ev sahibinin razı olmayacağı kısımlarına bakmak doğru değildir. Bu bakışlarla bilgi toplamak da hem yanlıştır, hem de yanıltıcıdır.[1730]

11-Misafirin Yemek Sahibine Duası

"اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ وَاغْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمْهُمْ"

"Allah'ım! Onlara lütfettiğin rızıkları onlara bereketli kıl ve onlara mağfiret ve rahmet eyle."[1731]

12-Yemeğe Davet Edilenin Davete İcabet Etmesi ve Dilerse Yemesi

• Câbir -radıyallâhu anh-'dan Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğu rivayet olunmuştur:

1729 Edebü-l Müfred 1305 Elbani mevkuf olarak isnadının sahih olduğunu söylemiştir.
1730 Ebu Gudde.
1731 Müslim, 2042

"(Bir ziyafete) çağrılan kimse hemen icabet eylesin. Artık dilerse yer, dilerse yemez."[1732]

13- Sofrasında Bulunan Oruçlunun Yemeği Yemediği Takdirde Nasıl Dua Edeceği

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Biriniz yemeğe davet edildiği zaman gitsin; şayet oruçluysa yemek sahibine dua etsin; oruçlu değilse yesin."[1733]

Açıklama:

Davet vermek, verilen davete gitmek önemli bir İslâm geleneğidir. Zira dinimiz cuma ve bayram namazları gibi bazı ibadetler ve düğün, dernek gibi bazı gelenekler vesilesiyle müslümanları bir araya getirmeyi, böylece onları birliğin ve beraberliğin şuuruna erdirmeyi uygun görmüştür.

Resul-i Ekrem Efendimiz yemek davetlerine gidilmesini tavsiye etmiş, hiçbir mazereti olmadığı halde gitmeyen kimselerin "Allah'a ve Resûlü'ne karşı gelmiş sayılacaklarını" belirtmiştir. Muhtelif vesilelerle müslümanların bir araya gelip kaynaşmasını arzu eden Sevgili Peygamberimiz, velime denilen düğün yemeklerine ayrı bir önem vermiş ve "Biriniz düğün yemeğine davet edildiği zaman mutlaka gitsin" (Buhârî, Nikâh 71) buyurmuştur. Onun bu konudaki titizliğini bilen ve yaptığı her işi aynen yapmaya gayret gösteren sahâbîsi ve kayın biraderi Abdullah İbni Ömer, düğün yemeklerine ve diğer davetlere oruçlu olduğu zamanlarda bile mutlaka gitmiştir (Buhârî, Nikâh 74). Konumuzun başlığı ve Resul-i Ekrem Efendimizin buyruğu da bunu göstermekte, oruçluyken bile yemek davetine gidilmesi tavsiye edilmektedir.

Bir kimse kefaret orucu gibi farz veya vâcip bir oruç tutuyorsa, onu elbette bozmayacak, davete katılacak ve yemek veren kimseye dua edecektir. Tuttuğu oruç nafile bir oruç ise, orucunu bozup bozmamak tamamen kendisine kalmıştır. Gittiği yerin havasına uyarak orucunu bozup ikram edilen yemeği yemesi, bozduğu orucun yerine daha sonra bir oruç tutması uygundur. Hatta orucunu bozmadığı takdirde davet sahibi gücenecekse, orucunu bozup yemeği yemesi daha münasip olur. Daha sonra oruç tutmak kendisine zor gelen kimselerin, davete gitmekle beraber oruçlu olduğunu söyleyerek bir kenarda oturması ve yemek sahibine hayırlı ve mübarek olsun diye dua etmesi de mümkün görülmüştür.

Oruç tutmayanlar ise, canları çekmese veya mideleri müsait olmasa bile, birkaç lokma yiyerek davet sahibini memnun etmelidirler.

1732 Müslim, 1430 ; İbn-i Mace, sıyâm 47. Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 13/364.

1733 Müslim, Nikâh 106. Ayrıca bk. Müslim, Siyam 159; Ebû Davud, Et`ime 1, Savm 75

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yemeğe davet edilen kimse, oruçlu bile olsa mutlaka davete katılmalıdır.

2. Tuttuğu oruç bozulmaması gereken farz bir oruçsa, yemekte bulunmalı ve yemek sahibine hayır dua etmelidir. Nafile oruç tutuyorsa, duruma göre hareket etmelidir; yemediği takdirde davet sahibi gücenecekse, orucunu bozmalı, yerine sonradan bir oruç tutmalıdır.[1734]

14- Bazı Yiyeceklerin Temiz Olup Olmadığı Hususunda Şüpheye Düşmenin Doğru Olmadığı

• (Kabîsa b. Hülb'ün) babasından rivayet olunmuştur; dedi ki:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i, "Yemeklerin bazılarını (yemek)ten (kalbimde) bir endişe hissediyorum" diyen bir adama (şöyle) cevap verirken işittim: "Gönlünde hiçbir endişe doğmasın. (Eğer helâlliği şer'i delillerle sabit olan bir yemeğin yenip yenmeyeceği hususunda gönlünde doğan bir şüphe üzerine o yemeği yemeyi terk edecek olursan) bu konuda Hristiyanlara benzemiş olursun."[1735]

15- Davet Edildiğinde Açken İştahım Yok Denmemesi

• "... Esma bint-i Yezid (bin es-Seken bin Râfi) -radıyallâhu anhâ-'dan; şöyle demiştir:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir yemek getirildi. Sonra bize takdim edildi. Biz: Yemeğe iştihamız yok, dedik. Bunun üzerine Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- :

Açlığı ve yalan söylemeyi toplamayınız, buyurdu."[1736]

Açıklama:

Sindi isimli âlim bu hadisle ilgili olarak: Bu hadiste anlatılan hususun Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-'nın düğünü sırasında olduğu rivayet olunmuştur, der. Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-'in "Ey kadınlar açlığı ve yalan söylemeyi toplamayınız" mealindeki buyruğu ile kastedilen mana şudur: Siz aç olduğunuz halde iştahımız yoktur, demekle yalan söylemiş olursunuz.[1737]

Hadisten Çıkarılan Hükümler:

1. Yemek hazır iken gelenlere buyur etmek müstehabtır.

2. Yemeğe buyur edildiği zaman kişi aç ise yemekten yemesi meşrudur, müstehabtır.

1734 Riyâzu's-Sâlihîn; Erkam Yayınları.

1735 Tirmizî, siyer 16; İbn-i Mace, 2830. Ebu Davut: 3786, Ahmed b. Hanbel, V, 226. Elbani hadise hasen demiştir,

1736 İbn-i Mace. 3298 Elbani hadise hasen demiştir. .

1737 Sünen-i İbni Mâce, 3298. Elbani hasen demiştir.

3. Aç olan bir kimsenin yemeğe samimi olarak buyur edildiği zaman: Ben tokum, deyip yalan söylemesi caiz değildir.

16- Aç Olan Birinin Arkadaşına Ben Açım Demesi

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, o şöyle anlatmıştır:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün yahut bir gece vakti (evinden) çıktı. Bir de Ebu Bekir ve Ömer ile -radıyallâhu anh- karşılaştı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (onlara) sordu: Bu vakitte sizi evlerinizden çıkaran sebep nedir? Onlar, (bizi evlerimizden çıkaran) açlıktır, ey Allah'ın Resûlü, dediler. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Ben, nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizi (evlerinizden) çıkaran şey beni de çıkarmıştır. Kalkın (yürüyün), buyurdu.

Kalkıp peygamberle yürüdüler. Ensardan bir adama (evine) vardılar, O anda adam evinde yoktu. Adamın hanımı Peygamberi görünce: Merhaba, hoş geldiniz, dedi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- adamın hanımına: (Kocan olan) falanca nerede? Dedi. Hanım cevap verdi: Bize içme suyu getirmeye gitti. Bir de Ensardan olan o adam çıkageldi. Adam Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ve onun iki arkadaşına baktı, sonra (sevincinden): Allah'a hamd olsun! Bugün misafir yönünden benden daha iyi hiç bir kimse yoktur, dedi.[1738]

Açıklama:

Allah'ın emir, yasak ve tavsiyelerini bizzat yaşayarak ümmetine gösteren peygamber efendimiz, açken arkadaşına ben açım demesi aralarındaki muhabbetin ne üst seviyede olduğunu gösterir... Çoğu zaman insanlar açlığını gizlemeye çalışırlar. Açlığını bildirmelerinin görgü kurallarına aykırı olduğunu zannederler. Oysaki bu hadiste açlığını söylemesinde hiçbir ayıbın olmadığını gördük...

Aslında aç olan bir insanın açlığını söylemesi aralarındaki sevgi ve samimiyetini de gösterir... [1739]

17- Misafir Gece Cünüp Olmuşsa

Misafir gece cünüp olursa ve muhtemel bir fitneye düşmekten çekinirse teyemmüm alır.[1740]

1738 Müslim 2038.
1739 Feyzullah Binşık
1740 Fıkhul ibadat. S: 107. ezher. Ders kitabından

46. BÖLÜM

(EV SAHİBİNİN BİLMESİ GEREKEN MİSAFİRİ AĞIRLAMA SÜNNETLERİ)
MİSAFİR AĞIRLAMANIN HÜKMÜ VE FAZİLETİ

1- Misafir Ağırlamanın Hükmü

• Ukbe İbn Âmir'den -radıyallâhu anh- nakledilmiştir: Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- "Siz bazen bizi bir yerlere görevli olarak gönderiyorsunuz ve biz de bir kabileye konaklıyoruz. Ama bizi ağırlamıyorlar. Bu konuda ne buyurursunuz?" dedik.

"Bir kabileye konakladığınız zaman sizi misafir ederlerse onların ikramlarını kabul ediniz. Yok, eğer böyle yapmazlarsa o zaman misafirin hakkı ne ise onu alınız" buyurdu.[1741]

Açıklama:

Malı haksız yere elinden alınan kişi malını alana ait bir mal bulduğunda hakim kararı olmaksızın kendi malı miktarınca ondan alabilir mi? Bu mesele "elde etme" (zafer) meselesi olarak meşhurdur. İbn Sîrîn "alır" demiştir.

Musannif (Buhârî), İbn Sîrîn'in bu sözüne yer verdikten sonra iki hadis zikretmiştir. Bunlardan birisi Hind binti Utbe ile ilgili Aişe hadisidir.

İbn Battâl şöyle demiştir: Hind İbn Utbe ile ilgili hadis, hak sahibinin, hakkını tam olarak vermeyen veya hakkının miktarını inkar eden kişinin malından almasının caiz olduğunu göstermektedir.

"Vermekten kaçınırlarsa [1742] misafirin hakkı ne ise onu alın": Bu ifadeye göre misafir ağırlamak farzdır ve evine konaklanan kişi, misafirini ağırlamaktan kaçınırsa misafir hakkını ondan zorla alır.

Ebu'l-Leys "mutlak olarak alır" (yani bunun başka hiçbir şartı yoktur) demiştir.

Ahmed İbn-i Hanbel bunu yerleşik olan köylülere değil, göçebe Araplara özel tutmuştur.

1741 Buhârî. 2461

1742 Hadis metnindeki "yok eğer böyle yapmazlarsa" ifadesinin yerindedir. İbn Hacer Buhari'nin farklı bir nüshasını esas almış olmalıdır.

Fakihlerin çoğunluğu ise "Misafir ağırlamak müekked bir sünnettir" demişler ve konuyla ilgili hadislere yönelik birkaç cevap vermişlerdir:

1. Bunu zorda kalanlarla sınırlı görmüşler, sonra da zorda kalan kimsenin bir bedel ödemesinin gerekip gerekmeyeceği konusunda kendi aralarında görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Bu konuyla ilgili tartışma Lukata (yitik mal) bölümünün sonlarında geçmiştir.[1743]

2. Bu İslam'ın ilk dönemlerindeydi. O sırada yardımlaşmak farzdı. Fetihler olunca bu hüküm neshedildi. Sahih-i Müslim'de misafir ağırlamak konusunda geçen Ebû Şureyh hadisindeki "misafirin ödülü bir gün bir gecedir" ifadesi bu hükmün neshedildiğini gösterir. Çünkü "ödül" farz değil, bir lütuftur.

Ancak bu ikinci cevap zayıftır. Çünkü bu lütufla misafir ağırlamanın kendisi değil, bir gün bir gecenin tamamı kastedilmiş olabilir.

3. Bu hüküm, devlet başkanı tarafından İslam şehirlerine zekât toplamak için gönderilen memurlara özel bir hükümdür. Dolayısıyla memurların gönderildiği yöre halkları, üstlendikleri bu görev karşılığında onları ağırlamakla yükümlüdür. Çünkü bu olmaksızın onların bu görevlerini sürdürme imkanları yoktur.

Bu konuda Hattâbî şöyle der: "Bu o zaman için geçerli bir hükümdü. Çünkü o zamanlarda Müslümanların beytülmalı (devlet hazinesi) yoktu. Bugün ise zekât memurlarının geçimleri beytülmaldan karşılanmaktadır." Hattâbî "Yalnızca Necran halkına misafir olmakla ilgili olarak Ebû Yusuf bu görüşü benimsedi" demiştir. [1744]

2- Misafire İkram Etmenin Önemi

● Ebû Hureyre'den rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse, komşusuna eziyet vermesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse, ya hayır söylesin yahut sussun."[1745]

3- Misafir Kâfir Bile Olsa İkram Edilir

● Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kâfir bir misafir ağırlamıştı. Derhal onun için bir keçinin sağılmasını emretti. Keçi sağıldı. O kâfir onun sütünü içti. Sonra diğer bir keçinin daha sağılmasını emretti (adam doymadı). Bu sûretle tam yedi keçinin sütünü içti. Adam yatıp, sabah olunca müslüman oldu. Rasûlullah, bir keçi sağılmasını emretti. Adam onun sütünü içti, sonra ikinci bir keçi daha sağıldı. Fakat bunun sütünü tamamen içemedi. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdular:

1743 Yitik Mal Bölümü, 8. konu, 2435. hadis.
1744 Fethulbari. 5. cilt
1745 Buhârî. 6136

"Mü'min bir mideye içer; kâfir ise yedi mideye içer."[1746]

Hadisin başka rivâyetinde "Bu gün o mü'mindir, bir tek mideye yedi. Dün ise yedi mideye yemişti. Kâfir, yedi mideye yer, mü'min ise tek bir mideye yer." Ve artık müslüman olan Ebû Gazvan'a "Senin dün yedi miden vardı; Bugün ise tek miden var!"[1747]

4- Harcamalarda Cimrilik Yapılmasının Yerilmesi

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Her Allah'ın günü iki melek iner. Bunlardan biri:

- Allah'ım! Malını verene yenisini ver! Diye dua eder. Diğeri de:

- Allah'ım! Cimrilik edenin malını yok et! Diye beddua eder. [1748]

5-Sadece Zenginleri Davet Etmenin Yerilmesi

• el-A'rac'dan rivayet olunduğuna göre; Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle dermiş:

Yemeğin en kötüsü (kendisine) zenginlerin çağrılıp da, fakirlerin çağrılmadığı davet yemeğidir. Davete gelmeyen kimse muhakkak ki Allah'a ve Resûlüne karşı gelmiştir.[1749]

1746 Müslim, 2063. Buhâri, Et'ime: 12; Müslim, Eşribe: 186 -2063; Tirmizî, Et'ime: 20-1820-; Muvattâ, Sıfatu'n Nebî: 10 -2, 924-.

1747 Hadisin farklı rivâyetleri için bkz. K. Sitte, 11/123.

1748 Buhârî 1442 müslim: 1010

1749 Müslim. 1432

47. BÖLÜM
MİSAFİRİ AĞIRLAMA SÜNNETLERİ

1- Misafire "Aç Mısın?" Dememek

"İbrahim'in şerefli misafirlerinin haberi sana geldi mi? Onlar, İbrahim'in yanına girip "Selam sana" demişlerdi, İbrahim de: "Selam size" demişti. İçinden de, onların "tanınmamış bir topluluk " olduklarını geçirmişti. Gizlice ailesinin yanına gitti, semiz bir buzağı getirdi. Onu, önlerine yaklaştırdı "Yemez misiniz?" dedi. Yemediklerini görünce içine bir korku düştü. "Korkma " dediler ve ona bilgin bir oğlan çocuğu müjdelediler."[1750]

Açıklama:

Yani, kendi misafirlerine, "Ben size yemek hazırlıyorum" demedi. Onları oturtarak misafirlerin, yapma, etme, zahmete lüzum yok, eziyet olmasın dememeleri için sessizce yemek hazırlamak için gitti.[1751]

Zemahşerî şöyle dedi: Misafirin engel olmaması ve "zahmet etmeyin" dedirtmemesi için ev sahibinin ikram için yaptığı hazırlıkları gizlice yapması ve bunu misafire hissettirmeden çabuk tarafından hazırlaması misafir ağırlama adabındandır.[1752]

2- Evde Bir Şeyler Olmadığında Misafiri Başka Evde Ağırlamak

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Peygamber Efendimiz'e -sallallâhu aleyhi vesellem- bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben açım" dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- hanımlarından birine haber gönderdi. O da: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki yanımda sudan başka bir şey yoktur" dedi. Sonra Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- başka bir hanımına haber yolladı. O da yanında hiçbir şey olmadığını söyledi. Nihayet bütün kadınları: Hayır! Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki yanımda sudan başka bir şey yok, diye cevap verdiler. Bunun üzerine

---

1750 Zariat- 24-28
1751 Mevdudi. Tefhimul kuran.
1752 Tefsirul munir.

Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Bu adamı bu gece misafir edecek yok mu? Allah ona rahmet eylesin" dedi. Derhal Ensar'dan bir kişi kalktı: "Ben varım Ey Allah'ın Resûlü!" diye cevap verdi. Hemen o adamı alıp evine götürdü. Karısına "Allah'ın Resûlü'nün misafirini ağırlamak için evde bir şey var mı" dedi. Kadın: "sadece küçük çocuklarımın yiyeceği kadar var" dedi. "O halde sen, çocukları bir şeyle avutup eğlendir. Misafirimiz içeriye girdiği zaman kandili söndürüver de o bizim de yediğimizi zannetsin. O, yemeğe uzandığında sen kandile doğru kalk ve onu kır" diye talimat verdi. Nihayet sofraya oturdular ve misafir yedi. Ev sahibi sabah olup da Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- huzuruna varınca: "Bu gece ne yaptınız? Allah her ikinizin misafirinize karşı yaptığınız muameleden çok hoşnut oldu" buyurdu. [1753]

3- Misafiri İkramsız Göndermemek

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse, akrabalık bağını gözetsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse, ya hayır söylesin yahut sussun." [1754]

Açıklama:

"Misafire ikram etmek, ona bizzat hizmet etmek ve yüce Allah'ın:

"İbrahim'in şerefli kılınmış konuklarının haberi sana geldi mi?"[1755] Buyruğu."

Bundan sonra Buhari üç hadis sözkonusu etmektedir. Bunların biri Ebû Şureyh'in: "Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse, misafirine ikram etsin" buyruğudur. Hadisin anlamı şudur: Bir kimse konuşmak istedi mi konuşmadan önce düşünsün. Eğer söyleyeceği bu sözler dolayısıyla kendi aleyhine bir kötülük gelmeyecekse yahut haram ve mekruh olan bir şeye götürmeyecekse konuşsun. Şâyet söyleyeceği söz mubah ise mubah olan konuşmanın onu haram ve mekruha sürüklememesi için susmakta esenlik vardır.

Ebû Zerr'in rivâyet ettiği ve İbn Hibban'ın sahih olduğunu belirttiği uzun hadiste "sözlerinin amelinden sayıldığını bilen bir kimsenin konuşması, kendisini ilgilendiren hususlar hariç pek az olur." buyrulmaktadır.

İkinci hadis, Ebû Hureyre'nin rivâyet ettiği hadistir. et-Tufî şöyle demektedir: Hadisin zahiri böyle diyen kimse hakkında imanın sözkonusu olmamasını gerektirmektedir. Oysa kasıt bu değildir, aksine bu sözlerle mubalağalı bir anlatım kastedilmiştir. Bir kimsenin: Eğer benim oğlumsan bana itaat et, demesine ben-

1753 Müslim 2054 ve Buhârî: 3798
1754 Buhârî. 6138
1755 ez-Zariyat, 51/24

zer. O bu sözleri ile oğlunun kendisine itaat şevkini uyandırmak istemiştir. Yoksa onun kendisine itaat etmemesi halinde onun oğlunun da olmayacağı anlamında değildir.

Üçüncü hadis ise Ukbe İbn Âmir'in rivâyet ettiği hadistir. "Ey Allah'ın Rasulü, sen bizleri gönderiyorsun, biz de bir kavmin topraklarına konaklıyoruz. Onlarsa bizi ağırlamıyorlar..."

Ebû Şureyh'in rivâyet ettiği hadisteki: "Misafirin caizesi bir gün ve bir gecedir" ifadesi, caize olmak üzere ona bir gün ve bir gece ikramda bulunulur, demektir.

"Misafirlik üç gündür. Bundan sonrası ise sadakadır." İbn Battal dedi ki: Bu hadise dair Malik'e soru soruldu da o şöyle dedi: Bir gün, bir gece ona ikram eder, onu ağırlar. Üç gün de misafir olarak onu ağırlar.

Derim ki: Üç gün birinci günün dışında mıdır yoksa bu ilk gün bu üç günden sayılacak mıdır hususunda ilim adamları ihtilâf etmişlerdir. Ebû Ubeyd dedi ki: Birinci günde ona iyilik etmek ve lütufkâr davranmak hususunda elinden geleni yapar. İkinci ve üçüncü günde ise hazırda ne varsa ona takdim eder ve adeti üzere yediğinden fazlasını da ona takdim etmez. Sonra da ona bir gün ve bir gecelik mesafede kendisine azık olarak yetecek kadarını verir. Buna da "el-cîze" adı verilir. Bu ise misafirin, sayesinde bir yerden bir yere kadar gidebileceği miktarın adıdır.

Diğer hadiste geçen: "Gelen heyete benim kendilerine yaptığım ikram gibi ikramda bulunun" ifadesi de bu kabildendir.

"Onu usandırıncaya kadar." Dara sokuncaya kadar, ona sıkıntı verinceye kadar, o muayyen yerde ikamet etmesin, demektir. Nevevî, Müslim'in: "Onu günaha sokuncaya kadar" rivâyetini açıklarken: Onun günaha düşmesine sebep oluncaya kadar demektir, demiştir. Çünkü bu durumda ev sahibi uzun süre kalışından dolayı onun gıybetini yapabilir yahut onu rahatsız edecek şeylerle ona karşılık verebilir ya da onun hakkında herhangi bir zan besleyebilir. Bütün bu açıklamalar, kalmanın ev sahibinin tercihi ile olmaması halinde sözkonusudur. Ev sahibi ondan daha çok kalmasını ister ya da zannı galibi ile onun bundan hoşlanmadığı kanaatine ulaşırsa, hüküm böyle olmaz. [1756]

4- Misafir İçin Yemek Hazırlamak

• Avn İbn Ebû Cuhayfe'den, o babasından, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Selman ile Ebu'd-Derdâ'yı kardeş yapmıştı. Selman, Ebu'd-Derdâ'yı ziyaret etti. (Hanımı) Ümmü ed-Derdâ'nın elbisesinin pek iyi olmadığını gördü.

1756 Fethulbari.

Ona: Senin bu halin nedir, diye sordu. Hanımı: Kardeşin Ebu'd-Derdâ'nın dünyaya herhangi bir ihtiyacı yok, dedi.

Sonra Ebu'd-Derdâ geldi, ona bir yemek hazırladı. Selman'a: Ye! Çünkü ben oruçluyum, dedi. Selman: Sen yemedikçe ben yemeyeceğim, dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ yedi. Gece olunca Ebu'd-Derdâ kalkmak istedi. Selman: Uyu dedi, o da uyudu. Sonra yine kalkmak istedi, yine: Uyu, dedi. Gecenin son bölümü olunca, Selman: Şimdi kalk, dedi.

(Ravi) dedi ki: Her ikisi namaz kıldı. Sonra Selman ona: Şüphesiz Rabbinin senin üzerinde bir hakkı vardır, nefsinin senin üzerinde bir hakkı vardır, hanımının senin üzerinde bir hakkı vardır. O halde sen de her bir hak sahibine hakkını ver, dedi.

Sonra Ebu'd-Derdâ Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzuruna vardı ve bunu ona aktardı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bunun üzerine: Selman doğru söylemiştir, buyurdu.[1757]"

5- Yemekte İsrafa Kaçmamak

"Ey Âdemoğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yeyin, için, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."[1758]

(O kullar), harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında orta bir yol tutarlar. Cömertleri överken de buyuruyor ki:

"Onlar sarf ettikleri zaman ne israf ederler, ne de cimrilik. İkisi arasında orta bir yol tutarlar."[1759]

• Hadis-i şerifte de buyruldu ki: (Yiyip için, giyinin ve tasadduk edin. Fakat israf ve kibirden sakının!)[1760]

Açıklama:

Çeşitli İsraflar

İsraf, malı helak etmek, faydasız hâle getirmek, faydalı olmayacak şekilde sarf etmektir. Malı, elden çıkmasına sebep olan yerlere atmak, onu helak etmektir. Kullanılmayacak hâle sokmak, kırmak, ağaçtan meyveyi toplamayıp çürütmek, tarlayı hasat etmeyip, mahsulü telef etmek, hayvanları, soğuktan, sıcaktan ve açlıktan ölmelerini önleyecek kadar beslememek ve barındırmamak da helak etmektir, israftır. Günah işlemek için ve günah işlenilmesi için verilen mal ve paralar da israf olur.

Meyve ve ekin toplandıktan sonra, bunları iyi saklamayıp kendiliklerinden bozulmaları veya nem alarak çürümeleri veya kurt, güve, fare ve benzeri can-

1757 Buhârî. 6139
1758 Araf: 31
1759 Furkan 67
1760 Buhârî

lıların yemeleri hep israftır. Hurma, karpuz gibi meyvelerin ve kuru incir, kuru üzüm gibi kuru meyvelerin ve buğday, arpa gibi hububatın ve elbise, kitap gibi eşyanın, böylece israf edildikleri çok görülmektedir.

Sofrada düşen ekmek ve yemek kırıntılarını atmak da israftır. Bu kırıntıları toplayıp kedi, köpek, koyun, kuş, tavuk gibi hayvanlara yedirmek israf olmaz. Fasulye, pirinç gibi şeyleri yıkarken dökmek ve dökülenleri toplamamak israftır. Elbise, ayakkabı gibi giyim eşyasını iyi kullanmayıp, çabuk eskitmek, onları yırtmak, yıkarken suyu, deterjanı çok harcamak, elektriği, tüp gazı boş yere yakmak, hep israftır.

Malı kıymetinden aşağı satarak veya kiraya vererek ve kıymetinden yukarı fiyatla satın alarak aldanmak israf olur. Böyle alış verişe zaruri ihtiyaç olursa veya yardım, sadaka gibi niyetle böyle yaparsa israf olmaz.

Acıkmadan veya doyduktan sonra fazla yemek de israftır. Nefis yemekler yemek, kıymetli, yeni elbise giymek, büyük binalar yapmak ve haram olmayan daha bunun gibi şeyler, helalden kazanıldığı, kibir ve öğünmek için olmazsa, israf değildir. Ahireti kazanmak isteyenlere, gereken ile kanaat edip, fazlasını hayra vermek yakışır. [1761]

6- Misafirin Yanında Öfkelenmenin ve Sabırsızlanmanın Mekruh Oluşu

• Abdurrahman İbn Ebi Bekr -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre; "Ebû Bekir -radıyallâhu anh-'a birkaç kişi konuk oldu. Abdurrahman'a: Sen misafirlerine göz kulak ol, ben Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına gideceğim. Sen de bu arada ben gelmeden önce onlara gereken ikramı yapmış, yemeklerini yedirmiş ol, dedi.

Abdurrahman gidip yanında ne varsa getirdi ve: Yemeğe buyurun, dedi. Onlar: Ev sahibimiz nerede, diye sordular. Abdurrahman: Siz buyrun yiyin, dedi ama onlar: Evimizin sahibi gelinceye kadar biz yemeyeceğiz, dediler. Abdurrahman: Siz yine de bizim bu ikramımızı kabul ediniz. Çünkü ev sahibi gelip de sizin yemek yemediğinizi görürse ondan azar işitiriz, çekeceğimiz vardır, dedilerse de misafirler yemek yemeyi kabul etmediler.

Ben Ebû Bekir'in bana kızacağını anladım. Geri gelince önünden bir kenara çekildim (saklandım). Ne yaptınız, diye sordu. Onlar da ona durumu haber verince: Ey Abdurrahman, diye seslendi. Ben susup ses çıkarmadım, sonra: Ey Abdurrahman dedi. Ben yine ses çıkarmadım. Tekrar: Ey cahil herif! Eğer benim sesimi işitiyorsan, sana mutlaka gelmelisin, diye and veriyorum, dedi. Bu sefer ben de çıktım: Misafirlere sor dedim. Onlar: Doğru söylüyor, o bize yemeğimizi getirdi, dediler.

1761 Dinimizislam. com'dan

Ebû Bekir: Demek siz beni beklediniz. Allah'a yemin ederim, bu gece ben bu yemeği yemeyeceğim, dedi. Diğerleri de: Allah'a yemin ederiz, biz de sen ondan yemedikçe onu yemeyeceğiz, dediler.

Ebû Bekir: Ben bu gece gibi şerlisini görmedim. Yazık size, siz nesiniz? Niçin bizim size ikramımızı kabul etmiyorsunuz, dedi.

(Abdurrahman'a dönerek): Yemeğini getir, dedi. Yemek geldi. Ebû Bekir elini yemeğe uzatarak: Bismillah, birincisi şeytandandı deyip kendisi de yedi, misafirleri de yedi."[1762]

7- Yoklukta Bile Misafire İkram Etmek

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre "Bir adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldi. O da (misafire bir şeyler ikram etmek üzere) hanımlarına haber gönderdi. Onlar: yanımızda sudan başka bir şey yok, diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bunu kim beraberinde alıp götürür -ya da misafir eder- diye buyurdu. Ensardan bir adam, ben dedi.

Adamı alarak hanımına gitti ve, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in misafirine ikram et, dedi. Hanımı, yanımızda çocuklarına yetecek kadarından fazlası yok deyince, kocası yemeğini hazırla ve kandilini yak, çocuklarını akşam yemeğini yemek istedikleri takdirde uyut, dedi.

Kadın yemeğini hazırladı, kandilini yaktı, çocuklarını uyuttu. Daha sonra kalkıp kandilini düzeltir gibi yaparken kandili söndürdü. Her ikisi de adama yemek yedikleri izlenimini verdiler. Karı-koca yemek yemeden geceyi geçirdiler.

Sabah olunca Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına gitti. Resûlullah şöyle buyurdu: Bu gece Allah ikinizin yaptığına güldü -ya da beğendi.-

Bunun üzerine yüce Allah, *"Kendileri fakirlik içinde bulunsalar dahi öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar, umduklarını bulanların ta kendileridir."*[1763] buyruğunu indirdi.[1764]

Açıklama:

"Bir adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına geldi." Bunun ismini tespit edemedim. İleride onun Ensardan birisi olduğuna dair bilgi gelecektir.

"Hanımlarına haber gönderdi." Yani onlardan misafirini ağırlayacak şeyler istedi.

"Yanımızda sudan başkası yok, dediler." Bu ibarede bu olayın yüce Allah'ın Hayber ve benzeri diğer yerleri fethetmeyi nasip etmeden önce, ilk dönemlerde olduğu izlenimi vardır.

1762 Buhârî. 6140
1763 el-Haşr, 59/9.
1764 Buhârî. 3798

"Kim yanına alır ya da misafir eder?" Yani kim bunu yanına alıp, onu misafir olarak ağırlar? Ebû Usame yoluyla gelen rivâyette: "Bu gece bu adamı misafir edecek bir kimse yok mu? Allah da ona rahmet ihsan edecektir" şeklindedir.

"Ensardan bir adam: Ben dedi." İbnu't-Tîn'in iddiasına göre bu Sabit b. Kays b. Şemmâs'dır.

"Çocuklarıma yetecek kadarından fazlası yok." Misafir edenin ve hanımının akşam yemeği yemiş olması ihtimali vardır. Çocukları da o sırada işleriyle meşgul veya uykuda olduklarından onlara yetecek kadarını ayırmışlar yahut da çocuklarının akşam yemeğine ihtiyaçlarının fazla olması dolayısıyla akşam yemeğini onlara ayırmış olabilirler. Ebû Usame yoluyla gelen rivâyetteki: "Biz de bu gece aç kalırız" sözleri dolayısıyla kabul edilmeye değer görüş de budur. Bu rivâyetin sonunda aynı şekilde her ikisinde de: "Akşam bir şey yemeden sabahı ettiler" denilmektedir.

"Kandilini yak, çocuklarını uyut." Müslim'deki bir rivâyette "onları herhangi bir şeyle oyala" şeklindedir.

"Bu gece Allah sizin yaptığınızdan dolayı güldü ya da beğendi." Gülmenin ve beğenmenin yüce Allah'a nispet edilmesi mecazidir. Her ikisinden de maksat karı-kocanın yapmış olduklarından razı olmasıdır.[1765]

8- Yaşça Büyük Olana İkramda Bulunmak Konuşmaya ve Soru Sormaya Büyüğün Başlaması

• (Ensarın mevlası Buşeyr İbn Yesar'dan rivâyete göre), Râfi' İbn Hadîc ile Sehl İbn Ebi Hasme kendisine şu hadisi nakletmişlerdir: "Abdullah İbn Sehl ile Muhayyisa İbn Mesud, Hayber'e gittiler. Hurmalıklar arasında her biri bir tarafa ayrıldı. Daha sonra Abdullah İbn Sehl öldürüldü. Abdurrahman İbn Sehl ile Mesud'un iki oğlu Huvayyisa ile Muhayyisa Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek arkadaşları Abdullah İbn Sehl'in durumu hakkında konuştular. Gelenlerin yaşça en küçükleri olan Abdurrahman söze başlayınca, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Büyük olana sözü bırak, buyurdu. (Ravilerden) Yahya: Yaşça büyük olan konuşsun buyurdu, dedi. Sonra arkadaşlarının durumu hakkında konuştular.

1765 Keşke musannıf (İbn Hacer) eserini Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in beyanı dışındaki açıklamalardan korumuş olsaydı ve: Yüce Allah'ın celaline layık bir şekilde gülmek ve beğenmek sözkonusudur, demiş olsaydı. Allah'ın sıfatları ile ilgili söylenecekler tıpkı Allah'ın zatı hakkında söylenecekler gibidir: Temsile gitmeden ispat (naslarda öngörülen sıfatların varlığını kabul etmek) ve ta'til (bu sıfatların anlamını iptal) etmeyerek tenzihde bulunmak. "Onun benzeri gibi yoktur. O her şeyi işitendir, görendir. " (eş-Şûrâ, 42/11) İşte ashab-ı kiram'ın, tabiînin ve kıyamet gününe kadar onlara tabi olacakların kabul ettiği görüş budur. (Şeyh Muhibbuddin el-Hatib)

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Öldürülen bu adamınızın -yahut arkadaşınızın- diyetini hak etmek için aranızdan elli kişi (Hayberliler öldürdü diye) yemin eder mi, buyurdu. Onlar: Ey Allah'ın Rasulü, bu görmediğimiz bir iştir, dediler.

Allah Rasulü: O zaman Yahudiler arasından elli kişi yemin ederek sizin onu öldürmediğinizi söyleyip, kanından beri olduklarını belirtsinler, buyurdu.

Onlar: Ey Allah'ın Rasulü, onlar kâfir bir topluluktur diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kendi tarafından onlara diyet ödedi."

Sehl dedi ki: "Ben o develerden bir dişi deveye yetiştim. Sahiplerine ait olan bir ağıla girdim, o deve beni ayağıyla tekmeledi."

İbn Uyeyne dedi ki: Bize Yahya, Buşeyr'den, o, Sehl'den tahdis etti, diyerek yalnızca Sehl'in adını söyledi, (Râfi' İbn Hadîc'i sözkonusu etmedi.)[1766]

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: Bana misali müslümana benzeyen, yemişini Rabbinin izniyle her zaman veren, yapraklarını dökmeyen bir ağacın hangisi olduğunu haber veriniz, buyurdu. İçimden onun hurma ağacı olduğu geçti ama Ebû Bekir ve Ömer orada iken konuşmak da hoşuma gitmedi. Her ikisi de konuşmayınca, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: O hurma ağacıdır, buyurdu.

Ben babamla birlikte dışarı çıkınca: Babacığım, onun hurma ağacı olduğu içime doğdu, dedim. Babam: Peki o olduğunu söylemene ne engel oldu? Onu söylemiş olsaydın, şundan şundan daha çok sevdiğim bir şey olurdu, dedi.

İbn Ömer: Beni konuşmaktan alıkoyan tek husus senin de, Ebû Bekir'in de konuşmadığını görünce konuşmaktan hoşlanmayışım oldu, dedi."[1767]

Açıklama:

"Yaşça büyük olana ikramda bulunmak, söze ve soru sormaya yaşça büyük olan başlar." Maksat, faziletçe birbirlerine eşit iseler daha yaşlı olanın önceleneceğini anlatmaktır. Aksi takdirde yaş farkı varsa, fıkıhla ilim bakımından daha üstün olana öncelik verilir.

[Daha sonra Buhari, İbn Ömer'in rivâyet ettiği: "Bana müslümanın misaline benzeyen bir ağaç hakkında haber veriniz..." şeklindeki hadisini zikretmektedir.][1768] Bu hadisi burada zikretmekle, eşitliğin olduğu yerde yaşça büyük olanın önceleneceğine, ama yaşça küçük olanın büyüğün bilmediği bir bilgiye sahip olması halinde büyüğün huzurunda konuşmasına engel olunmayacağına işaret etmek

1766 Buhârî. 6142, 6143

1767 Buhârî. 6144

1768 Köşeli parantez arasındaki ibareler, gelen açıklamaların doğru anlaşılması için Fethu'l-Bari, X, 553'ten aktarılmıştır.

istemiş gibidir. Çünkü Ömer, oğlunun konuşmadığına üzülmüştü. Bununla birlikte oğlu kendisinin de, Ebû Bekir'in de hazır bulunmalarını mazeret olarak göstermiş olmakla birlikte yine de konuşmayışına üzülmüştü.[1769]

9- Ev Sahibinin Misafiriyle Aynı Sofrada Oturma Zorunluluğunun Olmaması

• Enes -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Ben Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte yürüyen bir genç idim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- terzi bir azatlısının yanına girdi. O da içinde yemek bulunan ve üzerinde kabak parçaları olan bir yemeğin bulunduğu bir kap getirdi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kabakları araştırmaya koyuldu.

Enes dedi ki: Onun böyle yaptığını görünce ben de kabakları önünde toplamaya başladım. (Enes) dedi ki: Azadlı köle de işine devam etti. Enes dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in o yaptıklarını gördükten sonra ben de kabağı hep sevmişimdir."[1770]

Açıklama:

"Bir adamı ziyafete davet edip ağırlayan kimsenin işine devam etmesi." Buhârî bu başlık ile davet edenin davet ettiği kimseyle birlikte yemek yemesinin kaçınılmaz olmadığına işaret etmektedir. İbn Battal der ki: Ben davet edenin misafiri ile birlikte yemek yemesinin şart olduğuna dair bir şey bilmiyorum. Ancak bu, misafiri rahatlatmak açısından daha uygun, onun utangaçlığını izale etme açısından da daha yerindedir. Böyle davranan bir kimse misafirini ağırlamakta daha ileriye gitmiş olur. Bunu yapmayan kimsenin de bu davranışı caizdir.

Ebû Bekr -radıyallâhu anh-'ın misafirleri ile ilgili (daha önce) geçen olayda misafirlerin kendileri ile birlikte yemedikçe yemedikleri, onun ise buna karşı tepki gösterdiği görülmüştür.[1771]

10- Çocuklarını Aç Bırakma Pahasına Misafire İkram

• Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- gelip "Ey Allah'ın elçisi! Açlıktan tâkatim kesildi," dedi. Hz. Peygamber de onu eşlerinin yanına gönderdi. Ama adamcağız mü'minlerin annelerinin yanında yiyecek bir şey bulamadı. Bunun üzerine Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- "Bu gece bu adamı misafir edecek yok mu? Misafir edecek kimseye Allah merhameti ile muamele etsin!" buyurdu. Bunun üzerine ensardan biri kalkıp "Ey Allah'ın elçisi! Onu ben ağırlayacağım" dedi ve hanımının yanına gidip ona; "Bu, Allah Resûlü'nün -sallallâhu aleyhi vesellem- misafiridir, ondan hiçbir şeyi esirgeme!" dedi. Hanımı: "Allah'a yemin ederim ki, elimde sa-

1769 Fethulbari.
1770 Buhârî. 5435
1771 Fethulbari.

dece çocukların yiyeceği var," diyerek [çaresizliğini anlattı]. Bunun üzerine adam şöyle dedi: Öyleyse çocuklar akşam yemeğini yemek istedikleri zaman onları uyut, sonra gel ve lambayı söndür. Biz de bu geceyi aç geçirelim."

Kadın kocasının söylediklerini yaptı. Ertesi sabah misafir Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına gitti. Allah Resûlü şöyle buyurdu: Allah Teâlâ falanca adam ile filanca kadının yaptıklarına hayret etti veya güldü.

İşte bu olay üzerine Allah Teâlâ şu ayeti İndirdi: *"Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile, onları kendilerine tercih ederler."*[1772] [1773]

11- Misafirlik Üç Gündür

• Ebû Şureyh el-Ka'bî'den rivâyete göre; "Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse misafirine bir gün ve bir gece olmak üzere caizesini vererek ikramda bulunsun. Ziyafet de üç gündür. Bundan sonrası ise bir sadakadır. Misafir olanın, ev sahibini sıkıntıya düşürünceye (usandırıncaya) kadar kalıp durması da ona helal olmaz."

Malik şu fazlalığı da eklemektedir: "Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse de ya hayır söylesin yahut sussun." [1774]

12- Misafire Bahşişte Bulunmak

• Ebû Şurayh El-Advî'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- konuşup da şöyle dediği zaman kulaklarımla işittim ve gözlerimle gördüm:

"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, komşusuna ikram ettin. Kim Allah'a ve âhiret gününe iman ediyorsa, misafirine bahşişini versin. (Ashaptan biri) dedi ki:

— Onun bahşişi nedir, ey Allah'ın Resûlü? Peygamber şöyle buyurdu:

"— Bir gün ve bir gecedir, (bu zaman içinde âdet üstü misafire ikram edilir). Konukluk İse üç gündür, (bu zaman içinde misafire, mevcutlardan âdet üzere yedirilir, fazla iltifat ve ikram edilmez.) Bundan öte olan (ikram) misafire sadakadır. Kim Allah'a ve âhiret gününe iman ediyorsa, hayırlı söz söylesin yahut sussun."[1775]

Açıklama:

Misafire birinci gün, fazla ikram ve iltifatta bulunulur. İnsan kendi çoluk çocuğuna yedirdiğinden daha fazla ve iyi bir şekilde misafirini konuklar, ona güzel muamele eder. İkinci ve üçüncü günlerde farklı muamelede bulunulmaz, hazır

1772 el-Haşr 59/9.
1773 Buhârî. 4889
1774 Buhârî. 6135
1775 Buhari: 6476 Edebü-l Müfred 741 nolu hadis.

bulunan şeyler ikram edilir ve "bir zorluğa katlanılmaz. üç günden sonra yapılacak ikramlar sevap yerine geçen ziyadelikten ötürü bir fazilet olur ki, bir nevi sadaka sevabı kazandırır.

Misafire ikram, durum icabı farz-ı ayın, farz-ı kifaye ve müstahab olur. Şiddetli bir ihtiyaç içinde kıvranan kimseyi barındıracak başka kimse bulunmadığı takdirde, onu insanın barındırarak hayatını kurtarması üzerine farz olur. Bu durumda başkaları varsa, farz-ı kifaye olur. Zaruret ve şiddet hali olmadığı zaman misafire ikramda bulunmak müstahab olur.

Bir insan konuşacağı zaman önce düşünmeli: Eğer sözünde bir fenalık veya hoşnutsuzluk olmayacaksa, bir iyiliğe vesile olacaksa konuşmalıdır. Aksi halde selâmet sükût etmektedir.[1776]

13- Adamın Bizzat Kendi Düğününde Bile Misafire Hizmet Etmesi

● Rivayet edildiğine göre, Ebû Useyd Sâ'idî, düğününde Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i davet etti. Useyd'in hanımı o gün gelin olduğu halde, onlara hizmet ediyordu. Gelin dedi ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- için nasıl bir şıra hazırladım, biliyor musunuz? Ona geceleyin bir çömlek içinde hurmalardan şıra yaptım.[1777]

Açıklama:

Bu hâdis-i şeriften şu hükümler çıkmaktadır:

1— Evlenme ile ilgili düğün ve nikâh davetleri sünnettir ve bunlar için davet vaki olunca icabet gerekir. Ancak bu gibi davetlerin meşru âdetler çerçevesinde olması şarttır. Açıktan haram işlenen davet ve ziyafetler bunun dışında kalır.

2— Ev hanımı misafirlere bizzat hizmet eder; yemek işleri ile uğraşır, ev işlerini tanzim eder.

3— Üzüm ve hurma gibi kuru meyvelerin sabahleyin suya koyulup akşamleyin şıra yapılarak içilmesi veya akşamleyin suya konarak sabahleyin şıra olarak içilmesi mubahtır. Bunlar sertleşmeyen, yani sarhoşluk vermeyen meyve sularıdır. İçilmelerinde bir sakınca yoktur.[1778]

14- Misafir Olarak Ağırlamasa Bile Onun Misafir Olarak Ağırlanması

● Avf İbnu Malik -radıyallâhu anh- anlatıyor:

"Ey Allah'ın Resûlü dedim, ben bir adama uğrasam, o beni ağırlamasa, sonra o bana uğrasa ben ona yaptığını yapayım mı?"

1776 Edebü-l Müfred
1777 Edebü-l Müfred 746 nolu hadis Elbani sahih demiştir..
1778 Edebü-l Müfred

"Hayır!"dedi, sen onu ağırla!"

Bir gün Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- beni eskimiş bir elbise içerisinde görmüştü.

"Senin malın yok mu (da böyle giyinliyorsun)?" diye sordu.

Allah bana deve, koyun, [sığır, at, köle] her maldan verdi!" dedim.

"Öyleyse buyurdular, üzerinde görülmelidir!"[1779]

Açıklama:

Bu rivayet iki ayrı kısım ihtiva etmektedir: Birinci kısım misafir ağırlamakla ilgili. Burada Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, "sizi ağırlamaktan kaçınan kimseyi bile ağırlayın" manasında ifade-i kelâmda bulunarak misafirperverliğe teşvik buyurmaktadır. Bu meselede, kötü davranana iyi davranarak mukabele etme prensibi hatırlatılmaktadır. Esâsen, âyet-i kerime bunu her hususa şâmil olacak şekilde mutlak olarak vazetmiştir: *"Kötülüğü en iyi ile sav.."*[1780]

İkinci kısım, kişinin zenginliğiyle mütenasib şekilde giyinmesiyle ilgili... Zengin kişi eski, pejmürde kıyafet taşımamalıdır. Bir rivayette: "Allah sana nimet vermişse, Allah'ın nimetinin ve ikramının eseri, üzerinde görülmelidir buyrulmuştur.

Böylece Resûlullah: "Allah'ın sana çeşitli nimetleriyle lütuflarda bulunduğu ve dolayısıyla zengin olduğunun bilinmesi için yeni elbise giy" buyurmuş olmaktadır.

Beğavî der ki: "Bu hadis, imkân olduğu takdirde, mübalâğaya kaçmadan yeni ve temiz elbiselerle güzel giyinmenin meşru olduğunu takrir etmektedir." Âlimler, bazı hadislerin de tasrihatına dayanarak, elbise ile tefâhuru, dikkatleri çekecek kadar elbiseye itina göstermeyi mekruh addederler. Bunun Acemlere mahsus bir âdet olduğunu belirtirler. Ancak Aliyyu'l-Kârî, bu meselede Arapların Acemleri geçtiğini belirtir. Beyhakî'nin Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan kaydettiği bir rivayette Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- elbisede iki şöhreti (dikkat çekiciyi) yasaklamıştır: Çok ince olması çok kalın olması, çok yumuşak çok sert olması, çok uzun çok kısa olması, ikisi ortası olmaktır, mutavassıt olmaktır."[1781]

15- Oturulan Yerin Geniş Olmasının Teşvik Edilmesi

Ebû Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i: "Meclislerin en hayırlısı en geniş olanıdır." buyururken işittim.[1782]

1779 Tirmizî, Birr: 63, 2007
1780 Mü' minûn 96
1781 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/300.
1782 Ebû Dâvûd, 4822 Elbani sahihtir demştir.

Açıklama:

Meclislerde ortaya çıkan problemlerin birçoğu, oturulan yerin geniş ve rahat olmayışından kaynaklanır. Hem oturanların rahat edebilmesi, hem de istenmeyen durumların ortaya çıkmaması için rahat ve geniş alanların tercih edilmesi sünnette tavsiye edilmiştir. Böyle geniş oturma yerlerinde insanların birbirine kızması, birbirinin gönlünü kırması, kin ve nefretin ortaya çıkması âzami derecede önlenmiş olur. Bu sebeple İslâm toplumlarında ihtiyacı karşılayacak büyüklükte ve kısa mesafelerle cami ve mescidlerin yapılmış olması, özellikle birçok caminin geniş avlular içinde inşa edilmesi, cemaatin rahat ve huzurunu temin etme gayesine yöneliktir. Ayrıca, davetler ve ziyafetler için insanların hizmetine sunulmuş olan geniş yerler, zenginlerin evlerinin bitişiğinde veya yakınında inşa ettikleri odalar, fakirlere ve misafirlere bir ikram yeri olmasının yanında toplumun çeşitli sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mekânlardır. Resûl-i Ekrem Efendimiz'in müslümanlara geniş evi tercih etmeleri yönündeki tavsiyeleri de, hem daha iyi geçinme, hem de misafirlerini rahatça ağırlama açısından önem taşımaktadır.[1783]

16- Kadın Tabiatlı Kimseleri Eve Almamak

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımlarının yanına kadın tabiatlı bir adam giriyordu. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımları, onu, ihtiyaç sahibi olmayan kimselerden sayıyorlardı. Derken bir gün Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, o kimse kadınlarından birisinin yanında iken içeri girdi. Bu kimse:

- 'O kadın, karşıladığı zaman (semizliğinden dolayı) dört (et büklümüyle) karşılar, geriye döndüğü zaman ise sekiz (et büklümüyle) döner' diyerek bir kadını tavsif ediyordu. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-:

- 'Dikkat edin ki! Bu kimse, orada burada ne olduğunu tanır halde görüyorum. Bu kimse, bir daha siz kadınların yanına sakın girmesin!' buyurdu.

Bunun üzerine kadınlar, onu (yanlarına girmekten) men ettiler."[1784]

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, (kadın tabiatlı) bu kimseyi (Medine'den) sürgün etti. Bundan sonra o kimse, çöllerde yaşar oldu. Her Cuma günü (Medine'ye gelip insanlardan) yiyecek dilenirdi."[1785]

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet edilmiştir: (Resûlullah'a:) 'Ey Allah'ın Resûlü! (Eğer sen onu Medine'den sürgün edersen) o zaman o açlıktan ölür' de-

1783 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.
1784 Müslim, Selam 33 (2181); Ebu Dâvud, Libas 32 (4107); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/152)
1785 (Ebu Dâvud, Libas 32 (4109)

nildi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona her hafta Medine'ye iki defa girip (insanlardan) bir şeyler istemesine, sonra (Medine'den geri) çıkmasına izin verdi."[1786]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen "Muhannes"; ahlak, hareket ve sözünde kadınlara benzeyen kimsedir. Bazen yaratılıştan kadına benzer. Dolayısıyla da tıpkı kadınlar gibi konuşur.

O kişinin kadına benzemesi, kendi arzusuyla değildi. Bu kişi, bir tür hünsa kimse gibidir. Hünsa: Hem erkeklik ve hem de kadınlık organı olan kimsedir. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in o kişiyi ilk gördüğünde bir şey dememesi bundan dolayı olabilir.

Bazen de doğuştan benzemediği halde kendi arzusuyla kadınlara benzemeye çalışanlar vardır. Bunlara da, "muhannes" denilir. İşte sahih hadislerde lanet edildiği bildirilen muhannesler bunlardır.[1787]

17- Şerrinden Emin Olmak İçin Misafirine Tebessüm Etmek

• Âişe'den rivâyete göre; "Bir adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzuruna girmek üzere izin istemişti. Allah Rasulü onu görünce: Bu, aşiretin ne kötü kardeşidir, aşiretin ne kötü oğludur, buyurdu. Adam gelip oturunca, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona güler yüz gösterdi ve ona yumuşak sözler söyleyip rahatlattı.

Adam ayrılıp gidince Âişe ona: Ey Allah'ın Rasulü, sen o adamı görünce onun için şunları şunları söyledin. Daha sonra ise onu güler yüzle karşıladın ve yumuşak sözler söyledin, dedi.

Buna karşılık Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: Ey Âişe, sen benim ne zamandan beri çirkin davrandığımı biliyorsun? Şüphesiz kıyamet gününde, Allah nezdinde konumu insanlar arasında en kötü olan kişi, başkalarının, şerrinden korunmak için kendisini terk ettiği kimsedir, buyurdu."[1788]

1786 (Ebu Dâvud, Libas 32 (4110)
1787 Emir ve yasak hadisleri. şerhi. Polen Yyaınları
1788 Buhârî. 6032

48. BÖLÜM
MİSAFİR VE EV SAHİBİNİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Musafahanın Caiz Oluşu

• Ebu'l-Hattab Katâde -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Enes'e -radıyallâhu anh- "Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- ashabı arasında musafaha var mıydı?" diye sordum. Enes -radıyallâhu anh- "Evet vardı" dedi.[1789]

• Enes'ten -radıyallâhu anh- söyle dediği rivayet olunmuştur:

Yemenliler gelince Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: Size Yemenliler geldiler; ilk defa musahafa edenler onlardır, dedi.[1790]

2- Musafaha Edilmesi Günahları Döker

• Bera'dan -radıyallâhu anh- şöyle dediği rivayet olunmuştur: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Herhangi iki müslüman karşılaşırlar da musafaha ederlerse, ayrılmadan önce günahları affedilir!'.[1791]

Açıklama:

Hadise göre iki müslümanın karşılaşıp anında musafaha yapması küçük günahlarına kefarettir."Salih ameller Allah hakkı olan küçük günahların affına sebeptir. Bu emirden yabancı kadınla tokalaşmak istisna kılınmıştır.

• Ebu Dâvud ve Ahmed'in rivayetine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "İki müslüman karşılaşıp musafaha ederlerse Allah (c.c) onların duasına icabet eder. Onlar ayrılır ayrılmaz mağfiret eder.[1792]

3- Musafahada Öpmenin ve Eğilmenin Caiz Olmaması

• Enes'ten -radıyallâhu anh- şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Birisi gelerek; 'Ya Resûlallah, bizden birisi kardeşiyle veya dostuyla karşılaşırsa, ona eğilebilir mi?' diye sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Hayır' buyurdu. Adam;

1789 Buhârî: 6263.
1790 Edeb-ül Müfred 967 nolu hadis. Elbani sahih demiştir.
1791 Ebu Davud: 5213 Elbani zayıf demiştir. .
1792 Edebü-l Müfred. Şerh.

Ona sarılıp öpebilir mi?' diye sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Hayır' buyurdu. Adam;

'Elini alarak musafaha yapabilir mi?' diye sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Evet' buyurdular.[1793]

Açıklama:

Hadis-i şerife göre karşılaşma anında eğilmek yasaktır. Eğilmek haram kılınmış bidatlerdendir. Sarılarak öpmek mekruhtur. Ancak yalnız sarılmak caizdir. Kadınlar ve tüyü bitmemiş gençlerle sarılmak bundan müstesnadır.

Yaratılmış varlığa tazim maksadıyla secde etmek haramdır. Velev ki secdesiyle Allah'a tazimi kastetsin. Allah (c.c) Yusuf'un (a.s) kardeşleri hakkında şöyle buyurmuştur: *"Hepsi onun Önünde (Allah'a secde edip) eğildiler."*[1794] Bu ayetteki secde amacıyla eğilmenin, o zamanki dinde meşru olması muhtemeldir.[1795]

4- Salih İnsanların Elinin Öpülmesinin Caiz Olması

• İbn Ömer' den -radıyallâhu anh- rivayet edilen bir hadisde şöyle demiştir. "Nebi" nin -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına yaklaşarak elini öptük". [1796]

5- Seferden Dönene Sarılarak Öpmenin Caiz Olması

• Âişe'nin -radıyallâhu anh- şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Zeyd b. Harise Medine'ye gelmişti. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- evimdeydi. Zeyd gelerek kapıyı çaldı. Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- elbisesini çekerek ona doğru kalktı. Onu kucaklayarak öptü." [1797]

Açıklama:

Hadise göre; seferden dönen kimseye sarılarak öpmek caizdir. Ancak kadın veya tüyü çıkmayan gençler gibi, fitneden korkuluyorsa caiz değildir. Bu hususdaki nehiy, tahrimî değil, bilakis mekruhtur. Seferden geldiğini anladığı kimseyi mü'minin karşılamaya acele etmesi hadisten anlaşılmaktadır. [1798]

6- Mecliste Okunacak Dua

• "İbn Ömer'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre, Resûlullâh Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir sohbette meclisinden kalkıncaya kadar "Ey Rabbim! Bana mağfiret eyle ve tövbemi kabul buyur. Sen şüphesiz tövbeyi kabul edip mağfiret edensin." duasını yüz defa tekrarlardı.[1799]

1793 Tirmizî, 2728, Elbani hasendir demiştir.
1794 Yusuf, 100 Müfred. 890 n
1795 Tirmizi: 2728 Elbani hasen demiştir.
1796 Ebu Davud 5223 rivayet etmiştir. Elbani zayıf demiştir.
1797 Tirmizî: 2732 Elbani zayıf demiştir.
1798 Edebü-l Müfred
1799 Tirmizi ve diğerleri; bkz. Sahlh-l Tirmizl, (3/153), Sahih-i İbn-i Mace, (2/321). Lafızlar Tirmizi. Elbani sahih demıstir.

7- Müslüman Kardeşlere Güler Yüzle Bakılması

• Ebû Zer -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Din kardeşini güler yüzle karşılamaktan ibaret bile olsa, hiçbir iyiliği küçümseme."[1800]

Açıklama:

Güzel dinimiz, insanları birbiriyle kaynaştıracak her harekete değer vermiş, bunların insana sevap kazandıracağını belirtmiştir. Yukarıdaki hadislerde görüldüğü gibi küçücük bir ikram, tatlı bir söz, hatta bir gülümseme bile iyilik sayılmıştır. Zira İslâmiyet'in gayesi, insanlara tek bir Allah'ın kulu olduklarını, aynı ana babadan üreyip çoğaldıklarını hatırlatmak, bu sebeple de birbirlerine yakınlaşmalarını sağlamaktır.

Hedef böylesine yüce olunca, insanı o hedefe yaklaştıran her hareket önemli ve değerlidir. Bu sebeple Peygamber Efendimiz tebessümdeki sihire dikkatimizi çekmiştir. Aslında bu sihirin gücünü herkes bilir. Soğuk bir tavırla birbirine bakan kimselerden birinin dudağının ucunda beliren hafif bir tebessümün, aradaki mesafeleri bir anda yok ederek onları birbirine nasıl yaklaştırdığını bilmeyen ve yaşamayan yoktur. Ne yazık ki çoğumuz, Cenâb-ı Hakk'ın esirgemeden hepimize verdiği bu serveti kullanmakta cimri davranır, aramıza buzdan duvarlar öreriz. Kâinatın Efendisi bu hadisiyle, hepimizi bu değerli sermayeyi kullanmaya davet etmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hiçbir iyilik basit görülmemeli, elden gelen her güzel iş yapılmalıdır.

2. Müslümanlar birbirini sevmeli, birbiriyle kaynaşmalıdır.

3. Sevgi dolu bir gönlün habercisi olan tebessüm, insanlardan esirgenmemelidir.[1801]

İmam Nevevi şöyle der:

Hadise göre, "Hor görme" sözü Ebu Zerr'e -radıyallâhu anh- olduğu gibi tüm ümmete de şamildir. Resûlullahın -sallallâhu aleyhi vesellem- şu sözü buna:"Ümmetimden birisine olan hükmüm, ümmete olan hükmümdür."

Hadiste, özellikle seferden dönüşteki karşılaşma anında, güler yüz göstermeye teşvik vardır.

Hadise göre; çocukları şefkatle öpmek müstehabtır. Bu kalpte doğan bir acımadır. Allah'ın (cc) kullarına acıması, onların aralarındaki merhametlerine bağlıdır.

1800 Müslim, Birr 144. Ayrıca bk. Tirmizî, Et`ime 30, Birr 45
1801 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları

Merhametin yokluğu, kalbin katılığına ve insanlara acıma duygusunun kaybolmasına delildir.[1802]

8- Özrü Olmaksızın Güzel Kokuyu Reddetmenin Mekruh Olduğu

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Güzel bir koku ikram edilen kimse onu reddetmesin; çünkü onun taşınması kolay, kokusu güzeldir."[1803]

9- Mecliste Oturan Bir Kimsenin Kaldırılıp Onun Yerine Oturulmasının Caiz Olmaması

• İbni Ömer -radıyallâhu anhumâ-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz bir kimseyi oturduğu yerden kaldırıp sonra onun yerine kendisi oturmasın. Fakat açılarak halkayı genişletiniz."[1804]

İbni Ömer, bir kimse kendisi için oturduğu yerden kalktığında onun yerine oturmazdı.

10- Oturulan Yere Tekrar Dönüldüğünde Aynı Yere Oturmanın Hak Oluşu

•Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz oturduğu yerden kalkar, sonra tekrar dönüp gelirse oraya oturmaya herkesten fazla hak sahibidir.[1805]

11- Mecliste Faydasız Konuşmalar Olursa Meclisten Ayrılmadan Önce Okunacak Dua

•Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kim bir mecliste oturur ve orada bir sürü faydasız ve mânasız sözlerle vakit öldürür de, o meclisten kalkmadan önce, Subhâneke Allahumme ve bihamdike eşhedü en lâ ilâhe illâ ente estağfiruke ve etûbu ileyke: Allah'ım! Seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih ve hamdinle tesbih ederim. Senden başka bir ilâh olmadığını kesinlikle belirtirim. Senden bağışlanmamı diler ve sana tövbe ederim, derse, o mecliste yapmış olduğu hataları bağışlanır."[1806]

1802 Nevevi. riyaz
1803 Müslim, 2253.
1804 Buhârî, Cum'a 20, İsti'zân 31; Müslim, Selâm 28-29. Ayrıca bk. Tirmizî, Edeb 9
1805 Müslim 2179
1806 Tirmizî, 3433 Elbani sahihlemiştir.

12- Mecliste İşlenen Kusur ve Hatalardan Bağışlanmak İçin Yapılan Dua

• Ebû Berze -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- meclisten kalkmak istediğinde, son söz olarak şöyle dua ederlerdi:

"Subhâneke Allahumme ve bihamdike eşhedü en lâ ilâhe illâ ente estağfiruke ve etûbu ileyke": " Allah'ım! Seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih ve hamdinle tesbih ederim. Senden başka bir ilâh olmadığını kesinlikle belirtirim. Senden bağışlanmamı diler ve sana tövbe ederim." Bunun üzerine bir adam:

– Ey Allah'ın Resûlü! Şüphesiz ki sen, daha önce söylemediğin bir söz söylüyorsun! Dedi. Resul-i Ekrem:

"Bu söylediğim sözler, mecliste işlenen hata ve kusurlara kefarettir" buyurdu.[1807]

Açıklama:

İnsanoğlu yaratılışı icabı başkalarıyla bir arada yaşamaya, bazı ihtiyaçlarını diğer insanlar vasıtasıyla yerine getirmeye mecburdur. Herkes, her ihtiyacını kendi üretemez. Üretilen ürünler, bütün insanların ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Bütün bunları bir nizam ve intizam içinde yapabilmek için, aralarında bir işbirliği sağlamaya, birbirleriyle konuşup anlaşmaya ihtiyaçları vardır. Ayrıca sevinçlerini ve kederlerini paylaşma gibi bir görevleri de bulunmaktadır. Aralarında çıkan problemleri meclislerde, toplantı mekânlarında konuşarak hallederler. Bütün bunları yaparken birtakım kaide ve kurallar, edep ve terbiye prensipleri geliştirmişlerdir. Bir dine bağlı olsun veya olmasın bütün insanlar bu ihtiyaçlarını aynı şekilde gidermek zorundadırlar.

Dinin ortaya koyduğu inanç, ahlâk ve hukuk prensipleri bizlere bu yönde de yol gösterir. Çünkü ilâhî dinler, insan hayatının her alanını düzenleyici temel kurallar ortaya koyar. Özellikle İslâm dini, insanlığa gönderilen son ilâhî din olduğu için bütün dinlerden farklı olarak, kıyamete kadar geçerli olacak prensipler vaz etmiştir. Meclislerin ve bu meclislerde oturanların adabını düzenleyen kurallar da bu cümleden sayılır. Onun için konunun üzerinde ayrıntılarına kadar durulduğunu görmekteyiz.

Bütün iyi niyetli gayretlere ve uyulması istenilen kaidelere rağmen, insanların bulunduğu yerde birtakım günahların, hata ve kusurların olabileceği ihtimalden uzak tutulamaz. İşte bu sebeple hayatın her alanını kapsayan dua, Allah'tan af ve mağfiret dileme ve tövbe kapısına yönelme, meclislerimizde de başvurmamız gereken son tedbir olarak karşımıza çıkar. Resûl-i Ekrem Efendimiz, bu iki

1807 Ebû Dâvûd, Edeb 27

rivayette bizlere bir meclisten ve toplantı mahallinden kalkarken okuyacağımız duayı öğretmişlerdir. Esasen her müslümana, tercümelerini verdiğimiz bu duanın aslını öğrenerek katıldıkları toplantıların sonunda okumaları tavsiye olunur. Tercümenin asıl metni tam yansıtamadığı ve kapsayamadığı alanların en başında duaların geldiğini aklımızdan çıkarmamalıyız.

Hadislerden Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar, bir araya geldikleri meclislerde ve toplantılarda ellerinden geldiği ve güçleri yettiği nisbette lüzumsuz, faydasız ve anlamsız sözlerden sakınmalıdır.

2. Bir meclisten ve toplantı mahallinden kalkmadan önce son sözlerimiz Allah'a dua etmek olmalıdır.

3. Duanın en makbulü me'sûr olanlar, yani Peygamber Efendimiz'in öğrettikleridir.

4. Meclisten kalkmadan önce okunan me'sûr dualar, o mecliste işlenen küçük günahlara, hata ve kusurlara kefarettir.[1808]

• İbni Ömer -radıyallâhu anhumâ- şöyle dedi:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şu duaları yapmadan önce bir meclisten kalktığı pek az olurdu:

"Allah'ım! Bize, günahla aramıza engel olacak kadar korkundan hisse ver. Bizi, cennetine ulaştıracak kadar tâatini nasib eyle. Dünya musibetlerini hafifletecek güçlü iman ver. Allah'ım! Bizi yaşattığın müddetçe kulaklarımız, gözlerimiz ve kuvvetimizden faydalandır; ölümümüze kadar da onları devamlı kıl. Bize zulmedenlerden öcümüzü sen al. Bize düşmanlık edenlere karşı bize yardım et. Bizi dinimizde musibete uğratma. Dünyayı en büyük düşüncemiz ve gayemiz, ilmimizin sonu kılma. Bize acımayanları üzerimize musallat etme." [1809]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz'in bir meclisten, bir topluluktan kalkmadan önce yaptığı dualardan bir başkasını da Abdullah İbni Ömer'in bu rivayetiyle öğrenmiş olmaktayız. Bu duada öne çıkarılan niyaz ve temennilerin mahiyetlerine kısaca işaret etmek, muhtevayı kavramamıza ve daha şuurlu bir şekilde bunları önemsememize vesile teşkil edebilir.

Allah korkusu, O'na karşı saygıyı ve sevgiyi de içine alan bir özellik taşır. Hadiste geçen "haşyet"i dilimizde korku olarak ifade etmekteyiz. Arap dilinde yaygın olarak kullanılan ve Türkçe'ye yine korku diye tercüme ettiğimiz "havf", "haybet" ve "rehbet" gibi kelimeler de vardır ki, bunların her birinin muhteva-

[1808] Riyaz . erkam
[1809] Tirmizî, Daavât 80

ları farklılık arzeder. Hadiste anılan haşyet, kendisinden korkulan zâtın ne kadar yüce ve ulu bir varlık olduğu şuuruyla, bilinçli bir şekilde Allah'tan korkmanın adıdır. Bu sebeple Kur'an'da: *"Kulları içinden ancak âlimler, Allah'tan gereğince korkarlar"*[1810] anlamındaki âyette "haşyet" kelimesi kullanılmak suretiyle, gerçek âlimlerin hissettiği Allah korkusunun başka insanların hissettiğinden daha derin olduğuna işaret edilir.

Peygamber Efendimiz de: "Sizin Allah'ı en iyi bileniniz ve O'ndan en çok korkanınız benim" [1811] buyururken "haşyet" kelimesini kullanmışlardır. Bu, ondaki Allah korkusunun ne derece üstün nitelikli ve şuurlu bir korku olduğunu gösterir. İşte bu açıklamalardan sonra, Peygamberimiz'in bu dualarında haşyetin kullanılmış olmasının ayrıca bir ehemmiyet arz ettiğini söyleyebiliriz. İnsanın sahip olduğu en küçük haşyet duygusu, onun Allah'a karşı bilerek isyan etmesine ve günah işlemesine engel teşkil eder.

İbadet ve tâat, cennete girmenin vesilesi olmakla beraber yegâne yolu değildir. Allah'a itaat ve onun gereği olan ibadet, kula Allah'ın rızasını kazandırır. Allah'ın rızâsını kazanan kul, cennete girmeye hak kazanır. Çünkü Allah'ın rızâsı her şeyin üstündedir. İbadetlerimizin ve tâatlarımızın gayesi de iyi bir kul olmak ve bu sayede Allah'ın rızâsını kazanıp, onun af ve mağfiretine, lutuf ve bağışına lâyık olmaktır. Bu sebeple bize tâatını nasip etmesi için Allah'a dua ederiz.

"Yakîn" kalbteki iman duygusunun güçlü ve kuvvetli olmasıdır. Böyle bir imana sahip olanlar Allah'ın kazasına rıza gösterir ve Cenâb-ı Hakk'ın yazmadığı hiçbir musibetin kendilerine isabet etmeyeceğine inanırlar. Bu sayede dünyada başlarına gelen her şeyi âhiret azabına kıyasla küçük görürler ve Allah da kendilerine kolaylık ihsan eder.

İşitme, görme ve sair duyular insan için Allah'ın en büyük nimetidir. İnsan bu nimetlerle Allah'ın gücünü ve kudretini bilir ve anlar, tevhîd akidesine sahip olur, tâat ve ibadetini de bunlarla birlikte Allah'ın kendisine verdiği güç ve kudret sayesinde yerine getirir. Kalbi hakikat nurundan gafil, kulakları ve gözleri gerçeğe kapalı olanlar Kur'an'da kınanır ve küfür ehli olarak anılırlar.

> *"Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinde de perde vardır. Onlar için büyük bir azâb vardır"* [1812]

Zulüm ve her çeşit haksızlık dinimizde haram kılınmıştır. Fakat insanlık tarihi boyunca zulmü tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmamıştır. Zulmün en büyüğü küfür ve şirktir. Yine tarih boyunca en çok zulme uğrayanlar inananlar olmuştur. Adalet ve merhamet duygusuna sahip olmayan zâlimler her zaman mazlumları ezmişler, onlara haksızlığın her çeşidini revâ görmüşlerdir. Bilinen bir

1810 Fâtır sûresi 35, 28
1811 Buhârî, İ'tisâm 5; Müslim, Fezâil 127
1812 Bakara suresi 2, 7

gerçektir ki, Cenâb-ı Hak her zaman mazlumların yardımcısı olmuş ve onların intikamını zalimlerden almıştır. Bu sebeple hiçbir zulüm ebedî olmamıştır. İnananlar, zâlimlere karşı her zaman Allah'tan yardım niyaz etmişlerdir. Onlar bir zulmü önlemek için kendileri de bir başka zulme düşmekten korkmuşlar ve bu korkuları onları kuvvetli bir imanla Âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ'ya ilticâya yöneltmiştir. Bu yöneliş, kendilerine zulüm ve düşmanlık edenlere karşı Allah'ın yardımının onlara ulaşmasını sağlamış, tarih zâlimlerin hem bu dünyada perişanlığına çok kere şahitlik etmiş hem ebedî âlemde kötü akibete uğrayacakları tehdîdi Allah'ın Kitab'ında defalarca beyan edilmiştir.

Duada dikkat çeken bir başka nokta "dinde musîbete uğramak" tan Allah'a sığınmaktır. Dinde musibet, itikat ve inanç bozukluğuna düşmek, ibadet ve tâatte noksanlık, haramlara dalmak ve benzeri kötülüklerdir. Bunların her biri bir musibettir ve Allah'ın öfkesine, neticede dünya ve âhirette cezayı hak etmeye sebep olur. İnsan bunlara düşmemek için bir taraftan elinden gelen gayreti gösterirken, diğer taraftan daima Allah'a dua edip yardımını temenni etmesi gerekir.

Nefsini iyi terbiye etmeyen kimsenin en büyük zaaflarından biri de, mala mülke, mevki ve makama olan aşırı düşkünlüğüdür. Bu da uğranılabilecek musîbetlerden biridir. Mal mülk, iş güç ve çalışıp çabalama olmadan insan hayatının devam etmeyeceği bir gerçektir. Burada hoş görülmeyen ve yasaklanan, bunları hayatın gayesi ve hedefi zannetmektir. Bu ise, müslümana yakışmayan bir tavırdır. Çünkü insan bu zaafları yegâne gaye olarak görürse, bunlara ulaşmak için her türlü yola başvurur.

Nitekim günümüz dünyasında işlenen akıl almaz derecedeki kötülüklerin, savaşların, ölümlerin, mücadelelerin çoğunun sebebi bu aşırı dünya tutkusudur. İslâm bunu hiçbir zaman hoş görmez ve insanlığı bu tür yersiz tutkulardan kurtarmak için çok önemli evrensel prensipler vazeder. İşte müslümanlar da dünyaya dalıp gitmemeli ve düşüncelerini, bilgilerini, yönelişlerini sadece nasıl dünyalık elde edecekleri istikametinde değil, bunun aksine hem bu dünyada hem de öbür dünyada daha mutlu bir hayata nasıl ulaşılabileceği yönünde çaba sarfetmelidir. Bütün yeryüzünü, her inançtan insan hatta diğer canlıları huzur ve sükûna kavuşturmak için İslâm'ın ortaya koyduğu prensipler çerçevesinde bir dünya kurmanın azim ve gayreti içinde olmalıdır. İşte İslâm'ın bu düsturlarına riâyet etmeyen, insanlara acımayan, şefkat ve merhamet duygusuna sahip olmayanları başımıza musallat etmemesi için, Cenâb-ı Hak daima kendisine dua etmemizi bizden istemektedir.

Bu kısa açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, bir meclis ve topluluktan kalkmadan önce yapılan bu duanın mahiyet ve muhtevası oldukça önemlidir. Onun için bizler müslümanlar olarak, Efendimiz'in bize öğrettiği dualara gereken değeri vermeli ve onları hayatın bir parçası haline getirmeye gayret etmeliyiz. Duanın mü'minin silahı olduğu gerçeğini daima aklımızda tutmalıyız.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Meclislerden ve toplantı mekânlarından ayrılmadan önce dua etmek müstehaptır. Bu duaların Peygamber Efendimiz'in öğrettiği dualar olması daha faziletlidir.

2. Duada dünya ve âhiret saadeti istenmeli, Allah korkusu, cennete girmeye vesile olacak ibadet ve taat, dünyada karşılaşılan zorlukları kolaylaştıracak güçlü iman temenni edilmelidir.

3. İnsan hayatta olduğu müddetçe, Allah'ı tanıyıp bilmesine, tevhid akidesine sahip olmasına, ibadet ve taatını eksiksiz yapabilmesine vesile olan duyu organlarının sıhhati için de Allah'a dua etmelidir.

4. Müslümanlar, zâlimlere, kâfirlere ve kendilerine düşmanlık besleyenlere karşı Allah'tan yardım talep etmelidir.

5. Dinde musibete uğramak, musibetlerin en büyüğüdür. Çünkü bunda itikadın bozukluğu, amelin noksanlığı ve haramlara dalmak söz konusudur. Bunlardan Allah'a sığınmak gerekir.

6. Dünyaya ve dünyalıklara aşırı derecede düşkünlük ve bunları hayatın gayesi haline getirmek dinimizde caiz görülmemiştir. İlmimizi ve yönelişimizi sadece dünyalık işlere hasretmek doğru değildir.

7. Zalimlerin, şefkat ve merhamet hissinden yoksun olanların başımıza musallat olmaması, idare ve yönetimimizin onların eline geçmemesi için Allah'a yalvarmalıyız.[1813]

13- Bir Toplulukta Allah'ı Zikretmeden Kalkmanın Pişmanlıkla Sonuçlanacağı

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Herhangi bir topluluk oturdukları meclisten Allah'ı zikretmeden kalkarlarsa, merkep leşi yanından kalkmış gibi olurlar. O meclis de onlar için bir pişmanlık olur."[1814]

14- Oturulan Mecliste Allah'ın Anılmaması ve Peygamberimiz'e Salât Getirilmemesinin O Meclis İçin Pişmanlık Olması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bir cemaat oturduğu mecliste Allah'ı anmaz ve peygamberlerine salât ve selâm getirmezlerse, bu meclis onlar için bir nedamet olur. Allah dilerse onlara azâb eder, dilerse mağfiret eder."[1815]

1813 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.
1814 Ebû Dâvûd, Edeb 25
1815 Tirmizî, Daavât 8

15- Oturulan Meclisde Allah'ın Anılmaması Allah'a Karşı Eksik Bir İş Yapılmış Gibi Olması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bir kimse bir meclisde oturur da orada Allah Tealâ'nın ismini anmazsa, Allah'a karşı eksik bir iş yapmış, bir günah işlemiş olur. Bir kimse yatağa yatar da orada Allah Teâlâ'yı zikretmezse, yine eksik bir iş yapmış, bir günah işlemiş olur." [1816]

Açıklama:

Ebû Hureyre tarikiyle bize ulaşmış olan yukarıdaki her üç rivayet bazı küçük farklarla birbirinin aynıdır. Hepsinde müşterek olan nokta, bir mecliste, bir toplantı yerinde Allah'ın adı anılmaz ve Allah zikredilmezse, o meclisin bir pişmanlık, bir sevaptan mahrumiyet ve bir noksanlık meclisi olacağıdır. Müslümanlar bulundukları meclis ve topluluklarda Allah'ın adını anıp zikrettikleri gibi Peygamber Efendimiz'e salât ve selâm getirmeyi de ihmal etmezler. Çünkü onların âdeti Allah ile Resûlü'nü birlikte anmak, Allah'ı yüceltirken Resûlü'ne de salât ve selâm getirmektir. Yani kelime-i tevhîd ve kelime-i şahadetin gereğini yapmaktır.

Birinci hadis, müslümanların bir araya geldiklerinde, bir mecliste bulunduklarında ve bir topluluk oluşturduklarında, buralarda Allah'ı muhakkak surette anacaklarını ve bunu ihmal etmenin söz konusu olamayacağını ifade etmeyi hedefler. Aksi takdirde böyle bir yere gelinip, Allah rızası için hiçbir şey konuşulmadan, Allah adı anılmadan, O'nun ismi yüceltilmeden kalkılırsa, o meclisten kalkanlar sanki merkep leşinin başından dağılan yırtıcı, vahşi ve pis tabiatlı hayvanlar gibi telâkki olunurlar. Çünkü içinde Allah'ın isminin anılmadığı ve zikrinin geçmediği bir meclis, iftira, gıybet, insanın dinine ve dünyasına faydası olmayan dedikodu ile geçmiş demektir. Bunlar ise o meclisi en hafif ifadesiyle bereketsiz ve sevapsız kılar; âdeta insanların etlerinin yenildiği bir mekân haline getirir. İnsanın hizmetinde bulunan hayvanlar içinde, öldüğünde en çok tiksinti vereni merkep olduğu için, Resûl-i Ekrem Efendimiz bu çirkin meclisin kötü ve iğrenç durumunu ifade etmek üzere bu misali vermiştir.

Meclislerde Allah'ın adının anılması, O'nun rızasına uygun konuşmaların yapılması ve güzel davranışların sergilenmesi umumî bir hüküm olmakla beraber, özellikle Resul-i Ekrem Efendimiz'e salât ve selâm getirilmesi de istenilmektedir. Yani müslümanların meclislerinde Peygamberimiz'in de adı geçmeli ve adı geçince kendisine salât ve selâm getirilmelidir. Bu, müslümanlar üzerine gerekli olan bir vecibedir. Getirilecek salât ü selâm kısa veya uzun olabilir; ama her halde yerine getirilmesi gerekli bir vazifedir.[1817]

1816 Ebû Dâvûd, 4858. Elbani hasen sahih demiştir.

1817 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları

16- Misafirlikte İmamlık Hakkı Ev Sahibine Aittir

• "Bir adam bir başkasının evinde ve onun idaresi altındaki bir yerde imamlık yapıp namaz kıldırmasın. Onun tekrimesine, o izin vermedikçe oturmasın."[1818]

Açıklama:

Hadisin aslında yer alan "tekrime" kelimesi, ev sahibinin kendi evinde minder, divan, koltuk gibi kendisi için ayırıp, hazırladığı yere denir."

Ev sahibinin veya iş sahibinin kendisine has olsun diye ayırdığı bir yeri, bir masası, bir çalışma veya oturma odası olabilir. Misafirleriyle bir arada olunduğunda kendisine rahat hareket edebileceği, misafirlerine hizmet etmeye uygun bir yer seçmiş de olabilir. Onun ziyaretine gelen insanlar, bütün bunları göz önünde tutarak, idareyi ona bırakmalıdırlar.

Ev sahibi arzu ediyorsa, uygun görüyor veya size duyduğu yakınlık veya hürmet sebebiyle size ikramda bulunmak istiyorsa sizi kendi yerine de oturtabilir.

Ev sahibi, bu yeri kendisi için ne gayeyle hazırlamış olursa olsun, gelen misafir onun izni olmadıkça, bu yere oturmamalıdır. Uygun olan budur. Ev sahibi bu yerin niçin ayrıldığını, başkalarının oraya oturmasının neden uygun olmayacağını açıklamak zorunda da değildir.

Her insan evinde söz sahibi olma hakkına sahiptir. Her misafir de gittiği evde hem yakınlık ve ikram görmeli, hem de vardığı yere huzur ve bereket getiren insan olmalıdır.[1819]

17- Dinlenilmesini İstemedikleri Halde Dinlemeye Çalışmak

•el-A'rec'den, dedi ki: "Ebu Hureyre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den şöyle buyurduğunu nakletmektedir: Zandan çokça sakınınız. Çünkü zan sözün en yalanıdır. İnsanların gizliliklerini araştırmayın, başkalarının gizli konuşmalarını dinlemeye kalkışmayın. Birbirinize buğzetmeyin ve kardeşler olun."[1820]

Açıklama:

Bir insan, kendisinden sakınılıp kaçınılarak gizlice konuşmakta olan birkaç kişinin konuşmalarını dinlemek maksadiyle kulak verir veya bazı kaçamak imkânlardan faydalanarak onları dinlerse, bunun günahı büyük olur ve edebe aykırı düşen çirkin bir davranış sayılır. Hal ve vaziyetlere göre bu insan dinleme günahının şiddeti değişir. Meselâ; evine kapanarak gizli konuşmakta olanları dışardan ve aralıklardan dinlemeye çalışmakla, açıkta gizli konuşanların konuşmalarına kulak verme arasında fark vardır. Şüphe yok ki, birinci suçun cezası ikincisinden çok daha büyüktür ve aşikâre olarak konuşmakta olan iki kişinin

1818 Sahih-i Müslim 673
1819 Ebu Gudde.
1820 Buhârî. 5143

sözlerini duyamayacak kadar uzakta olanın yaklaşarak bunların sözlerini dinlemek istemesinde de bunlardan daha az bir yasaklık vardır. Üste bu yasakların en ağırını işleyenin kulağına eritilmiş kurşun dökülerek azap edilir ve buna hak kazanır. Kıyamette cezası bu kadar ağırdır.[1821]

18- İki Kimse Üçüncüyü Bırakıp Aralarında Fısıldaşmasın

• Abdullah'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"İnsanlar üç kişi oldukları zaman, iki ikisi aralarında gizli konuşup üçüncüyü ayrı bırakmasınlar."[1822]

Açıklama:

Üç arkadaştan ikisinin aralarında gizli konuşmaya başlayarak üçüncüyü dışta bırakmaları, bir ayrılık ve nefret belirtisi olur. Bu hareket üçüncüyü hem üzer, hem de ürkütür. Üçüncü şahsın bilmediği bir dille de aralarında konuşmaları aynıyasak içine girer, üçüncü şahıstan izin ve rıza almadıkça böyle davranışlarda bulunmamalıdır. Kalabalık bir halde, üçten ziyade kimselerin teşkil ettiği gruplar içinde iki kişinin gizlice aralarında konuşmasında mahzur yoktur. Bundan sonra gelecek Hâdis-i Şerifte bu husus belirtilmiş olacaktır.[1823]

19- Dört Kişinin Olduğu Yerde Fısıldaşmanın Caiz Olması

• Abdullah'dan rivayet edildiğine göre, demiştir ki, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Üç kişi olduğunuz zaman, üçüncüyü bırakıp iki kişi aralarında gizli konuşmasın; çünkü böyle hareket onu üzer."[1824]

20- İnsan Bir Topluma Söz Söyleyince Bir Kişiye Teveccüh Etmesin

• Ebû Sabit'in oğlu Hubeyb'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Bir insan konuştuğu zaman bir kimseye teveccüh etmesini ashab sevmezlerdi, umuma teveccühünü isterlerdi."[1825]

Açıklama:

Bir topluma karşı konuşurken bunlar arasından herhangi bir şahsı muhatab edinip, ona dönerek söz söylemek edebe aykırıdır. Diğer İnsanlara kıymet

1821 Edebü-l Müfred. Şerhi.
1822 Edebü-l Müfred 1168 Elbani sahih demiştir.
1823 Edebü-l Müfred. 1169 Elbani sahih demiştir.
1824 Edebü-l Müfred 1169
1825 Edebü-l Müfred 1304 Elbani isnadının hasen olduğunu söylemiştir.

vermemek veya onları hiçe saymak hissini uyandırır. İtimad ve sevgi bağlarını zedeler, nezaket kaidelerine aykırı düşer.[1826]

21- Kendisi İçin Ayağa Kalkılmasından Hoşlanan Kişi...

• Bir defasında Hz. Muaviye -radıyallâhu anh-, İbnu' Zubeyr ve ibn Amir -radıyallâhu anh-' in yanlarına geldi. İbn Amr ayağa kalktı, ibn Zubeyr oturdu. (kalkmadı). Hz. Muaviye, İbn Amire: Otur, zira Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'ın "İnsanların kendisi için ayağa kalkmalarından hoşlanan kimse ateşteki yerini hazırlasın." buyurduğunu işittim dedi.[1827]

22- Odaya Yeni Giren Olduğunda Ayağa Kalkılmasının Yasaklanması

• Ebu Umame'nin anlattığına göre, birgün Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- elinde bir asa olduğu halde yanlarına gelince, ayağa kalkmışlar, ancak Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Yabancıların birbirlerini büyüklemek için ayağa kalkmaları gibi ayağa kalkmayın!" buyurmuştur.[1828]

23- Övülecek Kimseye Yapılacak Dua

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Şayet biriniz bir dostunu illâ da övecek ve methedecekse en iyisi şöyle desin: "Ben filânı iyi biliyorum, fakat onu en iyi bilen Allah'tır. Ben, Allah'ın tezkiyesinin fevkinde hiçbir kimseyi tezkiye etmem". Şayet o (övdüğü) arkadaşını iyice tanıyorsa (o şöyledir... o böyledir...) desin."[1829]

24- Övülen Kimsenin Söyleyeceği Dua

• "Allah'ım! Onların (hakkımda) söylediklerinden dolayı beni müâheze etme, onların bilmedikleri hata ve günahlarımı af eyle ve [beni zannettiklerinden daha hayırlı kıl]."[1830]

25- Çocuğu Olanı Tebrik Etmek İçin Okunacak Dua

• "Sana ihsân edileni Allah sana mübârek kılsın. Allah'a şükredenlerden olasın. (Çocuğun) bulûğa ersin ve onun iyiliğiyle rızıklandırılasın."[1831]

1826 Edebü-l Müfred 1304 Elbani isnadının hasen olduğunu söylemiştir.
1827 Ebu Davud. Edeb, 165, (5229); Tirmizi, Edeb, 13, (2755)
1828 Ebu Davud, Edeb, 165, (5230) Elbani hadisi zayıflamıştır.
1829 Müslim, 3000).
1830 Buhâri, Edebü'l-Müfred (h. 761); el-Elbâni, senedinin sahih olduğunu söyler, bkz. Sahih-i Edebi'l-Müfred (h. 585). Parantez içindeki kısım, Beyhaki'nin bir başka rivayetinin ziyadesidir, bkz. Şuabu'l-İman (4/228).
1831 Müsnedu İbn-i'l câd: 3398

26- Çocuk Sahibinin Çocuk İçin Dua Eden Kişiye Okuyacağı Dua

Tebrik edilen de ona şöyle cevap verir:

"Allah sana da mübârek kılsın ve sana da bereketten versin. Allah sana hayırlı mükâfât versin ve öyle (hayırlı çocuk) ihsan etsin ve sevabını artırsın."[1832]

27- Evlenenlerin Tebrik Edilmesi

Bir müslümanın kardeşini elde ettiği hayırlardan dolayı kutlaması, bereket dilemesi ve sahip olduğu nimetin devamı için dua etmesi İslam şeriatının güzelliklerindendir. Nitekim, Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- evlenenlere, bereket diler, muvaffakiyetlerinin ve birlikteliklerinin devamı için dua ederdi.[1833]

28- Evlenenlere Yapılacak Dua

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) evlenen bir kimseyi tebrik edeceği zaman;

Allah, (evliliğinizi) her ikinize de mübarek kılsın, bereketi ikinizin üzerinize olsun ve sîzi hayırlarda birleştirsin derdi.[1834]

• Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- benimle evlendiğinde, annem beni eve getirdi. Eve girdiğimizde, Ensar'dan bir grup hanım vardı, bana; "hayır ve bereket üzere geldin ve hayırlı kısmete kavuştun" dediler.[1835]

29- Evlenenleri Bu Dualarla Tebrik Etmek Gerekir

• Evlenenlere hediye vermek müstehaptır: Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Zeyneb ile evlendiğinde, Ümmü Süleym ona tastan bir çanak içinde 'hays yemeği [1836] hediye etti.[1837]

1832 Bkz. Nevevi, el-Ezkâr, s. 349, Selim el-Hilâlî, Sahihu'l-Ezkâr 2/713.
1833 Sedlân, Fıkhu'z-Zevâc, 97.
1834 Ebû Dâvûd, 2132; Tirmîzî, 1091; İbn-i Mace, 1905; Hasen rivayettir.
1835 Buhârî, 5156
1836 Hays: Çekirdeksiz hurma, sadeyağ, keş ve undan yapılan bir yemektir.
1837 Müslim, 1428.

49. BÖLÜM

(EVSAHİBİ VE MİSAFİRİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER) SOHBET ESNASINDA SAKINMAMIZI EMREDEN HADİSLER

1- Gıybet Etmek

Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Elbette bundan tiksinirsiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir."[1838]

Açıklama:

Öncelikle ve özellikle müslüman bir toplum meydana getirip onun fertleri arasındaki ilişkileri sağlıklı bir şekilde düzenlemeyi hedefleyen dinimiz, mü'minler arası ilişkilere son derece büyük önem verir. İster hukukî ister ahlâkî alanda olsun getirdiği bütün kısıtlama ve yasaklar müslüman fertlerin ve dolayısıyla İslâm toplumunun huzur ve saadetini sağlamaya yöneliktir.

Kurulmak istenen bu huzur ve güven ortamını bekleyen tehlikelerden biri, toplumu oluşturan fertlerin birbirlerini çekiştirip gıybet etmeleridir. Zira gıybet, kişiler arasındaki güveni ortadan kaldırır. Birbirine güvenmeyen fertlerin meydana getirdiği toplumda da asla huzur ve saadet olmaz. Hucurât suresinin mü'minler arası ilişkileri düzenleyen ayetlerinden biri olan ve "Ey iman edenler!" diye doğrudan müslümanlara hitabeden bu ayette gıybet, ölmüş olan kardeşinin etini yemek diye takdim edilmiştir. Nasıl ki ölmüş bir insan kendisini savunamaz ise, orada olmayan bir kişi de hakkında söylenenleri bilemeyeceği için o anda kendisini savunamaz. Bu sebeple de birini arkasından çekiştirmek, bir ölünün etlerini parçalayıp yemek gibi çok çirkin bir davranış ve bir tür canavarlıktır. İşte bu benzetme, hem dinî olarak hem de aklî olarak gıybetin ne kadar çirkin bir huy olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yakışıksız durumdan mü'minlerin tiksineceği vurgulandıktan sonra, bu sahada çok dikkatli davranılması istenmektedir. Allah Teâlâ'nın tövbeleri çok kabul edici ve çok esirgeyici olduğu hatırlatılmak suretiyle de işlenecek hatalardan temizlenme yolu gösterilmektedir.[1839]

● Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

1838 Hucurât sûresi (49), 12

1839 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları

"Gıybet nedir, bilir misiniz?"

Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler Hz. Peygamber

- "Gıybet, din kardeşini hoşlanmadığı bir şey ile anmandır" buyurdu

- Söylenen ayıp eğer o kardeşimde varsa, ne dersiniz?" diye soruldu

- "Eğer söylediğin şey onda varsa gıybet ettin; yoksa o zaman ona iftira ettin demektir," buyurdu.[1840]

Açıklama

Hadisimiz büyük günahlardan olan gıybet ve iftiranın tarifini yapmaktadır. Bu rivayete göre Peygamber Efendimiz gıybetin ne olduğunu bilip bilmediklerini ashâb-ı kirâma sormuştur. Hadisin Ebû Dâvûd ve Tirmizî'deki rivayetlerinde ise, gıybetin ne olduğu bir sahâbî tarafından Efendimiz'e sorulmuştur. Aslında Resûl-i Ekrem Efendimiz, zaman zaman bazı konuları kendisi soru olarak sahâbîlere yöneltir, böylece onların dikkatlerini çeker, sonra da sorduğu sorunun cevabını yine kendisi verirdi. Bu, onun eğitim ve öğretim usullerinden biridir.

Sahabe-i kiram, Hz. Peygamber'in kendilerine yönelttiği sorulara daima "Allah ve Resûlü daya iyi bilir" diye cevap verirlerdi. Bu onların edebiydi. O konuda bilgileri olsa bile, işin daima bilemedikleri farklı bir yönünün olabileceğini, bu sebeple de cevabı Hz. Peygamber'den öğrenmek istediklerini belirtirlerdi. Burada da aynı usulün uygulandığını görüyoruz.

Bir insanın arkasından konuşmak demek olan gıybeti Peygamber Efendimiz "Din kardeşini hoşlanmadığı bir şey ile anmandır" diye tarif etmektedir. Burada şu inceliğe dikkat etmek gerekmektedir. Efendimiz gıybeti tarif ederken, "Kardeşini hoş olmayan birşeyle anmandır" demiyor, "Duyduğu zaman kardeşinin hoşlanmayacağı bir şey ile onu anmandır" buyuruyor. Bu demektir ki, senin söylediğin kelime veya söz aslında kötü olmayabilir, eğer kardeşin onun kendisi hakkında söylenmesinden hoşlanmıyorsa, sen onu gıybet etmiş, çekiştirmiş olursun. O halde gıybette, söylenen sözün kendisinden çok, hakkında o sözün söylendiği kişinin ondan hoşlanıp hoşlanmaması önem arzetmektedir.

"Din kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmak" genel bir ifadedir. Bir kişinin bedeni, fizik yapısı, dini, dünyası, ahlâkı, malı, çocukları, anası-babası, eşi, hizmetçisi, evi, arabası, yürüyüşü, güler yüzlülüğü, asık suratlılığı, konuşması v.s. gibi onunla ilgili hususların sözlü veya yazılı olarak dile getirilmesi, rumuzla veya kaş-göz, el-kol hareketleriyle anlatılması, kısacası, bir başkasına bir müslümanın herhangi bir noksanını anlatmaya yeten her söz ve hareket bu gıybet tarifi içine girer. Hatta bir kişinin bir eksiğini anlatmak maksadıyla, onun bulunmadığı bir ortamda, sözlü veya fiilî olarak taklidini yapmak da bu tarif içine girer yani gıybettir.

1840 Müslim, Birr 70. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 35; Tirmizî, Birr 23

Sahâbîlerin, "Söylediğimiz şey o kardeşimizde varsa yine de gıybet etmiş olur muyuz?" anlamına gelen soruları, durumun çok daha kesin olarak açıklık kazanmasına vesile olmuştur. Efendimiz, "Eğer söylediğin şey onda varsa gıybet ettin; yoksa o zaman ona iftira ettin demektir" buyurmak suretiyle bir taraftan gıybeti tam olarak zihinlere yerleştirirken bir taraftan da iftira ve bühtan kavramını açıklamış, gıybet ve iftira farkını hiç unutulmayacak bir şekilde ortaya koymuştur.

Kabul etmek gerekir ki gıybet, yani bir insanı arkasından, onun bulunmadığı yerde, kendisinde olan ve fakat duyduğu zaman asla hoşlanmayacağı bir şeyle anmak ve çekiştirmek çok çirkin bir davranıştır. Böyle olmakla beraber ne yazık ki bu kötü huy, insanlar arasında çok da yaygındır. Nevevî, -pek haklı olarak- çok az insanın bu çirkinlikten yakasını kurtarabildiğini kaydetmektedir.

Allah Teâlâ'nın, ölü kardeşinin etini yemekle bir tuttuğu gıybet hastalığından uzak kalabilmek için, öncelikle diline hâkim bir müslüman olmaya çalışmak gerekmektedir.

● Enes -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Mi'raca çıkarıldığımda ben bakırdan tırnaklarla yüzlerini ve göğüslerini tırmalayan bir topluluğun yanından geçtim.

- Ey Cebrail! Bunlar kimlerdir? Diye sordum."

- Bunlar, (gıybet etmek suretiyle) insanların etlerini yiyenler ve onların şeref ve namuslarıyla oynayanlardır, cevabını verdi.[1841]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz, baştan sona mucizevî bir ortamda cereyan etmiş olan Mi'rac olayında, müşâhade ettiği bazı hususları haber vermiş bulunmaktadır. Hadisimiz, Efendimiz'in bu kabil gözlemlerinden bir sahneyi bize aktarmaktadır.

Aslında tırnaklarıyla yüz ve göğüslerini tırmalamak, yaralamak özellikle Câhiliye döneminde ağıtçı kadınların yaptıkları bir harekettir. Malesef bu yaka - paça yırtarak ölüye ağlamak demek olan niyâhâ âdetinin yurdumuzun değişik yörelerinde kadınlarımız arasında halen devam ettiği de acı bir gerçektir.

İşte Peygamber Efendimiz, Mi'rac esnasında bu Câhiliye kadınları gibi bakırdan tırnaklarla yüz ve göğüslerini tırmalayan bir topluluk görmüş ve bunların kimler olduğunu Cebrail aleyhisselâm'dan sormuş, Cebrâil de, bu şekilde azap olunan kimselerin, "gıybet edenler ve insanların şeref ve namuslarıyla oynayanlar" olduğunu bildirmiştir.

1841 Ebû Dâvûd 4880 Elbani sahihtir demiştir.

Efendimiz'in bu beyanı, gıybetin âhirette ne tür bir cezaya sebep olacağını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. O halde böylesine çirkin ve cezası ağır olan gıybetten uzak durmaya çalışmak, her müslümanın özen göstermesi gerekli bir konu olmaktadır.[1842]

Mübah Olan Gıybet

Bilesin ki gıybet ancak, kendisine başka yolla ulaşmak mümkün olmayan sahih, şer'î bir sebeple mübah olur. Gıybeti mübah kılan sebepler altıdır:

1. Tezallüm. Zulme uğramış bir kimsenin, hükümdar veya hâkim gibi, zâlime karşı kendisine yardımcı olabilecek yetki ve kudrete sahip birine gidip "Falan bana şöyle şöyle haksızlık etti" demesi câizdir.

2. Bir kötülüğün önlenmesi veya bir asînin yola getirilmesini temin için yardım istemek. Kişinin, güçlü olduğunu sandığı bir kimseye gidip sırf bir kötülüğü ortadan kaldırmak niyetiyle, "Falanca şu kötü işleri yapıyor, onu bundan alıkoy" demesi câizdir. Böyle bir niyet taşımazsa, bu yaptığı haramdır.

3. Fetvâ almak. Bir kişinin müftüye gidip "Babam, kardeşim, kocam veya falan adam bana zulmetti. Bunları yapmaya hakları var mıdır? Bundan kurtulmamın, hakkımı almamın ve haksızlığı önlememin yolu nedir?" gibi sözler söylemesi, ihtiyaçtan dolayı câizdir. Ancak, "Şöyle şöyle yapan bir kimse veya bir eş hakkında ne dersiniz?" diye üstü kapalı olarak durumu arzetmesi ihtiyata daha uygun ve fazilete daha muvafık olur. Nitekim böyle bir üslubla da maksad hasıl olur. Bununla beraber, inşallah aşağıda zikredeceğimiz Hind'in rivayet ettiği hadiste olduğu gibi haksızlık eden şahsın açıkça söylenmesi de câizdir.

4. Müslümanları şerden sakındırmak ve iyiliklerini istemek (nasihat). Bunun çok çeşitli uygulaması vardır:

a) Hadis râvilerinden ve şâhidlerden kusurlu olanları cerhetmek. Bu, müslümanların icmâı ile câizdir. Hatta yerine göre vâcip bile olur.

b) Bir kimse ile dünürlük, ortaklık, komşuluk, alış-veriş vs. yapılmak, emânet bırakmak istenildiği zaman ve benzeri durumlarda kendisine danışılan kişinin bildiğini gizlememesi, aksine, büyük bir hayırhahlıkla bildiklerini olduğu gibi söylemesi gerekir.

c) Dini ve din bilimlerini öğrenmek isteyen birinin, bid'atçı veya günahkâr (fâsık) bir hocadan ders aldığına şâhid olup zarar göreceği endişesine kapılan kimsenin, o öğrenciye öğüt verip hocasının halini açıklaması gerekir. Bu da yine sırf öğüt vermek maksadına yönelik olmalıdır. Bu iş tehlikeli ve yanılgıya açıktır. Çünkü uyarıda bulunan kişi çekememezlik duygusuna kapılmış olabilir. Şeytan onu yanıltabilir. Bu noktada çok uyanık ve dikkatli olmak gerekir.

d) İster ehli olmadığı için, ister günahkâr olduğu için isterse başkaları tarafından yanıltıldığı için yahut daha başka bir sebepten dolayı üstlendiği görevi ge-

[1842] Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları

rektiği şekilde yapmayan bir yetkilinin durumunu daha üst bir yetkiliye bildirmek suretiyle o görevlinin dürüst hareket etmesini sağlamasını veya onu görevden uzaklaştırarak lâyık olan bir başka kişiyi görevlendirmesini sağlamaya çalışmak, onu buna teşvik etmek câiz ve gereklidir.

5. Fıskı ve bid'atçılığı aşikâr olan kimsenin, meselâ açıkta şarap içmek, insanların malına el koymak, haksız öşür almak, haraç kesmek, zorla baş olmaya, başa geçmeye çalışmak, kötü ve gayri meşru işlere yönelmek gibi tavırlar gösteren kimsenin hakkında konuşmak caizdir. Çünkü kendisi kötülüğünü açığa vurmuştur. Ancak onun açığa vurduklarının dışındaki başka ayıplarının anılması -onların da söylenmesini gerektiren daha başka sebep veya sebepler yoksa- haramdır.

6. Tarif etmek. Bir insan şaşı, topal, sağır, kör ve buna benzer başka lakaplarla biliniyorsa, onu sırf tarif edebilmek için bu lakapları kullanmak caizdir. Ancak bu lakapların, kişinin değerini düşürme amacıyla takılması haramdır. Böyle lakaplarla bilinen kişilerin bu lakaplar söylenmeden tarif ve tanıtımı mümkün olduğu sürece bunları kullanmamak daha doğrudur.[1843]

2- Gıybet Dinlemek

"Onlar boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler."[1844]

• Ebû'd-Derdâ -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebî -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kim, (din) kardeşinin ırz ve namusunu onu gıybet edene karşı savunursa, Allah da kıyamet günü o kimseyi cehennemden korur."[1845]

Açıklama:

Gıybet etmenin, herhangi bir müslümanı, hoşlanmayacağı şeyleri arkasından söyleyerek çekiştirmenin haram olduğunu biliyoruz. Burada ise, bizzat kendisi gıybet etmemekle beraber, başkasının yaptığı gıybeti dinlemenin de yasak olduğunu öğrenmekteyiz. Böyle bir durumla karşılaşılınca yapılacak iş, bir yolunu bulup bu gıybet olayına mâni olmaktır. Hadisimiz işte böylesi bir müdâhalenin yani gıybeti yapılan müslümanı savunmanın, âhiretteki sonucunu bildirmektedir.

Hadisin, Esmâ Binti Yezid -radıyallâhu anhâ-'dan gelen rivayetinde; "Kim, yokluğunda kardeşinin etini savunursa (yani gıybet edilmesini önlerse), Allah'ın o kimseyi cehennemden kurtarması kesinleşmiş demektir" (Beyhakî, Şu'abü'l-İmân, VI, 112-113) buyurulmak suretiyle, aynı anlam daha güçlü bir şekilde teyit edilmektedir.

1843 Riyâzu's-Sâlihln; Erkam Yayınları
1844 Kasas sûresi (28), 55
1845 Tirmizî 1931 Elbani Sahîh demiştir.

Hadisimizin her iki rivayetinde de, bir müslümanın namus ve şerefini koruyan kimseyi, Allah'ın kıyamette cehennem azabından koruyacağı müjdelenmektedir. Bu, büyük bir lutuf olup yapılan işin Allah katında ne ölçüde değerli olduğunu gösterir. Bu demektir ki, müslümanın ırzı, namusu, haysiyet ve şerefi mukaddes olduğu gibi, bunların korunması, savunulması da özellikle âhiretteki sonucu itibariyle bütün müslümanlara düşen ve çok önemli bir görevdir. Herkes birbirinin ırz ve namusunu, onun bulunmadığı yerde koruyacak ve savunacaktır. Müslüman bir başkasını çekiştirmeyeceği gibi, yanında, böyle çirkin bir işin yapılmasına yani başkalarının çekiştirilmesine de izin vermeyecektir.

3- Kur'an ve Sünnet Ya da Allah'ın Bir Hükmü Alaya Alındığında Konuyu Değiştirinceye Kadar Onlarla Bir Arada Olmamak

"Ayetlerimiz hakkında ileri geri konuşmaya dalanları gördüğünde, onlar başka bir söze geçinceye kadar onlardan uzak dur. Eğer şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra artık o zalimler topluluğu ile oturma."[1846]

Açıklama:

Mekke dönemi günlerinde Resul-i Ekrem Efendimiz'in sıkça karşılaştığı durumlardan biri, müşriklerin çeşitli vesilelerle Allah'ın gönderdiği ayetler hakkında ileri-geri görüş beyan etmeleri idi. İşte bu ve buna benzer ortamlarda, yani insanları konu değiştirmeye veya susturmaya güç yetirilemeyen hallerde müslümanların o meclisi terketmelerinin en uygun hareket olacağı bildirilmektedir. Ne zamana kadar? Onların konuyu değiştirmelerine kadar. Yoksa insanları tamamen kendi hallerine terketmek, onlarla bütün ilişkileri kesmek emredilmemektedir. Çünkü müslümanlık onlara da anlatılacaktır. Bunun için ilişkilerin sürmesi gereklidir.

Allah'ın ayetleri hakkında ileri-geri konuşmakla, orada bulunmayan müslümanların arkasından hoşlanmayacakları sözleri söylemek arasında, yanlış, boş ve faydasız olma bakımından bir benzerlik söz konusudur. En azından Nevevî merhuma göre bu böyle olmalı ki, -haklı olarak- bu ayetleri burada bir araya getirmiştir.[1847]

4- Dedikodu Yapmak

• Muğîre İbn Şu'be'nin -radıyallâhu anh- naklettiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Allah size, analara karşı gelmeyi, kız çocuklarını diri diri öldürmeyi, borcunuzu ödememeyi, hakkınız olmayan şeyi almayı haram kıldı. Dedi kodu etmeyi, çok soru sormayı ve malı zâyi etmeyi de kerih gördü."[1848]

1846 En'âm suresi (6), 68
1847 Riyâzu's-Sâlihîn; Erkam Yayınları
1848 Buhârî. 2408

Açıklama:

"Namazın mı emrediyor" âyeti ile ilgili olarak müfessirler şöyle demiştir:

Hz. Şuayb onları mallarını zâyi etmekten nehyediyordu. Onlar da bunun üzerine böyle söylediler. Sonra "biz (malımızı) dilersek koruyup harcamayız, dilersek de zayi ederiz" dediler.

"Sefihlere mallarınızı vermeyin" âyeti ile ilgili olarak Taberî, müfessirlerin "sefihlerle" alakalı görüşlerini zikrettikten sonra şöyle demiştir:

"Bu ifade, küçük-büyük, kadın erkek bütün sefihleri içine alan genel bir sözdür. Sefih, kötü yönettiği için malı zayi eden kimse demektir."

Yukarıda bahsedilen hacr, sefihle ilgilidir. Hacr sözlükte men etmek anlamına gelir. Şer'î bir terim olarak ise, kişiyi, mâlî olarak tasarrufunu engellemektir. Bu, bazen hacredilen kimsenin yararı için, bazen de başka kimselerin yararı için yapılır. Alimler çoğunluğuna göre büyük kimselerin hacredilmesi caizdir. Ebû Hanîfe ve bazı Zahirî alimler bu görüşe karşı çıkmıştır. Ebû Yusuf ve Muhammed'in görüşü de bu yöndedir. Tahâvî, "Ben sahabilerden ve tabiînden, İbrahim en-Nehaî ve İbn Sîrîn dışında, büyüklerin hacredilmesini engelleyen hiçbir kimse görmedim" demiştir.

Alimler çoğunluğunun bu konudaki delili, İbn Abbâs'ın yazdığı şu mektuptur.

"Mektubunda, yetimin yetimlik süresi (hacri) ne zaman kalkar diye soruyorsun. Yemin olsun ki, bir kimsenin, henüz değeri az olan parayı almaya gücü yettiği halde sakalı çıkar da, diğer insanlar gibi kendi yararına olan şeyleri almaya başlayınca artık yetimlik ortadan kalkar."

Bu söz her ne kadar mevkûf ise bile, bunu destekleyen bazı rivayetler de bulunmaktadır. İki konu sonra bu rivayetlere yer verilecektir.

Hadiste yanlızca annelere karşı gelmekten söz edilmiştir. Çünkü babalara göre, kadınlar daha zayıf olduğu için, annelere karşı gelmek daha hızlı ve kolay olmaktadır. Bundan dolayı şefkatli olma vb. hususlarda anaya iyilik, babaya iyilikten daha öncelikli tutulmuştur. Hadisin bu konuda zikredilme sebebi, "malı zâyi etmek" sözüdür. Alimler çoğunluğu bu ifade ile, harcamada israfa kaçmanın kasdedildiği görüşündedir. Saîd İbn Cübeyr'den gelen bir rivayete göre ise malın haram yollarda harcanmasıdır.

5- Zandan Sakınmak

"Ey İman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Zira zannın bir kısmı günahtır."[1849]

1849 Hucurât suresi (49), 12

Açıklama:

İsm, cezalandırılması gereken günah demektir. Zan ise, ihtimal üzerine hüküm vermektir. Binaenaleyh zanna dayalı hükümlerin doğruluğu da zannîdir, asla kesin değildir. Başkasının hakkının söz konusu olduğu yerlerde verilmiş yanlış hükümler neticede iftira ve bühtan olarak büyük bir vebal sebebidir. Zannın kaynağı özellikle eğer kişinin nefsi ise, hata ve vebal daha da büyür. Bu sebeple ihtiyat ve tedbir, zannın çoğundan ya da çoğu zandan kaçınmayı gerektirir.

Zannın bir kısmının günah olduğunun belirtilmesi, herşeye rağmen her zannın mutlaka vebali gerektirmediğini gösterir. Hatta Allah ve mü'minler hakkında güzel zanda bulunmak vaciptir. Durumu bilinmeyen bir kişi hakkında güzel zanda bulunmak vacip olmasa bile kötü zanda bulunmak da caiz değildir. Ancak haksızlığı ve günahkârlığı bilinen kişiler hakkında kötü zanda bulunmak haram değildir.

"Zannın çoğundan kaçının" buyurulması, genel bir üslûp içinde kaçınılması vacip olan zanlar bulunduğunu gösterir. Durum iyice belirli hale gelmeden birileri hakkında kötü zanda bulunmaya cür'et edilmemesini tenbih anlamı taşır. Çünkü bilmeden ağır veya büyük günah olan zanna düşme tehlikesi daima vardır.[1850]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Zandan sakının. Çünkü zan, sözlerin en yalan olanıdır."[1851]

Açıklama:

Asıl dayanağı kesin bilgi (yakîn) olması gereken dinî konularda zan ile hareket etmek, zanna dayanarak haber vermek aslâ doğru değildir. Nitekim yüce Rabbimiz, İslâm gerçeği karşısında birtakım zan ve tahminlerle ileri geri konuşan, iddialarda bulunan putperestler hakkında

"Onların çoğu, zandan başka bir şeye uymaz. Şüphesiz zan, haktan hiçbir şeyin yerini tutamaz" [1852] buyurmuştur.

"Onlar ancak zanna ve nefislerinin arzusuna uyuyorlar" [1853] âyeti de hem müşriklerin hem de dinî konularda his ve heveslere dayanarak zan ve tahminle görüş beyan edenlerin asıl yanlışlarını ortaya koymaktadır. Burada reddedilen zan, tam anlamıyla sûizandır.

Dinin iki temelinden biri olan sünnetin asıl dayanağı olan hadis rivâyeti konusunda zan ve tahminle hareket edilmesi, hadis nakledilmesi öncelikle bu yasağın içinde ve hatta başındadır. Çünkü zan, sözün en yalanıdır. Zaten Peygamber

1850 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.

1851 Buhârî, Vasâyâ 8, Nikâh 45, Ferâiz 2, Edeb 57, 58; Müslim, Birr 28. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 56

1852 Yunus sûresi, 36

1853 Necm sûresi 53, 23

Efendimiz, "Kişiye yalan (veya günah) olarak her duyduğunu nakletmesi yeter" buyurmuştur.[1854]

Zan, bir mânada, nefsin telkinlerinin en yalan olanıdır. Zira zan, şeytan tarafından insanın içine atılmış bir düşüncedir. Bu noktadan hareketle hadisimizi "Müslümanlara yönelik olarak sûizanda bulunmaktan sakının! Çünkü bu tür bir beyân, sözlerin en yalanı olur" diye mânalandırmak da mümkündür. Nevevî merhum, büyük bir ihtimalle bu mânayı tercih ettiği için hadisimizi burada bir kez daha tekrar etmiştir.

6- İftira Atmak

Bu âyet, Nisâ sûresi'nin 112. âyetini hatırlatmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: *"Kim, kasıtlı veya kasıtsız bir günah işler ve sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa, muhakkak ki büyük bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmiş olur."*[1855]

Bu iki âyetin ortaya koyduğu olaylar arasındaki bütün fark, birincisinde mü'min erkek ve kadınlar işlemedikleri bir suçtan dolayı sözlü veya fiilî olarak eziyete tâbî tutulurlarken, ikincisinde ise, birileri kendi işledikleri suçu başkalarının üzerine atmak suretiyle o insanlara eziyet etmektedirler. Ancak her iki halde de bu işin fâilleri, büyük bir iftirâ ve günah yüklenmiş olmakta birleşmektedir.

Bu hallerden hangisi ile olursa olsun müslümanlara haketmedikleri bir şeyle eziyet etmek, onları üzmek sonuçta büyük bir vebâlin altına girmek demektir.

Bu büyük iftirâ ve günah yükünün altına girmemek için müslümanlara hiçbir şekilde eziyet etmemek, onları üzmemek gerekmektedir.[1856]

7- Alayvari Bakış Yapmak

Mevzu ile ilgili Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şu hadis-i şerifi kulaklara küpe olmalıdır: Haris oğlu Alâ -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu rivayet etti: "İnsanlarla alay edenleri, onların suçlarını araştırıp yayanları, iyi kimselere suç isnad eden koğucuları Allah (c.c.) köpek suretinde haşredecektir."[1857]

8- Tartışmak İçin Konuşmak

• Hz. Âişe'den Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

"Allah'ın hiç sevmediği kimse, aşırı tartışmacı olan kimsedir."[1858]

1854 Müslim; mukaddime: 5
1855 Nisa, 112
1856 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.
1857 (Tergib ve Terhib; c. 5/391)
1858 Buhârî. 4523 nolu hadis.

9- İnsanların Gizliliklerini-özellerini- Araştırmak

"Birbirinizin gizli hallerini araştırmayın."[1859]

Açıklama:

Mü'minler arası ilişkilerde dikkate alınması gerekli kurallar arasında, insanların ayıp ve kusurlarının araştırılmaması, gizli kalmış şeylerin peşine düşülmemesi, gereksiz bir dedektif merakı ve eğilimi gösterilmemesi, röntgencilik ve casusluk yapılmaması da yer almaktadır. İnsanların gizli kusur ve ayıplarının araştırılmasına, aşın ve hatta gereksiz merak anlamında tecessüs denilmektedir. Her ne kadar hadis metinlerinde, önemine işâret için ayrıca tehassüs kelimesiyle ifâde edilmişse de gizli konuşmaların dinlenmesi, tecessüse dâhildir. Her ikisi de haramdır.[1860]

"Birbirinize haset etmeyin, kin tutmayın. Başkalarının ayıplarını araştırmayın, konuştuklarını dinlemeyin, müşteri kızıştırmayın. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun."[1861]

Hadislerden Öğrendiklerimiz:

1. Ayıp ve kusur araştırmak ayıp, günah ve haramdır.

2. Duyulması istenilmeyen sözleri gizlice dinlemek yasaklanmıştır.

3. Müslümanlara karşı hüsnüzan beslemek, sûizanda bulunmamak gerekir.

4. Kardeşliğe ve kardeşlik hukukuna ters düşen söz ve davranışlardan özenle kaçınılmalıdır.

5. Hz. Peygamber'in, "Ey Allah'ın kulları kardeş olunuz!" çağrı ve uyarısı, mü'minler arası ilişkileri düzeltmeye çağrıdır.

6. İslâmiyet, beşerî ilişkileri son derece gelişmiş dost bir müslüman toplum oluşturmayı istemektedir.

7. İnsan, kalbini değişik düşüncelerden alıkoyamazsa da dilini kesin ve doğru olmayan sözden, bedenini de birtakım zanlara dayalı davranışlardan koruyabilir.

• Muâviye -radıyallâhu anh- şöyle dedi: Ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Müslümanların ayıplarının, gizli durumlarının peşine düşer, araştırmaya kalkışırsan, onların ahlâkını bozarsın veya onları buna zorlamış olursun." [1862]

1859 Hucurât sûresi (49), 12
1860 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
1861 Müslim, 2559
1862 Ebû Dâvûd, 4890 Elbani sahihtir demiştir.

10- Düşünmeden Konuşmak

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre o, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinlemiştir:

"Kul, iyice düşünüp taşınmadan bir söz söyleyiverir de bu yüzden cehennemin, doğu ile batı arasından daha uzak bir yerine düşer gider".[1863]

• Yine Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebî salallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kul, Allah'ın hoşnut olduğu bir sözü önemsemeksizin söyleyiverir de Allah onun derecesini yüceltir. Yine bir kul Allah'ın gazabını gerektiren bir sözü hiç önemsemeksizin söyleyiverir de Allah onu bu sözü sebebiyle cehennemin dibine atar."[1864]

Aşağıdaki hadis ile birlikte açıklanacaktır.

• Ebû Abdurrahman Bilâl İbni'l-Hâris el-Müzenî -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kul, Allah'ın hoşnut olduğu bir sözü söyler, fakat onunla Allah'ın rızâsını kazanacağı hiç aklına gelmez. Hâlbuki Allah, o söz sebebiyle, kendisine kavuştuğu kıyamet gününe kadar o kimseden hoşnut olur.

Yine bir kul da Allah'ın gazabını gerektiren bir söz söyler fakat o sözün kendisini Allah'ın gazabına çarptıracağını düşünmez. Oysa Allah, o kimseye o kötü söz sebebiyle kendisine kavuşacağı kıyamet gününe kadar gazap eder."[1865]

Açıklama:

Bu üç hadis, birbirine oldukça yakın manalar ifade etmekte olup dikkatsizce veya önemsenmeden söylenıverecek bir kaç kelimelik bir sözün, aslında Allah katında çok büyük neticelere vesile olacağını açıkca ortaya koymaktadır. Bu bir anlamda, sonuçları itibariyle "küçük söz veya basit kelime" olmadığını göstermektedir. Dili korumanın asıl lüzumu da buradan ileri gelmektedir.[1866]

11- Kardeşini Küçük Düşürmek

Ey iman edenler, bir kavim (bir başka) kavimle alay etmesin, belki kendilerinden daha hayırlıdırlar; kadınlar da kadınlarla (alay etmesin), belki kendilerinden daha hayırlıdırlar. Kendi nefislerinizi (kendi kendinizi) yadırgayıp-küçük düşürmeyin ve birbirinizi 'olmadık-kötü lakaplarla' çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir. Kim tövbe etmezse, işte onlar, zalim olanların ta kendileridir. [1867]

1863 Buhârî, Rikak 23; Müslim, Zühd 49, 50
1864 Buhârî, Rikak 23. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 10; İbni Mâce, Fiten 12
1865 Muvatta, Kelâm 5; Tirmizî, Zühd 12. Ayrıca bk. İbni Mâce, Fiten 12
1866 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
1867 Hucurat Suresi, 11

12- Taklit Yapmak

Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle dedi:

-Ey Allah'ın Resûlü! Safiyye'nin şöyle şöyle oluşu sana yeter, dedim. -Ravilerden biri, bu sözle Hz. Âişe'nin, onun kısa boylu oluşunu kastettiğini söylüyor-. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- "Ey Âişe! Öyle bir söz söyledin ki, eğer o söz denize karışsa idi onun suyunu bozardı" buyurdu.

Âişe dedi ki, ben bir başka gün de kendisine bir insanın durumunu takliden hikâye etmiştim. Bunun üzerine de Hz. Peygamber:

- "Bana dünyanın en kıymetli şeylerini verseler, ben yine de bir insanı hoşlanmayacağı bir şekilde taklid edip anmayı kesinlikle istemem" buyurdu.[1868]

Açıklama.

Peygamber Efendimiz'in muhterem eşleri annelerimiz -Allah hepsinden razı olsun- bütün faziletlerine rağmen nihayet birer insan idiler. İnsanlık gereği davranışlarda bulunmaları da pek tabiîdir. Üstelik onlar birden fazla kuma ile Hz. Peygamber'i paylaşmak ve günlük hayatı sürdürmek durumunda idiler. Birbirlerini şu veya bu ölçüde kıskanmaları, kadın psikolojisi çerçevesinde davranmaları asla yadırganmamalıdır. Onların bu tür davranışları ümmetin hanımlarının eğitimine yönelik esasların belirlenmesine ve tedbirlerin alınmasına sebep olmuştur. Hadisimiz de bu durumun güzel bir örneğidir.

Âişe vâlidemiz, kuması Safiyye anamızı, boyunun kısalığını söz konusu ederek Efendimiz'in huzurunda çekiştirmiş, gıybetini yapmıştır. Bu hatasını da bize yine Âişe vâlidemizin kendisinin haber vermesi ne kadar dikkat çekicidir. Fazilet ve büyüklük işte buradadır. Efendimiz onun Safiyye validemiz hakkında söylediği sözün, gerçeğe uygun olsa bile, onu yermek maksadıyla söylediği için aslâ doğru olmadığını, "Ey Âişe! Öyle bir söz söyledin ki, eğer o söz, su olup da koskoca bir denize karışacak olsaydı, denizi ifsad ederdi" buyurarak çok çarpıcı bir şekilde ifade etmiştir. Efendimiz'in bu sözleri, tek bir kelime ile de olsa, başkasını gıybet etmenin ne kadar kötü bir şey olduğunu ortaya koymaktadır.

• Âişe vâlidemiz -Allah ondan razı olsun-, bir başka gün bu defa bir başka kişinin hal ve hareketini Hz. Peygamber'e taklid ederek anlatıyor. Bu durum karşısında da Efendimiz, Âişe vâlidemizi, "Bana dünyayı verseler ben, asla bir insanı hoşlanmayacağı bir şekilde taklid ve tavsif etmezdim" buyurarak ikaz etmiştir. Hiç şüphesiz Efendimiz'in bütün bu ikazları, Âişe validemizin şahsında bütün ümmete yöneliktir. Hepimiz için uyarıdır.[1869]

1868 Ebû Dâvûd, 4877; Tirmizî, Kıyâmet 51. Elbani sahihtir demiştir.
1869 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları

13- Sesli Kahkaha Atmak

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- diyor ki: "Allâh Resûlü'nün küçük dili görünecek şekilde kahkahayla güldüğünü hiç görmedim. O (ekseriyetle) tebessüm ederdi."[1870]

Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gülme şekli hakkında aşağıya aktaracağımız birçok hadis-i şerif rivayet edilmiştir:

• Hz. Ömer'den şöyle rivayet edilmiştir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gülerken insanların, diş ve ağız şekli en güzel (gözüken)iydi"[1871]

• Hz. Aişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edilmiştir: "Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- küçük dili gözükecek derecede güldüğünü hiç görmedim. Sadece tebessüm ederdi." [1872]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gülmesi, tebessüm (gülümseme) şeklindeydi. Tebessümü bazen azı dişi gözükecek derecede olurdu. Gülmesinde ciddiyet vardı. Ondan kahkaha, yüksek bir ses ve benzer bir şey işitilmezdi.

Hadislerdeki Farklılığın İzahı:

Bazı hadislerde Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- tebessümle, bazı hadislerde de azı dişi görülecek derecede güldüğü rivayet edilmesinin izahı şöyledir:

Rasûlullah Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, çoğu zaman tebessüm, bazen de duruma göre azı dişleri gözükecek şekilde gülmüştür.

14- Kişinin Kardeşini Yüzüne Karşı Övmesi

• Hemmâm -radıyallâhu anh-'dan (rivayet edilmiştir);

Bir adam gelip (Hz. Peygamber'in huzurunda) Hz. Osman'ı yüzüne karşı övdü. (Orada bulunan) el Mikdâd İbn el Esved de (yerden bir avuç) toprak alıp (öven kimsenin) yüzüne saçtı ve: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "(Böyle yüze karşı) "medhedenlerle karşılaştığınız zaman yüzlerine toprak saçınız, buyurdu" dedi.[1873]

Açıklama:

Hattâbi -radıyallâhu anh-'ın açıklamasına göre bu hadis-i, şerifte yerilmek istenen yüze methedicilerden maksat, kişileri yüzlerine karşı överek onlardan menfaatlenmeyi âdet ve geçim kaynağı hâline getirenlerdir. Kişileri, yaptıkları hayırlar

1870 (Buhârî, 4828)
1871 (İbni Hibban, Sahih, VIII, 69)
1872 (Buharî, VIII, 441)
1873 Ebu Davud. 4804

veya güzel işlerden dolayı başkalarını da bu gibi işlere teşvik maksadıyla yüzüne karşı öven kimseler değildir. Her ne kadar, Hz. Mikdâd, bu hadisi zahirine hamlederek kişileri dünyevi menfaat temin etmek gayesiyle yüzüne karşı öven kimselerin yüzlerine toprak saçılması gerektiğine inanıp öyle amel etmişse de ulemâdan bazıları bu hadisi: "O kimseye beklediği menfaati vermemek suretiyle, onu bu dünyalık ümidinden mahrum ediniz, yüze karşı övgüsüne karşılık elini boş çıkarınız" manasına yorumlamışlardır.[1874]

15- Aşırı Övmek

• Ebu Musa el-Eş'arî -radıyallâhu anh-'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, bir kimsenin, (başka) bir adamı övdüğünü ve övgüsünde aşırı gittiğini işitti. Bunun üzerine:

- 'Doğrusu siz o adamı (bu kadar aşırı övmekle) helak ettiniz ya da adamın belini kırdınız' buyurdu."[1875]

16- Malayani Konuşmak

• İbn Ömer -radıyallâhu anhumâ- "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu" dedi:

"Allah'ı anmaksızın çok konuşmayın. Allah'ın zikri dışında çok söz söylemek, kalbi katılaştırır. Katı kalpli olanların ise, Allah'tan en uzak kimseler olduğu kesindir."[1876]

Açıklama:

Genellikle insan konuşmayı sever. Konuşulacak şeyler de çoktur. Ancak sözlerin ve konuşmaların hiç şüphesiz gerekli-gereksiz, güzel-çirkin, hayır-şer, yapıcı-kırıcı olanları vardır. Asıl görevi Allah'a kulluk olan, hayatı sınırlı, sonlu ve yaptıklarından sorumlu insanların elbette bu konuda son derece dikkatli davranması gerekir. Çünkü bu konuda gösterilecek ihmal ve dikkatsizliğin getireceği zarar ve pişmanlık çok büyüktür.

Kulun, Allah'ı anması, onun kendisiyle ilgili tayin ve tesbit ettiği sınırlar içinde kalıp güzel bir kul olmaya çalışması, bütün imkân ve kabiliyetlerini öncelikle bu sonucu temin edebilmek için kullanması pek tabiî ve çok güzel bir harekettir. Allah Teâlâ'yı hatırlamadan, anmadan uzun uzun her şeyi konuşmak, ama sadece konuşmak, kul için sağlık değil hastalık işaretidir. İşte hadisimiz, bu hastalığın yani kalp katılığının ne kadar ciddî bir hastalık olduğunu gözlerimizin önüne sermektedir.

1874 Ebu Davud şerhi.
1875 (Buhârî, Edeb 54; Müslim, Zühd 67 (3001)
1876 Tirmizî, Zühd 62

Allah'ı anmaksızın çok çok, uzun uzun konuşmak kalp katılığına sebeptir. Âlimler kalp katılığının belirtilerini de tek tek saymışlardır. Meselâ, hakkı dinlemekten, hakka kulak vermekten uzak durmak, halk arasına karışıp günlerini geçirmeye düşkünlük göstermek, haşyet azlığı, huşû ve göz yaşı yokluğu, âhiret konusunda derin bir gaflet bu göstergelerin başlıcalarıdır. Bu durumdaki bir kalbin sahibi, artık sadece sürekli konuşan ve fakat yüce duygularını kaybetmiş, kaskatı, âdeta taşlaşmış demektir. Böyle bir kişinin konuştukları ise, ne yaptığını bilmeyen hastanın hezeyanlarından hiç de farklı değildir. Bu ise, o kişiyi her geçen gün biraz daha olması gereken yerden, yani kulluk çizgisinden, Allah'tan ve Allah'ın rahmetinden uzaklaştırır. Nitekim hadisimiz de bu acı sonu haber vermektedir: "Allah'tan en uzak olanlar, katı kalpli kimselerdir."[1877]

17- Kusuru Yüze Vurmak

Mesruk'tan rivâyete göre Âişe -radıyallâhu anhâ- dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir iş yapmış ve o hususta insanlara ruhsat vermişti. Ama bazı kimseler bu işi yapmak istemedi. Bu husus Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ulaşınca, bir hutbe vererek yüce Allah'a hamd ettikten sonra şöyle dedi:

Bazı kimselere ne oluyor ki benim yaptığım bir işten onlar kendilerini uzak tutuyorlar? Allah'a yemin ederim ki ben onlar arasında hem Allah'ı en iyi bilenleriyim, hem de onların Allah'a karşı haşyeti en ileri derecede olanlarıyım."[1878]

• Ebû Said el-Hudri'den, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, evinde kendisine ayrılmış olan yerde duran bakire kızdan daha ileri derecede hayâ sahibi idi. Hoşuna gitmeyen bir şey gördü mü biz onu yüzünden anlardık."[1879]

Açıklama:

İbn Battal dedi ki: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmetine karşı çok şefkatli idi. Bundan dolayı onlara çok hafif bir sitemde bulunmuştur. Çünkü onlar kendileri için yapmaları caiz olan ağır işi yapmışlardı. Eğer onların bu yaptıkları iş haram olsaydı, onlara kendisinin yaptığı işe dönmelerini emredecekti.

Derim ki: Ama yaptıkları dolayısıyla, hiç şüphesiz bir şekilde onlara sitem etmiş oldu. Bizzat kendisinin yaptığı işi açıkça belirtmeyişi ise, onun bu işi örtüp saklamak istemesinden dolayıdır. Böylelikle o, onlara karşı yumuşak ve şefkatli davranmakla birlikte, yapması gereken sitemi de asla terk etmemiş oldu. İbn Battal'ın bunu, onların yaptıklarının haram olmadığına dair delil göstermesi ise, Peygamber Efendimiz'in, kendisinin yaptığı işi, onları da yapmaya zorlamamış olması açısından açıkça anlaşılan bir durumdur.

1877 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları
1878 Buhârî. 6101
1879 Buhârî. 6102

Hadiste Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e uymak teşvik edilmekte, ince eleyip sık dokumak ve mubahtan uzak durmak yerilmekte, öğüt verilirken güzel bir şekilde geçinme yolu ile birlikte bu hususta hem yapılanın reddedilip, hem de yumuşak bir üslûp kullanılacağı gösterilmektedir.[1880]

18- Öfkelenmekten Sakınmak

Çünkü yüce Allah:

"Onlar ki, büyük günahlardan, hayâsızca davranışlardan uzak dururlar. Öfkelendiklerinde de onlar bağışlarlar."[1881]

"Onlar bolluk ve darlıkta infak edenler, öfkelerini yutanlar ve insanları affedenlerdir. Allah ihsan edenleri sever."[1882] diye buyurmuştur.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre; "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Güçlü, kuvvetli kişi rakiplerinin sırtını yerine getiren kişi değildir. Asıl güçlü kuvvetli kişi, öfkelendiği vakit nefsine hâkim olabilendir."[1883]

Süleyman İbn Surad'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzurunda iki adam birbirine ağır sözler söyledi. Biz de onun yanında oturuyorduk. Onlardan birisi öfke ile arkadaşına söverken yüzü de kızarmış idi.

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bunun üzerine: Şüphesiz ki ben bir söz biliyorum. Onu söyleyecek olsa, mutlaka o hissettiği hali çekip gidecektir. Eğer: Kovulmuş olan şeytandan Allah'a sığınırım, diyecek olsa 'bu hali kaybolup gider', buyurdu.

Bunun üzerine orada bulunanlar adama: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ne dediğini duymuyor musun, dediler. Adam: Ben deli değilim, diye cevap verdi."[1884]

Açıklama:

"Güçlü kuvvetli kişi rakiplerinin sırtını yere getiren değildir." Yani gücüyle insanların sırtını çokça yere getiren kişi değildir.

" el-Hattabî dedi ki: Peygamber Efendimiz'in: "Kızma" buyruğu, kızgınlığa götüren sebeplerden uzak dur, kızgınlığı getirecek hallerle kendi kendini karşı karşıya bırakma, demektir. Bizatihi kızmanın kendisinin yasaklanması zaten söz konusu olamaz. Çünkü kızgınlık tabiî bir durum olup insanın tabiatından gitmesi düşünülemez.

1880 Fethulbari.
1881 eş-Şûrâ, 42/37.
1882 Âl-i İmran, 3/134.
1883 Buhârî: 6114
1884 Buhârî. 6115

Anlamının şöyle olduğu da söylenmiştir: Kızma, çünkü kızgınlığın çıkardığı en büyük şey, kibirdir. Kızmak, genelde kişinin istediği bir işe aykırılık halinde ortaya çıkar. Bunun sonucunda da kibir kişiyi kızmaya götürür. Ama nefsin kibri gidene kadar alçak gönüllü davranan kimse, kızgınlığın şerrinden kurtulur.[1885]

19- Kızmak

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre; "Bir adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e: "Bana tavsiyede bulun, dedi. Allah Resûlü: Kızma, buyurdu. Adam istediğini defalarca tekrarladığı halde yine: Kızma, buyurdu."[1886]

20- İşlenen Günahları İtiraf Etmek

• Ebû Hureyre'den, diyor ki: Ben Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinledim: "Ümmetimin hepsi ilâhî affa mazhar olur. Ancak (günahları) açıktan açığa işleyenler müstesnadır. Şüphesiz bir adam geceleyin bir iş yapıp sonra Allah onu setretmiş olduğu halde sabahı edip de: Ey filan, ben dün şöyle şöyle yaptım, demesi de kötülüğün açıkça işlenmesi kabilindendir. Böyle bir kişi, Rabbi kendisini setretmiş olduğu halde geceyi geçirmekle birlikte, sabahı edince Allah'ın, kendisi üzerindeki o setredici örtüsünü açıverir."[1887]

Açıklama:

İbn Battal dedi ki: Masiyetin açıkça işlenmesinde Allah'ın Resûlü'nün ve salih mü'minlerin hakkını hafife almak sözkonusudur. Ayrıca onlara karşı bir çeşit inatlaşmayı da ihtiva eder. Ama masiyetin gizli tutulmasında böyle bir hafife almaktan yana esenlikte kalmak sözkonusudur. Çünkü masiyetler sahiplerini zelil kılar. Eğer işlenen masiyet bir haddi gerektiriyorsa, had uygulanmasından, haddi gerektirmiyorsa da tazir (hafif) cezasından kişiyi kurtarır. Eğer işlenen masiyet katıksız Allah'ın hakkı ise, şüphesiz ki o en cömert olandır. Onun rahmeti de gazabını geçmiştir. Bundan dolayı eğer dünyada masiyet işleyen bu kimseyi Allah setretmiş ise âhirette onu rüsvay etmez. Günahı açığa vuran kimse ise bütün bunları elden kaçırır.[1888]

21- Bilmediğimiz Konuların Ardına Düşmek

"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi, yaptıklarından sorumludur."[1889]

Açıklama:

İnsanın bilmediği ve kendisini de ilgilendirmeyen bir takım konuların arkasına takılıp onlar hakkında ileri geri sözler söylemesi zan ve tahminlerde bulun-

1885 Fethulbari.
1886 Buhârî. 6116
1887 Buhârî. 6069
1888 Fethulbari.
1889 İsrâ suresi (17), 36

ması asla doğru değildir. Dili koruma ve konuşma disiplini bakımından hiç hoş olmayan bu durum, sonuçta insanı büyük bir sorumlulukla karşı karşıya getirir. Duymadığını duymuş gibi, görmediğini görmüş gibi, anlamadığını anlamış gibi davranıp o yarım yamalak bilgilerle birtakım değerlendirmelerde bulunmak, sorumluluk duygusuyla bağdaşacak hareketler değildir. Biz biliyoruz ki

"Hepiniz çobansınız ve sürünüzden sorumlusunuz"[1890] hadisinde olduğu gibi her insan, öncelikle tüm uzuvlarından sorumludur. Bu ayet-i kerimede özellikle idrak ve bilginin gerçekleşmesinde etkili olan kulak, göz ve gönlün sorumlulukları hatırlatılmak suretiyle insanın genel sorumluluğuna dikkat çekilmiştir.[1891]

22- İnsanları Güldürmek İçin Yalan Söylemek

• "Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Beliz b. Hâkim, babasından, (O da) dedesinde (naklen) haber verdi ki," O şöyle dedi:

"Ben Rasûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim:"

"Konuşup da halkı güldürmek için yalan söyleyen kimseye yazıklar olsun! Onun vay haline, onun vay haline!"[1892]

23- Karşılıklı Küfürleşmek

• Hz. Ebû Hureyre'den (rivayet edildiğine göre) Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Karşılıklı olarak sövüşen her iki kişinin söyledikleri (kötü söz-leri)nin günahı, (kendisine küfredilerek haksızlığa uğrayan) mazlum kimse (küfrü başlatan kimseden) daha da ileri gitmediği sürece (küfre) ilk defa başlayan kimsenin üzerindedir."[1893]

Açıklama:

Hadis-i şerif bir müslümana sövmenin günah olduğunu açıkça ifade etmektedir.

• Nitekim diğer bir hadis-i şerifte de; "Müslümana sövmek fısktır. Onu öldürmekse küfürdür" buyrulmak-tadır.[1894]

Karşılıklı olarak birbirlerine söven iki kişiden sövüşmeyi ilk başlatanın günahı bellidir. Sövüşmeyi başlattığı için bir günah işlemiş olduğunda şüphe yoktur.

1890 Buhârî: 5200 ve Müslim: 1829
1891 Riyaz erkam
1892 Ebu Davud, Edeb, 86(4/298); Tirmizi, 2315; Elbani Hasen Demiştir; Müsned, Sünen-i Darimi
1893 Ebu Davud. 4894. Elbani sahihtir demiştir.
1894 Müslim. 64

Kendisine sövüldüğü için karşısındakine küfürle karşılık veren öbür kimsenin verdiği bu karşılığın da bir günah olduğu kesindir.

Önce kendisine sövüldüğü için aynı şekilde karşılık vermek durumunda kalan şahıs karşılık verirken sövmede karşısındakinden daha da ileri gitmediği sürece her ikisinin günahı da sövmeyi ilk başlatanın üzerinde kalır. Saldırıya önce uğramış olan kişi, bu günahlardan kurtulur. Fakat bu kişi karşılık vereyim derken küfürde saldırıyı, ilk başlatandan daha da ileri gidecek olursa dengeyi bozan kısmın günahı kendi üzerinde kalır. Gerisinin günahı ise yine küfrü ilk başlatanın olur.

24- Dağınık Oturmak (Tek Bir Halka Etrafında Oturmamak)

• Cabir İbn Semüre'den; demiştir ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün mescide girdi. (Mescidde) cemaat (ayrı ayrı) halka(lar) halinde oturuyorlardı. Bunun üzerine:

Sizi niçin böyle dağınık halde görüyorum" buyurdu.[1895]

25- Hapşırırken Elhamdulillah Demeyene Dua Edilmez

• Enes -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzurunda iki adam aksırdı. Onlardan birisine yerhamukellah dediği halde, diğerine yerhamukellah demedi. Bunun üzerine o adam: Ey Allah'ın Rasulü, buna yerhamukellah dediğin halde, bana yerhamukellah demedin, dedi. Allah Rasulü: Bu elhamdulillah dediği halde, sen elhamdulillah demedin, diye cevap verdi."[1896]

Açıklama:

• Müslim'in zikrettiği, Ebû Musa'nın şu lafızla rivâyet ettiği hadis de böyledir: "Sizden birisi aksırıp elhamdulillah diyecek olursa, ona yerhamukellah deyiniz. Eğer Allah'a hamdetmezse siz de ona yerhamukellah demeyiniz."

Nevevî der ki: Bu hadisin gereğine göre Allah'a hamdetmeyen kimseye yerhamukellah denilmez.

Derim ki: Bu, hadisin mantukundan (lafzından) anlaşılandır ama acaba buradaki nehiy, haram hükmünü mü ifade eder yoksa tenzihi (kaçınılması istenen) bir hüküm müdür? Cumhur ikinci görüşü benimsemiştir. [1897]

26- Sırları İfşa Etmek

• Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: "Bir adam bir adama sır söylerse, bu ona emanettir, kimseye söyle-yemez.[1898]

1895 Ebu Davud. 4825 nolu hadis.
1896 Buhârî. 6225
1897 Fethulbari.
1898 Cabir -radıyallâhu anh-. Ebû Dâvud 4870

27- Yatak Odası Sırlarının İfşa Edilmesi

• Ebu Said derki: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- dedi ki:'Kıyamet gününde Allah katında en kötü konuma sahip olan kişilerden birisi, hanımıyla ilişkide bulunup da kadının sırlarını ifşa eden adamdır.'[1899]

Açıklama:

Bu hadis her ne kadar erkekler hakkında ise de kadın da aynı şer'i hükme tabidir. Hadiste kadınların değil de yalnızca erkeklerin zikredilmesinin nedeni, çoğunlukla erkeklerin birbirlerine erkekliklerini ispat edercesine övünerek yaptıkları konuşmalarda bu tür sırları anlatmalarıdır.[1900]

28- Riya

• Cündeb'in nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: -Seleme dedi ki: Ben (bu zamanda) Cündeb'ten başka kimseden "Peygamber şöyle buyurdu" derken işitmedim. Cündeb'e yaklaştım ve onun şöyle demekte olduğunu işittim: Peygamber "Kim (işlediği hayrı şöhret için) insanlara duyurursa, Allah onun (gizli işlerini) duyurur. Kim de (herhangi bir hayrı) gösteriş için yaparsa Allah da onun gösterişçiliğini meydana çıkarır." [1901]

Açıklama:

İmam Gazali şöyle demiştir: Riya insanlara güzel vasıflar göstermek suretiyle onların kalbinde yer edinme isteğidir. Riyakâr kimse amel eden kişidir. İbn Abdusselam ise şu kanaattedir: Riya, kişinin Allah'tan başkası için amel etmesi, "süm'a" kişinin amelini Allah için gizlemesi, sonra;

Hattâbî şöyle demiştir: Bunun manası şudur: Kim ihlâs dışı bir amel işleyecek olursa o ancak insanların kendisini görmesini ve duymasını istemektedir. Böyle bir kimseye Yüce Allah kendisini teşhir etmek, rezil rüsvay etmek ve içinde gizlediklerini dışarı dökmek suretiyle karşılık verir.

Denilmiştir ki bir kimse yaptığı amelle insanların nazarında makam ve mertebe edinmeyi kasteder, Allah rızasını hedeflemezse Yüce Allah onu mertebe edinmek istediği insanların yanında konuşulan bir unsur haline getirir. Ancak onun ahirette hiçbir sevabı olmaz. Hadiste geçen "yurâî" kelimesi o kimse bunu Allah rızası için değil, o kimseler için yaptığını kendilerine bildirir demektir.

Bazıları şöyle demiştir: Söylenmek istenen şudur: İnsanlar kendisini yüceltsin ve onların nazarında mertebesi yükselsin diye amelini insanların duymasını hedefleyen kimse bu amacına ulaşır. Bu, onun amelinin karşılığı olur. Ancak ahirette kendisine sevap verilmez.

1899 Müslim. 1437- 123; Ebu Davud. 4870

1900 Hanımlar için öncelikli bilgiler-258 Ummul kurra yay.

1901 Buhârî. 6499

Bazılarına göre mana şudur: Kim insanların kusurlarını başkalarına duyurur ve yayarsa Allah da onun kusurlarını ortaya döker, hoşlanmayacağı şeyleri işittirir.[1902]

29- Şaka Yaparken Dahi Yalan Söylemek

• Hz. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor: "(Ashap'tan bir kısmı): "Ey Allah'ın Resûlü! Sen bize şaka yapıyorsun!" demişlerdi.

"Şurası muhakkak ki (şaka da olsa) ben sadece hakkı söylerim!" buyurdular." [1903]

• Hz. Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Bir adam elâm'a gelerek:

"Ey Allah'ın Resûlü! Beni bir deveye bindir!" dedi. Aleyhissalâtu vesselâm da: "Ben seni devenin yavrusuna bindireceğim!" dedi. Adam:"Ey Allah'ın Resûlü, ben deve yavrusunu ne yapayım (ona binilmez ki!)" deyince Aleyhissalâtu vesselâm:

"Acaba deveyi deveden başka bir mahlûk mu doğurur?" buyurdular." [1904]

30- Kardeşiyle Alay Etmek ve Kardeşini Küçük Düşürmek

"Ey mü'minler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın; belki de onlar, kendilerinden daha iyidir. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar; belki de alay ettikleri kendilerinden daha iyidir. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İman ettikten sonra, doğrudan ayrılıp günaha girmek (fısk) ne kötü bir isimdir. Tövbe etmeyenler zalimlerin tâ kendileridir."[1905]

Açıklama:

Mü'minler arası ilişkilerde dikkat edilmesi gerekli nezâket noktaları bulunmaktadır. Bunların başında müslümanlarla alay etmemek gelmektedir. Alay etmek, hakâret ve horlamak, gülünecek şekilde ayıplamak, eğlenmek demektir. Bu, sözle olabileceği gibi, hareketlerle, kaş-göz işaretleriyle de olur. Erkek ve kadın topluluklarına ayrı ayrı hitâbeden âyet-i kerîmede alay etme yasağının gerekçesi her iki defasında da "Belki alay ettikleri, kendilerinden daha iyidir" diye ortaya konulmuştur. Allah katında kimin ne durumda olduğunu ancak Allah bilir. O halde kimse dış görünüşe bakıp da gözüne kestirdiği insanları horlamaya, onlarla eğlenmeye teşebbüs ve cür'et etmemelidir.

Âyette geçen erkekler topluluğu ve kadınlar (kavim ve nisâ) kelimelerinin belirsiz (nekre) olarak gelmiş olması, yasaklamanın genel olduğunu gösterir. Ay-

1902 Fethulbari.
1903 Tirmizî, Birr 57, 1990. Elbani sahihtir demiştir.
1904 Tirmizî, Birr 57, 1992; Ebu Davud, Edeb 92, 4998
1905 Hucurât sûresi (49), 11

nca bu ifade tarzı, İslâm'ın değişik kavim ve milletlere yayılacağına, başkalarını alaya almanın onlarla eğlenmeye kalkmanın zararının büyük olduğuna, kadınlı erkekli kalabalıklarla bu işin yapılacağına ve alay eden, maskaralık yapan kişilerin veya kadınların çevresinde gülüp eğlenecek kalabalıkların toplanacağına yani işin hiç bir zaman ferdî olarak kalmayacağına işaret etmektedir.

Âyette, mü'minleri ayıplamaya kalkan müslümanların aslında kendilerini ayıplamış olacaklarına "Kendi kendinizi ayıplamayın" buyurularak dikkat çekilmiştir. Çünkü aynı imanı paylaşan müslümanlar, aslında bir tek nefis gibidirler. Nitekim "Müslüman müslümanın aynasıdır" buyrulmuştur.

Ayrıca yergi ve kötülük anlamına gelen lakaplar takılması da müslümanları küçük görme eğiliminin bir belirtisi sayılarak yasaklanmıştır. O halde müslümanı gücendirecek ve ayıplayacak lakaplarla çağırmak, müslümanın yapacağı bir iş olmamalıdır.[1906]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Müslüman kardeşini hor görmesi kişiye kötülük olarak yeter."[1907]

31- Laf Yetiştirmek

"Kusur peşinde koşan, durmadan laf getirip götüren kimseye boyun eğme!"[1908]

Açıklama:

Bilindiği gibi Mekkeli müşrikler Peygamber Efendimiz'i davasından vazgeçirmek için çok çeşitli yollara başvurmuşlar, birtakım itham ve iftiralarda bulunmuşlar, bu yolla Hz. Peygamber'in kendilerine yumuşak davranmasını, yanlışlarını tasvip etmesini temin etmeye çalışmışlardı. Bu durumu açıklayan ayetlerle başlayan Kalem suresinde, daha sonra aralarında bu ayet-i kerime'nin de bulunduğu 10-14. ayetlerle Efendimiz'e şu talimat verilmektedir:

"(Resûlüm!) Alabildiğine yemin eden, aşağılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan laf getirip götüren, iyiliği hep engelleyen, mütecaviz, günaha dadanmış, kaba ve haşin, bütün bunlardan sonra bir de soysuzlukla damgalanmış kimselerden hiçbirine, mal ve oğulları vardır diye sakın boyun eğme!"

Açıkça görüldüğü gibi söz getirip götürmek yani nemime azılı İslâm düşmanı müşriklerin sıfatlarındandır. Koğuculuk yapmak gibi bir ahlâkî zaafın müslümanı kimlerin durumuna düşürdüğünü iyice düşünmek gerek. Bu noktanın iyi anlaşılması, dilimize sahip çıkmakta bize büyük ölçüde yardımcı olacaktır.[1909]

1906 Riyâzu's-Sâlihîn; Erkam Yayınları
1907 Müslim, Birr 32. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 35; Tirmizî, Birr 18; İbni Mâce, Zühd 23
1908 Kalem suresi (68), 11
1909 Riyâzu's-Sâlihîn; Erkam Yayınları.

32- Koğuculuk Yapmak

• Huzeyfe -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Koğuculuk yapan cennete giremez."[1910]

• İbni Abbâs -radıyallâhu anhumâ- şöyle dedi:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yanından geçmekte olduğu iki mezar hakkında şöyle buyurdu:

- "Bu ikisi, kendilerince büyük olmayan birer günahtan dolayı azâb görüyorlar. Evet, aslında (günahları) büyüktür. Biri koğuculuk yapardı. Diğeri ise, idrarından sakınmaz, iyice temizlenmezdi."[1911]

33- Kötü Söz Sahibi Olmak ve Bir Müslümana Sövmek

• İbni Mes'ûd -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Olgun mü'min, yerici, lânetçi, kötü iş ve kötü söz sahibi olamaz."[1912]

• İbni Mes'ûd -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür."[1913]

• Ebû Zer -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre o, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken işitmiştir:

"Hiç kimse, bir başkasına fâsık veya kâfir demesin. Şayet itham altında bırakılan kişide bu sıfatlar yoksa o söz onu söyleyene döner."[1914]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Birbirine söven iki kişinin söylediklerinin günahı, mazlum olan haddi tecavüz etmedikçe, sövüşmeyi ilk başlatana yazılır."[1915]

1910 Buhârî, Edeb 49, 50; Müslim, Îmân 168, 169, 170. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 33; Tirmizî, Birr 79

1911 Buhârî, Vudû 55, 56, Cenâiz 82, Edeb 49. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Tahâret 11; Tirmizî, Tahâret 53; Nesâî, Tahâret 26, Cenâiz 116; İbni Mâce, Tahâret 26

1912 Tirmizî, Birr 48

1913 Buhârî, Îmân 36, Edeb 44, Fiten 8; Müslim, Îmân 116. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 51, Îmân 15; Nesâî, Tahrîm 27; İbni Mâce, Mukaddime, 7, 9, Fiten 4

1914 Buhârî, Edeb 44

1915 Müslim, Birr 68. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 39; Tirmizî, Birr 51

34- Dilin Afetlerinden Sakınmamak

• Ebû Musa -radıyallâhu anh- şöyle dedi: - Ey Allah'ın Resûlü! Hangi müslüman en üstündür? diye sordum. "Dilinden ve elinden müslümanların emniyette olduğu kimse" cevabını verdi.[1916]

Açıklama:

Güzel ahlâklı ve faziletli müslümanı Peygamber Efendimiz, diliyle ve eliyle öteki müslümanlara zarar vermeyen kişi diye tarif etmiştir. Bu, işin başlangıç noktasını göstermektir. Müslüman elbette başkalarına faydalı olmaya çalışacaktır. Ama her zaman herkesin faydalı olma, iyilik yapma imkânı olmayabilir. İyiliğin yapılamadığı yerde kötülük yapmamak, zarar vermemek, müslümanları kendisinden kuşkulandırmamak, zararsız bir kimse olmak da bir fazilettir. Aslında hadisimiz, zaman zaman iyilik ve hayr işlese bile, dilinden ve elinden yani diliyle ya da eliyle vereceği zarardan müslümanların emin olamadıkları kimse, olgun ve faziletli bir müslüman olamaz anlamını ifade etmektedir.

Diğer müslümanlara güven veren emin kişi olmak, olgun müslüman olmak demektir. Bunun yolu, dili ve eliyle onlara zarar vermemektir. Hadisimizde önce dilin zikredilmiş olması dikkat çekicidir. Çünkü el ile zarar vermek her zaman ve herkes için kolay olmayabilir. Fakat dil ile sözlü olarak öteki müslümanlara zarar vermek hem daha kolay hem de daha yaygındır. Bu sebeple öncelikle dil ile zarar vermemek üzerinde durulmuştur. Atalarımız da "dil yarasının onulmazlığı"nı bildirirken bu önceliğe dikkat çekmişlerdir. Nitekim Peygamber Efendimiz bir başka hadislerinde, "Dilini tutan kurtuldu"[1917] buyurmuştur.

Hadisimizin faziletli müslüman tarifi, aslında içtimâî ve iktisâdî (sosyo-ekonomik) durumu ne olursa olsun, her müslümanın iyi olabilmesi için, dilinden ve elinden müslümanları emin kılmak gibi her zaman geçerli bir yolun bulunduğunu ortaya koymaktadır.

• Sehl İbni Sa'd -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kim bana iki çenesi arasındaki (dili) ile iki budu arasındaki (üreme) organını koruma sözü verirse, ben de ona cennet sözü veririm."[1918]

Açıklama:

Nevevî merhumun, Müslim'in rivayet etmiş olduğuna işaret etmesine rağmen Müslim'in Sahih'inde geçmeyen bu hadis, dili korumanın âhirete bakan tarafını gözlerimiz önüne sermektedir.

1916 Buhârî, İman 4, 5, Rikak 26; Müslim, İman 64, 65. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cihâd 2; Tirimizî, Kıyamet 52, İman 12; Nesâî, İman 8, 9, 11

1917 Tirmizî, Kıyâmet 50, Dârimî, Rikak 5

1918 Buhârî, Rikak 23. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 61

İnsan hayatını büyük ölçüde etkileyen iki organ demek olan ağız ve tenâsül uzvunun, kendilerine has meşrû sınırlar içinde tutulmaları son derece önemlidir. Efendimiz bu önemi bu hadîs-i şerîflerinde pek çarpıcı bir üslûp ile belirtmişlerdir. Bu iki organı haramlardan koruyacağına söz verebilen herkesin cennete gireceğini, "Ben de ona cennet sözü veririm" beyanıyla, bir peygamber va'di ve sözü olarak bildirmiştir. Bu demektir ki, mü'minleri, cennetten mahrum bırakan uzuvların başında bu iki organ gelmektedir. Durum bu olunca her iki organa da sahip çıkmanın gereği ve önemi kendiliğinden belirmektedir. Eskilerin isabetle işaret ettiği gibi, "eline, diline, beline sahip olmak" hem dünyada hem de âhirette rahat etmek demektir.

Sevgili Peygamberimiz'in cenneti garanti edeceğini açıkça bildirmesi, bu iki organı korumanın imkânsız değil ama bir hayli zor olduğunu da imâ etmektedir. Cenneti veya cennette derecesinin yükselmesini isteyen herkesin bu zor işi başarmaya gayret etmesi gerekmektedir.[1919]

35- İşitilen Her Şeyi Anlatmak

•Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Her duyduğunu nakletmesi kişiye yalan olarak yeter. "[1920]

Açıklama:

Duyduğu her sözü herhangi bir araştırma yapmadan nakleden insanın bu yaptığının yalan söylemek anlamına geldiğini çok kesin bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu sebeple insanı, duyduklarını nakletmeden önce, onların doğru olup olmadığını iyice araştırmaya teşvik etmektedir. Zira yalan söylememiş olmanın yolu, duyulanları iyice tahkik etmekten geçer.

"Ben duyduğumu söylüyorum" savunması sorumluluktan kurtulmak için yetmez. Herkes her duyduğunu nakledecek olursa, ortalık yalan dolandan geçilmez hale gelir.

Duyulan her haberin veya sözün araştırılması "yalancı durumuna düşmemek için" gerekli olunca, özellikle Hz. Peygamber'den nakledilen hadisler konusunda mutlaka çok ince araştırmalar yapmak gerekecektir.

36- Lanet Etmekten Sakınmak

•Rıdvan bîatında bulunan sahâbîlerden Ebû Zeyd Sabit İbni'd-Dahhâk el-Ensârî -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

1919 Riyaz. erkam
1920 Müslim, Mukaddime 5

"Kim İslâm'dan başka bir din adına bilerek yalan yere yemin ederse, o kişi dediği gibi (yalancının biri)dir. Kim, ne ile intihar ederse, kıyamet günü onunla azâb olunur. Sahip olmadığı bir şeyi adayanın adağı geçersizdir. Mü'mine lânet etmek, onu öldürmek gibidir."[1921]

Açıklama:

Bir mü'mine lânet etmek, onun şeytan gibi ilâhî rahmetten ebediyyen mahrum kalmasını dilemek anlamına gelir. Bu ise, o müslümanın hayat hakkına tecavüz etmek, onu öldürmek gibi çok ağır bir suçtur. Hatta bir müslümanın tam anlamıyla ölmesini dilemek anlamındadır. Öldüren, öldürdüğü müslümanı sadece dünyevî hak ve menfaatlarından mahrum bırakır. Lânetçi ise, dileğine kavuşsa da kavuşmasa da, müslümanın hem dünya hem de âhiret mutluluğuna mâni olmak için teşebbüste bulunmuş demektir.

"Mü'mine lânet etmek, onu öldürmek gibidir" tesbitinden, lânetçinin de katil gibi kısas edileceği hükmü çıkarılamaz. Ancak işlediği cinayetin büyüklüğü ortaya konulmuş olmaktadır. Lânetçinin dünyadaki cezası değilse de manevî sorumluluğu katilinkine eş bir sorumluluktur.

Mü'mini öldürmek kolay değildir. Çünkü o bir fiildir. Mü'mine lânet etmek ise kolaydır. Zira o bir sözdür. Bu fark da dikkate alınınca, hadisimizin lânetçiye yönelik olarak ifade ettiği tehdidin, "Bu iş kolaydır" diye böyle bir cinayetin işlenivermesini önlemeye yönelik olduğu anlaşılır.[1922]

37- Kin Tutmak ve Haset Etmek

Enes -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebî -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Birbirinize kin tutmayınız, hased etmeyiniz, sırt dönmeyiniz ve ilginizi kesmeyiniz. Ey Allah'ın kulları, kardeş olunuz. Bir müslümanın, din kardeşini üç günden fazla terketmesi helâl değildir."[1923]

38- Kibirlenmek

İbni Mes'ûd -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

- "Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez."

Bunun üzerine bir sahâbî:

1921 Buhârî, Cenâiz 84, Edeb 44, 73, Eymân 7; Müslim, Îmân 176, 177. Ayrıca bk. Tirmizi, Nüzûr 16; Nesâî, Eymân 7, 11, 31; İbni Mâce, Keffârât 3

1922 Riyaz. erkam

1923 Buhârî, Edeb 57, 58, 62; Müslim, Birr 23, 24, 28, 30-32. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 47; Tirmizî, Birr 24; İbni Mâce, Duâ 5

- İnsan elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını arzu eder, dedi. Resûl-i Ekrem de şöyle buyurdu:

- "Allah güzeldir güzeli sever. Kibir ise, hakkı kabul etmemek ve insanları hor görmektir." [1924]

39- Evsahibinin Namusuna Göz Dikmek

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kim, bir adamın karısını veya kölesini ayartıp aldatırsa bizden değildir."[1925]

Açıklama:

Ahlâkî sahada bir kandırma ve aldatmadan bahsetmekte, onun da aynı yasak içinde olduğunu göstermektedir. Peygamber Efendimiz, herhangi bir kişinin karısını veya erkek olsun kadın olsun kölesini ayartıp aldatarak, eşinden ayrılmasını veya efendisinden uzaklaşmasını sağlamaya çalışanları da "Bizden değildir!" diye tehdit etmiş ve onları müslüman toplumun yaşayış ve gidişatından dışlamıştır. Yine günümüzde yaşanan bu tür aldatmalara dayalı aile facialarını dikkate alınınca, Efendimiz'in bu kesin tehdit ve tavrının toplumun huzuru için ne kadar gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Bir başkasının memurunu, işçisini, ustasını, elemanını ayartmak da hiç kuşkusuz bu yasak çerçevesindedir.[1926]

40- Konuşurken Edebiyat Yapmaya Çalışmak

• Abdullah b. Amr -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "İneğin diliyle otları dolayarak yutması gibi dilini eğip bükerek yapmacık hareketler yapan kimselere Allah buğzeder." [1927]

41- Müstehcen Şeyler Konuşmak

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Hayâ, imandandır. İman, cennettedir. Müstehcen konuşmak, cefadandır. Cefa ise cehennemdedir."[1928]

1924 Müslim, Îmân 147. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Libâs 26; Tirmizî, Birr 61

1925 Ebû Dâvûd, 5170. Elbani sahihtir demiştir.

1926 Erkam. Riyaz.

1927 Tirmizi: 2853 Elbani sahih demiştir.

1928 (Buhârî, Târîhu'l-Kebîr, 3/219-220; Tirmizî, Birr 65 (2009); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/501. Ayrıca b. k. z: İbn Hibbân, (1929, Mevarid); Hâkim, Müstedrek, 1/52-53; Beğâvî, Şerhu's-Sünne, 13/172)

42- Bir Müslüman Kardeşini Korkutmak

• Abdurrahman ibn Ebî Leylâ (rh.a)'dan rivayet edilmiştir:

"Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabilerinin bize haber verdiklerine göre; onlar, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'le birlikte yolculuk ederlerken içlerinden birisi uyuya kalmıştı. Bunun üzerine onlardan birisi, gidip (uyuyakalan) sahabinin yanında bulunan ipi almış. (Uyuyakalan sahabi, uyandığında yanında bulunan ipi göremeyince) korkmuş. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: 'Bir müslümanın, bir müslümanı korkutması helal değildir' buyurdu."[1929]

43- Şaka İle De Olsa Müslüman Kardeşinin Malını Almak

• Abdullah ibn Sâib b. Yezîd, babası yoluyla dedesinden rivayet edildiğine göre (dedesi Yezidin) Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Sizden birisi (din) kardeşinin herhangi bir malını şaka ve ciddi olarak asla almasın."[1930]

44- İlmi Gizlemek

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Bir kimse kendisinden sorulan bir meseleyi gizle(yip cevap verme)zse, (kıyamet günü) ateşten bir gemle gemlenir."[1931]

45- Silahla Şakalaşmak

• Ebû Hureyre'nin nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sakın biriniz silahını din kardeşine doğrultmasın! Çünkü silahı doğrultan bilmez. Belki şeytan elini dürtüp de (din kardeşini vurur) ve bu sebeple cehennemden bir çukura yuvarlanır." [1932]

• Cabir b. Abdullah şöyle demiştir: Bir adam, yanında okları olduğu halde mescidden geçti. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona "Temreninden tut!" buyurdu. Adam "peki" dedi.[1933]

• Cabir'in nakline göre adamın biri yanında temrenleri meydana çıkmış birçok ok olduğu halde mescidden geçti. Okların herhangi bir müslümana dokunup da yaralamaması için temreninden tutması emredildi. [1934]

1929 (Ebu Dâvud, Edeb 85 (5004); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/424)
1930 (Ebu Dâvud, Edeb 85 (5003); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/271)
1931 (Tirmizî, İlm 3 (2649); İbn-i Mace, Mukaddime 24 (266); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/353)
1932 Buhârî. 7072
1933 Buhârî. 7073
1934 Buhârî. 7074

• Ebû Musa'nın nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Herhangi biriniz mescidimizden veya çarşımızdan yanında oklar varken geçecek olursa herhangi bir müslümana bir zarar vermemek için onları temrenlerinden tutsun -veya- onu avucunun içine alsın." [1935]

Açıklama:

"Çünkü silahı doğrultan bilmez. Belki şeytan elini dürtüp de (din kardeşini vurur) ve bu sebeple cehennemden bir çukura yuvarlanır." Cümlenin anlamı şudur: Belki şeytan biri diğerini silahı ile vursun ve o kişiye darbesini gerçekleştirsin diye onları kışkırtır.

"Bu sebeple cehennemden bir çukura yuvarlanır." Bu ifade kişinin cehenneme girmesine yol açacak günaha düşmesinin kinayeli anlatımıdır. İbn Battal şöyle der: İfadenin manası şeytan böylece tehdidi onun üzerinde gerçekleştirir demektir. Hadis sakıncalı bir duruma yol açacak şeyi yasaklamaktadır. Sakınca durumu -ister ciddi olarak, ister şaka şeklinde olsun- kesin olmasa bile hüküm böyledir. [1936]

46- Bir Kimsenin Mü'min Bir Kimse Hakkında Onda Olmayan Şeyleri Söylemesi

• Abdullah ibn Ömer -radıyallâhu anh-'dan rivayet edilmiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken işittim:

Allah, bir mü'min kimse hakkında onda olmayan şeyleri söyleyen kimseyi, söylediği (bu) sözden dönünceye kadar cehennem halkının vücudundan akan irin ile toprak karışımı olan bir bataklıkta tutar." [1937]

47- Dua Ederken Kafiyeli Sözler Söylemek

• Abdullah ibn Abbâs -radıyallâhu anh- –irşat emiri olarak şöyle dediği- rivayet edilmiştir:

"Her Cuma günü halka bir hadis anlat. Eğer bunu az görüp kabul etmezsen haftada iki defa hadis anlat. Eğer bundan daha fazla yapmak istersen, haftada üç defa hadis anlat. İnsanları bu Kur'an'dan bıktırma. Sakın seni, bir topluluk, kendi naklettikleri bir hadis üzerinde konuşurlarken onların yanına gelip onlara karşı hadis nakletme. Eğer böyle yaparsan o zaman onların konuşmalarını keser ve onları usandırıp bıktırır halde bulursun. Onların ne dediğine kulak verip sus. Onlar sana kendilerine ders anlatmanı isteyip emrederlerse, onlar derse/hadis

1935 Buhârî. 7075
1936 Fethulbari...
1937 Ebu Dâvud, 4608. Elbani sahihtir demiştir. İbn-i Mace, Ahkam 6 (2320); Ahmed b. Hanbel, Müsned,

anlatımına karşı arzulu bulundukları halde onlara hadis/ders anlat. Kafiyeli dua yapmayı bırak, böyle dua etmekten kaçın. Çünkü ben, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile sahabilerini, kafiyeli dua yapmadıklarına, hatta bundan kaçındıklarına tanık oldum." [1938*1939]

(Bu hadis, dua ve derslerde zoraki olarak huşuyu bozacak, sevilmeyen kafiyeli dualar yapmaya özenmenin doğru olmadığını, gerek derslerde ve gerekse de dualarda insanları usandıracak lüzumsuz uzatmalar ve tekrarlar yapmanın din eğitimi ve öğretiminde yeri olmadığını belirtmektedir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in dualarında bazen kafiyeli sözlere benzeyen düzgün kısa metin vardır. Bunlar, elbette külfetsiz ve sade dualardır.)

48- Kardeşinin Başına Gelen Sıkıntıya Gülmek

• Vâsile ibnu'l-Eska' -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"(Din) kardeşinin başına gelen bir sıkıntıya sevinip gülme. Allah ona merhamet ve seni de o şeyle imtihan eder."[1940]

49- Kuran Hakkında Kişisel Görüşlere Göre Münakaşa Etmek

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Kur'an hakkında (kişisel görüşe dayanarak) münakaşa etmek, küfürdür."[1941]

50- Yabancı Bir Kadınla Bir Arada (Aynı Odada) Bulunmak

• İbn Abbâs -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, hiçbir erkek mahremi bulunmayan bir kadınla yalnız kalmasın .[1942]

'Hiçbir erkek, bir kadınla yalnız kalmasın; bu durumda hiç kuşkusuz üçüncüleri şeytan olur' buyurmuştur.[1943]

51- Nikahı Düşenlerle Tokalaşmak

• Makal bin Yesâr -radıyallâhu anh- anlatıyor;

'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "birinizin başına demir iğne saplanması, kendisine helal olmayan bir kadına dokunmasından hayırlıdır" buyurdu.

Bu nedenle Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınlarla musafaha etmez, onlardan sözlü olarak biat alırdı.

1938 Buhârî, Deavat 19
1939 Emir yasak hadisleri. Polen Yayınları
1940 Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 54, 2506
1941 Ebu Dâvud, Sünnet 4 (4603); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/401
1942 Buhârî, 3006; Müslim, 1341.
1943 Ahmed, Müsned, 1/18; Sahih rivayettir.

Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- biat eden kadınlara; "seninle sözlü olarak biatleştim" derdi. Allah'a yemin ederim ki, biat alırken[1944] onun eli hiçbir kadın eline dokunmamıştır. Kadınlarla sadece sözlü olarak "şu konuda seninle biatleştim" derdi.[1945] Bir başka rivayette; 'ben kadınlarla musafaha etmem.[1946] buyurmuştur.

44 Taberânî, el-Kebîr, 20/211; Hasen rivayettir. Bkz. Es-Silsiletu's-Sahîha, 226.
45 Buhârî, 2713.
46 Mâlik, Muvatta, 1842; Ahmed, 6/357; Tirmizî. 1597; Nesâî, 4181; İbn-i Mace, 2874.

50. BÖLÜM
SOHBET ESNASINDA AMEL ETMEMİZİ EMREDEN VE TAVSİYE EDEN HADİSLER

1- Kur'an Okuyunca Sekinet İner

• Ebu Hureyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle demiş) : Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Bir kimse bir mü'minden dünya sıkıntılarından bir sıkıntı giderirse; Allah ondan âhiret sıkıntılarından bir sıkıntı giderir. Bir kimse başı sıkışana kolaylık gösterirse, Allah ona dünya ve âhirette kolaylık verir. Ve bir kimse bir müslümanı (n günahını) örtbas ederse, Allah da onu dünya ve âhirette örtbas eder. Kul din kardeşinin yardımında oldukça, Allah da kulun yardımındadır. Ve her kim bir yol tutarak, o yolda ilim ararsa, bu sebeple Allah ona cennete götüren bir yol müyesser kılar. Bir kavim Allah'ın evlerinden bir evde toplanarak kitâbullahı okurlar ve onu aralarında müzakere ederlerse; üzerlerine sekinet iner. Allah'ın rahmeti onları kaplar. Melekler de etraflarını kuşatırlar. Allah onları kendi nezdindekilere anar. Bir kimseyi ameli yavaşlatırsa, nesebi hızlandıramaz." buyurdular.[1947]

2- Her Ortamda Zikredilmeli

"Ey inananlar! Allah'ı çokça zikredin."[1948]

"Allah'ı çok zikreden erkekler ve anan kadınlar var ya; işte Allah, bunlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfât hazırlamıştır."[1949]

"Rabbini gönülden ve korkarak, içinden hafif bir sesle, sabah-akşam an, gafillerden olma."[1950]

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor:

"Allah'ı zikreden ile etmeyenin misali, diri ile ölünün misâli gibidir." Yani, zikreden nurla hayat bulur. Allah'ı anmayan ise ölüden farksızdır.[1951]

"Size amellerinizin en hayırlısını, Allah katında en iyi ve yücesini, derecenizi yükselteni, altın ve para infâk etmekten üstün, düşmanınızla mücâhede ve

---

1947 Müslim: 2699
1948 Ahzab, 41.
1949 Ahzab, 35.
1950 A'raf, 205.
1951 Müslim: 779

savaştan daha iyi olanını haber vereyim mi?" Sahâbîler: "Evet, ya Resûlullah" dediler. Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- de: "Allahu Teâlâ'yı ibâdet ve taatla zikretmektir." buyurdular.[1952]

• Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, Allahu Teâlâ'nın şöyle buyurduğunu şu Kudsî Hadiste bize bildiriyor:

"Kulum beni nasıl tanırsa ben onu öyle tanır, muamele ederim. Beni andığı sürece onunla beraberim, yanındayım. O beni gönlünde zikrettikçe ben de onu öyle zikrederim. Bir cemâatte anarsa, ben de onu daha hayırlı bir cemâatte anarım. Bana bir karış yaklaşırsa, ona bir arşın yaklaşırım. Bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. Bana yürüyerek gelene de koşarak giderim."[1953]

• "Ukbe İbn Âmir'den -radıyallâhu anh- rivâyet edildiğine göre, o şöyle demiştir: Biz Suffe'de iken Resûlullah Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bize geldi ve biz Suffe ehline şöyle buyurdu: "Her sabah Buthan veya Akik denilen yere gidip oradan iki sapasağlam deve getirmek istemez miydiniz? Hem de rahat bir şekilde, akrabalardan kesilmeden ve helâlinden bu develeri getirip ondan istifâde etmeyi istemez misiniz?" "Hiç şüphesiz ya Resûlallah!" dediler. Resûlullah Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Öyleyse mescide her gün erken gitmeye bakınız. Orada Kur'an'dan hiç olmazsa iki âyet, iki devenin kazancından Allah indinde daha kârlıdır. Üç âyet öğrenip okursanız üç deveden, dört âyet öğrenip okursanız dört deveden ve öğrenip okuduğunuz âyetler adedince develer kazanmaktan daha hayırlıdır."[1954]

• Yine Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- buyuruyor ki:

"Bulunduğu yerden Allah'ı zikretmeden kalkan, yani oturduğu yerde Rabbini anmayan pişman olur, zarar görür. Yatağına uzanan kimse, Allah'ı hatırlamadan yatarsa yine zararlı sayılır."[1955]

• "Bulundukları toplantıda Allah'ı anmayan, O'ndan bahsetmeyen, yani zikredip, Peygamberi'ne salât ve selâm okumayanlar hüsrandadır. Kusur etmiş sayılırlar. Allah, dilerse bunları affeder ve dilerse azap eder."[1956]

• "Allah'ı zikretmedikleri bir toplantıdan kalkanlar, eşeğin leşine benzer bir şeyin etrafında toplanıp kalkmış gibidirler (sevap kazanamazlar). Bunun için de pişman olurlar."[1957]

1952 Tirmizi, (3377), İbn-i Mace (3790). Bkz. Sahih-i İbn-i Mace (2/326); Sahih-i Tirmizi (3/139).
1953 Müslim (2675), Lafızlar Buhâri.
1954 Müslim, (803).
1955 Ebu Davud 4556 ve diğerleri. Elbani Hasen Sahih Demiştir.
1956 Tirmizi, (3380).
1957 Ebu Davud, 4855 Elbani sahih demiştir. Ahmed (2/389). Bkz. Sahihu'l-Cami (5/176).

3- Kardeşinin Hatasını Örtbas Etmeye Çalışmak

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: "Kim bir kardeşinin ayıbını örterse Cenab-ı Hak da onun dünya ve ahirette ayıplarını örter." [1958]

4- Saygılı ve Güler Yüzlü Olmak

• Yine Cabir b. Semure'den -radıyallâhu anh-: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, insanların en güzel yüzlüsü ve en güler yüzlüsüydü. [1959]

• Abdullah İbn Haris -radıyallâhu anh-: Rasûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- daha güler yüzlüsünü görmedim.[1960]

• Hz. Aişe Annemize -radıyallâhu anhâ- şöyle soruldu: Rasûlullah Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, evde bulunduğu zaman nasıldı?

İnsanların en yumuşağı ve en saygılısıydı. Yine sizin erkekleriniz gibi bir insandı fakat O, çok güler yüzlüydü.[1961]

5- Kardeşlerinin Eziyetlerine Sabretmek

"Ancak sabredenlere ecirleri hesapsız verilir."[1962]

• Ebû Musa -radıyallâhu anh-'dan, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "İşittiği eziyet verici söze karşı Allah'tan daha çok sabreden bir kimse -yahut bir şey- yoktur. Onlar onun evladı olduğunu ileri sürüyorlar. Hâlbuki o, onlara sıhhat ve rızık verip duruyor."[1963]

• Abdullah dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yapageldiği paylaştırmalardan birisi gibi bir paylaştırma yaptı. Ensardan bir adam: Allah'a yemin ederim, şüphesiz ki bu, kendisiyle Allah'ın rızasının gözetilmediği bir paylaştırmadır, dedi. Ben de: Ama and olsun Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e (bunu) söyleyeceğim deyip onun huzuruna gittim. Ashabı arasında bulunuyordu. Gizlice ona söyledim. Bu, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ağır geldi, yüzü değişti ve kızdı. Öyle ki keşke ona haber vermeseydim diye arzu ettim.

Daha sonra: Gerçekten Musa'ya bundan daha fazla eziyet edilmişti, ama o sabretti, buyurdu."[1964]

1958 Müslim2580
1959 (Bezzaz, Keşf, III, 160)
1960 (Tirmizî, Menakıb, 10)
1961 (İbn-i Sa'd, Tabakat, I, 274)
1962 Ez-Zümer, 39/10.
1963 Buhârî. 6099
1964 Buhârî. 6100

Açıklama:

"Eziyete sabretmek". Yani sözlü yahut fiilî eziyete karşılık vermekten kendisini alıkoymak. Bu, bazen hilm için de söylenir.

Yüce Allah'ın: *"Ancak sabredenlere ecirleri hesapsız verilir."*[1965] buyruğu ile ilgili olarak kimi ilim ehli şöyle demiştir: Eziyetlere karşı sabretmek nefsin cihadıdır. Şanı yüce Allah, nefisleri, kendisine yapılan ve hakkında söylenen şeylerden acı çekmek özelliğine sahip olarak yaratmıştır. Bundan dolayı onların ganimetleri paylaştırmakta Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in haksızlık yaptığını söylemeleri ona ağır gelmiştir. Fakat o bu sözü söyleyene hilm ile mukabele ederek sabretmiştir. Çünkü sabredenlerin sevabının pek büyük olduğunu ve Allah'ın hesapsız olarak sabredene ecrini vereceğini biliyordu. Sabreden kişinin ecri, infak edenden daha fazladır. Çünkü infak edenin elde edeceği hasene yedi yüz kata kadar yükseltilir. Bir hasene ise aslı itibariyle on kat fazlasıyla mükâfatlandırılır. Bununla birlikte yüce Allah dilediğine daha fazlasını da verir. [1966]

6- Haklı Bile Olunsa Susmayı Tercih Etmek

● Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu: "Kim haksızken tartışmayı bırakırsa, cennetin kıyısında onun için bir köşk yapılır. Haklı olduğu hâlde bırakırsa, cennetin ortasında onun için bir köşk yapılır. Kimin de ahlâkı güzel olursa, ona cennetin en üstünde köşk yapılır." [1967]

7- Biliyorsak Konuşmak Bilmiyorsak Susmak

● Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Allah'a ve âhiret gününe inanan, ya hayır söylesin ya da sussun."[1968]

Açıklama:

Allah'a ve âhiret gününe inanan kimselerin engin bir sorumluluk duygusu taşıdığı açıktır. Hepimizin bildiği gibi disiplin, âhiret sorumluluğu ile yakından alâkalıdır. Hesaba, cezâ ve mükâfata inanmış bir insan, hesap günü mahcup olmamak için öncelikle diline sahip olacak ve hayatını daha dikkatli yaşayacaktır. Hadisimizde işte bu temel gerçeğe dikkat çekilerek, dili korumanın, ya hayır söylemek ya da sükût etmek gibi iki yolu olduğu bildirilmektedir. Her mükellef insanın, iyilik ve hayır olduğu açıkca belli olan sözlerin dışındaki tüm sözlerden dilini koruması uygun olur. Hatta yerine göre konuşmanın ve susmanın eşit bir

1965 ez-Zümer, 39/10.
1966 Fethulbari.
1967 Tirmizî.
1968 Buhârî, Edeb 31, 85, Rikak 23; Müslim, İman 74, Lukata 14. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 123; Tirmizî, Kıyamet 50

durum arzetmesi halinde, susmak sünnettir. Çünkü Nevevî'nin de işâret ettiği gibi, mübah bir söz bile bazan haram veya mekruh bir durumla neticelenebilir. Halkımızın "Korkulu rüya görmektense uyanık durmak yeğdir" dediği gibi, böyle muhtemel bir tehlikeden uzak kalabilmek için sükût etmek daha akıllıca olur.

Şuna da işâret edelim ki, hayır söylemek veya sükut eylemek, imanın aslının değil, olgunluğunun göstergesidir. Hadisimizin ifadesi, ya doğru konuşmak veya susmak konusuna son derece dikkat edilmesini tenbih maksadına yöneliktir.

"Allah'a ve âhiret gününe inanan" diye başlayan daha birçok hadis bulunmaktadır(Bk. Ali el-Kaarî, Mirkâtu'l-mefâtîh, VIII, 70). Bu, Resul-i Ekrem Efendimiz'in bir eğitim ve irşad üslûbudur. Bu üslûbun, ehemmiyetine binaen dilin korunması konusunda da kullanıldığını görmekteyiz.[1969]

8- Öne Dönünce Bütün Vücutla Dönmek ve Arkaya Dönünce Bütün Vücutla Dönmek

• Rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- , çok kere Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den hâdis anlatarak şöyle derdi:

"Bu hâdisi, bana, kirpikleri ince ve uzun, tenleri beyaz olan (peygamber) söyledi. Teveccüh ettiği zaman bütünü ile karşıya çıkardı ve geri döneceği zaman da bütünü ile (vücudu ile) dönerdi. Onun mislini hiç bir göz görmemiştir, hiç bir zaman göremeyecektir de..."[1970]

Açıklama:

Hazreti Peygamber bir kimseye söz söyleyecekleri zaman veya birine dönmek istedikleri zaman vücutlarının bütünü ile dönerlerdi, ister bu dönüş öne doğru olsun, ister arkaya doğru olsun, aynı şekilde hareket ederlerdi. Bu hareketleri ile bize muaşeret edebi vermektedirler. Bir insana yandan bakmak, yan tarafı çevirmek, kibir ve beğenmemezlik hareketleridir. Adaba aykırı hareketlerdir. İnsan, konuştuğu ve görüştüğü kardeşine ilgi göstermeli ve ona hürmetsizlik etmemelidir.[1971]

9- Yaşlılara Hürmet Etmek

• Herhangi bir genç yaşlılığından dolayı bir ihtiyara hürmet ederse, yüce Allah da yaşlandığında ona hürmet edecek kimseler halk eder.[1972]

1969 Erkam. riyaz
1970 Edebü-l Müfred. 255 Elbani sahih demiştir.
1971 Edebü-l Müfred. şerh.
1972 Tirmizi, birr 15, ebu Davud, edeb, 58

10- Seni Allah İçin Seviyorum Demek

"أحبك في الله"

"Seni Allah için seviyorum"

11- Seni Allah İçin Seviyorum Diyen Kişiye Dua Etmek

"أَحَبَّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ"

"Beni Allah rızası için sevdiğinden Allah da seni sevsin."[1973]

12- Sohbetin Sonunda Okunacak Dua

"سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ"

"Allah'ım! Sana hamd ederek, seni tüm noksanlıklardan tesbih (ve tenzih) ederim. Senden başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Günahlarımdan dolayı senden istiğfar diler, sana tövbe ederim."[1974]

1973 Ebu Dâvud, (4/333); el-Elbâni, hasen olduğunu söyler, bkz. Sahih-i Ebi Dâvud, (3/965).

1974 Sünen sahipleri. Bkz. Sahih-i Tirmizi, (3653); Aişe -radıyallâhu anh-'nın şöyle dediği sabit olmuştur: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir mecliste oturduğunda, Kur'an okuduğunda ve namaz kıldığında mutlaka sonunu şu kelimelerle tamamlardı: . . . (Hadis zikredilir). " Nesâi, Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle (h. 308); Ahmed, (6/77). Dr. Faruk Hammâde, sahih olduğunu söyler; bkz. Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle, thk.

51. BÖLÜM
KOMŞULUK HAKKINDAKİ SÜNNETLER

KOMŞU HAKKI

"Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya ve mâliki bulunduğunuz kimselere iyi davranın."[1975]

Üç hakkı olan komşular: Akraba olan müslümanlar gibi ki, bunların hem komşuluk, hem din kardeşliği, hem de akrabalık hakkı vardır.[1976]

Komşuların Mertebeleri:

Aşağıdaki sıralama komşulara yapılacak iyiliklerin ulaştırılmasının sıralanışı açısından faydalıdır:

1- Müslüman ve akraba komşu: Böyle bir komşunun komşuluk, müslümanlık ve akrabalık hakkı vardır.

2- Müslüman komşu: Böyle bir komşunun komşuluk ve müslümanlık hakkı vardır.

3- Müslüman olmayan komşu: Böyle bir komşunun sadece komşuluk hakkı vardır.

Bu sıralamanın sebebi ise, İbn Ömer'in komşu tabirini umumunu esas alarak yorumladığı gibi, nasların umum ifade etmesidir. O'nun bu açıklamasına göre, komşu tabiri müslüman olanı da, olmayanı da kapsamına alır. Bundan dolayı, bir koyun kestiği sırada ondan Yahudi komşusuna verilmesini emretmişti. Nitekim Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yahudi komşusu ile başından geçenlerden de bu açıkça anlaşılmaktadır. [1977]

1- Komşunun Önemi

• Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan, rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Cibril bana komşuyu o kadar tavsiye edip durdu ki sonunda onu mirasçı kılacak sandım[1978]

1975 Nisâ sûresi (4), 36

1976 Fethul Bari. Polen Yayınları

1977 Nazım Muhammed Sultan, Ana Çizgileriyle İslam (Nevevi Kırk Hadis Şerhi), Guraba Yayınları: 174.

1978 Buhârî, Edeb 28; Müslim, Birr 140 (2624).

Açıklama:

"Cibril bana komşuyu o kadar çok tavsiye edip durdu ki, sonunda onu mirasçı kılacağını zannettim." Yani Cibril'in, Allah'tan aldığı emir üzere komşuyu komşuya mirasçı kılacağını zannettim.

Burada mirasçı kılmaktan maksadın ne olduğu hakkında görüş ayrılığı vardır. Akrabalar ile birlikte ona da verilecek bir pay tayin edilmek suretiyle malda onun ortak edileceği anlamında olduğu söylenmiştir. Bu hususlaki haber, böyle bir mirasçı kılmanın gerçekleşmediğini de ortaya koymaktadır.

İbn Ebi Cemra dedi ki: Komşu (el-câr) lafzı müslümanı da, kâfiri de, âbidi de, fâsıkı da, arkadaşı da, düşmanı da, yabancıyı da, hemşeriyi de, faydalıyı da, zararlıyı da, yakını da, uzağı da, evi daha yakın olanı da, daha uzak olanı da kapsar. Komşunun, biri diğerinden daha üstün pek çok mertebesi vardır. Bunun en yüksek mertebede olanı, kendisinde ilk olarak sayılan bütün niteliklerin bulunduğu şahıstır. Sonra da daha çok bulunan daha önde gelir ve yalnızca bu niteliklerden sadece birisini taşıyana kadar iner.

Abdullah İbn Amr -hadisi rivayet edenlerden birisidir- bunu genel anlamı ile yorumlamıştır. Bu sebeple kendisi için bir koyun kesildiğinde o koyundan Yahudi komşusuna hediye verilmesini emretmiştir. Bu rivayeti Buhari, el-Edebü'l-Müfred'de ve hasen olduğunu belirterek Tirmizi rivayet etmiştir. Sözünü ettiğim bu hususlara Taberani'nin rivayet ettiği merfu bir hadiste işaret edilmiş bulunmaktadır: "Cabir -radıyallâhu anh-, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir: Komşular üç türlüdür. Bir komşu vardır ki tek bir hakkı vardır, bu da müşrik olandır. Bunun yalnızca komşuluk hakkı vardır. Bir komşu da vardır ki iki hakkı bulunmaktadır. Bu da komşuluk hakkı ile İslâm hakkı bulunan kimsedir. Bir komşu da vardır ki üç hakkı vardır. Bu da akrabalık bağı bulunan müslüman (komşu) kişidir. Bunun komşuluk, müslüman olmak ve akrabalık hakları vardır."

Şeyh Ebû Muhammed İbn Ebi Cemra dedi ki: Komşu haklarının korunması, imanın kemalindendir. Cahiliye dönemi insanları da bu hakka dikkat eder ve korurlardı. Komşu hakkına riâyet etmeye dair emre uymak hediye, selam, onunla karşılaşıldığı vakit güler yüz göstermek, halini kollamak, ihtiyaç duyduğu hallerde ona yardımcı olmak ve buna benzer güç çerçevesinde ona çeşitli yollarla iyiliklerde bulunmakla gerçekleşir. Aynı şekilde maddi ya da manevi türlü eziyetlerin ona ulaşmasına neden olacak sebepleri önlemek de böyledir. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- -bir sonraki hadiste geleceği üzere- kötülüklerinden yana komşusu emin olmayan kimsenin imanının olmayacağını söylemiştir. [1979]

1979 Fethul Bari. Polen yayınları

2- Komşusunun Sıkıntısından Emin Olmayan Kimsenin Günahı

• Ebû Şureyh'ten rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah'a yemin ederim iman etmiş olmaz, Allah'a yemin ederim iman etmiş olmaz, Allah'a yemin ederim iman etmiş olmaz. Kim ey Allah'ın Resûlü, diye soruldu.

O: Komşusu sıkıntılarından yana emin olmayan kimse, buyurdu.[1980]"

Açıklama:

" İbn Battal dedi ki: Bu hadis, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bu hususa dair yemini ve yeminini üç defa tekrarlaması dolayısıyla, komşunun hakkını oldukça vurgulu bir şekilde dile getirmektedir. Söz ve fiil ile komşusuna eziyet veren kimse hakkında imanın sözkonusu olmayacağı belirtilmektedir. Maksat ise kâmil imandır. Şüphesiz ki isyankâr olan kimsenin imanı kâmil değildir.

İbn Ebi Cemra dedi ki: Kişinin kendisi ile komşusu arasında engel bulunmakla birlikte komşunun hakkını vurguladığına, bu hakkın korunmasını ve ona hayır yapmayı, ona zarar verecek sebeplerden sakınmayı emrettiğine göre, kişinin kendisi ile kendileri arasında herhangi bir duvar ve engel bulunmayan iki koruyucu meleğin de hakkına riâyet etmesi, zaman geçtikçe emirlere aykırı işler yapmak suretiyle onlara eziyet vermemesi gerekir. Çünkü rivâyetlerde belirtildiğine göre iyiliklerin yapılması sebebiyle o iki melek sevinir ve kötülüklerin işlenmesi sebebiyle üzülürler. O halde onların bu hallerine riâyet etmek ve pek çok itaatli ameller işlemek, masiyetlerden ısrarla kaçınmak suretiyle onların bu hallerini dikkate almak gerekir. Çünkü birçok komşuya göre onların haklarına riâyet etmek daha önceliklidir.[1981]

3- Komşudan Gelecek Hediye Küçümsenmemeli

• Ebû Hureyre'-radıyallâhu anh-dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Ey müslüman kadınlar, hiçbir komşu komşusuna vereceği hediyeyi -vereceği hediye bir koyun ayağı dahi olsa- küçük görmesin, derdi."[1982]

Açıklama:

"Koyun ayağı". Yani hiçbir kadın komşusuna vereceği hediyeyi küçük görmesin. Vereceği o hediye çoğunlukla kendisiyle yararlanılmayacak bir şey olsa bile.

Bu da tarafların birbirlerini sevip sevgilerini pekiştirmelerine kinaye yoluyla bir teşviktir. Her bir komşu çok önemsiz dahi olsa komşusuna hediye vermek suretiyle sevgisini göstersin, artırsın, demiş gibidir.[1983]

1980 Buhârî, Edeb 29.
1981 İbn Ebi Cemra'dan iktibas, özetle burada sona ermektedir. Fethulbari.
1982 Buhârî. Hibe 1, Edeb 30; Müslim, Zekat 90 (1030).
1983 Fethulbari.

4- Komşusuna Eziyet Etmenin Nehyedilmesi

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse komşusuna eziyet vermesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse ya hayır söylesin yahut sussun."[1984]

5- Komşuya İkram Edilmeli

• Ebû Şureyh el-Adevî'den, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in konuşup da şöyle buyurduğunu kulaklarım duydu, gözlerim gördü: Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna ikram etsin, Allah'a ve âhiret gününe iman eden kimse misafirine caizesini ikram etsin.

Ey Allah'ın Resûlü, caizesi nedir, diye sorulunca, o: Bir gün ve bir gece, buyurdu. Ziyafet ise üç gündür. Artık bundan sonrası o misafire bir sadakadır. Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse de ya hayır söylesin yahut sussun."[1985]

Açıklama:

"Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kimse". İman eden sözünden maksat, kâmil imandır. Özellikle Allah'a ve âhiret gününe imanı söz konusu etmesi, insan hayatının başlangıcına ve ölümden sonra dirilişine bir işarettir. Yani kendisini yaratan Allah'a ve o Allah'ın, amelinin karşılığını kendisine vereceğine iman eden bir kimse sözü geçen bu güzel işleri yapıversin. [1986]

6- Komşuluk Hakkı Kapı Yakınlığına Göredir

• Âişe'den, dedi ki: "Ben: Ey Allah'ın Resûlü, benim iki komşum var. Hangisine hediye vereyim, diye sordum. O: Kapısı sana daha yakın olanlarına, buyurdu.[1987]

Açıklama:

"Komşuluk hakkı kapı yakınlığına göredir." denildiğine göre bundaki hikmet, daha yakın olan kimsenin, komşusunun evine giren hediye ve benzeri şeyleri görerek daha uzakta olanın aksine gözünün de bunlara meyletmesi dolayısı iledir. Diğer taraftan daha yakın olan kimsenin, komşusunun başına gelen sıkıntılı ve zorlu hallere yetişmesi -özellikle de haberdar olmanın zor olduğu zamanlardadaha hızlı ve çabuk olur. İbn Ebi Cemra dedi ki: Daha yakın olana hediye vermek mendubdur. Çünkü hediye aslında farz bir şey değildir. Dolayısıyla bunda sıralama da farz olmaz.

1984 Buhârî, Edeb 85.
1985 Buhârî, Edeb 31; Müslim, Lukata 14 (48).
1986 Fethulbari.
1987 Buhârî, Şuf'a 3, Hibe 15, Edeb 32.

Hadisten, daha üstün olana göre amel etmenin daha uygun olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ilmin amelden önce geldiği de anlaşılmaktadır.

Komşuluğun sınırları hakkında görüş ayrılığı vardır. Ali -radıyallâhu anh- "ezan sesini işiten kimse, komşudur" demiştir. "Seninle birlikte mescidde sabah namazını kılan kimse, komşudur" diye de tanımlanmıştır. Âişe'den rivayete göre de "komşuluğun sınırı her cihetten kırkar evdir." el-Evzai'den de buna benzer bir görüş rivayet edilmiştir. Buhari de el-Edebü'l-Müfred'de bunun benzerini el-Hasen'den rivayet etmiş bulunmaktadır.

İmam Nevevî şöyle der;

Hz. Âişe'nin "Önce hangi komşuma ikram edeyim?" sözü diğer komşularının hepsine ikram edebilecek gücü olmadığı için söylenmiştir. Komşuya ikram edilmekle emrolunmuş ve fazla verecek birşeyi de olmadığı için acaba hangisini tercih etmeliyim diye sormuştur.

Hadiste, diğer komşulara da ikram edecek kadar varlıklı olmayan kimsenin ikram hususunda kapısı en yakın olan komşuyu seçmesi gerektiği ifade edilmektedir. Yakın komşudan maksadın akrabası olan komşu olduğu şeklinde de bir yorum yapılmıştır[1988]

7- Komşusuna İyilik Edenin Cennetle Müjdelenmesi

• Ebu Hureyre'den (-radıyallâhu anh-u): İnsanlar: 'Falan kadın farz namazlarını kılar, sadaka verir ve komşusuna eziyet etmez' dediler. Resûlallah: "O kişi cennettedir" dedi. [1989]

Açıklama:

Komşuyu gözetmek ve onu korumak, imanın kemalindendir. Komşuya vasiyet demek, ona güç miktarınca iyilik etmek, hediye vermek, güler yüz göstermek, selâm vermek, halini sorup araştırmak, muhtaç olduğu şeylerde ona yardımcı olmak ve ona eziyet verecek maddî ve manevî işlerden sakınmak demektir. Komşu hakkını gözetlemek üzerinde Cibril o kadar önemle durdu ki, Peygamber Efendimiz, komşunun aynen yakın akrabalar gibi, insana malında ortak olacakları zannında bulunmuşlardır. Komşu kim olursa olsun ve hangi halde bulunursa bulunsun, ona takat miktarı iyilik ve ihsan etmek lâzımdır.[1990]

8- Komşuyla Yapılan Zinanın Başkalarıyla Yapılan Zinadan Daha Günah Olması

• Mikdad ibni'l-Esved'den işitildiğine göre şöyle demiştir:

1988 İmam Nevevi. Riyaz

1989 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/54 (119); Beyhakî, Şuabü'l-İman, 12/95 (9099); Ahmed, Bezzar, İbn Hibban. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

1990 Nevevi. Riyaz

"— Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ashabına zinadan sordu." Ashap:

"— Haramdır, Allah ve onun peygamberi onu haram kılmıştır," dediler.

Peygamber şöyle buyurdu:

"— İnsanın, on kadınla zina etmesi, komşusunun karısı ile zina etmesinden, üzerine daha hafif günâhtır."

Yine ashaba hırsızlıktan sordular. Ashap:

"— Haramdır, onu Azîz ve Yüce olan Allah ile onun peygamberi haram kılmıştır," dediler.

Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu:

"— On ev halkından çalması da, komşusunun evinden çalmasından, üzerine daha hafif günahtır."[1991]

Açıklama:

Zina, bir kimsenin nikâhı veya mülkiyeti altında bulunmayan yabancı bir kadınla cinsî münasebette bulunması demektir. Zina bütün semavî dînlerde haram kılınmış olan bîr günâhtır. Büyük günahlardandır ve kesin delilerle haram olduğundan onu helâl benimsemek küfür olur. Fakat bu büyük günah, komşunun karısı ile irtikâp edildiği zaman çok daha çirkin ve daha taşkın bir cürüm olur. Çünkü komşunun komşuya emniyet ve güveni olur. Komşu hakkını gözetmek gerekirken ona ihanet etmek cürümlerin en büyüğü olur. Nitekim bir kimsenin himayeci altında bulunanlara yapılacak tecavüzler de böyledir. Günâhın şeklini değiştirir, daha fahiş bir hale sokar.[1992]

9- Komşu Yahudi de Olsa Hediye Verilir

• Abdullah İbni Amr -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre :

"Kendisi için bir koyun kesildi de kölesine şöyle der oldu":

"— Yahudi komşumuza hediye verdin mi? Yahudi komşumuza hediye verdin mi?"

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'ın şöyle dediğini işittim:

"— Cibril, komşuyu tavsiye edip durdu. Öyle ki, onu mirasçı kılacağını zannettim.[1993]

1991 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/50 (103); Ahmed, Müsned, 39/277 (238549; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 8/308 (13561). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Elbani, es-Sahiha, 1/36 (85); Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

1992 Edebü-l Müfred. şerh

1993 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/50 (105). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

Açıklama:

Din ayırt etmeksizin, milliyete bakılmaksızın hangi komşu olursa olsun ona önce ikramda bulunmak gerektiğine bu hâdis-i şerif delâlet etmektedir. Fakir olan komşulara sadaka vermek de yine böyledir. Hiç bir tefrik yapılmaz. Yalnız zekât, müslüman fakirlere verilmesi gereken malî bir ibadettir. Zekât, müslüman olmayanlara verilmez. Kurban eti de sadaka veya hediye yerine geçeceği itibarla müslüman olmayan fakir ve zenginlere verilebilir. Adak mahiyetinde olan kurbanların eti ise, yalnız fakirlere verilir.[1994]

10- Komşuların En Yakınını, Sonra En Yakınını İtibar Etmek

• Rivayet edildiğine göre, Hasan Basrî 'ye komşuluğun hududundan sorulmuş. O da:

"— Ön tarafından kırk ev, arka tarafından kırk ev, sağ tarafından kırk ev ve sol tarafından kırk evdir." dedi.[1995]

Açıklama:

Komşu itibarı, her cihetten kırk eve kadardır. Bundan daha uzakta olanlar komşu sayılmazlar. Herkesin iktidarına göre, yakınlık dereceleri gözetilerek, komşu hakkını yerine getirmeye çalışmak İslâm edebinin güzel bir halidir. Bazı mühim sebepler dolayısı ile uzak komşuları yakın özerine tercih etmekte bir beis yoktur.[1996]

11- Komşuya Kapıyı Kapayan Kimse

• İbni Ömer 'den -radıyallâhu anh-: "Gerçekten üzerimize bir zaman —yahut bir vakit— geldi ki, hiç kimseye altını ve gümüşü, müslüman kardeşinden daha sevgili olmadı. Şimdiki halde ise, altın ve gümüş her birimize müslüman kardeşinden daha sevgilidir. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle dediğini işittim:

"Kıyamet günü komşusunu yakalayan nice komşu vardır ki, şöyle der: Ya Rab! Bu, yüzüme kapısını kapatarak, iyiliğini esirgemiştir."[1997]

Açıklama:

Bu hâdis-i şeriften anlaşıldığı üzere, ashab devrinde müslümanların birbirlerine olan sevgi ve bağlılığı, altın ve gümüşe olan muhabbetlerinden daha fazla idi. Birlik ve beraberliği temin eden bu Allah için sevgi sayesindedir ki, çok

1994 Edebü-l Müfred. şerh

1995 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/51 (109). Elbani, hadisin isnadının hasen derecesinde olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

1996 Edebü-l Müfred. Şerh

1997 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/52 (111). Elbani, hadisin isnadının hasen li-ğayrihi derecesinde olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

büyük kuvvetlere ve topluluklara karşı zafer kazanmışlar ve hak dini koruyup her tarafa yaymışlardır. Onların bu yaşayış ve çalışmalarını örnek edinmedikçe, İslâm dinine hizmet diye bir şey düşünülemez.

Bir de yardıma muhtaç olan komşuya, elden gelen yardım ve iyiliği esirgemek ve ona kapıyı kapamak,, kıyamet günü komşunun şikâyetine sebep olacaktır. Bir kimsenin Allah Teâlâ ya şikâyet edilmesi de ne kadar ağır bir durumdur? Buna sebebiyet vermemelidir.[1998]

12- Komşusu Aç İken Karnını Doyuranın Kınanması

• İbni Abbas'tan -radıyallâhu anh- işitildiğine göre, İbni-i Zübeyir'e haber vererek şöyle demiştir:

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'ın şöyle dediğini duydum:

— Komşusu aç olup da karnını doyuran kimse, mü'min değildir.[1999]

Açıklama:

Bir kimse, komşusunun ihtiyacı olduğunu bildiği halde ona yedirmeksizin, sırf kendi karnını doyurursa günahkâr olacağı muhakkaktır. Ancak hadîs-i şerifte mü'min değildir, diye buyrulması, böyle hareket edenlerin kâmil ve olgun bîr müslüman olmadıkları ve gerçek mü'minlerin bunu irtikâp etmeyecekleri hakikatini beyandır ve müslümanları böyle hareket etmemeye bir teşviktir.[2000]

13- Çorbanın Suyu Çoğaltılıp Komşulara Taksim Edilir

• Ebu Zerr'den -radıyallâhu anh- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Ey Ebu Zerr! Çorba yaptığın zaman suyunu çok koy, fazlası ile de komşularını gözet".[2001]

• Yine Müslim'in Ebu Zerr'den -radıyallâhu anh- naklettiği bir başka rivayette, o şöyle demiştir:

"Dostum Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana "Çorba yaptığın zaman suyunu bol koy. Sonra da komşularının hâline bak. Muhtaç olanlara çorbadan bir miktar götürerek iyiliğin dokunsun" diye tavsiyede bulundu".[2002]

Açıklama:

Hadisteki ".. Suyunu bol koy" emri mendub ifade eder. Hadiste güzel huylara teşvik vardır. Zira sıcak bir çorba ikram etmek, ülfet, muhabbet ve saygının

1998 Edebü-l Müfred. şerh
1999 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/52 (112). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.
2000 Edebü-l Müfred. Şerh
2001 Müslim, Birr 143 (2625).
2002 Müslim, Birr 143 (2625).

ifadesidir, özellikle komşu fâkir, yoksul veya yetim ise, o zaman, hemen yanında güzel koku saçan bîr yemeği bulamamanın hasretini çeker ve üzülür. Az da olsa yapılacak ikram onu bu üzüntüden uzaklaştırır, komşusuna teşekkür ve onu gönderen Allah'a da hamd etme ihtiyacını duyar.

Hadiste "çorba" zikredilmesi örnek kabilindendir. Her türlü yemek için tavsiyeyi ifade eder. Nitekim bîr başka rivayette de "Et pişirdiğiniz zaman suyunu çok yapın. Zira komşu ete daha muhtaçtır ve et ikram açısından daha üstün bir şeydir" buyrulmuştur.

Hadiste, komşuya pişirilen yemekten hediye etmenin müstehab olduğu İfade edilmektedir. Komşu yoksul ve yemek de koku yayan cinstense komşuya mutlaka ikramda bulunulmasının gereği açıklanmaktadır.[2003]

14- Komşuların Hayırlısı

• Abdullah îbni Amr, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'dan rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle dedi:

"— Allah Teâlâ katında, arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına en hayırlı olanıdır. Komşuların da en hayırlısı, komşusuna en hayırlı olanlarıdır."[2004]

Açıklama:

Müslümanlar, komşuya ve diğer kardeşlerine iyilik ve ihsan etmekle emrolundukları için, bunu yerine getirmekte sevap vardır. Bu vazifeyi en iyi bir şekilde yerine getiren de en büyük sevaba nail olur. Bu bakımdan komşuya en çok hayır ve yardımı dokunan, kazanacağı sevap bakımından en büyük dereceye yükselmiş olur. Arkadaşlara yapılacak iyilik de böyledir. Bu kimseler, Allah katında en hayırlı kullar olurlar. Komşunun güzeli, eziyeti kaldıran değil, eziyetlere katlanandır, denmiştir.[2005]

15- Dürüst Komşunun İnsanın Mutluluğuna Etkisi

• Nafi' îbni Abdi'l-Haris -radıyallâhu anh-, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den rivayet ettiğine göre, Hazreti Peygamber şöyle dedi: "Geniş ev, dürüst komşu ve rahat binek, müslüman kişinin saadetindendir." [2006]

Açıklama:

Bu hâdis-i şerifte üç hususa işaret buyrulmuştur:

2003 İmam Nevevî. Riyazussalihin

2004 Tirmizi, Birr 28; Ahmed, Müsned, 11/126 (6566); Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/53 (115). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred, Sahihu't- Tirmizi ve es-Silsiletü's-Sahiha, hadis: 103.

2005 Edebü-l Müfred. şerh

2006 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/54 (116); Ali el-Müttaki, Kenzu'l-Ummal, 11/98 (30776). Elbani, hadisin sahih li-ğayrihi derecesinde olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

1— Geniş ev. Bir insan darlığa ve sıkıntıya düşmeyecek şekilde, ihtiyaçlarını karşılayacak derecede geniş bir ev sahip olunca büyük bir nimete kavuşmuş demektir. Ömrünü geçireceği ve ailesini barındıracağı bir mesken, çalışması ve ibadeti, uykusu ve istirahatı için kifayetli olduğu takdirde dünyada saadete kavuşmuş olur. Allah'ın emirlerine uygun olan dünya saadeti, âhiret için de saadete vesile olur.

2— Dürüst komşu. Bir kimseye eziyet vermeyen, üstelik ona iyilik eden, ahlâkı güzel bir komşuya sahip olmak da büyük bir nimettir, saadettir.

3— Rahat binek. Yürümesinde ve koşmasında, binicisine eziyet vermeyen, onun zamanını boşa çıkarmayan bir vasıta, hangi çeşitten olursa olsun, yine büyük bir nimettir, insan için bir saadet vasıtasıdır. O halde meşru yollardan bunlara kavuşmak için çalışmak da müslümanlara mubahtır.[2007]

16- Kötü Komşudan Allah'a Sığınmak

● Ebû Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

— Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- 'ın dualarından biri şöyle idi:

"— Allah'ım! Devamlı ikâmet edilen yerde kötü komşudan sana sığınırım. Çünkü muvakkat yerdeki komşu değişir."[2008]

17- İnsan Komşusuna Eziyet Etmemeli

● Rivayet edildiğine göre, Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- 'nın şöyle dediği işitilmiştir:

— Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e

"— Falanca kadın geceyi ibadetle, geçirir, gündüzleri oruç tutar, çalışır ve sadaka verir, bir de dili ile komşularına eziyet verir." dendi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ;

— O kadında hayır yoktur. O cehennemliktir." dedi. Ashap:

"— Falanca kadın ise, farz namazları kılar, yağı alınmış peynirleri sadaka verir ve hiç kimseye eziyet etmez," dediler.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "— Bu kadın Cennet ehlindendir."[2009]

2007 Edebü-l Müfred.

2008 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/54 (117); Hakim, el-Müstedrek, 1/714 (1951); Ali el-Müttaki, Kenzu'l-Ummal, 9/54 (24908), 9/187 (25616). Elbani, hadisin hasen derecesinde olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

2009 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/54 (119); Beyhakî, Şuabü'l-İman, 12/94 (9098); Ali el-Müttaki, Kenzu'l-Ummal, 9/186 (25614). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

Açıklama:

Bir kimsenin arkasında hoşlanmayacağı şeyleri söylemek, onun gıybetini yapmak haram bir iş olduğu halde, burada bir kadının gıyabında konuşulması nasıl izah edilir? Bir kısım âlimler şöyle demiştir:

"Bir kimsenin namazına ve orucuna bakarak insanlar aldanmasınlar ve onun fenalığından korunsunlar diye, o kimsenin fenalıklarını söylemek haram olmaz. Bir kimsenin lehinde veya aleyhinde olan durumunu Peygamber'e beyan buyurmak maksadı ile ve verilecek hükmü bilip ona göre hareket etmek niyeti ile gıyapta söylenenler gıybet sayılmaz" denmiştir.[2010]

18- Komşudan Zarar Gelse Dahi Komşuyu İncitmemek Lazım

• Umare'ye halası anlattığına göre, halası mü'minlerin annesi Âişe -radıyallâhu anh- 'ya sorup, şöyle dedi:"... Komşumuzun evde beslenen (alışkın) koyunu baş verip içeri girdi. Sonra çöreğe doğru yöneldi de onu aldı. Sonra çörekle geri döndü. Hazreti Âişe dedi ki:

— Ben, ondan harekete başladım. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- uyandı. Ben de kapıya kadar koyuna koştum. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu" :

Çöreğinden yetiştiğin kısmı al ve komşuna, koyunundan sebep eziyet etme, (komşuna hoşlanmayacağı bir şey söyleme)."[2011]

Açıklama:

Kişinin kendi mülkünde dilediği gibi tasarruf hakkı vardır. Fakat burada, komşu ilişkilerine önem verildiğinden, komşular lehine bir ayrıcalık tanınmıştır.

Hadis komşuların kendi aralarında müsamahakâr olmaları gerektiğine işaret eder. Komşusunun menfaatine olan bir şeyi yapmasına diğer komşusu engel olmamalıdır. Komşular arasındaki yardımlaşma, hoşgörülü davranma, İslâmî kardeşliğin özelliklerinden ve İslâm toplumunun prensiplerindendir.[2012]

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Komşular birbiri hakkında iyi şeyler düşünmeli, birbirine müsamahakâr davranmalıdır.

2. Komşunun isteği kendisine zarar vermediği takdirde, diğer komşu onu anlayışla karşılamalıdır.

3. İnsanlar bir sünnetin inceliğini kavramadıkları zaman hemen pes etmemeli, onu anlayacakları şekilde tekrar tekrar anlatmalıdır.[2013]

2010 Edebü-l Müfred. şerh
2011 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/55 (120).
2012 İmam Nevevî. Riyaz
2013 Erkam. Riyaz

19- Komşu Komşusunun Duvarına Tahta Parçası Koymasına Engel Olmasın

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edilmiştir: Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- "Komşu, komşusunun duvarına bir tahta parçası atmasına (bir kazık çakmasına) engel olmasın" buyurmuştur. Sonra Ebû Hureyre şöyle demiştir: "Niye sizin bundan yüz çevirdiğinizi görüyorum. Allah'a yemin ederim ki ben bu sözü sizin omuzlarınız arasına atacağım" demiştir. [2014]

Açıklama:

Bu hadis, birinin duvarına komşusu bir tahta atmak istediğinde duvarın sahibi ister izin versin, ister vermesin bunun caiz olacağı görüşü için delil getirilmiştir. Duvarın sahibi izin vermemekte diretirse buna zorlanır. Ehl-i hadisten Ahmed b. Hanbel'in, İshak'ın ve diğerlerinin görüşü budur. Malikîlerden İbn Habib'in görüşü ve Şafiî'nin kavl-i kadimi (önceki görüşü) de budur.

İmam Şafiî'nin kavl-i cedidinde/yeni ictihadında ise iki görüş nakledilmiştir: Meşhur olan görüşüne göre duvar sahibinin buna izin vermesi şarttır. İzin vermemekte diretirse zorlanmaz. Hanefîlerin görüşü de budur. Onlar hadisteki emri mendupluk emri, yasağı da tenzihen mekruh olarak yorumlamışlardır.

Böyle yorumlamalarının sebebi, müslümanın malını rızası olmadan kullanmanın haram kılındığını gösteren hadisler ile bu hadisi uzlaştırmaktır. Ancak ileride geleceği üzere bu, eleştiriye açıktır.

Tirmizî ve İbn Abdilber, Şafiî'nin önceki görüşünü tercih etmişlerdir. Büveytî'nin Muhtasar'ında zikredilen görüş de budur. Beyhakî şöyle demiştir: "Biz sahih hadisler arasında bu hüküm ile çelişen, bazı umumî hükümler dışında bir hüküm bulamadık. Bu hükümleri de tahsis etmemiz (kapsamını daraltmamız/özel konulara hasretmemiz) yadırganamaz. Hadisin ravisi olayı zahiri üzere yorumlamıştır. Rivayet ettiği hadisten ne kastedildiğini de en iyi o bilir." Beyhakî bu sözüyle Ebû Hureyre'nin "Niye sizin bundan yüz çevirdiğinizi görüyorum?" sözüne işaret etmiştir. "bundan" sözü, bu sözden veya bu sünnetten anlamındadır.

"Sizin omuzlarınız arasına atacağım" sözü ise şu anlamdadır: Kişinin, gaflet uykusundan uyanmak için bir şeyi iki omuzu arasında vurduğu gibi, ben de bu sözü sizin aranızda yayacağım ve kulaklarınızı çınlatacağım.

Bunun farz olduğu görüşünde olanlara göre, bunun farz olması, komşunun ihtiyaç duyması durumundadır. Duvarın üzerine komşusuna zarar verecek bir şey de koymaz ve duvar sahibinin kendi ihtiyacı varken komşusunun ihtiyacı onun ihtiyacının önüne geçemez. Tahtayı koymak için duvarın delinmesine ge-

2014 Buhârî, Mezalim 21; Müslim, Müsakaat 136 (1609).

rek duyulması ile duyulmaması arasında da fark yoktur. Çünkü tahtanın başı delinen kısmı kapatır ve duvarı daha da güçlendirir.[2015]

20- Komşusuna Güven Vermeyenin Cennete Giremeyeceği

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"— Kimin kötülüklerinden komşusu emin olmaz ise, o Cennete girmez."[2016]

Açıklama:

Daha önceki hâdis-i şeriflerde kötü komşunun Cehennemlik olduğu buyurulmuştu. Cehennemlik olan da Cennete girmez. Ancak burada Cennete girememeyiş ebediyet ifade etmez. Yani hiç bir zaman Cennete giremez, demek değildir. Ebediyyen Cennetten mahrumiyet imansız göçenlere mahsustur. Haram olduğu kesinlikle bilinen bir şeyi helâl kabul etmek, dinden çıkmayı gerektirir. Bu inançla ölen de ebedî cehennemlik olur.[2017]

21- Komşunun Şikâyetine Maruz Kalmanın Sonucu

• Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, bir adam şöyle dedi:

"— Ey Allah'ın, Resûlü!. Benim bir komşum var, bana eziyet ediyor."

Hazreti Peygamber buyurdu ki :

"— Git, eşyanı yola çıkar." Adam gidip eşyasını çıkardı. Bundan ötürü ahali çevresine toplandı. Onlar

"—Senin halin nedir?" dediler. O da:

"— Benim bir komşum var, bana eziyet ediyor. (Durumu) Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e anlattım." (Bunun üzerine bana) :

"—Git de, eşyanı yola çıkar," dedi.

O bulunanlar şöyle demeğe başladılar:

— Allah'ım! Ona lanet et. Allah'ım! Onu perişan et."

Bu (olup bitenler) ona (kötü komşuya) ulaştı. Tuttu bu (zavallı) âdâma geldi ve şöyle dedi:

"— Evine dön, Allah'a yemin ederim ki sana eziyet etmeyeceğim."[2018]

2015 Fethulbari

2016 Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/55 (121); Hakim, el-Müstedrek, 1/53 (21); Beyhaki, Şuabü'l-İman, 12/87 (9088). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred.

2017 Edebü-l Müfred. şerh

2018 Ebu Davud, Edeb133; Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, 1/56 (124). Elbani, hadisin hasen sahih derecesinde olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu'l-Edebi'l-Müfred. Hadis metni, el-Edebü'l-Müfred'e aittir.

Açıklama:

Bir kötü komşunun eziyetlerine katlanılamayarak evini terke mecbur olanın acıklı durumuna bakarak ona acıyanların bedduası derhal kabul edildiğine, bu hadisi şerif açık bir örnektir ve güzel bir ibret misalidir. Mazlumun edeceği dua ve buna ilâveten müslümanların da yardımcı olmaları, musibetin kalkması için kısa ve haklı bir yoldur.

Bu itibarla komşuyu bıktırmanın ve evinden çıkmasına sebep olmanın ne derece büyük bir günah olduğunu ve akıbetinin rüsvay edici bir hal bulunduğunu bilip ona göre müslümanların komşuya güzel ve iyi muamele etmeleri gerekir.[2019]

22- Komşuya Yapılan Eziyete Kefaret Olarak Namaz Kılınması

• A'meş, Şakîk kanalıyla Huzeyfe'nin şöyle dediğini nakletmiştir:

"Hz. Ömer'in yanında oturuyorduk. Bize 'Hanginiz Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- fitne hakkında söylediğini hafızasında tutuyor?' diye sordu. 'Ben. Hem de nasıl buyurmuşsa öylece aklımda tutuyorum' diye atıldım. 'Bu konuda çok cesursun' dedi.

Fitne hakkındaki 'Kişinin ailesi, malı, çocuğu ve komşusu hakkında bulaşacağı fitneye (günaha)[2020] kıldığı namaz, tuttuğu oruç, verdiği zekat ve yaptığı emri bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker keffâret olur.' hadisini söyledim. Hz. Ömer 'Bunu kastetmemiştim. Denizin dalgalanması gibi kabaracak fitneyi kastetmiştim' dedi. Ben de 'O fitne, sana zarar vermeyecek. Seninle onun arasında kapalı bir kapı var" diye cevap verdim.

Hz. Ömer, 'O kapı açılacak mı, yoksa kırılacak mı?' diye sordu. Ben de 'Kırılacak' dedim. Bu defa 'O zaman bir daha asla kapanmayacak' dedi.

Biz, 'Ömer kapıyı biliyor muydu?' diye sorduk. Huzeyfe, 'Evet, tıpkı önceki gün, bu geceyi bildiği gibi biliyordu. Ona söylediklerimde hiç yalan yoktu' diye cevap verdi.

Kapının kim olduğunu Huzeyfe'ye sormaktan çekindik. Bu yüzden Mesrûk'a gidip sormasını emrettik. O da sordu. Huzeyfe şöyle cevap verdi: Kapı Ömer'dir"[2021]

23- Evini Satmak İsteyen Kişinin Önceliği Komşusuna Vermesi Gerektiği

• El-Hakem şöyle der: Malını satmadan önce, şüf'a hakkına sahip olan kişi tarafından izin verilmiş ise, artık şüf'a hakkı bulunmaz.

2019 Edebü-l Müfred
2020 Bu şekilde tercüme için bk. Kastalânî, İrşâd, II, 201.
2021 Buhârî. 525

Şa'bî ise şöyle demiştir: Şüf'a hakkına sahip olan kimse, söz konusu mal gözünün önünde satılırken müdahele etmez ise, artık onun şüf'a hakkı kalmaz.

• Amr İbnü'ş-Şerîd şöyle anlatır: Sa'd İbn Ebû Vakkâs'ın yanında bulunuyordum. Misver İbn Mahrame gelip elini omuzuma koydu. Bu sırada Hz. Peygamber'in azatlı kölesi Ebû Râfi' de geldi ve "Ey Sa'd! Senin çevriliğinde (etrafı duvarla çevrilmiş büyük ev) bulunan iki evimi benden satın al" dedi. Sa'd, "Vallahi almam" dedi. Misver Sa'd'a, "Vallahi mutlaka bunu alacaksın" dedi. Sa'd, "Vallahi, taksitli olarak ödemek şartıyla dört bin dirhemden daha fazla vermem" dedi.

Ebû Râfi', "Bana bu evler için beş yüz dinar teklif edildi. Eğer Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Komşu, yakınlığı sebebiyle daha çok hak sahibidir" buyurduğunu işitmemiş olsaydım, bana beş yüz dinar veren var iken, onu sana dört bin dirheme vermezdim" dedi ve evini ona verdi.[2022]

Açıklama:

Malı satmadan önce; şüf'a hakkı bulunan kimseye alması için teklifte bulunmak, onun bu hakkını ortadan kaldırır mı? Tirmizi'nin, Cabir'den naklettiği hadis şöyledir: "Komşu, yakınlığı sebebiyle daha çok hak sahibidir. Eğer gaib ise (ortada bulunmuyor ise), satılan mal ile yol birliği de var ise, komşu gelene kadar beklenir."

İbn Battâl şöyle demiştir: Ebû Hanife ve onun mezhebini benimseyenler, bu hadisi, komşunun şüf'a hakkına sahip olduğu hususunda delil olarak kullanmıştır.

Diğer alimler ise, burada kastedilenin, ortaklık olduğu şeklinde yorumda bulunmuştur. Çünkü Ebû Râfi', evlerde Sa'd'ın ortağı idi. Bundan dolayı ortağının almasını teklif etmiştir.

"Lugatte, ortağın komşu olarak isimlendirildiğine dair herhangi bir kullanım yoktur" şeklindeki iddia kabul edilemez. Çünkü birbirine yakın olan her şeye "komşu" denilir.

Bazıları (Hanefîler) şöyle demiştir: Satıcı şuf'a'ya engel olmak istediğinde onu iptal etmek için hîle yapma hakkı vardır. Satıcı evi müşteriye hibe eder ve hudûdunu belirtir, evi müşteriye devreder. Müşteri de ona meselâ bin dirhem bedel verir. Böylece şefii için evde bir şuf'a hakkı kalmaz.[2023]

2022 Buhârî, Şuf'a 2.
2023 Fethulbari.

24- Cihada Çıkan Komşunun Bıraktıklarına Yardımcı Olmanın Ecri[2024]

• Zeyd b. Halid -radıyallâhu anh-'ten rivâyete göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kim, Allah yolunda savaşacak bir askerin techizatını temin ederse savaşmış gibi sevap kazanır. Kim de savaşa giden kimsenin arkada bıraktıkları kimselere iyilik ve yardım yaparsa aynen savaşmış gibi sevap kazanır."[2025]

• Zeyd b. Halid el Cühenî -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kim bir mücahidin binit ve silah gibi gereksinimlerini karşılarsa savaşmış gibi sevap alır. Kim de bir mücahidin arkada kalan çoluk çocuğunu hayırla muamele eder ve yardımcı olursa o da aynen savaşmış gibi sevap kazanır." [2026]

25- Cihada Çıkan (komşunun) Eşine Hainlik Yapanın Sevaplarının Eksilmesi[2027]

• Süleyman b. Büreyde -radıyallâhu anh-, babasından naklederek şöyle diyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Savaşa katılmayanlara savaşa katılanların hanımları, annelerinin kendilerine haram olduğu gibi haramdır. Kim ki mücahidlerden birinin hanımına bakmakla görevlendirilir de ona bakıp ilgilenmezse ve hainlik ederse, kıyamet günü o mücahidin karşısında durdurulur ve mücahid onun sevaplarından dilediği kadarını alır. Gerisini siz düşünün!"[2028]

26- Cihada Çıkanların Aile ve Çocuklarına Bakmayanların Sevaplarının Eksilmesi[2029]

• Süleyman b. Büreyde -radıyallâhu anh- babasından naklediyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Mücahidlerin kadınları, savaşa katılamayan erkeklere annelerinin kendilerine haramlığı gibi haramdır. Bir mücahid savaşa giderken çoluk çocuğunu birine havale eder de o kimse de onlarla ilgilenmez ve hainlik ederse, kıyamet gününde işte bu kimse ailene bakmakta sana verdiği sözü tutmadı ve hainlik etti, haydi onun sevabından dilediğin kadar al denilir. Gerisini siz düşünün!" [2030]

2024 Komşu cihada çıkmışsa eğer
2025 Müslim, İmaret 136 (1895); Tirmizî, Fedailü'l-Cihad 6; İbn-i Mace, Cihad 3.
2026 Müslim, İmaret 136 (1895); Tirmizî, Fedailü'l-Cihad 6; İbn-i Mace, Cihad 3.
2027 Komşu cihada çıkmışsa eğer
2028 Müslim, İmaret 139 (1897); Ebû Davud, Cihad 12; Nesai, Cihad 47.
2029 Komşu cihada çıkmışsa eğer
2030 Müslim, İmaret 139 (1897); Ebû Davud, Cihad 12; Nesai, Cihad 47.

• İbn Büreyde -radıyallâhu anh- babasından naklederek şöyle diyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Savaşa katılan mücahidlerin hanımları, savaşa katılamayanlara haramdır tıpkı annelerinin kendilerine haram olduğu gibi. Mücahidlerden biri savaştan geri kalanlardan birine çoluk çocuğunun bakımını emanet etse o da onlara bakmayıp 597-612hainlik etse kıyamet günü o kimse mücahidin karşısına dikilir ve kendisine şöyle denir: "Ey falan kimse! İşte bu kişi dünyada sana ihanet eden, çoluk çocuğuna bakmayan kimsedir dilediğin kadar onun sevabından alabilirsin." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- daha sonra ashabına dönerek: "Ne dersiniz? Onun sevabından bir şey bırakır mı?" [2031]

2031 Müslim, İmaret 139 (1897); Ebû Davud, Cihad 12; Nesai, Cihad 47.

52. BÖLÜM
EVDE RAMAZAN VE KURBAN BAYRAMI SÜNNETLERİ

1- Bayram Namazından Eve Dönerken Farklı Güzergahtan Dönmek

• Cabir İbn Abdullah'tan nakledilmiştir: "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, bayram gününde musallaya gidiş ve dönüşü farklı yollardan olurdu." [2032]

Açıklama:

İmam Tirmizî şöyle demiştir: "Bazı âlimler bu rivayeti esas alarak imamın musallaya giderken ve dönerken farklı yolları takip etmesini müstehap görmüşlerdir. İmam Şafiî de bu görüştedir."

Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- niçin bu şekilde hareket ettiği konusunda pek çok yorum yapılmıştır. Ben bu konuyla ilgili olarak yirmiden fazla yorum biliyorum. Malikî âlimlerinden Kadı Abdülvehhâb şöyle demiştir: "Bu konuyla ilgili olarak pek çok yorum yapılmıştır. Bu yorumlardan bir kısmı gerçekten kabul edilebilecek yorumlardır, fakat çoğu boş iddialardan ibarettir." Burada söz konusu yorumlardan bir kısmına yer vereceğiz:

1. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kıyamet gününde her iki yolun da kendi lehinde şahitlik yapması için farklı yollardan gidip gelmiştir.

2. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kıyamet gününde her iki yol boyunca yaşayan insanların ve cinlerin kendi lehinde şahitlik yapması için farklı yollardan gidip gelmiştir.

3. Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- her iki yolun da aynı şerefe ve üstünlüğe ermesi, kendisinin bereketinden her iki yolun da yararlanması için böyle davranmıştır.

4. Bayram günündeki sevince herkesi ortak etmek veya halkın onun geçişinden ve görülmesinden doğan bereketleri elde etmesini sağlamak için farklı yollardan gidip gelmiştir. Böylece halk dinî bir hükmü öğrenmek üzere soru sormak, ondan bilgi almak, kendisine uymak, ondan doğru yolu öğrenmek, sadaka ve selâm vermek gibi ihtiyaçlarını gidermiş olurlar.

2032 Buhârî. 916

5. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yaşayan ve ölmüş olan akrabalarını ziyaret etmek maksadıyla farklı yollardan gidip gelmiştir.[2033]

2- Bayram Gününde Çocukların Marşlar Söylemesi

• Hz. Aişe şöyle demiştir:

"Bir gün Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- odama gelmişti. O sırada yanımda iki kız çocuk vardı ve Buâs savaşlarını anlatan şarkılar/marşlar söylüyorlardı. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- döşeğe uzandı ve yüzünü diğer tarafa çevirdi. Bir süre sonra Ebû Bekir geldi ve beni: "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yanında şeytan işi çalgılarla eğleniyorsunuz, öyle mi?" diye azarlamaya başladı. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona yönelerek: "Rahat bırak çocukları!" dedi. Ben de Ebû Bekir'in boş bir anından faydalanıp çocuklara gözümle işaret ettim ve çıktılar."

Açıklama:

Bu rivayette Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Hz. Ebû Bekir'e: "Rahat bırak çocukları!" dediği görülmektedir. Başka rivayetlerde şöyle bir ek de bulunmaktadır: "Ey Ebû Bekir, her toplumun bir bayram günü vardır, bu da bizim bayramımızdır." İşte bu ifade Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem-, Hz. Ebû Bekir'e niçin "Rahat bırak çocukları!" dediğini açıklamakta ve emrinin gerekçesini göstermektedir. Ayrıca Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- burada durumun onun düşündüğü gibi olmadığını da açıklamıştır. Çünkü Ebû Bekir, o çocukların Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- haberi olmadan şarkı söylediklerini düşünmüştür. Zira Aişe'nin odasına girdiğinde Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- üzerine örtüyü çekip yattığını görünce onun uyuduğunu sanmıştır. İşte tüm bunlara ek olarak şarkı söylemek ve boş işlerle uğraşmak gibi işlerle uğraşmanın doğru olmadığına ve yasaklanması gerektiğine de inandığı için kızı Aişe'yi azarlamıştır. Burada Hz. Ebû Bekir, Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- vekîli gibi hareket etmiş ve hemen olaya müdahalede bulunmuştur. Zira ona göre gördüğü bu durumun müdahale edilip düzeltilmesi gerekmektedir. Fakat Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona olayın gerçek yüzünü anlatmış ve konuyla ilgili hükmü anlatarak bu hükmün gerekçesini de söylemiştir; bu bir bayram günüdür ve neşe içinde geçirilmesinde bir sakınca yoktur. Dolayısıyla düğünlerde olduğu gibi, bayram günlerinde de bu tür eğlenceler meşrudur. Bu olayla ilgili olarak bazılarının "Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- onayladığı bir şeyi Hz. Ebû Bekir'in yadırgayıp reddetmesi nasıl mümkün olabilir?" diye ortaya attıkları ve cevabını bulmak için zorlama yorumlara kalkıştıkları sorunun cevabı da böylece verilmiş olur.

2033 Fethulbari

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1. Müşriklere ait bayramlarda eğlenceler düzenlemek ve bu eğlencelere katılmak kısacası onlara benzemek çok kötü bir davranıştır.

2. Aile bireylerinin bayram günlerinde eğlenmelerini ve neşelenip bedenen rahatlamalarını sağlayacak eğlenceler düzenlemekte bir sakınca yoktur. Bununla birlikte böyle bir eğlenceye kalkışmamak daha iyidir.

3. Bayram günlerinde neşemizi ve sevincimizi göstermek dinin genel prensiplerindendir.

4. Bir baba, kocasıyla birlikte odasında oturan kızının yanına girebilir. Taraflar arasında böyle bir âdet oluşmuşsa bunda herhangi bir sakınca yoktur.

5. Müdahale edilmesi gereken bir durum söz konusu olduğunda koca bu görevi yerine getirmese bile baba müdahale edebilir; kocasının huzurunda kızını uyarıp terbiye kurallarını öğretebilir. Çünkü çocukları terbiye etmek babaların görevidir. [2034]

3- Ramazan ve Kurban Bayramlarıyla İlgili Olarak Uyulması Gereken Sünnetler

• El-Berâ' İbn Âzib'ten nakledildiğine göre o şöyle der: "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bir bayram namazı hutbesinde;"Biz işte bu günümüze ilk olarak namazla başlarız sonra dönüp kurbanlarımızı keseriz. Kim bu şekilde hareket ederse şüphesiz bizim sünnetimize uygun davranmış olur" buyurduğunu işittim."[2035]

• Hz. Aişe şöyle demiştir: "Ensardan iki kız çocuğu yanımda bulunuyor ve ensârın Buâs savaşları ile ilgili olarak söylediği şarkıları söylüyorlardı. Fakat bunlar şarkı söylemeyi meslek haline getirmiş şarkıcılar değildi. Bu sırada Ebû Bekir içeriye girdi ve (kızgın bir şekilde): "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- evinde şeytan işi çalgılar ha! Bu ne hal böyle!" diye çıkıştı. O gün bir bayram günüydü ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Ey Ebû Bekir, her toplumun bir bayram günü vardır, bu da bizim bayramımızdır." [2036]

4- Ramazan Bayramı Namazı İçin Evden Çıkmadan Önce Bir Şeyler Yemek

• Enes İbn Mâlik'ten nakledilmiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, birkaç hurma yemeden, Ramazan bayramı namazı için namazgâha gitmezdi." Murecca' İbn Recâ' yoluyla gelen rivayette de şöyle bir ilave vardır. "Yediği hurma taneleri de hep tek sayı olurdu."[2037]

2034 Fethulbari.
2035 Buhârî. 951
2036 Buhârî. 952 İbn-i Mace: 1898
2037 Buhârî. 953

Açıklama:

Mühelleb, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu davranışının hikmetiyle ilgili olarak şu açıklamada bulunmuştur: "Ramazan bayramı namazından önce bir şeyler yenmelidir. Bunun hikmeti ise bilgisiz kimselerin orucun bayram namazı kılınıncaya kadar devam ettiğini düşünmelerini önlemektir. İşte Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle bir anlayışın doğmasını önceden engellemek için böyle davranmış olabilir."

İbn Cemre'nin konuyla ilgili değerlendirmesi şöyledir: "Farz olan Ramazan orucu görevi bitirildikten sonra artık oruç tutmak yasaktır. İşte Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bu yasağa düşmemek için acele etmiş ve Allah'ın emrine uymak konusunda ivedilikle hareket etmeyi güzel görmüştür (müstehap). Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- karnını doyuracak kadar yemeyip birkaç hurma tanesi atıştırması da bunu göstermektedir. Zira Allah'ın emrine uymak için acele etmek gibi bir amacı olmasaydı karnını doyuracak kadar yerdi."

İbn Kudâme ise "Biz Ramazan bayramı gününde bayram namazından önce bir şeyler yemenin müstehap olduğu konusunda herhangi bir görüş ayrılığı olduğunu bilmiyoruz" demiştir.

Namazdan önce hurma yemenin hikmeti hakkında şunları söylemek mümkündür: "Tatlı, Ramazan boyunca tutulan oruç dolayısıyla zayıf düşen gözleri güçlendirir, rüyada tatlı görülmesi imana yorulur, tatlı kalbin rikkatini, inceliğini artırır ve sindirimi diğer besinlere göre daha rahattır. Hatta bu yüzden tâbiûndan bir âlim Ramazan bayramı namazından önce sadece bal vs. gibi tatlı olan şeyler yenmesini müstehap görmüştür."

Yenen hurmaların tek sayı olması ile ilgili olarak Mühelleb şöyle demiştir: "Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- bereketli olmasını umarak bütün işlerinde bu şekilde davranırdı."[2038]

5- Kurban ve Bayram Günlerinde Yemek

Enes İbn Mâlik'ten nakledildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kurban Bayramı namazından önce kurbanlarını kesenler yeniden kurban kessinler." Bunun üzerine birisi kalkıp Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bu gün insanların canlarının et çektiği bir gündür!" dedi ve komşularından yoksul ve muhtaç olan kimselerin isimlerini saydı. Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- de galiba onu tasdik etti. Sonra bu şahıs: "Benim henüz bir yaşını doldurmamış ve iki tane besili koyundan daha çok sevdiğim bir keçim var, (bunu kurban edebilir miyim?)" diye sordu ve Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona müsaade etti. Ben Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- (bir yaşını doldur-

2038 Fethulbari.

mamış keçinin kurban edilmesiyle ilgili olarak) verdiği bu iznin başka şahısları kapsamına alıp almadığını bilmiyorum."[2039]

• el-Berâ İbn Âzib'ten nakledilmiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir Kurban Bayramı namazından sonra bize hutbe okudu ve şunları söyledi: "Kim bizim kıldığımız namazı kılar ve bizim kestiğimiz gibi kurbanını keserse gerçekten de kurban görevini tam olarak yerine getirmiş olur. Fakat kim kurbanını namazdan önce keserse namazı kabul olur, ama kurbanı olmaz."

Bunun üzerine el-Berâ'nın dayısı Ebu Bürde İbn Niyâr: "Ey Allah'ın Resûlü, ben bir koyun kurban ettim ve namazdan önce kestim. Ben bu günün yeme içme günü olduğunu biliyorum ve istedim ki bu gün kesilen ilk koyun benim evimde kesilen koyun olsun. Bu yüzden koyunumu kestim ve namaza gelmeden önce de biraz yedim" diye Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- durumunu anlatınca Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona: "Öyleyse senin koyunun et koyunu olmuş" buyurdu. Bürde: "Ey Allah'ın Resûlü bizim henüz bir yaşını doldurmamış fakat iki koyundan daha çok sevdiğim bir keçimiz var. Bu keçiyi kurban etsem görevimi yerine getirmiş olur muyum?" diye sorunca Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Senin için evet, fakat senden sonra başkaları için hayır." buyurdu.[2040]

Açıklama:

Zeyn İbnü'l-Müneyyir şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hem kurban hem de Ramazan bayramlarında meşru olan vakitte bir şeyler yemiştir. Buradaki maksadı, söz konusu bayramlara has olan sadakaları dağıtmaktır. Ramazan bayramında verilen fıtır sadakası namaz için namazgâha gitmeden önce, kurban bayramında dağıtılan sadaka ise kurban kesildikten sonra verilir. Bu anlamda Kurban bayramı sadakası ile Ramazan bayramındaki fıtır sadakası sadaka verilmesi bakımından birleşmekte, fakat verilen zamanlar bakımından birbirinden ayrılmaktadır."

Hadisten Çıkan Sonuçlar

1. Kurban kesmek çok önemli bir görevdir.

2. Eti iyi olan kurbanlar kesilmelidir.

3. Kurban eti dağıtılırken komşular diğer kimselere tercih edilmelidir.

4. Bir kimse fetva verirken soru soran kişinin çok samimi ve doğru sözlü birisi olduğunu anlamışsa ona kolaylık yolunu göstermelidir. Hatta soru soranlar ki ayrı kişi olursa bunların halini göz önünde bulundurarak aynı soruya farklı cevaplar bile verebilir.

2039 Buhârî. 954 , Müslim: 1961: Nesai: 1581 nolu hadisler.
2040 Buhârî. 955

5. Kişi başkaları tarafından övülmesine vesile olacak bazı işlerini ihtiyaç ölçüsünde açığa vurabilir, anlatabilir.[2041]

6- Fıtır Sadakasının Bayram Namazından Önce Verilmesi

• İbn Ömer -radıyallâhu anhumâ- şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- fıtır sadakasının cemaat bayram namazına çıkmadan önce verilmesini emretmiştir."[2042]

• Ebû Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh- şöyle anlatır:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- zamanında, bayram günü, bir sa' yiyecek maddesi (fıtır sadakası olarak) verirdik. Yiyecek maddelerimiz, arpa, kuru üzüm, kurutulmuş yoğurt ve kuru hurma idi."[2043]

Açıklama:

İbnü't-Tîn, "Bayramdan önce, sabah namazından sonra, bayram namazına çıkmadan önce demektir" demiştir.

İbn Uyeyne ise "Tefsir"inde, Ömer ve İkrime'den naklen şöyle demiştir:

"Kişi, (fıtır sadakasını) bayram günü iki namaz arasında (sabah namazı ile bayram namazı arasında) verir. Çünkü Allah Teâlâ, *"Temizlenen, Rabbinin adını anıp O'na kulluk eden kimse kuşkusuz kurtuluşa ermiştir"*[2044] buyurmaktadır.

7- Kurban Etlerini (Dağıtmayıp Bir Süre) Bekletmenin Hükmü

• Seleme b. el-Ekva'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Sizden kim kurban kesmişse artık üçüncü geceden sonra evinde ondan bir şey kalmış olarak sabahı etmesin, diye buyurdu.

Ertesi sene olunca, ashab: Ey Allah'ın Rasûlü, geçen yıl yaptığımız gibi yapalım mı, diye sordular. Allah Rasûlü: Yiyin, yedirin ve saklayın. Çünkü geçen sene insanlar darlık ve sıkıntı içerisinde idiler. Bu sebeple ben de bu sıkıntıda yardımcı olmanızı istedim, buyurdu."[2045]

• Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan, dedi ki: "Biz kurbanlık etlerin bir kısmını tuzlar ve onu Medine'de Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e getirirdik. Allah Rasûlü: Üç günden fazla yemeyiniz, buyurdu.

(Âişe:) Ancak bu kesin bir yasak değildi. Fakat bizim kurbanlıklardan başkasına yedirmemizi istedi. Bununla birlikte doğrusunu en iyi bilen Allah'tır, dedi."[2046]

2041 Fethulbari.
2042 Buhârî. 1509
2043 Buhârî. 1510
2044 A'lâ, 87/14.
2045 Buhârî. 5569
2046 Buhârî. 5570

Açıklama:

Bu hadis-i şerif, "kurban sahibinin kestiği kurbanın etinden üç günlük et ihtiyacından daha fazlasını dağıtmayıp evinde biriktirerek ev halkının istifadesine sunması caizdir." diyen, cumhur ulemanın delilidir.

Çünkü hadis-i şerîf, bir sene kurban bayramında fakir fukaranın kurban eti toplamak için cemaatler hâlinde Medine'ye akın ettiklerini, onların eli boş dönmemeleri için Rasûlü Zîşân Efendimiz'in kurban sahiplerinin ellerinde üç günlük et ihtiyacından fazla et bulundurmalarını yasakladığını, fakat bir yıl sonra sözü geçen fakirlerin Medine'ye gelmemesinden dolayı bu yasağı kaldırıp, kurban sahiplerine kurban etlerinden diledikleri kadarını dağıtıp diledikleri kadarını da evlerinde biriktirebileceklerini, ifâde etmektedir.[2047]

Bazı Hükümler

1. Peygamberimiz, ümmetine son derece şefkatli idi. Her zaman onların maddi ve manevi ihtiyaçlarını düşünür ve bunların te'mini için çabalar ve çareler bulurdu.

2. Kurban etinden yemek caiz olduğu gibi, onu biriktirip saklamak ve sadaka olarak fakir fukaraya dağıtmak da caizdir. Hadiste geçen yiyiniz, dağıtınız, biriktiriniz emirlerinin vücub için değil mubahlık içindir. Cumhur ulemanın görüşü de budur.

3. İslâm'ın ilk yıllarında, yürürlükte olan kurban etlerinden üç günlük ihtiyaçtan fazlasını biriktirme yasağı, sonradan yürürlükten kaldırılmıştır. Sahabe ve tabiinin büyük çoğunluğu ile mezhep imamlarının görüşü de budur.

Her ne kadar Hz. Ali'den, İbn Ömer'den bu yasağın yürürlükten kaldırılmadığı inancında oldukları rivayet edilmişse de âlimler, İbn Ömer'in bu yasağın neshedilmesiyle ilgili haber kendisine ulaşmamış olduğu için böyle inandığına hükmetmişlerdir.

Cumhur ulemaya göre metinde geçen yeyiniz" emri nedd = mendup içindir. Binaenaleyh sahibinin kurban etinden yemesi menduptur. Şafiî ulemasından bazısına göre; bu emir vücub ifade ettiğinden kurban sahibinin kurban etinden yemesi farzdır. Nitekim Selef-i salihinden bazılarının görüşü de budur.

İmam Nevevî şöyle diyor: "Bu mevzuda tercihe şayan olan görüş, bu emir mendup içindir. Kurban kesmekten asıl gaye, Allah'a yakınlıktır. Ondan yemek değildir. Bu bakımdan onun etinden yemenin farz olduğu söylenemez."

Sahibinin kurbanın etinden bir kısmını yiyebileceği gibi bir kısmını dağıtıp bir kısmını da evinde alıkoyabilir. Hadiste, bu hususta belli bir ölçü yoktur. Âlimler, kurban etinden yenebileceği, dağıtılabileceği ve saklanabileceği miktarı tespit ederken ihtilâfa düşmüşlerdir.

2047 Ebu Davud. 10-499

Şafiîlere göre; müstehab olan, etin yarıdan fazlasını dağıtmaktır. Faziletin en alt derecesi ise üçte birini dağıtıp, üçte birini yemek ve kalan üçte birini evde saklamaktır. [2048]

8- Kitap Ehlinin Kestiklerini Yemenin Hükmü

• İbn Abbas'tan demiştir ki:

(Yüce Allah) *"Üzerine Allah'ın adı anılmış olanlardan yeyin....."*[2049] *"Üzerine Allah'ın adı anılmayanlardan yemeyin"*[2050] (ayetlerini indirdi). Bir süre sonra da bunu neshetti. ve (bazı yiyecekleri helâl kılarak) bu (âyetin genel hükmü)nden dışarı çıkardı. (Bu hükmünü bildirmek üzere şöyle) buyurdu:

"Kendilerine kitap verilmiş olanların yemeği, size helâldir.. Sizin yemeğiniz de onlara helaldir."[2051]

Açıklama:

Mevzumuzu teşkil eden hadis-i şerifte, Mâide suresi 5. ayetinin sözü geçen En'âm suresinin 118. ve 121. ayetlerinin genel hükmünü tahsis ederek kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanların kestikleri hayvan etlerini ve onların yiyeceklerini, bu ayetlerin genel hükmü dışında bırakıp helâl kıldığını ifade etmektedir. Bu neticeye göre, Tevrat ve İncil'e inanan kimselerin, kestikleri temiz hayvanların etleri, müslümanlara helal kılınmıştır.

İbn Kesîr'in de ifade ettiği gibi, yüce Allah'ın ehl-i kitabın kestiği temiz hayvanları, müslümanlara helal kılması ile, üzerine Allah ismi anılmadan kesilen hayvanların etlerini haram kılması, arasında bir çelişki yoktur.[2052] Çünkü Ehl-i Kitap da hayvanı keserken Allah'ın ismini okuyarak keserler. İbn Cerir Taberi bu mevzuda şöyle diyor: "İlim adamları bu En'âm suresinin 121. ayetinin hükmünden bir şeyin neshedilip edilmediği mevzuunda ihtilâfa düşmüşlerdir. Âlimlerin pek çoğu; bu ayetin hükmünün neshedilmediğini söylemiştir ki, bize göre doğrusu da budur. [2053]

2048 Ebu Davud şerhi.
2049 En'âm, 6/118.
2050 En'âm, 6/121
2051 Mâide, 6/5.
2052 Tefsir, İbn Kesir, 11-170.
2053 Ebu Davud şerhi.

53. BÖLÜM
ANNE VE BABAYA DAVRANIŞ SÜNNETLERİ

1- Anne ve Babaya İyilikte Bulunmanın Diğer İbadetlerle Kıyası

Ana babaya iyilik etmek yüksek mertebelere çıkarır. Buna delil olarak Allah'u ıla bazı ayetlerde onlara iyilikte bulunmayı Allah'a ibadetten sonra emretmiş- Cenabı Hak şöyle buyurur:

"Allah'a ibadet edin ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın. Çünkü Allah, her büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez." [2054]

"Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: "Öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.[2055]

Sonra Resûlullah efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hadisine bakın: Ana aya iyiliği salih amellerle nasıl anmış...

• Ebû Amr eş-Şeybânî diyor ki: "Bize bu evin sahibi haber verdi -deyip, eliybdullah (İbn Mes'ud)'un evini işaret ederek dedi ki: Ben Peygamber -sallallâhu ıi vesellem-'e: Aziz ve celil olan Allah'ın en sevdiği amel hangisidir, diye sor- ı. O: Vaktinde kılınan namazdır, diye buyurdu. Sonra hangisidir, dedim. O: :a anne-babaya iyi davranmaktır, buyurdu. Sonra hangisidir, dedim. O, Al- ıolunda cihaddır, buyurdu.[2056]

• İbn Mes'ud dedi ki: Bana bunları Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- söyledi. daha fazlasını sorsaydım, elbette o da bana daha fazlasını söylerdi."

• Müslim, Mus'ab İbn Sa'd yoluyla babasından şöyle dediğini rivâyet etmiş- ı'd'ın annesi dinine kâfir oluncaya kadar ebediyen onunla konuşmayacağı- : bir şey yeyip içmeyeceğine dair yemin etti ve şöyle dedi: Sen Allah'ın sana ·babana itaat etmeni tavsiye ettiğini iddia ediyorsun. İşte ben senin anne-

---

Nisa. 36
İsra. 23
Buhârî. 5970

nim ve ben sana bunu emrediyorum. Bunun üzerine: "Biz insana ana-babasını tavsiye ettik... Eğer onlar bilmediğin şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa sen onlara itaat etme! Bununla beraber dünyada onlarla iyi geçin."[2057] Buyruğu nazil oldu.[2058]

Açıklama:

İbnu't-Tin der ki: Anne-babaya iyilik yapmanın cihaddan önce sözkonusu edilmesi, iki ihtimal ile açıklanır: Başkasına faydanın sözkonusu olması, ikincisi ise anne-babaya iyilik yapan kimsenin yaptığı bu işin, onların yaptıklarına bir mükâfat olduğunu kabul etmesidir. O, bu hali ile başkasının kendisinden faydalandığını zanneder gibidir. Bu sebeple anne-babaya iyilik yapmakta faziletin bulunduğuna dikkat çekilmektedir.

Derim ki: Birinci sebep açık değildir. Muhtemelen cihad, ona bağlı olduğundan ötürü öne alınmıştır. Çünkü anne-babaya iyi davranan bir kimse cihad etmek için onlardan izin ister. Zira biraz sonra geleceği üzere onların izni olmaksızın cihada gitmenin nehyedildiği sabit bir husustur.[2059]

Yine şöyle buyurur;

"Biz insana, 'anne ve babasına' iyilikle davranmasını tavsiye ettik. Annesi onu güçlükle taşıdı ve onu güçlükle doğurdu. Onun (hamilelikte) taşınması ve sütten kesilmesi, otuz aydır. Nihayet güçlü (ergenlik) çağına erip kırk yıl (yaşın)a ulaşınca, dedi ki: "Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve senin razı olacağın salih bir amelde bulunmamı bana ilham et; benim için soyumda salahı ver. Gerçekten ben tevbe edip Sana yöneldim ve gerçekten ben müslümanlardanım." [2060]

Yine şöyle buyurur;

"Biz insana, anne ve babasına (karşı) güzelliği (ilke edinmesini) tavsiye ettik. Eğer onlar, hakkında bilgin olmayan şeyle bana ortak koşman için sana karşı çaba harcayacak olurlarsa, bu durumda, onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır. Artık yaptıklarınızı size haber vereceğim." [2061]

Yüce Allah buyurur;

"Biz insana anne ve babasını (onlara iyilikle davranmayı) tavsiye ettik. Annesi onu, zorluk üstüne zorlukla (karnında) taşımıştır. Onun (sütten) ayrılması, iki yıl içindedir. "Hem bana, hem anne ve babana şükret, dönüş yalnız banadır."[2062]

Allah'u Teala bu ayette kendisine ve ana babaya şükretmeyi emrediyor.

2057 Lokman, 31/14-15.
2058 Müslim. 4432
2059 Fethulbari.
2060 Ahkaf. 15
2061 Ankebut. 8
2062 Lokman. 14

Allah'u Teala (c.c) peygamberleri överken ana babalarına yaptıkları iyilikleri sebebiyle övmektedir.

Allah'u Teala Zekeriya oğlu Yahya (a.s) için şöyle buyuruyor;

"Ey Yahya, Kitabı kuvvetle tut." Daha çocuk iken ona hikmet verdik. Katımızdan ona bir sevgi duyarlılığı ve temizlik (de verdik). O, çok takva sahibi biriydi. Ana ve babasına itaatkârdı ve isyan eden bir zorba değildi." [2063]

İsa (a.s) beşikteyken konuşuyor ve şöyle diyor;

"(İsa) Dedi ki: "Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. (Allah) Bana Kitabı verdi ve beni peygamber kıldı. Nerede olursam (olayım,) beni kutlu kıldı ve hayat sürdüğüm müddetçe, bana namazı ve zekâtı vasiyet (emr) etti. Anneme itaati de. Ve beni mutsuz bir zorba kılmadı." [2064]

2- Babanın Cennet Kapısına Benzetilmesi

• Tirmizi güzel bir senedle Ebu Derda'dan -radıyallâhu anh- rivayet eder;

Adamın biri Ebu Derda'nın yanına gelir.

Der ki; Benim bir karım var. Annem karımı boşamamı emrediyor.

Ebu Derda der ki; Hz. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şunu dediğini işittim. "Baba cennet kapılarının ortancasıdır. İstersen o kapıyı kaybet, istersen onu muhafaza et."[2065]

Bu sözden kasıt yani ana babaya iyilik eden müslüman ortanca kapıdan cennete girer. En doğrusunu Allah bilir.

Babanın hakkını gösteren hadislerden biride şudur;

• İmam Müslim, Ebu Hureyre'den rivayet ediyor, Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor;

"Çocuk babasının hakkını ödeyemez. Ancak babasını köle olarak bulur. Onu satın alır ve hürriyetine kavuşturur."[2066]

İmam Nevevî'nin dediği gibi, manası; Babanın yaptığı iyiliğin karşılığını veremez ve hakkını ödeyemez. Ancak azad ederse. En doğrusunu Allah bilir.

3- Anne ve Babaya Yapılacak Bir İyiliğin Duaların Kabulüne Yansıması

İyilik yapan kişi, Allah'ın izniyle kötülüğü yener. Emniyetin, selametin ve sağlığın olduğu dönemlerde iyilik yapmak, sıkıntının, emniyetsizliğin ve belaların olduğu vakitlerde kurtuluşa erme vesilesidir.!

2063 Meryem. 12, 14
2064 Meryem. 30. 32
2065 Tirmizi. 1900; İbn-i Mace (3663) el-Elbani rahimehullah sahih olduğunu belirtmiştir.
2066 Müslim. 2779

Güvenli vakitlerde Allah'ı tanıman, sıkıntılı vaktinde Allah'ın seni tanımasına sebep olur.

İyilik yapmanın en güzel çeşidlerinden birisi de ana babaya iyilik yapmandır. Özellikle yaşlandıkları zamanda... Belaların ve sıkıntıların giderilmesinde ne kadar büyük rol oynadığını gözlerinle gör.

• Buhari ve Müslim, Abdullah bin Ömer'den rivayet ettikleri hadiste Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır;

"Bir zamanlar üç kişi yolda giderlerken kendilerini yağmur tutmuş ve dağda bir mağaraya sığınmışlar. Arkasından mağaranın ağzına dağdan bir kaya düşmüş ve onları kapamış. Bunun üzerine yolcular birbirlerine:

- Bakın Allah için sâlih amel işledinizse, o ameller vasıtasıyle Allah'a dua edin. Ola ki, Allah bu kayayı sizden açar, demişler, içlerinden biri:

- Allah'ım! Benim iki ihtiyar geçkin ana-babamla, bir karım ve küçük çocuklarım vardı. Onlara iyi bakardım. Hayvanlarımı yanlarına getirdiğim vakit süt sağar, evvelâ annemle babamdan başlayarak çocuklarımdan önce onlara içirirdim. Şu var ki: Bir gün ağaçlık beni uzaklara götürdü de akşamlayıncaya kadar gelemedim. Ve onları uyumuş buldum. Hemen evvelce yaptığım gibi süt sağdım. Ve kabı getirerek başlarının ucuna dikildim. Onları uykularından uyandırmaya kıyamıyor; çocuklara da onlardan evvel süt vermekten çekiniyordum. Çocuklar ayaklarımın dibinde çağrışıyorlardı. Benim ve çocukların hâli bu minval üzere fecir doğuncaya kadar devam etti. Eğer benim bunu senin rızanı dileyerek yaptığımı biliyorsan, bu kayadan bize bir miktar; arala da, ondan gökyüzünü görelim, demiş. Bunun üzerine Allah kayanın bir miktarını aralamış ve ondan gökyüzünü görmüşler. Diğeri:

- Allah'ım! Benim bir amcamın kızı vardı. Onu erkeklerin kadınları sevmesinin en son derecesiyle sevmiştim. Ondan kendisiyle beraber olmayı taleb ettim. Ama o, kendisine yüz altın getirmedikçe bunu kabul etmedi. (Çalışıp) Yoruldum. Nihayet yüz altını topladım ve ona götürdüm. Ayaklarının önüne oturduğumda:

- Ey Allah'ın kulu! Allah'dan kork ve bu mührü haksız yere açma!

Dedi. Ben de yanından kalktım. Eğer bunu senin rızanı dileyerek yaptığımı biliyorsan, bu kayanın bir kısmını bize aç, demiş. Allah Teâla da onlara (bir miktar daha) açmış, öteki:

- Allah'ım! Ben bir ölçek pirince bir çırak tutmuştum, işini bitirdiği vakit:

- Bana hakkımı ver! Dedi. Ben de kendisine ölçeğini arzettim. Fakat o kabul etmedi. Onu ekmeye devam ettim. Nihayet o pirinçten çobanları ile birlikte bir sürü sığır elde ettim. Derken bana geldi ve:

- Allah'dan kork da benim hakkıma zulmetme! Dedi. Ben:

- Çobanlarıyle beraber şu sığırlara git de onları al! Dedim. (Bu *sefer*):

- Allah'dan kork! Benimle alay etme! Dedi.

- Ben seninle alay etmiyorum. Bu sığırları çobanlarıyle birlikte al!

Dedim. O da aldı, götürdü. Eğer bunu senin rızanı taleb için yaptığımı biliyorsan, bize (kayanın) kalan kısmını da aç! Demiş. Bunun üzerine Allah kalan kısmı da açmış."[2067]

Açıklama:

"Onları uyandırmak istemedim" sözünden şu faydalı noktalara varabiliriz;

Bu adam ana ve babasına en ufak bir sıkıntı dahi vermek istemiyor. Hâlbuki uyandırmış olsa, sütü içmeleri için uyandıracak. Ama düşündü, kendi kendine uyumakmı yoksa uyanıp sütü içmekmi daha iyi dedi. Uyandırılmamalarını daha doğru gördü.

Buna binaen kişi ana babasını sıkıntıya düşürücü şeylerden uzaklaşmalı, dayanamayacakları üzüntüleri onlardan uzak tutmalıdır. Duadan başka yapabilecekleri bir şey olmayan, ne hayır getirici nede kötülüğü giderici yapıya sahip olmayan iki yaşlı insana üzücü olayları aktarmada ne gibi bir fayda olurki?

Onları üzmeden ve tedirgin etmeden güzel dualarını al. Eğer ticaretle uğraşıyorsan, bazen kazanıp bazen kaybediyorsan, yaptığın zararı onlara aktarmanda ne fayda olurki?

Eğer bir nimet senden alınmışsa, sana nice nimetler verilmektedir. Neden Allah'ın verdiği onca nimeti gizliyorsunda, bir nimet alınınca şikayette bulunuyorsun?

Bunun gibi yeni evlenmiş kız, kocasından gördüğü olumsuzlukları hemen anasına veya babasına aktarmamalı, onları üzmemelidir. Çünkü yeni evlenen kişilerde olumsuzluklar olabilir. Her eşin değişik yapısı, ahlakı ve karakteri vardır. Bir müddet geçtikten sonra birbirlerine alışacaklar ve birbirlerini seveceklerdir. Ancak durumları düzeltmek ya da altından kalkılmayacak sıkıntılar varsa o zaman ana babaya anlatılır.

Az önce okuduğumuz hadisi şeriften şunuda anlarız; Eğer çocuğun elinde bir yiyecek varsa, onu ana baba ve çocuklar arasında paylaştıracaksa, önce ana babasından başlamalıdır.

4- En İyi Davranılması Gereken Anadır

• Buhari ve Müslim'in rivayet ederler. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- dedi ki:

Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir adam gelip ve dedi ki:

"Ey Allah'ın elçisi, en çok kime iyilik yapayım?

2067 Buhârî. 2215

Annene.

Sonra kime?

Annene.

Sonra kime?

Annene.

Sonra kime?

Babana." Demiştir...[2068]

Açıklama:

İmam Nevevi der ki: Bu hadiste yakınlara iyi davranma teşvik edilmektedir. Özelliklede önce anneye, sonra babaya sonrada yakınlara yapılır.

Âlimler derler ki: Annenin öncelik kazanması, çocuğuna verdiği hizmet, gösterdiği şefkat, hamileliği ve doğumundaki çektiği sıkıntılar, emzirmesi, büyütmesi ve terbiye etmesi sebebiyledir.

Yine İbni Mace, Mikdam bin Ma'di Kerib'ten rivayet ettiği hadiste, Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Allah'u Teala sizlere analarınızı tavsiye eder. Allah'u Teala sizlere analarınızı tavsiye eder. Allah'u Teala sizlere analarınızı tavsiye eder. Allah'u Teala sizlere babalarınızı tavsiye eder. Allah'u Teala sizlere yakınlarınızı ve daha aşağısını tavsiye eder."[2069]

Şu aktaracağım rivayet ana hakkının ne denli büyük olduğunu gösterir: Buhari Edebül müfred kitabında şu rivayeti nakleder:

• "İbni Abbas'a -radıyallâhu anh- bir adam geldi ve dedi ki: Ben bir kadın istedim. Ama benimle evlenmek istemedi. Daha sonra bir başkası onu istedi. Onunla evlenmeyi kabul etti. Onu kıskandım ve kadını öldürdüm. Benim tevbem varmıdır?

İbni Abbas dedi ki: Senin annen yaşıyor mu?

Adam: Hayır, dedi.

Dedi ki: Allah'a tevbe et. Ve Allah'a salih amellerinle yaklaşabildikçe yaklaş...

İbni Abbas'a, neden anasını sordun? Denince,

Dedi ki: Çünkü anaya iyilik etmek kadar Allah'a yaklaştıran bir amel bilmiyorum."[2070]

Bu konuyu pekiştiren bir rivayette İbni Ömer -radıyallâhu anh-'tan geliyor.

2068 Buhârî 5971- Müslim 4621

2069 İbn-i Mace (3661) Şeyh Elbani sahih demiştir.

2070 Buhârî, Edebü'l-Müfred (no: 4) Şeyh Elbani sahih demiştir.

• Buhari'nin Edebü-l Müfred kitabında geçer. Taysele (b. Meyyas) denen bir zat der ki:

"(Harici fırkalarından) en-Necedât fırkası ile beraberdim. Büyük günahlardan olarak gördüğüm bazı günahlar işlemiştim. Ben çok günahlar işledim. Yaptığım günahlarıda büyük günahlardan görüyorum. Durumumu İbni Ömer'e anlattım.

Nedir günahların? Diye sordu.

Bende; Günahlarım şunlar şunlardır diye anlattım.

Dedi ki: Bunlar büyük günahlardan değildir. Büyük günahlar dokuz tanedir:

1- Allah'a ortak koşmak (Allah'dan başkasına ibadet etmek, Allah'tan başkasını ilâh kabul etmek),

2- Adam öldürmek,

3- Savaşta düşman karşısından kaçmak,

4- İffetli kadına zina iftirasında bulunmak,

5- Faiz almak,

6- Yetim malı yemek,

7- Mescid-i Haram'da günah işlemek, .

8- İnsanı alaya ve maskaralığa alanın günahı,

9- Kendilerine isyan edilen ana-babanın ağlaması (bunları ağlatan çocuğun günahı).

İbni Ömer bana dedi ki:

- Cehennemden korkar mısın ve Cennete girmek ister misin? Ben:

- Evet, vallahi, dedim. Bana sordu: . Ana-baban hayatta mı?

- Yanımda yalnız annem var, dedim.

- Allah'a yemin ederim ki, eğer annene yumuşak söz söylersen ve ona yemek yedirirsen, büyük günahlardan sakındıkça, muhakkak Cennet'e girersin, dedi."[2071]

5- Annenin Çağrısına İcabet, Nafilelerin Önüne Geçer

Abid olan Cüreyc namaz kılarken anası gelir, onu çağırır. Ancak Cüreyc anasının çağırmasına icabet etmez. Bir kaç defa çağırır her seferinde cevap vermez. Bunun üzerine onun hakkında bedduada bulunur; Allah'ım! Cüreyc'e fahişelerin yüzlerini göstermeden canını alma...!

2071 Edebü'l-Müfred. Buhârî (no: 8)

• Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre'den rivayet ederler, Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- dedi ki: Beşikte sadece iki çocuk konuşmuştur. Meryem oğlu İsa (a.s). Cüreyc'in davasındaki çocuk.

Cüreyc abid bir zat idi. Kendisine manastır edinmişti, orda dururdu. Bir gün namaz kılarken annesi gelir.

"Annesi şöyle demiş:

- Ya Cüreyc! (Ben senin annenim, benimle konuş! Annesi ona namaz kılarken tesadüf etmiş). Cüreyc:

- Allah'ım! Biri annem, biri namazım! Demiş ve namazını tercih etmiş. Bunun üzerine annesi dönmüş. Sonra ikinci defa tekrar gelerek:

- Ya Cüreyc! (Ben senin annenim. Binaenaleyh benimle konuş!(demiş. Cüreyc:

- Allah'ım! Biri annem, biri namazım! Demiş ve (yine) namazını tercih etmiş. Annesi de:

- Allah'ım! Şüphesiz bu Cüreyc'dir. O benim oğlumdur. Kendisiyle konuştum, fakat o benimle konuşmayı kabul etmedi. Allah'ım! Ona fahişeleri göstermedikçe canını alma! Demiş.

Humeyd: Annesi onun fahişe fitnesine düşmesi için dua etseydi, bu fitneye düşerdi, demiş. (Ve sözüne devamla...) Şunları söylemiş: İsrail oğulları onun ibadetini kendi aralarında konuşurlarken, güzelliği dillere destan olan bir fahişe kadın; isterseniz onu yoldan çıkarırım demiş. Cüreyc'in yanına gelmiş ama cüreyc ona bakmamış bile. Bir koyun çobanı onun manastırına sığınırmış. Derken bu kadın çoban ile zina etmiş. Kadın hâmile kalmış. Ve bir oğlan doğurmuş. Kendisine:

- Bu ne? Demişler.

- Şu manastırın sahibindendir, demiş. Bunun üzerine köylüler baltalarıyle, bel kürekleriyle gelmişler ve Cüreyc'e seslenmişler. Fakat onu namaz kılarken bulmuşlar. Bu sebeple onlarla konuşmamış. Manastırını yıkmağa başlamışlar. Bunu görünce yanlarına inmiş ve ne oluyor sizlere demiş. Kendisine:

- Şu kadına sor! Demişler. Onunla zina ettin ve senden çocuk doğurdu. O da gülümsemiş. Sonra bebeğin başını sıvazlayarak:

- Senin baban kim? Demiş. Bebek:

- Benim babam koyun çobanıdır!., demiş. Köylüler çocuktan bunu işitince (Cüreyc'e) :

- Senin manastırından yıktığımız yeri altın ve gümüşle bina edelim, demişler. O:

- Hayır! Lâkin siz onu eskisi gibi toprakla yapın! Demiş. Sonra manastıra çıkmış."[2072]

2072 Buhârî. 3436 – Müslim. 2550

Açıklama

İmam Nevevî -radiyallâhu anh- bu hadîs hakkında şunu der: Cüreyc namazdayken anası onu çağırıyor ama o namazı tercih ediyor. Bunun üzerine anası ona bedduada bulunuyor ve bedduası kabul ediliyor.

Bununla ilgili olarak âlimler şunu söylerler; Bu hadisten anladığımız, onun için doğru olan anasına icabet etmesiydi. Çünkü o nafile namazındaydı. Nafile namaza devam etmek vacip değil müstehaptır. Anneye icabet etmek ve ona iyi davranmak vaciptir. Ona isyan etmek ise haramdır. Namazını kısa tutup ona icabet ettikten sonra namazına dönebilirdi. Fakat böyle yapmamasının hikmeti, anasının onu ibadethanesinden mahrum edeceğini, ya da dünya ile meşgul edip sevdiği ve yapmaya kararlı olduğu ibadetlerinden alıkoyma korkusu yaşamış olması ihtimalidir.

6- Babanın Görüşüyle Annenin Görüşü Çelişirse Hangisine Uyulacağı

Görünen odur ki, öncelikle takvaya ve iyiliğe en yakın olan uygulanır. Eğer doğru olanı görülmezse, yaşantı ve geçinmeyle ilgili olursa ananın sözü öne geçirilir. Çünkü onun hakkı daha büyüktür. Ancak genel durumlar olup babanın bu konuda tecrübesi daha fazla ise, babanın sözü tercih edilir. Allah en iyi bilendir.

İmam Gazali der ki: İhtiram ve saygı konusunda babanın hakkı öne geçirilir. Hizmet ve faydalı olmalı konusunda ana hakkı öne geçirilir. Eğer ana babası beraber içeri girerlerse babası için kalkar. Eğer nafaka verecekse ve yeteri kadar parası yoksa önce anasını tercih eder.

Eğer oğlu ile babasının ev konusunda görüşleri çelişirse hangisi daha doğru ve isabetli ise o alınır. Aksi halde babanın görüşü alınır. Çünkü evde çoban olan ve güttüğünden sorumlu olan odur.

• Buhari ve Müslim İbni Ömer'den rivayet ederler, Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır;

"Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürüsünden mes'uldür. İnsanlara hükmeden emir bir çobandır; o sürüsünden mes'uldür. Kişi ailesi fertlerine çobandır. O da onlardan mes'uldür. Kadın kocasının evine ve çocuklarına çobandır; o da onlardan mes'uldür. Köle, sahibinin malına çobandır; o da ondan mes'üldür. Dikkat! Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürüsünden mes'üldür."[2073]

Açıklama:

Çocuk eğer anababasının tartışmalarını görürse, aralarını güzellikle bulmalıdır. Barış daha hayırlıdır. Hiç birine eliyle veye diliyle saldırmamalı, eziyet vermemelidir. Çünkü Allah'u Teala iyi davranmamızı emreder.

2073 Buhârî. 7138 Müslim. 3408

7- Anne ve Babanın Yaşlılık Hallerinde İyiliğin Artırılması

Ana baba yaşlandıklarında onlara iyiliği çoğaltmak, onlara güzellikle muamele etmenin önemi dahada artar. Çünkü yaşlılık bunu gerektirir. Bu sebeple Allah'u Teala bir ayeti kerimesinde şöyle buyurur;

"Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: "Öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanadını ger ve de ki: "Rabbim, onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse Sen de onları esirge."[2074]

• Ebû Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- minbere çıkıp:

"- Âmin, âmin, âmin." dedi. Kendisine dendi ki:

- Ya Resûlallah, minbere çıktığında "âmin, âmin, âmin" dedin. Bunu neden yaptın? Peygamber buyurdu ki:

- Cibril bana şöyle dedi: Ramazan ayına yetiştiği halde bağışlanmayan ve cehenneme giren kimse Allah'tan uzak olsun, "Âmin de" dedi. Ben:

- Âmin, dedim. Sonra:

- Ebeveynine veya bunlardan birine kavuştuğu halde onlara iyilik etmeden ölen ve Cehenneme giren kimse Allah'tan uzak olsun. "Âmin de" dedi. Ben, âmin, dedim. Sonra Cibril:

- Sen yanında anıldığın halde, sana salât getirmeden ölen ve cehenneme giren kimse Allah'tan uzak olsun, "Âmin de" dedi. Ben de: Âmin, dedim."[2075]

Açıklama:

Mağaraya sığınan üç kişinin hadisinde onlardan biri şunu demişti;

"Allah'ım benim yaşlı anam babam var" Adam yaşlanmış olan ana babasına yaptığı iyiliği Allah'a vesile kılmış ve Allah'u Teala duasını kabul etmişti.

Yusuf'un kardeşleride yaşlanmış olan babalarını vesile kılıyorlar;

"Dediler ki: "Ey Vezir, gerçek şu ki, bunun yaşlı (ve) büyük bir babası var; onun yerine bizden birisini alıkoy. Doğrusu biz, seni iyilik yapanlardan görmekteyiz."[2076]

• Ebû Hureyre, o da Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'den naklen rivayet etti:

2074 İsra. 23, 24

2075 Taberani Evsat (9/17) "İbn Hibban (3/188) İbn Huzeyme (3/192) Buhârî Edebü'l-Müfred (646) Şeyh Elbani hasen, sahih demiştir.

2076 Yusuf. 78

"Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!" buyurmuşlar.

- Kimin ya Resûlallah? Diye sorulmuş.

"İhtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahut her ikisine yetişip de, onlar sebebiyle cennete giremeyenin" buyurmuşlar.[2077]

8- Anne Hakkının Büyüklüğü

• Ebû Musa El-Eş'arî'nin oğlu Ebû Bürde'den rivayet edildiğine göre, şöyle anlatmıştır:

- İbni Ömer, Yemenli bir adamın, sırtında annesini taşıyarak Kâbe'yi tavaf ederken şöyle demekte olduğuna şahit oldu: "Annemin zelil bir devesiyim ben; (Başka) binekleri usansa da usanmam ben."

Sonra (Yemenli) dedi ki:

"Ey İbni Ömer, annemin hakkını ödemiş oldum mu, dersin?"

İbni Ömer, "Hayır!" dedi. Tek bir "Ah!" çekmesini dahi karşılaya-madın.[2078]

İmam Kurtubi -radıyallâhu anh-; *"Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle-davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: "Öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle."*[2079]

Açıklama:

Ayetinin tefsirinde yüce Allah: "Eğer onlardan biri veya ikisi yanında ihtiyarlığa ererse"

Buyruğu ile özellikle onların yaşlanma hallerini söz konusu etmiştir. Çünkü bu, zayıflıkları ve yaşlılıkları dolayısıyla durumlarında meydana gelen değişiklikten ötürü anne-babanın, evlatlarının iyiliklerine daha çok muhtaç oldukları bir durumdur. Yüce Allah, böyle bir durumda onların hallerine gereken riayeti ve titizliği, daha önce emretmiş olduğu dereceden daha ileri boyutlarda emretmektedir.

Çünkü böyle bir durumda anne-baba, çocuklarının bakımına muhtaç düşerler. Yaşlılık halinde anne-babanın, çocuklarının bakımına ihtiyaçları, çocuğun küçüklüğünde onların bakımına duyduğu ihtiyaca benzer. O bakımdan yüce Allah bu buyrukta özellikle bu hali söz konusu etmektedir.

Aynı şekilde kişinin uzun bir süre böyle kalması, adeta onun bu durumu istiskal etme (ağır bulma, zor görmeye sebep olur) kişiyi usandırır ve çokça sı-

2077 Müslim. 2551
2078 Buhârî Edebü'l-Müfred (11) Elbani sahih demiştir. Bezzar (10/89) Fakihi Ahbaru Mekke (642)
2079 İsra. 23

kıntısı artar. Anne-babasına karşı gazabı su yüzüne çıkar, onlara karşı öfkelenir, evlatları olmasına rağmen ve dine bağlılığın azlığından ötürü onlara karşı kötü davranmaya kalkışır.

Kişinin, hoşlanmayışının açığa çıktığı asgarî hal ise, sıkıntıdan dolayı tekrarlayıp duran solumasıdır. Yüce Allah ise onlara yumuşak nitelikte sözler söylemeyi ve onlara öylece karşılık vermeyi, bu sözünün de her türlü kusurdan arınmış olmasını emrederek: "Sakın onlara öf deme, onları azarlama, onlara tatlı ve güzel söz söyle" diye buyurmaktadır.

"*Onlara öf deme!*" Yani, onlara bir sıkıntı ifade edecek en ufak bir söz söyleme. Ebû Recâ el-Utaridi'den şöyle dediği nakledilmektedir: Of, bayağı, basit ve gizli söylenen sözdür. Mücahid de der ki: Yani sen yaşlı olandan, küçükken senden gördükleri küçük ve büyük necasetlerini görecek olsan bile, onları tiksinti verici görüp de öf dahi deme. Ancak ayet-i kerime bundan daha umumidir.

Yüce'Allah'ın; *"Onları azarlama"* buyruğundaki; Azar, şiddetle reddetmek ve kaba davranmak demektir.

"Onlara tatlı ve güzel söz söyle" yumuşak ve incelikli söz söyle. Babacığım, anneciğim deyip onları isimleriyle zikretmeyerek, künyeleriyle onları çağırmamak gibi. Bu açıklamayı Ata yapmıştır. İbn Beddâh et-Tucibi de der ki: Ben, Said b. el-Müseyyeb'e şöyle dedim: Kur'ân-ı Kerim'de yer alan anne babaya iyilik ile ilgili her bir hususun ne manaya geldiğini biliyorum. Bundan tek istisna, yüce Allah'ın: "Onlara tatlı ve güzel söz söyle" buyruğudur. Bu kavl-i kerimin mahiyeti nedir? İbn Müseyyeb dedi ki: Bu, uslu bir kölenin, kaba ve haşin efendisine karşı söyleyeceği sözler demektir.

Hafız İbni Kesir -radıyallâhu anh-;

"Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: "Öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle."[2080]

Ayetinin tefsirinde şunları söyler; Yani onlara çirkin söz işittirme hatta sıkılmanın en alt mertebesi olan "of" sözünü bile söyleme.

"Ve onları azarlama" el hareketiyle onları azarlama.

Allah'u Teala kötü söz ve kötü davranışı yasakladıktan sonra güzel söz ve güzel davranışı emrediyor;

"Onlara acıyarak alçakgönüllülük kanadını ger" yani eylemlerinle onlara karşı mütevazı ol. "ve de ki: "Rabbim, onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse Sen de onları esirge." Yani hem yaşlılıklarında hemde ölümlerinde onları bağışla.[2081]

2080 İsra. 23

2081 Anne babaya davranış fıkhı. Adevi.

"Onlara acıyarak, alçak gönüllülük kanadını ger!' sözünün manası:

Buhari "Edebü-l Müfred" kitabında sahih senedle urve Bin Zübeyr'in şunu dediğini rivayet eder:

"Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanadını ger" yani sevdikleri şeyleri yapmaktan geri kalma.

İbni Kesir; "Yani eylemlerinle onlara mütevazı ol" demiştir.

Kurtubi -radıyallâhu anh- der ki: "Yüce Allah'ın: "Merhametinden dolayı onlara alçak gönüllülük kanadını indir" buyruğu, onlara karşı duyulacak şefkat ve merhameti onlara karşı gösterilecek alçak gönüllülüğü anlatmak için kullanılan bir istiaredir. Onlara karşı gösterilecek alçak gönüllülük, tıpkı yönetilenlerin emire, kölelerin de efendilerine gösterdikleri gibi olmalıdır. Nitekim Said b. el-Müseyyeb de buna işaret etmektedir. Yüce Allah burada, kanadın yukarı doğru kaldırıp aşağı doğru alçaltılması itinasını, kuşun yavrusu kanadını kaldırmasına misal olarak vermektedir.

"Zül", yumuşaklık demektir."

Bu âyetin hükmü gereğince insanın anne ve babasına karşı sözlerinde, davranışlarında, onlara bakışında en hayırlı bir alçak gönüllülük niteliğinde olması gerekir. Onlara sert ve keskin bakmamalıdır. Çünkü böyle bir bakış onlara gazap edenin bir bakışıdır.

"Merhametinden dolayı" buyruğundaki;...den" edatı, cinsi beyan etmek içindir. Yani, alçak gönüllülük kanadının indirilmesi insanın ruhunda yer etmiş bulunan merhametten ötürü olmalıdır. Yoksa böyle bir şey izhar edilsin diye olmamalıdır. Gayenin son noktasını ifade etmek için olması da mümkündür.

Daha sonra yüce Allah kullarına, babalarına, annelerine rahmet okumalarını, onlara dua etmelerini emretmektedir. Onlar sana nasıl merhamet etti iseler, sen de onlara öylece merhamet etmelisin. Onlar sana nasıl şefkatle davrandılarsa, sen de onlara öylece şefkatli davranmalısın.

Çünkü sen küçükken, birşey bilmezken ve ihtiyaç içindeyken seni koruyup gözettiler, seni tercih ettiler, gecelerini uykusuz geçirdiler. Kendileri aç kaldılar, seni doyurdular, çıplak kaldılar, seni giydirdiler. O bakımdan, senin onlara yaptıklarının karşılığını verebilmen, ancak küçüklükteki halline onlar büyüklüklerinde ulaştıkları takdirde mümkün olabilir ve onların (vaktiyle) sana yaptıklarını sen de onlara yapabilirsin. Bununla birlikte onların bu konuda öncelikli davranma faziletleri vardır. Nitekim Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Bir evladın babasına karşılığını vermesi, ancak onu köle bulup satın alması ve sonra da onu azad etmesi halinde düşünülebilir."

Sadi -radıyallâhu anh- tefsirinde derki: "Ana babalarınıza hertürlü iyiliği yapınız çünkü onlar sizin varlığınızın sebebidirler. Zamanında sizleri yetiştirmiş, büyütmüş ve iyiliklerde bulunmuşlardır.

Onlar, yanında yaşlılığa ulaşırlarsa onlara daha iyi muamelede bulun. Çünkü bu yaşta kuvvetleri zayıflar. Daha çok güzel muameleye ihtiyaç duyarlar. Eziyetlerin herbir çeşidinden sakınınız. Hatta eziyetlerin en küçüğü "of" demektir. O sözü bile Allah'u Teala yasaklar. Onlarla konuşurken azarlar gibi ya da kaba konuşmal Sözlerin tatlı ve yumuşak olsun. Kalplerini memnuniyet ve sevinç ile dolduran ibareler olsun.

Onlara karşı son derece tevazü ve edep ile davran. Bunu yaparken onların korkusu ya da isteğiyle değil tamamiyle Allah için olsun. Ecrini Allah'tan bekleyerek...

Ve onlara hayatlarında olsun, ölümlerinde olsun duada bulun. Çünkü onlar seni büyütüp terbiye ettiler. Sen de iyiliğe mukabil iyilikte bulun.[2082]

9- Babasından Başkasına Nisbet Edilmesinin Haram Kılınması

Çocuğun babasını inkâr etmesi ya da kendini başka bir babaya nisbet etmesi büyük günahlardandır.

• Buhari ve Müslim'de Ebu -radıyallâhu anh-'dan rivayetle, Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuşlardır;

"Babalarınızı inkâr etmeyiniz. Zira her kim babasını inkâr ederse bu yaptığı küfürdür."[2083]

• Yine Buhari ve Müslim'de Sa'd Bin Ebi Vakkas'tan rivayetle, Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuşlardır;

"Her kim İslam'da, babası olmadığını bildiği halde babasından başkasını babası olarak iddia ederse ona cennet haram olur."[2084]

10- Anne Babaya Kötü Davranmak Büyük Günahlardandır

• el-Muğire İbn Şu'be'den, o Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den, dedi ki: "Şüphesiz Allah sizlere annelere kötü davranmayı, (hakları) engellemeyi ve (hak olmayan bir şeyin) verilmesini istemeyi, kız çocukları diri diri gömmeyi haram kılmış; size dedikodu yapmayı, çokça soru sormayı ve malı zayi etmeyi de hoş görmemiştir.[2085]

• Enes İbn Malik -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- büyük günahları sözkonusu etti -yahut ona büyük günahlara dair soru soruldu- de şöyle buyurdu: "Allah'a ortak koşmak, nefsi öldürmek, anne-babaya karşı gelip kötü davranmak. Sonra şöyle buyurdu: Ben size büyük günahların en

2082 Anne Babaya Davranış Fıkhı. Polen Yayınları
2083 Buhârî. 6768; Müslim. 94
2084 Buhârî (6766) Müslim (95)
2085 Buhârî (5975) Müslim (593)

büyüğünü haber vermeyeyim mi? (Sonra): Yalan sözdür yahut yalan şahitliktir, buyurdu."

Şu'be dedi ki: Ağırlıklı olarak zannettiğim onun: Yalan şahitliktir, dediğidir.[2086]

Açıklama:

"Anne-babaya kötü davranmak büyük günahlardandır. Bunu İbn Ömer, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den diye rivayet etmiştir."[2087] Burada karşı gelmek (ukuk)den maksat, çocuğun anne-babasını rahatsız edecek, onlara eziyet verecek söz ya da fiilleri -anne-baba işi yokuşa sürerek şirk ya da masiyet gerektiren şeyler istemeleri hali dışında- yapmasıdır. İbn Atiyye bunun sınırlarını, yapılması ve terk edilmesi mubah olan hususlarda onlara itaat etmek vacip, mendub olan işlerde onlara itaat etmek müstehap ve kifaye yollu farzlarda da aynı şekilde müstehap olarak tespit etmiştir.

İki ayrı isteğin çatışması halinde anne-babaya öncelik tanımak da bu kabildendir. Buna örnek: Hasta annesi tarafından kendisine baksın diye çağrılan bir kimse, eğer annesinin yanında kalmaya devam edecek olursa, vacip olan bir fiili işleme imkânını bulamayacaktır. Eğer annesini bırakıp vacip olan o işi yapacak olursa, bu sefer annesinin maksadı olan çocuğunun kendisine teselli vermesi ve diğer hususlar gerçekleşmeyecektir. Sözkonusu bu vacip fiil, eğer namazın ilk vaktinde kılınması gibi yahut cemaatle birlikte eda edilmesi gibi fazileti kaçırmakla birlikte telafi edilebilecek bir iş ise, böyle bir çatışma sözkonusu olur. (Yani böyle bir çatışma halinde anne-babasının isteğini tercih etmesi müstehaptır.)

11- Anaya Asi Olmanın Günahının Daha Büyük Olması

Ana en iyi davranışa daha layıktır. Tıpkı Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bildirdiği gibi. Çünkü o zayıf bir varlıktır. Zayıflara eziyet etmenin günahı ve cezası daha büyüktür. Ana babaya eziyeti yasaklayan deliller geldiği gibi sadece anaya eziyet etmenin haramlılığına dair özel deliller de gelmiştir.

• Muğîre İbn Şu'be'nin -radıyallâhu anhâ- naklettiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Allah size, analara karşı gelmeyi, kız çocuklarını diri diri öldürmeyi, borcunuzu ödememeyi, hakkınız olmayan şeyi almayı haram kıldı. Dedi kodu etmeyi, çok soru sormayı ve malı zâyi etmeyi de kerih gördü."[2088]

2086 Buhârî (5977) Müslim (88)

2087 Dikkat edilirse başlıkta bu İbn Ömer değil, İbn Amr'dır. Bu farka dair Fethu'l-Bari'deki açıklamanın kısa bir bölümünü kaydetmekte fayda görüyoruz: "Evet, Ebû Zerr'in Buhârî rivâyetinde bu şekilde ayn harfi ötreli olarak "(İbn) Ömer" şeklindedir. el-Asîlî rivâyetinde ise ayn harfi fethalı olarak: "(İbn) Amr" şeklindedir..." Bk. Fethu'l-Bari, X, 419.

2088 Buhârî. 2408

Açıklama:

"Namazın mı emrediyor" ayeti ile ilgili olarak müfessirler şöyle demiştir:

Hz. Şuayb onları mallarını zâyi etmekten nehyediyordu. Onlar da bunun üzerine böyle söylediler. Sonra "biz (malımızı) dilersek koruyup harcamayız, dilersek de zayi ederiz" dediler.

"Sefihlere mallarınızı vermeyin" âyeti ile ilgili olarak Taberî, müfessirlerin "sefihlerle" alakalı görüşlerini zikrettikten sonra şöyle demiştir:

"Bu ifade, küçük-büyük, kadın erkek bütün sefihleri içine alan genel bir sözdür. Sefih, kötü yönettiği için malı zayi eden kimse demektir."

Yukarıda bahsedilen hacr, sefihle ilgilidir. Hacr sözlükte men etmek anlamına gelir. Şer'î bir terim olarak ise, kişiyi, mâlî olarak tasarrufunu engellemektir. Bu, bazen hacredilen kimsenin yararı için, bazen de başka kimselerin yararı için yapılır. Alimler çoğunluğuna göre büyük kimselerin hacredilmesi caizdir. Ebû Hanîfe ve bazı Zahirî alimler bu görüşe karşı çıkmıştır. Ebû Yusuf ve Muhammed'in görüşü de bu yöndedir. Tahâvî, "Ben sahabilerden ve tabiînden, İbrahim en-Nehaî ve İbn Sîrîn dışında, büyüklerin hacredilmesini engelleyen hiçbir kimse görmedim" demiştir.

Alimler'in çoğunluğunun bu konudaki delili, İbn Abbâs'ın yazdığı şu mektuptur.

"Mektubunda, yetimin yetimlik süresi (hacri) ne zaman kalkar diye soruyorsun. Yemin olsun ki, bir kimsenin, henüz değeri az olan parayı almaya gücü yettiği halde sakalı çıkar da, diğer insanlar gibi kendi yararına olan şeyleri almaya başlayınca artık yetimlik ortadan kalkar."

Hadiste yanlızca annelere karşı gelmekten söz edilmiştir. Çünkü babalara göre, kadınlar daha zayıf olduğu için, annelere karşı gelmek daha hızlı ve kolay olmaktadır. Bundan dolayı şefkatli olma vb. hususlarda anaya iyilik, babaya iyilikten daha öncelikli tutulmuştur. Hadisin bu konuda zikredilme sebebi, "malı zâyi etmek" sözüdür. Alimler çoğunluğu bu ifade ile, harcamada israfa kaçmanın kasdedildiği görüşündedir. Saîd İbn Cübeyr'den gelen bir rivayete göre ise malın haram yollarda harcanmasıdır. Bu konudaki geniş açıklama, inşaallah "Edeb" bölümünde yapılacaktır.

"Allah size analara itaatsizlik etmeyi, kız çocuklarını diri diri gömmeyi, verilmesi gereken borcunuzu men' etmeyi ve alma hakkınız olmayan şeyi almayı haram kıldı. Ve yine Allah sizin için dedikodu etmeyi, çok soru sormayı ve malı zayi' etmeyi kerih gördü"[2089]

2089 Buhârî-müslim

12- Kişi Anne ve Babasına Sövemez

• Abdullah İbn Amr -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: Şüphesiz büyük günahların en büyüklerinden birisi de kişinin anne-babasına lanet etmesidir, buyurdu. Ey Allah'ın Rasulü, kişi nasıl anne-babasına lanet eder, diye sorulunca, o: Başka bir adamın babasına söver, o da onun babasına söver, başka birisinin annesine söver, o da onun annesine söver, buyurdu."[2090]

Açıklama:

"Kişi anne-babasına sövemez." Yani onlardan birisine dahi sövemez. Bu da bu sövmeye kendisi sebep teşkil edemez, etmemelidir, demektir.

"Ey Allah'ın Rasulü, kişi nasıl anne-babasına lanet eder, diye soruldu." Bu, soruyu soranın böyle bir şeyi uzak bir ihtimal olarak gördüğünü göstermektedir. Çünkü tabiatı doğru, bozulmamış bir kimse böyle bir şeyi yapamaz. Allah Rasulü de verdiği cevabında şu açıklamayı yapmaktadır: Kişi pek çok halde kendisine sövmek, ağır söz söylemek durumunda olmamakla birlikte, bazen buna sebep olabilir ve bu da çokça görülmesi mümkün olan işlerdendir.

İbn Battal dedi ki: Bu hadis seddu'z-zerâi' konusunda asıl bir dayanaktır. Bundan anlaşıldığına göre herhangi bir kimsenin fiili eğer sonuç itibariyle harama götürecekse, kendisi haram olan işi kastetmese dahi o işi yapmak, onun için haram olur. Bu hadisin asıl dayanağı da yüce Allah'ın: *"Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyiniz. Sonra onlar da Allah'a bilgisizce söver-ler."*[2091] Buyruğudur.

el-Mâverdî de bu hadisten, giyeceği muhakkak olarak bilinen kimseye ipek elbise satmanın, onunla kesin olarak fuhuş işleyeceği bilinen kimseye tüyü bitmemiş köle satmanın, şarap yapacağı muhakkak olarak bilinen kimseye üzüm ve benzeri meyve sularını satmanın yasak olduğu hükmünü çıkarmıştır.

Şeyh Ebû Muhammed İbn Ebi Cemra da: Bu hadiste anne-babanın hakkının büyüklüğüne ve büyük günahların sözkonusu olduğuna delil vardır, demiştir. Yakında buna dair gerekli araştırmalar gelecektir.[2092]

13- Ana Baba Söverse Karşılık Verilmemeli

Eğer baba çocuğa vurursa, ya da söverse, ya da çirkin sözler kullanırsa, hangi şekil üzere olursa olsun çocuğun ona mukabelede bulunması ne edeptendir nede ahlaktandır. Bilakis böyle bir davranış genel olarak haramdır.

Bu konuyla ilgili Hz. Ebubekir'in oğlu ile cereyan eden, hatasını gördüğü vakit hatasından nasıl dönüş yaptığını bildiren bir rivayet sunacağım.

2090 Buhârî- 5973 Müslim 90.
2091 El-En'âm, 6/108.
2092 Fethulbari.

• Buhari ve Müslim Abdurrahman Bin Ebubekir'den rivayet ederler, dedi ki; "Suffe halkı fakir insanlardı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir defa:

"Kimde iki kişilik yemek varsa, üç kişi götürsün! Kimde dört kişilik yemek varsa beşinciyi, altıncıyı götürsün." buyurdular. Yahut buyurduğu gibidir. Gerçekten Ebû Bekr üç kişi getirdi. Nebiyyullah -sallallâhu aleyhi vesellem- on kişi (yine) Ebû Bekir üç kişi götürdü.

- Durum şu ki: Annem, babam ve ben - bilmiyorum karım da dedi mi - bizim evimizle Ebû Bekir'in evinin arasında bir hizmetçi vardı. Ebû Bekir Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında akşam yemeği yedi. Sonra yatsı kılınıncaya kadar durdu. Sonra Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- uyuklayıncaya kadar yanında durdu. Gecenin Allah'ın dilediği kadarı geçtikten sonra geldi. Hanımı ona:

- Misafirlerinin yanına gelmekten yahut misafirinin yanına gelmekten seni alıkoyan nedir? Dedi. Ebû Bekr:

- Sen onlara akşam yemeği vermedin mi? diye sordu. Kadın:

- Sen gelinceye kadar yemek istemediler. Onlara yemek (evdekiler) arzettiler. Fakat onlar galebe çaldı, dedi. Abdurrahman dedi ki: Ben giderek gizlendim. Ebû Bekr:

- Ey alçak! Dedi. Beddua ve sitem etti. Ve:

- Yeyin, afiyet olmasın! Dedi. Bir de:

Vallahi ben bu yemekten ebediyyen tatmam!" dedi.[2093]

• Yine Müslim, Salim bin Abdullah Bin Ömer'den rivayet ettiği hadiste Abdullah Bin Ömer dedi ki: Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kadınlarınız camiye gitmek için sizlerden izin isterlerse, onları engellemeyiniz"

Abdullah'ın oğlu Bilal dedi ki: Vallahi onları engelleyeceğiz. Salim Bin Abdullah dedi ki: Babam Abdullah ona öyle bir sövdü ki, daha önce böyle bir sövgüyü işitmemiştim. Ve ona dedi ki: Ben sana Hz. Resûlullah'tan bahsediyorum. Sen ise "vallahi engelleyeceğiz" diyorsun.[2094]

14- Ana-Babaya Şefkat Etmek

Salih evlat ana babaya şefkat eder. Babası kâfir olsa dahi onun için hayır ister ve hidayete ermesini diler. Babası için azap istemez. Bilakis ona nasihat eder ve ölene kadar öğütte bulunur.

Allah'u Tealanın şu ayeti kerimesinde beyan buyurduğu gibi İbrahim (a.s) her seferinde "Ey babacığım! Ey babacığım! Ey babacığım! Diye sürekli tekrarlar.

2093 Buhârî (602) Müslim (2057)
2094 Müslim 442

"Kitap'ta İbrahim'i de zikret. Gerçekten o, doğruyu-söyleyen bir peygamberdi. Hani babasına demişti: Babacığım, işitmeyen, görmeyen ve seni herhangi bir şeyden bağımsızlaştırmayan şeylere niye tapıyorsun? Babacığım, gerçek şu ki, bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Artık bana tabi ol, seni düzgün bir yola ulaştırayım. Babacığım, şeytana kulluk etme, kuşkusuz şeytan, Rahman (olan Allah)'a başkaldırandır. Babacığım, gerçekten ben, sana Rahman tarafından bir azabın dokunacağından korkuyorum, o zaman şeytanın velisi olursun." [2095]

Babası öldükten sonra Allah'u Teala (c.c) ona yasaklayana kadar babasına bağışlanma diliyor.

"İbrahim'in babası için bağışlanma dilemesi, yalnızca ona verdiği bir söz dolayısıyla idi. Kendisine, onun gerçekten Allah'a düşman olduğu açıklanınca ondan uzaklaştı. Doğrusu İbrahim, çok duygulu, yumuşak huyluydu."[2096]

Açıklama:

"Sana selam olsun" sözünden kasıt; Ben sana eziyet etmeyeceğim, kötülük yapmayacağım. Bana iftiralarda bulunduğun gibi sana iftira atmayacağım. Ve bendan sana karşı güven göreceksin...

Abdullah bin Übey Bin Selül; Babası münafıkların başıydı. Fakat babası öldükten sonra bakın babasına nasıl davranmıştır; Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i cenaze namazını kılması için çağırmıştır. Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onun cenaze namazını kılmaya niyetlendiği vakit Allah'u Teala tarafından men edilmiştir.

• Buhari ve Müslim, Abdullah Bin Ömer kanalıyla şu hadisi rivayet ederler: "Abdullah b. Übey İbnû Selûl vefat ettiği vakit oğlu Abdullah b. Abdillah, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek babasını kefenlemek için ondan gömleğini vermesini istedi. O da verdi. Sonra cenaze namazını kılmasını istedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'de namazını kılmak için ayağa kalktı. Derken Ömer, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in elbisesinden tutarak;

- Ya Resûlallah! Allah onun namazını kılmayı sana yasak ettiği halde onun namazını mı kılacaksın? Dedi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-;

"Beni Allah sadece muhayyer bıraktı ve: Onlar için ister istiğfar et, ister etme. Onlar için yetmiş kere istiğfar etsen.." buyurdu. Ben yetmişten de ziyade yapacağım, dedi. Ömer:

- Hiç şüphe yok ki, o münafıktır, dedi. Müteakiben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onun namazını kıldı. Bunun üzerine Allah (Azze ve Celle):

2095 (Meryem 41, 45)
2096 (Tevbe 114)

"Onlardan Ölen bir kimsenin üzerine ebediyyen namaz kılma! Ve onun başına da dikilme."[2097] ayetini indirdi.

Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- müşrik olan anası için, Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'den dua istiyor;

• İmam Müslim sahih olan hadis kitabında ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- şu olayı rivayet eder, ebu Hureyre -radıyallâhu anh- dedi ki;

"Annem'i İslâm'a davet ediyordum. Kendisi müşrik idi. Bir gün onu davet ettim de bana Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hakkında hoşlanmadığım sözler işittirdi. Bunun üzerine ağlayarak Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldim:

- Ya Resûlallah! Ben annemi İslâm'a davet ediyordum da kabulden çekiniyordu. Bugün kendisini yine davet ettim; bana senin hakkında hoşlanmadığım sözler işittirdi. Şimdi Ebû Hureyre'nin annesine hidayet vermesi için Allah'a dua et! Dedim. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Allah'ım! Ebû Hureyre'nin annesine hidayet ver" diye dua etti. Ben Nebiyyullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in duasına sevinerek çıktım. (Eve) gelerek kapıya dayandığımda onun kapalı olduğunu gördüm. Derken annem ayak seslerimi işitti ve:

- Yerinde dur ey Ebû Hureyre! Dedi. Bir de suyun şırıltısını işittim. Annem yıkandı, gömleğini giydi. Acele başörtüsünü sardı. Arkasından kapıyı açtı. Sonra şunu söyledi:

- Ya Ebâ Hureyre! Ben Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Muhammed'in onun kulu ve Resûlü olduğuna da şehâdet ederim. Ben hemen Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e döndüm. Sevincimden ona ağlayarak geldim:

- Ya Resûlallah, müjde! Allah senin duanı kabul etti ve Ebû Hureyre'nin annesine hidayet verdi, dedim. Bunun üzerine Allah'a hamdü sena etti. Ve hayırlı sözler söyledi.

- Ya Resûlallah! Annemle beni mü'min kullarına, onları da bize sevdirmeleri için Allah'a dua et! Dedim. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Allah'ım! Şu kulcağızını -yani Ebû Hureyre'yi- ve annesini mü'min kullarına, mü'minleri de bunlara sevdir!" diye dua etti. Artık yaratılmış hiç bir mü'min yoktu ki, beni işitsin veya görsün de beni sevmemiş olsun".[2098]

Hz. Aişe babasına merhamet ediyor;

• Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ölüm hastalığında dedi ki; "Ebubekir'e söyleyin namazı kıldırsın!"

2097 Buhârî 4670 Müslim 2774
2098 Müslim 2491

Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-, Hafsa -radıyallâhu anhâ-'ya dedi ki; O'na deki Ömer'e emretsin, namazı o kıldırsın.[2099]

• Buhari, Ebu Musa'dan rivayet ediyor. Ebu Musa dedi ki: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hastalandı. Ve hastalığı şiddetlendi. Dedi ki; "Ebubekir'e söyleyin namazı kıldırsın!" Hz. Aişe -radıyallâhu anh- validemiz dedi ki; O ince kalpli bir adamdır. Eğer senin makamında durursa insanlara namaz kıldıramaz. Dedi ki: "Ebubekir'e söyleyin namazı kıldırsın!" Hz. Aişe aynı şeyi tekrarladı.

Dedi ki: "Ebubekir'e söyleyin namazı kıldırsın sizler Yusuf'un arkadaşlarısınız." Elçi Ebubekir'e gelince, Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hayattayken insanlara namaz kıldırdı.[2100]

• Yine Buhari Hz Aişe'den şu rivayeti getirir: "Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hastalanıpta ağırlaştığı vakit, Bilal gelip Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e namazı haber verdi.

Dedi ki: "Ebubekir'e söyleyin namazı kıldırsın!"

Hz. Aişe -radıyallâhu anh- validemiz dedi ki; O ince kalpli bir adamdır. Eğer senin makamında durursa insanlar sesini işitemezler. Ömer'e emretsen.

Dedi ki: "Ebubekir'e söyleyin namazı kıldırsın!"

Hafsa'ya dedim ki; Hz. Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- de ki: Ebubekir ince kalpli bir adamdır. Eğer senin makamında durursa insanlar sesini işitemezler. Ömer'e emretsen.

Dedi ki: "Ebubekir'e söyleyin namazı kıldırsın sizler Yusuf peygamberin arkadaşlarısınız."[2101]

• Bir rivayette de Hz. Aişe dedi ki: Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e defalarca ısrar etmem, insanların belki Hz. Resûlün makamında duracak birini sevmezler düşüncesiydi. Çünkü Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in makamında duracak kişiye karşı insanlar belki uğursuzluk sayarlardı. Bu sebeple Ebubekir'den vazgeçmesini istedim.[2102]

İşte bu sebeple evlat, ana babasına hayırlı olanı sevmeli, onlara doğru olanı dilemeli, bu konuda men edilmediği müddetçe hırslı olmalıdır.[2103]

15- Babanın Bedduasından Sakınmak

Kişi babasının ya da annesinin kendisine yapacakları beddualardan korunmalıdır. Özelliklede haklı olarak yapacakları beddualarından. Özellikle dualarını

2099 Buhârî (7303)
2100 Buhârî (678)
2101 Buhârî 713 Müslim 418
2102 Müslim (418)
2103 Anne babaya davranış fıkhı. Adevi.

kabul edildiği bir saate denk gelme olasılığından dolayı, bu bedduadan son derece sakınmak gerekir.

• Müslim rivayet eder; Cabir -radıyallâhu anh- der ki: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte Batnı Buvad gazasında yola revan olduk. Kendisi Mecdî b. Amr El-Cüheni'yi arıyordu. Su devesine bizden beş, altı ve yedi kişi nöbetleşe biniyordu. Derken Ensardan bir adamın biniş nöbeti kendi su devesine döndü. Ve onu çöktürerek bindi. Sonra onu sürdü. Ama deve bir parça durakladı. O da ona:

- Deh! Allah sana lanet etsin! Dedi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- :

"Kim bu devesine lanet eden?" diye sordu. O zat:

- Ben ya Resûlallah! Dedi.

"İn onun üzerinden, lanetlenmiş hayvanla bize arkadaşlık etme! Kendinize beddua etmeyin! Çocuklarınıza beddua etmeyin! Mallarınıza beddua etmeyin! Allah'tan bir şey istenip de, sizin için kabul buyurduğu saate rastlamayın!" dedi.[2104]

Açıklama:

Cüreyc'in kıssasında geçmişti. Hani anası onun hakkında şöyle bedduada bulunmuştu; "Allah'ım ona fahişelerin yüzünü göstermeden canını alma!" ve duasını Allah'u Teala kabul etmişti.

Evlat ana babanın bedduasından sakınmalıdır. Özelliklede ana baba mazlum konumunda olurlarsa ve salih insanlardan iseler... Duaları ana baba olmaları hesabiyle daha makbul olabilir.

Ancak ana babası batıl üzere olurlarsa, ya da zulümlerine iştirak etmediği için zalim konumunda çocukları hakkında bedduada bulunurlarsa, o zaman onların beddualarını kaale almamalıdır.

Sa'd -radıyallâhu anh-'ın annesi oğlu hakkında bedduada bulunmuştu. Çünkü şirke girme konusunda anasına itaat etmemişti. Sa'd duasına iltifat etmemişti.

Bazı çocuklar babalarının zalimce tavırları ve haksız yere yaptıkları beddualardan korkarlar. Özellikle baba oğlunu batıl bir şeye davet edipte, oğlu icabet etmeyince!.

Böylelerine deriz ki, üzülme, tasalanma. Çünkü Allah'u Teala müttaki kullarının duasını kabul eder. Ve rabbimiz iyi ile kötüyü, ıslah eden ile bozan kişileri en iyi bilendir.[2105]

2104 Müslim 3009

2105 Anne ve babaya davranış fıkhı. Adevi.

16- Ana Babaya Sövmemek ve Sövdürtmemeye Çalışmak

Kişinin ana babasına lanet etmesi ya da onlara sövdürmesi en büyük günahlardandır.

• Buhari ve Müslim, Abdullah Bin Amr -radıyallâhu anh-'tan naklen Hz. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kişinin ana babasına lanet etmesi en büyük günahlardandır.

Dediler ki: Ey Allah'ın elçisi kişi ana babasına nasıl lanet eder?

Dedi ki: Kişi birinin babasına söver, oda babasına söver. Anasına söver karşıdaki de anasına söver."[2106]

Açıklama:

Bu geçen ayet ve hadisler bizlere şunu öğretir: Bizim üzerimize düşen en büyük haklar Allah'ın ve Resûlünün hakkından sonra ana baba hakkıdır. Bu hakkın yerine getirilmesi şarttır. Aksi halde kulda belalar, kötülükler ve sıkıntılar eksik olmayacaktır. Hatta dünyada ve ahirette şiddetli azap dokunacaktır. Ancak Allah'ın rahmeti bizleri kuşatırsa müstesna olur.

Ana babamıza iyilikte bulunmak başlangıçta Allah'ın emridir. Bu sebeple onlara isyan, onlara kötülük etmek Allah'a isyan olarak sayılmıştır. Onlar kötülüğü, günahı, şirki, bid'ati ve sapkınlığı emretmedikleri müddetçe onlara itaat etmek şarttır.[2107]

17- Ana Babaya İyilik ve Allah Yolunda Cihad Etmek

İki halde cihada giderken ana babadan izin istenir.

Birincisi: Ana baba müslüman olursa

İkincisi: Cihad, farzı kifaye olursa.

• Abdullah İbn Amr'dan, dedi ki: "Bir adam, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e: Cihada çıkayım mı, diye sordu. Allah Rasulü: Anan-baban var mı, diye sordu. Adam: Evet deyince, Allah Rasulü: O halde sen onlar uğrunda cihad et, buyurdu.[2108]

Açıklama:

Hafız İbni Hacer derki: Ana babaya iyilik cihattan daha üstün olabilir. Müslim'de başka bir lafız ile gelen rivayet şöyledir:

Abdullah Bin Amr Bin El'as dedi ki: "Adamın biri Allah Resûlüne geldi. Dedi ki: Ecrimi Allah'tan bekleyerek sana hicret ve cihad konusunda bey'at ederim.

Dedi ki: Ana ve babandan sağ olan var mıdır?

2106 Buhârî. 5973 Müslim 90
2107 Anne ve babaya davranış fıkhı. Adevi.
2108 Buhârî. 5972 Müslim 2549

Dedi ki: Evet. İkiside sağdır.

Dedi ki: Allah'tan ecirmi istersin?

Dedi ki: Evet.

Dedi ki: O zaman ana babana git ve onlarla iyi geçin."[2109]

• Ebu Davud, Abdullah Bin Amr'dan rivayet eder:

"Adamın biri Hz.Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- gelir. Der ki: Ana babamı ağlayarak bırakıp hicret etmek üzere sana bey'at etmeye geldim.

Dedi ki: Onlara dön! Ağlattığın gibi onları güldür."[2110]

Açıklama:

Bu konuda ilim adamlarının sözleri

İbni Hazım derki: Düşman müslümanlara saldırırsa o zaman gücü olan herkes onların yardımına koşmalıdır. Ana babası izin verselerde, vermeselerde durum değişmez. Ancak ana ve babasını ya da ikisinden birini kaybedecek olursa o zaman onları kaybetmemelidir.

İmam Nevevi derki: Eğer ana baba müslümansa, onların izni olmadan cihad edemez. Ya da ikisinden biri müslümansa müslüman olanın izni olmadan cihad edemez. Eğer ana baba müşrik iseler, İmam Şafi'ye göre izinlerine itibar edilmez. Ama İmam Sevri, Ana baba müşrik dahi olsalar onlardan izin alınmasını şart koşar. Bu anlatılan hükümler, cihada çıkmamış veyahut safa durmamış, ya da savaşa başlamamış kişiler için geçerlidir. Ama safadurmuş, cihada çıkmış ve savaşada başlamışsa geri dönmesi caiz değildir.

İmam Hiraki derki: Eğer ana babası müslüman iseler, cihad farzı kifaye olunca izinlerini almak zorundadır.

İbni Kudame Elmakdisi derki: Ana babaya iyilik farzdır. Farzı kifaye olan cihadın önüne geçer. Ana babası müslüman değillerse o zaman izin almasına gerek olmaz.

İmam Sevri genel olarak ancak onların izniyle cihada çıkabilir. Çünkü deliller bunu gösterir demiştir.

Bizler deriz ki: Hz. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- sahabesi cihada çıkarlardı. Onların bütün ana babaları müslüman değillerdi. Aralarında müşrikler vardı. Ve onlardan izin istemeden savaşlara katılırlardı. Örneğin Ebubekir'in babası müşrikti. Ta Mekke fethinde islama girmiştir. Ebu Huzeyfe İbni Utbe İbni Rabia bedir günü Hz. Resûlullah ile hazır bulunmuştu. Babası o gün müşriklerin başkanıydı. Bedir günü öldürüldü.

2109 Müslim2549

2110 Ebu Davud 2530 İbn-i Mace 2782 Nesai 4163 Şeyh Elbani sahih demiştir.

İmam Evzai derki: Namaz, hac, cihad gibi farzları terketmede ana babaya itaat yoktur. Çünkü bu ibadetler onun hakkında gerekli olmuştur. Mesela Allah'u Teala hac için derki: Ona bir yol bulup güç yetirenlerin Ev'i haccetmesi Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır. [2111] Burda ana babanın iznini şart koşmamıştır.

Önemli bir husus: Cihad farzı ayn olduğu zaman izin gerekmez. Ana babanın haklarını yerine getirmekte farzı ayn'dır. Peki, böyle bir halde neden izin şart olmuyor?

İmam San'ani bu sorunun cevabını veriyor: Cihadın faydası daha büyük ve geneldir. Çünkü cihad, dini korumak ve müslümanları müdafaa etmek içindir.

18- Babalar Üzerine Yemin Edilemez

Babalarla yemin etmen onlara iyilikten sayılmaz. Bilakis bu haram kılınmış bir ameldir.

• Buhari ve Müslim'in rivayet ettikleri hadiste Peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir grupla yürüyen ve babası adına yemin eden Hz. Ömer'e yetişince ona şöyle der:

İyi bilin ki Allah'u Teala babalarınız adına yemin etmeyi yasaklamıştır. Kim yemin etmek isterse Allah adına yemin etsin veyahut sussun"[2112]

• Tirmizi sahih yolla rivayet ettiği hadiste peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Kim Allah'tan başkası adına yemin ederse, küfre veyahut şirke düşmüştür."[2113]

19- Fayda Vereceği Zannıyla Anne ve Babaya Yalan Söylemenin Hükmü

Aslen çocuğun her zaman ve sürekli olarak dikkat etmesi gereken durum; onun doğru olması ve doğruluktan kesinlikle ayrılmamasıdır.

• İmam Müslim'in rivayet ettiği hadiste peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Doğru sözlü olunuz, doğruluk iyiliğe götürür. İyilik cennete götürür. Kişi sürekli doğru söyler ve doğruluktan yana olursa Allah katında doğrulardan yazılır. Sakın yalan söylemeyiniz. Zira yalan kişiyi çirkin işlere yöneltir. Çirkin işler cehenneme götürür. Kişi sürekli yalan söyler ve yalandan yana olursa Allah katında yalancılardan yazılır."[2114]

2111 Ali imran 97
2112 Buhârî 6108 Müslim 1646
2113 Tirmizi 1535
2114 Buhârî 6094 Müslim 2607 lafız Müslim'e aittir.

Ancak zaruret buna mecbur ederse, örneğin ana babanın arasını düzeltme gibi o zaman zaruretler miktarlarına göre ölçülürler.

• İmam Müslim'in sahih kitabında, Ümmü Gülsüm'den rivayet ettiği hadiste peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"İnsanların aralarını düzelten, hayır konuşan ve hayır yayan yalancılardan değildir."[2115]

İbni Şihap derki: "İnsanların yalan saydıkları şeylerin haricinde bu üç nokta yalan sayılmamıştır: Savaş, insanların aralarını düzeltme, kocanın hanımına yada hanımının kocasına söylediği sözler."

• Yine İmam Müslim'in, Suhayb'ten rivayet ettiği hadiste peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Sizden önce bir kral vardı, onun bir sihirbazı vardı. Sihirbaz yaşlanınca krala dedi ki: Ben yaşlandım. Bana bir genç çocuk gönder ona sihirbazlığı öğreteyim. Öğretmesi için ona bir genç çocuk gönderdi, gittiği yolda bir rahip vardı. Ona uğrayıp yanında oturdu onu dinledi ve sözlerini beğendi. Sihirbaza geldiği zaman, rahibe uğrar ve yanında otururdu. Sihirbaza geldiği zaman sihirbaz onu döverdi. Bu durumu rahibe şikâyet etti. Dedi ki: Eğer sihirbazdan korkarsan ailem beni alıkoydu, eğer ailenden korkarsan sihirbaz beni alıkoydu dersin."[2116]

Çocuğun Babasının Katilini Affetmesi Asilikten Değildir: Bilakis affetmek hem çocuğun hemde babanın günahlarının hafifletilmesine vesile olur. Allah'u Teala şöyle buyurur:

"Biz onda, onların üzerine yazdık: Can'a can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş ve (bütün) yaralara (karşılık da) kısas vardır. Ama kim bunu sadaka olarak bağışlarsa o kendisi için bir kefarettir. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte onlar, zalim olanlardır." [2117]

(o kendisi için bir kefarettir) sözü, affeden çocuk için geçerli olabilir veyahut öldürülen için geçerli olabilir. Aynı zamanda katil için kefaret olur, hiç bir iddiada bulunmaz.

Şuda varki, imani kardeşlik öldürmeyle kesilmez. Allah'u Teala şöyle buyurmaktadır:

Fakat kimin (hangi katilin) lehine, onun (öldürülenin) kardeşi (varisi veya velisi) tarafından bağışlanırsa, artık (yapılması gereken) örfe uymak (ve) ona (öldürülenin varis veya velisine) güzellikle (diyet) ödemektir. [2118]

2115 Buhârî 2692 Müslim 2605
2116 Müslim 3005
2117 (Maide 45)
2118 Bakara 178

20- Eğer Bir Baba Kızını Kasıtlı Evlendirmiyorsa, Kendi Nefsi Adına Haramına Düşmekten Korkarsa Bu Kız Ne Yapmalıdır?

Bu gibi vak'aları sıkça duyarız. Özellikle kocası ölmüş ve çocukları olan dul kadının babası veyahut velisi onu evlendirmez. Ya da evlenmesine müsaade etmezler. Bu gibi vakıaları sıkça duyarız. Böyle bir halde kadın ne yapar·

Öncelikle şunu bildirmekte fayda vardır; Allah'u Teala bozgunculuğu sevmez. Sonra peygamber efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Hangi kadın velisinin izni olmadan nikâh kıyarsa nikâhı batıl olur. (Üç defa batıl olur diye tekrar eder) O kadına dokunmuşsa onun mehri vardır. Eğer anlaşmazlığa girerlerse, velisi olmayanın velisi sultan olur"[2119]

Bu hadise göre kadın, veli olarak halifeyi seçer. Çünkü müslümanların halifesi, velisi olmayan müslümanlara veli olur.[2120]

21- Anne Babanın Hataları Karşısında Evladın Durumu

Evet, eğer düzeltilmesinde doğruluk ve hayır varsa yapılır. Ama bunu yaparken en güzel şekliyle yapmalıdır. Allah'u Teala şöyle buyurmaktadır:

> *"Davud ve Süleyman da; hani kavmin hayvanlarının içine girip yayıldığı ekin-tarlaları konusunda hüküm yürütüyorlardı. Biz onların hükmüne şahid idik. Biz bunu (hükmü) Süleyman'a kavrattık, her birine hüküm ve ilim verdik. Davud ile birlikte tesbih etsinler diye, dağlara ve kuşlara boyun eğdirdik. (Bunları) Yapanlar biz idik."* [2121]

Açıklama:

Âlimler bu ayetlerle ilgili şunu ifade etmişlerdir:

Bir kavmin koyunları, birinin tarlasına girer. Bir rivayette üzüm bağına girer ve bağı bozar. Bağ sahipleri ile koyun sahipleri aralarındaki sorunu çözmesi ve hükmetmesi için Allah peygamberi Davut (a.s)'a giderler. Davut (a.s) bütün koyunların, bağ sahibine verilmesine hükmeder. Yanından çıkınca oğlu Süleyman (a.s) ile karşılaşırlar. Bu olayı duyan Süleyman (a.s) babasının hükmüne çevirerek şöyle bir hüküm verir: Bağ sahipleri koyunların hepsini alıp onların yünlerinden ve sütlerinden istifade etmeliler. Koyun sahipleride bağı alıp bağı ilk haline gelene kadar onarmalılar. Bağ eski haline gelirse, koyunları alıp bağı sahiplerine iade ederler. Gerçeğini Yüce Allah bilir.[2122]

Bu konuyla ilgili gelen bir rivayet şöyledir:

2119 Ebu Davud 2085 Tirmizi 1125 İmam Ahmed 6/66, 165 Şuayb el-Arnaut ve Şeyh el-Elbani hadis sahihtir demişlerdir.

2120 Anne ve babaya davranış fıkhı. Adevi.

2121 (Enbiya 78, 79)

2122 Anne ve babaya davranış fıkhı. Adevi.

• Ebû Hureyre'den, o da Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- den naklen rivayet etti. Şöyle buyurmuşlar:

"Vaktiyle iki kadın çocukları ile beraber bulunurken kurt gelerek birinin çocuğunu götürmüş. Biri arkadaşına:

- Kurt senin çocuğunu götürdü! Demiş. Öteki de:

- Kurt ancak senin çocuğunu götürdü, demiş. Müteakiben Hz. Davud'un huzurunda muhakeme olmuşlar. O, çocuğun büyük kadına aid olduğuna hükmetmiş. Derken kadınlar Süleyman b. Dâvûd (a.s)'ın huzuruna çıkarak (meseleyi) ona haber vermişler. O da:

- Bana bıçağı getirin de onu sizin aranızda pay edeyim! Demiş. Bunun üzerine küçük kadın:

- Hayır! Allah sana rahmet buyursun! Çocuk onundur! Demiş. O da çocuğun küçük kadına ait olduğuna hüküm vermiş." [2123]

22- Anneye Sıkıntı Vermemek İçin Namazın Kısaltılması

• Ebû Katâde'den nakledildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Bazen uzun uzun namaz kılmak isteğiyle namaza duruyorum ve bu sırada çocukların ağlama sesini duyuyorum. Bu durumda çocuğun annesine sıkıntı vermemek için namazımı kısa tutuyorum."[2124]

• Enes İbn Mâlik şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- kıldırdığı namazlar kısa ve öz ama her yönüyle tam olurdu. Ben şu ana kadar hiçbir imamın arkasında Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- namazından daha kısa ve öz ama her yönüyle tam bir namaz kılmadım. O -sallallâhu aleyhi vesellem- bir çocuğun ağlamasını duyacak olsa namazı kısaltırdı. Çünkü annenin çocuğu düşünerek namazdan geri kalacağından endişe ederdi." [2125]

• Enes İbn Mâlik Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Bazen namaza başlarken uzun uzun kılmak istiyorum. Fakat bir çocuk ağlamasını duyunca kısa tutuyorum. Çünkü annenin çocuğun ağlaması dolayısıyla içinde hissettiği acıma duygusunu çok iyi biliyorum." [2126]

2123 Buhârî 3427 Müslim 1720
2124 Buhârî. 707
2125 Buhârî. 708
2126 Buhârî. 710

23- Müşrik Babanın Hakkını Gözetmek

• Ebû Bekir -radıyallâhu anh-'ın kızı Esmâ -radıyallâhu anhâ-'dan, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- zamanında annem benim kendisine iyilik yapıp onu gözetmemi ümit ederek ziyaretime gelmişti. Bunun üzerine ben de Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e: Ona iyilik yapıp onu gözeteyim mi, diye sordum. O: Evet, buyurdu."

Ravi İbn Uyeyne dedi ki: Bunun üzerine yüce Allah onun hakkında: *"Sizinle din hususunda savaşmamış... Olanlara iyilik yapmanızı... Allah size yasaklamaz."*[2127] Buyruğunu indirdi.[2128]

24- İnsanlar Arasında Dostluğa En Fazla Hak Sahibi Annedir

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Bir adam Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek: Ey Allah'ın Rasulü! Benim güzel sohbetime (arkadaşlığıma, dostluğuma) en fazla hak sahibi olan kimdir, diye sordu.

Allah Rasulü: Annendir, buyurdu. Adam: Sonra kimdir, diye sordu. Allah Rasulü: Annendir, buyurdu. Adam: Sonra kimdir, diye sordu. Allah Rasulü: Annendir, buyurdu. Adam: Sonra kimdir, diye sordu. Allah Rasulü: Sonra babandır, buyurdu."[2129]

Açıklama:

İbn Battal dedi ki: Bu hadisin gereğine göre annenin görmeyi hak ettiği iyilik, babanın üç mislidir. Bu ise hamileliğin, sonra doğumun, sonra da süt emzirmenin zorluğundan dolayıdır. Bütün bunları yalnız başına anne yapar ve onlardan dolayı oldukça zorlanır. Bundan sonra da çocuğun terbiyesinde baba ile ortak hareket eder. İşte yüce Allah'ın: *"Biz insana ana-babasına iyilikte bulunmasını tavsiye ettik. Annesi onu zorlukla taşımış, zorlukla bırakmıştır. Onun taşınması ve sütten kesilmesi de iki yılda olur."*[2130] Buyruğunda da buna işaret edilmektedir. Bu buyrukta her ikisine iyi davranmanın tavsiye edilmesi bakımından aralarında eşitlik sözkonusu iken, diğer üç husus sadece anne hakkında sözkonusu edilmiştir. Kurtubî der ki: Maksat annenin çocuğu üzerindeki kendisine iyi davranma hakkının daha üstün bir derecede olduğunu ve bu hususta haklar arasında bir çatışma bulunacak olursa, annenin hakkının babanın hakkına önceleneceğini anlatmaktır.

İyad dedi ki: Cumhurun kanaatine göre anne iyi muamele konusunda babadan daha üstün bir hakka sahiptir. Her ikisine de eşit bir şekilde iyi davranılacağı da söylenmiştir. Bazıları bu görüşü Malik'ten diye nakletmiştir ama doğru olanı birincisidir.[2131]

2127 el-Mumtehine, 60/8.
2128 Buhârî. 5978
2129 Buhârî. 5971
2130 Lokman, 31/14.
2131 Fethulbari.

25- Ana-Babasına İyilik Edenin Allah Ömrünü Artırır

• Sehl'in babası Muaz'dan rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- dedi ki:

"Ana-babasına iyilik edene Cennet olsun, Aziz ve Celil olan Allah onun ömrüne bereket versin (ömrünü çoğaltsın.)"[2132]

26- Baba Hakkı Nasıl Ödenir?

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Hiçbir evlâd babasının hakkını ödeyemez. Şayet onu köle olarak bulur ve satın alıp âzâd ederse, babalık hakkını ödemiş olur."[2133]

Açıklama:

Hâdis-i şerif baba hakkının büyüklüğünü ve bu hakkı ödemenin hemen hemen mümkün olmadığını ifade etmektedir. Peygamber Efendimiz bu hakkın önemini, hayatta kolay meydana gelmeyecek bir olaya bağlayarak anlatmaktadır. Nasıl ki bir insanın köle edilen babasını arayıp bulması ve onu sahibinden satın alıp hürriyetine kavuşturması pek duyulmadık bir olay ise, babasının yaptığı iyilik ve fedakârlıkları bir evlâdın ödemesi de aynı derecede zordur.

Evlat babasına ihsanda bulunamaz. Babasını el üstünde tutması, bir dediğini iki etmemesi, ona saygıda kusur etmemesi evlatlık görevidir. Bu görevini en iyi şekilde yapması, ona elbette hem sevap hem de Allah'ın rızasını kazandıracaktır. Fakat kazandığı bu sevap, bir başkasına yaptığı iyilikten ve fedakârlıktan dolayı elde ettiği sevap gibi değildir. Zira başkasına yaptığı iyiliği, mecbur olduğu için değil, sevap kazanmak için yapmıştır. Bu iyiliği yapmasaydı, kendisine niye yapmadın diye sorulmayacaktı. Evlatlık görevini ise mecbur olduğu için yapacak, yaptığı için de Allah'ın hoşnutluğunu kazanacaktır. Bu görevi yapmadığı takdirde de hesaba çekilecektir.[2134]

27- Zulüm Etseler Bile, Ana-Babaya İyilik Etmek

• İbni Abbas'tan (Allah ikisinden de razı olsun) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Müslüman ana-babaya sahip olan bir müslüman, Allah'tan sevap bekliyerek onların hizmetinde bulunursa, Allah ona muhakkak Cennet'-den iki kapı

2132 Buhârî Edebü'l-Müfred (22) Hakim (4/154) Münzirî: Et-Terğîb ve't-Terhîb. C. 3, S. 217. Hadîs No : 17 Şeyh Elbani hadisin zayıf olduğunu söylemiştir. Bkz. : Daifu'l-Cami (5052)

2133 Müslim, 1510 Ayrıca bk. Buhârî Edebü'l-Müfred (no 10) Ebû Dâvûd, (5137) Tirmizî, (1906); İbni Mâce, (3659)

2134 İ. canan. Kütüb-i Sitte.

açar. Eğer ana-babadan biri bulunursa, bir kapı açar. Eğer onlardan birini kızdırsa (gazaba getirirse), onun rızasını kazanmadıkça, Allah o çocuktan razı olmaz. İbni Abbas'a soruldu:

- Eğer ana-baba, o çocuğa zulüm etmiş olsalar da mı?

- Çocuğa (dünya işlerinde) zulüm etmiş olsalar dahi (rızalarını almadıkça, Allah ondan razı olmaz), cevabını verdi."[2135]

Ana-baba, çocuğa zulüm etmiş olsalar bile, onları hiddetlendirmemek ve onların rızasını kazanmak gerektiği İbni Âbbas -radıyallâhu anh-'dan rivayet edilmektedir. Aliyyü'l-Karî'nin açıklamasına göre, bu bir kemal mertebesidir. Fakat esasta, bir kimsenin zevcesinden ana veya babası fazla eziyet çekmiş olmalarından oğullarına ailesinden ayrılmayı emretseler, o çocuğa ailesini boşaması icab etmez.

Tahavî de diyor ki, mubah olan şeylerde ana-baba emrine itaat edilir, yasak olan şeylerde değil... Bir kısım âlimlere göre de dünya işlerinde zulüm etseler, onlara itaat edilir ve rızaları alınır, yoksa âhiret işleri için yapacakları zulüm için rızaları şart olmaz.

Şafiî âlimlerinden İzzeddîn ibni Selâm şöyle diyor: "Ana-babanın çocuğa her emrettiğine, çocuğun itaat etmesi ve her yasak ettikleri şeyi yapmaması icab etmez." Bu görüşte âlimlerin ittifakı vardır. İmamı Gazalî'ye göre ise, haram veya helâl oluşu kesin olmayan şüpheli işlerde ana-babaya itaat lâzımdır; haram olduğu bilinen işlerde onlara itaat etmek icab etmez. Âlimlerin çoğu bu görüştedir.

Çünkü şüpheden kaçınmak takvadır, ana-babaya itaat ise kesin bir emirdir. Burada hatıra şu gelir: Ana ve babadan her ikisinin hakkını gözetmek mümkün olmazsa, yani birini gözetirken diğeri bundan eziyet çekerse, ne yapmak gerekir? Buna şöyle cevap veriliyor: Hürmet ve tazim icab eden İşte babanın hakkı tercih edilir. Hizmet ve nafakaya dair işlerde anne tercih edilir. Meselâ: anne ve baba ikisi beraberce çocuklarının yanına varsalar, çocuk baba için ayağa kalkar ve ondan bir şey istedikleri vakit önce annesine verip; Ana-babadan yalnız birine yetecek kadar bir nafaka çocukta bulunmuş olsa; anne, babaya tercih edilir. Çünkü anne çocuk için çok zahmet çekmiştir, ona karşı şefkati fazladır, onu taşımış ve emzirmiştir. Hastalığında ve sağlığında onun hizmetini yapmış, kir ve pasını temizlemiş ve terbiyesinde bulunmuştur.[2136]

2135 Buhârî Edebü'l-Müfred (no 7) Beyhakî: Şuabü'l îman (6/206) İbn Ebi Şeybe (6/99) Huseyn b. Hasen el-Mervezi el-Birr ve's-Sıla (s. 15-16) mevkuf olarak rivayet etmişlerdir. Ravileri güvenilirdir. Merfu olarak rivayeti sahih değildir. Şeyh Elbani zayıf demiştir.

2136 Edebü-l Müfred.

28- Anne ve Babanın Yaşlılıkları Cennet İçin Birer Fırsattır

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün! Sonra burnu yere sürünsün!" buyurmuşlar.

- Kimin ya Resûlallah? Diye sorulmuş.

"İhtiyarlığı anında annesi ile babasından birine yahut her ikisine yetişip de, onlar sebebiyle cennete giremeyenin" buyurmuşlar.[2137]

2137 Müslim. 2551 Buhârî Edebü'l-Müfred (21)

54. BÖLÜM

ANNE VE BABANIN ÇOCUKLARINA DAVRANIŞ SÜNNETLERİ

(Çocukların İslami Açıdan Yetişmeleri İçin Zemin Hazırlığı)

Hiç şüphesiz ki, çocuğun doğumundan ergenlik çağına kadar geçen uzun süreç çocuk için en önemli evrelerdendir. Çocuğun bütün hayatına yön verecek olan sağlam temeller bu dönemde kendisine verilebilir. Fırsatlar elverişli ve imkânlar çoktur. Çünkü bu dönemde çocukta, selim bir fıtrat, tertemiz bir karakter, kirlenmemiş bir şahsiyet, sade bir dürüstlük, bozulmamış bir kalp mevcuttur. Geleceğe umutla bakmak ancak çocuğa evresinde uygun bir eğitim verilmesiyle mümkün olabilir. İlim ehli kimseler bu hususu şöyle dile getirmişlerdir:

"Çocuk anne ve babasına verilmiş bir emanettir. Kalbi tertemizdir. Sade ve saf bir karaktere sahiptir. Kendisine verilen her şeyi alıp, anında onunla amel etmeye elverişlidir. Bu yüzden eğer iyilik ve güzellik öğretilirse, çocuk da iyilik ve güzellik üzerine büyür, bunun karşılığında ise çocuğun anne/babası, eğitimcileri, öğretmenleri hem dünyada, hem de ahirette kendisinden hoşnut olurlar. Buna karşılık şayet çocuk hayvanlar gibi başıboş bırakılıp ilgilenilmezse ve kendisine kötü şeyler öğretilirse, işte o zaman karakter ve ahlâk bakımından kötü bir kişiliğe sahip olur ki, bu çocuğun dünya ve ahirette helak olması demektir. Böyle bir durumda çocuğun bütün günahlarından velisi ve eğitimcileri sorumludur." [2138]

İmam Gazali (rahimehullah) şöyle demektedir: "Çocuk eğitiminde izlenilmesi gereken metot çok önemlidir. Çocuk anne ve babasına verilmiş bir emanettir. Çocuğa eğer iyilik ve güzellik öğretilirse, çocuk da iyilik ve güzellik üzerine büyür ve hem dünyada, hem de ahirette saadete kavuşur. Buna karşılık şayet çocuk hayvanlar gibi başıboş bırakılarak kendisi ile ilgilenilmezse, kendisine kötü şeyler öğretilirse, işte o zaman karakter ve âhlâk bakımından kötü bir kişiliğe sahip olur ki, bu; çocuğun dünyada ve ahirette helak olması demektir."

Çocuğun terbiyesi; ona güzel ahlakı öğretmek ve bu öğrendiklerini uygulatmak, kötü arkadaşlar edinmesinden onu korumak, ergenlik çağına geldiğinde onu gözetim altında tutmakla olur. Çocukta utanma ve çekinme duygusunun

2138 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınları

başlaması ergenlik çağına geldiğinin ilk belirtilerindendir. Çünkü utanmak, çekinmek ve bundan dolayı bir takım fiillerden uzak kalmak aklın olgunlaşmaya başlamasından kaynaklanır. Hatta bu süreçte çocuğun bazı şeyleri kötü görmesi, bazı şeylerin birbirine muhalif olduğunu hissetmesi, bazı şeylerden utanıp bazı şeylerden utanmaması, Allah'ın ona verdiği bir hidayettir. Bu aynı zamanda saf bir kalbe, güzel bir ahlaka, kâmil bir akla sahip olacağının müjdesidir.

Çocuk şayet daha küçük yaşta iken ihmal edilir ve gerekli eğitim kendisine verilmezse genelde kötü bir ahlaka sahip olur. Zaman içerisinde çocukta yalancılık, hile yapmak, kıskançlık, hırsızlık ve buna benzer kötü huyların görülmesi, başıboş bir insan olması, uygun bir metot ile terbiye edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bununla beraber bütün bu kötü huylardan iyi bir terbiye ile korunabilir.[2139]

1- Çocuklarımızın Eğitimi İçin Uygun Zemin Hazırlanmalı

• "İçinde Allah'ın anıldığı bir ev ile Allah'ın anılmadığı bir ev arasındaki fark, ölü ile canlı arasındaki fark gibidir." [2140]

• Allah Rasûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Namazlarınızdan bir kısmını evinizde kılınız. Onları kabirlere çevirmeyiniz," [2141] buyuruyor.

Açıklama:

Hadis-i şerif, ayrı bir izaha ihtiyaç duyulmayacak kadar açık ve nettir. Kulaklarını Allah Resûlü'nün buyruklarına, tefekkür ufuklarını Allah Resulu'nün irşatlarına kapamayanlara evlerimizle ilgili çok şey ifade eder.

Evlerimiz Allah'ın ism-i celâlinin anıldığı, Kur'ân tilavetiyle dolu, namazla nurlanan evlerden olmalıdır. Burada "namazlarınız" buyurulurken kastedilen sünnet ve diğer nafile namazlardır. Farz namazın cemaatle kılınmasının faziletinde şüphe yoktur.

• Allah Rasûlü'nün -sallallâhu aleyhi vesellem- nafile namazların evde kılınmasını tavsiye edişini ve mü'minlerin yuvalarının bu namazlarla canlılık kazanacağına, aydınlanacağına dikkat çekişini Cabir'den -radıyallâhu anh- gelen bir hadis-i şerif daha açık olarak ifade eder:

"Sizden biri, camide namazını kıldıktan sonra, namazından bazılarını da evinin nasibi olarak ayırsın. Allah bu namaz sebebiyle evinde hayırlar lütfeder." [2142]

2139 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınları

2140 Sahih-i Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn (1/ 539)

2141 Sahih-i Buhârî, Salât (Şerhi Umdetü'l-Kârî ile 3/ 447), Sahih-i Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn (1/ 538-539).

2142 Sahih-i Müslim, Salâtü'l-Müsâfirîn (1/ 539).

• Hanımların evlerinde, evlerinin Allah'a ibadet için ayırdıkları köşeciğinde kılacakları namaz dışarıda kılacakları namazdan daha hayırlıdır. Bu hadis-i şerifle sabittir.[2143]

Annelerin dindar olması çocuklar üzerinde daha derin tesir bırakır. Evlerin birinci derecede İslâm nuruyla aydınlanmasına vesile olan da daha çok annelerdir.

Çocukların namazı sevmesi, ibadete alışması konusunda kararlılık sergilemesi gereken her ne kadar baba olsa da, onlarla daha yakın ilgi kuran ve onları namaza teşvikte başarılı ve sabırlı olan annedir. Bu son derece kıymetli bir vazifedir. Anneler bu ecri elde etmeye, yavrularının gönüllerine ibadet sevgisi aşılamaya azimli olmalıdırlar.

Evler ibadetle canlanmalıdır. Akşam vakti evlerimizin üzerine giderek koyulaşan perdelerini indirirken, sabahın seher vaktinde yeni bir günün tazeliği hissedilirken tilâvet edilen Kur'ân-ı Kerim'le...

İslâmî sohbetlerle, Mevlâ'yı zikredişle, ilim müzakereleriyle, akraba ve dostlarla bir araya gelişi takip eden hayırlı adımlarla hayat bulmalıdır. [2144]

2- Örnek Olmaları Açısından Evimize Salihlerden Misafirler Ağırlamalıyız

"Ey İman edenler! Allah'dan korkun ve sadıklarla birlikte olun."[2145]

"Sizin en hayırlılarınız, görüldüğü zaman Allah'ın hatırlandığı kimselerdir."[2146]

Açıklama:

Bu hadis-i şerifi Esma Bint Yezid -radıyallâhu anh- "Rasûlullah'tan duydum ki," diyerek rivâyet eder ve öncesinde Allah Resûlü'nün sahabelerin dikkatlerini çekmek için onlara; "Size en hayırlılarınızı haber vereyim mi? sorusunu yönelttiğini nakleder.

Evet, hakiki dost, onu görünce sizde hayırlı duyguların uyandığı, Allah'ın hatırlandığı, akla güzel şeylerin geldiği, gönüllerde güzel şeyler yapma azminin canlandığı dosttur. Yanında huzur bulduğunuz, sizi hayra, doğruya çağırdığına, sizin ve aileniz için hayır düşündüğüne inandığınız dosttur.

Bir geminin fırtınalı havalarda emniyet ve huzur duyacağı limanlara ihtiyacı olduğu gibi hepimizin hayırlı dostlara, sadık insanlara, bizim, yuvamızın hayrını isteyen kardeşlere ihtiyaç vardır. Onların bize dost olduğu kadar biz de onlara, onların bizim hayrımızı, güzel günlerimizi istediği kadar biz de onların hayrını,

2143 Sünen-i Ebî Davûd, Salât (1/ 382, 383). Hadisin isnadı hasendir.
2144 Şerafeddin Kalay. Anne-babaya Nasihat. ilke yay.
2145 Tevbe, 9/ 119
2146 Sünen-i İbni Mâce, Zühd (2/ 1379). Zevâid'de isnadının "hasen" olduğu zikredilir.

güzel günlerini istemeliyiz. Bu kenetlenliş bize güç kazandıracaktır. Ailemizin çevremizde dolaşan zararlı faktörlere karşı direncini artıracaktır.

Salih ve sadık dostlarla beraber olmak aynı zamanda bir emr-i ilâhîdir.

Dostlar bir araya gelince güven hissetmeli, hayırlı yolda birbiriyle yardımlaşmalı, şerden uzak durmak ve korunmak için el ele vermelidir.[2147]

3- Anne ve Babanın İlmi Açıdan Kendilerini Yetiştirmesi Lazım

Kendisini yetiştirmeyen bir anne ve baba çocuklarının hem dini hem de dünyevi anlamda gelişmesine engel olmuş olur. Unutmayalım ki çocuklarımızı Allah büyütür ve yetiştirmeyi de bizlere bırakır...

Peygamber Efendimiz (a.s) hem eşlerinin hem de sahabe hanımlarının ilmi açıdan yetişmelerini sağlamıştır. Yetişkin bir anne ve babanın evlatları sünnete uygun yetişmiş olur...[2148]

Erkeğin ev halkına karşı sorumluluğu yalnızca yiyecek-içecek ve giyim ihtiyaçlarını gidermekle bitmez. Bunun yanında dini konuları da kendilerine öğretme sorumluluğu bulunmaktadır. Çünkü dini meselelerin halledilmesi dünya işlerinin meselesinden önce gelir.[2149]

4- Anneler ve Babaların Çocukların Yetiştirilmelerinin Zaruri Olduğuna İnanmaları

• İbn-i Ömer der ki: Allah'ın Peygamberi (a.s) şöyle buyurdu: Yüce Allah bir kulu (zannedersem az veya çok) bir sürüye çoban ederse; kıyamet gününde mutlaka onu soracaktır. Onlar arasında Allah'ın emrini uyguladı mı yoksa uygulamadı mı? Öyle ki özellikle onu ev halkına davranışlarından sorguya çekecektir.[2150]

Açıklama:

Çocuklarımızın iyi yetişmesinin meyvesini ilk önce dünyada alacağız. Çocukları iyi yetişmiş bir aile dünyevi ve uhrevi bir huzursuzluk yaşamayacaktır... Ve anne ve baba yarın yaşlandığında vermiş oldukları terbiyenin karşılığını kendilerine yapılan hürmette göreceklerdir.

Çocuklarıyla ilgilenmeyen bir aile önce kendilerinin daha sonra çocuklarının ve daha sonra da birçok insanın cehenneme girmelerine vesile olmuş olurlar... Çocukların eğitimi önemsenmeyecek bir konu olmadığını aklımızdan çıkarmamamız lazım.[2151]

2147 Şerafeddin Kalay. Anne-babaya Nasihat. İlke yay. s: 29
2148 Feyzullah Birışık
2149 Ummul Kura Yayınları. Hanımlar için islami bilgiler.
2150 Ahmed, Müsned 4637
2151 Feyzullah Birışık

5- Evde Bulunması Haram Olan Eşyaların Çıkartılması

• Enes -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: "Âişe'nin, evinin bir tarafını kendisiyle örttüğü nakışlı bir örtüsü vardı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona: Bunu önümden alıver. Çünkü onun üzerindeki suretler ben namazda iken bana görünüp duruyor, buyurdu."[2152]

Açıklama:

Gördüğümüz gibi Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ibadet ederken dikkatini dağıtacak şeylerin çıkarılmasını istiyor eşinden...

Evde bulunan haram eşyalar hem ibadetlere konsantre olmamıza engel olurlar, hem günah kazanmamıza hem de çocuklarımızın harama alışmasına neden olurlar. Bu yüzden çocuklarımızı eğitirken çelişkiye düşmememiz lazım.

2152 **Buhârî. 5959**

55. BÖLÜM
HAMİLELİKTEN DOĞUMA KADAR GEÇEN SÜREÇTE ÇOCUK EĞİTİMİ

(Doğumdan Sonra 0-3 Yaş Arası Çocuk Eğitimi)

1- Çocukların Duasından Anne ve Baba Ahirette Faydalanırlar

• Hammad b. Seleme, Asım'dan, o da Ebu Salih'ten, o da Ebu Hureyre'den, Resul-u Ekrem'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Şüphesiz kulun cennetteki derecesi yükseltilir. O da der ki:

"Ey Rabbim, bu nereden gelmedir? "Allah (c.c.) da *"Senden sonra çocuğunun senin için istiğfar etmesinden dolayıdır"*. Buyurur."[2153]

2- Allahtan Salih Evlatlar Talep Etmek

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Artık onlara (hanımlarınıza) yaklaşın ve Allah'ın sizin için yazdığını talep edin".[2154]

• Ma'kil b. Yesar, Rasûlullah'ın şöyle dediğini rivayet ediyor:

"Bir adam Rasûlullah'a gelerek:

"Ben soylu ve güzel bir kadın buldum, yanlız çocuk doğurmuyor. Onunla evleneyim mi?" diye sordu. Resûl-ü Ekrem de:

"Hayır, diye cevap verdi. Derken adam ikinci defa geldi. Rasûlullah yine menetti. Sonra üçüncü defa geldi. Bunun üzerine Resul'ü Ekrem:

"Doğurgan kadınlarla evleniniz. Çünkü ben, sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim" buyurdu.[2155]

• Enes, Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Çocuk doğuran kadınlarla evleniniz. Zira ben, kıyamet gününde sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim"[2156]

2153 Ahmed b. Hanbel: 2/509; İbn-i Mâce 3660
2154 Bakara: 187
2155 Ebu Dâvûd: 2050; Nesai 3227
2156 Ahmed b. Hanbel: 2/172 12613

• Hz. Aişe, Resul-ü Ekrem'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Nikâh, benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimle amel etmezse, benden değildir. Evleniniz, zira ben kıyamet gününde ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim.[2157]

3- Çocuğun Doğumuna Allah'ın Karar Vermesi ve Dilemesi

"Ey insanlar, eğer öldükten sonra dirileceğinizden kuşkunuz varsa, biliniz ki, gücümüzü kanıtlamak için sizi önce topraktan, sonra spermadan, sonra embriyodan, sonra yapısı belli-belirsiz bir çiğnemlik et parçasından yarattık. Size belirtmek için dilediğimizi belli bir sürenin sonuna kadar rahimlerde tutarız. Sonra da sizleri çocuk olarak meydana çıkarırız. Böylece yetişip ergenlik çağına gelirsiniz. Kiminizin erken yaşta canı alınır ve kiminiz de ömrünün en kötü dönemine kadar yaşatılır ki, bilirken bir şey bilmez olur."[2158]

Açıklama:

İnsanlar sadece vesilelere başvurarak sonucunu Allah'tan beklerler. Bir çiftçi ekin hazırlığı yapar ve hasat zamanını bekler. Allah dilerse bol ürün verir dilerse az, dilemese de hiç vermez. Her şey Allah'ın kontrolü ve izniyle cereyan eder... Evlat sahibi olmak da böyledir. Bakınız şu ayeti kerimede Rabbimiz ne buyuruyor:

"Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Dilediğini yaratır, dilediğine kız çocuğu, dilediğine de erkek çocuğu verir. Yahut hem kız hem erkek çocuk verir. Dilediğini de kısır yapar. O her şeyi bilendir, her şeye gücü yetendir.[2159]

Açıklama:

İnsanlar Allah'tan evlat talep ederken seçici olmalılar. Yani doğacak çocuğun salihlerden olmasını Allah'tan dilemeliler. Bu yüzden cinsel ilişkiden önce Peygamberimiz bizlere bir dua öğretmiştir.

4- Cinsel İlişkiden Önce Okunacak Dua

"بِسْمِ اللهِ. اَللّٰهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا"

• "Bismillah. Allah'ım! Bizi şeytandan, şeytanı da bizi rızıklandıracağın (çocuktan) uzaklaştır."[2160]

2157 İbn-i Mâce: 1846
2158 Hac. 5
2159 Şura-49, 50
2160 Buhâri, (6/14); Müslim, (2/1028).

5- Hamilelikten Önce Çocuk İçin Okunacak Dualar

• Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Taif'e, onları Allah'ın dinine çağırmak için yaptığı yolculuk dönüşünde ettiği dua göstermektedir.

Taifliler Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- davetini kabul etmemişler, bununla beraber taşlayarak O'na eziyet etmişlerdi. Bu esnada Cebrail (aleyhisselam); "Ey Muhammed! İstersen Mekke'nin iki dağını onların üzerine bırakayım" deyince rahmet ve şefkat peygamberi Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle demiştir: "Umarım Allah onların soyundan Allah'a şirk koşmadan ibadet eden bir topluluk yaratır."[2161]

Açıklama:

Allah'u Teala Taiflilerin çocuklarını İslam ile şereflendirerek Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- duasını kabul etmiştir.

• Yine aynı şekilde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, doğacak çocuklarının salih bir kimse olması için bütün Müslümanlara şu tavsiyede bulunmuştur: "Sizden biriniz hanımına yaklaşmak istediğinde, 'Allah'ın adıyla... Allah'ım bizi şeytandan uzak tut ve bize vereceğin çocuktan da şeytanı uzak tut' derse, bu birleşmeden doğacak çocuğa şeytan ebediyen zarar veremez."[2162]

Açıklama:

Bu hadis bizlere daha işin başında şeytani değil, rabbani bir metot ile hareket etmemizi öğretmektedir. Kadın ile erkeğin birleşmesi şayet Allah'ın adıyla başlayacak olursa bu, takva üzerine yapılmış bir beraberliktir. Ve şeytan kesinlikle bu beraberlikte ortak olamaz, onlara zarar veremez.

Yine aynı şekilde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- müslüman erkeklere evlenecekleri zaman salih bir kadın seçmelerini tavsiye etmiştir. Bunun sebebi hiç şüphesiz doğacak çocuğun salih bir ortamda büyümesini sağlamaktır. Çünkü henüz kendisi salih olmayan bir kimsenin çocuğu dahi olsa bir başkasını ıslah etmesi düşünülemez. Nitekim Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir başka hadiste şöyle buyurmaktadır:

• Ebu Hureyre'den, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki: Dininden ve ahlakından hoşlandığınız biri evlenmek için size başvurduğunda onu evlendiriniz .Eğer yapmazsanız yer yüzünde fitne ve büyük bir bozukluk olur.

"Kendisi ile neslinizi kuracağınız kişiyi özenle seçiniz."[2163]

2161 Muttefukun Aleyh

2162 Muttefukun Aleyh

2163 Hakim Müstedrekte, İbn-i Mace ise Süneninde rivayet etmişler. Elbani hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, henüz çocuklar annelerinin karnında nutfe halindeyken de onlara dua etmiştir. Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre, Ebu Talha bir seferde iken oğlu hastalanır ve ölür. Ebu Talha'nın hanımı Ümmü Selim oğlunu yıkayıp kefenler ve bir kenara koyar. Kocasına da, döndüğü zaman oğlunun ölümünü haber etmez. Üstelik güzelce süslenir, yemek hazırlar. Beraber yemek yedikten sonra cinsi münasebette bulunurlar. Bütün bunlardan sonra Ümmü Selim oğlunun ölümünü kocasına haber eder. O da kalkar ve Allah'ın Rasulü'ne gider, olanları anlatır. Allah'ın Rasulü -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ebu Talha'ya ve hanımına "Allah gecenizi bereketlendirsin" diyerek dua eder.

Süfyan bin Uyeyne diyor ki: Ensar'dan İbâye bin Rifâa isminde bir kimse şöyle demiştir: "Bu beraberlikten Ebu Talha'nın Abdullah isminde bir oğlu olmuştur ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ismini bizzat kendisi koymuştur. Ben Abdullah'ın 9 tane oğlunu gördüm. Hepsi Kur'an hafızı idi."[2164]

Açıklama:

İşte bu, henüz anne karnında bir nutfe iken, çocuğa Resûlullah'ın yaptığı duanın bereketidir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, çocuğun anne rahminden sağlıklı bir şekilde çıkıp dünyaya gelmesi için yapılması gereken dua ve zikirleri de ümmetine öğretmiştir. İbn-i Kayyım "el-Vabilu-s Sayb" isimli kitabında şöyle demektedir:

Fatıma'nın -radıyallâhu anhâ- doğumu yaklaştığında Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hanımlarından Ümmü Seleme ve Zeyneb binti Cahş'ı -radıyallâhu anh- Hz. Fatıma'nın yanına gönderir ve ona Ayete-l Kürsi, Araf Suresi'nin 54. ve Yunus Suresi'nin 3. ayetini, Felak ve Nas Surelerini okumalarını emreder. Her ne kadar bu rivayet zayıf da olsa bu konu hakkında gelen sahih rivayetler yeteri kadar mevcuttur. [2165]

7- Tamamlanmadan Önce Düşen Ceninin Allah Katındaki Yeri

Bu konuda sevindirici hadisler vardır. Bunlardan bir tanesi Muaz b. Cebel'in -radıyallâhu anh- Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- rivayet ettiği şu hadistir:

• "Düşük yapan anne, eğer sabredip ecrini Allah'tan beklerse, nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, kıyamet gününde bu çocuk annesinin belinden tutup annesini cennete götürecektir."[2166]

2164 Buhârî, Kitabu-l Menakib
2165 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınları . s: 21
2166 İbn-i Mace. 1609

8- Doğumda Okunacak Dua

Doğum sancısının, fizikî ve psikolojik birtakım acı ve sıkıntıları/yorgunlukları vardır. Çocuğun dünyaya gelişi anı, kadın ve erkek için zor dakikalardır. Şu ayet, böyle bir durumda olan Hz. Meryem'in halini açıklamaktadır:

"Meryem ona gebe kaldı. Bunun üzerine o, karnındaki çocukla uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu bir hurma ağacına (dayanmaya) götürdü. "Keşke, bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim" dedi."[2167]

Açıklama:

Doğum sancısı esnasında, Hz. Peygamber'in, kızı Fatıma'nın sancısı anında okunmasını istediği ayetler vardır; bunları okumak müstehaptır. Fatıma'nın -radıyallâhu anh- doğumu yaklaşınca, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ümmü Seleme ile Zeyneb bint-i Cahş'ın Fatıma'ya gitmelerini ve yanında şu ayetleri okumalarını emretmiştir:

Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Diridir, kayyumdur. O'nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindekileri ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar O'nun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar. O'nun kürsüsü, bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek O'na güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.[2168]

"Şüphesiz ki gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra Arş üzerine kurulan, geceyi durmadan kovalayan gündüze bürüyüp örten, güneşi, ayı ve yıldızları emrine hazır durumda yaratan Rabbiniz Allah'tır. Bilin ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi Allah ne yücedir."[2169]

"Şüphesiz ki gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra işleri bir nizam ve programa bağlayarak Arş üzerine kurulan Rabbiniz Allah'tır. O'nun izni olmadan hiçbir kimse şefaatçi olamaz, işte O, Rabbiniz Allah'tır. O halde O'na kulluk edin. Hâlâ düşünmüyor musunuz?"[2170]

Bu ayetlerin yanısıra, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Felak ve Nas surelerini okumalarını da öğütlemiştir.[2171]

2167 Meryem, 19/22-23.
2168 Bakara, 2/255.
2169 A'raf- 54.
2170 Yunus, 10/3.
2171 İbn-i Sunnî'nin rivayet ettiği isnadı zayıf bu hadis için bkz. İbn Teymiyye, el-Kelimu't-Tayyib, s. 87.

• İbn Abbas'dan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kadının doğumu güç olduğu zaman, içerisinde şu ayetlerin yazılı bulunduğu zarif bir kap alınır, sonra kadına ondan içirilir, gusledilir, karın ve avret bölgesine serpilir:

"Onlar va'dedildikleri azabı gördükleri gün, sanki dünyada gündüzün yalnız bir saati kadar kaldıklarını sanırlar. Bu bir bildiridir; yoldan çıkmış olanlardan başkası helak edilir mi hiç?"[2172]

"Onlar kıyameti gördükleri gün, sanki dünyada bir akşam ya da bir kuşluk vakti kadar kaldıklarını sanırlar." [2173]

"Andolsun onların kıssalarında akıl sahipleri için ibretler vardır." [2174]

Açıklama:

O çetin, zor ve sıkıntılı anlarda kadının, gönülden yalvararak Allah'a yönelmeye ve samimi olarak tevbesini yenilemeye ihtiyacı vardır. Böylece çok geçmeden Allah, onun doğumunu kolaylaştırır ve doğum sancısının acı meşakkatlerine dayanma gücünü artırır.

İbn Zafer el-Mekkî (565/1169) anlatıyor: Bana ulaşan habere göre, Ebu's-Seriyy Mansur b. Ammâr'ın -radıyallâhu anh- anasını doğum sancısı tutmuştu. Ebe de yanındaydı. Mansur da hemen önünde küçük bir çocuktu. Anası Mansur'a: "Çabuk git babanı çağır!" dedi. Mansur da anasına: "Bu zor durumda hiçbir fayda ve zarar veremeyen bir yaratıktan medet umuyorsun ve ben de bu arada elçi olacağım öyle mi?" cevabını verir. Anasının, "Artık ölüyorum!" demesi üzerine de şöyle der: "De ki, ey Allah'ım bana yardım et!" Kadıncağız bunu söyler söylemez çocuğu hemen dünyaya geldi.[2175]

Allah insanı devamlı gözetmekte ve rahmeti ondan hiçbir zaman ayrılmamaktadır, ilk andan itibaren de kullarının işini kolaylaştırmaktadır. "Sonra ona yolu kolaylaştırdı"[2176] ayeti bu noktaya işaret etmektedir.

Çocuk anasının karnından çıkınca artık ceninlik dönemi sona ermiş ve çocukluk dönemi başlamış olur. Bu dönemde, çocuğun velisi üzerindeki şu hakları gündeme gelir:[2177]

9- Doğumun Birinci Günü Yapılacak İşler

a- Yeni Doğan Çocuğun Fitresinin Verilmesi

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yeni doğmuş olsa bile çocuğun fitresinin verilmesini emretmiştir.

2172 Ahkaf, 35
2173 Naziat, 46
2174 Yusuf, 111
2175 İbn Zafer el-Mekkî, Kitabu Enbâ-i Nûceba'l-Ebnâ, s. 163.
2176 Abese, 80/20.
2177 Muhammed Nûr Süveyd, Peygamberimizin Sünnetinde Çocuk Eğitimi, Uysal yayınları

• Abdullah İbn-i Ömer -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- fıtır sadakasını müslümanlardan büyük-küçük, kadın-erkek, her bir hür ve köle üzerine bir sa' hurma veya bir sa' arpa olarak farz kıldı."[2178]

b. Miras Hakkına Sahip Olmak

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Doğan çocuk ağlayıp bağırırsa, (artık) vâris kılınır.[2179]

• Cabir b. Abdullah ile el-Misver b. Mahreme derler ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, ağlayıp bağırmadıkça veya aksırmadıkça çocuğun varis olamayacağına hükmetti."[2180]

Açıklama:

el-Beğavî, Şerhu's-Sünne adlı eserinde, konuyla alakalı şu açıklamayı yapar: Ölen insanın varisi ana karnında bir çocuk ise, miras onun için bekletilir; eğer çocuk canlı doğarsa miras onun olur, ölü olarak doğması halinde ise varis bırakamaz; miras diğer ilk varislerine intikal eder. Çocuk canlı olarak doğduktan sonra öldüğü takdirde; aksırma, nefes gibi bir canlılık belirtisi veya canlı olduğunu gösteren bir hareket görülmüş ise ağlayıp bağırma olsun olmasın varis bırakır."[2181]

c. Yeni Doğan Çocuğu Müjdelemek ve Tebrik Etmek

"Zekeriyya mihrapta namaz kılarken melekler ona şöyle seslendiler: Allah sana, kendi katından gelen bir kelimeyi (İsa Peygamber'i) tasdik eden, efendi, iffetli ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya'yı müjdeler." [2182]

"Sana bahşedilen (bu çocuğu) Allah, senin için mübârek kılsın. Onu bahşeden (Allah'a) şükredesin.(Çocuğun) buluğa ersin ve onun iyiliğiyle rızıklandırılasın."

Açıklama:

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma özelliğiyle İslam toplumu, yapının kuvvetli bir şekilde kenetlenmesi için sevinç ve keder vesileleriyle toplumun üyelerini bir araya getirmeyi hedeflemiştir.

Bu topluma katılan yeni doğan çocuğa toplumun üyeleri "hoş geldin" derler ve meleklerin peygamberlere getirdikleri şu müjdeyi dikkate alarak çocuğun ana babasını müjdelerler, tebrik ederler.

2178 Buhârî, Zekât 70, 71; Müslim, Zekât 13, (984); Muvatta, Zekât 51

2179 Ebu Davud'un rivayet ettiği bu hadis için bkz. Silsiletül-Ehadis es-Sahiha, Hadis No: 153

2180 İbn Hibbân'ın sahih kabul ettiği bu hadis için bkz. A. g. e. , Hadis No: 152.

2181 İbn Teymiyye, el-Müntekâ min Ahbari'l-Mustafa, II, 467. Muhammed Nûr Süveyd, Peygamberimizin Sünnetinde Çocuk Eğitimi, Uysal Kitabevi: 60.

2182 Âl-i İmran, 3/39.

"Ey Zekeriyya! Biz sana adı Yahya olan bir oğul müjdeliyoruz." [2183]

Açıklama:

Tebrik ve müjdeleme konusunda erken davranmak, ana babanın sevincini artırır ve insanlar arasındaki bağları güçlendirir. Ana baba tebrik edilirken, Hasan el-Basrî'nin şu güzel tebrik cümlesi kullanılabilir:

"Sana bağışlanan çocuk hayırlı mübarek olsun, veren Allah'a şükredesin, iyiliğini göresin ve güçlülük çağına ulaşsın.[2184]

d. Çocuğun Sağ Kulağına Ezan Okumak ve Sol Kulağına Kamet Getirmek

Hz. Fatıma, Hasan'ı dünyaya getirdiğinde, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onun kulağına ezan okumuştur.[2185]

Açıklama:

Bunun sır ve hikmetleri şunlar olsa gerektir:

1) Ezan, İslam'ın bir şiarıdır,

2) Muhammedi bir dini bildirmek,

3) Ezanı çocuğun kulağına özel olarak okumak gerekir,

4) Malumdur ki, özellikle okunan ezandan şeytan kaçar.

İlk günlerinde şeytan çocuğa eziyet eder hatta hadiste geçtiğine göre, çocuğun ağlayıp bağırması bundan dolayıdır.[2186]

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Şeytan, her doğan çocuğu rahatsız eder. Bu sebeple de çocuk ağlayıp bağırır, Meryem ve oğlu (a.s) bundan müstesnadır" sonra Ebu Hureyre, isterseniz "...Rabbim şüphesiz ben onu (Meryem'i) ve neslini, kovulmuş şeytana karşı sana ısmarlıyorum" ayetini okuyunuz, dedi.[2187]

Açıklama:

İbn Kayyim, Tuhfetü'l-Mevdûd adlı eserinde, ezanın başka sır ve hikmetlerinden de bahseder. Sözkonusu maddelere bunları da eklemeyi uygun görüyoruz:

1- Doğan çocuğun kulaklarına ilk çalan sesin, Allah'ın büyüklük ve yüceliğini ihtiva eden mesaj ve sözler olması ve İslam'a girmeyi sağlayan kelime-i

2183 Meryem, 19/7.
2184 İbn-i'l-Kayyim, Tuhfetü'l-Mevdûd. Muhammed Nûr Süveyd, Peygamberimizin Sünnetinde Çocuk Eğitimi, Uysal Kitabevi: 60-61
2185 Ebû Davud, Edeb, 107.
2186 Dıhlevî, Nuccetullâhi'l-Bâliğa
2187 Buhari, Tefsir (sure 3), 2; Müslim, Fedâil, 146; Ahmed b. Hanbel, II, 233, Ayet için bkz. Âl-i İmran, 3/36.

şehadetin duyulmasıdır. Bu durumda bir bakıma ezan, dünyaya gelen çocuğa İslam'ın şiarını telkin etmek demektir. Nitekim bu dünyadan ayrılırken de insana kelime-i tevhid telkin edilir.

2- Çocuk anlamasa bile ezanın tesirinin kalbine ulaşması ve ondan etkilenmesi mümkündür.

3- Şeytanın davetinden önce ezanın çocuğu Allah'a, O'na kulluk etmeye ve İslam dinine davet etmektedir. Nitekim Allah'ın insanları yaratmış olduğu fıtrat da, şeytanın onu değiştirmesinden önce gerçekleşmiştir. Ezanın bunlardan başka hikmetleri de vardır.

Doğan çocuk oğlan veya kız olsun, Allah'ın kullarına verdiği bir nimet ve bir hediyedir.

• Taberani'nin İbn Abbas'dan -radıyallâhu anh- rivayetine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kız çocuk doğduğu zaman Allah ona bereket ulaştıran bir melek gönderir ve melek şöyle der: Zayıftan çıkan bir zayıf! Kıyamete kadar onu koruyup gözeten Allah'tır.

Oğlan çocuk doğduğunda da Allah ona gökyüzünden bir melek gönderir. Melek çocuğun alnından öper ve "Allah'ın sana selamı var" der."[2188]

e. Yeni Nimetten Dolayı Allah'a Dua ve Şükretmek

• Enes'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah bir kuluna çoluk-çocuk nimeti verir de o da: "Mâşâallah la kuvvete illa billâh" derse, onda ölümden başka bir afet görülmez.'."[2189]

f. Doğan Çocuğun Damağına Tatlı Bir Şey Sürmek (Tahnik) [2190]

• Ebu Musa -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Bir oğlan çocuğum dünyaya geldi. Onu alıp Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- götürdüm. Çocuğun adını İbrahim koydu ve hurma ile tahnik yaptı. Bereket dileğinde bulunduktan sonra da çocuğu bana verdi."[2191]

2188 Taberani Evsat : 3101

2189 Taberani 4261; Hadisi Ebû Ya'la, Müs'ned'inde rivayet etmiştir. Muhammed Nûr Süveyd, Peygamberimizin Sünnetinde Çocuk Eğitimi, Uysal Kitabevi: 62.

2190 Dr. Faruk Mûsâhil, "İslâm'ın çocuk gıdasına/beslenmesine gösterdiği ihtimam" başlıklı makalesinde (bkz. Mecelletü'l-Ûmmeti'l-Katarİyye, sayı: 50), "tahnik hadisi" üzerine şunları söyler: "Bütün ölçü ve miktarlarıyla tahnik, Hz. Peygamber'in bir mucizesidir ki, insanlık bunun hedef ve hikmetini anlamak için ondört asır beklemiştir. Tıp araştırmaları şimdi, şu iki durumun olması halinde özellikle yeni doğan ve süt emen küçük çocukların ölüm tehlikesi geçirebileceklerini ortaya koymuştur: 1. Açlık sebebiyle kandaki şeker oranının eksilmesi, 2. Soğuk hava ile karşılaşmaları halinde, çocukların vücutlarının ısı derecelerinin düşmesi.

2191 Buhârî, Akika, 1; Müslim, Âdab, 24.

Açıklama:

İmam Nevevî, hadislerle ilgili şu açıklamayı yapar:

Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara bereket niyazında bulunması, çocuklar için dua etmesi; Allah'tan hayırlı ve uzun ömür istemesi ve onları eliyle sıvazlaması demektir. Tahnik işe, hurma veya hurma gibi tatlı bir maddeyi ağzıyla çiğnemesi ve onu bebeğin damağına sürmesi demektir. Bu hadislerden şu hükümler çıkmaktadır:

* Doğan çocuğun damağına tatlı bir madde sürmek müstehaptır.

* Salâh ve fazilet sahibi zevatla teberrük, yani; onlar vasıtasıyla Allah Teâlâ'dan hayırlı ve bereketli bir ömür niyazında bulunmak güzel görülmüştür. Buna bağlı olarak, doğumunun ilk günlerinde veya daha sonra çocukları fazilet ehli insanlara teberrük için götürmek ve onların hayır dualarını almak müstehaptır.

* Hem küçüklere hem de büyüklere yumuşak ve alçakgönüllü olmak ve onlara iyi davranmak menduptur; güzel görülmüştür ve sevaptır. [2192]

2192 Nevevî, Şerhü Sahih-i Müslim, III, 250.

56. BÖLÜM

DOĞUMUN YEDİNCİ GÜNÜ YAPILACAK İŞLER

1- Çocuğun Adını Koymak

• Ebu Vehb el-Cûşemî'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Peygamberlerin isimleriyle isimleniniz. İsimlerin Allah'a en sevimli olanı Abdullah ve Abdurrahman, en sadık olanı Haris ve Hemmam, en çirkin olanı ise Harb ve Murra'dır."[2193]

• Ebu'd-Derda'dan -radıyallâhu anh- gelen hadiste de Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet gününde siz, kendi isimlerinizle ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız. O halde isimlerinizi güzel koyunuz."[2194]

Açıklama:

Dünyaya gelen çocuğa yapılacak ilk iyilik ve ikram, onu güzel bir isim ve künye ile süslemektir. Çünkü ilk duyulduğunda güzel isim, insan psikolojisi üzerinde belli bir etki bırakır. [2195]

2- Çocuğun Saçını Tıraş Etmek

• Hz. Ali'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiği üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Hz. Hasan doğduğunda akika olarak bir koyun kurban etmiş, Fatıma'ya -radıyallâhu anhâ- Hz. Hasan'ın saçını kesmesini ve saçının ağırlığı kadar gümüş tasadduk etmesini emretmiştir.[2196]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- doğumunun yedinci gününde çocuğun saçının kesilmesini, yıkanmak suretiyle çocuğa eziyet verecek kirlerden temizlenmesini ve saçının ağırlığınca altın ya da gümüş tasadduk edilmesini teşvik etmiştir.

2193 Senedinde "meçhul" bir râvî bulunmakla birlikte, hadisin bazı bölümlerinin destek ve şahidi olan sahih rivayetler mevcuttur. Bkz. Ebu Dâvud, Edeb, 61; Camiu'l-Usûl, I, 357.

2194 İbn Hibban'ın Sahih'inde tahric ettiği bu hadisin (İbn-i Hibban: 5818) senedinde bir inkıta' (kopukluk) olmakla birlikte, rivayet eden şahısların hepsi sika (güvenilir) dır.

2195 Muhammed Nûr Süveyd, Peygamberimizin Sünnetinde Çocuk Eğitimi, Uysal Kitabevi:

2196 Tirmizi 1519

İbn-i Kayyım (rahimehullah) fıtratın özelliklerine dair nasları belirttikten sonra, insanoğlunda şeytanın kendisine yakınlaşmasına sebep olabilecek kirli fazlalıkları almanın hem fıtratın hem de temizliğin ortak gereklerinden olduğunu söylemiştir.[2197]

Çocuğun buluğ çağına gelinceye dek saçının kesimi Resûlullah'ın özellikle dikkat ettiği noktalardan birisidir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların saçlarının bir bölümünün kesilerek bir bölümünün bırakılmasını yasaklamıştır.

• İbn-i Ömer'den rivayet edildiğine göre Resûlullah "Kazı" yasaklamıştır. Nafi'ye "Kaz" nedir diye sorulmuş o da "Çocuğun saçının bir kısmının kesilerek bir kısmının bırakılmasıdır" diye cevap vermiştir.[2198]

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların saç kesimlerine oldukça dikkat ederdi. Nafi, İbn-i Ömer'den -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmiştir:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- saçlarının bir kısmı kesilmiş ve bir kısmı kesilmemiş bir çocuk gördü de hemen bunu yasakladı ve "ya hepsini kesin ya da hepsini kesmeyin bırakın" buyurdu.[2199]

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların saç kesimlerini bizzat kendisinin yaptığı da sahih rivayetlerde nakledilmektedir.[2200]

3- Akîka

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, akikanın durumunu soran Ümmü Kürz'e şu cevabı vermiştir: "Oğlan çocuğunda iki, kız çocuğunda bir koyun (kesilir). Kesilecek koyunların erkek veya dişi olmaları size bir zarar vermez; bir sakıncası yoktur." [2201]

• Semura'dan gelen bir rivayete göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur; "Her oğlan çocuğu akika kurbanı ile rehindir (yani, bir nevi ipotek altındadır ve gereğini yerine getirmeden ondan faydalanamaz). Akika, çocuğun doğumunun yedinci günü kesilir, adı konulur ve başı traş edilir."[2202]

Konuyla ilgili olarak ayrıca Yezid'in kızı Esma'dan gelen rivayete göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Akika haktır; oğlan çocuğuna birbirine denk iki koyun, kız çocuğuna ise bir koyun (kesilir)"[2203] buyurmuştur.

2197 İbn-i Kayyim, Tuhfet-ul Mevdud.
2198 Buhârî: 5920 müslim: 2120
2199 Nesai. Ebu Davud: 4193
2200 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınlan. s: 21
2201 Ebu Dâvud, 2838 Edâhî, 21; Tirmizî, Edâhî, 16, Nesaî, Akika, 4.
2202 Ebu Davud, Edâhî, 21; Tirmizî, Edâhî, 21; Nesaî, Akika, 5; İbn Mâce, Zebaih, 1; Dârimî, Edâhi, 9; Ahmed b. Hanbel, V, 8.
2203 Hadis sahihtir. Bkz. Sahihul-Câmi' hadis no: 4106-4107.

Açıklama:

Akikanın fayda ve hikmetleri:

Akika kurbanının kesilmesi öncelikle Allah'a yakınlığı ifade etmektedir. Bununla beraber nefsin cimriliğine karşı üstün gelmektir. Akika çocuğu şeytanın şerrinden ve şeytana rehin olmasından kurtarmaktır. Akika kurbanı kesen İslam'ın sabit sünnetlerine uyarak cahiliye bid'atlerine karşı gelmiş olur. Akika aynı zamanda soyun temizliğine bir işarettir.

İbn-i Kayyim (rahimehullah) şöyle der: "Çocuk için akika kurbanı kesmek, Allah'a yakınlık vesilesidir. Allah'a verdiği nimetlerden dolayı şükrün bir göstergesi ve nikâh için hedeflenen gayenin yerine geldiğinin bir ilanıdır.

Kişinin soyunu devam ettirmesi için nikâh kıydığı zaman insanlara yemek vermesi meşru kılınmıştır. Çocuğun olması bu hedefin gerçekleştiğinin bir göstergesidir. İşte çocuğun olmasıyla hedefe ulaşıldığını ilan etme adına yemek vermek daha öncelikli olmalıdır. Gerçekten doğum sonrasından bundan daha güzel bir şey olamaz. İşte bu Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, diğer ümmetlere karşı kendi ümmeti ile iftihar edeceği bir neslin yetişmesinin göstergesidir.[2204]

4- Çocuğun Sünnet Edilmesi

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların sünnet ettirilmesine oldukça özen gösterirdi. Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Beş şey fıtrattandır: Hıtân (sünnet olmak), etek traşı, koltuk altı kıllarının alınması, tırnakların ve bıyıkların kesilmesi."[2205]

Açıklama:

Fıtrat kelimesi, geçmiş nebilerin ve şeriatlerin üzerinde ittifak ettikleri ve bizim de uymamız icab eden dini esaslardandır. Sünnet olmakta geçmiş şeriatlerden beri var olan bir dini esastır. Bir kısım hadislerde belirtildiği üzere sünnetin ilk teşri olması Hz. İbrahim ile başlamıştır.

• Yahya İbnu Saîd, Saîd İbnu'l Müseyyeb'ten (rahimehullah) şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. İbrahim (aleyhisselâm), misafir ağırlayan ilk kimse idi. Keza o ilk sünnet olan kimseydi. Bıyığını kesenlerin ilki, saçında aklık görenlerin ilki de o idi."[2206]

Sünnet ameliyesi bizim şeriatımızda da ehemmiyetini korumuştur. Öyle ki bazı alimlere göre sünnet olmak vacip ve hatta farz olarak telakki edilmiştir. İmam Şafi "Buluğ çağına ermeden önce çocuğu sünnet etmek velisinin üzerine vaciptir" demiştir.

2204 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınları. s: 41
2205 Ebu Davud
2206 Muvatta, 3408 Sıfatu'n-Nebi 4, (2, 922).

Çocuğun ne zaman sünnet ettirileceği hususu alimler arasında ihtilaf konusu olmuştur. Bazı hadisler doğumun yedinci gününde tesbit etselerde cumhur bunu müstehab olarak anlamıştır. İbn-I Abbas'tan gelen rivayette ise, sünnet olma yaşı çocuğun idrak etme yaşından sonraya bırakılmıştır. İbnu Cübeyr (rahimehullah) anlatıyor:

• "Hz. İbnu Abbâs'a -radıyallâhu anh-: "Resûlullah'ın ruhu kabzedildiği vakit sen ne kadardın?" diye sorulmuştu şu cevabı verdi: "O gün ben sünnetliydim... Ve erkekleri idrak edinceye kadar sünnet etmezlerdi."[2207]

5- İkî Yıla Kadar Çocuğu Emzirmek ve Sütten Kesmek

Emzirmeyi tamamlatmak isteyen (baba) için, anneler çocuklarını iki tam yıl emzirirler. Onların örfe uygun olarak beslenmesi ve giyimi baba tarafına aittir. Bir insan ancak gücü yettiğinden sorumlu tutulur. Hiçbir anne, çocuğu sebebiyle, hiçbir baba da çocuğu yüzünden zarara uğratılmamalıdır. Onun benzeri (nafaka temini) vâris üzerine de gerekir. Eğer ana ve baba birbiriyle görüşerek ve karşılıklı anlaşarak çocuğu memeden kesmek isterlerse, kendilerine günah yoktur. Çocuklarınızı (sütanne tutup) emzirtmek istediğiniz takdirde, sütanneye vermekte olduğunuzu iyilikle teslim etmeniz şartıyla, üzerinize günah yoktur. Allah'tan korkun. Bilin ki Allah, yapmakta olduklarınızı görür.[2208]

Açıklama:

Erkek ile kadını evlilik bağıyla bağlayan ve onları aile nizamı içinde bir araya getiren İslâm, iyi bir toplumun bina edilmesinde sağlam tuğlayı meydana getirmek için hem erkeğe, hem de kadına sorumluluk yüklemiş; karı-kocadan her birine birtakım haklar ve görevler vermiştir. Kocanın görevi nafaka temin etmek, eşinin görevi de dünyaya gelen çocuğu emzirmektir. Yeni doğan çocuk, ruhen rahatlamak için anasının göğsüne ellerini sürer, şefkat ve merhamet dolu sıcacık kucakta yüce yaratıcının hazırladığı iki memesinden anasının sütünü emer. İşte, fakir veya zengin ana göğsünde süt üreten fabrikayı Allah bunun için; şu garip dünyada yeni doğan minik yavrunun gelişimini sağlamak için hazırlamıştır.

"Şüphesiz, boşanmış ananın memedeki çocuğuna karşı bir görevi vardır. Bu görevi ona Allah yüklemiştir ve anayı küçük yavrunun zarara uğramasına sebep olan ailevi huzursuzluk ve ihtilafların bozduğu fitrî ve beşerî duygularıyla başbaşa bırakmamıştır. Bu durumda Allah küçük yavruya kefillik etmiş ve emzirmeyi anasının boynuna yüklemiştir. Ana da çocuğun babasından nafakasını alacaktır. Gerçekten Allah insanlara kendilerinden daha yakın, daha şefkatli ve ana babalarından daha merhametlidir. Allah, doğan yavruyu iki tam yıl emzirme

2207 Buhârî, İsti'zân 51.
2208 Bakara-233

görevini anasına yüklemiştir. Çünkü Allah bu sürenin çocuk için ruhî ve sıhhî her bakımdan ideal olduğunu bilmektedir. O, "emzirmeyi tamamlatmak isteyen kimse için" buyuruyor.

Psikolojik ve tıbbî araştırmalar bugün, çocuğun ruhî sıkıntı ve sağlık problemi olmaksızın sağlam bir şekilde büyüyebilmesi için iki yıllık bir emzirme süresinin zaruri olduğunu ispatlamış bulunmaktadır. Fakat Allah tarafından müslümanlara bahşedilen nimet, onları bu gerçeği sözkonusu ilmî araştırma ve tecrübeleri ile öğreninceye kadar bekleme zorunluluğundan kurtarmaktadır. Elbette yüce Allah, değerli bir hazine olan çocukluk dönemini uzun bir süre cehalet girdabında yani, bilgisizlik çarkının öğütücü dişlileri arasında bırakacak değildir. Allah kullarına karşı, özellikle de şefkat ve bakıma ihtiyacı olan şu zayıf ve küçük çocuklara çok merhametlidir."

İslâm, ana babasının boşanmasından sonra çocuğun emzirilmesini gözetmekle kalmamış, zina eden anasına tatbik edilecek olan had cezasını, emzirme işi bitinceye kadar ertelemek suretiyle çocuğun hakkını korumuştur. İşte bu, güçlü ve sağlıklı olarak büyüyüp gelişmesi için çocuğa gösterilen itina ve merhamettir:

Ana memesinden süt emmenin birçok fayda ve özellikleri vardır.

Çocuk, ana karnında iken anasının gıdasıyla beslenmiştir. Doğduktan sonra da anasının sütüyle beslenmesini sürdürür. Şu halde çocuğa hayat kazandıran temel gıda, tabîi ana sütüdür. Bu sütün fayda ve özelliklerinden bir kısmını maddeler halinde sıralamak istiyoruz:

1- Çocuk, mikroplardan arıtılmış tertemiz süt emer.

2- Emilen süt ne soğuk ne de sıcaktır.

3- Her an bol miktarda bulunur.

4- Göğüste bekletmekle bozulmaz.

5- Bebeğin midesine uygun standartta yaratılmıştır.

6- Bebeğin beslenme ihtiyacını tam olarak yerine getirir.

7- Mikroplara karşı özel bağışıklık kazandırır.

8- Doğrudan ana memesinden emmek, ana ve çocuğun kilo almasını önler.

9- Böyle bir emzirme; ana ile yavrusu arasındaki şefkat ve merhamet bağlarını güçlendirir.[2209]

6- Süt Çocuğunun İdrarının Hükmü ve Onu Temizlemenin Yolu

• İmam Müslim, süt çocuğunun idrarını yıkama usulü hakkında şu hadisleri rivayet etmiştir:

2209 Dr. Faruk Müsahil, İhtimâmu't-Islâm bi Tağziyeti't-Tıfl, Mecelletû't-Ümme el-Katariyye, Sayı: 50/1405.

Aişe'nin anlattığına göre, Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklar getirilir, o da bereket duasında bulunur ve onların damaklarına çiğnediği hurmayı sürerdi. Bir defasında getirilen bir çocuk Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- üzerine idrarını yaptı. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hemen su istedi. Suyu çocuğun idrarının üzerine döktü orayı yıkamadı."[2210]

7- Ananın Çocuğa Bakım Hakkı

Küçük yaştaki çocukları eğitmek ve onlara bakmak, İslâm hukukunda "hıdâna" olarak bilinir. Bu hususta kadınlar yapı olarak erkeklerden daha muktedir ve daha beceriklidir. Çünkü onların sabır, şefkat ve merhamet duyguları daha fazladır. Bundan dolayı da bu konuda kadınlara öncelik hakkı verilmiştir. Buna göre ana, baba ve onu takip edenlere göre öncelik hakkına sahiptir.[2211]

• Amr b. Şuayb'ın dedesi (Abdullah b. Amr) dan rivayet edildiğine göre bir kadın 'Ya Rasûlallah! Şu benim oğluma karnım (aylarca) kap oldu. Göğsüm süt tulumu, kucağım da onun için barınak oldu. Onun babası beni boşadı ve onu da benden almak istedi" dedi. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sen evlenmediğin sürece ona (bakmaya) daha layıksın."[2212]

8- Zina Neticesinde Doğsa Dahi Çocuğa Merhametle Davranmak

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, zina neticesinde doğan çocuklara dahi merhamet ederdi. Zikredeceğimiz şu hadise Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, çocuklara karşı ne denli merhamet ettiğini, zina neticesinde doğsa dahi onları annelerinden ayırmamaya ne derece özen gösterdiğini ortaya koyması açısından oldukça manidardır.

• Bir gün Gamidiye adında bir kadın Resûlullah'a gelerek, "Ey Allah'ın Resûlü, ben zina yaptım. Beni temizle!" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, onu geri çevirdi. Ertesi gün gelen kadın:

"Ey Allah'ın Resûlü, beni niye reddediyorsun. Allah'a kasem olsun ben aynı zaman da hamileyim!" dedi... Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Öyle ise sen git ve çocuğu doğurunca gel" dedi. Kadın gitti, çocuğu doğurunca, bir beze sarılmış olarak çocukla geldi ve "İşte çocuk; doğurdum!" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Git, sütten kesinceye kadar emzir, sonra gel!" buyurdu. Kadın gitti, o çocuğu sütten kesince çocukla birlikte geldi. Çocuğun elinde bir ekmek parçası vardı. "Ey Allah'ın Resûlü! İşte çocuk; sütten kestim, yemek de yedi" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuğu alıp, müslümanlardan biri-

2210 Müslim, Taharet, 101-103.
2211 Bkz. A. g. e., s. 149-150
2212 Ebu Dâvud, 2276 Talâk, 35.

ne teslim etti. Sonra bir çukur kazılmasını emretti. Göğsüne kadar derinlikte bir çukur kazıldı ve insanlara taşlamalarını emretti. Herkes taşladı. Hâlid İbnu Velid -radıyallâhu anh- elinde bir taşla ilerledi, başına attı. Kan yüzüne fışkırmıştı, kadına küfretti. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Hâlid'in kadına küfrettiğini işitince: "Ey Hâlid ağır ol!" dedi ve ilâve etti: "Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, bu kadın öyle bir tevbe etti ki, şâyet alışverişte sahtekârlık yapanlar aynı tevbe ile tevbe etselerdi, onların bile affolunmasına yeterdi!"Sonra Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadının kefenlenmesini emretti. Kadının üzerine namaz kıldırdı ve defnedildi."[2213]

Açıklama:

Bu olay incelendiği zaman gerçekten Resûlullah'ın rahmet peygamberi olduğu bütün açıklığıyla ortaya çıkmaktadır. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadının hamile olduğunu duyunca ne çocuğu düşürmesini emretmiş ne de doğmasına engel olmuştur. Bununla beraber Gamidiye'nin çocuğunu doğurana kadar ve hatta çocuk annesinin yanında büyüyüp sütten kesilerek yemek ihtiyacını kendisi karşılayıncaya dek recm cezasını uygulamamış, kadına çocuğunu emzirmesini emretmiştir. Daha sonra da çocuğu bir başka müslümanın himayesine vererek, müslüman bir ailenin gözetiminde eğitilerek büyümesini sağlamıştır.

Günümüzde insanların zina etmeleri, kadınların hamile kalmaları neticesinde hemen kürtaj yoluna başvurmaları İslam medeniyeti ile cahiliye medeniyeti arasındaki farkı gözler önüne sermektedir. Yine bununla beraber rahmet Peygamberinin zina neticesinde doğan bir çocuğa muamelesi işte bu şekildedir. Peki, günümüz insanlarının, veledi zina diyerek zina neticesinde doğan kimseleri hor ve hakir görmelerine ne demelidir?[2214]

9- Peygamber'in Çocuklarının Ölümünde Ağlaması

• Enes b. Malik -radıyallâhu anh- şöyle anlatmıştır: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber İbrahim'in sütannesinin kocasının evine gitmiştik. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- oğlu İbrahim'i kucaklayarak öptü ve kokladı. İbrahim can vermeye başlayınca onun başında toplandık. Resûlullah'ın gözlerinden yaşlar boşalmaya başladı. Abdurrahman b. Avf, "Sen de mi ağlıyorsun ey Allah'ın Resûlü!" diye sordu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: Ey İbn-i Avf! Bu gözyaşları, rahmet ve şefkattir. Göz yaşarır, gönül hüzünlenir. Biz sadece Rabbimizin razı olacağı sözler söyleriz. Ey İbrahim! Senden ayrılacağımız için çok üzgünüz" der.[2215]

• Abdurrahman b. Avf rivayetinde ise şöyle geçmektedir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- oğlu İbrahim'i alarak kucaklar. O sırada gözlerinden yaşlar ak-

2213 Müslim, Hudud 22, (1695).
2214 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen yayınları. s: 43, 44
2215 Müttefekun Aleyh.

maya başlar. O sırada "Ey Allah'ın Resûlü! Sen de mi ağlıyorsun?" denilince Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:,"Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Eğer ölüm, hak ve gerçek bir vaad, kaçınılması imkânsız bir yol olmasaydı biz İbrahim'ln ölümüne bundan daha çok üzülürdük. Göz ağlar, gönül hüzünlenir. Fakat biz, yüce Rabbimizin hoşuna gitmeyen, O'nun kızgınlığına sebep olacak sözler söylemeyiz" der.[2216]

10- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ölen Çocukları Cennetle Müjdelerdi

• Müminlerin annesi Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Ensar'dan ölen bir çocuğun cenazesine çağrılmıştı. Ben, "Ya Resûlullah! Ona müjdeler olsun.[2217] Cennet kuşlarından bir kuş oldu, hiçbir günah işlemedi." dedim. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu "Ya Aişe! Bunun dışında bir şey yok mu? Şüphesiz ki Allah cennete girmeleri için bir topluluk yaratmış ve onlar daha doğmadan bunu belirlemiştir. Aynı şekilde cehenneme girmeleri için bir topluluk yaratmış ve onlar daha doğmadan bunu belirtmiştir."[2218]

Açıklama:

Bu rivayette Hz. Aişe'nin -radıyallâhu anhâ- şu sözü çok dikkat çekicidir: "... hiçbir günah işlemedi."

Acaba bugün, insanlar çocuklarını nasıl bir eğitim anlayışı ile terbiye etmektedirler? Çocuk bakım ve eğitiminde temel ölçüleri nedir?

Günümüz çocuklarına baktığımız zaman daha küçücük yaşlarına rağmen ağızları kötü sözlerle amelleri de kötü fiillerle doludur. Anne babalarının çocuklarının eğitimlerine gerekli özeni vermemeleri ve onların her kötülüğüne müsaade etmeleri sonucu küçücük yaşlarına rağmen salih amelden anlamayan, her türlü kötülüğe bulaşmış, en iğrenç küfürlerin dillerinde cirit attığı, büyüklerine karşı hiçbir saygı ve sevgisi olmayan bir nesil türemiştir.

Şayet bu çocuklardan birisi ölürse cennet kuşlarından bir kuş olabilir mi? Ya da hayatta kalıp büyüdüğü zaman nasıl bir kişiliğe sahip olur?

Allah'ım! Toplumumuza hidayet et. Onlar bilmiyorlar.[2219]

2216 Bezzar. 1001

2217 Hadisimizi dikkatli bir şekilde okuduğumuzda ölen çocuğu cennetle müjdeleyenin Aişe -radıyallâhu anh-a anamız olduğu görülür... Efendimiz aleyhisselam cennetle müjdelenmesi sözüne ses çıkarmaması o düşünceyi onaylamış demektir. Buradan hareketle öyle bir başlık atmış oldum.

2218 İbn-i Mace, 82.

2219 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen yayınları. s: 54

11- Çocuğun Anne ve Babasına Şefaati

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, henüz küçük yaşta iken ölen bir çocuğun, çocuklarının ölümü üzerine sabretmelerine karşılık olarak anne ve babasına şefaat edeceğini müjdeliyor.

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edilen bir hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ensar'ın kadınlarından bazılarına:

"Sizden birinizin üç tane çocuğu ölür de, bunun sevabını Allah'tan beklerse, mutlaka cennete girer" dedi. Bunun üzerine onlardan bir kadın "Ya Resûlullah! Ya iki tane ölürse" deyince Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "İki tane de" buyurmuştur.[2220]

• Yine Ebu Hureyre şöyle demiştir: Bir kadın oğlu ile gelerek Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu çocuk rahatsız ve ben bunun hakkında endişeliyim.

Daha önce de üç çocuğumu kaybettim." Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Üç çocuğunu kaybetmekle cehenneme karşı kuvvetli bir siperle korunmuşsun."[2221]

Münavi Feydu-l Kadir isimli eserinde şöyle demektedir: "Küçük yaşta ölen bir çocuğun kıyamet gününde anne ve babasına faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Hadislerde geçtiği üzere küçük yaşta ölen çocuklar anne ve babasına onları cehennemden koruyan bir siper olacaklardır.

2- Küçük yaşta ölen çocuk anne ve babasının mizanlarının hayır kefesini ağırlaştırır.

3- Küçük yaşta ölen çocuk, cennete girmeleri için anne ve babasına şefaatçi olur.

4- Kıyamet gününde o büyük susuzluk anında anne ve babasına cennet içeceği takdim eder.[2222]

12- Dünyada Çocuğu Olmayana Ahirette Çocuğu Olacağı Müjdesi

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- dünyada iken çocuk sahibi olmayan anne ve babalar için bu müjdeyi vermiştir. Ebu Said der ki: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki "Cennette mü'minlerden bir tanesi çocuk istediği zaman hemen bir saat için ona bir yaşına gelmiş bir çocuk verilir."[2223]

2220 Sahihi Müslim, 2632 Kitabu-l Birr ve-s Sıla.
2221 Sahihi Müslim, 2636 Kitabu-l Birr ve-s Sıla.
2222 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınları. s: 57
2223 İbn-i Mace: 4338 Elbani, Sahih-ül Cami.

Açıklama:

Münavi, Feydu-l Kadir'de şöyle demiştir: "Bu hadis ile Ukayli'nin -radıyallâhu anh- rivayet ettiği "cennette çocuk olmayacaktır" hadisi arasında bir muhalefet yoktur. Ukayli'nin rivayet ettiği hadis çocuk istemeyen içindir. Bu hadis ise çocuk isteyen kimseler içindir."

Ben derim ki: Münavi'nin bu görüşünü şu ayet de teyit etmektedir:

"Onların etrafında yiyecek ve içecekler altın tepsiler ve kadehlerle dolaştırılır. Orada canların çektiği ve gözlerin hoşlandığı her şey vardır. Siz orada ebedi olarak kalacaksınız." [2224]

13- Çocuğun Ağlaması Sebebiyle Namazda Kıraati Kısa Tutmak

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- namaz esnasında şayet ağlayan bir çocuk sesi duyarsa kıraatini (okuyuşunu) kısa tutardı. Bu tavrıyla da böyle durumlarda imamların kıraatlerini kısa tutmaya teşvik etmiştir.

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Uzun okumak arzusuyla namaza başlarım. Ancak kulağıma bir çocuk ağlaması gelince annesini huzursuz etmemek için uzun okumaktan vazgeçerim."[2225]

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- nakledilen bir hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sizden biri insanlara imamlık yaparsa namazı hafif kıldırsın. Çünkü içlerinde çocuk, yaşlı, zayıf ve hastalar vardır. Şayet tek başına kılarsa istediği şekilde kılsın."[2226]

14- Namazda Çocuğu Kucağa Almak

Resûlullah çocuklara karşı olan şefkat ve merhametinden dolayı onlara büyük ilgi gösterirdi. Öyle ki onları kucaklar ve bu esnada da namazını kılardı.

• Ebu Katade el-Ensari -radıyallâhu anh- Anlatıyor:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kucağında Emame Binti Zeynep (Resûlullah'ın torunu) varken bize namaz kıldırıyordu. Secdeye giderken onu yere koyardı, kıyama kalkarken kucağına alırdı.[2227]

15- Çocuğu Kucağa Oturtarak Sevmek

• Usame b. Zeyd -radıyallâhu anh- dedi ki; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- beni bir dizine, Hasan'ı -radıyallâhu anh- öbür dizine oturtur ve bizi kucaklar-

2224 Zuhruf/7
2225 Buhârî. 707
2226 Müslim.
2227 Buhârî: 516. Müslim, 543

di. Sonra da, "Allah'ım bunlara merhamet eyle, çünkü ben onlara merhamet ediyorum"[2228] derdi.

• Yusuf b. Abdullah b. Selam -radiyallâhu anh- dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana Yusuf ismini koydu, beni kucağına aldı ve başımı okşadı."[2229]

Açıklama:

Resûlullah'ın çocuklara yönelik şefkat ve merhametinin bir göstergesi de onları kucağına oturtarak sevmesidir. Resûlullah üstün ahlakının bir gereği olarak, kucağına oturan çocuk bevletse dahi onlara kızmaz, canını sıkmaz ve bu durumu da çocuğun ailesine bildirmezdi.

İşte rahmet Peygamberinin çocuklara karşı sevgi ve merhameti... Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara karşı iyi davranma, onlara kötü davranmama hususunda bizler için yegâne mürşittir.[2230]

2228 Buhârî, 6003
2229 Buhârî, Edeb-ül Müfred, 367
2230 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınları s: 57

57. BÖLÜM

(DOĞUMDAN SONRA 3-10 YAŞ ARASI ÇOCUK EĞİTİMİ)

1- Kelime-i Tevhidin Öğretilmesine Öncelik Tanımak

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bütün anne ve babalara çocuklarını öncelikle tevhid kelimesi La İlahe İllallah'ı öğretmeyi emretmiştir.

• Cundup b. Abdullah -radıyallâhu anh- anlatıyor. "Biz Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber kalan iki genç idik. Bize Kur'an'ı öğretmeden önce imanı (tevhidi) öğretti. Sonra bize Kur'an'ı öğretti de böylece imanımız arttı."[2231]

Açıklama:

Görüleceği üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onlara önce tevhidi, yani La İlahe İllallah'ı öğretmişti ve daha sonra ise Kur'an'ı...

Ey Kardeşim! Çevremize baktığımız zaman görürüz ki, devamlı surette ezan sesini duyan çocuklarımız daha konuşmaya başlamadan duydukları ezan sesini tekrarlamaya çalışırlar. İşte çocuğun bu yapısına dikkat etmemiz, bu hususu en iyi şekilde değerlendirmemiz lazımdır. Bizim üzerimize düşen en önemli görev, çocuklarımıza tıpkı Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yaptığı gibi daha ilk adımda tevhid kelimesini; La İlahe İllallah'ı öğretmemizdir.

2- Çocuklara Namazı ve Ezanı Öğretmek

Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara bu dönemde öğrettiği en önemli şeylerden birisi de hiç şüphesiz ezan ve namaz idi.

• Ebu Mahzure anlatıyor:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ashabı ile beraber iken namaz için ezan okuyorlardı. Biz onlardan uzak bir yerde oynayan on çocuktuk. Ezan sesini işitince biz de ezan sesini taklit ederek oynaşıyorduk. Bizi gören Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Bana bu çocukları getirin" dedi. Onun yanına geldiğimizde bize "ezan okuyun" dedi. Biz de ezan okumaya başladık. "Sizden işitmiş

2231 İbn-i Mace rivayet etmiştir. Sahih bir hadistir. Hafız İbn-i Hacer Resûlullah'ın bu gençlere La İlahe İllallah'ı bir farz namazından önce öğrettiğini söylemiştir.

olduğum bu ses ne güzel bir sestir, gidin bunu Mekke ehline okuyun" buyurdu. Sonra Ebu Mahzure'nin başını okşadı ve ona ezan okumayı öğretti ve ona "Ne dediğimi anladın mı?" dedi. Ebu Mahzure saçını Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- meshetmesinden dolayı hiç ortadan ayırmazdı."[2232]

Açıklama:

Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-Ebu Mahzure'yi -radıyallâhu anh- müezzin olarak seçmesinin sebebi onun sesinin güzelliği idi.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- aynı şekilde çocuklara namazı öğretmelerini anne ve babalarına emretmiştir. Tüm anne ve babaların çocukları yedi yaşında iken onlara namaz kılmayı öğretmeleri ve namaza alıştırmaları, on yaşına geldiklerinde ise namazı terk ederlerse dayak ile korkutmaları gerekmektedir.

• Sebre İbn-i Ma'bed'den -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Yedi yaşına geldi mi çocuğa namazı emredin, on yaşına geldi mi kılmadığı takdirde dövün."[2233]

• Amr b. As'tan -radıyallâhu anh- gelen bir başka rivayette ise Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Çocuk sağını solundan ayırmasını bildi mi ona namazı emredin."[2234]

3- Çocuk ve Oyun

Resûlullah'ın çocuk eğitiminde onlarla oyun oynamak, oyun oynamalarına fırsat tanımak, onlarla şakalaşmak ve oyun esnasında iken oyunlarını bozmamak önemli bir yer tutmaktadır. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara olan aşırı sevgisinden dolayı, onları kucaklar, öper, ağız ve dil hareketleri ile onlarla oynaşırdı.

o Ebu Hureyre bir hadiste Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, torunu Hasan -radıyallâhu anh- ile oynarken dilini çıkardığını, Hz. Hasan'ın Resûlullah'ın dilini çıkardığını görünce o yöne geldiğini rivayet etmiştir.[2235]

Açıklama:

o Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklarla oyun amaçlı onları omzunda taşır ve onları bineğine bindirirdi.

Ey günümüzün eğitimcileri! Bir bakın... İnsanlığın efendisi Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bazen çocuklarla oynuyor, gülüşüyor, onlara espri yapıyor

2232 İmam Ahmed, Müsned, 15376. İbn-i Huzeyme.
2233 Ebû Dâvud, Salât: 26, (494); Tirmizî, Salât: 299, (407)
2234 Ebû Dâvud, Salât: 26, (497).
2235 Elbani Silsiletu-s Sahiha

ve onlarla şakalaşıyor bazen onları kucaklıyor, öpüyor, sırtında gezdiriyordu. Yine rivayet edildiğine göre bazen Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- uzanır, Hz. Hasan ve Hüseyin -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın üzerine çıkarlar ve midesinin üzerinde oynarlardı. Namaz kıldığı esnada yanına gelirler secdeye gidince hemen sırtına atlarlardı. Sahabiler bunu engellemeye kalkıştığında ise eliyle engellememeleri için işarette bulunmuştu.[2236]

4- Bilgilerini Ölçme Amaçlı Soru Sormak

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara onların bilgilerini ölçmek için sorular sorardı. Abdullah b. Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gün "Çöl ağaçlarından yaprakları dökülmeyen bir ağaç vardır. O her yönü ile müslümana benzer. Bilin bakalım bu hangi ağaçtır?" dedi. Oradaki insanlar çöl ağaçlarını saymaya başladılar, benim aklıma ise o ağacın hurma ağacı olduğu gelmişti ancak utandığım için söyleyemedim. Sonra orada bulunanlar Resûlullah'tan bu ağacın isminin ne olduğunu söylemesini istediler de Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, "O ağaç hurma ağacıdır" diye cevap verdi. [2237]

• Müslim'in rivayetinde Abdullah b. Ömer'in babasına Resûlullah'ın sorusunun cevabını bildiğini ancak utandığı için cevap veremediğini söyleyince Hz. Ömer'in -radıyallâhu anh-, "Şayet Resûlullah'ın sorusuna cevap verseydin bu, bana birçok şeyden daha sevimli gelirdi" diye cevap verdiği nakledilmektedir.

Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'a bu şekilde cevap vermesi oğlunu büyüklerin meclisinde dahi olsa ilim üzere bir şey söylemeye teşvik ettiğini göstermektedir. Nitekim Hz. Ömer'in çocukları büyüklerin arasında konuşmaya teşvik ettiğine dair şu iki rivayet de oldukça manidardır.[2238]

5- Havanın Kararmaya Başlamasıyla Çocukların Dışarıya Çıkmasının Yasaklanması

• Resûlullah'ın bu hususta birçok tavsiyesi vardır. Sahih kaynaklarda geçtiği üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, havanın kararmaya başlamasıyla şeytanların yeryüzüne dağıldığını bildirmiş ve bu saatten sonra çocukların dışarıda oynamasını yasaklamıştır.

Cabir'den -radıyallâhu anh- gelen bir diğer rivayette Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Yatsıdan bir süre geçtikten sonra, çocuklarınızı dışarıya salmayınız. Çünkü bu vakit şeytanların harekete geçme vaktidir."[2239]

2236 el-Bani, Silsiletü-s Sahiha
2237 Müslim, 2811
2238 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem. Polen Yayınları
2239 Buhârî, 3280. Müslim, 2012

Açıklama:

Karanlık malum olduğu üzere insan tabiatına uygun değildir. İnsan yaratılışı gereği aydınlıkta daha rahat hareket eder ve kendisini daha güvende hisseder. Bu nedenle karanlıkta etrafında olması muhtemel tehlikeleri fark edemez. Bununla beraber daha doğru ile yanlışı ayırt etme yetisini bütünüyle kazanmamış, başına gelebilecek tehlike ve musibetlerden kendi başına korunmayı bütünüyle beceremeyen küçük yaşta bir çocuğun gece karanlığında dışarıda kalmasının ne büyük kötü sonuçlara neden olacağı aşikârdır. Nitekim bugün gecenin geç saatlerine kadar sokaklarda gezen gençliğin, bu saatlerde nelerle meşgul olduğuna, başlarına ne türlü bela ve musibetlerin geldiğine baktığımız zaman Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu tavsiyelerinin önemini çok iyi anlarız.

6- Başarıya Karşı Ödül

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların başarılı olma durumlarında ya da övgüye mahzar bir amelleri neticesinde onları teşvik amaçlı ödüllendirirdi.

Nitekim rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Amcası Abbas'ın çocukları olan Abdullah, Ubeydullah ve Kuseyr'i bir yerde aynı hizaya sokar sonra kendisi onlardan uzaklaşır ve "koşarak bana en çabuk gelene şöyle şöyle ödül vereceğim" derdi. Çocuklar yarışıp, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına geldikleri zaman kucağına atlarlar, Resûlullah onları kucaklar, öper ve ödüllendirirdi. [2240]

Açıklama:

Bu şekilde çocuklar arasında yarışmalar düzenlemek çocuğun zihnini canlı tutar, kabiliyetlerini artırır ve dikkatli olmalarını sağlar.

7- Çocuklara Karşı Güzel Muamelede Bulunmak

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklarla ilişkiler konusunda hiç şüphesiz ki en güzel örnektir. Sahih rivayetlere baktığımız zaman Resûlullah'ın çocuklara karşı devamlı surette güler yüz gösterdiği, onları öptüğü ve babalarını da onları sevmeye ve onlara karşı güzel muamelede bulunmaya teşvik ettiğini görmekteyiz.

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- rivayet edilen bir başka hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bir gün Hz. Hasan'ı öptüğü sırada yanında bulunan Ekra b. Habis -radıyallâhu anh-, "Benim on tane çocuğum var. Ama hiç birisini öpmüş değilim" demiştir. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona dönerek şöyle demiştir: "Merhamet etmeyene merhamet edilmez."[2241]

2240 Taberanî Mu'cemul Kebir: 423. Heysemi, Cami-uz-Zevahid, İmam Ahmed, Müsned.
2241 Buhârî, Müslim

• Hz. Aişe'den -radıyallâhu anh- gelen diğer bir rivayette ise Resûlullah'ın bu olay üzerine şöyle dediği rivayet edilir: "Eğer Allah senin kalbinden merhamet duygusunu kaldırmışsa (çıkarmışsa) ben sana ne diyebilirim ki?"[2242]

Açıklama:

İşte nebevi öğreti... Cahiliyenin bütünüyle hüküm sürdüğü bir çağda utanç vesilesi olarak kabul edilen kız çocuklarına karşı Resûlullah'ın getirdiği öğreti.. Kız çocukları asla bir utanç vesilesi değildir. Bilakis onlar kendilerine karşı şefkat ve rahmetle davranan ebeveynleri için cehenneme karşı bir perdedirler.

8- Çocuklara Karşı Sevgi ve Şefkatle Muamelede Bulunmak

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara karşı oldukça sevgi ve şefkatte bulunur ve bunu her fırsatta belli ederdi. Özellikle çocuklara yönelik kalpte bulunan sevginin dışa yansıması olarak onların başlarını okşar, kendilerine hediyeler verirdi.

• Enes'in -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre insanlar içinde çocuklara karşı en çok şefkatli davranan Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- idi.[2243]

Açıklama:

Âlimler ilk olgunlaşan meyvenin çocuğa verilmesinin hikmetini, çocuğun o meyveye diğer insanlardan daha fazla iştahlanmasına bağlarlar.

Şu rivayette de Resûlullah'ın çocuklara karşı onlara yönelik sevgisini gösterme açısından oldukça dikkat çekicidir.

• Yusuf b. Abdullah b. Selam -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana Yusuf ismini taktı beni kucağına aldı ve başımı okşadı."[2244]

İşte Resûlullah'ın çocuklara yönelik bu tavır ve davranışlarını örnek alan sahabeler de, çocuklarına karşı Resûlullah gibi davranmışlardır.

• Seleme b. Verdan anlatıyor: Enes b. Malik'i -radıyallâhu anh- insanlar ile tokalaşırken gördüm. Bana kim olduğumu sordu. Ben de, "Leys oğullarının hizmetçisiyim" dedim. Başımı iki, üç defa okşadıktan sonra, "Allah senin ömrünü bereketlendirsin" dedi.[2245]

9- Çocuklara Şefkat Dolu Sözlerle Hitap Etmek

• Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- Ashab'ı İslam devrinde müslüman babadan doğan çocuğa, "Ey kardeşimin çocuğu" diye hitab ederlerdi. Be-

2242 Buhârî, Edebü-l Müfred.
2243 Müslim: 2316
2244 Buhârî, Edebü-l Müfred: 367 Elbani sahih demiştir.
2245 Buhârî, Edebü-l Müfred: 966 Elbani hasen demiştir.

dir savaşında Abdurrahman b. Avf'dan Ebu Cehil'i soran gence "Ey kardeşimin oğlu ne yapacaksın onu?" dediği rivayet edilir.[2246]

Açıklama:

Çocuklara hitap ederken onlara karşı hoş ve güzel bir ifade kullanmak, şefkat dolu sözlerle hitap etmek çocukların özgüvenlerinin artmasına ve maneviyatlarının yükselmesine vesile olur. Konuşmaya başlarken, güzel lakap ve isimlerle çocuklara hitap etmemiz onların bize karşı kalplerinin ısınmasını sağlayan önemli bir unsurdur. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu hususta davranış tarzı bizler için en güzel örnektir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, çocuklara karşı çok nazik ve hoş ifadeler kullanırdı. Yukarıda verdiğimiz hadiste geçtiği üzere çocuklara bazen "Ey oğul" der bazen de "Ey oğlum, ey yavrucuğum, ey kardeşimin oğlu ey delikanlı" diye hitap eder ve bununla daha ilk başta konuşmaya başlamadan çocukların kalplerini kendisine yönlendirirdi.

10- Çocukların Arasında Adaleti Gözetmek

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- erkek ya da kız çocuğu ayırt etmeksizin çocuklara karşı adaletli olmayı emretmiştir. Nitekim bir hadisi şeriflerinde, "Allah'tan korkun ve çocuklarınız hakkında adaletli olun."[2247] diye emretmiştir.

Açıklama:

Zira adalet çocuklar arasında meydana gelebilecek haset ve nefret duygularına engel olduğu gibi kardeşler arasında muhabbet ve sevgi bağını güçlendirir. Bununla beraber çocuklar arasında gözetilen adalet çocukların anne ve babasına karşı da iyi davranmasına sebep olur.

• Enes'in -radıyallâhu anh- anlattığı bir olayda Resûlullah'ın huzurunda oturan bir adamın yanına önce erkek çocuğu gelir. Adam onu öper ve dizine oturtur. Daha sonra kız çocuğu gelir fakat adam kız çocuğu ile ilgilenmeksizin onu önüne oturtur. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurur: "Size tavsiye ederim ki, çocuklarınızı eşit tutun."[2248]

Açıklama:

Görüleceği üzere burada Resûlullah çocuklara karşı ilgi ve alaka bakımından eşit davranılmasını istemiş, birini öperken diğerine karşı ilgisiz kalmaktan nehyetmiştir. Aynı şekilde çocuklara karşı bağışta bulunurken de adalet ilkesini gözetmeyi Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- emretmiştir.

2246 Buhârî, 3141
2247 Müslim: 1623
2248 Heysemi, Macmeu-z Zevaid.

11- Çocukların Haklarına Riayet Etmek

• Sehl b. Sa'd -radıyallâhu anh- anlatıyor. Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir içecek getirildi. Ondan içtikten sonra sağ tarafında bir çocuk ve sol tarafında yaşlı adamlar vardı. Çocuğa "bunu büyüklerine vermeme izin verir misin?" dedi. Çocuk, "vallahi senden payıma düşeni kimseyle paylaşmam" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- içeceği alıp, çocuğun eline verdi.[2249]

Açıklama:

Subhan Allah! Mahlûkatın efendisi bir çocuktan izin istiyor!

Çocukların hakkını teslim etmek, onlara haklarını iade etmek, çocuklara bu hayatta değerli olduklarının hissini uyandırır. Çocukların haklarına riayet etmek diğer taraftan onlarında büyüdükleri zaman başka kimselerin haklarına riayet göstermelerini sağlar.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların haklarına büyük özen gösterirdi. Hiçbir zaman onların hakkını çiğnemez, onların hakkı olan bir hususta onlardan izin almadan farklı bir davranışta bulunmazdı.

12- Çocuğu Azarlamak Ya Da Kötülemekten Sakınmak

• Enes -radıyallâhu anh- şöyle anlatmaktadır: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'insanların en güzel ahlaklı olanıydı. Beni bir gün bir ihtiyacı için bir yere gönderdi. Ben de "vallahi gitmeyeceğim" dedim. Ama içimde Allah'ın Nebisi'nin bana emrettiği şeyi yapmak vardı. Bu yüzden o yere yollandım; fakat yolda oynayan çocuklar gördüm ve onlara katıldım. Az bir zaman geçmişti ki biri başımdan tutup okşadı. Döndüm birde baktım ki, karşımda Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gülümsüyor. "Enescik" dedi bana, "gittin mi seni gönderdiğim yere?" Ben de "Evet, Ey Allah'ın Resûlü, gidiyorum" dedim."

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana emrettiği işleri yapmadığım ya da geciktirdiğim zaman beni asla kötülemezdi. Şayet aile fertlerimden birisi beni yermeye ya da azarlamaya yeltense hemen şöyle derdi: "Bırakın onu. Allah ne takdir etti ise o olmuştur."[2250]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukları ne azarlardı ne de onları kötülerdi. Çocuğu azarlamak ya da kötülemek ve bu hususlarda aşırıya kaçmak çocuk üzerinde olumsuz bir etki oluşturacaktır. İşte Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara karşı onları azarlama ve yerme gibi davranışlarda bulunmaktan insanların en uzak olanıydı. Çocukları asla azarlamazdı. Onları küçük düşürücü sözler sarfetmezdi. Bu şekilde davranmakla, çocukların haya duyma ve utanma gibi duygularının gelişmesine yardımcı olurdu.

2249 Buhârî, 2351

2250 Müslim: 2310. İmam Ahmed müsnedinde "sahih" bir senet ile rivayet etmiştir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, çocukluğun safiyet ve masumiyetine önem atfedip Enes'i azarlamamış, dövmemiş ve incitmemişti. Tersine, yaşının küçüklüğünü dikkate almış ve ona bu çerçevede muamele etmişti. Ona, bir babanın kendisine karşı çıkan sevecen saf bir büyüklenme tavrı sergileyen ve nazlanan oğluna baktığı şefkatli ve hoşnut bakışlarla bakmış ve bunu hissettirircesine "Enescik" diye hitap etmişti.

Burada şöyle bir itiraz yöneltilebilir: Şayet bizler bu şekilde çocuklarımızı yetiştirmeye kalktığımızda çocuklarımız küstahlaşır, arsız bir şekilde laf dinlemez olur.

Cevaben derim ki: Resûlullah'ın elinde bu şekilde bir terbiye metodu ile yetişen bir çok hidayet önderi mevcuttur. Enes bin Malik, Abdullah b. Abbas, Zeyd b. Haris, Usame. Zeyd, Cafer'in ve Abbas'ın -radıyallâhu anh-um) çocukları... Neden bunların hiç birisi arsız, küstah ve laf dinlemez olmadılar acaba?

İmam Gazali'nin Nasihati

İmam Gazali (rahimehullah) eğitmenlere yönelttiği kıymetli bir nasihatinde şöyle diyor. "Çocuk devamlı bir şekilde ciddiye alınmalı, onunla ciddi ciddi konuşulmalıdır. Gerekli gereksiz her konuda çocuk azarlanılmamalıdır. Özellikle çocuğu terslemek, onu devamlı surette azarlamak, kendisini kötü alışkanlıklara iter. Bununla beraber çocuğu devamlı surette azarlamak, onu ciddiye almamak, onun da eğitimcisini ciddiye almamasına neden olur ki, bu durumda kendisine yönelik nasihat içerikli sözlerin çocuk üzerinde çokça etkisi görülmez. Babanın çocuk üzerindeki etkisini pekiştirme adına anne, çocuğu babası ile korkutmalıdır."[2251]

13- Çocukları Güzel Ahlaka Yönlendirmek

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara karşı çok şefkatli davranır ve bu şefkati ile onları devamlı surette güzel ahlaka yönlendirirdi.

• Enes b. Malik anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki, "Ey Evladım! Kalbinde kimseye karşı kin ve nefret duygusu taşımadan sabahlamayı ve akşamlamayı becerebilirsen bunu yap." Ve daha sonra şöyle devam etti: "İşte bu benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi ihya ederse bu bana olan sevgisindendir. Kim de beni severse cennette benimle beraber olacaktır."[2252]

Açıklama:

Allah'ın rahmeti üzerine olsun ey kardeşim! Resûlullah'ın sabah akşam; hayatın bütününde çocukları nasıl güzel bir ahlak üzere terbiye ettiğine bir bak. Gerçekten Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmetin çocuklarını Allahu Tealâ'nın şu ayeti üzere terbiye ediyordu:

2251 İhyau Ulumiddin
2252 Tirmizi: 2678

"O halde akşama girdiğiniz zaman da, sabaha girdiğiniz zaman da tesbih Allah'ındır. (dalma O, tesbih edilir). Göklerde ve yerde, ikindileyin de, öğleye erdiğiniz zaman da hamd O'na mahsustur." [2253]

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmetin çocuklarını öyle bir güne hazırlıyordu ki, o günde selim bir kalp ile Allah'ın huzuruna çıkma dışında ne mal/mülk, ne de evlat fayda vermeyecektir. İşte Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunun için ümmetin çocuklarının hayatlarının bütününde, kalplerinin kin ve nefretten uzak, saf ve tertemiz bir şekilde olması için özen gösteriyordu.

Ya bizler! Bizlere ne oldu ki, çocuklarımızın kalplerini İslamî ahlaktan, örf ve gelenekten uzak tutuyoruz. Çocuklarımızın dillerini sabah "günaydın", akşam da "tünaydın, iyi akşamlar" gibi müslümanlara ait olmayan boş temennilerle doldurmuşuz.

La havle vela kuvvete ila billahil aliyyil azim!

İbnu-l Kayyim (rahimehullah) derki: "Çocuğun en fazla ihtiyaç duyduğu şey güzel bir edep üzere eğitilmesidir. Çünkü eğitmen çocuğu hangi yöne yöneltirse çocuk o şekilde büyür. Şayet çocuk, kızgınlık, sıkıntı, dik kafalılık, acelecilik, hevasına uymak, tutarsızlık, huysuzluk, açgözlülük, hırslılık gibi kötü ahlak üzerine eğitilirse bunu gidermek zordur. Zaman içerisinde bu hasletler öz benliğinde yer eder. Her ne kadar bazı zamanlarda bu kötü hasletler çocuğun üzerinde görülmese dahi mutlaka bir gün farklı şekillerde tezahür edecektir. Toplumun genelinin ahlakî yönden sorunlarının olmasının en büyük sebebi bozuk bir terbiye üzere yetişmesinden kaynaklanmaktadır.

14- Sır Saklamayı Öğretmek

• Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- eğitim metodunda hiç şüphesiz çocuklara sır saklamalarını öğretmek de vardı. Abdullah b. Cafer dedi ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- beni merkebine bindirdi ve bana bir sır verdi. Ben onu insanlardan hiç kimseye söylemedim."[2254]

Açıklama:

Sır vermek şüphesiz ki kişinin kendisine olan güveninin artmasına vesile olur. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara sır vererek onların özgüvenlerinin artmasını, taşıdıkları sır değerince kendilerini değerli hissetmelerini sağlamıştır.

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Enes'i -radıyallâhu anh- bir gün bir işe göndermişti de bu yüzden Enes eve geç kalmıştı. Annesi neden geç kaldığını sorunca Resûlullah'ın kendisini bir işe gönderdiğini ve bu yüzden geç kaldığını söylemişti. Annesi işin ne olduğunu sorunca Enes şöyle der:

2253 (Rum/17-18)
2254 Müslim, 342 Ebu Davud 2551 ve İmam Ahmed.

"Anne, bu sırdır. Söyleyemem."

Bunun üzerine annesi de Enes'e Resûlullah'ın sırlarını kimseye söylememesi gerektiğini öğütler. Enes -radıyallâhu anh- bu hadisi kendisine rivayet ettiği Sabit'ten de bu işin ne olduğunu saklamış ve şöyle demiştir:

"Allah'a yemin olsun ki, şayet Resûlullah'ın bu sırrını herhangi birine söylemiş olsaydım sana da söylerdim."[2255]

Açıklama:

Bu hadisten istifade edilen başka bir husus da şudur: "Anne ve baba çocuğunu sorumsuz bırakmamalı, günlük neler yaptığını onlara sormalı eve geç geldiği zaman ise nerede kaldığını, sormalıdır. İşte Enes'in annesinin bu tutumu anlattıklarımıza bir örnektir.

15- Yemekte Çocuklarla Birlikte Bulunmak ve Onların Hatalarını Düzeltmek

• Ömer b. Ebi Seleme -radıyallâhu anh- anlatıyor: Resûlullah'ın terbiyesi altında yetişen küçük bir çocuk idim. Yemekte elim tabağın her tarafında dolaşıyordu. Bunun için Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana: "Ey evlat! Besmele çek, sağ elinle ve tabağın sana yakın olan yerinden ye" buyurdu. Artık yemek yeme adabım hep bu şekilde olmuştur."[2256]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklarla beraber yemek yerdi ve yemek esnasında onların hatalarını düzeltirdi. Bu durum onlara büyük muallimden yemek yeme adabını öğrenmeleri için büyük bir fırsat doğuruyordu. Resûlullah kadar çocuk terbiyesine önem veren, dikkat eden ve özen gösteren ve bunu en iyi şekilde başaran bir başka eğitmen yoktur.

Rivayetten anlaşılacağı üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- küçük bir çocuk dahi olsa kişide gördüğü bir hataya karşı yerinde ve uygun bir lisan ile müdahale etmiş ve hatanın ortadan kalkması ve bir daha tekrarlanmaması gibi güzel bir netice almıştır. İşte zihnimizi odaklamamız gereken husus bu noktadır. Hatanın izalesi ve devamlılık arzetmemesi. Bu yerinde müdahale ve münasip bir lisanın sonucudur.

İşte bu tüm eğitimciler için örnek alınması gereken bir tutumdur. Eğitmenler yerinde ve uygun bir lisan müdahalesi sonucunda yeme/içme, yatma/kalkma, üzüntü/sevinç hali, giyim/kuşam gibi hayatın her alanında eğitimi ile meşgul oldukları çocukların üzerinde gördükleri hatalara karşı güzel sonuçlar almala-

2255 Müslim, 2482
2256 Buhârî: 5376 ve Müslim: 2022

n pekâlâ mümkündür. Nitekim hadiste geçtiği üzere genç sahabi "Artık yemek yeme adabım hep bu şekilde olmuştur" diyerek yerinde bir müdahale ile ortaya çıkan güzel sonucu dile getirmiştir.

16- Çocuklara Karşı Yalan Söylememek

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- büyüklere karşı olduğu gibi çocuklara karşı da doğru sözlü idi ve onlara asla yalan söylemezdi.

•Abdullah b. Amr -radıyallâhu anh- anlatıyor: Bir gün Resûlullah bizim evde oturuyordu. Annem beni "sana bir şey vereceğim" diyerek yanına çağırdı. Resûlullah anneme "Ona ne vereceksin?" diye sorunca annem "Ona hurma vereceğim" diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Şayet ona bir şey vermezsen bu söylediğin senin üzerine bir yalan olarak yazılır" dedi.[2257]

Açıklama:

Malum olduğu üzere çocuklar devamlı surette büyüklerini örnek almaya çalışırlar. İşte bu sebepten dolayıdır ki, büyüklerin çocuklara karşı asla yalan söylememesi gerekir. Zira aksi bir durumda çocuk büyüğünü örnek alarak yalan söylemek gibi kötü bir alışkanlığa sahip olacaktır.

Bu hadisin şerhi bağlamında Ebu Tiyb şöyle demiştir: "Çocuk ağladığında ağlamasını durdurma amacı ile kendisine bir şey vereceğini söylemek ya da şaka dahi olsa onu bir şeylerle korkutmak yalan kapsamının içine girer."[2258]

Aynı şekilde çocukları güldürmek, teselli etmek için bir şeyler söylendiği zaman ya da onlara masal ve hikâye türünden şeyler anlatıldığı zaman kesinlikle doğruluk ölçüsünü terk etmemek gerekir. Masal ve hikâye türünden dahi olsa çocuğa yalan şeyler anlatmak asla caiz değildir.

17- Çocukları Kötülüğe Teşvik Etmemek

Allahu Teala çocuklara olan rahmeti gereği, onlar buluğ çağına erişinceye dek yaptıkları kötü amellerden dolayı çocukları sorumlu tutmamıştır.

•Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin -radıyallâhu anh- birlikte rivayet ettikleri bir hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Aklını yitirenden aklı başına gelinceye kadar, uykuda olandan uyanıncaya kadar ve çocuktan buluğ çağına erişinceye kadar üç kişiden kalem kalkmıştır. (İşlediği günahlardan dolayı sorumlu tutulmayacaklardır.)"[2259]

2257 İmam Ahmed, Müsned; Ebu Davud, 4993
2258 İbn-i Kayyim, Avnu-l Mabud şerhinden naklen.
2259 Ebu Davud: 4403 Elbani sahih demiştir. Elbani Sahihu-l Cami

Açıklama:

Bununla beraber her ne kadar çocuklar temyiz yaşına gelinceye kadar mes'ul değillerse de, çocukları günahlara teşvik etmek, haramlara yöneltmek kesinlikle caiz değildir. Çocuk işlediği günahlardan sorumlu değil diyerek ona içki içirmek, uyuşturucu kullandırmak, kötü şeylere teşvik etmek ya da izin vermek kesinlikle haramdır.

18- Sıkıntılı Zamanlarında Çocuklarla İlgilenmek

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukları sıkıntılı, üzgün gördüğünde hutbede dahi olsa onlarla ilgilenirdi. Hutbeden iner, onları kucaklar ve onlara şefkat gösterirdi.

• Abdullah b. Bureyde -radıyallâhu anh- babasından şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bize hutbe verdiği bir esnada Hasan ve Hüseyin -radıyallâhu anh- mescidden içeri girdiler. Üzerlerinde uzun kırmızı bir gömlek vardı ve gömlekleri ayaklarına dolanıyordu. Bunu gören Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hemen hutbeden indi, onları kucağına aldı ve tekrar hutbeye çıkarak şöyle dedi:

"Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihan vesilesidir. Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır."[2260]

"Allahu Teâlâ ne kadar da doğru söylemiştir. Ben bu iki çocuğun sendeleyerek yürüdüklerini gördüğümde dayanamadığım için hutbeyi kesip onları kucakladım."[2261]

19- Uzun Süre Görülmeyen Çocuğu Yanına Çağırmak

• Ebu Hureyre anlatıyor: Resûlullah Beni Kureyza'nın çarşısında dolaştıktan sonra mescide gelir ve Hz. Hasan'ı yanına çağırırdı. Hz. Hasan gelince birbirilerine sarılırlar ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onu öper ve şöyle derdi: "Allah'ım! Ben onu seviyorum. Sen de onu ve onu sevenleri sev." Ebu Hureyre şöyle demiştir: Resûlullah bu sözünü 3 kere tekrar etti. O günden sonra Hasan'ı her gördüğümde gözlerim yaşarırdı."[2262]

Açıklama:

Çocuk Allah'ın bir nimetidir. Bu nimetin tadına varanlar onları gördüklerinde ünsiyet bulurlar, onlardan biraz uzak kalıp göremedikleri zaman ise onları görmeye ve özlem gidermeye çalışırlar. Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- böyle idi. Uzun süre görmediği bir çocuk olduğu zaman onu çağırır, özlemini giderirdi.

2260 Teğabun/15
2261 Tirmizi: 3774 Nesai: 1413. İmam Ahmed rivayet etmişler.
2262 İmam Ahmed Müsned, 10891

20- Çocuğun Annesinden Koparılmaması

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların annelerinden koparılmasını kesinlikle yasaklamıştır.

• Abdurrahman el-Hubuli dedi ki; "Eba Eyyub -radıyallâhu anh- bir kafilede çocukların annelerinden koparıldığını, bu nedenle ağladıklarını görünce onları annelerine geri verdi ve Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Annesi ile çocuğunu birbirlerinden ayıran kimseleri, kıyamet günü Allah sevdiklerinden ayıracaktır" buyurduğunu rivayet etti.[2263]

Açıklama:

Şüphesiz Resûlullah'ın aynı ortamda çocuk ile ailesinin ayrı oturmamasını bildirmesi büyük bir edep örneğidir. Çünkü çocuğun ailesi çocuğun isteklerini, artı ve eksilerini, doğru ve yanlışlarını herkesten daha iyi bilir. Çocuğu yönlendirmede en etkili olan ailesidir. Bilindiği gibi bir mecliste çocuk babasından ayrı tutulsa, bu çocuğun utanmasına, zihninin dağılmasına ve mecliste konuşulan şeylerden istifade edememesine sebep olur. Böyle bir ortamda çocuk meclisin dağılmasını sabırsızlıkla bekler. İşte bundan dolayı Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara olan merhametini bize bir kez daha göstererek şöyle buyurmuştur:

"Bir mecliste çocuk ve babasının arasına hiç kimse oturmasın."[2264]

2263 Tirmizi. 1283 Elbani Hasen Demiştir.
2264 Taberani, Evsat, 4429

5/B. BÖLÜM
10- 14 YAŞ ARASI ÇOCUK EĞİTİMİ

1- Çocuğa Temel İslamî İlimlerin Verilmeye Başlanması

Resûlullah'ın ashabı daha küçük yaşlarda çocuklarına gerekli Kur'an eğitimini vermişlerdir. Buhari 'nin rivayet ettiği bir hadiste İbn-i Abbas -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Resûlullah vefat ettiğinde ben on yaşında idim. Muhkem ayetleri ezberlemiştim.[2265]

• İbn-i Cübeyr "Muhkem ayetler hangileridir" diye sorunca İbn-i Abbas şöyle der: "Uzun olan surelerdir." Yine İbn-i Kesir bir başka rivayette İbn-i Abbas'ın "Ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vefat ettiğinde on yaşında idim. Kur'an'ı ezberlemiştim" dediğini rivayet eder. [2266]

Açıklama:

Doğumundan itibaren nebevî bir metotla terbiye edilen çocuğun bu merhalesinde en önemli haklarından bir tanesi ilim talep etme hakkıdır. Bu merhalede çocuğa verilmesi gereken en önemli şey de kuşkusuz ilimdir. Zira bu merhalede çocuk her türlü ilmi kabul etmesi bakımından en verimli dönemindedir. Zihni boştur. Hiçbir dünyevî meşgalesi yoktur. Dünyaya karşı sorumlulukları oldukça sınırlıdır. Bununla beraber ilim tahsilinde en verimli dönem gençlik dönemidir. Nitekim İmam Şafî divanında "kim gençlik merhalesinde ilim talep etme imkanını kaçırırsa onun üzerine dört tekbir al" diyerek bu merhalede ilim tahsilinin önemine dikkat çekmiş, çocuğun bu merhalesinde ilimden uzak kalmasını onun ölmesi olarak nitelendirmiştir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, bu dönemde babanın üzerine çocuğuna gerekli İslamî ilimleri öğrenmesi için imkanlar tanıması vaciptir.

Çocukların ilim tahsilinde ilk adım Kur'an ilimleridir. Çocuklara Kur'an öğretmek İslam'ın temel asıllarından bir asıldır. Çocuklar daha ergenlik dönemine erişmeden Kur'an'ı öğrenirlerse fıtrat üzere büyürler. Çocuğun kalbinde dünyevi arzu ve isteklerin kök salmasından önce onun kalbini Kur'an mesajının nuruyla doldurmak tüm eğitimcilerin bu merhalede en önemli görevlerindendir.

2265 Buhârî. 5035
2266 Buhârî. 5036

2- Çocuklara Resul, Sahabe ve Ehli Beyt Sevgisini Aşılamak

• Enes'in -radıyallâhu anh- rivayet ettiği bir hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Sizden biri, beni, babasından, evladından ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe iman etmiş sayılmaz."[2267]

Açıklama:

Bugün beşeriyet korkunç bir karanlığın içindedir. Gerek ahlaki gerekse ilmî açıdan tam bir yok oluşla karşı karşıyadır. Elbette bu kötü hali tek bir nedene bağlamak imkansızdır. Ancak bugün içinde yaşadığımız şu zamanda bu korkunç yok oluşun temel sebeplerinden bir tanesi hiç şüphesiz Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- örnekliğinden uzak bir yaşam sürmemizdir. Allahu Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Eğer ona itaat ederseniz, doğru yolu bulmuş olursunuz." [2268]

Resule itaat eder, O'nun örnekliğini kendimize ölçü edinirsek doğru yolu buluruz. Aksi takdirde ise bugün olduğu gibi hayatın her alanında derin bir sapkınlıkla baş başa kalırız.

İşte bu bağlamda çocuklarımıza öncelikle Resul sevgisini ve daha sonra da sahabe ve ehli beyt sevgisini aşılamamız onların ilerleyen yaşlarında Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- örnek edinmelerine, sahabeyi taklit etmelerini sağlayacaktır. İster istemez kendisine Resûlullah'ı örnek edinen, sahabiyi taklit eden bir neslin doğru yoldan sapması söz konusu olmayacaktır.

3- Kişinin Kendi Yediklerinden ve Giydiklerinden Çocuğuna Da Yedirip Giydirmesi

• Ebu'l Yeser başımı okşayarak dedi ki: "Allah'ım! Bu kişiye bereket ihsan eyle! Ey kardeşimin oğlu! Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken şu iki gözüm gördü, şu iki kulağım duydu ve –kalbine işaret ederek- kalbim ezberledi: "Kölelerinize kendi yediğinizden yedirin. Kendi giydiğinizden giydirin. Onlara dünya malından verdiğim her hangi bir şey, kıyamet gününde sevabımın benden alınmasından bana daha hayırlıdır."[2269]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kişinin kendi yediği şeylerden çocuklarına da yedirmesini ve aynı şekilde kendi giydiği şeylerden çocuğuna da giydirmesini emretmiş ve bu hususta kişinin kendi nefsi ile çocuğunun nefsi arasında adaletli olmasını istemiştir.

2267 Buhârî, İman: 8; Müslim, İman: 70, (44).
2268 (22, Nur/54)
2269 Müslim: 3006- 3007

4- On Yaşına Geldikleri Zaman Yataklarının Ayrılması

• Ebû Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Bir erkek aynı örtünün içinde bir başka erkeğe sokulmasın. Kadın da aynı örtünün içinde bir başka kadına sokulmasın."[2270]

• Yine bir başka hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Yedi yaşına geldiği zaman çocuklarınıza namazı emredin. On yaşına geldikleri zaman kılmadıkları takdirde dövün. Ve yataklarını birbirinden ayırın."[2271]

Açıklama:

Çocukların aynı yorgan altında yatması hiç şüphesiz büyük bir fesada yol açabilir. Öyle ki, bu durum bir müddet sonra önüne geçilemez bir kötülüğün başlangıcı olabilir. Bu yüzden on yaşına geldikleri zaman tüm anne-babaların çocuklarının yataklarını ayırmaları, her bir çocuğa ayrı bir yatak ve ayrı bir yorgan tahsis etmeleri dikkat etmeleri gereken önemli hususlardandır.

Burada hemen hatırlatılması gereken diğer bir husus ise çocukların yatma şekilleridir. Allahu Tealâ bizlere öyle bir şeriat ihsan etmiştir ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vasıtasıyla bizlere hayatımızın her alanına dair uymamız gereken kuralları bildirmiştir. Ve dinde hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bizlere bildirdiği esaslardan bir tanesi de kişinin yatağında nasıl yatacağına dair kurallardır.

• Yaîş b. Tı'hfe b. Kays el-Gıfârî'den demiştir ki: Babam Suffe ashabından idi. (Birgün) Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; (bizim ev halkına): "Haydin bizimle beraber Aişe'nin evine siz de gelin" dedi. Bunun üzerine (tuttuk, Hz. Aişe'nin evine) gittik. (Hz. Peygamber):

Ey Aişe bizi doyur, dedi. (Hz. Aişe) de içine et ve hurma katılmış ince bulgurdan yapılmış bir yemek getirdi (onu) yedik, sonra (tekrar):

Ey Aişe bizi doyur, dedi. (Hz. Aişe) de hurma, kavut, keş ve yağ karışımı güvercin (eti) kadar (az) bir yemek getirdi. Onu da yedik sonra:

Ey Aişe bizi sula, dedi. (Hz. Aişe) de bir bardak süt getirdi. (Onu) içtik. Sonra (tekrar):

Ey Aişe bizi sula, dedi. Küçük bir bardak (dolusu süt daha) getirdi. (Onu da) içtik. Sonra:

İsterseniz (burada) uyursunuz, isterseniz mescide gidersiniz, dedi. Ben (mescidde) ciğer (ağrısın) dan dolayı yüzü koyun uzanmış yatarken, bir de baktım ki; bir adam ayağıyla beni dürtüklüyor. (Bana): "Bu yatış Allah'ın öfkelendiği bir yatıştır" diyor. Baktım, bir de ne göreyim! Rasûlullah mış" [2272]

2270 Müslim, Hayz: 74, (338); Ebû Dâvud, Hamâm: 3, (4018); Tirmizî, Edeb: 39, (2794).
2271 Ebu Davud. 493 Elbani Hasen Sahih demiştir.
2272 Ebu Davud. 5040

5- Harama Bakmaktan Sakındırmak

• İbn-i Huzeyme'nin rivayetinde şöyle geçmektedir. "Resûlullah bana dedi ki: Ey kardeşimin oğlu! Bu öyle bir gündür ki, gözünü haramdan sakınana, iffetini ve dilini koruyana mağfiret vardır."[2273]

Açıklama:

Nebevi terbiye metodunun önemli hususiyetlerinden bir tanesi de henüz küçük yaşlarında iken çocuklarımızı harama bakmaktan sakındırmaktır. Bugün içinde yaşadığımız şu asırda gençliğimizin gözlerini haramdan bir an olsa bile çevirmemelerinin asıl nedeni küçük yaşta iken eğitimcilerinden bu hususta gereken edep ve ahlaki esasları öğrenmemeleri ve ihmal edilmeleridir. Evlerin köşe başlarını televizyonlar doldurmuşken ve anne-babalar her gün gözlerini televizyonlarda gördükleri gayri ahlaki görüntülere dikmiş bir durumda iken haramdan gözlerini çeviren bir gençliğin teşekkül etmesi mümkün olur mu hiç?

O halde nebevi bir ahlak üzere nesil yetiştirmek isteyen toplumlar önce kendi nefislerine dönerek sıkı bir ıslah çalışmasından geçmeleri daha sonra da eğitimi ile mesul oldukları çocuklarını ıslah etmeleri gerekmektedir. Ve henüz daha küçük yaşta iken çocuklarımızın harama bakmamaları üzerinde önemle durmamız gerekmektedir.

6- Nebevi Terbiye Metodu ve Şiddet

• Ebu Ümame der ki: Resûlullah iki köle ile beraber yanımıza geldi ve bu kölelerden birisini Ali'ye verdi. Ona dedi ki: "Ey Ali! Ona vurma. Ben namaz kılan bir kimseye vurulmasını yasakladım ve ben bu köleyle karşılaştığım andan itibaren onun namaz kıldığına şahit oldum."[2274]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hiçbir zaman her hangi bir çocuğa vurmamıştır ve çocuk eğitiminde şiddetin kaidelerini tek tek beyan etmiştir.

İslami terbiye metodunun asıl hedefi düzeltmek ve ıslah etmektir. Çocuktan intikam almak ya da yaptığı hataya karşı meydana gelen sinirliliğin giderilmesi adına şiddet kullanmak kesinlikle bir terbiye metodu değildir.

Çocuk eğitiminde en önemli husus çocuğun mizacının ve tabiatının gözetilmesidir. Çocuk üzerinde nasıl bir terbiye metodunun uygulanacağı en ince detaylarına kadar tespit edilmelidir. Ve gerektiği zaman cezalandırmadan önce hatalarının anlatılması, neyi niçin yapmaması gerektiği tek tek izah edilmelidir.

Çocuk eğitiminde dayak belki en son kullanılabilecek bir metottur ve bu da ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi ıslah etme, çocuğun terbiyesini güzelleştirme

2273 İbn Huzeyme. 2832

2274 İmam Ahmed (5/250, 258) Şuayb el-Arnavut zayıf demiştir. Elbani Sahiha (1428) Elbani hasen demiştir.

adına olmalıdır. Bununla beraber dinimiz bize, bu hususta da genel geçer kaideleri tek tek bildirmiştir.

7- Çocuk Terbiyesinde Şiddet Kullanmanın Zararları

Çocuk terbiyesinde şiddet kullanmak, onun düzelmesinden daha fazla bozulmasına, güzel bir ahlaka sahip olmasından ziyade ahlaksızlaşmasına sebep olur.

Şiddet ortamında büyüyen bir çocuk kötü fiilleri yapmaya, görevini tam olarak yerine getirmemeye, tembellik yapmaya, yalan söylemeye, her zaman hilekâr davranışlarda bulunmaya başlar. Şiddet zaman içerisinde çocuğun insaniyet kavramını yitirmesine yol açar.

Çocuk asla ama asla başkalarının yanında azarlanmamalı, küçük düşürülmemeli ve kesinlikle başkalarının yanında dövülmemelidir. Çünkü çocuğunda bir şahsiyeti vardır ve çocuğun şahsiyetine tecavüz edilmemelidir.

Bugün gerek anne ve babalar olsun gerekse eğitimciler olsun bu hususu gözden kaçırmaktadırlar. Çocukları bir hata yaptığı zaman insanların içinde çocuklarına bağırmakta, çocuklarını azarlamakta ve hatta kızmaktadırlar ve bu yöntemle de çocuklarını terbiye ettiklerini zannetmektedirler. Ancak ne yazık ki onların uyguladıkları bu yöntem faydadan daha çok zarar vermektedir. Uyguladıkları bu temelsiz yöntemlerle çocukları zaman içerisinde şahsiyet bozuklukları sergilemekte, insani duygulardan uzak kalmaktadır.

Bununla beraber çocukların dövülmesi onların üzerinde sinir bozukluklarına, sağlıklı gelişmemelerine ve hatta kendisine söyleneni anlayamayacak derecede bir saflığa neden olacaktır. Çocuk eğitiminde ceza verme durumu hasıl olduğu zaman gözden kaçırılmaması gereken en önemli nokta çocuğa verilecek cezanın uygulanabilir bir özelliğinin olmasıdır. Bazı zamanlar çocuk kendisine yönelik bir takım cezalarla korkutulur ancak bu cezaların hiçbir zaman uygulanabilme olasılığı yoktur. Çocuğun yaptığı hatalara karşı korkutulması, ancak söylenilen cezaların uygulanmaması zaman içerisinde çocuğun hata işleme noktasında cesaretlenmesine yol açar ve çocuk artık eğitimcisini dikkate almamaya başlar.

Mü'minlerin annesi Aişe -radıyallâhu anhâ- şöyle söyledi: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hiç kimseye; ne hizmetçilerine ne de hanımlarına vurmamıştır. Ancak Allah yolunda savaşması hariç."[2275]

Bu ;ancak yüce bir ahlaka sahip kişilerin vasfıdır.

Burada son olarak üzerinde durulması gereken husus terbiye metodunda mutlak surette dayağa ihtiyaç hissedildiği zaman uyulması gereken kurallardır. Bunları maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

2275 Müslim. 2328

1- On yaşından önce çocukların dövülmesi kesinlikle caiz değildir. Hadiste geçtiği üzere dayak, ancak on yaşına gelen ve namazını kılmayan çocuk hakkında varid olmuştur.

Hiç şüphesiz ki namaz İslam dininin en önemli emirlerindendir. Müslümanlar ile müşrikler arasında temel fark namazdır. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- birçok hadislerinde namaz kılmayanları şirk ehli müşrikler olarak isimlendirmiştir.

O halde on yaşına gelene kadar namazın terki gibi bir durumda dahi çocuğun dövülmesi öngörülmediğine göre namazın terki dışında kalan diğer hatalarından dolayı çocuğun kesinlikle dövülmemesi gerekmektedir.

2- Dövme tıpkı yemekteki tuz gibi olabildiğince az olmalıdır. Malum olduğu üzere yemeğe atılan tuz çok azdır ve bu yemeğe tat verir. Ancak çok olursa yemek yenilmeyecek derecede kötü olur. Bu yüzden çocukların şiddetli bir şekilde dövülmesi kesinlikle caiz değildir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Allah'ın hadleri haricinde on celdeden fazlasını yasaklamıştır. On celde ise şüphesiz ergenlik çağına ermiş mükellef bir kişi içindir. O halde henüz ergenlik çağına ulaşmamış bir çocuğa on celde ya da daha fazlasının vurulması nasıl uygun görülebilir?

Ömer b. Abdulaziz (rahimehullah) halifeliği döneminde valilere bu konuda şöyle bir mektup yazmıştır: "Kur'an eğitimi ile meşgul olan çocuklara gerektiğinde üç vuruştan fazla kesinlikle vurulmasın. Zira üç vuruş çocuğu korkutur ve dersine daha iyi çalışmasına vesile olur."

Kadı Şüreyh bu konuda şöyle demiştir: "Kur'an öğrenen çocuğa üçten fazla kesinlikle vurulmamalıdır. Zira Cebrail (aleyhisselam) ilk vahiy getirdiği esnada Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- üç sefer sıkıştırmıştır."

Burada göz önünde bulundurulması gereken husus ise bu dövmenin cezalandırma adına değil te'dib adına olmasıdır.

3- Çocuğun her hatasını dayak ile cezalandırmamak gerekir. Zira bu durumda çocuk dayağa alışır ve yaptığı hatalarından dolayı büyüklerine karşı utanma duygusunu kaybeder.

4- Vurma kesinlikle çocuğun vücuduna, etine zarar verecek şekilde olmamalıdır. İlim adamları Nur Suresi'nde zina eden bekar bir kişiye uygulanacak had cezasını açıklarlarken uzun uzun celdenin (değnekle dövmenin) keyfiyeti üzerinde durmuşlardır. Nitekim İmam Kurtubi (rahimehullah) bu hususta şunları aktarmıştır:

"Gereken şekilde vurmanın, can yakıcı olmakla birlikte, yaralamaması ve deriyi yırtmaması, iz bırakmayacak şekilde olması gerekir. İlim adamları sopa cezasının kamçı ile uygulanması gerektiğini icmâ ile kabul etmişlerdir. Bu uygulamada kullanılacak olan kamçının ne çok sert ve katı ne de pek yumuşak olmayıp ikisi arasında olması gerekir.

• Malik'in (rahimehullah), Zeyd b. Eslem'den -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre; bir adam Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- döneminde zina ettiği itirafında bulundu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisine bir kamçı getirilmesini istedi. Ona kırık bir kamçı getirildi: "Bundan daha sağlam olsun" diye buyurdu. Bu sefer yeni, henüz yanları keskince bir kamçı getirildi. Bu sefer: "Bundan daha ince olsun" dedi. Bunun üzerine ona, keskinliği nispeten gitmiş ve bir parça yumuşamış bir kamçı getirildi. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- emir vermesi üzerine ona ceza uygulandı. [2276]

Açıklama:

Vuran kimsenin koltuk altı görünecek kadar elini kaldırmaması gerekir. Cumhur bu görüştedir. Hz. Ömer'e -radıyallâhu anh- had uygulanması gereken bir adam getirildi. Hz. Ömer vuracak kişiye "Vur, fakat koltuk altın görünmesin" dedi.

Vurma esnasında yüze, ferce, baş ve boyna vurulmaması gerekir. İmam Malik bütün had cezalarında vurmanın ancak sırta uygulanacağını söylemiştir."

Burada önemle belirtmek istediğimiz şudur: Bütün bu naklettiğimiz hususlar had cezasını gerektirecek bir suç işleyen mükellef bir kimseye uygulanacak kurallardır. O halde henüz mükellef olmayan ve had cezasını da gerektirmeyecek bir suç işleyen çocuğun dövülmesinde bu kaidelerin oldukça hafifletilmesi gerekmektedir.

5- Çocuk, dövme esnasında Allah'a sığındığı zaman dövmeyi hemen bırakmak gerekmektedir. Zira Allahu Tealâ mü'min kullarını kendilerine Allah'ın ismi anıldığı zaman yürekleri ürperti duyan, kalplerinde Allah'a karşı bir haşyet hisseden kullar olarak vasıflandırmıştır:

> *"Gerçek mü'minler ancak o mü'minlerdir ki, Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir, âyetleri okunduğu zaman imanlarını arttırır ve bunlar yalnızca Rablerine tevekkül ederler."*[2277]

İşte dövme esnasında çocuk Allah'ın ismini andığı zaman eğitimcinin Allah'ı yüceltme ve çocuğa merhamet etme adına bundan vazgeçmesi gerekmektedir. Nitekim Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-

• "Kim Allah'a sığınırsa onun sığınmasına karşılık veriniz. Kim Allah için bir şey isterse ona istediğini veriniz." buyurmuştur.[2278]

Burada eğitimcinin ileri geri konuşanların sözlerine itibar etmemesi gerekir. Kimileri "Çocuğun Allah'ın adını anmasıyla dövmenin terk edilmesi onu hile yapmaya sevkeder" gibi boş ve anlamsız sözler sarfetmektedirler. Peki, burada

2276 Muvatta. 1508
2277 (8, Enfal/2)
2278 Nesei. 2567 sahihtir Elbanî

bu kimselere şu soruyu yöneltmek gerekir: Acaba kim bu çocukları başları sıkıştığı ve zorda kaldıkları zaman hile yapmaya, kurnazlığa alıştırmıştır? Şüphesiz ki, çocukları bu şekilde hileci bir yola sevkeden, şeriatin emrini uygulamak değil, eğitimcilerin nebevi terbiye metodundan uzak bir metot izlemeleridir. Bundan dolayı şeriatin öngördüğü esaslarda sabit kalmak ve boş sözler söyleyenlerin sözlerine kulak asmamak gerekir.

6- Eğitimcinin sinirli ya da kızgın olduğu bir anda kesinlikle çocuğu dövmemesi gerekir. Kızgınlık anında kişinin Allah'ın sınırlarını gözetmesi çoğu zaman mümkün değildir. Bundan dolayı sinirli bir halde iken çocuğu dövmeye kalkan bir eğitimcinin yukarıda saymış olduğumuz kurallara uyması pek mümkün gözükmemektedir.

Bununla beraber sinir ve kızgınlık anında çocuğu dövmek kişinin aşırı gitmesine neden olabilir. Bu ise çocuğun eğitimcisine karşı nefret duygusu taşımasına yol açacaktır. Kızgınlık anında çocuğun dövülmesi onun edeplenmesi için değil bilakis kişinin sinirini gidermesi içindir. Bu ve buna benzer bir çok sebepten dolayı kişinin sinirli, öfkeli ve kızgın bir anında çocuğu dövmekten kesinlikle sakınması gerekmektedir. Burada Resûlullah'tan -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisine nasihatte bulunmasını isteyen sahabiye Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- nasihatini üç kere arka arkaya tekrarlamasının hikmeti bir kere daha anlaşılmaktadır:

• Ebu Hureyre'nin -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre bir adam Resûlullah'a "bana nasihat et" demişti. Resûlullah "kızma" buyurmuştur. Adam bu isteğini her tekrar ettiğinde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "kızma" diye cevap vermiştir. [2279]

Sonuç olarak ben derim ki: Cezada kesinlikle aşırı gitmemek gerekir. Cezada aşırı gitmenin ileride önüne geçilemeyecek kötü tesirler bırakması kaçınılmazdır. Özellikle gerekli gereksiz, şer'i sınırlara uymadan çocuğun dövülmesi onun güzel bir ahlaka sahip olmasından ziyade kötü bir ahlak sahibi olmasına neden olacaktır. Bundan dolayı öncelikle hikmetle ve güzel sözle nasihatte bulunmak, çocukla hata yaptığı zaman uzun uzun konuşmak, yaptığının kötü bir şey olduğunu kendisine anlayabileceği bir tarzda izah etmek nebevi terbiye metodunda gözden kaçırılmaması gereken esaslardandır.

8- Hastalandıkları Zaman Onları Ziyaret Etmek ve Şifa Bulmaları İçin Onlara Dua Etmek

• Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- hizmetinde bulunan Yahudi bir çocuk vardı. Bu çocuk bir gün hastalandı. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisini ziyarete gitti, başucuna oturdu ve "Müslüman ol" dedi. Çocuk yanındaki baba-

2279 Buhârî. 6116

sına baktı. Babası: "Ebu'l Kasım'a (yani Resûlullah'a) uy" dedi. O da müslüman oldu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Onu cehennemden kurtaran Allah'a hamd olsun" diyerek çıktı. [2280]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara verdiği önemin bir göstergesi olarak hastalandıkları zaman onları hemen ziyaret eder, hastalıklarının şifa bulması için Allah'a dua eder vefatlarında ise cenazelerine katılırdı. Bu geleceğin neslini sağlıklı bir şekilde inşa edebilme adına onlara gereken değerin verilmesini göstermesi açısından çocuk eğitiminde önemli hususlardan bir tanesidir.

9- Çocukların Hatalarına Karşı Güzel Söz ve Hikmetle Uyarıda Bulunmak

Hiç şüphesiz ki Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çok üstün bir ahlaka sahip idi. Nitekim Allahu Tealâ âlemlere rahmet olarak gönderdiği elçisini şu şekilde vasfetmiştir:

"Muhakkak ki sen yüce bir ahlak üzeresin." [2281]

• Rafi bin Amr el-Gıfari -radıyallâhu anh- anlatıyor: Ben küçük bir çocuktum. Ensar'ın hurma ağaçlarına taş atar sonra da yere düşen hurmaları yerdim. Bunu gören Ensar'dan bazı kimseler beni Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına getirdiler ve "bu çocuk bizim hurma ağaçlarımızı taşlıyor" diyerek şikayette bulundular. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ey Çocuk! Neden hurma ağaçlarına taş atıyorsun" dedi bana. Ben de "hurmalarını yemek için" diye cevap verdim. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Hurma ağaçlarını bir daha taşlama, fakat ağaçların altında yere düşmüş olanlarını ye" dedi. Sonra başımı sıvazladı ve "Allah'ım! Bu çocuğu doyur" diyerek duada bulundu.[2282]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vermiş olduğumuz rivayette de görüleceği üzere hata yapan bir kimsenin bir taraftan hatasını güzel ve hikmetli sözlerle düzeltmeye çalışırken diğer taraftan da kendisine bir alternatif göstermeyi ihmal etmemiştir. Bununla beraber de şeriatin genel kurallarına dair de öğretide bulunmuştur.

Bilinmelidir ki, uygun bir eğitim metodunda ceza vermekten ziyade caydırıcılık ön planda olmalıdır. Hatalara karşı ceza vermek elbette ki gerektiğinde yapılacaktır. Ancak bundan daha önemli olan hatalara karşı güzel bir dille ve hikmetli sözlerle uyarıda bulunmak öncelikli bir eğitim metodu olmalıdır. Bununla beraber kişileri hataya sevkeden amilin tespit edilerek bu hatanın ortaya

2280 Buhârî. 1356
2281 (Kalem/4)
2282 Ebu Davud. 2622

çıkmaması adına alternatif göstermekte Nebevi eğitim metodunun vazgeçilmez unsurlarındandır. Nitekim Resûlullah'ın Raif b. Amr el-Gıfari'ye -radıyallâhu anh- hurma ağaçlarını taşlamasının sebebini sorması onu hata yapmaya sevkeden amili tespit etme adına sorulmuş bir soru ve yine onun karnını doyurması için taşladığını söylemesi üzerine taşlamadan yere düşenleri yemesini söylemesi de kendisine bir alternatif gösterme adına gözden kaçırılmaması gereken bir durumdur.

Bununla beraber bazı durumlarda hatalara karşı bir azarlama ya da kızma gibi bir durum gerektiğinde dahi hikmetle muameleyi elden bırakmamak gerekmektedir. Bilindiği üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kesinlikle çocuklara, hizmetçilerine ya da hanımlarına vurmamış onları dövmemiştir. Ancak hataya karşılık gerektiğinde hata yapanın kulağından hafifçe çektiği ve hatasına karşı uyarıda bulunduğu sabittir.

10- Şakayla da Olsa Birbirilerini Korkutmamak Öğretilmelidir

• "Her kim, kardeşine silah doğrultursa onu indirene kadar melekler ona lanet ederler. Silah doğrulttuğu isterse ana ,baba , kardeşi olsun fark etmez."[2283]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bizlere yaşam kaidelerine dair bir çok şeyi öğretmiştir. Bunlardan bir tanesi de kişilerin birbirilerini şaka ile de olsa korkutmamaları, tehdit etmemeleri, silah ve benzeri kesici aletlerle şakalaşmamalarıdır.

Hadisin özellikle son kısmında kişinin öz kardeşinin zikredilmesine ayrıca dikkat edilmelidir. Çünkü bir insanın genel olarak kendi öz kardeşine öldürmek için silah doğrultması düşünülmez ve kişinin kardeşine doğrulttuğu silah şaka kabilindendir. İşte hadiste nehyedilen şaka kabilinden de olsa kişinin öldürme ihtimali en zayıf olan kendi öz kardeşine silah çekmesidir. Nitekim bir başka hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

• "Sizden biriniz kardeşine doğru silahını doğrultmasın. Çünkü hiç bilemez şeytan belki eline hız verir de kardeşini öldürür ve böylece cehennem çukuruna düşer."[2284]

İnsanların birbirileri ile şakalaşmaları aralarındaki sevgi ve ülfetten kaynaklanan bir durumdur. Ancak şakanın seviyesi iyi ayarlanmadığı sürece bu çoğu zaman önüne geçilemeyecek hadiselere sebep olabilir. İşte yukarıdaki hadislerde görüldüğü gibi bazen şaka ile de olsa kişinin karşısında bulunan kimseye silahını doğrultması belki onun ölümüne neden olabilir. Nitekim şu günümüzde böyle bir çok hadiseye tanıklık etmişizdir.

2283 Sahihi Müslim: 2616 Kitabu-l Birr ve-s Sıla
2284 Sahihi Müslim, 2617 Kitabu-l Birr ve-s Sıla

Yine bazen şakalaşmalar kişilerin birbirlerine zarar vermesine neden olabilir. Bilhassa müslümanların birbirlerine karşı sevgi ve ülfetini bozmak isteyen şeytanın araya girmesiyle şakalaşmalar bir anda kavgaya dönüşebilir. Çünkü şeytan her dalm müslümanların arasına kin ve fesat tohumları atma adına nöbette beklemektedir.

11- Çocuklara Muamelede Onların Kapasiteleri Göz Ardı Edilmemelidir

• Enes -radıyallâhu anh- şöyle anlatmaktadır: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- 'insanların en güzel ahlaklı olanıydı. Beni bir gün bir ihtiyacı için bir yere gönderdi. Ben de "vallahi gitmeyeceğim" dedim. Ama içimde Allah'ın Nebisinin bana emrettiği şeyi yapmak vardı. Bu yüzden o yere yollandım; fakat yolda oynayan çocuklar gördüm ve onlara katıldım. Az bir zaman geçmişti ki biri başımdan tutup okşadı. Döndüm birde baktım ki, karşımda Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gülümsüyor. "Enescik" dedi bana, "gittin mi seni gönderdiğim yere?" Ben de "Tamam ey Allah'ın Resûlü, gidiyorum" dedim." [2285]

Açıklama:

Çocuk yaratılışı icabı her şeyi yerli yerince düşünen, kendisine söyleneni anında algılayan, öğrendiğini devamlı surette hayatına aktaran bir yapıya sahip değildir. Çocuk unutabilir, kendisine öğretilenden gafil kalabilir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların bu yaratılışlarına oldukça önem vermiş, bu durumlarını gözden çıkarmamıştır. Bunun en güzel örneğini Enes'in kıssasında görmekteyiz.

• Yine bir başka hadiste Enes -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana emrettiği işleri yapmadığım ya da geciktirdiğim zaman beni asla kötülemezdi. Şayet aile fertlerimden birisi beni yermeye ya da azarlamaya yeltense hemen şöyle derdi: "Bırakın onu. Allah ne takdir etti ise o olmuştur."[2286]

Bilinmelidir ki çocuğun akli kapasitesi sınırlıdır. Bazen çocuktan bir şey istenir de çocuk kendisinden istenileni unutabilir. Ya da bir konuda öyle davranmaması tembihlenir ancak çocuk tam tersi hareketlerde bulunabilir. Yine çocuk ebeveynine itaat etmesi gerektiğini unutabilir, yaptığının büyük bir hata olduğu bilincinde olmayabilir. Bilinmelidir ki çocuk, büyük gibi değildir. Bu yüzden çocuk eğitiminde kendi akli seviyemizi, ya da kapasitemizi değil, çocuğun seviyesini göz önünde bulundurmalıyız. Çocuğa karşı en güzel bir muamele ile, bıkmadan, usanmadan, hikmetli sözlerle yapılacak bir nasihat nebevi terbiye metodunun en önemli temel taşlarındandır.

2285 Müslim. 2310

2286 İmam Ahmed müsnedinde "sahih" bir senet ile rivayet etmiştir.

12- Kadınlara Benzemekten Sakındırmak

• Abdullah bin Yezid anlatıyor: Biz Abdullah bin Mes'ud -radıyallâhu anh- ile beraber otururken yanımıza Abdullah'ın oğlu geldi. Üzerinde ipek bir gömlek vardı. Abdullah İbn-i Mes'ud -radıyallâhu anh- oğluna "sana bu gömleği kim giydirdi" diye sordu. Oğlu "annem giydirdi" dedi. Abdullah ibn-i Mes'ud oğlunun üzerindeki gömleği çıkarıp ikiye böldü ve sonra "annene git ve sana başka bir gömlek giydirsin" dedi.[2287]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmetinin erkeklerine kadınlara benzemeyi ve yine ümmetinin kadınlarına da erkeklere benzemeyi kesinlikle haram kılmıştır. Öncelikle bir haramlığa binaen daha sonra da karşı cinse benzemeye çalışmanın toplum üzerinde meydana getireceği sosyal bozuklukları düşünerek tüm eğitmenlerin eğitimi ile meşgul oldukları çocukları mutlak surette karşı cinse özenmemeyi öğretmeleri temel görevleri arasındadır. Bu minvalde karşı cinsin giyim ve kuşamına benzer tarzda giyinmek, karşı cinsin takılarını kullanmak kesinlikle çocuğun bu merhalesinde kendisine yasaklanmalıdır.

Yine bu konuda gelen rivayetlerde Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara ve yine kadın elbisesi giyen erkeklere ve erkek elbisesi giyen kadınlara lanet ettiği geçmektedir.

Aslen giyim-kuşam sanıldığı gibi basit bir şey değildir. Cinsler arasında duygusal yapının bozulmasında en önemli faktör giyim-kuşam bozukluğudur. Bu rivayetler, karşı cinslerin etkileşimlerinde giyim kuşamın büyük önem arzettiğini açığa çıkarmaktadır. Bu sebeple tüm eğitimcilerin ve velilerin bu hususu asla göz ardı etmemeleri, daha küçük yaşta iken çocuklarına karşı cinsin giyim ve kuşamına benzer şeylerin giyilmemesini öğretmeleri gerekir. Sonuç olarak çocuğun yasaklanmış şeyleri giymesinde bir sorumluluk yoktur. Zira mükellef değildir ve kalem kendisinden kaldırılmıştır. Ancak bu hususta anne ve babaya mutlak surette bir sorumluluk vardır.[2288]

2287 İmam Heysemi, 5/144, Mecmeu-z Zevaid, Taberani Beyhaki şuabul iman: 5688
2288 Çocuk Yetiştirmede Nebevi Metod. Polen Yayınları

59. BÖLÜM

15-18 YAŞ ARASI ÇOCUK EĞİTİMİ

1- Çocukları Zorlu Hayat Şartlarına Alıştırmak

• Cabir bin Abdullah -radıyallâhu anh- şöyle anlatmıştır: "Kâbe yeniden inşa edildiğinde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- amcası Abbas ile beraber taş taşıyordu. Abbas, Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem-, "izarını omuza bağlasan da taştan korunsan" dedi. O da bunu yaptı ama hemen yere düştü. Gözleri semaya dikildi. Bunun arkasından kendine gelerek ayağa kalktı, "izarımı verin izarımı verin" dedi ve hemen izarını beline bağladı."[2289]

Açıklama:

Hayat gerçekten çok zorlu evrelerle doludur. İnsan yaşamında her zaman için bolluk içinde, müreffeh bir hayat sürdüremeyebilir. Kişinin yaşamında her türlü zorlukla karşılaşması olasıdır. Bu yüzden tüm eğitimcilerin çocuklarını daha henüz ilk gelişme merhalelerinde hayatın zorlu şartlarına alıştırmaları gerekmektedir. Ve özellikle çocuklarını dünyanın çekici güzelliğine, rahat ve kolay yönüne sevk etmemeleri gerekmektedir.

Bu hususta âlimler şöyle demişlerdir: "Baba çocuğunu refah bir hayata alıştırmamalıdır. Çocuk her isteğine cevap verilmek suretiyle refah içinde büyütülürse, işte bu çocuğun helak olması demektir."

Allah'ın Nebisi'nin yaşantısına baktığımız zaman hayatı boyunca hayatın çok zorlu şartları ile yüz yüze geldiğini, zaman zaman açlıkla, zaman zaman yalnızlıkla, terk edilmekle, ihanete uğramakla karşılaştığını görürüz. Özellikle daha henüz yetişme çağında iken hayatın zorlu koşullarına alışmasının nübüvvetten sonra yüz yüze geldiği musibetlere sabretmesinde büyük rolü vardır.

Bu olay nübüvvetten önce idi ve o zaman Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- daha çok küçüktü. Yine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- amcası Ebu Talib ile beraber ticaret için Şam'a kadar gitmiş, daha gençlik yaşında o çöl sıcağında yolculuk yapmanın meşakkatini tatmıştır.

2289 Sahihi Müslim, Müslim: 340 Kitabu-t Tahare

2- Çocukları Sosyal İlişkilere Teşvik Etmek

• Enes bin Malik'ten -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir düğünden dönen kadınları ve çocukları görmüş, ayağa kalkmış ve şöyle demiştir:

"Allah'ım şahittir ki, sizler bana insanların en sevimlilerisiniz."[2290]

Açıklama:

Her konuda olduğu gibi çocuk eğitiminde de bizlere en güzel örnekliği ortaya koyan Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukların ebeveynleriyle birlikte düğünlere, toplantılara katılmalarını, akraba ziyaretlerine götürülmelerini teşvik etmiş, çocuğun sosyalleşmesi adına ortaya koyulan olumlu her bir tavır ve davranışı desteklemiştir.

Çocuğun zihni gelişiminde en önemli dengelerden birisi de sosyalleşmesini sağlamaktır. Çocuğun devamlı surette oyuncaklarıyla, arkadaşlarıyla oyunlar oynaması elbette ki geçirdiği merhalenin bir gereğidir. Ancak çocuğun şahsiyetinin olgunlaşması, zihni gelişiminin artması büyükleriyle sosyal ilişkilerde bulunmasıyla mümkündür. Bu sebeple çocuk eğitiminde gözden kaçırılmaması gereken hususlardan bir tanesi de çocuğu sosyal ilişkilere teşvik etmektir.

3- Çocukları Kötü Kimselerle Arkadaşlık Yapmaktan Sakındırmak

"Ey iman edenler! Yahudileri ve Hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onları dost edinirse, şüphesiz o onlardan olur. Şüphesiz Allah, zalim kavmi doğru yola iletmez." [2291]

"Kişi arkadaşının dini üzeredir. Sizden biriniz kimi arkadaş edindiğine dikkat etsin."[2292]

• Ebû Musa'dan -radıyallâhu anh- rivayet edilen bir başka hadiste ise Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuşlardır:

"İyi arkadaşla kötü arkadaşın misâli, misk taşıyanla körük çeken insanlar gibidir. Misk sahibi ya sana kokusundan verir veya sen ondan satın alırsın. Körük çekene gelince ya elbiseni yakar yahut da sen onun pis kokusunu alırsın."[2293]

Açıklama:

İslam akidesinin en temel prensiplerinden bir tanesi kâfirleri ve müşrikleri dost edinmemek, onlarla ortak meclislerde amaçsız ve gereksiz yere bulunma-

2290 Müslim. 2508. Sahihi Buhârî, Kitabu-l Menakıb. İmam Müslim'in rivayetinde Resûlullah'ın bu ifadeyi Ensar için kullandığı geçmektedir.

2291 (5, Maide/51)

2292 Ebu Davud, Kitabu-l Edep, Tirmizi Kitabu-z Zuhd

2293 Buhârî, Büyû: 38; Zebâih: 31; Müslim, Birr: 146, (2628).

maktır. Allahu Teâlâ mü'minlere kesin bir şekilde kâfirleri, Yahudi ve Hıristiyanları dost edinmemeyi emretmiş ve onları dost edinenlerin onlar gibi olacağını bizlere bildirmiştir:

Hiç şüphesiz ki, dostluk ve arkadaşlık birlikte bir yaşamı beraberinde getirir. Birlikte bir yaşam sonucunda ise kişilerin birbirlerinden etkilenmeleri kaçınılmazdır. İşte bundan dolayı mü'minlere kâfirleri dost edinmemeleri gerektiği bildirilmiştir.

İşte bunun gibi çocuk eğitiminde en önemli hususlardan bir tanesi de çocuklarımızın dost ve arkadaş seçimlerini gözetim altında tutmaktır. Zira kötü dost ve arkadaşlara sahip bir çocuğun o arkadaşlarından kötü ahlaktan başka öğrenebileceği hiçbir şey yoktur.

Hadislerde de açıkça görüleceği üzere düşük ahlaka sahip, ihlâs ve takvadan uzak bir hayat süren kimselerle arkadaşlık kurmak sonuç olarak üzerimizde büyük felaketlere yol açacaktır. Ardı arkası kesilmeyen felaket seline kapılmamanın çaresi ise şüphesiz ki, bu tip kimselerle arkadaşlık yapmaktan, dostluk kurmaktan uzak kalmakla mümkündür.

4- Ergenlik Çağına Gelen Kız Çocuklarına Tesettürü Emretmek

Allahu Tealâ Resûlü'ne şöyle emretmiştir:

"Ey peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına hep söyle de cilbablarından (dış elbiselerinden) üzerlerini sımsıkı örtsünler. Bu onların tanınmalarına, tanınıp da eziyet edilmemelerine en elverişli olandır. Bununla beraber Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir." [2294]

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor: "Benim yanımda küçük kız arkadaşlarım vardı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yanımıza geldiği zaman onlar çıkardı. Resûlullah çıktığında ise onlar tekrar gelirdi." [2295]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Allahu Tealâ'nın kendisine yönelik bu emrini aynen uygulamış ve ümmetinin kadınlarına örtünmelerini emretmiş, tesettür emrini kendi hanımları, çocukları ve mü'minlerin hanımları üzerinde tatbik etmiştir. Artık bir müddet sonra durum öyle bir hal almıştır ki, bu emir büyük küçük demeden tüm ümmetin kadınlarının severek, isteyerek, gönül rızası içinde uyguladıkları bir ameliye olmuştur.

2294 (Ahzab/59)

2295 Sahihi Buhârî, Kitabu-l Edep; Nesai Kitabu-n Nikah; Ebu Davud, Kitabul Edep

Ey Allah'ın tesettür emrini terk edenler! Ey Allah'ın hicap ayetini görmezden gelenler! Acaba neden Hz. Aişe'nin -radıyallâhu anhâ- yanında bulunan küçük kız arkadaşları Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- karşı tesettüre bürünüyorlar ya da O geldiği zaman dışarı çıkıyorlardı. Halbuki Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'insanların en şereflisi ve namuslusu değil miydi? Eğer derseniz ki; "Onlar Resûlullah'tan utanıyorlardı." O zaman siz neden diğer insanlardan utanmıyorsunuz? Eğer derseniz ki; "Resûlullah'tan sakınmaları ve örtünmeleri ile emrolunmuşlardı." O zaman sizler hâlâ neden akıllanıp örtünmüyorsunuz?

5- Gençlerin Evlendirilmesi

•Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gençlerin, şeytanın oyuncağı olarak her istenilen yöne yol almalarına mani olabilme adına gençlerin evlendirilmesini teşvik etmiş, ümmetinden evlenmeye güç yetirebilenlerin hemen evlenmelerini, güç yetiremeyenlerin ise oruç tutmalarını emretmiştir. Bu emrin hikmetini ise kişinin gözlerini ve iffetini haramdan korumaya bağlamıştır.[2296]

Açıklama:

Ergenlik çağını geçmeye başlayan bir genç için en büyük problemlerden bir tanesi hiç şüphesiz bekârlıktır. Zira insan fıtratının artık karşı cinse ihtiyaç duyma zamanı gelmiştir. Bu ihtiyacın karşılanmaması ise hiç şüphesiz büyük toplumsal sorunlara yol açacaktır. Evliliğin erken yaşlarda yapılması iffeti ve namusu koruma adına atılması gereken en önemli adımlardandır. Erken yaşta yapılan bir evlilik kişi için şeytanın tuzaklarına karşı tam bir kalkandır.

6- Gençlerin Düşüncelerine Değer Vermek

•Cabir b. Abdullah'tan -radıyallâhu anh- rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Habeşistan'a hicret eden muhacirlerden deniz yoluyla dönen sahabilere "orada sizin hoşunuza giden ya da garipsediğiniz şeylerden bana anlatır mısınız?" demişti. Orada bulunan bir genç şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Bir gün biz oturuyorduk. O esnada önümüzden ihtiyar bir rahibe, başının üzerine bir su kırbası taşıyarak geçti. Rahibe, az ileride bir gencin yanından geçerken, genç eliyle rahibeyi sırtından itekleyerek yere düşürdü. Kadın dizleri üzerine yığıldı, başının üzerinde bulunan kırbası düştü ve kırıldı. Daha sonra rahibe ayağa kalktı, o çocuğa döndü ve şöyle dedi:

"Ey Gaddar kişi! Sen ileri de göreceksin. Kıyamet gününde Allah'ın insanların ilkini ve sonuncusunu topladığı ve kürsüsünü kurduğu gün sen göreceksin. Eller ve ayaklar dile getirilip, işledikleri fiilleri bir bir anlatmaya başladıkları gün sen göreceksin! Yarın benim ve senin akıbetimizin ne olacağını sen bizzat göreceksin."

2296 Sahihi Buhârî, Kitabu-n Nikah; Sahihi Müslim, 1400 Kitabu-n Nikah

Cabir -radıyallâhu anh- der ki: Resûlullah bunu işitince "Doğru söyledi. Doğru Söyledi" buyurdu.[2297]

Açıklama

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gençlerle sohbet eder, her hangi bir konu üzerinde onların da düşüncelerini alır, onların zihinlerinde neleri canlı tuttuğunu öğrenmek isterdi. Zira zihinler kişinin iç dünyasında önem verdiği, değerli gördüğü şeyleri muhafaza ederler. Kişi önem atfetmediği bir şeye zihninde yer vermez.

İşte bu yüzden gençlerle sohbet etmek, onların düşüncelerini öğrenmek onları daha iyi tanımaya, sorunlarını, problemlerini yerinde teşhis etmeye sevkeden güçlü bir iletişim yoludur. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- risaleti boyunca bu hususa özellikle dikkat etmiştir. Gerek risaletten önce, gerek hicreti esnasında gerekse de hicretten sonra müşriklerle ve ehli kitapla yaptığı savaşlarda devamlı surette sahabisi ile fikir alış verişinde bulunmuş, onların düşüncelerini öğrenmiş ve onların fikirlerine önem atfetmiştir.

7- Nasihat Ederken Övgüde Bulunmak

• İbnu Ömer -radıyallâhu anh- şöyle demektedir: "Rüyamda, avucumda seraka denen iyi cins ipekten bir parça gördüm, cennette, her nereyi arzu etsem beni oraya uçuruyordu. Bu rüyamı Hafsa'ya -radıyallâhu anhâ- anlattım. O da Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- anlatmış. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- rüyamı "Kardeşin sâlih bir kimse" diye tabir etmiş.[2298]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gençleri devamlı surette onure eder, onlara nasihat ederken kendilerini över, onların üstün niteliklerini dile getirirdi. Gerçekten Resûlullah Rabbinin öğretisi sonucu insan fıtratını çok iyi tanır, psikolojisini çok iyi bilir ve ona göre muamelede bulunurdu. Bu hususta çok tecrübeliydi. Bu tecrübesinin bir gereği olarak bazen nasihatte bulunurken muhatabını över, onda bulunan üstün hasletleri dile getirir ve böylece muhatabının kendisine yöneltilen nasihatlerden en iyi şekilde faydalanmasını sağlardı. Yukarıdaki rivayetlerde gördüğümüz üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Abdullah b. Ömer'in -radıyallâhu anh- rüyasını tabir ederken ona nasihatte bulunma adına önce kendisini övmüş ve arkasından da gece namazı kıldığı takdirde övgüye çok daha fazla mahzar olacağını belirtmiştir ki O'nun bu metodu Abdullah b. Ömer üzerinde etkili olmuş, bundan sonra devamlı gece namazı kılmaya başlamıştır. İmam Gazali şöyle demektedir:

2297 İbn-i Mace, 4010. İbn-i Hibban. Elbani Hasen demiştir.
2298 Buhârî, Ta'bir 25; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe 139, (2478).

"Çocuk güzel şeyler yaptığı zaman kendisini sevindirme adına ödüller verilmesi güzeldir. Özellikle çocuğu güzel ahlaka sevketme adına başkalarının yanında övülmesi çocuk üzerinde etkili olur. Şayet çocuk yanlış bir fiilde bulunur ve bunu da insanlardan gizlerse, çocuğun utanç duymaması ve içine kapanık bir şahsiyet olmaması adına eğitimcinin bunu görmemesi gerekir. Şayet aynı hatayı tekrarlaması durumunda ise gizliden de olsa, uyarılması ve hatta azarlanması gerekir. Yaptığı hatanın kötü sonuçları uygun bir lisan ile kendisine izah edilmeli ve bu şekilde o hatayı yapmamaya sevkedilmelidir. Sonuç olarak aynı hatayı tekrar yaptığı takdirde cezalandırılacağı da bildirilmelidir."[2299]

8- Çocukları Askeri Eğitim Ortamına Hazırlamak

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocukları cesaretlenmeleri ve cihada katılma arzularının yükselmesi adına askeri eğitim almaları için hazırlardı.

• Semure b. Cündüp -radıyallâhu anh- anlatıyor: Benim annem dul kaldı. Biz Medine'ye gittik. İnsanlardan bir kısmı annemle evlenmek istiyorlardı Annem, "ben ancak şu yetim çocuğuma bakmaya söz verecek bir kimse ile evleneceğim" demişti. Ensar'dan bir adam onunla evlendi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ensar'ın çocuklarını her sene belli vakitlerde içlerinden olgunlaşanları mücahidlerin saflarına katmak için imtihana tabii tutardı. Kim Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- yaptığı imtihanı geçerse mücahidlerin içine katılırdı. Bir sene ben de bu eğitim ortamında bulundum. Ancak Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yaptığı imtihanlar sonucunda bir arkadaşımı kabul etti, beni ise kabul etmedi Bunun üzerine "Ya Resûlullah! Sen arkadaşımı kabul ettin ama beni kabul etmedin. Halbuki ben onunla yarışsam onu geçerim" dedim. Resûlullah "Haydi yarışın bakayım" dedi. Bunun üzerine ben arkadaşımla yarıştım ve onu geçtim. Resûlullah beni de mücahidlerin içine dahil etti.[2300]

Açıklama:

Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu tip ortamlar hazırlanmasının altında yatan temel etken, gençlerin cihada gitmelerini teşvik amaçlıydı. Zira bu yarışlarda kazananlar cihada giderlerken, kazanamayanlar ise mücahidlerin içerisine dahil olamadıkları için üzülüyorlar ve daha çok istekli davranıyorlardı. Gerçekten bu çok akıllıca bir yöntemdi.

Bu yarışmalar neticesinde gençlerde cihada katılma adına istek ve rağbet artıyordu. Bunun neticesinde gençler Allah yolunda hiçbir şeyden korkmadan, açıkça ve cesurca benliklerini Allah'ın dinini yüceltmek için feda etmeye hazır hale getiriyorlardı.

2299 İhyau Ulumiddin
2300 Hakim. 2356 ve Beyhaki sunenul kübra. 18267

9- Cihada Teşvik

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmetin gençlerini cihada katılmaları için teşvik eder, onların silah ve diğer ihtiyaçlarını giderirdi. Ümmetinin gençlerini hiçbir zaman yaşlarının küçük olması sebebiyle cihaddan geri bırakmazdı.

• Abdullah b. Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Uhud savaşında Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- savaşa katılmam için beni gözden geçirdi. Ben bu sırada on dört yaşında idim. Bana savaşa katılmam için izin vermedi. Daha sonra Hendek savaşında beni tekrar gözden geçirdi. Bu sefer savaşa katılmama izin verdi. Ben o sırada on beş yaşında idim."[2301]

Açıklama:

Görüleceği üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- henüz on beş yaşında olmasına rağmen savaşa katılması için Abdullah b. Ömer'e izin vermiş, onu yaşının henüz çok küçük olması sebebiyle cihaddan alıkoymamıştır.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmetinin gençlerini cihada teşvik etmekle beraber onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır, kendi imkânı yetmediği zaman imkanı olanları bu işe yönlendirirdi. Ümmetini de bu hususta hassas olmaya davet etmiş ve bir mücahidi teçhizatlandıranın onun kadar sevap alacağını söylemiştir.

10- Gençleri Yabancı Dil Öğrenimine Teşvik Etmek

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ashabının gençlerinden yabancı dil öğrenmelerini istemiş ve onları buna teşvik etmiştir. Sahih rivayetlerde geçtiği üzere Zeyd bin Sabit'ten Yahudilerin dilini öğrenmelerini emretmiş yine aynı şekilde kendisinden Süryanice'yi de öğrenmesini istemiştir. Zeyd bin Sabit -radıyallâhu anh- diyor ki: "Allah'ın izni ile on beş gün geçmeden çok güzel bir şekilde mektup yazacak kadar onların dilini öğrendim.[2302]

• Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- Yahudilerden bir mektup geldiğinde onu ben okurdum. Yine on yedi gün içinde de Süryanice'yi öğrendim."[2303]

Açıklama:

Bugün gençlerin yabancı dil öğrenmeleri yaklaşık on altı seneyi bulmaktadır. İlkokul, orta okul, lise ve üniversite bitene kadar on altı yıl geçmektedir. Resûlullah'ın üniversitesinde ise Zeyd b. Sabit on altı günde öğrenmiştir. İşte bu Allah'ın onlara bereketidir ve mü'minlere yönelik fazlıdır.

2301. Sahihi Müslim, 1868. Kitabu-l İmara
2302. Tirmizi. 2715 Elbani hasen sahih demiştir.
2303. Ahmed. 21567

Aynı şekilde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sahabisinin çocuklarının Arapça yazı yazmayı öğrenmelerini ve Arapçayı güzel kullanmalarını isterdi. O Arapça ki, Kur'an ve hadis ilimlerinin dilidir. Ne zaman ki bir kişi Arapça'yı çok iyi öğrenirse işte ancak o zaman İslami ilimlerde bilgi sahibi olabilir. Zira İslam'ın dili Arapça'dır.

Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Arap dilini öğrenmeye ve yazmaya verdiği önemden dolayıdır ki, Bedir savaşında esir alınanların serbest bırakılmaları ancak Arap dilini güzel bir şekilde müslümanlara öğretmeleriyle mümkün olmuştu.

İbn-i Sad der ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Bedir günü yetmiş kişiyi esir almıştı. Mekke ehli okur yazardı. Medineliler ise yazmayı bilmiyorlardı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Mekkeli esirlerin her birine durumlarına göre belirli miktarda fidye tayin etmişti. Yanında fidye verecek imkanı olmayanlar ise Medinelilerden on çocuğa okuma yazma öğrettikten sonra serbest bırakılıyorlardı."

11- Çocuklara Sorumluluklar Yüklemek

Şimdi burada hemen ilk olarak aklımıza gelen olay Hz. Ali'nin -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- hicreti esnasında onun yatağına geçmesi değil midir? Hz. Ali'nin o an ki durumunu bir düşünün. Kureyş'in en azılı kâfirleri Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- evinin önüne toplanmışlar ve O'nu öldürmek için planlar kurmuştular. İşte Hz. Ali o gece kâfirlerin en şiddetli olanları ile karşılaşacaktı. İnsanın aklına ilk gelen şey Hz. Ali'nin o gece öldürülecek olmasıdır.

Açıklama:

Hz. Ali'yi -radıyallâhu anh- bizzat kendi canına dair bu şekilde tehlikeli bir işi kabul etmeye sevkeden amil neydi acaba? Muhakkak ki, onu bu konuma getiren İslam'ın dosdoğru terbiye metodu üzerine büyümesiydi. Öyle ki, bu sayede o kendi nefsini Resûlullah için feda edecek bir konuma ulaşmıştı. Allahu Tealâ Resûlullah'ı Mekkeli müşriklerden koruduğu gibi Hz. Ali'yi de onların elinden korudu. Hz. Ali gibi hareket edebilecek kaç genç vardır acaba?

Şayet çocuk henüz küçük yaşlarından itibaren sağlam bir terbiye, nebevi bir metot üzerine eğitilirse, genç yaşına rağmen kendisinden istifade edilmesi mümkün olur. Çocuklara sorumluluk yüklemek benliklerinin gelişmesine, becerilerinin artmasına, büyümelerinin hızlanmasına sebep olan etkenlerdendir. Çocuk küçük yaşlarda aldığı terbiye sonucu büyük sorumlulukları en iyi bir şekilde yerine getirebilir. Bunun neticesinde ise henüz küçük yaşta olmalarına karşın ümmetin faal bir organı haline gelir. Öyle gençler vardır ki, yaşları çok küçük olmasına rağmen, onların akılları, çalışkanlıkları ve cesaretleri neticesinde ümmet büyük kazançlar elde etmiştir. Allahu Tealâ ihlasları ve samimiyetleri karşılığında onları ümmete faydalı nesiller haline getirmiştir.

60. BÖLÜM

ERGENLİK ÇAĞI SONRASI GENÇLERE ÖĞRETİLMESİ GEREKEN BİLGİLER

1- Evliliğe Hazırlık

• Alkame'den, dedi ki: "Abdullah İbn Mesud ile beraber idim. Minâ'da onunla Osman (İbn Affân) karşılaştı ve: Ey Ebu Abdurrahman! Sana ihtiyacım var dedi. Sonra birbirleriyle baş başa kaldılar.

Osman: 'Ey Ebu Abdurrahman, daha önce bildiğin gençliğini sana hatırlatmak üzere seni bakire bir kızla evlendirmemize ne dersin?' dedi. Abdullah onun böyle bir şeye ihtiyacı olmadığını görünce, bana işaret ederek: 'Ey Alkame' dedi. Ben de onun yanına vardığımda Osman'a şunları söylüyordu: Sen madem böyle diyorsun, andolsun Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bize şöyle demişti: "Ey gençler topluluğu, sizden evlenebilen kimse evleniversin. Evlenmeye gücü bulunmayan kimse ise oruç tutmaya baksın. Çünkü oruç tutmak, oruç tutan kimse için şehveti kıran bir şeydir." [2304]

Açıklama:

Çocuğun ilk yetişim evreleri ve özellikle on yaşına kadar olan evresi eğitiminde en önemli merhalelerdendir. Bu merhalede çocuklar hemen hemen bütünüyle annelerinden babalarından ve eğitimcilerinden öğrendikleriyle büyürler. Kız ya da erkek fark etmeksizin bütün çocuklar alışkanlıklarını, huylarını, adetlerini, ahlaki özelliklerini bu dönemde çevrelerinden alırlar.

Bu dönemde çocuk gerek ahlaki açıdan gerekse ilim ve edep olarak güzel bir terbiye ile yetiştirilirse, artık bu çocuğun ebeveyni için büyük bir mutluluk vardır. Allah'ın izniyle çocukları henüz yetişme döneminde aldığı bu sağlam terbiye ile hayatını devam ettirecek, yaşam binasını sağlam temellere dayandıracaktır.

Sağlam bir terbiye ile yetişen çocuklar ergenlik çağına geldikleri zaman, eğitimcilerinin sözlerini en güzel şekilde uygulamaya koyulacaklardır. Kendilerine Allah'a itaat üzerine bir yaşam sürmeleri gerektiği telkin edildiğinde hiç taviz vermeden dinlerine iyiden iyiye sarılacaklardır. Hayatları boyunca karşılaşacakları zorluklar, sert rüzgârlar onları asla yıkamayacaktır.

2304 Buhârî. 5065

2- Ergenlik Çağının Belirtileri

1- Ergenlik dönemi çocuğun en fazla on beş yaşına gelmesi ile başlar. Eğer bu yaştan önce kendisinden meni gelmese dahi artık on beş yaşı ile birlikte ergenlik çağına girmiştir.

2- Kasık kıllarının çıkması ergenlik çağı belirtilerindendir. Kasık kılları sert kıllardır. Hafif tüyler ergenlik çağı alameti değildirler.

3- Ergenlik çağının en önemli belirtisi meninin gelmesidir. Meninin gelmesi ile ergenlik dönemi bilfiil başlamış olur.

Saymış olduğumuz bu üç alamet erkek ve kız çocuklarında ortak alametlerdendir. Kız çocukları için bir dördüncü alamet hayız kanının gelmesidir. Bu dört alametten hangisi görülürse ergenlik dönemi başlamıştır.

Sonuç olarak derim ki; özellikle ergenlik döneminde çocuklarımıza yaşamlarında birebir yüz yüze gelmeleri muhtemel konuların öğretilmesi, ergenliğin tanımı, belirtileri, meninin tahareti, izalesi, meni ile mezinin farkı, özellikle kız çocukları için hayız hali ve hükümlerinin sahih bir metotla öğretilmesi tüm annebabaların üzerine vaciptir.

61. BÖLÜM

HATA DÜZELTMEDE BAŞVURULACAK SÜNNETLER[2305]

Giriş

İnsanların hatâlarını düzeltirken izlenebilecek pek çok metot vardır ki, bunlar aynı zamanda birer öğretim metodudur. Dolayısıyla, hatâların düzeltilmesi eğitimin bir parçasıdır; ikisi birbirinden ayrılmaz bir bütün gibidir.

Hatâ düzeltme (nasihat) konusu ayrıca, bir müslümanın sahip olması gereken dindarlığındaki samimiyetin de bir parçasıdır.[2306] Hatâ düzeltme ile onu takip eden bir diğer sorumluluk olan 'iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma" kavramları arasındaki bağlantı gayet açıktır. Fakat şunu belirtmeliyiz ki hatâların işlendiği alan, kötülüklerin işlendiği alandan daha geniştir. Bu nedenle, işlenen bir hatâ münker olabilir de olmayabilir de.

Hz. Peygamber'in, insanların hatâlarını düzeltirken izlediği metodolojiyi anlamak büyük önem taşımaktadır. Çünkü O' -sallallâhu aleyhi vesellem-, Allah Teâla tarafından eğitilmiştir. O'nun tüm sözleri vahye istinad etmektedir; gerektiğinde yine vahiy ile onaylanmış ya da düzeltilmiştir. O'nun yöntemleri oldukça kapsamlı ve etkileyicidir. İnsanlara ulaşmak ve olumlu neticeler almak için O'nun yöntemlerini kullanmak en iyi yoldur. Diğer insanlara rehberlik etme konumunda olan bir kimse, eğer bu metot ve yaklaşımları da benimsemişse, çabaları mutlaka başarıya ulaşacaktır. Hz. Peygamber'in yöntem ve yaklaşımlarını uygulamak, O'nun bizim hayatımızdaki en önemli ve en iyi örnek şahsiyet olduğu gerçeğini de gösterecektir. Bu ise bize, Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmada dahi yardımcı olacaktır. Tabiî ki niyetimizde samimî isek...

Hz. Peygamber'in yöntemlerini bilmek, dünyada pek çok alanda takip edilen insan ürünü yöntemlerin başarısızlığının gösterilmesini; diğer insanlara ve onların takipçilerine bu başarısızlığın kanıtlanmasını da sağlayacaktır. Çünkü bu

---

2305 Kitabımızın bu bölümü M. Salih el Müneccid'in Polen yayınlarından çıkan ' Peygamberimiz (a. s) Nasıl Eleştirirdi' 'isimli kitabından kısaltılarak alıntılar yapılmıştır.

2306 Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Din nasihatten (hayırhahlıktan) ibarettir!" Yanındakiler sordu: "Kimin için ey Allah'ın Resûlü?" "Allah için, Kitabı için, Resûlü için, Müslümanların imamları ve hepsi için! Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona yardımını kesmez, ona yalan söylemez, ona zulmetmez. Her biriniz, kardeşinin aynasıdır; onda bir rahatsızlık görürse bunu ondan izale etsin. "(Müslim, "iman" 95; Tirmizî, "Birr" 17, 18)

takip edilen yöntemlerin büyük bir çoğunluğu "mutlak özgürlük" vb. gibi çökmüş teorilere dayanan birer "sapmışlık", ya da babalarından, atalarından kalma "körü körüne taklitçilik"ten türetilmişlerdir.

Savunduğumuz nebevi metotlar pratiktir. Karşılaşılan bir hatâyı düzeltmeye uygun metodun ne olduğunun seçilmesi ve uygulamaya konulması ise, ağırlıklı olarak içtihada[2307] dayanmaktadır. Kim ki insanların fıtrî yapılarını, doğasını anlarsa, gerçek hayatta karşılaşılan durumlar ile hüküm çıkarılan kaynaklarda (Kur'ân-Sünnet) tanımlanan durumlar arasındaki benzerlikleri fark edebilecek; böylelikle Hz. Peygamber'in uyguladığı yöntemlerin arasından en uygun olanını seçebilecektir.

2307 Bir konuda var gücüyle çalışma ve en iyi yaklaşım üzerinde karar verme eylemi.

62. BÖLÜM
HATA DÜZELTMENİN İLKELERİ

İnsanların hatalarını/yanlışlarını düzeltirken şu ilkelere dikkat edilmesi gerekmektedir:

1- Allah'a (cc) Karşı Samimiyet

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Kıyamet günü ilk çağrılacaklar, Kur'ân'ı ezberleyen biri. Allah yolunda öldürülen biri ve çok malı olan biridir. Allah Teâlâ, Kur'ân okuyana: "Ben, Resûlüme inzal buyurduğum şeyi sana öğretmedim mi?" diye soracak. Adam-. "Evet yâ Rabbi!" diyecek. "Bildiklerinle ne amelde bulundun?" diye Rabb Teâlâ tekrar soracak. Adam: "Ben onu gündüz ve gece boyunca okurdum" diyecek. Allah Teâlâ: "Yalan söylüyorsun!" diyecek. Melekler de ona: "Yalan söylüyorsun!" diye çıkışacaklar. Allah Teâlâ ona: "Bilakis sen, 'Falanca Kur'ân okuyor' densin diye okudun ve bu da söylendi" der. Sonra, mal sahibi getirilir. Allah Teâlâ: "Ben sana bolca mal vermedim mi? Hatta o kadar bol verdim ki kimseye muhtaç olmadın." diyecek. Zengin adam, "Evet yâ Rabbi" diyecek. "Sana verdiğimle ne amelde bulundun?" diye Rabb Teâlâ soracak. Adam: "Sıla-i rahimde bulunur ve tasadduk ederdim" diyecek. Allah Teâlâ: "Bilakis sen, 'Falanca cömerttir' desinler diye bunu yaptın ve bu da denildi" diyecek. Sonra, Allah yolunda öldürülen getirilecek. Allah Teâlâ: "Niçin öldürüldün?" diye soracak. Adam: "Senin yolunda cihadla emrolundum. Ben de öldürünceye kadar savaştım" diyecek. Hakk Teâlâ ona: "Yalan söylüyorsun!" diyecek. Ona melekler de: "Yalan söylüyorsun!" diye çıkışacaklar. Allah Teâlâ ona tekrar: "Bilakis sen. 'Falança cesurdur' desinler diye düşündün ve bu da söylendi" buyuracak. Sonra (Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ebû Hureyre'nin dizine vurup): "Ey Ebû Hureyre! Bu üç kimse kıyamet günü cehennemin aleyhlerinde kabaracağı Allah'ın ilk üç mahlûkudur!" dedi."[2308]

Açıklama:

İnsanların hatalarını düzeltirken, niyetin "Allah'ın rızasını kazanmak olması gerekir. Eğer niyet, üstünlük taslamak, öfke gösterisi veya başkalarını etkilemeye

2308 Müslim, İmaret 152 (1905); Tirmizî, Zühd 48; Nesâî, Cihad 22. Hadis metni Tirmizi'ye aittir.

çalışmak ise, asıl amaca ulaşılamayacaktır. Zira bizzat kişinin kendisi bir hatanın içerisindedir.

Eğer kişinin öğüt vermekteki niyeti samimî ise, sevap kazanacak ve Allah'ın izniyle öğüdü kabul görüp, tesir edecektir.

2- Hata İşlemek, İnsan Tabiatının Bir Özelliğidir

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki: "Her Âdemoğlu hata yapar. Ancak hatâkârların en hayırlısı tövbekâr olanlarıdır."[2309]

Açıklama:

Bu gerçeği benimsemek, insanların hatalarına karşı uygun bir bakış açısı kazanmayı sağlayacaktır. Böylece eğitimci ve tebliğci, muhataplarının mükemmel ve hatasız olmasını beklemeyecek; kendi düşüncesine bire-bir uymamaları yüzünden onları yargılamayacaktır. Ayrıca, muhatapları bir yanlışı/günahı sürekli tekrarlıyor olsalar da, onları tamamen kaybettiğini, günahta boğulup helak olduklarını düşünmeyecektir.

Fakat bu, "hatâ eden/kusûrlu/günâhkâr insanlara aldırış etmemeliyiz", ya da "modern çağ birçok günaha teşvik edici unsurlarla dolu", "n'olacak beşer işte", "onlar daha çok genç" vb. yaklaşımlarla, hatâ/günah işleyen insanlar adına bahaneler uydurmalıyız anlamına gelmez. İnsanların hatalı davranışlarını dile getirmeliyiz; fakat aynı zamanda, davranışlarını İslâmî açıdan da değerlendirmeliyiz.

3- Bir Kimsenin Hatalı -veya Haksız- Olduğunu Söyleyebilmek İçin Şer'î Bir Delile Veya Tutarlı Bir Mantığa Dayanmak Gerekir. Bilgisiz ve Yersiz Bir Tutuma Değil!

• Muhammed b. el-Münkedir -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmiştir: "Cabir, diğer giysilerini askıya astı ve sadece bir izar[2310] giyerek namaz kıldı. Birisi geldi ve dedi ki: "Sen sâdece böyle bir giysiyle mi namaz kılıyorsun?!" O da şöyle dedi: "Bunu, senin gibi ahmak insanlar görsün diye yapıyorum! Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in zamanında hangimizin iki tane kıyafeti vardı ki?"[2311]

Açıklama:

İbn Hacer -radıyallâhu anh- şöyle demektedir: Buradaki 'ahmak' kelimesi, aslında 'cahil' manasındadır. Amaç, "birkaç parçadan oluşan kıyafet giyme serbestîsi olmasına rağmen, tek parça kıyafetle de namaz kılınabileceği, ibadet edilebileceği" ruhsatını açıklamaktır. Yani Cabir -radıyallâhu anh- şunu demek istiyor: "Bunu, dinde tek parça kıyafetle ibadet etme izni olduğunu göstermek için kasıtlı olarak

2309 Tirmizî, Kıyamet 49; İbn-i Mace, Zühd 30.
2310 Peştamal gibi, belden doğru sarılan dar, kısa giysi.
2311 Buhârî, Salât 2; Ahmed, Müsned, 23/352 (15160).

yaptım. Böylelikle, bunu bilmeyen biri beni örnek alabilir; ya da benim yanlış olduğumu söylerken, ben de ona bu konuda ruhsat olduğunu söyleme fırsatını elde ederim." Cevabının neden bu kadar sert olduğuna gelince... O kişiye, âlimleri bu şekilde azarlamaması ve şer'î meseleleri ciddi araştırması gerektiğini öğretmek, diyebiliriz.[2312]

4- Hatâ Ne Kadar Ciddiyse, Onu Düzeltebilmek İçin O Denli Çaba Sarf Etmek Gerekir

• Muğire b. Şu'be -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmiştir: Peygamberimin küçük oğlu İbrahim'in vefat ettiği günde güneş tutulması oldu. İnsanlar, "İbrahim'in ölümünden dolayı güneş tutuldu" dediler. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki: "Güneş de, Ay da Allah'ın nizamının birer parçasıdır. Onlar, bir insanın ölümü ueya doğumu için tutulmazlar. Eğer böyle bir durum (tutulma) görürseniz, geçene kadar Allah'tan af dileyin ve namaz kılın."[2313]

Açıklama:

İtikâdî hatâları düzeltmek için, mesela görgü kuralları ile ilgili hatâları düzeltmek için harcanan çabadan daha fazlasını ve etkilisini göstermek gerekir. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yoğun bir şekilde 'şirk'in tüm yönleriyle ilgileniyor ve bu yöndeki hatâları düzeltiyordu. Çünkü dönemin en önemli meselesi bu idi.

5- Hatâyı Düzeltecek Olan Kişinin Konumu Önemlidir

• Ya'îş b. Tafha -radıyallâhu anh-, babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in evinde misafirdim. Fakir birisi geldi; ona da ev sahipliği yaptı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gece boyunca misafirlerinin durumunu kontrol için geliyordu. Beni yüzükoyun yatarken görünce dürttü ve şöyle dedi: "Bu şekilde yatma/ Zira bu, Allah'ın hoşlanmadığı bir yatıştır." Diğer bir rivayete göre ise: "Bu yatış, cehennem ehlinin yatışıdır!" buyurdu."[2314]

Açıklama:

Kimi insanların nasihati, kimilerinkinden daha kolay kabul görebilir. Çünkü onlar statü sahibidirler, ya da hatâ işleyen kişinin üzerinde otoriteye sahiptirler. Mesela, çocuğunun üzerinde bir baba, öğrencisinin üzerinde öğretmen, devlet memurunun üzerinde müfettiş vs. Yine; yaşça daha büyük olan, genç olandan; akraba olan, yabancıdan; otorite sahibi bir kişi de otoritesi olmayandan etki açısından farklıdır. Bu farklılıkları anlamak, eğitimciye isabetli bir bakış açısı kazandıracaktır. Böylelikle, bir ikaz veya azarlama, daha büyük bir kötülüğe yol aç-

2312 Fethu'l-bârî

2313 Buhâri, Küsuf 15. bkz. Ahmed, Müsned, 30/114 (18178).

2314 Ahmed, Müsned, 39/26 (23614); İbn-i Mace, Edeb 27.

mayacaktır, ikaz eden kişinin durumu ve hatâyı yapan kişinin ona olan güveni, îkâzın sertlik-yumuşaklık derecesini belirleyecektir.

6- Cehaletten Dolayı Hata Yapan İle Bilgiye Rağmen Hata Yapan Arasında Ayırım Yapabilmek

Çölden Medine'ye gelen Muâviye b. el-Hakem es-Sülemî'nin olayı, bu ilkenin en iyi misallerindendir.

• Muâviye b. el-Hakem-radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmiştir: Ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte namaz kılıyordum. Derken cemaatten bir şahıs hapşırdı. Ben de: "Yerhamukallah" dedim. Cemaattekiler bana, suçlayıcı bir şekilde baktılar. Bunun üzerine (kızıp): "Vay başıma gelen. Niye öyle bakıyorsunuz, sorun nedir?!" dedim. Bu sefer ellerini dizlerine vurarak sessiz olmam gerektiğine işaret ettiler. (Neredeyse cevap verecektim. Kendimi zor tuttum ve sesimi çıkarmadım.) Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- namazı bitirince bana iyi davrandı. Anam-babam O'na feda olsun; ben O'ndan ne önce ne de sonra, O'ndan daha iyi öğreten bir muallim görmedim. Allah'a yemin olsun O beni ne azarladı, ne dövdü, ne de moralimi bozdu. Sadece: "Namazda insan kelamından (dünyevî) bir söz münasip değildir. Ona uygun olan söz, teşbih, tekbir ve Kur'ân kıraatidir!" dedi.[2315]

Açıklama:

Cahil bir insanın 'öğretilmeye' ihtiyacı vardır; şüpheleri olan bir kişinin 'açıklama yapılmaya' ihtiyacı vardır; ihmalkâr bir kişi de 'hatırlatılmaya' ihtiyaç duyar. Bilerek hatada ısrar eden kişinin 'uyarılması' gerekir. İnsanları uyarırken, kuralları bilen birisiyle, hiç bilmeyen, cahil birine aynı şekilde davranmak doğru değildir. Cahil insana karşı sert davranışta bulunmak onu sadece uzaklaştıracak ve nasihatin reddedilmesine yol açacaktır. Ona, bilgece ve nazikçe yaklaşarak öğretmek gerekir. Çünkü hata işlediğinin farkında değildir. Bu, "üzerime saldırmadan önce, neden bana öğretmeyi denemiyorsun?" demeye benzer. Tekrar ifade edecek olursak; farkında olmadan hata yapan birisi, kendisinin doğru yaptığını düşünebilir. Böyle kişiyle nâzikçe, anlayışlı bir şekilde diyalog kurmalıyız.

7- Adaletli Olmak ve Hatâ Yapan Kişileri Düzeltirken Taraf Tutmamak

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Konuştuğunuz zaman -yakınınız dahi olsa- âdil olun." [2316]

"İnsanlar arasında hüküm verecek olursanız adaletle hükmedin." [2317]

2315 Müslim, Mesâcid 33 (537); Nesâi, Sehv 20; Ahmed, Müsned 39/ 175(2376).
2316 (6/En am, 152)
2317 (4/Nisâ, 58)

Nitekim Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bir peygamber âşığı olmasına rağmen Üsâme b. Zeyd -radıyallâhu anh-'ı, Allah'ın çizmiş olduğu hudutları çiğneyen birisine aracılık yaptığı için azarlamıştır.

• Hz. Âişe -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmiştir: Hırsızlık yapan Mahzumlu kadının durumu Kureyşlileri fazlasıyla üzdü. "Bu kadın hakkında Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in nezdinde kim müessir bir şefaatte bulunabilir?" diye adam aradılar. "Bu işe sadece Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in çok sevdiği Üsâme b. Zeyd -radıyallâhu anh- cür'et edebilir" dediler. Üsâme (huzura çıkarak) Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e şefaat talebinde bulundu. Efendimiz: "Allah'ın hududundan bir hadd hususunda şefaat mi taleb ediyorsun?!" diye çıkıştı. Sonra kalkıp cemaate şu hitabede bulundu: "Sizden öncekileri helak eden şey şudur: İçlerinden şerefli birisi hırsızlık yaptı mı onu terk edip (ceza vermezlerdi). Aralarında kimsesiz zayıf birisi hırsızlık yapınca derhal ona hadd tatbik ederlerdi. Allah'a yemin olsun, Muhammed'in kızı fatıma hırsızlık yapmış olsa mutlaka onun da elini keserdim!"[2318]

Açıklama:

Hz. Peygamber'in Üsâme'ye gösterdiği tutum, O'nun ne kadar âdil ve hakkın yanında olduğunu ve O'nun gözünde İslâm'ın, tüm insanların sevgisinden daha önce geldiğini göstermektedir.

Herhangi bir kişi, sevdiği kişinin kişisel kusurlarını görmezlikten gelebilir; fakat bu ona, İslâm'ın koymuş olduğu sınırları aşan hatâları görmezlikten gelme hakkını vermez. Bazı zamanlar insanlar yakın akraba ve arkadaşlarının yaptığı hatâyı hoş görürken, başka bir kişinin yaptığı hatâyı sert bir dille eleştirebilmektedir. Bu yüzden, "Eğer bir kişiyle mutluysanız, onun hatâlarını görmezsiniz; ama eğer bir kişiye kızgınsanız, tüm hatalarını görürsünüz.' denilmiştir.

8- Bir Hatâyı Düzeltirken, Kişinin Daha Büyük Bir Hatâya Düşmemesine Dikkat Etmek

• Câbir şöyle demiş: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Huneyn'den dönerken Ci'râne'de bir adam geldi. (O anda) Bilâl'ın elbisesi içinde gümüş vardı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- o gümüşten alıp halka veriyordu. Gelen zât: "Yâ Muhammed! Adalet göster!" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Vay canına! Ben, adalet göstermezsem kim gösterir? Adalet göstermemişsem o hâlde ben haybet ve hüsrana uğramışım demektir." buyurdular. Bunun üzerine Ömer b. Hattab:

"Bana müsâade buyur da şu münâfıkı tepeleyivereyim, yâ Resûlallah!" dedi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

2318 Buhârî, Hudud 12; Müslim, Hudud (1688); Nesâî, Kat'u's-sârık 6.

"Halkın benim ashabımı öldürdüğümü söylemelerinden Allah'a sığınırım. Şüphesiz ki bu zat ile arkadaşları Kur'ân'ı okurlar (ama okudukları Kur'an) gırtlaklarından aşağı geçmez. Onlar okun, avı delip geçtiği gibi Kur'ân'dan fırlayıp çıkarlar." buyurdular.[2319]

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, müslümanmış gibi görünen münafıklar hakkında, küfürleri yüksek boyuta varmasın diye sessiz kalmıştır. Onların kimliklerini ifşa etmemiş ve sözlerine sabırla dayanmıştır ki, insanlar "Muhammed arkadaşlarını öldürüyor!" demesinler. Çünkü insanlar onların gerçek yüzlerini bilmiyorlardı.

Açıklama:

İslâm, daha büyük bir kötülüğü def etmek için daha küçük bir kötülüğün yapılmasına ruhsat vermiştir. Böylece bir âlim, daha ciddi bir hatâya neden olmasın diye, bir şeyi söylemektense sessiz kalmayı tercih edebilir.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Hz. İbrahim'in kurduğu temellere dayanan Kâbe'yi yeniden inşâ etmek amacıyla yıkmamıştır. Zira Kureyş'in İslâm'ı henüz yeni tanıdığı ve daha önceki cahiliyye-âdetlerinin kalıntılarını hâlâ taşıdıklarını biliyordu. Bunun (Kâbe'yi yıkmanın) onlar için çok kötü olacağından korkmuştu. Kabe'nin sâdece eksik, yıkık yerlerini tamir ettirdi.

9- Hatanın Ortaya Çıktığı İnsan Fıtratını Anlamak

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Muhakkak ki kadın, kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Onu tam anlamıyla düzeltmen mümkün değildir. Ondan yararlanmak istersen, ancak kendisinde mevcut olan bu eğrilikle birlikte faydalanabilirsin. Eğer onu düzeltmeye kalkışırsan, kırarsın. Onun kırılması ise boşanmasıdır. "[2320]

Açıklama:

Bazı hata türleri vardır ki yok edilmesi asla mümkün olmayabilir. Çünkü insan tabiatından (fıtrat) kaynaklanır. Elbet bu tür hataları daha aza indirgemek mümkündür; fakat aşırı uçlara gitmek ise daha büyük kötülüklere sebep olacaktır.

İbn Hacer -radıyallâhu anh- şöyle demektedir: "Kadınlar hakkında nazik olun" ifadesi, "onları oldukları gibi anlamaya çalışın" anlamındadır. Çünkü onları zorlarsanız, uç noktalara gidersiniz, kırarsınız. "Kendi haline bırakırsan da eğriliği düzelmez." Bu ifadeden ne anlıyoruz? Eğer onlar (kadınlar) beklenenin üstünde ihmalkâr davranıyor, günah işliyor ya da sorumluluklarını üstlenmiyorlarsa, onları eğri şekilde bırakmayın. Bu şu demek: "İzin verilebilir meselelerde onları eğri

2319 Müslim, Zekât 142 (1063); Ahmed, Müsned, 23/112 (14803).
2320 Buhârî, Nikâh 79; Müslim, Radâ 65 (1468).

bir şekilde bırakabiliriz." Ayrıca hâdisten şunu da öğreniyoruz: Nazik, yumuşak bir yaklaşım, insanları kazandırır ve kalplerini açar.[2321]

10- İslâm'a Zarar Verici Hatalarla, Sadece Diğer İnsanları Etkileyen Hataları Ayırt Etmek

• Hz. Âişe, bir hadîste: "Allah Resûlü asla kendi nefsi için intikam almamıştır. Ancak Allah'ın yasaklarının çiğnenmesi durumunda Allah hakkı için öcünü almıştır"[2322] demektedir.

Açıklama:

Eğer dinimiz İslâm bize kendimizden daha sevgili ise, onu korumalı, savunmalı; kendi menfaatlerimiz adına kızmaktan çok. Onun için ve onun yolunda kızmalıyız. Eğer yalnızca kendi menfaatleri söz konusu olduğunda sinirlenen bir adam görürsek, bu o kişinin dinî duygularının zayıf olduğunu gösterir.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, onunla ilişki halinde olan insanlardan hatâ yapanları genellikle affederdi. Özellikle kalplerini yumuşatmak için katı kalpli bedevileri affederdi.

11- Hata Yapan Bir Çocuğu, Yaşına Uygun (Pedagojik Esaslara Aykırı Olmayacak) Bir Şekilde İkâz Etmek

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- rivayet etmiştir: Hasan b. Ali -radıyallâhu anh- zekât hurmasından bir tanesini alıp, hemen ağzına attı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Hişt, hişt at onu! Bilmiyor musun biz zekât yemiyoruz!" veya: "Bize zekât helal değildir!" diye müdâhale etti.[2323]

• Zeynep b. Ebî Seleme -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gusül abdesti alırken yanına girdim. Bir avuç su aldı ve: "Çabuk git, yaramaz kız!" diyerek yüzüme attı.[2324]

Açıklama:

Anlaşılacağı üzere; bir çocuğun küçük olması, onun hatâlarının düzeltilmeyeceği anlamına gelmez. Çünkü çocuğun bir hatâsının düzeltilmesi, onun hafızasına kazınacak ve ileride kendisine faydalı olacaktır. Birinci hadîste, çocuğa Allah korkusunun nasıl verildiği ve kendini nasıl sakındırması gerektiği gösterilmektedir. İkinci hadîs ise, iyi davranışların nasıl öğretildiğini, özel mekânlara girilmeden önce nasıl izin alınması gerektiğini ve başkalarının avret mahalline bakmanın yasak olduğunu göstermektedir.

2321 İbn Hacer, Fethu'l-bârî, C. 9, s. 954
2322 Buhari, Edeb 80; Müslim, Fedâil 77 (2327).
2323 Buhârî, Zekât 59, Cihâd 184; Müslim, Zekât 161 (1069).
2324 Taberânî, el-Mu'cemu'l- Kebîr, 24/281 (20733); Heysemî, Mecmeu'z-zevâid. 1/63 (1459)

12- Yanlışlarla İlgilenmede Çabuk Davranmak, Mümkün Mertebe Ertelememek

Hz. Peygamber'in vazifesi insanlara hakikati ve doğruyu anlatmak, iyilikte bulunmayı öğretmek ve onları kötülüklerden sakındırmaktı. Dolayısıyla, pek çok durumda insanların yanlışlarını düzeltmek için çabuk davranmıştır. Çünkü yanlışlarla ilgilenmekte çabuk davranmamak. İslâm'ın menfaatlerine ters düşer; "demiri tavında iken dövme" fırsatı kaçırılmış olur. Daha sonra bu konudaki örnekleri kaydedeceğiz.

13- Yanlışlarla İlgilenirken, Konuyla İlgili Kuralları/Hükümleri Açıklamak

• Cerhed el-Eslemî -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmektedir: Kendisi Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in önünden, uyluk (diz üstü) kısmı açık bir şekilde geçince Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ona şöyle buyurdu: "Uyluk kısmını ört; zira orası avret yerlerindendir."[2325]

14- Yanlış Davranan Bir İnsana, Uymadığı İslâmî Prensibi Belirtmek

• Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Sizden biri, hem zâlim hem de mazlum olan kardeşine yardım etsin. Zâlim ise ona engel olsun, mazlum ise kardeşinin yardımına koşsun."[2326]

Açıklama:

Bir insan, üst üste aynı hususta yanlışa düşüyorsa, o konudaki İslâmî hükümleri zihnine ve gönlüne nakşedememiş demektir. Böyle durumlarda ona İslâmî emri hatırlatmak, gerekirse tekrarlamak, sesli bir şekilde çevreye duyurmak, o kişinin davranışını durdurmada ve onu etkisine almış olan gafletten uyandırmada etkili olabilir.

Nitekim Muhacir ve Ensâr arasında bir şakalaşmanın kavgaya dönüşmesi (diğer bir rivayete göre; subaşı kargaşasının gerginliğe sebep olarak kavgaya dönüşmesi) üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu metodu uygulamıştır. Kavga eden her iki tarafın da kendisine destek arayışı içinde "Yetişin ey Ensâr!", "Yetişin ey Muhacirin!" diye bağırması üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- o toplumun geneline şöyle seslenmiştir." "Bu câhiliye ehli çağrısı da neyin nesi?! Mesele nedir?!" [2327]

2325 Tirmizî, Edeb 40.
2326 Buhârî, Mezalim 4; Tirmizî, Fiten 68.
2327 Buhârî, Tefsir, Münâfikûn: 6 (4622)

15- Yanlış Yapan Kişiye Merhametli Olma

Bu durumda merhameti, ancak vicdan azabı çeken ve pişman olduğunu gösteren kimseler hak ederler. Bazen böylesi bir merhamet, yaptıkları yanlışın sorumluluğu hakkında soru sormak için gelen ve bir şeyler öğrenen insanlar için de geçerlidir.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmektedir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber oturuyorduk. Bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben helak oldum!" dedi. Aleyhisselâtu vesselam: "Seni helak eden şey nedir?" diye sorunca: "Oruçlu iken hanımımla ilişkide bulundum" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah'la aralarında şu konuşma geçti: "Azad edebilecek bir köle bulabilir misin?" "Hayır". "Üst üste iki ay oruç tutabilir misin?" "Hayır". "Altmış fakiri doyurabilir misin?" "Hayır". "Öyleyse otur!" Biz bu minval üzere beklerken Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e içerisinde hurma bulunan bir büyük sepet getirildi. "O soru soran adam nerede?" diyerek adamı aradı. Adam: "Benim! Buradayım!" deyince, Aleyhisselâtu vesselam: "Şu sepeti al, fakirlere tasadduk et!" dedi. Adam: "Benden daha fakir kim var ey Allah'ın Rasûlü? Allah'a yemin ediyorum, Medine'nin iki kayalığı arasında benden daha fakiri yok!" cevabını verdi. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- (dişleri görünecek derecede) güldü ve: "Öyleyse al bunu ehline yedir" buyurdu.[2328]

Açıklama:

Bu olayda, yanlış yapan kişinin geliş sebebi alay etmek için veya durumu hafife almak için değildi. Onun suçluluk ve pişmanlık hissettiği, "Ben helak oldum!" deyişinden de anlaşılmaktadır. Binâenaleyh o merhameti hak etmişti.

16- Birisini Yanlış Yapmakla İthamda Acele Etmemek

• Abbâd b. Şurahbîl -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Kıtlığa uğradım. Bunun üzerine Medine bahçelerinden birine girdim. Başaklardan ovup hem yedim hem de torbama aldım. Derken sahibi gelip beni yakaladı, hem dövdü hem de torbamı elimden aldı. Daha sonra beni Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e getirdi. Durumu ona anlattı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- mal sahibine; "Bu kişi cahilse niçin öğretmedin, açsa niçin doyurmadın!" buyurdu. Adam O'nun emri üzerine torbamı saldı. Daha sonra Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana bir veya yarım sa' miktarında yiyecek verdi."[2329]

Açıklama:

Ayrıca belirtmemiz gereken bir husus daha var. Dikkat edilirse Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bahçe sahibini cezalandırmamıştır. Çünkü o haklıydı; fa-

2328 Buhârî, Savm 30, Edeb 68, 95; Müslim, Siyâm 81 (1111)

2329 Ebû Dâvud, Cihâd 93; Nesâî, Kudât 21; İbn-i Mace, Ticârât 67. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Nesaî ve İbn-i Mace'nin rivayetlerindeki tahklk.

kat meseleye yanlış yönden yaklaşmıştı. Hz. Peygamber de ona bu meseleye uygun bir şekilde nasıl yaklaşması gerektiğini öğretmiştir.

17- İnsanların Yanlışlarıyla İlgilenirken Sakin Olmak

• Enes b. Mâlik -radıyallâhu anh- şöyle anlatıyor: "Biz, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte mescidde otururken bir bedevî çıkageldi. Durup mescidin içine [duvarına] akıtmaya başladı. Rasûlullah'ın ashabı kalkıp: "Dur! dur!" diyerek [üzerine yürümeye] kalktılar. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- müdâhale etti: "Kestirmeyin, bırakın tamamlasın." Ashab müdâhale etmedi, adam da ihtiyacını tamamladı. Sonra Rasûlullah, adamı yanına çağırdı ve: "Bu mescidler, idrar ve pislik bırakma yeri değildir. Allah'ın zikredildiği yerlerdir. Buralarda namaz kılınır, Kur'ân okunur" dedi. Sonra cemaatten birine bir kova su getirmesini emretti. Kova gelince sidiğin üzerine boşalttırdı ve idrarı temizlettirdi."

Buhârî'nin rivayetinde şu ek bilgi yer almaktadır: "Onu rahat bırakın ve oraya su dökün. Siz insanların işlerini kolaylaştırmak için gönderildiniz. Zorlaştırmak için değil."[2330]

Açıklama:

Sahâbîler -radıyallâhu anh- gördükleri yanlışı haber vermek, mescitleri temiz tutmak konusunda çok titizlerdi. Bunu o kişiye bağırılması, dışarıya atılmaya kalkışılması, azarlanması, ona karşı aceleci davranılması ve ona "Dur!" denilmesinden anlıyoruz.[2331]

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bedevîye bu hareketinin sebebini sorduğu bir rivayet vardır. Bu rivayeti İbn Abbas -radıyallâhu anh- şöyle anlatıyor: Bir bedevî gelerek Rasûlullah'a beyat etti. Sonra yanından ayrıldı ve küçük abdestini yapmaya başladı. Diğer insanlar onu durdurmak istediler, fakat Resûlullah "Hacetini giderirken bir adamı durdurmayın" buyurdu. Sonra ona sordu: "Sen müslüman değil misin?" "Bedevî: "Tabi ki müslümanım" dedi. Resûlullah: "Seni bunu yapmaya sevk eden şey nedir?" Bedevî: "Seni hakikatla gönderene yemin olsun ki, sadece diğer yerler gibi olduğunu düşündüm." Resûlullah bir kova su getirtti ve üzerine döktürerek temizletti.[2332]

18- Yanlışın Sebep Olacağı Zararları Anlatma

• Ebû Sa'lebe el-Huşenî -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sefer sırasında konaklayınca yanında bulunan halk vadilere ve dağ geçitlerine dağılırdı. Bunun üzerine Resûlullah: "Va-

2330 Buhârî, Vudû 57, 58, Edeb 35; Müslim, Taharet 99 (284), 100 (285).
2331 İbnü'l-Esîr, Câmiu'l-Usûl, VII, 83-87
2332 Taberânî. Mu'cemu'l-Kebir, II, 220 (11552)

dilere ve geçitlere dağılmanız şeytan işidir" diye onları ikaz etti. Bundan sonra herhangi bir yere inilince sahabiler birbirlerine yakın şekilde yerleşirlerdi. Öyle ki, "Üzerlerine bir yaygı atılsa hepsini örter" denirdi. [2333]

Açıklama:

Burada şu hususu belirtmeliyiz: Hz. Peygamber'in yanındakilere ilgisi, bir liderin, bir komutanın ilgisi gibiydi. Zira bir ordunun kamp yapılırken dağılması, üzerlerine düşmanın saldırmasına ve saldırıda dağınık yakalanmalarına fırsat oluştururdu.[2334] Bu şekilde bir dağılma, ordunun bir bölümünün diğer bölümüne yardıma yetişmesini zorlaştıracaktı.[2335]

İnsanları yanlış yaptıklarına inandırmak için, o davranışlarının olumsuz ve kötü yönlerini îzâh etmek oldukça önemlidir. Zira yanlışlarının etkileri kendilerini etkileyebileceği gibi, başka insanları da etkileyebilir.

Seleften bazıları şöyle derdi: Eğer bir kişi yüzüne karşı övülürse o şöyle dua etmelidir: "Allah'ım! Onların bilmedikleri (günahlarım) için beni bağışla, söylediklerinden dolayı beni hesaba çekme ve beni zannettiklerinden daha hayırlı kıl."[2336]

19- Yanlış Yapana Doğruyu Uygulayarak (Pratik Yolla) Öğretme

• Cübeyr b. Nufeyr şöyle rivayet eder:

Rasûlullah, babama abdest almasını emretti. Babam önce ağzını yıkadı. Rasûlullah: "Ey Ebû Cubeyr, ağzını yıkamakla başlama; kâfirler böyle yapıyor." Daha sonra bizzat Rasûlullah abdest almayı öğretmek için su istedi. Önce, tam olarak temizleninceye kadar ellerini yıkadı. Sonra üç kere ağzını, üç kere de burnunu yıkadı. Üç kere yüzünü, üç kere de dirsekleriyle birlikte önce sağ sonra sol kolunu yıkadı. Başını meshetti ve ayaklarını yıkadı.[2337]

Açıklama:

Pek çok durumda, pratik öğretim, teorik öğretimden daha etkilidir. Hz. Peygamber de böyle yapmıştır.

Şunu belirtmeliyiz ki, Hz. Peygamber kasıtlı olarak "kâfirler böyle yapıyor (ağızlarını yıkayarak başlıyor)" diyerek sahâbînin yanlış hareketini engellemiştir. Çünkü kâfirler elini yıkamadan ağızlarını çalkalarlardı ki bu hijyenik değildir. Şüphesiz doğruları en iyi Allah bilir.

2333 Ebû Dâvud, Cihad 97.
2334 Azîmâbâdî, Avnu'l-Ma'bûd, VII, 292
2335 İbn Allan, Delflü'l-Fâlihîn, VI, 130
2336 İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, V, 478
2337 Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübra, 1/46 (212)

20- Geçerli Bir Alternatif Sunma

• Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- mescidin kıble (duvarında) balgam" gördü. Zoruna gitmişti. Kalkıp eliyle kazıdı ve: "Sizden biri namaza kalkınca, Rabbine hususi hitapta bulunur veya Rabbi(nin kıblesi) kendisi ile kıblesinin arasındadır. Öyleyse hiç biriniz kıble cihetine tükürmesin. (İlla tükürecekse bari) soluna veya ayağının altına tükürsün!" buyurdular. Sonra, (göstermek için) ridasının bir kenarını alıp içine tükürerek elbisesinin kenarını üst üste katladı, sonra da: "Veya şöyle yapsın!" buyurdu [ve tükürüğü katlar arasında ovdu].[2338]

Açıklama:

Rasûlullah'ın yukarıda kaydedilen örnek davranışlarını dikkate aldığımızda, günümüzde "emri bi'l-ma'rûf" için çabalayan bazı ilim adamlarının ve insanların kusuru daha da iyi anlaşılacaktır. Zira onlar kimi insanlara yaptıklarının yanlış olduğunu, haram olduğunu belirtiyorlar, fakat ne yapmaları gerektiğine dair alternatifler sunmuyorlar. Oysa İslam'da zina yasaklanmışsa evlilik sunulmuş, ribâ yasaklanmışsa ticaret öğretilmiş, domuz eti yasaklanmışsa dana eti ve diğer bazı hayvanların etinin yenmesine izin verilmiş; günaha düşülmüşse tövbe veya kefaret yoluyla bir çıkış yolu gösterilmiştir.

21- İnsanlara, Yanlış Yapmalarını Engelleyecek Yönde Rehberlik Etmek

• Muhammed b. Ebî Ümâme b. Sehl b. Hanîf, babasından şunları işittiğini anlatmıştır:

Babam Sehl -radıyallâhu anh- (Cuhfe yakınlarındaki) Harrâr diye anılan mevkide yıkandı. Yıkanırken üzerindeki cübbeyi çıkardığında Âmir b. Rabîa ona bakıyordu. Sehl, bembeyaz bir tene, güzel görünüşlü bir cilde sahipti. Âmir: "Ne bugünkü bir manzarayı, ne de böylesine bir cildi hiç görmedim. Böyle bir cilt ancak çadıra çekilmiş bakirede bulunabilir" dedi. Sehl daha orada iken ateşler içinde yanmaya başladı ve rahatsızlığı giderek şiddetlendi, dayanamayarak yere yıkıldı. Durum Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e haber verildi ve: "Başını kaldıramıyor" dendi. Halbuki Sehl orduya kaydedilmişti. "Yâ Rasûlallah, o sizinle gelemez. Vallahi başını bile kaldıramıyor!" dediler. Aleyhissalâtu vesselam: "Onunla ilgili olarak herhangi bir kimseyi itham ediyor musunuz?" diye sordu. "Âmir b. Rebîa var" diye cevap verdiler. Rasûlullah, onu çağırtıp kendisine kızdı ve: "Sizden biri niye kardeşini öldürüyor? Niye bir 'Bârekallah demedin? Onun için abdest al!" buyurdu. Bunun üzerine Âmir yüzünü, ellerini, kollarını, dizlerini ve ayaklarının etrafını ve izarının içini[2339] bir

2338 Buhârî. Salat 33, 35, 36, 39; Müslim, Mesacid 54 (551).

2339 O "izarının içi" tâbiri ile ne kastedilmiştir? Bu münakaşalıdır. Böğür, üzerine izar bağlanan kısım, izarla örtülen ön, avret mahallinden kinayedir, uyluk kısmı vs. (Canan, a. g. e. , XI, 368) -Editörün notu-

kapta yıkadı. Sonra, bir adam bu suyu onun (Sehl'in) üzerine arkasından döktü. Sehl birden kendine geldi ve iyileşti."[2340]

Açıklama:

Bu hâdiseden öğreniyoruz ki;

-Öğretmen [Hz. Peygamber], müslüman kardeşine zarar veren kimseye kızdı.

-Böyle bir yanlışın zarar verici etkilerini ve ölüme dahî sebep olabileceğini açıkladı.

-Bir müslümanın başına gelebilecek zararlı bir durumu önlemek için gerekli yolu gösterdi.

22- İnsanları Yanlışlarıyla Direkt Yüzleştirmemek; Genel İfadelerle Yanlışı Belirtmek

• Hz. Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Bir namazın ardından Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "İnsanlara ne oluyor da namaz kılarken gözlerini semaya kaldırıyorlar?" dedi ve bu hususta sert sözler söyledi. Sonra konuşmasını şöyle tamamladı: "Bunlar ya (yaptıklarından) vazgeçerler ya da gözlerinin nuru çekilip alınır. "[2341]

Açıklama:

Yanlış yapan kimsenin, kimliğinin açıklanmadığı daha birçok örnek vardır. Kimlik açıklamamanın faydaları arasında şunları hatırlatabiliriz:

-Yanlış yapan kişiden olumsuz bir tepki gelmesi, haksız da olsa kendisini savunması ya da öç almak için şeytanın kışkırtmasına açık hale gelmesi engellenmiş olur.

-Böylesi bir metot, insanlar için nasihati kabule ve ders almaya daha uygundur.

-Kişinin yanlışı, diğer insanlar nezdinde gizlenmiş [böylece saygınlığı korunmuş] olur.

-Bu metotla eğitimcinin statüsü yükselir ve danışılan kimseyi daha çok sevdirir.

Şu hususu da belirtmekte fayda var: Kişiyi ifşa etmeden yapılan yanlışı belirtme metodu, o kişinin ve yaptığının insanların çoğunluğu tarafından bilinmediğinde kullanılır. Eğer insanların çoğu o kişinin ne yaptığını biliyorsa ve o kimse de insanlar tarafından bilindiğinin farkındaysa, o zaman bu yöntem yerine azarlama veya caydırıcı acı tedbirlere başvurulabilir.

2340 Mâlik, Muvatta, Ayn 1 (1678-1679); İbn-i Mace, Tıb 32; Ahmed, Müsned, 25/355-356 (15980); Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 5/184 (8426). Şuayb el-Arnaut, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Ahmed, Müsned'deki tahkiki.

2341 Buhârî, Sıfatu's-Salati 10; Ebû Dâvud, Salât 169 (913); Nesâî, Sehv 9.

Yanlış işleyen bir kişiye karşı ıslah metotlarından hangisinin daha münasip olduğunu tespit etmek önemlidir. Acaba davranışımız onu nasıl bir psikolojiye sokacak? Bu konuda net bir sonuca varılmalıdır. Bunun için, her bir seçeneğin uygulanma şartlarını iyi bilmemiz gerekir: Yanlış yapan kişiye kimlerin yanında öğüt veriyoruz? Öğüdümüzü kışkırtıcı, saldırgan bir tavırla mı, yoksa nazik, kibar bir tavırla mı veriyoruz? Bütün bunlara dikkat etmeliyiz.

23- Yanlış Bir Davranış Sergileyecek Olan Kişiye, Yolun Başında İken Dur Demek Onun Yanlışa Devamını Önlemek

Bir kimsenin, daha işin basındayken yanlış fiilini durdurmak çok önemlidir.

• Hz. Ömer'in şöyle dediği rivayet edilir: "Babamın üstüne..." diyerek yemin edecekken Allah Rasulü -sallallâhu aleyhi vesellem- "Dur! Allah'tan başkası üzerine yemin eden kimse şirke düşmüş olur" buyurdu.[2342]

• Ebû Dâvud Sünen'inde Abdullah İbn Bişr -radıyallâhu anh-'dan şunları rivayet eder: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Cuma günü mescidde hutbe verirken, insanları rahatsız ederek ön saflara ilerlemeye çalışan bir adama hitaben; "Olduğun yere otur! Rahatsızlığa sebep oluyorsun" dedi.[2343]

Tirmizî, İbn Ömer'in şöyle dediğini kaydetmiştir: Adamın biri, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in önünde geğirdi. Efendimiz şöyle buyurdu: "Bizden uzak dur! Dünyada midesini tıka basa dolduranlar, hesap günü en uzun süre aç olarak kalanlar olacaktır."[2344]

Bu hadîsler, yanlış yapan kişiyi durdurmak için doğrudan bir ricada bulunulmasını göstermektedir.

24- Davranışın Sadece Yanlış Olan Kısmını Belirtmek

• Buhârî'nin Sahih'inde şöyle nakledilir. Rubeyyi' Bint Muavviz İbn Afra der ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geldi, içeri girdi, yatağının üzerine oturdu. Bizim bazı genç kızlarımız def çalmaya ve Bedir'de şehid edilen atalarımıza methiyeler dolu şarkılar söylemeye başladılar. Onlardan birisi şarkının bir yerinde, "Aranızda, geleceği bilen bir Peygamber var" dedi. Rasûlullah hemen şöyle buyurdu: "Böyle demeyin. Daha önce söylediğiniz gibi söyleyin."[2345]

2342 Ahmed, Müsned, 1/413-414 (329). Şuayb el-Arnaut, hadisin, Buharî'nin şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir.

2343 Ebu Davud, Salat 240. Ayrıca bkz. İbn-i Mace, İkametü's-Salat 88; nesâî, Cum'a 20. Elbani, İbn-i Mace ve Nesâî'nin sünenlerine yaptığı tahkikinde hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

2344 Tirmizi, 2778

2345 Buhârî, Megazi 9, Nikah 49; Tirmizî, Sünen, Nikah 7; Ebu Davud, Edeb 59.

• İbn Mâce'nin rivayetine göre Resûlullah şöyle buyurdu: "Böyle deme! Allah'tan başka kimse geleceği bilmez."[2346]

Açıklama:

Bir kimsenin söylediği ya da yaptığı şeyin tamamının yanlış olmadığı durumlar olabilir. Böylesi durumlarda sadece yanlış olan kısım doğru olandan ayırt edilmeli; söylenen şeyin ya da yapılan işin tamamı eleştirilmemelidir.

Hiç şüphe yok ki bu tarz bir davranış, kişiye, adaletli bir şekilde davranıldığı, doğruların kabul gördüğü ve sadece yanlışlarının belirlenip düzeltildiği mesajını verir. Böylece tavsiyeleri daha istekli bir şekilde kabul eder.

25- Yanlış Davranan Kimseye İyi Özelliklerini Hatırlatmak, Böylece Yaptığına Pişman Olup Özür Dilemesini Sağlamak

Bu durum, Hz. Peygamber'in Ebu Bekir -radıyallâhu anh- ve Ömer -radıyallâhu anh- arasındaki bir hadisede takındığı tutumda görülmektedir.

• Buhârî, Sahîh'in Kitâbü't-Tefsîr bölümünde Ebu'd-Derdâ -radıyallâhu anh-'nın şöyle dediğini rivayet etmektedir:

Ben Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında oturuyordum. Derken, Ebu Bekir elbisesinin eteğini tutarak çıkageldi. Öyle ki, dizleri açılmış durumdaydı. Aleyhissalatu vesselam onu bu halde görünce; "Arkadaşınız biriyle çekişmiş olmalı!" buyurdu. Ebu Bekir selam verdi ve; "Ey Allah'ın Rasûlü! Benimle Ömer İbn el-Hattab arasında bir tatsızlık oldu. Ben onun üzerine çok fazla gittim sonra da pişman oldum. Beni affetmesini taleb ettim; kabul etmedi. Bunun üzerine sana geldim!" dedi.

Aleyhissalatu vesselam da; "Ey Ebu Bekir! Allah seni affetsin!" buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı. Bu sıralarda Ömer davranışından pişman olmuştu. Doğruca Ebu Bekir'in evine gitti ve; "Ebu Bekir evde mi?" diye sordu. "Hayır!" cevabını alınca, o da Aleyhissalatu vesselâm'ın yanına geldi. Gelince de selam verdi: Aleyhissalatu vesselâm'ın yüzü öfkeden al al olmaya başlamıştı. Bu hal, Ebu Bekr'i korkuttu. Derhal diz çökerek: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bu meselede hatâ benim, ben ona zulmettim!" dedi. Aleyhissalatu vesselam; hepimize hitap ederek şöyle buyurdu: "Allah beni size peygamber olarak gönderdi. Size tebliğde bulunduğumda hepiniz bana; "Sen yalancısın" dediniz, Ebu Bekir ise; "Doğru söyledin," dedi. Canıyla, malıyla bana yardımcı oldu. Siz arkadaşımı benim için hoş görürsünüz değil mi?" İki veya üç kere, Rasûlullah bu sözü tekrar etti.

Ebu'd-Derda der ki: "Bundan sonra, Rasûlullah'ın hatırı için Ebu Bekir'e eziyet verecek hiçbir şey yapılmadı."[2347]

2346 İbn-i Mace, Nikah 21. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

2347 Buhârî, Fezâilü's-Sahabe 5.

Sonuç

Rasûlullah'ın, insanların yanlışlarıyla ilgilenirken izlediği metotların, sünnetlerin incelenmesini müteakip şu hususlara değinmek gerekmektedir:

Yanlışları düzeltmek önemli ve zorunludur. Zira bu, "emri bil-maruf nehyi anil-münker"in (iyiliği emredip kötülükten sakındırma'nın) bir parçasıdır. Unutulmamalıdır ki İslâm dini bizlere sadece münker olanı yasaklamayı değil, aynı zamanda iyiliği emretmeyi de farz kılmıştır.

1- Eğitim ve öğretim sadece yanlışları düzeltmekten ibaret değildir. Aynı zamanda insanlara dinin esaslarını ve Şer'-i Şerifin kurallarını çeşitli metotlarla göstermek ve öğretmek de gerekir. Dinî kavramları, insanların kalplerine ve zihinlerine yerleştirmek için örnekler vermek, nasihatler etmek, kıssalar anlatmak ve olaylar üzerinde tartışmak gibi yöntemler kullanılır.

Bu noktada bazı eğitimcilerin ve anne-babaların yetersiz kaldıkları anlaşılıyor. Çünkü onlar, kişiye ilk etapta temel kaideleri öğretmek, onları yanlışa düşmeden önce caydırıcı, vuku bulabilecek yanlışın etkisini azaltıcı bilgiler vermek yerine, çabalarını vuku bulan yanlışların üzerine düşmekle sınırlandırılıyor.

2- Makalemizde anlatılan hadiseler ışığında Rasûlullah'ın farklı yanlışlıklara farklı metotlarla yaklaştığını görüyoruz. Bunun sebebi ise şartların ve kişiliklerin farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bu inceliği anlayabilen ve takip eden herkes, karşılaştığı durumu, verilen bu örneklerle karşılaştırmalı ve kendi durumuna en çok benzeyenini bularak uygun olan yaklaşımı sergilemelidir.

Tüm övgülerin kendisine olduğu yüce Rabbimizden, bize doğru yolu göstermesini, bizi korumasını; iyilikleri ortaya çıkarıp yaygınlaştıran, kötülükleri yok eden, silenlerden eylemesini, diğer insanlara bizim vesilemizle yol göstermesini niyaz ediyoruz. Çünkü O her şeyi işiten, her zaman yakın olan, dualarımıza icabet edendir. Destekleyen, yardım edenlerin en hayırlısıdır. Sırât-ı müstakîme götürendir. Allah (c.c.) ümmi olan Rasulü'ne ve onun ehline ve ashabına rahmet eylesin.

Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.[2348]

2348 Kitabımızın bu bölümü M. Salih el Müneccid'in Polen yayınlarından çıkan ' Eleştiride nebevi metot 'isimli kitabından kısaltılarak alıntılar yapılmıştır.

63. BÖLÜM

PEYGAMBERİMİZİN EŞLERİYLE ANLAŞMAZLIKLARI VE ÖNERDİĞİ ÇÖZÜM YOLLARI[2349]

1- Eşler Arasında Anlaşmazlıkların Çıkması Normal Karşılanmalı

Bakın Allah'u Teala'nın yarattıkları arasında en sevdiği olan Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem-, eşleri arasında kalbinin en fazla sevdiği müminlerin annesi Aişe -radıyallâhu anhâ- ile konuşurken neler diyor: "Ey Aişe! Ben senin bana kızdığın anları da benden hoşnut olduğun anları da çok iyi biliyorum. Hz. Aişe bunu nasıl anladığını sorunca Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Benden hoşnut olduğunda 'Muhammed'in Rabbine yemin olsun' diyorsun. Bana kızgın olduğunda ise 'İbrahim'in Rabbine yemin olsun' diyorsun." Bunun üzerine Hz. Aişe -radıyallâhu anh- "Haklısın ey Allah'ın Resûlü. Ama ben sadece ismini terk ediyorum." der. [2350]

Açıklama:

Bu hadisten, Peygamber Efendimiz'in evinde de, iki taraftan birinin ya da her ikisinin diğerine kızması ile sonuçlanan, eşler arası anlaşmazlıkların vuku bulduğunu anlıyoruz. Fakat bu kızgınlık geçicidir. Kin duymaya ve geçimsizliğe yükselmeden ve -günümüzde gördüğümüz gibi- gece gündüz entrikalar düzenleme derecesine ulaşmadan çabucak yok olur gider.. Bazen Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, kalbini hoşnut etmek için Aişe'nin -radıyallâhu anh- ismini kısaltarak ona şöyle hitap ederdi: "Ya Aiş" "Ya Uveyş" "Ya Humeyra"[2351]

2- Peygamberimizin Eşleriyle Olan Problemleri Giderme Şekli

• Cabir -radıyallâhu anh- rivayet olunan bir hadiste olayı şöyle anlatır:

"İnsanlar kendilerine izin verilmediği için Hz. Peygamber'in kapısında bekledikleri bir sırada Ebu Bekir -radıyallâhu anh- geldi izin alarak içeri girdi. Ardından da Hz. Ömer çıkageldi o da izin alıp Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına girdi. O sırada Hz. Peygamber etrafında eşleri olduğu halde sessiz bir şekilde

---

2349 Bu bölümdeki ayet ve hadislerin açıklamaları; Polen yayınlarından çıkan Mısır'lı Nebil Muhammed nebil isimli ilim adamının 'Eşler arası Problemlerin Çözümünde Altın Kurallar' isimli kitabından alınmıştır. Dipnotlarda (a. g. e) olarak belirtilecektir

2350 Buhârî 5228 ve Müslim 2439 rivayet etmiştir

2351 a. g. e

oturmaktaydı. Hz. Ömer "Vallahi Peygamber'le konuşup O'nu güldürecek bir şey söyleyeceğim. Büyük ihtimalle de O gülecektir." diyerek şöyle söyledi: " Ey Allah'ın Resulu! Hanımımın benden bir şey isteyip de benim onun sesini nasıl kestiğimi bir görseydin!" Hz. peygamber Hz. Ömer'in bu sözlerine dişleri görünecek şekilde güldü ve "Şu eşlerim de etrafıma toplanmış gördüğün gibi benden bir takım isteklerde bulunuyorlar." dedi. Hem Hz. Ebu Bekir hem de Hz. Ömer bu söz üzerine kızları olan Hz. Peygamber'in eşleri Aişe'ye ve Hafsa'ya çıkıştılar ve Hz. Peygamber'den gücünün yetmediği bir takım isteklerde bulunmaları sebebiyle onları azarladılar. Hz. Peygamber'in eşleri Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den sahip olmadığı bir şeyi istemediklerini ifade ettiler. Bu olay üzerine Hz. Peygamber yaklaşık bir ay eşlerinden uzak durdu ve sonunda Ahzap suresinin 28 ve 29. ayetleri indi.[2352]

Bu ayetler üzerine Hz. Peygamber ilk olarak Hz. Aişe'ye "Ey Aişe! Sana bir hususu açmak istiyorum. Ama bu konuda, ailene danışmadan acele karar vermeni de istemiyorum." dedi ve ilgili ayetleri okudu. Hz. Aişe Hz. Peygamber'in bu sözüne "Bu konuda aileme danışmama ne gerek var ey Allah'ın Resulu. Elbette ben Allah'ı, Resûlü'nü ve ahiret yurdunu tercih ediyorum." diyerek cevap verdi ve Hz. Peygamber'den bu sözlerini diğer eşlerine anlatmamasını istedi. Sonunda Hz. Peygamber bütün eşlerinin aynı cevabı verdiğini ifade ederek şöyle buyurdu: Allah beni baskıcı ve zorba biri olarak değil öğretici ve kolaylaştırıcı olarak göndermiştir." [2353]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- ile eşleri –Allah hepsinden razı olsun- arasında geçim konusunda da anlaşmazlıklar olmuştur. Hanımları Resûlullah'a gelip nafaka ve dünya hayatının metaından istemişlerdi. Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında ise hiçbir şey bulunmuyordu ve eğer bulunsa onlara karşı cimrilik yapacak değildi. [2354]

3- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Mü'minlerin Annesi Zeyneb'e -radıyallâhu anh- Kızması ve Ondan Bir Süre Uzak Durması

Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- bir keresinde, müminlerin annesi Zeyneb'e -radıyallâhu anh- darıldı ve iki ya da üç ay ondan uzak durdu. Hz. Aişe'den rivayet olunan bir hadiste şöyle buyurmaktadır: " Safiye'ye ait deve hastalanmıştı. Zeynep'in fazla bir devesi olduğu için Hz. Peygamber bu devesini Safiye'ye vermesini Zeynep'ten rica etti. Zeynep " devemi şu Yahudi kızına mı vereceğim?."

2352 Ey Peygamber! zevcelerine de ki: "Eğer dünya hayatını ve onun zinetini istiyorsanız, gelin size bağışta bulunayım ve sizi güzellikle salıvereyim. Yok eğer Allah'ı resulunü ve ahiret yurdunu istiyorsanız (biliniz ki-: muhakkak Allah, içinizden güzel davrananlara büyük bir mükafat hazırlamıştır." Ahzab: 28-29

2353 Müslim .

2354 a. g. e

diye karşılık verince Hz. Peygamber Zeynep'e kızdı ve Zilhicce, Muharrem ve Sefer ayının bir kısmı boyunca ondan uzak durdu."[2355]

Açıklama:

Bu hadisten Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem-, eşleri ile olan bazı problem ve anlaşmazlıklarını nasıl çözüme kavuşturduğunu görmekteyiz. Hata edenden hatasını kabul edene kadar uzak durmak. Ve böylece o da ikinci bir sefer o hatasına dönmeyecektir.. Keşke çağımızdaki bazı kocalar Allah'ın en fazla kızdığı helale –talaka- yönelme ve aceleci davranma yerine bu başarılı çözümü deneseler...[2356]

4- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Aişe'yi -radıyallâhu anh- Babasının Vurmasına Karşı Savunması

• Bir keresinde Hz. Ebu Bekir Hz. Peygamber'in yanına gelir ve kızı Aişe'nin yüksek sesle O'na -sallallâhu aleyhi vesellem- bağırdığını işitir. Hz. Ebu Bekir içeri girer girmez "Demek Allah Resûlü'ne karşı bağırarak konuşuyorsun ha!" der ve kızını dövmek için yakalar. Hz. Peygamber Hz. Ebu Bekir'in Aişe'ye vurmasına engel olur ve Hz. Ebu Bekir kızgın bir halde çıkar gider. Hz. Ebu Bekir çıkıp gidince Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- Aişe'ye "Seni onun elinden nasıl kurtardım ama!" der. Birkaç gün sonra Hz. Ebu Bekir izin isteyerek Allah Resûlü'nün evine gelir ve Hz. Peygamber ile Hz. Aişe'nin barıştıklarını görünce ikisine hitaben "Tartıştığınızda beni aranıza aldığınız gibi barış halinizde de tekrar aranıza alın" der. Hz. Peygamber de "Evet öyle yaptık evet öyle yaptık" diye cevap verir." [2357]

Açıklama:

Kızgın olan eşi olgun haline geri döndüren şu çözümün harikalığına bir bakın. Kuşkusuz bu, eşine bazı iyiliklerini hatırlatmaktan ve kadrini bildirmekten öteye gitmeyen, çok kolay bir yoldur. Bu durumda değerli eş, olgun haline dönmekten başka çıkar bir yol bulamayacaktır.[2358]

5- Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in, Bazı Eşlerindeki Kıskançlıkları Yatıştırması

• İşte mü'minlerin annesi Aişe -radıyallâhu anh- Safiye binti Huyey'i kıskanmasını ve Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- karşı kırıcı konuşmasını kendisi anlatıyor. O şöyle diyor: Allah Resûlü ile beraber bir yolculuğa çıkmıştık. Allah Resülü eşlerini de beraberinde götürmüştü. Benim yüküm hafifti ayrıca devem de kuvvetliydi. Safiye'nin ise yükleri ağır devesi de yavaş olduğu için bizde yavaş hareket ediyorduk. Hz. Peygamber kafilenin hızlı yol alması için" Aişe'nin

2355 Ebu Davud.
2356 A. g. e
2357 Ebu Davud.
2358 a. g. e

yükünü Safiye'nin devesine Safiye'nin yükünü de Aişe'nin develerine aktarın" dedi. Ben bu durumu görünce "Ey Allah'ın kulları! Yardım edin. Şu Yahudi kadın Allah Resûlü yanında bizden daha değerli herhalde!" dedim. Hz. Peygamber Ey Aişe! Senin yükün hafif, Safiye'nin yükleri ise ağır olduğu ve kafile de yavaş yol aldığı için bu şekilde bir değişiklik yaptık deyince ben "Sen Allah'ın Resülü olduğunu iddia etmiyor musun?" dedim. O da 'bir şüphen mi var Aişe' diye cevap verdi. Bunun üzerine ben 'mademki Allah'ın Resûlü olduğunu söylüyorsun o halde adil davranman gerekmez miydi?' dedim. Bu sözlerimi işiten babam Ebu Bekir kızgın bir halde yüzüme vurmak için bana yöneldi 'Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- 'sakin ol ey Ebu Bekir' diyerek onu durdurmaya çalıştı. Ebu Bekir -radıyallâhu anh- 'ne dediğini duymadın mı ey Allah'ın Resûlü' dedi. Sonunda Hz. Peygamber "Kıskanç bir kimse en tepesine bile çıksa vadinin dibini göremez." buyurdu."[2359]

Açıklama:

Kuşkusuz kıskançlık, kadında bir mizaçtır. Eğer erkekler kadınlara karşı kıskançlık mantığı ile muamele etmiş olsaydı, hayat çekilmez bir hal alırdı ve hiçbir evlilik hayatı kıskançlığın ateşinden kurtulamazdı. Fakat Allah azze ve celle erkeklerin kalbine akıl, sabır, hoşgörü ve soğukkanlılık bahşetmiştir. İşte önderimiz Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- mü'minlerin annesi Aişe -radıyallâhu anh-'nin bu davranışına karşı sabır ve hoşgörü ile karşılık veriyor ve netice olarak ortam açılıyor ve yaşam olduğu üzere akışına devam ediyor...[2360]

6- Peygamberimizin -sallallâhu aleyhi vesellem-, Aişe'yi Babasının Vurmasından Koruması

• Bir keresinde Hz. Peygamber ile Hz. Aişe arasındaki sorunu çözmek için Aişe -radıyallâhu anh-'nın babası Hz. Ebu Bekir -radıyallâhu anh- arabulucu olmuştu. Hz. Peygamber Aişe'ye "Önce sen mi anlatacaksın yoksa ben mi anlatayım" deyince Hz. Aişe "Önce sen anlat ama doğruyu söyle" dedi. Hz. Aişe'nin Peygamber'e karşı söylediği bu söze kızan Hz. Ebu Bekir kızına vurmaya başladı. Öyle ki ağzını kanatmıştı. Ve şöyle dedi: "O haktan başkasını söyler mi ey nefsinin düşmanı?! Bunun üzerine Hz. Aişe Hz. Peygamber'e sığınıp arkasına gizlendi. Hz. Peygamber de Hz. Ebu Bekir'e "Biz seni böyle davranman için çağırmadık ve senden böyle bir şey yapmanı istemedik" demiştir.[2361]

Açıklama:

Burada da bir öncekisi gibi hikmet ve hoşgörü ile bu problemi de çözüme kavuşturmuştur...[2362]

2359 Ebu Ya'la (8/129)
2360 a. g. e
2361 Taberani Evsat'ta ve Hatib Tarih'te zayıf isnadla rivayet etmişlerdir
2362 a. g. e

7- Aişe ve Hafsa'nın Zeynep'e [illegible] Karşı Anlaşma Yapmaları

Bir keresinde Hz. Aişe ve Hz. Hafsa -radıyallâhu anh- Hz. Peygamber'i -sallallâhu aleyhi vesellem- üzen, bunun üzerine kıyamete dek okunacak olan ayetlerin indirildiği bir plan kurmuşlardı. Olayın gerisini Aişe validemizden dinleyelim:

• "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- eşi Zeynep binti Cahş'ın yanında bir müddet kalır ve bal şerbeti içerdi. Ben ve Hafsa şöyle bir karar aldık. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hangimizin yanına gelirse O'na; 'senden meğafir kokusu geliyor, meğafir mi yedin yoksa?' diyecek. Çok geçmeden Hz. Peygamber onlardan birinin yanına geldi ve o da bu kararlaştırdıkları sözü Hz. Peygamber'e söyledi. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de: "Hayır Zeynep'in yanında bal şerbeti içtim ve bir daha onu içmeyeceğim." dedi. Bu olay üzerine Tahrim suresinin şu ayetleri nazil oldu:

"Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah'ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Allah (gerektiğinde- yeminlerinizi bozmanızı size meşru kılmıştır. Sizin yardımcınız Allah'tır. O, bilendir, hikmet sahibidir. Peygamber, eşlerinden birine gizlice bir söz söylemişti. Fakat eşi, o sözü başkalarına haber verip Allah da bunu Peygamber'e açıklayınca, Peygamber bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Peygamber bunu ona haber verince eşi: "Bunu sana kim bildirdi?" dedi. Peygamber: "Bilen, her şeyden haberdar olan Allah bana haber verdi."dedi. eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz, (yerinde olur-. Çünkü kalpleriniz sapmıştı. Ve eğer Peygambere karşı birbirinize arka verirseniz bilesiniz ki onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve mü'minlerin iyileridir. Bunların ardından melekler de (ona) yardımcıdır." [2363]

• "Peygamber, eşlerinden birine gizlice bir söz söylemişti" ayetinin; Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in "Hayır bal şerbeti içtim" İbrahim b. Musa'nın Hişam'dan rivayetinde ise "Bir daha içmeyeceğim, yemin ediyorum. Bunu kimseye haber vermeyin" sözü hakkında nazil olmuştur. [2364]

Açıklama:

Hz. Aişe ve Hz. Hafsa -radıyallâhu anh- uyguladıkları bu planın Hz. Peygamber'in, Zeynep'in yanında uzunca kalıp bal şerbeti içmesine engel olacağını zannettiler. Bu planları ikisinin Zeynep'e -radıyallâhu anh- karşı duydukları kıskançlıktan kaynaklanmıştı. –Allah hepsinden razı olsun.- Fakat rüzgârlar gemilerin istediği şekilde esmedi. İşler altüst oldu. Planın yönünü bu şekilde değiştiren Hafsa'nın

2363 Tahrim: 1-4
2364 Ebu Davud.

Allah Resûlü'nün sırrını açıklayıp Hz. Aişe'ye haber vermesidir. Nitekim Tahrim suresinde ki "Eşi o sözü başkalarına haber verince" ifadesi Hafsa'nın Aişe'ye bu sırrı açmasından ve Hz. Peygamber'in "Zeynep'in yanında bal şerbeti içmiştim. Artık bir daha onu içmeyeceğim." sözünü anlatmasından bahsetmektedir.

Allah'u Tealanın *"Allah da bunu Peygamber'e açıklayınca"*[2365] sözü, Allah'u Tealanın Peygamberi'ni Hafsa'nın Aişe'ye söylediği sözden haberdar etmesidir. O da -sallallâhu aleyhi vesellem- bu sözlerin bir kısmını Hafsa'ya bildirip bir kısmını da müsamahakârlığından ve affından ötürü bildirmemiştir. Sonuç olarak Allah'u Tealanın şu ayeti nazil olmuştur: *"Eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz (bu yerinde olur.- çünkü kalpleriniz sapmıştı."*[2366] Bu söz Hz. Aişe'ye ve Hz. Hafsa'ya yöneltilmiştir. Allah hepsinden de razı olsun.[2367]

8- Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın Kıskanmasını Olgunca Karşılaması

● Mü'minlerin annesi Aişe -radıyallâhu anh- şöyle diyor: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in onu çokça anmasından ötürü Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbir kadını kıskanmadım. Yine bir gün onu anarken bende şöyle dedim: 'Yanakları kırmızı bir acuzeyi ne yapacaksın? Allah sana onun yerine ondan daha hayırlısını vermiştir.' Buna karşılık Resûlullah da: "Vallahi Allah bana ondan daha hayırlısını vermemiştir. İnsanlar küfürde iken O bana iman etti. İnsanlar beni yalanladığı zaman O beni tasdik etti. İnsanların beni mahrum bıraktığı sırada malı ile bana destek oldu. Ve Allah, başka bir kadından değil beni onunla evlat ile rızıklandırdı." [2368]

9- Evde Misafir Olmasına Rağmen Eşinin Hatasını Olgunca Karşılaması

● Enes -radıyallâhu anh-'dan rivayet olunan bir hadiste şöyle demektedir: "Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- eşlerinden bazılarının yanında bulunduğu bir sırada, mü'minlerin annelerinden biri Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'e içinde yemek olan bir tabak gönderdi. Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in evinde bulunduğu eşi bu duruma sinirlenerek hizmetçinin eline vurdu ve tabak yere düştü. Çatlamıştı. Bunun üzerine Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- tabağın çatlaklarını bir araya getirip tabağın içinde olan yemekleri toplamaya başladı. Şöyle diyordu: "Anneniz kıskandı." Sonra hizmetçiyi bekletip evinde bulunduğu hanımından bir tabak getirtti. Sağlam olan tabağı, tabağı kırılana verdi kırık olanı da kıranın evinde bıraktı." [2369]

2365 Tahrim: 3
2366 Tahrim: 4
2367 a. g. e
2368 Buhârî kısaltarak rivayet etmiştir. Nitekim İbni Hacer de Feth'de buna işaret etmektedir.
2369 Buhârî

10- Aişe Anamızın Hatasından Dönmesi ve Peygamberimiz'in Kabul Görmesi

• Aişe -radıyallâhu anh-'dan rivayet olunan hadiste ise şöyle demektedir: "Safiye kadar güzel yemek yapanı görmedim. Bir gün Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bir tabak yemek göndermişti. Ben de kendime hâkim olamayıp onu kırdım ve Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bunun kefaretini sordum. O da şöyle cevap verdi: "Tabağın benzeri olan bir tabak, yemeğin de benzeri bir yemek."[2370]

11- Peygamberimiz'in Eşleriyle Olan İlişkisi

Tüm bu sorunlara karşın Hz. Peygamberin evi huzur, mutluluk ve sevgi dolu bir ortamdı.

• Nitekim Hz. Aişe'ye Allah Resûlü'nün eşleriyle ilişkisinin nasıl olduğu sorulunca O şöyle cevap vermiştir:

"O da sizin erkeklerinizden birisi gibidir. Ama O insanların en değerlisi, en yumuşağı ve güler yüzüyle en çok mutluluk saçanıdır." [2371]

12- Eşi Meymune'nin Hatasını Olgunlukla Karşılaması

• Yine İbni Sad Tabakat'ın da, Ümmü Zerre'den, O da müminlerin annesi Meymune'den -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre şöyle demiştir: "Bir gece Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- benim yanımdan ayrıldı ve bende onun ardına kapıyı kilitledim. Geri dönüp kapıyı açmayı isteyince ona kapıyı açmadım. Şöyle dedi: "Yemin ettim illaki bu kapıyı bana açacaksın." Bende ona: 'Benim bu gecemde diğer eşlerine gidiyorsun!' dedim. O da -sallallâhu aleyhi vesellem- : "Öyle bir şey yapmadım. Ama tuvalet ihtiyacımı gidermem gerekiyordu." dedi." [2372]

Açıklama:

Ey kocalar, bu ümmetin Peygamberi'ni -sallallâhu aleyhi vesellem-, komutanını ve öğretmenini gördünüz mü? İhtiyacı için dışarı çıkıyor ve karanlık gecede ardına kapısı kapatılıyor. Kapının açılmasını istiyor ama eşi açmayı kabul etmiyor! Kapıyı açması için O'na, Allah'ın adını anarak istekte bulunuyor ve niçin dışarı çıktığını, yerinde ve uygun kelimelerle izah edip açıklamaya çalışıyor! İşte ancak o zaman mü'minlerin annesi -radıyallâhu anh- razı oluyor ve kapıyı açıyor. Böylelikle de sorun halledilmiş oluyor! Evet, Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in eşlerine olan şefkati, yumuşak huyluluğu ve anlaşmazlıkları soğukkanlılık ve adalet ile çözüme kavuşturması ile sorun halledilmiş oluyor.[2373]

2370 Nesai ve İmam Ahmed
2371 İbni Sad, et-Tabakatu'l Kübra
2372 İbni Sad, et-Tabakatu'l Kübra
2373 A. g. e

13- ve Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- Hafsa İle Mariye Arasında -Allah İkisinden De Razı Olsun-

Bir gün mü'minlerin annesi Hafsa -radıyallâhu anh- babasını ziyarete gittiği bir sırada, Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına, bir ihtiyacından dolayı, Mariye el-kıbti gelir. -Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- O'nu, mescidin civarındaki eşlerinin evlerinden uzak olan ayrı münferit bir evde iskân ettiriyordu.- Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- O'nu kendisi ile birlikte Hafsa'nın odasına aldı. Hafsa geri döndüğünde evinin perdesini çekili gördü ve Resûlullah'ın Mariye ile beraber evinin içinde olduğunu anladı. Beklemeye başladı ve içini şiddetli bir kıskançlık kaplamıştı. Mariye çıkınca, ağlayarak ve sinirli bir şekilde içeri girdi. Şöyle diyordu: "Sana olan sevgim olmasaydı bunu yapamazdın! Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- ondaki bu çileyi ve perişanlığı görünce O'na, bu olanları görmezden gelip sırrını saklar ve bunu sırlarından bir sır olarak kabul ederse Mariye'yi kendisine yasak edeceğine dair yemin etti. Fakat O, sırrını Aişe'ye ifşa etti ve sonra bu sır Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in tüm eşleri arasında yayıldı. Olanlara onlarda sinirlenip bunun hakkında şöyle dediler: "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Ebu Bekir'in kızını kayırmasına sabrettik de bir de bu kipti cariyemi kaldı! Bu ne küçümseme?!

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Rabbinden, Hafsa'nın ikisinin arasındaki sırrı yaydığını öğrenince O'na kızdı. Hatta onu boşadığı ve sonra babası Ömer'in bu olaydan şiddetle etkilenip üzülmesine acıyarak ve O'na -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Hafsa'ya geri dön zira O çokça oruç tutan ve namaz kılandır. Ve cennette de senin eşin olacaktır." diyen Cebrail'in sözüne uyarak, geri döndüğü belirtilmiştir.

Tüm bu yaptıklarına takvasından ve Resûlullah'a olan sevgisinden ötürü Hafsa da pişman olmuştu.[2374]

14- Eşlerinin Kıskanmalarına Karşı Büyük Bir Sabır Örneği

Aişe -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımları, Resûlullah'ın kızı Fatıma'yı Resûlullah'a gönderdiler. İçeri girmek için izin istedi ve Resûlullah da benim örtüm üzerinde benimle birlikte uzanmış bir halde iken O'na içeri girmesi için izin verdi. Şöyle dedi Fatıma: "Ey Allah'ın Resûlü, beni sana hanımların gönderdi. Ebi Kuhafe'nin (Ebu Bekir'in- kızı hakkında senden adalet istiyorlar." Ben susuyordum ve Resûlullah: "Ey kızcığım, benim sevdiği mi sen de sevmiyor musun?" diye sorunca Fatıma: "Evet" dedi. Resûlullah: "Öyleyse bunu da sev"dedi. Bunu Resûlullah'tan duyunca Fatıma -radıyallâhu anh- kalktı ve Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in eşlerine gidip, Resûlullah ile aralarındaki konuşmayı onlara haber verdi. Bunun üzerine onlar da şöyle dediler: "Bize hiçbir fayda sağladığını görmedik. Resûlullah'a geri dön ve şöyle de: 'Eşlerin Ebu Kuhafe'nin kızı hakkında adil davranmanı söylüyor.' Fatıma: "Allah'a

2374 Beğavi Tefsiri

yemin olsun ki hayır, bir daha bu konuda onunla konuşmayacağım" dedi. Bunun üzerine Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımları Resûlullah'a Zeynep binti Cahş'ı gönderdiler. Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımları arasında sadece O, benimle Resûlullah katındaki itibarı konusunda rekabet ediyordu. Ben dini hususunda Zeynep'ten daha hayırlı bir kadın görmedim. Ve Allah'tan ondan daha çok korkan, ondan daha doğru sözlü, akrabayı daha fazla gözeten, daha fazla sadaka veren ve Allah azze ve celleye sadaka olarak sunduğu amellerinde kendisini ondan daha fazla feda edeni de görmedim.

Aişe ile beraber örtüsünün üzerinde, Fatıma'nın girdiği hal üzere iken, Zeynep de Resûlullah'ın yanına girmek için izin istedi. Resûlullah da girmesi için ona izin verdi. Zeynep, "Ey Allah'ın Resûlü, hanımların beni sana gönderdiler. Ebu Kuhafe'nin kızı hakkında senden eşit davranmanı istiyorlar." dedi ve üzerime gelerek ileri geri konuşmaya başladı. Ben ise Resûlullah'ı gözetliyor ve onun hakkında bana bir işaret vermesini bekliyordum. Zeynep bu haline devam etti. Ta ki ben de, Resûlullah'ın benim galip gelmemi istediğini anlayınca onun üzerine gittim ve baş edemeyeceğini anlayınca hemen uzaklaştı. Olanlar üzerine Resûlullah şöyle dedi: "Bu Ebu Bekir'in kızı." Böylece sorun halledildi ve olay son buldu.[2375]

Açıklama:

Üstad Aid el-Karni kadınların konumu hakkında şunları söylüyor:

Hoşgörü şeriatının ve hak dinin sahibinden daha fazla kadına değer veren hiç kimse yoktur. Bunu "Sizin en hayırlınız ailesine en iyi davrananızdır." sözü ile apaçık bir şekilde ortaya koymuştur. Ve ey milletler topluluğu, sizde, "Kadınlar hakkında Allah'tan korkun! Kuşkusuz onlar sizin destekçilerinizdir." diye bir söz bulunuyor mu?

O -sallallâhu aleyhi vesellem-, evinde kocaların en iyisi idi. Daima güler yüzü ve neşesi ile evi ünsiyet, mizah, sevinç ve mutluluk ile dolduruyordu. Güzel kokulu, kimseye rahatsızlık vermeyen, zarif yapılı, hoş görünümlü, güzel haberli idi. Azarlamaz, kızmaz, bir şey istemez, kimse ile vuruşmaz. Azarlamaya karşılık olarak yüz çevirmeyi, kötü söze karşı da yumuşak huyluluğu tercih ederdi. Kız çocuklarına olan sevgisinden ve zayıflara olan şefkatinden, imamlığında Umame'yi kucağına alıyor secde ettiği zaman onu kenara bırakıyor kalktığı zaman tekrar kaldırıyordu. Fatımatü'z zehra'ya, beyaz incisine ayağa kalkıyor, O'nu kendi yerine oturtuyor ve oturacağı yeri hazırlıyordu. Sanki yaşamın bütün mutlulukları ona akıtılmış ve sanki tüm dünya önüne serilmişti.

O, kimin kızı? O, kimin annesi?

İnsanlar arasında onun yüceliğine kim denk olabilir?

Babası, Resullerin en şereflisi.

2375 Buhârî 2581 Müslim 2442

Onu tevhid ile Cibril eğitmiştir.

Ali onun eşidir. Onun hakkında,

Elinden geçen kılıçlardan başka bir şeyi sorma!

Bazı günlerinde kadınlar için oturur, iyiliğinden, ikramından, cömertliğinden ve ihsanından onları doyururdu. Sanki bir bulutun kurak bir araziye uğraması yada suyun kıraç bir toprağı doldurması gibi.. Bir anda kalpler sevgiyle, ruhlar ünsiyet ve sıcaklık ile doluyordu. Çocuğu ölen birisini ebedi olan Naim cenneti ile müjdeliyor ve her kadın, bu büyük ecri duyunca henüz sütteyken giden çocuğun kendi çocuğu olmasını temenni ediyordu.

Kocasına itaat edip işini iyi yapanın, varacağı yerin cennet ve sığınağının da Firdevs olacağını haber veriyordu. Şikayetlenen bir kadın ile birlikte ayakta dikilip bekliyor, ağlayan bir kadından dolayı acı çekiyordu. Eğer rahmet bir heykel şeklinde olacak olsaydı Onun şeklinde olurdu. Eğer yumuşak huyluluk bir surette olsaydı onun izarında olurdu. Korkmuş, tedirgin, dehşet ve ürperti içinde bir kadın gelir ve onun aydınlık çehresini, dininin kolaylığını, bitmeyen bağışlamasını ve güzel ahlakını görünce, kalbi rahat, ümitli ve inançlı bir hale girerdi.[2376]

2376 A. g. e

64. BÖLÜM

SAHABE EVİNDE EVLİLİK SORUNLARI VE RESÛLULLAH'IN (A.S) ÇÖZÜME KAVUŞTURMA ŞEKLİ[2377]

1- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in Kızının Kocası Ali'nin -radıyallâhu anh- Fatıma İle Arasındaki Sorunu Çözmedeki Tavrı

Hz. Peygamber bir gün kızı Fatıma'yı ziyaret etmek için evine gitmişti. Evde damadı Hz. Ali'yi bulamayınca kızına "Amcaoğlun nerede?" diye sordu. Fatıma da "Aramızda bir sorun çıktı. O da kızıp gitti." diye cevap verdi. Hz. Peygamber Sehl b. Sa'd'a Hz. Ali'yi arayıp bulmasını söyledi. Sehl "O mescidde yatıyor ey Allah'ın Resûlü!" deyince Hz. Ali mescidde, cübbesi üzerinden düşmüş ve vücuduna toprak bulaşmış bir halde uzanmış iken Hz. Peygamber mescide çıkageldi ve " Toprak babası, toprak babası kalk bakalım" diye Hz. Ali'yi kaldırdı. Sehl Hz. Ali'nin en çok sevdiği ismin Hz. Peygamber'in kendisine seslendiği "toprak babası (Ebu turap-)" olduğunu söylemiştir.[2378]

Açıklama:

İşte Hz. Peygamber'in, damadı Hz. Ali'yle şakalaşıp uzlaşması ve onu evine dönmeye çağırması tüm babalara, damatlarına baskı uygulamaları konusunda önemli bir örnektir. Çevremizde kızını kocasından alıkoyup, kızının kendisine geri dönebilmesi için, damadına ailesini ve akrabalarını aracı yapması konusunda baskı uygulayan kimselerle karşılaşmaktayız. Bu tavrıyla baba damadına, kızına bir daha kötü davranmaması hususunda iyi bir ders verdiğini zannedebilir ama bu tavrı, belki de tam tersi bir sonuç doğurabilir. Örneğin babanın bu tavrı üzerine işler daha da kötüleşebilir ve damat kayın pederinin baskısını kabullenmeyip inadını artırır hatta ailenin yıkılmasını bile göze alabilir. Bu durumda da babası, kızını kocasına geri göndermek ya da yuvalarının yıkılmasına sebep olmak gibi iki seçenek arasında çıkmaza düşebilir. [2379]

2377 Bu bölümdeki ayet ve hadislerin açıklamaları; Polen yayınlarından çıkan Mısır'lı Nebil Muhammed nebil isimli ilim adamının 'Eşler arası Problemlerin Çözümünde Altın Kurallar' isimli kitabından alınmıştır. Dipnotlarda (a. g. e) olarak belirtilecektir

2378 Buhârî (5924)

2379 A. g. e

2- Karısının Safvan B Muattal'ı Resûlullah'a Şikâyet Etmesi

•Safvan'ın karısı eşini şikâyet etmek üzere Hz. Peygamber'in yanına gelir ve üç konudaki şikâyetlerini sıralayarak şöyle der:

"Ey Allah'ın Resûlü! Eşim Safvan namaz kıldığımda beni dövüyor, (nafile-oruç tutarken orucumu bozmaya zorluyor, sabah namazını da güneş doğduktan sonra kılıyor." Hz. Peygamber Safvan'ın da içinde bulunduğu topluluğa dönerek Safvan'a bu şikâyetleri cevaplamasını söyledi. Bunun üzerine Safvan söz alarak şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resûlü! Onu namaz kıldığında incitmemin sebebi defalarca söylediğim halde namazda iki sure okumasıdır. "(Allah Resûlü bunun üzerine tek bir surenin bile tüm insanlara yeterli olacağını ifade eder.- Nafile oruç tutmasına engel olmamın sebebi ise onun durmadan oruç tutmasıdır. Ama ben genç biriyim ve bazen sabredemediğim zamanlar oluyor. (Hz. Peygamber burada bir kadının kocası izin vermediği sürece nafile oruç tutamayacağını ifade eder.- Sabah namazını güneş doğduktan sonra kılmamın sebebi de şudur: Biz gece çalışan kimseleriz. (Geç yattığımız için güneş doğmadan önceden kalkamıyoruz. "Hz. Peygamber burada Safvan'a kalktığında namaz kılmasını söyler." [2380]

Açıklama:

Olaya dikkat edersek Hz. Peygamber iki tarafı da şikâyetlere verilen cevapları da dinliyor. İşte böyle durumlarda olayları tek taraflı dinleyip acelece hüküm vermekten kaçınmak gerekir. Karşı tarafı dinlemeden kadının şikâyetlerini dikkate alırsak kocasının onu ibadetten alıkoyup isyana sürüklediği zannedilebilir. Oysa cevaplar dinlendikten sonra olayın gerçek yüzü ortaya çıkıyor. Çünkü karısı nafile ibadetleri çokça yaparak kocasının bir takım meşru haklarına engel olmuş oluyor. Aslında amaç çokça namaz, oruç ve kuran okumayla tüm günü geçirmek değildir. Kişiye düşen, imanı, takvayı, güzel ahlakı ve sarsılmaz bir zihni oluşturup koruyacak miktarda ibadetlerine devam etmesidir. Elbette yukarıdaki durumun tam tersi de söz konusu olabilir. Yani kadın değil de koca kendini tamamen ibadete verip eşinin bir takım meşru isteklerini yerine getirmeyebilir. [2381]

3- Ebu Derda'nın İbadete Yönelerek Eşini İhmal Etmesi

•Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Selman -radıyallâhu anh- ile Ebu Derda -radıyallâhu anh- arasında kardeşlik antlaşması yapmıştı. Bir gün Selman Ebu Derda'yı ziyarete gitmiş ve Ebu Derda -radıyallâhu anh-'nın hanımını perişan bir halde bulmuştu. Selman -radıyallâhu anh- ona bu halinin sebebini sorunca Ebu Derda'nın hanımı Ümmü Derda şöyle cevap verdi: "Kardeşin dünyadan elini eteğini çekti." Bu sırada Ebu Derda çıkageldi ve Selman için yemek hazırlayıp

2380 Ebu Davud, İbn-I Hibban, ve Beyhaki.
2381 A. g. e

onu sofraya davet etti. Kendisinin oruçlu olduğunu söyleyince Selman -radıyallâhu anh- Ebu Derda'ya -radıyallâhu anh- "sen yemedikçe ben de yemem" dedi. Bunun üzerine Ebu Derda yemek zorunda kaldı.

Yatma vakti gelince Ebu Derda'nın yatmayıp geceyi ibadetle geçirmeyi düşündüğünü anlayan Selman -radıyallâhu anh- onu uyuması konusunda da uyardı ve Ebu Derda -radıyallâhu anh- yatmak zorunda kaldı. Gecenin son vaktinde ikisi de uyanıp namazlarını kıldılar. Selman -radıyallâhu anh- bu olaylar üzerine Ebu Derda'ya -radıyallâhu anh- şöyle dedi: "Rabbinin senin üzerinde hakkı vardır. Ailenin senin üzerinde hakkı vardır. Her hak sahibine hakkını vermek zorundasın." Bu olay ve konuşmalar kendisine anlatılınca Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "Selman doğru söylemiş" buyurdu.[2382]

Açıklama:

"Allah Ebu Derda'ya rahmet etsin. Gerçekten rahatlıkla dünya hayatının zevklerini kendisinden uzak tutabiliyordu." Arkadaşları da onu bu şekilde nitelemişlerdi ve o ahiret sevabını elde etme yarışında gerçekten en önde olanlardan biriydi.

Fakat bu durum, eşin ihmal edilip, onun hayatını sürdürebilmesi için gerekli olan temel haklarının yerine getirilmemesinin yerinde bir davranış olduğunu kesinlikle göstermez. Şuraya dikkat çekmemiz gerekir ki, Ebu Derda -radıyallâhu anh- ibadetle meşgul olabilmek için eşini ihmal etmişti. Oysa zamanımızda dünya için, daha fazla maddi imkân sahibi olmak için hırs gösterilip eşler ihmal edilmektedir. İşte günümüzdeki bu tavır hem ailelerin hem eşler arası ilişkilerin hem de tüm toplumun bozulmasına yol açacak önemli tehlikeleri barındırmaktadır.[2383]

4- Osman B. Mazun'un Eşinin, Kocasının İbadete Çok Yönelmesinden Şikayetlenişi

• Daha önceleri Osman b. Mazun'un eşi, kına ve güzel kokularla süslenirdi fakat sonraları bunu terk etti. Yine bir gün kokusuz ve kınasız bir halde müminlerin annesi Aişe -radıyallâhu anh-'nin yanına geldi. Onun bu halini gören mü'minlerin annesi çok şaşırdı ve "Neyin var bu haline sebep olan da nedir?" diye soruca şöyle cevap verdi: " Ey mü'minlerin annesi, İbni Maz'un, dünyayı da kadınları da istemiyor" dedi. Bu sırada Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- içeri girer ve Aişe -radıyallâhu anh- olanları ona anlatır. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Osman'ı yanına çağırır ve "Ey Osman bizim iman ettiğimize sende iman ediyor musun?" der. Osman: "Evet" deyince Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Öyleyse bize tabi ol."der.[2384]

2382 Buhârî, 1968
2383 a. g. e
2384 İmam Ahmed .

5- Yolculuktan Döndüğünde Eşinin Yanında Uyuyan Biriyle Karşılaşan Sahabe

• İbni Hacer'in "el-İsabe'de" naklettiğine göre, sahabelerden biri, geceleyin yolculuktan döndüğü bir sırada eşinin yanına gider ve eşinin odasında uyuyan uzun boylu biriyle karşılaşır. Hemen kınından kılıcını çıkarıp adamı öldürmeye yeltenir ama biraz bekler ve "Bu kim?" diyerek kılıcıyla eşine işaret eder. Eşi de: "Bu bir bayan kuaförü kadın. Bana saç vs. bakımı için gelmişti gecikince geceyi benimle geçirmek zorunda kaldı."der. Bunun üzerine bu sahabe sabah namazından sonra Resûlullah'a gider ve olanları anlatır. Resûlullah da -sallallâhu aleyhi vesellem- "Sizden biri uzun süre evinden ayrı kaldığında ansızın ailesinin yanına gelmesin" buyurur.[2385]

Başka bir rivayette ise:

"Hz. Peygamber hanımın kişisel bakımını yapıp kendisine çekidüzen vermesine zaman tanımak için bir kimsenin geceleyin ansızın gelmesini yasaklamıştır."[2386]

Açıklama:

Geceleyin genellikle kadınlar hazırlıksız ve uykuda olurlar. Bu yüzden kocanın eşinin hazırlanması ve kendisini en güzel bir şekilde karşılayabilmesi için gelmeden önce eşine haber vermesi gerekmektedir.[2387]

6- Sabit B. Kays'ın Eşi Kocasından Ayrılmak İstiyor

• Sabit b. Kays b. Şemmas'ın karısı Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- gelerek şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Resûlü, Sabit b. Kays'ın dininden ve huyundan bir şikâyetim yoktur fakat ben İslam' da iken küfre girmekten korkuyorum." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- : "Bahçesini ona geri verebilecek misin?"[2388] diye sorunca "Evet" demiştir. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Sabit'e "Bahçeyi kabul et ve onu boşa" diyerek onları ayırmıştır.[2389]

Açıklama:

Bazen kadın, kocasından hoşlanmayabilir ve ona tahammül edemeyip kesinlikle onunla bir arada olmayı istemeyebilir. İşte böyle durumlarda anlaşma karşılığı kocasının kendisini boşamasını isteyebilir. Çünkü böyle bir hayata devam etmesi kadının hem dini yaşantısında hem de dünyevi yaşantısında bir takım sorunları da beraberinde getirebilir. Ayrıca böyle bir ortamda evlilikle hedeflenen bir takım amaçlar da elde edilemez.

2385 Hakim, müsned, 7798
2386 Buhârî ve Müslim .
2387 A. g. e
2388 Sabit'in mehir olarak verdiği bahçe. Bu İslam'daki ilk 'muhalea'dır. Muhalea; kadının belli bir miktar para karşılığında kocasından kendisini boşamasını istemesidir.
2389 Buhârî .

İslam'ın rahmetine bakın. Onun boşanmayı hoş karşılamamasına ve onu Allah'ın hiç sevmediği helallerin başında göstermesine rağmen yasaklamamıştır. Çünkü evlilik hayatı boyunca katlanması imkânsız olan bir takım durumlar başa gelebilir; karı koca bir sürü sorun ve sıkıntının arasında günlerini geçirebilir ve küçük büyük bir takım sorunlar sebebiyle tartışabilirler. Elbette böyle bir ortamda ailenin kendisinden beklenen hedefleri ve faydaları sağlaması umulamaz. Ayrıca çocuklar da böyle bir aile ortamında sürekli sorunlarla yüz yüze gelirler ve gelecek için hayırlı birer kimse olmaları da güç hale gelir. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak, Sabit ile eşi arasında olduğu gibi kadının kocası ile geçinmesinin imkânsız bir hal aldığı durumda kadına boşanma talebi hakkını vermek için İslam'da 'muhalea' hükmü konulmuştur.[2390]

7- Rifaa'nın Eşi Kendisini Bain Talakla Boşayan Kocasına Geri Dönmek İstiyor

• Rifaa el-Karzi'nin eşi Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- gelir ve şöyle der: "Ben Rifaa'nın nikâhında idim. O beni boşadı ve boşanmamı kesinleştirdi. Bende Abdurrahman b. Zübeyir ile evlendim. Fakat onda bulunan ancak elbisenin saçağı gibidir." Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadına, "Rifaa'ya geri dönmek istiyor musun? İkinci kocan Abdurrahman senin balcağızından sende onun balcağızından tatmadıkça olmaz." buyurur.[2391]

Açıklama:

Birçok erkek eşine olan sevgisine ve çocukları olmasına rağmen evliliğe son vermede aceleci davranmaktadır. Boşama sayısı üçe ulaştığında ve artık evliliğe devam etme imkânı kalmadığında istenmeyen durumlar ortaya çıkıyor ve erkek Allah'ın koyduğu hükmü zorlayarak eşine tekrar dönebilmek için değişik yollar aramaya çalışıyor. Bu çıkış yollarından biri de erkeğin, boşadığı eşi ile anlaşmalı olarak evlenip tekrar onu boşayıp kendisi ile evlenmesini sağlayacak birini bulmasıdır.

Oysa bu kimse Resûlullah'ın sözünün nassı ile lanetlenmiştir: "Allah hulle yapana da yaptırana da lanet etmiştir." [2392]

Bu uygulamayı Cenabı Allah, eşlerin ibret ve öğüt almaları, ayrıca başlarına gelen küçük büyük her sıkıntıda boşanmayı hemen başvuracakları bir oyuncak haline getirmemeleri için emretmiştir. Bu durumdaki karı kocanın; kadın başka bir koca ile evlenip, ikinci kocanın da karısı ile evlilik muaşeretini yaşayıp ahlakını ve niteliklerini görerek evliliğin anlamı gerçekleştikten sonra, eğer bu ikinci koca kadını boşarsa ancak o zaman birinci kocasına dönmesi caiz olabilir.[2393]

2390 a. g. e
2391 Buhârî ve Müslim.
2392 Ebu Davud.
2393 a. g. e

8- Bir Kadının Eşi Hakkındaki Edebi Sözleri

İbni Sa'd Şa'bi'den şöyle bir olay nakleder. Bir kadın Hz. Ömer'e gelerek şöyle der: "Sana dünyanın en iyi insanlarından birini şikâyet edeceğim. Öyle iyi biri ki onu ancak onun yaptıklarını yapanlar geçebilir. Sabahlara kadar namaz kıldığı gibi gündüzleri de sürekli oruç tutar." Bu sırada kadın utanır ve bana izin verin diyerek oradan ayrılmak ister.- Hz. Ömer "Allah sana çok iyilik versin. Gerçekten çok güzel övgüde bulundun. Artık gidebilirsin" der. Kadın dönüp gidince Kaab b. Misver -radıyallâhu anh- "Ey mü'minlerin emiri! Kadın sana çok kısa ve öz bir şikâyette bulundu." Deyince Hz. Ömer şaşırarak "neyi şikâyet etti" diye sorar. Ka'b, kadının kocasından şikâyetçi olduğunu söyleyince Hz. Ömer Ka'b'dan, bir karar verip bu sorunu çözüme kavuşturmasını ister. Ka'b ilk anda "ben karar vereceğim, sende şahit olacaksın ha?" diyerek bu teklife şaşırır. Ancak Hz. Ömer "benim anlamadığım bir konuyu sen gerçekten güzel anladın" deyince Ka'b "bana onun kocası gerekli" der ve adam getirtilir. Ka'b adama şöyle der: "Hanımın senden şikâyetçi?" Adam "yeme içmede mi?" diye sorunca "hayır" der ve bunun üzerine kadın araya girerek şu beyitleri okumaya başlar:

Ey hikmetli ve olgun hâkim!
Mescidi, aşığımı yatağımdan engelledi.
İbadetleri de benimle yatmaktan.
Tereddüt etme gereken hükmü ver.
Gece de gündüz de yatmayan bu adam hakkında.
Bir kadın olarak onu övecek de değilim.

Bunun üzerine kocası da şunları söyler:
Onun yatağından ve döşeğinden beni soğutan,
İnenlerin korkuttuğu bir kişi olmamdır.
Nahl suresinde ve diğer altı uzun surede.
Ve Allah'ın kitabında bulunan diğer şiddetli tehditler.

Ka'b da şunları söyledi:
Onun da, senin üzerinde hakkı vardır ey adam!
Bu da akıllı kimsenin dört şeyden birini vermesidir.
Bunu ona ver ve
Hastalıklara karışma..

Allah'u Teala şöyle buyuruyor: *"Size helal olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâhlayın."*[2394] Üç gün oruç tut ve bir gün onun yanında oruca ara ver. Üç gece ibadet için kalk ve bir gece onun yanında gecele. Bunun üzerine Ömer -radıyallâhu anh-, : "Bu benim için diğerinden daha ilginç bir açıklama" der ve onu Basra'ya hâkim olarak atar. [2395]

2394 **Nisa: 3**
2395 **a. g. e**

65. BÖLÜM

ASRIMIZDA EVLİLİK PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜM İÇİN BAŞVURULACAK SÜNNETLER[2396]

Giriş:

Bir takım sebeplerden ötürü son zamanlarda bazı müslümanların evlerinde evlilik sorunları ve problemleri iyice artmıştır. Bunun kaçınılmaz bir neticesi olarak da birçok Arap ülkesinde ve İslami ülkelerde boşanma oranları yükseliş göstermiştir.

Evlilik problemlerini çözebilmemiz ve buna uygun yöntemler geliştirebilmemiz için ilk olarak karı ve kocadan her birinin donatıldığı ve diğeri ile olan ilişkisine etki edecek yapılarını tanımamız gereklidir. Kuşkusuz bunu bilmemiz sorunun çözüme kavuşturulmasında çok yardımcı olacaktır.

Aynı şekilde sorunun yapısını ve buna götüren sebepleri tanıma da böyledir. Böylece çözüm yöntemlerine tutunabilir ve sonra aynı hataya ve aynı probleme tekrar düşmekten sakınabiliriz. Zira aynı soruna ikinci bir sefer daha düşülmesi birincisinden daha kötü olacaktır.

Evlilik problemlerine ve çözümlerine geçmeden önce, günlük geçici ve önemsiz problemlerin konumuz olmadığına atıfta bulunmak istiyorum. Çünkü bunlar yaz rüzgârı gibidir. Evlilik ilişkilerinin temeline bir etkisi olmayacağı gibi onun için bir tehlike de arz etmemektedir. Ayrıca ne kadar ideal bir evlilik olursa olsun hiçbir evlilik bunsuz olamayacaktır. Hatta bu geçici problemler eşler arasında kaynaşmanın ve anlaşmanın daha da artmasının sebebi olduğu gibi bununla sevgi ve muhabbet yenilenmektedir.

Burada bizi ilgilendiren, eşlerin hayatını dolaysız olarak tehdit eden ve aralarında kapatılması zorlaşan açıklar oluşturacak ve bunun sonrasında da helallerin en kötüsü olan talak'a sebebiyet veren problemlerdir. Bazı problemler karı ve kocadan ortaklaşa kaynaklanır. Yine bazıları yalnızca kocadan kaynaklandığı gibi bazıları da sadece kadından kaynaklanır. Eşler arasındaki problem ve anlaşmazlıkların birçoğu bu minval üzeredir. Bundan sonraki bölümlerde -Allah'ın izniyle- çözümlerin detaylarına girmeden ve yalnızca sorunların halledilmesinde

2396 Bu bölümdeki ayet ve hadislerin açıklamaları; Polen yayınlarından çıkan Mısır'lı Nebil Muhammed nebil isimli ilim adamının 'Eşler arası Problemlerin Çözümünde Altın Kurallar' isimli kitabından alınmıştır. Dipnotlarda (a. g. e) olarak belirtilecektir

ya da eşlerin sorunu daha kolay çözüme kavuşturabilmelerine yardımcı olacak olan, sorunu parçalara ayırmada, Kur'anî ve nebevî yönlendirmelere işaret etmekle yetineceğiz. Deyimler göndermelere gerek bırakmayacağı gibi işaretler de açıklamalara gerek bırakmayacaktır. Son olarak eşlere şu ayeti kerimeyi hatırlatmak istiyoruz. *"Aranızda muhabbet ve sevgi kıldığı eşler"* [2397]

Yüce Allah'tan müslümanların evlerini sevgi, şefkat ve rahmet ile kuşatmasını diliyoruz.[2398]

1- Kadının Kocasını Sevmemesi

• Müslüman bir eşin, Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şu sözünü iyi düşünmesi gerekir: "Dünyada iken kocasına eziyet veren her kadına, kocasının hurilerden olan eşleri şöyle derler: "Allah seni öldürsün ona eziyet etme. O yalnızca senin yanında bir yabancıdır ve yakında senden ayrılıp bize gelecektir." [2399]

Açıklama:

Bazı eşler, istememesine rağmen evlenmeye zorlanması ya da evlenmeden önce sevmekle beraber duygusal ya da toplumsal nedenlerden ötürü evlendikten sonra hoşlanmaması neticesinde kocalarından nefret edebiliyorlar. Bu nefret onları hayatı çekilmez bir hale sokmaya ve sebepsiz yere ya da olmadık yerlerde sorunlar çıkarmalarına sebebiyet vermektedir.

Bazen hamileliğinden dolayı kadında geçici bir nefret oluşabilir ve kocasından hoşlanmayabilir. Hatta ondan ayrılmayı bile isteyebilir. Koca da karısının değişen bu haline bir anlam veremez ve belki bu ayrılıkla bile sonuçlanabilir. Genellikle bu, sorunun kaynağını fark edemedikleri için genç olan çiftlerde daha çok vaki olur. Hâlbuki bu, hamileliğin bitmesi ile sona erecek olan geçici bir durumdur. Bu durumda kocanın temkinli davranıp bu merhalenin sona ermesi ve eşinin bildiği eski yapısına dönene kadar sabırlı olması gerekir.[2400]

2- Kocanın Kadını Sevmemesi

Allah'u Teala'nın şu sözü ne kadar da yücedir: *"Onlarla iyi geçinin. Şayet onlardan hoşlanmadınızsa (sabredin) çünkü hoşunuza gitmeyen bir şeyde Allah, pek çok hayır takdir etmiş olabilir."* [2401]

Hoşlanmama durumunda ise Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- kocaları yapmaları gereken şeye şöyle yönlendirmektedir:

2397 Rum: 21
2398 a. g. e
2399 Tirmizi rivayet etmiştir. Elbani sahihtir demiştir.
2400 a. g. e
2401 Nisa: 19

• "Mü'min bir koca eşinden nefret etmesin. Eğer onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyundan razı olacaktır." [2402]

Açıklama:

Kızgınlık kadından olduğu gibi aynı şekilde bazen kocadan da olabiliyor. Fakat bu hal bazı kocaları, her hangi şer'i bir sebep olmadan, eşlerine kötü muameleye ve ayrılmalarına da engel olmaya sevk etmektedir. Tüm bunlar, ya kadının kendisini ona feda etmesi ya da vermiş olduğu mihri, nafakaları ve hediyeleri geri vermesi içindir. Bu kesinlikle Allah'ın şeriatına muhalif bir davranıştır. Allah'u Teala şu sözleri ile bundan sakındırmıştır: *"Apaçık olan 'çirkin bir hayâsızlık' yapmadıkları sürece, onlara verdiklerinizin bir kısmını almanız için onlara baskı yapmanız da helal değildir."* (Nisa:19) Yani, onlara mihr olarak verdiklerinizin tümünü ya da bir kısmını size bırakmaları için veya onların sizin üzerinize olan haklarını ya da bundan başka bir şeyi elde etmek amacıyla, kötü davranma ve mecbur etme sureti ile onlara zarar vermeyin. [2403]

3- Eşlerden Birinin Diğerine Surat Asması

• Ebû Zerr -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kardeşinizin yüzüne gülmeniz size sadaka sevâbı kazandırır.." [2404]

Açıklama:

Bir şeyler istemesi durumu hariç tebessüm ederken ya da gülerken çok az görülmesi.

Kuşkusuz eşler arası hakların temel ilkelerinin en azı, kocaya dertlerini ve kederlerini, kadına da evin ve çocuklarla uğraşmanın yorgunluğunu unutturacak güzel bir tebessüm ve yatıştırıcı bir gülümsemedir.

Müslümanın müslüman kardeşinin yüzüne gülümsemesi sadaka olduğuna göre bu gülümsemeye en layık olan hayat arkadaşı ve ömür ortağı olan koca -ya da hanım-dır.

Surat asma hakkında söylenilen en güzel sözlerden biriside bir âlimin bir gence ettiği şu nasihatidir: "Surat asmanın neler yaptığını öğrenmek istiyorsan, kızgın ve asık suratlı olduğun bir ara, aynaya bak ve yüzünün ne kadar nefret ettirici ve ne kadar çirkin olduğuna gör. Ve bu suratın, karşıdaki insanda nasıl bir öfke uyandıracağını ve ona ne kadar eziyet vereceğini iyi düşün.." [2405]

2402 Müslim.
2403 A. g. e
2404 Tirmizî rivâyet etmiştir. Elbanî sahihtir demiştir.
2405 A. g. e

4- Suizanda Bulunması

"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır." [2406]

• Sahihayn'de Ebu Huruyre'den rivayet olunan bir hadiste Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Sizi zandan şiddetle sakındırırım. Zira zan sözlerin en yalanıdır."[2407]

Açıklama:

Kadın, kocasının sözlerini ve tasarruflarını iyiye yormaması nedeniyle zamanla kocası hakkında suizan beslemeye başlar. Özelliklede ikinci bir eşin daha bulunması ya da kocanın ailesi ile beraber olması halinde bazı kadınlar kocasının niyetini sorgulamaya başlarlar. Bazen bu suizan erkekler tarafından da olabiliyor. Bu durumda yapılması gereken tek çare, işlenilen eylemler hakkında güzel düşünce beslemektir.[2408]

Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınların açıklarını araştırmaktan sakındırmıştır. Cabir b. Abdullah'ın rivayet ettiği bir hadiste

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Kişinin, güvenmediğinden ya da gizli hallerini araştırma amacı ile ailesine geceleyin ansızın gelmesini yasaklamıştır.'[2409]

Eşler arasındaki ilişkinin karşılıklı güven içerisinde olması gerekir. Kişinin sebepsiz yere ve suizanna göre hareket ederek karısı hakkında şüpheli düşünmesi, kuşkulu davranması ve açıklarını araştırması; evlilik ilişkilerini ve bağlarını koparmaya ve yıkmaya sebebiyet verdiğinden dolayı nehyedilmiştir. Ayrıca bu övülen kıskançlıktan da değil bilakis zemmolunan kıskançlıktandır. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor:

"Allah'ın sevmediği kıskançlık kişinin hanımı hakkında yersiz ve aşırıya kaçan kıskançlığıdır." [2410]

Kıskançlığın, Allah'u Teala'nın haramlarından birisi çiğnendiği zaman olması gerekir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Muhakkak ki Allah, mü'minler hakkında kıskançlık ve hamiyet gösterir. Allah'ın kıskançlığı, mü'min bir kimsenin Allah'ın haram kıldığı şeyleri işlemesinedir."[2411]

Ey müslüman koca, sen aslen dinine bağlı ve mültezim bir kadın ile evlenmiştin. Sonra, ona güveniyorsun da.. Bu durumda, bir takım zan ve kuruntulara tabi olarak, ona tedirginliğin ve şüphenin kaynağı olduğunu ve güvenilir olmadı-

2406 Hucurat: 12
2407 Buhârî. Müslim.
2408 a. g. e
2409 Müslim.
2410 Ebu Davud ve Nesai.
2411 Buhârî ve Müslim.

ğını hissettirerek, şeytanın ikinizin arasını ifsat etmesine izin verme. Hem böylece kendine de birçok gereksiz sıkıntı çektirmiş olursun.

Eğer gerçekten kıskanmak istiyorsan; hanımının insanların arasına açık bir halde ya da koku sürünüp çıkmasına, dikkatsiz bir şekilde yabancılara karışmasına ya da onlarla kırıtarak veya yumuşak bir şekilde konuşmasına, yabancı biri ile baş başa kalmasına veya bunların benzeri, şeriatın haram kılıp büyük günahlardan saymasına rağmen günümüz kadınlarını hafife aldığı diğer şeylerde aileni kıskan. Hasan el-Basri yüksek sesle insanlara şöyle derdi: "Acemlerin ve kölelerin kalabalığına karışmaları için pazarlarda karılarınızı başıboş mu bırakıyorsunuz? Kıskanç olmayan kimseyi Allah rezil etsin!!"[2412]

5- Kaba ve Kırıcı Konuşmak

•Muaz'ın naklettiği bir hadise göre Resûlullah "Bütün işin özünü sana haber vereyim mi? Bunu tut" dedi ve diline işaret etti. Ben "Ya Resûlallah! Bizler konuştuğumuz şeylerden hesaba çekilecek miyiz?" dedim. Resûlullah "İnsanları yüz üstü cehenneme atan dilleriyle kazandıklarından başka nedir ki?" buyurdu.[2413]

Açıklama:

Bazı eşler kocaları ile konuşurken uygun ve güzel kelimeler kullanmayıp kaba hatta bazen kocalarının duygularını hiç umursamadan tamamen kırıcı cümleler kullanabiliyorlar.

Asla böyle bir şey yapmayın. O, kaynağı siz olan şefkate oldukça muhtaçtır.. Onun, hayatta karşılaştığı sıkıntı bulutlarını dağıtacak, senin parlak bir tebessümüne ihtiyacı vardır.

O, karşısında kendi derdi ile dertlenen, onu önemseyen ve onun mutluluk kaynağı olan insanı görmek istiyor.

Eve bir takım eşya alması ya da kendisine bir elbise alması münasebetiyle, kadının tatlı bir tebessümle kocasına karşı minnettar olup şükranda bulunması, onu son derece mutlu edecektir. Senin için güzel bir hava oluşturup, sevgi, şefkat ve anlayış görebilmen için, biraz yağcılık payı olsa bile, ona karşı güzel kelimeler söylemen bu konuda oldukça faydalı olacaktır.[2414]

6- Gurur ve Kocaya İtaat Etmeme

• "Kadın, beş vakit namazını kıldığı, Ramazan orucunu tuttuğu, namusunu koruduğu ve kocasına itaat ettiği zaman kıyamet günü ona : "Cennetin hangi kapısından girmek istiyorsan oradan cennete gir." denilir." [2415]

2412 a. g. e

2413 Ahmed b. Hanbel, V, 231, 236, 237; Tirmizî, "İman", 8; Nesâî, es-Sünenu'l-Kübra, VI, 428; İbn-i Mace, "Fiten", 12.

2414 a. g. e

2415 İmam Ahmed rivayet etmiştir. Şuayb Arnavuti, hasen li ğayrihi demiştir.

Açıklama:

Büyüklük hissine kapılarak, kocasına itaat etmenin değerini düşüreceğini ve hakir göstereceğini zannetmek. Bu hata ve kuruntular, bazı kadınların, artık erkeğin konumunda olduğunu, onun gibi davranabileceğini, erkeklerin yaptığı her şeyi onun da yapma hakkı olduğunu ve erkeğin onun üzerinde herhangi bir yetkisi ve otoritesi olmadığını telkin eden film ve dizileri izlemelerinden ve kâfirlerin beldelerinden ithal edilen fikirleri duymalarından kaynaklanmaktadır. Şu ayeti kerime ile İslam otoriteyi erkeğe vermiştir. *"Erkeklerin ise kadınların üzerinde bir dereceleri vardır."*[2416] Bu onu üstün görme değil bilakis ona sorumluluk yüklemedir. Evlilik hayatı ancak kadının kocasına itaati ile düzelebilir. Başarı için tek yol budur. Kadının kocasını dinleyip ona itaat etmesi gereklidir.

7- Eşlerden Birinin Diğerine Sövmesi

• Eşlerin yüce Allah'ın şu ayetini ve Resûlullah'ın şu hadisini sürekli hatırlamaları gerekir:

"Allah çirkin sözün açıkça söylenmesini sevmez." [2417]

"Müslümana sövmek fısktır. Onu öldürmek ise küfürdür." [2418]

Açıklama:

Bazı imanı zayıf eşler kocasına sövmekten çekinmemektedir. Hatta belki yüzüne karşı bile sövenler bulunmaktadır. Nice talak haletlerinin başlangıcı, kadının kocasına sövmesi ya da kocayı kızdıracak erkekliğini yerici şeyler söylemesidir. Bu durumda da karısının hiçe saydığı şerefini yerine getirebilmek için -eğer ona vurup canını acıtmazsa- onu boşayacaktır.

Genellikle bu hakaret halleri çocukların ve komşuların duyabileceği ortamlarda olmaktadır. Ve erkeğin çocukları ve komşuları karşısında aşağılanma ve sıkıntı duyma durumu oluşmaktadır. Bu tedavi edilmesi çok zor ve ancak uzun bir zaman sonra mümkün olabilen bir yara açmaktadır. Ayrıca ilerisi için de zihinde kalıcı olarak kaydedilecektir.

Aynı şekilde kocalardan da karısına hakaretten ve lanetten hatta en basit şeylerden ötürü bile onu kötülemekten çekinmeyenler bulunmaktadır. Bu davranış kesinlikle Allah'u Teala'nın emrettiği güzel muaşeretten değildir.[2419]

8- En Ufak Bir Sorunda Kadının Ailesinin Yanına Gitmesi

Allah'u Teala şöyle buyuruyor:

2416 Bakara: 228
2417 Nisa: 148
2418 Buhârî ve Müslim.
2419 a. g. e

"Ey Peygamber! Kadınları boşadığınız zaman iddetleri vaktinde boşayın ve o iddeti sayın. Rabbiniz olan Allah'tan korkun. -Apaçık bir hayâsızlıkta bulunmaları hali dışında- evlerinden onları çıkarmayın, onlar da çıkmasınlar. İşte bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, şüphe yok ki kendi kendisine zulmetmiş olur. Bilemezsin, belki Allah, bundan sonra bir iş oluşturur." [2420]

Açıklama:

Bu durum bazen koca tarafından olur. Şöyle ki, koca çok basit bir şeye sinirlenip karısını ailesine götürür. Bazı akıllı kadınlar, kocası ile aralarında bir sorun olduğundan dolayı geldiğini saklar ve bu durumu sanki sıradan bir ziyaret gibi gösterir. Kocası geldiğinde de onunla birlikte hiçbir şey olmamış gibi geri döner. Fakat koca tarafından yapılan böylesi aceleci davranışlar, kadını ailesine karşı bu düzensiz gidiş gelişlerden dolayı sıkıntıya sokacaktır.

Ne zaman sinirlense ailesine gitmeyi istemesi ile bazen gitme işi kadından da kaynaklanabilir. Kadın için vacip olan, sıradan problemler bir tarafa, büyük sorunlarda bile böyle bir yönteme başvurmamasıdır. Hatta Allah azze ve celle, ric'i bir talak ile boşandığı vakit kadının evinden dışarı çıkmasını yasaklamıştır. Yani bu durumda kadının kocasının evinde iddet beklemesi gerekmektedir. Öyleyse bundan daha basit olan problemlerde nasıl olur da çekip gidebilir? [2421]

9- Eşlerin Birbirlerine Karşı Süslenmeye Yeterince Önem Vermemeleri

• Enes -radıyallâhu anh-'dan: "Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in güzel koku kabı vardı ve ondan sürünürdü."[2422]

• Mikdam b. Şurayh'dan o da babasından naklen rivayet etti. Babası şöyle demiş, Aişe'ye sordum "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- evine girdiği vakit ilk işe neden başlardı?" dedim.

— "Misvaktan" cevabını verdi.[2423]

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ashabından birinden: "Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- saçlarını bazen tarardı."[2424]

• Enes -radıyallâhu anh- şöyle dedi: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in elinden daha yumuşak bir ipeğe dokunmuş değilim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kokusundan daha güzel bir koku da koklamış değilim." [2425]

2420 Talak: 1
2421 a. g. e
2422 Ebu Davud 4164 Elbani sahih demiştir.
2423 Müslim. 253 nolu hadis. tahare.
2424 Elbani, Muhtasaru'ş-Şemaill'it-Tirmizi (29) Elbani zayıf demiştir.
2425 Buhârî 1973

Açıklama:

Özellikle orta yaşlardaki eşlerin buna yeterince itina göstermedıklerini görüyoruz. Buna savunma olarak da; süslenmenin yalnızca gençlik döneminde olacağını ya da ev ve çocuklarla uğraşmaktan buna fırsat bulamadığını ve görevinin eve hizmet ile sınırlı olduğunu, kocayla ilgilenme olmadığını öne sürerler. Hâlbuki diğer taraftan, bir toplantıya, özel bir görüşmeye ya da bir misafir karşılamaya gideceği zaman en güzel görünümünü sergilemeye çalışır.

Akıllı kadın, kocasına yaşlandığını hissettirmediği gibi bilakis yeniden gençleşiyormuşçasına ona karşı güzelliğini daha da artırmaya çalışır. Bu şekilde o da gözünü ondan bir başkasına çevirmeyi arzulamayacaktır.[2426]

10- Evliliğin Getirmiş Olduğu Sorumlulukların Farkına Varmama

• Avn İbn Ebû Cuhafe babasından şunu nakletmiştir:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Selman ile Ebû Derda'yı -radıyallâhu anh- birbirine kardeş kıldı.

Selman bir gün Ebû Derda'yı ziyaret etti. Ümmü Derda'nın üzerinde eski püskü elbiseler görünce ona "bu halin de neyin nesi?" diye sordu.

Ümmü Derda: "Kardeşin Ebû Derda'nın dünyaya ihtiyacı yok" dedi.

Ebû Derda gelince, ona yemek yapıp önüne koydu. Selman: "buyur ye" dedi.

Ebû Derda: "Ben oruçluyum" dedi.

Selman: "Sen yemedikçe ben de yemeyeceğim" dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derda yedi. Gece olunca Ebu Derda namaza kalkmak istedi. Selman ona "uyu" dedi, Ebu'd-Derda uyudu. Bir süre sonra yine kalkmak istedi, Selman yine "uyu" dedi. Ebu'd-Derda da uyudu. Gecenin sonuna doğru gelince Selman "şimdi kalk" dedi. İkisi birlikte kalkıp namaz kıldılar.

Selman, Ebu'd-Derda'ya: "Rabbinin senin üzerinde hakkı vardır, nefsinin senin üzerinde hakkı vardır, ailenin senin üzerinde hakkı vardır. Her hak sahibine hakkını ver" dedi.

Ebu'd-Derda, Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- gelerek durumu ona anlattı. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "Selman doğru söylemiş" buyurdu.[2427]

Açıklama:

Bu genelde, erkek ve kadının bekârlık hayatından evlilik hayatına geçmeleri sebebiyle evlilik yaşamının ilk dönemlerinde meydana gelir. Bu dönemde

2426 A. g. e

2427 Buhârî. 1968

eşler ekseriyetle evlilik hayatının getirmiş olduğu sorumluluklara hazır olmazlar. Yaşamları her yönden karışıklık ve evlilik yükünün ağırlığı ile dolar ve bunun neticesinde de aralarında anlaşmazlıklar baş gösterir.

Bu türden anlaşmazlıklar evliliğin ilk senesinde ortaya çıkar. Bu durumda eşlerden her birinin, kültürlerini geliştirmeleri ve evlilik hayatının sorumlulukları karşısında ne yapılması gerektiği ve herkesin kendi üzerine düşen görevlerini tecrübeli kimselere sormaları gerekir.[2428]

11- Eşlerden Birisinin Şeriatın Emirlerine Bağlı Olmaması

Şeriat'a muhalif davranışlarda kadının kocasına itaat etmesi caiz değildir.

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Yaratıcıya isyanda yaratılana itaat yoktur." [2429]

Açıklama:

Bazı kocalar, eşlerinin kasıtlı olarak şeraite muhalif davranmalarından ciddi sıkıntılar duymaktadır. Örneğin kadının, giyilmesi helal olmayan elbiseler giymesi veya çocuklarına giydirmesi, dışarı çıkarken koku sürünmesi, dinlemesi haram olan müzik vb. şeyler dinlemesi veya bunların benzeri fiillerde bulunması.. Kocanın tüm bunları istememesinden ötürü bu davranışlar eşler arasında anlaşmazlıklara sebebiyet vermektedir.

Burada koca üzerine düşen, eşini itaate zorlamasıdır. Zira o raiyetinden sorumludur. Onun buradaki raiyeti ise eşi ve çocuklarıdır. Koca, Allah'ın huzurunda onlardan mesuldür ve hesaba çekilecektir.

12- Sırların İfşa Edilmesi

Eşlerin birbirlerine karşı uyması gereken en önemli davranışlardan biri de, sırlarını ifşa etmemeleri ve gizli olan kusurlarını başkalarına bildirmemeleridir. Allah'u Teala şöyle buyuruyor:

"İyi kadınlar itaatli olan ve Allah'ın -kendilerini- korumasıyla kendileri de gizli olanı koruyanlardır." [2430]

Açıklama:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, erkeklerin ve bazı kadınların bulunduğu bir meclisinde bunu ashabına şu sözleri ile öğretmiştir: "Belki bir adam ailesi ile yaptıklarını anlatabilir. Belki bir kadın kocası ile yaptıklarını (bir başkasına) söy-

2428 a. g. e
2429 İmam Ahmed
2430 Nisa: 34

leyebilir." Ashap susmuştu ve bu sıra yüzünde sivilce olan bir kadın ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Evet, vallahi ey Allah'ın Resûlü, kadınlar da erkekler de bunu yapmakta." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Bunu yapmayın, kuşkusuz bu, yoldaki erkek bir şeytanın dişi bir şeytanla karşılaşıp ilişkiye girmesi ve insanlarında bunu izlemesi gibidir." [2431]

Bazı kocalar, eşlerinin, sır olarak söylediği veya yaptığı bir işi ifşa etmesinin sıkıntısını çekmektedirler. Kadın kocasından bir şey işitince uzak yakın herkes bundan haberdar olur ve olay tüm insanlar arasında yayılır.

Yaygaracı olan bir eş, sözlerini taşımak ve sırlarını ifşa etmekle kocasına kötülük yaptığı gibi kendisine karşı da kötülük işlemektedir. Hatta belki, bu sırların başkaları ile ilintili olmasıyla başkalarını da sıkıntıya sokabilmektedir. Kocasına karşı bu davranışıyla, aslında kendisine kötülük yapmıştır çünkü, artık kocası eşinin sır verilmeye ehil birisi olmadığını anlamıştır ve bu durumda da ona karşı gizlilik siyasetini uygulamaya başlayacaktır. [2432]

13- İktidarsızlık

"Sizi, bir imtihan olarak, şer ve hayırla deneyeceğiz. Hepiniz de nihayet bize döndürüleceksiniz." [2433]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Allah ne kadar hastalık indirmişse, mutlaka onun için bir de şifa indirmiştir."[2434]

Açıklama:

Eşlerin karşılaştığı problemlerden biri de, karı-kocanın ilişkilerinde doyuma ulaşamamalarıdır. Özelliklede problem, bir çözüme kavuşmadan uzun süre devam ederse. Bu durum, ilişkide doyuma ulaşamadığından kadın için şiddetli acılara sebep olacaktır.

Bu problemin tedavisi için konuyu doğru ve bilimsel yollarla ele alan birçok kitap hazırlanmıştır. Eşlerin bu sorunu şer'i çerçevede doğal bitkilerle vb. bazı yöntemlerle veya uzman bir doktora giderek çözüme kavuşturması gerekir. Ayrıca bu problemi çözmede karı-koca birlikte hareket etmelidirler. Eşlerden her birinin, aralarındaki ilişkinin doğal seyrine geçerek kaygı ve tedirginliklerden uzak bir şekilde devam edebilmesi için kendilerine en uygun olan yöntemleri araştırıp öğrenmeleri gerekir ki hissedilen acılar daha da artmasın. Zira bu hastalıkların birçoğunun tedavisi psikolojiktir. [2435]

2431 İmam Ahmed .
2432 A. g. e
2433 Enbiya, 21/35
2434 Buhârî. 5678
2435 A. g. e

14- Ailenin, Doğruluk ve İslam'a Bağlılık Temeli Üzere Kurulmaması

"Ey iman edenler! Yakıtı insanlar ve taşlar olan o ateşten nefislerinizi ve ailelerinizi koruyunuz" [2436]

• Resûlullah'ın şu sözünden de yüz çevirme vardır: "Erkek, ailesine çobandır ve raiyetinden sorumludur. Kadın, kocasının evinde çobandır ve raiyetinden sorumludur." [2437]

Açıklama:

Eşlerin, evliliklerine kadın ve erkeklerin karışık olduğu bir düğünle başlamaları, küfür beldelerinde balayı düzenlemeleri, kocanın karısının namazını önemsememesi, kadının örtüye riayet etmemesi, erkeğin mescitte namaz kılmaması veya namaz konusunda gevşek davranması, vb. İslam'ın rükünlerinin ihmal edilmesi ile olur.

Ya da kocanın karısına karşı kıskanç davranmaması ile olur. Örneğin onu başörtüsünü çıkarmaya teşvik etmesiyle, alışageldiğini kalın ve uygun pardösünün yerine açık bir pardösü satın almasıyla, sıradan günlerde veya belirli münasebetlerle, kadın ve erkeklerin karışık olduğu doğum günü, yılbaşı gibi bidat olan bayram veya partiler düzenlemeleri, uyuşturucu ve nargile vb. şeyler içilmesi, evlerde seviyesiz açık saçık filmler izlenmesi veya seyahat ve dinlenme amacıyla tatillere batı ülkelerine gidilmesi vb. şeylerle olur. [2438]

15- Asi Olan Kadınlar Vardır

Allah'u Teala şöyle buyuruyor: *"Ey iman edenler! Muhakkak ki eşleriniz ve evlatlarınızdan size düşman olanlar vardır; o halde onlardan sakının."* [2439]

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor: "Benden sonra ardımda erkekler için, kadınlardan daha tehlikeli bir fitne bırakmadım."[2440]

• Başka bir hadiste ise: " Dünyadan ve kadınlardan korkun. Zira İsrailoğullarının ilk fitnesi kadınlardan dolayı idi." [2441]

Açıklama:

Bazı kadınlar kocaları ile inatlaşır ve namazlarını vaktinde kılmazlar. Bazen örtünmede gevşek davranır, bazen de dine saldıran, İslam'a ve İslam'a bağlı

2436 Tahrim: 6
2437 Buhârî
2438 A. g. e
2439 Teğabun: 14
2440 Buhârî. Müslim
2441 Müslim

olanlara dil uzatan birisi olur. Bu durumda kocanın ilk olarak yapması gereken, nasihat ve iyiliği emretme ile eşini hakka dönmeye davet etmesidir. Yatakları ayırma veya dayak gibi başka yollarda denendikten sonra düzelmiyorsa ve düzelmesinden de ümit kesilmişse son çare olan ayrılmaya başvurulur.[2442]

16- Aileye Saygı Göstermeyip Hakaretler Etmek

Bir hanım Peygamber Efendimiz'in şu hadisini sürekli hatırlamalıdır:

• "Ümmetim şu on beş şeyi yaptıkları zaman başlarına bir bela gelmesi kaçınılmaz olur." Bunların arasında şunu da zikretmiştir: "Adam karısına itaat edip annesine karşı çıktığı, arkadaşına iyilik yapıp babasına katı davrandığı zaman"[2443]

Açıklama:

Bazı kocalar, hanımlarının, ailesine hakaret etmesinden, sürekli onlardan şikayetlenmesinden, söz ve fiilleri ile onlara sıkıntı vermesinden muzdariptirler. Ne zaman onlardan bir söz açılsa, sözlerine ailesine ve ana babasına hakaretle başlar. Şüphesiz bu, yasaklanan gıybet türündendir. Böyle bir şey ancak, var olan bir durumu belirli kurallar çerçevesinde ve ebeveynin şahıslarına hakaret ve sövmeden uzak durarak eleştirme babından olabilir. Aksi halde bu aynı zamanda, koca tarafından ana babanın hakkını çiğneme kısmına da girecektir. Çünkü onu dinlemesi ve ona ses çıkarmaması ile ana babasına sövmesine yardımcı olmuştur veya bu davranışıyla en baştan hanımına müsaade vermiştir.

Buna karşılık bazı hanımlar da, kocalarının, ailelerine saygısızlıklarından sıkıntı çekmektedirler. Hatta bunu gerektirecek hiçbir sebep bulunmadığı zamanlarda bile onlara sövmektedir.

Kocanın, hanımının ailesi ile iyi geçinmesi ve onlarla olan ilişkilerinde ve sözlerinde uyumlu olması gerekir. Zaman zaman onları davet ederek hanımın gönlünü hoşnut etmesi ve onları her ziyaret edişlerinde hanımının ebeveyninin selamette olmalarını dilemelidir. Zira onlar, onun nesebi, çocuklarının dedeleri ve dayılarıdırlar. Ayrıca birde sılayı rahimde hanımına yardımcı olmuş olacaktır.[2444]

17- Eşlerden Birinin, Diğerinin İlgilendiği Şeylere İştirak Etmemesi

• Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan: "Kendisi bir yolculukta Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikteydi. Yarış yaptılar. Aişe -radıyallâhu anhâ- dedi ki: "Ben onu yarışta geçtim. Şişmanladığım zaman yine yarıştık ve o beni geçti. Buyurdu ki: "Bu öncekinin karşılığıdır" [2445]

2442 A. g. e
2443 Tirmizi
2444 a. g. e
2445 Ebu Davud 2580 Elbani sahih demiştir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, savaş dönüşünde orduyu öne geçiriyor ve hanımı Aişe -radıyallâhu anh-'ye : "Hadi gel yarışalım" diyor.

Açıklama:

Bazı kocalar spor yapmayı sever, bazıları yüzmeyi kimisi de bilgisayarı. Herkesin eğlendiği ve yapmaktan hoşlandığı bir hobisi vardır.

Fakat bazı eşler bunlardan hiçbirisini sevmez ve sadece sevmemekle kalmadığı gibi eleştirip itiraz ederek kocasını bu eğilimlerinden ve hobilerinden engellemeye çalışır.

Bu eş, yalnızca ona katılmasının ve onun bu hobilerden hoşlanır gibi davranmasının, onu kocasına daha çok yakınlaştıracağını ve onun bu şeylere ilgi duymasının sırrını anlamasına yardımcı olacağını bilememiştir.

Aynı şekilde bazı kocalar, hanımlarının eğilimli oldukları şeylere ve hobilerine önem vermez ve bunları yapmaları hususunda onları cesaretlendirmezler.

Kocanın, hanımın hoşlandığı şeyleri öğrenip bu şeylerde ona iştirak etmesi gerekir. Eğer bunu yapamıyorsa cesaretlendirme ve ona destek olma, onun yaptığı işte devam etmesini ve usanmamasını sağlayacağı gibi tarafların birbirlerine yakınlaşmasına da yardımcı olacaktır.[2446]

18- Liderlik İçin Çekişmek

"Allah'ın onlardan, kimini (erkekleri- kiminden (kadınlardan- üstün kılması ve mallarından infak etmeleri sebebiyle, erkekler kadınlar üzerine hâkimdirler." [2447]

● İbni Ömer'in -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Dikkat ediniz! Hepiniz çobansınız ve hepiniz idare ettiklerinizden sorumlusunuz. İdareci çobandır ve emri altındakilerden sorumludur. Erkek, ev halkının çobanıdır ve onlardan sorumludur. Kadın, kocasının evinin ve çocuklarının çobanıdır ve onlardan sorumludur. Köle, efendisinin malının çobanıdır, o da ondan sorumludur. Dikkat ediniz! Hepiniz çobansınız ve hepiniz emriniz altındakilerden sorumlusunuz." [2448]

Açıklama:

Bu olay evlilik hayatının başlarında meydana gelir ve evin yöneticisinin kimde olduğu ve otorite ve karar alma yetkisinin kime ait olacağı etrafında döner. Bazı kocalar, doğal eğilimiyle devamlı olarak evlilik ilişkilerinde kuvvetli ve otoriter taraf olmaya çalışır ve bunu bir çeşit bir çatışmanın başlangıcı olarak görür.

2446 a. g. e
2447 Nisa sûresi/34
2448 Buhâri, Ahkam: 1

Onu, daha ilk günden itibaren hatalı bile olsa, küçük büyük her şeyde kendi görüşünü dayatırken görürsün. Hanımı kendisine zıt bir şey söylese her ne kadar hatalı olduğunu ve bu görüşünün yanlış olduğunu izah etse de görüşünü ısrarla diretir.

Kadının, erkekteki bu doğal eğilimi anlayıp bunu kabullenmesi ve onunla yatıştırma aşamasına girişmesi gerekir.

Bazı kadınlar da daha ilk andan itibaren kocasını yönettiğini ilan etme çabasına girişir. Bu, evde karar verme yetkisinin kadına ait olduğu bu konuda kocanın bir yetkisi olmadığını öğreten aile eğitiminden etkilenmeden kaynaklanan bir şeydir. Bunun hakkında zifaf gecesi kocasını denemesi için bir annenin kızına ettiği şu nasihatler anlatılır. Şöyle der anne: "Ey kızcağızım! Kocanı tanımak istiyorsan önce onu denemelisin. Mızrağının ucunu çıkar, eğer ses çıkarmazsa kılıcıyla et kes. Susmaya devam ederse kalkanıyla kemik kır. Eğer hâlâ susuyorsa sırtına semeri vur ve bin."

Evlilik problemlerinin birçoğu bekârlık veya ferdilikten evlilik aşamasına geçilmesiyle oluşan gelişmeden doğan yanlış anlamalardan kaynaklanmaktadır. [2449]

19- Haset Veya Sihir Gibi Harici Bir Etkenin Musallat Olması

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor: "Nazar haktır. Eğer kaderin önüne bir şey geçecek olsaydı bu nazar olurdu."[2450]

Açıklama:

Akrabalardan, komşulardan veya arkadaşlardan olsun bazen başkaları eşlerin huzurlu hayatını kıskanabilir. Eşlerin arasında hiçbir sorun olmamasına ve hayatlarına sevgi ve anlayışın hâkim olmasına haset ederler. Yani Allah'u Tealanın vermiş olduğu bu nimeti kıskanırlar. Böylece hayatları değişmeye başlar. Sevgi, yerini buğz ve en basit meselelerde bile tartışmaya bırakır. Bu hasedin şerrinden kurtulma yerine eşler arasındaki olaylar daha da tırmanır. Bu durumda yapmaları gereken, hasedin onlara etki etmesinin sebeplerini araştırmaları ve dualar, kuran ve şer'i olan rukye (bazı dua ve ayetler okuma yoluyla tedavi) ile tedavi yöntemlerine başvurmalarıdır.[2451]

20- Konuşma Esnasında Veya Kızgınken Kocaya Cevap Verme

• Ebu Zer -radıyallâhu anh-'dan; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Sizden biri öfkelenirse, ayaktaysa otursun, Öfkesi geçerse ne ala geçmezse yatsın[2452]

2449 a. g. e
2450 Müslim, 2188
2451 A. g. e
2452 İmam Ahmed ve Ebu Davud. Elbani sahihtir demiştir.

Açıklama:

Bazı kocalar, çok çabuk tepki verirler fakat hiçbir şey olmamışçasına doğru olana dönmeleri de aynı şekilde çok çabuktur. Bu durumda, kocasının bu şekilde tepki vermesine sakin ve güzel cümlelerle karşılık verip Allah'ın izniyle bir daha bunun tekrarlanmayacağına söz verse kadın ne kaybeder?

Böyle davranıldığında koca kesinlikle doğruya dönecek ve eğer gerçekten hatalı ise hatalı olduğunu anlayacaktır.

İşte sana seninle konuşma esnasında kocanla daha güzel bir diyalog kurabilmen için dikkat etmen gereken bazı önemli hususlar:

1- Kendisini ifade etmeye çalışırken sakın kocanın lafını kesme.

2- Kocanı dikkatle dinlemeye gayret et. Özellikle de konu, onun duygularıyla alakalı olduğu zaman...

3- Ondan kopmadığını ve söylediklerini anladığını ifade eden kelime veya işaretlerle imalarda bulun. Örneğin, bir noktadan bahsettikten sonra söylediklerini onaylar bir şekilde başını sallayabilirsin.

4- Cana yakın davranışlarınla kocanı konuşmaya cesaretlendir. [2453]

21- Kadının İnatlaşarak Kocasına Muhalefet Etmesi

Allah'u Teala erkeği kadına üstün kıldığı gibi kadının ona itaatini farz kılmıştır. Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-şöyle buyurmaktadır: "Kadın beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, namusunu korur ve kocasına itaat ederse cennete hangi kapısından isterse oradan girer " [2454]

Açıklama:

Kadının inadı, görüşünde ısrar etmesi ve kocasına muhalefeti.. Tüm bunlar bazen kocayı istenmeyen zor bir yola sürükleyebilir. İnat, evlilik sorunlarının en büyüklerindendir. Fakat kadın niçin inada başvurur?

1- Kadının inatçılığı bazen kökleri çocukluğunda yanlış yetiştirilmesi neticesinde hayatının ilk dönemlerinde oluşan bir tabiat olabilir.

2- Kocanın zorbalığı, maişet konularında hanımıyla istişare etmemesi, onun görüşlerini aşağılayıp onunla istihza etmesi, kadını inat yoluna sürükleyecektir.

3- Aşağılık duygusuna kapılmak; kadındaki duygu bazen evlilikten önce ailesinin onunla saygı, takdir ve kendine güven getirecek şekilde muamele etmemelerinden kaynaklanabileceği gibi bazen de evlilik ortamının neticesinde de oluşabilir. Kocanın karısına katı muamelede bulunması, onu takdir etmemesi,

2453 a. g. e .
2454 Sahih terğib: 1931. Şuayb arnavuti, hasen liğayrihi

sosyal ve psikolojik açıdan karşılanması gerekli ihtiyaçları olan bir insan olarak ona saygı duymaması, kadının aşağılık duygusuna kapılmasına ve bu duyguyu bastırmak, kendisini ve enaniyetini hissetmek için inat vesilesine başvurabilir.

4- Kocayla uyum sağlayamama; inat bazen kocayla uyum sağlayamama, yapıların farklı ve değişken olduğundan ve kocanın eşinin hoşlanmadığı bazı şeylerden vazgeçmemesi ve yanlış geleneklere bağlı kalması neticesinde olabilir. Bu durumda inat, kadının genelde ve özelde kocasının davranışlarını kabul etmediğinin bir ifade türü olduğu gibi aynı zamanda evlilik hayatında onunla uyum içinde olmadığının da bir tabiridir.

5- Anneyi taklit; son olarak bazen kadının inatçılığı annesinin babasına olan davranışlarını taklit etmesinden doğabilir. Annenin yönetici olduğu ve işleri yürüttüğü bir evde doğup büyüyen bir kadın kendi evinde ve kocasıyla olan ilişkilerinde de aynı yolu izleyecektir. Hatta kocasını seçerken istediğini daha kolay yaptırabilmek için zayıf kişilikli birisini seçecektir.

Ey değerli hanım! İyi bil ki, bu inadınla evini kendi ellerinle yıkmaya çalışmaktasın. Kocanın da bir tahammül gücü vardır. Bazen sabrı tükenir de aklına eseni yapar ve sen de bu davranışın neticesinde hoşlanmayacağın bir durumla karşılaşırsın. Sonra kocana karşı yapmış olduğun inadı ve itaatsizliği şeriat de onaylamamaktadır.[2455]

22- Çocuklara Beddua Etmek

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor: "Kendinize beddua etmeyin, çocuklarınıza beddua etmeyin, mallarınıza beddua etmeyin. Allah'u Teala'dan istenildiği ve Onun da kabul ettiği bir saate denk gelir de bedduanızı kabul eder."[2456]

Açıklama:

Bu, en çirkin davranışlardan ve en kötü hastalıklardandır. Koca bundan sakındırmasına rağmen kadın hâlâ bu durumuna devam etmektedir. Her şeyden önce bunu Peygamber Efendimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuklara beddua etmeyi yasaklaması emrine uyarak terk etmek gerekir

Bunu yapan bir kadının oğlu veya kızı kötü bir hastalığa tutulduğu veya bir araba kazası geçirdiği zaman mutlu olacağını hiç zannetmiyorum. Bilakis çocuklarının başına gelenin gerçek sebebinin kendisi olduğunu anlayınca psikolojik olarak duyacağı sıkıntıyı kendisi takdir etmesi gerekir. [2457]

2455 a. g. e
2456 Müslim
2457 a. g. e

23- Mevkisinden Veya Malının Çokluğundan Kocaya Karşı Büyüklenmek

• Kadınların, mü'minlerin annesi olan Hatice -radıyallâhu anh-'dan ders ve ibret almaları gerekir. O, mal ve şeref sahibi birisi olduğu gibi aynı zamanda Resûlullah'ı ticaretinde çalıştırıyordu. İnsanlar Ona 'Kureyş kadınlarının efendisi' lakabını vermişlerdi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ölümünden sonra Onun anılarını anlatır ve Ona övgülerde bulunurdu. Hatta yine bir gün Ondan bahsederken Aişe -radıyallâhu anh-'nin kıskançlığı tutar ve Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'e şöyle der:

"Bu kırmızı yanaklıdan ne kadar çok bahsediyorsun. Hâlbuki Allah azze ve celle seni ondan daha hayırlısı ile değiştirmiştir." Bunun üzerine Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- "Allah azze ve celle beni Ondan daha hayırlısı ile değiştirmemiştir. İnsanlar beni inkâr ederken O bana iman etti, beni yalanlarlarken O beni tasdik etti, beni mallarından mahrum etmeye çalışırlarken O malı ile bana destek oldu. Ve Allah azze ve celle Onun vesilesiyle beni evlatla rızıklandırdı." [2458]

Açıklama:

Koca her ne kadar mevki, mal ve ilmi kariyer bakımından aşağıda olsa da onun, hanımı üzerindeki hakkı tüm bunlardan daha büyüktür. Kadının kocasının rızasını ve sevgisini kazanması için ona karşı mütevazı davranması ve herhangi bir münasebetle aralarındaki bu farkları ona hissettirmemesi gerekir.

Son olarak bilmemiz gerekir ki mü'minlerin annesi Hatice -radıyallâhu anh- Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'den on beş yaş daha büyüktü ve başlangıcından beri davetin yükünü onunla beraber yüklenmişti. Hatta çok malı olan ve refah içinde yaşayan o kadın Kureyş'in müslümanlara eziyetinden ve ambargosundan sonra Resûlullah ile beraber kurak arazide yaşamaya razı olmuş ve onunla birlikte açlığın acısını tatmıştır. İşte ne kadar mal, makam ve mevki sahibi olsa da bir kadının kocasına karşı böyle olması gerekir. Şunu iyi bil ki, erkeklerin en çok hoşlanmadığı hatta nefret ettiği kadınlar inatçı ve kibirli kadınlardır.

Bir hanımın şu hakikatı çok iyi bilmesi gerekir; normal bir erkek, kocasından daha yüksek sesle konuşarak erkek gibi davranan, her şeyi tartışma mevzusu yapan, kocasının isteklerine muhalefet edip onun söylediklerine ve düşüncelerine karşı çıkan kadınları sevmeyecektir. Onu boşamasa da onunla isteksiz, kederli ve somurtkan bir şekilde yaşayacaktır. Böylece kendi kendisini kocasının yüzünde neşe ifadesi görmekten ve güzel muamelesinden mahrum ettiği gibi evini de sıcak ve şefkatli bir ortamdan mahrum bırakmış olacaktır. İster boşanma ile çocuklar ortada kalsın, ister dul kalmasıyla kendini kedere boğsun isterse de günlük çekişmelerin ve hararetli tartışmaların yükseldiği bir evde kalsın bu davranışıyla her halükarda zarar eden kendisi olacaktır.

2458 İmam Ahmed

Bir hanımın kocasına eza vermesi veya duygularını yaralaması asla uygun bir davranış olamaz. Bir hadiste şöyle buyrulmaktadır: " Eğer dünyada iken bir kadın kocasına eza verirse hurilerden olan zevceleri ona şöyle derler: 'Allah seni öldürsün, ona eza verme o senin yanında sadece bir misafirdir ve senden ayrılıp bize gelmesi yakındır.[2459]

24- Bunu Gerektirecek Şer'i Bir Neden Olmadan Herhangi Bir Sebeple Veya Sebepsiz Olarak Kocayla Yatmayı Kabul Etmeme

Fakat kocası onu çağırdığında hayızlı ise bu çağrısında ona itaat edemez. Çünkü Allah'u Teala şöyle buyurmaktadır:

"Ay halinde iken kadınlardan ayrı durun. Temizlenınceye kadar onlara yaklaşmayın." [2460]

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'den rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Erkek, hanımını yatağına davet ettiği takdirde kadın gelmeyi kabul etmezse sabahı edinceye kadar melekler ona lanet okur."[2461]

Açıklama:

Bazı kadınlar soğuk ve olumsuz davranırlar. Kocası onunla muaşeret etmek istediği vakit ona cevap vererek oynaşmasına karşılık vermezler. Böyle bir kadın kesinlikle kocasıyla aralarındaki sevgi ve uyum bağlarını koparmak istiyordur.

Bu, birçok kocanın temel prensibidir. Bazı hanımlar kocası ile muaşereti kocasının isteğine göre değil de kendi isteğine göre yapmaktadır. Bu ise kocanın hayatını sıkıntıya soktuğu gibi hanımından soğumasına da neden olacaktır. Hanımın yapması gereken yatağa çağırdığında kocasına itaat etmesidir. Zira bu kocanın haklarından bir haktır.

İyi bir eş hayatını bozacak işler yapmaya kalkışmaz. Psikolojik olarak uygun olmadığı zamanların dışında kasıtlı olarak kocasıyla olan ilişkilerini yıkmaya çalışmayacaktır. Çünkü böyle bir davranış zamanla ve tekrarla tüm evlilik hayatını çekilmez bir hale getirecektir. Bir eşin kızgınlık ve sinirlilik anında kocasına karşı serkeş davranması, huylanması veya ondan intikam alması yakışır bir davranış değildir.

İslam dininin evlilik yaşamındaki uyuma verdiği önemden ötürü Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadından olumlu olmasını ve kocasının isteğine icabet etmesini istemiştir. Buhari ve Müslim'in rivayet ettikleri şu hadiste Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- Cabir -radıyallâhu anh- şöyle buyurmuştur: "Senin onunla, onunda seninle oynaşacağı bir genç kızla evlenseydin ya" başka bir rivayette "Onun se-

2459 Ahmed ve Tirmizi.
2460 Bakara: 222
2461 Buhârî. 5193

ninle şakalaşacağı senin de onunla şakalaşacağı" yine başka bir rivayette " Senin onunla eğleneceği onun da seninle eğleneceği" geçmektedir. [2462]

25- Geçim Derdinden Bıkıp Usanmak

Bazı kadınlar hayatından usanır, kocasının geçim şartlarına razı olmaz ve falanca kimse veya akrabalarından biri gibi olmaya özenerek ulaşılması zor eğilim ve arzularını gerçekleştirmek için kendisini iyice umut dünyasına bırakır.

Allah'u Teala şöyle buyuruyor: *"Onlardan bir kısmına bunlarla kendilerini imtihan edelim diye dünya hayatının süsü olarak verip faydalandırdığımız şeylere gözlerini dikme! Rabbinin rızkı ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır."* [2463]

Nefsini yatıştırman için Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in insanlara rızayı öğreten şu hadisini çok iyi düşünmelisin. Şöyle buyuruyor:

• "Sizden aşağıda olana bakın sizden yukarıda olan değil. Bu Allah'ın nimetini hafife almamanız için daha iyidir."[2464]

Açıklama:

Ey müslüman hanım! Kocayı, tahammül edip güç yetiremeyeceği şeylerle zora sokmak, aklın zayıflığından ve imanın noksanlığından gelir. Eğer her şeyde kendinle başkalarını kıyaslamak sende bir ahlak haline gelmişse bu evlilik hayatında sıkıntı ve zorluklar çekeceğin anlamına gelir. Allah'u Teala insanları bir yaratmamıştır. Beyaz-siyah, zengin-fakir ve kuvvetli-zayıf olarak yaratmıştır. Hayat, ancak insanların derecelerinin farklılığı ile düzgün bir hal alabilir.

Ey müslüman hanım! Şunu da anlamalısın ki, para hoş bir şeydir, bunda kuşku yok. Para, harcama zevkini daha fazla tatmin etmene vesile olmaktadır. Fakat üzerine sevgi kanadının gerildiği bir ev, mutluluğunu maldan başka şeylerde bulacaktır. Yalnız başına mal mutlu bir evliliğin temeli değildir. Bazen en önemli sebeplerden biri olsa da hiçbir zaman tek sebep bu olamaz.

Peki, koca, malı olmayan fakat içi Allah ve Resûlü'ne iman, eşine ve evine sevgiyle dolu bir kalbe sahip olursa ne olur?

Akıllı bir eş, sevgi dolu bu kocaya razı olup malın bazen mutluluk nedeni olsa da çoğunlukla eşlerin mutsuzluk nedeni olduğunu bilendir. [2465]

26- Bazı Eşlerin, Başkalarının Problemlerine Karışması

Bu eşe, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şu sözünü hatırlatıyoruz:

2462 A. g. e
2463 Taha: 131
2464 Müslim 2963
2465 A. g. e

• "Kendisini ilgilendirmeyen şeyleri terk etmesi kişinin İslamı'nın güzelliğindendir." [2466]

Açıklama:

Bu problemleri kendilerindeymişçesine benimseyerek, diğerine karşı taraflardan birisine katılmak. Bu problemlerin; kendi ailesi, kocasının ailesi veya komşu ve arkadaşlar gibi kendi ailelerin dışında olmasında bir fark yoktur. Sabah akşam tek derdi olan son gelişmeleri takip ederek evinde yapılması gereken birçok işi ihmal edebilir. Hatta bir hataya düşerek yapıcılığından daha fazla yıkıcı olabilir.[2467]

27- Kocayı Kıskanmada Aşırı Davranmak

• Bir hadiste şöyle buyrulmaktadır: "Kıskançlığın öylesi vardır ki Allah'u Teala ona buğz eder. Bu, kişinin ortada bir şüphe yokken ailesini kıskanmasıdır."[2468]

Açıklama:

Genel olarak kıskançlık doğru bir olgudur. Eğer toplumlarda kıskançlık olmasaydı Allah'ın haramları çiğnenirdi. Buhari'nin rivayet etmiş olduğu bir hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Muhakkak ki Allah'u Teala kıskanır, mü'min de kıskanır. Allah'u Teala'nın kıskanması, mü'min bir kulunun haram kıldığı bir şeyi işlemesinden dolayıdır." Fakat bu, kıskançlığın her halükarda genel olarak helal olduğu anlamına gelmez. Kıskançlığın öyle türleri vardır ki evleri harap edip yıkmaktadır. Bu doğru ile yanlışı birbirinden ayıramayacak olan kör deli kıskançlığıdır. Ortada herhangi bir şüphe ve kesin bir durum olmadan yapılan kıskançlık da bu tür mezmum olan kıskançlıktandır.

Eğer kadın ömrünün sonbaharı ve hayzın kesilme döneminde ise bu kıskançlık daha da artacaktır. Bu dönemde zor bir duruma gireceği gibi psikolojik olarak da birçok değişikliklerle karşılaşıp tedirginlik ve endişeler duyacaktır. Bazı durumlarda kocasını o kadar çok fazla kıskanır ki bu kıskançlığından kocasının da ciddi huzursuzluklar duymasına neden olur.

Doğal olarak kıskançlığı doğuran tek neden sevgidir. Kuşkusuz bir kadın, yalnızca sevdiği bir erkeği kıskanır. Fakat kıskançlığın da hudutları vardır. Bu sınırları geçtiği anda sonucu talak olan bir probleme dönüşecektir. Kadının öldürücü kıskançlıktan kaçınması ve kocasının durumuna göre şekillenmesi gerekir. Kıskançlıkta aşırıya gitme. Zira o, birisi öldürücü olan iki kenarlı bir kılıçtır.[2469]

28- Kocasının İstemediği Birisini Eve Alması

• Hadiste şöyle buyrulmaktadır: "Onun izni olmadan eve kimseyi almayın."[2470]

2466 Tirmizi. Elbani sahih liğayrihi der.
2467 a. g. e
2468 Buhârî
2469 A. g. e
2470 Hakim, Müstedrek, 2-206

Açıklama:

Bazı kocalar açık bir şekilde eşlerine, yakınlarından veya arkadaşlarından bazılarını eve almasını istemediğini söyler. Kocanın beğenmediği bu şahıs, karı-koca arasındaki evlilik hayatını bozmaya çalışanlardan biri veya dininde ve davranışlarında yanlışlıklar bulunan veya evin sırları hakkında güvenilir olmayan biri ya da bunlardan başka kadının fark edemeyip kocanın gördüğü sebeplerden biri olabilir.

Böyle durumlarda kadın ısrar edip bunları eve alırsa problemler ateşini tutuşturmuş olacaktır. Belki kadın yakını gibi birisini eve almamasına izin vermemesi ile kocasının adil davranmadığını düşünebilir. Zira o, o kimseyi eve almada bir problem görmezken kocası bunu bir sorun olarak görmektedir. Bu durumda kadının kocasının isteğini yerine getirmek için kendi arzusundan feragat etmesi gerekir. Belki bir dönem sonra kocasının düşüncesinin doğru olduğunu öğrenecektir.

Hanımın kocasının bu konudaki isteğini yerine getirmesinin bir emanet olduğunu bilmesi gerekir. Kocası onu görmüyorsa da muhakkak ki Allah'u Teala onu görmektedir. Kocasının eve almasını istemediği kimselere de onları karşılayamayacağı için özür dileyerek güzel bir dille izahat getirip ileride müsait bir zamanda onları ziyaret edeceğini söyleyebilir. Ama bu kimseler aileden ve yakınlardan iseler açık konuşmak en iyi olanıdır. Çünkü onlarla olan ilişki kesilmeyip hâlâ devam etmektedir. Belki günlerin geçmesiyle koca görüşünü değiştirecek ve hanımın onları karşılamasına izin verecektir. [2471]

29- Kocanın Karısını Talak ve Ayrılma İle Tehdit Etmesi

● Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur; "Üç şeyin ciddisi de, şakası da ciddidir. Nikâh, talak, rec'â"[2472]

Açıklama:

En ufak bir problemde ve en basit sebeplerle bu tehditte bulunması ve bununla beraber çocukları da yanına alacağını söylemesi. Kuşkusuz evlilik bağı, saygı gösterilmesi gereken çok sağlam ve kuvvetli bir bağdır. Bundan dolayı eşlerin boynunda çekili bir kılıçmışçasına her problemde ayrılığın ve boşanmanın (talak)söylenmemesi gerekir. Bilakis bunun, yalnızca olumlu ve olumsuz yönleri ve sonuçları düşünüldükten ve bütün çözüm yollarının tükenip kuvvetli gerekçe ve nedenlerin bulunması anında akla gelmesi gerekir.[2473]

2471 a. g. e

2472 Tirmizî talak 9; İbn-i Mace, mukaddime 7, talak 13. Sünen-i Ebu Davud. Elbani hasendir der.

2473 A. g. e

30- Bazı Kocalar, Eşinin Haklarının Yalnızca Yeme, İçme ve Mesken Gibi Maddi Olanakları Hazırlamakla Sınırlı Olduğunu Zannederler

• O -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle derdi: "Sizin en hayırlınız, ailesi ile iyi geçineninizdir. Sizden ailesine karşı en iyi davranan benim" [2474]

Açıklama:

Eşlerinin yüzlerine karşı birçok kez şu şekilde bağırdıkları bile olmuştur: "Daha ne istiyorsun benden? Yiyeceğini, içeceğini, evini hazırladım ya!"

Kadın, babasının evinden yiyecek veya içecek için çıkmamıştı. O, kendisini seven, ona iyi davranıp onunla şakalaşan, yalnızca arkadaşlarına, işine ve bağlantılarına değil kendisine de çokça vakit ayıran bir kocayı istemektedir.

Müslüman bir kocanın örneği, Peygamberimiz'in evindeki ve hanımları arasındaki yaşantısı olmalıdır. O, sevgide, yumuşak huylulukta, iyi geçinmede, külfeti kaldırmada, yardımlaşmada, sert ve kötü konuşmayı terk etmede tam bir örnekti.

Ey müslüman koca, şunu iyi bil ki, ailene ve çocuklarına takdim edebileceğin en değerli hediye zaman olacaktır.[2475]

31- Çocukların Önünde, Eşini Hafife Alıp Hakir Görmesi

• O -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle derdi: "Sizin en hayırlınız, ailesi ile iyi geçineninizdir. Sizden ailesine karşı en iyi davranan benim"[2476]

Açıklama:

Veya bunu aileden biri önünde yapması. Bunu, erkekliğin kemaliyeti olduğunu düşünerek yapmaktadır. Bu davranış hanımına çok acı çektireceği gibi onu kocasıyla yaşamaktan nefret eder bir hale bile getirebilir.

Allah'u Teâlâ'nın şu ayeti doğrultusunda kocanın eşine karşı güzel muamelede bulunması gerekir: *"Hanımlarınızla iyi geçinin"*[2477]

Onun konuşmasını dikkatle dinlemek, görüşlerine saygı göstermek, doğru bir öneride bulunduğunda önerisini dikkate almak, güzel davranışa sadece birkaç örnektir. Ve yine ona eziyet vermemek, kızgınlık ve istikrarsızlık hallerinde ona yumuşak davranmakta eşine karşı güzel ahlaktandır. [2478]

2474 Tirmizi. Elbani sahihtir demiştir.
2475 a. g. e
2476 Tirmizi. Elbani sahihtir demiştir.
2477 Nisa: 19
2478 a. g. e

32- Kadını Ailesiyle Ayıplamak

• Hadisi şerifte şöyle buyrulmaktadır: "Kişiye şer olarak müslüman kardeşini hakir görmesi yeterlidir." [2479]

Açıklama:

Eşini hafife almak. İlmi, sosyal ve ekonomik açıdan kendisinden ya da ailesinden daha aşağı bir seviyede olmalarından dolayı ailesi ile eşini ayıplamak müslüman ahlakından olamaz. Onu, kendi iradesiyle seçip herhangi bir zorlama olmadan onunla evlendiğine göre bu meseleler hakkında konuşmaya hakkı da yoktur. Ayrıca böyle bir davranışta bulunan bir koca, bir müslümanı hakir gördüğünden dolayı büyük günahlardan birisini işlemektedir.

Kocanın bu davranışı hanımına eziyet verip duygularını yaralayacağı gibi ailedeki gerginliği daha da artıracaktır. Sonra bu sözler ailelere ulaştığında kadının ailesinin, kocadan nefret etmesine neden olacağı gibi aileler arası ilişkilerde gerginliği iyice tırmandıracaktır. Netice olarak tüm bu davranışlar, aile ve toplum çıkarlarının zıttına işleyecektir.

Ailesinde olan bir durumdan dolayı eşini yeren bir koca ona kaldıramayacağı psikolojik bir yük yüklemektedir. Çünkü ne ailesinin durumu ne de varacağı yer hakkında onun hiçbir etkisi yoktur. Her şey Allah'u Teala'nın elindedir. O, dilediğini zengin dilediğini fakir dilediğini aziz dilediğini de zelil kılar. Tüm hayırlar sadece onun elindedir. Ayrıca fakirlik, insanın yerileceği bir ayıp olamaz. İman ve takvayla bezenmediği sürece nesep ve soy da şeref nedeni olamaz. İnsanoğlunun ölçüleceği tek değer ölçüsü; *"Allah katında en şereflı olanınız en takvalı olanınızdır."*[2480]

33- Kadının Haklarını Erteleme

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- veda haccında şöyle buyurmuştur: "Kadınlar hakkında Allah'tan korkun. Zira onlar sizin yanınızda sizin yardımcılarınızdır. Allah'ın emanı ile onları yanınıza aldınız, Allah'ın kelimesiyle onları kendinize helal kıldınız. Onları iyilikle yedirip giydirmeniz üzerinize bir borçtur."[2481]

Açıklama:

Ve ihtiyaçlarını gidermeyi sürekli tehir etme. Hâlbuki o, zorunlu istek ve ihtiyaçlarının tehir edilip ertelenmesinden asla razı değildir.[2482]

2479 Buhârî, Müslim
2480 Hucurat. 13
2481 Müslim
2482 A. g. e

34- Bazı Kocalar, Hanımları Hasta Olduğunda Onu İhmal Ederler

• Osman -radıyallâhu anh-'ın eşi olan Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- kızı Rukiye hasta olduğundan dolayı Osman -radıyallâhu anh- Bedir savaşına katılamamıştı ve Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- ona şunları söylemişti: "Onunla birlikte kal. Sana da Bedir'e katılanın ecri ve payı vardır." [2483]

Açıklama:

İş görebildiği, bir şeyler götürüp getirebildiği sürece böyle davranır. Hastalık tehlikeli bir boyuta ulaşmadığı sürece onu tedavi ettirmeye götürmeyi düşünmez bile. Hâlbuki kendisi önemsenecek bir durumu olmayan en ufak bir hastalığında bile tedaviye koşmaktadır. Koca, öncelikle tedavi için basit bitkisel ilaçlar kullanabilir. Kocanın, eşine ve çocuklarının annesine şefkatli davranması ve kendisi için istediklerini onun için de istemesi gerekir.

Kadın, kocasının boynunda bir emanettir ve onun sıhhat ve sağlığını korumak, üzerine bir vaciptir. Koca, bu konuda önemsememezlik yapamaz. Başına gelen problem veya hastalık daha da büyümeden uzman bir bayan doktora götürmelidir. Hastalığı süresince yemesine ve güçlendirici ve hastalığın sıkıntılarından rahatlatacak gıdalarına itina göstermeli ve ona ekstradan yükler yüklememelidir. Ayrıca bu tür durumlarda çocuklarla ve ev işleriyle ilgilenmede kocanın hanımına yardımcı olması gerekir.

Hastalığında onu tedavi ettirip ilaçlarıyla ilgilenmek, eşlere karşı güzellikle davranmadandır. Eğer hastalık uzar ve ilaç tedavisi bir fayda sağlamazsa, bakımını sürdürmek bir vefa borcu olduğu gibi aynı zamanda Allah'u Tealanın emrettiği iyi geçinmedendir.[2484]

35- Eşe ve Çocuklara İyilikle Nafaka Vermede İhmalkâr Davranmak

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor: "Geçiminden sorumlu olduğu kimseleri ihmal etmesi, kişiye günah olarak yeter."[2485]

Açıklama:

İster kadın, kocasından isteyebilen bir yapıya sahip olsun, -böylece kocasından isteyebilir, o da ya vermez ya da gücü olmasına rağmen ihtiyacından daha az verir.- isterse de utancından kocasından bir şey isteyemeyen bir yapıya sahip olsun bir fark yoktur. Koca, çocukların karşılaştıkları ihtiyaçları ile ve insanların onlara acımasıyla birlikte ne hanımın ne de çocuklarının durumunu hissedebilmektedir. Kadın ise –İslam'da buna hakkı olmakla beraber- kocası ve çocuk-

2483 Buhârî. Ahmed b. Hanbel, Müsned, 556
2484 a. g. e
2485 Ebu Davud. Elbani hasendir der.

larıyla olan yaşantısı adına korkarak kocasına baskı yapmak istememekte ve işlerini, oradan buradan ayarlamaktadır. Hatta bazen bağış yapılanlar grubuna bile girebilmektedir bu aile.

İslam, ailesine karşı cimri davrananı, tehdit edip sakındırmasına karşılık bir de erkeğin eşine nafaka vermesine de çok güzel bir şekilde teşvik etmiştir. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor: "Allah'ın rızasını umarak verdiğin her nafakada da senin için bir ecir vardır. Hatta hanımının ağzına koyduğun lokmada bile." [2486]

İmam Ahmed'in rivayet ettiği bir hadiste ise şöyle buyuruyor: "Çocuklarını yedirmen senin için bir sadakadır, hanımına yedirdiğin senin için bir sadakadır."[2487]

36- Bazı Kocalar Çok Kıskançtır

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Kıskançlığın bir türü vardır ki, Allah'u Teala bundan nefret eder. Bu, erkeğin ortada bir şüphe yokken ailesi hakkında kıskançlığa düşmesidir." [2488]

Açıklama:

Bununla birlikte buluğ çağına ermiş kardeşleri ile beraber yaşamaktadır. Eşi girip çıkarken hatta çalışırken tesettürüne, sesinin çıkmamasına ve korunmasına dikkat etmesine rağmen kardeşlerinden biriyle karşılaşacak olsa kocanın sesi yükselir ve sonra da onu odasına çağırıp şiddetle azarlar. Belki tek bir gün içerisinde bile bu azarlamaların tekrarlandığı olabilmektedir. Böylece evlilik hayatı keder ve sıkıntıya dönüşecektir. Bazı kocalar, Allah tarafından saliha, iffetli, arkasını koruyan, şüphe uyandırmayan eşlerle rızıklandırılmıştır. Fakat koca herhangi bir gerekçesi olmadığı halde şiddetli bir kıskançlığa tutulmuştur. Onu tüm insanlardan kıskanarak ziyaret etmesini veya edilmesini engeller. Evde açık bir pencerenin bulunmasına tahammül edemediğinden tüm pencereleri sıkı sıkı kapatır. Kendisinin evde olmadığı zamanlar haberi olmadan birisinin ziyaret edebilme ihtimalinden emin olmadığı için işine gittiğinde kapıları kapatır, anahtarları alır ve evin telefonunu kendi cep telefonuna yönlendirir.

Eve döndüğünde ise evde değilken birisinin bir hile ile eve girmesi korkusu ile odaları dolaşır, her köşeyi hatta yatak ve dolapların altını bile gözden geçirir. Eşinin ebeveyni veya mahremlerinden biri ziyarete gelecek olsa kıskanç koca işinden dönene kadar herhangi bir yerde beklemeleri gerekecektir. Eğer eşi ve ailesi bu davranışından rahatsızlık duyarlarsa sinirlenmesi ve huzursuzluk çıkarması daha da artacaktır. Ailenin büyükleri tarafından uyarıldığında ise "Yalnızca hakkım olan bir şeyi yapıyorum. Hatta şer'an üzerime vacip olan bir şeyi yapıyorum. Ben kıskanç birisiyim" der.

2486 Müslim
2487 A. g. e
2488 Ahmed

Eğer koca bu derece kıskanç ise ailesinden ayrı bir evde oturup kıskançlığını daha aza indirecek önlemleri kendi evinde oluştursun. Eğer buna güç yetiremiyorsa eşinin ve kendisinin maişeti için gerekli yolları kullanması lazımdır ki sebepsiz yere evlilik hayatını yıkabilecek bir kıskançlığın şüphesi içine düşmesin.

Erkeğin eşine bağlı olduğunun alametlerinden biri de onu kıskanıp her türlü bakış ve sözün eziyetinden onu korumasıdır. Kişinin koruyacağı en değerli varlık eşidir. Bir erkeğin eşini dillerin çiğnediği ağızlarda dolaşan, gözlerin saldırdığı fikir ve düşüncelerin yaraladığı bir et parçası haline getirmesi asla şereflice bir davranış olamaz.[2489]

37- Eşine ve Diğerlerine Karşı Davranışlarında Sert ve Katı Olan Kocalar Vardır

İslam tüm insanlara karşı muamelede sert ve katı davranılmaya savaş açtığı gibi eşe ve ailenin diğer üyelerine karşı sertliğe de savaş açmıştır. İslam'ın adap ve öğretileri her işte yumuşaklığı emretmektedir. Allah'u Teala şöyle buyuruyor:

"Şayet kaba ve sert kalpli biri olsaydın, elbette onlar etrafından dağılırlardı." [2490]

•O -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Size cehennemlik olanları haber vereyim mi; kaba ve kibirli olan kimselerdir." [2491]

•Yine "Mü'minlerin iman bakımından en kâmil olanı, en güzel ahlaka sahip olan ve ailesine karşı en iyi davranandır."[2492] buyurmaktadır.

Açıklama:

Kocanın günlük olarak tebessüm şekli ve diğerlerine karşı güler yüzlü davranmanın alıştırmalarını yapması gerekir. Aynanın karşısına geçip bir tebessüm ederken ve bir de asık suratlı iken haline baksın, kendisi ve diğer insanlar için hangisinin daha uygun olduğuna karar versin. Acaba insanların aynı üslupla kendisine muamelede bulunmasından hoşlanır mı? Öyleyse eşinin ve çocuklarının, tatlı bir tebessümden, masum bir bakıştan ve rahatlatıcı bir eğlenceden mahrum bırakılmaları için günahı nedir?

Allah'u Teala'nın, böyle bir hastalığa tutulmuş kocayla sınadığı eş ise onu hikmet ve güzel nasihat ile yönlendirip değiştirmeye çalışmakla birlikte gücü yettiğince sabredip tahammül göstermesi gerekir.

Günlerin geçmesiyle kadın kocasını kızdıran şeyleri öğrenip onlardan sakınacağı gibi onu hoşnut eden şeyleri de öğrenip onları yapmaya başlayacak ve

2489 a. g. e
2490 Ali İmran: 159
2491 Ahmed
2492 Ahmed- Tirmizi

hastalığından kurtulana dek bu böyle devam edecektir. Ebu Derda'nın hanımına söylediği şu söz ne kadar güzeldir: "Benim kızdığımı gördüğün zaman beni razı etmeye çalış. Ben de seni kızgın gördüğümde seni razı etmeye çalışayım. Niçin birbirimizin refakatinde birbirimize dostça davranmayalım."

Şuayb b. Cerir evlenmek istediği kadına şu sözleri söyler: "Ben kötü ahlaklı birisiyim" Kadın: "Senden daha kötü ahlaklısı, seni kötü ahlaklı olmaya itendir." der. Bunun üzerine O da: "Öyleyse sen benim eşimsin" der. [2493]

38- Bazı Kocalar Eşlerinin Gizli Kusurlarını Araştırırlar

"...Birbirinizin gizli hallerini araştırmayın..."[2494]

Açıklama:

Kendi eşinin noksanlıklarını araştırırken diğer bütün kadınların kusursuz olduğunu düşünür. Bu konuda İbnu'l Cevzi "Saydu'l Hatır" adlı eserinde şunları söylüyor: "Bazen insan giyinik bir kadın görür ve onun kendi eşinden daha güzel olduğunu hayal eder veya güzelleri düşünürken kendi eşinin güzelliklerine bakmaz bile.. Ve bunun üzerine ikinciye evlenmeye çabalar. Amacına erince hayal ettiği gibi çıkmayan eşinin kusurlarını görmeye devam eder ve nihayetinde ondan da usanır da başka birisini ister. Hâlbuki görünüşte amacına ulaşması kim bilir onu bir belaya soktuğundan haberi yoktur.

Örneğin, ikincisi, dinine bağlı olmayan biri veya aklı yerinde olamayan ya da muhabbeti olmayan veya tedbirsiz biri olabilir. Böylece kaybettirdiği kazandırdığından daha fazla olacaktır. Akıllı kimsenin iyi bir yaşam için eşinin kendisine hazırlanacağı belirli bir vakit düzenlemesi ve sonra inceleme yapmaya gözlerini kapaması gerekir. Kadının da bunu göz önünde bulundurarak onun karşısına en güzel haliyle çıkması gerekir. Hayat bu şekilde devam edecektir. Aynı şekilde sevgi ve uyumun devam edebilmesi için eşinin kendisine hazırlandığı gibi erkeğinde hazırlanması gerekir. [2495]

2493 a. g. e
2494 Hucurât sûresi, 12
2495 A. g. e

66. BÖLÜM
SORUNU ÇÖZÜMSÜZLÜĞE İTEN ETKENLER

1- Sorunu hafife almak ve yüzleşmeye yanaşmamak.

2- Problem için önerilen her çözümü saçma bulmak.

3- Barışı veya diyaloğu kabul etmeyip sorunu daha da artırmaya çalışmak.

4- İnat ve hatada ısrar.

5- Münakaşa ve terk etme.

6- En basit şeylerde bile ayrılmayı isteme veya ayrılma ile tehdit etme.

7- Karşı tarafa zarar verme amacıyla eşlerden birinin evlilik görevini yerine getirmemesi.

8- O anki anlaşmazlıkla hiçbir ilişkisi olmayan eski problemleri ortaya çıkarmak için tarihi dosyaların yeniden açılması.

9- Küçük olan bir sorunu büyütmek.

10- Mümkün olan en uzun süreye kadar anlaşmazlıkları beslemek.

11- Karşı tarafa saldırarak açık bir düşmanlığın zuhur etmesi.

12- Karşı tarafı aşağılamak.

13- Her problemde bütün ayıpların ortaya dökülmesi.

14- Her hangi bir problem çıkmasında dayak, sövme ve evdeki eşyaları tahrip etme gibi bariz saldırılarda bulunma.

15- Karşı tarafı kızdırıp öfkelendirecek bir eylemi ısrarla sürdürme.

16- Çocukları da probleme dâhil edip sorunun bir parçası haline getirme.

17- Sorunu, ailenin ve yakınların önünde halletmeye çalışarak çözümleme yerine problemi daha da genişletme.

18- Kışkırtıcı konuları kullanarak karşı tarafı tepki vermeye sürükleme.

19- Konuşma hakkının kendinde tanıma ve karşı tarafa cevaplama fırsatı vermeme.

20- Tartışmanın başlamasıyla seslerin yükselmesi ve heyecana kapılmak.

21- Katı kurallar ve acımasız cezalar koyma.

22- Sorunun temelini doğru bir şekilde anlamama veya sorunu tamamen yanlış anlama.

23- Güzel günleri ve onları bir araya getiren hoş anıları hatırlamama ve problemlerin çözümünde bunları kullanmama.[2496]

2496 a. g. e

67. BÖLÜM

PROBLEM VE ANLAŞMAZLIKLAR ESNASINDA EŞLERİN DÜŞTÜĞÜ ÖLDÜRÜCÜ HATALAR

1- Gerçek Duygu ve Niyetleri Gizleme

Bu, erkeklerden daha çok kadınlarda olan bir durumdur. Bir kadın problem karşısında olumsuz bir korkuya sahip olup meseleyle hikmetli bir şekilde yüzleşme yerine gerçek niyetlerini gizler, duygu ve hislerini bastırır ve teslimiyetçi bir üslupla olaylarla yüzleşmeden kaçınırsa bu çekişme yolunda ilk adımını attığı anlamına gelir ve gelecekte bunun bir çok sıkıntısını çekecektir.

2- Anlaşmazlığa Başkalarını Da Davet Ederek Ortak Etmek

Eşlerin düştüğü en büyük hatalardan biri de evdeki tartışmalara ve aile içi problemlere yabancıları da dâhil etmeleridir. Bu durumda tarafların görüşlerine ve tutumlarına sarılmaları daha da artacaktır. Çünkü böyle bir durumda amaç, asıl probleme ve çözüme odaklanma yerine gururunu muhafaza etmekte sınırlı kalacaktır.

3- Mahkemeye Başvurmada Aceleci Davranmak

Eşlerden birinin veya ikisinin en basit şeylerde mahkemeye başvurmaları kalplerin kirlenmesine yaranın derinleşmesine, temellerin kırılmasına, kusurların yayılmasına, yalanlar uydurulmasına neden olacak ve ayrılıklar ve anlaşmazlıklar varabileceği en son noktaya varacaktır.

4- Kişiliği Öldürme Üslubu

Bazen kadın, kızgınlık anında kendisi farkında olmadan kocasına karşı örneğin onu, zayıf kişilikli olmakla itham etmesi vb. gibi tahrip edici kelimeler sarf eder. Böyle bir itham hayatla yüzleşmede kendine güveni olmayan biri için gerçek bir eziyet olabilir. Hatta kişiliğinin yerle bir olmasına bile neden olabilir. Zira söz ile yapılan şiddet fiziki sertlikten daha katıdır.

68. BÖLÜM
EŞLER ARASI ANLAŞMAZLIKLARIN SONUÇLARI

Eşler arası vuku bulan anlaşmazlıkların bir takım neticeleri vardır. Bunlardan bazılarını sıralayacak olursak:

1- Çocukların Etkilenmeleri

Ergenlik çağındaki bazı çocukların bozulmalarının başlangıç noktası ve temel nedeni eşler arasındaki anlaşmazlıklardır. Ana baba arasında cereyan eden tartışmalardan dolayı evde durmaktan nefret etmekle başlar ve zamanın çoğunu, asla rahat, istikrar ve huzur bulunmayan evin gürültüsünden uzak bir şekilde sokaklarda geçirmeyi tercih eder. Sorunlar cehenneminden sokaklara kaçınca da orada onu kötü arkadaşlar yakalar ve ona kucak açarak ortam hazırlayıp aramış olduğu sevgiyi verirler. Bir dönem sonra işlenilecek suçlar en geniş şekliyle işlenilmeye başlanacaktır.

Veya bundan farklı olarak kız çocuğunda evlilikle ilgili sorunlar başlayacaktır. Şöyle ki, çocuk evliliği problemlerle ilişkilendirecektir. Sanki kendisi de evlendiğinde annesi ile babası arasındaki tartışmaları hayatına tatbik edeceği hissine kapılır.

2- Evlilik Sırlarının Yayılması

Eşlerden birinin şikayetlenmesi üzerine problemlerini her gelene anlatmaları.. Hatta bazı kocalar işi, karşılaştığı sıradan birisine eşiyle arasında cereyan eden her şeyi anlatacak dereceye kadar vardırmıştır. Yine bazı kadınlarda kocalarıyla aralarında olan her şeyi başka kadınlara anlatırlar. Sonra bu konuşmalar rivayet şeklinde kocadan –veya kadından- başka bir meclise taşınır. Sonra bu iyice yayılmaya başlar ve netice olarak ailenin sırları ifşa edilmiş olur. İşte bazı ailelerin ayıplanma nedeni budur.

3- Sevgi ve Şefkatin Kaybolması

Öyle ki birbirinden farklı olan eşlerden her biri diğerinin hissettiklerini hissetmeyip sevgi ve hüzünlerine iştirak etmediği gibi hatta -Allah göstermesin- diğerinin başına bir sıkıntı geldiğinde bundan dolayı sevinç duyar.

4- Akraba Bağlarının Kesilmesi

Eşler arası meydana gelen bir anlaşmazlıktan ötürü nice aileler bölünüp parçalanmıştır. Bir taraf kızlarını destekler diğer tarafta oğullarını. Bu esnada şeytanda gelir ve ateşi biraz daha körükler. Netice olarak da sevgi bağları bu şekilde kopar.

5- Bazı İnsanların Etkilenmesi

Şöyle ki bazı insanlar eşler arasındaki anlaşmazlığı başlarına gelenleri duyar ve bu olayları başkalarına aktarmaya başlar. Ancak bunu arabuluculuk veya ibret olsun diye yapmaz. Boş vaktini geçirmek için yapar ve onu gıybetle geçirmiş olur. Bu kötü alışkanlık kadınların arasında daha yaygındır. Öyle ki onların meclisinin en önde gelen konuları, evlerdeki problemler ve anlaşmazlıklardır.

6- Bazı Genç Kızların Evlilikten Soğumasına Neden Olmak

Genç kızın içinde evliliğin anlaşmazlık ve çekişmeler üzerine kurulduğu, sevgi ve uyuşma üzere kurulmadığı izlenimleri oluşur ve bunun neticesinde koca seçiminde son derece titiz davranır. Seneler geçer fakat özlemini duyduğu kocayı bir türlü bulamaz ve böylece evlilik trenini de kaçırır.[2497]

2497 A. g. e

69. BÖLÜM
EŞİNE KARŞI DAVRANIŞLARINDA İDEAL BİR KOCANIN VASIFLARI:

1- İdeal koca, eşiyle oynaşıp şakalaşan ve şaka ve eğlencede ona hakkını verendir.

2- İdeal koca, kıskançlığında itidalli davranandır. Zanlarının gemini tamamen başıboş bırakmadığı gibi incelemeler yapıp aşırı kuşkulu davranmaz.

3- İdeal koca, eşinin daima kendisine güven duymasını sağlar ve onun onurunu kıracak her türlü davranıştan sakınır.

4- İdeal koca, eşine karşı kibar konuşandır. Onunla terbiyeli ve nazik bir üslupla konuşur. Güzel sözün kalpte ve vicdanda memnun edici bir etkisi vardır.

5- İdeal koca, eşinin söylediklerine kulak veren, görüşlerini saygıyla karşılayan ve doğru olduğu zaman onu uygulamaya geçirendir.

6- İdeal koca, ailesine itidalli harcama yapandır. Savurgan davranmayacağı gibi cimri de olmaz.

7- İdeal koca, daima eşinin karşısına güzel görünümlü ve şık bir şekilde çıkandır. Ondan sadece şıklık görür ve sadece güzel kokular koklarız.

8- İdeal koca, evlilik yaşamının sırlarını koruyandır. Onlardan hiçbir şeyi başkalarına anlatarak, kulak ve ağızların ilgi odağı haline gelmez.

9- İdeal koca, erkekçe davranışlarını muhafaza edendir. Şekil itibariyle veya psikolojik olarak olsun erkekliğin hiçbir tavrında aşırıya gitmediği gibi heybetini ve vakarını düşürecek şekilde yumuşak da olmaz.[2498]

2498 a. g. e

70. BÖLÜM
İDEAL BİR EŞİN TAVIRLARI

• İmam Ahmed'in Ebu Hureyre'den rivayet ettiği bir hadiste, Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'e kadınların hangisinin daha hayırlı olduğu sorulduğunda şöyle buyurmuştur: "Ona baktığında kocasını sevindiren, buyurduğunu yerine getiren, malında ve nefsinde hoşuna gitmeyen şeylerde ona muhalefet etmeyendir."[2499]

• Buhari ve Müslim'in Ebu Hureyre'den rivayet ettiği hadiste ise Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır: "Kadınların en hayırlıları, deveye binen Arap kadınlarıdır. Kureyş kadınlarının en iyileriş üçüklüğünde çocuğu üzere en şefkatlisi, kocasına karşı da onun elindeki malını koruma hususunda en iyi riayet edenleridir."[2500]

Bu iki hadis bizlere ideal bir eşin tekâmülünü ve dengeli şahsiyetini övmektedir:

1- Kocası ona baktığında mutlu olur. Bu, güzelliğine ve görünümüne önem verir anlamındadır. Bu her insan için gerekli olan bir şeydir. Bu fıtrattır..

2- Buyruğunu yerine getirir: o erkeğe muvafakat ettiği gibi erkek de tüm işlerinde ona destek olacaktır. Kadının kocasına uyum sağlaması, onunla ahenk içinde yaşaması ve kocasının tabiatını ve yapısını tanıması mutlu bir evliliğin en büyük sebeplerindendir. Bu ideal bir eşin en bariz yönlerinden biridir.

3- Şüphe ve töhmet yerlerinden uzak durması, kocasının kalbinde bir güven oluşturup şüphelerden uzak kalmasını sağlayacağı gibi kendisini de hasta kalplerden himaye edecektir. Bu ideal bir eşin vazgeçilmez temel ilkelerinden biridir. Mahremi olmayan bir erkekle baş başa kalmaz, kırıtarak konuşmaz ve erkeklerle konuşurken lafı uzatmaz.

4- Yemesinde, içmesinde ve giyiminde israfçı davranmaz. Gücünün yetmeyeceği şeylerde eşine külfet verici de değildir. Kervanın arkasından giden ve tek derdi; "falanca ne giyindi? Ne satın aldı?" olan bir taklitçi olmadığı gibi, tam aksine kendisini sorumlu ve kocasının malının muhafızı olarak kabul eder.

2499 İmam Ahmed
2500 Buhârî ve Müslim

5- Şefkatini çocuklarına o kadar bol verir ki ev sevgiyle dolar. Evlatlarına karşı ne bağırıp çağırır ne de katı davranır. Derdi onlara dua etmektir. Onların terbiyesini boş vermez. Çocuklarını, gürültü ve ezalarından kurtulmak için bir bakıcıya veya sokağa terk etmez. O, evin sorumlusudur. Sorumlu ise, sorumlu olduğu kimselerle ilgilenendir. "Kadın kocasının evinde bir çobandır. Ve raiyetinden mesuldür." Onun yorulmasına ve bu sorumluluğuna karşı İslam, çocukları için ona üç hak verirken babaya yalnızca tek bir hak vermiştir.

71. BÖLÜM
AYNI ŞEKİLDE ŞUNLAR DA İDEAL EŞİN SIFATLARINDANDIR

1- Mızmızlanıp hasta gibi davranan değildir. Geçici bir durumdan veya hafif bir ağrıdan dolayı çokça şikayetlenip hasta gibi davranmaz. Hiçbir koca hastanede yaşamayı istemeyeceği gibi eve döndüğünde derdini ve kederini biraz daha artıracak bir kadını görmek için sabırsızlanmaz.

2- Her yaptığını ve iyiliklerini başa kalkmaz. Kocası için bazı çıkarlarından ve şahsi işlerinden vazgeçtiğinde, yüzüne karşı "Bunları senin için yapıyorum" demez.

3- Bir şekil üzere donup kalmaktan ve rutinlikten uzaktır. Evin havasını değiştirme ve güzelleştirme yollarından biri de evdeki rutin havayı değiştirmektir. Bu ister evin eşyalarında olsun, ister giyim de isterse de yeme ve içme adetlerinde olsun fark etmez. O sürekli yenilikçi bir kadındır.

4- Onun boş zamanı yoktur. Hizmetten uzak bir şekilde yıldızlarda yaşamadığı gibi bilakis evinin işlerini bizatihi kendisi yapar. Böyle birisinde boş vakit ne gezer? Aylaklık ona nasıl ulaşabilir? Kuşkusuz boş kalma ve tembellik, evlilik ilişkilerinin duraksamasının en büyük nedenlerinden olduğu gibi şeytan için, kadının tali haklarını hatırlatıp bunları abartmasının en kaçmaz fırsatlarından biri olacaktır.

5- İbni Ömer'in şu sözünün yaşayan örneğidir: "İyilik yapmak kolay bir şeydir: Güler yüz ve yumuşak söz." O, güler yüzlü, dostane, konuşması ve hitabı tatlı olandır. Ne asık surat ne de katılık, ona erişmek için yol bulamazlar.

6- "Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır" denilir. İdeal eş, kocasının hayatını yenileyen, kalbinde güven, huzur ve coşku oluşturarak onu hayra yönlendiren, teşvik eder ve sürekli yanında durur. Tıpkı Hatice -radıyallâhu anh-'nin Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- dediği gibi: "Hayır! Asla Allah seni yüzüstü bırakmayacaktır." dediği gibi.

7- Kocası bir hedefini gerçekleştirdiğinde ona daha yükselmesi için yeni ufuklar ve başka hedefler açar. Hedeflerini gerçekleştirene kadar kocasının yanında durur ve ona ümit ve coşku ruhunu aşılamaya çalışır. Tıpkı Hatice -radıyallâhu anh-'nin ve Habeşistan'a hicret eden muhacirlerin eşlerinin yaptıkları gibi...

Musibetin bir türü de; erkekle kadının ideal ve hedeflerinin farklı olmasıdır. Birisinin idealleri ve hedefleri kapasitesinin en yükseğindeyken diğerininki bayağı ve sıradandır. Birinin gönlü Süreyya yıldızındayken diğerininki yerlerdedir.

8- Erkeği anlamaya çalışarak onunla uyum içinde olmaya çaba sarf eder. Onu can kulağıyla dinler. O, hiçbir erkekle hiçbir kadın arasında, tüm sıfatların tamamen bir benzerlik ve uyuşma arz etmesinin imkânsız olduğunu ve bu nedenle bazı şeylerden vazgeçmenin, engelleri aşmanın ve ufak tefek şeylerin muhasebesinin yapılmamasının gerektiğini idrak etmiştir.

9- O, kocasına karşı esnek ve ani olacak her durumu hesabına katarak bu durumlara göre hareket etmeye hazırlıklıdır. Kocasının başka bir yere taşınması icap ederse, o da taşınır. Eğer bir evde oturmaya güç yetiremiyorsa, şehrine ve semtine bağlı kalmadan kocasına tabi olur.

10- Kocasıyla birlikte yolculuk yapmada, usanmadan azimle sebat eden bathı bir kadın şunları söylüyor: "Düşünce ve meşrep bakımından benden tamamen farklı insanların yaptığı şeyleri, kendimin de yapabileceğimi öğrendim. Temel gereksinimlere kıyasla önemsiz olan, günlük sıkıcı durumlara aldırış etmemeyi öğrendim. Mutlu bir evin, uyumlu eşyalar ve sağlam edevatla kurulmayacağını ve mutlu bir evin ancak sevgi, anlayış, sıcak davranışlar ve her geçici durumdan en iyi şekilde zevk almaya çalışmakla olacağını öğrendim. Bunlardan daha da önemlisi ise, başarı ve mutluluğun, gelir seviyesinin artması ve refah düzeyinin yükselmesiyle hiçbir alakası olmadığına kesin bir şekilde inanmış olarak çıkmamdır."

11- Ketumdur. Kocasının sırlarını ifşa etmez. Kocasıyla konuştukları odasının duvarlarından dışarı çıkmaz. Cömertliği, cimriliği, sevinci ve hüznü gibi kocasının hakkındaki şeyleri herkesin yanında konuşan kadınları küçük görür. Zira bu en çirkin sıfatlardan biridir.[2501]

2501 Dr. Yahya el-Yahya'nın 2001/11/13 senesinde 'Mevkiu'l İslam'da yayınladığı "Sen örnek bir eşsin" adlı makalesinden.

72. BÖLÜM

EŞLER ARASI ANLAŞMAZLIKLARIN FAYDALARI

Kuşkusuz evlilik problemlerinin birçok fayda ve menfaatleri vardır. Eğer eşler bunu düşünecek olsalar içinde nice hayırlar olduğunu anlarlardı. Ancak nedense, anlaşmazlık anlarında, bu anlaşmazlıklar nedeniyle ortaya çıkan birçok olumlu faydaları unutarak yalnızca olumsuz taraflarına odaklanılır. Bu faydalardan bazılarını zikredecek olursak:

1- Evlilik problemleri, ancak eşlerden birinin işlemiş olduğu günahlardan dolayı oluşur. Bu konuda seleften birisi şöyle der: "Ben, günahlarımın eserini eşimin ve bineğimin davranışlarında görmekteyim." Eşlerin, kendilerini ve Allah (c.c.) ile olan bağlarını tekrar gözden geçirip bu konulardaki eksikliklerini düzeltmeleri gerekir. Böylece her türlü günahtan tövbe etme ve kendilerini tövbe ve istiğfara alıştırmaları gereğini hissedeceklerdir.

2- Bazen problem, Allah'u Teala'nın, eşleri sevmesinden de kaynaklanabilir. Hedef olgunlaşmalarını sağlamaktır. Allah'u Teala şöyle buyuruyor:

"İnsanlar (yalnızca) "iman ettik" demeleri ile bırakılacaklarını ve imtihan edilmeyeceklerini mi sandılar?" [2502]

Böylece problem Allah'u Teala'dan verilen sevapların daha da artmasına neden olacaktır.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: "Mü'min erkek ve kadın üzerine o kadar musibet gelir ki nihayetinde Allah'u Teala'nın huzuruna hatasız bir şekilde çıkarlar."[2503]

3- Evlilik problemleri hasenat ve ecirleri artırır. Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Allah kimin hakkında hayır dilese onu musibetlerle sınar."[2504]

2502 Ankebut: 2
2503 Tirmizi. Elbani hasen sahih der.
2504 İmam Malik, Muvatta, 1684

4- Muhakkak ki Allah'u Teala, eşleri sevdiğinde onları sınar. Sınama şekillerinden biri de, aralarında sorunların çıkmasıdır. Bu, onların derecelerini yükseltmek, iyiliklerini artırmak ve günahlarını örtmek içindir. Böylece -inşallah- hem dünyada ve hem de ahiret cennetlerinde bir araya gelmelerini sağlayacaktır.

5- Bazen Allah azze ve celle, eşleri, ona ne kadar şükredeceklerini denemek için imtihanlara tabi tutar. Allah'u Teala, elçisi Süleyman (a.s)'ın lisanı ile şöyle buyuruyor:

"Acaba şükür mü ederim yoksa nankörlük mü ederim diye beni sınaması içindir. Kim şükrederse kendi lehinedir." [2505]

Aynı şekilde Allah'u Teala'nın, şükürlerini imtihan etmek için eşlere nimetler bahşetmesi de evlilik yaşamındaki bu durumla tamamen örtüşmektedir.

6- Bazen, eşlerin dini vecibelerini yerine getirmemelerinden ve Allah ile olan bağlarında ihmalkar davranmalarından ötürü Allah'u Teala eşler arasında problemler yaratır. Ona istiğfarda bulunup çokça tövbe ettiklerinde ise problemleri sona erer ve -Allah'ın dilemesiyle- ondan günahsız bir şekilde çıkarlar.

7- Dünyaya gerçek bir bakış açısı kazandırması. Çünkü problemler, eşlerin uykularından uyanıp ahiret için hazırlanmaları için bir uyarı zili mesabesindedir. Orası ise, gerçek hayat, güvenlik ve emniyet yeridir. Ahirette eşler arası problemler yoktur.

İmam Ahmed b. Hanbel'e "Mü'min ne zaman rahata kavuşur?" diye sorulunca; "Cennete attığı ilk adımından itibaren" şeklinde cevap vermiştir.

8- Problemlerin ortaya çıkmasıyla insanların ahlakları ve yapıları da ortaya çıkmaktadır. Problemlerin her tekrarlanışında, diğer tarafın zayıf ve kuvvetli yönleri daha da belirginleşmektedir. Ayrıca eşlerden her biri, karşı tarafın kızgın olduğu ve hoşnut olduğu zamanları tanıyacağı gibi aynı şekilde sevdiği ve nefret ettiği şeyleri öğrenme fırsatı bulacaktır.

9- Problemleri çözüme kavuşturmada tarafların kendilerini doğru bir yöntem izlemeye alıştırmaları. Bu ise, karşı tarafın tabiatını ve davranışlarını öğrendikten sonra oluşacaktır. Bu şekilde fedakarlık, kendine hakim olma, kızgınlığı yutma, yumuşak huyluluk ve affedicilik gibi davranışlar öğrenilecektir.

10- Günlerin geçmesiyle eşler arasında sevgi ve şefkat doğar ve kızgınlık ve nefret yok olur. Bu nedenle, başarılı bir evlilik hayatının gerçek ölçüsü, ancak evliliğin birinci senesinden sonra ortaya konulabilir.

11- Taraflardan her biri, aynı problemi bir kez daha yapmayı istemeyecek olsalar da aynı problemin bir daha tekrarlanması durumunda çözüm birincisinden daha kolay olacaktır.

2505 Neml: 40

12- Problem esnasında arabuluculukların ve nasihat edenlerin ortaya çıkması. Ancak taraflar için problem ateşini daha da körükleyecek insi şeytanlar da çıkabilir.

13- Mali ve sıhhi şartların değişmesiyle, gerçek maden ve güzel davranışlar da ortaya çıkacaktır. Zira aynı şartlarda kendi çıkarı ve egosu için çalışanlarda kendilerini belli edeceklerdir.

14- Eşler arası problemler, kadının veya kocanın ailesi ile nasıl ilişki kurulacağının yollarını ve gerçek konumlarını ve yapılarını aydınlatacaktır. Çünkü her problemde aynı tavırları sergileyeceklerdir.

15- Taraflardan her biri karşıdakinin giyim, yeme, yaşam şekli ve muamele gibi hayatın tüm alanlarındaki adet ve davranışlarına alışması.

16- Herkesin evine ve ailesine karşı sorumluluklarının ve oynadığı rolünün belirlenmesi. Problemin ortaya çıkmasıyla, sorumluluklarında ihmalkâr davranan da ortaya çıkacaktır ve sonra geri dönüp onu telafi etme imkânı bulacaktır.

17- Anlaşmazlıkları çözümlemek için en uygun olan vakti seçmeye alışmak. Bu da, eski problemlerden kazanılan deneyimlerle olacaktır.

18- Problemler nedeniyle birbirinden kopma anında taraflardan her birinin diğer yarısına ne kadar ihtiyacı olduğunu anlamaları.

19- Eşlerin birbirlerine karşı, açık olma ve diyalog kurmadaki maharetlerini geliştirmeleri. Bu ise evliliğin başarılı olmasının ve devam etmesinin sebeplerinden biridir.

20- Noksanlıkların ve kusurların ortaya çıkması ve bunların düzeltilmesi ve tarafların, kusurların giderilmesi ve düzeltilmesinde en uygun yöntemi koymaları.

21- Eşlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin yenilenip kuvvetlenmesi ve rutinliğe ve bıkkınlığa son verilmesi.

22- Taraflardan birinin hatalı olduğunu ve problemin nedenin kendisi olduğunu fark etmesi halinde, hatasını ve ihmalkârlığını telafi etmek için uygun bir hediyeyle karşı tarafın gönlünü almaya çalışması.

23- Eşlerin psikolojik olarak rahatlamaları. Özellikle de sorunun çözümlenmesi, anlaşma, diyalog ve yapıcı bir şekilde tamamlanmışsa bu durumda taraflar eskisinden daha fazla mutlu olacaklardır.[2506]

2506 a. g. e

73. BÖLÜM

EVLİLİK PROBLEMLERİNDEN KORUNMA ŞEKİLLERİ

Eşlerin karşılaşacağı her hangi bir problemden kaçınmak veya onun keskinliğini azaltmak için öncelikle birinci derecede kökünden halletmese de problemleri azaltacak olan korunma şekillerine itina göstermeleri gerekecektir. Bu korunma yollarının ihmali veya iyi bir şekilde uygulanmaması veya eşlerin yapıları ve bulundukları şartlar problemi kaçınılmaz bir hale getirmesi neticesinde eşler arasında bir problem baş gösterecek olursa, bunun iyi bir şekilde tahlil edilmesi ve nedenleri ve etkenleri üzerinde durmak gerekir.

Evlilik hayatı sürekli olarak ilgilenilmeye ve korunmaya ihtiyaç duyar. Tıpkı kullandığımız bir araba gibi. Bakımını ihmal ettiğimiz zaman motoru veya işlevsel olan parçalarından biri bozulacak veya sahibini bir felakete sürükleyecektir.

Evlilik hayatı ise bundan çok daha önemlidir. Onun gidişatının iyi devam edebilmesini garanti altına alabilmemiz içinde korunma şekillerini yerine getirmemiz gerekmektedir. Bunlardan bazılarını zikredecek olursak:

1- Boş zamanları, bilinçlenme ve yetenekleri geliştirecek olan fiziki ve kültürel faaliyetler yaparak eve ve aileye faydalı olacak şeylerle değerlendirme. Bu şekilde zaman, evlilik hayatına zarar verecek düşünceler, kuruntular ve işlerde harcanma yerine faydalı bir şekilde kullanılmış olacaktır. Bu konuda, ev hayatın genel gereksinimlerini kapsayan bir kütüphane konulması önerilir. Boş zamanları faydalı bir şekilde doldurmaya yardımcı olacak dolaylı yollardan ve belirli hedefler için yazılmış hikayeler, Peygamberimiz'in hayatı, sahabelerin ve İslam kahramanlarının yaşantıları gibi kitaplarla ve yine hastalıklardan korunmayla ilgili sağlık kitapları, diyet kitapları vb. kitaplarla kütüphaneyi donatmakta fayda vardır.

2- Kalplerin ve duyguların anahtarlarını kullanmak. Eşlerden her birinin anahtarları vardır ve onlara sahip olunduğunda bunlara da sahip olunacaktır. Kocanın veya eşin, birbirlerine daha kolay etki sağlayabilmeleri ve birbirlerini kazanabilmeleri için bu anahtarları tanımaları gerekecektir. Ayrıca, herkesin sorumluluğu ve vazifesi gereğince hayat gemisini daha ileriye götürebilmek için gereken yardımlaşma ve anlaşmayı gerçekleştirebilmelerinde de buna ihtiyaç olacaktır.

Hanımın veya kocanın, diğerinin göze çarpan iyi yönlerini övüp bu konularda onu cesaretlendirmesi gerekir. Örneğin, kadının güzelliğine övgüde bulunma veya evdeki görevlerini hakkıyla yerine getirmesini taktir etme veya erkeğe sorumluluklarını yerine getirmesinden dolayı övgüde bulunma, hayattaki duru-

şuna ve erkekliğine saygı gibi.. Çünkü muhabbet ve sadakat saçan bu türden cesaretlendirici güzel kelimeler, fedakarlılığın sürekliliğine yardımcı olan, eşlere kuvvet ve zorlukları göğüsleme gücünü bahşeden ve sonu sıkıntılarla biten bazı sert tartışmaların gömülmesine en büyük yardımcı destekler olarak kabul edilir.

Eşlerden her birinin, diğerinin gerçekleştirdiği bir işe övgüde bulunması, onun, öncekinden daha büyük bir çabayla işine devam etmesindeki gayret ve güvenini daha da artıracak ve iş esnasındaki yorgunluklarını ortadan kaldıracaktır. Karşı tarafın yaptıklarının farkına varmak ve bundan dolayı ona övgüde bulunmak, onu, yaptığı işe devam etmeye ve bunu daha da geliştirmesine sevk edecektir. Eşlerden her birinin, kendisinden başka kimsenin anlayamayacağı kendilerine göre işleri ve yorgunlukları vardır. Yanında kendisini fark eden birisinin olduğunu hissettiğinde onu bir huzur ve rahatlama kaplayacaktır. Özellikle de bu, kendisine en yakın olan bir insandan sadır olduğunda. Evin ihtiyaçlarını karşıladığında eşinden teşekkür ve takdir kelimeleri işiten koca, ev işlerini ve yemeklerini hazırlamasıyla kocasından bu tür sözler işiten kadın işine dört elle sarılacaktır.. Örneğin, yemek pişirmedeki yeterliliğinden şüphe duyan eşine, yemek hususunda övgüde bulunduğun zaman, bu kelimeler yemeklerini daha iyi yapmasında ona yardımcı olacaktır. Ardı ardına yapılan tenkitler ise azminin kırılmasına ve başarısızlığına neden olacaktır. Elbette aynı durum erkek için de geçerlidir. Bu türden cesaretlendirici davranışlar, eşlerin kendilerine güvenmelerini sağlayacağı gibi onları yaptıklarından daha fazlasını vermeye teşvik edecektir.

3- Tartışma mevzularını ve kesin talepleri erteleme. Çünkü tartışmaları erteleme ve hemen kesin kararlar vermeme, eşlere, meseleleri kendi içlerinde tekrar gözden geçirmeleri ve tahlil etmeleri için bir fırsat olacaktır. Diğer yandan eşlerden her birinin sadece kendi görüşüne sarılacağı keskin bir tartışma havasından uzaklaşacakları gibi alınan kararın daha güzel bir şekilde değerlendirilmesine de olanak sağlanacaktır. Genellikle biraz zaman geçtikten sonra eşlerden birinin benimsemiş olduğu görüşünden vazgeçtiği saptanmıştır. Yine şu türden önerilerle de tartışma ve taleplerin önü kesilebilir: "Konu hakkında düşünüyorum" "Meseleyi değerlendireceğim" "Biraz sonra bu konuyu beraberce değerlendirir ve istişarede bulunuruz." Vb. Bu tür duruşlar ve ertelemeler, havayı yumuşatmak ve tartışmanın hararetini dindirmek için en kolay çıkış yollarıdır. Eşlerden biri, diğerini kazanmak ve görüşünü teyit ettirmek istediğinde; tartışma esnasında ona, sanki bunun kendi fikri olduğunu hissettirmesi gerekecektir. Bu şekilde isteğine icabet edip onun uygulanmasında ve devam ettirilmesinde harekete geçecektir.

Ancak problem veya tartışmanın cereyan ettiği mevzu son bulmadığı gibi daha da ilerlemiş ve evlilik hayatını tehdit eder bir hale gelmişse bu durumda eşler, ayrı ayrı veya beraberce sorunu halledemiyorlar demektir ve meseleyi aile yakınlarından birine veya kendisine ve kararlarına güvenilen bir alime sunmaları gerekir.[2507]

2507 A. g. e

74. BÖLÜM
EVLİLİK PROBLEMLERİNİN ÇÖZÜMÜNDEKİ AŞAMALAR

Evlilik Problemlerinde Şer'i Çözüm

Hacmi ve dereceleri farklı olmakla birlikte yaklaşık olarak hiçbir ev evlilik problemlerinden kaçınamaz. Bu problemlerin bazıları sıradan ve geçici problemlerdir ve bunların hakkında bir takım örnekler vermiştik. Bazıları da derin ve büyüktür. Aşamalı bir şekilde büyür gelişir ve kısa bir süre sonra evlilik yaşamını istikrarını ve sürekliliğini tehdit eder hale gelir. Çoğu zamanlar erkek bu durumları şer'i çözümler çerçevesinde aşamalı bir şekilde halletmeye çalışır. Bu aşamaları şöyle sıralayabiliriz:

1- Nasihat ve Yönlendirme Aşaması

Bu merhalede koca, nasihat ve bilinçlendirme ile imkânlarının ve şartlarının farkına vardırarak eşini yönlendirmeye başlar. Ona, ailenin içinde yaşadığı şartları, ortamı ve hangi boyutta olduklarını açıklar.

Kuruntularından uyanıp olgun haline geri dönmek için varlığına saygı duyan, bilinçlendirici ve düşüncelerine hürmetle seçilip vakur bir şekilde söylenilen sözlere, kadın genellikle kulak asacaktır. Belki kadın, tartışamayacağı özel nedenlerden ötürü kocasından hoşlanmayabilir. Örneğin kocası, hayalinde şekillendirdiği beyaz atlı prens çıkmayabilir. Veya onda umduklarını bulamamıştır. Yahut onun hakkında daha önce bilmediği bir gerçeği keşfetmiştir.. Bu nedenlerden ötürü, kendisini boşaması için sudan sebepler oluşturarak, gerçekle hiçbir ilgisi olmayan bahanelerle kocasını daraltmaya çalışır. Veya kocasıyla olan hayatının karanlık ve kederli bir yaşam olduğunu düşünmektedir. Veya aralarındaki derin soğukluktan ötürü yeni hayatına uyum sağlayamamış olabilir. Böylece ortaya çıkardığı problemlerde kendisini meşgul ve teselli edecek bir şeyler aramaktadır.

Buna mukabil, evliliğin sorumluluğuna ehil olmadığından veya kocalık rolünü yerine getiremediğinden ya da eşine karşı kanaatkar davranmadığından dolayı, kadını, problem çıkarmaya kışkırtan ve yönlendiren kocanın rolünü de unutmamalıyız. Sonuçta kınanma ve sorumluluğu kadının üzerine atıp başarısız olan bir evliliğin neticelerini de ona yükleyebilmek için onu ihmal edip isteklerini karşılıksız bırakmaktan başka bir alternatif çıkar yol bulamaz.

İtaatsizlik eden kadına nasihat, teşvik etme ve korkutma ile yapılır. Bunlar, Allah'a ve ahiret gününe iman eden mü'min kimsenin teşvikinde, din etkenini

kullanma ve Allah azze ve celle'den korkma faktörlerine dayanan Allah'a davet yöntemlerinin en önemlilerindendir. Allah'tan korkan, takvalı mü'min bir nefse Allah hatırlatıldığında düşünür ve sapıklığını terk ederek doğru yola yönelir. Allah'u Teala bu vasfı, şu sözleriyle ifade ediyor: *"Takva sahiplerine şeytandan bir vesvese geldiğinde iyice düşünürler. Bakarsın ki onlar düşünüp bilmişlerdir bile."*[2508]

Başka bir ayette ise şöyle buyurmaktadır:

"Ancak selim akıl sahipleri iyice öğüt alıp düşünürler." [2509]

İtaatsizlik eden kadına nasihatin kurallarından biri de nasihat eden kocanın orta ve itidalli bir yol izlemesidir. Eşine, sert bir üslupla, onur kırıcı bir şekil üzere ve teşhirci bir şekilde nasihat etmemesi, çocukların önünde vaaz vermemesi ve bunun için uygun olmayan zaman ve mekânlarda yapmaması gerektiği gibi bilakis, bıkkınlıktan ve usandırmaktan sakınarak bunun için en uygun olan zamanları araştırır. Annesi gibi kendi ailesinden ve onun annesi gibi onun ailesinden birinin önünde de nasihatten sakınmalıdır.

Zira denildiği gibi topluluk önünde nasihat rezilliktir. Hatta bu yasaklanan teşhirciliğe girmektedir. İnsan nefsi, bir kimsenin kendisini insanların önünde cahillik veya dengesizlikle nitelemesini kabullenemez. Bundan dolayı da Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- hiç kimseyi ulu orta teşhir etmezdi ve ondan asla böyle bir şey naklolunmamıştır. Sövmek, lanet etmek, kötülemek, -belki Allah'u Teala'nın affettiği- eski hata ve yanılgıları zikretmek hiçbir şekilde nasihatten olamaz.

2- İkinci Aşamada Koca Eşini Yalnız Bırakır

Allah'u Tealanın *"Onları yataklarında yalnız bırakın"* sözünün anlamı; onunla konuşmaması ve yatarken ona sırtını dönmesi veya yatağı tamamıyla terk etmesidir. Bu, kadının itaatsizliğini önlemede çok yerinde bir davranış olacağı gibi 'dokunmayı terk etme' anlamında olan yorumdan daha aşağı kalır bir üslup da değildir. Çünkü ondan yüz çevrilip yatarken sırt dönülmesi, aklıselim birisinin içinde büyük bir etki yaratacak ve onda evliliğin kıymetini ve normal bir müslüman kadının hayatındaki evlilik nimetinin ne derecede bir değere sahip olduğunun farkına vardıracaktır.

Erkek, yatakta eşine sırtını döner veya onunla aynı yatakta uyumaz ya da dediklerini yapmazsa, inadı ve sert duruşlarıyla beraber onu yalnız başına odasına terk eder. Yalnız bırakmanın hedefi, kadının, hatalı duruşlarında devam etmesini engellemek ve düşüncelerini değiştirip evlilik yuvasına geri dönmesini sağlamaya çalışmaktır.

2508 Araf: 201
2509 Ra'd: 19

• Buhari ve Müslim'in Enes b. Malik'ten rivayet ettikleri bir hadiste Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmaktadır:

"Birbirinize buğz etmeyiniz, birbirinize haset etmeyiniz, birbirinize arkanızı dönüp ayrılmayınız. Ey Allah'ın kulları, birbirinize kardeşler olunuz. Bir müslümanın din kardeşini üç günden fazla terk etmesi (küs durması) helal olmaz."[2510]

Bunun üzerine, bu hadisten yola çıkarak, kadının, üç günden daha fazla konuşmadan terk edilmesi caiz değildir. Zira hanımın ve evlilik hayatının temeli olan sevgi ve şefkat bağının, sıradan bir İslam bağına ve komşu hakkına üstünlüğü vardır. Zaten itaatsizlik, sadece geçici bir durumdur. Yine, bu aşamada kocanın, geri dönmesine saygı duyup bu davranışını takdir etmekle, hanımının başka bir kıyıdan geri dönebilmesi için bir köprü yapması gerekecektir.

3- Vurma Aşaması

Bu merhale daha önceki adımların uygulanmasından sonra gelen bir aşamadır. Ve umulur ki bundan sonra uyanır ve kendi maslahatına çalışmaya başlar. Kadına vurma, her ne kadar hakkında Kur'an'dan ayetlerin nazil olduğu mubah bir davranış olsa da şer'i açıdan beğenilen bir davranış değildir. Buna binaen, vurma yalnızca, terbiye ve düzelmelerinde vurmadan daha uygun bir vesilenin işlemediği belirli bazı kadınların tedavi şeklidir. Bu, bazı insanların anladığı gibi olağan dışı bir davranışta değildir. *"Serkeşliğinden endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin. (vazgeçmezlerse) kendilerini yataklarında yalnız bırakın. (Yine sizi dinlemezlerse incitmeden) onları dövün."*[2511] Ayetindeki vurma, ne şekilde olursa olsun canının istediği şekilde bir vurma değildir. Bilakis bu nebevi sünnetin beyan ettiği üzere sınırlı bir vurmadır. Çünkü sünnet, Kur'an'ın açıklayıcısı ve beyan edicisidir. Bu ayeti de sünnet iki kural ile sınırlamıştır:

Birincisi: Buna ancak zaruret halinde ve nasihat ve yatağı terk etme yesileleri denendikten sonra başvurulmalıdır. Bununla birlikte bunun hiç uygulanmaması daha iyidir. Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem-, mü'minlerin anneleri olan eşlerinden hiçbirisine ne vurduğunun ne de el kaldırdığının naklolunmaması da buna delalet etmektedir. Bu nasıl böyle olabilir ki bizzat kendisi şöyle buyurmaktadır: İman bakımından mü'minlerin en kamil olanı, ahlakı en güzel olanıdır. Sizin en seçkininiz, ahlak bakımından kadınlarıyla iyi geçinenlerinizdir."

• Buhari ve Müslim'de ise şöyle geçmektedir: "Sizden biriniz eşini köle döver gibi dövmesin. (Eşini dövüp de) sonra da gece olunca onunla nasıl ilişkiye girebilir?"[2512]

İkinci kural: Ayette mezkûr olan dövme, her hangi bir uzvu kırmayacak ve yara yapmayacak şekilde hafif bir dövmedir. Bazı âlimler bu ayeti misvakla vur-

2510 Buhârî- Müslim
2511 Nisa: 34
2512 Buhârî. Müslim

ma ile açıklamışlardır. Ebu Davud ve diğerleri, Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- eşin haklarıyla ilgili olarak şu sözlerini rivayet etmektedirler: "Yediğinden onu da yedirmen, giydiğinden onu da giydirmen, yüzüne vurmaman ve ev hariç başka yerde onu yalnız bırakmamandır."

• Tirmizi'nin hasen sahih bir senetle, İmam Ahmed'in ve İbni Mace'nin rivayet ettikeri bir hadiste ise şöyle buyurmaktadır: " Dikkat ediniz! Kadınlara iyi davranın. Zira onlar sizin yardımcılarınızdır. Onlardan eşlik görevinden başka bir şey istemeye hakkınız yoktur. Yalnız açık bir kötülük işlemeleri müstesna! Eğer böyle bir şey yapacak olurlarsa, yataklarını terk edin ve incitmeyecek şekilde dövün. Eğer size itaat ederlerse onlar hakkında başka bir yol aramayın."[2513]

Bir kimse ancak ihtiyaç anında dövmeye başvurabilir. Zaten bu da örneğin misvakla vurmak gibi simgesel bir dayaktır. Allah'ın kitabında dayak en son merhalede zikredilmiştir. Ama en başta yapan bazı kocalar vardır. Kuşkusuz bu, Allah'ın kitabındaki eşini tedip etmedeki sıralamaya muhalefettir. Erkek dayağa ancak terk etmekten aciz kaldığı bir durumda başvurabilir. Eğer yataktan ayrılma imkânı varsa dayağa başvuramaz. Eğer dayağa başvurma zorunda kalırsa da incitmeyecek bir şekilde vurur.

Kadın itaatsizliğini sürdürdüğü zaman dayak hakkı doğar. O zaman da kadın gelir ve şikayetlenerek onurunun çiğnendiğinden bahseder. Eğer onurunu bu kadar düşünseydi bu aşamaya gelmezdi. Niçin itaatsizliğini sürdürmekte? Gerçekten onuru adına bu kadar tedirgin olan bir kadın kocasını bu seviyeye getirmez. İnsanlar itaat ve doğruluktan hoşlanır bir şekilde yaratılmışlardır. Saliha bir eşi olan dengeli bir kocanın eşini dövdüğüne veya hakir gördüğüne rastlaman neredeyse imkânsızdır. Kadın onurunu aramadan ve kocasının vurmasına izin vermeden önce ona kendisini ve kocasını bu seviyeye getirmemesini ve ikinci sınıf kadınlardan olmamasını öğütleriz "Serkeşliğinden endişe ettiğiniz kadınlara ....."

Kocanın eşine vurması, eşinin katında ne derece büyük bir öneme sahip olduğunun iyi bir işareti ve alametidir. Zira koca, eşinden nefret ettiğinden dolayı ona vurmamaktadır. Bilakis onu sevdiğinden, ona değer verdiğinden ve onu kaybetmesini istemediğindendir bu. Vurmadan maksat, kocanın karısına şiddetli bir şekilde vurması değildir elbette. Ona acı vermeyecek şekilde vurması gerekir. Çünkü vurmadaki hedef, kadına tüm sınırları aştığına ve kendisini olmayacak bir konuma düşürdüğüne dair bir mesaj ulaştırmaktır. Adeta doğru yola ,vurma vasıtasıyla yönlendirilen bir kimse mesabesindedir. Veya sanki istenilen amaç, kadını derin sebatkârlığından uyandırmaya çalışmaktır. Çünkü bu vurmadan sonra kendi kendine oturacak ve niçin bu dereceye ulaştığını ve niçin kocasının kendisini dövme aşamasına vardığını sorgulayacaktır. Bizi yaratan Rabbimiz bizim için neyin en iyisi olduğunu çok iyi bilmektedir. Allah'u Teala şöyle bu-

2513 Sahih el'Tirmizi

yurmaktadır: *"Onlara vurun. Eğer size itaat ederlerse artık aleyhlerinde bir yol aramayın"* (Nisa, 34)

Kadının hatalı olduğu farz edilirse durum böyledir. Ancak erkek haddini aşar ve eşine zulmederse her insanın ve her mahlûkun birbirinden kısas aldığı bir günde âlemlerin rabbinden onu kim kurtaracaktır.

Allah'u Teala şöyle buyuruyor: *"Kişinin kaçacağı gün; kardeşinden, annesinden ve babasından, eşinden ve çocuklarından; O gün bunlardan her bir kişinin kendine yeter bir işi vardır."*[2514]

4- Son Çare

Eşler, evlilik hayatlarının özel meselelerini koruyarak ve en yakın akrabaların bile bilemeyeceği aile sırlarını saklayarak harici her türlü müdahaleden uzak bir şekilde aralarını düzeltmede başarılı olamazlarsa bu durumda, son sözün şer'i hâkimde veya olgun arabulucu kimselerde bittiğinden dolayı, hüküm vermenin kendi ellerinden çıktığı aleni anlaşmaya başvururlar.

Bu anlaşma, meselelerin çıkmaz bir hal aldığı ve eşlerin düzgün bir şekilde çözümleyemeyecekleri anlaşmazlık nedenlerinin iyice kök saldığı anlamına gelmektedir.

Allah'u Teala şöyle buyurmaktadır: *"Eğer aralarının açılmasından endişe ederseniz o vakit erkeğin akrabasından bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. Her ikisi de aralarının düzelmesini isterlerse, Allah onların arasını bulur. Şüphesiz ki Allah her şeyi bilendir, her şeyden haberdar olandır."*[2515]

Anlaşmanın bu merhalesi, suların geri akması ve eşlerin arasının düzelmesi için sarf edilen son aşama olarak kabul edilir. Bu merhaleye, 'hakem aşaması' veya 'hakemlerin arabulması' denir.

İslam, birinci aşamadaki arabulmada herhangi bir şart veya bir hüküm belirtmese de -ki bunu, eşlere, aralarında adil bir anlaşmaya varabilmeleri için özgür davranma hakkı tanıdığından dolayı böyle yapmıştır- ancak ikinci aşama için onu adil bir anlaşma haline getirecek şartlar koymuştur.[2516]

Hakeme Ne Zaman Başvurulur?

Genellikle eşler, umdukları düzeltmede başarısız olup ikisinin veya ikisinden birisinin serkeş davranması -biraz önce de bahsettiğimiz gibi- başkalarının müdahalesini gerektirecek seviyeye ulaştığında, hakeme başvururlar veya böyle yapmaları gerekir. Anlaşmazlık haberleri evin dışına yayılmadan biran önce ha-

2514 Abese: 34-37.
2515 Nisa: 35
2516 a. g. e

keme başvurulması ne kadar yerinde bir davranış olacaktır. Çünkü bu şekilde olması, işleri daha da çıkmaz bir hale getireceği gibi hakemler için çözümü çok daha çetrefilli bir hale getirecektir.

Ayeti kerime, bu hassas sorumluluğu yerine getirmeye ehil olabilmesi için hakemde bulunması gereken sıfatları beyan etmiştir. Bunları zikredecek olursak:

1- Adalet:

Bu, taraflar arasında çıkan husumet ve davalarda kendisinden görüş belirtmesi istenilen herkes için gerekli olan bir sıfattır.

Adalet sıfatının anlamı, hevaya uymaktan sakınmaktır. Çünkü heva, insanı kör eder. Yani, hakemin hasımlardan birisine meyli veya bu anlaşmazlıktan şahsi bir çıkarı olmayacak. Kısaca söyleyecek olursak, hakem, verdiği hükümde Allah'ı ve birbirlerine hasım olan tarafları razı edecek şekilde tarafsız olmalıdır.

2. İlim:

İlimden maksat, hakemin, şer'i ilimlerde ve fıkıhta yüksek bir dereceye ulaşması şartı değildir. Zira mesele, bu derece bir ilmi gerektirecek kadar karmaşık değildir.

Amaç, hakemin, bu türden anlaşmazlıklarda hüküm vermeye ehil kılacak kadar şer'i ve dini hükümlerde bilgi sahibi olmasıdır.

Bu nitelikler onu, sözü dinlenilen, heybetli ve hasım olan eşler arasında makbul görüş sahibi bir hakem kılacaktır.

3. Akrabalık:

"O vakit erkeğin akrabasından bir hakem ve kadının akrabasından bir hakem gönderin"

Ayette geçen "Ehil" kelimesi çok geniş anlamları kapsamaktadır. Öncelikle en dar çerçevesiyle aile fertlerini kapsamaktadır. Sonra, aşiret, kabile.. Bazen bunun anlamı daha da genişleyip mecaz manasında değerlendirilerek bir beldede veya bölgede oturanları bile kapsayabilir.

Ayeti kerimede kullanım şeklindeki anlamı ise –Allah daha doğrusunu bilir- mümkünse hakemin en yakın derecede olan akrabadan olmasını kastetmektedir.

Bu aşamada akrabanın bulunması büyük bir önem arz ettiği gibi birçok yararı da olacaktır. Akraba, yakınının onurunu korur ve onun sırlarını ortaya dökmeye çalışmaz. Ayrıca yine, eşlerin konumunu, hallerini, tabiatlarını ve hâkim olan aile ortamlarını diğer insanlardan daha iyi bilecektir.

Sonra, o eşlerin anlayacağı üslubu en bilen kişi olacaktır. Yani, nereden başlayacağını ve nasıl davranacağını bildiğinden dolayı onları birbirleriyle uyuşturma imkanına sahip olacaktır.

Son olarak şu da unutulmamalıdır ki; akraba, eşlerin, sırlarını açıklayabilmelerine ve yabancı bir hakemin karşısında açıklamaya cesaret edemeyecekleri gizli meselelerini ortaya koyabilme olanağı sağlayacaktır.

Tüm bunlardan sonra geriye şu sorunun cevabı kalmaktadır: Arabulucu hakemlerin görevi nedir?

Aslında ayet gerçekten çok açıktır. *"O vakit erkeğin akrabasından bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. Her ikisi de aralarının düzelmesini isterlerse, Allah onların arasını bulur. Şüphesiz ki Allah her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır."* (Nisa: 35)

Burada bu ayet düşünüldüğünde zihne ilk gelen soru, - tefsircilerin ve fakihlerin selefin sözlerine dayanarak münakaşasına girip yorumlar yaptığı soru- : hakemlerin görevi yalnızca arayı düzeltmekle sınırlımıdır yoksa gerektiğinde talak veya hulu yoluyla eşleri birbirlerinden ayırma yetkisine de sahip midirler?

Bu konuda fakihler ve müfessirler ihtilaf etmişlerdir ve hepsinin de birbirlerine yakın olan görüşleri vardır. Dört mezhebe göre bu görüşleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

- Malikilere göre, eşler hakkında iki hakemin, gördüğümüz talak ve hulu gibi, -velev ki koca razı olmasa veya hakim muvafakat göstermese de- aralarını düzeltemedikten sonra, tüm uygulamaları geçerlidir. Hakemler ayrılma ile hüküm verdikleri zaman, eşler hükmen birbirlerinden ayrılmış olacaklardır.

- Şafi ve Hanbelilere göre ise: Hakemler, arabuluculuk için eşlerin yalnızca vekilleridirler ve eşleri birbirlerinden ayırma yetkisine ancak onların izinleri ile sahip olabilirler. Erkek vekiline, talak veya sulh izni verir, kadın da kendi vekiline hulu veya sulh yetkisi verir ve bu şekilde hakemler bu yetkilere sahip olabilirler.

- Hanefier ise: Hakemler kararlarını kadıya iletirler. Uygun gördüğünde talak hükmünü uygulayacak olan kadıdır. Bu, hakemlerinde onayıyla eşleri birbirlerinden tamamen ayıran 'bain' talak olacaktır. Ancak hakemlerin, davayı kadıya götürmeden karar verme yetkileri yoktur.

Böyle bir meselede yapılan bu ihtilafların tümü, müslümanların imamlarının, yüce Allah'ın kitabından ve Resûlü'nün yönlendirmelerinden yola çıkarak, ailenin maslahatına ne derece itina gösterdiklerine delalet etmektedir. Eşlerinde kendi maslahatları için hakemlerin verdiği hükmü kabul etmeleri gerekir. Zira bu hem kendilerinin ve hem de evlatlarının çıkarına olacaktır.

Hakemlerin de, sulh fikrini ortaya koymadan evvel doğru bir karara varabilmeleri için eşler arasındaki tüm anlaşmazlık nedenlerini ortaya çıkarmaları ve en ince ayrıntıları göz önünde bulundurmaları gerekir.

Böylece, tüm detayları değerlendirdikten sonra, aralarının düzelmesinden ve sulhtan hiçbir şekilde ümit kesmeden tam bir ihlas ve doğrulukla eşler arasını bulma fikrini ortaya koyarlar. Tabi bunu yaparken eşlerin anlaşmazlıkları üzerine zamanın uzamasının meseleyi daha da içinden çıkılmaz bir hale getireceğini de göz önünde bulundurmaları gerekir. Bir de eşlere, aralarındaki bağın, karşılıklı inatlaşmayı, iddia edilen onuru, dayatmacı fikirlerini ve hastalıklı görüşlerini barındırmaktan çok daha güçlü olduğunu hatırlatmakta fayda vardır.

Hangi türünden olursa olsun İslam'da sulh, sulh olarak kalacaktır ve öncelik hakkı ve dikkate alınan merkez olma statüsünü her zaman koruyacaktır. Zira evin onuru onunla korunacağı gibi evlilik hayatının sakin ve mutlu bir şekilde devam edebilmesi de yine onunla mümkün olacaktır.

Allah'u Teala şöyle buyuruyor: *"Erkekler kadınlar üzerine yöneticidirler (ailenin reisidirler). Bu, Allah'ın bazılarını bazılarına üstün kılmış olmasından ve erkeklerin (kadınlara- mallarından infak etmelerinden dolayı böyledir. İyi kadınlar, itaatli olan ve Allah'ın (kendilerini) korumasıyla kendileri de gizli olanı koruyanlardır. Serkeşliğinden endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin (vazgeçmezlerse) kendilerini yataklarında yalnız bırakın. (Yine sizi dinlemezlerse incitmeden) onları dövün. Eğer size itaat ederlerse artık aleyhlerinde bir yol aramayın. Şüphe yok ki Allah çok yücedir, çok büyüktür. Eğer aralarının açılmasından endişe ederseniz o vakit erkeğin akrabasından bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. Her ikisi de aralarının düzelmesini isterlerse, Allah onların arasını bulur. Şüphesiz ki Allah her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır."*[2517]

2517 Nisa: 34-35

75. BÖLÜM
EV HALKININ BİRBİRLERİYLE OLAN İMTİHANI

1- Erkeğin, Eşiyle İmtihanı

"De ki: "Eğer babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, az kâr getireceğinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler, sizlere Allah'tan, O'nun Resûlü'nden ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyedurun. Allah, fasıklar topluluğuna hidayet vermez."[2518]

Açıklama:

İmtihan salonunda ölünceye kadar imtihana tabi tutulan insanoğlunun soru kitapçığına baktığımızda evli bir erkeğin eşiyle de imtihan edildiğini görürüz. Bu imtihan sorularını maddeler halinde kısaca sıralayalım:

1- Eşine olan sevgisinin Allah ve Resûlü'ne ve cihada olan sevginin önüne geçmesiyle...

2- Eşine olan aşırı sevginin bazı ibadetlerin önüne geçmesi durumunda...

3- Eşinin ayıplarını ve sırlarını başkasıyla paylaştığında...

4- Eşine maddi ya da manevi zulmettiğinde...

5- Eşinin ibadetlerine müdahale ettiğinde (engellediğinde)...

6- Eşine Allah'ın emir ve yasaklarını anlatmadığında...

7- Eşinin haramlarına ses çıkarmadığında...

8- Eşini harama sürüklediğinde...

9- Eşinin haklarına riayet etmediğinde imtihan kaybedilir...[2519]

2- Babanın Evlatlarıyla İmtihanı

"Ey iman edenler, ne mallarınız, ne çocuklarınız sizi Allah'ı zikretmekten 'tutkuya kaptırarak alıkoymasın'; kim böyle yaparsa, artık onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir."[2520]

Açıklama:

Bir baba evladıyla da imtihan edilir. Ne şekilde imtihan edileceğini başlıklar halinde sunalım.[2521]

2518 Tevbe-24

2519 Feyzullah Birışık

2520 Münafigun. 9

2521 Aslında evlatla imtihan sıraladıklarımızla sınırlı değildir. Biz sadece en çok göze çarpan imtihan şekillerini aldık.

1- Allah uzun bir dönem evlat vermeyerek.

2- Allah'tan erkek evlat ister, Allah'u Teala hep kız evlat vererek.

3- Bedensel ya da zihinsel engelli evlat vererek.

4- Asi olacak bir evlat vererek.[2522]

5- İstediği cinsten evlat vererek çocukken ya da gençken canını alarak.

6- Fiziksel olarak çirkin yaratarak imtihan edebilir.

7- Evladına karşı aşırı sevgiden bazı ibadetlerin ertelenmesiyle.

8- Evlatlarının ahiretini düşünmeyip başıboş bırakarak.

9- Evladını haram işlere sürükleyerek.

10- Evladının haramlarına ses çıkarmayarak imtihan kaybedilebilir.[2523]

3- Babanın Anne ve Babasıyla İmtihanı

"Bununla birlikte, onların ikisi (annen ve baban) hakkında bir bilgin olmayan şeyi bana şirk koşman için, sana karşı çaba harcayacak olurlarsa, bu durumda onlara itaat etme ve dünya (hayatın) da onlara iyilikle (ma'ruf üzere) sahiplen (onlarla geçin) ve bana 'gönülden-katıksız olarak yönelenin' yoluna tabi ol. Sonra dönüşünüz yalnızca banadır, böylece ben de size yaptıklarınızı haber vereceğim."[2524]

Açıklama:

Anne ve baba var oldukça evladın anne ve babasıyla olan imtihanı kaçınılmazdır. Bir evladın anne ve babasıyla olan imtihan şekillerini başlıklar altında sunalım:

1- Anne ve babanın evladına haram şeyleri emretmesiyle.

2- Anne ve baba evladının ibadetlerine müdahale etmesiyle.

3- Evladın, anne ve babasına islamı anlatmamasıyla.

4- Yaşlılıklarında bağırıp çağırması ya da ilgilenmemesiyle.

5- Anne ve babanın haramlarına göz yummasıyla.

6- Anne ve babanın aşırı sevilerek bazı ibadetlerin ihmal edilmesiyle.

7- Anne ve babaya asi olmakla.

8- Anne ve babanın haklarına riayet edilmemesiyle evlat imtihan edilir... Ya dikkatli davranır kazanır ya da kaybeder...[2525]

2522 Nuh (a. s)'a kafir olarak ölen bir evlat verdiği gibi
2523 Feyzullah Birışık
2524 Lokman-15
2525 Feyzullah Birışık

4- Evdeki Hanımın Eşiyle İmtihanı

Bir evde sadece ev reisi ev halkıyla imtihan edilmez... Bir bayan eşiyle de imtihan edilir. Başlıklar altında görelim:

1- Eşinin haklarına riayet edip etmemesiyle...

2- Eşinin haramlarına göz yumup yummamakla...

3- Eşine olan aşırı sevgisini Allah ve Resûlü'ne olan sevgisinin önüne geçirip geçirmemekle...

4- Şer'i bir gerekçe olmaksızın boşanma isteğiyle...

5- Eşinin sırlarını araştırıp araştırmamakla

6- Eşine nasihat edip etmemekle imtihan edilir...[2526]

5- Evdeki Hanımın Çocuklarıyla İmtihanı

"Andolsun, mallarınız ve canlarınız konusunda imtihana çekilecek-siniz"[2527]

"Ey iman edenler, ne mallarınız, ne çocuklarınız sizi Allah'ı zikretmekten 'tutkuya kaptırarak-alıkoymasın; kim böyle yaparsa, artık onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir."[2528]

"Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar vardır. Onlardan sakının. Eğer, affeder, kusurlarına bakmaz ve bağışlarsanız, Allah da bağışlar ve merhamet eder. Mallarınız ve evladınız sizin için bir imtihandır. Katında büyük ödül olan Allah'tır."[2529]

Açıklama:

Bir annenin evladıyla imtihanı hamilelikten önce başlar evlat ya da kendisi ölünce imtihan bitmiş olur. Şimdi, bir annenin evladıyla olabilecek muhtemel imtihan şekillerine bir bakalım:

1- Bakamama korkusuyla evlat sahibi olmak isteyip istememekle...

2- Hamilelikte bilerek düşük yapıp yapmamakla...

3- Kürtajla evladını öldürüp öldürmemekle...

4- Evlatlarına olan aşırı sevgiden dolayı Allah'ın emir ve yasaklarını ihmal edip etmemekle...

5- Evlatlarına dini terbiye verip vermemekle...

6- Evlatlarının haramlarına göz yumup yummamakla...

7- Evlatlarının kayıp, hasa ve bedensel-zihinsel engelli olduklarında sabredip etmemesiyle, imtihan olurlar...[2530]

2526 Feyzullah Birışık
2527 A'li İmran 186
2528 Münafigun. 9
2529 Tegabun 64/14-15:
2530 Feyzullah Birışık

6- Evdeki Çocukların Kendi Aralarındaki İmtihanı

"Andolsun, Yusuf ve kardeşlerinde soranlar için ayetler (ibretler) vardır. Onlar şöyle demişti: "Yusuf ve kardeşi babamıza bizden daha sevgilidir; oysaki biz, birbirini pekiştiren bir topluluğuz. Gerçekte babamız, açıkça bir şaşkınlık içindedir."[2531]

"Onlara Âdem'in iki oğlunun gerçek olan haberini oku: Onlar (Allah'a) yaklaştıracak birer kurban sunmuşlardı. Onlardan birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen) Demişti ki: "Seni mutlaka öldüreceğim." (Öbürü de:) "Allah, ancak korkup-sakınanlardan kabul eder." [2532]

"Eğer beni öldürmek için elini bana uzatacak olursan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatacak değilim. Çünkü ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."[2533]

"Şüphesiz kendi günahını ve benim günahımı yüklenmeni ve böylelikle ateşin halkından olmanı isterim. Zulmedenlerin cezası budur."[2534]

"Sonunda nefsi ona kardeşini öldürmeyi (tahrik edip zevkli göstererek) kolaylaştırdı; böylece onu öldürdü, bu yüzden hüsrana uğrayanlardan oldu."[2535]

Açıklama:

Ayetlerde de gördüğümüz gibi hem Âdem aleyhisselamın çocukları hem de Yakup aleyhisselamın çocukları kendi aralarında imtihana tabi tutulmuşlar. Şunu çok iyi anlıyoruz ki bir evde kardeşler de kendi aralarında imtihana tabi tutulurlarmış. Şimdi başlıklar halinde muhtemel imtihan şekillerini görelim:

1- Kardeşler arasında kıskançlıktan dolayı zarar verip vermemekle...

2- Kardeşlerden birinin diğerinin hatalarını düzeltmek isteyip istememekle

3- Kardeşlerden birinin diğerin anne babasına şikâyet edip etmemekle

4- Kardeşine İslam'ı anlatıp anlatmamakla...

5- Kardeşinin gizliliklerini araştırıp araştırmamakla

6- Kardeşlerden birinin bedensel engelli olduğunda dalga geçip geçmemekle imtihan olabilirler...[2536]

2531 Yusuf- 7, 8
2532 Maide, 27
2533 Maide, 28
2534 Maide 29
2535 Maide, 30
2536 Feyzullah Birışık

76. BÖLÜM
ERKEĞİN EŞİNE KARŞI DAVRANIŞ SÜNNETLERİ

1- 'Nikâh' Nimetinden Dolayı Allah'a Dua Etmeli

"Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır."[2537]

• "Ey Allah'ın elçisi, malı çok olan zenginler yüce dereceleri ve cennetteki devamlı nimetleri alıp götürdüler, dediler: Bizim namaz kıldığımız gibi namaz kılıyorlar, bizim oruç tuttuğumuz gibi oruç tutuyorlar, mallarının fazlasını sadaka veriyorlar, Allah Rasûlü şöyle buyurdu: Allah size de sadaka vereceğiniz bir şey vermedi: Allah'ı her tesbihe karşı bir sadaka vardır,her tekbire karşı bir sadaka vardır , her hamda karşı bir sadaka vardır, her tehlil(la ilahe Allah demek) karşı bir sadaka vardır,iyiliği emretmek sadakadır, kötülükten alıkoymak sadakadır, sizden birinizin eşine yaklaşıp şehvetini gidermesi sadakadır.Dediler ki: Ey Allahın Rasulü bizden birimizin şehvetini gidermesinde de sevap mı var? Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle der: "Eğer şehvetinizi haram yoldan giderseniz günah olacak mıydı? O halde helal yoldan bu ihtiyacınızı gidermeniz de sevap olur. [2538]

Peygamber eşlerin cinsel ilişkiden dolayı sevap kazanacağını söyleyince sahabe böyle bir durumdan nasıl sevap kazanılacağına hayret eder.

"Eğer şehvetinizi haram yoldan giderseniz günah olacak mıydı? O halde helal yoldan bu ihtiyacınızı gidermeniz de sevap olur."

Açıklama:

İnsan fıtratına yüklenen cinsel ihtiyaç sadece nikâh yoluyla giderileceği için Allah'a böyle bir imkân sunduğu için şükredilmeli. Aksi halde insanın haram yollara başvurması kaçınılmazdır.[2539]

2- Eşiyle İstişare Yapmalı

Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- rivâyet ediyor: "Kendisiyle istişare edilen bir insan kendisine güven duyulan bir insandır." [2540]

2537 Rum, 30 / 21
2538 Müslim, "Zekat", 53
2539 Feyzullah Birışık.
2540 Sünen-i Ebu Davud, Edeb (5/ 345), Sünen-i Tirmizî, Edeb (5/ 125).

Açıklama:

Kendisiyle istişare eden insana doğru bildiğini, hayır ümit ettiğini söylemeli bu yönde yol gösterici olmalıdır.

•Edebü'd-Dünya ve'd-Dîn'de nakledilen bir hadiste de şöyle buyrulur:

"İstişare pişmanlığa karşı koruyucu bir kale, başkalarının söz ve kınamalarına karşı emniyettir."[2541]

3- Eşinin Kızgın Olduğu Anlarda Sabırlı Olmalı

Cenab-ı Allah وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ *"onlarla iyi geçinin"*[2542] buyurarak kadınlara iyi davranmayı emretmiştir. Hz. Peygamber de:

•"Sizin en hayırlı olanınız ailesine karşı en güzel davrananınızdır. Nitekim ben sizin içinizde ailesine en iyi davranan kimseyim."[2543] buyurmuştur.

•Başka bir hadiste ise kadınlara iyi davranma Hz. Peygamber'in vasiyetleri arasında anlatılır. Hz. Peygamber bunu şöyle ifade eder:

"Aman kadınların hakkına dikkat edin. Onlar sizin yanınızda emanettir. Siz onları Allah'a verdiğiniz sözle aldınız ve onları Allah'ın sözüyle kendinize helal kıldınız."[2544]

•Başka bir hadiste de şöyle buyrulur: "Kadınlara iyi davranın: Şüphesiz kadın omurga kemiğine benzer. Eğer onu düzeltmeye çalışırsanız kırarsınız. Bu yüzden onları olduğu gibi kabul edin ve kadınlara iyi davranın."[2545]

4- Haklarını Gözetmeli

•Bir hadiste de Hz. Peygamber 'kadının kocası üzerindeki hakları nedir?' sorusuna şöyle cevap verir: "Giydiğin şekilde giydirmen, yediğin şekilde yedirmen, dövmemen, kınamaman ve evden uzaklaştırmamandır."[2546]

2541 Edebü'd-Dünya ve'd-Dîn, Mâverdî (s. 289)

2542 Nisa, 4 / 19

2543 İbn-i Mace, "Nikah", 50

2544 İbn-i Mace, "Menâsik", 84

2545 Buhârî, "Enbiya", 1; Müslim, "Rada' ", 60. Kadınların omurga kemiğine benzetilmesi ve düzeltilmeye çalışıldığında kırılabileceği kadının hassas yapısını anlatan bir benzetmedir. Yani kadınlara karşı son derece dikkatli davranılması öğütlenmektedir. Bir başka hadiste yukarıda ifade edilen düzeltmeye çalışıldığında kırılması boşanma olarak açıklanmıştır. (Müslim, " Rada' ", 59). Bu ifade de hadisin son derece edebi bir benzetmeyi içerdiğini göstermektedir. Bu açıdan hadisi kadınlara karşı aşağılayıcı bir içerikle yorumlayıp anlamak son derece yanlı ve yanlış bir tutum olmaktadır.

2546 Ebu Davud, "Nikah", 41; İbn-i Mace, "Nikah", 3

5- Mehrini Gönül Rızasıyla Vermeli

"Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin; eğer gönül hoşluğu ile o mehrin bir kısmını size bağışlarlarsa onu da afiyetle yeyin."[2547]

6- Eşine Karşı Her Konuda Adil Olmalı

"Şüphesiz Allah, adaletle davrananları sever." [2548]

• "Onlar verdikleri hükümde âdil olanlardır, âile ocaklarında âdil davrananlardır, idarî mesuliyetini üstlendikleri insanlara adaletle hükmedenlerdir."[2549]

7- Helalinden Rızık Temini

"Ey insanlar, yeryüzünde bulunan şeylerin temiz ve helâl olanlarından yiyin; sakın şeytan`a ayak uydurmayın, onun izinden gitmeyin. Çünkü o sizin açık düşmanınızdır. O size her zaman kötülük ve çirkin davranışlar yapmanızı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyi uydurmanızı emreder."[2550]

• Peygamber Efendimiz: "Ey insanlar, hiç şüphe yok ki, zenginlik meta ve servet çokluğundan değildir. Fakat (hakiki) zenginlik, nefsin zenginliği (olan gönül tokluğu)dur. Aziz ve Celil olan Allah, kuluna, onun için takdir olunan rızkı muhakkak verir. O halde rızkı talepte güzel (hareket) edin helal olanı alın, haram olanı terk edin." buyurmaktadır.[2551]

Açıklama:

Kur'an-ı Kerim'in bir ayetinde tek tek sayılarak belirtilen birkaç yasak yiyecek maddesi dışındaki yeryüzünde bulunan bütün yiyeceklerden, yararlanmayı serbest ve helâl ilân eden bu emir, bu inanç sisteminin özgürlükçü karakterini, evrensel sistemin işleyişi ve insan fıtratı ile arasındaki sıkı uyumu sembolize eder. Bunu biraz daha açmak gerekirse; yüce Allah yeryüzünde bulunan bütün maddeleri insan için yarattı ve bu yüzden de bunları ona helâl kıldı. Bu yararlanma özgürlüğünü, birkaç maddeyi içeren haram listesi ile ölçü ve hakkaniyet çerçevesini aşma taşkınlığı dışında sınırlayan hiçbir kayıt yoktur. Ayette söz konusu emir, genel hatları ile serbestlik ve özgürlükten yanadır.

2547 Nisa, 4 / 4; (Mehir ile ilgili diğer ayetler, Bakara, 2 / 236 – 237; Nisa, 4 / 24 – 25; Mâide, 5 / 5). İslam'dan önce evlilik sırasında verilen mehri kızın ailesi alırdı. İslam köklü bir değişiklik getirerek bu hakkı evlenecek kadına vermiştir. Kadın bunu istediği gibi kullanabilir. Mehir başlık parasından tamamen farklıdır. Ayrıntılı bilgi için bakınız, Ahmet Akgündüz, "Başlık", Diyanet İslam Ansiklopedisi, 5 / 131–133; M. Akif Aydın, "Mehir", Diyanet İslam Ansiklopedisi, 28 / 389–391.

2548 (Mâide 5/ 42)

2549 Sahih-i Müslim, İmâra (3/ 1458)

2550 Bakara- 168, 169

2551 Müsned'i İshak b. Rahuya: 320

Onun insandan istediği; hayatın temiz nimetlerinden yararlanması, fıtrî istekleri zorlamadan, onları baskı altına almadan doğal bir yaşam sürdürmesidir. Bunlar da bir tek şarta bağlıdır. o şart da insanların nelerin helâl ve nelerin haram olduğunu şeytanın önerilerinden değil, bu rızıkları kendilerine sunmuş olan yüce Allah'ın buyruklarından öğrenmeleridir. Çünkü şeytan, insanların açıkça düşmanı olduğu için onlara iyi şeyler önermez; tersine onlara sadece kötülükleri, çirkin davranışları, Allah'a karşı nankörlük etmeyi, hiçbir belgeye ve hiçbir gerçeğe dayanmaksızın Allah adına asılsız şeyler uydurmayı, O'na iftira etmeyi emreder. [2552]

8- Güzel Sözler Söylemeli

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, develeri ezgiler söyleyerek yürüten Enceşe'ye böyle seslenmiştir. Bir yolculuk sırasında Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- Enceşe isimli bir arkadaşı develerin önünde, daha hızlı yürümeleri için şarkı söyleyerek tempo tutmaktadır. Şarkı hızlanır, tempo yükselir ve develerin sürati artar. Develerin üzerinde bulunan hanımlar için endişeye kapılan Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Enceşe'ye seslenir: Enceşe dikkat et, billurlar kırılmasın![2553]

Açıklama:

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- develerin hızı hanımlarını sarsacağı için endişeye kapılmıştır. Kadınların bedenleri gibi ruhları da hassastır. Hemen incinip etkilenebilirler. Gerçekten de kadınların kalpleri kolaylıkla güzel olan sese, tatlı dile meyleder. Bu yüzden Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Aman Enceşe, develeri yavaş yürüt. Billurlara yumuşak davran, sakın onları incitip kırma!" buyurmuştur.

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem-'incitilmemesini ve belki de güzel sesten etkilenmemelerini istediği hanımları mü'minlerin anneleridir. Onlar, İslam toplumunun en erdemli hanımlarıdır, Hz. Peygamber'in evininin bekçileridir, nübüvvet pınarından en fazla istifade edenler onlardır. Bu hadis bize çok önemli bir ders daha vermektedir: "Eğer evinin efendisi olmak istiyorsan edep ve ahlak kuralları konusunda son derece riayetkâr olmalısın. Eşine tatlı sözler söylemeli, onu kıracak ve incitecek söz ve tavırlardan uzak durmalısın. Yumuşak huylu, geçim ehli bir insan olmalı, kabalıktan ve katı yüreklilikten sakınmalısın."[2554]

9- İbadetlere Davet Etmeli

"Ehline (ümmetine) namazı emret ve onda kararlı davran. Biz senden rızık istemiyoruz, biz sana rızık vermekteyiz. Sonuç da takvanındır."[2555]

2552 Fizilalil kur'an
2553 Darimi. İstihzan-65 , 2701 .
2554 Eşinin Kalbine Giden Yol. . Polen Yay.
2555 Taha- 132

"Ey İnananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır."[2556]

• Bir hadiste de dini sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan eşler şöyle övülür: "Bir adam gecenin bir kısmında eşini kaldırıp beraber veya ayrı ayrı iki rekât namaz kılarsa Allah'ı çokça anan kimseler arasına kaydedilirler."[2557]

Açıklama:

Eşlerin bir arada ibadet halinde olmaları hem karşılıklı sevgi tohumu atılmış olur kalplere hem de eşlerden birine tembellik musallat olduğunda diğeri destek çıkmış olur... Bu açıdan bakıldığında eşini namaza ya da başka ibadetlere davet eden kişi kendi adına kazançlı olmuş olur...[2558]

10- Mescide Gitmek İsterse Engellememeli

• Salim'den, onun babasından rivâyetine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi ve-sellem- şöyle buyurmuştur: "Kadın, birinizden mescide gitmek üzere izin isteyecek olursa (kocası) onu engellemesin."[2559]

11- Haramdan Korumalı

"İyilik ve takva konusunda yardımlaşın, günah ve haddi aşmada yardımlaşmayın ve Allah'tan korkup-sakının. Gerçekten Allah (ceza ile) sonuçlandırması pek şiddetli olandır."[2560]

Açıklama:

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: Hanımlarınızı üzmeyin. Onlar, Allah'u teâlânın size emanetidir. Allah'ın emanetine yumuşak olun, iyilik edin![2561] Allah'ın birer emaneti olan hanımların dünya ve ahiretine zarar getirilmemeli... Yarın ahirette ailemizle ilgilenip ilgilenmediğimiz sorulacak... Hiçbir emanet sahibi hıyanet durumunu hoş karşılamaz.[2562]

Nitekim Hasan-ı Basri'nin [2563] -radıyallâhu anh- birine yaptığı şu nasihat bunu çok öz bir şekilde ifade ediyor: "Kızını dindar biriyle evlendir. Eğer o kimse kızını

2556 Tahrim, 66 / 6

2557 Ebu Davud, "Tatavvu", 18; İbn-i Mace, "İkâmetü's-Salât", 175; Elbani sahihtir demiştir. Bu hadiste Ahzap suresi 35. ayete işaret vardır. Bu uzunca ayette kurtuluşa erip büyük karşılık elde edecek olan erkek ve kadın müminlerin temel özellikleri anlatılır.

2558 Feyzullah Birışık

2559 Buhârî. 2538

2560 Maide-2

2561 Müslim

2562 Feyzullah Birışık

2563 Hasan-ı Basri tâbiinin yani sahabeyi görmüş neslin en ünlü simalarındandır. İlmi ve kişiliği ile bizim için önemli bir örnek olan Hasan-ı Basri hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız, "Hasan-ı Basri" , Diyanet İslam Ansiklopedisi, 16 / 291-307

severse gerçekten ona son derece iyi davranır. Aralarında bir sorun çıksa, kızına darılsa bile ona kesinlikle zulmetmez."

12- Nafakasını Vermek

"İmkânı geniş olan, nafakayı imkânlarına göre versin; rızkı daralmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin. Allah hiç kimseyi verdiği imkândan fazlasıyla yükümlü kılmaz. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır."[2564]

13- Fikirlerini Hafife Almamalı

• "Hudeybiye antlaşması imzalanınca Hz. Peygamber ashabına kurbanlarını kesmelerini emretmiş ve traş olup ihramdan çıkmalarını söylemiştir. Ancak sahabeler Mekke'nin yanına kadar gelip umre edemeden dönecek olmanın üzüntüsü içinde bu emri yerine getirmediler. Bu duruma son derece üzülen Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Ümmü Seleme'nin yanına gelip ashabın tavrını anlatınca Ümmü Seleme Hz. Peygamber'e şöyle der: 'Çık ve kimseye bir şey söylemeden kurbanını kes ve traşını ol'.Ümmü Seleme'nin bu tavsiyesine uyan Hz. Peygamber çıkar ve traşını olur. Bunu gören sahabelerin hepsi hiç vakit kaybetmeden kurbanlarını kesip traş olurlar."[2565]

Açıklama:

Her konuda ümmetine örnek olan Peygamber Efendimiz (a.s) üzüntüsünü eşiyle paylaşıyor ve eşinin fikrini alıyor... Eşine değer vermemiş ya da eşini hakir görmüş olsaydı üzüntüsünü paylaşmaz fikirlerine değer vermezdi...[2566]

14- Kıskançlık Gibi Durumlarda Şiddete Başvurmamalı

• Bir gece Allah'ın sevgilisi Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- duygulanıp Baki' mezarlığında yatanları selamlamak için çıkar. Sabah olunca Hz. Aişe'ye uğrar ve onun 'ah başım' diyerek acıdan inleyip şikayet ettiğini görür. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle der: "Hastalığın acısı hissedilmeye başladı. Allah'a yemin olsun ki ey Aişe benim de başım ağrıyor.(Bu arada Hz. Aişe şikayetine devam edince Hz. Peygamber onunla şöyle şakalaşır.) Önce ölürsen hiçbir zararı yok. Çünkü ben senin cenazenle ilgilenir, seni kefenler, cenaze namazını kılar ve defnederim.[2567]" bu söz üzerine Hz. Aişe bağırır, kendisi dışında birine yeni bir şans doğdu diye kıskançlık duygusu kabarır ve şöyle der:

2564 Talak, 65 / 7; Ayrıca şu ayete de bakınız, Bakara, 2 / 233

2565 Beyhaki sünenul Kübra: 10369 Vâkıdi, Kitabu'l-Meğazi, Beyrut, 1966, II / 613. Hudeybiye antlaşması hicretin 6. yılında (628) imzalanmıştır. Antlaşma şartlarının görünüşte müslümanların aleyhine olması ashabın yukarıda ifade edilen çekimser tavrına sebep olmuştur. Antlaşmayla ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız, Muhammed Hamidullah, "Hudeybiye Antlaşması" , Diyanet İslam Ansiklopedisi, 18 / 297-299.

2566 Feyzullah Birışık

2567 İbn-i Mace, "Cenâiz", 9

"Vallahi ben senin dediğin gibi olacağım, sen de bu dediklerini yapacaksın, sonra benim odama gidip orada bazı eşlerinle bir araya geleceksin ha!" Hz. Aişe'nin bu sözü üzerine Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-in yüzü parlamış ve gülmüştür.[2568]

15- Eşine Hediyeler Almalı

• Hediyeleşin, çünkü hediye, aradaki muhabbeti artırır.[2569] Hediyeleşin, çünkü hediye, dostluğu artırır, kini, düşmanlığı giderir.[2570] Verilen hediyeye karşılık bir hediye vermeye çalışmalıdır! Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki: Hediye verene, siz de hediye verin! Eğer verecek bir şey bulamazsanız, onun için dua edin ki hediye karşılıksız kalmasın![2571]

Açıklama:

Şüphe yok ki hediyeleşmeler karşılıklı muhabbeti besliyor ve canlı tutuyor. Hediye veren el muhatabını unutmadığını ve ona değer verdiğini ispat etmiş oluyor. Özellikle hanımlar hediyeleşmelere ve sürprizlere oldukça düşkün olurlar.. Bu açıdan ev içindeki muhabbeti artırmak ve eşler arasında ki diyaloğu sağlamak için bu mucizevi hadisi uygulamak gerekir.[2572]

16- Şakalaşmalı

Kişinin eşiyle ve çocuklarıyla latife yapması ve şakalaşması evde mutluluk ve ülfet ortamının yayılmasına yol açan sebeplerdendir.

Onun için Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Cabir'e -radıyallâhu anh- şöyle diyerek bakire kızla evlenme nasihatinde bulunmuş ve onu buna teşvik etmiştir:

• "Onunla oynaşacağın ve onun seninle oynaşacağı, onunla şakalaşacağın ve onun da seninle şakalaşacağı bir bakireyle evlenseydin ya!"[2573]

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yine: "Allah'ın adının zikredilmediği her şey oyun ve oynaştır. Ama dört şey hariç: Adamın eşiyle oynaşması....."[2574]

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hanımı Aişe ile şakalaşır, onunla birlikte yıkanırdı. Aişe -radıyallâhu anh- der ki: Ben ve Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- benimle onun arasındaki tek bir kaptan yıkanırdık. O (tası) hemen almaya çalışır, ben de hemen "Bana bırak, bana bırak" derdim. Hz. Aişe -radıyallâhu anh- devamla: O halde her ikisi de cünüp olurdu, demiştir.[2575]

2568 İbn-i Mace 1465, Darimi: 81
2569 Beyhaki
2570 Taberânî
2571 Nesâî
2572 Feyzullah Birışık
2573 Hadis Buhârî ve Müslim'in birkaç yerinde geçmektedir. Bunlardan biri için bkz: Fethu'l-Bârî 9/121.
2574 Bunu Neseî "İşretu'n-Nisa"da (s. 87) rivayet etmiştir. Hadis Sahîhu'l-Câmii's-Sağîr'de 4534. hadis olarak geçmektedir.
2575 Müslim (Nevevi Şerhi ile 4/6).

• Abdullah b. Cafer'in dediği gibi Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onları bağrına basardı: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yolculuktan geldiğinde benimle, Hasan'la ve Hüseyin'le karşılaşırdı (biz onu karşılamaya giderdik). Bir defasında Medine'ye girene kadar birimizi (bineğinin) önünde, birini arkasında taşıdı."[2576]

Açıklama:

Bununla, doğru mizahın, şakalaşmanın ve merhametin bulunmadığı bazı keyifsiz ve ciddi aileleri karşılaştırın.

Her kim çocukları öpmenin babanın heybetine zarar getireceğini sanıyorsa şu hadisi okusun:

• Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- şöyle rivayet edilmiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yanında Akra' b. Habis et-Temimi otururken Ali'nin oğlu Hasan'ı öptü. Akra' "Benim on çocuğum var da onların birini öpmedim" dedi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona baktı, sonra "Merhamet etmeyene merhamet edilmez" buyurdu[2577].

17- Eve Baskın Yapıp Güvensizlik Sorununa Yol Açmamalı

• Cabir -radıyallâhu anh- şöyle der:

'Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Efendimiz çıktığı seferden dönen veya gittiği herhangi bir yerden evine gelen kişinin, sanki evdekilerin bir açığını, hıyanetini yakalamak istercesine habersiz bir şekilde evine dalmasını gece vaktinde gelip aniden evine girmesini yasakladı.'[2578]

Sahabeden Abdullah İbn Mesud'un -radıyallâhu anh- oğlu Amir Ebu Ubeyd'e -radıyallâhu anh- şöyle der:

Babam Abdullah İbn-i Mesud eve gireceği zaman, içeride bulunanlara gelişini haber verecek davranışlarda bulunurdu. Yani herhangi bir şekilde onlara kendisinin geldiğini belli ederdi. Mesela konuşur, konuşurken de sesini yükseltir, evdekilerin kendisini tanımalarını sağlardı.[2579]

Açıklama:

İmam Ahmed b. Hanbel (r.h); evine giren bir kimsenin, öksürerek veya ayakkabılarını ses çıkaracak şekilde yere vurarak içerdekileri gelişinden haberdar etmesi güzel bir davranıştır." der.[2580]

2576 Sahih-i Müslim 4/1885, 2772. Hadisin şerhi için bkz: Tuhfetu'l-Ahvezi 8/56.
2577 Buhârî rivayet etmiştir. Fethu'l-Bârî 10/426.
2578 Müslim. 715
2579 Abdulfettah Ebu Gudde. İslam Edebinden Demetler. İnsan vakfı yayınları. sayfa: 58
2580 Abdulfettah Ebu Gudde. (a.g.e) sayfa: 58

İmam Ahmed b. Hanbelî'n oğlu Abdullah da babasının davranışlarını şöyle anlatır: Babam camiden dönüp eve gireceği vakit henüz eve girmeden ayakkabılarını hızlıca yere vururdu böylece ayakkabı sesleri duyulsun ve eve girmek üzere olduğu bilinsin isterdi. Bazen de öksürür evde bulunanlar tarafından eve girişinin bilinmesini sağlardı.[2581]

Evinize girerken, yanlarına gelmeden önce içeridekileri gelişinizden haberdar ediniz. Birden gelip içeri dalışınız, aniden ortada görünmeniz evdekileri ürkütmesin, içlerine korku salmasın veya içeri girişiniz sizi içinde ihanet kuşkuları taşıyan, neler olup bittiğini araştırmak için böyle davranan biri konumuna düşürmesin.[2582]

18- Her Tartışmada Şiddete Başvurmamalı

• "Allah Rasûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- savaş hali hariç eliyle hiçbir şeye, hiçbir kadına, hiçbir hizmetçiye vurmamıştır [2583]

• "Sizden biriniz eşini köle döver gibi dövmesin.(Eşini dövüp de) sonra da gece olunca onunla nasıl ilişkiye girebilir."[2584] "(Eşinizi dövmek zorunda kalırsanız) kesinlikle şiddete kaçmayın."[2585]

Açıklama:

İbn Hacer fethu'l-Bari isimli eserinde konuyla ilgili şöyle der: "Eğer dövmekten başka çare yoksa vurma nefreti gerektirmeyecek şekilde şiddetten uzak olmalıdır. Koca kesinlikle vurmada, kadını terbiye etmede aşırıya kaçmamalıdır"[2586] Başka bir hadiste de Hz. Peygamber kadının hakkını şöyle anlatır: "Yediğin gibi yedirmen, normal şekilde giyim ihtiyacını karşılaman, yüzüne vurmaman, onu ayıplamaman, ev hariç başka yerde onu yalnız bırakmamandır."[2587]

19- Eşine İlim Öğretmeli

Peygamber Efendimiz'in cariyeler hakkındaki şu beyanları, değil hür kadınların, köle kadınların bile ilim öğrenme konusundaki haklarını ortaya koyar:

• "Bir insanın cariyesi olur, ona güzel bir tahsil ve eğitim verir, sonra da onu azad ederse, Allah onu iki katıyla mükâfatlandırır."[2588]

2581 Abdulfettah Ebu Gudde. (a.g.e) sayfa: 58
2582 Abdulfettah Ebu Gudde. (a.g.e) sayfa: 57
2583 Müslim, "fedâil", 79; İbn-i Mace, "Nikah", 61
2584 Buhârî, "Nikah", 93; Müslim, " Cennet", 49
2585 İbn-i Mace, "Nikah", 3; Tirmizi, "Rada' ", 11
2586 İbn Hacer, Fethu'l-Bâri, 9 / 214
2587 Ebu Davud, "Nikah", 41; İbn-i Mace, "Nikah", 3
2588 Buhârî, Cihad, 145

Açıklama:

Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kavlen ve fiilen teşvikçisi olduğu kadın eğitimi, İslâm'da en güzel şekilde tatbik edilmiş ve kadın hiçbir zaman bu hakkından mahrum bırakılmamıştır.

Kadınların ilim tahsil etmesi ve dini öğrenmesi, Peygamberimiz zamanında birkaç şekilde gerçekleşmiştir. Şimdi kısaca bunları görmeye çalışalım.

20-a Kadınların Mescide Gidip Gelmeleri

Peygamber Efendimiz zamanında kadınlar da tıpkı erkekler gibi mescide gelip gidiyorlar, vakit namazlarıyla beraber Cuma ve bayram namazlarını da kılıyorlardı. Hatta özel günlerinde kadınların bayram namazına gelmeleri ve cemaatin gerisinde durarak tekbirlere iştirak etmeleri tavsiye ediliyordu.[2589]

Şu hadis-i şeriflerden kadınların mescide gelmelerinde o gün herhangi bir sakınca görülmediğini anlıyoruz.

- "Kadınların mescitlere gitmesine engel olmayın. Fakat evleri onlar için daha hayırlıdır."[2590]

- "Kadınlarınız gece mescide çıkmak için izin istediklerinde onlara izin verin"[2591]

- "Kadınlar cemaate katılmak istediklerinde, koku sürünmesinler."[2592]

Açıklama:

Görülüyor ki, mescidler kadınlar için her zaman için açıktı. Ancak, bazı şartlar da yok değildi. Kadınlar koku sürünmeden gelecekler ve böylece namazda yaşanması gereken konsantrasyonu bozmayacaklardı. Bu ve benzeri tedbirlerde, namazın huzurunu gözetme ile beraber erkekler için fitne unsuru olmama da göz önünde bulunduruluyordu. Nitekim, Peygamber Efendimiz'in vefatlarından sonra kadınların mescide gelmeleri bazı endişeler uyandırmış ve zaman zaman çeşitli uygulamalara gidilmiştir. Bu uygulamalardan biri Hazreti Ömer'e aittir. Hazreti Ömer -radıyallâhu anh-, Ramazan ayında erkeklerden ayrı namaz kılmaları için mescidin içinde kadınlara bir yer ayırmış ve onlara Süleyman bin Ebû Hasme'yi imam tayin etmiştir.

Bu tür uygulamaların sebebini Hazreti Aişe validemiz -radıyallâhu anhâ-'in şu sözünde bulmaktayız:

2589 Buhârî, 351
2590 Ebu Davud, 567. Elbani sahih demiştir.
2591 (Müslim, Salât, 139),
2592 (Müslim, 443)

• "Eğer Allah Resûlü, kendisinden sonra kadınların neler yaptıklarını görseydi, İsrailoğullarının kadınlarında olduğu gibi, onların mescide gelmelerini men ederdi." [2593]

Açıklama:

Burada kadınların süslenerek mescide geldikleri, giyimleriyle dikkat çektikleri ve bu halleriyle namazın ve mescidin manevi havasını olumsuz yönde etkiledikleri anlaşılmaktadır. Bu uygulama daha sonra Hazreti Osman zamanında kaldırılmış ve kadınlar erkeklerle beraber aynı imama uyarak namaz kılmışlardır.

Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, sadece Cuma günleri değil diğer günler de namazlardan sonra mescidde, inen ayetleri tebliğ ve tefsir ediyor, o ayetle ilgili olan ya da olmayan sorulara cevaplar veriyordu. İşte bu sohbetlere kadınlar da katılıyor, hatta sorular da soruyorlardı.

20-b Peygamberimizin Özel Sohbet Günleri

•Medine'nin kadınları gelerek şöyle demişlerdi:

"Ey Allah'ın Resûlü, erkekler sizi dinleyip sizden istifade etme konusunda bizi geçtiler. Bize de müstakil bir gün ayırsanız!" Allah Resûlü, bunun üzerine onlara bir gün verdi. O belirli günde onlara nasihat eder ve bazı emirlerde bulunurdu.[2594]

Açıklama:

Mescidde sohbet dinleme hakkına sahip olan bu kadınlar, erkeklerin fazla kalabalık olmaları sebebiyle izdihama maruz kalıyorlar ve bazen Efendimiz'i tam işitemiyorlardı. Ayrıca, hepsi her zaman mescide gelemiyordu. Onların bu ısrarlı isteklerine binaen, Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- ilgisiz kalamazdı ve kalmadı da. Hemen bir gün belirledi ve kadınlara has vaazlar verdi. Hatta bazı rivayetlerde Allah Resûlü'nün "Falanca hanımın evinde toplanın" diyerek kadınlara mahsus vaazını belirli bir evde yaptığı rivayet edilir.[2595]

20-c Özel Olarak Peygamberimiz'e Soru Sormaya Gelmeleri

•Hazreti Aişe validemiz, Ensar kadınları hakkındaki bir hayretini şöyle dile getirir:

"Ensar kadınları ne hoş, hayâları, soru sorarak ilim öğrenmelerine mani olmuyor!" İşte bu kadınlardan biri olan, Hazreti Enes'in annesi Ümmü Süleym, Peygamberimiz'e gelmiş ve "Allah, hak olan bir meseleyi açıklamaktan çekinmez. Bu yüzden ben de çekinmeden soruyorum." deyip kadınların gusül abdesti alması konusunu soruvermiş, Allah Resûlü de güzelce açıklamıştı. Hadisi bize

2593 (Ebû Davud, Salât 53)
2594 (Buhârî, İlim 36)
2595 Fethul bari.

rivayet eden Ümmü Seleme validemiz merakını yenemeyerek "kadınlara da mı gusül gerekiyor" diye sormuş Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- ona da aynı açıklıkla cevap vermişti. [2596]

Açıklama:

Bu rivayetten anlaşılıyor ki, Allah Resûlü'ne kadınlar da gelip soru soruyorlar ve O, sordukları her mevzuya anlayacakları en güzel şekilde cevap veriyor ve onları memnun ediyordu.

• Âişe Validemiz -radıyallâhu anh-: Allah Resûlü'nün hanımları arasında ilme düşkünlüğü ile bilinenlerin en önde geleni Hazreti Aişe validemizdi. O kadar ki, "bilmediği bir konuyu duyduğunda, onu iyice anlayıncaya kadar sormaya devam ederdi."[2597] Ebu Musa el Eşari anlatıyor: "Allah Resûlü'nün arkadaşları olarak ne zaman bir hadîsi anlamada problem yaşasak, hemen Âişe'ye sorardık. Kendisi bize o konuda mutlaka bir bilgi sunardı." [2598]Rivayetten de anlaşıldığı gibi, Aişe validemizin hadislere vukufiyeti fevkalade ileri idi. Huzuruna gelen bir soru veya problemi, hemen bir hadisle veya bir te'ville (yorumla) hallediveriyordu. Hatta bazı yanlış anlaşılan veya eksik rivayet edilen hadisleri, Hazreti Aişe validemiz tamamlamış ve bizi yanlış anlamalardan kurtarmıştır.[2599]

• Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- Hazreti Aişe hakkında şöyle buyurmuşlardır: "Peygamber hanımları da dahil eğer ümmetimin kadınlarının ilmi Aişe'nin ilmiyle kıyas edilecek olsa, Aişe'nin ilmi daha fazladır."[2600]

Mekke'nin âlimi olan Ata ibni Rabah, Âişe validemizin ilmine olan hayranlığını şöyle ifade eder:

"O, insanların en fakihi, en âlimi, görüşü en güzel olanıdır." [2601]Ayetlerin iniş sebebini en iyi bilenlerden biri olan Âişe validemiz, Hazreti Ömer ve Hazreti Osman zamanında fetvalar da veriyordu. Hazreti Ömer ve Hazreti Osman -radıyallâhu anh-, sünnetle alakalı bazı sorular için Hazreti Âişe validemize elçiler gönderiyorlardı.

Rivayete göre, Peygamberimiz'in hanımları hadisleri çok iyi ezberliyorlardı. Bilhassa Hazreti Âişe validemiz ile Ümmü Seleme validemiz bu konuda önde idi.

Hafsa Validemiz -radıyallâhu anh-: Hafsa Validemiz yirmi yaşlarında Peygamber Efendimiz'le evlenmiş ve 60 hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de karde-

2596 (Buhârî, İlim, 50)
2597 (Buhârî, ilim, 36)
2598 (Tirmizi, Menakıb, 62)
2599 Zerkeşî, el-İcabe, s. 103
2600 Taberani, el-Kebir, 23/184)
2601 (Müstedrek, 4/14)

şi Abdullah b. Ömer, yeğeni Hamza, kadın hizmetçisi Safiye, Harise b. Vehb, Ümmü Mübeşşir gibi sahabiler rivayette bulunmuşlardır. Dikkat edilirse, kendisinden rivayet edenler arasında kadınlar vardır ve o kadınlardan biri de hizmetçisidir. İslâm, kadın hizmetçiye dahi ilim öğretme imkânı sunmuş, bununla da kalmayıp o ilmi başkalarına nakletmesini de tavsiye etmiştir.

Hafsa Validemiz -radıyallâhu anhâ-, belagat ve fesahat sahibi, eli kalem tutan bir kadındı. Babası Hazreti Ömer'in vefatından sonra müslümanlara hitaben yapmış olduğu bir konuşma vardır ki, gayet edîbânedir. Cahiliyede Şifa Adeviye isimli kadından yazmayı öğrenmişti. Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisiyle evlendikten sonra, Şifa Adeviye'den Hafsa Validemize hüsn-ü hattı ve süslemeyi de öğretmesini istemişti.[2602]

Ümmü Seleme Validemiz -radıyallâhu anh-

Her hanımın, kendi evini birer okul, birer mescit haline getirmesi, dinimizin istediği, en azından tavsiye buyurduğu bir kutlu vazifedir. Anneler, çocuklarını böyle bir ortamda büyüttüklerinde, rûhu, aklı, kalbi Allah marifetiyle dolmuş, ibadet, zikir ve ahlâk-ı âliyeyle doymuş bir nesil yetişecektir. Esasen, bir annenin dünyada en büyük hizmeti ve insanlığa en güzel armağanı da budur: Kendi dinini yaşayan ve haliyle-diliyle dininin güzelliklerini başkalarına da yaşatmanın heyecanını duyan bir evlat yetiştirmek...

Ümmü Seleme validemiz, okul öğretmenine haber göndererek, Kur'ân öğretmek üzere kendisine çocuk göndermesini istemişti. Yukarıda da geçtiği üzere hadisleri en iyi ezberleyenlerden biriydi o.

Netice

Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kavlen ve fiilen teşvikçisi olduğu kadın eğitimi, İslâm'da en güzel şekilde tatbik edilmiş ve kadın hiçbir zaman bu hakkından mahrum bırakılmamıştır. Peygamberimiz'in eşleri, sahabe hanımlar ve sonraki nesillerden yetişen kadın âlimler bunun şahididir. Öyleyse, bugünün inanmış erkeklerine düşen vazife, hanımlarına ve kızlarına öğrenme ve öğretme imkânları hazırlamak, buna karşılık kadınlardan ve kızlardan beklenen gayret ise, kendilerine sunulan fırsatları iyi değerlendirip ilme koşmak, imkânlar sunulamamış olsa dahi, şartları zorlayıp kalb, zihin ve akıllarını ilim ve marifetle doldurmaya çalışmaktır. Kaldı ki, bugün ilim elde etme yolları; kitapların bolluğu, yetişmiş insanların çokluğu ve internet sayesinde kütüphanelerin evlere taşınmasıyla, geçmiş yıllara göre daha kolay ve daha geniştir. İnsana düşen şey ise sadece imkânları değerlendirme gayretidir.[2603]

2602 İbn-i Hacer, T. Tehzib, 12/457
2603 Mumsema. com adlı bir siteden.

77. BÖLÜM
KADININ EŞİNE KARŞI DAVRANIŞ SÜNNETLERİ

1- Eşinin İstemediği Kişileri Evine Almamalı

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kadının, kocası yanında iken izni olmadıkça (nafile) oruç tutması da helal değildir, onun izni olmaksızın kimsenin evine girmesine izin veremez, onun emri olmadan (kocasının malından) herhangi bir harcamada bulunacak olursa mutlaka onun (ecrinin) yarısı ona ödenir."[2604]

Açıklama:

"Kadın, kocasının izni olmaksızın kimseye kocasının evine girmesine izin vermez." Maksat kocasının mesken olarak kullandığı evidir. İster onun mülkü olsun, ister olmasın.

"Şahit iken (yanında bulunuyorken)..." Yani hazırken (başka yerde yolculukta değil ise)...

"Onun izni olmaksızın"dan maksat, Ramazan orucu dışındaki oruçlardır. Aynı şekilde orucun kaza edilebileceği zamanın daralması halinde Ramazan'ın dışında farz orucun kazası da böyledir. Başlıktaki rivâyetin delaletine göre böyle bir nafile oruç, kadına haramdır. Cumhurun görüşü budur.

Nevevi, Şerhu'l-Mühezzeb adlı eserinde şunları söylemektedir: Mezhebimize mensup bazı ilim adamları mekruh olduğunu söylemiş iseler de sahih olan, birincisidir.

Yine Nevevi, Müslim Şerhi'nde şunları söylemektedir: Böyle bir haramlığın sebebi şudur: Koca, hanımından her zaman istifade etmek hakkına sahiptir. Onun hakkı da derhal yerine getirilmesi icab eden bir haktır. Dolayısıyla nafile ya da daha sonra yerine getirilebilecek bir vacip sebebiyle onun bu hakkı ihmal edilemez. Kocasının izni olmaksızın oruç tutması caiz değildir. Tutması halinde kocası ondan yararlanmak isterse caizdir, orucu da fasid olur. Çünkü adeten müslüman, orucunun fâsid olması ile oruca karşı saygısızlık etmekten çekinir. Bundan dolayı erkek için bunu yapmamasının daha iyi olduğunda şüphe yoktur. Çünkü bunun mekruh oluşuna dair bir delil sabit değildir. Evet, eğer koca se-

2604 Buhârî. 5195

ferde bulunuyorsa hadisteki "yanında hazır bulunmak" kaydı dolayısıyla kadının nafile oruç tutmasının caiz olması gerekir. Eğer kadın oruçlu iken kocası seferden dönecek olursa herhangi bir kerahat sözkonusu olmaksızın hanımının orucunu ifsad edebilir.

Hadisten, kocanın karısı üzerindeki hakkının nafile hayır işlemesinden daha üstün olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kocanın hakkının yerine getirilmesi vacibdir. Vacib olanı yerine getirmek ise nafile olanı işlemekten önde gelir.

"Ondan izinsiz," yani açık izni olmadan...

"Onun emri olmadan her ne harcarsa onun (ecrinin) yarısı ona ödenir." Maksat, Hemmam'ın, Ebu Hureyre'den diye naklettiği ve Buyû' (alışverişler) bölümünde yer alan rivâyette açıkça zikredildiği üzere ecrin (mükâfatın) yarısıdır.

Ebu Davud ve İbn Huzeyme'nin, Sa'd yoluyla rivâyet ettiği şu hadise gelince: "Bir kadın: Ey Allah'ın Rasulü, bizler (bekâr iken) babalarımıza, (evlendikten sonra) kocalarımıza ve (daha sonra da) oğullarımıza bir yüküz. Peki, onların mallarından bize ne helâl olur?" diye sordu.

Allah Rasulü şöyle buyurdu: Taze hurmayı yemeniz ve hediye etmeniz."

Tirmizi ile İbn Mâce, Ebu Umâme'den Peygamber'e merfû' olarak şu hadisi rivâyet etmektedirler: "Bir kadın kocasının evinden onun izni olmadıkça hiçbir şey infak edemez. Yiyecek dahi olsa mı, diye sorulunca, o mallarınızın en üstünüdür, diye buyurdu."

Görüldüğü kadarıyla bu hadisler birbirleriyle çatışmaktadır. Ancak onları bir arada şöylece telif etmek mümkündür: Rutab (denilen taze hurma) ile kastedilen, çabucak bozulan şeylerdir. Bundan dolayı bunların infak edilmesine izin vermiştir. Oysa başkası böyle değildir, yiyecek dahi olsa... Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.[2605]

2- Kocasının Meşru, Helal Dairesindeki İsteklerine İtaat Etmesi

"Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için sâliha kadınlar itaatkârdır. Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gizliyi (kimse görmese de namuslarını) koruyucudurlar. Baş kaldırmasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve (bunlarla yola gelmezlerse) dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın; çünkü Allah yücedir, büyüktür."[2606]

2605 Fethulbari.
2606 Nisa-34

• "Kadın beş vakit namazını kıldığı, Ramazan orucunu tuttuğu, namusunu koruyarak kocasına itaat ettiği zaman ahirette kendisine: 'Artık dilediğin kapıdan cennete gir' denilir" [2607]

Açıklama:

Süfyan es-Sevri rahimehullah (ayette geçen) "Kanitat"kelimesi Allah'a ve kocalarına itaat eden kadınlar anlamına gelir.[2608] demektedir.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kocaya itaat edilmesine teşvikte bulunarak en hayırlı kadının kim olduğu sorulduğunda, "Kocası emrettiğinde itaat eden kadın..."[2609]

3- Eşinin İstekleri Kur'an ve Sünnete Aykırıysa İtaat Etmemeli

• Âişe'den rivayete göre "Ensardan bir kadın kızını evlendirmişti. Daha sonra kızının başındaki saçları, kökünden dökülmeye başladı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gelerek ona bu durumu anlatıp: Kocası bana saçıma saç eklememi emretti deyince, Allah Resûlü: Hayır, şüphesiz ki saç ekletenlere lanet olunmuştur, diye buyurdu."[2610]

Açıklama:

İbnu'l Cevzi şöyle der: ' Kocaya itaat etmenin farziyeti konusunda zikrettiklerimize göre: kadının helal olmayan hususlarda kocasına itaati caiz değildir. Hayızlı iken ya da haram olan yerden ya da ramazan ayında gündüzün kadından ilişkide bulunmasını istemesi ya da başka masiyetlerde kocaya itaat edilmesi caiz değildir. Çünkü Allah'a isyan olan durumlarda mahlûkata itaat edilmez.[2611]

Hafız İbn-i Hacer şöyle der: "Koca hanımını bir masiyete davet etse, kadının kaçması gerekir. Koca bu konuda zor kullanırsa, günah kocanın üzerine olur.[2612]

4- Kadının Kocasının İzni ve Rızası Olmadan Evinden Çıkmaması

Yüce Allah kadınlara hitaben *"Tertemiz ve namuslu olmak isterseniz, evlerinizde vakarla oturun, cahiliye kadınları gibi açılıp saçılarak, ziynetlerini takarak ve kırıtarak gösteriş için dışarılarda dolaşmayın. Namazınızı kılın, zekâtınızı verin, Allah'a ve Resûlü'ne itaat edin"*[2613] buyurur.

2607 Ahmed b. Hanbel, 1573
2608 İbn-i Cerir (No: 9323).
2609 Nesai. 3231. Sahih bir senetle
2610 Buhârî. 5205 nolu hadis.
2611 Ahkamu'n-nisa. (236)
2612 Fethulbari.
2613 (Ahzab, 33: 33)

Açıklama:

Herhangi bir ziyaret, alışveriş ve gezi için çıkacağı zaman eşine haber vermesi ve iznini alması gerekir. Herhangi bir işte çalışması ancak kocasının iznine bağlıdır. Kocası müsaade etmediği zaman çalışması meşru olmaz. Nitekim buyurarak kadınların yerlerinin evleri olduğunu belirtmiştir. Kadının kocasından habersiz evinden çıkarak çarşı-pazar dolaşması ve başına buyruk yaşaması kocasına ve Allah'a itaatsizlik sayılır ve İslam bilginlerine göre dünyevi ve uhrevi cezayı hak eder. [2614]

5- Kocası Evdeyken Onun İzni ve Rızasını Almadan Oruç Tutmaması

• Nitekim Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kocası evinde olan onun izni olmadan nafile oruç tutması helal değildir" [2615] buyurmuşlardır.

Açıklama:

Bu da kocanın hakkıdır. Zira erkek arzuladığı zaman hanımı ile ihtiyacını giderebilmelidir. Aksi takdirde nefsine hâkim olamayan erkeklerin günaha ve harama girme durumu olabilir.

Helal olmayan bir şeyi yapmanın günah olduğu bellidir.

6- Kadın Kocasının Malından İzni ve Rızası Olmadan İnfakta ve Bağışta Bulunamaz

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Hiçbir kadın kocasının evinde ondan izinsiz sadaka vermesin ve bağışta bulunmasın" [2616]buyurmuşlardır.

Açıklama:

Bir kadın eşinden habersiz kafasına göre harcama yapamaz. Zira kadının vazifelerinden birisi de kocasının malını ve namusunu muhafaza etmesidir.

7- Kadın Namusunu, Çocuklarını ve Kocasının Malının Bekçisidir ve Onları Korumalıdır

Yüce Allah *"Allah'ın sevdiği saliha kadınlar kocalarına muti olanlar, Allah'ın kendilerinden korumasını istediği namusunu ve eşinin şerefini korumalıdır"* [2617] *buyurur.*

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusu-

2614 (Feteva, 32: 281)
2615 (Buhârî, 5195; Tirmîzî, 782; İbn-i Mace, 1761)
2616 Ebû Dâvud, 3565; Tirmîzî, 670; İbn-i Mace, 2295
2617 (Nisa, 4: 34)

nız. Emir (yönetici) bir çobandır, koca ailesi halkı üzerinde bir çobandır, kadın kocasının evi ve çocukları üzerinde bir çobandır. Hülasa hepiniz birer çobansınız ve hepiniz güttüklerinizden sorumlusunuz."[2618]

Açıklama:

Bu nedenle salliha bir kadının kocasına itaatkâr, namuslu ve güzel huylu olması, kocasının malını ve çocuklarını koruma görevi vardır.

8- Kadın Kocasına Minnettar Olmalı, Teşekkür Etmeli, Onunla Allah'ın Kendisine Verdiği Nimetleri ve İmkânların Şükrünü Eda Etmeye Çalışmalıdır

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kocasına muhtaç olduğu halde ona teşekkür etmeyen kadına Allah rahmet nazarı ile bakmaz" [2619]buyurmuşlardır.

•Yine Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Cehennem bana gösterildi. Çoğunu kadınlar gördüm. Bunun sebebi de kocalarına karşı nankörlük etmeleri ve iyiliğe teşekkür etmemeleridir. Onlardan birisine uzun zaman iyilik etsen, sonra senden hoşlanmadığı bir şeyi görse hemen 'senden hiçbir hayır görmedim' demelerinden dolayıdır"[2620] buyurdular.

Açıklama:

Teşekkür dille olduğu gibi evine, eşine ve çocuklarına sahip çıkarak her durumda onları müdafaa etmek gerçek teşekkürdür. Kanaat, rıza ve memnuniyet teşekkürün en güzel şeklidir. Kadının eşine ve evine karşı böyle davranması gerekir. Saliha bir kadın kocasının kendisi ve çocuklarına yaptığı harcamaları küçük görerek başa kakamaz. Yapılan iyiliği başa kakmak ise sevapları ve hayırları yok eder. Nitekim yüce Allah *"Allah'a ve ahiret gününe inanmayanlar gibi başa kakmak ve eziyet etmek suretiyle yaptığınız iyiliği ve hayırlarınızı iptal etmeyiniz"*[2621] buyurur.

9- Kadın Kocası İçin Süslenmeli ve Giyinmelidir

•Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kadının hayırlısı emrettiği zaman itaat eden, kendisine baktığı zaman mutlu eden ve bulunmadığı zaman namusunu ve malını koruyandır" [2622] hadisi bunu ifade etmektedir.

Açıklama:

Eşine güzel görünmek amacıyla kadının, saçına kına yakması, taraması, yağlaması, yıkaması ve benzeri şeyler müstehaptır. Hiç kuşkusuz eşin memnun

2618 Buhârî. 5200
2619 (Nesâî, 249)
2620 (Buhârî, 29; Müslim, 884).
2621 (Bakara, 2: 264)
2622 (Nesai, 6: 68)

edilmesi, şeriatın talepleri arasındadır. Bu nedenle Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, sahabelerin hanımlarını dağınık bir vaziyette görmemeleri için yolculuktan evlerine gece yarısı dönmemelerini, istiyordu.

• Cabir -radıyallâhu anh- anlatıyor; '... Medine'ye yaklaştığımızda şehre girmeye hazırlandık. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Ağır olun! Ta ki dağınık saçlı kadının taranması; kocası evde olmayanın kasıklarını tıraş edebilmesi için şehre geceleyin yani yatsı zamanı girelim!" buyurdu.[2623]

10- Ev Hanımı Aza Kanaat Etmeli ve Razı Olmalıdır

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de *"Rızkı geniş olan genişliğinden infak etsin, rızkı dar olan da Allah'ın kendisine verdiğinden infak etsin. Allah kimseye gücünün üstünde yük yüklemez; vermediğinden istemez. Allah daima zorluktan sonra bir kolaylık verir."*[2624] buyurur.

Açıklama:

Peygamber Efendimiz ve ashabının büyük çoğunluğu maddi sıkıntı çekmişlerdi. Fakat bu sıkıntıyı ne eşleri ne de kendileri sorun yapmamışlardır. Aza kanaat etmenin zirvesindeydiler. Unutulmamalıdır ki her insan ancak kendi rızkına düşen şeyleri yer ve içer. Bu açıdan sabredip eşini sıkıntıya düşürmemeli.[2625]

11- Kocasına Eziyet Etmemeli ve Onu Öfkelendirecek Davranışlarda ve Sözlerde Bulunmamalıdır

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- "Bir kadın dünyada kocasına eziyet ederse, Cennette eşi olacak olan huriler ona şöyle derler. 'Kahrolası kadın! O erkeğe eziyet etme! O senin yanında misafirdir, senin yanından ayrılarak bize gelecektir" [2626]derler.

Açıklama:

Asil bir kadın kocasının hoşlanacağı ve hoşuna gitmeyeceği şeyleri öğrenir ve bunlara dikkat eder. Kocasının rızasını kazanmaya çalışır.

12- Kocasından Sıkıntı Görmediği Durumlarda Boşanmayı İstememeli

• Peygamber Efendimiz şöyle buyurur: "Hiçbir sıkıntı yokken kocasından boşanmak isteyen kadına cennet kokusu haramdır.[2627]

2623 Buhârî, 579; Müslim, 715.
2624 (Talak, 65: 7)
2625 Feyzullah Binşık
2626 Tirmîzî, 1174; İbn-i Mace, 2014
2627 Ahmed. 4-205. Nesai 386. Beyhaki 7-118

Açıklama:

Ailenin yıkımı, toplumun parçalanması, kocada hoşnutsuzluk oluşturması ve evlatlarda korku meydana getirmesi sebebiyle boşanmak, Allah'u Teala katında günahların en büyüklerindendir.[2628]

13- Evdeki Sırrı İfşa Etmemeli

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Erkek, hanımını yatağına davet ettiği takdirde kadın gelmeyi kabul etmezse sabahı edinceye kadar melekler ona lanet okur."[2629]

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan, dedi ki: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kadın kocasının yatağını (darılıp) terk ederek başka bir yerde geceleyecek olursa dönünceye kadar melekler ona lanet okur." [2630]

Açıklama:.

"Kadının, kocasının yatağından ayrı" ve herhangi bir sebep bulunmaksızın "başka yerde geceyi geçirmesi" bu takdirde caiz olmaz.

"Erkek, hanımını yatağına davet edecek olursa..." İbn Ebi Cemra dedi ki: Açıkça görüldüğü üzere yatak cimâ'dan kinayedir. Hadisin zahirinden anlaşıldığına göre lanet okumak, özellikle yataktan geceleyin ayrılan kadın hakkında söz konusudur. Çünkü hadiste: "Sabahlayıncaya kadar" denilmektedir. Sanki bunun böyle olmasındaki sebep, bu işin genellikle geceleyin daha bir ihtiyaç olması ve bu işe iten etkenin güçlü olmasıdır. Fakat durumun böyle olması, gündüzün kadının bu işi kabul etmemesinin caiz olmasını gerektirmez. Gecenin özellikle söz konusu edilmesi, çoğunlukla bu işin geceleyin yapıldığının kabul edilmesi dolayısı iledir.

"Gelmeyi kabul etmezse...: "Kocası da ona kızgın bir şekilde geceyi geçirirse..." Bu fazlalık ile lanet okumanın gerçekleşmesi daha iyi anlaşılır. Çünkü o takdirde kadının masiyeti sabit olur. Oysa erkeğin bundan dolayı kızmaması halinde böyle bir şey söz konusu olmaz. Çünkü kızmayışı ya onu mazur görüşü dolayısı ile olabilir yahut bu hususdaki hakkından vazgeçmiş olmasından ötürü olabilir.

"Sabahı edinceye kadar melekler ona lanet okur." el-Mühelleb dedi ki: Bu hadisin gereğine göre hakları engellemek -ister beden ile ilgili ister mali haklar olsun- Allah'ın gazabını -Allah'ın affı ile bunları bağışlaması hali dışında- gerektiren hususlardandır.[2631]

2628 Hanımlar için öncelikli bilgiler. Ummulkurra yay. s: 251
2629 Buhârî. 5193
2630 Buhârî. 5194
2631 Fethulbari

78. BÖLÜM

MÜSLÜMAN KADININ ZİYNETLERİ

Giriş

Mü'min bir kadın ziynetini, eşi, mahremi ve başka hanımların yanında açabileceği konusu daha önce zikredildi. Bu konuyla ilgili olarak iki hususun bilinmesi gerekir;

Birincisi, kadının gösterebileceği ziyneti, kocası, mahremleri ve kadınlar arasında farklıdır. Kocasına gösterebileceği ziyneti, kendi babası ve kardeşinden; annesinin kocasına gösterebileceği ziyneti de diğerlerinden farklıdır.

İkincisi, kadının kocası için süslenmesinin belirli bir sınırı vardır. Nitekim kadın, eşi için haram olan şeylerle süslenmesi caiz değildir. Buna göre, erkeğe benzer şekilde veya Allah'ın yarattığı tabi halini değiştirerek ya da kâfir kadınlara özgü süslenmelerle süslenemez.

1- Saç Ziyneti

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'e, en hayırlı kadın hakkında sorulduğu zaman; 'emrettiğinde [eşine] itaat eden, baktığında mutluluk veren, [eşi] bulunmadığında namusunu ve malını koruyandır.[2632] buyurmuştur.

Açıklama:

Eşine güzel görünmek amacıyla kadının, saçına kına yakması, taraması, yağlaması, yıkaması ve benzeri şeyler müstehaptır. Hiç kuşkusuz eşin memnun edilmesi, şeriatın talepleri arasındadır.. Bu nedenle Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, sahabelerin hanımlarını dağınık bir vaziyette görmemeleri için yolculuktan evlerine gece yarısı dönmemelerini, istiyordu.

2- Taramaya Başın Sağ Tarafından Başlamak

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, ayakkabısını giyerken, saçını tararken, temizlenirken ve her işinde sağla başlamaktan hoşlanırdı.[2633]

Saçı yağlamak, dağınık duruyorsa su ile toplamak:

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- saçı başı dağınık birini gördü ve; 'saçını düzeltecek bir şey bulamamış mı?[2634] buyurdu.

2632 Nesâî, Nikah 14. Elbani, hadisin hasen-sahih derecesinde olduğunu söylemiştir.

2633 Buhârî, Vudu 30, Mesacid 15, Et'ime 4; Müslim, Taharet 67 (268).

2634 Ebû Dâvûd, Libas 16; Nesâî, Ziynet 60. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

3- Koltuk Altı ve Kasık Bölgesindeki Tüylerin Alınması

Kadınların koltuk altı ve kasık bölgelerindeki tüyleri almaları müstehaptır. Bunu yapmaya alışkanlık edinmek fıtrî sünnetlerdendir. Bu bölgelerdeki tüyleri almamak, eşleri rahatsız edecek şekilde kirlilik ve pis koku oluşturacağından dolayı mekruhtur. Bu nedenle Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, bu tüylerin kırk günden fazla bekletilmemesini emretmiştir.

• Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Bıyık kısaltmak, tırnak kesmek, koltuk altlarını ve kasıkları traş etmek hususunda bunları kırk geceden fazla bırakmamamız bize süre olarak belirlendi.[2635]

4- Kaşları Aldırmak Haramdır

Arapça'da tüy aldırmak anlamındaki 'nemesa' kelimesiyle ifade edilen şeyin, genel anlamıyla yüzdeki tüyleri gidermek olduğu söylenmiştir. Bunun yalnızca kaş aldırmak ve inceltmek anlamında olduğu da söylenmiştir. İkinci tanımlama, Âişe validemizden nakledilmiştir. Hiç kuşkusuz o, bu konuyu başkalarından çok daha iyi bilir.

Kaş aldırmak ve inceltmek haramdır. Bunu, kadının kocası için veya başka nedenlerle yapıyor olması arasında bir fark yoktur.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'yüz [tüylerini] alana da, aldırana da lanet etmiştir.[2636]

Açıklama:

Bu türden davranışlar, Yüce Allah'ın yarattığı şekli değiştirmek anlamında olup, yapan için de, yaptıran için de haramdır.

Allah'ın ve Resûlü'nün lanetlemiş olmasına rağmen, maalesef bu türden şeylerin yapıldığını ve müslüman hanımlar arasında yaygın olduğunu görmekteyiz. Tesettürlü hanımların dahi yaptırdığına tanık olmaktayız. Öyle ki, bunu yapmayanlar eleştirilmekte ve aşağılanmaktadır! İnnâ lillâhi ve İnnâ ileyhi râciûn.

Yüzünde bıyık veya sakal tüyleri çıkan kadınlar bunları aldırabilirler: Tabi olmayan şekilde, bazen hanımlarda bıyık ve sakal tüyleri çıkmakta ve çirkin bir görüntü oluşturmaktadır. Bu durumda, bu tüyler alınmalıdır. Çünkü bu asli yaratılışa dönmektir, yaratılışı değiştirmek değildir.

5- Dişlerin Ziyneti

İslam dini, diş bakımını teşvik etmiş, misvak kullanmayı müstehap kılmıştır.

2635 Müslim, Taharet 51 (258); Tirmîzî, Edeb 15; Nesâî, Taharet 14; İbn-i Mace, Taharet 8.

2636 Buhârî, Tefsir 361 (Haşr suresi), Libas 80, 82, 83, 85; Müslim, Libas 120 (2125). Hadis metni Müslim'e aittir.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Eğer mü'minlere meşakkat olmasaydı, yatsı namazını geciktirmelerini ve her namaz esnasında misvak kullanmalarını emrederdim" buyurmuştur.[2637]

6- Dişlerin Arasını Açtırmak Caiz Değildir

Genç görünmek ve dişlerinin güzelliğini göstermek için, diş aralarının açtırılması caiz değildir. Tedavi amacının dışında, Allah'ın yarattığı şekli değiştirmek haramdır. Bu nedenle;

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'güzellik için diş törpülettirenlere ve Allah'ın yarattığı şekli değiştirenlere lanet etmiştir.[2638]

Açıklama:

Bunlar sadece tedavi amacıyla yapıldığında caiz olurlar. Aynı şekilde düşmesinden endişe edilen dişlerin altın kaplama yapılması, diş taktırılması caizdir. Zaruret olması nedeniyle bunlar mubahtır. Allah en doğrusunu bilendir.

7- Koku Ziyneti

Koku sürünmek, hanımlar için mubah olan bir ziynettir. Kadın, eşi için dilediği gibi koku sürebilir.

• Zeyneb binti Ebû Seleme anlatıyor; 'Ben babası Ebu Süfyân öldüğü zaman Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımı Ummü Habîbe'nin yanına girmiştim. Ummü Habîbe, içerisinde sarı renk bulunan 'sufre' ile (karışık maddelerden yapılan sarı renkli) 'halûk' (adında) bir koku ya da başka bir şey istedi. Ondan (önce) bir cariyeye/genç bir kıza sürdü. Sonra da (kendi) yanaklarına sürdü, ve; Vallahi, benim kokuya hiçbir ihtiyacım yok. Fakat Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i minber üzerinde; "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadına, kocasının ölümü üzerine dört ay on gün yas tutmasından başka, hiçbir ölü için üç günden fazla yas tutmak helal değildir" buyurduğunu işittim' dedi.[2639]

• Ebû Saîd -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiği hadiste, 'kadınlara özgü kokulardan dahi olsa' Cuma günü erkeklerin koku sürmelerinin müstehap olduğu belirtilmiştir.[2640]

Hatırlatma:

Hanımlardan farklı olarak, erkeklerin kokuyu yüzlerine sürmedikleri hadisten anlaşılmaktadır. Hanımların kokuyu yüzlerine sürmeleri, kokulanmakla bir-

2637 Nesaî, Mevakit 20; Ebu Davud, Taharet 25; Ahmed, Müsned, 12/293 (7339). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

2638 Buhârî, Tefsir 361 (Haşr suresi), Libas 80, 82, 83, 85; Müslim, Libas 120 (2125). Hadis metni Müslim'e aittir.

2639 Buhârî, Talak 44; Müslim, Talak 58 (1486).

2640 Müslim, Cum'a 7 (846); Nesâî, Cum'a 6; Ebû Dâvûd, Taharet 130. Elbani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

likte yüzlerini parlatmak ve süslenmek amacını taşımaktadır. Kadınlara benzemek yasaklandığı için, erkeklerin kokuyu yüzlerine sürmeleri meşru değildir.

Evinden dışarıya çıkan hanımların, üzerlerindeki kokuyu gidermeleri vaciptir:

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Koku sürünüp, kokusunu hissetmeleri için bir topluluğun yanından geçen kadın, zâniye/zinâ etmiş olur.[2641] buyurmuştur.

• Abdullah'ın hanımı Zeyneb -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bize, "mescide geldiğiniz zaman, hiç biriniz koku sürünmesin" buyurmuştur.[2642] Allah rahmet eylesin, Albânî der ki; 'hanımların koku sürüp mescide gelmeleri haram ise, kokulu olarak çarşı, cadde ve sokaklara çıkmalarının hükmü nasıl olur? Hiç kuşkusuz, bunun haramlığı ve günahı çok daha büyüktür. Heysemî 'ez-Zevâcir' isimli kitabında şunu nakleder; 'bir kadının kokulanıp süslenerek evinden dışarı çıkması, buna kocası izin vermiş olsa dahi kebâirdendir/ büyük günahlardandır.[2643] Bu nedenle kadınların evlerinden dışarı çıkmaları durumunda, üzerlerindeki kokuyu gidermeleri vaciptir.

8- Sürme Ziyneti

Kadının, eşi için süslenmek amacıyla veya göz ağrısını tedavi için sürme çekmesi müstehaptır. Çünkü;

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Beyaz elbise giyiniz. Çünkü beyaz elbise, elbiselerinizin en hayırlısıdır: Ölülerinizide beyaz kumaşlarla kefenleyiniz. Sürmelerinizin en hayırlısı ismid (denilen sürme taşı)dır. O gözün nurunu artırır, kirpikleri kuvvetlendirir[2644] buyurmuştur.

Açıklama:

Daha önce de belirtildiği gibi, hanımların yas dönemlerinde sürme çekmeleri caiz değildir.

Altın veya gümüş sürmedanlıklar kullanmak caiz değildir [2645]İsraf, kibir ve fakirleri incitmek gibi nedenlerden dolayı altın ve gümüş kapların kullanılmasının caiz olmadığını, kaplar bölümünde belirtmiştik.

9- Boya ve Renklendirici Kullanmak

Ne hanımlar için, ne de erkekler için ağaran saç ve tüyleri koparmak caiz değildir. Çünkü;

2641 Ahmed, Müsned, 32/483 (19711), 32/523 (19747). Şuayb el-Arnaut, hadisin isnadının ceyyid derecesinde olduğunu söylemiştir.

2642 Müslim, Salat 141 (443); Nesâî, Ziynet 37. Hadis metni Müslim'e aittir.

2643 El-Bânî, el-Hicâb, 65-66-

2644 Ebu Davud, Tıb 14, Libas 15; Ahmed, 4/94 (2219), 4/282 (2479), 5/161 (3034).

2645 Fetâvâ el-İzz bin Abdisselam,

- Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Beyaz kılları yolmayınız; İslam'la saçı sakalı ağarmış bir müslüman için o kıl, kıyamet günü bir nur olur.[2646]

Ağaran kılları sarıya veya kırmızıya boyamak meşrudur.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "Yahudiler ve Hristiyanlar (saç ve sakallarını) boyamazlar. Siz onlara muhalefet ediniz" buyurmuştur.[2647] Ağaran kılları değiştirmede en faziletli olan kına ve çivit otudur.

• Ebû Zer -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "Ağaran kılları değiştirmenin en güzeli, kına ve çivit otudur" buyurdu.[2648]

Kına herkes tarafından bilinir. Çivit otu ise, boya yapımında kullanılan bir tür bitkidir. Ağaran kılları siyaha boyamak meşru değildir.[2649]

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Mekke'nin fethi gününde, Ebû Kuhâfe'yi saçı sakalı ağarmış görünce; "bunu bir şeyle değiştiriniz, fakat siyah renkten sakınınız" buyurmuştur.[2650]

10- Ellerin ve Ayakların Boyanması Caizdir

• Muâz anlatıyor; 'Bir kadın, Aişe -radıyallâhu anhâ- 'ya şöyle sordu; "hayızlı iken boyanabilir miyiz?" diye sordu. O; "biz Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında boyanıyorduk; bizi bundan nehyetmedi" dedi.[2651]

Hayız halinde de boyanmak caizdir. Ancak abdest alınırken boyanın giderilmesi gerekir.

• İbn Abbâs -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'bizim hanımlarımız, geceleyin boyanırlardı. Sabah olduğunda onu giderir, abdest alır, namaz kılarlardı. Namazdan alıkoymayan boyanma ne güzeldir.[2652]

11- Pudra ve Allıklar Kullanmak

Kadınların, eşleri için süslenmek amacıyla her türlü pudra ve allık kullanmaları caizdir.

2646 Ebû Dâvûd, Tereccül 17.

2647 Buhârî, Enbiya 51, Libas 65; Müslim, Libas 80 (2103).

2648 Tirmizi, Libas 20; Nesâî, Ziynet 16; İbn-i Mace, Libas 32. Ebu Davud, Tereccül 18. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

2649 Yahudi ve Hristiyanlar dini inançlarının gereği olarak saç ve sakallarını siyaha boyadıkları için caiz değildir. (Çev.)

2650 Müslim, Libas 79 (2102); Nesâî, Ziynet 15; Ebû Dâvûd, Tereccül 18.

2651 İbn-i Mace, Taharet 133. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

2652 Dârimî, Taharet 110 (1093). Darimi'nin muhakkiki Hüseyin Selim Esed, hadisin isnadının sahih olduğunu söylemiştir.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; hanımların en güzel kokusu, rengi görünen kokusu gizli kalandır[2653] buyurmuştur.

• Enes -radıyallâhu anh-'ın rivayeti de bunu teyit etmektedir.

'Abdurrahman bin Avf -radıyallâhu anh- Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldiğinde üzerinde sarı (allık) izi vardı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onu sorduğunda, Ensar'dan bir kadınla evlendiğini söyledi.[2654]

Açıklama:

İmam Nevevi, hadisteki 'sarı izin', Abdurrahman bin Avf ın hanımından ona geçtiğini belirtmiştir. Bu rivayet, o dönemdeki hanımların allık ve boya kullandıklarına delildir.

Sonuç olarak; Allah'ın izin vermediği kimselere göstermemek, hiç kimseyi yanıltmamak ve aldatmamak ve cildine zarar vermemek şartıyla, kadınlar diledikleri gibi makyaj yapabilirler. Allah en doğrusunu bilir.

12- Takılarla Ziynet

Her türlü altın ve gümüş takılarla süslenmek hanımlar için caizdir.

• Ali -radıyallâhu anh- anlatıyor; Allah'ın Peygamberi -sallallâhu aleyhi vesellem- bir ipek aldı sağına koydu; bir altın aldı soluna koydu. Sonra da; "Bu iki şey, ümmetimin erkeklerine haram; [kadınlarına helaldir]" buyurdu.[2655]

Hanımlar için, bilezik, küpe, yüzük, zincir, kolye ve benzeri takılar caizdir.

• Abdullah ibn Amr -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Bir kadın kız çocuğuyla birlikte Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldi. Çocuğunun kolunda iki altın bilezik vardı. Kadına; "bunların zekatını veriyor musun?" buyurdu. Kadın; "hayır" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Bu ikisinden dolayı, Allah'ın kıyamet günü sana ateşten iki bilezik takmasından hoşlanır mısın?" buyurdu. Bunun üzerine kadın, bilezikleri çıkarıp, Hz. Peygamber'in önüne attı. "Bu ikisi Allah'ın ve Resûlü'nündür." dedi.[2656]

2653 Tirmîzî, Edeb 36; Nesai, Ziynet 32. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
2654 Buhârî, Menakıbu'l-Ensar 3; Muvatta, Nikah (999).
2655 İbn-i Mace, Libas 19. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
2656 Ebû Dâvûd, Zekat 4; Nesâî, Zekat 19. Elbani, hadisin hasen derecesinde olduğunu söylemiştir.

79 BÖLÜM

KADININ KIYAFETİ

1- Setr-i Avretin[2657] Vucûbiyeti/Örtünmenin Gerekliliği

"Yüce Allah şöyle buyurmuştur; "Ey İnsanoğulları! Ayıp yerlerinizi örtecek giyimlikle sizi süsleyecek elbiseler gönderdik. Takva örtüsü ise bunlardan daha hayırlıdır. Allah'ın bu ayetleri öğüt almanız içindir."[2658]

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'e, avret/örtünmesi gereken yerler soruldu; 'Eşin ve cariyelerin dışında herkesten avret yerini koru!' buyurdu. 'Topluluk halinde bir arada yaşanıyorsa (nasıl olacak)?' denildi, 'hiç kimseye göstermemeye gücünüz yettiği kadarıyla, göstermeyin buyurdu. 'Yalnız bulunduğumuzda (nasıl olacak?)' denildi. Allah, kendisinden utanılmaya daha layıktır' buyurdu.[2659]

2- Açık Giyinmenin Yasaklanması ve Cehennem Azabıyla Cezalandırılacağı:

Kurânı Kerim'de 'teberrüc' olarak ifade edilen, 'açılıp-saçılma: Hanımların, erkeklerin şehvetlerini tahrik eden ve örtülmesi vacip olan süslerini ve güzelliklerini göstermeleridir.

• Ümeyye binti Rakîkâ -radıyallâhu anhâ-, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e biat etmek için geldi ve şöyle dedi; 'Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak, hırsızlık etmemek, zina etmemek, çocuğunu öldürmemek, iftira etmemek, ölüye ağıt yakmamak ve ilk dönem cahiliyesindeki gibi açılıp-saçılmamak üzere sana biat ediyorum.[2660]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Cehennemliklerden görmediğim iki sınıf vardır; Birincisi, yanlarında sığır kuyrukları gibi kamçılar bulunup onlarla insanları döven/işkence eden bir topluluk! İkincisi, giyinmiş çıplaklar, kınalanlar, (erkeklere) meyledenler, başları Horasan develerinin eğilmiş hörgüçleri gibi olan kadınlar! Bunlar, cennete giremeyeceklerdir, onun kokusunu dahi duyamayacaklardır. Oysa cennetin kokusu, şu kadar uzaklıktan hissedilecektir.[2661]

2657 Vücudun açılması, gösterilmesi ve bakılması haram olan yerlerine ve organlarına "avret" denir. Setri avret, vücutta belirli uzuvların örtülmesi demektir.

2658 Araf, 26.

2659 Ebû Dâvûd, 4017; Hasen rivayettir.

2660 Ahmed, Müsned, 2/196; Hasen rivayettir.

2661 Müslim, 2128.

Hadisteki, 'giyinmiş çıplaklar' ifadesi, güzelliklerini sergilemek için, vücutlarının bir kısmı görünecek şekilde açık giyinenler veya vücutlarını vasfeden ince, dar kıyafetler giyinenleri ifade etmektedir. 'Başları Horasan develerinin eğilmiş hörgüçleri gibi olan kadınlar!' İfadesiyle de, saç örgülerini başlarının üzerinde, deve hörgücü gibi topuz yapan hanımlar anlatılmaktadır.

3- Müslüman Hanımların Giyiminde Sekiz Özellik Şarttır

Birinci Şart: Bütün vücudunu örtmesi, yüz ve ellerin örtülmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır-:

Yüce Allah şöyle buyurmuştur;

'Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini bakılması yasak olandan çevirsinler; namus ve iffetlerini korusunlar, görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtsünler. Kocaları, babaları kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları (Mü'min kadınlar), ellerinin altında bulunan (hizmetçileri), erkeklerden kadına İhtiyacı kalmamış (cinsi güçten düşmüş) hizmetçiler yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılsın diye ayaklarını yere vurmasınlar (dikkatleri üzerlerine çekecek tarzda yürümesinler). Ey Mü'minler! Hep birden Allah'a tövbe ediniz ki, kurtuluşa eresiniz.[2662]

'Ey Peygamber Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) Örtülerini üstlerine almalarını söyle. Onların tanınmaması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur. Allah, gafur/çok bağışlayan, rahîm/çok esirgeyendir.[2663]

4- Hanımların Yüz ve Elleri

Yüz ve eller haricinde, kadınların bütün vücutlarını örtmelerinin vacip olduğu konusunda âlimler ittifak etmişlerdir.

Bazı âlimler yüzün ve ellerin örtülmesinin vacip olduğunu belirterek, görüşlerini şöylece delillendirmişlerdir;

Yüce Allah;

"Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır."[2664] buyurmuştur.

2662 Nur, 31.
2663 Ahzâb, 59.
2664 Ahzâb, 53.

Bu ayet-i kerîmenin nüzul sebebi şudur;

- Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Zeyneb bintî Cahş ile evlendiğinde, halkı yemeğe davet etti. Yemekten sonra çıktılar, geriye bir grup kalmıştı. Onlar Rasûlullah'ın yanında, uzun süre oturdular. Onların çıkmaları için Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- birçok defa girip-çıktı. Yanında Zeyneb -radıyallâhu anhâ- bulunuyordu. Daha sonra bu âyet nazil oldu ve aralarına perde konuldu.[2665]

Yüce Allah;

"Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve Mü'minlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) örtülerini üstlerine almalarını söyle. Onların tanınmaması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur. Allah, gafur/çok bağışlayan, rahîm/çok esirgeyendir."[2666] buyurmuştur.

Ayetteki, 'tanınmamaları' ifadesini, görebilmesi için tek gözünün dışında bütün yüzünü örtmesi olarak tefsir etmişlerdir.

• İbn Mesûd -radıyallâhu anh- anlatıyor;

'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Kadın avrettir. Dışarı çıktığı zaman şeytan, bakışları ona çevirir.[2667]buyurmuştur. Şeytanın bakışları ona çevirmesi, erkeklerin gözüne onu süslü ve cazibeli göstermesidir.

Hatırlatma:

Bazı tesettürlü hanımların, siyah renk dışındaki kıyafetlerin zinet olduğunu düşünmeleri iki nedenle yanlıştır.

1. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Kadının kokusu, rengi görünen, kokusu gizli kalandır.[2668] buyurmuştur. Hasen hadistir.

2. Sahabi hanımlar, siyah rengin dışında farklı renklerde elbiseler giymişlerdir. Bunlardan bazıları;

• İkrime -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rifâa hanımını boşadı.Daha sonra o kadınla Abdurrahman bin Zubeyr evlendi. Âişe -radıyallâhu anhâ- diyor ki; 'Bu kadının üzerinde yeşil bir başörtüsü vardı. Bana geldi, (eşini) şikâyet etti ve vücudundaki yeşilliği(morluğu) gösterdi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gelince ben; "Mü'min hanımların karşılaştıkları böylesi bir sıkıntı hiç görmemiştim. Kadının vücudundaki yeşillik/morluk, üzerindeki örtünün yeşilliğinden daha koyu" dedim.[2669]

2665 Buhârî, 4791; Müslim, 1428.
2666 Ahzâb. 59.
2667 Tirmîzî, 1173; İbn Huzeyme, 3/95; Taberânî, el-Kebîr, 10115; Sahih rivayettir.
2668 Yani renkli giyisiler, kokulu olmayan rahatlatıcı esanslar vb.
2669 Buhârî, 5825.

3. Hâlid kızı Ümmü Hâlid -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e birçok elbiseler getirilmişti. Bunların arasında bir tane küçük siyah yün kumaş vardı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'bunu kime giydirelim, dersiniz?' buyurdu. Oradakiler sessiz kaldılar. Bunun üzerine, 'bana Ümmü Hâlid'i getiriniz' buyurdu, Ümmü Hâlid, küçük kızıyla birlikte getirildi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- yün kumaşı aldı ve eliyle ona giydirdi. "Güle güle giy ve üzerinde eskit" buyurdu. O kumaşın üzerinde yeşil veya sarı damgalar vardı. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Ey Ümmü Hâlid! Bu damgalar, güzeldir, güzeldir" buyurdu.[2670]

4. Kasım -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'İhramlı olduğu halde, Âişe -radıyallâhu anhâ- sarı renkli elbise giyerdi.[2671]

Bu rivayetleri zikrettikten sonra şunları söyleyebiliriz;

1. Ziynet sayılan elbiseler, birçok renklerden oluşan veya üzerinde dikkat çekici, göz alıcı altın ve gümüş nakış işlemeleri bulunan elbiselerdir.

2. Yukarıda zikrettiğimiz rivayetler dikkate alındığında, siyah renkli elbiseler hanımlar için daha faziletli ve tesettüre daha uygundur.

Üçüncü Şart:[2672] Giyilen elbise dar ve şeffaf olmamalıdır.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; Cehennemliklerden görmediğim iki sınıf vardır; ... ikincisi, giyinmiş çıplaklar!... Bunlar, cennete giremeyeceklerdir, onun kokusunu dahi duyamayacaklardır. Oysa cennetin kokusu, şu kadar uzaklıktan hissedilecektir" [2673]

Burada bahsedilen kadınlar, giydikleri ince elbiselerin vücutlarını vasfetmesi ve örtmemesidir. Normalde giyinmiş olan bu kadınlar, gerçekte çıplaktırlar.[2674]

Dördüncü Şart: Giyilen elbise geniş olmalı, vücudu belli etmemelidir.

• Usâme bin Zeyd -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bana Mısır kumaşından keten bir elbise giydirdi. Onu kendisine Dahiyye el-Kelbî hediye etmişti. Ben de o elbiseye hanımıma giydirdim. (Daha sonra üzerimde o elbiseyi görmeyince) Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bana; "neden o elbiseyi giymedin?" buyurdu. Ben; "Onu hanımıma giydirdim" dedim. Bunun üzerine; "ona söyle, altından entari giysin. Aksi halde vücudunu belli etmesinden korkarım" buyurdu.[2675]

2670 Buhârî, 5823.
2671 İbn Ebî Şeybe, 8/372.
2672 Hanımların Yabancılar Karşısındaki Giyimi konusundaki üçüncü şart.
2673 Müslim, 2128.
2674 Suyûtî, Tenuîrü'l-Hauâlik, 3/103.
2675 Ahmed, 5/205; Zayıf senetle rivayet edilmiştir. Ancak Ebû Dâvûd'da nakledilen varyantı ile 'hasen' derecesindedir.

Açıklama:

Burada müslüman hanım kardeşlerime şunu hatırlatmak istiyorum; Yalnızca saçın ve boynun kapatılıp, alt taraflara dikkat edilmemesi, dar ve bacakların yarısını açıkta bırakan kısa elbiselerin giyilmesi tesettür sayılmaz. Bacakların görünen kısmının çoraplı olması yeterli değildir. Tesettürün, Yüce Allah'ın emrettiği şekilde yapılması ve ilk muhacir hanımların örnek alınması gerekir. Başörtüsü emredildiği zaman ilk muhacir hanımlar, elbiselerini yırtıp başörtüsü yapmışlardı. Bu gün biz, hanımların elbiselerini yırtmalarını istemiyoruz. Sadece elbiselerinin uzun ve geniş olmasını, Allah'ın örtülmesini emrettiği bütün yerleri kapatan elbiselerin giyilmesini istiyoruz.

Beşinci Şart: Kokulu elbiseler giyilmemelidir.

• Ebû Mûsâ el-Eş'arî -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Koku sürünüp, kokusunu hissetmeleri için bir topluluğun yanından geçen kadın, zâniye/zinâ etmiş olur" buyurdu.[2676]

Kokulu elbise giymenin yasaklanma nedeninin, şehveti uyandırması ve tahrik etmesi olduğu gayet açıktır. Bu nedenle bazı âlimler, çekici elbiseleri, görünen süsleri, gösterişli ziyneti ve erkeklerle bir arada bulunmayı aynı hükümde değerlendirmişlerdir.[2677]

Altıncı Şart: Erkeklerin elbiselerine benzememelidir.

• İbn Abbâs -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, kadınlara benzeyen erkeklere ve erkeklere benzeyen hanımlara lanet etmişlerdir.[2678] Hadis-i şerifte kastedilen anlam şudur; kadınlara özgü kılık, kıyafet ve süslenmelerde erkeklerin, kadınlara benzemeleri caiz değildir. Aynı şekilde aksi de caiz değildir.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadın elbisesi giyen erkeklere; erkek elbisesi giyen kadınlara lanet etmiştir.[2679]

Hatırlatma:

Her iki cinsin birbirine benzemelerinin yasaklanmasındaki ölçü, soyut anlamda erkeklerin ve kadınların hoşlandıkları ve alışageldikleri şeylerin yasaklanmasına dönük değildir. Buradaki hüküm, erkeklere ve kadınlara özgü şeylerle alakalıdır. Dolayısıyla, hanımlara özgü elbiselerin, emredildiği şekilde tesettüre uygun olması, açık olmaması ve vücudu sergilememesi şarttır. Erkek ve kadının

2676 Nesâî, 2/283; Ebû Dâvûd, 4173; Tirmizî, 2786; Hasen rivayettir.
2677 Fethu'l-Bâri, 2/279.
2678 Buhâri 5885; Tirmîzî, 2784; Ebû Dâvûd, 4097; İbn-i Mace, 1904.
2679 Ebû Dâvûd, 4097; Ahmed, 2/325; Sahih rivayettir.

birbirine benzemesinin yasaklanmasında iki gaye vardır; birincisi, erkek ve kadın arasındaki farklılık; ikincisi, kadınların örtünmesidir. Bu iki gayenin birlikte gerçekleşmesi zorunludur.[2680]

Yedinci Şart: Kâfir kadınların kıyafetlerine benzememelidir.

İslam şeriatına göre, -erkek olsun, kadın olsun- müslümanların, ibadetlerinde, bayramlarında ve kıyafetlerinde kâfirlere benzemesi caiz değildir. Bu kural, birçok nassla sabittir.

• Abdullah bin Amr -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- üzerimde sarı renkli iki elbise gördü ve bana; "bunlar kâfirlerin kıyafetleridir; bunları giyme!" buyurdu.[2681] Bu konuyla ilgili birçok hadis bulunmaktadır. Burada amaç, müslüman hanımların, kâfir kadınların elbiselerine benzeyen kıyafetler giymelerinin caiz olmadığının bilinmesidir. Çünkü görüntüdeki benzerlik, benzerler arasında uyumluluğa ve şekillenmeye neden olur. Ahlak ve yaşantı olarak da onlara uymaya yol açar.[2682]

Sekizinci Şart: Giyilecek elbisenin, kibirlenmek ve gösteriş amaçlı olmaması.

• İbn Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Dünya'da şöhret/kibir ve gösteriş için elbise giyenlere, Allah kıyamet günü zillet/rezillik elbisesi giydirecek, sonra da üzerlerinde alevlendirecektir.[2683] Hadisin metninde 'şöhret elbisesi olarak ifade edilen bu giyim tarzı, insanlar arasında meşhur olmak amacıyla giyilen bütün kıyafetleri kapsamaktadır. Bunlar, son derece kaliteli ve süslü elbiseler olabileceği gibi, takva gösterisi ve riyakârlık amacıyla giyilen sefil elbiseler de olabilir.

5- Hanımların İpek Elbise Giymeleri Caizdir

İpek elbiseler, hanımlara helal, erkeklere haramdır. Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'İpek ve altın giysi ve takılar, ümmetimin erkeklerine haram; kadınlarına helal kılınmıştır.[2684] buyurmuştur. Ali -radıyallâhu anh- anlatıyor;

• 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana saf ipekten alaca renkli bir elbise hediye etti. Ben de onu giyip dışarıya çıktım. Derken Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yüzünde kızgınlık belirtisi gördüm. Bunun üzerine o elbiseyi kadınların arasında parçaladım [kullanmaları için kadınlara paylaştırdım].[2685]

2680 İbn Urve el-Hanbelî; el-Keuâkib, 93/132-134.
2681 Müslim, 2077; Nesâî, 2/298; Ahmed, 2/162.
2682 Bkz. İbn Teymiye, îktidâu Sırâti'l-Mustakîm.
2683 Ebû Dâvûd, 4029; İbn-i Mace, 3607; Hasen li-gayrihi rivayettir.
2684 Tirmîzî, 1720; Nesâî, 5144; Ebû Dâvûd, 4057; İbn-i Mace, 3595; Sahih rivayettir.
2685 Buhârî, 5740; Müslim, 2071.

Hadiste geçen, 'saf ipekten alaca renkli bir elbise' ifadesini delil göstererek âlimler, hanımların saf ipek elbise giymelerinin caiz olduğunu söylemişlerdir.

6- Hanımların Etekleri

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- elbise paçalarından bahsedince, [Hanımı] Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ-; "Kadının eteği hangi uzunlukta olmalıdır?" diye sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "erkeklerin etek uçlarından/paçalarından bir karış daha uzun olur" buyurmuştur. Bunun üzerine Ümmü Seleme; "O takdirde, [yürüdüğü] zaman vücudunun bir kısmı görünür" demesi üzerine de; "bir zira[2686] uzatabilir. Ancak daha fazla uzatamaz" buyurmuştur.[2687]

Açıklama:

Bu hadis-i şerif, elbise paçalarının uzun olmasıyla ilgili yasaktan, hanımların etek uçlarının istisna edildiğini ifade etmektedir. Âlimler, hanımların etek uçlarının uzun olmasının caiz olduğu konusunda icmâ etmişlerdir.[2688]

Hadiste geçen 'şıbran/bir karış' lafzı, baldırların yarısından sonrasına kıyas edilir.[2689] Bu nedenle Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ-, 'O takdirde hanımların ayakları görünür' demiştir. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de bunun üzerine 'bir zira daha uzun olabileceğine dair ruhsat vermiştir. Burada iki şeyin öğretilmesi amaçlanmıştır;

I. Hanımların elbiselerinin, ayaklarını örtecek uzunlukta olması vaciptir.

II. Hanımlar, elbiselerini 'birzira'yı aşmayacak ölçüde, daha uzun da yapabilirler.

7- Hanımların Pantolon Giymesi

Pantolon, günümüz hanımlarının birçoğunun en kötü imtihanı olmuştur. -Allah, onlara doğru yolu göstersin-. Pantolonlar, her ne kadar avret yerlerini kapatıyor ise de, -özellikle farklı renk ve desenlerdeki pantolonlar başta olmak üzere-, vücut hatlarını vasfetmekte, cazibeyi artırmakta ve şehvetleri tahrik etmektedir. Şer'i tesettürün dar olmaması ve vücut hatlarını belli etmemesi şarttır. Oysa pantolonlar, kısa elbiselerden daha kötü fitnelere yol açmaktadır. Aşırı dar olan, hatta ten renginde olan ve vücut üzerinde hiç yokmuş izlenimi uyandıran pantolonlar, daha fazla kötülükleri ve ahlaksızlıkları yaygınlaştırmaktadır. Bu nedenle hanımların pantolon giymeleri caiz değildir. Bunları ancak eşlerinin yanlarında -erkeklerin elbiselerine benzememek şartıyla- giyebilirler.

2686 Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan uzunlukta.
2687 Ebû Dâvûd, 4117; Mâlik, Muvattâ, 1700; Sahih rivayettir.
2688 Nevevî, Şerhu Müslim, 4/795.
2689 Aunu'l-Ma'bûd, 11/174.

8- Hanımların Yüksek Topuklu Ayakkabı Giymeleri Caiz Midir?

İbn Mesûd -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'İsrailoğullarında erkekler ve kadınlar birlikte ibadet ederlerdi. Sevgilisine görünmek isteyen kadın, ayaklarının altına (tahta) kalıplar koyup, sevgilisine uzun görünürdü. Onlara hayızlı olup-olmadıklarını sorarlardı. Bu nedenle İbn Mesûd -radıyallâhu anh-, "Allah'ın geride bıraktığını, sizler de geride bırakınız" derdi.[2690]

Açıklama:

Yüksek topuklu ayakkabıların, erkeklere görünmek ve onların dikkatini çekmek amacıyla giyilmesi haramdır. Çünkü bu davranış, fesadı ve kötülükleri yaygınlaştırmak olur.[2691]

Buna ek olarak şunları da söyleyebiliriz; yüksek topuklu ayakkabılar, kadınların yürüyüşlerini ve hareketlerini, erkeklerin bakışlarında daha cazibeli kılmaktadır. Topukların çıkardığı seslerle daha fazla dikkat çekmektedir. Dolayısıyla hanımların dışarıda, yüksek topuklu ayakkabılar giymeleri uygun değildir.

9- Hanımların Mahremleri Yanındaki Kıyafetleri

Hanımların mahremleri yanındaki giyimlerinden bahsetmeden önce, mahrem olanları tanımlamamız daha uygun olacaktır.

Bakılması, yalnız kalınması ve yolculuk edilmesi caiz olan mahremler, kendileriyle evlenmenin ebediyen haram olduğu herkestir. Tanımda 'ebediyen denilmesi, kadının kız kardeşi, teyzesi, halası ve diğer yakınlarını istisna etmek içindir. Nitekim Yüce Allah; *"Mü'min kadınlara da söyle; ... Kocaları, babaları kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları (Mü'min kadınlar), ellerinin altında bulunan (hizmetçileri), erkeklerden kadına ihtiyacı kalmamış (cinsi güçten düşmüş) hizmetçiler yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler."* buyurmuştur.

Âyet-i kerîmede, kadınların zinet yerlerine bakmalarının helal olduğu mahremler belirtilmiştir.[2692] Çünkü akrabalık ve fitneden emin olunması nedeniyle, bir arada bulunmayı, sık görüşmeyi gerektiren bir zorunluluk söz konusudur. Yüce Allah, ayette öncelikle eşleri, sonrasında ise diğer mahremleri zikretmiştir. Bunlar;

1. İster baba, ister anne tarafından olsun, babalar ve dedeler.

2690 Abdurrezzâk, Musannef, 5115; Sahih rivayettir.
2691 Câmiu Ahkâmi'n-Nisâ, 4/434.
2692 Nur, 31.

2. Babaların eşleri.

3. Oğulları, oğullarının eşleri. Buna çocukların çocukları -ve uzantıları- dâhildir.

4. Bütün kardeşler. Öz, baba veya anne bir kardeşler -ve uzantıları-.

5. Erkek ve kız kardeşlerin oğulları

6. Her ne kadar ayet-i kerimede zikredilmemiş olsa da, amcalar ve dayılar mahremlere dâhildir. Âlimlerin çoğunluğu, bunların hükümlerinin, diğer mahremlerin hükümleri gibi olduğu görüşündedir. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın rivayet ettiği hadis de bunu teyit etmektedir.

Tesettür âyetleri nazil olduktan sonra, Âişe'nin süt amcası, Ebu'l-Kuays'in kardeşi Eflâh geldi ve Âişe'nin yanına girmek için izin istedi. Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; "ben ona izin vermedim ve Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geldiğinde ona bu yaptığımı anlattım; bana; (bir daha gelirse) ona izin vermemi emretti.[2693]

7. Sütkardeşlikten doğan mahremler de, âyet-i kerîmede zikredilmemiştir. Ancak âlimler, sütkardeşlikten doğan mahremlerin, diğer mahremler gibi olduğu konusunda icmâ etmişlerdir. Yukarıda zikredilen hadis-i şerifle de bu konu teyit edilmektedir.

10- Bir Kadın Mahremlerine Hangi Ölçüde Görünebilir?

Hanımların mahremleri yanındaki açıklığı konusunda iki görüş vardır.

Birinci görüş: Mahremler, göbekle diz kapağı arası dışında kalan her yeri görebilir. Alimlerin çoğunluğu bu görüştedir.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; '...biriniz kölesini veya hizmetçisini evlendirdiği zaman, onun avret yerine bakmasın. Hiç kuşkusuz onun avret yeri, göbeğinden diz kapağına kadar olan kısımdır.[2694] Hadiste konu edilenler her ne kadar erkekler ise de, bu konuda hanımlar da erkekler gibidirler.

• Ebû Seleme -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Âişe'nin kardeşiyle birlikte, Âişe'nin yanına girdim. Ona Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in gusül abdestini sordu. Bunun üzerine Âişe bir kapta bir ölçek kadar su istedi ve suyu başının üzerinden dökerek gusül abdesti aldı. Bizimle onun arasında perde vardı.[2695]

Açıklama:

Kadı İyaz der ki; 'Bu hadisin zahiri, her ikisinin de onun başını ve vücudunun üst tarafını gördüklerini ifade etmektedir. Bu mahremlerin görmesi helal

2693 Buhârî, 5103; Müslim, 1445.
2694 Ahmed, 2/187; Ebû Dâvûd, 495.
2695 Buhârî, 251; Müslim, 320.

olan kısımdır. Nitekim Âişe validemiz, Ebû Seleme'nin süt teyzesidir. Bu nedenle, mahremlerin görmesinin caiz olmayan vücudunun alt kısmını örtmüştür.[2696]

İkinci görüş: Mahremler kadınların genellikle görünen yerlerine bakabilirler. Örneğin abdest azaları gibi.[2697]

• İbn Ömer -radiyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- zamanında erkekler ve hanımlar bir arada abdest alıyorlardı.[2698] Bu eşlere ve mahremlere atfedilir. Ayrıca bu rivayet, mahremleri oldukları kadınların abdest azalarına, erkeğin bakmasının caiz olduğuna delildir. Aynı şekilde aksi de caizdir. Allah en doğrusunu bilir. [2699]

Hanefî mezhebine göre, kadınların mahremleri arasındaki avreti/örtülü olması gereken bölge, erkeklerin birbiri arasındaki avreti gibidir.[2700] Ancak kadın mahremi olan erkeğe karnını, sırtını ve -bir görüşe göre- göğüslerini gösteremez.[2701]

Hatırlatmalar:

Mahremin, mahremi olduğu kadına bakması, zevk alma ve şehvet hissiyle olmaması şarttır. Şehvet hissi olması durumunda bakmak caiz değildir. Bu konuda hiçbir ihtilaf yoktur.

İmam Kurtubî der ki; Nefislerde oluşabilecek duygulara göre, kadının kendini göstermesi caiz olanı tespit için, bazı âlimler mahremleri, kadına yakınlıklarını dikkat alarak farklı sınıflara ayırmışlardır. Bir kadının babası ve kardeşi hiç şüphesiz, kocasının -başka hanımdan olan- oğlundan daha yakın ve ihtiyatlıdır. Dolayısıyla kocasının başka hanımdan olan oğluna göstermesi caiz olmayan yerlerini, babasına gösterebilir. Oysa her ikisi de kadının mahremidir.[2702]

Bir kadın, şüphe ve endişe duyduğu mahremlerine ziynetini göstermemelidir.

• Nitekim babasının döşeği üzerinde, babasının cariyesinden doğan, bu nedenle de babaları bir olan genç kardeşi hakkında, Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- hanımı Sevde'ye, tesettür emretmiştir. O gençle ilgili olarak, Sa'd İbnVakkâs ile Abd İbn Zem'a tartışmışlardı. Sa'd; "Yâ Rasûlullah! Bu genç, benim kardeşim Utbe İbn Ebî Vakkâs'ın oğludur. Oğlu olduğunu bana vasiyet etti. Ona benzeyişi de bunu teyit etmektedir" dedi. Abd İbn Zem'a ise; "Yâ Rasululah! Bu benim kardeşimdir. Babamın döşeği üzerinde, onun cariyesinden doğmuştur" dedi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuğun benzerliğini dikkate alarak,

2696 Nevevî, el-Feth, 1/465.
2697 Sünenü'l-Beyhakî, 9417; El-İnsâf, 8/20; el-Muğnî, 6/554; el-Mecmû, 16/140.
2698 Buhârî, 193; Ebû Dâvûd, 79; Nesâî 1/57; İbn-i Mace, 381.
2699 Câmiu Ahkâmi'n-Nisâ, 4/195.
2700 Yani göbekle diz kapağı arası.
2701 İbnu'l-Humâm, Fethu'l-Kadîr, 8/105.
2702 Câmiu Ahkâmi'n-Nisâ, 4/504.

Utbe'ye olan benzerliğini fark etti ve; "Ey Abdi çocuk senindir; çocuk doğduğu yatağın sahibinindir. Zina edene taş vardır. Ey Sevde, sen de ona tesettürlü ol" buyurdu.[2703]

11- Kadına Mahreminin Dokunması ve Öpmesi -Şehvetle Olmadığı Takdirde- Caizdir

Aişe -radıyallâhu anhâ-, kız kardeşi Esmâ'nın oğlu İbnu'z-Zubeyr'e kızmış ve onunla ebediyen konuşmamaya adakta bulunmuştu. Bu nedenle İbnu'z Zubeyr, Muhacirlerden kendisine yardımcı olmalarını ve teyzesiyle arasını düzeltmelerini istedi. Bunun üzerine İbnu'z-Zubeyr'le birlikte, Misver İbn Mahreme ve Abdurrahman Ibnu'l-Esved, Aişe'nin yanına girmek İçin izin istediler. Âişe; 'giriniz' dedi, yanlarında İbnu'z-Zubeyr'in olduğunu bilmiyordu. Onlar; 'hepimiz girebilir miyiz?' dediler. O; 'evet, hepiniz girin' dedi. İçeri girdiklerinde, İbnu'z-Zubeyr perdenin arkasına geçip, Âişe'ye sarıldı ve ağlayarak, kendisini affetmesini istemeye başladı. Misver ve Abdurrahman da affetmesi ve konuşması için ısrar ediyorlardı. O da, 'adakta bulunduğunu, adağın vebalinin büyük olduğunu ve bu nedenle konuşamayacağını söylüyordu'. Daha sonra, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in; "Hiç şüphesiz bir müslümanın, mü'min kardeşine üç geceden fazla küsü tutması helal değildir" buyurduğunu ona haber verdiler. Nihayet Aişe, İbnu'z-Zubeyr'le konuştu. Adağına kefaret olarak da kırk köle azat etti.[2704]

• Âişe -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Fâtıma, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına geldiğinde, onu ayakta karşılar, elinden tutar, onu öper ve kendi yerine oturturdu. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, onun yanına gittiğinde, o da, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i ayakta karşılar, elinden tutar, onu öper ve kendi yerine oturturdu.[2705]

[At ve benzeri hayvanlarda veya iki kişilik motosiklet ve benzeri araçlarda] kadının, mahremi olan erkeğin arkasına binmesi caizdir.

• Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte Usfân'dan dönüyorduk. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bineğinin üzerindeydi ve terkisinde de Safiye binti Huyey vardı. Bir ara devenin ayağı sürçtü ve ikisi birden yere düştüler.[2706]

12- Kadınların, Kadınlar Arasındaki Kıyafetleri

Yüce Allah şöyle buyurmuştur; *"Mü'min kadınlara da söyle: ... Görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Ba-*

2703 Buhârî, 2053; Müslim, 1457.
2704 Buhârî, 6073.
2705 Ebû Dâvûd, 5217; Tirmizî, 3827; el-Hâkim, 4/272; Sahih rivayettir.
2706 Buhârî, 3085; Müslim, 1345.

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Bazı âlimler, mü'min hanımların ziynetlerini, gayrimüslim hanımlara gösterilerinin caiz olduğunu, kadına bakma konusunda mü'min hanımlarla gayrimüslim hanımlar arasında bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir. Buna delil olarak, Yahudi kadınların, Peygamber hanımlarının yanlarına girdiklerini, Hz.

2707 Nur 31
2708 İbn Kesîr, 3/284.
2709 El-Muğnî, 6/562.
2710 İbnü'l-Cevzî, Ahkâmu'n-Nisâ, 76.
2711 Müslim, 338; Ebû Dâvûd, 4018; Tirmizî, 2793; İbn-i Mace, 661.
2712 Nur, 31.

şörtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtsünler. Kocaları, babaları kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları (Mü'min kadınlar) yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler."[2707]

Açıklama:

İbn Kesir der ki; 'ayet-i kerimedeki 'kendi kadınları' ifadesiyle, müslüman hanımların ziynetlerini, sadece müslüman hanımların yanında açabilecekleri belirtilmiştir.[2708]

Kadınların, kadınlar arasındaki avret yerleri, erkeklerin erkekler arasındaki avret yerleri gibidir. Yani göbeğinden dizine kadar olan yerdir.[2709] Dolayısıyla hanımların göbek ve diz arasını başka hanımlara göstermeleri caiz değildir. Günümüzde birçok müslüman hanım buna maalesef dikkat etmemektedir. İbnu-'l-Cevzî der ki; 'Anne, kız kardeş ve kızları olduğu halde, cahil kadınların geneli birbirlerinin avret yerlerine bakmaktan sakınmıyorlar. Bunların birçoğunun aralarında akrabalık da bulunmamaktadır. Bilinmelidir ki, bir kız yedi yaşına ulaştığı zaman, ne annesi ve kız kardeşine, ne de kendi kızına avret yerine bakması caiz olmaz.[2710]

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Erkek erkeğin, kadın da kadının avret yerine bakamaz. Erkek erkeğe bir elbisenin içinde yanaşamaz. Kadın da kadına bir elbisenin içinde yanaşamaz.[2711]

13- Mü'min Kadın, Kâfir Bir Kadına Ziynetini Gösterebilir mi?

Bazı âlimler, mü'min hanımların ziynetlerini, gayrimüslim hanımlara göstermelerinin -eşlerine anlatma ihtimali nedeniyle- caiz olmadığını belirtmişlerdir. Nitekim Yüce Allah; '... *Veya kendi kadınları... Yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler.*[2712] buyurmuştur. Ayetteki 'kendi kadınları' ifadesi, mü'min hanımları belirtmektedir. Bu nedenle müşrik, zimmet ehli ve diğer gayrimüslim kadınlara ziynetler gösterilemez.

Bazı âlimler ise, mü'min hanımların ziynetlerini, gayrimüslim hanımlara göstermelerinin caiz olduğunu, kadına bakma konusunda mü'min hanımlarla, gayrimüslim hanımlar arasında bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir. Buna delil olarak, Yahudi kadınların, Peygamber hanımlarının yanlarına girdiklerini; buna

2707 Nur 31
2708 İbn Kesîr, 3/284.
2709 El-Muğnî, 6/562.
2710 İbnü'l-Cevzî, Ahkâmu'n-Nisâ, 76.
2711 Müslim, 338; Ebû Dâvûd, 4018; Tirmizî, 2793; İbn-i Mace, 661.
2712 Nur, 31.

rağmen Peygamber hanımlarının onlara karşı tesettür ve hicap uygulamakla emrolunmadıklarını zikretmişlerdir.

• Nitekim Yahudi bir kadın, Aişe validemizin yanına geldi ve ona kabir azabından bahsetti.....Âişe validemiz bunu Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e sordu. O da; "evet kabir azabı [vardır]..." buyurdu.[2713]

• Esma -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Annem ziyaretime gelmişti ve henüz müslüman değildi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ona yakınlık göstereyim mi?' diye sordum; bana "evet" dedi.[2714]

Açıklama:

Erkeklerle hanımlar arasındaki örtünün bir anlamı vardır. Mü'min hanımlarla, gayrimüslim kadınlar arasında ise, böyle bir anlam bulunmamaktadır. Dolayısıyla müslüman erkekle, gayrimüslim arasında tesettür gerekmediği gibi, mü'min hanımlarla gayrimüslim kadınlar arasında da tesettür gerekmemektedir. Çünkü tesettür ancak bir nassla veya kıyasla şart olur. Oysa bu konuda böyle bir nass ve kıyas bulunmamaktadır. Ayetteki 'kendi hanımları...' ifadesiyle, bütün hanımların kastedilmiş olması muhtemeldir. -Allah en doğrusunu bilendir-.

Ancak, ehl-i kitaptan olan kadınların, müslüman hanımları kendi kocalarına veya başka erkeklere anlatmalarından endişe ediliyorsa, onlara karşı tesettürlü olunması gerekir. Allah, en doğrusunu bilendir-.

14- Hanımların, Cinsel Güçten Düşmüş Erkeklerin Yanındaki Kıyafetleri

Yüce Allah; "*Mü'min kadınlara da söyle... Erkeklerden kadına ihtiyacı kalmamış (cinsi güçten düşmüş) hizmetçiler yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler.*"[2715] buyurmuştur.

Açıklama:

İbn Kesîr, kadına ihtiyacı olmayan erkekleri şöyle açıklar; 'Bunlar, ücretli hizmetçiler, evlenme yeterliliği olmayan ve aklen özürlü durumda olanlardır'.

Bunlar yaşlılık, kadınsı tabiatlılık veya iktidarsızlık nedeniyle hanımlara ihtiyaç duymayanlardır. Bu erkeklerin, ihtiyaç durumunda kadınlara bakmalarına ruhsat verilmiştir. Fakat kadınları görüp, fizikî yapılarını başkalarına anlatmaları halinde, bunların hanımların yanlarına girmeleri ve onlara bakmalarına izin verilmez.

2713 Buhârî, 1372; Müslim, 903.
2714 Buhârî, 2620; Müslim, 1003.
2715 Ahzâb, 59.

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Kadın tabiatlı bir kimse, evde Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-in yanında bulunuyordu. Bu kimse, Ümmü Seleme'nin kardeşine: "Ey Abdullah b. Ebî Ümeyye! Allah yarın size Taif'in fethini nasip ederse, ben sana Gaylan'ın (şişman) kızını sana göstereceğim. Çünkü o kız, (iri yapılı olduğundan dolayı) dört (et büklümüyle) karşılar ve (geriye döndüğü zaman ise) sekiz (et büklümüyle) arkaya döner' dedi. Rasullullah -sallallâhu aleyhi vesellem- (onun bu sözlerini) işitti. Bunun üzerine (hanımlarına); "Bunlar, sizin yanınıza girmesin" buyurdu.[2716]

Açıklama:

Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, kadın tabiatlı iktidarsız kişinin, Gaylan'ın kızlarını anlatması üzerine, ona karşı hanımların tesettür uygulamasını emretmiştir.

Hatırlatma:

Hadım kişilerle, cinsel organı kesilmiş olanların kadınlara bakmaları haramdır. Bu konuda âlimlerin geneli ittifak etmiştir. Çünkü cinsel organın bulunmayışı veya hadım durumda oluşu, kalpte şehvet duygusunun hissedilmesine engel değildir.[2717]

15- Hanımların, Özel Hallerinin ve Avret Yerlerinin Farkında Olmayan Çocuklara Ziynet Yerlerinin Gösterilmesi

Yüce Allah; Mü'min kadınlara da söyle... *"Erkeklerden kadına ihtiyacı kalmamış (cinsi güçten düşmüş) hizmetçiler yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler."*[2718] buyurmuştur.

Açıklama:

İbn Kesîr der ki; 'Ayette kastedilenler, kadınların özel durumlarını, avret yerlerini, konuşmalarındaki tatlılığı, yürüyüş ve hareketlerindeki letafeti, yaşlarının küçük olmasından dolayı fark etmeyen çocuklardır. Bu durumdaki çocukların hanımların yanlarına girip çıkmalarında bir sakınca yoktur. Fakat buluğ yaşına girmiş veya yaklaşmış olan çocuklar, kadınları güzel ve çirkin olarak ayırt edebiliyorlarsa, hanımların yanlarına girip-çıkmalarına izin verilmez.

• Câbir -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- kan aldırmak için Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den izin istemişti. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ümmü Seleme'den kan alması için Ebû

2716 Buhârî, 5235; Müslim, 2180.
2717 Bkz. El-Mebsût, 10/158; el-Meanû, 16/140.
2718 Ahzâb, 59.

Tayyib'e emretmişti. (Râvi Ebu'z-Zübeyr) der ki;"Oyle zannediyorum ki Ebû Tayyib, Ümmü Seleme'nin ya sütkardeşi ya da henüz ergenlik çağına girmemiş bir çocuktu.[2719]

16- Hanımların Eşleri Yanındaki Kıyafetleri

Eşler, şehvetle veya şehvetsiz birbirlerinin -cinsel organları da dâhil- her yerine bakabilirler. Bunda hiçbir kerahet yoktur.

Âlimlerin çoğunluğu bu görüştedir. Buna delil olarak şunları zikretmişlerdir;

Yüce Allah;

"*Mahrem yerlerini korurlar. Ancak eşleri ve cariyeleri istisnadır.*"[2720] buyurmuştur.

Ayet-i kerîme, bakmanın da ötesinde, dokunma, sarılma gibi davranışların helal olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla bakılması helal olana, dokunulması da helaldir.

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; "Ferak denilen bir kapta, ben ve Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- birlikte yıkanırdık."[2721] Bu hadis, eşlerin birbirlerinin avret yerlerine bakmalarının helal olduğuna delildir.

• Behz bin Hakîm babasından, o da dedesinden naklediyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e; "Ey Allah'ın Rasûlü Avret yerlerimizin neresini örtüp, neresini açık bırakacağız?" dedim. Bana; "Hanımın ve sahip olduğun cariyenin dışındaki herkesten avretini koru" buyurdu.[2722]

Sonuç olarak, eşlerin birbirlerine karşı avret yerlerinde sınır yoktur. Dilekleri gibi birbirlerine bakabilir ve dokunabilirler. Kadın, kocası için mübah olan her şekilde süslenebilir.[2723]

2719 Müslim, 2206; Ebû Dâvûd, 4105; İbn-i Mace, 3480.
2720 Meâric, 29-30.
2721 Buhâri, 250; Müslim, 319.
2722 Ebû Dâvûd, 4017; Tirmîzî, 2769; İbn-i Mace, 1920; Hasen rivayettir.
2723 Fıkhussunne- polen.

80. BÖLÜM
KADININ ÖZEL HALLERİ

1- Hayız ve Lohusalık Kanı

Hanımlarda görülen kanamalar üç kısma ayrılır;

1. Hayız/ âdet kanı;

2. Lohusalık kanı;

3. İstihaze/özür kanı.

1. Hayız Kanı:

Koyu siyah renkli, kötü kokulu, belirli bölgeden, belirli zamanlarda akan kandır.

• Hayız, Âdem aleyhisselam'ın kızlarına, Yüce Allah'ın takdir ettiği bir durumdur. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Aişe -radıyallâhu anhâ-'ya;

'Kuşkusuz bu durum, Allah Teâlâ'nın, Âdem'in kızlarına takdiridir.[2724] buyurmuştur.

• İlk hayız gören Havva aleyhisselam'dır. İbni Abbas -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'İlk hayız olan, cennetten indirildikten sonra Havva'dır.[2725]

En az veya en fazla olarak, hayız süresinde bir sınırlama yoktur. Bunun ölçüsü hanımların kendi âdetleridir. Çünkü en az ve en fazla hayız süresini açıklayan sahih bir delil Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den nakledilmemiştir.

Şeyhu'l-İslam el-Fetevâ'da (21/623) der ki;

'İmam Şâfîî ve İmam Ahmed gibi âlimler en fazla hayız süresinin 15 gün, en az sürenin de bir gün olduğunu söylemişlerdir. İmam Malik gibi bazı âlimler de hiçbir sınırlamanın olmadığını söylemişlerdir. Bunlar bu konuda ne Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den, ne de sahabelerinden herhangi bir rivayet nakledilmemiştir' demektedirler. Bu konuda hanımların kendi âdet günleri esas alınır. Daha önce de söylediğimiz gibi. -Allah en iyi bilendir-

---

2724 Buhârî, 294; Müslim, 1211.

2725 Hafız İbni Hacer 'Fethu'l-Bâri'de (1/400), el-Hakim ve İbniu'l-Munzir'e nispet ederek, sahih senetle İbni Abbâs radiyallahu anh'dan nakletmiştir.

Hanefî mezhebine göre, en az hayız süresi üç gün üç gece -72 saat-, ortalama süresi beş gün beş gece, en fazla süresi on gün on gece -240 saattir.[2726]

2- Hayız Kanının Başlaması ve Kesilmesi

1. Hayız Kanının Başlaması: Hayız görmenin mümkün olduğu zamanda, siyah renkli, koyu ve pis kokulu ilk kanın çıkmasıyla anlaşılır.

2. Hayız Kanının Kesilmesi: Hayzın bitmesidir. Bu, kanın, sarı ve bulanıklığın kesilmesiyle anlaşılır. Bu iki şekilde gerçekleşir;

a) Kuruluk: Rahîme konan hayız bezinin veya petin kuru çıkmasıdır.

b) Beyaz Kireç Gibi Lekesizlik: Hayzın kesilmesiyle birlikte rahimden çıkan beyaz sudur.

Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın mevlâsı/azatlısı anlatıyor; 'Hanımlar, Mü'minlerin annesi Aişe ye, hayız kanından sarılık bulunan durulmuş pamuk gönderir ve 'o halde iken namaz hakkında sorarlardı. Aişe -radıyallâhu anhâ- onlara;

'Hayız bezinizi kireç gibi lekesiz görünceye kadar acele etmeyiniz' derdi. Bu sözüyle hayızdan temizlenmeye kastederdi.[2727]

3- Hayızdan Temizlendikten Sonra Görülen Sarılığın ve Bulanıklığın Hükmü

Sarılık ve bulanıklık, kadının gördüğü akıntıdır. İrin gibi sarılık üzerine çıkmıştır. Hayız kanının kesilmesinden veya kuruluktan sonra görülen sarı veya bulanık akıntı hayız sayılmaz. Bu durumda kadın temizlenmiştir, namaz kılabilir, oruç tutabilir ve eşiyle ilişkiye girebilir.

• Ümmü Atiye -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; '(temizlendikten sonraki) bulanıklığı ve sarılığı hayızdan saymazdık.[2728]

Hatırlatma:

1. Hayızdan kesildiğinde gusletmek için su bulamayan kadın, teyemmüm eder ve eşiyle ilişkide bulunur. Âlimlerin çoğu bu görüştedir.[2729]

İmam Ebû Hanîfe'ye göre, âdeti biten kadının, gusül abdesti almadan eşiyle cinsel ilişkide bulunması caizdir.[2730]

2726 İbn Abidîn, 2/226; Zuhaylî, Fikhu'l-îslâmî, 1/459-460.

2727 Mâlik, 59; Buhârî, tâ'lik yaparak rivayet etmiştir Feth, 1/420; Abdurrezzâk, 1/302; senedinde zayıflık vardır. Ancak Dâremî'de şahidi vardır. 1/214; Beyhakî, 1/337. Böylelikle sahih derecesine ulaşmaktadır. -Allah en İyi bilendir-.

2728 Ebû Dâvûd, 307; Nesâî, 1/186; İbni Mâce, 647; vdğ. Hadiste parantez arasında zikredilen fazlalık, hadisin metnine ait değildir. Bilakis hadisin içeriğinden anlaşılan manadır. Bu fazlalık olmadığı halde İmam Buhâri rahimehullah bab/konu başlığı olarak zikretmiştir.

2729 Mecmâu'l-Fetâvâ, 1/625; el-Muhallâ, 2/171; Şerhu Müslim, 1/593; Câmiu Ahkâmi'n-Nisâ, 1/152.

2730 Bkz. Abdurrahmân el-Cezîrî, el-Mezâhibu'l-Erba'a, 1/134.

2. Kanaması, normal adet süresinden daha fazla devam eden hanım ne yapmalıdır? örneğin genelde her ay altı gün hayız gören bir hanımın kanaması yedi, sekiz veya on gün olursa ne yapmalıdır?

Bu haldeki bir hanım için, iki durumdan biri söz konusudur;

a) Hayız kanıyla, diğer kanları ayırt edebilecek durumdadır. Dolayısıyla bu kana bakar. Eğer, rengi, kokusu ve vasfı hayız kanı gibiyse, normal hayız günlerinde olduğu gibi namaz, oruç ve cinsel ilişkiden uzak durur. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi- hayız süresiyle ilgili bir sınırlandırma yoktur. Şayet kanamasının, normal hayız kanından daha farklı olduğunu görürse, gusül abdesti alır ve namaz kılar.

b) Hayız kanıyla, diğer kanları ayırt edemeyecek durumdadır. -Bu durum bazı hanımlarda bulunmaktadır-. Bu durumdaki hanımlar, temizleninceye kadar, namaz kılamaz, oruç tutamaz ve eşiyle cinsel ilişkide bulunamaz. Çünkü hayızın en fazla süresini sınırlayan bir nas yoktur.[2731]

Hanefî mezhebine göre, en fazla hayız süresi on gün on gecedir. On günden fazla devam eden kanamalar 'özür kanı' hükmündedir. Bu durumda özür kanı hükümleri uygulanır.

3. Normal hayız günlerinde, kanama iki gün olup, üçüncü gün kesiliyor, dördüncü günü tekrar başlıyor ve bu şekilde devam ediyorsa ne yapmalıdır?

Doğrusu, bilinen hayız günlerinde kanamanın kesilmesi de hayızdan sayılır. Burada dikkate alınacak husus, temizlik alâmetinin görülmesidir. Temizlik alameti, hanımlar tarafından bilinen 'kireç gibi lekesizlik' halidir.[2732]

4. Hamile Hanımlar Hayız Olur mu? Bu konuda âlimler İki farklı görüş belirtmişlerdir. Bunlar;

a) Alimlerin çoğunluğu, 'hamile kadın hayız olmaz' demişlerdir. Bu görüşlerine Ebû Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiği hadisi delil göstermişlerdir.

• Ebû Said el-Hudrî -radıyallâhu anh-'dan merfu' olarak rivayet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- 'Evtas esirleri' hakkında şöyle buyurmuştur: 'Hamile (olarak esir düşen) kadınlarla,[2733] doğum yapıncaya kadar cinsel ilişkide bulunulmaz. Hamile olmayan kadınla da bir defa hayız görünceye kadar cinsel ilişkide bulunulmaz.[2734]

2731 'Câmiu' Ahkâmı'n-Nisâ\ 1/215; İbni Useymin, 'Fetâvâ'l-Mer'e'.

2732 Fetâuâ'l-Mer'e', Derleyen, Muhammed el-Müsned, s. 26.

2733 Mücahitlere ganimet olarak dağıtıldıktan sonra, (çev.)

2734 Ebû Dâvûd, 2157; Ahmed bin Hanbel, Müsned, 3/62; vdğ. Hadisin bütün rivayetleri 'hasen derecesindedir.

Açıklama:

Âlimler, 'erkeklerin, hayız gören hanımlarla cinsel ilişkide bulunmamaları, rahimlerinin temizlenmesi içindir. Şayet hamile hanımlar hayız görseydi, hayızlı kadınla cinsel temastan uzak kalmak nasıl olabilirdi?' demişlerdir.

b) İmam Şâfî'nin de aralarında bulunduğu bazı âlimler ise, 'hamile hanımlar da, hayız görebilirler' demişlerdir.

Bu iki görüş arasında isabetli olan, asıl ve ağırlıklı genel kural olarak 'hamile hanımların hayız olmayacakları' görüşüdür. Fakat istisnaî bir durum olarak, kanaması olan hamile hanımlar, bu kanamaya bakarlar. Eğer hayız kanının rengini, kokusunu ve özelliklerini taşıyorsa; bu kanamayı hayız kanı olarak niteler ve namazı, orucu ve eşiyle ilişkiye girmeyi bırakırlar. Ancak bu hayız, iddet meselesinde hesaba alınmaz. Çünkü Yüce Allah;

"...hamile hanımların iddeti, yüklerini bırakıncaya kadardır."[2735] buyurmuştur. Hamile hanımlarda görülen kanama, hayız kanından farklılık arz ediyorsa ve hayız görme zamanında değilse, söz konusu kanama 'hayız kanı' sayılmaz ve itibara alınmaz. Bu istihaze/özür kanı hükmündedir.

4- Hayızlı ve Lohusa Hanımlara Haram Olan Durumlar

1. Namaz Kılmak:

Hayızlı ve lohusa hanımların, ister farz, ister nafile olsun namaz kılmalarının 'haram' olduğu konusunda âlimler icmâ etmiştir. Namazın onlara 'farz olmadığı' ve temizlendikleri zaman da 'kaza etmeyecekleri' konusunda da icmâ etmişlerdir.[2736]

● Ebû Saîd -radıyallâhu anh- anlatıyor; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; '...hayız olduğu zaman namaz kılmıyor ve oruç tutmuyor, değil mi? İşte bu dininin eksikliğidir.[2737]

● Muâze -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'bir kadın Âişe -radıyallâhu anhâ-'ya; 'herhangi birimiz (hayızdan) temizlendiğinde namazlarını kaza etmeli mi?' diye sordu. Aişe; 'sen uhrevîlerden[2738]misin?! Biz Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında hayız olurduk, bizlere bunu (namazları kaza etmemizi) emretmedi' dedi. Veya o kadına; 'yapma' dedi.[2739]

Hatırlatmalar:

a) Örneğin ikindi namazından biraz önce hayız kanı gelen bir hanım, öğle namazını kılmamış ise, temizlendiğinde öğle namazını kaza etmesi gerekir mi?

2735 Yani 'doğum yapmalarıyla tamamlanır', Talak. 4.
2736 Nevevî, el-Mecmû', 2/351; İbni Hazm, el-Muhallâ, 2/175.
2737 Buhârî, 1951; Müslim, 80; vdğ.
2738 Haricilerin inancını mı, taşıyorsun?'
2739 Buhârî, 321;

İkindi namazından biraz önce hayız kanı gelen bir hanım, öğle namazını kılmamış ise, temizlendiğinde öğle namazını kaza etmesi gerekir.Çünkü hayzı başlamadan önce, öğle namazı, vaktin girmesiyle birlikte kendisine farz olmuştur. Dolayısıyla namazını kılması, kılmamış ise kaza etmesi gerekir. Namaz vakti girdikten sonra bir rekat kılacak kadar vakit geçmiş ve sonrasında hayız olmuş ise, o namazı hayzı bittikten sonra kaza etmesi gerekir.

Çünkü Yüce Allah;

'...Hiç şüphesiz namaz, iman edenlere belirli vakitlere göre farz kılınmıştır.[2740]

Hanefî ve Mâliki mezhebine göre, hayız olunan vakitte, o vaktin farz namazı kılınmamış ise, temizlendikten sonra kazası gerekmez.

b) Meselâ, ikindi namazından biraz önce hayzı biten hanım, gusül abdestini aldığında ikindi vakti girmişse, öğle namazını kılması gerekir mi?

Güneş batmadan önce hayız veya lohusalıktan temizlenildiğinde, o günün öğle ve ikindi namazlarının kılınması gerekir. Aynı şekilde, fecir doğmadan önce temizlenildiğinde de, o gecenin akşam ve yatsı namazlarının kılınması gerekir. Çünkü özürlü olunduğu durumlarda, ikinci namazın vakti, ilk namazın vaktidir.

Şeyhu'l-İslam, 'el-Fetavâ'da (2/434) der ki; Bu nedenle âlimlerin çoğunluğuna, Mâliki, Şafiî ve Hanbelî mezheplerine-göre, gündüzün son vaktinde hayızdan temizlenenler, o günün öğle ve ikindi namazlarını birlikte kılar. Gecenin son vaktinde temizlenenler, o gecenin akşam ve yatsı namazlarını birlikte kılar. Bu, Abdurrahman bin Avf, Ebû Hureyre ve İbni Abbâs'tan -radıyallâhu anhum- nakledilmiştir. Çünkü özürlü olunduğu durumlarda vakit, iki namaz arasında ortaktır. Bu nedenle gündüzün son vaktinde temizlenenler için, öğle namazının vakti devam etmektedir. Önce öğle namazını sonra ikindi namazını kılması gerekir. Gecenin son vaktinde temizlenenler için, özür halinden dolayı akşam namazının vakti devam etmektedir. Önce akşam namazını, sonra yatsı namazını kılması gerekir...' En doğrusunu Allah bilir.

Hanefî mezhebine göre, güneş batmadan önce hayız veya lohusalıktan temizlenen kadın, sadece temizlendiği vakit namazını kılar.

2. Oruç:

Hayız ve lohusalık durumunda oruç tutulmaz. Ancak temizlendikten sonra Ramazan orucunun kaza edilmesi gerekir. Bu konuda icmâ edilmiştir.

• Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'her hangi birimiz hayız olduğunda, ona orucu kaza etmesi emredilir ama namazı kaza etmesi emredilmezdi.[2741]

2740 Nisa, 103.
2741 Müslim, 335; Ebû Dâvûd, 263.

Hatırlatma:

a) Sabah namazından önce hayızdan temizlenen ancak gusül abdesti almayan, oruç tutabilir mi?

Sabah namazından önce hayızdan temizlenen bir hanım, oruca niyet ettiği takdirde, orucu sahih olur. Orucun sahihliği için,namazdan farklı olarak gusül abdesti alması gerekmez. Âlimlerin çoğunluğunun görüşü budur.[2742]

b) Güneş batmadan önce hayızdan temizlenen, günün kalan kısmı için oruç tutabilir mi?

O günün kalan kısmı için oruç tutması gerekmez. Çünkü günün başlangıcında oruçlu değildi. Bîr gün kaza etmesi gerekir. Dolayısıyla günün geriye kalan kısmında oruç tutmasına gerek yoktur.

• İbni Cerîr anlatıyor; Atâ'ya; 'hayızlı olarak sabahlayan bir hanım, daha sonra gün içerisinde temizlendiğinde, günün kalan kısmında oruç tutar mı?' diye sordum. 'Hayır, kaza eder' dedi. [2743]

3. Cinsel İlişkide Bulunmak:

Hayızlı hanımların cinsel organlarından, cinsel ilişkiye girmek, islam âlimlerinin ittifakıyla 'caiz değildir'. Yüce Allah,

"hayızlı iken hanımlara(cinsel) teması bırakın."[2744] âyetiyle, hayızlı kadınlarla cinsel ilişkide bulunmayı 'haram' kılmıştır.

• Hayızlı hanımlarla ilişki hakkında, Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- 'cinsel organların birleşmesi hariç, her şeyi yapabilirsiniz' buyurmuştur.[2745]

Şeyhu'l-İslam 'el-Fetavâ'da (21/624) der ki; 'lohusa hanımlarla cinsel ilişkinin hükmü, hayızlı hanımlarla cinsel ilişkinin hükmü gibidir. İmamların ittifakıyla 'haramdır'.

Hatırlatma:

1. Hayızlı olduğu halde, hanımların cinsel organından temasta bulunmayı helal kabul eden, 'kâfir ve mürted' olur. Helâl görmediği halde, hayız gören hanımıyla ilişkiye girenin durumu; eğer hayızlı olduğunu unutarak veya haram olduğunu bilmeyerek, ya da bunu yapmaya zorlanmış/ikrah oluşmuş ise, günah olmadığı gibi, herhangi bir kefaret de gerekmez.

Haram olduğunu bilerek ve kabul ederek, hayızlı olduğu halde hanımıyla cinsel ilişkiye giren büyük günah işlemiş olur.[2746] Tövbe etmesi vaciptir.

2742 Fethu'l-Barî, 1/192.
2743 Abdurrezzak, el-Musannef, 1292: Sahih senetle rivayet etmiştir.
2744 Bakara, 222.
2745 Müslim, 302; Ebû Davûd, Nesâî, Tirmîzî, İbni Mâce.
2746 İmam Şafiî'ye göre kebâir'den değildir. Bkz. Zuhayli, el-Fıkhu'l'İslâmî, 1/475.

Bu durumdaki bir kimseye kefaret gerekir mi, sorusuna, âlimlerin çoğunluğu gerekmez, demiştir. Bu görüşe Ahmed bin Hanbel muhaliftir. Ben, 'bu konudaki delil zayıf olduğu için, isabetli olan görüş, 'kefaretin gerekmediğidir' diyorum.

2. Hayızlı hanımla ilişkide haram olan sadece cinsel organıdır. Cinsel organıyla temasta bulunmamak şartıyla, kişi hanımıyla her şeyi yapabilir. Buna delil Enes -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiği hadistir. Bu rivayette,

'...*hayızlı iken hanımıyla(cinsel) teması bırakın.*[2747] âyeti nazil olduğunda Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-

• 'Cinsel organların birleşmesi hariç, her şeyi yapabilirsiniz' buyurmuştur.[2748]

• "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımlarından bazıları, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in; 'hayızlı hanımıyla olmak istediğinde, hanımının cinsel organının üzerini bir elbiseyle örterdi.'[2749]

Bu görüşü teyit eden en kuvvetli delil, Mesrûk'un rivayet ettiği hadistir.

"Mesrûk, Âişe -râdıyallâhu anhâ-'ya; 'Sana bir şey hakkında sormak İstiyorum, fakat utanıyorum' der. Âişe -radıyallâhu anhâ-'; 'ben senin annenim, sen de benim oğlumsun' der. Bunun üzerine Mesrûk; 'kişi, hayızlı hanımıyla ne yapabilir?' diye sorar. Âişe -radıyallâhu anhâ-; 'cinsel organına dokunmak hariç her şeyi' der.[2750]

Hiç kuşkusuz Âişe -radıyallâhu anhâ-, Peygamber hanımı olması nedeniyle, bu konuda insanların en bilgilisidir.

Uyarı:

Bazı âlimler, 'hayız gören hanımla ilişkide haram olan yerin, sadece cinsel organı değil, göbekle diz kapağı arası olduğunu' söylemiştir. Bu görüşe ait deliller de vardır. Ancak ilk görüş, tercih edilen görüştür. -Allah en doğrusunu bilendir-.

3. Kişinin, hayızdan temizlenmiş ancak, henüz gusül abdesti almamış durumdaki hanımıyla cinsel ilişkiye girmesi helal değildir. Cinsel ilişki ancak gusül abdesti aldıktan sonra helal olur. Nitekim Yüce Allah;

"...*hayızlı iken hanımlara (cinsel) teması bırakın. Temizlenmelerine kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri zaman, Allah'ın size emrettiği yerden yaklaşın. Hiç kuşkusuz, Allah daima tövbe edenleri sever, temizlenenleri de sever.*"[2751] buyurmuştur.

2747 Bakara, 222.
2748 Müslim, 302; Ebû Davûd, Nesâî, Tirmîzî, İbni Mâce.
2749 Müslim: 294 ; sahih senetle rivayet edilmiştir.
2750 Taberî, Tefsir, 4/378; sahih senetle rivayet etmiştir. Rivayetin farklı varyantları da bulunmaktadır.
2751 Bakara, 222.

Mücâhid der ki; 'Hanımların iki türlü temizlenmesi vardır. Birinci temizlenme Yüce Allah'ın şu âyetinde ifade edilmiştir; '*...Temizlenmelerine kadar onlara yaklaşmayın...*' yani gusül abdesti aldıkları zamana kadar.[2752] Hayızdan temizlenen hanım, gusül abdesti alana kadar eşine helal olmaz. İkincisi'.

'*...temizlendikleri zaman, Allah'ın size emrettiği yerden yaklaşın...*' yani hayız kanının çıktığı yerden. Allah'ın emrettiği yerden yaklaşmazsanız, tövbe edenlerden ve temizlenenlerden olmazsınız.[2753] Âlimler ittifakla, 'hayzı sona eren hanım, gusül abdesti alana kadar eşi onunla cinsel ilişkiye giremez demişlerdir. Buna İbni Hazım muhaliftir.

Ebû Hanîfe'ye göre, âdet bitiminden sonra gusül abdesti alınmadan da cinsel İlişki caizdir. Nitekim âyet-i kerîmedeki temizlenmeden kasıt, hayızın bitmesidir. Gusül abdesti alınması değildir.[2754]

Soru: Müslümanın hanımı ehli kitap ise, gusül abdesti almaya zorlanabilir mi?

Cevap: Müslüman erkekle evli olan ehli kitap hanım, gusül abdesti almak zorundadır. Gusül abdesti almadığı sürece eşi, onunla cinsel ilişki de bulunamaz. Çünkü âyet-i kerîme [2755] genel ifade etmiştir. Müslüman hanımlarla, gayrimüslim arasında fark gözetmemiştir.[2756]

4. Tavaf:

Hayız halinde tavaf etmek haramdır. Bu konuda icmâ vardır.

• Aişe -radıyallâhu anh- hac esnasında hayız olduğunda, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Kabe'yi tavaf haricinde temizleninceye kadar hacıların yaptığı her şeyi yap 'buyurdu.[2757]

Hayızlı halde Kâbe'yi tavaf etmek haram olmakla birlikte, tavaf geçerlidir. Ancak bu durumda ceza olarak sığır veya deve kurban etmesi gerekir.[2758]

2752 Sabûnî, Tefsiru Ayâti'l-Ahkâm'da, , Ebû Hanîfe'ye göre, bu ayette kastedilen temizliğin, hayızdan kesilmek olduğunu zikretmektedir. 1/129
2753 Abdurrezzak, el-Musannef, 1272; Beyhakî, 1/310; Sahih senetle rivayet edilmiştir.
2754 El-Cezîrî, Mezâhibu'l-Erbaa, 1/134.
2755 Bakara, 222.
2756 Kurtubî, Tefsir, 3/90.
2757 Buhârî, 1650.
2758 Bkz. El-Aynî, Umdetu'l-Kârî, 2/81.

81 BÖLÜM

HAYIZLI HANIMLARIN YAPMASINDA SAKINCA OLMAYAN DURUMLAR:

1- Allah'ı Zikretmek ve Kuran Okumak

Hayızlı ve cünüp hanımların Allah'ı zikretmeleri ve Kur'an okumaları caizdir. Tercih edilen görüş budur. Bu Ebû Hanife'nin görüşüdür. Şafiî ve Hanbelî mezheplerinden meşhur görüş de budur.[2759]

•Ümmü Atiyye'nin rivayet ettiği hadis de bunu teyit etmektedir. Ümmü Atiyye -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; bayram günleri (namazgaha) çıkmamız, hatta bekâr kızları da mahfillerinden çıkarmamız emredildi, Hayızlı olanları dahi çıkarmamız emredildi. Hayızlı olanların insanların en arka safında durmaları da emredildi. En arkada insanların tekbirleriyle birlikte tekbir getiriyor, onların dualarıyla birlikte dua ediyorlardı. Bu günün bereketini ve temizliğini umuyorlardı.[2760]

Açıklama:

Bu hadiste, hayızlı hanımların tekbir getirdikleri ve Allah'ı zikrettikleri belirtilmektedir.

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in, Aişe validemize '...hacıların yaptığı her şeyi yap...' buyurması da bunu teyit etmektedir. Hacıların Allah'ı zikrettiği ve Kur'an okuduğu malumdur. Bu nedenle hayızlı olanlarında, Allah Teâlâ'yı zikretmeleri ve Kur'an okumaları caizdir.

İbni Hazm 'el-Muhallâ'da (1/77-78) der ki; 'Kur'an okumak, secde âyetlerinde secde etmek, Kur'ân'a dokunmak, hayırlı amellerdir, menduptur, yapanlar sevap alır. Her kim bazı hallerde bunların yapılamayacağını iddia ederse, delil getirmekle sorumlu tutulur'.

Hanefî, Şafiî ve Mâlikilere göre, Kur'anı Kerîm'e dokunmak ve dokunarak okumak için gusül ve abdest şarttır.[2761]

2- Secde Âyetini İşittiği Zaman Secde Yapmak

Hayızlı hanımların secde ayetlerini işittikleri zaman secde yapmalarına bir mâni yoktur. Tilavet secdesi namaz değildir. Bu nedenle taharet şart olmaz.

2759 Şeyhu'l-İslâm, 'el-Fetavâ', 21/459.
2760 Buhârî, 971; Müslim, 606; Ebû Dâvûd, 1138.
2761 Merginânî, e/-Hidâye, 1/31; İbn Hümâm, Fethu'l-Kadîr, 1/149.

• "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Necm Suresini okudu ve secde etti. Beraberinde bulunan Müslümanlar, Müşrikler, cinler ve insanlar da onunla birlikte secde ettiler."[2762] Orada bulunanların tamamının abdestli olduğunu söylemek hakikatten uzak olur. Ayrıca tilâvet secdesi namaz değildir. Dolayısıyla namazın şartları, tilâvet secdesi için aranmaz.[2763]

Zuhrî ve Katâde'nin de böyle söylediği rivayet edilmiştir.

Hayız veya lohusa hanımların secde âyeti okumaları veya işitmeleri durumunda 'secde yapmaları vacip değildir.[2764]

3- Kur'an'a Dokunmak

Hanefî, Şafiî ve Mâlikilere göre, Kuranı Kerîm'e dokunmak ve dokunarak okumak için gusül ve abdest şarttır.[2765]

4- Başını Hayızlı Hanımının Göğsüne Koyarak Kişinin Kuran Okuması

• Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, ben hayızlı iken başını göğsüme dayar ve Kuran okurdu.[2766]

5- Bayram Namazlarında Bulunmak

Bayram namazlarında namazgâhta bulunmanın bir sakıncası yoktur. Bilâkis hayızlı hanımların bayram namazını görmek için namazgâha gitmeleri müstehaptır. Ancak namaza katılmayıp geride durmaları gerekir.

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Genç kızlar, perde arkasında yaşayan hanımlar ve hayızlı hanımlar, hayra şahit olsunlar, Müminlerin davetine katılsınlar. Ancak hayızlı hanımlar namazgâhın gerisinde dursunlar' buyurmuştur.[2767]

6- Mescide Girmek

Hayızlı hanımların mescide girmeleri konusunda âlimler farklı görüşler bildirmişlerdir. Her görüşün delillerini zikretmeye bu çalışma imkân vermemektedir. Ancak sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; 'hayızlı hanımların mescide girmelerini yasaklayan sahih açık bir delil bulamadık. Dolayısıyla bir yasaklama bulununcaya kadar asıl olan helal olmasıdır.

Hayızlı hanımların mescide girmesini helal görenlerin en kuvvetli delili, Aişe validemizin hayızlı halde olmasına rağmen Mescidi Haram'a girmesine, Peygam-

2762 Buhârî, 4862.
2763 Abdurrezzak'ın 'Musannef'inde (1/321)
2764 Tahtâvî, Merâki'l-Felâh, 280.
2765 Merginânî, el-Hidâye, 1/31; İbn Hümâm, Fethu'l-Kadîr, 1/149.
2766 Buhâri 7549; Müslim 246
2767 Buhârî 324. Kitâbu'l-Hayz, Babı 24; h. no: 29.

ber -sallallâhu aleyhi vesellem- izin vermiş, sadece Kâbe'yi tavaf etmemesini istemişti. Bu hadis daha önceki konularda birkaç defa zikredilmişti.

Aynı şekilde, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- mescitte geceleyen hanımların, hayızlı oldukları zamanlarda mescitten ayrılmalarını emretmemiştir. Bu konuyla ilgili daha birçok delil bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu meseleyle ilgili olarak kişi istihare yapmaya devam etmektedir.

7- Kişinin, Hayızlı Hanımıyla Birlikte Yiyip İçmesi

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Ben hayızlı olduğum halde, bir şey içer sonra Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e verirdim. O da, benim ağzımın değdiği yerden içerdi. Ben hayızlı olduğum halde, kemiğin etini ısırır, sonra Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e verirdim. O da, benim ağzımın değdiği yerden ısırırdı'.[2768]

8- Hayızlı Hanımın Eşine Hizmet Etmesi

Eşinin başını yıkaması, saçlarını taraması ve düzeltmesi gibi hizmetlerinde bulunabilir.

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Ben hayızlı iken, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in saçlarını tarardım.[2769]

9- Hayızlı Hanımın Eşiyle Birlikte Aynı Pike Altında Uyuması

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'ben, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte kadife bir pike altında yatarken, hayız oldum. Sessizce kalktım ve hayız elbisemi giydim. Bana; 'hayız mı, oldun?' dedi. Ben; 'evet' dedim. Bunun üzerine beni yanına çağırdı ve aynı pikenin altında onunla birlikte yattım.[2770]

İmam Nevevî, 'Müslim Şerh'inde (1/594); 'Bu hadisten, kişinin hayızlı hanımıyla birlikte, tek örtü altında yatmasının caiz olduğu anlaşılmaktadır' der.

Lohusalık Kanı

Lohusalık: Doğum nedeniyle görülen kanamalardır.

1. Lohusalık Süresi: Lohusalığın en az süresinde bir sınır yoktur. Lohusa hanım, temizlendiğini gördüğü zaman, bu kırk günden daha az bir süre içerisinde olsa dahi gusül abdesti alır, namazını kılar ve eşiyle cinsel ilişkide bulunabilir. Âlimler bu konuda icmâ etmişlerdir.

Lohusalığın en fazla süresi kırk gündür. Kanaması devam ettiği takdirde, loğusa hanımın beklemesi gereken en fazla süre kırk gündür. Âlimlerin çoğunluğu, loğusalık süresinin en fazla kırk gün olduğu görüşündedir. Kırk gün sonra-

2768 Müslim: 300
2769 Buhârî, 295; Müslim, 297.
2770 Buhârî, 298; Müslim, 296; vdğ.

sında, kanaması sürse dahi, gusül abdesti alıp, namaz kılmalıdır. Buna Ümmü Seleme'nin rivayet ettiği hadisi delil göstermişlerdir.

• Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- zamanında loğusa hanımlar, doğumdan sonra kırk gün kırk gece otururlardı.[2771]

2. Haram, helâl, mekruh ve mendup olan durumların tamamında loğusa hanımların, hayızlı hanımlar gibi oldukları konusunda âlimler icmâ etmiştir.[2772]

3. Lohusalık iddet bekleme konusunda, hayız'dan farklıdır: Hayız sonrası iddet sona ermez. Ancak doğum sonrası loğusalığın tamamlanmasıyla birlikte iddet sona erer.[2773]

İstihâze Kanı

1- İstihâze/Özür Kanı:

Hayız ve loğusalık zamanları dışında veya hayız ve loğusalık sonrasında görülen kanamalardır. Bu kanamalar, hanımların yaratılışları gereği normal kanamalar değildir. Bir hastalık veya yapısal bozukluk sebebiyle gelen kanamalardır. Kırmızı renkte akan, İyileşmediği sürece kanaması devam eden bir damardır. [2774]

2- İstihâzenin Hükmü:

Hanımlar bu durumda 'temizlenmiş' kabul edilir. Bu kanamalar namaz ve oruca engel değildir. Bu konuda âlimler icmâ etmiştir.

3- İstihâze Süresi:

Bu kanamalar, hayız veya loğusalık dönemlerinin dışında, hayız ve loğusalığın hemen akabinde olmamış ise, bir sorun yoktur.

Ancak bu kanamaların başlaması, hayız döneminin hemen akabinde veya onunla birlikte olmuş ise, ne yapılması gerekir?

Bu durumda dört ihtimal vardır;

a. Bu durumdaki hanım, normal hayız süresini biliyor ise, hayız süresini dikkate alır, süresi dolduğunda gusül abdestini alarak namazını kılar. Hayız süresinin üzerindeki kanamaları ise, istihâze/özür kanı kabul eder.

• Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; Ümmü Habîbe -radıyallâhu anhâ-, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e (istihâze) kanı hakkında sordu. Âişe -radıyallâhu anhâ- der ki; 'onun leğenini[2775] kanla dolu halde gördüm'. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'hayzın nedeniyle beklediğin süre kadar bekle. Daha sonra gusül abdesti al ve namaz kıl.

2771 Ebû Dâvûd, 311; Tirmîzî, 139; İbni Mâce, 648; Elbani hasen-sahih demiştir.
2772 Eş-Şevkânî, 'Neylu'l-Evtâr', 1/286.
2773 İbni Kudâme, 'el-Muğni, 1/350.
2774 Buna 'nezîf/kansızhk' ismi verilir. Sürekli kanamalar sonucu oluşan dermansızlıktır.
2775 Buhârî, 228; Müslim, 262

b. Bu durumdaki hanım, normal hayız süresini bilmiyor, ancak hayız kanıyla istihâze kanını birbirinden ayırt edebiliyor ise; kanamasına bakar hayız kanı ise, namaz kılmaz. Hayız kanı sona erdiğinde ise gusül abdesti alır ve namaz kılar.

Hanefî mezhebine göre, bu durumda hayız süresi on günü aşmamalıdır. Aşması halinde kanaması nitelik olarak hayız kanına benzese dahi 'özür kanı' hükümlerine tabi olur.

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; Fatıma bin.. Ebî Hubeyş, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldi ve; 'ben istihâze kanaması olan bir hanımım ve temizlenemiyorum; namazı bırakayım mı?' diye sordu. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Hayır, bu bir damardır. Hayız kanı değildir. Hayzın başladığı zaman namaz kılmayı bırak. Hayzın bittiği zaman da, kanı yıka, gusül abdesti al ve namaz kıl.[2776]

c. ilk defa hayız olan ve istihâze olarak kanaması devam eden bir hanım, bu durumda hayız kanını, istihâze kanından ayırt edemez. Dolayısıyla hanımların genelinde görülen ortalama hayız süresini esas alır. Çevresindeki hanımların hayız süresi, eğer ayda 6 veya 7 gün ise, kendisi de hayzının başladığı günden itibaren 6 veya 7 gün olarak hayzını takdir eder. O süre dolduğunda gusül abdesti alır. Sonrasında devam eden kanamaları ise, istihâze/özür kanı olarak değerlendirir.

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in, Hamne bint Cahş -radıyallâhu anhâ-'ya Şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir; '...(kanamanın sürekli olması) ancak şeytanın darbelerinden bir darbedir.[2777] Hayız süreni 6 veya 7 gün olarak (takdir et ve) Allah'ın ilmine bırak. Sonra gusül abdesti al Temizlendiğine kanaat getirdiğinde, 24 gece veya 23 gün namaz kıl ve oruç tut. Kuşkusuz bu süre senin için yeterlidir. Hanımların normal hayız sürelerinde, hayız olup, temizlendikleri gibi sen de, her ay aynı şekilde hareket et.[2778]

d. Daha önceki hayız süresini ve miktarını hatırlamıyor ve hayız kanını, istihâze kanından ayırt edemiyor ise; âlimler bu konuda farklı görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşler arasında en isabetlisi, 'ilk defa hayız olan ve hayız kanıyla istihâze kanını ayırt edemeyen hanımın hükmü gibi' diyen görüştür. Bu hüküm 3'ncü sırada açıklandı. Allah en iyi bilendir.

2776 Buhârî, 320; Müslim, 262, 333

2777 Hadisin metnindeki rekda' kelimesi, ayakla vurmak ve tepmek anlamındadır. Bu ifade ile zarara uğratmak, bozmak ve şaşırtmak kastedilir. Hat-tâbî, hadisteki 'şeytanın darbelerinden bir darbedir' ifadesini şöyle şerh etmiştir; 'Şeytanın, herhangi bir rahatsızlık nedeniyle hayız kanı dinmeyen bir hanımı ibadetlerinden soğutmaya, huşu duymasını engellemeye ve şaşırtmaya çalışmasıdır'.

2778 Ebû Dâvûd, 287; Şafiî, el-Ümm, 1/51; İbni Mâce, 622; Tirmîzî, Taharet, bab, 95; senedi 'leyyin'dir. Albânî, 'hasen' olarak derecelendirmiştir.

Hanefî mezhebine göre bu durumdaki bir kadın, ihtiyatlı olanı tercih etmelidir. Hayız süresini ihtiyatlı davranarak tespit ettikten sonra, o süreyi aşan günlerde 'istihaze kanamaları hükmüne göre amel eder.[2779]

İstihâze/Özür Kanaması Olan Hanımlara Ait Hükümler

a. İstihâze kanaması olan hanımlar, temizlenmiş hanımlar hükmündedir. Hayızlı hanımlara haram olanlar, istihâze kanaması olan hanımlara haram değildir.

b. İstihâze kanaması olan hanımlar, oruç tutabilir, namaz kılabilir, Kur'an'a dokunabilir ve onu okuyabilir, tilâvet ve şükür secdesi yapabilir. Temizlenmiş hanımların yaptığı her şeyi yapabilir. Temizlenmiş hanımlar gibi olduğu konusunda icma edilmiştir.

c. İstihâze kanaması olan hanımların, her namaz vakti için yeniden abdest almaları şart değildir. Çünkü bu konudaki rivayetler zayıftır. Dolayısıyla temizlenmiş hanımlar gibi abdesti bozulmadığı sürece, bir abdestle dilediği kadar namaz kılabilir. Ancak Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın hadisinden dolayı, faziletli ve evlâ olan her namaz için abdest veya gusül almasıdır.

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; Ummu Habîbe yedi yıl istihâze kanaması geçirdi. Bu durumunu Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e sorduğunda, ona 'gusül abdesti' almasını emretti ve; 'bu bir damardır' buyurdu. Bu nedenle Ümmü Habîbe her namaz için gusül abdesti alırdı.[2780]

d. Istihâze kanaması olan hanım, hayız zamanının dışında kanaması devam etmesine rağmen eşiyle cinsel ilişkide bulunabilir. Alimlerin çoğunun görüşü budur.[2781]

e. İstihâze kanaması olan hanımın mescitte itikâfa girmesi caizdir.

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımlarından bir hanımla birlikte itikafa girdim. O hanım, kan ve sarı lekeler görüyor ve leğen altında olduğu halde namaz kılıyordu'.[2782]

İmam Nevevî, Müslim Şerh'inde (1/631), istihâze kanaması olan hanımların itikâfa girebileceği konusunda, temiz hanımlar gibi olduklarına dair icmâ olduğunu nakletmiştir.

10- Bir Bayanın İhtiyaç Haricinde Dışarı Çıkmak İstemesi

Ümmetin önceki ve sonraki âlimleri ve muhakkikleri, Allah Teâlâ'nın;

"Vakarınızla evlerinizde oturun. Önceki cahiliye açılıp saçılması gibi açılmayın." (Ahzab 33)

2779 Fethu'l-Kadîr, 1/122; el-Lübâb, 1/132.
2780 Buhârî, 327; Müslim, 262;
2781 el-Mecmu' 2/372; el-Muğnî, 1/339.
2782 Buhârî, 310; Ebû Davûd, 2476.

Açıklama:

Bu ayetten âlimlerimiz müslüman kadının evinde oturup zaruret haricinde dışarı çıkmamaları gerektiği ve onların yabancı erkeklerle ihtilatının haram olduğu hükmünü çıkarmışlardır.

Allame İbnu'l-Cevzi der ki; "Müfessirler, bu ayetin anlamının, vakar ve sükûn ile evlerinde oturmalarının kadınlara emredildiğini, dışarı çıkmaktan yasaklandığını belirttiğini söylediler."[2783]

İbni Cerir et-Taberî; "Ayetin manası; vakar ve sükûnetle evlerinde otursunlar demektir."[2784]

İbni Kesir der ki; "Yani evlerinde oturmaya devam etsinler, zaruret haricinde çıkmasınlar."[2785]

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kadın, yanında mahremi bir erkek olmadan sefere çıkamaz."[2786]

• Abdullah Bin Mes'ud -radıyallâhu anh-'den; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki;

"Şüphesiz kadın avrettir. Dışarı çıktığı zaman şeytan, bakışları ona çevirtir. Kadının Rabbine en yakın olduğu yer, evinin ortasıdır."[2787]

Açıklama:

Ebus-Sena el-Alusi der ki; "Bütün kıraatler gösteriyor ki, Peygamber hanımları ve diğer kadınlar evlerinde oturmakla emrolunmuşlardır."[2788]

İbnu'l-Hac; "Şer'î bir zorunluluk olmadıkça kadın evinden çıkamaz" der.[2789]

Ebu Cafer en-Nehhas[2790], Ebus-Suud[2791], el-Vahidi[2792], Begavi[2793], Zemahşeri[2794] ve Nesefi[2795] de bu ayeti; "Evlerinde sebat etsinler, vakarla oturmaya devam etsinler" şeklinde tefsir etmişlerdir.

2783 Zadu'l-Mesir (6/379)
2784 Camiü'l-Beyan (22/3)
2785 Tefsiru Kur'ani'l-Azim (3/482)
2786 Sahih. Buhârî (1763) Müslim (1341) Tayalisi (2732) Ahmed (1/222) Taberani (11/425) Beyhaki (5440) Tahavi Müşkil (2/112)
2787 Sahih. İbni Huzeyme (3/93) İbni Hibban (12/412, 413) Bezzar (5/489, 492) Elbani de sahih olduğunu belirtmiştir.
2788 Ruhu'l-Meani (22/6)
2789 El-Medhal (2/12)
2790 Meaniyu'l-Kur'an (5/346)
2791 İrşadu Akli's-Selim (7/102)
2792 El-Veciz (2/865)
2793 Mealimu't-Tenzil (3/528)
2794 El-Faik (2/169)
2795 Tefsiru'n-Nesefî (3/305)

Ahmed Mustafa el-Meragî der ki; "Bütün kadınlara evlerinde oturmaya devam etmeleri ve ihtiyaç dışında çıkmamaları emrediliyor."[2796]

Hasaneyn Muhammed Mahluf der ki; "Meşru bir mazeretleri olmadıkça dışarı çıkmasınlar ve evlerinde oturmaya devam etsinler. Bütün kadınlar bu hükme dâhildir."[2797]

Şeyh Abdurrahman Bin es-Sa'dî der ki; "Evlerinde karar kılsınlar. Zira bu, onlar için daha güvenilir ve daha koruyucudur."[2798]

Şeyh Ebubekir el-Cezairî der ki; "Yani evlerinde sabit kalsınlar, mecbur kalmadıkça çıkmasınlar."[2799]

Ebul A'la el-Mevdudi der ki; "Kadının övülmeyen bir durum için çıkması uygun düşmez. Bilakis onlar için hayırlı olan evlerinde durmaya devam etmeleridir."[2800]

11- Kadının Sesi ve Yabancı Erkeklerle Konuşması

● Abdullah Bin Mes'ud -radıyallâhu anh-'dan; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki;

"Kadın avrettir. Dışarı çıktığı zaman şeytan, bakışları ona çevirtir. Kadının Rabbine en yakın olduğu yer, evinin ortasıdır."[2801]

Açıklama:

● Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-; "Kadın tırnağına kadar avrettir" demiştir.[2802]

Aynısını Ebu Bekir Abdurrahman b. Haris b. Hişam[2803], Ahmed b. Hanbel[2804] ve İmam Malik[2805] de söylemiştir.

Buradaki "avret" lafzı mutlak olup kadının sesini de kapsar[2806] denilmiştir. Bu hadis kadının sesinin de avret olduğunu gösteren delillerden biri olup, kadının sesini bu hadiste belirtilen "kadının avretliğinden" istisna eden net bir delil yoktur.

2796 Tefsiru'l-Meragi (22/6)
2797 Safvetu'l-Beyani'l-Meayinu'l-Kur'an (s. 531)
2798 Tefsiru'l-Kerimi'r-Rahman Fi Tefsiri Kelami'l-Mennan (6/219)
2799 Eyseru't-Tefasir Li Kelami'l-Aliyyu'l-Kebir (3/561)
2800 El-Hicab (s. 235)
2801 Sahih. Daha önce tahrici geçti.
2802 İbni Habib el-Gaye ve'n-Nihaye (s. 216) İbnu Katan Kitabun Nazar (s. 139) Ahmed Bin Hanbel Ahkamun Nisa (s. 30) İbni Abdilberr Temhid (6/365)
2803 İbn Ebi Şeybe (3/467) Kurtubi (7/83) İbn Adil Tefsiru'l-Lubab (7/308) Durru'l-Mensur (7/289) İbnu'l-Munzir el-Evsat (7/309) Elbani; Reddu'l-Muhim (s. 31) İbn Receb Fethu'l-Bari (3/68) Şerhu İbn Battal (3/37) İbn Kudame el-Muğni (3/54)
2804 Kurtubi (7/83) İbn Adil Tefsiru'l-Lubab (7/308) İbn Muflih el-Füru (1/476) el-İnsaf (2/227) İbn Teymiyye Hicabu'l-Mer'e (s. 15) Mecmuul Fetava (5/110)
2805 İbn Teymiyye Hicabu'l-Mer'e (s. 15) Mecmuul Fetava (5/110)
2806 el-Harbi Ahkamulleti Tuhalif (s. 114) Bahruz-Zehhar (12/372)

Kadının sesinin avret olmadığını savunan ilim ehli dahi, kadının sesinin erkekleri fitneye düşürebilecek unsurların başında geldiğini belirtmişler, kadınların bu hususta son derece dikkatli olmaları gerektiğini vurgulamışlardır.[2807] Televizyon, radyo, internet gibi ortamlarda erkeklere hitaben konuşmaları, Kur'an okumaları ya da başka bir şekilde seslerini duyurmaları, erkeklerin de bunu dinlemeleri, kadının sesinin avret olmadığını söyleyen ilim ehli dahi caiz görmemiştir.

Şeyh Şankıti der ki: "Kadın erkeklerle veya erkek kadınlarla ancak ihtiyaç anında konuşabilir. Şeriat buna delalet eder. Fıtrat da buna delalet eder. Bu yüzden kadının erkeklerle konuşmasında sesini inceltip yumuşatmasından emin olunamaz. Kendileriyle beraber olduğum ilim ehli, kadınların sorularından sakınıyor, ancak mümkün mertebe başka erkeklerin duyamayacakları şekilde onların sorularına fırsat veriyordu. Bütün bunlar şer'î uygulamalardır. Buradan anlaşılıyor ki bundan fazlasını şeriat haram kılmıştır. Zira (kadının erkeklerin duyabilecekleri yerde) Allahı zikir için "Subhanallah" demesinde de büyük mefsedet vardır. Bu kadının sesinde aslolanın avret olması hususuna delalet eder."[2808]

Hadisi şerifte:

• "Namazda yanılan imamı uyarmak için; erkekler tesbih eder, kadınlar ise el çırpar."[2809] buyrulmuştur. Namazda dahi kadının tesbih ile uyarıda bulunmasına ruhsat verilmemiş, el çırpması tavsiye edilmiştir.

Açıklama:

İbn Battal der ki: "Kadının namazda tesbih ile uyarması caiz değildir. Zira sesinde fitne vardır. Bu yüzden ezan ve ikamet okuyamaz, namazda sesli Kur'an okuyamaz."[2810]

Şankıti bu hadis hakkında şöyle der: "Bu hadiste "kadının sesi avrettir" diyen cumhuru ulemanın görüşüne delil vardır. Bunun sebebi Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kadınları sözle değil, tasfik (el çırpma) ile uyarmaya yönlendirmesidir. Bununla beraber kadın mahremleriyle birlikte namaz kılması halinde de istisna yoktur. Bu yüzden şöyle dediler: kadınların sesleriyle fitne olabilecekleri yerde tasfik yapmaları erkeklerin tesbihi yerine geçer. "kadının sesi avrettir" sözümüzle "avret değildir" sözümüz arasındaki farktan; onların erkeklerle ihtiyaç dışında konuşması meselesi çıkar. Avret değildir görüşünün anlamı; fitneden emin olunduğu zaman kadının sesini erkeğin işitmesinde sakınca olmadığıdır. Bu işte aslolan genelde muhakkikin dediği gibidir. Bu yüzden şöyle dediler: Kadının sesinde asıl; avret olmasıdır. Ancak fetva sormak gibi ihtiyaç sebebiyle ruhsat vardır."[2811]

2807 El-Lecnetu'd-Daime (2. 1. 1403 fetva no: 5167)
2808 Durusu Umdeti'l-Fıkh (2/444)
2809 Sahih. Malik (119) Buhârî (1203) Müslim (422)
2810 Şerhu İbn Battal (5/210)
2811 Şankıti Şerhu Zad'il-Mustenki (44/10)

Şeyh Fevzan da "Kadının sesi avret midir?" sorusuna şöyle cevap vermiştir: "Evet, kadın fitneden uzaklaşmakla emrolunmuştur. Şayet sesinin işitilmesi erkekleri fitneye düşürecekse sesini gizlemelidir. Bu yüzden telbiyede sesini yükseltmez, gizlice telbiye yapar. Eğer erkeklerin arkasında namaz kılar da imamı uyarmak gereken bir durum olursa uyarmak için el çırpar. (Burada yukarıda naklettiğimiz hadisi zikreder) Kadının ihtiyaç anında erkeklerle konuşurken sesini yumuşatıp güzelleştirmesinden yasaklanması daha önceliklidir.

"... Eğer takvaca hareket istiyorsanız (yabancı erkeklerle) konuşurken yumuşak söylemeyin. Kalbinde maraz olan kimse kötü bir ümide kapılmasın..." [2812]

İmam İbn Kesir rahimehullah dedi ki: "Bunun anlamı şudur: yabancı erkeklere konuşurken sesini inceltemez yani kadın yabancı erkeklere kocasıyla konuştuğu gibi konuşamaz."[2813]

İmam Şafii şöyle demiştir: "Kadın tesettürle emrolunmuştur. Telbiyeyi ancak kendi işitebileceği şekilde yapar."[2814]

• Ümmü Atiye -radıyallâhu anhâ-'dan; "Ben de Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e biat edenler arasındaydım. Musibet üzerine çığlık atmamak, ancak mahremimiz olan erkeklerle konuşmak, mahremimiz olmayanlarla konuşmamak üzere Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bizden söz aldı.."[2815]

• Ümmü Afif en-Nehdiyye -radıyallâhu anhâ- da şöyle demiştir: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınlardan biat alırken biat ettik. Onlardan mahrem olmayan erkeklerle konuşmamak üzere söz alındı ve bize cenaze namazında ölülerimize Fatiha okumamız emrolundu."[2816]

• Sad b. Mesud -radıyallâhu anh-'dan: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Sizleri kadınlarla konuşmaktan sakındırırım. Zira bir erkek bir kadınla yanlarında mahrem bulunmaksızın halvet ettiklerinde mutlaka (erkek kadına) tamah eder."[2817]

2812 (Ahzab 32)

2813 El-Fevzan el-Munteka (445)

2814 El-Umm (2/170)

2815 Hasen ligayrihi. Ahmed (5/85 no: 19868) Taberani (25/168) Hatib (5/98) el-İsabe (6/442) İbn Cevzi Ahkamu'n-Nisa (s. 333) Kurtubi (18/72) "...mahremimiz olmayanlarla konuşmamak" lafzını sadece Gassan b. Er-Rebî rivayet etmiştir ve onun hakkında Darekutni: "zayıf" demiştir. Ebu Muhammed el-Hallal, Darekutni'den onun hakkında salih dediğini de rivayet eder. Zehebi onun vera sahibi, kadri yüce biri olup hadiste hüccet olmadığını söylemiştir.

2816 Hasen ligayrihi. Ebu Nuaym Marifetus-Sahabe (no: 7362) İbn Abdilberr el-İstiab (2/132) Taberani (18/343) el-İsabe (4/108) Usdü'l-Gabe (3/452, 3/470) Tuhfetu'l-Ahvezi (3/83) İbn Merduye'den naklen: Durrü'l-Mensur (9/493) Heysemi dedi ki: "Taberani'nin isnadında Ebu Said Abdulmun'im vardır." Mecmau'z-Zevaid (3/32) derim ki: isnadında ayrıca Salt b. Dinar Ebu Şuayb el-Basri metruk bir ravidir. Hadis bu isnad ile zayıftır.

2817 Zayıf. Hakîm et-Tirmizi Esraru'l-Hac, İbn Hacer el-İsabe (3/82) Suyuti Cemu'l-Cevami (8490) Camiu's-Sagir (2918) Elbani ed-Daife (6057) isnadında Abdurrahman b. Ziyad b. Enam el-İfriki zayıftır. Sad b. Mesud'un sahabe oluşunda da ihtilaf edilmiştir.

• Katade -radıyallâhu anh- Mümtehine suresi 12. Ayetinin tefsirinde dedi ki:

"Bize anlatıldı ki o gün Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınlardan ölü üzerine feryat etmemek ve mahrem olmayan erkeklerle konuşmamak üzere biat aldı." [2818]

• El-Hasen -radıyallâhu anh- dedi ki : "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınlardan biat alırken mahrem olmayan erkeklerle konuşmamayı şart koştu"[2819]

• Yine el-Irakî, Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayet edilen: "Âdemoğlunun zinadan ulaşacağı, mutlaka gerçekleşecek olan nasibi yazılmıştır. Gözlerin zinası bakmak, kulakların zinası dinlemek, dilin zinası konuşmak, elin zinası tutmak, ayağın zinası yürümektir. Kalp; arzular ve temenni eder. Cinsel organ bunu ya tasdik eder, ya da yalanlar."[2820]

Açıklama:

Hadisinin de kadın sesinin avret olduğuna delil getirildiğini nakletmiştir.[2821]

İbn Adil, Tefsirinde Ömer -radıyallâhu anh-'dan şöyle nakletmiştir: "...Musa aleyhisselam Şuayb aleyhisselam'ın kızına: "Arkamdan yürü ve bana yolu taş atmak suretiyle göster" dedi. Zira kadının sesi avrettir."[2822] Ancak bu rivayetin isnadını bulamadım.

Şeyh Şankıti, kendisine "Kadın ezan okuyabilir mi?" diye sorulan soruya şu cevabı vermiştir: "Hayır, zira kadının sesi avrettir. Bu meseleye şeriat da, hisler de delalet eder. Nitekim kadınlara kalbinde hastalık olanların tamaha düşmemeleri için konuşmalarını yumuşatmamaları emredilmiştir. Bu, kadının sesinde fitnenin mevcut olduğunu gösterir. Yine hisler de buna delalet eder. Zira kadın sesini yumuşatmasa dahi erkekler kadının sesinden etkilenirler. Hissin bu delaletine karşı çıkılmaz, zira şer'î hüküm hissin deliline dayandırılmıştır. Şeriatın yasakladığı mefsedet mevcut olduğundan kadın ezan okuyamaz. Onların nidalarında bulunan mefsedetlerden dolayı kadınların ezan okuması meşru kılınmamıştır."[2823]

Hulasa: Zaruret haricinde kadının mahremi olmayan erkeklerle konuşması caiz değildir. Hanım sahabelerin Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e bazı meseleler sormaları dini meseleleri öğrenmenin onlar için zaruret olmasındandır. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın ve diğer Peygamber hanımlarının perde arkasından da olsa insanlara hadisler rivayet etmeleri kıyas konusu yapılamaz. Onlar mü'minlerin anneleridir. Başkalarına nikâhları haramdır. Bu durum da onlar için hususi bir haldir. Onların naklettikleri haberler yine dini zaruret kapsamındadır.

2818 Sahih mürsel. Durru'l-Mensur (9/494) Taberi (23/342) Abdurrazzak (3/560) sahih isnad ile rivayet etmiştir ancak rivayet mürseldir. İbn Kesir Tefsir (8/100) Fethu'l-Bari (8/640)

2819 Sahih mürsel. İbn Sa'd (8/10) bunu İbn Ebi Hatem (12/305) mürsel olarak sahih isnadla rivayet etmiştir. Bkz. : Elbani ed-Daife (6058) İbn Kesir (8/101)

2820 Sahih. Buhârî (6612) Müslim (2657) Beyhaki (7/89) Ebu Davud (2139) Nasbu'r-Raye (4/248)

2821 Tarhu't-Tesrib (8/186)

2822 Tefsirul-Lubab (12/374) Şerbini Tefsiru Siraci'l-Munir (3/138)

2823 Şerhu Zadi'l-Mustenki (28/4)

Selef'ten bazıları mahrem akrabalar hakkında şehvet uyandırabilecek hususlara karşı dikkat çekmişlerdir.

İmam Evzai der ki; "Kızına, oğluna ve diğer mahremlerine bile devamlı bakma." Çünkü nefsin en kuvvetli askeri gözdür. Bakarsın ki sevgi ve şefkat bakışı, şehvet bakışına çevrilir. Allah korusun, eğer şehvet söz konusu olursa yabancıya karşı şehvetten daha fazla günahtır.[2824] İbni Hümam der ki; "Mahremi hakkında veya kendi nefsi hakkında şehvetten korkarsa o zaman ona bakmamalıdır."[2825] İbni Cevzi de; "Mahrem olan kadınlarla halvet, eğer şehvetten emin değilse haramdır."der.[2826]

- El-Hasen el-Basri der ki; "Kadın, ne oğlunun, ne babasının ne de kardeşinin yanında avretini açamaz. Avretini sadece kocası görebilir."[2827]
- Şa'bi kişinin kızkardeşine, kızına veya annesine uzun uzun devamlı bakmasını çirkin görürdü[2828]
- Tavus, kişinin kızının veya kızkardeşinin saçlarına bakmasını hoş görmezdi.[2829]

Amir kişinin, mahremlerinin saçlarına bakmasını çirkin görürdü[2830]

İbni Kesir der ki; "Şehvet söz konusu olsun olmasın kadın ve erkeklerin birbirlerine bakmaları cumhuru ulemaya göre caiz değildir."

Tabiin müfessirlerinden Şa'bi ve İkrime; (Nur suresi 31. Ayetinde), amca ve dayının oğullarına anlatmamaları için mahremler arasında zikredilmediğini, kadının bunların yanında başını açamayacağını söylemişlerdir.[2831]

Yani amca ve dayı mahremlik hududunun sonunda yer almakta ve kadının onların yanında daha dikkatli olması istenmektedir."[2832]

Diğer akrabalar mahremiyet konusunda babası ve oğlu gibidir. Oysa amca ve dayı ile bunların oğulları böyle değildir. Muhtemeldir ki amca ya da dayı kendilerine mahrem olan kadınları gördükten sonra onları gidip kendi oğullarına anlatabilirler. Oysa oğulları onlar için mahrem değillerdir. Bu durumda anlatılanı dinleyen oğlanın o kadını hayalinde canlandırması ona bakmaktan farksız olur. İşte bu durumda kadınların örtünmede ihtiyatlı davranmalarının gerekli olduğuna güzel bir delildir."[2833]

2824 Bkz. : Zeylai Tebyinu'l-Hakayık (6/19)
2825 İbn Humam Fethu'l-Kadir (22/210)
2826 İbni Cevzi Telbisu İblis (324)
2827 İbni Ebi Şeybe (4/38)
2828 İbni Ebi Şeybe (4/12) Cessas Ahkamu'l-Kur'an (5/175) Kurtubi (12/223) Tarihu Yahya b. Main (4/42 no: 3044)
2829 İbni Ebi Şeybe (4/12) Cessas Ahkamu'l-Kur'an (5/175)
2830 İbni Ebi Şeybe (4/12)
2831 İbni Ebi Şeybe (4/13) Ahmed Ahkamu'n-Nisa (31) Durru'l-Mensur (7/287) Kurtubi (12/233) İbni Cevzi Zadül Mesir (6/418) Fethu'l-Bari (8/532) İbni Kesir (6/456)
2832 Cemaluddin el-Kasımi Mehasinut-Te'vil (Nur 31. Ayet tefsirinde)
2833 Bkz: Şafii'den naklen İbn Cuzey et-Teshil (s. 1261)

Tenbih: Kişinin hanımının halası ve teyzesi, kendi yengesi, baldızı, amca ve dayıkızları namahremdir. Kadına da kocasının amcası, dayısı, kaynı ve kendi enişteşi namahremdir, bunlarla bir arada bulunamaz.

• Aişe -radıyallâhu anhâ- diyor ki; "Kadınlar Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber namaz kılmak için sabah namazına koku sürünmeden ve yüzlerini de örterek katılırlar, namazı kıldıktan sonra, kimsenin onları tanıyamayacağı karanlıkta evlerine dönerlerdi."[2834]

Aynı şekilde kadınlardan, fitnenin davetçisi olan güzel koku ve süs bulundurmaktan sakınmaları istenmiştir.

• Zeyneb es-Sekafiye -radıyallâhu anhâ-'nın rivayet ettiği hadiste Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurur ki; "Siz kadınlardan biriniz, mescide geldiği zaman koku sürünmesin."[2835]

• Yine Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Herhangi bir kadın üzerine koku sürünmüşse bizimle yatsı namazına da gelmesin."[2836]

• Aişe -radıyallâhu anhâ- kadınların bu konuda gevşek davrandıklarını görünce şöyle uyarmıştır; "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, kadınların neler çıkardığını görseydi, İsrailoğullarının kadınlarının yasaklandığı gibi, bunları da mescide çıkmaktan yasaklardı."[2837]

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınları, yolu ortalamaktan yasaklar, kenardan gitmelerini, erkeklerle ihtilat etmemelerini emrederek, yolda gidiş esnasında birbirlerine dokunmalarıyla fitneye sebep olmaktan sakındırırdı.

• Ebu Useyd el-Ensarî -radıyallâhu anh-'dan; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınlarla erkeklerin karışık bir halde yürüdüklerini görünce buyurdu ki; "Kadınlar geri tarafa geçsin! Kadınların yol ortasından yürümeye hakları yoktur. Onlar kenarlardan yürümelidirler." Bunun üzerine kadınlar kenardaki duvarlara o kadar yakın yürürlerdi ki, bazılarının elbisesi duvara takılırdı."[2838]

2834 Sahih. Buhârî (553, 829, 834, 867) Müslim (645, 1489) Ahmed (6/33, 37, 248) Beyhaki (1/454, 2/235) Ebu Davud (423) Tirmizi (153) Nesai (545, 546, 550, 1370)

2835 Sahih. Müslim (443) Abdurrazzak (4/372) İbn Ebi Şeybe (5/305) Tayalisi (1652) Ahmed (6/363) Nesai (5129-5134) İbn Hibban (5/593) İbn Huzeyme (3/91) Taberani (24/285) Ebu Ya'la (6479) Beyhaki (3/133) Muvatta (466) Elbani Sahiha (1094)

2836 Sahih. Müslim (444) Ahmed (2/304) Ebu Davud (4175) Nesai (5263) Beyhaki (3/133) Ebu Avane (1/360) Ebu Yâ'la (545) Elbani Sahiha (3605)

2837 Sahih. Buhârî (831) Müslim (445) Ahmed (6/193) Ebu Davud (569) İshak b. Rahuye (2/426) Muvatta (468) İbn Ebi Şeybe (3/149) Taberani Sagir (445)

2838 Hasen. Ebu Davud (5272) Taberani (19/261) Beyhaki Şuab (6/173) Tehzibul Kemal (12/402) İbni Kesir (3/287) Elbani; "hasen" dedi. Sahihu Camil's-Sağir (1/317 no; 942) es-Sahiha (856)

82. BÖLÜM

DAMAT VE DAMAT ADAYLARININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Başkasının Talip Olduğu Kız İstenmez

• Abdullah b. Ömer'in -radıyallâhu anh- bildirdiğine göre; Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır: "Bir erkek din kardeşinin evlenmek istediği kadına talip olmasın. Onunla evlenmesini veya ondan vazgeçmesini beklesin."[2839]

2- Cenneti Kazandıracak Bir Eş...

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in azadlısı Sevban -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Gümüş ve altın biriktirme ile ilgili ayeti celile olan (Tevbe, 34) nazil olduğu zaman halk:

-"Öyleyse hangi malı biriktirmeliyiz?" diye birbirlerine sordular. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de:

-"En üstünü, zikreden bir dil, şükreden bir kalb, imanına yardımcı olacak mü'mine bir kadındır" buyurdular."[2840]

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- rivayet ediyor: "Resûlullah şöyle buyurmuştur: "Kadın dört şeyi için nikâhlanır: Malı, soyu, güzelliği ve dini... Sen dindar olanı seç ki elin bereketlensin..."[2841]

3- Borçlanırım Diye Korkma Evlen Allah'ın Sana Yardım Vaadi Vardır

• Ebu Hureyre'nin rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Üç kişiye yardım etmesi Allah üzerine haktır: Allah yolunda savaşan mücahide, ödemek isteyen yazışmalı köleye ve korunmak niyetiyle nikâhlanan kimseye"[2842]

2839 Buhârî, Nikah 46; Müslim, Nikah 56 (1414); Nesai, Nikah 20.

2840 Tirmizi, Tefsir 10 (Tevbe Suresi). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

2841 Buhârî, c. II s. 6. Müslim, c. 4, s. 175.

2842 Elbani, Sahihu'l-Camiu's-Sağir, Hadis no: 3050. Ahmed, Müsned, 12/378 (hadis: 7416). Elbani, hadisin hasen derecesinde olduğunu söylemiştir.

Açıklama:

Evlilik genç erkekler için gözü harama bakmaktan çevirici ve namusu koruyucu olunca, bu durum genç kızlar için de geçerlidir. Yine evlilikte korunma olduğu gibi huzur bulma ve hoş beraberlik de vardır. Ve yine korunma ve beraberlikte, Allah'ın nimeti ve lütfuyla dünyaya getirme de söz konusudur.

Hafız İbn Hacer diyor ki: "Âlimler evlenme hususunda erkekleri kısımlara ayırmışlardır: Birincisi: Evlenmeye gücü yeten ve nefsinden korkan. Cumhurun görüşüne göre bu kimsenin evlenmesi menduptur. Hanbelîler biraz daha ileri giderek vacip olduğunu söylemişlerdir. Şafiîlerden Ebu Avane el-İsfirani de bu görüşte olduğunu Sahih'inde açıklamıştır. Bu görüşü el-Masisi Muhtasaru'l-Cüveyni'nin Şerh'inde nakletmiştir.

Aynı şekilde vacip oluşunu İbni Hazm da belirtmiştir. Cimaya gücü yeten herkesin evlenecek imkâna sahip olursa evlenmesi farzdır. Buna gücü yetmezse orucu çoğaltması gerekir. Bu, seleften bir grubun da görüşüdür... Kurtubi diyor ki: Bekârlığın kendisine dinine zarar vermesinden korkan imkân sahibinden, bu evlenmediği sürece kalkmayıp evliliğin vücubiyeti de onun üzerinden değişmez."[2843]

2843 Fethu'l-Bari: c. 11, s. 10-11

83. BÖLÜM
KIZ İSTEME ŞEKİLLERİ

1- Kadının Ailesi Yoluyla Evlenme Teklifi

• Urve -radıyallâhu anh- rivayet ediyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Aişe'yi Ebu Bekir'den istedi. Bunun üzerine Ebu Bekir: 'Ben senin kardeşinim' dedi. Resûlullah da: 'Sen benim Allah'ın dininde ve kitabında kardeşimsin. O bana helaldir."[2844]

• Ömer -radıyallâhu anh- rivayet ediyor: "Resûlullah, Hafsa'yı benden istedi. Ben de onunla evlendirdim."[2845]

2- Doğrudan Kadına Yapılan Evlenme Teklifi

Bu Fıkıh kitaplarının ifadesiyle "İnsanın kendisine yapılan evlenme teklifi"dir.

• Ümmü Seleme diyor ki: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Hatıb b. Beltaa'yı, beni kendisine istemesi için bana gönderdi. Ben de bir kızımızın olduğunu ve ona düşkünlüğümü söyledim. Resûlullah: 'Kızına gelince, ona ihtiyaç duymamak için; onun da düşkünlüğünü gidermesi için Allah'a dua ederiz' buyurdu."[2846]

• Sübey'a binti Haris'den rivayetle: Sübey'a Sad b. Havle'nin nikâhı altındaydı.

Sa'd, Amiroğullarından olup Bedir'e katılanlardandı. Veda Haccında vefat ettiğinde Sübey'a hamileydi., Sübey'a kocasının ölümünden sonra çocuğun doğuruncaya kadar süslenmedi. Nifası sona erince evlenmek için süslendi. Bunun üzerine Ebu's-Senabil b. Ba'kek onu istedi."[2847]

• Enes -radıyallâhu anh-'dan: "Ensar'dan Ebu Talha, Ümmü seleme ile evlenmek isteyince, Ümmü Seleme şöyle dedi: 'Ey Ebu Talha! Vallahi senin gibi biri

---

2844 Buhârî, Nikah 11.
2845 Buhârî, Nikah 39.
2846 Müslim, Cenaiz 3 (918).
2847 Buhârî, Megazi 8; Müslim, Talak 56 (1484).

geri çevrilmez. Fakat sen kâfir bir erkek, ben ise müslüman bir kadınım. Seninle evlenmem helal değil. Eğer müslüman olursan senden mihir istemiyorum, mihrim bu olsun. Ebu Talha da bunu kabul edip müslüman oldu ve onunla evlendi."[2848]

3- Genç Kızın Babası Ya Da Bazı Yakınları, Ahlâkı ve Dinini Sevdikleri Kimselere Onu Teklif Edebilirler

Buhari buna şu adı veriyor: "İnsanın kızını ya da kız kardeşini iyi kimselere teklif etmesi."

• Abdullah b. Ömer'den: Ömer b. Hattab, kızı Hafsa, Hanis b. Huzafe es-Sehmi'den dul kaldığında şöyle diyor: Osman b. Afvan'a gelerek Ona Hafsa'yı teklif ettim. O da bu meseleye bir bakayım, dedi. Üzerinde bir gün geçip de benimle karşılaştığında: Bana öyle geliyor ki onunla evlenemeyeceğim, dedi. Ebu Bekir'le karşılaştığında: İstersen Hafsa binti Ömer'le seni evlendireyim, dedim. Bunun üzerine sustu ve bana hiçbir şey söylemedi. Bir gün sonra Resûlullah, Hafsa'yı istedi. Ben de onu Resûlullah'la evlendirdim.[2849]

4- Adam Toplumun Büyüğünden Kadını İsteyebilir

• Sehl b. Sad es-Sadi'nin rivayetine göre... Resûlullah'a bir kadın geldi. Ashaptan biri: 'Ey Allah'ın Rasulü, senin ihtiyacın yoksa onu benimle evlendir' dedi. Bunun üzerine Resûlullah: 'Git, onu beraberindeki Kur'an'la sana nikâhladım' buyurdu.[2850]

5- Toplumun Büyüğü Bazı Arkadaşları İçin İsteyebilir

• Fatıma binti Kays'dan: "Dul kalınca Resûlullah'ın arkadaşlarından bir grubun yanında Abdurrahman b. Avf beni istedi. Resûlullah da kölesi Üsame b. Zeyd'e istedi. Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Beni seven Üsame'yi de sevsin". Resûlullah bana durumu anlatınca: Benim işim senin elindedir, istediğin gibi nikâhla, dedim."[2851]

• Enes b. Malik anlatıyor: "Resûlullah Ensar'dan bir kadına babasından, Cüleybib'e istedi. Hatta kadının annesine de haber verilmesi istendi. Kadının babası karısına giderek meseleyi haber verdi. Karısı da: 'Hayır! Vallahi olmaz. Onu falana, falana vermedik'. Enes diyor ki: 'Bu sözleri perdenin arkasında bir cariye dinliyordu'. Cariye söze katılarak: 'Resûlullah'ın isteğini geri mi çeviriyorsunuz! Resûlullah ona razı olmuş ise onunla evlendirin', dedi. Bunun üzerine kızın an-

2848 Sahihu Süneni Nesai: Hadis no: 3133
2849 Buhârî, Nikah 33; Müslim, Nikah 76 (1425).
2850 Buhârî, Nikah 33.
2851 Müslim, Fiten 119 (2942).

nesi ve babası: 'Sen doğru söylüyorsun', dediler. Sonra babası Resûlullah'a giderek: 'Senin bizim için razı olduğuna biz de razı oluruz', dedi. Resûlullah: 'Ben ona razı oluyorum, dedi ve onunla evlendirdi... Medine ehli de ona yardım etti. Enes b. Malik diyor ki: 'Medine'de ondan daha fazla nasipli bir dul kadın görmedim."

Ukbe b. Amir'den: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, bir adama: 'Seni falan kadınla evlendirmeme razı olur musun?', dedi. O da: 'Evet razı olurum, dedi. Resûlullah bu sefer kadına: 'Seni falan erkekle evlendirmeme razı olur musun?', dedi. O da: 'Evet razı olurum', dedi. Bunun üzerine bu ikisini birbiriyle evlendirdi."[2852]

6- Kadının Kendisini Salih Bir Kişiye Teklif Etmesi

• Sabit el Bunani'den: "Enes'in yanındaydım. Onun yanında da kızı vardı. Enes dedi ki: 'Bir kadın, Resûlullah'a gelerek kendisini teklif etti: 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana ihtiyacın var mı? Bir başka rivayette:[2853] 'Ey Allah'ın Resûlü, kendimi sana hibe etmeye geldim', dedi. Bunun üzerine Enes'in kızı: 'Ne utanmaz bir kadınmış, yazıklar olsun, dedi. Enes de: 'O senden daha hayırlı. Resûlullah'ı isteyerek kendisini teklif etti', dedi."[2854]

Açıklama:

Buhari bu hadisi "Kadının kendisini salih erkeğe teklif etmesi" babında naklediyor. Hafız İbn Hacer diyor ki: (Bu hadiste kadının kendisini salih bir erkeğe teklif etmesinin caiz olduğu çıkarılmıştır.)[2855]

İbn Dakik diyor ki: "Hadiste, kadının hayır umduğu kimseye kendisini teklif edebileceğine dair delil vardır."[2856]

Hafız İbn Hacer bu hadisin şerhinde evlenmeye teklifindeki bu tür yöntemle ilgili geniş açıklamalarda bulunuyor....[2857]

Bu meyanda Cezayirli arkadaşlardan biri bir anı anlatmıştı: Moritanya'da arkadaşını ziyaret ederken kendisine bir kadın gelerek ona evlilik teklif etmiş. Kadın, kendisinin güzelliğini görünce hoşuna gitmiş ve şöyle demiş: 'Ben seni harama mı çağırıyorum? Sadece Allah'ın ve Resûlü'nün sünneti üzere evliliğe çağırıyorum', demiş. Bunun üzerine beraber kadıya giderek şahitlerin huzurunda nikâh akdi yapmışlar...

2852 Sahihu Süneni Ebi Davud Hadis no: 1859.
2853 Buhârî, c. II, s. 86.
2854 Buhârî, c. II, s. 79.
2855 Fethu'l-Bari: cII, s. 79
2856 ümdetu'l Ahkâm, c. 2 , s. 201
2857 Fethul-Bari: c. II s. 122

7- Görüşme Anında Bakmanın Hükmü ve Sınırı

• Sehl b. Sa'd'dan rivayetle: "Bir kadın Resûlullah'a gelerek: 'Ey Allah'ın Resûlü! Kendimi sana hibe etmeye geldim', dedi. Resûlullah ona aşağıdan yukarıya iyice baktıktan sonra başını önüne eğdi."[2858]

Açıklama:

Buhari bu hadisi "Evlenmeden önce kadına bakma" babında nakletmiştir. Hafız İbn Hacer diyor ki: "Cumhura göre, evlenecek erkeğin evleneceği kıza bakmasında bir sakınca yoktur."

Yine cumhura göre yüz ve elin dışında kalan yerlere bakamaz.

• Ebu Hureyre rivayet ediyor: "Resûlullah'ın yanındaydık. Adamın biri Hz. Peygamber'e gelerek Ensar'dan bir kadınla evleneceğini haber verdi. Hz. Peygamber de ona: 'O kadına baktın mı?' dedi. O da: 'Hayır', dedi. Hz. Peygamber: 'Git ve ona bak. Ensar'ın gözünde bir şey vardır."[2859]

• Muğire b. Şu'be rivayet ediyor: "Bir kadınla evlenme isteğimi Hz. Peygamber'e söyledim. O da: 'Ona bak. Aranızda ülfetin devam etmesi için iyidir', buyurdu."[2860]

• Ebu Ahmed es-Sadi'nin rivayetine göre Resûlullah şöyle buyurmuştur: "Sizden biri bir kadınla evlenmek isterse ona bakmasında herhangi bir sakınca yoktur."[2861]

8- Görüşme Anında...

1. Erkek, kızla yalnız kalmamalıdır. Kızın, kadın veya erkek mahremlerinden birilerinin bulunması şarttır.

2. Erkek, kıza şehvetlenmek ve haz duymak için bakmamalıdır. Bu şart, sadece Hanbelî mezhebinde vardır. Diğer âlimler, mubah olan bakış için böyle bir şart zikretmemişlerdir. Çünkü bu konudaki hadislerde böyle bir sınır konulmamıştır. Çünkü bakmayla elde edilen maslahatlar, şehvetle bakma fesatlığından çok daha büyüktür.[2862]

3. Erkek, kızdan evlilik talebine olumlu cevap alabileceği kanaatindeyse bakabilir. Aksi halde bakması caiz olmaz.

4. Tokalaşmak veya herhangi bir yerine dokunmak caiz değildir. Çünkü ikisi de birbirine yabancıdır.

2858 Buhârî, Fezailu'l-Kuran, 22; Müslim, Nikah (1425) 76.
2859 Müslim, Nikah 75 (1424).
2860 Tirmizi, Nikah 6. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
2861 Bkz. Sahihu'l-Camiu's-Sağır: Hadis no: 521.
2862 El-Muğnî, 6/553; İbn Abidin, 5/237; Raudatu't-Tâhbîn, 7/20; Mecmâu'l-Fetâvâ, 15/419; 21/251.

5. Evlilik talebinde bulunmadan önce kızı görmesi daha evlâdır. Çünkü gördükten sonra beğenmemesi durumunda üzülme ve kırılmaya neden olabilir.

6. Şerî edep kurullarına riayet ederek, kızla konuşması, ondan bir şeyler istemesi caizdir. Çünkü kızın normal sesi tercih edilen görüşe göre avret değildir.

7. Birden fazla oturumlar yapılması uygun değildir.

8. Nişanlıların mahremsiz dışarı çıkmaları caiz değildir. Müslüman toplumlarda maalesef nikâh akdi kıyılmadan önce, nişanlıların birlikte gezmeye çıkmaları oldukça yaygınlaşmıştır. Nasıl olsa evleneceğiz düşüncesiyle, nişanlılar kulüplere, pikniklere, oyun ve eğlence merkezlerine gitmektedirler. Ne erkeğin, ne de kızın ailesinin işitip-göremeyeceği yalnızlığı yaşamaktadırlar. Sonrası ise hüsran ve utanç olmaktadır!

Kızın, erkeği görmesi:

Kızın erkeği görmesinin hükmü, erkeğin kızı görmesinin hükmü gibidir. Çünkü biri beğenip, diğeri beğenmeyebilir. Hatta kız görme konusunda, erkekten daha fazla hak sahibidir. Çünkü erkek hoşlanmadığı kimseden ayrılabilir; fakat kızın durumu farklıdır.

Bu konuda, 'Yüce Allah, kadının görmesinden bahsetmemiştir denilebilir. Bunun nedeni, İslam toplumunda erkeklerin rahat görülebilecek ortamlarda bulunmaları, kızların gizlendiği gibi, gizlenmemeleridir. Dolayısıyla kız, evlenmek istediği erkeği çok kolaylıkla görebilir.

Kızın evleneceği erkeğin nerelerine bakabileceği konusunda âlimler farklı görüşler belirtmişlerdir. Doğrusu, kız evleneceği erkeğin yüz ve elinden fazlasını da görse haram olmaz. Erkeğin avreti, göbeğiyle dizi arasıdır.

Evlenecek kişiler hakkında sorulduğunda, sadece ihtiyaç duyulduğunda tarafların ayıpları söylenebilir. Ayıplar söylenmeden, sadece olumsuz kanaat bildirilmesi yeterli olabiliyorsa, ayıplarının söylenmemesi vaciptir. Buna rağmen söylenmesi caiz değildir.

Evlilik için istihare yapılması: Evlenecek tarafların, evlilikle ilgili konularda istihare yapmaları müstehaptır.

Ey Allah'ım! Senin ilmine müracaat ediyorum. Senin kudretinle senden güç istiyorum. Yüce ihsanından istiyorum. Şüphesiz sen kudretlisin, bense güçsüzüm; sen bilirsin, bense bilmem; sen gaybı en iyi bilensin; Ey Allah'ım! Senin ilminde eğer bu iş [2863]benim dinim, yaşantım, geçmiş ve gelecek işlerimin sonucu için hayırlı ise o işi bana nasip et ve onu bana kolaylaştır. Onu benim için bereketli kıl! Şayet senin ilminde bu iş, benim dinim, yaşantım, geçmiş ve gelecek işleri-

2863 İstihare yapan kişi burada istek, ihtiyaç ve işini belirtir.

min sonucu için şerli ise o işi benden uzaklaştır; beni de o işten uzaklaştır. Nerede olursa olsun bana hayırlı olanı nasip et. Sonra beni nasip ettiğine razı kıl.[2864]

Evlilik talebini değerlendiren taraflar, iki rekât namaz kıldıktan sonra, Aziz ve Celil Allah Teâlâ'ya karşı samimi ve ihlâslı olarak istihare duasını okumalıdırlar.

Duayı çokça ve ısrarla yapmak müstehaptır. İstiharede rüya görülmesi, ferahlık oluşması veya benzeri şeylerin hissedilmesi şart değildir. Bunların olması da, olmaması da mümkündür. İstiharede önemli olan, Allah'ın zikriyle kalbin mutmain hale gelmesidir. Sonrasında ortaya ne çıkarsa çıksın, hayra yorumlanmalı, rıza ve hoşnutluk gösterilmelidir.[2865]

2864 Buhârî, 5146
2865 Fıkhıssünne. Ebu malik el-Mısrî. Polen Yayınları.

84. BÖLÜM
NİKÂH AKDİ

1- Nikâh Akdi Sırasında Hutbe Okumak

• İbn Ömer'den, dedi ki: "Şark tarafından iki adam gelip hutbe okudular. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: Şüphesiz beyanın bir kısmı da bir büyüdür, diye buyurdu."

Açıklama:

el-Mühelleb dedi ki: Bu hadisin bu başlık altında zikredilmesinin açıklaması şudur: Evlenmeye talip olanın, nikâh esnasında –işinin kolaylaşması için bir hutbe irad etmesi (konuşma yapması)- meşru kılınmıştır. Bu hadis ile verilen hutbede söylenecek güzel sözler vasıtası ile ihtiyacı güzel bir şekilde karşılayabilme sonucuna ulaşmak için arzu edilen şeyin beyan ile ifade edilmesi, sihire benzetilmiş olmaktadır.

Bunun böyle oluş sebebine gelince, nikâh ile ilgili olarak velâyet altında bulunan kadınların adının anılmaması, nefislerin tabiatında olan bir şeydir. İşte böyle bir isteksizliği ortadan kaldırmanın güzel bir yolunun bulunması, bir şeyi başka bir cihete yönlendiren sihir çeşitlerinden bir çeşit olarak değerlendirilmiştir.

Nikâh dolayısıyla yapılacak hutbenin tefsiri hususunda çeşitli hadisler varid olmuştur. Bunların en meşhurlarından birisi de Sünen sahiplerinin rivâyet edip, Ebu Avane ve İbn Hibban'ın sahih olduğunu belirttikleri Abdullah İbn Mesud'dan merfu olarak gelen ve şöylece başlayan hadistir: "Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. Ona hamd eder, O'ndan yardım diler, günahlarımızı bağışlamasını niyaz ederiz..." Tirmizi, bu hadis için "hasen bir hadistir" demiştir.

Yine Tirmizi şöyle demiştir: İlim ehli şunu söyler: Nikâh hutbesiz de caizdir. Aynı zamanda bu, Süfyan es-Sevri'nin ve ondan başka çeşitli ilim ehlinin de görüşüdür.

2- Kız Velisinin İzni

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; velisinin nikâhlamadığı kadının nikâhı batıldır -üç defa tekrarlayarak. Eğer [bu nikâh ile] cinsel ilişkiye girilmişse, erkeğin kadına mihrini vermesi gerekir. Eğer bu konuda bir anlaşmazlığa düşerlerse, velisi olmayanın velisi sultandır.[2866]

2866 Tirmizi, Nikâh 14; Ahmed, Müsned, 40/435 (hadis: 24372).

Anlaşmalı evlilikler konusunda, nikâh akdinde velinin bulunmasının zorunluluğuyla ilgili delillerin bir bölümü zikredilmişti. Kızın velisi, baba, erkek kardeşler, dede, amcalar veya amcaoğulları ve alt soy gruplarıdır.[2867]

Hatırlatma:

Kızın velisi, kızın razı olduğu, ona denk birisiyle evlenmesini engelleyemez. Çünkü Yüce Allah;

'...Aralarında iyilikle anlaştıkları takdirde, onların kocalarıyla evlenmelerine engel olmayın. [2868]

Velisinin kızı, evlilikten alıkoyması durumunda, velayet başkasına geçer.

3- Kadının Evliliğe Zorlanması

Kadının evliliğe zorlanması durumunda, nikâh akdi fesholur.

• Hansa bint Hıdam el-Ensâriyye -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Kendisi dul bir kadın iken istemediği halde, babası onu biriyle evlendirmiş. Bunun üzerine, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gidip durumu anlatmış, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de onun nikâhını iptal etmiştir.[2869]

• İbn Abbas -radıyallâhu anh- anlatıyor; bakire bir kız, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldi ve istemediği halde, babasının kendisini bir adamla evlendirdiğini" söyledi. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onu muhayyer[2870]bıraktı.[2871]

Hatırlatma:

Dul kadının velisi, onu istemediği biriyle evliliğe zorlayamaz. Kadının rızası ve izni olmadan başka biriyle evlendiremez. Bu konuda âlimler icmâ etmiştir.

• Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Dul kadın kendisiyle istişare edilmedikçe nikâh edilemez. Kız da kendisinden izin alınmadıkça nikâh olunamaz"[2872] buyurmuştur.

4- Şahitler

Nikâhta şahitlerin bulunması şarttır. Bu konuda 'Velisiz, nikâh olmaz' hadisine ziyadelik olarak zikredilen 've iki âdil şahit' ibaresini delil göstermişlerdir.

2867 İbn Hazm, el-Muhailâ, 9/451.
2868 Bakara, 232.
2869 Buhârî, Nikah 43, İkrah 3, Hiyel 10; Ebû Dâvûd, Nikah 26; Nesâî, Nikah 35.
2870 Yani, evliliğin devam edip-etmemesini kızın kararına bıraktı.
2871 Ebû Dâvûd, Nikah 25; İbn-i Mace, Nikah 12. Elbani hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. İbn-i Mace.
2872 Buhârî, Nikah 42, Hiyel 10; Müslim, Nikah, 64 (1419).

Hadiste yer alan bu ziyadelik, bütün rivayet yollarıyla zayıftır. Ancak, İmam Şafiî el-Umm isimli kitabında (2/168) şöyle demiştir; 'Her ne kadar bu ziyade lafız, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ulaşmamış ve 'munkatı' ise de, âlimlerin çoğunluğu 'nikâhta şahitlerin şart olduğu' görüşündedir. Nikâh ile zina arasındaki fark şahitlerdir'. Tirmîzî, bu hadisi rivayet ettikten sonra şöyle demektedir; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabelerinden, tabiînden ve tabiî tabiînden ilim ehli bu ziyadelikle amel etmişler ve 'şahitsiz nikâhın olmayacağını' söylemişlerdir. Onlar arasında bu konuda ihtilaf eden olmamıştır. Bu konuda farklı görüşler ileri sürenler ancak son dönemde ortaya çıkan kimselerdir'.

5- Mehir

Eşler, karşılıklı olarak mehir vermemek ve almamak konusunda anlaşmış olsalar dahi, mehirsiz nikâh fasittir/geçersizdir. Nikâhta mehir miktarı, farz olarak belirlenmiş olsa da, olmasa da şarttır. Mehir miktarının belirlenmiş olmaması durumunda, mehri misil uygulanır. Yani kızın çevresindeki ona denk kızların mehirleri esas alınarak tespit edilir.

Mehir, nikâh akdinin şartlarından değil, sonuçlarından biridir. Bu nedenle nikâh anında mehir belirtilmemiş olsa da, hatta mehir verilmeyeceği söylense de, nikâh akdi gerçekleşmiş olur. Ancak bu durumda 'mehr-i misil' verilmesi gerekir. [2873]

Tanımı: Hâkimin veya evlenecek tarafların belirlediği nikâhtaki ve benzer şeylerdeki karşılıktır. Arapçada mehir, 'sıdâk' olarak da isimlendirilir. Erkeğin, kadınla evlenmeye olan arzusunu hissettirmesi nedeniyle böyle isimlendirilmiştir.[2874]

Hükmü:

Mehir, nikâh akdinin rüknüdür.

Nikâhta mehrin belirlenmiş olması, belirlenmemiş ise mehri misilin takdir edilmesi, -yani kızın çevresindeki ona denk kızların mehirleri esas alınarak tespit edilmesi şarttır. Çünkü Yüce Allah;

"Kadınların mehirlerini gönül rızası ile verin"[2875] buyurmuştur. İmam Kurtûbî (5/24) der ki; 'Bu ayet, kadınlara mehir vermenin farz olduğuna delildir. Bu konuda icmâ edilmiştir. Hiçbir ihtilaf yoktur...' Nitekim Yüce Allah;

"Onlardan faydalanmanıza karşılık, bir farz olarak (kararlaştırılmış) mehirlerini veriniz."[2876]

2873 Merginânî, el-Hidâye, 1/204; Şirbinî, Muğni'l-Muhtâc, 4/381; Şevkânî, es-Seyhr Cerâr, 2/276.
2874 Sübülus-Selâm, 3/311.
2875 Nisa, 4.
2876 Nisa, 24.

Evlenmek isteyen bir adama, Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Demir bir yüzük olsa dahi, git bir şeyler bul!'[2877]buyurmuştur. Mehir olarak verecek hiçbir şey bulamayan bir adama; 'Ezberinde Kur'an'dan ayetler var mı?' diye sormuş; adam; 'Evet şu sure ile şu sureyi biliyorum' deyince de; '(Mehir olarak) bildiğin sureleri ona öğretmene karşılık, onu sana nikâhladım' buyurmuştur.

Mehir miktarının, nikâh akdinde belirtilmemesi durumunda, kadına mehri misil verilir. Nikâh akdinde mehir belirlemeden bir kadınla evlenip, gerdeğe girmeden önce vefat eden bir adam hakkında; İbn Mesûd -radıyallâhu anh-; 'Kadına mehri misli verilmesi, mirasçı olması ve iddet beklemesi gerektiği görüşündeyim' demiştir. Ma'kil b. Sinan -radıyallâhu anh-; 'Ben Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i Beru'a binti Vâşık hakkında böyle hüküm verirken işittim' diyerek şahitlik yapmıştır.[2878]

Mehirde Üst Limit Yoktur:

Âlimler, mehir miktarında üst limitin bulunmadığı konusunda ittifak etmişlerdir. Çünkü mehir miktarını sınırlayan hiçbir nass bulunmamaktadır. Şeyhu'l-İslam der ki; 'Zenginlik ve bolluk sahibi olan ve hanımına yüksek miktarda mehir vermek isteyen kimsenin bunu yapmasında hiçbir sakınca yoktur. Çünkü Yüce Allah; '...' Fakat ödemeyi istemediği veya ödemekten aciz kaldığı miktarda zimmetinde mehir borcu bulundurmak mekruhtur.[2879]

a- Mehirde Alt Limit Olmadığı Gibi Maddi Veya Manevi Değerler de Mehir Olabilir:

Delillerin yoğunlaştığı ve en kuvvetli olduğu görüş budur. Bu mehrin seri kılınmasının anlamına daha uygundur. Çünkü mehirden maksat, sadece maddi bir karşılık değildir. Evliliğe olan rağbet ve arzuyu sembolize etmek; yakınlaşmadaki sadakati ortaya koymaktır. Genellikle mehir, maddi değerlerle olmaktadır. Ancak kadın razı olduğu takdirde her türlü manevi değerler, mehir olarak tanımlanabilir.[2880] Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir sahabeyi, mehir olarak ezberinde bulunan Kuran ayetlerini kadına öğretmesine karşılık nikâhlarını kıymıştır. Ebû Talha'yı, Ümmü Süleym ile mehir olarak İslamî yaşantısına karşılık evlendirmiştir.

• Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Ebû Talha ve Ümmü Süleym evlendiklerinde, aralarında mehir olarak belirledikleri İslam'dı. Sabit -radıyallâhu anh-; 'Kadınlar arasında, Ümmü Süleym'in mehirinden daha değerli bir mehir işitmedim' derdi.[2881]

2877 Buhârî, 5029; Müslim, 1425.
2878 Ahmed, 3/480; Ebû Dâvûd, 2114; Tirmîzî, 1145; Nesâî, 6/121; İbn-i Mace, 1891; Sahih rivayettir.
2879 İbn Teymiye, Mecmûu'l-Fetâvâ, 32/195.
2880 Sediân, Ftkhu'z-Zevâc, 26.
2881 Nesâî, Nikah 63. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

Mehir miktarının çok yüksek tutulması:

Bazı kimselerin zihinlerinde yer tutan yüksek miktarlarda belirlenmiş mehirler, İslam'ın maddeye bakışına uygun değildir. Hatta bazı insanlar mehir miktarını konuşmaktan, nikâh akdine geçememektedirler. Öyle yüksek rakamlar telaffuz etmektedirler ki, sanki yarış pistine veya açık artırmaya çıkmış gibi davranmaktadırlar! Hiç kuşkusuz kadın, mehir konusunda böyle bir tutum izlemeyi gerektiren evlilik pazarına çıkarılmış bir eşya değildir.

Mehir miktarlarının aşırı yüksek tutulmasının olumsuz sonuçlarını şöylece sıralamak mümkündür;

1. Genç erkeklerin ve kızların bekâr kalmasına neden olmakta.

2. Evlenme ümidini yitiren kızlar da, erkekler de farklı alternatiflerin arayışına yönelmekte ve cinsler arasında ahlakî çöküntüye ve fesada yol açmakta.

3. Evlenemeyen gençlerde bastırılmış duyguların neticesi olarak, hayattan beklentilerini yitirme ve psikolojik rahatsızlıklar meydana gelmekte.

4. Gençlerin anne-babalarına karşı asi davranmasına ve itaatsizliklere, güzel örf ve adetlere ve kültürel mirasa karşı duyarsızlaşmalarına ve aykırı davranmalarına neden olmakta.

5. Yüksek mehir beklentisi nedeniyle kız velisi, yüksek mehir veremeyeceğini düşündüğü dindar kimselerle kızı evlendirmemektedir. Yüksek mehir arzusu, dininden ve ahlakından memnun olunamayacak kimseler olsalar dahi, zenginliğinden dolayı, kızı onlarla evlendirmelerine yol açmaktadır. Burada kızın mutluluğu düşünülmemektedir.

6. Yüksek mehir, evlilik masraflarının üstesinden gelinemeyecek ölçüde ağırlaşmasına neden olmaktadır. Erkeğin kalbinde, hanımına ve ailesine karşı hoşnutsuzluk oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtilen olumsuzluklarına rağmen, mehir miktarının çok yüksek tutulmasının hükmü:

Bu konudaki delilleri dikkate alarak şunları söylemek mümkündür;

1. Mehirin Yüksek Belirlenmeyip, Hafifletilmesi Meşrudur.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Mehirin en hayırlısı, en kolay olanıdır' buyurmuştur. İbnu'l-Kayyim, mehirle ilgili bazı hadisleri naklettikten sonra; 'hadisler şunu göstermektedir ki, nikâhta mehirin yüksek tutulması mekruhtur. Bereketinin azalmasıdır ve zorlaşmasıdır' der.[2882]

• Ömer bin Hattâb -radıyallâhu anh- şöyle demiştir; 'Dikkat edin! Kadınların mehirlerini çok yükseltmeyin. Şayet mehirleri yükseltmek, bu dünyada bir şeref, Aziz ve Celîl Allah'ın katında da bir takva olsaydı, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesel-

2882 Zâdu'l-Meâd, 5/178.

lem- buna sizden daha layık olurdu. Hâlbuki Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- on iki okiyye'den fazla mehir karşılığında, kadınlardan hiçbirini kendisine nikahlamamış ve kızlarından hiçbirini de başkalarına nikâhlamamıştır.[2883]

2. Erkeğe Külfet Oluşturacak Ölçüde Mehiri Yükseltmek, Kınanmıştır.

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Ensar'dan bir kadınla evlenen bir adama, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; "ne kadar mehir verdin?" diye sordu, Adam; 'dört okiyye' dedi. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; "dört okiyye mi! Galiba siz (parayı) şu dağın cephesinden yontuyorsunuz!" buyurdu.[2884]

Bu rivayetler, Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in mehirlerin yüksek tutulmasını, evlenen erkeklerin maddi durumuna göre değerlendirerek hoş karşılamadığını göstermektedir. Nitekim Peygamberimiz'in kendi kızlarının ve hanımlarının mehri bunların mehirlerinden daha yüksek olmuştur. Burada değerlendirmede esas olan, erkeğin maddi durumunun dikkate alınmasıdır.

3. Erkek Zengin Olduğunda, Hanımının Mehrini Yükseltebilir:

• Ümmü Habîbe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Kendisi Ubeydullah bin Cahş'ın (nikâhı) altında iken (kocası Ubeydullah) Habeş toprağında ölmüş, bunun üzerine Necâşî onu Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e nikahlayarak ve dört bin (dirhem) mehir vererek Şurahbil bin Hasene ile birlikte Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- 'e göndermiştir.[2885]

4. Kadın, Mehrin Tamamına Ne Zaman Hak Sahibi Olur?

Aşağıda zikredilenlerden birinin gerçekleşmesiyle mehrin tamamı kadına ait bir hak olur;

1. Kadınla cinsel ilişkiye girilmiş olması: Erkeğin kadınla cinsel ilişkiye girmesi durumunda, kadın mehrin tamamına hak sahibi olur. Çünkü Yüce Allah; *'Eğer bir eşi bırakıp da yerine başka bir eş almak isterseniz, onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi hiçbir şeyi geri almayın.*[2886] buyurmuştur.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Hangi kadına velisinin izni olmaksızın nikâh kıyılırsa onun nikahı batıldır, onun nikahı batıldır, onun nikahı batıldır. Şayet bu izinsiz nikahlanan kişi o kadınla beraber olmuşsa, o kadın için mehir verilmesi gerekir. Şayet ihtilafa düşerlerse, yetkili devlet adamı, velisi olmayanların velisidir."[2887] buyurmuştur.

2883 İbn-i Mace, Nikah 17; Ahmed, Müsned, 1/419 (340). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. İbn-i Mace, tahkiki.

2884 Müslim, 1424; Nesâî, 6/69.

2885 Ebû Dâvûd, 2107; Ahmed, 6/427; Nesâî, 6/119; sahih rivayettir.

2886 Nisa, 20.

2887 Ahmed, 6/156; Ebu Davud, 2083; Tirmîzî, 1102; İbn-i Mace, 1876; Sahih rivayettir.

Batıl olan bir nikâhta, cinsel temasın gerçekleşmesiyle mehrin tamamı kadının hakkı oluyor ise, sahih nikâhta hak sahibi olması çok daha fazla hakkıdır.[2888] Cinsel ilişkinin gerçekleşmesiyle sabit olan mehir ancak, erkeğin ödemesiyle veya hak sahibinin hakkından feragat etmesiyle düşer.[2889]

Nişandan Dönülmesi Durumunda, Nişanlıya Verilen Takı ve Hediyelerin Hükmü:

Erkeğin nişanlısına verdiği şeyler ya mehir, ya da hediye olarak değerlendirilir. Şayet mehir olarak vermiş, ise; nişandan dönülmesi durumunda tamamının iade edilmesi vaciptir. Çünkü mehir, cinsel faydanın karşılığıdır. Bu gerçekleşmediği takdirde, mehrin -mevcut ise- olduğu gibi, -mevcut değilse- kıymetinin iade edilmesi gerekir. Âlimlerin çoğunluğu bu kanaattedir.[2890]

Şayet hediye olarak vermiş ise; nişanın kız tarafından bozulması halinde, hediyenin veya kıymetinin iade edilmesi vaciptir. Çünkü nişandan dönülme üzüntüsüne, bir de mali zararın eklenmesi adaletsizliktir. Nişanın erkek tarafından bozulması halinde ise, erkeğin hediyeleri geri isteme hakkı yoktur. Çünkü kadının nişandan dönülme üzüntüsüne, bir de hediyelerin iadesi üzüntüsünün eklenmesi adaletsizliktir. Bu konudaki en adaletli görüş budur.[2891] -Allah, en doğrusunu bilir-.

5. Kızın Çeyiz Hazırlaması -Ev Eşyaları ve Mobilyaları Alması-

Kızın, kocası için beyaz eşya, örtü, yatak gibi şeylerle çeyiz hazırlaması vacip değildir. Ebû Hanife, Şafiî, Ahmed bin Hanbel, İbn Hazm ve bazı âlimler, kadının kendi mehrinden veya farklı imkânlarıyla çeyiz hazırlamasının vacip olmadığını; evlerinin her ikisine de layık, serî bir mesken olması için, evde kullanılacak her türlü eşya ve ihtiyacın hazırlanmasının erkeğin sorumluluğunda olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü Yüce Allah şöyle buyurmuştur; *"Onları gücünüz nispetinde kendi oturduğunuz yerde oturtun."*[2892]

Kadına verilen mehir, çeyizlerine mukabil değildir. Bir bağış, iyilik ve gönül rızasıdır. Nitekim Yüce Allah; *"Kadınların mehirlerini gönül rızası ile verin."*[2893] buyurmuştur. Daha önce de belirtildiği gibi mehir, kadınla cinsel birlikteliğin helal olmasına mukabildir. Bir şeyin iki karşılığı olmaz. Hatta erkek, kadının çeyizinin güzel olacağını umarak, mehri misilden daha fazla vermesi halinde, fazladan verdiği miktar mehirden ayrı tutulmaz.

2888 Şevkânî, Neylü-l'Evtâr, 6/118.
2889 Fıkhu't-İslamî ve Edilletuhû, 7/289.
2890 Bidayeti'l-Muctehid, 2/21.
2891 El-hüyârât isimli kitapta da (128) belirtildiği gibi, Şeyhu'l-İslam'ın tercihi bu görüştür. El-Fetâvâ, 32/10; el-İnsâf, 8/296.
2892 Talak, 6.
2893 Nisa, 4.

Nişanlısının çeyiz hazırlaması için erkeğin mehirden ayrı olarak verdiği paralar, mehire katılmaz. Çünkü bunlar şartlı hibe hükmündedir. Kadının kendisinin veya ailesinin çeyiz olarak hazırladığı her şey kadına aittir. Çünkü kadın bunları hazırlamaya mecbur değildir.

6- Düğünlerde Yapılan Münkerlerden/Kötülüklerden Bazıları:

a. Gelinin Gerdek Gecesi Kuaföre Götürülmesi:

Günümüzde gelenek haline gelmiş, karşı konulamaz boyuta ulaşmış en kötü münkerlerdendir. Öyle ki bunu yapanlar değil, yapmak istemeyenler engellenmektedir. Kuaförler genellikle erkeklerden oluşmakta. Bu tür yerlerde neler olup-bittiğini herkes bilmektedir. Müslüman bir genç kız, vücuduna yabancı bir erkeğin dokunmasına nasıl izin verebilir? Ailesini kıskanmayan bir koca için bu çok utanç verici bir durumdur!

b. Gerdeğe Hazırlamak Gerekçesiyle Kadınların, Gelinin Avret Yerlerine Bakmaları:

Hiçbir kadın, başka bir kadının avret yerine bakması caiz değildir. Bu haramdır. Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Hiçbir erkek, başka bir erkeğin; hiçbir kadın da başka bir kadının avret yerine bakmasın buyurmuştur. Kadınlar arasındaki avret yeri, erkekler arasındaki avret yeri gibidir. Göbekten dize kadar olan bölgedir.

Cahil kadınlar birbirlerinin avret yerlerine bakmaktan sakınmamaktadırlar. Birbirleriyle akraba olmalarının bunu meşrulaştırdığını düşünmektedirler. İyi bilinmelidir ki, bir kız yedi yaşına ulaştığında, onun avret yerine ne annesinin, ne de kız kardeşlerinin bakması caiz değildir.[2894]

c. Evlilik Törenlerinin, Birçok Münkerlerin ve Günahların İşlendiği Düğün Solanlarında Veya Otellerde Yapılmasında Israr Edilmesi:

Bu törenlerde, israf ve savurganlıklarla birlikte birçok günah işlenmektedir. Şarkıcı kadınlar ve erkekler çağrılmakta, nefislere hitap eden, kalplere kötülükleri aşılayan şarkılar ve sözler söylenmektedir. Bunlara gelin ve damatla birlikte bütün davetliler iştirak etmektedir. Bu törenlerin genelinde kadın erkek karışık bulunmakta, açıktan fuhşa, çıplaklığa ve ancak ahiretten nasipsiz kimselerin yapabileceği rezilliklere ortam hazırlanmaktadır. Bu törenlerin haram olduğunda hiçbir şüphe yoktur.

Müslüman hanımlar bilmeliler ki, kötü sözlerden, çalgılı aletlerden ve erkeklerle karışık bir ortamda bulunulmaktan sakınıldığı sürece, düğünlerde def çalınması, şiirler söylenmesi, nikâhın duyurulması, sevinç ve mutluluğun gösterilmesi mubahtır.

2894 Bkz. İbnü'l-Cevzî, Ahkâmu'n-Nisâ, 76.

d. Açık ve Dekolte Gelinliklerin Giyilmesi:

Kadınların ve mahremlerin dışında başkalarının da görebileceği ortamlarda açık kıyafetlerin ve gelinliklerin giyilmesi haramdır, caiz değildir. Yabancıların görmemesi şartıyla, gelin hanım dilediği gibi süslenip-giyinebilir.

e. Damat ve Gelinin Kendilerine Ayrılan Köşede Erkeklerin ve Hanımların Ortasında, Oturmaları:

Bu büyük bir hatadır. Birçok haramı birden işlemektir. Bu haramlardan biri, kadınlarla erkeklerin en çekici kıyafetler ve süslü oldukları bir zamanda aynı ortamda bulunmaları ve birbirlerini görmeleridir. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Kadınların yanına girmekten sakınınız! [2895] buyurmuştur.

Âlimler heyeti, bu türden düğün törenlerinin haram olduğu konusunda fetva vermiştir.[2896]

f. Törenlerde Kadınların Dans Etmesi:

Kadınların oyun ve danslarını, erkeklerin gördüğü yerde yapmaları en kötü münkerlerdendir ve haramdır. Fakat sadece kadınlar görüyorsa yapılmaması daha güzeldir. Çünkü genellikle danslar, haram olan müziklerin ve şarkıların eşliğinde yapılmaktadır.

Oyun ve danslar sadece kadınlar arasında yapılsa dahi, bir kadının orada bulunan ve güzel raks eden bir kadını, kocasına anlatmayacağından emin olunamaz.. Anlatımlar büyük fitne ve fesada neden olabilir.

g. Törenlerde Fotoğraf Çekilmesi ve Video Kayıt Yapılması:

Kadınların parfümleriyle, süsleriyle, dekolte kıyafetleriyle fotoğraflarının çekilmesi, video görüntülerinin kaydedilmesi çok çirkin ve kötü bir davranıştır. Büyük bir fitnedir. Avret yerlerinin görünmesi ve kayıt altına alınmasıdır. Şer ve fesat tohumlarının ekilmesidir. Hiç şüphesiz, bu şekilde fotoğraf ve görüntü kayıtları haramdır. Günahların açıktan işlenmesi beladır. Bu törenlerde bulunanlar, özellikle de kadınlar, bu gibi kötü davranışları ve günahları terk etmelidirler. Düğün törenlerinde Yüce Allah'ın helal kıldığı davranışlarda bulunmalı, haramlardan sakınmalıdırlar.

h. Düğün Yemeğinde İsraf:

İnsanlar gösteriş amacıyla, özellikle de kadınların kışkırtmalarıyla düğün yemeklerinde aşırıya gitmekte, birbirleriyle yarışmaktadırlar. Davetli sayısının çok üzerinde, ihtiyaç fazlası yemekler ve ziyafetler hazırlanmaktadır. Daha sonra -açlığını giderecek lokma bulamayan fakirlere rastlanmadığından!!)- bunlar çöpe atılmaktadır. Yüce Allah, Kuranı Kerîm'de 22 âyette israfı yermiş ve; *"İsraf etme-*

2895 Buhârî, 5232; Müslim, 2172.
2896 Fetva no: 8854

yiniz, hiç kuşkusuz Allah, israf edenleri sevmez"[2897] buyurmuştur. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, israftan bizleri sakındırmış ve; Yiyiniz, içiniz, sadaka veriniz, israf etmeyiniz ve kibirlenmeyiniz. Hiç şüphesiz Allah, nimetini kulunun üzerinde görmekten hoşnut olur,[2898] buyurmuştur.

ı. Düğün Günü Gelinin Namazları Terk Etmesi:

Düğün ve gerdek gecesi için hazırlanma genellikle öğle namazından sonra başlamaktadır. Gelin hanım yıkanmakta, giyinmekte ve makyaj yapılmaktadır. Bu nedenlerle namazlar unutulmaktadır. Hiç tartışmasız, bu haramdır.

i. 'Mutluluklar ve Erkek Evlatlar Dileriz' Diyerek Gelin ve Damadın Tebrik Edilmesi:

Bu söz, cahiliye döneminden kalma çirkin bir gelenektir. Günümüzde evlenen çiftleri tebrik etmek ve dua amaçlı söylenmektedir. Bu ifadeyi kullanarak, evlenenleri kutlamak nehyedilmiştir. Hasan -radıyallâhu anh- anlatıyor; Akıl bin Ebî Talih, Cesim oğullarından bir kadınla evlenmişti. Orada bulunanlar onlara, "Mutluluklar ve erkek evlatlar dileriz" diye tebrik ettiler. Bunun üzerine Akıl; "Böyle demeyiniz! Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in söylediği gibi; "Allah bu evliliği sizin hakkınızda hayırlı kılsın ve mübarek eylesin" deyiniz" dedi.[2899] Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in böyle söylenilmesini yasaklamasının hikmeti, belki de cahiliye âdetlerine muhalefet etmektir. Çünkü o dönemde, kız çocuklarının değil, sadece erkek çocukların olması için dua edilirdi. Ayrıca bu duada, Allah'ın ismi zikredilmemekte, O'na hamd ve senada bulunulmamaktadır. Bizim yapmamız gereken, Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sözlerini ve davranışlarını kendimize örnek almamız ve ona uymamızdır. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- evlenenlere şöyle dua etmiştir; (evliliğinizi) her ikinize de mübarek kılsın, bereketi ikinizin üzerinize olsun ve sizi hayırlarda birleştirsin'

j- Düğünde Velime Yemeği:

Tanımı: Düğünlerde verilen yemeğe 'velîme' denir.

Hükmü: Evlenen erkeğin imkânı nispetinde velîme yemeği vermesi -âlimlerin çoğunluğuna göre- 'müekked sünnettir'. İmam Şafiî ve bir rivayete göre İmam Mâlik, vacip olduğunu söylemiştir. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- velîme yemeği vermiş ve verilmesini de teşvik etmiştir.

• Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Zeynep binti Cahş ile evlendiği günün sabahında, insanları davet etti, insanlar yemek yediler sonra da çıktılar.[2900]

2897 Araf, 31.
2898 Nesâî, 5/79; Hâkim, el-Müstedrek, 4/135; Hasen rivayettir.
2899 Nesâî, 3371; İbn-i Mace, 1906;
2900 Buhârî, 1428; Müslim, 5166; Tirmîzî, 3218; Nesâî, 6/136.

• Abdurrahman bin Avf -radıyallâhu anh- evlendiğinde, Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, ona; "bir koyun dahi olsa, velîme yemeği ver" buyurdu.[2901]

Velîme yemeğinde koyun veya diğer hayvanların ikram edilmesi şart değildir. Asıl olan Evlenen erkeğin maddi durumuna göre yemek ikramında bulunmasıdır.

• Nitekim Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, Safiye validemizle evlendiğinde, velime yemeği olarak 'hays' ikram etmiştir. Hays: Çekirdeksiz hurma, sadeyağ, keş ve undan yapılan bir yemektir.[2902]

Velîme yemeği, gerdek günü veya sonrasında verilmelidir. Nikâh akdi esnasında değildir. Nitekim yukarıda zikredilen Enes -radıyallâhu anh-'ın rivayeti bunu ifade etmektedir. 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Zeynep binti Cahş ile evlendiği günün sabahında, insanları davet etti, insanlar yemek yediler sonra da çıktılar.

Bazı âlimler, velîme yemeği vaktinin nikâh akdinden, düğün sonuna kadar olduğunu belirtmişlerdir.[2903]

k- Velîmeye Davet:

Evlenenin fakiriyle zenginiyle sâlih insanları davet etmesi müstehaptır. Çünkü Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Mü'minlerden başkasıyla arkadaşlık etme! Yemeğini muttakilerden, Allah'tan korkup-sakınanlardan başkası yemesin![2904] Davette, fakirlerin ve miskinlerin de nasiplendirilmesi müstehaptır. Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'En şerli yemek, zenginlerin çağrılıp, fakirlerin çağrılmadığı velime yemeğidir. Davete katılmayan kimse Allah'a ve Resûlü'ne isyan etmiş olur.[2905]

l- Velime Yemeğine Katılmak:

Âlimlerin çoğunluğu düğünlerde velime yemeğine katılmanın, özür sahibi olmayanlar için 'vacip' olduğunu belirtmişlerdir. Buna delil olarak şunları zikretmişlerdir;

• İbn Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Biriniz velime yemeğine davet edildiğinde, ona katılsın" buyurdu.[2906]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Davete katılmayan kimse Allah'a ve Rasulü'ne isyan etmiş olur.[2907]

2901 Buhârî, 5169; Bkz. Fethu'l-Bârî, 9/237.
2902 Buhârî, 2048; Müslim, 1427.
2903 Merdâvî, el-İnsâf, 8/317.
2904 Ebû Dâvûd, 4832; Tirmîzî, 2506; Albânî, 'hasen' olarak derecelendirmiştir.
2905 Buhârî, 5177; Müslim, 1432.
2906 Buhârî, 5173.
2907 Buhârî, 5177; Müslim, 1432.

Bu hükümde kadınlar da erkekler gibidir. Ancak davette kadınlarla erkekler arasında haram halvet ortamları oluşuyorsa katılmak caiz değildir.

Oruçlunun davet edilmesi durumu: Yukarıda zikredilen delillerden dolayı, oruçlunun velime yemeğine davet edilmesi durumunda-erkek olsun, kadın olsun- katılması vaciptir. Oruçlu davete katıldığında, eğer nafile oruç tutuyorsa, orucunu açıp-açmamakta muhayyerdir. Dilerse onlarla birlikte yer-içer ve orucunu daha sonra kaza eder; dilerse orucuna devam edip, davet sahibine dua eder. Nitekim Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'biriniz yemeğe davet edildiğinde, icabet etsin. Dilerse yesin, dilemezse yemesin[2908] bir başka rivayette de; 'biriniz yemeğe davet edildiğinde icabet etsin. Eğer oruçlu değilse yesin; oruçlu ise (davet sahibine) dua etsin[2909] buyurmuştur.

m- Velîmeye Katılmamak:

Özür sahibi olmayanlar için velimeye katılmanın vacip olduğu daha önce belirtilmişti. Özür kabul edilen durumlardan bazıları şunlardır;

1. İçki, çalgı aletleri gibi münkerlerin bulunduğu bir ortamda verilen davetlere katılmak caiz değildir. Ancak oradaki münkerleri engellemek ve değiştirmek amacıyla gidilebilir. Münkerler ortadan kaldırıldığında, katılmak tekrar vacip olur.

Ali -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Yemek yaptım ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i davet ettim. Yemeğe geldiğinde evde resimler gördü ve geri döndü. Bunun üzerine ben; "Yâ Resûlullah! Annem babam sana feda olsun, geri dönmene sebep olan nedir?" dedim. Bana; "Evde, üzerinde resimler bulunan bir örtü var. Hiç kuşkusuz, melekler içerisinde resim bulunan eve girmezler" buyurdu.[2910]

2. Davete sadece zenginlerin çağrılıp, fakirlerin çağrılmaması durumunda davete katılmamak caizdir.

3. Davet sahibinin haramdan sakınmayan, şüpheli şeylerden kaçınmayan birisi olması durumunda davete katılmamak caizdir.

4. Olumsuz hava şartları, düşman korkusu veya cana zarar gelmesinden endişe edilmesi gibi, davete katılmayı engelleyen, şerî bir mazeretin bulunması durumunda katılmamak caizdir.

n- Evlenenlerin Tebrik Edilmesi:

Bir müslümanın kardeşini elde ettiği hayırlardan dolayı kutlaması, bereket dilemesi ve sahip olduğu nimetin devamı için dua etmesi İslam şeriatının güzelliklerindendir. Nitekim Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- evlenenlere, bereket diler, muvaffakiyetlerinin ve birlikteliklerinin devamı için dua ederdi.[2911]

2908 Müslim, 1430; Ebû Dâvûd, 3722
2909 Müslim, 1431; Ebû Dâvûd, 3719; Beyhakî, 7/263.
2910 İbn-I Mace, 3359; Ebû Ya'lâ, 436; Sahih rivayettir.
2911 Sedlân, Fıkhu'z-Zevâc, 97.

6- Gelin Hanımın Düğün Günü, Kocasının Misafirlerine Hizmet Etmesi Caizdir:

• Sehl bin Sa'd -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Ebû Öseyd Es-Sâidi zifafında Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-i davet etti. O gün, henüz yeni gelin olan, hanımı onlara hizmet etti. Sehl; "Biliyor musunuz, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ne ikram etti? Onun için geceden bir çanağın içine birkaç hurma ıslattı. Yemeği yedikten sonra ona bunu ikram etti" dedi.[2912]

Bu fitneden emin olunması durumundadır. -Allah, en doğrusunu bilendir-.

7- Evlenenlere Yapılacak Dua

"بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ"

"Allah'ın bereketi seninle ve senin üzerine olsun ve her ikinizi de hayırda birleştirsin."[2913]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- evlenen bir kimseyi tebrik edeceği zaman;

Allah, (evliliğinizi) her ikinize de mübarek kılsın, bereketi ikinizin üzerinize olsun ve sîzi hayırlarda birleştirsin derdi.[2914]

• Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- benimle evlendiğinde, annem beni eve getirdi. Eve girdiğimizde, Ensar'dan bir grup hanım vardı, bana; "hayır ve bereket üzere geldin ve hayırlı kısmete kavuştun" dediler.[2915]

8- Evlenenlere Hediye Vermek Müstehaptır:

• Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Zeyneb ile evlendiğinde, Ümmü Süleym ona tastan bir çanak içinde 'hays yemeği[2916] hediye etti.[2917]

2912 Buhârî, Nikâh 71; Müslim, Eşribe 86 (2006); İbn-i Mace, Nikâh 24.
2913 Nesâî hariç diğer sünen sahipleri. Bkz. Sahih-i Tirmizi, (1/316).
2914 İbn-i Mace, Nikah 23; Elbani Hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
2915 Buhârî, Nikah 57; Müslim, Nikah 69 (1422).
2916 Hays: Çekirdeksiz hurma, sadeyağ, keş ve undan yapılan bir yemektir.
2917 Müslim, 1428.

85. BÖLÜM
GERDEK GECESİNİN ADABI

İlk gece evlenen çiftlerin dikkat etmesi gereken bazı kurallar vardır. Müstehap olan bu kurallar şunlardır;

1- Damat Geline Selam Vermelidir

Bu davranış, gelin hanımın heyecan ve korkusunu atmasına yardımcı olur. Ümmü Seleme -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Evlendiklerinde, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onun yanına girerken selam vermiştir.[2918]

2- Damat, Geline İçecek Veya Tatlı İkram Ederek Kibar ve Nazik Davranmalıdır

• Esma binti Yezîd -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- için Âişe'yi süsledim. Sonra gittim ve dolağını açması için onu çağırdım. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- geldi ve Âişe'nin yanına oturdu, içerisinde süt bulunan büyük bir kadeh getirildi. Önce kendisi içti, sonra da Âişe'ye ikram etti. Âişe utandı ve başını eğdi. Bunun üzerine Esma onu ikâz etti ve; "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in elindekini al" dedi. Bunun üzerine Âişe onu aldı ve biraz içti.[2919]

3- Damat, Gelinin Başına Elini Koyarak Ona Dua Etmelidir

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Biriniz bir kadınla evlendiğinde... Ona (şöyle) dua etsin: "Ey Allah'ım! Senden bunun hayrını ve onda yarattığın huyların hayırlısını istiyorum. Bunun şerrinden ve yaratılışındaki huyların şerrinden de sana sığınıyorum" buyurmuştur.[2920]

4- Çiftin İki Rekât Namaz Kılması

• Ebû Esîd'in azatlısı Ebû Sâîd -radıyallâhu anh-umâ) anlatıyor; 'Evlendiğimde ben köleydim. Aralarında İbn Mesûd, Ebû Zer ve Huzeyfe'nin de bulunduğu bir grup sahabeyi (düğünüme) davet ettim. Namaz için kamet getirildi, Ebû Zer na-

2918 Ebu'ş-Şeyh, Ahlâku'n-Nebî, 199. Hasen rivayettir.
2919 Ahmed, 6/452; Hasen rivayettir.
2920 İbn-i Mace, Nikah 27. Elbani, hadisin hasen derecesinde olduğunu söylemiştir.

maz kıldırmak için öne çıktı. Ona, 'sen geçme' dediler. O; 'öyle mi?' dedi. Onlar 'evet' dediler. Köle olduğum halde, ben öne geçtim ve onlara namaz kıldırdım. Sonra bana şunları öğrettiler; 'hanımının yanına girdiğin zaman, iki rekât namaz kıl, yanına girdiğin (eşin) hakkında Allah'tan hayır dilekte bulun; onun kötülüğünden Allah'a sığın. Sonra sen ve hanımın dilediğiniz gibi davranın.[2921]

5- Damat, Eşinin Yanına Girmeden Önce Misvak Kullanmalı ve Ağzını Temizlemelidir

Ağız temizliği misvakla olabileceği gibi, diş fırçası ve macunu kullanılarak da yapılabilir. Bu; birlikteliğin ve ülfetin devamına katkıda bulunur.

• Şureyh bin Hâni anlatıyor; Âişe (radıyallâhu an-hâ)'ya; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- eve girdiğinde ilk önce ne yapardı?' diye sordum. 'Misvak kullanırdı' dedi.[2922]

6- Cinsel İlişkiye Besmele ve Dua İle Başlamak

• İbn Abbâs -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber (sallallâ-hu aleyhi ve sellem); "Hanımıyla ilişkide bulunmak isteyen; "Bismillah, Allâhumme cennibni'ş-şeytâne, ve cennibi'ş-şeytâne mâ rezâktenâ - Allah'ın adıyla. Allah'ım! Bizi şeytandan uzak kıl ve sakındır. Bize rızık olarak vereceğin (evlatlarımızı da) şeytandan uzak kıl ve sakındır" derse, bu ilişkiden çocukları olursa, o çocuğa şeytan ebediyen zarar veremez' buyurdu.[2923]

2921 Albânî, bu rivayeti, sahih bir senetle İbn Ebî Şeybe'ye nispet etmiştir. Âdâbu'z-Zifâf, 94.
2922 Müslim, Taharet 43(253); Ebu Davud, Taharet 27.
2923 Buhârî, 5165; Müslim, 1434.

86. BÖLÜM
CİNSEL İLİŞKİ ADABI

1- Cinsel İlişkiden Önce Oynaşmak Müstehaptır

• Câbir -radıyallâhu anh- evlendiğinde, 'Peygamberimiz (a.s) ona, 'bakireyle mi, dulla mı evlendin?' diye sormuş, o dulla evlendiğini söylediğinde de; "Neden bakireyle evlenmedin! Bakirelerin ağız suları (daha tatlıdır)" buyurdu.[2924]

Açıklama:

Bu hadiste, oynaşma ve öpüşme esnasında kadının dilinin somurulması, ağız suyunun emilmesi işaret olunmaktadır.[2925] Erkek, hanımı haz duyuncaya kadar ilişkiyi devam ettirmelidir. Hiç kuşkusuz bu, birlikteliğin ve muhabbetin devamını pekiştirir.[2926]

Erkeğin, zifaf gecesinde bakirelik zarının delinmesinde fiziksel bir zorluk çekmediği doğrudur. Ancak, o gece sabırlı ve dikkatli olmasını gerektiren önemli ve zor ahlaki görevleri vardır. Erkeğin kıza son derece kibar, yumuşak ve büyük bir sevgiyle yaklaşması gerekir. Eşinin; anne babasının evinden ayrılıp, bambaşka, yepyeni bir dünyada, yepyeni bir hayatta kendisiyle başbaşa kalmış genç bir kız olduğunu düşünmeli, sevgisini ve muhabbetini ona hissettirmelidir.

Damadın, gelini; hücum edip yakalaması gereken bir av olarak görmemesi gerekir. Ona bir kadın, bir eş olarak değil, sevip okşayacağı bir nişanlı muamelesiyle yaklaşması gerekir. Bu gece, cinsel haz gecesi değil, sevgi gecesidir. Cinsellik yönü olmayan sırf sevgi ve aşk gecesidir. Bu gece -iyi veya kötü- hayatı boyunca kızın zihninden silinmeyecek son derece önemli bir gecedir. Bu yüzden bu gecenin, korku ve dehşetle değil, sevgi ve muhabbetle imar edilmesi gerekir. Bu gecenin önemi fizyolojik (bedensel) yönünden çok psikolojik yönünden kaynaklanmaktadır.

Erkek ilk gecede lezzeti aramamalıdır. Eşiyle ilgilenmeli, onunla şakalaşmalı, sevişip oynaşmalı, aceleci ve aptalca tavır ve hareketlerde bulunarak kızın hissiyatını yaralamamalıdır. Çünkü arzuladığı o zevk ve hazza, şiddet ve acelecilikle değil, yumuşak ve sakin davranmakla ulaşabilir.

2924 Buhârî, 5080.
2925 Fethu'l-Bâri 9/121.
2926 Ebu malik. fıkhussünne. Polen yayınları

Yine o gece, kıza soyunma özgürlüğünü vermeli ve o yatağına yatmadan yanına girmemelidir. Kendisi de yan bir odada veya bir örtü arkasında elbiselerini çıkarmalıdır. Erkeğin özenle dikkat etmesi gereken bir husus da, aralarındaki yabanilik gidene ve birbirlerine alışana kadar özellikle ilk gecede kıza çıplak haliyle gözükmemesi, onun hiç alışmadığı bu görüntüyle, neye uğradığını anlayamamış bir hale düşmesine sebebiyet vermemesidir.[2927]

İşte iki tarafın bu şekilde soyunmasından sonra ilişki hafif bir ışık altında başlamalıdır

2- İlişkiye Sevişmeyle Başlamak Kaçınılmazdır

• Bir hadiste Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- dul bir kadınla evlendiğini haber veren Abdullah oğlu Cabir'e: "Bakireyle evlenseydin ya, onunla oynaşırdın, o da seninle oynaşırdı"[2928] buyurmuştur.

• Diğer bir rivayette de: "Sana ne oluyor ki, bakireleri ve onlarla karşılıklı oynaşmayı (liâb) terk ediyorsun?" [2929]

Başka bir rivayette ise: "Sen onu ısırırdın, o da seni" buyurmuştur[2930]

Açıklama:

İbn-i Kayyım El-Cevziyye şöyle der: "Cima öncesi yapılması gereken şeylerden biri de; kızla oynaşmak, onu öpmek ve dilini emmektir. Allah'ın Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- eşiyle oynaşır ve onu öperdi. Ebu Davud'un rivayet ettiğine göre Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Aişe -radıyallâhu anh-'yi öper ve onun dilini emerdi. Cabir bin Abdullah der ki: "Allah'ın Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- oynaşmaksızın cima yapmayı yasakladı."

Buluşmanın başlangıcındaki bu sevişmeler ve oynaşmalar, bizzat cinsel ilişkiden daha önemlidir. Zira cinsel ilişki öncesinde psikolojik ve duygusal bir hazırlık kaçınılmazdır. Çünkü cinsel hisler aniden oluşmazlar. Aksi ne tedricî (yavaş yavaş) bir şekilde oluşur ve gelişir. Ve nihayet bu olay, organsal birleşimle ve her ikisinin de duygusal ve cinsel sarhoşluk ve doyuma ulaşmasıyla son bulur. Bu hazırlık ve başlangıç merhalesinde temel rol ve görev genelde erkeğindir. Zaten çoğunlukla ilişkiye başlayan da odur. Ardından kadının sırası gelir. Onun rolü de ortaklaşma, karşılık verme, tahrik ve teşvik etme şeklindedir. Cinsel ilişkiye hazırlıkta kadının eşine icabet etmesi, ona katılması gibi önemli bir rolü olduğunu önemsememiz mümkün değildir. Kadının bundan sorumlu olduğunu şu hadislerden çıkarabiliriz:

2927 Evliler için Cinsel bilgiler. Polen yayınları
2928 Buhârî, Buyu 16, Cihad 112. Ayrıca bkz. Müslim, Rada 54, 55, 56, 57 (715).
2929 Buhârî, Nikah 10.
2930 Buhârî, Müslim

3- Cinsel Buluşmaya Hazırlığın İki Temel Kaynağı Vardır

1- Psikolojik Kaynak: Bu; buluşmayı ve haz duymayı düşünmekle ilgili kaynaktır.

2- Hissî Kaynak: Bu da; haz duymayı bedenin değişik bölgelerine nakletmeyi sağlayan kaynaktır. Bu hazların en önemli kaynağı da dokunma duyusudur.

Sevişme ve oynaşma, insanlara özel bir olay değildir. Aksine bunlar hayvanların da bildikleri olaylardır. Cinsel organlarla birleşme öncesinde, bunları uygulamayan hiç bir memeli hayvan türü yoktur. İnsan da en eski asırlardan beri bunun farkındadır. Firavunlardan, eski Çinlilerden, Hintlilerden, Japonlardan ve Orta Asyalılardan ve Avrupalılardan elimize geçen heykel ve resimlerde buna rastlamamız bu konuda açık bir delildir.

Cinsel olgunun merhalelere ayrılması mümkün olmayan duygusal bir tecrübe olmasına rağmen, daha iyi kavranması için, şu üç merhaleye ayırabiliriz:

Birincisi; Oynaşma ve sevişme suretiyle yapılan hazırlık merhalesi.

İkincisi; Cinsel organların birleşmesi merhalesi, cima

Üçüncüsü; Son sevişme merhalesi.

Bu kısımlandırma sadece olayı anlamayı kolaylaştırmak içindir. Zira yapılan hataların sebebi her zaman için bilgisizliktir. Çoğu erkekler kadının, eşine kendi rızasıyla tamamen teslim olmadan önce bir hazırlığa ve sevişmeye ihtiyaç duyduklarını bilmezler.

Kadın bir yandan, eşinden sevgi ve şefkat görmeye ihtiyaç duyarken diğer yandan, sevişme ve oynaşma yoluyla kendisinde cinsel heyecan uyandıracak bedensel bir hazırlığa ihtiyaç duyar. Zaten eşini gerçekten seven bir erkek, böylesi bir sevişmeye kendiliğinden ihtiyaç hisseder. Bu sevişme merhalesi kadın için, cinsel ilişkinin en haz verici merhalesidir. Bilgisizliği veya gururu ya da boş utangaçlığı sonucu bu sevişmeden gafil kalıp, onu değerlendiremeyen erkek, gerçekte asıl zararı kendisi görür. Çünkü o bu düşüncesizliğiyle, kadının kendisini erkeğe tamamen teslim etmesini engellemiş olur. Bu durumda cinsel ilişkileri daha çok cinsel tecavüz görünümüne dönüşür.

Özellikle son yıllarda kadın, sadece çocuk doğurma vesilesi olmadığını, kendisinin de hissi, cinsel, duygusal ve mutluluk verici cinsel hazda erkeğin aktif bir ortağı olduğunu öğrenmiştir. Şüphesiz ki, erkeğin de cinsel ilişkiye ve kadının cinsel haklarına olan bakış açısı olumlu yönde ve büyük oranda değişmiştir.

Kadının eşinden istediği şey, onun sandığından tamamen farklıdır. Kadın organsal birleşimden çok sevgi, şefkat, muhabbet, duygusal ortaklık, okşanma ile aklî ve vicdanî bir birleşimi arzular. Kadın için anlayışlı ve sevgi dolu bir erkek, cinsel yönden erkeklerin en kuvvetlisi olsa dahi, sert ve katı bir erkekten daha

sevimlidir. Kadın için cinsellik tenasül uzuvlarının birleşimi değildir. Aksine o, sevgi ve aşk ilişkisidir. Bu sevgi ve muhabbet ortamının ilişkinin başında olması gerektiği gibi bizzat tenasül organlarının birleşimi sırasında ve daha sonrasında da ilişki bitene kadar devam etmesi gerekir. Cinsel birleşim sonunda erkeğin aniden çekilmesi kadını öfkelendirir ve onun cinsel ilişkiden tamamen nefret etmesine yol açar.

Cinsel ilişki, belli bir süre çalışması için bir düğmeye basılarak başlayan mekaniksel bir ilişki değildir. Aksine duygusal ve psikolojik birleşim ilişkisidir. İsteksiz buluşmadan verim almak mümkün değildir. Kadının tam katılımının olmadığı ve buluşmanın zevkini erkekle beraber tatmadığı bir ilişki, her iki taraf açısından da başarılı bir ilişki sayılamaz. Evlilik yatağında eşiyle tam bir ortaklaşmayı yaşayamayan erkek, hayatında büyük bir boşluk ve eksiklik hissedecek, bu boşluğu başka yerlerde doldurmaya kalkışacaktır.

Bilimsel olarak da ispatlanmıştır ki; her iki tarafı cinsel yönden canlı tutacak ve cinsel bıkkınlıklarını engelleyecek en büyük etken, her iki tarafın sevgi ve aşk duygularını mümkün olduğu kadar yüksek seviyede tutmalarıdır. Ancak bunun her iki taraf için çok özel olması ve yatak odasından çıkmaması şartıyla...[2931]

4- Cinsel İlişkide Tahrikin Temel Kaideleri

Vücudunun okşanmasından ve sıkılmasından kadının daha çok etkilendiğini erkeğin iyi bilmesi gerekir. Cinsel ilişkiye tahrik için onu okşarken de, kadının bedenindeki dokunma duyusu sinirleri yönüyle zengin olan bölgeleri okşamaya ağırlık vermelidir. Bu yerler de; burun, ağız, sırt ve cinsel organlar vs.dir.

Görünen o ki; gittikçe yükselen cinsel hisleri taşıyan cinsel organlardaki sinirlerle, ağız, dil, burun ve dişlerin bulunduğu bölgeyi besleyen sinirler arasında bir bağ bulunmaktadır. Bu yüzden öpme âdeti, cinsel ilişki öncesinde tahrik edici bir vesile olarak çok eski asırlardan beri vardır.

Cinsel ilişki öncesinde bir hazırlık merhalesinin yaşanması gerektiğini söylemiştik. Dudaktan öpmek ise bu hazırlık merhalesinde en etkili olan harekettir. Çevremizde, evlilik ilişkisinin donukluğu ve bunun sevişmesiz geçmesi sebebiyle birçok kadınların cinsel ilişkiden nefret ettiğini ve uzun süre çocuk doğuramadıklarını gözlemlemekteyiz.

Dudakları kulaklar izler. Kulaklar fısıldaşmalardan ve öpmelerden çok etkilenir. Çünkü onun dokusu dokunmaktan çok etkilenen bir yapıya sahiptir. Kulaklardan sonra boyun, sonra da omuzlar gelir.

5- Zifaf Gecesinde Cinsel İlişkiyle İlgili Birkaç Not

1- Eşler arasındaki cinsel ilişkinin bu ilk gecede başlaması zorunlu değildir. Başarılı bir şekilde tamamlayamama korkusu durumunda bu ilişkinin gelin sa-

2931 Cinsel bilgiler. Prof. Dr. Abdulkadir Ahmet Ata. Polen yayınları

kinleşene, rahatlayana ve içindeki o korku gidene kadar ertesi güne ertelenmesi gayet mümkündür.

2- Eşler arasındaki ilk elçi öpüşme olmalıdır. Yine ilişki öpüşmeyle son bulmalıdır.

3- Şunu hatırlatalım ki; ilişki sonunda erkek hemen uyuma ihtiyacı hissederken, kadın uykuya dalmak için en az yarım saate ihtiyaç duyar.

4- Cinsel ilişkide donukluk ve resmilikten kurtulmalı ve bu ilişkide en etkili ve en önemli olan şeyin dokunma, okşama, aşk fısıldaşmaları ve sevişme olduğu iyi bilinmelidir.

5- Kadın, fıtratındaki utangaçlık ve nazlılık sebebiyle erkeğe yanaşmayabilir. Onun için erkek, bunu soğukluk veya ilişkiyi red olarak algılamamalıdır. Bununla birlikte kadın da bu hareketinde aşırı gitmemelidir.[2932]

6- Başarılı Bir Zifaf Gecesi İçin

Zifaf gecesinin sorunsuz ve selametle geçmesi için erkeğin kadına yumuşak ve sevgiyle muamele etmesi gerekir. Erkeğin ilk gecedeki hareketi sonucu nice evlilikler başarıyla başlamış ve başarıyla devam etmiştir. Ve yine erkeğin o ilk gecedeki; sert, aceleci ve cahilce tavır ve hareketleri sebebiyle de nice evliliklere başarısız bir şekil de adım atılmış ve o şekilde sürdürülmüştür.

Bakirelik zarı delinir delinmez, erkeğin o gecede organların birleşmesi şeklinde ikinci bir ilişkiye girmemesi gerekir. Zira bilindiği gibi cima sonucu kadının cinsel organında yaralar oluşur. Bu yaraların büyüklüğü kadından kadına farklılık gösterir. Aynı zamanda bu ilk birleşme ve bakirelik zarının delinmesi sonucu kadının organında acılar meydana gelebilir. Yine bu acıların şiddeti de kadından kadına farklılık gösterir. Aynı zamanda kadının tenasül organında birkaç gün sürecek yanmalar da olabilir. Yine kadın, organında bir tür yırtılma hissedebilir. Genellikle bütün bu acılar kadının psikolojik gücüne ve erkeğin akıllıca hareketlerine göre hızlı veya yavaş bir biçimde düzelir.

Araştırmalar, sinirli ve gergin kadınların bu acıları sakin kadınlardan daha çok hissettiklerini ortaya koymuştur. Bunun sebebi de, çevrelerinden duydukları ve gerçek dışı o zifaf günü acıları sebebiyle onlarda oluşan korku ve endişelerdir. Erkeğin o gece sakin ve yumuşak davranmasından çok düşmanca bir saldırı tavrı içerisin de olması bu acıları daha da çoğaltabilir. Bu sebeple onun eşine sevgi ve muhabbetle yaklaşması gerekir.

Erkeğin o gecede sert ve katı bir şekilde davranması sonucu meydana gelecek acı ve yaralar, kadının hayatı boyunca her cinsel ilişkide aynı acıyı duymasına, hatta onun, cinsel ilişkiden hayatı boyunca iğrenmesine sebebiyet verebilir. Ayrıca eşinin kendisini sadece cinsel zevkleri için sevdiği ve o zevke ulaşmak için

2932 A. g. e

ona zorbalıkla dahi davranabileceği inancına kapılarak, eşinden hayatı boyunca tiksinebilir. Böylece bu ilk gecede kı cahilce davranışın zararını her iki taraf da hayatları boyunca çekebilirler. Öyleyse erkeğin elinden geldiği kadar ilişkinin başında eşini sevip okşaması, o kendini tamamıyla teslim etmedikçe ilişkiye başlamaması gerekir. Özellikle de nişanlılık devreleri kısa geçmiş ve birbirleriyle bu süre içerisinde az görüşmüşlerse... Erkeğe düşen, kadının çevresinden işittiği o zifaf gecesi zorlukları sebebiyle, kendisinde oluşan korku ve endişeyi, akıllıca ve yumuşakça davranmak suretiyle yenmektir. Sert ve aceleci davranarak onun bu endişe ve korkusunu daha da artırmak değil...[2933]

7- Zifaf Gecesi Kanı

Genellikle eşler arasındaki ilk cinsel birleşimde bakirelik zarının delinmesiyle bir kaç damla kan akar. Bu kanın miktarı durumdan duruma farklılık gösterir. Örneğin, sert bir zarın delinmesinde akan kan miktarı fazla iken, ince bir zarın delinmesinde akan kan miktarı az olur.

Kan miktarının normali geçmesi durumunda da kadın hastalıkları uzmanı bir doktora başvurmak gerekir.

8- Zifaf Gecesinde Kanın Akmama Sebebi

Bazı kızlarda ilk cinsel ilişki esnasında hiç kan akmaz. Bunun başlıca nedenleri şunlardır:

1- Bazen, zar açığı (zarda bulunan bir miktar açıklık) dairesel değil, oranlı dalgasal bir şekilde ve normalden daha geniş olur. Böylece de cinsel birleşme zar delinmek sizin bu açıktan gerçekleşmiş olur. Dolayısıyla da kan akmaz.

2- Bakirelik zarı türlerinden Mattata zarı (elastik zar) acısız ve kansız olarak erkeğin organının girmesini sağlayacak biçimdedir. Bu tür zar ilk doğum zamanına (çocuğun kafasının çıkmasına) kadar delinmemiş olarak kalır.

3- Bakirelik zarı kolayca delinemeyecek kadar sert ve kalın olan kadınlardan da kan akmaz.

4- Çok nadir olarak, kadın doğuştan kusurlu olur, bakirelik zarı hiç bulunmaz.

5- Ayrıca; Genç kızın evlenmeden önce bakire olup olmadığını öğrenmek için parmağını veya başka bir maddeyi o organına sokması veya o organına parmağını ya da başka bir şeyi sokmak ya da organıyla oynamak suretiyle masturbasyon (elle boşalma) yapması veya sert cisimlerin üstüne düşmesi, doktora danışmadan veya onun bilgisi altında olmaksızın o organına duş yaptırması gibi sebeplerden dolayı, farkında olmadan bakirelik zarı delinebilir.[2934]

2933 A. g. e
2934 A. g. e

9- Bakirelik Zarının Parmakla Delinmesi

Bazı çevrelerde hâlâ yaygın olan çok tehlikeli ve çirkin adetlerden biri de, bakirelik zarını erkeğin parmağıyla delmesi adetidir. Bu, kadın için acı verici, katı ve tehlikeli bir işlemdir. Böylesi çirkin bir hareket sonucu, durdurmak için ameliyatı dahi gerektirebilecek derecede şiddetli bir kan akması meydana gelebilir. Aynı zamanda bu, kadında, hayatı boyunca unutamayacağı psikolojik acılar ve sinirsel gerilimlere de yol açar.

En doğrusu ve sağlıklısı, bu kötü ve çirkin yolu terk etmek ve tabii cinsel birleşim yoluyla bu zarın delinmesini sağlamaları hususunda eşlere özgürlük ortamı sağlamaktır.

Bakirelik zarının delinmesinde karşılaşılan güçlüklerin sebebi; Ya erkeğin kadının cinsel organ yapısını, bakirelik zarının ve dölyolunun vs. yapısını bilmemesi ya da bu ilk zifaf gecesinin zorluğu hakkında halk arasında yaygın olan yanlış bilgiler sebebiyle erkek ve kadında yer etmiş olan o korku, telaş ve gerginliktir.[2935]

10- Evliliğin İlk Günleri İle İlgili Yanlış İnançlar

Bakirelik zarı ve onun delinmesi hakkında insanlar arasında birçok hatalı ve yanlış inançlar vardır. Burada bunların en yaygınlarına değinelim:

1- Bakirelik zarının delinmesi sonucu ortaya çıkan yara çok tehlikelidir. Bunun tehlikesini gidermek için dölyolunun sıcak suyla, kuvvetli temizleyici maddeleri de kullanarak, temizlenmesi gerekir.

Bu ifadeler hakikatte abartılı ifadelerdir. Bundan bu derece korkulmaması gerekir. Normal derecede temizleyici maddelerle, ılık bir suda sıhhate uygun ve doğru bir biçimdeki temizleme işlemi gayet yeterlidir.

2- Bakirelik zarı delindikten sonra, tekrar kapanmaması için cinsel birleşmenin daha da yoğunlaştırılması gerekir.

Bu da yanlış bir inanıştır. Çünkü bu zar ilk cinsel birleşmeyle delindikten sonra tekrar kapanmaz. Öyle olunca -Önceden de değindiğimiz gibi- bu zarın delinmesin den doğan yaraların iyileşmesi için, bir-iki gün boyunca cinsel birleşme yapılmaması gerekir.

Bakirelik zarının delinmesiyle kaybedilen kanı kazanmak için güçlendirici ve yağlı gıdalara ve bir takım vitaminlere ihtiyaç duyulur. Bu inanç da hatalıdır. Çünkü bakirelik zarının delinmesiyle akan kan genellikle bir kaç damlayı geçmez. Dolayısıyla bu durum bütün bu korku ve telaşı gerektirmez.

11- Evliliğin İlk Günleri İle İlgili Bir Uyarı

Adet döneminde cinsel ilişki kesinlikle tehlikelidir ve o dönem boyunca ilişkiden uzaklaşmak gerekir. Çünkü kadın, bu dönemde cinsel organla ilgili birçok

2935 A. g. e

hastalığa yakalanma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Adet dönemin de cinsel ilişkideki aşırılık, yumurtalıkların iltihaplanmasına, bazen de kısırlığa yol açmakta önemli bir etkendir.

Bilindiği gibi dölyolu daha çok asidik yapıdadır. Bu, mikropların ölmesini sağlar ve tenasül organını iltihaplardan korur. Adet esnasında ise, kanın ve adet sıvılarının akması için rahim ağzı açılır. Böylece dölyolunun asitliği normalleşir. Çünkü kadının âdeti, kalevilik (bazik) bırakan bir yapıya sahiptir. Böylece üreme organı, yumurtalıklara ve fallopi tüplerine ulaşabilecek iltihaplara maruz kalır. Adet döneminde cinsel ilişkinin tekrarlanmasıyla bu iltihaplar da yenilenir. Bazen de bu tüpler tamamen kapanır. Bu da kısırlığa yol açar. Dölyolu iltihapları idrar torbasına kadar ulaşabilir. Bu durumda idrar, irin ve zelalla karışık gelir. Kadın idrarını yapmakta zorluk çeker.

Cinsel ilişki, bakterilerin dölyoluna ulaşmasında da en etkili bir sebeptir. Adet döneminde dölyolu, mikropların gelişmesi ve çoğalması için son derece uygun bir ortama sahiptir.

Adet dönemindeki cinsel ilişkinin zararları sadece kadına olmaz. Bundan aynı zamanda erkek de zarar görür. Kadının organındaki bu mikroplar sebebiyle erkeğin tenasül organında iltihaplar oluşabilir. Bu iltihaplar idrar kanallarına, idrar torbasına ve prostata kadar ulaşabilir. Bu durumda erkek, idrarını yapmakta zorluk çeker ve idrarını yapma anında yanıklık hisseder. İdrar, önceleri irinli daha sonraları aynı zamanda kanlı gelir. Havsalasında (pelvis) ve sırtının alt kısmında ağrılar hisseder. Böylece onda da kısırlık ve cinsel iktidarsızlık baş gösterebilir.

Erkeğin menisi Prostaklandin maddesi içermektedir. Kadının rahmi bunu yok edici antibiyotik maddeler salgılar. Kadının adet dönemi esnasında, bu antibiyotik madde adet kanıyla birlikte çıkar. Artık Prostaklandin, karşı bir direnç görmeksizin, kadının bedenine geçebilir. Böylece kadının vücudu en basit hastalıklara karşı bile dirençsizleşir.

Bu açıklamalarla birlikte, adet döneminde kadınla cinsel ilişkiyi haram kılan Allah (c.c.)'ın bundaki hikmetini daha iyi anlamış oluyoruz. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: *"Sana hayızdan (adet görme) sorarlar. De ki: "O (kadın için) bir ezadır. O halde hayız süresince kadınlardan uzaklaşın ve temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendiklerinde onlara Allah (c.c.)'ın emrettiği yerden yaklaşın. Şüphesiz ki, Allah tevbe edenleri sever."*[2936]

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'ın naklettiği bir hadis-i şerifte Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Her kim hayızlı kadına cinsel ilişki için yaklaşır veya bir kadına arka organından yaklaşır veya bir kahine giderek söylediklerini doğrularsa Muhammed'e indirilmiş (Kur'an)ı inkar etmiş demektir." buyurmuştur.[2937] Bu ve

2936 Bakara 222
2937 Ebu Davud, Tirmizi

benzeri şer'î naslar bu konuda açıktırlar. İşte bilimsel gelişmelerle birlikte Kur'an ve Sünnetin ilmî ve tıbbî mucizeliği daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.[2938]

12- Evliliğin İlk Döneminde Cinsellikte Aşırı Gitmek

Biz burada erkek ve kadına evliliklerinin ilk günlerinde cinsel ilişkide aşırı gitmemelerini tavsiye ediyoruz. Hayatlarının sonuna kadar sürdürebilecekleri doğal bir oran olan haftada 2-3 defa yapılan cinsel ilişki onlara bu dönemde de yeterlidir.

Cinsel ilişkide aşırı gitmek ve günlük hatta günde birden fazla ilişkiye girmek ise her ikisini de yorar ve cinsel ilişkileri, özellikle erkeğin yaşı ilerleyip cinsel gücü zayıflamaya başlayınca, bu şekilde ve bu miktarda devam etmesi mümkün olamaz.

Cinselliği bir tür spora benzetebiliriz. O da, dinçliğine ve canlılığına dönmesi için kendisine istirahat imkânı verilmesine ihtiyaç duyar. Cinsellik her hangi bir işi görmek gibi değildir. O, aynı zamanda bir alıştırma, karşılıklı alış veriş ve psikolojik rahatlamadır.

Cinsellik, düğmelere basılarak çalıştırılan makine ve aletlerle yapılan bir iş olmadığına ve sevgi, duygu ve isteğe bağlı olduğuna göre, bunları canlı tutacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekir.

Cinsellikte aşırı gitmekte de her aşırılıkta olduğu gibi bir takım zararlar vardır. Onda aşırılık, yorgunluğa ve sinirsel gerginliğe yol açar. Uzun süreli kısırlık gibi daha birçok hastalık ve arızaları doğurur. Bunun aksine cinsellikte mutedillik, ömür boyunca sağlıklı olmayı ve çocuk doğurma imkânını sağlar.

13- Cinsellikle İlgili Bazı Yanlış İnançlar ve Hurafeler

Halk arasında cinsellikle alakalı birçok hatalı inanç ve hurafe vardır. Çok konuşulması ve yaygınlığı sebebiyle bunlar birçok kişi tarafından kesin gerçeklermiş gibi sanılır. Bu inançların en önemlileri şunlardır:

1- Cinsel buluşmanın bir gecede birden fazla tekrarlanması kadının ikiz çocuklara hamile kalmasına sebep olur.

Bu yanlış bir inançtır. Zira kadının yumurtalığı ayda sadece bir yumurtacık salgılar. Birden fazla salgılaması nadirdir. Kadının hamile kaldığı çocuk sayısı işte bu yumurtacıklara bağlıdır.

2- Cinsel ilişkinin çokluğu kalbi ve gözü zayıflatır. Bu da doğru değildir. Bu ancak kalp hastaları veya göğüs hastaları için geçerlidir. Sağlıklı kişiye ise, çok aşırı olmaksızın yapacağı cinsel ilişki hiç bir zarar vermez.

3- Erkeklik organının uzun oluşu cinsel zevki artırır.

2938 A. g. e

Bu da yanlıştır. Zira bu organın uzun oluşu cinsel güce ve iktidarlığa delil değildir. Aksine organ büyük olmasına rağmen görevini istenildiği gibi yerine getiremeyebilir. Cinsel ilişkide önemli olan bu organın sertleşebilmesi ve erkeğin erken boşalmaya hakim olabilmesidir. Erkek ve kadının cinsel doyumu için asıl önemli olan unsur budur.

4- Cinsel ilişkinin yöneticisi ve yönlendiricisi kadın değil erkektir.

Bu da doğru değildir. Zira kadının da bunda önemli rolü vardır. Onun korkusunu ve utangaçlığını yenerek cinsel buluşmaya hazırlıkta ve hatta cinsel buluşmaya başlamada eşine yardım etmesi durumunda daha kolay ve daha zevkli bir cinsel ilişki gerçekleşir. Kadının da cinsel ilişkide eşine katılması bir zorunluluktur.

14- Erkek Zifaf Gecesinde Neden Başarısız Kalabilir?

Birçok erkek, evliliğin ilk haftalarında sağlıklı bir cinsel ilişki gerçekleştiremez. İlk gecede gerginlik, telaş, bazen de korku hisseder. Böylece bu iş başarısızlıkla sonuçlanır. Sonra ikinci gece gelir. O da birincisinden daha iyi olmaz. Gittikçe psikolojik çöküntü yaşamaya başlar ve erkekliğinden şüphe etme kompleksi artar.

Erkeğin cinsel işlemine beyindeki belli merkezler hükmeder. Bu merkezlere, insanın hükmedemediği iradesi dışında iki tür sinir ulaşır;

Birincisi cinsel organı gıdalandıran kan kaplarındaki, kan miktarının çoğalmasını sağlar.

İkincisi ise, birincisinin tersi bir işlem görür. Bu da cinsel organa gelen kan miktarını azaltarak cinsel gücün zayıflamasını sağlar.

İşte; korku, endişe ve heyecan sırasında bu ikinci tür olan sinirler çalışır. Böylece erkek, cinsel ilişkide başarısız kalır. Çünkü korku ve heyecan cinsel istek ve arzuyu yok eder.

Cinsel ilişkinin mükemmel bir şekilde yaşanabilmesi için birçok şey gerekir. Bunların en önemlisi, bedensel ve psikolojik rahatlıktır. Kişinin bu yönlerden yorgun oluşu bu ilişkinin mükemmel bir şekilde tamamlanmasını engeller.

Günümüzde damat, günler öncesinden düğün hazırlıklarıyla meşgul olur. Gelinle baş başa kaldığında ise, üzerinde günlerin yorgunluğu vardır. İşte bu yorgunluk cinsel ilişkinin başarısızlıkla sonuçlanmasının baş sebeplerindendir. Zaten bu stresle beraber başarıya ulaşmak mümkün değildir. Erkeğin bir süre dinlenmesi ve uyuması gerekirken o, cinsel ilişkiye girer ve tabii ki başarısız kalabilir. Aynı gece birçok defa girişimde bulunur. Ancak her defasında bedensel yorgunluk ve onun getirdiği sinirsel ve psikolojik yorgunluk daha da artarak bu ilişki cinsel iktidarsızlık ve sönüklükle sonuçlanır. Çünkü cinsel organ bedenden bir parçadır. Bedene isabet eden bir hastalık veya yorgunluk ona da akseder ve onu da etkiler.

15- Cinsel İktidarsızlığın Şekilleri

Cinsel iktidarsızlığın birçok farklı görünüm ve şekilleri vardır. Ancak en önemlileri şunlardır:

1- Genel olarak, eşiyle cinsel ilişkide bulunma isteğinin olmaması veya bu isteğin kaybedilmesi...

2- Organın sertleşmesine güç yetirememek...

3- Cinsel işlemin tamamlanması için sertleşmenin devamlılığını sağlayamamak...

4- Sertleşmenin olmasına rağmen meninin çıkmasını sağlayamamak...

5- Erken boşalma...

16- Erkekteki Cinsel İktidarsızlığın Sebepleri

Psikolojik sebepler:

Şüphesiz cinsel iktidarsızlığın psikolojik sebepleri en yaygın olanıdır. Heyecan ve endişe bu sebeplerin en önemlisidir. Heyecan evliliğin ilk zamanlarında doruğa ulaştığı için, bu dönemde cinsel iktidarsızlık daha çok görülür.

Cinsel organ hastalıklarından veya hamilelikten korkmak, utangaçlık, eşe olan aşırı sevgi ve şefkat, aşın hassaslık, acı çekme korkusu, cinsellik konusunda hiçbir kültüre sahip olmamak diğer psikolojik nedenlerdendir. Bu durumlarda iktidarsızlık geçici olur ve bu sebeplerin kalkmasıyla o da sona erer.

Ancak bir de içe kapanıklık, aşırı heyecan, cinsel sapıklık, sinir gevşekliği, zifaf gecesinden aşırı korkmak, cinsel iktidarsızlıktan korkmak, cimadan sonra acı veya pişmanlık duymak, kendine güvensizlik gibi etkenlerin sebep olduğu daimi cinsel iktidarsızlık vardır.

Cehalet ve utangaçlık cinsel zaafta veya iktidarsızlıkta etkisini psikolojik olarak gösterir. Cinsellik konusunda hiç bir şey bilmeyenler cinsellikle alakalı her türlü konuda, utangaçlıklarından dolayı uzak duranlar da hiç bir hastalık olmadığı halde cinsel iktidarsızlık görülür.

Kişinin hayatta karşılaştığı aşırı derecede korku verici olaylar da cinsel zaafa yol açar.

Sihir ve bağlama zannı ve korkusu da bu konuda önemli rol oynar. Kendisinin büyü yapılarak bağlandığını veya cinsel zaafının olduğu kanısında olan kişinin, cinsel işlemi tabii ve sağlıklı bir biçimde yerine getirmesi mümkün değildir.

Toplumsal ve ailevî sorunlar ve bunların yol açtığı sıkıntı ve gerginlik de cinsel iktidarsızlığa yol açar. Genel olarak, iyi bir cinsellik ancak psikolojik bir rahatlık ve istikrarla, sakin bir zihin ve kendine güvenle gerçekleşir.

Müzmin bir hastalığa yakalanmaktan ve ölümden korkmak, doğuştan gelen bazı sakatlıklar, eşinin onun cinsel gücü hakkındaki şüpheci tavırları sebebiyle kişide oluşan psikolojik çöküntü de iktidarsızlığa yol açan psikolojik sebeplerdendir.

Evlilik öncesi yaşadığı başarısız bir cinsel ilişki, bunun özellikle zifaf gecesinde tekrar edeceği korkusu ve aynı zamanda kendine güvensizlik ve utangaçlık, özellikle de zifaf gecesi hakkında duyduğu garip olaylar kişinin cinsel zaafının sebeplerinden en yaygın olanlarıdır.

Çoğunlukla bir kaç etken birleşerek cinsel zaafa sebep olurlar. Örneğin; heyecanla yorgunluk, gerginlik ve cinsel ilişkideki tecrübesizlik bütün bunlar bazen hep bir arada yaşanıp iktidarsızlığa yol açarlar. Çoğunlukla erkek, eşine yaklaşırken heyecanla yaklaşır. Bu da, ya organın sertleşmesinde aciz kalmasına veya erken boşalmaya yol açar. Böyle olunca erkeğin heyecanı daha da artar. Artık durum, zihninde kendisinin doğal olmadığı kanaatini edinmeye kadar varır.

Bazen de erkeğin şuur altında, eşinin görünümü annesi veya kız kardeşi gibi oluşuverir. Eşine yaklaştığın da o yakınına yaklaşıyormuş gibi hissettiğinden bu olay, cinsel organının sertleşmesini engeller.

Bazı erkekler de cinsel ilişkiyle şiddet ve düşmanlık arasında bir bağ kurarlar. Şiddet ve katılıktan korkan ve aynı zamanda eşlerini aşırı seven erkeklerde, yaklaştıklarında eşlerine acı verecekleri düşüncesi de iktidarsızlığa yol açar.[2939]

17- Damat ve Geline Zifaf Gecesi İçin Şunları Tavsiye Ederiz

* Kadın, zifaf gecesinde eşine, onunla alay ettiği anlamını çıkarabileceği her hangi bir harekette bulunmamalıdır. Çünkü bu, ona yakışacak bir şey olmadığı gibi uygun bir hareket de değildir.

* Kadının evlilik sırlarını koruması, eşinin durumunu tafsilatıyla kendinin veya eşinin akrabalarına aktarmaması gerekir.

* Evliliğin ilk günlerinin aile ortamından ve akrabaların kalabalığından uzak bir ortamda geçirilmesi tercih edilmelidir.

* Eşlerin aileleri de, onların evlilik hayatlarının başlangıcının ince tafsilatlarına girmemeli, erkeğe sorular sorup, kadına nasihatler göndermemelidirler. Bu, onlardaki heyecan ve telaşı daha da artırır ve bu ilişkinin başarısız kalmasına yol açabilir.

* Erkeğin başarısızlığı durumunda eşi onu, cinsel gücünün tam olduğu konusunda ikna etmeli, onu bu yüzden ayıplamaya ve küçük düşürmeye kalkışmamalıdır. Erkeğin psikolojik olarak sakinleştirilmesi kendisi hakkındaki beceriksizlik kompleksini yok etmeye yardımcı olacak bir davranıştır. Böylelikle bu sorunu yenerek, başarıya ulaşabilirler.

2939 Cinsel bilgiler. Prof. Dr. Abdulkadir Ahmet Ata. Polen yayınları

* Erkek, ilk cinsel ilişkiye girme denemesinde başarısız kalma durumunda tekrar denemeye çalışmamalı, bir süre istirahat etmek için cinsel" ilişkiyi tekrarlamayı ertelemelidir.

* Daha önce de belirttiğimiz gibi cinsel buluşma ancak tam bir sevişme ve oynaşmadan sonra gerçekleştirilmelidir.

Fizyolojik sebepler:

Erkeğin cinsel iktidarsızlığının birçok fizyolojik sebepleri vardır. En önemlileri şunlardır:

* Omurilik hastalıkları, beyin ve beyincik hastalıkları, felç..

* Şeker hastalarında ve alkollü içki müzminlerinde görülen sinir iltihapları ve sinir bozukluğu ile B vitamini eksikliği ve kötü beslenme...

* Sinir hücreleri hastalığı...

* Vücuttaki hormonların miktarındaki dengesizlik.

* Akciğer veremi, sürekli ateş, çiçek gibi aşırı zayıflığa yol açan hastalıklar...

* Bazı beyin çukuru veremleri ya da beyine de tesir edecek kadar şiddetteki başa isabet eden çarpışmalar...

* Testislerin ve Pankreasın görevlerini yerine getirmelerinde olabilecek kusurlar...

* Kasların gergin veya dumura uğramış olması.

* Cinsel organda veya idrar yollarında doğuştan olan kusurlar ya da hastalıklar...

* Prostat iltihabı ve Prostat büyümesinin yol açtığı idrar yolları ve meni havsalası iltihabı...

* Sinirlere, dolayısıyla da cinsel şehvete etki eden alkollü ilaçlar, Psikolojik bozukluklar için kullanılan ilaçlar, sakinleştiriciler, basınç ilaçlan ile uyuşturucu ilaçlar, idrar yollarını açan ilaçlar ve moral düzeltici ilaçlar..

* Tansiyon yüksekliği...

* Cinsel organa bağlı damarlarda ve toplardamarlardaki tıkanıklık...

* Pelvis bölgesindeki şişkinlikler ve kırıklar...

* Pelvis bölgesinde geçirilmiş ameliyatlarla, bel fıtığı hastalıkları...

18- Cinsel İlişkiden Uzak Kalınması Gereken Zamanlar

Cinsel ilişkiden hangi zamanlar uzak kalınmalıdır.?

Cimadan uzaklaşılması gereken bazı dönemler vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1- Adet döneminde.

2- Kadında dölyolu salgılaması durumunda... Bu salgılamalar, genellikle kadında iltihap olduğunun işaretidir. Bu durumda, kadının doktor tarafından tam olarak tedavi görebilmesi ve bedeninin bu hastalığa mukavemet göstererek onu yenebilmesi için cinsel ilişkiye ara vermek şarttır. Bu aynı zamanda, o hastalığın erkeğe geçmesini önlemek için bir tedbirdir.

3- Hamilelik esnasında bir kaç damla kanın görülmesi halinde... Bu, her an düşük olabileceğinin işaretidir. Mütehassıs doktor gerek gördüğünde cinsel ilişkiyi yasaklayabilir.

4- Hamileliğin ilk döneminde... Doktor, bazı eşlere belli durumlarda ya da hamileliğin ilk aylarında cinsel ilişkiden tamamen uzaklaşmalarını veya bunu azaltmalarını tavsiye edebilir.

5- Hamileliğin son ayında... Kadının cinsel organına mikropların girmesine fırsat vermemek için, bu dönemde cinsel ilişkiye girilmemesi tavsiye olunur.

6- Bazı hastalıklı durumlarda... Doktor, belli hastalık durumlarında kişiye cinsel ilişkiyi kesmesini veya azaltmasını tavsiye edebilir. Bu konuda hasta doktoru dinlemek zorundadır.

19- Son Sevişme Önemlidir ve Zorunludur

Cinsel buluşmayı takip eden son sevişme, eşlerin birçoğunun tamamen ihmal etmesine rağmen çok önemli ve zorunludur. Cinsel ilişkinin ardından eşlerin birbirinden ayrılmamaları, birbirlerine sarılı halde bir süre kalmaları gerekir. Çünkü kadın, eşinin koynunda hem bedensel hem de duygusal olarak kalmayı ister. Zira ondaki cinsel ilişkinin gerginliği hâlâ bitmiş değildir. Aynı zamanda bu son sevişmeler ve oynaşmalar, duygusal bağların gücüne güç katar, evlilik bağlarının sağlamlaştırılmasında ve evlilikte mutluluğun gerçekleştirilmesinde önemli rol oynar.

20- Makattan İlişkiye Girmemek Şartıyla, Diledikleri Şekilde İlişkide Bulunabilirler

• Câbir -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Yahudiler, Müslümanlara; "kadına arkadan yaklaşılırsa, çocuk şaşı olur' dediler. Bunun üzerine Yüce Allah'ın şu ayeti nazil oldu; *"Hanımlarınız, tarlalarınızdır; tarlanıza dilediğiniz şekilde yaklaşabilirsiniz."*[2940] Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Hanımınıza, vajina'dan olmak şartıyla önden ve arkadan yaklaşabilirsiniz' buyurdu.[2941]

2940 Nisa, 223.

2941 Hadisin aslı, Buhârî ve Müslim'de bulunmaktadır. Lafız, Tahâvî, Şerhu Meâni'l-Âsâr'dan (3/41 -hadis: 4062) alınmıştır. Sahih senetle rivayet edilmiştir.

21- Makat Haricinde Her Şekilde Eşler Birbirlerinin Vücuduna Temasta Bulunarak İlişkiye Girebilirler

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; Hiç şüphesiz Allah hakkın söylenmesinden haya etmez; hanımlarınızla makatlarından ilişkiye girmeyiniz,[2942] buyurmuştur.

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; hanımıyla makattan ilişkide bulunana Allah, kıyamet günü (Rahmet nazarıyla) bakmaz.[2943]

• İbn Mesûd -radıyallâhu anh-'a, 'bir adam, hanımımla nereden ve nasıl istersem ilişkiye girebilir miyim?' diye sordu. O; 'evet' dedi. Bunun üzerine orada bulunanlardan biri;"makattan ilişkiyi kastediyor!" deyince, İbn Mesud; "hanımların makatları size haramdır" dedi.[2944]

22- Kadının, Cinsel İlişkide Bulunmak İsteyen Kocasını Engellemesi Caiz Değildir

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Kocası, hanımını yatağa çağırdığında kadın gelmek istemezse, sabaha kadar melekler ona lanet eder" buyurmuştur.[2945]

23- Emzikli Kadınla Cinsel İlişkide Bulunmak Caizdir

• Âişe -radıyallâhu anhâ-, Cüdâme binti Vehb El-Esediyye'den naklederek anlatıyor; Cüdâme Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken işitmiş; "Vallahi giyleyi/emzikli kadınla cinsel ilişkiyi yasaklamak içimden geçti. Ancak Rumların ve Farsların böyle yaptıklarını ve bunun çocuklarına bir zarar vermediğini hatırladım.[2946] Hadiste geçen 'gîyle' kelimesi, emzikli kadınla cinsel ilişki anlamındadır. Ancak bu kelimenin, hamile kadının emzirmesi anlamında olduğu da söylenmiştir.

24- Azil Yapmak/Dışarı Boşalmak Mekruhtur

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-'e azil yapmak sorulduğunda; 'bu, bir kız çocuğunu gizlice canlı halde mezara gömmektir Ruhlar (bedenlerle) birleştirildiğinde, diri diri toprağa gömülen kızlara, "suçunuz neydi, hangi günah sebebiyle öldürüldünüz?" diye sorulur buyurmuştur.[2947]

2942 Ahmed, Müsned, 36/177 (21854); Darimi, Taharet 114. Ayrıca bkz. İbn-i Mace, Nikah 29. Elbani hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. İbn-i Mace tahkiki.

2943 İbn-i Mace, Nikah 29. Elbani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

2944 Dârimî, Taharet 114 (1137); Beyhaki, es-Sünenü'l-Kübra, 7/199 (14509); Tahâvî, Şerhu'l-Meânî, 3/46 (4424). Hadisin isnadı hasen derecesindedir. Bkz. Darimi'deki Hüseyin Selim Esed'in tahkiki. Hadis metni Darimi'den alınmıştır.

2945 Buhâri, Nikah 85; Müslim, Nikah 120 (1436). Hadis metni Müslim'e aittir.

2946 Müslim, Nikah 140 (1442); İbn-i Mace, Nikah 61; Tirmizi, Tıb 27; Nesai, Nikah 54.

2947 Müslim, Nikah 141 (1442).

• Câbir -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Bir adam Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e; "Bir cariyem var, onunla ilişkide bulunurken azil yapıyorum, (bu caiz midir?)" diye sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "hiç şüphesiz bu davranışın, Allah'ın iradesine engel olamaz, ister azil yap, ister yapma! Onun için takdir olunan gerçekleşecektir" buyurdu. Aynı adam bir süre sonra tekrar geldi ve; "Câriye gebe kaldı!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Ben onun için takdir edilenin gerçekleşeceğini sana bildirmiştim" buyurdu.[2948]

• Câbir -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- zamanında, Kur'an nazil olmaya devam ederken bizler, azil yapıyorduk.

Nasslar, azil yapmanın mekruh olduğunu göstermektedir. Ayrıca bilinmelidir ki, kişi azil yapsa da, yapmasa da, Allah yaratacağını yaratacaktır.

2948 Müslim, Nikah 135 (1439); Ebu Davud, Nikah 49; Ahmed, Müsned, 23/342 (15139). Hadis metni, Ebu Davud'a aittir. Elbani hadisin, Müslim'in sıhhat şartına göre sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Sahihu Ebi Davud, 6/384 (1889).

87. BÖLÜM

ERKEĞİN ZİFAF GECESİNDE AHLAKİ GÖREVLERİ

1- Ortaklaşa Hislerin ve Karşılıklı Tahrikin Önemi

Kadınların şunu iyi bilmesi gerekir; soğuk ve karşılık vermeyen bir kadınla evlenmiş bir erkeğin yaşadığı psikolojik ızdırap ve acıdan daha büyük bir acı yoktur. İstatistik araştırmalar böylesi durumların boşanmaya ve yuvaların yıkılmasına büyük oranda etkisi olduğunu, aynı zamanda, kişilerde psikolojik çöküntüye sebebiyet verdiğini ortaya koymuştur. Durum bu kadar ciddiyet arz ettiğinden, eşini mutlu etmeye çalışan samimi her kadının, eşiyle kendisi arasındaki tam bir cinsel uyumluluğa engel olacak her türlü etkeni ortadan kaldırmak için çaba sarf etmesi gerekir.

2- Evliliğin İlk Günlerinde Oluşabilen İltihaplar

Evliliğin ilk günlerinde cinsel ilişkinin çok yapılması sebebiyle mesanede iltihaplar oluşur. Bunun sebebi; bölgenin aşırı derecede tahriş edilişidir. Bu iltihaplar erkeklerden çok kadınlarda görülür. Çünkü idrar kanalları kadınlarda kısa ve dışarıya açık bir şekildedir. Bu iltihaplar çoğunlukla evliliğin hemen ardından ilk cinsel ilişkiyle ortaya çıkar. Ve "Balayı iltihapları" diye isimlendirilir.

3- Balayı İltihaplarından Korunmak

Bundan korunmak için, bakirelik zarının delinmesin den sonra bundan doğan hafif yaraların düzelmesi için 1-2 gün cima yapılmaması, ilk cimanın ardından da kadının ılık bir suyla banyo yapması tavsiye olunur. Kadın, bir süre ılık ve temizlik maddesi dökülmüş bir suda kalır veya ılık suyla dölyolunun başlangıç kısmını yıkar.

Dölyolunu yıkama işleminin doğru ve sağlıklı yapılması gerekir. Yıkamayı önden (idrar kanalının başlangıç kısmı) arkaya (arka organ deliği) doğru yapmalı ve bunu cimadan ve her küçük abdestten sonra tekrarlamalıdır. Şayet bu temizleme işleminin arkadan öne doğru yapılması durumunda arka organdaki mikropların idrar kanalına taşınarak burada iltihapların oluşmasına sebep olunabilir.

4- Avret Yerlerine Bakma ve Oraları Okşama Özgürlüğü

• Osman b. Ma'zun -radıyallâhu anh- Allah Resûlü'ne eşinin avret yerine bakmaktan hayâ ettiğini söylediğinde, O -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Allah onu sana bir libas, seni de ona libas kıldığı halde nasıl (utanırsın)?" buyurdu. Osman tekrar: Ben bundan utanıyorum, deyince. Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-: Ben bunu yapıyorum, eşlerim de yapıyor, buyurdu.[2949]

• Muaviye b. Hayde -radıyallâhu anh- der ki: "Efendimize: Ey Allah'ın Resûlü, avret yerlerimiz... Bunlardan hangisine gelelim, hangisini terk edelim?

• Aişe -radıyallâhu anh- şöyle der: Ben ve Allah Resûlü aramızda ki bir kaptan gusledivorduk. O kapıyor ben de ona: Bana bırak bana bırak, diyordum.[2950] (Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.)

Fakihler bu hadisle, eşlerin birbirlerinin avretine bakmalarının helal olduğuna delil getirmişlerdir. Süleyman b. Musa'ya, eşinin avretine bakan kişi hakkında soruldu. O da: Ben Ata'ya sordum, o da Aişe-radıyallâhu anh-'ye sormuş. O da bu hadisi zikretmiş, diye cevaplandırdı.

Son devir âlimleri daha önce zikrettiğimiz zayıf ve uydurma hadislere tutunmuşlar ve eşler arasındaki cinsel buluşmayı suskun, donuk ve karanlık bir görünümde sunmuşlardır. Bu, bedevilerin ve cahil köylülerin veya aşırı takvalı görünenlerin cinsel buluşmasıdır.

Bu son derece garip bir düşüncedir. Olsa olsa, erkeklerin eşleriyle cinsel ilişkilerinde görevlerinde kusur ettiklerini ve ilişki esnasında özgürlüğü kısıtladıklarını gösterir. Bunun sonucu olarak kadınlardan kaçınılmaz bir tepki doğmuştur. Bu kişilerin kafaları karanlıklaşmış, ve sünnetten uzaklaşmış ve onu bilerek veya bilmeyerek terk etmişlerdir. Bununla birlikte iyi iş yaptıklarını sanırlar.

İbni Uruc el Hanbeli "Elkevakibeddari" kitabında şunları söyler: Eşlerden herbiri diğerinin -cinsel organ dahil- bütün organlarına bakması ve dokunması helaldir. Bu, İmam Malik ve diğer âlimlerin görüşüdür."

2949 Kenzu'l-Ummal, 16/345 (44843); Elbani, Sahihu ve Daifu el-Camii's-Sağir, 1/352 (3517). Elbani hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.

2950 Ahmed, Müsned, 41/147 (24599). Şuayb el-Arnaut, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

88. BÖLÜM
EV (MESKEN) KONULU HADİSLER

Kur'an ve Sünnette Evin Yeri ve Önemi

Allah (c.c.): *"Allah, evlerinizi sizin için bir huzur ve sükûn yeri yaptı"* [2951] buyurmuştur.

Açıklama:

İbn Kesir (rh.a) bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: "Yüce Allah kullarına sığındıkları, gizlendikleri ve başka yönlerden faydalandıkları birer sükûnet ve rahatlama yeri olan evler vermek suretiyle yaptığı büyük lütfunu zikretmiştir."[2952]

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurur:

"Diline hâkim olan, evinde oturan ve günahına ağlayan kimseye müjdeler olsun"[2953]

1- Geniş Ev Mutluluk Kaynağıdır

• "Üç şey saadetten (saadet kaynağı), üç şey mutsuzluktandır (mutsuzluk kaynağıdır). Saadetten biri baktığında hoşuna giden, yanından ayrıldığında onun ve malın hakkında güvendiğin saliha kadındır. Diğeri seni arkadaşlarına yetiştiren itaatkâr (ve hızlı) binektir. Biri de geniş ve çok kısımlı (odaları ve banyosu vs.) evdir. Mutsuzluktan biri baktığında hoşuna gitmeyen, sana dil uzatan, ondan uzaktayken nefsi (namusu) ve malın hakkında güven duymadığın kadındır. Diğeri yavaş hareket eden, dövdüğünde yoran, kendi halinde bıraktığında seni arkadaşlarına yetiştirmeyen binektir. Bir diğeri de az bölmeli evdir."[2954]

2- Evin Perdelenmesi

• Enes'ten şöyle nakledilmiştir: "Hz. Âişe'nin yünden yapılmış rengarenk ince bir perdesi vardı. Onunla evin bir tarafını örterdi. Bir gün Hz. Peygamber

---

2951 (Nahl: 80)

2952 Tefsiru İbn Kesir 4/509.

2953 Hasendir. Taberani Evsat'ta 2340 Sevban'dan rivayet etmiştir. Hadis Sahîhu'l-Câmii's-Sağîr'de 3824. hadis olarak geçmektedir.

2954 Hâkim rivayet etmiştir (3/262). Hadis Sahîhu'l-Câmii's-Sağîr 3056. hadis olarak geçmektedir.

-sallallâhu aleyhi vesellem-, 'Şu perdeni gözümüzün önünden kaldır! Zira üzerindeki şekiller, namaz kılarken gözüme takılıyor' dedi."[2955]

3- Evle İlgili Uğursuzluk İnancı

• Hadisi Sa'd merfu olarak rivayet etmiş bulunmaktadır: "Şu üç husus Âdemoğlu'nun mutluluğundandır: Saliha bir kadın, uygun bir mesken ve uygun bir binek. Şu üç husus da Âdemoğlu'nun bedbahtlığındandır: Kötü kadın, kötü mesken ve kötü binek."[2956]

4- Evin Süslenmesi

Allah (c.c.) şöyle buyurur: *"Şayet insanların küfürde birleşmiş bir tek ümmet olması (tehlikesi) bulunmasaydı, Rahman'ı inkâr edenlerin evlerinin tavanlarını ve çıkacakları merdivenleri gümüşten yapardık. Evlerinin kapılarını ve üzerine yaslanacakları koltukları da (hep gümüşten yapardık). Ve onları zinetlere boğardık. Bütün bunlar sadece dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret ise, Rabbinin katında, Allah'ın azabından sakınıp rahmetine sığınanlara mahsustur."* [2957]

Açıklama:

İbn Kesir (rh.a) bu ayeti şöyle tefsir eder: Yani: Pek çok insan bizim mal mülk vermemizin o kişiyi sevdiğimize delil olduğuna inanıp da maldan dolayı küfürde birleşecek olmasalardı, dünyadaki nasiplerini noksansız alıp Allah'ın huzuruna ellerinde hiçbir iyilik ve sevap olmadığı halde çıkmaları için kâfirlerin evlerini fani dünya malından altın ve gümüşten tavanlar, merdivenler ve ev anahtarlarıyla süslerdik.

• Müslim Aişe'den -radıyallâhu anh- şöyle rivayet eder: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir savaşa çıktığında ben kadife bir örtü alıp kapının önüne astım. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- savaştan dönünce bundan hoşlanmadığını yüzünden anladım. Onu çekip yırttı veya parçaladı ve şöyle buyurdu: "Şüphesiz Allah bize taşı ve çamuru süslememizi emretmedi" [2958]

Açıklama:

Ev sahiplerine diyoruz ki: Bu kesinlikle kişinin evinde gerçekten rahatını sağlayacak şeylere başvurulmasıyla ters düşmez. Her şeyde şiar şu iki kelime olsun: Kalite ve sadelik.[2959]

2955 Buhârî. 374
2956 İbn Hibban ve Hakim
2957 (Zuhruf: 33-35).
2958 Sahih-i Müslim 3 /1666
2959 Salih el- Müneccid. Yuvaların ıslahı için 40 nasihat. Polen yay.

5- Evde Terbiye Sopasını Asmak

Cezayı ima etmek mükemmel terbiye vesilelerindendir. Onun için sopanın veya asanın evde bir yere asılması böyle açıklanmıştır.

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sopayı aile efradının göreceği yere asın; zira o onları terbiyede daha etkilidir."[2960]

Açıklama:

Ceza aletinin asılması kötü niyetlileri, kendilerine bir zarar gelmesi korkusundan çirkinliklere girişmekten engeller. Onları edepli olmaya, faziletli ahlaklar ve huylar edinmeye iter. İbn Enbari der ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hadiste onların dövülmesini kastetmemiştir; çünkü bunu kimseye tavsiye etmiş değildir. Demek istediği şudur: "Onları eğitmekten bir an geri durma."[2961]

Dövmek kesinlikle asıl değildir. Sadece, diğer terbiye vesilelerinin tükendiği yerde veya farz amelleri işlemeyi sağlamada başvurulur.[2962]

6- Evlerin Temiz Tutulması

• Her şeyi iyi temizleyin! Temizlik imana, iman da cennete götürür. [2963]

7- Evde Yalnız Kalmamak

• Abdullah b. Ömer -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yalnızlıktan; kişinin tek başına gecelemesinden ve tek başına yolculuk yapmasından nehyetmiştir.[2964]

Çünkü kişi tek başına kaldığında yalnızlık hisseder. Ayrıca düşmanın veya hırsızın saldırısına uğraması veya hastalanması gibi olumsuzluklarla karşılaşması mümkündür. Arkadaşının olması düşmanı ve hırsızı bu girişimden engeller, hastalandığında arkadaşı yardımına yetişir.

Açıklama:

İnsan yalnız kaldığında damarlarında kan gibi dolaşan şeytanın vesvese ve kötülüğü emretmesine karşı koyacak gücü bulmakta zorlanır... Bu sebeple Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- Kişinin yalnız yolculuk yapmasını tavsiye etmemiştir...

Özellikle harama ulaşmanın çok kolay olduğu bu devirde yalnız kalınmamalı ve çocuklarımızı da şeytanla baş başa bırakmamalıyız.[2965]

2960 Taberani (1/152) rivayet etmiştir. Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha'da 1447. hadistir.
2961 Bkz: Münavi, Feyzu'l-Kadir 4/325.
2962 Salih el- Müneccid. Yuvaların ıslahı için 40 nasihat. Polen yay.
2963 Taberani
2964 Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Müsned 2/91.
2965 Feyzullah Birışık

8- Kapıya Dilenci Gelirse

• Ebû Musa babasından şöyle nakleder: "Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- bir dilenci geldiği ya da bir kimse bir talepte bulunduğu zaman şöyle buyururdu: "(Bu adamın ihtiyacının giderilmesi için) aracılık edin, yardımcı olun ki ecre nâil olasınız. Allah, peygamberinin dili üzere dilediği şeye hükmedecektir."[2966]

• Esma'dan -radıyallâhu anhâ- nakledildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kesenin ağzını bağlama, (aksi halde) sana karşı da bağlanır."

Osman İbn Ebû Şeybe'nin, Abde'den naklettiğine göre ise, "Sayma, (aksi halde) Allah da sana karşı (verdiği nimetleri) sayar" buyurmuştur.[2967]

Açıklama:

Zeyn İbnü'l-Müneyyir, "sadaka vermeye teşvik ve aracılık" konusunda şöyle demiştir:

"Teşvik ve aracılığın ortak olduğu nokta her ikisinin de ihtiyaç sahibinin talebini karşılamasıdır. Sadaka vermeye teşvik, sonuçta kazanılacak olan sevaplardan bahsetmek suretiyle meydana gelir. Aracılık ise, ihtiyaç duyulan şeyin, (başkasından) istenmesi ve bu talebe olumlu yanıt alabilmek için gayret sarfedilmesidir.

Teşvik ile aracılığın farklılık arzettiği nokta ise şudur: Aracılık (şefâat) sadece hayırlı işlerde olur. Fakat teşvik böyle değildir. Yine aracılık, herhangi bir teşvik olmaksızın da yapılabilir."

Malı saymak, biter korkusuyla sadaka vermekten geri durmayı önlemek için yasaklanmıştır. Çünkü sadaka vermemek, bereketin yok olması için en büyük sebeplerden biridir. Zira Allah, verilen sadakaya karşı hesapsız sevap verir. Sadaka veren kimseye hesapsız sevap verildiğine göre (dünyevî) karşılığı da hesapsız olur. Kişi, Allah'ın hesapsız rızık verdiğini bildiği zaman ona düşen, sadaka verirken hesap etmeden vermektir.

Bir görüşe göre ise; kişi malını sayıp infak etmemektedir. Allah da malının bereketini gidermekte, rızkını kısmaktadır ya da malının hesabını âhirette soracaktır. [2968]

Abdullah İbn Zübeyr'in Esma'dan naklettiğine göre, Esma bir gün Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yanına gelmişti. Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bu sırada ona, "(Çömleğe) koyup saklama. (Aksi halde) sana (verilecek olan nimetler de) saklanır. Gücün yettiği kadar az da olsa ver" buyurmuştur.

2966 Buhârî. 1432
2967 Buhârî. 1433
2968 Fethulbarî. Polen Yayınları

Açıklama:

Hadis, "gücün yettiği kadar, çok zarar vermeden, az da olsa infak et" anlamına gelmektedir.

9- Evde Silah Bulundurmak

• Allah Resûlü'nün -sallallâhu aleyhi vesellem- kayınbiraderi Cüveyriye bintü'l-Hâris'in erkek kardeşi Amr İbnü'l-Hâris'ten nakledilmiştir: Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- vefat ettiğinde ne dirhem, ne dinar, ne köle, ne cariye, ne de herhangi bir mal bırakmadı. Geriye bıraktığı tek şey, beyaz katırı, silahı ve sadaka olarak bıraktığı bir tarlaydı.[2969]

10- Mescide Gelmeyenlerin Evini Yakmak İsterdim Hadisi

• "Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, içimden şöyle yapmaya kastettim. Odun toplanmasını emretmeyi, sonra namazın kılınması için ezan okunmasını, daha sonra da birisinin mü'minlere namaz kıldırmasını emredeyim. Ardından namaza gelmeyen erkeklere arkalarından gelip onlar evlerindeyken evlerini ateşe vereyim. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, namaza gelmeyenlerden birisi, üzerinde et bulunan bir kemik veya koyunun toynağının arasındaki azıcık bir et bulacağını bilse, yatsı namazına gelirdi." [2970]

11- Evin Bir Köşesini Namazgâh Yapmak

Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: *"Biz de Musa ve kardeşine: Kavminiz için Mısır'da evler hazırlayın ve evlerinizi namaz kılınacak yerler yapın, namazlarınızı da dosdoğru kılın. (Ey Musa!) Mü'minleri müjdele! diye vahyettik."* [2971]

Açıklama:

İbn Abbas -radıyallâhu anh-: Onlar evlerini mescidler haline getirmekle emrolunmuşlardır, demiştir.

İbn Kesir der ki: En doğrusunu Allah bilir ya, sanki Musa (a.s.) ve kavmi, Firavun ve kavmi tarafından işkencelere maruz kalıp daralınca bol bol namaz kılmakla emrolundular. Bunun benzeri şu ayet-i kerimedir:

"Ey iman edenler! Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin." [2972]

Sahabeler de (Allah onlardan razı olsun) farz dışındaki namazları evlerinde kılmaya büyük özen gösterirlerdi. Şu olay bunu ifade eder: Mahmud b. Rebi' el-Ensari'den şöyle rivayet edilmiştir:

2969 Buhârî. 2873, 2912, 3098, 4461
2970 Buhârî. Müslim
2971 Yunus: 87
2972 Bakara : 153

• Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- sahabelerinden, Bedir'e katılanlardan ve ensardan olan Utban b. Malik Rasûlullah'a gelerek "Ya Rasûlullah! Ben kabileme namaz kıldırıyordum, ancak gözümü kaybettim. Yağmur yağıp vadi suyla dolunca camilerine gidip onlarla namaz kılamıyorum. Öyle arzuluyorum ki Ya Rasûlullah, bana gelip evimde namaz kılasın da ben orayı namazgah edineyim" dedi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "İnşallah yapacağım" buyurdu. Utban der ki: Güneş yükselince Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile Ebu Bekir geldiler. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- girmek için izin istedi, verdim. Eve tam girmeden oturmadı ve "Evinin neresinde kılmamı arzularsın?" diye sordu. Ona evin bir köşesini gösterdim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kalktı ve tekbir getirdi. Biz de kalkıp saf tuttuk ve (onunla birlikte) namaz kıldık. İki rek'at namaz kıldı, sonra selam verdi.[2973]

12- Allah'ın Zikredildiği Ev İle Zikredilmediği Ev Arasındaki Fark

• Ebu Musa -radıyallâhu anh- rivayet ediyor. Allah Resûlü (a.s) buyuruyor ki: "İçinde Allah'ın anıldığı bir ev ile Allah'ın anılmadığı bir ev arasındaki fark, ölü ile canlı arasındaki fark gibidir." [2974]

13- Evin Nasibi Olarak Namaz ve Evin Hayrına Katkısı

• Cabir'den -radıyallâhu anh- gelen bir hadis-i şerif daha açık olarak ifade eder: "Sizden biri, camide namazını kıldıktan sonra, namazından bazılarını da evinin nasibi olarak ayırsın. Allah bu namaz sebebiyle evinde hayırlar lütfeder."[2975]

2973 Buhârî
2974 Müslim, 779
2975 Müslim778

89. BÖLÜM
EV İÇİNDE OKUNAN SÛRELER

1- Bakara Suresinin Son İki Ayetinin Okunması

• Ebû Mes'ûd el-Bedri -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre, Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Bakara suresinin sonundan iki ayeti geceleyin okuyan kimseye bunlar yeter."[2976]

Açıklama:

Bakara suresinin sonundaki iki ayet, her müslümanın ezberleyip her gece okumaya özen gösterdiği "Âmenerrasûlü"dür. Bu ayetler nâzil olduktan sonra Peygamber Efendimiz'in onları ilk olarak okuduğu esnada, her dua kelimesinden sonra Cenâb-ı Hakk'ın "duânı kabul ettim" buyurduğu nakledilir (Müslim, Îmân 199-200).

• Ebû Zer'den nakledilen bir hadise göre de Peygamberimiz: "Allah Teâlâ Bakara suresini iki âyetle sona erdirmiştir ki, bunları bana arşın altındaki bir hazineden vermiştir. Bunları öğreniniz, kadınlarınıza, çocuklarınıza belletiniz, öğretiniz. Çünkü bunlar hem salâttır, hem duadır, hem Kur'an'dır"[2977] buyurmuşlardır

(Özellikle ülkemizde cemaatle kılınan yatsı namazlarından sonra bütün camilerde Âmenerrasûlü okunması, neredeyse vazgeçilmez bir âdet olmuştur. Ferdî olarak da hemen her müslüman bu iki âyeti her gece okur. Bu iki âyetten birincisi imanın temel esaslarını, ikincisi ise yedi ayrı dua cümlesini ihtivâ eder.

• Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin: "Akıllı bir adam görmedik ki, Bakara sûresinin sonundaki iki âyeti okumadan uyusun"[2978] dedikleri nakledilir.[2979]

2- Bakara Süresinin Tamamının Okunması

• "Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz. Şüphesiz şeytan içinde Bakara suresinin okunduğu evden kaçar."[2980]

2976 Buhârî, Fezâilü'l-Kur'ân 10, 27, 34; Müslim, Müsâfirîn 255. Ayrıca bk. Ebû Dâvud, Ramazan 9; Tirmizî, Fezâilü'l- Kur'ân 4; İbni Mâce, İkâmet 183

2977 Dârimî, Fezâilü'l-Kur'an 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 147, 151; V, 180).

2978 (Dârimî, Fezâilü'l-Kur'ân 14)

2979 Riyâzu's-Sâlihin; Erkam Yayınları.

2980 Hadisi Müslim (II, 188), Tirmizi (IV, 42) -sahih olduğunu belirterek-, Nesai, Fedailu'l-Kur'ân (76), Beyhaki, Şuabu'l-İman (II, 2381), Ahmed (II, 284, 337, 378, 388)'de Ebu Hureyre'den gelen bir hadis olarak rivayet etmişlerdir

3- Ayetel Kürsi'nin Okunması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- beni Ramazan zekâtı olan sadaka-i fıtrı korumakla görevlendirmişti. Bir adam gelip yiyecek şeylerden avuçlamaya başladı. Adamı tuttum ve:

– Vallahi seni Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzuruna götüreceğim, dedim. Adam:

– Şüphesiz ben muhtacım, çoluğum çocuğum ve pek çok ihtiyacım var, dedi. Bunun üzerine ben adamı salıverdim. Sabaha çıkınca, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

– "Yâ Ebâ Hureyre! Dün gece tutsağın ne yaptı?" buyurdu. Ben de:

– Yâ Resûlallah! İhtiyaç içinde bulunduğunu ve çoluk çocuğu olduğunu söyledi, ben de acıdım ve salıverdim, dedim. Resûl-i Ekrem:

– "O sana yalan söyledi, tekrar gelecek" buyurdu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bu sözü üzerine tekrar geleceğini anladım ve onu gözetlemeye koyuldum. Adam geldi ve yine yiyecek şeylerden avuçlamaya başladı. Bunun üzerine:

– Seni Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzuruna çıkaracağım, dedim. Adam:

– Beni bırak, çünkü ben gerçekten muhtacım. Çoluk çocuğum da var. Bir daha gelmem, dedi. Ben de acıdım ve salıverdim. Sabah olunca yine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana:

– "Yâ Ebâ Hureyre! Dün gece tutsağın ne yaptı?" diye sordu. Ben de:

– Yâ Resûlallah! Bana yine ihtiyaç içinde bulunduğunu ve çoluk çocuğu olduğunu söyledi, ben de acıdım ve salıverdim, dedim. Peygamberimiz:

– "O kesinlikle sana yalan söyledi, ama tekrar gelecek" buyurdu. Ben de üçüncü defa gelmesini bekledim. Gerçekten geldi ve yine yiyecek şeylerden avuçlamaya başladı. Onu tekrar yakaladım ve:

– Seni mutlaka Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in huzuruna çıkaracağım; artık bu üçüncü ve son gelişindir. Bir daha gelmeyeceğine söz veriyorsun sonra tekrar geliyorsun, dedim. Bu defa bana:

– Beni bırak! Allah'ın seni faydalandıracağı bazı kelimeleri ben sana öğreteyim, dedi. Ben:

– O kelimeler nelerdir? dedim. O:

– Yatağına girdiğinde Âyetü'l-kürsî'yi oku. O takdirde, senin yanında Allah tarafından sürekli bir koruyucu bulunur ve sabaha kadar şeytan sana yaklaşamaz, dedi. Bunun üzerine ben onu salıverdim. Sabah olunca Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bana:

– "Tutsağın dün gece ne yaptı?" diye sordu. Ben de:

–Yâ Resûlallah! Allah'ın beni faydalandıracağı birtakım kelimeleri bana öğreteceğini söyledi, ben de onu salıverdim, dedim. Peygamber Efendimiz:

– "O kelimeler neler?" diye sordu, ben de o kimsenin bana:

–Yatağına girdiğin zaman Âyetü'l-kürsî'yi, "Allahu lâ ilâhe illâ huve'l-hayyu'l-kayyûm" âyetini başından sonuna kadar oku; senin yanında Allah tarafından sürekli bir koruyucu bulunur ve sabaha kadar şeytan sana asla yaklaşamaz, dediğini söyledim. Bunun üzerine Nebî -sallallâhu aleyhi vesellem-:

– "Bak hele! Kendisi yalancı olduğu halde bu sefer sana doğruyu söylemiş. Üç gecedir kiminle konuştuğunu biliyor musun, ey Ebû Hureyre?" dedi. Ben:

– Hayır, bilmiyorum, dedim. Resul-i Ekrem:

"O şeytandır" buyurdular. [2981]

4- Nas ve Felak Surelerinin Okunması

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ev halkından biri hastalandığında ona sığınma surelerini (İhlas, Felak ve Nas sureleri) okurdu.[2982]

2981 Buhârî, Vekâlet 10, Fezâilü'l-Kur'ân 10, Bed'ü'l-halk 11
2982 Müslim 2192

90. BÖLÜM

EVDE BEKLENİLMESİNİ EMREDEN HADİSLER

1- Sarımsak Yiyen Kimsenin Evinde Beklemesi

• "Câbir İbn Abdullah Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Sarımsak veya soğan yiyen bir kimse bizden – veya bizim mescidimizden – uzak dursun; kendi evinde durup beklesin."

Bir defasında Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- sebze dolu bir kap getirdiler. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bu sebzelerden bir koku geldiğini fark etti. Oradakilere bu kokunun nereden geldiğini sorunca kabın içinde bulunan sebzeleri saydılar. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onlardan bunu yanıbaşında bulunan bir sahâbîye vermelerini istedi. O sahâbînin bunu yemek istemediğini gören Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Çekinme ye, ben yemiyorum çünkü ben senin konuşmadığın meleklerle konuşuyorum."[2983]

Açıklama:

İbn Battâl rivayetlerde geçen "kim yerse" ifadesine bakarak sarımsak yemenin mübah olduğunu söylemiştir. Çünkü bu ifade mübahlık bildirir.

İmam Müslim'in Ebû Saîd'den naklettiği rivayet Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- sarımsakla ilgili sözü Hayber'in fethinden sonra söylediğini göstermektedir. Buna göre Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Mescidimize yaklaşmasın" buyruğu "Hayber'de kaldığımız süre boyunca namazlarımızı kılmak için hazırladığımız mekana yaklaşmasın" anlamına gelir. Ahmed b. Hanbel'in Yahyâ el-Kattân yoluyla naklettiği rivayette geçen "Mescidlere yaklaşmasın" ifadesi de bu görüşü desteklemektedir. İmam Müslim de buna benzer bir rivayet nakletmiştir. Tüm bu rivayetler sarımsak yiyenle ilgili yasağın sadece Mescid-i Nebevî hakkında olduğunu söyleyenlerin görüşlerini reddetmektedir.

2983 Buhârî. 855

Abdurrazzak'ın Musannef'inde nakledildiğine göre İbn Cüreyc, Atâ İbn Ebû Rabâh'a: "Sarımsak yiyenle ilgili yasak sadece Mescid-i Haram hakkında mıdır yoksa bütün mescidleri kapsamına alır mı?" diye sorunca ondan şu cevabı almıştır: "Bu yasak sadece Mescid-i Haram hakkında değildir, bütün mescidleri kapsamına alır."[2984]

2- Fitne Zamanında Evde Oturulmasının Emredilmesi

• Fitne zamanında evinizde oturun, günahlarınıza tevbe edin, dilinizi tutun, kendi işinize bakın, başkalarının işine karışmayın![2985]

2984 Fethulbari

2985 Nesai, Ebu Davud. 4343. Elbani hasen-sahihtir demiştir.

91. BÖLÜM

EVDE MAHREMİYETLER

1- Yabancı Erkeklerin Evdeki Kadınların Yanına Gelmeleri

• Ukbe İbn Âmir'den rivayete göre "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Kadınların (yalnız olmaları halinde) yanına girmekten uzak durunuz.

Ensardan bir adam: Ey Allah'ın Resûlü, kayınlar hakkında ne dersin, diye sordu.

Allah Resûlü: Onlar (ile halvette bulunmak) ölümdür, diye buyurdu."[2986]

Açıklama:

Bazı evlerde kocanın, hanımının mahremi olmayan -kardeşi gibi- bir yakını mutlaka kalır. Bunlar bazı sosyal koşullardan dolayı birlikte yaşarlar. Örneğin kişi öğrencidir veya bekârdır ve kalacak yeri yoktur. Bunlar eve hiç çekinmeden rahat biçimde girerler. Çünkü mahalle sakinleri tarafından ev sakinlerinin akrabaları olarak bilinirler. Bu kardeşi veya kardeşinin oğlu veya dayısıdır. Eve girişteki bu kolaylık, şer'i sınırlarla sınırlandırılmadıkça bazen Allah'ı (c.c.) gazaplandıracak şer'i sakıncalar ve zararlar doğurur.

Bu hususta ki delil Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şu hadisidir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Evlere, kadınların yanına girmeyin!" buyurdu. Ensardan bir adam "Ya Rasûlullah! Peki, kayına ne dersin?" diye sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kayın ölümdür" buyurdu (Buhari rivayet etmiştir).

İmam Nevevi der ki: Hadiste kastedilen kocanın, babaları (ataları) ve evlatları olmayan akrabalarıdır. Çünkü bunlar, kadınla baş başa kalmasında hiçbir sakınca olmayan kadının mahrem olan akrabalarıdırlar. Bunlar "ölüm" le nitelendirilmezler. Asıl kastedilenler kocanın kardeşi, kardeşinin oğlu, amcasının oğlu, kız kardeşinin oğlu ve evli olmasa onunla evlenmesi helal olan kimselerdir. Eskiden beri bunlarda gevşek ve rahat davranıla gelmiştir. Bundan dolayı kişinin kardeşinin oğlu ile baş başa kalır. O yüzden bu; "ölüm"le nitelenmiştir. Bu kimsenin yabancıdan daha çok men edilmesi gerekir.

2986 Buhârî. 5232

Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "kayın ölümdür" sözü birkaç anlama gelir, bazıları şunlardır:

-Kayınla baş başa kalmak, günah işlendiği taktirde dinlerinin (ahiretlerinin) helakına yol açmış olur.

-Veya mana "hakiki ölüme yol açar"dır. Yani zina vuku ederse had gerekir.

-Veya anlamı: "Bu, erkeğin kıskançlıkla hareket ederek hanımını boşamak suretiyle kadının helakına (mahvolmasına) yol açar." şeklindedir.

-Veya "Baş başa kalmak ölüm kadar hoş olmayan bir şeydir".

-Bazılarına göre de anlam şöyledir: "Kayın ölsün de yabancı kadınla (yengesiyle)baş başa kalmasın".

Bütün bunlar İslam şeriatının yuvaları koruma ve onu yıkıcı sebepleri engelleme gayretinden ileri gelmektedir. Peki, Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu açıklamasından sonra eşlerine "kardeşim gelir de ben olmazsam onu içeri al" diyen erkeklere veya gelen misafire onun ve kendisinin yanında hiç kimse olmadığı halde gelen "içeri buyur" diyen kadın hakkında ne dersin?

Güven hususunu öne sürerek "Ben hanımıma güveniyorum, ben kardeşime, amcaoğluma güveniyorum" diyen kimselere diyoruz ki: Siz güveninizi sarsmayın, şüphe duyulması icap etmeyen kimse hakkında şüpheye düşmeyin. Ancak şunu bilin ki Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- "Bir erkek bir kadınla baş başa kalırsa mutlaka üçüncüleri şeytan olur" hadisi en takvalısından en günahkârına tüm insanları kapsar. Şeriat bu tür naslardan hiç kimseyi istisna etmez.[2987]

2- Ailevi Ziyaretlerde Erkeklerle Kadınların Karışık Oturmaları

"Peygamber'in hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır." [2988]

Açıklama:

İnsan tabiatı itibariyle medeni, fıtratı gereği toplumsaldır. İnsanlar arkadaşlar edinmek zorundadırlar. Arkadaşlar da mutlaka birbirleriyle ziyaretleşmek zorundadırlar.

Aileler arası ziyaretleşmeler bir zorunluluksa karışık oturmayı bırakmak suretiyle şer gediklerini tıkamak şarttır. Kadın erkek karışık oturmayı haram eden ayet-i kerimelerden biri şudur:

2987 Evlerin ıslahı. Salih El- Müneccid. Polen Yayınları
2988 Ahzab: 53

Karışık oturmaların kötü sonuçları:

1-Karışık oturmaların çoğunda kadınlar ya tamamen tesettürsüzdürler veya tesettürleri tam değildir. Kadın süsünü, Allah'ın (c.c.) *"Ve o kadınlar süslerini açığa vurmasınlar"* ayet-I kerimesiyle helali olmayan kimselere göstermekten nehyettiği yerleri gösterir.

2-Ziyaretleşmelerde erkeklerin kadınları görmeleri dln ve ahlakın bozulmasına, haram şehvetin tahrikine sebep olur.

3-Kocası filan kadınlar konuştuğunda veya ona işaret ettiğinde veya onunla şakalaştığında ve espri yaptığında veya bunu karşıdaki adam yaptığında meydana gelen korkunç tartışmalar ve birbirlerine karşı soğumalar. Eve dönüldüğünde şu tür hesaplaşmalar başlar.

Adam: Filanın sözüne neden güldün, oysa hiç de gülünç şey söylememişti.

Kadın: Sen neden filan kadına kur yaptın? der.

Erkek: Filan adam konuşunca ne dediğini hemen anlıyorsun, ama benim sözümü ise hiç anlamıyorsun?

Bu şekilde karşılıklı ithamlarda bulunulur ve mesele birbirlerine düşmanlıkla veya boşanmakla sonuçlanır.

4-Bazı erkekler veya kadınlar arkadaşlarının eşlerini kendi eşleriyle kıyaslayınca kendilerinin evlilikte şanssız olduklarını düşünür ve hüzünlenirler.

Adam kendi kendine: Filan kadın insanlarla konuşup tartışabiliyor, cevap verebiliyor, kadın geniş kültürlü. Eşim ise cahil, hiç kültürlü değil, der.

Kadın da içinden: "Şu kadın ne kadar da şanslı! Kocası şık, zarif ve becerikli. Kocam ise hantal ve lafının nereye gittiğini bilmeden rast gele konuşuyor." der. Bu da aralarındaki evlilik ilişkisini bozar veya kötü geçime yol açar.

5-Bazılarının yalan ve göstermelikle, olmadıkları gibi davranmaları. Mesela adam erkekler arasında hanımına emreder ve şahsiyetinin güçlülüğünü göstermeye çalışır. Evde hanımıyla baş başa kaldığında ise o sessiz bir kedidir. Veya kadın gezmeye giderken diğer kadınlara onun şunlara şunlara sahip olduğunu göstermek için ödünç altın alıp takar.

6-Uzun gece sohbetleriyle zamanlar boşa harcanır, dil kişiyi helak edici şeylerde çalıştırılır. Çocuklar da sohbetler gürültü ve çığlıklarla bölünmesin diye evlerde bırakılır.

7-Bu erkek kadın karmaşık gece oturmalarında iş bazen –özellikle işsiz güçsüz ve seviyesiz tabakada- içki ve kumar gibi büyük günahlar işlenmeye kadar varır. Bu meclisler yoluyla yayılan büyük günahlardan bazıları da giyim kuşamlarda ve muhtelif adetlerde kâfirlere uymak ve müşriklere benzemektir.

- Oysa Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kim bir topluluğa benzerse onlardandır" buyurmuştur.[2989]

3- Evlerde Şoförlerin ve Hizmetçilerin Bulunması

Fesatları engellemek için, şer ve fitne kapılarını kapatmak için çalışmak dinde öncelikli şeylerdendir.

Aramıza hizmetçiler ve özel şoförler yoluyla birçok fitneler ve günahlar girmiştir. İnsanların çoğu farkına varmıyorlar, varırlarsa ibret almıyorlar. Adam bir delikten defalarca ısırılır da acı hissetmez, yanı başındaki bir evin başına gelen felaketi duyar da ders almaz. Bu günümüz insanının pek çoğunun iman zayıflığından ve kalpleriyle sürekli Allah'ın kendisini gördüğünü hissetmekten (murakabe) yoksunluğundan ileri gelmektedir. Bu kısacık kitapta evlerde hizmetçilerin ve şoförlerin bulunmasının bazı kötü yönlerini anlatacağız. Ta ki kalp taşıyan kimseler için bir hatırlatma ve nasihat olsun.[2990]

4- Evlerde Şoförlerin ve Hizmetçilerin Bulunmasının Getirdiği Kötülükler

1-Evlerde tutulan kadın hizmetçiler süslenmeleri ve erkeklerle baş başa kalmaları sonucu bazen onların akıllarını çeler ve yoldan çıkarırlar. Bazı gençlerin yoldan sapmalarının sebepleri aynıdır: ya kadın/kız ona gelmiştir veya genç evde kimsenin olmayışını fırsat bilip kadına yanaşmıştır. Bazıları durumu eşlerine açarlar, ama bir cevap alamazlar. Veya aileden bazıları durumun farkına varırlar, ama Yusuf (a.s.)'ın kıssasındaki kıskançlıktan yoksun adamın tepkisiyle karşılaşırlar:

"Ey Yusuf! Sen bundan (olanları söylemekten) vazgeç! (Ey kadın!) Sen de günahının affını dile! Çünkü sen günahkârlardan oldun"[2991]

Ateşle barut bir arada bırakılmaya devam edilir. Durum aynıdır, hiçbir değişiklik olmaz. Durum o noktaya varır ki, bazı hizmetçiler çalıştıkları evlerdeki kızlara lezbiyenliği taşırlar.

2-Evin asli hanım çobanı görevlerini bırakır.

3-Evdeki çocuklar kötü eğitimden geçerler. Bunlardan bazılarını ileriki maddelerde zikredeceğiz:

4-Hristiyan ve Budist gibi kâfir hizmetçiler yoluyla çocuklara küfri inançlar taşınmaktadır. Bazı çocuklar boyunlarına veya göğüslerinin iki yanına haç işareti asarlar. Veya çocuk Hristiyan hizmetçiyi ibadet ederken görür ve hizmetçi ona "Bu tatlı Mesih'tendir" der.

2989 Ebu Davud, Libas 5.
2990 Evlerin ıslahı. Salih El- Müneccid. Polen Yayınları
2991 (Yusuf: 29).

5-Bebek, eğitiminde ve ruhi istikrarında zorunlu olup, annesi olmayan hizmetçi tarafından doldurması imkânsız anne şefkatinden mahrum olur.

6- Hizmetçi alışkanlığı sorumsuzluk ve başka çeşitli kişiliksel problemler doğurmuştur. Öyle genç kızlar vardır ki hizmetçiye alıştıklarından ve dayandıklarından bir bardak suyu bile doldurup içemezler.

7-Ev hanımları hizmetçiler tutunca kendilerine nasıl geçireceklerini bilemedikleri bol vakit kalmaktadır.

-Hizmetçinin ev halkına pek çok zararları vardır, bazıları şunlardır:

-Kişiyle eşi arasını ayıran veya beden sağlığını bozan sihir ve falcılığa başvurulur.

- Ev halkının eşyalarına –hırsızlık dahil- zarar verilir.

-Ev sahibinin hizmetçi kadınla ilişkisi sebebiyle ailede kokuşmalar baş gösterir. Vakıaya bakın ve hizmetçi kız/kadın sebebiyle vuku bulan boşanma olaylarının oranını ve kaç hizmetçinin zinadan hamile kaldığını bir düşünün.[2992]

5- Bir Bayanın Amca ve Dayısıyla Aynı Odada Bulunmasının Hükmü

"Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar. Namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine (kadar) örtünsünler. ;

1- Kocaları

2- Kocalarının babaları

3- Kendi oğulları

4- Kocalarının oğulları

5- Erkek kardeşleri

6- Erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları

7- Kendi kadınları (mü'min kadınlar)

8- Ellerinin altında bulunanlar

9- Erkeklerden ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler

10- Henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına zinetlerini göstermesinler."[2993]

2992 Evlerin ıslahı. Salih El- Müneccid. Polen Yayınları
2993 Nur, 31

Açıklama:

Kadınların süslerini, dolayısıyla süs yerlerini, yani; el, kol, yüz, kulak, saç, boyun ve bacaklarını kime gösterip kime gösteremeyecekleri Kur'ân'ı Kerim Nûr Suresi 31. ayetinde açıklanmıştır. Buna göre kadın, sayılan yerleri açıkken dahi ayette adı geçen erkeklerin yanında oturabilir, konuşabilir. Mezkûr ayette amca ve dayının sayılmaması dikkat çekicidir. Halbuki onların da mahrem oluşu Nisa Suresi 23. ayette zikredilmektedir. Diğer yönden kadının zinet yerlerini sayılan kimselere, mahrem (nikahı kendisine ebediyyen haram) oldukları için gösterebildiği de bir gerçektir. Öyleyse amca ve dayı da mahremdir ve öyleyse onlara da gösterebildiği de bir gerçektir. Cumhurun görüşü budur.(Kurtubî, XN/233) Ama yine de bu ayette sayılmamaları anlamlı olmalıdır. Müfessirler bunu irdelemiş ve çeşitli şeyler söylemişlerdir. Bu konuda en makul olan izah şudur: Ayette sayılan erkeklere kadının zinet yerlerini göstermesi caiz olmakla beraber, bu konuda hepsi eşit değildir. Bu yüzden en önce kocası zikredilmiştir ki, ona her yerini gösterebilir. Ondan sonra kadınlarının kendi babaları, sonra da kocalarının babaları sayılır ki, bunların ikisi arasında da fark vardır. Çünkü insanın fıtratı akraba ve hısım olarak kendine en yakın olana en az cinsel ilgi duyacak şekilde ayarlanmıştır. Bu izaha göre amca ve dayı "mahrem" olmakla beraber, sanki mahremlik hududunun sonunda yer almakta ve kadının onların yanında bir derece daha dikkatli olması istenmektedir.[2994]

6- İhtiyaç Nedeniyle Bir Erkeğin, Bir Kadınla Telefonda Konuşması

İhtiyaç durumunda bir kadının, yabancı bir erkekle telefonda konuşması, şerî kurallara uygun konuşulması şartıyla caizdir. Ancak telefonla konuşma esnasında, aralarında, şer'an yasaklanmış bulunan halvet/yalnızlık havası esmesi durumunda konuşmaları caiz olmaz.

• Nitekim Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-; 'Hiçbir erkek, bir kadınla yalnız kalmasın; bu durumda hiç kuşkusuz üçüncüleri şeytan olur' buyurmuştur.[2995] Telefon konuşmalarının sonucu, onları harama sürükleyebilir. Allah, en doğrusunu bilir.

7- Bir Bayanın Hala, Teyze ve Amca Çocuklarıyla Aynı Odada Bulunmasının Hükmü

"Mü'min kadınlara da söyle, gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar. Namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine (kadar) örtünsünler. ;

2994 İslam'da Evlilik ve Aile. darulkitap

2995 Tirmizi, Rada 16, Fiten 7; Ahmed, Müsned, 1/311 (178). Elbani, Tirmizi'ye yaptığı tahkikte hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

1- Kocaları

2- Kocalarının babaları

3- Kendi oğulları

4- Kocalarının oğulları

5- Erkek kardeşleri

6- Erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları

7- Kendi kadınları (mü'min kadınlar)

8- Ellerinin altında bulunanlar

9- Erkeklerden ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler

10- Henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına zinetlerini göstermesinler."[2996]

Cevap:

Bir bayanın amca, hala, dayı ve teyzesinin çocuklarına nikâhı düştüğünden dolayı bir arada bulunamazlar. Akraba olmak bir arada olmayı gerektirmiyor. Buradaki ölçü nikâhın düşüp düşmemesidir.[2997]

Bir bayanın yaşlı bir erkekle aynı ortamda bulunmasının hükmü

8- Kadınların Yabancı Erkeklerle Tokalaşması Caiz Değildir

• Makal bin Yesâr -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Birinizin başına demir iğne saplanması, kendisine helal olmayan bir kadına dokunmasından hayırlıdır" buyurdu.[2998]

Bu nedenle Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kadınlarla musafaha etmez, onlardan sözlü olarak biat alırdı.

• Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- biat eden kadınlara; "seninle sözlü olarak biatleştim" derdi. Allah'a yemin ederim ki, biat alırken onun eli hiçbir kadın eline dokunmamıştır. Kadınlarla sadece sözlü olarak "şu konuda seninle biatleştim" derdi.[2999]

Bir başka rivayette; 'ben kadınlarla musafaha etmem.[3000] buyurmuştur.

2996 Nur, 31

2997 Feyzullah Birışık

2998 Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 20/212 (17243); Elbani, es-Silsiletu's-Sahîha, hadis: 226.

2999 Buhârî, Şurut 1, Tefsir 367 (Mümtehine suresi).

3000 Ahmed, 6/556 (27006); Nesâî, Bey'at 18; İbn-i Mace, Cihad 43. Elbani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

[illegible]
[illegible]

• Ümmü Hâni -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Fetih yılında Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'e gittim. Kendisi yıkanıyor, kızı Fâtıma da ona örtü tutuyordu. Ben ona selam verdim.[3001]

Fitneden emin olunduğu takdirde, musafaha yapmaksızın kadınların, erkekleri selamlamalarının caiz olduğu, hadisten anlaşılmaktadır.

• Esma bintü Yezîd -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; bir gün Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- mescide uğradı, orada kadınlardan bir grup oturuyordu. Eliyle işaret ederek onlara selam verdi.[3002]

10- Fitneden Emin Olunduğu Takdirde, Kadınların Şeri Ölçülere Dikkat Ederek, Erkeklerle Konuşmaları Caizdir

Bu konuşma zaruret ve ihtiyaç durumunda ve şerî ölçülere uygun olmalıdır. Yumuşak ve kırıtarak konuşulmamalıdır. Çünkü Yüce Allah;

'...Yumuşak söylemeyin ki, kalbinde hastalık bulunan kimse kötü ümide kapılmasın. Maruf/iyi sözler söyleyin.[3003] buyurmuştur.

Kadınların erkeklerle konuşmalarının caiz olduğuna şu ayetler delildir;

'Peygamber hanımlarından bir şey istediğiniz zaman, perde arkasından isteyin.[3004]

'Musa, Medyen suyuna varınca, orada (hayvanlarını) sulayan birçok insan buldu. Onların gerisinde de, (hayvanlarını suyun olduğu yerden) geri çeken iki kadın gördü. Onlara; "derdiniz nedir?" dedi. Şöyle cevap verdiler; "Çobanlar sulayıp çekilmeden biz (onların arasına sokulup hayvanlarımızı) sulamayız; babamız da çok yaşlıdır. Bunun üzerine Musa, onların davarlarını suladı. Sonra gölgeye çekildi ve "Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her hayra muhtacım" dedi. Derken, o iki kadından biri utana utana yürüyerek ona geldi, "babam, dedi, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor".[3005]

Bu konuda birçok hadis bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır;

• Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'ın rahatsızlığı ağırlaştığında bayılmaya başladı. [Babasının çektiği ızdırabı gören] Fâtıma

3001 Tirmizi, İsti'zan 34; Nesâî, Taharet 143. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Nesai tahkiki.

3002 Ebû Dâvûd. Edeb 149; İbn-i Mace, Edeb 14. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. İbn-i Mace tahkiki.

3003 Ahzâb, 32.

3004 Ahzâb, 53.

3005 Kasas, 23-25.

-radıyallâhu anhâ-; "Vah babacığım!" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "baban bu günden sonra bir daha acı tatmayacaktır" buyurdu..... Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- defnolunduğu zaman Fâtıma -radıyallâhu anhâ-, "Ey Enes! Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in üzerine toprak atmaya gönlünüz nasıl razı oldu?!" demiştir.[3006]

11- Bir Erkeğin, Yabancı Bir Kadınla Yalnız Kalması Haramdır

• İbn Abbâs -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, hiçbir erkek mahremi bulunmayan bir kadınla yalnız kalmasın. [3007]

• 'Hiçbir erkek, bir kadınla yalnız kalmasın; bu durumda hiç kuşkusuz üçüncüleri şeytan olur' buyurmuştur.[3008]

12- Zina Etme İhtimali Bulunmayan, İki Veya Üç Erkeğin, Yalnız Bir Kadının Yanına Girmeleri Caizdir

• Abdullah İbn Amr -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Hâşim oğullarından birkaç kişi Esma binti Umeys'in yanına girmişlerdi. [Erkek misafirler orada iken] kocası Ebü Bekir Sıddîk gelmiş ve bu durumu hoş karşılamamıştı. Sonra bu konuyu, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e anlatmış "girdiğimde hayırdan başka bir şey görmedim" demişti. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Hiç kuşkusuz Allah, Esmâ'yı (kötülüklerden) beri kılmıştır" dedikten sonra, minbere çıkarak; "Bu günümden sonra hiçbir adam, beraberinde bir veya iki kişi olmadan, kocası evde bulunmayan bir kadının yanına girmesin" buyurmuştur.[3009]

Tesettür ve fitneden emin olunması şartıyla bir erkeğin, bir kadını hasta ziyaretinde bulunması caizdir.

• Câbir -radıyallâhu anh- anlatıyor; 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ümmü Müseyyeb'in yanına girdiğinde "Neyin var, neden titriyorsun?" dedi O; "Allah bereketsiz kılsın, sıtma tuttu!" deyince; "Sıtmaya sövme çünkü o, ademoğullarının günahlarını; körüğün demirin pasını giderdiği gibi giderir" buyurdu.[3010]

13- Kadının, Mahremi Olmayan Erkeğe Bakması

Bir kadının, yabancı bir erkeğin yüzüne şehvetle bakmasının haram olduğu konusunda âlimler görüş birliği içerisindedirler. Şehvetsiz ve fitne korkusu olmaması durumunda bakması caizdir. Bu caizlik iki şekildedir;

3006 Buhârî, Megazi 83..
3007 Buhârî, Nikah 110; Müslim, Hac 424 (1341).
3008 Tirmizi, Rada 16, Fiten 7; Ahmed, Müsned, 1/311 (178). Elbani, Tirmizi'ye yaptığı tahkikte hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
3009 Müslim, Selam 22 (2173).
3010 Müslim, Birr 53 (2575).

a) Fitne korkusu olmadığı takdirde, göbekle dizi arası dışında kalan yerlere bakabilir. Tercih edilen görüş budur. Bunu şu rivayetler teyit etmektedir;

• Âişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Bir gün Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i odamın kapısında gördüm. Habeşliler ise mescitte [harbeleriyle] oynuyorlardı. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- oynamalarını seyretmem için beni elbisesiyle örtmüştü.[3011] Bu hadis-i şerif, kadınların erkeklere bakmalarının caiz olduğunu açıkça ifade etmektedir.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, Kays'ın kızı Fâtima'ya (eşinden boşandığında); 'İbni Ümmü Mektûm'a git ve onun yanında kal. Çünkü onun gözleri kördür, elbiseni yanında çıkarabilirsin buyurmuştur.[3012] Bu hadis-i şerif, erkeklerin görmelerinîn caiz olmadığı yerlerin, hanımlar için caiz olduğunu ifade etmektedir. Fakat avret yerlerinin görülmesi, ne erkeklere, ne de kadınlara caiz değildir.[3013]

Bu deliller, Yüce Allah'ın; 'Mü'min kadınlara söyle, gözlerini (harama bakmaktan) çevirsinler' ayetini özgünleştirmektedir.

Burada bahsedilen caizlik, şehvetle bakılmaması ve fitne korkusunun bulunmaması ve bir ihtiyaç durumunun olması şartıyladır. Bundan, kadınların yabancı erkeklerle bir arada bulunması ve karşılıklı bakışmalarının caiz olduğu anlaşılmamalıdır. Allah, en doğrusunu bilir.

14- Tesettür ve Fitneden Emin Olunması Şartıyla Bir Kadın, Hasta Bir Erkeği Ziyaret Edebilir

• Aişe -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- Medine'ye geldiklerinde, Ebû Bekir ve Bilal -radıyallâhu anh-umâ) rahatsızlandılar. Onları hasta ziyaretinde bulundum, "Ey babacığım! Kendini nasıl hissediyorsun? Ey Bilal! Kendini nasıl hissediyorsun?" dedim.[3014]

15- Zaruret Durumunda, Bir Kadın, Bir Erkeği Tedavi Edebilir

• Er-Rebî bin Muavviz -radıyallâhu anhâ- anlatıyor; 'Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte savaşlara katılıyorduk. [Hanımlar olarak] Topluluklara su dağıtıyor, hizmet ediyor, şehitleri ve yaralıları Medine'ye götürüyorduk.[3015]

Bir kadının bu hizmetlerde bulunması, bu iş için bir erkeğin bulunmaması şartıyla caiz olur.

3011 Buhârî, Salat 69; Müslim, Salat 17 (892).
3012 Müslim, Talak 36 (1480).
3013 Kurtubî, Ahkâmı'l-Kurân, 12/228-
3014 Buhârî, Menakıbu'l-Ensar 46.
3015 Buhârî, Cihad 67.

• 'Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- biat eden kadınlara; "seninle sözlü olarak biatleştim" derdi. Allah'a yemin ederim ki, biat alırken onun eli hiçbir kadın eline dokunmamıştır. Kadınlarla sadece sözlü olarak "şu konuda seninle biatleştim" derdi.[3016]

Bir başka rivayette; 'ben kadınlarla musafaha etmem.[3017] Buyurmuştur.

16- Evde Yaşlı Bir Erkeğin Yanına Çıkmak

• Ümmü seleme -radıyallâhu anhâ-'dan rivayet olunmuştur; dedi ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanında (bulunuyor) idim. Yanında Meymûne de vardır. Derken İbn Ümmü MektUm çıkagekli. Bu (olay) biz örtünme ile emrolunduktan sonra (olmuştu). Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- (bize): "Ondan örtününüz" buyurdu.

Ey Allah'ın Rasûlü, o âmâ değilmi ? O bizi göremez ve tanıyamaz, dedik. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de:

"Siz de âmâ mısınız, onu görmüyor musunuz?" buyurdu.[3018]

Açıklama:

Bununla da hem kadının erkeğe, hem erkeğin kadına bakmasını yasaklamıştır.

17- Bir kadın başka bir kadının avretine bakamaz

• Peygamber Efendimiz de: "Erkek erkeğin avretine, kadın da kadının avretine bakmasın"[3019]

Bir bayan başı açık şekilde namaz kılamaz.

• "Ergen olmuş bir kadının namazını Allah başörtüsüz kabul etmez."[3020]

3016 Buhârî, Şurut 1, Tefsir 367 (Mümtehine suresi).
3017 Ahmed, 6/556 (27006); Nesâî, Bey'at 18; İbn-i Mace, Cihad 43. Elbani hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
3018 Müslim, Talak 37 (1480).
3019 Müslim, Hayz 74 (338); Tirmizî, Edeb 38; Müsned 6/101 (3610).
3020 Tirmizî, Salat 165; Ahmed, Müsned, 42/87 (25167), 43/ 29 (25834), 282 (26226). Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bkz. Tirmizi tahkiki. .

92. BÖLÜM

EV İÇİNDEKİ İSRAFLAR

Giriş

Allah'u Teala insanı yarattı ve insanın tüm yönlü bakımını üstlendi... Gerek ciğerlerimize teneffüs ettiğimiz hava, gerek içmede, ibadetlerimizde ve temizlikte kullandığımız sular gerekse de büyümemizi sağlayacak bitkiler ve gıdaları yaratmakla insanları rızıklandırmış oldu...

Allah'u Teala bir kimsenin rızkını artıracağı zaman bazı şartları koymaz. Yani, ticari zekası güçlü olanları, soylu aileye sahip olanları, kendisine ibadette kusur işlemeyenleri, filan ırka sahip olanları gibi bir kriter belirleyip rızık taksimi yapmaz... Yeryüzündeki tüm canlıların rızkını üstlenen Allah'u Teala dilersem dilediğim kişilerin rızkını artırır dilediğim kişilerin ise rızkını daraltırım.

İnsanın eline verilen tüm her şeyin sahibi Allah'u Tealadır. Bizlere verdiği ise sadece birer emanettir. Bir mal kiminse söz hakkı ona aittir. Yani tasarruf yetkisi ona aittir. Bu sebeple hiç kimse cebimdeki para benimdir. Dilediğim gibi harcarım. Kimseyi ilgilendirmez diyemez.[3021]

1- İsrafın Hükmü ve İsraf Edenlerin Allah Katındaki Yeri

"...Saçıp-savuranlar, şeytanın kardeşleri olmuşlardır; şeytan ise Rabbine karşı nankördür."[3022]

"Yiyin, için ve israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez. [3023]

2- İsrafın Haram Oluşundaki Hikmeti

a- Giriş kısmında da belirttiğimiz gibi mal kiminse söz hakkı ona aittir ve onun vereceği hüküm eleştirilemez. O israf etmeyin demişse emaneti alan kişiye düşen şey israf etmemektir.

b- İsraf etmek alınan nimeti küçük görmek, değerini bilmemek ve veren ele saygısızlık etmek demektir. Evet, israf Allah'a ve verdiğine saygısızlıktır.

c- İsraf eden bir kişi diğer insanların da hakkına girmiş olur. Bir ekmeğe muhtaç olan yığınla insan var yeryüzünde... Onların sofrasına konacak gıdaların çöpe gitmesi onlara da zulümdür.

3021 Feyzullah Binşık
3022 İsra. 27
3023 Araf. 31

d- İsraf eden bir kişi tutumlu olmayan bir kişidir. Tutumlu olmayan ise yarın fakir düştüğünde sabredemez ve ya haram yollara başvurur ya da isyan eder. İsraf eden kişi en büyük zararı kendisine vermiş olur.

Şimdi ev içinde yapılan israfları görüp gerekli tedbirleri alalım. [3024]

3- Zaman İsrafı

• İbn Abbas'ın -radıyallâhu anh- anlattığına göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Çoğu insanın farkına varamadığı iki nimet vardır ki, onlar sağlık ve boş vakittir".[3025]

Açıklama:

Allah'u Teala insana bir ömür kredisi vermiştir. Sabaha gözlerini açan herkesin elinde yirmi dört saatlik bir kredi kartı vardır. Bu ömür kartını doğru yerlerde kullanan kişiler ödüllendirilirken gereksiz kullananlar ise cezalandırılırlar. Bu çok doğal bir şey... Üniversite sınavına giren her öğrenciye üç saatlik bir kredi verilir. Bu krediyi güzelce kullananın başarılı olma olasılığı yüksektir.

Bu üç saatlik krediyi pencereden dışarı bakarak da kullanabilirsiniz. Ama zararda olan siz olursunuz. İnanın sistem aynı... Yarın Allah'u Teala zamanınızı nerede ve nasıl harcadınız diyecek. Okuyalım:

• "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Hiçbir kul, kıyamet gününde, ömrünü nerede tükettiğinden, ilmiyle ne gibi işler yaptığından, malını nereden kazanıp nerede harcadığından, vücudunu nerede yıprattığından ve bildiklerini yaşayıp yaşamadığından sorguya çekilmedikçe bulunduğu yerden kıpırdayamaz. "[3026]

Açıklama:

Özellikle de bir müslümanın evde boş boş oturması, ev halkıyla ya da misafirlerle havadan sudan konuşması ya da boş boş tv izlemesi tam anlamıyla vakti öldürmektir. Unutmayalım ki boşa harcadığımız her saniyeyi kabirde ve mahşerde çok arayacağız...[3027]

4- Elektrik ve Su İsrafı

"Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz. Çünkü Allah israf edenleri sevmez"[3028]

• "Üç kere yıkanan azayı, dördüncü defa yıkamak veya üç kere meshedilen azayı dördüncü defa mesh etmek veya üçten az yapmak Çünkü Hz Peygamber azalarını, üçer kere yıkayarak abdest aldıktan sonra şöyle buyurmuştur:

3024 Feyzullah Birışık
3025 Buhârî. 6412
3026 Tirmizî, Kıyamet, 1, . IV, . 612. Elbani sahihtir demiştir.
3027 Feyzullah Birışık
3028 Araf-31

İşte abdest böyledir Bunu fazlalaştıran veya eksilten münker bir iş yapmış ve zulmetmiş olur."[3029]

Açıklama:

Özelliklede abdest alırken, bulaşık yıkarken, dişlerimizi fırçalarken ve bozuk olan musluklan tamir etmediğimiz zaman diliminde su israfında bulunuyoruz. Bu konularda dikkatli olmamız lazım. Bir nehirde bile abdest alırken israf etmeyin deniyor. Şimdi kim kalkıp da;" para benim, su benim dilediğim gibi kullanabilirim." diyebilir ki? Nehir kimin? Ve nehirde bile israf etmeyin deniyor. Nehir suyunu abdestte fazla bile kullansak nehrin suyundan ne kadar eksiltiriz ki?

Azıcık israf insanı fakir düşürmez ama öğretilmek istenen şey; "Hiçbir şey senin değil, dikkatli kullan"dır.[3030]

5- Gıdada Yapılan İsraflar

• Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- "Kibirsiz ve israf etmeden yiyiniz, içiniz, giyiniz ve sadaka veriniz,Ta ki Allah'ın nimetleri üzerinizde gözüksün. Çünkü Yüce Allah nimetlerini kulun üzerinde görmeyi sever."[3031]

Açıklama:

İsrafın mantığına baktığımızda "ihtiyaç fazlası" olduğunu görürüz. İhtiyaçtan fazlası israftır. Bu ister nehir kenarında abdest alırken birkaç litre ihtiyaç fazlası su olsun isterse beş dakikalık boş odadaki ışıklar yansın... Aynıdır, yani israftır... Yani haramdır...

Ev içindeki israfların başında sanırım gıda israfı gelir. Özellikle de Ramazan aylarında çeşit çeşit yemekler yapılır ve çoğu çöpe giderken fakir aileler akşama ne yiyeceğini hesaplar... Bu sebeple israfa kaçmadan alışverişler yapılmalı ve soframıza koyduğumuz çeşitleri tekrardan gözden geçirmeliyiz.[3032]

6- Giyimde İsraf

• "Allah, kulunun üzerinde nimetin görülmesinden hoşnutluk duyar."[3033]

Açıklama:

İnsan giyinir... Ve giyinirken de İslam'ın çizdiği sınırlar dâhilinde örfüne de dikkat ederek giyinir... Zengin olan insanın kaliteli ürünlerden giymesi israf değildir. Allah, o kulunda zenginliği görmek ister. Burada bazı insanlar bu hadisi yanlış anlayarak gösterişin kapısının aralandığını zannediyorlar. Oysaki hiç de

3029 Ebu Dâvud/135. İmam Nevevî el-Mecmu adlı eserinde bu hâdisin sahih olduğunu söyler.
3030 Feyzullah Birışık
3031 Tirmizî, Bir 41, . IV, . 343
3032 Feyzullah Birışık
3033 Tirmizî, 2819. Elbani hasen sahihtir demiştir.

öyle değil. Düşünün ki çok zengin bir akrabanız kalitesiz ürünler giyiniyor. Bu kez de ne kadar cimri adammış denmeyecek mi?

Allah'ın kızdığı ve yasakladığı elbise dolabındaki israflardır. Yeteceğinden fazla alınan elbiseler israftır. Bugün çevremizde çok fakir insanlar var bu insanlar yıllarca aynı elbiseyi yamalayıp yamalayıp giyiyorlar. Bunları düşünerek elbise dolabımızı boşaltmamız gerekir.[3034]

7- Gereksiz Eşyaların Bulunması

• "Allah, kulunun üzerinde nimetin görülmesinden hoşnutluk duyar."[3035]

Açıklama:

Özellikle de zengin ailelerde bu hastalık gözükür. Her yıl eşya yenilemek gibi... ya da modayı takip edip evi eşyalarla doldurup hareket alanını kısıtladıkları gibi... Ev eşyasında yapılan israf sadece maddi değildir. Bir de bunun temizliğine harcanan vakti düşünün...[3036]

Bugün zevk düşkünlüğü, dünyaya bağlılık ve övülme sevgisi sonucu yaygın bir şekilde birçok insan evini türlü türlü dekorlarla ve süslerle donatmaktadır. Bazı evlere girdiğinde aklına İbn Abbas'ın -radıyallâhu anh- şu sözü gelir:

"Cennette dünyevi şeylerden isimler haricinde hiçbir şey bulunmaz".[3037]

8- İsraftan Korunmak ve Yapılan İsraftan Bağışlanmak İçin Okunan Dua

• Ebû Musa el-Eş'arî'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber şöyle dua etmiştir: "Rabbim! Her konuda hatalarımı, bilmediklerimi, israflarımı ve senin benden daha iyi bildiğin şeyleri bağışla. Allah'ım! Yaptığım yanlışları, kasıtlı yaptıklarımı, bilmediklerimi ve şakalarımı bağışla. Ben bunların hepsini yapmışımdır. Allah'ım! Geçmişte yaptıklarımı ve gelecekte yapacaklarımı bağışla. Gizli ve açık kusurlarımı affet. Öne alan da sensin sona bırakan da sensin ve sen her şeye kadirsin".[3038]

• Ebû Musa el-Eş'arî'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber şöyle dua etmiştir: "Rabbim! Her konuda hatalarımı, bilmediklerimi, israflarımı ve senin benden daha iyi bildiğin şeyleri bağışla. Şakalarımı ve ciddi yaptıklarımı bağışla. Yanlışlarımı ve kasıtlı yaptıklarımı bağışla; bunların hepsi bende vardır".[3039]

3034 Feyzullah Birışık
3035 Tirmizî, Edeb, 54, . V, . 124.
3036 Feyzullah Birışık
3037 (Sahihu'l-Câmil's-Sağîr, no: 5410). Evlerin ıslahı. Salih El- Müneccid. Polen Yayınları
3038 Buhârî. 6398
3039 Buhârî. 6399

93. BÖLÜM

EV İÇİNDE BULUNDURULMASI HARAM OLAN EŞYALAR

Giriş

Allah'ın haram kıldığı bazı eşyalar vardır. Bu eşyaların evlerde bulundurulması doğal olarak haram olmuş oluyor. Bu bölümde evimizdeki bazı haram eşyalardan bahsedeceğim inşallah. Umarım öğreniriz ve biran önce pratiğe geçeriz.[3040]

1- Evde Bulunan Resimler

• Abdullah İbni Mes'ud'dan -radıyallâhu anh- Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğu rivayet edilir:

"İnsanların, kıyamet günü Allah katında azabı en şiddetli olanı tasvir yapanlardır."[3041]

• Ebu Hureyre'den Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şu sözü nakledilir: "Allah Teâlâ buyurur ki: "Benim yarattığım gibi yaratmaya kalkışandan daha zalim kim vardır! Haydi, bir tane yaratsınlar! Haydi, bir parça yaratsınlar!"[3042]

• İbni Abbas'tan -radıyallâhu anh- Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şu hadisi rivayet edilir: "Her tasvir yapan (ruh taşıyan canlı resim yapan) kişi cehennemdedir. Yaptığı her resim için bir ruh yaratılır ve cehennemde azap edilir."[3043]

Açıklama:

Bu hadisler; insan olsun, diğer hayvanlardan olsun ruh taşıyan varlıkların iki boyutlu resimlerini yapmanın-ister basılmış, ister çizilmiş, isterse oyulmuş, yontulmuş veya işlenmiş olsun ya da kalıp vb. şeylerle dökülerek elde edilmiş olsun-haram olduğuna delildir. Tasvirin haramlığı hakkındaki hadisler bütün bunları kapsar.

Müslüman, şeriatın kurallarına boyun eğer ve "Ben ona tapmıyorum ve secde etmiyorum ki!" diyerek tartışmaya girmez. Akıllı insan, günümüzde resim yapmanın/çekmenin yaygınlaşması sonucu ortaya çıkan sadece bir kötülüğe

3040 Feyzullah Birışık
3041 Buhârî: 5950 müslim: 2109
3042 Müslim: 2111
3043 Buhârî, 2225. Müslim, 2110

basiretle bakarak düşününce şerîatın resim yapmayı/çekmeyi yasaklamasındaki hikmetin bir kısmını anlar. Bu kötülük, resimlerin yol açtığı, iç güdülerin uyanılması ve şehvetlerin tahriki şeklinde ortaya çıkan, hatta fuhşa kadar varan bir kötülüktür.

Müslümanın, evinde ruh taşıyan varlıkların resimlerini bulundurmaması gerekir. Ki, meleklerin onun evine girmekten kaçmalarına neden olmasın. Çünkü Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurur:

• Salim'den, o babasından, dedi ki: "Cibril, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile sözleşmişti. Ancak gelmesi gecikti. Nihâyet bu gecikmesi Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ağır geldi. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- evin dışına çıkınca onun karşılaştı. Ona karşı karşıya kaldığı ağır halinden şikâyet etti. Cibril bunun üzerine ona: Şüphesiz bizler, içinde suret ve köpek bulunan bir eve girmeyiz, dedi."[3044]

Açıklama:

Bazı evlerde bir kısmı kâfirlerin tapındığı ilahların heykeli olan ve süs ya da sanat eseri gerekçesiyle konulan biblolar bulunmaktadır. Bunun haramlığı diğerlerinden daha şiddetlidir. Yine asılı olan resim, asılı olmayan resimden daha kötüdür. Bu resimler çoğu kez, resimdeki kişinin yüceleştirilmesine, üzüntülerin tazelenmesine ve övülmelere yol açar. "Resimler hatıra için" denilemez. Çünkü yakın ve değerli bir müslümanın gerçek hatırası kalpte olur. Onlar için rahmet ve bağışlanma dileyerek dua edilir. Evde bulunan her resmin çıkartılması ya da üzerinin kapatılması gerekir. Ancak; kutu üzerlerinden bulunması kaçınılmaz hale gelen resimler, sözlükler, kaynak eserler ve kendisinden faydalanılan kitaplardaki resimler gibi çıkarılması zor ve oldukça meşakkatli olanlar-imkân ölçüsünde yok edilmesine çalışmak kaydıyla-istisna tutulabilir. Bunların bir kısmında bulunan çirkin resimlerden de sakınmak gerekir. Ayrıca, kişisel resmi belgelerde olduğu gibi, ihtiyacın gerektirdiği resimleri saklamak mümkündür. İlim ehlinden bir kısmı değer verilmeyen resimlere (ayaklar altında olması gibi) izin vermiştir.[3045]

2- Harama sevk ediyorsa TV- Teyp- Radyo -İnternet- Dergi ve Gazeteler

Açıklama:

Başlığımızdaki iletişim araçları Allah'ın insanlara bir ikramıdır. Hayatın akışını hızlandıran ve doğru kullanıldığında insanı bilgilendiren bu araçlar bazen yanlış kullanımlara da sebep olmuş oluyor. Burada suç aletlerin değil onları yanlış kullananlarındır.

3044 Buhârî, 5960
3045 Haramlar. Prof. dr. Salih el münecclid. Polen yay.

Özelliklede televizyonun zararlarını saymaya kalksak sayfalar yetmeyecektir. Biz birkaçını kısaca zikredelim;

a- Televizyonun Zararları

Günümüzde görsel cihaz bulunmayan ev hemen hemen yoktur. Ancak bunların pek azı faydalıdır. Özellikle de film izleme imkânı sağlayan cihazlar, zararlı ve yıkıcıdır. İlk canlı yayın programlarının müslüman ülkelerinde oynanmasıyla, film kasetlerinin satılmaya ve elden ele dolaşmaya başlamasıyla birlikte bu cihazlar üzerinde hâkimiyet hemen hemen imkânsız hale gelmiştir.

Şimdi bu cihazları izlemekten doğan yıkımları ve zararları sunacağız. Allah'ın rızasını isteyen ve gazabından kaçınan herkes bunları düşündükten sonra değişikliğe karar verecektir.

b- Televizyonun Akidevi Zararları

-Haç, buda, mukaddes mabetler, sevgi, hayır ve şer tanrıları, karanlık ve aydınlık tanrıları, şifa ve yağmur gibi kâfirlerin şiarlarının ve batıl dinlerinin simgelerinin, ayrıca Hristiyanlığı yücelten ve ona girmeye teşvik eden misyonerce hazırlanmış filmlerin sunulması.

-Bazı yaratıkların yaratma, diriltme ve öldürmede Allah'a benzeyen bir kudrete sahip olduğuna ima. Ölüyü haç veya sihirli değnek kullanarak diriltme içeren görüntüler gibi.

-Tevhide aykırı düşen gözbağcılık, el çabukluğu, hurafe, sihir, büyü, falcılık ve kehanet programlarının yayınlanması.

-İzleyici de, hastaları tedavi eden ve iyilikler yapan Papaz, rahiplere ve batıl din mensubu artistlere karşı saygı uyandırması.

-Birçok filmde Allah'tan başkasına yemin, Allah'ın isimleriyle alay içeren kesitlerin bulunması. Örneğin birinin diğerine Abdulkaysah adıyla hitap etmesi gibi.

-Allah'ın kudreti ve yaratmasında şüphe uyandırmak veya hayatı Allah (c.c.) ile kul arasındaki bir çekişme gibi göstermek.

-Kafir şahsiyetler ve toplum hakkında aktardıklarıyla onlar hakkında hayranlık uyandırarak izleyicilerin içindeki "Allah'ın (c.c.) düşmanlarından beraat" (beri oluşluk, onları reddediş) anlayışını yok etmek, müslüman ile kafir arasındaki içsel engelleri kırmak. Kafirlere Allah için buğzetme bitince onlara benzeyiş ve onları örnek alma başlar.

c- Televizyonun Sosyal Zararları

-Kafir şahsiyetlerin filmlerde kahramanlar olarak sunulması sonucu onlara hayranlık duyulması.

-Şiddet, öldürme, kaçırma ve gasp görüntüleri sunularak kişilerin adeta suça teşvik edilmesi.

-Filmlerdeki bilindik tarzda tecavüz ve adam öldürme sahneleri, mafyaları oluşturmaktadır. Islah odaları ve hapishaneler filmlerin bu yöndeki etkilerinin belgesidir.

-Hırsızlık, hile, kapkaççılık, sahtekarlık ve rüşvet gibi büyük günahları öğretmesi.

-Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- erkeklere benzeyen kadınlara ve kadınlara benzeyen erkeklere lanet ettiği hadisine apaçık aykırı biçimde kadınları erkeklere erkekleri de kadınlara benzemeye davet etmesi. Adam çıkıp sesinde ve yürümesinde kadını taklit eder, bazen peruk ve takı takar, süslenir ve boyanır. Kadın da takma sakal veya bıyık kullanır, sesini sertleştirir. Bu toplumda çözülmenin yaygınlaşmasının ve üçüncü bir türün çıkmasının sebeplerindendir.

-Rasûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem-, sahabi, alim ve mücahidin yerine artist, şarkıcı, dansöz ve sporcunun örnek ve önder edinilmesi .

-Aileye karşı sorumluluk şuurunun yok olması, önemli ihtiyaçlara ve örneğin hasta çocuğa bile karşı lakaytsız kalınması.

Çünkü evin reisi sürekli televizyonun karşısındadır ve film izlemesini engellediğinden dolayı bazen çocuğunu şiddetle dövdüğü olur.

-Çocukları ebeveynlere itaatsizliğe çağıran yayınlardan etkilenen çocukların ebeveynlerine başkaldırmaları.

Bir filmde çocuk babasından malın parasını almada ısrar edince, baba onun babasına karşı görevlerini hatırlatır. Çocuk "Baba, yani benim malımı çalıyor musun?" der. Oysa Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- birine "Sen de malın da babanındır" buyurmuştur. [3046]

-Televizyon izleyenlerin film vs. izlemekle meşgul olmaları sebebiyle aile ziyaretlerine zaman ayırmamaları, ziyarete gittiklerinde de televizyonun önünde susup onu izledikleri kadar aralarında faydalı konuşmalar yapmamaları ve ailevi problemlerine çözümler aramamaları.

-Televizyonu izlemekle meşguliyetlerinden misafire ikrama zaman ayırmamaları.

-Bu cihazın müslümanlardan aldığı onca vakit sebebiyle onlarda tembelliğin, miskinliğin ve işsizliğin yaygınlaşması.

-Eşler arasında anlaşmazlıkların, karşılıklı nefretlerin ve çirkin kıskançlığın peyda olması.

Adam hanımının yanında ekrandaki kadının güzelliklerini över, o da kocasına filan spikerin ve artistin güzelliklerini anlatır.

3046 İbn-i Mace: 2291 Elbanî Sahih Demiştir.

-Sürekli olarak kadın erkek karışıklığı görüntülerinin izlenmesi sonucu iyi kıskançlığın gitmesi, adamın hanımını (şer'an) yabancı erkeklere göstermesi, kızlarının ve bacılarının açılıp saçılması ve kadının özgürlüğü çağrısından etkilenmek.

d- Televizyonun Ahlaki Zararları

-Erkeklere kadınların, kadınlara da çekici erkeklerin görüntülerinin sunulmasıyla şehvetlerin tahrik edilmesi.

-Toplumu türlü türlü rezil giysilerle avretlerini göstermeye çağırmak ve onları bunlara alıştırmak.

-İki cins arasında ilişkilerin kurulmasına çağrı, izleyenlere tanışmanın yollarının, başta ne tür konuşmaların geçmesi gerektiğinin ve haram ilişkiyi geliştirme yollarının ve sevgi, aşk ve ellerle tutuşmanın yollarının vs. öğretilmesi.

-Bunları sunan filmlerin etkisiyle zina ve fuhşun yayılması. Hatta bazıları filmde gördüklerini -Allah korusun- bazı yakınlarıyla uygulamakta veya film esnasında çirkin şeyler yapmaktadır.

-Kadınlara avret yerlerini gösterme ve erkekleri etkilemenin de bulunduğu türlü türlü dansların öğretilmesi. Bu da çözülmenin ve çürümenin türlerinden biridir.

-Ciddiyetten sıyrılıp soytarı bir şahsiyet kazanılması. Ayrıca komedi filmlerini izlerken çok gülünmesi sonucu kalbin bozulması.

-Birçok film ve dizilerde kullanılan müstehcen ve argo kelimelerin yaygınlaşması.

e- Televizyonun İbadete Olan Zararları

-Ekranda yayınlanan programları sabaha kadar izleme sonucu sabah namazını kaçırmak.

-Kalbin dizi veya film veya spor karşılaşması ile meşguliyeti sebebiyle erkeklerin beş vakit namazı camide cemaatle kılmak şöyle dursun, vaktinde kılmaktan geri kalmaları, kazaya bırakmaları.

-Heyecanlı bir spor karşılaşması namaz için durdurulduğunda bazılarında olduğu gibi, bazı kimselerde dini şiarlara nefrete yol açması.

-Oruçluların bu haram görüntüleri izlemekle kazandıkları günahlardan ötürü sevaplarını azaltması veya tamamen götürmesi.

-Şeriattaki örtünme ve çok evlilik gibi hükümleri tenkit etmek.

f- Televizyonun Tarihe Olan Zararı

-Televizyon programlarında İslam tarihinin tahrif edilmesi, hakikatlerin gizlenmesi ve insanlık tarihini anlatan filmlerde müslümanların gerçekleştirdikleri başarıların göz ardı edilerek sunulması.

-Kesin tarihi hakikatlerin, örneğin zalimin mazlum gösterilerek saptırılması. Yahudilerin davalarının hak olduğu iddiasında bulunmaları gibi.

-Sahabeleri, fatihleri ve alimleri oynayan filmlerle izleyici gözünde müslüman kahramanların değerlerinin küçültülmesi.

Zira filmlerde bu şahsiyetler bayağı ve sıradan bir şekilde görünmektedirler. Zaten oyuncular da fasık ve facirdirler. Ayrıca filme aşk sahneleri karışır.

-Kafirlerin ellerindeki türlü türlü gelişmiş savaş aletlerinin sunularak müslümanları psikolojik hezimet haline sokması ve kalplerine korku salması. Böylece müslüman onların yenilmesinin imkansız olduğunu hisseder.

g- Televizyonun Psikolojik Zararları

-Şiddet ve kavga filmlerini izlemekten, kan, tabanca ve ağır silahların görüntülerinden insanlarda şiddetçi ve düşmancı bir yapı oluşmaktadır.

-Korku filmleri, izleyenlerinin içine korku salmaktadır. Hatta bazıları korkularından uyuyamaz, hayalinde yer eden bir görüntü neticesi rüyada gördüklerinden dolayı çığlık atar.

-Gerçek dışı filmlerin sunulması çocuklarda ve başkalarında gerçekçiliği giderir, Allah'ın (c.c.) sebep-sonuç düzeni içerisindeki şu dünya düzeni hakkındaki düşüncesini alt üst eder. Bunlardan biri çizgi filmlerdir. Bu gerçek dışı şeyler onların günlük hayattaki hareketlerinde etki eder.

h- Televizyonun Sağlığa Zararları

-Göze zarar vermesi. Bu, kulun hesaba çekileceği bir nimettir.

-Korku filmlerini ve kanlı görüntüleri izlerken bedendeki kalp atışlarının hızlanması, tansiyonun yükselmesi, sinirsel gerginlik gibi durumlar.

-Bedenin dinlenmesini engelleyen sabahlara kadar uyumamak. Kul kıyamet günü bedenini nerede eskittiğinden sorulacak.

-Süpermen, demir adam ve benzerlerini taklit eden çocukların, boksörleri ve güreşçileri taklit eden büyüklerin uğradıkları bedensel zararlar.

I- Televizyonun Mali Zararları

-Televizyon ve anten gibi cihazlar ile film kasetlerini satın alırken verilen, bunların tamirine yapılan masraflar. Kul kıyamet günü bu malı nerede harcadığına dair hesaba çekilecek.

-Birçok insanın ihtiyaç duymadıkları lüks eşyaları almaya koşmaları, kadınların yayınlanan filmler ve reklâmlar sebebiyle moda elbiselerini almada birbirleriyle yarışmaları.[3047]

3047 Salih el- Müneccid. Yuvaların ıslahı. polen

Evde bulunan internetin zararlarını bilmeyenimiz yok sanırım. Hem vakit kaybının olması hem çetleşmeler hem ahlaksız resim ve görüntüler...

3- Muskalar, Nazar Boncukları

Bazı hastalıkları, kötülükleri ve nazarı uzaklaştırmak için boyna asılan veya üstte taşınan yazılı kâğıt; üç köşeli şekilde katlanmış şey; üç köşeli bir nüsha manalarında kullanılır.

Muska, genellikle olası bir hastalıktan korunmak veya tedavi amacıyla yazılarak taşınır. Çoğunlukla üçgen biçiminde meşin, teneke, gümüş ve altın kalplar içine konarak boyna asılır ya da kola takılır. Dört köşeli veya kalp biçiminde kaplara da konan hamail, bütün İslâm dünyasında yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Muskalara yalnızca sure, ayet, hadis veya bir dua yazıldığı gibi, Allah'ın, meleklerin, efsanevî kişilerin adları, anlaşılmaz tılsımlı sözler, simgeler, yıldız işaretleri, rakamlar, rumuz ve işaretler, insan ve hayvan resimleri ile garip harf şekilleri de yazılıp çizilmiştir. Sure, ayet, hadis ve duanın yazıldığı muskalar İslâm dönemine; diğerleri ise, İslâm'dan önceki batıl inanç ve hurafelere aittir.[3048]

a- Muska Ya Da Nazar Boncuğu Asan Kişinin Ahiretteki Hali

• Nitekim Abdullah b. Ukeym'den -Allah ondan razı olsun- rivayet olunduğuna göre, Peygamber --sallallâhu aleyhi vesellem-- şöyle buyurmuştur: "Kim, kendisine fayda verdiğine veya kendisinden zararı giderdiğine inanarak muska, nazarlık ve buna benzer bir şey takarsa, Allah Teâlâ onu, o taktığı şeyle baş başa bırakır."[3049]

Açıklama:

Bunların tıbbî hiçbir yararı yoktur. Aynı zamanda, Allah'tan başkasından zararı defetmesini istemek de söz konusudur.

Bu gibi şeyleri asmak, Allah'tan başkasına bağlanmak demektir. Kim, Allah'tan başkasına bağlanırsa, o şeyle baş başa bırakılır. Kim de Allah'tan başkası ile baş başa bırakılırsa, zayıf, bitkin ve aciz birisiyle baş başa bırakılmış olur.

Nitekim her türlü muska ve nazarlık gibi şeyleri –Kur'an'dan bir şey olsa bile- asmayı yasaklayan pek çok delil vardır.

• Abdullah b. Mes'ud'dan -Allah ondan razı olsun- rivayet olunan hadiste, Peygamber --sallallâhu aleyhi vesellem-- şöyle buyurmuştur: "(Arapça yazılmayan ve içerisinde Allah'ın adı anılmayan) rukyeler, nazarlıklar[3050] ve (kadını kocasına

3048 Şamil İslam ansiklopedisi

3049 İmam Ahmed, Tirmizî ve Hâkim .

3050 Câhiliyet devrinde kadınlar, göz değmesinden korumak için çocuklarının boyunlarına nazarlık asarlardı. İslâm gelince, müşriklerin bu bâtıl geleneğini ortadan kaldırmıştır.

sevdiren) muhabbet muskalarının her biri, (ya açıktan ya da gizli olarak) şirke götürür." [3051]

b- Peygamberimizin Muska Takana Beddua Etmesi

• Ukbe b. Âmir'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

"Rasûlullah --sallallâhu aleyhi vesellem--'i şöyle derken işittim: "Kim, kendisine fayda verdiğine veya kendisinden zararı giderdiğine inanarak muska takarsa, Allah hayatta onun hiçbir işini tamamlamasın. Kim, kendisinden göz değmesini (nazarı) uzak tuttuğuna inanarak nazarlık takarsa, Allah ona rahatlık ve huzur vermesin."[3052]

c- Muska Takmanın Şirk Olduğu

• Yine, Ukbe b. Âmir'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan hadiste, Peygamber --sallallâhu aleyhi vesellem-- şöyle buyurmuştur: "Kim, muska (temime) takarsa, Allah'a şirk koşmuştur."[3053]

4- Vitrine Konan (süs) İçkiler

• Câbir b. Abdullah -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre "Mekke fethi yılında Mekke'de iken Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle derken dinlemiştir: Şüphesiz Allah da, Resûlü de içki alışverişini haram kılmıştır."[3054]

Açıklama:

Satışı içişi haram olan bir içkinin evde bulunması da caiz olmaz. Her ne kadar da süs olarak konsa bile haramlığını helale çevirmez. İçkinin küçük şişeler içinde durması alkol oranını düşürmüyor. Kim garanti eder ki evin küçük çocukları merak edip içmeyeceğini?[3055]

5- Evde Müzik Aletlerinin Olması

• (Abdurrahman b. Ğanm el-Eş'arî), Ebû Âmir -ya da Ebû Mâlik- el-Eş'ari'den rivâyetle dedi ki: "Allah'a yemin ederim, o bana yalan söylemiş değildir. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinlemiştir: Ümmetimden bazı kavimler çıkacak ve bunlar hirri (zinayı), ipeği, hamrı ve eğlence aletlerini çalmayı helâl belleyecekler. Andolsun bazı topluluklar bir dağın yakınında konaklayacaklar. Çobanları onlara ait koyunlar ile gelecek. Fakir bir kimse bir ihtiyaç için yanlarına varacak da onlar: Sen yarın bize tekrar gel, diyecekler.

3051 İmam Ahmed ve Ebu Dâvud.
3052 İmam Ahmed ve Ebu Dâvud.
3053 17422, Ahmed Nesâî.
3054 Buhârî. 4296
3055 Feyzullah Birışık

Allah da onlara geceleyin azap gönderecek, dağı başlarına yıkacak. (Bu azaptan kurtulan) diğerlerini ise kıyamet gününe kadar mesh ederek maymunlara ve domuzlara dönüştürecektir."[3056]

• Nafi'den yapılan rivayette deniliyor ki: İbni Ömer -radıyallâhu anh- bir çobanın kaval (veya zurna) sesini duyunca iki parmağını kulaklarının deliğine tıkayarak bineğini o yoldan başka tarafa çevirdi ve şöyle diyerek uzaklaşıyordu: "Ya Nafi işitiyor musun?" Ben de ona: "Evet..." diyordum. Böylece o uzaklaşmaya devam ediyor ve sık sık soruyordu. Derken ben artık ona: "Hayır artık duymuyor, işitmiyorum" dedim. O da ellerini yukarıya doğru kaldırdı ve bineğini yola doğru çevirdi ve sonra şöyle dedi: "Resûlullah (a.s.) Efendimiz'i, bir çobanın zurna (veya kaval, düdük) sesini duyunca böyle yaptığını gördüm." [3057]

• Abdullah b. Amr -radıyallâhu anh- dan yapılan rivayette, Peygamber (a.s.) Efendimiz şöyle buyurdu: "Şüphesiz ki Allah alkollü içkiyi, kumarı, ud ve kanunu, tavlayı tanburu haram kılmıştır. Sekir veren (sarhoş eden) her şey haramdır."[3058]

Başka bir lafızla şöyle buyrulmuştur: "Şüphesiz ki Allah ümmetime alkollü içkiyi, kumarı, ekşitilmiş arpa şırasını, tavla ve udu, kumar oynamada kulanılan çalgı aletlerini haram kılmıştır."[3059]

Açıklama:

Şarkı kalbi meşgul eder, Kur'an'ı kavramaktan onun üzerinde düşünmekten ve Kur'an'daki hükümler gereğince amel etmekten alıkoyar. Şüphesiz Kur'an ve şarkı arasındaki çelişkiden ötürü- asla kalpte bir arada bulunmazlar. Çünkü Kur'an, hevaya uymayı men eder. Kur'an iffeti, nefislerin şehvet ve arzularından uzak kalmayı, sapkınlığın yollarından uzaklaşmayı emrederek, şeytanın adımlarının peşinden gitmeyi yasaklar. Şarkı ise, bütün bunların aksini emredip bunları güzel gösterir. Ayrıca nefislerde sapkın arzuları galeyana getirir, gizli saklı olanları harekete geçirir. Nefislerde sakin duranları uyandırır ve nefsi çirkin olan her şeye doğru tahrik eder, her güzel kadın ve erkeğe ulaşmaya sürükler. Şarkı ve şarap aynı sütü emmişlerdir.

Her ikisi de çirkinliklere, arzu uyandırmakta birbirleriyle yarışır dururlar. Şüphesiz şarkı, içkinin dengi ve onun sütkardeşi, vekili ve müttefiki, sırdaşı ve arkadaşıdır. Şeytan bu ikisi arasında asla bozulamayacak türden bir kardeşlik bağı gerçekleştirmiş, aralarında asla kaldırılamayacak olan vefakârlık hukukunu pekiştirmiştir. Şarkı, kalbin casusu, ondaki mertliği çalan aklın kurdudur.[3060]

3056 Buhârî. 5589
3057 Ebû Dâvud, 4926 Elbani sahihtir demiştir.
3058 Ebû Dâvud, 3698. Ahmed: 1/274, Elbani sahihtir demiştir.
3059 Müsned-i Ahmed: 2/165, 167, 172
3060 Çalgı aletleri- Nasuriddin el-Bani. Hadis yayınları. s: 7

6- Heykeller ve Biblolar

• Heykel [ve her çeşit insan ve hayvan biblosu] bulunan odaya rahmet melekleri girmez.[3061]

• Cers [çan çıngırak] bulunan odaya rahmet melekleri girmez.)[3062]

• Cers şeytanın mizmarıdır.) [3063]

Açıklama:

Maalesef bugün birçok evde bu türden heykellere rastlamak mümkün... Bazı kavimlerin helak olmasına sebep olan o heykellerin minyatürlerini evimize kadar girdiğini üzülerek görüyoruz... Meleklerin girmesini engelleyen ve hiçbir işe yaramadığı gibi göze de hoş gelmeyen bu heykel ve heykelcikleri bir an önce kırıp atalım.[3064]

7- Batıl Dinlerin Çağrışımını Yaptıran Oyuncaklar -Noel Baba Gibi-

• Aişe'den -radıyallâhu anh-: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- evinde haç işareti içeren hiçbir şeyi bırakmayıp yok ederdi. [3065]

Açıklama:

Bu devirde baş belalarımızdan biri de kâfir ülkelerden ithal edilen ve onların ilahlarının ve mabutlarının resim, nakış ve şekillerini içeren ürünlerdir. Bunlardan bazıları değişik şekilleriyle haç işareti, Meryem (a.s.) ile Hz. İsa'nın (a.s.), kiliselerin, Buda tapınağının ve aşk tanrısı, hayır ve şer tanrıları gibi yunan tanrılarının vs. resimleridir.

Muvahhid müslümanın evinde tevhide ters düşen, hatta onu kökten kazıyan şirksel simgeler olamaz. Onun için Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunları evinde gördüğünde yok ederdi. Yok etmek izale etmek ve ortadan kaldırmaktır. Bu ise resimli veya nakışlı yerleri silmek veya şeklini değiştirecek şekilde kazımak veya kirletmek ve onu tamamen kazımak ve ortadan kaldırmakla olur.

Bu, dinde aşırılık değildir. Çünkü bundan, dinde aşırı gitmekten nehyeden zat -sallallâhu aleyhi vesellem- nehyetmiştir. Onun için ev halkının kap, halı vb. şeyler alırken tevhide aykırı düşen bu tür başka dinlerin simgelerine karşı dikkatli olmaları gerekir.

Kaldı ki biz bu hususta itidalli olunması gerektiğini hatırlatıyoruz. Örneğin şeklin haç işareti olduğu açıkça belli olmadıkça değiştirilmesi gerekmez.[3066]

3061 Müslim
3062 Nesai. 5222. Elbani hasendir der.
3063 Müslim: 2114
3064 Feyzullah Birışık
3065 Buhârî
3066 Evlerin ıslahı. Salih El- Müneccid. Polen Yayınları

94. BÖLÜM
EV İÇİNDEKİ MUSİBETLER

1- Şirk Koşan Kişilerin Olması

İnsanlar içerisinde iman edenlere düşmanlık bakımından en şiddetli olarak Yahudiler ile şirk koşanları bulacaksın[3067]

• Abdullah b. Mesud şöyle demiştir: "İnanıp da imanlarına herhangi bir zulüm bulaştırmayanlar"[3068] ayeti inince bu Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabilerine ağır geldi ve "Hangimiz imanına zulüm karıştırmamıştır!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Bu, sizin düşündüğünüz zulüm değildir. Lokman Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in 'Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür' ayetindeki sözünü bilmiyor musunuz?" buyurdu.[3069]

• Abdurrahman b. Ebû Bekre'nin babasından nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Büyük günahların en büyüğü Allah'a ortak koşmak, ana-babaya asi olmak ve yalan şahitliktir." Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "yalan şahitliği" veya "yalan söz söyleme"yi üç kere tekrar etti. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu sözü o kadar tekrar etti durdu ki nihayet biz "keşke sussa" dedik. [3070]

Açıklama:

Allah'a şirk koşmak tövbe edilmediğinde affedilmeyen tek günahtır... Şirk virüsü bütün salih amelleri bir çırpıda yok eder. Evde şirk koşan bir bireyin varlığı diğer bireylere kötü örnek olabilir. Hadiste de gördüğümüz gibi şirk büyük bir zulümdür ve şirk koşulan yerde huzursuzluk çıkarır:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

"Allah, (ibret için) bir ülkeyi örnek verdi: Bu ülke güvenli, huzurlu idi; ona rızkı her yerden bol bol gelirdi. Sonra onlar Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük ettiler. Allah da onlara, yaptıklarından ötürü açlık ve korku sıkıntısını tattırdı."[3071]

3067 Maide-82
3068 En'am 6/83.
3069 Buhârî. 6918
3070 Buhârî. 6919
3071 en-Nahl, 16/112.

Allah'a şirk koşmak aynı zamanda nankörlüktür de... Nankörlerin dünyadaki cezasına baktığımızda açlık ve korku olduğunu görüyoruz. Bu da evdeki huzurun kaçması için yeterli bir sebeptir.[3072]

2- Namaz Kılmayanlar

"Müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün; onları yakalayın, onları hapsedin ve onları her gözetleme yerinde oturup bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı dosdoğru kılar zekâtı da verirlerse artık yollarını serbest bırakın."[3073]

• Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ben, Allah'tan başka hiçbir ilahın olmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik edinceye, namazı dosdoğru kılıncaya, zekâtı verinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum. Şayet bunu yaparlarsa canlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. Ancak İslam'a ait bir hak sebebiyle öldürülürse o müstesna. Hesapları ise Allah'a aittir."[3074]

Açıklama:

Namaz kılmayan bir insan Allah'ın diğer emir ve yasaklarına karşı hassas olmaz. Çünkü namaz bütün günahların giriş kapısının anahtarını elinde tutar. Namaz kılan bir insana günah kapısının anahtarını vermez. Namaz kılmayan bir insana bu anahtarı verir ve hemen oradan uzaklaşır. Okuyalım:

"(Resûlüm!) Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir."[3075]

Demek ki namaz kılmayanlar tüm kötülükleri işlemeye adaydırlar. Bu da ev içindeki huzuru kaçırır ve tam anlamıyla bir musibettir.[3076]

3- Faiz Yiyenler

Faiz yiyenler (kabirlerinden), şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar. Bu hal onların "Alım-satım tıpkı faiz gibidir" demeleri yüzündendir. Halbuki Allah, alım-satımı helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, geçmişte olan kendisinindir ve artık onun işi Allah'a kalmıştır. Kim tekrar faize dönerse, işte onlar cehennemliktir, orada devamlı kalırlar. [3077]

3072 Feyzullah Birışık
3073 Tevbe -5
3074 Buhârî ve Müslim.
3075 Ankebut- 45
3076 Feyzullah Birışık
3077 Bakara-275

Allah faizi tüketir (Faiz karışan malın bereketini giderir), sadakaları ise bereketlendirir. Allah küfürde ve günahta ısrar eden hiç kimseyi sevmez.[3078]

Eğer böyle yapmazsanız, o zaman Allah ve Resûlü tarafından size savaş açılmış olduğunu bilin. Eğer tövbe ederseniz, sermayeleriniz sizindir. Haksızlık etmezsiniz, haksızlığa da uğramazsınız.[3079]

• İbn Mes'ûd'dan şu şekilde bir hadis nakledilmiştir: "Faiz, her ne kadar çok getiri sağlasa da, sonunda paranın azalmasına neden olur." [3080]

• Semure İbn Cündeb -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şu sözünü rivayet etmiştir: "Bu gece iki adam gördüm. Onlar bana geldiler ve beni Arz-ı mukaddese götürdüler. Beni öyle bir yere götürdüler ki kandan bir nehre vardık. Orada dikilen bir adam vardı. Nehrin ortasında da önünde taşlar bulunan bir adam vardı. Nehirdeki adam döndü, nehirden çıkmak istediğinde, kenardaki adam onun ağzına bir taş fırlattı, bunun üzerine adam önceki yerine döndü. Nehirdeki adam ne zaman çıkmak istese, kenardaki adam taş fırlatıyor bunun üzerine o eski yerine dönüyordu. Bu nedir? diye sordum.

(Melek): Nehirde gördüğün, faiz yiyen kişidir, dedi."[3081]

Açıklama:

Aman Allah'ım! Allah ve Resûlü'nün savaş açtığı insanlarla aynı evi paylaşmak! Allah ve Resûlü'nün savaş açtığı bir kimse evine huzur ve bereket getiremez. Bugün faiz yiyen ve yediren kişi Allah'ın er-Rezzak sıfatına da iman etmemiş olur.[3082]

4- Kumar Oyunları

Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?[3083]

• Ebu Hureyre'den rivayet edildiğine göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Kim yemin eder ve yemininde 'Lât ve Uzzâ hakkı için'

3078 Bakara- 276
3079 Bakara-279
3080 Bu hadisi Ahmed b. Hanbel ve İbn-i Mace nakletmiştir. Ayrıca Hâkim bu rivayetin sahîh olduğunu belirtmiştir.
3081 Buhârî. 2085
3082 Feyzullah Birışık
3083 Maide- 90, 91

derse, hemen lâ ilâhe illâllah desin. Kim de arkadaşına 'haydi gel, kumar oynayalım' derse, hemen sadaka versin."[3084]

Açıklama:

Kumarın şeytan işi bir pislik olduğunu ve kumar oynanmasa bile kumar oynayalım sözü bile ne kadar iğrenç ki Peygamber Efendimiz kim öyle derse sadaka versin diyor... Kumar yüzünden evini ve namusunu kaybeden onlarca örnek görüyoruz. Toplumun ve ailenin çöküşünü hızlandıran kumar ve oyunlarından uzak durmamız ve kumar malzemelerini evimize koymamamız gerekiyor.[3085]

5- Aile Efratlarından Herhangi Birinin Sigara, Uyuşturucu Ya da Alkol Kullanması

"...O peygamber, onlara, uygun olanı emreder ve fenalıktan meneder, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar..."[3086]

• Enes İbn Mâlik'ten şöyle dediği rivayet edilmiştir: Bizim Fadîh adını verdiğimiz şu içkiden başka bir içkimiz yoktu. Bir defasında Ebu Talha, falan ve filana içki servisi yapıyordum. Derken bir adam çıkageldi. Bize şöyle sordu;

- Haber size ulaştı mı?

İnsanlar;

- Hangi haber? diye karşılık verdi.

Adam da şu şekilde cevap verdi:

- Şarap haram kılındı

Bunun üzerine insanlar;

- Ey Enes! Şu testilerdeki şarapları dök! dedi.

[Enes şöyle demiştir:] İnsanlar, o adamın verdiği haberden sonra içkinin nasıl haram kılındığını sormadılar. Onun gerçekten haram kılındığını araştırma ihtiyacı bile hissetmediler. [3087]

Açıklama:

Alkol ve uyuşturucular insanın hem bedenine hem de şahsiyetine zarar verdiğini bugün herkes bilir... Aklı sarhoş eden içkiler kullanan bir insan her kötülüğü işlemeye adaydır. Tabiri caizse tam bir potansiyel tehlikedir.

Eve sarhoş olarak gelip de eş ve çocuklarına zarar veren hatta ev halkının ölümüne bile sebep olunduğunu işitmeyenimiz yoktur sanırım. Alkol ve benzeri içecekleri kullanan kişi alkolü bırakıncaya kadar eve huzur gelmeyecektir.[3088]

3084 Buhârî. 4860
3085 Feyzullah Bingık
3086 A'raf- 157
3087 Buhârî, 4617
3088 Feyzullah Bingık

6- Bazı Günlerin Kutlanılması

• Ebû Said el-Hudrî'nin nakline göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Muhakkak, sizden önceki ümmetlerin yoluna karış karış, arşın arşın uyacaksınız. Hatta onlar bir keler deliğine girseler sizler de onları takip edeceksiniz" buyurdu. Biz "Ya Resulallah! Bu ümmetler Yahudilerle, Hristiyanlar mıdır?" diye sorduk. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- "Başka kim olacak?" buyurdu. [3089]

Açıklama:

"Karış karış, arşın arşın." Kadı Iyaz şöyle demiştir: Hadiste geçen karış, arşın, yol, keler deliğine girme gibi ifadeler şeriatın yasakladığı ve kınadığı her türlü hususta onlara uymanın temsili bir anlatımıdır.

"Başka kim olacak?" Bu soru inkâr istifhamıdır. Cümlenin takdiri şöyledir: Onlardan başka kim olacak?

İbn Battal şöyle demiştir: Bilmek gerekir ki Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ümmeti kendilerinden önceki ümmetlerde olduğu gibi, sonradan uydurulmuş şeylere, bid'atlere ve heveslerine tabi olacaklardır. Birçok hadiste heva ve hevese uymanın kötü olduğu uyarısında bulunulmuş ve kıyametin ancak insanların kötülerinin başına kopacağı ve seçkin insanlar bulunduğunda dinin ayakta kalmaya devam edeceği ifade edilmiştir.

Biz de şunu ekleyelim: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in uyarıda bulunduğu şeylerin büyük bir kısmı meydana gelmiştir. [3090]

İslam'da bazı günlerin diğer günlerden farklı olarak bereketi vardır. Yüzyıllardır bu gün ve geceler İslam'a uygun bir şekilde ihya edilir. Bunda sorun yok. Asıl sorun dinimizde olmayan ve ne Peygamber Efendimiz'in, ne sahabelerin ne de mezhep âlimlerimizin uygulamadığı bazı gece- gün ve kutlamalar vardır ki bunlar kişiye günah kazandırır. Onlardan birkaçı:

a- Doğum Günleri

Batının birçok pisliğinden etkilenen İslam âlemi doğum günü kutlamalarından da etkilendi maalesef. Bakalım ilk ne zaman ve kimler tarafından kutlanmış:

"Tarihte kayda geçen ilk doğum günü kutlaması, milattan önce 3000 yıllarında yaşamış bir Mısır firavununa aittir. O zamanlarda doğum günü kutlaması yaşanılan çevrede yapılıyor, eş, dost, hizmetçiler hatta köleler bile kutlamaya katılıyor, günün şerefine tutuklulara af çıkıyor, esirler serbest bırakılıyordu.

Mısır ve Pers medeniyetlerinden Yunanlara geçen doğum günü âdetine burada pasta kesme âdeti de eklendi. Ay'ın ve avcılığın tanrıçası Artemis için her ayın

3089 Buhârî. 7320
3090 Fethulbari.

altıncı günü yeniden doğuşunun şerefine kesilen pastaya Ay ışığını simgeleyen mumların ilavesi de bu devirlerde olmuştur. Yunanlarda da sadece erkeklerin doğum günleri kutlanmış hatta bu kutlamalar kişi öldükten sonra da devam etmiştir.

Daha sonraları Hristiyanlık öncesi Roma'da ise imparatorların ve önemli devlet adamlarının doğum günleri Senato kararı ile milli bayram ilan edilmiştir. Sezar'ın doğum günü ise tam bir festivale dönüştürülmüştür. Hristiyanlığın doğuşu ile birlikte tüm doğum günü kutlama adetleri hep birlikte yok olmuşlardır.

İlk Hristiyanlar, senelerce gördükleri sıkıntı ve zulüm nedeniyle bu dünyanın zalim ve acımasız bir yer olduğuna inanıyorlardı. Bu nedenle de bir insanın dünyaya gelişini kutlamak için bir sebep yoktu. Kutlanacaksa ölüm günü kutlanmalıydı.

Bilinenin aksine Hristiyan azizlerinin doğum günü diye kutlanan yortu günleri aslında onların ölüm yıldönümleridir. Çünkü ilk Hristiyanlar ölümü, öbür dünyaya geçmek, gerçek hayata doğmak olarak yorumluyorlardı.

Milattan sonra 245 yılında din adamları Hz. İsa'nın doğum gününü kendilerince kesin olarak tespit ettiklerini sandıklarında bile Kilise, bunun Mısır ve putperestlerden gelen bir uygulama olduğunu ileri sürerek, bir firavun gibi doğum günü kutlamanın günah olduğunu açıklamıştı.

Kilise'nin doğum gününe bakış açısı dördüncü yüzyıldan sonra değişmeye başladı. Bu arada Hz. İsa'nın doğum günü tarihi üzerinde 25 Aralık olarak anlaşmaya varılınca, bu günün 'Christmas' (Noel) olarak kullanılmasına başlanıldı.

Doğum günü âdetinin, kadınlar ve çocuklar da dâhil tüm aile bireylerini kapsayacak şekilde uygulanabilmesi için ise bir 800 yıl daha geçmesi gerekti. Avrupa'da günümüzdeki anlamı ile doğum günü kutlamaları ancak on ikinci yüzyıldan sonra başlamıştır.

b- Yılbaşı Günleri ve Kâfirlerin Bayramları

- "Kim bir kavme benzerse, o da onlardandır." [3091]

- "Bizden başkasına benzeyen bizden değildir." [3092]

Açıklama:

Yılbaşı gecelerinin kutlanması da islâm âlemine giren hurafelerdendir. Bu gecenin kutlanmasında ne türden bir sakınca var ki? İçki içmiyor dansöz oynatmıyoruz diyenler çıkacaktır kuşkusuz. Oysaki bu kutlamalar kesinlikle Hristiyanlara benzemektir.

Yılbaşı kutlamaları ne zaman başlamış bakalım:

3091 (Ebu Davud, Libas, 4; Müsned, 2/50) Elbani Sahihtir demiştir.
3092 (Tirmizî, İstizan, 7) Elbani hasendir demiştir.

Bu arada çoğu kimseler tarafından kışın Kanun-u evvel ayının yirmi dördünde İsa'nın (a.s.) doğum yıldönümü olduğu sanılarak yapılan bütün kutlamalar da dinimize aykırı adetlerdir. Ateş yakmak, ziyafetler düzenlemek ve mum yakmak gibi. Bu sözde doğum gününü kutlamak Hristiyanlığın dini geleneklerindendir, İslam'da asla yeri yoktur. Aslında ilk dönem müslümanları (selef) böyle bir doğum gününden hiç bahsetmemişlerdir. Bu iddia Hristiyan kaynaklıdır. Ayrıca bu sözde doğum şenliklerinin tabii bir bahanesi de vardır. Çünkü mevsim kıştır ve bu mevsim ateş yakıp çeşitli özel yemekler hazırlamaya uygun bir zemin oluşturmaktadır.

Bu arada Hristiyanlar bu sözde doğum gününden bir kaç gün-galiba on bir gün- sonra Yahya'nın (a.s.), İsa'yı (a.s.) Mamudiye suyu ile yıkayarak vaftiz ettiğine inandıkları için o gün aynı şekilde vaftiz olurlar ve buna "Gıdas Bayramı" adını verirler. Buna özenen çoğu cahil kadınlar, aynı gün çocuklarını hamamlarda yıkarlar ve bunun çocuklarına faydalı olacağını sanırlar. Oysa Hristiyanların dini adetlerinden biri olan bu hareket, dinimizin haram saydığı en çirkin davranışlardan biridir.

Hemen belirtelim ki, Nevruz ve Mihrican gibi eski İran bayramları, çeşitli Yahudi bayramları, ve ister Acem kaynaklı, ister Arap kaynaklı olsun, diğer bütün kafir bayramları, hüküm bakımından tıpkı yukarda sözünü ettiğimiz Hristiyan bayramları gibidirler.

Bu arada kafirlerin bu bayramlarına nasıl özenmememiz gerekiyorsa, bu tip şenliklere özenen müslümanların suç ortağı da olmamamız, hatta böyle kimselere engel olmamız gerekir. Buna göre eğer bir müslüman böyle yabancı bir bayram gününde, dini geleneklerimize aykırı olarak bizi evine çağırır, şenlik amaçlı bir yemeğe katılmamızı isterse bu daveti geri çevirmemiz gerekir. Yine böyle bir günde bir müslümandan gelebilecek geleneklerimize aykırı ve özenti şüphesi uyandıran her hediyeyi de reddetmeliyiz. Özellikle bu yabancı bayramların özelliğini taşıyan ve özenme amacını açığa vuran mum, boyalı yumurta, süt ve koyun gibi hediyeleri almaktan da titizlikle uzak durmak gerekir. Tabii ki, böyle hediyeleri kendimiz kabul edemeyeceğimiz gibi, hoş görünelim diye başka müslümanlara vermeye de kalkışmamalıyız. Dahası, bu tip bayramlarda müslümanlara sözü geçen hediyelik maddeleri ve bu şenliklerde giyilen bayramlık kıyafetleri de satmaktan kaçınmalıyız. Çünkü böyle yaparsak işlenen günahların ortağı ve destekçisi olmuş oluruz.[3093]

Rahip Samuel Zwemmer şöyle diyor:

3093 Şeyhul İslam Harrani. Müslümanların kâfirlerle ilişkileri. Tevhid yay.

"Müslümanları vaftiz etmek için boş yere çabalayıp durmayalım Başka yollar, başka çareler deneyelim İslâm memleketlerinde girişeceğimiz faaliyetlerde; onlara, önce Hristiyan âdet ve an'ânelerini, Hristiyan bayramlarını, Hristiyan kültürünü, Hristiyan ahlâkını aşılayalım."

Kâfirlere özenenler için Allah'u Teala şöyle buyuruyor;

"Zulmedenlere meyletmeyin; sonra size ateş dokunur (cehennemde yanarsınız). Sizin Allah'tan başka dostlarınız yoktur. Sonra (O'ndan da) yardım göremezsiniz!"[3094]

c- Gençlerin Çay Partisi Yapmaları

Allah'u Teala şöyle buyuruyor;

"...İyilik ve (Allah'ın yasaklarından) sakınma üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın cezası çetindir."[3095]

Açıklama:

Batının, gençleri bir araya getirerek eğlence adına fuhuşa sürüklettiren oyunlarından biri de çay partileridir. Özellikle lise talebeleri, gerek okul bitimine yakın gerek ara tatillerde kız-erkek bir araya gelerek müzikli-bazen içkili- parti düzenleyerek günah işlemiş olurlar. Oysaki Allah'u Teala günah üzere yardımlaşmayın buyuruyor.[3096]

7- Evde Mahremlerin Bulunması

• Hadisi şerif şöyledir: Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- bir defasında, şöyle buyurmuştur: "Kadınların yanına girmekten kaçının" Bir adam: "kocasının (kardeş, amca, amcaoğlu gibi) yakınları da mı?" diye sordu. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Yakını ölümdür" buyurdu."[3097]

Açıklama:

Bazı aileler mahrem meselesine dikkat etmeyip nikâhı düşen erkek ve bayanlarla aynı evi paylaşırlar. Kaynıyla ya da baldızıyla aynı evde kalan bir çift göz zinasıyla başlayan serüvenin sonunda zinayla sonuçlanan bir bataklığa düşme ihtimalleri çok yüksektir. İstedikleri kadar bacı kardeş gibiyiz densin.

Tv ve gazetelerde yengesiyle kaçan, baldızıyla yakalanan çok haberler işitilir. Bu tamamen mahremiyete dikkat edilmemesinden kaynaklanan bir durumdur. Ateşle barut nasıl bir araya gelmezse mahremler de bir araya gelmemeli. Çünkü şeytan böyle bir oturumda zina oklarını çıkarır ve avı kolay olur.

3094 Hud- 113
3095 Maide. 2
3096 Feyzullah Binşık
3097 Tirmizî, Radâ, 16; Ahmed b Hanbel, IV, 149, 153

Bazen hala, teyze ve amca çocukları bir araya gelirler. Özellikle de yetişkin bir yaşa gelmişlerse bir arada olmaları kesinlikle caiz olmaz.[3098]

8. Evde Cin Görülmesi

Allah'u Teala şöyle buyuruyor: *"Eğer şeytandan bir vesvese seni dürtüp tahrik ederse, hemen Allah'a sığın. Çünkü o işitendir, bilendir."* (Fussilet:36)[3099]

• Buhârî, Ebu Hureyre'den -radıyallâhu anh- şöyle rivâyet etmiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sizden biri uykusundan uyanıp abdest alırken burnuna su alıp sümkürsün; çünkü şeytan onun genzinde geceler."[3100]

Açıklama:

İbn Hacer bu hadisin şerhinde şöyle der: "Hadisten normalde anlaşılan bunun herkeste olduğudur. Ancak, şeytandan korunmak için okunan duaları terk eden kimse hakkında olması da muhtemeldir. Zira Sa'd hadisinden önceki Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- hadisinde "zira bu onun için şeytana karşı bir koruma olur" ifadesi geçmektedir. Âyetelkürsi de böyledir; onda da "Şeytan sana yaklaşmaz" ifadesi yer almaktadır. Gerçi "Şeytan sana yaklaşmaz" dan kasıt "vesvese vereceği yer olan kalbe yaklaşması" da olabilir. O durumda da "burunda gecelemesi" uyandığında oradan kalbe ulaşabilmesi içindir. Her kim de burnuna su alıp sümkürürse bunu engeller. Bu durumda hadis her uyuyan kimseyi kapsar."[3101]

İmam Nevevi (rh. a) der ki: "Kadı İyaz şöyle demiştir: "Şeytan onun genzinde geceler"den hakiki anlam kastedilmiş olabilir; çünkü burun oradan kalbe ulaşılan bedenin giriş noktalarından biridir. Özellikle de başka organların kapakları varken kulakların ve burnun kapağının olmaması yönünden burun çok önemli bir giriş noktasıdır. Zira bir hadiste "Şüphesiz şeytan kapalıyı açamaz" buyurulmuş, diğer bir hadiste de şeytanın o anda ağızdan girişini engellemek için elden geldiğince esnemenin engellenmesi tavsiye edilmiştir. Burada istiare manası kastedilmiş de olabilir; çünkü toz-toprak ile burundaki rutubet, şeytana uyan pislik ortamı oluşturur. Doğrusunu Allah bilir[3102].

Evet, bizler cinleri temel olarak iki sebepten ötürü göremiyoruz: Onların cisimlerinin ince ve latif olmaları ve bizim gözlerimizin zafiyeti. Eğer Allahu Teala onları görmemizi dileseydi görüş kapasitemizi artırır yada onların cisimlerini daha katı yapardı. Allahu Teala bir şeyi irade ettiği zaman onu engelleyebilecek hiçbir şey yoktur. Sonra Resûlullah'ta -sallallâhu aleyhi vesellem-, nübüvvet ve mu-

---

3098 Feyzullah Birışık

3099 Ayette geçen "nezğuş şeytan"ın anlamı: Şeytanın, vesvesesi, münkeri emretmesi, Salih işlerden nehyetmesi ve iyi şeyleri uzaklaştırmasıdır.

3100 Buhârî. 3295, Kitabu Bed'il-halk; Nevevi, Şerhu Müslim 1/ 524.

3101 Fethu'l-Bârî 6/ 395.

3102 İmam Nevevi, Şerhu Müslim 1/ 524.

cize gereği diğer insanlarda bulunmayan güçler vardı. O bir beşerdi fakat görme gücü ve basiretinin derinliği yönünden sıradan bir beşer gibi değildi.

İmam Şibli şöyle der: Cinlerin şerleri on koruma ile def edilebilir. Kısaca bunlar:

1-Allah'a sığınmak.

2-Felak ve Nas surelerini okumak.

3-Ayetel kürsi okumak.

4-Bakara suresinin son ayetlerini okumak.

5-Bakara suresini okumak.

6-Mümin suresinin ilk üç ayetini okumak.

7-Yüz defa "Lailahe illallahu vahdehu la şerike leh, lehul mulku ve lehulhamdu ve huve ala külli şeyin kadir" demek.

8-Çokça zikir yapmak.

9-Abdestli olmak ve namazları artırmak.

10-Yeme, içme, bakma, konuşma ve insanlar arasına karışmayı azaltmak.

a- Cinlerin İnsana Eziyeti ve Bunlardan Korunma Yolları

Muhammed b. Salih b. Useymin Hoca efendi'ye: Cinlerin insanlar üzerinde etkisi var mıdır, bundan korunmanın yolu nedir? diye soruldu,

Şöyle cevap verdi: Şunda şüphe yok ki cinlerin insanlara ölüme varacak kadar eziyet etme güçleri vardır. İnsanları bazen taşlarlar, bazen korkuturlar ve sünnetin var olduğunu belirttiği ve vakıanın da gösterdiği daha pek çok şey yaparlar. Sünnet kitaplarında kaydedildiğine göre; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- gazvelerin birinde sahabelerinden birine ailesinin yanına gitmesi için izin verdi. Evlenmesinin üzerinden fazla zaman geçmemiş bulunan bu genç eve vardığında eşini kapının önünde buldu. Bunu garipseyince eşi "içeri gir" dedi. Girdiğinde yatağın içinde kıvrılmış yatan bir yılan gördü. Yanında mızrak vardı. Mızrağını sapladı ve yılan öldü. O anda – yani yılanın öldüğü anda- adam da öldü. Hangisinin, yılanın mı yoksa adamın mı daha önce öldüğü bile bilinmedi. Bu haber Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- ulaşınca evlerde bulunan yılanları öldürmekten nehyetti. Bunların sadece ebter ve züttaffeteyn denen türlerine izin verdi.

Bunda cinlerin bazen insanlara tecavüz ettiklerine ve eziyet ettiklerine delil vardır. Vakıa da buna şahittir. Herkesçe bilinen ve anlatılan olaylardandır ki insan bazen harabe yerlere gittiğinde orada hiçbir insan görmediği halde taş yağmuruna tutulur. Bazen ses işitir. Bazen ağaç hışırtısı gibi içine korku salan veya garip sesler işitir. Yine cin aşık olduğundan veya eziyet için ya da başka sebeplerden

insan bedenine girer. Yüce Allah'ın *"Faiz yiyenler (kabirlerinden), şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar"* (Bakara: 275) buyruğu da buna işaret etmektedir. Bu durumda içine girdiği insanın içinden bir şeyler söylediği, Kur'an okuyan kimseyle karşılıklı konuştuğu olur. Bazen bu kimse bir daha dönmemesi üzere ondan ahit alır. İnsanlar arasında yaygın olan ve herkesçe bilinen bu ve benzeri daha pek çok olay vardır.

Buna göre insanı cinin şerrinden koruyacak şey sünnette gelen ve onlara karşı korunmasını sağlayan âyetelkürsi gibi âyet ve duaları okumasıdır. Çünkü geceleyin âyetekürsiyi okuyan kimseyi gece boyu Allah katından bir bekçi korur ve şeytan ona sabaha kadar yaklaşamaz. Allah (c.c.) koruyandır.[3103]

b- Bağlama... Yani Erkeğin Hanımına Yaklaşmasını Engelleme

İbn Baz Hoca efendi'nin başkanlığındaki Daimi Fetva Kurulu'na soruldu:

İnsan bazen hastalanıyor ve sabaha uyandığında anormal şeyler konuşuyor. İnsanlar da onun için "cin çarpmış" diyorlar. Bu doğru mu, değil mi? Bir hafız getiriyorlar ve sürekli Kur'an okuyor. Nihayet adam normale dönüyor. Yine evlenirken damadı belli şeyler okuyarak bağlıyorlar ve eşiyle cinsel ilişki yapamıyor. Bu gerçek mi, yalan mı?

Cevap: Bir: Cinler Yüce Allah'ın yarattığı türlerden bir türdür. Kur'an ve Sünnette bahsedilmiştir. Mükelleftirler ve mü'minleri cennette, kâfirleri cehennemdedir. Cinin insanı çarpması vakıada bilinen bir şeydir. Tedavisinde dua vb. şer'i yollara başvurulur.

İki: Zifaf gecesi veya nikâh kıyılırken belli şeylerin okunması ve bu sebeple erkeğin eşiyle cima yapamaması ise sihrin çeşitlerinden biridir. Sihir ise haramdır; yapılması ve yaptırılması caiz değildir. Kur'an ve Sünnette bu haram kılınmıştır. Sihirbazın cezası da öldürülmesidir.

c- Cimayı Engellemek İçin Yapılan Bağlama Sihrinin Tedavisi

Muhammed b. Salih b. Useymin Hoca efendi'ye soruldu: Yirmi yıllık bir adam bir yıldır eşiyle cima yapamıyor. Tabii orada kişiyi hanımıyla ilişkiden engelleyici işler yapan şerli insanlar var. Adam bu yazılmış yazıları silmek veya engelleri kaldırmak için bir takım insanlara başvurmuş, ama "senin durumun zor" demişler. Buna kitap ve sünnette bir çözüm var mı? Allah (c.c.) mükâfatınızı versin.

Cevap: Anlaşılan sen eşinden engellenen, onunla cima yapamayan kimseyi soruyorsun. Cevabı: evet, bunun tedavisi var. O da kovulmuş şeytandan ve tüm mahlûkattan Allah'a sığınmak, Felak ve Nas surelerini okumaktır. Ayrıca Yunus suresinin 81. âyeti okunur:

3103 (Mecmûu Fetâvâ İbn Teymiyye; Resailu eş-şeyh İbn Useymin)

مَا جِئْتُم بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللهَ لاَ يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ

(Getirdiğiniz şey sihirdir; şüphesiz Allah onu yok edecek. Allah bozguncuların işlerini başarıya ulaştırmaz.).

Hz. Peygamber'imizden -sallallâhu aleyhi vesellem- gelen şu dualar da okunur:

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

(Allah'ın yarattıklarından O'nun eksiksiz/tam kelimelerine (noksansız, her şeyi kuşatan bilgisine) sığınırım).

Hastaya okunan ve şöyle başlayan dua da okunur:

رَبُّنَا اللهُ الَّذِي فِي السَّمَاءِ تَقَدَّسَ اسْمُكَ...

(Ey semadaki/yücelerdeki Rabbimiz! Senin ismin mukaddestir, paktır...).

Kişi bu ayetleri ve duaları ihlâsla okur veya başkaları ona okur. Yüce Allah dualara icabet eder. [3104]

9- Ev İçindeki Şeytanlar

• Müslim, Sahih'inde bir çok yoldan Ebu Said el-Hudri'den -radıyallâhu anh- şöyle rivâyet etmiştir: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Sizden biri esnediğinde elini ağzına tutsun; çünkü şeytan girer."[3105]

Oğlu Abdullah anlatıyor: Babam Ahmed'e "Bazıları cin insan bedenine girmez diyorlar" dedim. "Yalan söylüyorlar oğlum, işte onların ağzıyla bunları konuşan da şeytan" dedi.[3106]

• Ebu Hureyre'nin -radıyallâhu anh- rivâyet ettiği başka bir hadiste ise Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Allah (c.c.) aksıranı sever, esneyeni sevmez. Sizden biri aksırdığı vakit Yüce Allah'a hamdettiğinde, onu duyan her müslümana "YerhamukAllah'" (Allah sana merhamet etsin) demek bir görevdir. Esnemek ise şeytandandır. Onun için sizden biri esneyecek olduğunda elinden geldiği kadar onu engellemeye çalışsın; çünkü sizden biri esnediğinde şeytan onunla alay eder."[3107]

10- Evde Muskanın Görülmesi

• Ukbe b. Âmir el-Cuhenî'den -Allah ondan razı olsun- rivayet olunduğuna göre o şöyle demiştir: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e on kişilik bir topluluk

3104 el-Babul Meftuh, 6
3105 Sahih-i Müslim bi Şerhi'n-Nevevi, Kitabuzzühd (5/ 841).
3106 Şelebi, Ğaraibu ve Acaibu'l-cinn s. 134, 135. Ayrıca bkz: Fetava İbn Teymiyye 24/ 277.
3107 Buhârî, Kitabu'l-Edeb, Bab: 128, Hadis: 6226, Fethu'l-Bârî 10/ 626.

(heyet) geldi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunlardan dokuz kişinin biatını kabul etti ve birinden elini çekti.

Bunun üzerine onlar:

- Ey Allah'ın elçisi! Dokuz kişinin biatını aldınız da bunun biatını niçin almadınız? diye sordular.

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

- Onun üzerinde muska (temîme) var, buyurdu.

Sonra elini o adamın elbisesine girdirip muskayı eline alıp parçaladı, daha sonra onun biatını kabul etti.

Ardından şöyle buyurdu:

- Kim muska (temîme) takarsa, Allah'a şirk koşmuştur." [3108]

Açıklama:

Bir çok hadis, müslümanlara bu tür işlerle uğraşmayı yasaklamıştır. Bu gibi işlere, tedavi amacıyla güvenilmesini şiddetle nehyetmiştir. İslam onları muska diye isimlendirir. İnsanlar hazırladıkları muskaları hastalıkları gidermek, göz değmesinden korumak ve buna benzer şeyler için çocuklarının boyunlarına asarlar.

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu, şu şekilde belirtmiştir. "Üfleme, muska ve tivele şirktir." [3109]

Hadiste geçen rukye (üfleme); anlaşılmaz şeyleri kişinin üzerine okumaktır. Bu şekilde yapılan rukye, yasaklanmıştır. Yapılması caiz olan rukye ise; Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den rivayet edilen dualarla yapılandır. Mesela; "Ey insanların Rabbi olan Allah'ım zorlukları gider. Sen şifa verensin şifa ver. Senden başka şifa veren yoktur. Hiç bir hastalık bırakmayacak gibi şifa ver."[3110]

Âlimler rukye (üfleme) nin üç şart dâhilinde caiz olabileceğini söylemişlerdir.

1) Allah Teala'nın isimlerinin söylenmesi.

2) Manasının anlaşılır olması ve okunan şeylerin Arapça olması.

3) Şifanın, bu okunan şeyden değil de. Allah'tan geleceği inancıyla okunması.

İnsanın şifa amacıyla astığı veya taktığı her şey islam tarafından yasaklanmıştır.

3108 Ahmed; 16969 Elbânî, "Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha" adlı eserinde hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Hadis no: 492.

3109 (Ahmed, Ebu Davud, Beyhaki, Hakim)

3110 (Ahmed, Buhârî)

On kişiden oluşan bir heyet biat etmek üzere Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına gelmişti. Allah Resûlü dokuzuyla biatlaşmış onuncu kişiye gelince elini çekmişti. Sebebi sorulunca da onun elinde nazarlık olduğunu söylemişti. Bunun üzerine o kişi, nazarlığı alarak parçalamış ve sonra da Allah Resûlü ile biatlaşmıştır. Bunun üzerine Allah Resûlü "kim muska (nazarlık) takarsa şirk koşmuştur" diye buyurmuştur. Hadis muskayı asıp da kalbini ona bağlayanları kastetmektedir. İmam Ahmed bin Hanbel İmran bin Husaynden şu şekilde rivayette bulunmuştur; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bir adamın kolunda altından bir bilezik görünce onun ne olduğunu sordu. Adam da; omzundaki bir hastalıktan dolayı taktığını söyleyince Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- şu cevabı verdi; ama bu, senin hastalığını daha da fazlalaştırır. Çıkar onu, şayet bu senin üzerinde iken ölecek olursan ebediyyen felah bulamazsın." Tüm bunlardan dolayı gerek sahabe gerekse tabiin muskayı şiddetle yasaklamıştır. Hatta Huzeyfe -radıyallâhu anh-, bir adamın üzerinde bu muskadan görünce ona Allah Teala'nın şu ayetini okumuştu.

"Onların çoğu şirk koşmaksızın Allah'a iman etmezler." (Yusuf, 106)

Said bin Cabir şöyle demiştir "Kim bir kimsenin boynundan muskayı çıkarıp da atarsa köle azat etmiş gibidir" Tabiinin ileri gelenlerinden İbrahim Nehai de "Sahabeler ister Kur'an ayetlerinden olsun ister başka şeylerden olsun muska takmayı hoş karşılamazlardı." demiştir. Yani, Kur'an ayetlerini muska olarak takanları sahabeler hoş karşılamazdı. Bazı âlimler bu tür muskalara ruhsat verirken bazıları da yasaklamıştır. Tercih edilen ise; muskanın bütün türlerinin yasak sayılmasıdır. Çünkü itibar edilen deliller bunu gösteriyor.

1) Yasaklayıcı olarak gelen hadislerin tümü, genel bir yasaklayıcılık özelliğine sahiptir. Muskaların bir türünü yasaklayıp da diğer bir türünü caiz görmemiştir. Mesela, Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- muska takan adama kızdığında onda Kur'an ayetlerinin yazılı olup olmadığını sormamıştır. Muskayı muska oluşundan dolayı yasaklamıştır.

2) Günahlara sebep olacak yolları engellemek: Bugün Kur'an ayetleri yazılı muska takan bir kimse yarın başka şey yazılı muskalar takmaya başlar. Bunu gören bir kimse onun, Kur'an muskası mı yoksa başka bir muska mı olduğunu nereden bilecek.

3) Zira Kur'an ayetli muskaları taşımak Kur'an'ın değerini düşürür. Çünkü kişi ister istemez necis yerlere girecek, cünüp olacağı günler olacaktır. Kadınlar ise ay başı geçirecekleri için onların da üzerlerinde taşımaları pek uygun olmayacaktır.

Gerçek şu ki, muska takmak kesinlikle yasaklanmıştır. Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-, muska taşıyanlara bedduada bulunarak şöyle demiştir "Muska taşıyanın Allah muradını tamam etmesin. Kim de nazar boncuğu takarsa Allah huzurlu bir şekilde yaşatmasın"

İslam'ın prensibi budur. Bu soruyu yönelten kardeşimizin, hemen hanımını alıp bir doktora götürmesi gerekir. Hanımını götüreceği doktor ya kardeşimizin hamını tedavi edecek ya da onu, bu alanda kendisinden daha uzman birine gönderecektir. Göründüğüne göre hanımı psikolojik bir hastalığa yakalanmış. Belki de sara hastalığına. Bu hastalığı onu tedavi edebilecek bir doktora göstermek gerekir. Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- buyuruyor ki, "Ey Allah'ın kulları! Tedavi olunuz. Allah tedavisi olmayan hiç bir hastalık yaratmamıştır"[3111]

Sahihi Buhari'de Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den şöyle bir hadis rivayet edilmiştir. "Şifa üç şeydedir; bal içmekte, hacamat yaptırmakta ve ateşle (yarayı) dağlattırmaktadır." Yoksa şifa ne muskada ne okuyup üflemekte ve ne de bunlara benzer diğer şeylerdedir. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hastalıkların tedavisini tabii tedavi şekilleriyle birlikte söylemiştir. Bunların hepsi de tıbbın genel tedavi yöntemlerini içerir. Tıpta tedavi, tıp ilaçlarını enjektörle ve ağız yoluyla alarak, cerrahi tedavilerde ameliyata başvurarak ve günümüzdeki gibi fizik tedaviye başvurularak şifa elde edilinebiliyor. Tüm bu tedavi metotları, İslam'ın kabul ettiği ve Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in meşru olarak benimsediği gerçeklerdir. Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisi de tedavi olmuş, hacamat yaptırmış, sahabelere doktor göndermiştir. Aynı zamanda sahabelerine ve ümmetine de tedavi olmalarını emretmiştir. Bizim için en faydalı olanı da; Allah Resûlü'nün sünnetine uymak ve bu tür meselelerde sebeplere tutunmaktır. Yukarıdaki soruyu yönelten kardeşimizin de dediği gibi bunlar sahtekârlık işlerinden başka bir şey değildir. Allah'tan tek dileğimiz, bizi kendi rızasına ulaşmakta muvaffak kılmasıdır. İşlerimizde bizleri başarılı kılmasıdır. Dinde bizi fakih kılsın ki, bu sayede dosdoğru olan yolu ve sırat-ı müstakimi bulabilelim. Doğrusu Allah her şeyi işitendir, bize yakındır. [3112]

11- Evde Sihir Yapanların Bulunması

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'dan rivayete göre Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Helâk edici günahlar olan Allah'a şirk koşmaktan ve sihirden uzak durunuz" diye buyurmuştur.[3113]

Açıklama:

Bazı insanlar kin duydukları insanlara zarar verdirmek için sihirbaza giderler. Bu sihirbazlar da para karşılığında sihir yaparak helak edici günahlardan birini tatmış olurlar. Sihirle uğraşılan bir evde huzur namına bir şey kalmaz. O ev cinlerle dolup taşar. Bu tam bir musibettir ev halkı için.[3114]

3111 "(Ahmet, Sünen sahibi, İbn-i Mace ve Tirmizi, Tirmizi bu hadisin sahih ve hasen olduğunu söylemiştir.)

3112 Yusuf El Kardavi Çağdaş Meselelere Fetvalar

3113 Buhârî. 5764

3114 Feyzullah Birışık

12- Hırsızın Eve Girmesi

• Abdullah İbn Amr'dan -radıyallâhu anh- rivayet edilmiştir: Allah Resûlü'nü -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim: "Her kim malı uğruna savaşırsa şehit olur." [3115]

Açıklama:

Malı uğruna savaşan kişinin hükmü nedir?

Nevevî şöyle demiştir: Bu hadisten, kişinin, malını haksız yere almaya çalışan kişiyi öldürmesinin caiz olduğu anlaşılır. Malı ister az, ister çok olsun fark etmez. Âlimlerin genelinin görüşü budur. Bunu farz kabul edenlerin görüşü ise tek kalmıştır. Bazı Mâlikî fakihleri şöyle demişlerdir: Hafif (değersiz) bir malı almak istediğinde onu öldürmek caiz olmaz.

Kurtubî şöyle demiştir: Bize göre bu konudaki görüş ayrılığının sebebi şudur: Bu izin, kötü (dinin kabul etmediği) bir şeyi değiştirmek türünden bir izin midir, yoksa göreceği zararı kendisinden uzaklaştırmak türünden bir izin midir? Birinci durumda az mal ile çok mal arasında fark olmaz. İkinci durumda ise ikisinin durumu farklıdır.

İbnü'l-Münzir Şafiî'nin şöyle dediğini nakleder: Kişinin malı veya canı alınmak ya da namusuna leke sürülmek istendiğinde saldıran kişiyle konuşmakla yardım çağırmak arasında serbesttir. Adamı engelleyebilir veya adam kendisi vazgeçerse onunla ölümüne dövüşemez. Engelleyememesi durumunda adamı öldürmekle sonuçlansa bile kendini savunabilir. Öldürmesi durumunda diyet ve kefaret ödemesi gerekmez. Fakat onu kasten öldürme hakkı yoktur. [3116]

13- Ev Halkından Birinin Sinirsel Hasta Olması

Ev halkının huzurunu bozan etkenlerden biri de ev halkından herhangi birinin sinirsel hasta olmasıdır. Sık sık kavgaların yaşanması kaçınılmazdır. Tedavi edilmedikçe bu bir musibet olarak ev halkının üzerine çökecektir.[3117]

14- Ev Halkından Birinin Kaybolması

Dediler ki: "Ey Babamız, gerçek şu ki, biz gittik, yarışıyorduk. Yusuf'u da yiyeceklerimizin (veya eşyamızın) yanında bırakmıştık. Fakat onu kurt yemiş. Ne var ki biz doğruyu söylesek bile sen bize inanacak değilsin." [3118]

3115 Buhârî, 2480
3116 Fethulbari.
3117 Feyzullah Bırışık.
3118 Yusuf-17

Ve yalandan üzerine kan (sürülmüş) olan gömleğini getirdiler. "Hayır" dedi. Nefsiniz, sizi yanıltıp (böyle) bir işe sürüklemiş. Bundan sonra (bana düşen) güzel bir sabırdır. Sizin bu düzüp-uydurduklarınıza karşı (kendisinden) yardım istenecek olan Allah'tır."[3119]

Açıklama:

Allah'a şirk koşulan evden sonra belkide en büyük musibet ev halkından birinin kaybolmasıdır. Evde ne huzur olur ne de neşe... Evin tadı kaçar. Dua ve secdede yalvarmalar dışında hiçbir ibadet tat vermez. Birçok ibadetler gözden kaçar ve tam anlamıyla musibet yaşanır. Rabbim zor imtihanlar vermesin.

Allah kimsenin gücünden fazlasını yüklemez. Eğer bir aileye kaybolma musibeti vermişse o aile bunun üstesinden gelir. Allah insanların kapasiteleri dışında yük yüklemeyeceğine göre bu böyle anlaşılmalıdır.

Şimdi;

Ayette de gördüğümüz gibi sonradan bulunacağını bilmesine rağmen üzüntüden gözlerini kaybeden bir peygamber gördük. Kayıp anındaki tepkisi bizim için uyulması gereken bir örnektir. Tepkisi şuydu;

a- Güzel bir sabır

b- Allah'tan yardım.

Çünkü tüm musibetler ancak Allah'ın izni ile isabet eder. Ve ancak Allah'ın dilemesiyle ortadan kalkar. Elbette ki ilk başvuracağımız mercii Allah'u Teala olmalı... Allah dilerse kayıp kişi çok kısa bir zamanda burnu bile kanamadan bulunur. Ama dilemezse imtihan sürecini uzatır. Bu tamamen çetin bir sınavdır. Sabır + Allah'a yalvarma + bulmak için imkânları seferber etme ve isyan etmemeyle bu sınav kazanılır.

Kayıp haberlerinde genelde şöyle bir film izlenir:

Kaçırılan kişi aç ve susuz bırakılacak, tecavüz edilecek, organları alınacak, sakat bırakılıp dilencilikte kullanılacak, ya organları alınıp öldürülecek ya da herhangi bir örgüte katılacak.

Siz "en kötü ihtimal ölür" deyip sabrederek Allah'a dua edin. Bir de bulunması için kaçıranlara hidayet dileyin.Onların iman etmeleri yaptıkları yanlıştan döndürecek tek etkendir.

Sonuçta zor bir sınav ve bu sınavdan iyi bir ecir almak sizin elinizde...[3120]

3119 Yusuf-18

3120 Feyzullah Birışık

95. BÖLÜM
EV İÇİNDEKİ YAŞANTIYI ETKİLEYEN EVİN DIŞINDAKİ MUSİBETLER

1- Komşunun Kötü Olması

• İbni Ömer 'den -radıyallâhu anh- :

"— Gerçekten üzerimize bir zaman —yahut bir vakit— geldi ki, hiç kimseye altını ve gümüşü, müslüman kardeşinden daha sevgili olmadı. Şimdiki halde ise, altın ve gümüş her birimize müslüman kardeşinden daha sevgilidir. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şöyle dediğini işittim:

"— Kıyamet günü komşusunu yakalayan nice komşu vardır ki, şöyle der: Ya Rab! Bu, yüzüme kapısını kapatarak, iyiliğini esirgemiştir."[3121]

Açıklama:

Komşunun islami hassasiyetleri olmaması ya da alkol ve benzeri uyuşturucular kullanması ya da yakınlarından birinin sapık biri olması ya da çok kötü ahlaklı birilerinin olması şüphesiz ki musibettir...

Komşulardan biri dedikoducuysa, bu musibet alkolden daha beterdir. Çünkü yapılan dedikodular evlilik kurumunu derinden yaralayabiliyor. Kötü komşuları olan bir aile, komşusuna nasihat ederek düzeltmeli, aksi halde en makul olan oradan taşınmasıfır. Çünkü kötü komşu insanın ahlakını ve psikolojisini etkiler. Bu sebeple atalarımız "ev alma komşu al" demişlerdir.[3122]

2- Ezan Sesinin Gelmemesi

• "Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, içimden şöyle yapmaya kastettim: Odun toplanmasını emretmeyi, sonra namazın kılınması için ezan okunmasını, daha sonra da birisinin mü'minlere namaz kıldırmasını emredeyim. Ardından namaza gelmeyen erkeklere arkalarından gelip onlar evlerindeyken evlerini ateşe vereyim. Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, namaza gelmeyenlerden birisi, üzerinde et bulunan bir kemik veya koyunun toynağının arasındaki azıcık bir et bulacağını bilse, yatsı namazına gelirdi."[3123]

3121 Edebü-l Müfred. 111 nolu hadis. Elbani hasen liğayrihi demiştir.
3122 Feyzullah Birışık
3123 Buhârî, Müslim

Açıklama:

Mescid ile alakalı hadislere baktığımızda sahabelerin evlerinin mescidden çok uzakta olmadığını görüyoruz. En azından okunan ezanları işitecek mesafede oturuyorlardı. Kulağa ezan sesinin gelmesi birçok şeyi çağrıştırır. Ezanın işitildiği vakit dinimizin şiarlarından olan namazın hatırlanması, o an günah işleme noktasında olan bir kimse için bir uyarı da olmuş oluyor aynı zamanda.

Evinin yakınlarında caminin olmayışı insanı hem cemaat ecrinden eder, hem de çocuklarımızın namaza alışmalarında güçlükler yaşanmış olur.[3124]

3- Akraba ve Arkadaş Çevresinden Uzak Olunması

"İyilik ve takva hususunda yardımlaşın, günah ve düşmanlık yolunda yardımlaşmayın Allah'tan korkun, çünkü Allah'ın cezası çetindir"[3125]

Açıklama:

İyilik ve takva konusunda yardımlaşmanın olması için kardeşler arasında ulaşım sıkıntısının olmaması lazım. Gözden ırak kalanın gönülden de ırak kaldığı tecrübe ile sabittir. Evin akraba ve yakın arkadaşlarının evlerine yakın olması hem maddi hem de manevi destek açısından önemlidir.

Karşılıklı ziyaretlerin sık olması evdeki çocukların yetişmesi açısından fayda verir. Evin akrabalardan uzak olması akrabalık bağını gevşetir. Oysaki dinimiz akrabalık bağına çok önem vermiştir.

Namaz kılan müslümanlardan uzak durup başka mahallelerde olmak kişiyi yavaş yavaş islam'dan uzaklaştırır. Günümüzde bunun birçok örneğini görmekteyiz.[3126]

4- Oturulan Mahallede İslam'a Aykırı Yerlerin Olması

Ebû Musa'nın oğlu Ebû Bürde, babasından, o da Hz. Peygamber'den -sallallâhu aleyhi vesellem- şunu rivayet etmişlerdir:

"İyi arkadaş ve kötü arkadaş, misk satan ile demir körükleyen kimseye benzer. Misk satan kimsenin mutlaka sana bir yararı dokunur; ya ondan misk satın alırsın yahut kokusunu duyarsın. Demircinin körüğü ise ya evini veya elbiseni yakar yahut da onun kötü kokusunu duyarsın".[3127]

Açıklama:

Alkol satan dükkânların, meyhanelerin, kahvehanelerin çokça bulunduğu bir mahallede oturan bir kimse gerek kendisi gerek eş ve çocukları kötü kom-

3124 Feyzullah Birışık
3125 Mâide, 5/2
3126 Feyzullah Birışık
3127 Buhârî. 2101

şuluklar ve arkadaşlıklar edinecektir. Çünkü insan etkilenen bir varlıktır. Bugün birçok örneğini görüyoruz çevremizde. Sahil kesimlerinde oturanlara bakın ya kendileri ya da çocuklarının nasıl da etkilendiklerini görürsünüz.[3128]

5- Ev Halkından En Az Birinin Kötü Arkadaşlarının Olması

• Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, bir hadisi şerifinde şöyle buyuruyor: "Kişi arkadaşının dini üzerinedir. Sizden her biriniz kiminle arkadaşlık yaptığına baksın." [3129]

Açıklama:

Her insan sevinç ve sıkıntılarını paylaşacak arkadaşlar edinmek ister. Bu gayet normal ve olması gereken bir durumdur. Fakat arkadaş seçmek için müslümanın bir kriteri olmalı. Baktığımızda imanımızı artıracak, dürüst ve ahlaklı kişilerle arkadaşlık yaparsak bir şekilde ahlakından bir şeyler alabiliriz.

Arkadaş seçiminde dikkat etmeyen gençler bir çok ahlaksızlıklarla tanışmış olurlar. İçki, sigara ve uyuşturucu gibi... Kötü arkadaş insanın kişiliğine de zarar verir. Özellikle kötü arkadaşların eve davet edilmesi diğer fertlerin de ahlakını etkileyecektir kuşkusuz.[3130]

6- Evde İslami Yaşantının Olmaması

"Kim de benim 'Zikr'imden yüz çevirirse, artık onun için sıkıntılı bir geçim vardır ve biz onu Kıyamet günü kör olarak haşredeceğiz (mahşere getireceğiz)."[3131]

"Rahman olan Allah'ın Zikrinden yüz çevirene, yanından ayrılmayacak bir şeytanı arkadaş veririz. Şüphesiz onlar bunları yoldan alıkorlar, bunlar da doğru yola eriştiklerini sanırlar." [3132]

3128 Feyzullah Birışık
3129 Tirmizi
3130 Feyzullah Birışık
3131 (Tâhâ, 124)
3132 (Zuhruf 36-37)

96. BÖLÜM
EVDE YAŞAYAN DİĞER CANLILAR (HAYVANLAR)

1- İslam'da Hayvan Hakları

'Rahman'ın nimetlerini saymaya kalksanız sayamazsınız.'[3133] diye buyuran Allah'u Teala sayılamayacak kadar çok nimetler vermiş kullarına... Bu nimetlerden biri de hem göz zevkimize, hem kulak zevkimize, hem merhamet duygumuzun artmasına, hem maddi kazanç sağlamamıza, hem ulaşım sağlamamıza, hem dünyevi işlerimizi yapmamıza, hem de gıdalanmamıza sebep olan bazı hayvanlardır...

Yeryüzünde sadece biz insanlar yaşamıyoruz... Doğal dengeyi sağlayan milyonlarca çeşitlikte hayvanlar da yaşıyor dünyamızda... İnsanoğlu yeryüzünde mutlu ve adaletli yaşamak istiyorsa, kendi bedeni dâhil yaşayan her bir canlının haklarına riayet etmek zorundadır. Bu bağlamda islam, şikâyet edemeyen ve insanların hizmetine sunulmuş hayvanların haklarına saygı duyulması gerektiğini emretmiştir.

Hayvanların dillerinin anlaşılmaması ve insanların tepkilerine sessiz kalmaları onlara zulmetmeyi gerektirmez... Bakınız Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- nasıl uyarıyor:

• "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kaza-i hacet yaparken geri tarafından istitar (perdelenme) için en ziyade tercih ettiği sütre, bir bina veya bir hurma kümesi idi. Bir seferinde Ensar'dan bir zatın bahçesine girdi. Orada bir deve vardı. Deve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i görünce inledi ve gözlerinden yaşlar aktı. Aleyhissalatu vesselam deveye yaklaştı ve gözyaşlarını sildi. Hayvan sakinleşti. "Bu devenin sahibi kim" diye sorarak ilgi gösterdi. Ensar'dan bir genç: "O bana aittir ey Allah'ın Resûlü!" deyip ortaya çıkınca Hz. Peygamber onu payladı: "Allah'ın sana mülk kıldığı bu deve hakkında Allah'tan korkmuyor musun? Bak! Bu bana şikâyette bulundu. Sen bunu aç bırakıyor ve fazla çalıştırarak da yoruyormuşsun."[3134]

3133 İbrahim-34

3134 Ebu Davud, Cihad 47, (2549) Elbani sahih demiştir.

Gördüğümüz gibi hayvana yapılan eziyet hoş karşılanmıyor... Sevgili Peygamberimiz hayvanların haklarını savunup onlara iyi davrananların sevap kazanacağını müjdelerken eziyet verenleri de cehennemle uyarmıştır. Okuyalım:

• "Cennet bana öylesine yaklaştırıldı ki ona doğru gidebilseydim oradaki meyve dallarından devşirip size getirebilirdim. Ardından cehennem bana yaklaştırıldı ve ben 'Rabbim, ben onlarla beraberken mi cehennemi yaklaştırıyorsun?' dedim. O sırada bir kadın gördüm. Bu kadını bir kedi tırmalayıp duruyordu. 'Bu kadının hali ne böyle?' diye sorduğumda bana: 'Gördüğün o kadın bu zavallı kediciği hapsetmişti; ne karnını doyuruyor ne de kendi yakaladıklarıyla beslenebilmesi için salıveriyordu. Sonunda bu kedi açlıktan öldü' dediler.[3135]

Gördüğümüz gibi bir kediye verilen eziyet kişinin cehenneme girmesine sebep olabiliyormuş. Şimdi de hayvanlara karşı merhametli olan kişinin sevabına bir bakalım. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyuruyor:

• "Bir adam bir zamanlar yolda yürüyüp giderken çok fazla susadı. Bir kuyu buldu ve hemen o kuyuya inip su içti. Sonra da kuyudan çıktı. Bir de ne görsün! Aşırı susadığından ötürü toprak yiyen bir köpek. Bu sebeple adam: Bu köpek de benim susadığım gibi çok susamış deyip kuyuya indi. Ayakkabısına su doldurduktan sonra ağzıyla onu tuttu, (yukarı çıkıp) köpeğe su içirdi. Allah onun bu amelini mükâfatlandırdı ve ona mağfiret etti.

Ashab: Ey Allah'ın Resûlü, hayvanlara yaptığımız iyiliklerden dolayı bizim için ecir varmıdır, diye sordu.

Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Canlı ciğeri olan her bir varlıkta (onlara yapılan iyilik dolayısıyla) bir ecir vardır, buyurdu."[3136]

Şimdi, hayatımızda hayvanların yeri ve onlara karşı davranış şekillerimizin ne olması gerektiği hakkında ara başlıklar atarak bilgilenmeye çalışalım. Daha sonra da evde yaşayan haşere ve diğer hayvanlarla hak ve hukuklarımıza değinelim.

2- Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- Hayvanlara Karşı Gösterdiği Merhamet

• Abdullah İbnu Amr İbnu'l-As -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Allah, merhametli olanlara rahmetle muamele eder. Öyleyse sizler yeryüzündekilere karşı merhametli olun ki semada bulunanlar da size rahmet etsinler. Rahim (akrabalık bağı) Rahman'dan bir bağdır. Kim bunu korursa Allah onunla (rahmet bağı) kurar. kim de koparırsa. Allah da ondan (rahmet bağını) koparır."[3137]

3135 Buhârî 745
3136 Buhârî. 6009
3137 Tirmizi. Birr 16. (1925); Ebü Dâvud. Edeb 66. (4941). Elbani sahih demiştir.

• Abdullah İbn Amr -radıyallâhu anh-'dan: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir keçiyi sağmakta olan bir adama uğramıştı, Ona: Ey filan kişi, sağınca yavrusu için de süt bırak, dedi."[3138]

• Abdullah b. Amr -radıyallâhu anh-'dan: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Kim haksız yere bir serçeyi veya daha büyüğünü öldürürse Allah Azze ve Celle kıyamet günü onun hesabını soracaktır."[3139]

• Enes b. Malik -radıyallâhu anh- naklediyor: "Bir yerde mola verince, hayvanlarımızın istirahatını sağlayıncaya kadar ibadet etmezdik." [3140]

Ayrıca kuşların yuvalarının bozulmamasını, yumurta ve yuvalarının alınmamasını da emretmiştir:

• Abdullah b. Mesud -radıyallâhu anh-'dan: Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- bir yerde konakladı. Adamın biri de kaya kuşunun yumurtasını aldı. Bunun üzerine kuş Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in başı üzerinde çırpınmaya başladı. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bu kuşa yumurtası sebebiyle hanginiz rahatsızlık verdi?"

Adamın biri: "Ey Allah'ın Rasulü! Onun yumurtasını ben aldım" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Kuşa merhamet için o yumurtayı yerine bırak."[3141]

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Hayvanlarınızın sırtını minberler yerine koymayın. Şurası muhakkak ki tek başınıza güçlükle gidebileceğiniz bir yere sizi götürmeleri için Allah onları sizlere musahhar (hizmetçi) kıldı. Arzı da sizin (durma yeriniz) kıldı, öyleyse ihtiyaçlarınızı (duran hayvanınızın sırtında değil) arz üzerinde görün."[3142]

• "Hayvan sağanlar, tırnaklarını kessinler, sağım sırasında uzun tırnaklarla hayvanların memelerini kanatmasınlar."[3143]

• Enes İbn Malik'ten, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Bir müslüman bir ağaç diker de ondan bir insan yahut bir canlı yiyecek olursa mutlaka o onun için bir sadaka olur.[3144]

3138 Taberani Mucemu'l-Kebir (13/48) Mucemu'l- Evsat (1/271) Ebu Nuaym Hilye (8/176) N. el Heysemi: M. Zevaid: 8/196
3139 Nesai 4445 Ahmed (2/210) Darimi 2030 hadis hasendir
3140 Ebu Davud: Cihad: 48 (2553) Elbani sahih demiştir.
3141 Buhârî: Edebü-l Müfred: 382
3142 Kaynak: Ebu Davud, Cihad 61, (2667) Elbani sahih demiştir.
3143 Ahmed 3/484 Şuayb el-Arnavut: hasen demiştir.
3144 Buhârî- 6012

Açıklama:

"İnsanlara ve hayvanlara merhamet etmek." Yani bir kimsenin kendisinden başkasına merhamet etmesi. Bununla Abdullah İbn Mesud'un, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e merfu olarak rivâyet ettiği şu hadisine işaret etmiş gibidir: "Merhamet göstermedikçe iman etmiş olamazsınız. Ashab: Ey Allah'ın Rasulü, hepimiz çok merhametliyiz, dediler. Allah Rasulü: Kastettiğim, sizden birinizin arkadaşınıza merhamet göstermesi değildir. Asıl kastettiğim, insanlara genel olarak merhamet etmektir." Bunu Taberani rivayet etmiş olup, ravileri sikadırlar.

İbn Battal dedi ki: Bütün yaratılmışlara merhametle davranmak, teşvik edilmektedir. Bunun kapsamına mü'min, kâfir, mülkiyet altında bulunan ve bulunmayan bütün hayvanlar girer.

Yemek yedirmek, sulamak, yükü hafifletmek, vurmak sureti ile eziyeti terk etmek gibi yollarla hayvanın gözetilmesi de merhametin kapsamı içerisindedir.[3145]

• Ebû Hureyre'nin rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse yolculuk yapıyordu. Birden, çok susadı ve bir kuyuya inerek su içti. Kuyudan çıktığı zaman bir de ne görsün?! Susuzluğundan dolayı soluyan ve toprağı yalayan bir köpek. Adam, 'Anlaşılan benim başıma gelen bu köpeğin başına da gelmiş, susamış' dedi ve hemen (kuyuya inip) ayakkabısını suyla doldurdu. Ayakkabıyı ağzına aldı ve o şekilde yukarı çıktı, köpeğe su verdi. Allah da onu, bu yaptığından dolayı ödüllendirdi ve bağışladı." Sahabiler, "Ey Allah'ın Resûlü! Hayvanlara yaptığımız iyiliklerden (onlara su vermek gibi) dolayı bize ecir var mı?" diye sordu. Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Canlı ciğeri bulunan her şeyden dolayı ecir vardır" buyurdu.[3146]

• Esma binti Ebû Bekir -radıyallâhu anhuma- şöyle anlatır:

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- güneş tutulması namazını (küsûf) kıldıktan sonra, "Bana cehennem yaklaştırıldı. Hatta 'Ey Rabbim! Ben de cehennemliklerle birlikte mi olacağım?' diye sordum. Bir de gördüm ki orada bir kadın var. (Zannederim, Resûlullah "kedi onun yüzünü tırmalıyordu" demişti.) Bu kadın neden bu haldedir dedim. Bana, 'Kadın o kediyi hapsetmiş ve kedi bu yüzden açlıktan dolayı ölmüştü' dediler."[3147]

• Abdullah İbn Ömer'in -radıyallâhu anh- naklettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

3145 Fethulbari
3146 Buhârî- 2363
3147 Buhârî-2364

"Bir kediyi açlıktan ölünceye kadar hapseden kadına bu yüzden azap edilmiş ve cehenneme girmiştir. -Allah en iyisini bilir.- (Cehennem meleği ona), Sen o kediye yiyecek vermedin, su vermedin üstelik bırakıvermedin bile. Bıraksaydın yeryüzünde bulduğu şeylerden yerdi."[3148]

Açıklama:

Söz konusu köpek, susuzluğundan dolayı yerin nemini yalamaktaydı.

"Allah onu ödüllendirdi" şeklinde tercüme ettiğimiz لله شكر ifadesi, "Allah onu övdü", "Amelini kabul etti", "Allah yaptığı işten dolayı ona mükâfat verdi" anlamlarına gelmektedir.

"Canlı ciğer" sözü ile hayat taşıyan şey anlamı kastedilmiştir.

Dâvûdî şöyle demiştir:

"Canlı ciğer taşıyan her şeyden dolayı ecir vardır" ifadesi, bütün hayvanları kapsamaktadır."

Ebû Abdülmelik de şöyle demiştir: "Hadiste geçen olay, İsrailoğulları içinde meydana gelmiştir. İslam'da ise köpeklerin öldürülmesi emredilmiştir. "Canlı ciğer taşıyan" ifadesi, sadece zararsız olan hayvanlara mahsustur. Çünkü domuz gibi, öldürülmesi emredilmiş olan hayvanların beslenmesi, zararları daha da artacağı için caiz değildir."

Nevevî de şöyle demiştir: Hadisteki "Canlı ciğer taşıyan hayvan" ifadesi, öldürülmesi emredilmemiş olan ihtiram gösterilmeye layık hayvanlara mahsustur. Bu tür hayvanları sulamaktan dolayı sevap kazanılır. Yedirmek vb. diğer iyilik de sulama gibi değerlendirilir.

İbnü't-Tîn şöyle demiştir:

"Hadisteki "canlı ciğer" ifadesini genel olarak uygulamak mümkündür. Yani önce su verilir sonra öldürülür. Çünkü bize (Hz. Peygamber tarafından) öldürmenin de güzel bir şekilde yapılması emredilmiş, müsle yapmak (öldürülen kişinin organlarını parçalamak) yasaklanmıştır."

Hadis, köpeğin artığının temiz olduğuna delil olarak getirilmiştir. Kişinin, tek başına ve yanına azık almadan yolculuğa çıkması caizdir. Tabii bu bizim dinimize göre, kişinin, helak olma tehlikesi olmadığı zaman geçerlidir.

Hadis, insanları, iyilikte bulunmaya teşvik etmektedir. Çünkü bir köpeğe su vermek kişinin bağışlanmasına vesile oluyorsa müslüman bir kimseye su vermenin ödülü çok daha büyüktür.

Müşriklere nafile sadaka vermek caizdir. Tabii bu, uygun bir müslüman bulunmaması halinde geçerlidir. Yoksa müslüman bu konuda daha çok hak sahibidir.

3148 Buhârî- 2365

Bir hayvan ile insan, aynı şeye aynı derecede ihtiyaç duysa insana vermek tercih edilir. Allah (c.c) en iyisini bilir.

Buhârî, bu konuda Esma ve İbn Ömer hadisine yer vermiştir ki bu konudaki açıklama "Yaratılışın Başlangıcı" bölümünde gelecektir.[3149]

İbnü'l-Müneyyir şöyle demiştir:

"Hadis, öldürülmesi emredilmemiş olan hayvanların, bir kedi bile olsa, susuz bırakarak öldürmenin haram olduğunu göstermektedir. [3150]

• Muaviye b. Kurra'nın babasından bildirdiği rivayette bir adam: Ey Allah'ın Resûlü! Koyunu keserken ona acıyorum dedi. Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem-: 'Koyuna bile acırsan yüce Allah sana merhamet eder.' diye buyurdu.[3151]

• Âlemlerin Efendisi, on bin kişilik muhteşem ordusuyla Mekke'ye doğru ilerliyordu. Arc mevkiinden hareket edip Talûb'a doğru giderken, yolda yavrularının üzerine gerilmiş ve onları emzirmekte olan bir köpek gördü. Hemen ashâbından Cuayl bin Sürâka'yı yanına çağırarak onu bu hayvanların başına nöbetçi dikti. Anne köpeğin ve yavrularının İslâm ordusu tarafından ürkütülmemesi husûsunda tembihte bulundu. [3152]

Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, hayvanlara müşfik davranmayı emretmenin yanısıra, onlara bedduâ edilmesini de hiç hoş karşılamazlardı.

• Nitekim Batn-ı Buvât Gazvesi'ne giderken Ensâr'dan bir adam, deveye binme sırası kendisine geldiğinde, yavaş giden deveye lânet etmişti. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Kim o devesine lânet eden?" diye sordu. Sahâbî:

"Ben ey Allâh'ın Rasûlü!" deyince, Efendimiz:

"İn o deveden!

Artık lânetli deveyle bize yoldaşlık yapma! Sakın kendinize bedduâ etmeyin; çocuklarınıza ve mallarınıza da bedduâ etmeyin!

Zîrâ dileklerin kabûl edildiği zamana denk gelir de Allah bedduânızı kabûl ediverir." buyurdu. [3153]

3- Hayvan ve Haşerelerin Zarar Vermesinden Korunma Duası

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

3149 Bkz. Yaratılışın Başlangıcı Bölümü, 16. konu, 3318. hadis.
3150 Fethulbari.
3151 Buhârî Edebü'l-Müfred 373 Elbani sahih demiştir. Ahmed (3/436)
3152 (Vâkıdî, II, 804)
3153 (Müslim, Zühd, 74) 3009

"Sözlerinin tamamı (ki sayısızdır) ile yarattıklarının şerrinden Allah'a sığınırım."[3154]

4- Zarar Veren Hayvanların Yaratılış Sebebi

Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâm da Peygamberimiz Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem-'e dir.

Etlerini yemediğimize göre Allah Teâlâ'nın, yılanlar, akrepler,fareler ve buna benzer hayvanları yaratmasının hikmeti nedir?

Bu soruya, genel ve özel olmak üzere iki yönden cevap verebiliriz:

Genel olarak şöyle cevap verebiliriz:

Şüphe yok ki mü'min, Allah Teâlâ'nın her işinde hikmet sahibi ve her şeyi hakkıyla bilen olduğuna, hiç bir şeyi boşa yaratmadığına ve O'nun bütün fiillerinin bir hikmete binâen sâdır olduğuna îmân eder.Mü'min, Allah Teâlâ'nın fiillerinden herhangi birisinin hikmeti kendisine âşikâr olmazsa, bu esasa sığınır, Rabbi hakkında kötü zanda bulunmaz.

Özel olarak ise şöyle cevap verebiliriz:

Şüphe yok ki bu gibi hayvanların yaratılmasındaki hikmetlerden birisi de, Allah Teâlâ'nın yarattığı şeylerdeki mükemmelliğin belli olması ve Allah -azze ve celle-'nin yarattıklarını dilediği gibi çekip çevirmesidir.Bu hayvanlar o kadar çok olmasına rağmen Allah Teâlâ hepsine rızık vermektedir.

Aynı şekilde Allah Teâlâ, bu hayvanlarla bazı kimseleri imtihan etmekte ve onlara mükâfat vermektedir. Bu hayvanları öldüren kimsenin cesâreti ortaya çıkmaktadır.

Yine, Allah Teâlâ bu hayvanları yaratmakla, kullarını, îmân ve yekîn yönünden imtihan etmektedir.

Mü'min, buna rızâ gösterir ve Allah Teâlâ'nın emrine teslim olur.

Kalbinde şüphe hastalığı olan kimse ise, Allah Teâlâ bunu yaratmakla ne istemiş olabilir? der.

Yine, yaratılış yönünden kendisinden çok daha güçsüz olmasına rağmen, bir hayvanın kendisine zarar vermesiyle acı duyması ve hastalanması, insanın zayıf ve âciz bir yaratılmış olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bir âlime, sineğin yaratılmasının hikmeti hakkında sorulduğunda o şöyle cevap vermiştir:

3154 "Kim akşamladığı zaman bunu üç kere okursa o gecenin humması ona zarar vermez." Ahmed (2/290), Nesâi, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle (h. 590), İbn es-Sünnî (h. 68). Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/187), Sahih-i İbn-i Mace (2/266), Tuhfetu'l-Ahyar (s. 45).

Allah Teâlâ, sineği, zorba hükümdarların burunlarını yere sürtmek için yaratmıştır. Zararlı hayvanların var olmasıyla faydalı şeylerin yaratılmış olmasının hikmeti ortaya çıkar. Nitekim bir özlü sözde şöyle denilmiştir: "Eşya, zıddı ile belli olur."

Üstelik tıp ve deney yoluyla sâbit olduğuna göre, birçok faydalı ilaç, yılan ve buna benzer hayvanların zehirinden çıkarılmaktadır. Dış görünüşlerinde zararlı olan şeyleri, faydalı şeyler olarak yaratan Allah Teâlâ her şeyden münezzehtir.

Ayrıca bu zararlı hayvanların çoğu, başka faydalı hayvanlara yem olmaktadır. Böylece tabiatta ve Allah Teâlâ'nın mükemmel bir şekilde yarattığı çevredeki var olan dengenin bir halkasını oluşturmuş olmaktadır.

Diğer taraftan müslümanın, Allah Teâlâ'nın bütün fiillerinin hayır olduğuna ve yarattığı şeylerde sadece şerrin olmadığına, aksine onlarda bir yönden şer var ise, diğer yönden de hayır olduğuna îmân etmesi gerekir.Nitekim şerrin başı olan İblis'in yaratılışı gibi, bazı hikmetler bize âşikâr olmazsa bile, İblis'in yaratılışında bazı hikmetler ve faydalar vardır.

Bu hikmet ve faydalardan bazıları şunlardır:

İtaatkâr olan kimselerle günahkâr kimseleri, nefsiyle mücâdele eden kimselerle nefsine boyun eğip Allah Teâlâ'nın emir ve yasaklarını yerine getirmekte kusurlu olan kimseleri ve cennetliklerle cehennemlikleri birbirinden ayırt etmek için Allah Teâlâ, İblis aracılığıyla kullarını imtihan etmektedir.

Allah Subhânehu ve Teâlâ'dan, bizlere iman kuvveti ve dinde bilgili olmayı nasip etmesini dileriz.

Allah Teâlâ, Peygamberimiz Muhammed -sallallâhu aleyhi vesellem-'e salât ve selâm eylesin.[3155]

5- Ev İçinde Zarar Veren Hayvanlar ve Öldürülmesinin Hükmü

Dış etkenlerden korunmak için yapılan evler, bazı haşerelere de ev sahipliği yaparlar... Bazı haşereler insanı ısırarak, bazıları da yemek ve benzeri gıdalara zehrini bırakarak zarar verirler. Bu haşerelerden bazıları zarar vermezken bazılarından kurtulmak imkânsızlaşabilmektedir...

Bu haşerelerden korunmak için bazı ilaç firmaları zehirler üreterek öldürerek kurtulma yolunu seçmiştir... İnsanın sağlığını öncelleyen İslam dini haşere ve diğer hayvanlardan hangilerinin öldürülebileceğinin listesini vermiştir... Bu listeye bakmadan haşere ya da diğer hayvanlardan keyfi olarak öldüremeyeceğimizi bilmemiz gerekmektedir...

3155 Salih el- Müneccid. İslamhouse adlı siteden.

İmam Malik şöyle der: İhram'da olan bir kimse, kendisine eziyet veren hayvanları/haşereleri öldürmesi caizdir. Eziyet etmeyenleri öldürmesi ise caiz değildir... İmam Malik'e göre, hadiste söz konusu edilen "yırtıcı köpek"ten maksat; aslan, kaplan, sırtlan kurt gibi insanlara saldıran, parçalayan her türlü yırtıcı hayvanlardır.[3156]

Şimdi öldürülmesi haram olan haşere ve hayvanların cinslerini başlıklar halinde görelim.

6- Öldürülmesi Haram Olan Hayvanlar ve Haşereler

a- Karınca:

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu işittim:

"Peygamberlerden birisini bir karınca ısırmıştı. Bu peygamber de karıncanın yuvasının yakılmasını emretti. Bunun üzerine Cenâb-ı Hakk ona: "Seni tek bir karınca ısırdı diye Allah'ı tesbih eden bir ümmeti yaktın!" diye vahyetti."[3157]

Açıklama:

Karıncalar Aslında zararlı değillerdir, Ama bazen o kadar çoğalırlar ki onların varlığı bizi rahatsız eder. Birde bakarsınız Mutfağınızı, evinizin her yerini sarmışlar. İşte bu noktada sizler onlardan kurtulmanın yollarını ararsınız. Karıncaları kovmayı, yok etmeyi, öldürmeyi düşünürsünüz ama onlar yine de gelirler.

Karıncaları öldürmeye gerek yoktur, karıncalardan kurtulmak istiyorsanız.; karınca ilacı aramanız da gerekli değildir. Karıncalardan nasıl kurtulurum diyorsanız, karıncalardan kurtulmanın tek yolu "Talk Pudra" (Bebek Pudrası) kullanmaktır. Talk pudrayı karıncaların evinize ya da mutfağınıza girdiği yerlere serperseniz, karıncalar süratle o ortamı terk ederler.

Dikkatle belirtmeliyiz ki burada amaç karıncaları öldürmek değil, karıncaları evinizden kovalamaktır. Doğadaki dengeyi bozmanın anlamı yok. Ülkemizde meydana gelen kene vakaları sonrasında karıncaların keneleri durdurduğu/yok ettiği ispatlandı.[3158]

b- Arı:

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- dört hayvanın öldürülmesini yasakladı: "Karınca, arı, hüdhüd, surad (sarı ve yeşil renkli ağaçkakan kuşu)."[3159]

3156 (İbn Kudame, el-şerhu'l-Kebir, el-Mektebetu'ş-Şamile, III/302).

3157 Buhârî (3019) Müslim (2241) Bizden önceki ümmetlerin şerîatı bizim için de delil teşkil eder mi konusuyla ilişkili olan bu rivayet hakkındaki ayrıntılı açıklama için bk. Kitâbû bed'i'l-halk, Bâb, 16.

3158 Web.

3159 Ebu Davud, Edeb 176, (5267) Şeyh Elbani sahih demiştir.

c- Ev Yılanı:

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i minber üzerinde şöyle söylerken dinledim: "Yılanları öldürün. İki çizgili ve ebterî (engerek) de öldürün. Çünkü bunlar, gözleri kapar (kör eder) ve hamilelerde düşük yaparlar." Abdullah İbnu Ömer -radıyallâhu anh- der ki: "(Bir gün) ben öldürmek için bir yılan kovalarken, Ebu Lübabe -radıyallâhu anh- bana: "Öldürme onu!" diye nida etti. "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yılanların öldürülmelerini emir buyurdular!" dedim. O: "Ama daha sonra ev yılanlarının öldürülmelerini yasakladı!" dedi. Bunlar (ömürleri uzun olduğu için) avamir denen ev yılanları idi.[3160]

• Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Yılanların hepsini öldürün. Kim yılan(ın intikam alacağın)dan korkarsa, benden değildir." Bir rivayette şöyle buyrulmuştur: "Gümüş çubuk gibi olan uzun yılan hariç, bütün yılanları öldürün."[3161]

7- Öldürülmesine İzin Verilen Haşere ve Hayvanlar

a- Evde Yılan Görülürse

• İbnu Ebi Leyla babasından anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ev yılanlarından sorulmuştu. Şu cevabı verdi:

"Evlerinizde onlardan birini görecek olursanız, ona:

"Size Hz. Nuh'un (gemiye sokarken) aldığı söz hakkı için ve de Hz. Süleyman İbnu Dâvud'un sizden aldığı söz hakkı için bize zarar vermemenizi ve bize görünmemenizi talep ediyorum" deyin. Eğer tekrar dönerlerse öldürün."[3162]

Yılanın İntikam Almasından Korkmanın Yerilmesi

• İbnu Mes'ud -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

"Yılanların hepsini öldürün. Kim yılan(ın intikam alacağın) dan korkarsa, benden değildir." [3163]

• "Bir rivayette şöyle buyrulmuştur. "Gümüş çubuk gibi olan uzun yılan hariç, bütün yılanları öldürün."[3164]

• İbni Abbas -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki:

3160 Buhârî, Bed'ül-Halk 14, Megazi 11; Müslim, Selam 128, (2233); Muvatta, İsti'zan 31, (2, 975, 976);
3161 Ebu Davud, Edeb 174, (5249, 5261); Nesai, Cihad 48, (6, 51
3162 Tirmizi, Ahkâm 2, (1485); Ebu Dâvud, Edeb 174, (5260). Elbani zayıf demiştir.
3163 Ebu Davud. 5249 nolu hadis Elbani sahih demiştir.
3164 Ebu Dâvud, Edeb 174, 5261); Nesâi, Cihad 48, (6, 51). Elbani mevkuf olarak sahih demiştir.

"Kim, yılanı (intikam) arar diye (öldürmez) bırakırsa bizden değildir. Biz onlarla harbettiğimiz günden beri onlarla sulh yapmadık."[3165]

• Abdullah İbn Ömer -radıyallâhu anh-, Hafsa'nın -radıyallâhu anhâ- şöyle söylediğini belirtti: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Şu beş hayvanın öldürülmesinde, öldürene herhangi bir günah söz konusu değildir: Karga, çaylak, fâre, akreb ve kuduz köpek."[3166]

• Hz. Âişe'den -radıyallâhu anhâ- rivayet edilmiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Beş hayvan vardır ki bunların tümü fâsık (yoldan çıkmış, itaat altına alınmayan)tır. Bunlar harem bölgesinde de öldürülür: Karga, çaylak, akreb, fâre, kuduz köpek."[3167]

• Abdullah -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Biz Minâ'da bir mağarada Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikteyken kendisine "Mürselât" sûresi indirildi. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- okuyor, ben de henüz okuması dolayısıyla ağzı kurumadan onun okuduklarını ezberliyordum. Birden üzerimize bir yılan sıçradı. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Onu öldürün" buyurdu. Biz onu öldürmek için hemen davrandık ki yılan kaçtı. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Siz onun şerrinden korunduğunuz gibi o da sizin şerrinizden korundu" buyurdu.[3168]

• Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- eşi Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ-, "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- kelere "fâsıkçık" dediğini işittim ancak onun öldürülmesini emrettiğini işitmedim."[3169]

Açıklama:

Köpek; hayvan olma ve parçalayıcı olma özelliğini barındırır. Bekçilik ve avcılık gibi işlerde köpekten yararlanılır. Yine köpekte başka hayvanlarda bulunmayan; iz sürme, koku alma, bekçilik etme, hafif uyku, sahibine bağlılık, eğitime elverişli olma gibi özellikler vardır. Taharet konusunda köpeğin necis olduğunu belirtmiştik. Yaratmanın Başlangıcı bölümünde köpeğe ait diğer özellikler ele alınacaktır.

3165 Ebu Dâvud, Edeb 174, (5250). Ahmed müsned. 1/230 Taberânî. 11801. Elbani sahih demiştir.

3166 Buhârî. 1828

3167 Buhârî. 1829... Müslim'in bir rivayetinde Hz. Aişe şöyle demiştir: "Resûlullah aleyhisselam beş fâsığın Hill'de ve Harem'de öldürülmesini emretti." Ebu Davud, Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-"dan kaydettiği bir rivayetinde, karga yerine "yılan" demiştir.

3168 Buhârî. 1830

3169 Buhârî. 1831

Kelb-i akûr nedir?

Alimler burada, hadisin Arapça metninde yer alan "kelb-i akûr" sözcüğünün ne anlama geldiği konusunda ve bundan aksi anlam (mefhum-ı muhalefet) çıkarılıp çıkarılamayacağı konularında ihtilaf etmişlerdir.

a. Saîd İbn Mansûr'un hasen senetle Ebû Hureyre'den rivayet ettiğine göre bununla kastedilen aslandır.

b. Süfyan aracılığıyla Zeyd İbn Eslem'den rivayet edildiğine göre kendisine kelb-i akûr'un ne olduğu soruldu, o da "yılandan daha çok saldırgan olan ne vardır?" dedi.

c. Züfer burada kastedilenin yalnızca kurt olduğunu söylemiştir.

d. İmam Mâlik el-Muvattâ'da şöyle demiştir: Bu, insanlara saldıran, onları korkutan; aslan, kaplan, pars, kurt gibi tüm hayvanları içerir. Bu görüşü Ebû Ubeyd, Süfyan'dan da rivayet etmiştir. Alimlerin çoğunluğu da bu görüştedir.

e. Ebû Hanife bu hadiste kastedilenin yalnızca köpek olduğunu söylemiştir. Kurt dışındaki hayvanlar bu bakımdan köpek gibi değerlendirilemez.

Nitekim İmam Nevevî, bu hadisi açıklarken, şu görüşlere yer verir: Cmhura/ âlimlerin büyük çoğunluğuna göre, hadiste geçen "el-Kelb el-Akur" (yırtıcı köpek) kelimesi, bütün yırtıcı hayvanlar için geçerlidir. Çünkü köpeğin vasfı olarak geçen "el-akur" kelimesi, yırtıcı anlamına gelir. Buna göre, hadiste geçen "yırtıcı köpek" tabiri, aslan, kaplan, kurt gibi genellikle yırtıcı hayvanlardan sayılanların hepsi için geçerlidir. (bk. Nevevî, Şerhu Müslim, ilgili hadisin şerhi).

Ebû Ubeyd çoğunluğun görüşüne şunları delil getirmiştir:

a. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ebû Leheb'in oğluna yaptığı beddua "Allah'ım ona köpeklerinden bir köpeği musallat et" demiş, bu beddua sonucu onu bir aslan parçalamıştır. Bu, hasen bir hadis olup Hâkim tarafından rivayet edilmiştir.

b. Yüce Allah *"Allah'ın size öğrettiğinden öğretip avcı hale getirdiğiniz hayvanların sizin için yakaladıklarından da yeyin"* buyurmuştur.[3170] Burada kelime kökü olarak "kelb" sözcüğü kullanılmıştır. Bu sebeple parçalayıcı/saldırgan her hayvana "akûr" denilmiştir.

Tahâvî de Hanefilerin görüşüne şunu delil getirmiştir: Şahin ve doğan, yırtıcı kuşlardan olduğu halde ihramlının bunları öldürmesinin haram olduğu konusunda alimler ittifak etmişlerdir. Bu, öldürme izninin karga ve çaylak ile sınırlı olduğunu gösterir. Aynı şekilde diğer hayvanlarda da öldürme izni yalnızca köpek ve onunla aynı nitelikte olan kurt ile sınırlıdır.

Tahâvî'nin ittifak bulunduğunu söylemesi eleştiri konusu yapılmıştır. [3171]

3170 el-Mâide 5/4.
3171 Fethulbari.

b- Evde Akrep ve Fare Görülürse

Abdullah İbn Ömer -radıyallâhu anhuma-, Hafsa'nın -radıyallâhu anhâ- şöyle söylediğini belirtti: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Şu beş hayvanın öldürülmesinde, öldürene herhangi bir günah söz konusu değildir:

Karga, Çaylak, Fare,[3172] Akrep,[3173] ve Kuduz köpek."[3174]

Namazda Da Olsanız Yılanı Akrebi Öldürün!

• İbn Abbas -radıyallâhu anh-'dan: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Namazda dahi olsanız yılan ve akrebi öldürün."[3175]

3172 Fare, her türlü şeyi kemirir ve yer. Fareler insan gördüklerinde kaçarlar, bazı lağım fareleri akşam olduğunda bulunduğu yerden çıkar ve insanları kemirebilir. Fare ağzından salgıladığı özel bir salgı ile insanların dokularını uyuşturur, insanlar fare tarafından ısırıldığını anlamaz.

Fare, Neyle Beslenir?

Fare, otçul ve etçil beslenme sağlar. Farenin dişleri, çok güçlüdür. Kemirme özelliğine sahip dişler yıpransa bile sürekli kendisini yeniler. Fare, haşere türleri, yumurta, yengeç, balık, tahıl ürünleri gibi besinlerle beslenir. Keme(lağım)faresi türü, gece olduğu yerden çıkarak, insanları kemirir.

3173 Akrep, zehirli bir canlı olup, sıcak ve nemli alanlarda yaşar. Boyları türlerine göre değişen akreplerin boyarı ortalama 5–15 cm arasındadır. Renkleri ise genellikle siyah, kahverengi, sarı ve mavi olan akrepler, en çok taşların ve kayaların diplerinde, ormanlık alanlarda, moloz yığınlarının altında ve eski ahşap binalarda görülür. Akrepler zehirli canlılardır ve zehirlerinin etkisi yaşadığı ortama göre değişir. Bazı akrep türleri zehirlerinin etkisini hemen gösterirken, bazı akrep türleri belli bir zaman süresi içerisinde gösterir. Akrepler doğal ortamlarda bulunan yuvalarının doğal afetler sonucu bozulması ile sığınmak amacıyla ev içlerine yönelirler. Evde akrep ile karşılaşılması durumunda kesinlikle müdahale edilmemelidir. Evde içlerinde akrepler kuytu köşelere saklanıp gizlenirler. Akrep sokması çok tehlikeli bir durumdur ve acilen bir hastaneye ulaşılmalıdır. Birkaç saat içinde insanı öldürebilecek kadar zehirli akrep türleri olduğu için, akrep sokmasına maruz kalan kişi, hastaneye ulaşılması uzak olan bir yerde ise yapılması gereken akrebin soktuğu yerin 5cm kadar üstünden sıkıca bağlamak ve böylelikle kan akışını yavaşlatmak gerekir. Akrepler çok güçlü canlılardır ve bu nedenle mücadelesi zordur. Genellikle yalnız yaşayan akrepler, sadece çiftleşme döneminde, kendilerine eş bulmak için bir araya gelirler. Akrep çiftleşmesi şu şekildedir. Erkek akrep ile dişi akrep kuyruklarını birbirine dolar ve çiftleşme gerçekleşir. Daha sonra erkek akrep, dişi akrebi spermalarının saklandığı bölgeye götürerek dişi akrebin döllenmesine yardımcı olur. Dişi akrep genellikle çiftleşme işleminin ardından erkek akrebi yer. Akreplerin üzeri sert bir kitin denilen madde ile kaplıdır. Bu madde akrepleri birçok tehlikelerden korur. Bazı akrep türleri dondurucu havalarda bile yaşayabilir. Doğal ortamlarda bulunan canlılar ile beslenen akrepler, kuş, kertenkele, tavşan, fare, kurbağa ve diğer küçük böcekler ile beslenmesini sağlar. Akrep avını kuyruk kısmında bulunan zehirli iğnesi ile önce felç eder, daha sonra zehrin etkisi ile parçalara ayrılan avını yer... internet sitesinden.

3174 Buhârî. 1828

3175 Taberani, İbn Asakir Tarihu Dımeşk (37/345) Hakim et-Tirmizi Nevadiru'l-Usul (1/204) Hakim Müstedrek (4/300) Elbani sahih demiştir: Sahihu'l-Cami (1151)

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki: "İki siyahı; yılan ve akrebi namazda (dahi olsanız) öldürün."[3176]

c- Kertenkelenin Öldürülmesi

• Amir b. Sa'd'in babasından demiştir ki: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, zehirli kertenkelenin öldürülmesini emretti ve ona Füveysik: fasıkcık adını verdi.[3177]

Açıklama:

el-Vezeğa: "Sâmm abraş" da denilen alaca ve zehirli kertenkelelerdir.[3178]

Halk onun zararlı böceklerden olduğunda ittifak etmişlerdir. Bu haşere hakkında Şafiî ilimlerinden Kemalüddin Dümeyrî "Hayatü'l-Hayvan" isimli eserinde şöyle diyor: "Zehirli keler, sağırdır derler. Sağır olmasına sebep İbrahim (a.s) üzerine ateşi üfürüp alevlendirirdi. Bu sebepten sağır ve abraş (alaca) oldu. Zehirli kelerin (kertenkelenin) tabiatı böyledir ki içinde zaferan kokusu olan eve girmez. Yılan ile arasında ülfet vardır. Akrep ile dokuzlan böceğinin arasında ülfet olduğu gibi."

Ahmed b. Hanbel'in Hz. Aişe'den rivayet ettiği bir hadis-i şerifte şöyle deniliyor. "Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın evinde dayalı bir süngü vardı. Bu kendisine soruldu da şunları söyledi:

"Biz onunla kertenkele öldürürüz. Çünkü Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- haber verdi ki: İbrahim (a.s.) ateşe atıldığı vakit yeryüzündeki bütün hayvanlar onu söndürmeye çalışmış, yalnız kertenkele buna katılmamıştır. Çünkü o, ateşi üfürmüştür. Bu sebepten Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onun öldürülmesini emir buyurmuştur."

Bütün bu açıklamalardan anlaşılıyor ki, zehirli keler, zehirli ve zararlı olduğu için, Fahr-i Kâinat Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- onu yoldan çıkan anlamına gelen "fasık" sıfatıyla sıfatlandırmış, vücud itibariyle küçük olduğu için de-ona "küçük fasık" anlamına gelen "füveysika" ismini vermiş ve bu özelliğinden dolayı da onun öldürülmesini emretmiştir.

Kevkeb isimli eserde açıklandığı üzere bu hayvanın girdiği sulardan insana büyük zararlar gelir. Özellikle bu hayvan tuzu bulduğu zaman içine girip yuvarlanır, onun temas ettiği tuzlarda insanlara alaca hastalığı veren bir madde oluşur. Bu hayvan, tuza erişme imkânı bulmadığı zaman, tuzun bulunduğu odanın çatısında tırmanıp oradan tuzun üzerine pisler.[3179]

3176 Ebu Davud (922) Elbani sahih demiştir.

3177 Müslim (2238) Ebu Davud (5262) Ahmed (1/176)
Buharî, bedü'l-halk 15, enbiya 8; Müslim, selam 142. 144; Nesâî, men'asik 115; İbn-I Mace. sayd" 12; Darimi, edahi 72; Ahmed b. Hanbel, I. 176. VI. 421. 426. Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 16/622.

3178 el-Mu'cemu'l-Vasit s. 1029

3179 es-Seharenfuri, Bezlü'l-Mechud, XX, 202.

Ev İçindeki Zarar Veren Haşereler[3180]

a- Bit:

Bit zararlısının büyüklüğü 1,3mm arasında değişir, bit rengi, beyaz, sarı, siyahtır. Bit haşeresinde gözler, duyargalar ve ağız parçaları böceğin başındadır. Bazı bit türlerinde göz bulunmaz; bulunanlarda da bu organ yalnızca ışığa ve karanlığa duyarlıdır. Bit böceğinde duyargalar kısadır. Bit insan bedeninde, bulunduğu canlının üzerinde kaşıntıya neden olur. Başta kaşıntıya neden olur. Bit insan ve hayvanların kanını emerek yaşar. Ergin bit günde 4–5 defa kan emer. Bit yumurtasına sirke adı verilir, sirke beyaz renktir. Yumurtadan çıkan bit 10–15 günde ergin olur. Bit yumurtalarını kıl diplerine yapıştırır. Baş biti insanda, ense ve kulak arkası kısımlarında yerleşir, ışıktan kaçar. Vücut biti diğer bit türlerinden daha büyük olur. Vücut biti yumurtasını çamaşırlarımızın dikiş aralarına bırakır. Bit insandan insana çok çabuk geçer. Ortak kullanılan eşyalar yastık, kıyafet, çanta, tarak, kıyafet vb eşyalar bitin bulaşmasını kolaylaştırır. Kalabalık yaşanılan alanlarda da bit hızlı yayılan bir parazittir. Bit oluşmadan korunmak amaçlı bit ilacı kullanmayın, bitlenmeden bit ilacı kullanmak bitlenme durumunda faydasız kalır ve bitin bağışıklık kazanmasını sağlar. Bitlendiğinizi anlarsanız, bit üremeye başlamadan hemen bir doktora gitmeniz gerekir. Bit kan emmesinden dolayı çeşitli hastalıkların bulaşmasında rol oynar. Bitten bulaşan bazı hastalık isimleri; tifüs, humma, deri döküntüleri, iltihaplı ve lezyonlu lekeler bitle bulaşan bulgulardır. Bit hasta ve yaşlı hayvanlarda halsizliğe ve ölüme neden olur.[3181]

b- Hamam Böceği:

Hamam böceği nemli ve sıcak bölgelerde yaşayan, geceleri faaliyet gösteren düz kanatlılar (Orthoptera) takımının, Blattidae böcek türleri ailesinin genel adı. Hamam böceklerine kuzey kutbundan güney kutbuna kadar insanların yaşadığı her yerde rastlanır. Kanatlı ve kanatsız türleri vardır. Bu haşereler basık vücutlu, uzun antenli, benzer bacaklıdırlar. Hızlı koşarlar. Kahverenginden gri ve siyaha kadar çeşitli renkte olanları vardır.

Hamam böcekleri kuvvetli kesici ve çiğneyici ağız parçaları ile çok sert maddeleri bile kemirebilirler. Mutfakta yaşayan hamam böcekleri her türlü yiyecekle beslenir. Bazen çorap, deri, kâğıt, tahta ve kumaşları dahi kemirirler. Bazı hamam böceği türleri canlı bitki yiyerek onlara zarar verir. Yaygın türlerin erkeklerinde gelişkin iki çift kanat mevcuttur. Hamam böceği dişilerinde kanatlar daha küçüktür. Bazı türler ise tamamen kanatsızdır.

Hamam böcekleri insanı ısırmaz. Kan emerek beslenmez, evcil hayvanlara zarar vermez. Dış ve iç ortamlarda, insanın yediği, yemediği her şeyi yiyerek beslenir. Hamam böceği, kâğıt, naylon, silikon gibi maddeleri de kemirir.

3180 Öldürülmesine cevaz verilen hayvanlar hadisindeki illetin insanlara eziyet verdiğini söyleyen âlimlerimiz bu hadisten yola çıkarak örümceğin ve diğer haşerelerin öldürülmesini caiz görmüşlerdir.

3181 Web

Hamam böceği, üzerinde birçok mikrop taşıyan, bu mikropları gıdalarımız üzerinde gezerek bizlere bulaştırır. Hamam böceğinden bulaşan hastalıklar; astım, verem, dizanteri, alerjik hastalıklar, mantar hastalıkları, hepatit gibi hastalıkların mikroplarını insana bulaştırır.[3182]

c- Pire:

Pirelerin boyları 2-4 cm arasında değişir, hareketlerini zıplayarak sağlar. Pire yumurta larva ve pupa olarak oluşumunu 3 evreden geçerek yapar. Pire boyunun 150–200 katı kadar zıplama yeteneğine sahiptir. Pirelerin birbirlerinden ayrılmalarını sağlayan kafa bölgelerinde tarak denilen sert ve dikenimsi kıllar bulunur, bu kıllar pire türlerinin ayrılmasını sağlar. Pire eklembacaklılar sınıfından en küçük böcek türüdür. Pirelerin ön bacakları uzun arka bacakları ise kısa şekillidir, 6 adet bacağı bulunur. Vücut derileri oldukça sağlam yapılıdır. Bu ayakların 4 tanesi karın bölgelerinde 2 tanesi ise kafa kısımlarında yer alır. Kafaları bedenle birleşiktir, boyun yoktur.

Genellikle hayvanlarda yaşayan pire kan emerek beslenen haşeredir, dişi pirelerin bir özelliği de kendilerinin 20 katı daha fazla kan emmeleridir. Pire çok çabuk üreme yapar, günde 30–50 arasında yumurta bırakabilir. Bu yumurtalar 8 saat içerisinde olgunlaşıp yumurtadan çıkarlar. 12 veya 15 gün içerisinde olgunlaşan pire larvaları yerlerinden çıkarak kendilerine yaşayabilecekleri kedi ve köpek gibi hayvanlar arar.

Pire sıçrama yeteneklerini rezilin adı verilen proteinden elde eder. Pirelerin bulunan fosilleri inceleme yapıldığında çok eski zamanlardan bu yana dünyada varlıklarını sürdürdükleri görülmüştür. Dişi pire kan emdiği sürece 100 gün kadar yaşarlar, ölene kadar 2000 yumurta bırakabilirler. Pire larvalarının gözü yoktur, konakladıkları hayvanların deri döküntüleri ile yaşayabilir ve beslenmelerini sürdürürler. Kayıtlarda bilinen en büyük pire Kuzey Amerikan Hystrichopsylla schefferi'dir, büyüklüğü yaklaşık olarak 12 mm'dir.

d- Tahtakurusu:

Tahta kurusu insanlar ve hayvanlar üzerinde bulunup onlar ile beslenen bir böcek türüdür. Bu böcekler genellikle sıcakkanlı hayvanlar üzerinde yaşarlar. Bunlar genellikle kanatlı hayvanlar, evcil hayvanlar, yaban hayvanları, diğer hayvanlar üzerinde ve birçok alanda bu böceklere rastlamak mümkündür.

Tahtakurusu beslenmesinde sadece insan ve hayvan kanı kullanır. Bundan dolayı insanlar ve hayvanlar dışında başka alanlarda bu böceklere rastlamak mümkün değildir. Tahtakurusu bitkiler üzerinden beslenmez bu nedenden dolayı bitkilerde bu canlının türüne rastlamak mümkün değildir. Tahtakurusu besin bulamadığı zaman hiçbir şey yemeden 2 yıl kadar yaşayabilir.[3183]

3182 Web
3183 Web

e- Sivrisinek:

Sivrisinek kanatlı hayvanlar takımından olan küçük yapılı canlılardır. Sivrisinekler insan ve hayvan kanını emerek beslenen bir böcek türüdür. Sivrisineğin başının iki yanında antenleri vardır. Bu antenleri ile hem besinin yerini bulurlar hem de iletişimini sağlarlar. Sivri sineklerin göğüs kısmında kanatları ve 3 çift ayakları bulunur. Ayakları bedenine oranla oldukça uzundur. Sivrisineklerin karınları esnek bir deriye sahiptir. Sivrisinekler esnek karınları sayesinde kendi ağırlıklarından fazla kan emebilirler, böylece şişer ama patlamazlar. Kan emerek beslenen sivri sinek çok iyi bir pompalama mekanizması kullanır. Sivrisineğin başının içi, tümüyle kaslarla kaplı boşluklar şeklindedir. Sivrisinekler vücutlarının 6 katı kan emerler. Yani 15 dakika da 300 mikrolite kan emerler. Sivrisinekler insanları ısırıp kan emdikleri için insana hastalık bulaştıran haşerelerdir.

Sivri sinek oldukça fazla üreyen canlılardır ve geceleri aktif olduğu için mücadelesi diğer haşerelerden farklıdır. Sivrisineğin vücudu üzerinde ufak kıllar vardır. Ayrıca kafa, kanat ve bacaklarında pullar vardır. Sivrisinek gece uyurken insanlara yaklaşarak ısırıp kanlarını emer. Zifiri karanlıktaki bir yatak odasına giren sivrisinek, uyuyan kişinin açıktaki bedenini gayet net bir biçimde algılar. Sivrisinek avının üzerine o kadar yumuşak konar ki, bu çoğu zaman hissedilmez bile. Sivrisinekler insanların kanlarını emerek mikrop bulaştırırlar. Sivrisinek ev içerisine yerleştikten sonra hızlıca üremeye başlar. Ve son derece insanlarda rahatsızlık meydana getirir. Sivrisinekler bütün hayvanlarında kanlarını emerler. çeşitli canlıdan kan emerek mikrobun yayılmasına neden olurlar.

f- Sinek:

Sineklerin iskeletleri yoktur, derisi kitin maddesi ile kaplıdır. Karasinek 0,5mm ile 10mm arasında değişen büyüklüğe sahiptir. Kanatları sert yapılıdır, kanatlarını saniyede 200 defa çırpabilir.. Sinekler uçarken çok enerji kaybeder, bunu karşılamak için şekerli besinlere ihtiyaç duyarlar. Uçma sırasında, şeker algıladığı besine konar ve enerji ihtiyacını karşılar. Sinek ağzında bulunan 2 tüpçükten birisi ile tükürük salgılar, birisi ile besinleri emer. Protein, yağ, şeker sineklerin en sevdiği yiyeceklerdir. Sinek besinleri emerken oldukça fazla tükürük salgılamak zorunda kalır. Sinek üzerinde oldukça fazla mikrop barındırır, konduğu yerde bıraktığı mikroplar, başka sinekler aracılığı ile sürekli yer değiştirir. Sinekten kurtulmak için yapılması gereken işlem ilaçlama yaptırmaktır. Evinize, işyerinize yakın yerde su birikintileri, bataklık vb yerler varsa sinek sürekli gelmeye devam eder.[3184]

g- Kene:

gözü olmayan kan emici bir haşeredir. Kan emici bu böcek, memeli hayvanların(kedi, köpek, koyun, deve) ve insanların kanını emerek beslenme

3184 Web

sağlar. Kuşlarla hastalıklarını kolaylıkla yayarlar. Kene yumurtlama yöntemi ile çoğalır, yumurtalarını ot, çalı, yaprak ve hayvan kılı aralarına bırakır. Kene 8 bacaklıdır, yumurtadan ilk çıkan kene, 6 bacaklıdır. Bacaklarda tırmanmayı kolaylaştıran vantuzlar vardır. Küçük kene yavruları, kısa dönem sonunda erginleşir. Yavrular bu dönemlerini, kertenkele hayvanı üzerinde geçirir. Kan emerek beslenen kenenin boyu, kanı iyice emdikten sonra birden 10 kat daha büyüyebilir. Karnını kan emerek iyice şişiren kene, işi bitince canlıdan ayrılır ve yine çalı ve otlar arasına saklanır. Yakınından geçen bir canlıya tekrar konar ve sürekli kan emerek hayatını yaşar. Sığır ve köpek kene türü denilen kenelerde göz vardır. Bazı kene türleri bedeninde birçok bakteri üretir, çok tehlikeli ölümcül olan bakteriler neden olur. Kenenin insana bulaştırdığı bu hastalık, hemen zaman kaybetmeden tedavi edilmelidir. Keneyi üzerinizde görürseniz, kendiniz çıkartmayın, sağlık kuruluşundan yardım alınız, keneyi çıkartmaya çalışırken, kusar ve emdiği kanla birlikte, virüsleri kusar böylece hastalık size geçer. Kene, özellikle yaz aylarında, açık, otluk, çalılık arazilerde çok görülür.

h- Eşek Arısı:

Arı, uçabilen ve zehirli bir iğneye sahip böcek türüdür. Toplamda 6 tane bacağı olan ve baş kısımlarında yönünü bulmasını sağlayan 1 çift anteni olan arılar, dünyanın bütün bölgelerinde bulunurlar. Arı böceği özellikleri itibarı ile diğer böceklerden çok farklı bir canlıdır. Yaban arıları ise beslenmek için bazı ufak böcekleri ve bu böceklerin leşlerini yiyerek beslenirler. Arılar yuvalarını doğal ortamlarda ağaç kovuklarına, evlerin çatılarına, bina boşluklarına yaparlar. Yaban arısı oldukça tehlikelidir ve çok etkili zehre sahip olan yaban arıları vardır. Toplu halde yaban arısı saldırısına uğrayan bir insan ölebilir. Arı sokması durumunda insanların vücudunda şişme görülür ve şiddetli bir acı hissedilir. Arı sokmasına maruz kalan kişiler mutlaka bir sağlık kuruluşuna müracaat etmelidir. [3185]

e- Örümcekler:

Örümcek, dünyanın her yerinde yaşayan, diğer birçok canlıdan farklı özelliklere sahip, zehirli ya da zehirsiz zararlı canlılardır. Doğada binlerce örümcek türü bulunmaktadır. Örümcek sıcak iklimleri seven ve sıcak havalarda aktif olan canlıdır. Örümceklerin uzunlukları ve boyları, türlerine ve yaşam alanlarına göre değişir. 8 tane bacakları bulunan örümcekler, ortalama 2–3 cm boyundadırlar.

Örümceklerin ayakuçlarında vantuzları vardır ve bu sayede düz duvarlara bile tırmanırlar. Örümceklerin zehirlerinin etkisi türlerine göre değişir. Bazı örümcek türleri, bir insanı 1–2 saat içerisinde öldürecek kadar etkili zehre sahipken, bazı örümcek türlerinin etkisi bir süre sonra ortaya çıkmaktadır. Mekânınızda eğer normalden daha büyük bir örümcek görürseniz, kesinlikle el ile temas etmeyiniz. çünkü çok etkili zehre sahip örümcek türleri vardır ve kendilerine bir zarar

3185 Web.

geleceğini hissettikleri anda ısırıp zehirlerler. Örümceklerin tüm dünyada bulunan canlılarda olmayan bir özellik vardır. Bu özellik ağ örme özelliğidir. Örümcek öyle bir ağ örer ki, bilim adamları dahi hâlâ örümcek ağının gizemini çözememiştir. Sanki günlerce hatta aylarca uğraşmış sandığınız bir örümcek ağını, örümcekler aslında çok kısa bir sürede yaparlar. Karın bölgesinde bir ağ kesesi bulunan örümcek, avlanabileceği bir bölgeye ağını örer. Örümcekler ağlarını genellikle insanların ulaşamayacağı yüksek yerlere yaparlar. [3186]

f- Lağım Faresi:

Lağım faresi yapı olarak çok büyük faredir ve yaşam alanı olarak pis suların akarlarını ve lağım akarlarını tercih ederler. Lağım fareleri insanların yaşadığı alanlara beslenmek için gelirler. Evlerin bodrumlarına ve çatı kısımlarına yerleşerek orda yaşarlar. Lağım faresi büyüklük olarak diğer fare türleri arasında en büyük farelerdir. Bazı lağım fareleri kedi kadar büyük olurlar. Lağım fareleri yılda 5 - 6 defa yavru bırakır. Lağım fareleri insanlara zarar veren bir fare türüdür. Lağım fareleri insanı kemirdiği için çok tehlikelidir. Bu fare türü insanlar yatarken insanın ağız, burun, kulak veya parmaklarını kemirerek yerler.[3187]

8- Beslenmesi Haram Olan Hayvanlar

Köpek:

a- Köpek Bulunan Eve Meleğin Girmemesi

●Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle dedi:

Cebrâil (a.s), Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e belli bir saatte geleceğini vadetmişti. Vakit gelmiş ama Cebrâil gelmemişti. Resûlullah elinde bulunan sopayı yere attı ve "Allah da Resûlleri de va'dinden caymaz!" dedi. Sonra etrafa bakınmaya başladı. Bir de ne görsün, sedirinin altında bir köpek eniği. Bunun üzerine:

- "Ey Âişe! Bu enik buraya ne zaman girdi?" diye seslendi. Ben:

- Allaha yemin ederim ki, bilmiyorum, dedim.

Emir verdi, köpek yavrusu evden çıkarıldı. Cebrail (a.s) da hemen geldi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-:

- "Bana söz verdin, ben de bekledim, ama gelmedin, " dedi. Cebrail:

- "Gelmemi, evindeki köpek engelledi. Biz melekler içinde köpek ve suret bulunan eve girmeyiz" cevabını verdi.[3188]

●Ebû Talha -radıyallâhu anh-'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

3186 Web
3187 Web
3188 Müslim 2104. Ayrıca bk. Buhârî, Bedü'l-halk 7, Libâs 94. İbni Mâce, Libâs 44

"İçinde köpek ve sûret bulunan eve melekler girmez. "[3189]

b- Köpeğin Su İçtiği Kabın Yedi Defa Yıkanması

• Ebû Hureyre, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Birinizin kabından köpek su içerse o kabı yedi kere yıkasın".[3190]

Açıklama:

Muvatta'da da "içerse" diye rivayet edilmiştir. Ebû Hureyre'den hadisi rivayet eden çoğunluk ise "içerse" değil "yalarsa" şeklinde rivayet etmişlerdir.

Hadisten ilk anda bu hükmün bütün kaplar için geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yıkamanın sebebinin köpeğin kabı necis kılması olduğunu söylersek, hüküm çok değil az su bulunduğunda geçerli olur.

"Yıkasın" emri, yıkamanın derhal yapılmasını gerektirir. Ancak çoğunluk, kişinin o kabı kullanmak istemesi durumu hariç, derhal yıkamanın müstehap olduğunu söylemiştir.

Mâlik'in rivayetinde toprakla yıkamaktan bahsedilmemiştir. Ebû Hureyre'den yapılan rivayetlerde yalnızca İbn Sîrîn'in rivayetinde toprakla yıkamadan bahsedilmektedir. İbn Sîrîn'den hadisi nakledenler toprakla yıkamanın ne zaman yapılacağı konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Müslim ve diğer bazı hadisçilere göre kabı yedi kere yıkamanın ilki toprakla yapılır. Bu, çoğunluğun İbn Sîrîn'den rivayetidir. Bu hem çoğunluk hem de daha iyi ezberlenmiş olması bakımından ayrıca da anlam bakımından tercihe şayandır. Çünkü sonuncu yıkama toprakla olsa kabın bir kez daha su ile yıkanması gerekli olur.[3191]

c- Zirai ve Av Amaçlı Köpek Beslenebilir

• Ebû Hureyre'nin -radıyallâhu anh- naklettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Köpek edinen (besleyen) kimsenin, her gün yaptığı (iyi) amellerden bir kîrât eksiltilir. Ancak ziraat veya av köpeği hariç."

İbn Sîrîn ve Ebû Salih'in Ebû Hureyre'den naklettiği rivayette ise, "çoban köpeği, ziraat köpeği veya av köpeği hariç" buyurmuştur. [3192]

• Ebû Hâzim'in Ebû Hureyre'den yaptığı nakilde ise, "Av köpeği veya çoban köpeği (hariç)" buyurulmuştur.[3193]

3189 Buhârî, 3225; Müslim, 2106
3190 Buhârî. 172
3191 Fethulbari.
3192 Buhârî. 2322 nolu hadis
3193 Buhârî 3324.

•Ezd-ü Şenûe kabilesinden Süfyan İbn Ebû Züheyr adlı sahabî, "Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittim" demiştir:

"Zirâî gereklilik ya da çoban köpeği olma amacı bulunmadığı halde köpek edinen kimsenin, hergün amelinden bir kîrât eksilir."

• (Saib İbn Yezid), "Ben ona, sen gerçekten bu sözü Resûlullah'tan işittin mi?" diye sordum. O da bana, "Şu mescidin Rabbine yemin olsun ki evet işittim" diye cevap verdi" demiştir.[3194]

Açıklama:

İbnü'l-Münîr şöyle demiştir:

"Köpek edinmeye yönelik yasaktan, ziraat için köpek edinme istisna edilerek mubah görülmüştür. Buhârî, bu hükümden, ziraatte bulunmanın da mubah olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Köpek edinmeye ziraat için olduğu zaman izin verildiğine göre, bu hüküm, ziraatte bulunmaya göre mubahlık bakımından daha zayıf demektir. (Dolayısıyla ziraat, evleviyetle mubah bir konudur.)

İbn Abdülberr şöyle demiştir:

"Zikredilen hadise göre, av ve çoban köpeği edinmek mubahtır. Durum ziraat için de böyledir. Çünkü bu halde köpek koruma görevi yapmaktadır. Bunun dışındaki amaçlarla köpek edinmek ise mekruhtur. Fakat av köpeği ve zikredilen diğer istisnaların kapsamına, bir yarar sağlayan, bir zararı önleyen diğer konular da kıyas yoluyla girmektedir. Dolayısıyla mekruhluk, sadece hiçbir ihtiyaç olmadığı halde köpek edinmeyle ilgilidir. Çünkü köpek, insanları korkutmakta, içinde bulunduğumuz evlere meleklerin girmemesine sebep olmaktadır.

"Amelinden eksilir", yaptığı amellerden elde ettiği sevap eksilir, anlamındadır. Bu söz de, köpek edinmenin haram kılınmadığını gösterir. Çünkü bir şeyi edinmek haram kılınmış ise, sevap eksilsin eksilmesin, her halükârda onun yasaklanmış olması gerekir. İşte bu durum, köpek edinmenin, haram değil, mekruh olduğunu gösterir.

Bana göre, hadisin dayanak olduğu nokta şudur:

Köpeklerle ilgili, kapların yedi kez yıkanması gibi kişinin neredeyse yapamayacağı ve korunamayacağı bir takım teabbüdî hükümler nedeniyle, köpek edinilmesi halinde sevap eksilmektedir.

Rivayete göre, Mansûr, Amr İbn Ubeyd'e bu hadisin sebeb-i vurûdunu sormuştu. Mansûr ona, "Çünkü köpek, misafire karşı havlar ve dilenciyi korkutur" diye cevap vermiştir.[3195]

3194 Buhârî 3325.
3195 Fethulbari.

Hadisten Çıkan Bazı Sonuçlar

* Necis olan şey sıvı olduğunda, necislik hükmü bu sıvının temas ettiği diğer şeylere de geçer.

* Sıvıların bir bölümüne necaset düştüğü zaman sıvının tümü necis olur.

* Sıvı necis olduğunda onun içinde bulunduğu kap da necis olur.

* Az miktarda su, içine necasetin düşmesi ile değişmese bile necis olur. Çünkü köpeğin yalaması çoğunlukla kabın içindeki suyu değiştirmez.

* Necasetin suya temas etmesi ile suyun necasete temas etmesinin hükmü farklıdır. Çünkü necasetin bulunduğu yere su dökmek (suyu temas ettirmek) emredilmiştir.

Bu hadisten ilk olarak anlaşılan anlam, Mâlikî ve Hanefîler'in konu ile ilgili hükümlerine aykırıdır. Mâlikîler, kendilerinden nakledilen meşhur görüşe göre yedi kez su ile yıkamayı kabul ettikleri halde, toprakla yıkamayı gerekli görmemişlerdir. Çünkü toprakla yıkamak, Mâlik'in rivayetinde yoktur. Mâlikîler'den el-Karafî bu kondaki hadislerin sahih olduğunu söylemiştir. Mâlikî imamlar bunu nasıl gerekli görmemiş hayret doğrusu! Hanefîler ise ne yedi kere yıkamayı ne de toprakla yıkamayı gerekli görmüşlerdir.[3196]

d- Evde Beslenen Köpek Sevapları Azaltır

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Her kim davar ya da av köpeği olmayan bir köpek barındırırsa her gün onun amelinden iki kîrât eksilir."[3197]

• Abdullah b. Ömer'den, dedi ki: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinledim: "Her kim onun üzerine giden bir köpek yahut bir davar köpeği dışında bir köpek edinir (barındırır) ise her gün onun ecrinden iki kîrât eksilir."[3198]

• Abdullah b. Ömer'den, dedi ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: Her kim davar yahut (ava) hücum eden bir köpek dışında köpek edinirse her gün onun amelinden iki kîrât eksilir." [3199]

Açıklama:

"Av köpeği yahut davar (çoban) köpeği olmayan köpek edinen kimse." Bir şeyi saklayıp biriktirmek amacıyla edinen kimse hakkında "ıktene'ş-şey'e" tabiri kullanılır.

3196 Fethulbari.
3197 Buhârî 5480
3198 Buhârî. 5481
3199 Buhârî. 5482

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, köpeğin necisliği hususunda da ısrar eder. Öyle ki, köpeğin herhangi bir kaba değmesi halinde, kabın yedi ayrı su ile iyice yıkanıp, sonunda da toprakla ovulmadan temiz addedilemeyeceğini belirtir. Buradan hareket eden fakihler köpeğin salyasından, herhangi bir kuyuya tek damla dahi düşecek olsa kuyunun pis addedilmesi gerektiği, binaenaleyh bu kuyunun kullanılabilmesi için, suyunun tamamen boşaltılması icab ettiği hükmünü getirirler.

Köpekten uzak durulmasının ehemmiyetini tebârüz ettirmek için, Resûlullah, köpeğin bulunduğu eve (rahmet) meleklerinin girmeyeceğini de belirtmiştir. Bazı rivayetlerde belirtildiğine göre, Resûlullah'tan habersiz eve giren köpek sebebiyle vahiy kesilmiş, bilâhare Cebrâil (a.s), "Evinde köpek var, köpek bulunan eve giremem" diye açıklamıştır.

Yeri gelmişken küçük bir pasajla, bu yasağın çevre temizliği açısından arzettiği ehemmiyete dikkat çekmek istiyoruz. Böyle bir yasağın bulunmaması sebebiyle, zevk için köpek besleme geleneğini yürüten Avrupalılar, bilhassa büyük şehirlerde, köpek pisliği yüzünden ciddî şekilde rahatsızdırlar.

Köpek besleme âdetinin bulunmadığı bir Doğulu turist, bir Batı merkezine geldiği zaman en ziyâde köpek pisliğinden mutazarrır olur ve ilk dikkatini çeken şeylerden biri bu olur. Nitekim bir gazete haberi, Batılı mühim merkezlerden biri olan Paris'in kaldırımlarına, köpeklerin günde 20 ton pislik bıraktığını, bunu temizletmek için, belediyenin yılda 20 milyon frank (680 milyon Türk lirası) para harcadığını yazıyor. Acaba Fransa, dünyayı sömüren bir devlet vasfını kaybederek, sırf kaldırım temizliğine bu kadar para harcamayacak duruma düşse veya şark memleketlerinde olduğu gibi, belediyecilikte ve beledî hizmetlerde yeterince teşkîlatlanamamış bir durumda olsa, Paris'e kokudan girilebilir mi? Bir başka deyişle, günün birinde bu moda, Doğunun büyük şehirlerinde de (meselâ İstanbul veya Ankara'da) aynı ölçüde yaygınlaşsa, buralar acaba ne hâle gelir?"[3200]

9- Beslenmesi Haram Olmayan Hayvanlar

a- Kedi:

Kedi Necis Değildir

Davud İbnu Salih İbni Dinar et-Temmar, annesinden anlatıyor: "Efendim beni, Hz. Aişe (r. anha)'ya bir miktar yemekle gönderdi. Gelince Hz. Aişe'yi namaz kılıyor buldum. Bana, elimdekini koymamı işaret etti. (Ben de bıraktım). Ancak bir kedi gelerek üzerinden yedi. Hz. Aişe (r. anha), namazından çıkınca, kedinin yediği yerden yemeği (bir miktar) yedi. Sonra da şu açıklamayı yaptı: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Kedi necis değildir, o sizi çokça dolaşan birisidir" demişti. Ben ayrıca Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kedinin artığıyla abdest aldığını gördüm." [3201]

3200 İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/280-283.
3201 Ebu Davud, Taharet 38, (76) Elbani sahih demiştir.

• Ravi -ki, İbnu Ebi Katade'nin nikâhı altında idi- anlatıyor: "Ebu Katade -radıyallâhu anh- yanıma girdi. Kendisine abdest suyu hazırladım. Bu sırada, sudan içmek üzere bir kedi geldi. Ebu Katade kabı uzattı, kedi içti." Kebşe sözlerine devamla der ki: "Ebu Katade kendisine bakmakta olduğumu gördü ve: "Ey kardeşimin kızı, buna hayret mi ediyorsun?" dedi. Ben de: "Evet!" demiş bulundum. Bunun üzerine: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Kedi necis değildir. Kedi sizin tarafınızda çokça dolaşır" buyurdular" dedi." [3202]

b- Kafeste Beslenilen Kuşlar:

• Enes'ten, dedi ki: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'insanlar arasında ahlâkı en güzel olan idi. Benim de Ebû Umeyr diye çağrılan bir kardeşim vardı. -Zannederim sütten yeni kesilmişti, dedi.- Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bize gelince, kardeşime: Ey Ebû Umeyr! Ne yaptı o Nuğayr, derdi. Nuğayr de kardeşimin kendisiyle oynadığı küçük bir kuştu. Bazen Peygamber evimizde olduğu halde namaz vakti girerdi. O da altındaki yaygının süpürülmesini emreder, bunun üzerine yaygı süpürülür, üzerine su serpilir, sonra o ayağa kalkardı, biz de arkasında ayakta dururduk ve bize namaz kıldırırdı."[3203]

Bu Hadisten Çıkarılan Sonuçlar

1- Şakalaşmak, şakayı tekrarlamak caizdir ve bu, sünnet olan bir mubahtır. Ruhsat değildir.

2- Henüz mümeyyiz olmayan küçük çocuk ile şakalaşmak ve kendisiyle şakalaşılan kimseyi defalarca ziyaret etmek caizdir.

3- Küçük çocuğun kuş ile oynaması caizdir.

4- Anne babanın çocuklarının mubah olan oyunlarla oynamasına izin vermeleri caizdir.

5- Küçüğün kendisiyle oyalanacağı mubah şeylere harcamada bulunmak caizdir.

6- Kuşun kafes ve benzeri yerlerde tutulması caizdir.

7- Hayvan ismi dahi olsa ismin küçültülmesi caizdir.[3204]

10- Hayvan Isırmalarında Nebevi Yöntem

Akrep Sokması

• Ebû Saîd -radıyallâhu anh- şöyle anlatır: Resûlullah'ın sahabîlerinden bir grup bir sefere katılmışlar ve bir kabilenin yakınında konaklamışlardı. Onlardan,

3202 Muvatta, Taharet 13, (1, 23 no: 40); Ebu Davud, 38, (75); Tirmizi, Taharet 69 (92), Elbani hasen, sahih demiştir.
3203 Buhârî. 6203
3204 Fethulbari.

kendilerini misafir etmelerini istediler. Fakat bu arab kabilesi buna yanaşmadı. Bu arada kabilenin reisini bir akrep soktu. Onun için çareler araştırmaya başladılar. Derken (hiçbir çare kalmayınca) sahabîlere gelip, "Ey ahâli! Reisimizi akrep soktu. Her şeyi denedik ama hiçbir fayda vermedi. Sizin bu konuda yapacak bir şeyiniz var mı?" diye sordu.

Bir sahabî, "Evet, vallahi ben rukye yapabilirim (okuyarak tedavi edebilirim). Fakat bizi misafir etmenizi istedik, siz kabul etmediniz. Bundan dolayı ancak belirli bir ücret karşılığında bunu yapabilirim" dedi. Daha sonra bir sürü koyun karşılığında tedavi yapmak üzere anlaştılar. Reisin yanına gittiler. Önce akrebin soktuğu yerin üzerine hafifçe tükürdü, sonra fatiha suresini sonuna kadar okudu. Reis, birden üzerindeki büyük bir yükten kurtulmuş gibi hafifledi ve yürümeye başladı. Onda hastalıktan bir eser kalmayınca: "Üzerinde anlaşmış olduğunuz ücreti bu adama verin" dedi.

Daha sonra sahabîlerden bazıları, "Bu ücreti (koyunları) paylaştırın" dedi. Tedaviyi yapan kimse, "Hayır, Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- varalım, durumu anlatalım, bakalım ne emreder, o zamana kadar paylaştırmayın" dedi.

Olayı Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- anlatınca, Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Fatiha'nın tedavi için kullanıldığını sen nerden bildin? İsabet etmişsiniz. Koyunları aranızda paylaşın. Bana da bir pay ayırın" buyurdu ve gülümsedi.[3205]

Hadisten Çıkarılan Sonuçlar:

Kur'an'la tedavi (rukye) yapmak caizdir. Bu hükme, zikir ve sünnette nakledilen dualar da girer. Yine sünnette yer almayıp da sünnete ters düşmeyen dualar da böyledir.

Bedevilere misafir olmak, onların yanında konaklamak, onlardan misafir olarak ya da satın alma yoluyla bir şeyler talep etmek caizdir.

Kişi, taahhüt altına girdiği şeyi yerine getirmelidir. Çünkü Ebû Saîd, Kur'an'la tedavi yapmayı, alacağı ücretin de, kendisine ve arkadaşlarına ait olacağına dair söz vermişti. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- da, ona, bu sözünü yerine getirmesini emretmiştir. Görüldüğü kadarıyla helal olan şeyleri almak caizdir. Ancak şüphe varsa ondan kaçınmak gerekir.

Peygamberimizi Akrep Sokması ve Yaptığı Tedavi

• Hz. Ali'den rivayet edilmiştir: Hz. Peygamber'i -sallallâhu aleyhi vesellem- namaz esnasında akrep soktu. Bitirince: Allah bu akrebe lanet etsin, ne namaz kılan bıraktı ne de başkalarını... Su ve tuz istedi, akrebin soktuğu yere tatbik etti ve orayı oğuşturdu. Sonra kafirun'u, felak ve nas surelerini okudu.[3206]

3205 Buhârî 2276, 5007, 5736, 5749.

3206 İbn-i Ebi Şeybe, Musannef, tıp. 7- 398-399. Taberani, el- Mecmuatul- evsat. 6-91. nr. 5889. İsnadı hasendir. Bkz. : el-Elbani es-Sahiha 548

Hayvan Isırmalarında Rukye İle Tedaviye İzin Verilmesi

• Abdurrahman b. el-Esved'den, o babasından şöyle dediğini rivâyet etmektedir: "Ben Âişe -radıyallâhu anhâ-'ya zehirli hayvanın sokmasına karşı rukyeye dair soru sordum. O da: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- zehirli olan her hayvan sokmasından dolayı rukye yapmaya ruhsat vermiştir, dedi."[3207]

Peygamberimizin Yaptığı Rukye

•Abdulaziz'den, dedi ki: Ben ve Sabit, Enes b. Malik'in huzuruna girdik. Sabit: Ey Ebû Hamza ben hastalandım, dedi. Enes: Sana Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yaptığı rukye ile rukye yapayım mı, dedi. Sabit: Yap deyince, Enes: Ey insanların Rabbi, ey hastalığı gideren Allah'ım, şifa ver, şifa veren sensin, senden başka şifa verecek yoktur. Geriye hastalıktan eser bırakmayan bir şifa ver."[3208]

•Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivâyete göre, "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- aile halkından birisine Allah'a sığındırma duasını yapar ve sağ elini onun bedenine sürerek: İnsanların Rabbi Allah'ım, hastalığı gider, ona şifa ver. Şifa veren sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur. Geriye hastalıktan eser bırakmayan bir şifa ver, diye dua ederdi."[3209]

•Âişe'den rivâyete göre; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- rukye yaparak: Hastalığı sil (yok et) ey insanların Rabbi! Şifa yalnız senin elindedir. Bunu senden başka açıp giderecek yoktur, derdi."[3210]

Açıklama:

"Şifa veren sensin." Bu ibareden şanı yüce Allah'a Kur'ân-ı Kerim'de bulunmayan isimleri vermenin şu iki şarta bağlı olarak caiz olduğu anlaşılmaktadır: Bu şartlardan birincisi bu isimlerde bir eksiklik ve kusur vehmi veren bir anlam bulunmamalıdır. İkincisi de bunun Kur'ân-ı Kerim'de bir aslının olması gerekir. Burada da (şifa veren: eş-Şâfî) böyledir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'de: "Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur."[3211] diye buyrulmuştur.

"Senden başka şifa veren yoktur." Bu da ilacın ve tedavinin, yüce Allah'ın takdirine denk düşmemesi halinde herhangi bir faydasının olmayacağına, ancak ona bağlı olarak fayda verebileceğine işaret etmektedir.

"Bu arzımızın toprağıdır." Nevevi der ki: Hadisin anlamı şudur: Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bizzat kendi tükürüğünü şehadet parmağı üzerine koyduktan sonra parmağını toprağın üzerine koydu. Ona az bir şey bulaştı. Sonra

3207 Buhârî. 5741
3208 Buhârî. 5742
3209 Buhârî. 5743
3210 Buhârî. 5744
3211 eş-Şuarâ, 26/80.

da bununla hasta olan yere ya da yaraya sürdü ve sürme esnasında sözü geçen sözleri söyledi.

Kurtubi dedi ki: Hadisten bütün hastalıklar dolayısıyla rukye yapmanın caiz olduğu ve bunun, aralarında yaygın ve görülen bir şey olduğu anlaşılmaktadır.

Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in serçe parmağını yere koyduktan sonra, hasta yerin üzerine koyması da rukye yaparken böyle hareket etmenin müstehap oluşuna delildir.[3212]

11- Rukyenin Nasıl Yapılacağı

• Ebû Seleme'den rivâyete göre Ebû Katade şöyle demiştir: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken dinledim: Rüya Allah'tandır. Hulm ise şeytandandır. Sizden herhangi bir kimse hoşuna gitmeyen bir şey görecek olursa uyandığı vakit üç defa tükürür gibi üflesin, o rüyanın şerrinden Allah'a sığınsın. Şüphesiz o takdirde ona zararı olmaz."

Ebû Seleme dedi ki: Ben hiç şüphesiz bana dağdan daha ağır gelen bir rüya görürdüm. Bu hadisi duyduktan sonra artık bu gibi rüyalara aldırmaz oldum.[3213]

• Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan, dedi ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yatağına çekildiği vakit kulhuvallahu ehad ile el-muavvizeteyn'i hep birlikte okuyup avuçlarına üfler, sonra da ellerini yüzüne ve bedeninin ulaştığı yerlerine kadar sürerdi.

Âişe dedi ki: Rahatsızlandığı vakit bunu benim yapmamı emrederdi."[3214]

• Ebû Said el-Hudri -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ashabından askeri bir birlik, gitmeleri emrolunan bir sefere çıkıp yola koyuldular. Nihâyet Arap kabilelerinden bir kabilenin yakınında bir yerde konakladılar. Onlardan kendilerini misafir olarak ağırlamalarını istediler. Ancak onlar kendilerini ağırlamayı kabul etmediler. O kabilenin efendisi zehirli bir hayvan tarafından sokuldu. Onu tedavi etmek için her şeyi yaptılar. Fakat hiçbir şeyin ona faydası olmadı. Onlardan birisi: Şu sizin yakınınızda konaklayan bu kimselere gitseniz, belki onlardan birisinin yanında yarayacak bir şey vardır, dedi.

Yanlarına gelerek: Ey birlik, şüphesiz zehirli bir hayvan bizim efendimizi soktu. Yapabileceğimiz her şeyi yaptık ve hiçbir şey ona fayda vermedi. Sizden herhangi birinizin yanında bir şey var mı, diye sordu.

Aralarından birisi: Evet, Allah'a yemin ederim, ben rukye yapan birisiyim. Fakat Allah'a yemin ederim biz sizden bizi ağırlamanızı istediğimiz halde siz bizi ağırlamadınız. Bu sebeple sizler bize belli bir ücret tespit etmedikçe ben rukye yapmam, dedi.

3212 Fethulbari
3213 Buhârî. 5747
3214 Buhârî. 5748

Onlara bir sürü koyun vermek üzere anlaştılar. O adam gitti. "Elhamdulillahi Rabbi'l-âlemîn"i okuyup üflemeye başladı. Nihâyet adam bir bukağıdan kurtulmuş gibi rahatladı ve herhangi bir acısı olmaksızın yürümeye koyuldu.

Ebû Said dedi ki: Onlarla anlaştıkları ücretlerini eksiksiz verdiler. Birileri: Bunu paylaştırın, dedi. Ancak rukye yapan kişi: Hayır, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e gidip ona olanı biteni anlatıncaya ve bize ne emir vereceğini görünceye kadar yapmayınız, dedi.

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına vardılar ve ona olanı anlattılar. O da: Onun (Fâtiha sûresinin) bir rukye olduğunu nereden bildin? İsabet ettiniz. Sürüyü paylaştırınız ve bana da sizinle birlikte pay ayırınız, buyurdu."[3215]

Açıklama:

Bu başlıkta yer alan üçüncü hadis olan Ebû Said el-Hudri -radıyallâhu anh-'ın rivâyet ettiği hadiste, zehirli hayvanın sokup da Fâtihatu'l-Kitab ile rukye yapılanın kıssası zikredilmektedir. Hadise dair yeterli açıklamalar daha önce İcare bölümünde[3216] geçmiş bulunmaktadır. Az önce de buna işarette bulunulmuş idi. Bu rivayette "okuyup üflemeye başladı" denilmektedir. Daha önce de nefs (üfleme) in tefil (tükürmek)den daha aşağı mertebede olduğunu söylemiş idim. Tefil, caiz olduğuna göre nefs'in de öncelikle caiz olması gerekir.

Yine bu rivayette "herhangi bir ağrısı kalmaksızın" ibaresi de bulunmaktadır ki, yatakta hareket etmesine sebep olan bir ağrısı kalmadı, demektir.

12- Rukye Yapan Kimsenin Sağ Eliyle Ağrıyı Sıvazlaması

● Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivâyete göre, "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- onlardan herhangi birisine şu sığındırma duasını yapar ve onun bedenini sağ eliyle sıvazlardı: Hastalığı gider, ey insanların Rabbi! Şifa ver, Şâfî (şifa veren) sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur. Geriye hiçbir hastalık bırakmayan bir şifa ver."[3217]

13- Kadının Erkeğe Rukye Yapması

● Âişe -radıyallâhu anhâ-'dan rivayete göre "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- vefatı ile sonuçlanan hastalığında kendisine muavvizâtı okuyup üflerdi. Hastalığı ağırlaşınca ben onları okuyup ona üflüyor, kendi eliyle -bereketi dolayısıyla- onun vücudunu sıvazlıyordum."[3218]

(Ravilerden Ma'mer dedi ki:) İbn Şihâb'a: Nasıl üflerdi diye sordum. O: Önce ellerine üfler, sonra onları yüzüne sürerdi, dedi.[3219]

3215 Buhârî. 5749
3216 Buhârî 2276
3217 Buhârî. 5750
3218 Buhârî. 5751
3219 Fethulbari.

14. Hayvanlara Yapılan İşkencenin Hükmü

• Hz. Peygamber: "Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem- hayvanlara işkence yapanlara lanet etti."[3220]

• Hazret-i Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, birgün yolda yüzü dağlanmış bir merkep gördü, üzüldü ve:

"Allâh'ın lâneti onu dağlayanların üzerine olsun!" buyurdu.[3221]

İşâret olarak yapılan dağlamayı, hayvanların acı vermeyecek yerlerine yapılmasını tavsiye etti.

Karnı sırtına yapışmış (böğürleri çökmüş) bir devenin yanından geçerken de:

"Konuşamayan bu hayvanlar hakkında Allah'tan korkun! Besili olarak binin, besili olarak kesip yiyin!" buyurdu.[3222]

• Rasûlullah -sallâllâhu aleyhi ve sellem- yolda giderken bir grup insana rastlamıştı. Bunlar binek hayvanlarının üzerinde oldukları hâlde durmuş muhabbet ediyorlardı. Allah Rasûlü -sallâllâhu aleyhi ve sellem- onlara şöyle buyurdu:

"Hayvanlarınıza, onları yormadan güzelce binin ve (kullanmadığınız zaman da) güzel bir şekilde bırakıp istirahat ettirin! Onları, yollardaki ve sokaklardaki konuşmalarınız için kürsü edinmeyin (sırtlarında durup muhabbet etmeyin). Nice binilen hayvan vardır ki, sırtına binenden daha hayırlıdır ve Allah -Tebâreke ve Teâlâ-'yı ondan daha çok zikretmektedir." [3223]

• Rasûlullah -sallâllâhu aleyhi ve sellem-, koyunu kulağından çekerek kesmeye götüren bir kimseye rastlamıştı. Hemen müdâhale ederek:

"Hayvanın kulağını bırak, boynunun kenarından tut!" buyurdu.[3224]

• Yine Efendimiz, bıçakların iyice bilenmesini ve kesilecek hayvanlardan saklanmasını, onlara gösterilmemesini emretmiş ve:

"Biriniz hayvanı boğazlayınca bunu hızlı ve tam yapsın!" buyurmuştur.[3225]

• Nitekim birgün Peygamber Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- koyun kesen bir adam görmüştü. Adam, kesmek üzere koyunu yere yatırdıktan sonra bıçağını

3220 (Buhârî : zebaih : 25 (5515) , Ahmet : 2/103)
3221 Müslim, 2117)
3222 (Ebû Dâvûd, Cihâd, 44/2548) Elbani sahih demiştir.
3223 (Ahmed, III, 439) Şuayb el-Arnavut dedi ki: "Hadis, "...onları kürsü edinmeyin" kısmına kadar hasendir"
3224 (İbn-i Mâce, Zebâih, 3) (3171) Şeyh el-Elbani: "İsnadı çok zayıftır" dedi.
3225 (İbn-i Mâce, Zebâih, 3) (3172) Elbani es-Sahiha (3130)

bilemeye çalışıyordu. Bu katı ve duygusuz davranış karşısında Rasûl-i Ekrem Efendimiz -sallallâhu aleyhi vesellem- adamı şöyle îkâz etti:

"Hayvanı defâlarca mı öldürmek istiyorsun? Bıçağını, onu yere yatırmadan önce bilesen olmaz mıydı?" [3226]

• Bir defâsında Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Mekke'ye gitmek üzere ihramlı olarak Medîne'den çıkmıştı. Üsâye mevkiine geldi. Burası Ruveyse ile Arc arasında bir yer idi. Burada, gölgede kıvrılıp uyumakta olan bir ceylan gördü. Âlemlerin Efendisi, ashâbından bir şahsa, herkes geçinceye kadar ceylanın yanında bekleyip kimseye hayvanı tedirgin ve rahatsız ettirmemesini emretti[3227]

• Hişam b. Zeyd'den, dedi ki: "Enes ile birlikte el-Hakem b. Eyyub'un yanına girdim. Enes birkaç erkek çocuğun -yahut genç delikanlının- bir tavuğu hedef olarak dikip ona atış yaptıklarını görünce, Enes: "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hayvanların bağlanıp hapsedilmelerini yasaklamıştır" dedi.[3228]

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan rivâyete göre; "O Yahya b. Said'in yanına girdi. Yahya'nın oğullarından birisi ise bir tavuğu bağlamış ve hedef olarak ona atış yapıyordu. İbn Ömer o tavuğun bulunduğu yere kadar gitti ve onu çözdü. Sonra da o tavuğu ve çocuğu beraberinde alarak gelip dedi ki: Çocuğunuzu böyle bir uçan hayvanı öldürmek için tutup bağlamaktan alıkoyunuz. Çünkü ben Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in dilsiz bir hayvanın yahut başkasının öldürülmek için bağlanıp hapsedilmesini nehyettiğini işitmişimdir, dedi." [3229]

• Said b. Cubeyr'den, dedi ki: "İbn Ömer'in yanında idim. Beraberindekiler ile atış yaptıkları bir tavuğu hedef olarak dikmiş birkaç gencin -yahut bir grup insanın- yanından geçtiler. Bunlar İbn Ömer'i görünce o tavuğun etrafından dağıldılar. İbn Ömer de: Bunu kim yaptı? Şüphesiz Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu işi yapana lanet etmiştir, dedi." [3230]

• Süleyman bu hadisi Şu'be'den rivâyet ederek ona (Ebû Bişr'e) mutabaat etmiştir.

Bize el-Minhâl, Said'den tahdis etti, o İbn Ömer'den (şöyle dediğini naklet-ti): "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hayvana müsle yapan (canlı iken organını kesen) kimselere lanet etmiştir."

Abdullah b. Yezid'den, o Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den rivâyete göre Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- nühbeyi (açıktan ve zorla birisinin malını almayı) ve müsleyi (bir canlının canlı canlı organlarını kesmeyi) nehyetmiştir.[3231]

3226 (Hâkim, IV, 257, 260/7570) Elbani es-Sahiha 24
3227 Muvatta, Hacc, 79; Nesâî, Hacc, 78) (2818) Şeyh Elbani isnadı sahih demiştir.
3228 Buhârî. 5513
3229 Buhârî. 5514
3230 Buhârî. 5515
3231 Buhârî. 5516

Açıklama:

"Müsle", hayvanın canlı iken organlarını ya da bir kısmını kesmek demektir. "Masbûra ve mücesseme" ise atış yapmak için bağlanıp hedef edinilen hayvandır. Eğer bu sebeple ölürse onu yemek helâl olmaz. Kuşlar ve benzerleri hakkında kullanılan "el-cusûm", develerin çökerek oturmalarına benzer.

"Bir hayvanın yahut başkasının öldürülmek için hapsedilip bağlanması." Buna benzer bir rivâyet de Ebû Eyyub'un naklettiği bir hadistir. Şöyle demiştir: "Nefsim elinde olana yemin ederim ki, bir tavuk dahi olsa ben onu canlı olarak hapsetmem. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i canlı olarak öldürmeyi nehyederken işitmişimdir." Hadisi Ebû Davud kavi bir sened ile rivâyet etmiştir.

Bütün bunları genel olarak Müslim'de yer alan Şeddâd b. Evs'in merfu olarak (Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- nispet ederek) zikrettiği hadis, bir arada ifade etmektedir: "Öldürdüğünüz vakit güzelce öldürünüz, zebh ettiğiniz (kestiğiniz) vakit de güzelce kesiniz. Sizden herhangi biriniz (kesim yapacağında) bıçağını iyice bilesin de kestiği hayvanı rahatlatsın."

Hadisten Çıkan Sonuçlar:

1- İbn Ebi Cemra dedi ki: Bu hadiste yüce Allah'ın öldürülme halinde bile kullarına ne kadar merhametli olduğu dile getirilmektedir. O, öldürülmeyi (gerektiğinde) emrettiği gibi, rıfk ile öldürmeyi de emir buyurmuştur.

2- Bu hadisten Allah'ın bütün kullarını hükmüne tâbi tuttuğu da anlaşılmaktadır. Çünkü o, hiçbir kimseye keyfiyet sınırlarını belirlemeksizin istediği gibi tasarrufta bulunma imkânını vermemiştir.

3- Bu hadislerde insanın hayvana ve başkalarına işkence yapması haram kılınmaktadır.

4- Birinci hadisten Enes'in -sözü geçen emîrin oldukça sert olduğunu bilmekle birlikte- iyiliği emredip münkerden alıkoymak hususunda, büyük bir güce ve metanete sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ama halife Abdulmelik b. Mervan, Haccac'ın Enes'e karşı sert ve kaba davranışından sonra ona ilişmesini yasaklamıştı. Çünkü Enes, Haccac'ı, Abdulmelik'e şikâyet etmiş, Abdulmelik de Haccac'a ağır sözler söyleyerek ona gereken ikramda bulunmasını emretmişti.

15- Hayvanlara Eziyet Edenlerin Kıyamet Gününde (Tövbe Etmezlerse) Aynı Şekilde Azap Görecekleri

Hayvan haklarına riayet etmek: Allah'ın yarattığı can taşıyan varlıklara işkence etmek haramdır.

• Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Kim bir canlıya işkence ederse ve tövbe etmezse, Allah kıyamet gününde ona aynı şekilde azâb eder"[3232]

3232 (et-Terğib ve't-Terhib, II, 102) Ahmed (2/92) Elbani ed-Daife (5089)

16- Hayvanlara Eziyet Edenlerin Cehennemdeki Durumu

• Esmâ binti Ebû Bekir şunları nakletmiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir güneş tutulması namazı kıldırmıştı. Kıyama durdu ve kıyamı epey uzattı. Sonra rükû etti ve rükûda oldukça uzun kaldı. Sonra doğruldu ve bu şekilde yine uzunca bir süre bekledi. Sonra yeniden rükû etti ve bu rükûda da epey bekleyip doğruldu. Sonra secdeye gitti ve secdede uzun bir süre bekleyip doğruldu. Sonra yeniden secde etti ve secdeyi oldukça uzun tuttu. Sonra kalktı ve kıyamda uzun bir süre bekledi. Sonra rükû etti ve rükûda oldukça uzun kaldı. Sonra doğruldu ve bu şekilde yine uzunca bir süre bekledi. Sonra yeniden rükû etti ve bu rükûda da epey bekleyip doğruldu. Sonra secdeye gitti ve secdede uzun bir süre bekleyip doğruldu. Sonra yeniden secde etti ve secdeyi oldukça uzun tuttu. Sonra namazdan çıktı ve şöyle buyurdu: "Cennet bana öylesine yaklaştırıldı ki ona doğru gidebilseydim oradaki meyve dallarından devşirip size getirebilirdim.

Ardından cehennem bana yaklaştırıldı ve ben 'Ey Allah'ım ben onlarla beraberken mi cehennemi yaklaştırıyorsun?' dedim. O sırada bir kadın gördüm. Bu kadını bir kedi tırmalayıp duruyordu. 'Bu kadının hali ne böyle?' diye sorduğumda bana: 'Gördüğün o kadın bu zavallı kediciği hapsetmişti; ne karnını doyuruyor ne de kendi yakaladıklarıyla beslenebilmesi için salıveriyordu. Sonunda bu kedi açlıktan öldü' dediler.[3233]

17- Hayvan ve Haşerelerin Yakılarak-Suda Boğarak ve İşkence Ederek Öldürmenin Haram Olması

a- Acı Çektirmeden Öldürmenin Gerektiği

• Müslim ve Sünen-i Erba'a sahiplerinin rivayetlerinde Resûl-i Ekrem:

"Allahu Teâlâ her şeyde ihsanı emretti. Öldürdüğünüzde güzel öldürün, hayvanı boğazladığınızda da güzel boğazlayın. Sizden herhangi biriniz (hayvanı boğazlayacağı zaman) bıçağını iyice bilesin." [3234]

• Buhârî'nin şartlarına göre sahih olduğunu söyleyen Hâkim'in rivayetinde Resûl-i Ekrem bir adama uğradı. Adam koyunu yatırmış, ayağını koyunun yanı üzerine basmış, koyun kendisine bakıp dururken o da bıçağını biliyordu. Bunu gören Resûl-i Ekrem:

"Şimdiye kadar niçin bıçağını bilemedin, yoksa ona birkaç ölüm acısı mı tattırmak istiyorsun?" buyurdu ve böyle eziyet ederek hayvanı boğazlamaktan hoşlanmadığını duyurdu.[3235]

3233 Buhârî. 745

3234 Sahihu Müslim, 1955; Sünenü Ebî Dâvûd, 2815; Sünenü'n-Neseî, 4405; Sünenü İbn-i Mace, 3170.

3235 Hakim (4/257) Elbani Sahiha (24)

• Abdurrezzak'ın mevkuf olan rivayetinde; İbn Ömer -radıyallâhu anh- adamın birini, koyunu kesmek için ayağından çekip sürüklediğini görünce:

"Yazıklar olsun sana, onu ölüme güzel çek de götür, eziyet etme." dedi.[3236]

• Yine Sahih bir rivayette Resul-i Ekrem: "İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez."[3237], buyurmuştur.

Yine bir rivayette Resûl-i Ekrem:

"Birbirinize merhamet etmeden iman etmiş olmazsınız," buyurdu. Ashâb:

"Hepimiz merhametliyiz," dediler. Resûl-i Ekrem:

"Öyle değil sizden birinizin arkadaşına acıması değil, asıl merhamet umumî olacak, herkese acıyacaksınız,"[3238] buyurdu.

b- Ateşle Azap Etmenin Sadece Allah'a (c.c) Ait Olduğu

• İbn Mesûd -radıyallâhu anh- den rivayete göre şöyle demiştir: "Biz Resul-i Ekrem'le bir gezide idik. Resûl-i Ekrem abdest bozmaya gitmişti. Bu sırada biz küçük bir kaya kuşu gördük. Yanında iki yavrusu vardı.

Onları aldık. Anneleri gelip yavrularını göremeyince kanat çırpmaya başladı. Bu esnada Resûl-i Ekrem de geldi ve:

"Yavrularını almak suretiyle bu kuşu kim rahatsız etti? Yavrularını ona geri veriniz," buyurdu. Bir defa da yakmış olduğumuz karınca yuvasını görmüştü ve:

"Bu karıncaları kim yaktı?" diye sordu. Biz:

"Biz yaktık, ya Resûlallah," dedik. Resûl-i Ekrem:

"Ateşte azâp etmek yalnız Allah'a yaraşır," buyurdu.[3239]

c- Hayvanlara Eziyet Edenlere (Hedef Edinenlere) Allah Lanet Etmiştir

• Müslim'in rivayetinde; Abdullah İbn Ömer -radıyallâhu anh- güvercini hedef alıp ona ateş atan bir topluma uğradı. Onlar İbn Ömer -radıyallâhu anh- i görünce dağıldılar. İbn Ömer -radıyallâhu anh-:

"Bunu kim yaptı? Zira Resûl-i Ekrem, hayvana bu şekilde eziyet edene lanet etmiştir, dedi. Halbuki ateş ile eziyet, bundan daha şiddetlidir."[3240]

3236 Abdurrezzak (4/493) Elbani zayıf olduğunu belirtmiştir: Daifu't-Tergîb (681)

3237 Buhârî 7376.

3238 Mecmeu'z-Zevaid ve Menbeu'l-Fevaid, 8/186 (Taberâni'nin rivayetinden naklen). Elbani Sahihu't-Tergib (2253)

3239 Buhârî Edebü'l-Müfred (382) Sünenü Ebi Dâvûd. 2677 Elbani sahih demiştir.

3240 Müslim 1956

d- Hayvanlara Ateş İle Eziyet Edenler Kıyamet Gününde Cezalandırılırlar

• Yine Müslim'in rivayetinde şöyle buyrulmuştur: "Dünyada canlılara ateş ile eziyet ve işkence edenlere kıyamet günü Allahu Teâlâ azâb eder."[3241]

• Diğer rivayette, "İnsanlara azâb edenlere..." şeklinde ise, aslolan genel olarak herhangi bir canlıya azâb edene azâb eder. Resul-i Ekrem bu hâdisi, birisini, bir başkasına güneşte azâb ettiğini gördüğü vakit, söylemiştir. Elbette ateş, güneşten daha şiddetlidir.[3242]

e- Hayvanlara Lanet Etmenin Haram Olması

• ...İmran b. Husayn -radıyallâhu anh-'dan rivayet olunduğuna göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- seferde iken bir lanet (sözü) işitmiş de;

"(lanet eden) bu (kadın) kimdir?' diye sormuş (Orada bulunanlar);

Bu (kadın) falan kadındır devesine lanet etti, demişler. Bunun üzerine;

"Hayvanın üzerinden (semerini ve yüklerini) indiriniz çünkü o lanetlenmiştir." buyurmuş. (Oradakiler de) hayvanın üzerinden (yükünü ve semerini) hemen indirmiştir.

İmran dedi ki: "Boz rengiyle o deveyi hâlâ görüyor gibiyim."[3243]

Açıklama:

İmam Nevevî'ye göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bu hayvana binmeyi yasaklamaktan maksadı; lanetleme yasağına uymayan kadını cezalandırmaktır. Çünkü Hz. Peygamber daha önce lânetlemeyi yasakladığı halde sözü geçen kadın bu yasağı çiğneyerek devesine lanet etmiştir. Resul-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- Efendimiz de onu bu fiili bir daha işlememesi için bu şekilde cezalandırmıştır. Ancak bu yasak hadisenin cereyan ettiği yolculuk süresince geçerlidir.

Etinin yenmesi, satılması ve sözü geçen yolculuk bittikten sonra Hz. Peygamber'in beraberinde olmamak şartıyla üzerine binilmesi caiz olduğu gibi, lanetten önce onun hakkında caiz olan tasarrufların hepsi yine caizdir, Bezlü'l-mechûd yazarının açıklamasına göre, Hz. Peygamber'in o deveye binmeyi yasaklamasını onun lanetlenmiş olmasına bağlamak çok yanlıştır. Çünkü deve lanete layık ve ehil bir hayvan değildir. Bir hadis-i şerifte de açıklandığı gibi lanete müstahak ve ehil olmayan bir varlığa yapılan lanet, sahibine döner.[3244]

3241 Müslim Sahihu Müslim, 2613
3242 İbn Hacer El-Heytemi, "Ez'zevacir An İktirafil-Kebâir" İslâm'da Helâller Ve Haramlar "Büyük Günahlar"-I, Kayıhan Yayınevi, İstanbul, 1970: 645-647
3243 Ebu Davud. 2561 Elbani sahih demiştir.
3244 Ebu Davud 2561 nolu hadis şerhi

f. Hayvanları Birbirine Kışkırtmak ve Aralarını Kızıştırmanın Haram Olduğu

• ...İbn Abbas -radıyallâhu anh-'dan; demiştir ki: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- hayvanları biri birine kışkırtmayı yasakladı."[3245]

Açıklama:

Tahriş = Hayvanları birbirine kışkırtarak onları dövüştürmek demektir. Günümüzde rastlanan deve güreşleri ve horoz dövüşleri gibi yarışlar bunun en canlı örneğini teşkil ederler. Bu gibi yarışlarda insanlık hesabına hiçbir fayda bulunmadığı, sadist ruhları tatminden başka bir işe yaramadığı gibi, dövüşen hayvanlara büyük bir acı çektirdiği için yasaklanmıştır. Çünkü İslam, insanlığın hayrına olmayan işlere izin vermez. İslamın her emir ve nehyinde çok büyük hikmet ve maslahatlar vardır.[3246]

g. Hayvanların Yüzünü Ateşle Damgalamanın ve Yüzlerine Vurmanın Haram Olması

• Câbir -radıyallâhu anh-'dan' rivayet olunduğuna göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına yüzüne damga vurulmuş bir merkeb getirilmiş, bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Benim hayvanların yüzünü (ateşle) damgalayan ve onların yüzüne vuran kimselere lanet ettiğim haberi size erişmedi mî?" demiş ve bunu yasaklamıştır."[3247]

Açıklama:

Bu hadis-i şerif bilumum hayvanların yüzüne vurmanın dînen yasaklandığını ifâde etmektedir. Bu mevzuda insan hakkındaki yasak ise, daha da şiddetlidir. Çünkü yüz; insanın bütün güzelliklerinin toplandığı yerdir. Yüze vurulduğu zaman orada eseri kalır. Hatta yüzde bulunan ve büyük önemi haiz olan görme işitme, tatma ve koklama gibi duyu organlarının bu yüzden zarar görmesi ve hatta tamamen tahrip olması da mümkündür.

Ancak hayvanların yüzlerinin dışında vücudlarının diğer kısımlarına ateşle damga basmak caiz olduğu gibi, gerektiği zaman yüzlerinin dışında kalan yerlerine zarar vermeyecek şekilde vurmak da caizdir. Bezl'ül-mechud müellifinin açıkladığı üzere bir hayvanı kiralamış olan kimse, adete uygun olarak ona vurup yürümesini ya da kafileye yetişmesini sağlayabilir. Nitekim Hz. Peygamber'in Hz. Câbir'in devesine vurduğu Hz. Ebu Bekir'in de kendi devesine bastonuyla vurduğu bilinmektedir. Ayrıca hayvanları terbiye eden bîr kimsenin terbiye için onlara vurması ve öğretmenin de terbiye için öğrencisini dövmesi caizdir.

3245 Ebu Davud. 2562 Elbani zayıf demiştir.
3246 Ebu Davud. 2562 nolu hadis şerhi.
3247 Ebu Davud 2564 Elbani sahih demiştir.

Bu gibi kimselerin terbiye ettikleri hayvanları veya çocukları döverlerken onlara verdikleri zararı ödemeleri lâzım gelmez, İmam Mâlik ile İmam İshak, Ebu Yûsuf ve Muhammed bu görüştedirler.

İmam Sevri ile îmam Ebû Hanîfe'ye göre bu zararı ödemeleri gerekir, İmam Şafiî'ye göre ise, muallim dövmüş olduğu çocuğa verdiği zararı ödemekle mükellef ise de hayvan terbiyecisi dövdüğü hayvanın bu yüzden uğradığı zararı ödemekle mükellef değildir.

Hayvanın yüz kısmına ateşle damga vurmayı bazı ulemâ mekruh görmüş, hatta haram olduğuna işaret edenler de bulunmuştur. Çünkü Hz. Peygamber bu işi yapanlara lanet etmiştir.[3248]

3248 Ebu Davud. 2564 nolu hadis şerhi.

97. BÖLÜM
EVDE KILINAN SÜNNET-NAFİLE NAMAZLAR[3249]

Nafile Namazın Tarifi- Fazileti ve Çeşitleri

1- Nafile Namazların Tarifi

Salavatut Tatavvu (Nafile namazlar): bileşik kelime ve isimlerdir. Bunları önce tek tek tarif ettikten sonra izafe edilmiş şekliyle bileşik olarak ele alacağız.

Salavat: Salat (namaz) kelimesinin çoğuludur. Sözlük anlamı dua demektir.[3250] Şer'î anlamı ise; anahtarı temizlik, başlangıcı tekbir ve bitişi selam vermek olan söz ve fiiller bütünüdür.

Tatavvu (nafile): sözlük anlamı salih amel işlemek, ihtiyaçtan fazla olarak yardımda bulunmak veya lüzumlu olmayan fazlalık demektir. Tatavvu'nun sadece hayır ve iyilik hakkında olacağı söylenemez.[3251] Şer'î anlamı ise; İslam hakkı olarak vacip kılınan şeyler üzerine fazlalıktır. Bu fazlalığın vacip olup olmaması fark etmez.

İslam hakkı olarak vacip kılınan namazlar, sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazı olarak günde beş vakit kılınan namazlardır. Tatavvu (nafile) ise, farzlar üzerine, vacip olup olmaması eşit olan fazlalıklardır.

O halde nafile namazlar; vacip olsun olmasın fark etmeden, farz namazlardan fazla olarak kılınan namazlardır. İslam'da günde beş vakit olarak kılınan farz namazlardan fazla olarak kılınması meşru olan namazlar "Tatavvu (nafile) namazlar" kapsamındadır.

Allah izin verirse, beş vakit farz namazın dışında kalan bazı namazların vacip hükmünde olmakla beraber, nafile namazlar arasında sayılmasının bir çelişki olmadığını göreceksin. Zira onun vacip oluşu zatı itibarıyla değildir. Bununla ilgili emir daha hafif olup her müslüman erkek ve kadına, seferde ve mukim iken farz olan beş vakit namazla aynı hükümde değildir. Bu beş vakit namazın farz oluşu, ancak İslam'ın hakkı olmasındandır. Fakat bundan başka namazlardan vacip olanı, mescide girip oturmayı istemek gibi farklı sebeplerden dolayıdır. Şüphesiz bu, "tahiyyetul mescid" namazının vacip olmasına

---

3249 Kitabımızın 'evde kılınan sünnet- nafile namazlar bölümü Muhammed b. Ömer b. Selim Bazmul'un Polen yayınlarından çıkan nafile namazlar isimli kitabından alınmıştır.

3250 Mucemu Mekayisil Luga (3/300) Ragıb, Müfredat (s. 285)

3251 Mucemu Mekayisil Luga (3/431) Ragıb, Müfredat (s. 310)

sebeptir. Çünkü adağı yerine getirmek vacip olduğundan, adanmış bir namazı eda etmek de vaciptir. Bunun gibi...[3252]

3252 Bunu Talha Bin Ubeydullah -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiği şu hadisten anlıyoruz; Talha -radıyallâhu anh- dedi ki; "Necid halkından birisi Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldi. Saçları karışıktı. Kulağımıza sesinin mırıltısı geliyordu, ancak ne dediğini anlayamıyorduk. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e iyice yaklaşınca gördük ki, İslâm'dan soruyormuş. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Gece ve gündüzde beş vakit namaz" demişti ki adam tekrar sordu: "Bu beş dışında bir borcum var mı?" Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Hayır! Ancak dilersen nafile kılarsın" dedi..." Bunu Buhârî (Kitabul İman 46, no: 1891, 2678, 2956) rivayet etmiştir.
Derim ki; bu hadisten beş vakit namaz dışındaki namazların vacip olmadığı hükmünü çıkaranlar isabet etmemiştir. Çünkü bu hadiste geçen bedevi, sadece İslam'ın hakkı olan vacipleri takrir etmiştir. Bu, diğer vaciplerin hükmünü kaldırmaz. Zira beş vakit namaz dışındaki vaciplerin özel sebepleri vardır.
Hadiste geçen; "Bir gün ve gecede beş namaz" ifadesi, "her müslümana her gün beş vakit namaz farz kılınmıştır, fazla değil" anlamında olursa, bu diğer bir namazın vacip olmasına engel değildir. Tahıyyetul mescid namazı buna bir örnektir. Zira bu her gün kılınacak namazlardan olmayıp, özel bir sebebi vardır. Adak namazlar da böyledir. Bu, Allah'ın farz kıldıklarından değil, kişinin kendi üzerine farz kılınmasına sebep olduğu namazlardandır. Kendisine gerekli kıldığı için Allah onu bundan sorumlu tutacaktır ve tatavvu kapsamındadır." (el-Muhtar Min Kunuzis Sunne s. 326)
Bunu, hadisin kalan kısmı desteklemektedir; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Ramazan orucu da var" deyince adam: Bunun dışında oruç var mı? diye sordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Hayır! Ancak dilersen nafile (tatavvu) tutarsın" dedi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona zekâtı hatırlattı. Adam: "Zekât dışında borcum var mı?" dedi. Buyurdu ki; "Hayır, ama nafile verirsen o başka!"
Bilinmektedir ki, ilim ehli, eğer müslüman üzerine tayin edilmişse, kefaret orucunun vacip olduğunda ittifak etmişlerdir. Yine hac nüsüklerinin bedeli olarak; "Kurban kesmeyen kimse hac günlerinde üç, memleketine döndüğü zaman yedi olmak üzere oruç tutar ki, hepsi tam on gündür." (Bakara 196) ayetinde bahsedilen oruç, adak orucu, Buhârî ve Müslim'in rivayet ettikleri hadiste; "Kim üzerinde oruç borcu varken ölürse onun yerine yakınları tutar. ." (bkz. : Camiul Usul-6/417) geçtiği gibi ölenin yerine yakınlarının tuttuğu oruç da böyledir. Aynı şekilde, müslümanın malının zekâta münhasır edilemeyeceği, üzerine nafaka gerekenin bunu yerine getirmesinin vacip olduğu, kula kefaret sebebiyle, cinayet sebebiyle ve adak sebebiyle vacip olan ödemeler olduğu hususunda da ittifak etmişlerdir. Fakihlerin şu sözleri yerindedir; "Mal üzerinde zekât dışında hak yoktur." Yani; mal üzerine mal sebebiyle vacip olan zekat dışında bir hak yoktur demektir. Ancak, mal dışındaki başka sebeplerden ötürü daha önce geçtiği gibi ve borçların ödenmesinin vacip olduğu gibi bazı vacipler vardır. (İbn Teymiye el-İman s. 298-299)
Bu mânâ, Buhârî'nin rivayetinde (no: 1891) geçtiği üzere, bu hadisin sonunda bedevinin söylediği şu sözlerle daha da açıklığa kavuşuyor; "Seni hak ile şereflendirene yemin ederim ki, bunlara ilâve (tatavvu) yapmayacağım gibi Allah'ın bana farz kıldıklarından hiçbir şeyi noksan da tutmayacağım" dedi. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- de: "Eğer sözünde durursa kurtuluşa ermiştir. " Veya "Sözünde durursa cennetliktir" buyurdu.
Diğer bir rivayette; "Vallahi ne fazla yaparım ne eksik" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Eğer sözünde durursa kurtulur" buyurdu. Bu sözün zahirine göre şöyle demek istemiştir; "İslam'ın farz kılınan haklarından fazla bir şey yapmayacağım ve İslam'ın farz kılınan haklarından hiçbir şey eksiltmeyeceğim. Günde beş vakit farz namazdan fazla kılmayacağım, Ramazan ayı orucu dışında oruç tutmayacağım..."
Bundan kastedilen bu olunca hadis şunu gösteriyor; bahsedilen kişinin kurtuluşu, artırma ve eksiltme yapmadan sözünde durmasına bağlanmıştır. Aksi halde, beş vakit namaz

2- Nafile Namazların Çeşitleri

Nafile iki çeşittir;

Birincisi; Dinin bir sınır belirlemediği mutlak nafile. Mesela; Allah yolunda yarım hurma bile olsa dilediğin kadar nafile sadaka verebilir, gece ve gündüz ikişer rekat olmak üzere nafile namaz kılabilirsin.

Lakin bu mutlak nafileye, revatib sünnetlere devam edildiği gibi devam edilmemesi gerekir. Aksi halde bu bir bidat halini alır veya bidat ehline benzemiş olunur.

İkincisi: Dinde bir sınır belirlenmiş olan mukayyed nafile. Mesela; kim sabah namazının sünnetini kılmak isterse, bunu ancak vakti girdikten sonra sabah namazının farzından önce, sabah namazının sünneti niyetiyle iki rekât kılmakla gerçekleşir. Yine, kim küsuf (güneş tutulması) namazı veya bayram namazlarını kılmak isterse bu ancak, meşru şekliyle olursa yerine gelmiş olur. Dinin vasıflarını tayin ettiği diğer sünnetler de böyledir.

İşte bu risalenin konusu da, ikinci türe giren mukayyed nafilelerdir.

3- Nafile Namazların Fazileti

Nafile namazların fazileti hakkında pek çok hadis varid olmuştur. Bunlardan bazıları şöyledir;

üzerine ziyade ile kastedilen vacip olmayan bir fazlalık olursa, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in o adamın kurtuluşu için şahit olması nasıl doğru olabilir? Şöyle de söylenemez; "Üzerine farz olanları yaparsa onun için kurtuluş sabit olmuştur, ama fazladan amel işlerse kurtuluşa eremez (!)" Böyle söylenemez diyorum, çünkü nassın zahirine, özellikle de Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in; "Eğer sözünde durursa" ifadesine muhaliftir. Bahsettiğim anlamın mevcudiyetiyle beraber, bu zorlamaya da gerek yoktur.

Hem sonra, "Vallahi bundan fazla yapmam" diyerek hayrı artırmayacağına yemin edişini Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- nasıl ikrar ederdi? Bkz. : Neylul Evtar (3/83-84) İbn Teymiye el-İman (s. 297-300)

Eğer; "Şüphesiz ibadet, bahsettiğin takrire muhaliftir. Zira ibadet ancak vitr namazı hakkında varid olmuştur." Denilirse, sanki şöyle denilmektedir; "İslam'ın hakkı olarak müslüman'a beş farz namaz vacip kılınmıştır. Vitr namazının da vacip olduğu söylenirse altı namazın vacip kılındığı anlamına gelir." Bu da Allah'ın kullara günde beş namaz farz kılmasına muhaliftir.

Bu hadiste "tatavvu (nafile)" kelimesi, vacip veya müstehap olsun fark gözetilmeksizin, ziyade anlamında kullanılmıştır. Görmedin mi; "Seni hak ile şereflendirene yemin ederim ki hiçbir şey tatavvu yapmayacağım ve Allah'ın farz kıldıklarından hiçbir şey eksiltmeyeceğim" diyor ve tatavvu kelimesini, eksiltme ifadesinin zıddı olarak kullanıyor. Diğer rivayet de bu manayı destekliyor; "Vallahi bundan fazla bir şey yapmam ve eksiltmem."

Ben de bu risalede "tatavvu (nafile)" kelimesini bu anlamda yani vacip olsun olmasın mutlak olarak ziyade anlamında kullandım. Geçen açıklamalardan ahkam hadislerine dair eser yazanların ve diğer "tatavvu (nafile) namaz" başlığı açanların, sonra da bu namazlardan bazılarının vacip olduğunu ikrar etmelerinin sırrını öğrenmiş oldun. Böylece onlar – Allah onlara rahmet eylesin – tatavvu kelimesini, sözlük anlamındaki gibi değil, vacip olan ve olmayan ziyade olarak anlamışlardır. Tatavvu kelimesinin şer'î anlamı, "hac" ve "salat" gibi başka kelimelerin aksine olarak, sözlük anlamından daha kapsamlıdır. Vallahu a'lem.

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Şüphesiz insanların kıyamet gününde ilk hesaba çekilecekleri amelleri[3253] namazdır. Rabbimiz Azze ve Celle en iyi bilen olduğu halde meleklere buyurur ki; "Kulumun namazına bakınız, tam mı yoksa eksik mi?[3254]" Eğer tam ise onun için tam olarak yazılır. Şayet onlardan bir şey eksikse buyurur ki;

"Bakınız, kulumun nafilesi var mı?" Eğer onun nafilesi varsa

"Kulumun farzlarını nafilelerinden tamamlayın" buyurur. Sonra aynı şekilde diğer amellerine geçilir." Bunu Ahmed ve dört sünen sahipleri rivayet etmişlerdir.[3255]

Bu hadiste nafile namazların meşru kılınmasının hikmetlerinden biri açıklanmıştır.

• Rabia Bin Ka'b Bin Malik el-Eslemî'den; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte akşamlardım. Ona abdest alması ve haceti için gittiğimde bana; "İste" dedi. Ben de; "Senden cennette bana arkadaş olmanı isterim" dedim.

"Başka bir şey var mı?" buyurdu. "Sadece bu" dedim.

"O halde çok secde etmekle kendin için bana yardımcı ol" buyurdu. Bunu Müslim ve Sünen sahipleri rivayet ettiler.[3256]

3253 Yani, Allah Teala'nın hakkı ile ilgili olanlar kastediliyor; Delilul Falihin (3/580)

3254 İbnul Arabî, Aridatul Ahvezî (2/207)'de der ki; "Farzlardan ve sayılarından eksik olanın nafilelerdeki fazlalık ile tamamlanması muhtemeldir. Diğer bir ihtimal ise, huşudaki eksikliklerin tamamlanmasıdır.

Bana göre birincisi daha kuvvetli bir ihtimaldir. Çünkü ". . Sonra zekat ve diğer ameller de aynı şekildedir. ." buyrulmuştur. Zekâtta ancak ya farz olan ya da fazladan olan vardır. Farz olan zekât fazlalık ile tamamlanacağı gibi namaz da böyle tamamlanacaktır. Allah'ın fazlı geniştir ve vaadi yerini bulur."

Tuhfetul Ahfezi'de (1/318) el-Irakî'den şöyle dediği nakledildiyor; "Muhtemelen kastedilen şudur; namazın sünnetlerinden, meşru şekillerinden, huşu, zikirler ve dualarından eksik yaptıkları nafilelerde tam yaptıklarıyla giderilecektir. Böylece farz namaz içinde bunları yapmamışsa, nafile namazlarda yaptıklarıyla bunlar telafi edilerek sevabını kazanacaktır. Yine şu ihtimal de söz konusudur; namazın farzlarından ve şartlarından eksik yaptıkları tamamlanacaktır. Veya; başlı başına farzdan terk edip kılmadığı namazın nafile olarak kıldığı ile tamamlanması ihtimali vardır. Allah, doğru bir şekilde kılınmış nafile namazları, farz namazların telafisi olarak kabul eder."

3255 Hadis "sahih ligayrihi"dir. Ahmed (2/290) İbnul Mübarek ez-Zühd (915) Ebu Davud (864) Avnul Mabud (1/322) hadis bu metin ile Ebu Davud'un rivayetindedir. Nesai (1/232) Tirmizi (413) Tuhfetul Ahvezi (1/318) Tirmizi; "Bu vecihten Hasen, garibdir" dedi. Hakim Müstedrek (1/262) Hakim; "İsnadı sahihtir" dedi. Begavi hadisin Hasen olduğunu söyledi; Şerhus Süne (4/159) Şerhus-Sünne muhakkiki sahih demiştir. Aynı şekilde Elbani de sahih demiştir; Sahihu Süneni İbn-i Mace (1/240) Sahihu Süneni Tirmizi (1/130) Sahihu Süneni Nesai (1/101) Sahihu Süneni Ebi Davud (1/163)

3256 Hadis sahihtir. İbnul Mübarek Zühd (106, 1236) Müslim (489) hadis metni Müslim'e aittir. Nesai (2/227) Tirmizi (3416) Tuhfetul Ahvezi (4/234) Ebu Davud (1320) Avnul Ma'bud (1/507) İbn-i Mace (3879) Rabia Bin Kab'ın Kütübü Sitte'de bundan başka rivayeti yoktur. Bkz. : Tuhfetul Eşraf (3/168)

• Ma'dan Bin Ebi Talha el-Ya'merî'den; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in azatlısı Sevban -radıyallâhu anh- ile karşılaştım ve ona;

"Bana, yaptığım takdirde Allah'ın beni cennete koyacağı bir amel bildir" veya "Allah'ın en sevdiği ameli söyle" dedim. Sustu. Tekrar sordum. Yine sustu. Üçüncü defa sorduğumda dedi ki;

"Ben de bunu Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e sormuştum. Buyurdu ki; "Sana secdeleri artırmanı tavsiye ederim.[3257] Zira Allah için yaptığın her secdeden dolayı Allah bir derecenî yükseltir, bir de hatanı siler" Ma'dan dedi ki;

"Sonra Ebud Derdâ -radıyallâhu anh- ile karşılaştım ve ona da sordum. O da Sevban -radıyallâhu anh-'ın söylediğinin aynısını söyledi."[3258]

Bu iki hadis, nafile namazları artırmanın faziletini göstermektedir.

4- Sünnet ve Nafile Namazlarını Evde Kılmak

• Büsr İbn Saîd, Zeyd İbn Sâbit'in şöyle dediğini nakletmiştir:

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kendisine Ramazan'da bir oda yapmıştı. – Ravi şöyle demiştir; zannederim Zeyd, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu odayı hasırdan oluşturduğunu söylemişti. – Bu odada birkaç gece namaz kıldı. Ashâb-ı kirâm da O'na tabi olarak namaz kılmaya başladılar. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ashâbının bu şekilde namaz kıldıklarını öğrenince artık namaz kılmaya kalkmadı. Ertesi günlerde ashâbına şöyle buyurdu: Ben sizin yaptıklarınızı öğrenmiş bulunuyorum. Beni dinleyin ey insanlar, bundan böyle namazlarınızı

3257 Burada secdeler ile kastedilen; nafile namazlardır. Zira namaz harici ve sebepsiz olarak sadece secde talep edilen bir şey değildir. Sücûd kelimesi farz namaz manasına da gelebilirse de farz namazlar her müslümanın borcu olduğundan burada nafile namaz anlamında kullanılmıştır. Zira Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onu umduğuna nail kılacak husûsi bir şeye irşad etmek istemişti. Bu yüzden İbn Hacer el-Askalanî, Rebia Bin Malik hadisini nafile namazlar başlığı altında nakletmiştir. Bkz. : Buluğul Meram (2/3-Sübülüs Selam)

Eğer, "Rekâtı ifade etmek için secdeler kelimesinin kullanılmasının sırrı nedir?" dersen, buna şu şekilde cevap verilir;

Çünkü secde hali, Allah için kulluğun zirveye ulaşıp, en çok gerçekleştiği konumdur. Secde nefsi kırıcı ve onu zelil edicidir. Burada kulluğun anlamlarından biri olan hudû (boyun eğme) yerine gelmektedir. İbadetin hakikati Allah'a tam muhabbet ve ona tam bir boyun eğiş olduğuna göre, yani nefis Allah Azze ve Celle için kırılıp zelil edilirse, rahmet hak edilmiş olur. Secdeler hakkında Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- şu hadisi rivayet etmiştir; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Kulun Rabbine en yakın olduğu yer, secde halidir. O halde duayı artırınız." Bunu Müslim (482) rivayet etmiştir.

3258 Hadis sahihtir. Müslim (488) metin Müslim'e aittir. Nesai (2/228) İbn-I Mace (1433) Tirmizi (388) Tuhfetul Ahvezi (1/300)

Tenbih: Bu hadisi el-Mubarekfurî, Tuhfetul Ahvezi'de (1/300) Ebu Davud'a nispet etmiştir. Fakat orada bulamadım. Tuhfetul Eşraf'da (2/140) ve Zehairul Mevaris'de de rivayet edenler arasında Ebu Davud'a nispet edilmemiştir.

evlerinizde kılın. Çünkü farz namazlar (mektûbe) dışındaki namazların en faziletlisi kişinin evinde kıldığı namazdır."[3259]

Açıklama:

Resûlullah'ın: "Çünkü farz namazlar (mektûbe) dışındaki namazların en faziletlisi kişinin evinde kıldığı namazdır" hadisinin zâhirî ifadesi nafile namaz kapsamına giren bütün namazları içermektedir. Çünkü hadiste geçen mektûbe (مكتوبة) kelimesi farz namazları anlatır. Ancak cemaatle kılınması zorunlu olan ve sadece mescitte kılınabilen - tahiyyetü'l-mescid namazı gibi – namazlar bu hadisteki genel ifadenin kapsamına girmez. Mektûbe kelimesi ile ifade edilen namazlar beş vakit kılınan farz namazlardır. Nezretmek gibi herhangi bir ârizî sebebe bağlı olarak vacib olan namazlar mektûbe kapsamına girmez.

İmam Nevevî şöyle demiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ümmetini nafile namazları evde kılmaya teşvik etmiştir. Çünkü evde kılınan nafile namazlar sadece kul ile Allah arasında olacak kadar gizlidir ve riyâdan uzaktır. Ayrıca bu şekilde ev bereketlenir, o eve Allah'ın rahmeti iner ve şeytanlar o eve yaklaşamaz."

3259 Buhârî, 6113 ve 7290.

98. BÖLÜM
REVATİB SÜNNETLER

Faziletleri – Şekli ve Hükümleri

Revatib Sünnetlerden Kastedilen:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in beş vakit farz namazlardan önce veya sonra beraber kıldığı veya kılınmasını teşvik ettiği namazlardır.

Bu başlık şu bölümleri kapsamaktadır:

1- Revatib Sünnetlerin Faziletleri

2- Vasıfları ve Hükümleri

1- Revatib Sünnetlerin Faziletleri

Revatib sünnetlerin faziletleri hakkında hadisler varid olmuştur. Onlardan bazıları mücmel olarak revatib sünnetlerin faziletleri hakkında olup, bazıları da tek tek faziletleri hakkındadır.

• Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hanımı Ümmü Habibe -radıyallâhu anhâ-'dan; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken işittim;

"Hiç bir müslüman kul yoktur ki, Allah için her gün farz dışında, nafile olarak[3260] on iki rekât namaz kılsın da, Allah, ona cennette bir ev yapmasın! Veya cennette, ona bir ev yapılmasın" Müslim rivayet etmiştir. [3261]

• Tirmizi ve Nesai'nin rivayetlerinde ise bu on iki rekât şöyle açıklanmıştır; "Dört rekât öğle namazından önce, iki rekât öğleden sonra, iki rekât akşamdan sonra, iki rekât yatsıdan sonra ve iki rekât de sabah namazından önce"[3262]

3260 Bu on iki rekat Nesai ve Tirmizi'nin rivayetlerinde geçtiği gibi; (öğleden önce dört, sonra iki rekat, akşamdan sonra iki, yatsıdan sonra iki ve sabahtan önce iki rekat) olarak açıklanmıştır. Bazıları bu açıklamanın hadis metnine idrac edildiğini (yani raviler tarafından eklendiğini) iddia ettilerse de bu iddianın sahih bir delili yoktur. Aslolan, bu açıklamanın hadisin metni içinde rivayet edilmiş olmasıdır. Rivayetlerdeki mücerret farklılık, idrac iddiasına delil olmaz. Nitekim rivayet metinlerindeki bu ihtilaf, bu ziyadenin kabulüne dair karineler bulunduğu zaman zarar vermez. Buna dikkat edilmelidir.

3261 Hadis sahihtir. Müslim (728) lafız onundur. Darimi (1/335) Ebu Davud (1250) Avnul Ma'bud (1/486)

3262 Nesai (3/262) Tirmizi (415) Tuhfetul Ahvezi (1/319) Hâkim (1/311) Hâkim; "Müslim'in

Açıklama:

Derim ki; bu hadis, günde on iki rekât nafile namaz kılmaya devam etmenin müstehap olduğuna delil olmaktadır. Kim her gün on iki rekât ve daha fazla namaz kılarak revatib sünnetleri muhafaza ederse, bu hadiste anlatılan fazilete ulaşır. Yine bu hadiste, hadiste genel ve özel olarak zikredilen revatib sünnetlere devam etmenin fazileti vardır. Vallahu a'lem.

Nitekim revatib sünnetler Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in fiili olarak sabit olmuş, kavlî ve fiilî sünnet bir araya gelmiştir.

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den on rekât (nafile) ezberledim; öğleden önce iki ve sonra iki rekât, akşam namazından sonra evinde kıldığı iki rekât, yatsıdan sonra evinde kıldığı iki rekat ve sabah namazından önce kıldığı iki rekat. Bu, öyle bir saatti ki, o saatte, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yanına girilmezdi. Bana, (kız kardeşim) Hafsa -radıyallâhu anhâ- anlattı ki; "

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- müezzin ezan okuyup fecir doğunca iki rek'ât namaz kılardı."

Buharî'nin ve Müslim'in benzer rivayetinde şu ziyade vardır; "ve cuma namazından sonra iki secde."

Müslim'in diğer bir rivayetinde; "Akşam, yatsı ve cuma namazının (nafilelerini) Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber evinde kıldım." şeklindedir.

Tirmizi'nin rivayetinde ise; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den bir gece ve gündüzde kıldığı on rekât namaz ezberledim" şeklinde geçmektedir.[3263]

2- Ratibe Sünnetlerin Vasfı ve Hükümleri

Bu bölüm, beş vakit farz namazlarla beraber kılınan ratibe sünnetlerin açıklamasını içermektedir. Her farz namazla ilgili ratibelere bağlı olan meseleler beş bahis altında değerlendirilecektir.

şartına göre sahih" demiştir fakat isnadında Müslim'in rivayette bulunmadığı ravi vardır! İbn Hibban da sahih olduğunu belirtmiştir; Mevariduz Zaman (614)

Tenbih: bir rivayette; "Akşamdan sonra iki rekât" ifadesi yerine; "İkindiden önce iki rekât" şeklinde gelmiştir. Fakat bu şaz bir rivayettir. Mahfuz olan; "akşamdan sonra iki rekat" şeklindedir.

3263 Buhârî (1180, 1172, 1165, 938) metin Buhârî'ye aittir. Müslim (729) Tirmizi (434) Tuhfetul Ahvezi (1/330) Malik şu ziyade ile; "Cumadan sonra mescidden çıkıncaya kadar iki secde ederdi" Muvatta-i Muhammed (296) Muvatta-il Leysî (1/180-Tenvirul Havalik) Tahavî Şerhu Maanil Asar (1/336) Darimi (1/335) Ebu Davud (1252) Avnul Mabud (1/486) İmam Muhammed'in Muvatta'daki rivayetinin benzerini; Nesai (2/119) rivayet etti. Bkz. : Camiul Usul (6/4)

a- Sabahın Sünneti:

Bu ratibeyle ilgili olarak şu meseleler vardır;

Birincisi; hükmü

İkincisi; şekli ve fazileti

Üçüncüsü; hafifletilmesi

Dördüncüsü; bunda ne okunacağı

Beşincisi; sonrasında yatmak

Altıncısı; bu namazın kaçırılması

Bu meselelerin açıklaması şu şekildedir;

Birincisi; Hükmü:

Sabah namazının sünneti, te'kid edilmiş ratibe sünnetlerdendir. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bu namaza devam etmiş, hazarda ve seferde terk etmemiştir.

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den bunun vacip olduğunu gösteren sahih bir şey gelmemiştir.[3264]

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bu iki rekâtı seferde de kıldığının delili, Ebu Meryem'in rivayet ettiği şu hadistir; Ebu Meryem dedi ki;

"Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber bir seferde idik. Gece boyu yola devam ettik. Sabaha karşı Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir yerde konakladı ve uyudu, insanlar da uyudular. Ancak güneşin üzerimize doğmasıyla uyanabildik. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- müezzine emretti ve ezanı okudu. Sonra sabahın farzından önce ki iki rekât sünneti kıldık. Sonra emriyle kamet getirildi ve insanlara sabah namazını kıldırdı. Sonra da bize kıyamete kadar olacak şeyleri anlattı."[3265]

Bu hadis, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sabah namazının farzıyla beraber sünnetini de seferde kıldığını göstermektedir.

3264 Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'ın sabahın sünneti hakkında merfuan rivayet ettiği; "Sizi atlılar kovalasa bile onu terk etmeyin" hadisine gelince, şüphesiz bu zayıf bir hadistir. Bunu Ebu Davud (1/387-Avnul Mabud) ve Tahavî Şerhu Maanil Âsar (1/299)'da rivayet etmiş olup her ikisinin isnadında da zayıf bir ravi olan Abdurrahman Bin İshak el-Medenî ve durumu meçhul bir ravi olan İbnu Seylan vardır. Muvaffakiyet Allah'tandır.

3265 Hadis "sahih ligayrihi"dir. Nesai (1/133 no: 605) hadis manası ile Müslim'de (680) Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'ın rivayeti olarak geçmiştir. Ebu Davud'da namaz bölümünde pek çok şahitleri vardır; Sahihu Süneni Ebi Davud (1/88-90)

Nitekim İbn Kayyım el-Cevziyye der ki; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in seferdeki âdeti sadece farzları kılmak idi. Farz namazlardan önce ve sonra kılınan sünnetleri yolculukta kılmazdı. Yalnız vitir namazı ve sabahın sünneti bundan hariçtir. Zira bu ikisini hazarda ve seferde terk etmezdi." Zadul Mead (1/473)

Yine, sabah namazının vaktini kaçırınca onu kılmanın meşru olduğunu da gösterir. Şüphesiz böyle durumda Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in yaptığı gibi, sabah namazının sünnetini, sonra da farzını kılmak meşrudur.

İkincisi; Vasfı ve Fazileti:

Sabah namazının sünneti, farzından önce kılınmak üzere iki rekâttır. Bunun fazileti hakkında varid olan hadisler şu şekildedir;

• Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki;

"Sabahın iki rekâtı dünyadan ve içindekilerden hayırlıdır (Muhakkak ki bu iki rekât benim için bütün dünyadan sevimlidir.)" Müslim rivayet etmiştir.[3266]

Açıklama:

Hadis sabah namazının iki rekâtının müstehap oluşuna delildir ve buna teşvik etmektedir.

• Aişe -radıyallâhu anhâ- dedi ki; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sabah namazının iki rekatı kadar ısrarla devam ettiği başka bir nafile yoktu." Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.[3267]

Hadis sabah namazının iki rekâtına devam etmenin te'kid edildiğine delildir.

Nitekim bu ratibe, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in teşvik edici kavlî sünnetini ve buna devam ettiğine dair fiilî sünnetini bir araya getirmiştir.

• Yine Aişe -radıyallâhu anhâ- demiştir ki; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- öğleden önce dört rekatı ve sabah namazından önceki iki rekatı terk etmezdi." Bunu Buhari ve Nesai rivayet etmiştir.[3268]

Bu hadis sabah namazının iki rekât (sünnetinin) faziletini göstermektedir. Şüphesiz o, en çok tekid edilen ratibe (sünnet) namazdır.

Üçüncüsü; Hafifletilmesi:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sünneti sabah namazının sünnetini hafif iki rekât olarak kılıp, onda kıraati uzatmamaktır. Buna delil olan hadisler şu şekildedir;

• Mü'minlerin annesi Hafsa -radıyallâhu anhâ- dedi ki; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, müezzin, sabah namazı için okuduğu ezanı (bitirip) sustuğu ve

3266 Hadis sahihtir. Müslim (725) parantez içindeki ziyade Müslim'e aittir. Tirmizi (416) Tuhfetul Ahvezi (1/320) Nesai (3/252) Hâkim (1/307)

3267 Hadis sahihtir. Buhârî (1163) Müslim (724)

3268 Hadis sahihtir. Buhârî (1182) lafız Buhârî'nindir. Nesai (3/252) Ebu Davud (1253) Darimi (1/335)

sabah (vakti girdiği) vakit (farz) namaz kılınmadan evvel hafif iki rekat (nafile) kılardı." Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.[3269]

• Aişe -radıyallâhu anhâ- dedi ki; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazından önceki iki rekatı öyle hafif kılardı ki, "Ümmül Kitab'ı (Fatiha'yı) okudu mu?" derdim. Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.[3270]

Açıklama:

Bu iki hadis sabah namazının iki rekât sünnetini hafif kılmanın meşru olduğunu göstermektedir.

Bazı alimler Aişe -radıyallâhu anhâ- hadisinden, sabah namazının sünnetinde sadece Fatiha suresini okumanın meşru olduğu hükmünü çıkarmışlardır. Fakat hadiste buna delil yoktur. Sadece Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bu namazda kıraati hafiflettiğine işaret etmiştir. Nitekim bir sonra açıklanacak mesele bu sözümüzü desteklemektedir.

Dördüncüsü; Bu İki Rekâtta Ne Okunur:

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- sabahın iki rekâtında; "De ki: ey kâfirler!" (Kafirun) ve "De ki: O Allah birdir!" (İhlâs) surelerini okurdu."[3271]

• İbn Abbas -radıyallâhu anh-'dan; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazının iki rekâtlık sünnetinin ilk rekâtında Bakara'daki *"Allah'a ve bize indirilen şey'e iman ettik; deyin"*[3272] ayet-i kerimesini ikinci rekâtta da Âl-i İmran'daki *"Biz, Allah'a iman ettik. Şahit ol ki, biz Müslümanlarız."*[3273] âyet-i kerimesini okurdu."

Diğer rivayette; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazının iki rekât sünnetinde *"Biz, Allah'a ve bize indirilene iman ettik; deyin!"*[3274] âyet-i kerimesi ile *"Sizinle aramızdaki müsâvî bir kelimeye gelin!"*[3275] âyetini okurdu"[3276]

Bu iki hadis, sabah namazının sünnetinde birinci rekâtta İhlâs, ikinci rekâtta da Kafirun surelerini okumanın müstehap olduğuna delildir. Yine aynı şekilde Bakara suresinden bir ayet ve Al-i İmran suresinden bir ayet okumanın müste-

3269 Hadis sahihtir. Buhârî (618) Müslim (723) lafız Müslim'indir.
3270 Hadis sahihtir. Buhârî (1171) Müslim (724) lafız Buhârî'nindir.
3271 Hadis sahihtir. Müslim (726)
3272 Bakara 136
3273 Âl-i İmran 52
3274 Bakara 136
3275 Âl-i İmran 64
3276 Hadis sahihtir. Müslim (727) İbn Abbas -radıyallâhu anh-'nın rivayet ettiği bu hadiste bir rekâtta bir ayet ile yetinmenin ve surenin ortasından okumanın cevazı vardır. Yine sure kelimesini zikretmeden "Bakara'daki ayet" diyerek sureyi belirtmenin cevazı da vardır.

hap oluşunu da gösterir. O halde müslüman bazen onu bazen bunu okuyarak sünneti tatbik eder.[3277]

Beşincisi: Sabah Namazının Sünnetinden Sonra Yatmak:

Müslümanın evinde sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra sağ yanı üzerine yatması müstehaptır. Bu konuda varid olan hadisler şu şekildedir;

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- dedi ki; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Biriniz sabah namazının iki rekât sünnetini kıldıktan sonra sağ yanı üzerine yatsın." Bunu Tirmizi rivayet etmiştir.[3278]

Bu hadis sabah namazını kıldıktan sonra yatmanın meşru oluşuna delildir. Yine burada emrin gereği olarak vacip oluşuna da delalet vardır.[3279] Lakin aşağıda gelecek olan rivayetler, bu vacip hükmünü müstehaplık hükmüne çevirmektedir.

• Aişe -radıyallâhu anhâ- dedi ki; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazının sünnetini kıldığı zaman ben uyanmışsam benimle konuşur, uyanmamışsam namaz için ezan okunana kadar yatardı." Bunu Buhari rivayet etmiştir.[3280]

Bu hadis, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra sağ yanı üzere yatmayı bazen terk ettiğini belirtmektedir. Şayet vacip olsaydı terk etmezdi.

Bunun veya başka şeylerin kendisine mahsus bir durum olduğunu iddia etmek, bir delil bulunmadıkça sabit olmaz. Asıl olan umumi oluşudur. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den nakledilenlerin tümüyle amel etmek, biri olmadan diğeriyle amel etmekten evladır.

Hadis, sağ taraf üzere yatmanın meşru olduğunu gösterir. Peki bu, evde veya mescitte olursa fark eder mi?

Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'ın rivayet ettiği hadis mutlaktır. Eğer sabah namazının sünnetini mescitte kılarsa mescitte yatar. Eğer evde kılarsa evde yatar. Lakin ne Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den ne de sahabelerden -radıyallâhu anh-um) böyle yaptıkları rivayet edilmemiştir.[3281]

3277 İbn Kayyım Zadul Mead (1/316-318) sabah namazının sünnetinde bu iki sureyi okumanın hikmetleri hakkında oraya bakınız.

3278 Hadis sahihtir. Tirmizi (420) Tirmizi; "bu vecihten hasen, sahih, garib'dir" dedi. Ebu Davud (1261) İbn Huzeyme (1120) İbn Huzeyme; "sahih" dedi. İbn Hibban (612-Mevariduz Zaman) Nevevi Riyazus Salihin'de ve Müslim Şerhinde (6/19) sahih dedi. Elbani Sahihul Cami'de ve el-Arnavut, el-İhsan tahkikinde sahih dediler.

3279 Bunu İbn Hazm Muhalla'da (3/196) ve eş-Şevkanî, Neylul Evtar'da (3/29) söylemişlerdir.

3280 Hadis sahihtir. Buhârî (1161)

3281 Allame Elbani der ki; "Sahabelerden herhangi birinin mescitte sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra mescitte yattığını bilmiyoruz. Aksine bazıları buna karşı çıkmış, bunun Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sünnetinde olduğu gibi sadece evde olabileceğini söylemişlerdir." (Salatut Teravih s. 90)

Mazeretsiz Sabah Namazının Sünnetini Kaçıran Kimse:

Sabah namazının sünnetini kaçıran kimsenin bunu sabahın farzından sonra kılması veya güneş doğduktan sonra kılması meşrudur. Güneş doğduktan sonra kılması daha faziletlidir.

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Kim sabahın iki rekâtını kılamamışsa güneş doğduktan sonra kılsın." Bunu Tirmizi rivayet etmiştir.[3282]

Derim ki; bu hadisin zahiri, eğer kaçırılırsa sabah namazının ratibesinin (sünnetinin) güneş doğduktan sonra kılınmasının vacip olduğunu gösterir. Fakat gelecek hadisin deliliyle bu hüküm müstehaba dönmektedir;

• Kays Bin Kahd -radıyallâhu anh-'dan rivayet edilmiştir ki, "O, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber sabah namazını kılmış ve sonra kalkıp iki rekât (sünnetini) kılmıştır. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onu gördüğü halde karşı çıkmamıştır." Bunu Tirmizi ve İbn Hibban rivayet ettiler.[3283]

Bu hadis, farzından önce sabah namazının sünnetini kılamayan kimsenin, farzından sonra kaza etmesinin caiz olduğunu göstermektedir.

b- Öğlen Namazının Sünneti:

Bu ratibe ile ilgili şu meseleler vardır;

Birincisi; Hükümleri

İkincisi; Şekli ve Fazileti

Üçüncüsü; Öğlenin Farzından Önce Dört Rekât Kılmayı Kaçıran

Dördüncüsü; Öğlenin Farzından Sonra İki Rekât Kılmayı Kaçıran

Bunların detaylı açıklaması şu şekildedir;

Derim ki; iş Elbani rahimehullah'ın dediği gibidir. Aynı şekilde sabah namazının sünnetini kaçırırsa farzından sonra kılar, onun sağ yanı üzerine yatması, bu konuda nakil olmadığı için meşru değildir. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- hadisinin mefhumu, sabah namazının sünnetini sabahın farzından önce kılanın sağ yanı üzere yatmasının meşru olduğunu gösterir, mutlak değildir. Vallahu a'lem.

3282 Hadis sahihtir. Tirmizi (424) Hâkim "sahih" kaydıyla (1/274) İbn Huzeyme (1117) İbn Hi - ban (4/224 no: 2472- el-İhsan) el-İhsan muhakkiki ve Sahihu Sünenit Tirmizi'de (1/133) Elbani sahih demişlerdir.

3283 Hadis "Hasen liğayrihi"dir. Tirmizi (422) Tuhfetul Ahvezi (1/324) Ebu Davud (1267) "S - hih" kaydıyla; Hâkim (1/274) İbn Huzeyme (1116) İbn Hibban (624-Mevarid, 4/222 no: 2471-el-İhsan) Allame Ahmed Şakir Sünenu Tirmizi Tahkikinde (2/286) ve Elbani Sahihu Sünenit Tirmizi'de (1/133) sahih dediler. Bu hadiste namazları yasaklanan vakitlerde kaza etmenin cevazı vardır.

Birincisi; Hükümleri:

Öğle namazının ratibesi, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den kavlî ve fiilî olarak sabit olan müstehap sünnetlerdendir. Vacip olduğuna dair bir delil gelmemiştir.

İkincisi; Şekli ve Fazileti:

Gerek öğle namazından önce dört ve sonra dört rekât olarak, gerek öğle namazından önce dört ve sonra iki rekat olarak ve gerekse öğle namazından önce iki ve sonra iki rekat olarak kılınabilir. Müslüman bunlardan birini öğlenin ratibesi (sünneti) niyetiyle yaparsa, bu sünneti eda etmiş olması için yeterlidir.

Bu şekillerin meşru oluşuna delil olan rivayetler şöyledir;

• Ümmü Habibe -radıyallâhu anhâ- dedi ki; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken işittim; "Kim öğleden önce dört ve sonra dört rekât kılmaya devam ederse Allah onu cehenneme haram eder." Bunu Tirmizi ve İbn Mace rivayet etmiştir.[3284]

Bu hadis öğle namazından önce dört ve sonra dört rekat namaz kılmaya devam etmenin müstehap olduğunu göstermektedir.

• Abdullah Bin Şakik -radıyallâhu anh-'dan; "Aişe -radıyallâhu anhâ-'ya Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in nafile namazından sordum. Dedi ki;

"Evimde öğleden önce dört rekât kılar, sonra çıkıp insanlara namazı kıldırırdı. Sonra eve gelip iki rekât daha kılardı. İnsanlara akşam namazını kıldırdıktan sonra eve gelip iki rekât daha kılardı. İnsanlara yatsı namazını kıldırdıktan sonra evime gelip iki rekât kılardı. Gece vitir de dâhil olmak üzere dokuz rekât namaz kılardı. Bazı geceler, namazı ayakta, uzun kılar; bazı geceler de oturarak uzun kılardı. Ayakta kılarken okursa, ayakta iken rükû' ve sücûd eder; otururken okursa, oturduğu yerden rükû' ve secde ederdi. Fecir doğunca, iki rekât (nafile namaz) kılardı." Bunu Müslim rivayet etmiştir.[3285]

Derim ki; bu hadis öğleden önce dört ve sonra iki rekât kılmanın meşru olduğuna delildir. Hadisin zahiri Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bunları dört rekât olarak eda edilen namazlar gibi, selam ile ara vermeden iki teşehhüdü birleştirerek kıldığını gösteriyor. Fakat bu genel ifadeyi şu hadis özelleştirmektedir;

"Gece ve gündüz namazları ikişer ikişer (rekât)dir."[3286]

3284 Hadis sahihtir. Tirmizi (428) İbn-i Mace (1160) Ebu Davud (1269) Nesai (3/265) Elbani hadisin sahih olduğunu belirtmiştir; Sahihu Süneni İbn-i Mace (1/191) Camiul Usul muhakkiki de sahih demiştir; (6/24) bu rekatların faziletine dair diğer bir hadis için bkz. : Silsiletus Sahiha (1431)

3285 Hadis sahihtir. Müslim (730)

3286 Hadis Sahihtir. İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan rivayet edilmiştir; Nesai (3/227) Nesai; "Bana göre bu hadiste bir yanlışlık vardır" diyerek "...ve gündüz namazları" ziyadesini kastetmiştir. İbn-i Mace (1322) Elbani, Sahihu Süneni İbn-i Mace'de (1/221) ve Sahihu Süneni Nesai'de (1/366) hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

Ebu İsa et-Tirmizi dedi ki; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ashabından ve onlardan sonrakilerden ilim ehlinin çoğunluğuna göre amel bunun üzerinedir. Kişinin öğleden önce dört rekât kılmasını tercih edenler ise; Süfyan es-Sevrî, İbnul Mübarek, İshak (Bin Rahuye) ve Kufelilerdir.

Bazı ilim ehli de şöyle demiştir; "Gece ve gündüz namazları arada selam verilmek suretiyle ikişer rekât olarak kılınır." Bu eş-Şafiî ve Ahmed'in de görüşüdür."[3287]

Revatib sünnetlerin fazileti bölümünde Ümmü Habibe -radıyallâhu anhâ-'nın rivayet ettiği şu hadis geçmişti; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i şöyle buyururken işittim; "Hiç bir müslüman kul yoktur ki, Allah için her gün farz dışında, nafile olarak on iki rekât namaz kılsın da, Allah, ona cennette bir ev yapmasın! Veya cennette, ona bir ev yapılmasın" (Dört rekat öğle namazından önce, iki rekat öğleden sonra,..)

Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın rivayet ettiği "Öğleden önce dört rekâtı bırakmazdı..." hadisi de daha önce geçmişti.

İbn Ömer -radıyallâhu anh- hadisinde de; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den on rekât ezberledim; öğleden önce iki ve sonra iki rekât..." geçmişti.

Üçüncüsü; **Öğlenin Farzından Önceki Dört Rekâtı Kaçırmak:**

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den bu namazı öğleden önce kaçırdığı zaman, öğleden sonra kıldığı varid olmuştur.

•Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- öğleden önceki dört rekâtı kılamadığı zaman öğle namazından sonra kılardı." Bunu Tirmizi ve İbn Mace rivayet etmiştir.[3288]

Bu hadis, öğle namazının farzından önceki dört rekâtı kaçıranın öğlenin farzından sonra kılabileceğine mutlak olarak delil olmaktadır.[3289]

c- İkindi Namazının Sünneti:

Bu ratibe sünnet ile ilgili şu meseleler vardır;

Birincisi; Hükmü

3287 Tirmizi (2/289-290)

3288 Hadis hasendir. Tirmizi; "Hasen, Garib" kaydıyla; (no: 426, 1/327 -Tuhfetul Ahvezi) lafız Tirmizi'nindir. İbn-i Mace; "Eğer öğleden önce dört rekâtı kaçırırsa öğleden sonra iki rekât kılardı" lafzıyla rivayet etmiştir ki bu lafız münkerdir. İbn-i Mace (1158) bkz. : Elbani Temamul Minne (s. 241) Elbani, Sahihu Süneni Tirmizi'de (1/134) Tirmizinin metnini sahihlemiş ve Daifu İbn-i Mace'de, İbn-i Mace'nin rivayetinin münker olduğunu belirtmiştir.

3289 Şayet rivayet, "...öğleden sonra iki rekât kılardı" lafzıyla sahih olursa bu meşrudur. Lakin bunun münker olduğu açıktır. Allame Elbani'nin Temamul Minne'de (s. 241) dediği gibi bunun öğlenin farzından sonra kılınması mutlaktır.

İkincisi; Faziyeti

Üçüncüsü; Şekli

Bunların açıklaması şu şekildedir;

Birincisi; Hükmü:

İkindi namazının sünneti, hakkında Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in teşviki ve fiili sabit olan revatib sünnetlerdendir.[3290]

Buna devam etmek ise müstehaptır.

İkincisi; Fazileti:

İkindinin sünnetinin fazileti hakkında şu hadis varid olmuştur;

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "İkindiden önce dört rekât kılan kimseye Allah rahmet etsin."[3291]

Hadis, bu namazı kılmanın, hatta Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in duasına nail olmak ümidiyle buna devam etmenin müstehap olduğunu gösterir.

Üçüncüsü; Şekli:

İkindi namazının sünneti dört rekâtlı namazlar gibi iki teşehhüd ile bitişik olarak ve ikindinin farzından önce kılınır. Selam en sonunda verilir. (yani tek selamla kılınır.)

• Asım Bin Damre es-Selulî'den; Ali -radıyallâhu anh-'e, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in gündüz kıldığı namazları sorduk, dedi ki:

"Siz buna güç yetiremezsiniz." Biz de, güç yetirebilenimiz olursa! Dedik. Dedi ki:

"Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, güneş doğudan yükselip ikindi vaktindeki gibi bir seviyeye gelince iki rekât namaz kılardı. Yine güneş öğle vaktindeki gibi yükseldiği vaktin simetriği durumunda olan bir vakitte dört rekât kılardı. Öğlenin farzından önce dört, farzından sonra iki rekât, ikindinin farzından önce dört rekât

---

3290 Bunun revatib sünnetlerden sayılması tercih edilen görüştür. Bu tercih İbn Kudame'nin el-Muğni (2/125)de belirttiği gibi Ebul Hattab el-Kelvezanî'ye aittir. Zeylu Tabakatil Hanabile'de (1/120) geçtiği üzere Ebul Hattab bu meselede tek kalmıştır.
Mecduddin Ebul Berekat Bin Teymiye el-Muharrar'da (1/88) Hanbelîlerin bu hususta iki görüşünü nakletmiştir. Şafiilerden eş-Şirazi el-Mühezzeb'de ikindiden önce dört rekât sünnetin ratibe olduğunu söylemiştir. Nevevi de el-Mecmu Şerhu Mühezzeb'de (4/8) buna muvafakat etmiştir.

3291 Hadis hasendir. Ahmed (4/203) Tirmizi (430) Tuhfetul Ahvezi (1/329) Ebu Davud (1271) sahih kaydıyla; İbn Huzeyme (1193) İbn Hibban (616-Mevarid) el-İhsan (6/206 no: 2453) Tirmizi hadis hakkında; "Hasen, garib" demiştir. Elbani Sahihu Süneni Ebi Davud'da (1/237) Hasen dedi. El-İhsan muhakkiki ve Camiul Usul muhakkiki de (6/26) Hasen olduğunu belirttiler.

kılar ve her iki rekâtı bir selamla ayırırdı ki o selamda Allah'a yakın meleklere, tüm rasullere ve Peygamberlere, mü'min ve müslümanlardan onlara uyanlara selam etmiş olurdu." Bunu Tirmizi ve İbn Mace rivayet etmiştir.

Nesai'nin rivayetinde ise şöyle geçer; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- güneş biraz yükseldikten sonra iki rekât gündüz yarılanmadan dört rekât kılar ve sonunda selâm verirdi."[3292]

Ebu İsa et-Tirmizi dedi ki; "Ali hadisi hasendir. İshak Bin İbrahim bu hadisi delil göstererek, ikindiden önce kılınan dört rekâtın bir selam ile kılınmasını tercih etmiştir. İshak demiştir ki: "Arasını bir selam ile ayırırdı" sözünün anlamı teşehhüdü okurdu demektedir. Şafiî ve Ahmed'in görüşü ise: "Gece ve gündüz namazları ikişer ikişer rekâttır" hadisine göre ikindiden önceki dört rekâtın iki selamla ayrılması şeklindedir."[3293]

Derim ki; İshak Bin İbrahim'in sözünün zahirini, Nesai'nin rivayetindeki; "En sonunda selam verirdi"[3294] cümlesi desteklemektedir.

Açıklamasında; "her iki rekâtı bir selamla ayırırdı ki o selamda Allah'a yakın meleklere, tüm rasullere ve Peygamberlere, mü'min ve müslümanlardan onlara uyanlara selam etmiş olurdu." Cümlesindeki selam ile kastedilen namazdan çıkış selamı olsaydı, namaz kılanın buna niyet etmiş olması gerekirdi ki, bu şer'an varid olmamıştır. Bu da "yakın meleklere... selam verirdi" sözünden kastedilenin özellikle teşehhüd olduğunu gösterir. Nitekim Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den nakledilen teşehhüdde göklerdeki ve yeryüzündeki tüm salih kullara selam vermek vardır.

Binaenaleyh, bu ratibe sünnet, "Gece ve gündüz namazları ikişer ikişer rekâttır"[3295] hadisinin umumiyetine girmemektedir.

Bu hadis, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bu dört rekâtı ikindinin farzından önce kıldığını göstermektedir. Böylece bu namaz kavlen ve fiilen Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den sabit olduğu için revatib sünnetlerden – ki inşallah doğrusu budur – sayılır. Muvaffakiyet Allah'tandır.

d- Akşam Namazının Sünneti:

Bu ratibe sünnet ile ilgili olan meseleler şu şekildedir;

Birincisi; hükmü

İkincisi; Şekli ve Fazileti

3292 Hadis hasendir. Tirmizi (muhtasar olarak; 424 ve 429, tamamıyla; 598) Nesai (2/119-120) İbn-i Mace (1161) lafız ona aittir. Elbani Muhtasaruş Şemail Lit Tirmizi (243) Elbani Sahiha'da (237) ve Camiul Usul Muhakkiki (6/8) Hasen dediler.

3293 Tirmizi (2/294-295-Ahmed Şakir Tahkiki)

3294 Haşiyetus Sindî Alen Nesai (2/120) Silsiletus Sahiha (237)

3295 Bu hadisin tahrici öğlenin ratibesinde ikinci meselede geçmişti.

Üçüncüsü; Evlerde Kılınmasının Te'kid Edilmesi

Bunların açıklaması da şu şekildedir;

Birincisi; Hükmü:

Akşamın sünneti, müslümanın devam etmesi müstehap olan revatib sünnetlerdendir. Nitekim bu sünnet Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den kavlen ve fiilen sabit olmuştur.

İkincisi; Şekli ve Fazileti:

Akşamın sünneti iki rekâttır. Akşamın farzından sonra kılınır. Bu konudaki rivayetler daha önce de geçmişti;

• Ümmü Habibe -radıyallâhu anhâ-'dan; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Hiç bir müslüman kul yoktur ki, Allah için her gün farz dışında, nafile olarak on iki rekât namaz kılsın da, Allah, ona cennette bir ev yapmasın! Veya cennette, ona bir ev yapılmasın" (Dört rekât öğle namazından önce, iki rekât öğleden sonra, iki rekât akşamdan sonra...)

• İbn Ömer -radıyallâhu anh-'dan; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den on rekât ezberledim; öğleden önce iki ve sonra iki rekât, akşamdan sonra evinde kıldığı iki rekât..."

• Abdullah Bin Şakik'ten; "Aişe -radıyallâhu anhâ-'ya Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in nafile namazından sordum. Dedi ki;

"Evimde öğleden önce dört rekât kılar, sonra çıkıp insanlara namazı kıldırırdı. Sonra eve gelip iki rekât daha kılardı. İnsanlara akşam namazını kıldırdıktan sonra eve gelip iki rekât daha kılardı..."

Üçüncüsü; Evlerde Kılınmasının Te'kid Edilmesi:

Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sünneti, herhangi bir durum olmazsa nafileleri evinde kılması şeklinde devam etmiştir. Akşamın sünnetinin evlerde kılınması hususunda ise Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den te'kid varid olmuştur;

• Mahmud Bin Lebid'den; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Abdul-Eşhel oğulları kabilesine geldi ve onlara akşam namazını kıldırdı. Selam verince buyurdu ki;

"Şu iki rekât (sünneti) de evlerinizde kılınız." Bunu Ahmed rivayet etmiş ve İbn Huzeyme de sahih olduğunu söylemiştir.[3296]

3296 Hadis hasendir. Ahmed (5/428) İbn Huzeyme (1200)

• Ka'b Bin Ucra -radıyallâhu anh-'dan; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Abdul-Eşhel oğulları mescidinde akşam namazını kıldırdı. Namazdan sonra insanlar nafile kılmak için kalktılar. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

"Bu namazı evlerinizde kılmanız gerekir" Bunu Ebu Davud ve Nesai rivayet ettiler.[3297]

Derim ki; bu iki hadis, akşam namazının sünnetinin evlerde kılınmasının müstehap olduğunu te'kid etmektedir.[3298]

3297 Hadis Hasen ligayrihî'dir. Nesai (3/198) lafız ona aittir. Ebu Davud (1300) Elbani Hasen olduğunu belirtti. Bkz. : Sahihu Süneni Ebu Davud (1/241) Zadul Mead muhakkiki de "Hasen li gayrihi" dedi; (1/314)

3298 Bil ki, bu iki hadisin zahiri, bu namazın evlerde kılınmasının vacip olmasını gerektirir. Lakin şu meseleler vacip olmadığını ortaya koyar;

Akşamın sünnetinde asıl olan vaciplik değil, müstehaplıktır. Aslı müstehap olan şeyin fer'i nasıl vacip olur?

Abdullah Bin Ahmed Bin Hanbel, Müsned'de (5/428), geçen Mahmud Bin Lebid hadisini kaydettikten sonra şöyle der; "Babam'a (yani Ahmed Bin Hanbel'e); "Şayet kişi;

"Akşamdan sonra iki rekâtı mescitte kılan kişi ancak onu evde kılmak suretiyle bunu yerine getirmiş olur. Zira Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu namazın evlerde kılınması gerektiğini söylemiştir" derse, bunun hakkında ne söylenir?" diye sordum.

"Bunu diyen kim?" dedi.

"Muhammed Bin Abdurrahman'dır" dedim. Dedi ki;

"Söylediğinde ne iyi etmiş" veya; "kaçındığı şey ne kadar güzel" dedi."

Derim ki; Ebu Hafs (muhtemelen el-Bermekî ya da el-Ukberî, hangisi olduğunu bilmiyorum) İbn Kayyım el-Cevziyye'nin Zadul Mead'de (1/313) Ahmed'den naklettiği bu ibarenin açıklamasında dedi ki; " (İmam Ahmed,) bu namazın evlerde kılınmasına dair Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in emrine yönlendirmiştir." El-Mervezî dedi ki;

"Akşamdan sonra iki rekâtı mescitte kılan isyan etmiş olur" Buna Ahmed Bin Hanbel şöyle cevap verdi;

"Bunu bilmiyorum!" Ben (yani oğlu Abdullah) ona dedim ki;

"Ebu Sevr'in "böyle yapan isyan etmiştir" dediği anlatılıyor."

"Muhtemelen Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in "Bunları evlerde kılınız" hadisine göre bunu söylüyor." Dedi. Ebu Hafs dedi ki; "Bu sözlerin açıklaması şudur; Şayet kişi farzı evde kılarak mescidi terk etseydi bu namaz ona yetecekti. Sünnet namaz da böyledir." Ebu Hafsın sözü burada biter.

İbn Kayyım bunun akabinde der ki; "Ahmed'e göre durum böyle değildir. Onun sözü ancak şöyle açıklanabilir; sünnet namazlar için belli bir yer ve cemaat şartı yoktur. Hem evde hem de mescitte kılınabilirler. "

Derim ki; İbn Huzeyme'nin, Mahmud Bin Lebid rivayetini kaydettiği yere koyduğu başlık da delillerdendir; "Akşamdan sonraki iki rekatın evlerde kılınmasının emredilmesi. Nitekim ilimde derinleşmemiş bazı kimseler, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- evlerde kılınmasını emretti diye, bunları mescitte kılanın asi olduğunu zannetmişlerdir." Bundan sonra da şöyle bir bab başlığı koyar; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in akşamdan sonraki iki rekatı evlerde kılmayı emretmesini açıklayan ve nafile namazların evde kılınmasının mescitlerde kılınmasından daha faziletli olmasından ötürü, bu emrin vücub değil müstehaplık ifade ettiğine delil olan haberin zikri" Bundan sonra da bu manada bir hadis sevk etmiştir. Sahihu İbn Huzeyme (1/209-210)

e- Yatsı Namazının Sünneti:

Bu ratibe ile ilgili iki mesele vardır;

Birincisi; Hükmü

İkincisi; Şekli ve Fazileti

Birincisi; Hükmü:

Yatsının sünneti revatib sünnetlerdendir. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den fiilen sabit olduğu gibi teşvik eden kavliyle de sabit olduğu için, müslümanın buna devam etmesi müstehaptır.

İkincisi; Şekli ve Fazileti:

Bu konudaki hadisler daha önce de geçen hadislerdir;

İbn Ömer -radıyallâhu anh- hadisinde; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den on rekat ezberledim;...ve yatsıdan sonra evinde kıldığı iki rekat" şeklinde geçmişti.

Abdullah Bin Şakik hadisinde ise; ""Aişe -radıyallâhu anhâ-'ya Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in nafile namazından sordum. Dedi ki;

"...ve insanlara yatsı namazını kıldırdıktan sonra evime gelip iki rekât daha kılardı."

Bir de Ümmü Habibe -radıyallâhu anhâ- hadisinde; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Hiç bir müslüman kul yoktur ki, Allah için her gün farz dışında, nafile olarak on iki rekât namaz kılsın da, Allah, ona cennette bir ev yapmasın! Veya cennette, ona bir ev yapılmasın... ve yatsıdan sonra iki rekat..." şeklinde geçmişti.

Derim ki; bu hadisler yatsının farzından sonra kılınan iki rekât sünnetin ratibe olduğunu gösterir.

99. BÖLÜM
NAFİLE NAMAZLA İLGİLİ MESELELER VE HÜKÜMLER

1- Nafileleri Evde Kılmak Daha Faziletlidir

• Zeyd Bin Sabit -radıyallâhu anh-'dan; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ramazan'da bir oda edindi (Zeyd -radıyallâhu anh-'dan nakleden ravi der ki; "zannediyorum ki "hasırdan" dedi.) Birkaç gece çıkıp orada namaz kıldı. Ashabından bazı kimseler gelerek onun namazına uydular. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bunu öğrenince oturmaya başladı. Sonra onların yanına çıkarak buyurdu ki;

"Görmüş olduğum davranışlarınızı öğrendim. Ey insanlar! Bunu evlerinizde kılınız. Çünkü farz namaz dışında kişinin kıldığı en faziletli namazı evinde kıldığı namazdır." Bunu Buhari ve Müslim rivayet etti.[3299]

Açıklama:

Derim ki, bu hadis, mektube (farz) dışında nafile namazları evde kılmanın daha faziletli olduğunu gösterir. Bu faziletli oluş mutlaktır. Hadiste açıkça görüldüğü gibi, nafile namazın mescitte cemaat ile kılması meşru olanı ile olmayanı fark etmez. Vallahu a'lem.

Bu, İbn Ömer, Salim ve Nafi'den rivayet edilmiştir. Aynı zamanda bu, Malik, Ebu Yusuf ve eş-Şafiî'nin de görüşüdür.[3300]

2- Az Da Olsa Nafile Namaza Devam Etmek Daha Faziletlidir

• Aişe -radıyallâhu anhâ- dedi ki; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in bir hasırı vardı. Onu geceleyin kendine hücre yapar da, içinde namaz kılardı. Gündüzün ise (yere) yayardı. Derken cemaat de onun namazına uymaya başladılar. Ve bir gece toplandılar. Bunun üzerine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-;

"Ey insanlar! Siz gücünüzün yeteceği amellere bakın! Çünkü siz usanmadıkça Allah usanmaz. Allah katında amellerin en sevimlisi az da olsa devamlı olanıdır." buyurdu. Âl-i Muhammed, bir şey yaptılar mı, artık ona devam ederlerdi." Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.[3301]

3299 Hadis sahihtir. Buhârî (731) lafız onundur. Müslim (781) Camiul Usul (6/118)

3300 Bkz. : et-Turtuşî; el-Havadis vel-Bid'a (s. 136-137)

3301 Hadis sahihtir. Buhârî (43) Müslim (782) lafız onundur. Bkz. : Camiul Usul (1/303)

Derim ki; hadis, müslümanın devam etmeye güç yetirebileceği ibadetlere yönelmesini göstermektedir. Hadisin mefhumu, gücün yetmediği ibadeti yüklenmekten yasaklamadır.[3302]

3- Nafile Namazın Oturarak Kılınması

• İmran Bin Husayn -radıyallâhu anh-'dan; (Onda bâsur hastalığı vardı.) dedi ki; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e kişinin oturarak namaz kılması hakkında sordum. Buyurdu ki;

"Eğer ayakta kılabiliyorsan bu daha faziletlidir. Kim oturarak kılarsa ona ayakta kılanın yarısı kadar ecir vardır. Kim de yatarak namaz kılarsa, ona da oturarak kılanın yarısı kadar ecir vardır." Bunu Buhari rivayet etti.[3303]

Tirmizi bu hadisi rivayet ettikten sonra şöyle demiştir; "Bazı ilim ehline göre bu hadisten anlaşılması gereken nafile namazlardır."

Sonra isnadıyla Hasen -radıyallâhu anh-'dan şöyle dediğini rivayet eder: "Kişi isterse nafile namazlarını ayakta, oturarak ve yan üstü yatarak kılabilir."

Açıklama:

İlim ehli, hastanın namazı hakkında ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı gücü yetmezse oturarak kılabilir derken, diğer bir kısmı da yan üstü yatarak kılabilir derler. Diğer bir kısmı ise sırt üstü yatarak ayaklarını kıbleye çevirerek kılar demektedirler.

Süfyân es-Sevrî bu hadis hakkında der ki; "Bu hüküm özrü olmayan kimsenin nafile namazı içindir, hastalık ve başka bir özrü olan kimse oturarak namazını kılar ve ayakta kılan gibi sevap alır."

Nitekim hadisin bazı rivayetlerinde Süfyan es-Sevrî'nin söylediği gibi geçer."[3304]

3302 Fethul Bari (1/102)

İbn Hacer, Fethul Bari'de (1/103) İbnul Cevzi'nin şu sözlerini nakleder; "Sürekli devam edilen amel, şu iki sebepten dolayı sevimlidir;

Birincisi; Bir amele başladıktan sonra onu terk eden, amacına ulaştıktan sonra ondan yüz çeviren gibidir. Bu kişi kötülenmeye maruz kalır. Bir ayet ezberledikten sonra onu unutan hakkında varid olan tehdit de bu yüzdendir.

İkincisi; iyiliğe devam eden kişi, hizmete sarılır. Her gün belirli bir süre bir kapıya bağlı kalan, bütün bir gün bağlanıp sonra vazgeçen kimse gibi değildir."

Derim ki; "...varid olan tehdit de bu yüzdendir" diye bahsettiği konuda sahih bir rivayet gelmemiştir. Bunu Tehzib ve Tertibul İtkan Lis-Suyutî (s. 236)'da dipnotta açıkladım. Lakin nakledilen nükte makbuldür. Vallahu a'lem.

3303 Hadis sahihtir. Buhârî (1115) lafız onundur. Bkz. : Camiul Usul (5/312)

3304 Tirmizi (2/209-210)

• Aişe -radıyallâhu anhâ-'dan; Abdullah Bin Şakik el-Ukaylî Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in gece namazını sorunca Aişe -radıyallâhu anhâ- dedi ki;

"Bazı geceler, namazı ayakta, uzun kılar, bazı geceler de oturarak uzun kılardı. Ayakta kılarken okursa, ayakta iken rükû' ve sücud eder; otururken okursa, oturduğu yerden rükû' ve secde ederdi." Buhari ve Müslim rivayet etti.[3305]

4- Nafile Namazda Cemaat

Devam edilen bir adet haline getirilmemesi ve evde kılınması şartıyla nafile namazı cemaat ile kılmak meşrudur.

Bunun delilleri şu şekildedir;

• Enes Bin Malik -radıyallâhu anh-'dan; Enes'in ninesi Müleyke, kendi yaptığı bir yemeğe Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'i davet etmiş. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de o yemekten yemiş, sonra; "Haydi, kalkın da size namaz kıldırayım!" buyurmuş. Enes -radıyallâhu anh- demiş ki; "Bunun üzerine ben kalkarak çok kullanılmaktan kararmış bir hasırımızı getirmeye gittim ve onun üzerine biraz su serptim. Ardından Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- onun üzerine namaza durdu. Yetim ile ben de arkasına saf olduk. İhtiyar kadın da arkamıza durdu. Böylece Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bize iki rekât namaz kıldırdı. Sonra oradan ayrıldı." Bunu Buhari ve Müslim rivayet etti.[3306]

Açıklama:

İbn Hacer rahimehullah dedi ki; "Bu hadiste bazı faideler vardır...nafile namaz evde cemaat ile kılınabilir. Bu rivayette, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, ev halkına namazın nasıl kılınacağını öğretmiştir. Çünkü ihtiyar nine, uzak bir yerde oturduğu için namaz ile ilgili bazı detayları bilmiyordu."[3307]

• Mahmud Bin er-Rabî el-Ensarî'den; o, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile birlikte Bedir savaşına katılmış bir sahabe olan İtban Bin Malik el-Ensarî -radıyallâhu anh-'ın şöyle dediğini işitmiş; "Ben Salim oğulları'nda kendi cemaatime namaz kıldırırdım. Onlarla benim aramda bir dere vardı ki, yağmurlar geldiği zaman aramıza engel oluyor ve onların mescidi tarafına geçmek bana zorluk veriyordu. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e geldim ve O'na şöyle dedim:

"Ben gözümden hoşnut değilim. Benimle cemaatim arasında bulunan dere, yağmurlar geldiği zaman akıyor ve benim o dereyi geçmem zor oluyor. Arzu ettim ki, Sen gelsen de evimden bir yerde namaz kıldırsan, ben de orayı namazgâh edinsem!" Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-;

"Yapacağım" buyurdu. Ertesi sabah gündüz şiddetlendikten sonra Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ile Ebû Bekr -radıyallâhu anh- bana geldiler. Rasûlullah

3305 Hadis sahihtir. Buhârî (1118) Müslim (730-732) Bkz. : Camiul Usul (5/313)
3306 Hadis sahihtir. Buhârî (380) Müslim (658)
3307 Fethul Bari (1/490)

-sallallâhu aleyhi vesellem- içeri girmeye izin istedi. Ben de O'na izin verdim. Eve girdiğinde oturmadan;

"Evinin neresinde namaz kılmamı istersin?" buyurdu. Ben kendisine, içinde namaz kılmasını istediğim yeri işaret edip gösterdim. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- namaza durdu ve tekbir aldı. Biz de O'nun arkasında saf olduk. İki rekât namaz kıldırdı, sonra selâm verdi. O selâm verdiği zaman biz de selâm verip, namazdan çıktık. Ben Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- için yapılmış olan bir hazîr yemeğini yemesi için O'nu alıkoydum..." Bunu Buhari rivayet etti.[3308]

Buhari, "Cemaat ile nafile namaz babı" diye bir başlık koymuş ve orada Enes ile Aişe -radıyallâhu anhuma-'nın Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den rivayetini zikretmiş, sonra da Mahmud Bin er-Rabî hadisini isnadıyla beraber uzunca nakletmiştir.

Derim ki; işaret edilen Enes -radıyallâhu anh- hadisi az önce naklettiğim ve içinde; "Ben ve yetim arkasında safa durduk..." şeklinde geçen rivayettir.

Aişe -radıyallâhu anhâ- hadisi ise, daha önce geçmiş bulunan, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in mescidde gece namazı kılması ile ilgili rivayettir.

İbn Teymiye rahimehullah dedi ki; "Eğer devam edilmezse bazen nafileleri cemaat ile kılmak için toplanmak müstehaptır. Bunda, yalnız kıldığı zaman güzel kılamamak veya yalnız kıldığında hevesi olmaması gibi maslahatlar varsa, yine devam etmemek şartıyla, cemaat ile kılmak daha faziletli olur. Başka bir sebep yoksa bunun evde olması da daha faziletlidir."[3309]

5- Kaçırılmış Namazlarla Birlikte Nafilenin de Kaza Edilmesi

● Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan; "Allah'ın Peygamberi -sallallâhu aleyhi vesellem- ile beraber mola verdik. Fakat güneş doğuncaya kadar uyanamadık. Bunun üzerine Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-;

"Herkes hayvanının başını tutarak yürüsün! Çünkü burası öyle bir yer ki burada yanımıza şeytan geldi." buyurdu. Ebu Hureyre -radıyallâhu anh- diyor ki:

"Biz hemen dediğini yaptık, sonra su isteyerek abdest aldı. Sonra iki rekât namaz kıldı."

3308 Hadis Sahihtir. Buhârî (1185)
İbn Hacer Fethul Bari'de (3/62) bu hadisle ilgili olarak dedi ki; "Cemaatle nafile namaz kılınabilir. İbn Vehb, Malik'ten rivayet ediyor; "Bunda sakınca yoktur. Bir cemaate içlerinden biri nafile namazda İmam olabilir. Ama bu yayılıp da insanlar bunun için toplanmaya başlarsa, sedd-i zerayi (sakıncalıların önünü kapama) kaidesi gereği caiz olmaz. Zira bilmeyen kimse bunu farz zannEdebüllr." (Maliki'lerden) İbn Habîb, Ramazan gecelerini bundan hariç tutmuştur. Zira bu, sahabeler ve onlardan sonrakilerin fiili olarak meşhur olmuştur."

3309 Muhtasaru Fetaval Mısriye (s. 81) bkz. : el-İhtiyaratul Fıkhiye (s. 64)

Bir rivayette de; "İki secde namaz kıldı; sonra namaz için kamet getirildi. Ve sabah namazını kıldırdı." dedi." Bunu Müslim rivayet etti.[3310]

İbnul Kayyım rahimehullah bu kıssanın fıkhî hükümleri ile ilgili olarak dedi ki; "Bu hadiste, ratibe sünnetlerin de farzlar gibi kaza edilebileceği hükmü vardır. Nitekim Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, sabah namazının sünnetini farzı ile birlikte kaza ettiği gibi, öğle namazının sünnetini de kaza etmiştir. Devam edilen sünnet namazları farzlarla birlikte kaza etmek, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sünnetinden idi."[3311]

6- Kıraati Uzun Olan Namaz Daha Faziletlidir

• Cabir -radıyallâhu anh-'dan; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Namazın en faziletlisi kunût'u uzun olandır." Bunu Müslim rivayet etti.[3312]

Derim ki; bu hadis, namazda Kuran okumak için kıyamı (ayakta duruşu) uzatmanın faziletini göstermektedir. Bu fazilet nafile ve farz namazları da kapsar. Muvaffakiyet Allah'tandır.[3313]

3310 Hadis sahihtir. Müslim (680)

3311 Zadul Mead (1/358)

3312 Hadis sahihtir. Müslim (756)
Kunut; Namazda ayakta durarak Kur'an okumaktır.

3313 Namazda kıyamın mı yoksa secdenin mi daha faziletli olduğu meselesi hakkında dilerseniz bkz. : Zadul Mead (1/235-237)

100. BÖLÜM
NAFİLE NAMAZLAR

1- Eşlerin Birlikte Kıldıkları Namaz

Kişinin, eşiyle birlikte, dühulden önce namaz kılmaları müstehaptır. Bu, seleften bazılarından (Allah onlardan razı olsun) varid olmuştur.

• Ebu Useyd'in azatlısı Ebu Said'den; "Ben köle iken evlendim ve içlerinde İbn Mes'ud, Ebu Zer ve Huzeyfe -radıyallâhu anh-um'un da bulunduğu bir grup sahabeyi davet ettim. Namaz için kamet okudum. Ebu Zerr -radıyallâhu anh- öne geçmek için hareket etti.

"Sen geç" dediler.

"Öyle mi?" dedim.

"Evet dediler. Bunun üzerine, ben memluk bir köle olarak onların önüne geçtim, bana öğrettiler. Dediler ki;

"Hanımın yanına geldiği zaman iki rekât namaz kıldır. Sonra Allah'tan sana gelenin hayrını iste ve şerrinden Allah'a sığın. Sonra eşinle ilgilen." Bunu Abdurrazzak ve İbn Ebi Şeybe rivayet etti.[3314]

• El-A'meş, Şakik'ten naklediyor; o dedi ki; ""İbni Mes'ud -radıyallâhu anh-'ın yanına Ebu Hureyz dedikleri bir adam geldi ve dedi ki;

"Genç ve bakire bir kadınla evlendim. Ancak onun benden hoşlanmayacağından korkuyorum." İbni Mes'ud -radıyallâhu anh- dedi ki;

"Şüphesiz ülfet (sevgi) Allah Teâlâ'dan'dır. Şeytan ise Allah'ın helal kıldığı şeyleri çirkin gösterir. Onun yanına girdiğinde, senin arkanda iki rekât namaz kılmasını emret." Bunu Abdurrazzak ve İbn Ebi Şeybe rivayet etti.

Abdurrazzak'ın el-A'meş'ten rivayetinde şu fazlalık vardır; "Bunu İbrahim'e zikrettim. O da dedi ki; Abdullah -radıyallâhu anh- şöyle dedi; "...ve sonra şöyle de; "Allah'ım! Beni ehlime, ehlimi de bana bereketli kıl. Allah'ım! Hayırlı olduğu sürece bizi bir arada tut, ayrılmak her iki taraf için de hayırlı olduğu zaman bizi ayır."[3315]

3314 Eser sahihtir. Abdurrazzak (6/191-193 no; 10462) İbn Ebi Şeybe (4/311) Elbani, Adabuz-Zifaf'da (s. 94-95) sahih dedi.

3315 Eser sahihtir. Abdurrazzak (6/191 no; 10460-10461) İbn Ebi Şeybe (4/312) Elbani Adabuz Zifaf'da (s. 94-95) sahih dedi.

Bu iki rivayet, kişinin eşiyle beraber duhul anında iki rekat namaz kılmalarının meşru olduğunu göstermektedir.[3316] Çünkü bu sahabeler, ictihada mecal olmayan konuda, şahsi görüşle söylenemeyecek bir şey söylemişlerdir. Bu yüzden rivayetler, hükmen merfudur (yani Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hadisi hükmündedir). Buna muhalif bir şey bilinmiyor olması da bunu pekiştirmektedir.

2- Akik Vadisinde Kılınan Namaz

• İbn Abbas -radıyallâhu anh-'dan; O, Ömer -radıyallâhu anh-'dan şöyle dediğini işitmiş; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'i Akik vadisinde şöyle buyururken işittim;

"Gece Rabbim'in bir elçisi geldi ve dedi ki; "Bu mübarek vadide namaz kıl ve de ki; "Hac için de umre(ye niyet ediyorum)"[3317]

Bu hadis, bu vadide namaz kılmanın müstehap olduğuna delildir. Bu vadi Zil-Huleyfe'dedir.[3318]

• Abdullah Bin Ömer -radıyallâhu anh-'dan; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- (Medine'den çıkarken) ağaçlı yoldan çıkar, girerken de ağaçlı yoldan (Medine'ye daha yakın olan) Muarras'tan girerdi. Yine Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Mekke'ye çıkarken (Zil-Huleyfe'deki) ağaçlık mescidinde namaz kılar, dönerken de Zil-Huleyfe'deki vadinin içinde namaz kılar, sabaha kadar da burada kalırdı."[3319]

• Musa Bin Ukbe dedi ki; bana Salim Bin Abdullah, babasından, o da Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'den rivayet ederek dedi ki; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e Zil-Huleyfe'de vadinin içinde gecelerken rüya gösterilmiş ve kendisine;

"Şüphesiz sen mübarek bir vadide bulunuyorsun" denilmiştir.

Salim bize, Abdullah (bin Ömer) -radıyallâhu anh-'ın mola verdiği yerde mola verdirdi ve vadinin içinde bulunan mescidin aşağı tarafında Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in geceledeği yeri araştırmaya başladı."[3320]

Zil-Huleyfe'de ihrama girileceği zaman bu mübarek vadide namaz kılmak sünnettir. Gördüğün gibi hadisler buna delalet etmektedir. Bu namazın hac veya

3316 Nitekim Abdurrazzak es-San'anî rahimehullah, Musannef'inde bu iki eseri rivayet ettiği bahlığı şu şekilde koymuştur; "Erkeğin, hanımının yanına girdiğinde ilk yapacağı şey babı" İbn Ebi Şeybe rahmetullahi aleyhima da şöyle başlık koydu; "Kişi, hanımının yanına girince önce ne yapmakla emrolunmuştur"

3317 Hadis sahihtir. Buhârî (1534)

3318 Bu vadi hakkında daha fazla bilgi için bkz. : Vefaul Vefa (3/1002, 1037)

3319 Hadis sahihtir. Buhârî (1533) Müslim (1187)

3320 Hadis sahihtir. Buhârî (1534) Müslim (1187)

umreye başlarken bu vadide kılınması sünnettir. Malik rahimehullah buraya inip namaz kılmanın müstehap olduğunu söylemiştir. Buraya uğrayıp da namaz kılınmadan geçilmez. Eğer namaz vakti olmayan vakitte oraya uğranılırsa, namaz vakti gelinceye kadar orada kalınır ve namaz kılınır.[3321]

Bu sünnetin yeri, bu vadide namaz idrak edildiği zamandır. Fakat kabirleri ve mescidleri araştırıp (ziyaret etmeye) gelince, bu sünnet olmayıp Selef'in sakındırdığı şeylerdendir.

3- Eve Giriş ve Çıkış Namazı

Müslümanın evine girerken ve evinden çıkarken iki rekât namaz kılması meşrudur.

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Evine girdiğin zaman iki rekât namaz kıl. Bu seni kötü girişten alıkoyar. Evinden çıkacağın zaman da iki rekât namaz kıl. Bu seni kötü çıkıştan alıkoyar." Bunu Bezzar rivayet etti.[3322]

4- Abdest Aldıktan Sonra İki Rekât Namaz

Müslümanın abdest aldığı zaman iki rekât namaz kılması meşrudur. Kalbi ve bütün benliği ile yönelmek şartıyla bu namazın bol fazileti ve hayrının çokluğu sabit olmuştur.

• Ukbe Bin Amir -radıyallâhu anh-'dan; "Üzerimizde deve gütme vazifesi vardı. Nöbetim gelince akşamları develeri ağıllarına götürdüm. Sonra Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'e ayakta, cemaate bir şeyler söylerken yetiştim. Yetiştiğim sözü şudur:

"Eğer bir müslüman güzelce abdest alır, sonra kalkarak iki rekât namaz kılar, kalbi ve benliğiyle o iki rekâta yönelirse o kimseye cennet vacip olur." Buyurdular. Ben:

"Bu ne güzel şey" dedim. Bir de baktım; önümde biri:

"Bundan önceki daha güzeldi" diyor. Baktım ki Ömer -radıyallâhu anh- (bana) dedi ki:

3321 Kadı Iyaz rahimehullah bunu İkmalul Mu'lim Bifevaidi Müslim'de (4/456-457) nakleder ve der ki; "Hac dönüşünde Zil-Huleyfe'deki vadiye inmek hac menasikinden değildir. Denildi ki; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in dönüşte Zil-Huleyfe'deki mübarek vadide gecelemesinden kastı; insanların evlerinde ailelerine gece vakti aniden gelmemeleri içindir. Nitekim bundan açıkça yasaklayan başka hadisler vardır. Ta ki haber onlara ulaşsın, saçlarını tarasınlar, hanımları hazırlık yaparak, eşlerini hoşlanmadıkları bir halde bulmasınlar. Böylece aralarındaki ülfet ve arkadaşlık devam etsin."

3322 Hadis hasendir. Bezzar "Keşful Estar" (2/357) Münavi'nin Feyzul Kadir (1/334)'de dediği gibi Hafız İbn Hacer "hasen" demiştir. Elbani Silsiletus Sahiha'da (1323) isnadı ceyyid dedi.

"Ben seni demin gelirken gördüm Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sen gelmeden önce şöyle buyurdular;

"Eğer sizden biriniz abdest alır, onu yerli yerince (yahut tastamam) yapar da sonra:

"Ben Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve rasulü olduğuna şehadet ederim." derse o kimseye cennetin sekiz kapısı (birden) açılır. Onların hangisinden dilerse ondan girer." Bunu Müslim rivayet etti.[3323]

• Osman -radıyallâhu anh-'ın azatlısı Humrân'dan; "O, şöyle görmüş; Osman bin Affan -radıyallâhu anh- abdest suyu isteyerek abdest aldı ve ellerini üç defa yıkadı. Sonra mazmaza ve istinşak yaptı (yani ağzına ve burnuna su verdi). Sonra yüzünü üç defa yıkadı, sonra sağ kolunu dirsekleri ile beraber üç defa sonra sol kolunu aynı şekilde üç defa yıkadı. Sonra başına mesh etti. Sonra sağ ayağını topuklarıyla beraber üç defa sonra sol ayağını da aynı şekilde (üç defa) yıkadı. Osman -radıyallâhu anh- sonra şöyle dedi:

"Ben Rasulullâh -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şu benim abdestim gibi abdest aldığını gördüm. Sonra Rasulullâh -sallallâhu aleyhi vesellem-:

"Her kim benim şu abdestim gibi abdest alır da kalkar ve gönlünden bir şey geçirmeyerek iki rekât namaz kılarsa, geçmiş günahları affolunur." Buyurdu." Bunu Buhari ve Müslim rivayet etti.[3324]

Bu iki hadis, abdest aldıktan sonra iki rekât namaz kılmanın müstehap olduğunu gösterir. Bununla beraber "Kalbi ve tüm benliği ile yönelmek" ve "gönlünden bir şey geçirmemek"[3325] şartıyla kayıtlıdır. Bu konuyla ilgili bir hadisin sonunda Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in; "Aldanmayın!"[3326] buyurduğu da sabit olmuştur.

3323 Hadis sahihtir. Müslim (234) bkz. : Camiul Usul (9/372-374)

3324 Hadis sahihtir. Buhârî (159, 160, 164, 1934, 6433) Müslim (226) Hafız İbn Hacer Fethul Bari'de (11/251) şu uyarıda bulunmuştur; Humran, Osman -radıyallâhu anh-'den burada iki hadis rivayet etti. Birisinde nefsin vesvesesini terk etme şartı vardır. Bu mutlak olarak bu iki rekâtlık namaz hakkında olup farz namazlarla kayıtlı değildir. Diğeri, cemaatle veya mescitte farz namaz ile kayıtlı olup bunda nefsin vesvesesini terk etme şartı yoktur.

3325 Burada "gönlünden bir şey geçirmezse" kavlinde kastedilen; nefsini kendi haline bırakmamaktır. Bu ifade, kişinin buna son vermesinin mümkün olduğunu gösterir. Zira hadisin Arapça metnindeki "يحدث" fiili, bu işin şahsın kendi fiiliyle yapıldığı anlamına gelir. Kişinin kendi isteği dışında aklına gelen ve uzaklaştırması mümkün olmayan vesveseler ise affedilmiştir. Fethul Bari (1/260)

3326 "Aldanmayın!" sözü; namazın günahları sileceğine güvenerek kötülükleri artırmayın demektir. Zira günahları giderecek olan namaz, Allah'ın kabul ettiği namaz olup, kul namazının kabul görüp görmediğini bilemez." Fethul Bari (1/211)

İbn Hacer'in abdest bölümünde uyarıda bulunduğu bu ziyade, Sahihu Buhârî'nin Rikak Kitabında, Allah Teala'nın; "Ey insanlar! Allah'ın vaadi gerçektir, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve o aldatıcı (şeytan) da Allah hakkında sizi kandırmasın! Çünkü şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır." (Fatır 5-6) kavli babında (no: 6433) rivayet edilmiştir.

5- Tevbe Namazı

Müslümanın, Allah'tan sakınıp bu halini sürekli kontrol ederek günaha düşmemesi gerekir. Eğer günah işlerse derhal tevbe edip Allah'a yönelmelidir.

Nitekim Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- tevbe anında bu namazın kılınmasını meşru kılmıştır.

• Esma Bintul Hakem el-Fezari'den; Ali -radıyallâhu anh-'dan şöyle dediğini işittim:

Ben Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den bir hadis işittiğimde Allah o hadisten beni dilediği şekilde faydalandırırdı. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in ashabından biri bana hadis söyleyince ona yemin ettirirdim. Şayet yemin ederse onu tasdik ederdim. Ebû Bekir -radıyallâhu anh- bana bir hadis söyledi. Ebû Bekir -radıyallâhu anh- doğru söyledi. Şöyle demişti; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'den işittim şöyle buyurmuştur;

"Bir kimse bir günah işler, sonra kalkar abdest alır, namaz kılar, sonra Allah'tan bağışlanmasını isterse Allah onu mutlaka affeder." Sonra Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, şu ayeti okudu:

"Onlar ki, utanç verici bir iş yaptıklarında veya (günah işleyerek) nefislerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlar ve günahlarının affı için bağışlanma dilerler. Allah'tan başka kim günahları affedebilir. Onlar yaptıkları (hatalı işlerde) bilerek ısrar etmezler." (Al-i İmran 135)[3327]

6- Tesbih Namazı

Meşru namazlardan biri de tesbih namazıdır. Bu, aşağıdaki İbn Abbas -radıyallâhu anh- hadisinde gelmiştir;

• İbnu Abbâs -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Abbâs İbnu Abdilmuttalib -radıyallâhu anh-'e dediler ki:

"Ey Abbas, ey amcacığım! Sana bir iyilik yapmayayım mı?" Sana bağışta bulunmayayım mı? Sana ikram etmeyeyim mi? Sana on haslet(in hatırlatmasını) yapmayayım mı? Eğer sen bunu yaparsan, Allah senin bütün günahlarını öncekisonraki, eskisi-yenisi, hatayla yapılanı-kasten yapılanı, küçüğünü-büyüğünü, gizlisini-alenisini yani hepsini affeder. Bu on haslet şunlardır:

Dört rek'at namaz kılarsın, her bir rekâtta, Fatiha suresi ve bir sure okursun. Birinci rekâtta kıraati tamamladın mı, ayakta olduğun halde on beş kere "Sub-

3327 Hadis hasendir. Tirmizi (406, 3009) muhatasar olarak İbn-i Mace (1395) İbn Hibban (2/389-390) İbn Hacer et-Tehzib'de Esma Bintul Hakem'in hal tercemesini verirken; isnadı ceyyid dedi. Allame Ahmed Şakir, Tirmizi Tahkikinde sahih dedi. Elbani Sahihu Sünenit Tirmizi'de (1/128), Camlul Usul Muhakkiki (4/390) ve el-İhsan (2/390) muhakkiki de Hasen dediler.

hanallahi velhamdülillahi ve lailahe illallahu vallahu ekber" diyeceksin. Sonra rükû yapıp, rükûda iken aynı kelimeleri on kere söyleyeceksin, sonra başını rükûdan kaldıracaksın, aynı şeyleri onar kere söyleyeceksin. Sonra secde edip, secdede iken onları onar kere söyleyeceksin. Sonra başını secdeden kaldıracaksın, onları onar kere söyleyeceksin. Sonra tekrar secde edip aynı şeyleri onar kere söyleyeceksin. Sonra başını kaldırır, bunları on kere daha söylersin. Böylece her bir rekâtta bunları yetmiş beş defa söylemiş olursun.

Aynı şeyleri dört rekâtta yaparsın. Dilersen bu namazı her gün bir kere kıl. Her gün yapamazsan haftada bir kere yap, haftada yapamazsan her ayda bir kere yap. Ayda olmazsa yılda bir kere yap. Yılda da yapamazsan hiç olmasa ömründe bir kere yap." Bunu Ebu Davud ve İbn Mace rivayet etmiştir.[3328]

Derim ki; bu tesbih namazı hadisiyle ilgili bazı faideler vardır;

Birincisi; burada hitap Abbas -radıyallâhu anh-'e özel ise de hükmü bütün müslümanlar hakkında geneldir. Zira Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in hitabında asıl olan hususilik değil, umumiliktir.

İkincisi; hadiste; "Allah senin bütün günahlarını önceki-sonraki, eskisi-yenisi, hatayla yapılanı-kasten yapılanı, küçüğünü-büyüğünü, gizlisini-alenisini yani hepsini affeder."buyrulmuştur.

"hatayla yapılanı, kasten yapılanı" ifadesindeki "hata" kelimesi; günahı gerektirmez. Allah Teala buyurur ki; "Rabbimiz! Eğer unutursak veya hata edersek bizi muaheze etme" (Bakara 286) o halde bu nasıl günahlar arasında sayılmıştır?

Cevap; şüphesiz günah olmasa da, hatada eksiklik ve kusur vardır. İşte bunun izlerini bu namaz siler.

Üçüncüsü; et-Tenkih Lima Cae Fi Salatit Tesbih adlı eserde şöyle denilir; "Bil ki –Allah sana rahmet etsin– kulun, günahların affedilmesine sebep olan amellere teşvik eden bu gibi hadislere dayanarak günah işlemeye aldırmaz hale gelmemesi gerekir. Böyle bir miskin zanneder ki, böyle bir amel işleyince bütün günahları affolunacak. İşte bu tam bir ahmaklık ve cahilliktir. Allah'ın bu amelini kabul ettiğini ve günahlarını affettiğini nereden biliyorsun ey aldanan! Allah Azze ve Celle buyurur ki; *"Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder."*[3329]

3328 Hadis Hasen ligayrihidir. Ebu Dâvud (1297) lafız onundur. İbn-i Mâce (1386)
Bu hadis bütün ilim ehli katında kuvvetlidir. Bu alimlerden bazıları; Ebu Bekir el-Âcurrî, Ebul Hasen el-Makdisi, el-Beyhakî, bunlardan önce İbnul Mubarek, İbnus Seken, en-Nevevî, et-Tac es-Subkî, el-Bulkinî, İbn Nasıruddin ed-Dımeşkî, İbn Hacer, es-Suyutî, el-Leknevî, es-Sindî, ez-Züheydî, et-Tuhfe sahibi el-Mubarekfurî, el-Muraat sahibi el-Mubarekfurî, Allame Ahmed Şakir, el-Elbani vb. bkz. : el-Casim ed-Devseri; Risaletut Tenkih Lima Cae Fi Salatit Tesbih (s. 64-70)

3329 (Maide 27)

Uyarıda bulunulan bu hususdan şiddetle sakın! Bil ki şeytan insana pek çok yoldan nüfuz eder. Sana bu kapıdan gelmesine izin verme!

Nitekim Allah iman eden kullarını; salih ameller işleyen ve taat için çalışan kimseler olmakla beraber kalpleri, amellerinin geri çevrilmesi korkusuyla ürperen ve vücutları titreyen kimseler olarak vasfediyor. Allah Azze ve Celle buyuruyor ki; *"Ve Rablerine dönecekleri için yapmakta oldukları işleri kalpleri çarparak yapanlar; İşte onlar, iyiliklere koşuşurlar ve iyilik için yarışırlar."*[3330]

Bu ayetin tefsirinde söylediğimizi tefsir âlimlerinin cumhuru söylemiştir. El-Kurtubî el-Cami'de (12/132) el-Hasen -radıyallâhu anh-'dan naklediyor; "Hasen (el-Basrî) -radıyallâhu anh- dedi ki; "Biz öyle kimselere yetiştik ki; sizin işlemiş olduğunuz günahlar dolayısıyla azaba uğramaktan korktuğunuzdan daha fazla, yaptıkları iyiliklerinin kabul edilmeyerek geri çevrileceğinden korkuyorlardı."

Bil ki, insanların hakları ile ilgili olan günahlar bu hadisin kapsamında değildir. Aksine, her hak sahibine hakkını vermek ve bundan dolayı da samimi bir tevbe etmek gerekir."[3331]

Dördüncüsü; bu namaz için rekâtlarında ne okunacağı ve vakti tayin edilmemiştir.

Beşincisi; Hadisin zahirinden tesbih namazının gündüz veya gece, tek selamla kılınması anlaşılmaktadır.[3332]

Altıncısı; açıktır ki; bu zikirler, belirlendikleri yerlerde onar onar söylenir. Rükuda ise rüku zikirlerinden sonra on defa, "Semîallahu limen hamideh, Rabbena lekel hamd" deyip rükudan kalktıktan sonra da on defa söylenir.

Yedincisi; eğer namazda yanılırsa iki sehiv secdesi yapar. Fakat bu sehiv secdelerinde, namaz içinde yaptığı gibi tesbih namazının zikirlerini on defa söylemez.

Et-Tirmizi(2/350) Abdulaziz Bin Ebi Rizme'den rivayet ediyor; Abdullah Bin el-Mubarek'e dedim ki; "eğer bu namazda yanılma olursa, sehiv secdesinde onar onar zikir yapılır mı?" dedi ki; "Hayır! O sadece üç yüz tesbihten ibarettir."[3333]

7- Seferden Dönüş Namazı

• Ka'b Bin Malik -radıyallâhu anh-'dan; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- seferden dönünce önce mescide uğrar, iki rekât namaz kılar, sonra insanlarla beraber otururdu." Bunu Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.[3334]

3330 (Müminun 60-61)
3331 Et-Tenkih Lima Cae Fi Salatit Tesbih (s. 101-102)
3332 Aliyul Kari el-Mirkat (2/192) el-Mubarekfuri et-Tuhfetul Ahvezi (1/349)
3333 Bu faidelerin hepsi; et-Tenkih Lima Cae Fi Salatit Tesbih (s. 100-107) adlı eserden istifade edilerek alınmıştır.
3334 Hadis sahihtir. Buhârî (4418) Müslim (2769) Bkz. : Camiul Usul (2/171-185)

Bu hadisten kişinin, seferden dönünce, eğer abdestli ise evinden önce mescide gitmesinin ve orada namaz kılmasının, sonra da oradakilerle oturmasının müstehap olduğu anlaşılmaktadır.[3335]

8- İstihare Namazı

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, ümmetine, hayatlarında başlarına gelen işleri Allah'a havale etmeleri ve Allah'tan bu şaşkınlıklarını gidermesini talep etmeleri için bu namazı meşru kılmış, cahiliye döneminde yapmakta oldukları falcılık, ok çekme gibi batıl işlerin yerine, istihare namazını öğretmiştir.

Bu namaz hakkında şu hadis varid olmuştur;

Câbir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bize, Kur'ân'dan -bir süre öğrettiği gibi her işte istiharede bulunmamızı öğretirdi. Derdi ki:

"Biriniz bir işi yapmaya arzu duyduğu zaman, farzlar dışında iki rek'at namaz kılsın, sonra şu duayı okusun:

"Allah'ım! Senden hayır talep ediyorum, zira sen bilirsin. Senden hayrı yapmaya kudret talep ediyorum, zira sen vermeye kâdirsin. Rabbim! Yüce fazlını da talep ediyorum. Sen her şeye kâdirsin, ben âcizim. Sen bilirsin, ben cahilim. Sen gaybları bilirsin. Allah'ım, eğer biliyorsan ki bu işi bana dinim, hayatım ve sonum için -veya hal-i hazırda ve ileride demişti- hayırlıdır, bunu bana takdir et ve yapmamı kolay kıl. Sonra da onu hakkımda mübarek kıl. Eğer bu işim, bana dinim, hayatım ve âkibetim için -veya hal-i hazırda ve ileride dedi- zararlıysa, onu benden çevir, beni de ondan çevir. Hayır, ne ise bana onu takdir et, sonra da bana onu sevdir!" Câbir -radıyallâhu anh- dedi ki:

"Bu duadan sonra yapacağı işi zikrederdi." Bunu Buhari rivayet etmiştir.[3336]

Derim ki bu hadiste bazı faideler vardır;

Birincisi; bu hadiste istihare namazının meşru olduğu hükmü vardır. Hatta vacip olduğunu düşündürmektedir.[3337]

İkincisi; istihare namazı önemli ya da önemsiz her iş için meşrudur.

En-Nevevî der ki; "Bu sahih hadiste belirtildiği üzere istihare namazı her iş için müstehaptır."[3338]

Derim ki; yapması vacip olup terki haram olanlar ve yapması müstehap olup terki mekruh olanlar hakkında istihare olmayacağı açıktır.

Evet, istiharenin vacip ve müstehaba girmesi, zamanı geniş olanlar hakkında tercihe bağlıdır.[3339]

3335 Fethul Bari (8/124) ayrıca bkz. : Fethul Bari (6/193)
3336 Hadis sahihtir. Buhârî (1166) Bkz. : Camiul Usul (6/250-251)
3337 Neylul Evtar (3/88) Tehfetuz Zakirin (s. 134)
3338 El-Ezkar (3/355- İbn Allân şerhi)
3339 Fethul Bari (11/184)

İbn Hacer der ki; "işlerin önemlisi ile önemsizi belli olmaz. Nice önemsiz işler önemli sonuçlar doğurmuştur."

Üçüncüsü; bu hadiste istihare namazının farz dışında iki rekat olduğu belirtilmiştir.

En-Nevevî der ki; "(Bu istihare duası) Nafile namazla olduğu gibi, müekked sünnetlerle, Tahıyyetul Mescid namazı ile ve diğer nafilelerle de olur."[3340]

Derim ki; Allahu a'lem kastettiği şudur; onların aklına namaz fiiline başladıkları esnada bir iş gelirse böyledir.[3341]

Nevevi'nin sözünün zahiri, istihare namazına niyet etmesiyle muayyen bir namaza niyet etmiş olmasının fark etmediğini gösterir. Bu söz, hadisin de açık anlamıdır.

El-Irakî der ki; "Müekked namaza ve benzerlerine başlamadan önce istihare yapmak istediği işi düşünür, sonra istihare niyeti olmadan namazı kılarsa ve sonra istihare duasını yaparsa bu da maksadı hâsıl eder."[3342]

Dördüncüsü; istihare tereddüt durumunda olmaz. Zira Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Biriniz bir işi yapmayı düşündüğü zaman" buyurmuştur. Aynı şekilde yapacağı dua da bunu gösterir.

Eğer müslüman bir işte tereddüt halinde ise, yapacağı işi seçmesi ve istihare yapması gerekir. İstihareden sonra o işi yapar. Eğer hayırlı ise Allah ona bunu kolaylaştırır ve bereket verir. Öyle değilse, Allah onu o işten hayırlı olana çevirir.

Beşincisi; bu namaz için Fatiha'dan sonra okunacak sureler tayin edilmemiştir.[3343]

3340 El-Ezkar (3/354- İbn Allan şerhi)

3341 İbn Hacer Fethul Bari'de (11/185) dedi ki; "Haberin zahiri, bir iş yapmak istedikten sonra namaza ve duaya başlamasını gerektirir."

3342 Neylul Evtar (3/88) bu konuda Hafız İbn Hacer der ki; "Niyet etmeksizin kılmasının hilafına, kılmaya niyet edilmiş bir namaz ile birlikte istihare namazına da niyet etmek ile bu gerçekleşir. Tahıyyetul Mescid namazı farklıdır. Zira bundan amaç, o mevkide dua ile meşgul olmaktır. İstihare namazından amaç ise; namazda veya namazdan sonra dua etmektir. Namazın bitmesiyle, kendisine talep arz edilen için cüzler uzaklaşmaktadır. Zira haberin zahiri, bir iş yapmak istedikten sonra namaza ve duaya başlamasını gerektirir."

Derim ki; haberin zahirinde "Farz namaz dışında" ifadesi hariç, iki rekât şartı tayin edilmiş değildir. Şayet müslüman bir işe niyetlenirse, iki rekât namaz kılar. Bu öğlenin ratibesi de olabilir. Bu namazdan sonra istihare duası yaparsa maksat hâsıl olur. Nevevi ve Iraki'nin de dediği gibi hadisin zahiri budur. Vallahu a'lem.

3343 Nevevi el-Ezkar'da (3/354- İbn Allan şerhi) iki rekâtta Kafirun ve ihlas surelerinin okunacağını söyledi.

El-Irakî der ki; istiharenin iki rekâtında ne okunacağını tayin eden bir delil bulamadım. Lakin Nevevî'nin söylediği de uygundur. ." (İbn Allan Şerhul Ezkar (3/354)

Derim ki; lakin bu uygun buluş, bu sureleri tayin etmeye meşruluk kazandırmaz. Tevfik Allah'tandır.

Altıncısı; iş konusundaki şaşkınlığın gideceği, bereketli olanın kolaylaştırılacağı, aksi halde hakkında istihare edilen işten çevrilip hayırlı olanın kolaylaştırılacağı hadisten anlaşılmaktadır.

Yedincisi; müslüman, istihare namazı kıldığı zaman kastettiği işi yapar. Göğsünün genişlemiş olması veya olmaması eşittir.[3344]

İbnuz Zemelkanî der ki; "İnsan bir işin istiharesi için iki rekât namaz kılarsa, kendisine zahir olan işi yapsın. Gönlünün huzur bulmasıyla bulmaması fark etmez. Onda gönlü huzur bulmasa bile hayır vardır." Yine dedi ki; "Hadiste gönlün huzur bulması şartı yoktur."[3345]

Sekizincisi; istihare duasının yeri, selamdan sonradır. Zira Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Biriniz bir işi yapmaya arzu duyduğu zaman, farzlar dışında iki rek'at namaz kılsın, sonra şu duayı okusun..." buyurmuştur. İki rekâttan sonra sözünden açıkça anlaşılan, bunun selamdan sonra oluşudur. Şeyhul İslam İbn Teymiye ise selamdan önce olduğu görüşünü tercih etmiştir.[3346]

9- Duha (Kuşluk) Namazı

Bu bölüm şu meseleleri kapsamaktadır;

Birinci Mesele; Fazileti

İkinci Mesele; Hükmü

Üçüncü Mesele; Vakti

Dördüncü Mesele; Rekat Sayısı ve Şekli

Bunların açıklaması şu şekildedir;

a- Duha Namazının Fazileti:

Duha namazının fazileti hakkında bazı hadisler varid olmuştur. Bunlar arasında şu hadisleri zikredebiliriz;

• Ebu Zer -radıyallâhu anh-'dan; Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Her birinizin her eklemi için bir sadaka vermesi gerekir. Her tesbih (Subhanallah demek) bir sadakadır, her tahmid (elhamdülillah demek) bir sadakadır, her tehlil (la ilahe illallah demek) bir sadakadır, her tekbir (Allahu ekber demek)

3344 Nevevî; "İstihare yaptıktan sonra göğsünün genişlediği işi yapar. ."diyor (el-Ezkar 3/355-356- İbn Allan şerhi) O bunu söylerken çok zayıf bir hadise itimad etmiştir. Fethul Bari (11/187)

İz Bin Abdisselam, Nevevi'nin bu sözüne muhalif olarak fetva vermiş, el-Iraki de Nevevi'nin bu sözünü reddetmiştir. İbn Hacer de ona muvafakat etmiştir. İbn Allan Şerhul Ezkar (3/357)

3345 Et-Tac İbn-is-Subkî Tabakatuş Şafiîye (9/206)

3346 El-İhtiyaratul Fıkhiye (s. 58)

bir sadakadır, iyiliği emretmek bir sadakadır, kötülükten alıkoymak bir sadakadır, iki rekât kuşluk namazı kılmak bunu karşılar" Müslim rivayet etmiştir.[3347]

• Ebud Derda ve Ebu Zer -radıyallâhu anhuma-'dan; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Allah Azze ve Celle şöyle buyurdu; "Ey Âdemoğlu! Gündüzün başında benim için dört rekât namaz kıl, günün kalanında sana yeteyim." Bunu Tirmizi rivayet etti.[3348]

• Ebu Hureyre -radıyallâhu anh-'dan; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Duha namazına ancak evvab (Allah'a yönelen) kimse devam eder." Yine buyurdu ki; "O evvabin (Allah'a yönelen kimselerin) namazıdır." Bunu İbn Huzeyme ve Hakim rivayet ettiler.[3349]

b- Duha Namazının Hükmü

Geçen hadisler ve benzerleri kuşluk vaktinde kılınan namazın sevilen bir hasene olduğunu gösteriyor.[3350] Bu hadislerde ayrıca bu namaza devam etmenin meşru oluşunun hükmü vardır.[3351] Fakat vacipliğine delalet eden bir şey sabit olmamıştır.

c- Duha Namazının Vakti

Duha namazının vakti, güneşin doğmasından başlar, zeval vaktine kadar devam eder. En faziletli vakti güneşin ısıtmaya başladığı vakittir.

3347 Hadis sahihtir. Müslim (720) bkz. : Camiul Usul (6/436)

3348 Hadis hasendir. Ahmed (6/440, 451) Tirmizi (475) Tirmizi dedi ki; "Hasen, garibdir." Şeyh Ahmed Şakir tahkikinde sahih dedi. Elbani de Sahihu Sünenit Tirmizi'de (1/147) sahih dedi. Camiul Usul muhakkiki de Hasen dedi. (9/437)

3349 Hadis hasendir. İbn Huzeyme (2/228) Hâkim (1/314) lafız her ikisine aittir. Taberani "O evvabin namazıdır" kısmı olmaksızın rivayet etti; Mucemul Evsat (Mecmaul Bahreyn-2/279) Hakim hadisin Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söyledi. Elbani Silsiletul Ehadisis Sahiha'da (1994) Hasen dedi.

3350 Mecmuul Fetava (22/284)

3351 Bu geçen hadislerden açıkça anlaşılmaktadır. Neylul Evtar (3/77) Şeyh İbn Teymiye'ye gelince (Allah ona rahmet eylesin) ilim ehlinin ittifak ettiği karara göre, Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in devam ettiği sünnetlerden olmadığını beyan etmiş ve onun müstehap olduğuna hükmetmiştir. Der ki; "Geriye buna devam etmenin faziletli olup olmadığı veya Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e uyarak terk etmenin daha mı faziletli olduğu? Meselesi kaldı. Bu üzerinde tartışma olan bir meseledir. En uygunu şöyle demektir; "Gece namazına devam eden kimsenin kuşluk namazına devam etmesi gerekmez. Nitekim Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazından uyuyakalanın kuşluk namazı kılmasının gece namazı yerine geçeceğini belirtmiştir." (Mecmuul Fetava-22/284)

Derim ki; lakin nasların zahiri mutlak olarak bu namaza devam etmenin müstehap olduğunu gösterir. Nitekim Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- devam ettikleri takdirde insanlara vacip kılınır korkusuyla bazı amelleri terk ediyordu. Bu peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'in buna devam etmemesinin illetidir. Fakat naslar mutlak ifadesi ile kalmıştır. Aişe -radıyallâhu anhâ- da buna işaret eden şeyler söylemiştir. Bkz; Camiul Usul (6/108-109)

Bunun delilleri şu şekildedir;

İlk vaktine daha önce geçen Ebud Derda ve Ebu Zer -radıyallâhu anhuma-'nın rivayet ettikleri hadis delildir. Delil olan kısmı; "Gündüzün evvelinde benim için dört rekât namaz kıl..." ifadesidir.

• Aynı şekilde Enes -radıyallâhu anh-'dan da şu hadis gelmiştir; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Kim sabah namazını cemaat ile kılar ve oturup güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikrederse, sonra da iki rekât[3352] namaz kılarsa onun ecri tam bir hac ve umre, tam bir hac ve umre, tam bir hac ve umre gibidir." Bunu Tirmizi rivayet etmiştir.[3353]

• Ebu Umame -radıyallâhu anh-'dan; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki; "Kim sabah namazını mescitte cemaat ile kılıp, duha namazını kılıncaya kadar orada kalırsa onun ecri tam bir hac veya tam bir umre sevabı gibidir." Bunu Taberani rivayet etmiştir.

Diğer rivayette; "Kim sabah namazını cemaatle kılar ve güneş doğuncaya kadar oturup zikrederse..." şeklindedir. Bunu da Taberani rivayet etti.[3354]

Zeval ile vaktinin çıkmasına gelince; şüphesiz o kuşluk namazı olduğu için böyledir.

Faziletli vaktine gelince; Zeyd b. Erkam -radıyallâhu anh-'ın rivayeti buna delildir. O, bazı kimselerin duha namazı kıldıklarını görünce şöyle demiştir; "Bunlar pekâlâ bilirler ki, bu saatten başka zamanda namaz kılmak daha faziletlidir. Çünkü Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Evvâbîn namazı, sıcaktan deve yavrularının ayakları yandığı[3355] zaman kılınır." buyurmuştur." Bunu Müslim rivayet etti.[3356]

d- Duha Namazının Rekât Sayısı ve Şekli

• Müslümanın kuşluk namazını iki, dört, altı, sekiz veya on iki rekât kılması meşrudur. Dilerse bunları iki rekât iki rekât olarak kılar.

Bu namazın iki rekât kılınmasının delili; Ebu Zer -radıyallâhu anh- hadisidir; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki;

3352 Tayibî der ki; bu namaz "işrak namazı" diye isimlendirilir. Bu ilk kuşluk vaktidir." (Tuhfetul Ahvezi-1/405)

3353 Hadis "Hasen ligayrihi"dir. Tirmizi; "Hasen, garib" dedi. El-Mubarekfuri Tuhfetul Ahvezi'de (1/406) şahitleriyle Hasen olduğunu belirtti. Şeyh Ahmed Şakir de Tirmizi Tahkikinde (2/481) buna muvafakat etti. Elbani Sahihu Sünenit Tirmizi'de (1/182) Hasen dedi. Camiul Usul muhakkiki de (9/401) şahitleriyle Hasen olduğuna hükmetti.

3354 Hadis hasendir. Taberani (8/174, 181, 209) Münziri ve Heysemi isnadının ceyyid olduğunu söylediler. Elbani Sahihut Tergib'de (1/189) Hasen olduğunu belirtti. Bkz. : Mecmauz Zevaid (10/104)

3355 Nevevi, Müslim Şerhinde (6/30) der ki; "ramda'; kum'un güneşin hararetiyle şiddetle ısınması anlamına gelir. Yani; deve yavrularının ayakları kumdan yandığı zaman" demektir. Fasîl; deve yavrularının küçükleri demektir." Bkz. : Neylul Evtar (2/81)

3356 Hadis sahihtir. Müslim (748)

"Her birinizin her eklemi için bir sadaka vermesi gerekir... İki rekât kuşluk namazı kılmak bunu karşılar" Müslim rivayet etmiştir.[3357]

Dört rekât kılınmasının delili; Ebud Derda ve Ebu Zer -radıyallâhu anh-'nın rivayet ettikleri hadistir; "Ey Âdemoğlu! Gündüzün başında benim için dört rekât namaz kıl, günün kalanında sana yeteyim." Bunu Tirmizi rivayet etti.[3358]

Altı rekât kılınmasının delili; Enes Bin Malik -radıyallâhu anh- hadisidir;

"Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- altı rekat kuşluk namazı kılardı." Bunu Tirmizi, eş-Şemail'de rivayet etti.[3359]

Sekiz rekât kılınmasının delili Ümmü Hani -radıyallâhu anhâ- hadisidir;

"Kendisi Mekke'nin fethedildiği sene Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Mekke'nin yukarısında bulunduğu bir sırada onun yanına gelmiş, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- yıkanmaya kalkmış, Fatıma -radıyallâhu anhâ- da onun üzerine perde tutmuş. Sonra Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- elbisesini alarak ona sarınmış, sonra sekiz rekât kuşluk[3360] nafilesini kılmış." Bunu Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.[3361]

On iki rekât kılınmasına da Ebud Derda -radıyallâhu anh- hadisi delalet etmektedir; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdu ki;

"Kim kuşluk namazını iki rekât kılarsa gafillerden yazılmaz. Dört rekât kılan abidlerden yazılır. Altı rekât kılana o gün için kâfi gelinir. Sekiz rekât kılan kânitîn'den (Allah'a boyun eğenlerden) yazılır. On iki rekât kılana Allah cennette ev yapar. Hiçbir gün ve gece yoktur ki, onda Allah'ın kullarına ihsan ettiği bir iyiliği olmasın. Allah kuluna, kendisini zikretme ilhamı vermesi gibi daha faziletli bir ihsan vermemiştir." Bunu Taberani rivayet etti.[3362]

Derim ki; bu hadisleri, mutlak olmasına hamleden Aişe -radıyallâhu anhâ-, kendisine Muaze -radıyallâhu anhâ-'nın; "Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kuşluk namazını ne kadar kılardı?" diye sorunca şöyle cevap vermiştir;

3357 Az önce tahrici geçti.

3358 Az önce tahrici geçti.

3359 Hadis sahih ligayrihidir. Tirmizi Kitabuş Şemail (273) Elbani; sahih ligayrihi dedi; Muhtasaruş Şemailil Muhammediye (s. 156) şahitlerini ve rivayet yollarını el-İrvaul Galil'de (2/216) zikretmiştir.

3360 Bu ibare bu namazın duha namazı değil de fetih namazı olduğunu iddia edenleri reddeder. Bkz. : Zadul Mead (3/410) Avnul Mabud (1/497)

3361 Hadis sahihtir. Buhârî (1176) Müslim (336) lafız ona aittir. Bkz. : Camiul Usul (6/110)

3362 Mecmauz Zevald (2/237) Heysemi der ki; "bunu Taberani, Kebir'de rivayet etti. İsnadında Musa Bin Yakub Zem'ayî vardır. Onun hakkında İbn Main ve İbn Hibban güvenilir dediler. İbnul Medini ve başkaları zayıf dediler. Diğer ravileri güvenilirdi."

Derim ki; Musa Bin Yakub saduk olup hafızası kötüdür. Takrib (s. 554) bunu Bezzar (keşful Estar-2/334) Ebu Zerr -radıyallâhu anh-'den rivayet etti. Bu rivayetin şahididir. Elbani Ebud Derda ve Ebu Zer -radıyallâhu anh- hadislerine "Hasen" demiştir. Bkz. : Sahihut Tergib (1/279)

"Dört rekât idi ve Allah'ın dilediği kadar artırırdı." Bunu Müslim rivayet etmiştir.[3363]

Ama bu namaz ikişer rekât olarak kılınır. Bunun delili, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in; "Gece ve gündüz namazları ikişer ikişerdir"[3364] hadisinin umumî kapsamında oluşudur.

Müslüman bu namazı dört rekâtlık namazlar gibi bitişik dört rekât şeklinde de kılabilir. Bunun delili, bu konuda daha önce geçen hadisin lafzının mutlak oluşudur; "Gündüzün evvelinde benim için dört rekât namaz kıl..." ve "Kim dört rekât kılarsa abidlerden yazılır..." hadislerinde geçtiği gibi. Vallahu a'lem.

10- Teravih Namazı

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söylemiştir:

"Kim (Allah'ın vaadine) inanarak ve sevabını Allah'tan umarak Ramazan gecelerini ihya ederse geçmiş günahları affedilir".[3365]

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- eşi Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- (teravih) namazı kıldı. Bu, Ramazan ayındaydı.

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- rivayet etmiştir: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir gece ortasında çıkarak mescitte namaz kıldı. Bazı kimseler de onun namazına uyup namaz kıldılar. Ertesi gün insanlar bundan bahsettiler. İkinci gece daha çok kimse toplandı. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- namaz kıldı, insanlar da onunla birlikte namaz kıldılar. Ertesi gün yine insanlar bundan bahsettiler. Üçüncü gece mescittekilerin sayısı daha da çoğaldı. Hz. Peygamber çıkıp namaz kıldı, insanlar da onunla birlikte namaz kıldılar. Dördüncü gece olunca mescit o kadar

3363 Hadis sahihtir. Müslim (719)

3364 Hadisin tahrici daha önce geçti.

Tenbih; Daha önce geçen Ümmü Hani -radıyallâhu anhâ- hadisi; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- kuşluk nafilesini sekiz rekat kılar, her iki rekatta selam verirdi" lafzıyla da gelmiştir. Ümmü Hani hadisinin aslı Sahihayn'de olup lafız böyle değildir. Mezkur lafız ile; Ebu Davud (1234) rivayet etmiştir.

Onun isnadında Abdullah Bin Vehb, Iyaz Bin Abdullah'dan rivayet etmiştir. Ebu Hatem, Iyaz hakkında; "rivayette kuvvetli değil" dedi. İbn Hibban onu es-Sukat'ta zikretti. Es-Sâcî dedi ki; "İbn Vehb'in ondan şüpheli hadisleri rivayet edildi." Yahya Bin Main; "Hadiste zayıftır" dedi. Ebu Salih; "Sağlamdır, Medine'de büyük şanı vardır, hadislerinde kusur vardır" dedi. Buhârî; "Hadisleri münkerdir" dedi. Tehzibut Tehzib (8/201)

Derim ki; Buradaki rivayet, İbn Vehb'in Iyaz'dan rivayeti olarak gelmiştir. Açıktır ki onun tek kaldığı rivayete itibar edilmez. Burada da tek kalmıştır. Vallahu a'lem

Elbani Sahihu İbn Huzeyme'ye düştüğü notta (2/234) hadisin bu lafzını zayıf saymıştır. İlletinin detaylı açıklaması için bkz. : Temamul Minne (s. 258-259)

3365 Buhârî. 2009

doldu ki insanları almadı. Ancak Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- sabah namazına kadar çıkmadı. Sabah namazını kıldırınca insanlara döndü, şehadet getirdi sonra şunları söyledi:

"Sizin yaptığınız bana gizli kalmadı. Ancak ben bu namazın size farz kılınmasından ve sonra da bu namazı kılamamanızdan korktum".

Hz. Peygamber, durum bu halde devam ederken vefat etti.

• Ebû Seleme İbn Abdurrahman Hz. Âişe'ye "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Ramazan ayında kıldığı namaz nasıldı?" diye sordu.

Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle dedi: Ne Ramazanda ne de diğer zamanlarda on bir rekattan fazla kılmazdı. Önce dört rekat kılardı ki bunların güzelliğini ve uzunluğunu sorma gitsin! Sonra dört rekat daha kılardı ki bunların da güzelliğini ve uzunluğunu sorma gitsin! Sonra üç rekat daha kılardı.

Ben: Ey Allah'ın Resûlü! Vitir namazını kılmadan önce uyuyor musun? diye sordum.

Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "Benim gözlerim uyur, ancak kalbim uyumaz".[3366]

Açıklama:

Bu bölümde Ramazan gecelerini ihya etmekten kasıt mutlak olarak geceleri ibadetle geçirmektir. Nevevî ise burada kastedilenin teravih namazı olduğunu, teravih namazı kılınması durumunda gecenin ihya edilmiş olacağını ancak gecenin yalnızca teravih ile değil başka türlü de ihya edilebileceğini söylemiştir.

Bu hadislerden ilk anda, küçük ve büyük tüm günahların affedileceği anlaşılmaktadır. İbnü'l-Münzir bu görüştedir. Nevevî şöyle demiştir: Bilinen odur ki bu yalnızca küçük günahlara özgüdür. İmamü'l-Harameyn bu görüşü benimsemiş, Kadı Iyaz da bu görüşü ehli sünnete nisbet etmiştir.

Bazıları şöyle demiştir: kişi küçük günahlar işlememişse büyük günahlarının hafifletilmesi de mümkündür.

Geçmiş ve gelecek günahların bağışlanması konusunda pek çok hadis bulunmaktadır. Ben bunları müstakil bir kitapta topladım. Gelecek günahların affedilmesi ise şu açıdan problemli görünmüştür: Affetme, öncesinde bir günahın bulunmasını gerektirir. Sonradan işlenen günah henüz ortada olmadığına göre onun affedilmesi nasıl mümkün olabilir? Bunun cevabı, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- Allah'tan Bedir savaşına katılanlarla ilgili olarak aktardığı şu sözde bulunmaktadır: "Dilediğinizi yapın, sizleri bağışladım". Cevap özetle şudur: Bu söz, onların büyük günahlardan korunması, bu sayede onların büyük günah işlememesi anlamına gelir. Diğer bir görüşe göre ise bunun anlamı onla-

3366 Buhârî. 2013

ının günahları, bağışlanmış olarak meydana gelir. Arefe günü oruç tutma ile ilgili hadisi, yani Arefe günü tutulan orucun geçmiş ve gelecek yılın günahına kefaret olacağına dair hadisi Mâverdî bu şekilde yorumlamıştır.

Resûlullah vefat ettiğinde, insanlar teravih namazını cemaatle kılmıyorlardı.

İbnü't-Tîn şöyle demiştir: Hz. Ömer cemaatle teravih'in daha güzel olduğu sonucunu Hz. Peygamber'in kendisi ile üç gece boyunca bu namazın kılınmasını onaylamasından çıkarmıştır. Hz. Peygamber'in daha sonra bunu yapmaması onlara farz kılınması korkusundandır. Buharî'nin Hz. Ömer hadisinden sonra Hz. Âişe hadisini vermesinin sırrı da budur. Hz. Peygamber'in vefatı ile teravih namazının farz kılınmayacağı kesin olarak ortaya çıkmış oldu. Bu namazı ayrı ayrı kılmak, toplumun birliğini bozduğu için Hz. Ömer insanların bunu cemaatle kılması görüşünü tercih etti. Ayrıca tek bir imam arkasında toplanmak, namaz kılanların pek çoğu için dinçliğe daha uygundur. Alimlerin çoğunluğu da Hz. Ömer'in görüşünü tercih etmiştir.

Mâlik'ten iki rivayetin birine göre, Ebû Yusuf ve bazı Şâfiî'lere göre "Farz namaz dışında en faziletli namaz kişinin evinde kıldığı namazdır" sözünün genel ifadesi sebebiyle teravihin evde kılınması daha faziletlidir. Bu hadis, Müslim'in Ebû Hureyre'den rivayet ettiği sahih bir hadistir.

Tahavî mübalağa ederek şöyle demiştir: Teravih namazının cemaatle kılınması farz-ı kifayedir.

İbn Battal şöyle demiştir: Ramazan ayında teravih namazı kılmak sünnettir. Çünkü Ömer bunu Hz. Peygamber'in fiilinden almıştır. Hz. Peygamber de bunu farz olma korkusu sebebiyle terk etmiştir.

Şâfiîlere göre bu meselenin aslında üç farklı görüş vardır. Bu görüşlerin üçüncüsü şudur: Kur'an'ı ezbere bilen, tembellikten korkmayan, kendisinin cemaate gitmemesi cemaat açısından bir problem oluşturmayan kişinin camide ve evde kılması eşittir. Bu şartların bir kısmını taşımayanların cemaatle kılması daha faziletlidir.

Anlaşıldığı kadarıyla Hz. Ömer'in, Übey'i İmam seçmesinin sebebi Hz. Peygamber'in "Cemaate Allah'ın kitabını en iyi okuyan imamlık eder" hadisidir.

Bid'at aslında, daha önce bir örneği bulunmaksızın ortaya konulmuş şey demektir. Dinde sünnetin zıddı olarak, yergi anlamında kullanılır. İşin hakikati şudur: Şayet fiil dinde güzel görülen bir prensibin altına sokulabiliyorsa bu güzel, çirkin görülen bir şeyin altına giriyorsa kötüdür. İkisinden de değilse mübahtır. Şu halde bidat beş hükme de konu olur.[3367]

3367 Beş hükümden kasıt şunlardır: 1. Vâcip, 2. Mendup, 3. Mübah, 4. Mekruh, 5. Haram.

Hz. Ömer'in sözü teravih namazının gecenin sonunda kılınmasının, gecenin başında kılınmasından daha faziletli olduğunu açık olarak ifade etmektedir. Ancak bu söz, teravihi tek başına kılmanın cemaatle kılmaktan üstün olduğu anlamına gelmez.[3368]

11- Cuma Namazının Sünnetinin Evde Kılınması

İki rekât oluşunun delili:

• İbni Ömer -radıyallâhu anh- Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sünnet namazlarını vasfederek şöyle dedi:

"Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- cuma günü farz namazını kıldıktan sonra evine dönene kadar namaz kılmazdı. Müteakiben evinde iki rekât namaz kılardı."[3369]

Dört rekât oluşunun delili:

"Sizden biri cumayı kıldığı zaman sonrasında da dört rekât kılsın."[3370]

12- Bayram Namazından Sonra Evde Kılınan Namaz[3371]

• Ebu Said el-Hudri -radıyallâhu anh- şöyle rivayet etmektedir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Bayram (namazın)dan önce hiçbir şey kılmazdı. Evine döndüğünde ise iki rekât namaz kılardı[3372]

13- Vitir Namazı

a- Vitir Namazının Kılınacağı Vakitler

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle demiştir: "Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bana uyumadan önce vitir namazı kılmamı tavsiye etti."

• Enes İbn Sîrîn'den nakledilmiştir: "Bir defasında Abdullah İbn Ömer'e; 'Ne dersiniz, sabah namazından önce kılınan iki rekatlık namazda kıraâti uzun tutayım mı'? diye sordum. Bana şöyle cevap verdi: "Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazını ikişer rekat halinde kılardı ve sonunda bir rekat daha kılarak namazını tekleştirirdi. Daha sonra da sabah namazından önce iki rekat namaz kılardı. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu iki rekatı kılarken sabah namazının farzı için getirilen kâmet sesi kulağına gelirdi." Hammâd şöyle demiştir: "Bu yüzden hızlı bir şekilde kılardı."[3373]

3368 Fethulbari. Polen yayınları
3369 Müslim (882/71) Ebu Davud (1132) Nesei (1426-1427) Tirmizi (521) Darimi (1/369) İbn-i Mace (1131) Malik (1/166) Ahmed (2/103)
3370 Müslim. 881-67
3371 Bu iki rekâtın duha namazı olması da muhtemeldir. (Amr abdulmünim Selim. Hanımlar için öncelikli bilgiler. ummul kura yayınları. Sayfa: 152)
3372 İbn-i Mace 1293. hasen bir rivayetle
3373 Buhârı. 995

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- her gece vitir (tek rekatlı) namazı kılardı. Bu tek rekat da seher vaktine sarkardı." [3374]

Açıklama:

İmam Buhârî'nin burada naklettiği rivayetlerin özü şudur: Vitir namazının vakti, bütün bir gecedir. Bunun başlangıcı da yatsı namazından sonra şafağın kaybolma anına kadardır. İbnu'l-Münzir'in naklettiğine göre vitirin başlangıç vakti konusunda görüş birliği (icmâ) bulunmaktadır.

"Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- gece namazını ikişer rekat halinde kılardı" ifadesi gece namazlarının her iki rekatta bir ara verilerek kılınmasının daha faziletli olduğunu göstermektedir. Çünkü Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- hem bunu emretmiş hem de bizzat uygulamıştır. Buna karşılık ara vermeksizin vitir namazını kılmakla ilgili bir emri bulunmadığı halde, sadece bu yönde uygulamaları vardır.

Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- bu iki rekatı kılarken sabah namazının farzı için getirilen kâmet sesi kulağına gelirdi" ifadesi söz konusu iki rekatın sabah namazının farzından hemen önce kılındığını göstermektedir. Buradan anlaşıldığına göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- namazın ilk vaktini kaçırmamak için kâmeti duyan bir kimsenin hızlı bir şekilde namazı kılması gibi acele ederdi. Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- bu şekilde namazı çabucak kılmasının zorunlu sonucu da farzdan önceki iki rekatta kırâati kısa tutmasıdır. İşte Enes İbn Sîrîn'in bu iki rekatta kırâatin ne kadar tutulacağına dair sorusunun cevabı da böylece verilmiş olur. Ayrıca İbn Ömer'in soruya ayrıntılı bir şekilde cevap vermesi eğer ihtiyaç veya zorunluluk varsa cevabın soruda istenenden daha ayrıntılı olabileceğini de göstermektedir.

"Bu tek rekat da seher vaktine sarkardı." Hz. Aişe'nin bu ifadesi vitir namazının vaktinin duruma göre değişebildiğini gösterir. Buna göre Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- eğer bir rahatsızlığı varsa vitir namazını ilk vaktinde, şayet yolcu ise vaktin ortasında kılmıştır. Fakat Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- vitir namazıyla ilgili genel uygulaması, bu namazı vaktin sonunda kılmaktır. Zira O'nun gece namazlarındaki asıl alışkanlığı ve uygulaması bu yöndedir. Her şeyin en doğrusunu sadece Allah bilir.[3375]

b- Gece Son Kılınan Namaz Vitir Olmalıdır

• Abdullah İbn Ömer -radıyallâhu anh-'ın naklettiğine göre Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Gece kıldığınız son namazın vitir namazı olmasını sağlayın!"[3376]

3374 Buhârî. 996
3375 Fethulbari.
3376 Buhârî. 998

c- Vitir Namazından Sonra Okunacak Dua

"سُبْحَانَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ"

"Yüce, mülk sahibi ve kendine yakışmayan her şeyden pâk ve münezzeh olan Allah'ı tesbih ederim." Bu, üç defa okunur ve üçüncüsünde yüksek sesle:

(رَبُّ الْمَلاَئِكَةِ وَ الرُّوحِ)

[Meleklerin ve ruhun Rabbi olan Allah'ım!] kısmı eklenir.[3377]

3377 Nesâî (3/244), Darekutnî ve diğerleri. Parantez [ ] içi Darekutnî rivayetinin ziyadesidir ve isnadı sahihtir, (2/31). Bkz. Zâdu'l-Meâd. (İlgili hadisin tenkidi: Şuayb ve Abdül-kadir el-Arnavût), (1/337).

101. BÖLÜM
NAFİLE NAMAZ KILMANIN MEKRUH OLDUĞU SAATLER

1- Şu Üç Vakitte Nafile de Olsa Namaz Kılınmaz

• Ukbe İbnu Âmir -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Üç vakit vardır ki, Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bizi o vakitlerde namaz kılmaktan veya ölülerimizi mezara gömmekten nehyetti:

- Güneş doğmaya başladığı andan yükselinceye kadar.
- Öğleyin güneş tepe noktasına gelince, meyledinceye kadar.
- Güneş batmaya meyledip batıncaya kadar."[3378]

• İbnu Ömer -radıyallâhu anh- anlatıyor: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- buyurdular ki: "Hiç biriniz, güneşin doğması ve batması esnasında namaz kılmaya kalkmasın."[3379]

3378 Müslim, Misafirin 293, (831); Ebu Davud, Cenâiz 55, (3192); Tirmizi, Cenaiz 41, (1030); Nesâi, Mevakît, 31, (1, 275, 26).

3379 Buhârî, Mevâkît 31, 30, Hacc 73; Müslim, Müsâfirîn 289, (838); Muvatta, Kur'ân 47, (1, 220); Nesâî, Mevâkît 33, (1, 277).

102. BÖLÜM

FARZ NAMAZ İLE NAFİLE NAMAZIN ARASININ ZİKİRLE AYRILMASI

1- Farz İle Nafile Namazının Arasının Mutlaka Ayrılması Gerektiği

• Nafi b. Cübeyr, Ömer b. Ata b. Ebi el-Hivar'ı, Nemr'in kız kardeşinin oğlu es-Saib b.Yezid'e namazda yaptığı ve Muaviye'nin fark ettiği olayı sorması için gönderdi. O evet, Muaviye'yle birlikte Maksure denilen yerde Cuma namazını kılmıştım. O selam verince hemen namaz kıldığım yerde, yine namaza durdum. (Odasına) girince bana (birini) gönderdi ve şöyle dedi: Yaptığın şeyi bir daha tekrarlama. Cuma namazını (farzını) kıldığın zaman, konuşmadan ya da çıkmadan (ara vermeden) farzın hemen peşinden namaz kılma. Çünkü Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- konuşmadan ya da çıkmadan (ara vermeden) bir namazın diğerinin peşinden kılınmamasını emretmiştir.[3380]

• El-Ezrak b. Kays şöyle dedi: Ebu Rimse künyesiyle çağrılan bir imamımız bize namaz kıldırdı ve şöyle dedi: Bu namazı ya da bu namazın aynısını Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-ile birlikte kıldım. Ebu Bekir ve Ömer -radıyallâhu anhuma- ilk safta sağ tarafta namaza durmuştu. Bir adamda vardı ki ilk tekbire yetişmişti. Ve sonra Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- sağına ve soluna selam verdi ta ki bizler onun yanaklarını gördük. Sonra Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ebu Rimse kendini kastederek- benim gibi (cemaate) döndü. İlk tekbire yetişen o adam nafile kılmak için ayağa kalktı. Ömer -radıyallâhu anh- yerinden sıçradı ve adamın omzundan tutarak salladı ve ona şöyle dedi: Otur yerine. Şüphesiz ehli kitap namazları arasında bir fasıla/aralık olmadığı için helak olmuştur. Sonra Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- adama ve Ömer'e-radıyallâhu anh- baktı ve şöyle dedi: "Ey Hattab'ın oğlu, Allah sana doğruyu buldurdu."[3381]

3380 Taberani Kebir'de (19/712), Beyhaki(3/240), Abdurrezzak (5534), İbn Ebi Şeybe (2/139).
3381 İsnadı sahihtir. Ahmed (52/368), Ebu Davud (1007), Hakim (1/270), Beyhaki (2/190).

103. BÖLÜM
NAFİLE NAMAZLARLA İLGİLİ BİD'ATLAR

Bu bölümde ayrıntılara girmeden nafile namazlarla ilgili bidatleri kaydedeceğim. Zira bunları bilmeyip, bidatlere devam eden pek çok insana nasihat, açıklama ve sakındırma olması için, kitaba nafile namazlar hakkındaki bidatlerin sayıldığı bir ilave yapmak istedim. Çünkü bir amelin Allah Azze ve Celle katında kabul görmesi için iki şart vardır;

Birincisi; Allah rızası için halis olması

İkincisi de; doğru olmasıdır. Doğru olması ise sünnete uygun olup muhalif olmamasına bağlıdır.

Muhakkik âlimler katında üzerinde karara varılmış bir hususlardan birisidir ki; Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in kavliyle meşru olduğunu bize belirtmediği ve kendisinin bizzat fiiliyle Allah'a yakınlık sağlamadığı her ibadet, O'nun sünnetine aykırıdır. Zira sünnet iki kısımdır; Sünnet-i Fiiliye ve Sünnet-i Terkiye.[3382] Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in terk ederek yapmadığı bu ibadetler, terk edilmesi sünnet olan şeylerdir.

Görmez misin ki, bayram namazı ve cenazede ezan, Allah Azze ve Celle'yi zikir ve O'na tazim olmakla birlikte, bu namazlarda ezan okuyarak Allah'a yakınlaşmaya çalışmak caiz değildir. İşte bunun gibiler, Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in terk edilmesini sünnet kıldığıdır.

Nitekim Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabeleri bunu iyi kavradıkları için yerinde zikredileceği üzere, bidatlerden şiddetle sakındırmışlardır. Hatta Huzeyfe Bin el-Yeman -radıyallâhu anh- der ki; "Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabelerinin yapmadığı hiçbir ibadet yapılamaz"

İbn Mesud -radıyallâhu anh- der ki; "Tabi olun, bidat çıkarmayın! Bu size yeter. Size ilk durum(a uymak) gerekir."

Allah'ın, ibadetinde kendisinin rızası için ihlâslı olmayı ve Peygamberi'nin sünnetine tabi olarak, bidat karıştırmamayı nasip ettiği kimseye mübarek olsun!

3382 Yani Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in fillen yaparak, sözüyle teşvik ederek ya da ashabının fiilini onaylayarak, yapılmasını sünnet kılması ve terk edip yapmayarak, ya da yapılmasına karşı çıkarak, terk edilmesini sünnet kılması. -mütercim-

Eğer böyleyse, Allah Azze ve Celle'nin taatini kabul ediçi ve cennetine girdirmesi ile sevinsin! Allah bizleri, sözü dinleyip en güzeline tabi olanlardan eylesin.

Bil ki, işaret edilen bidatlerin sebepleri şunlardır;

Birincisi; delil getirilmesi ve Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e nisbet edilmesi caiz olmayan zayıf hadisler. Bize göre, bunun gibi hadislerle amel etmek caiz değildir. el-Elbani rahimehullah'ın "Sıfatu Salatin Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-" adlı eserinin mukaddimesinde açıkladığı üzere bu, ilim ehlinden Şeyhul İslam İbn Teymiye ve diğer alimler gibi alimler cemaatinin görüşüdür.[3383]

İkincisi; Bazı fakihlerin fark edemeden üzerine hüküm bina ettiği uydurma ve aslı (isnadı) olmayan hadisler. İşte bu, bidatlerin ve sonradan çıkarılanların can evinden vuranıdır!

Üçüncüsü; Bazı fakihlerden özellikle sonrakilerinden sudur eden, dayanağı ve şer'î bir delili olmayan ictihat ve ihtihsanlar. Bunlar delile dayanmak bir tarafa, bazı işlerin kabul edilmesine yol açmış, sonra da birer sünnet gibi tabi olunur hale gelmişlerdir!

Dininde basiret sahibi olana, bu bidatlere uyulamayacağı hususu gizli kalmaz. Çünkü ancak Allah şeriat koyar. İstihsan yapan, eğer müçtehit ise (yani bir delile dayanarak hüküm çıkarırsa), Allah'ın onu muaheze etmemesi için, istihsan ettiği o ameli kendisinin işlemesi caizdir. Ama insanların bu hükmü din ve sünnet edinmesine gelince, hayır! Sonra yine hayır! Bazısı amelî sünnete muhalif olursa bu nasıl olur!? İnşaallah bu mesele hakkında uyarı ileride gelecek.

Dördüncüsü; Şer'î bir delili olmayan ve aklın da uygun bulmadığı, gelenekler ve hurafeler. Her ne kadar bunu cahiller yapmış olsa da, bu yol edinilmektedir. Bunlar, ilim ehlinden olduğunu iddia edip, âlimlerin suretinde görünen birinin kendilerini desteklediğini görünce ellerinden kaçırmazlar.

Bilinmelidir ki, bu bidatlerin tehlikesi tek değil, aksine dereceleri vardır. Bidatlerden bazısı az sonra göreceğin gibi şirk ve açık küfür olup, bazısı bundan daha aşağıdır. Lakin bidat oluşu ortaya çıktıktan sonra, kişinin dinde işlediği en küçük bir bidatin, haram olduğunun bilinmesi gerekir. Bidat, bazılarının zannettiği gibi sadece mekruh rütbesinde olan bir şey değildir. Öyle olsaydı Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-; "Her bidat sapıklıktır, her sapıklık (sahibi) da cehennemdedir." buyurur muydu?

Bu meseleyi İmam Şatıbî rahimehullah, "el-İtisam" adlı önemli kitabında en güzel şekilde tahkik etmiştir.

3383 Müellif, zanna tabi olmayı kötüleyen ayetlerden örnek verseydi güzel olurdu. Nitekim sahih haber ilim ifade ederken, zayıf hadis, zan bile ifade etmemektedir. O halde durumu bu olan ve Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-'e nispeti caiz olmayan zayıf hadisler nasıl din edinilir?

Bu yüzden, bidatin tehlikesi gerçekten büyüktür. İnsanların çoğu bu tehlikeden gafil kalmaya devam etmektedirler. Bunu sadece ilim ehlinden bazıları bilmektedir. Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in şu hadisi şerifi, bidatin tehlikesine delil olarak sana yeter; "Şüphesiz Allah, bidatini terk edinceye kadar her bidat sahibini tevbeden alıkoyar." Bunu Taberani ile el-Ehadisul Muhtara" adlı eserinde Ziyaul Makdisi ve başkaları sahih senedle rivayet etmişlerdir. Münziri "Hasen" demiştir.[3384]

Bu cümlelere, önceki müslümanların âlimlerinden, İmam Ahmed Bin Hanbel rahimehullah'ın ashabından, hicri 329 yılında vefat eden büyük imam, Şeyh Hasen Bin Ali el-Berbeharî'nin, okuyuculara nasihat olması için takdim edeceğim şu sözleriyle bitiriyorum;

El-Berbeharî[3385] rahimehullah der ki; "(Dinde) sonradan çıkarılanların küçüklerinden bile sakın! Zira küçük bidatler, büyük bidatlere dönüşür. Aynı şekilde, bu ümmette çıkarılan her bidatin başlangıcı, hakka benzeyen küçük şeyler şeklinde olmuştur. Bu kapıdan girenler aldanmışlar, sonra içinden çıkamamışlardır. Sonra bu iş büyüyerek din edinilir hale gelmiştir.

Allah sana rahmet etsin, özellikle zamanında sözlerini işittiğin kimselere bak! Acele etme! Hemen onların arasına girme! Orada Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in sahabelerinden veya âlimlerden birinin konuşulup konuşulmadığını sor. Eğer onlardan bir eseri orada bulursan ona sarıl, onu aşma ve ondan ayrılma! Aksi halde cehenneme düşersin!

Allah sana rahmet etsin, bil ki, kulun müslümanlığı, tabi olucu, tasdik edici bir müslüman olmadıkça tamam olmaz. Kim Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-

3384 Silsiletul Ehadisus-Sahiha'da (1620) tahric edilmiştir.

3385 İbn Kesir el-Bidaye'de (c. 11) Berbeharî hakkında şu biligileri verir; "Hanbelî, âlim, zahid, fakih ve vaiz bir kimse idi. Mervezî ile Sehl et-Tüsterî'nin arkadaşıydı. Hoşlanmadığı bir sebepten ötürü babasının 70. 000 dinar tutarındaki mirasını kabul etmemişti. Bid'atçılara ve masiyet ehli kimselere karşı amansız bir düşmandı. Kadri yüce bir kimseydi. Havas ve avam tabakası ona saygı gösterirdi.

Bir gün, vaaz vermekte iken hapşırınca cemaat onun için hayır duada bulunarak: "Allah sana rahmet etsin. " dedi. Cemaati duyan diğer kimseler de ona bu duayı yaptılar. Nihayet bütün Bağdat halkı ona bu duayı tekrarlayıp okudular. Bu, hayır duada bulunan insanların sesleri nihayet hilafet sarayına ulaşınca, halife onu kıskandı. Devlet erkanından bir grup insan ise halife nezdinde onun aleyhinde konuştular. Halife, onu yakalamaları için görevlileri harekete geçirdi. O da Boran'ın kız kardeşinin yanında bir ay kadar gizlendi. Daha sonra bir hastalığa yakalandı ve gizlendiği yerde vefat etti. Boran'ın kız kardeşi, hizmetçisine emir vererek onun için cenaze namazını kıldırdı. Namaz kılınan evde beyaz giysili adamlar dolup taştılar ve Berbeharî o eve defnedildi. Sonra Boran'ın kız kardeşi de öldükten sonra onun yanına defnedilmeyi vasiyet etti. Berbeharî, vefat ederken doksan altı yaşındaydı. Allah ona rahmet etsin." –mütercimin ilavesi-

'ın ashabının İslam dininden bize yetmeyen bir şey bıraktığını iddia ederse onları yalanlamış olur. İşte bu, onların yolundan ayrılış ve onlara hakaret olarak yeter! İşte o kimse İslam'da olmayanı ona sokan, sapık ve saptırıcı bir bidatçidir!"

Derim ki; Allah, "Bu ümmetin öncekileri neyle ıslah olduysa, sonrakilerini de ıslah edecek olan ancak odur. O gün (sahabeler zamanında) dinden olmayan, bugün din olamaz!" diyen İmam Malik'e rahmet eylesin.

Allah,

"Sizi Allah'a yaklaştıracak şeylerden hiçbirini bırakmadım, size emrettim. Sizi Allah'tan uzaklaştırıp cehenneme yaklaştıracak hiçbir şeyi de size yasaklamadan bırakmadım" buyuran Peygamberimiz'e salât etsin. Nimetiyle salih amelleri tamamlayan Allah'a hamd olsun.

104. BÖLÜM
EVDE RAMAZAN SÜNNETLERİ

1- İnanarak Tutulan Oruç Geçmiş Günahların Bağışlanmasına Vesile Olur

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Kim Kadir gecesini iman ederek ve sevabını Allah'tan umarak ihyâ ederse geçmiş günahları bağışlanır. Kim Ramazan orucunu iman ederek ve sevabını Allah'tan umarak tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."[3386]

2- Bayramların Birinci Günü Oruç Tutulmaz

• İbn Ezher'in azatlısı Ebû Ubeyd şöyle demiştir:

Ömer İbn Hattâb -radıyallâhu anh- ile bir bayrama şahit oldum. O şöyle dedi: "Şu iki gün Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- oruç tutmayı yasakladığı günlerdir: Birisi orucunuzdan iftar ettiğiniz bayram günü, diğeri de kurbanınızdan yediğiniz gün".[3387]

3- Bayramların İki ve Üçüncü Günü Oruç Tutulabilir

• Hişam, babasının şöyle söylediğini bildirdi: Hz. Âişe -radıyallâhu anh- Mina günlerinde (teşrik günlerinde) oruç tutardı. Hişam'ın babası Urve de o günlerde oruç tutardı.[3388]

4- Ramazandan Bir Gün Ya da İki Gün Önce Oruç Tutmanın Hükmü

• Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Herhangi biriniz Ramazan'dan bir veya iki gün önce oruç tutmasın. Ancak (öteden beri alışkanlık haline getirdiği) orucunu tutmakta olan bir kimse o günde orucunu tutsun!"[3389]

3386 Buhârî. 1901
3387 Buhârî. 1990
3388 Buhârî. 1996
3389 Buhârî. 1914

5- Günlerce Oruç Tutmayı Nezredip, Orucu Kurban Veya Ramazan Bayramı Günlerine Tevafuk Eden Kimsenin Durumu

• Hakîm b. Ebî Hurra el-Eslemî'nin nakline göre Abdullah b. Ömer'e bundan sonra karşılaşacağı her gün muhakkak oruç tutacağına nezreden ve bu orucu da Kurban veya Ramazan bayramı gününe tesadüf eden kimsenin durumu soruldu. İbn Ömer şöyle dedi: "Andolsun ki Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir."[3390] Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Kurban ve Ramazan bayramı günlerinde oruç tutmazdı. Biz onun bugünlerde oruç tutmasını (doğru) görmeyiz."[3391]

• Ziyad b. Cubeyr şöyle anlatmıştır: İbn Ömer'in beraberinde bulunduğum bir sırada adamın biri "Ben yaşadığım sürece her salı veya her çarşamba günü oruç tutmaya nezrettim ve orucumu tutarken şu kurban bayramı gününe rast geldim" deyip, hükmünü sordu. İbn Ömer "Allah adaklarınızı yerine getirmenizi emretti. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kurban bayramı günü oruç tutmayı yasakladı" diye cevap verdi. Soruyu soran sorusunu tekrarlayınca İbn Ömer hiçbir şey ilave etmeyerek önceki sözün benzerini aynen tekrarladı."[3392]

6- Oruçluyken Banyo Yapmak

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, Ramazan gecelerinde ihtilam dışında bir nedenle (cinsel ilişki yoluyla) cünüp olur ve bu şekilde şafak doğduktan sonra boy abdesti alarak orucunu tutardı."

• Ebû Bekir İbn Abdurrahmân anlatıyor: "Babamla birlikte Aişe'nin yanına gittik. Bize şöyle dedi: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- üzerine şahitlik ederim ki, kendisi ihtilam yoluyla değil cinsel ilişki sebebiyle cünüp olarak sabahlar ve sonra orucunu tutardı."

Sonra Ümmü Seleme'nin yanına da gittik. O da aynı şeyleri söyledi.

7- Oruçlunun Eşini Öpmesi

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın: "Gerçekten Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- oruçlu iken eşlerinden birini öpmüştü" dediği ve ardından da güldüğü nakledilmiştir.

3390 el-Ahzab 33/21.
3391 Buhârî, Eyman 32.
3392 Buhârî, Eyman 32.

8- Oruçluyken Cinsel İlişki Yapılmaz

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir: "Oruçluya eşinin cinsel organı yasaktır."

• Hz. Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- oruçlu iken eşini öper ve tenini tenine dokundururdu. Ancak O -sallallâhu aleyhi vesellem- cinsel ihtiyaçları konusunda hepinizden daha çok kendisine hakim idi."

9- Oruçluyken Eşiyle Cinsel İlişkiye Giren Kimsenin Durumu

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-'ın şöyle dediği nakledilmiştir: "Biz Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- huzurunda otururken bir adam çıkageldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü, ben tükendim, bittim!" dedi. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Ne oldu sana?!" diye sorunca adam: "Ben oruçlu iken eşimle cinsel ilişkiye girdim!" diyerek karşılık verdikten sonra Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile aralarında şu konuşma geçti:

- Azat edebileceğin bir köle bulabilir misin?

- Hayır!

- Peki iki ay hiç ara vermeden oruç tutabilir misin?

- Hayır!

- Altmış yoksulu doyurma imkanın var mı?

- Hayır!

Bundan sonra Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- bir süre bekledi. Biz de orada iken Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- bir sele dolusu hurma getirildi. Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Soruyu soran adam nerede?" deyince adam: "Buradayım" diyerek ortaya çıktı. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- da ona: "Bunu al ve sadaka olarak dağıt!" buyurdu. Adam: "Benden daha fakir olanlara mı ey Allah'ın Resûlü?! Allah'a yemin ederim ki, Medine'nin şu iki kara tepesi arasında benim ailemden daha fakir ve yoksul bir aile bulamazsın!" deyince Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- dişleri görünecek kadar güldü ve ardından: "İyi öyleyse, bunu ailene yedir!" buyurdu."[3393]

Açıklama:

İmam Buhârî'nin konu başlığında kullandığı ifade, bu bölümde kişinin bilinçli ve iradeli olarak Ramazan'da cinsel ilişkiye girmesinin ele alınacağını göstermektedir. Bu başlıkta ayrıca keffâreti ödeme imkanına sahip olmayan kimselere, bu keffâreti karşılayacak kadar sadaka verilmesi durumunda bunun keffâreti

3393 Buhârî. 1936

ödemek için kullanılması gerektiği belirtilmektedir. İmam Buhârî'nin başlıkta kullandığı ifade, kişi kefâretli ödeme imkanından yoksun olsa bile bu sorumluluğun zimmetinden düşmeyeceğini göstermektedir.

Ebû Hureyre'nin naklettiği rivayete göre olayın kahramanı olan sahâbî, daha önce geçen Hz. Aişe rivayetindeki "yandım" lafzı yerine "tükendim, bittim" demiştir. İbn Ebû Hafsa rivayetinde ise bu sahabinin sözü: "Ben kendimi tükenip bitmiş biri olarak görüyordum" demiştir. Bu ifadeler göz önünde bulundurularak söz konusu sahabinin şuurlu ve iradeli olarak cinsel ilişkiye girdiği sonucuna varılmıştır. Çünkü yanmak (ihtirâk) ve bitip tükenmek (helak) kelimeleri, sonuç itibariyle yanmaya ve helak olmaya götüren isyan anlamında kullanılan mecazi ifadelerdir. Burada bu ifadeleri kullanan sahabî, adeta olması beklenen sonucu olmuş, gerçekleşmiş gibi anlatmış ve konu üzerine daha fazla vurgu yapmak maksadıyla geçmiş zaman kipi kullanmıştır. Bu durum açıkça göstermektedir ki, bu hadis unutarak cinsel ilişkiye giren kimseye keffâret gerekmeyeceğini söyleyen alimlere karşı bir delil olarak kullanılamaz. Alimlerin çoğunluğuna ve İmam Mâlik'in konuyla ilgili yaygın olarak bilinen kanaatine göre unutarak cinsel ilişkiye giren kimseye keffâret gerekmezken, Ahmed b. Hanbel ile bazı Mâlikîler keffâret gerektiği görüşünü kabul etmişlerdir. Keffâret gerektiğini söyleyen alimler, konuyla ilgili olarak nakledilen rivayetlerde kişinin iradeli olarak veya unutarak bu fiili gerçekleştirdiğine dair herhangi bir açıklama yapılmamış olmasını gösterirler. Bilinen kaide gereğince hakkında ayrıntılı açıklama yapılmayan herhangi bir fiil, genel hüküm (umûm) ifade eden sözlü bir ifade gibi değerlendirilir.

Fakat bu görüşe şöyle karşılık vermek mümkündür: "Olayın kahramanının, tükendim – bittim, yandım demesi onun durumunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu da onun bu işi iradeli ve bilinçli olarak yaptığını ayrıca böyle bir fiilin oruçluya haram olduğuna dair bilgisinin var olduğunu göstermektedir."

Bu rivayet, herhangi bir günah işledikten sonra bunun hükmünü sormak üzere gelen kişiye ta'zir cezası uygulanmayacağını gösterir. Nitekim Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, söz konusu kişi işlediği günahı itiraf ettiği halde ona ceza uygulanmasını emretmemiştir. Zaten İmam Buhârî bu rivayete had cezalarını ele aldığı bölümde de yer vererek buna işaret etmiştir.

Ebû Sevr ve İbnü'l-Münzir'in de aralarında bulunduğu alimlerin çoğunluğuna göre cinsel ilişki durumunda kadın da kefaretle yükümlü olur. Bununla birlikte kadının hür veya cariye olması ile isteyerek cinsel ilişkiye girmesi veya cinsel ilişkiye zorlanması arasında kadına kefaretin gerekip gerekmediği konusunda alimler arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Şâfiîler, Ramazan'da cinsel ilişkiye giren kadının keffâretle yükümlü olmadığını kabul etmişlerdir. Onlar bu görüşlerine delil olarak, bu rivayette Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem-, konu hakkında ayrıntılı açıklamaya ihtiyaç bulunmasına rağmen kadının keffâretle yükümlü olduğuna dair bir açıklama yapmamasını gösterirler.

Rivayetin kahramanı olan sahabinin: "Benden daha fakir olanlara mı ey Allah'ın Resûlü?!" demesi, "bu sadakayı benden daha fakir olanlara mı dağıtayım ey Allah'ın Resûlü?!" anlamına gelir. Bu da söz konusu sahabinin, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- hurmaların sadaka olarak dağıtılmasıyla ilgili emrini, fakir olanlara dağıtmak şeklinde anladığını gösterir.

Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- dişleri görünecek kadar güldüğünü ifade eden bu rivayet, O'nun -sallallâhu aleyhi vesellem- gülmesinin kahkaha değil, tebessüm ve gülümseme şeklinde olduğunu vurgulayan rivayetlerle birlikte değerlendirilmelidir. Dolayısıyla burada da Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- gülmesini tebessüm etmek / gülümsemek şeklinde anlamak gerekir. Bununla birlikte Resûl-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gülmesiyle ilgili olarak şu açıklamalar da yapılmıştır:

1. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ahiretle ilgili bir mesele söz konusu ise güler, fakat dünya hakkındaki meselelerde tebessümün ötesine geçmezdi.

2. Olayın kahramanı olan şahıs, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- huzuruna gelirken işlemiş olduğu fiile verilecek cezanın korkusu yanında imkan ölçüsünde kendisini bu durumdan kurtaracak bir çözüm yolunun bulunması ümidini taşıyordu. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona kolaylık sağlayacak farklı çözüm yolları önerdikçe keffâret olarak dağıtılması için verilen hurmalara da göz dikti. İşte Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- onun durumundaki bu değişikliği görünce güldü.

3- Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, adamın olayı çok güzel ve esprili bir üslupla anlatması, maksadına ulaşmak için etkili yöntemlere başvurması karşısında gülümsemekten kendisini alamamıştır.

(Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "İyi öyleyse, bunu ailene yedir!" buyurdu.) Bu konuyla ilgili olarak İbn Dakîki'l-Îd şu açıklamaları yapmıştır: "Oruç keffâreti hakkındaki bu olay esas alınarak farklı görüşler ileri sürülmüştür:

1. Bu rivayet, keffâretin, ödenmesinin neredeyse imkansız olması durumunda düşeceğini göstermektedir. Çünkü kişi keffâreti kendisi ve ailesi yararına kullanamaz; kendisine ve ailesine bunları harcayamaz. Zaten bu rivayette Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, söz konusu kişiye keffâreti yerine getirme imkanına kavuştuğu zaman bu yükümlülüğü ifa etmesi, o ana kadar bu yükümlülüğün bir zimmet borcu olarak kalacağı yönünde bir açıklama yapmamıştır. Şâfiîlerden nakledilen görüşlerden biri bu doğrultudadır. Mâlikîlerden İsâ İbn Dinâr da kesin bir ifade ile bu görüşü dile getirmiştir.

2. Evzâî'ye göre böyle bir durumla karşı karşıya kalan oruçlu Allah'tan af, mağfiret diler ve bir daha böyle bir işe kalkışmaz.

3. Alimlerin çoğunluğu ise keffâretin bir yükümlülük olarak devam edeceğini ve ifa imkanının güçleşmesi halinde dahi düşmeyeceğini kabul etmişlerdir. Bu-

rada Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- söz konusu kişiye hurmaları verirken bunları keffâret olarak ailesine yedirmesini öğütlememiştir.

Ancak bu görüşün ardından ayrıntılarda görüş ayrılıkları olmuştur:

1. Zührî'ye göre bu hüküm rivayette sözü geçen kişiye hastır. İmamü'l-Harameyn de bu görüşe meyletmiştir. Fakat "Aslolan hükümlerin kişiye has olmamasıdır" kaidesi gereğince bu görüş kabul edilmemiştir.

2. Bazı bilginlere göre bu rivayet neshedilmiştir. Fakat bunlar bu rivayeti nesheden delili açıklamamışlardır.

3. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-: "İyi öyleyse, bunu ailene yedir!" derken, kişinin nafakasını karşılamakla yükümlü olmadığı yakınlarını kasdetmiştir. Şâfiîlerden bir kısmı da bu görüşü kabul etmiştir."

Hadisten Çıkarılan Sonuçlar:

1. Kişi, dinin emirlerine aykırı davrandığı zaman bunun hükmünü sorup öğrenmelidir.

2. Herhangi bir konu hakkında bilgi öğrenmek üzere gelenlere yumuşak davranmak, konuyu öğretirken ve anlatırken kaba davranmamak ve bu kimselere dini sevdirecek bir yöntem geliştirmek gerekir.

3. İşlenen günahlar için pişmanlık duymak ve günahlar dolayısıyla korkup ürpermek güzel bir haslettir.

4. Mescitte ilim öğrenmek, Allah'ı zikretmek gibi namaz dışındaki bazı dînî işler için oturulabilir.

5. Gülmeyi gerektiren bir sebep varsa mescitte gülmek mümkündür.

6. Eğer gerekli ise kişinin ailesi ile olan özel durumunu anlatması mümkündür.

7. Kişi, söylediği sözün muhatap nezdinde kuvvet kazanması için yemin edebilir.

8. Başka yollarla öğrenme imkanı yoksa kişinin kendisi hakkında verdiği bilgilere itibar edilir. Zira Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, kendisine soru sormaya gelen sahabinin herkesten fakir olduğunu ifade eden haberine dayanarak: "İyi öyleyse, bunu ailene yedir!" buyurmuştur. Bununla birlikte söz konusu kişinin gerçekten doğru söylediğine dair bazı karineler de bulunmuş olabilir.

9. İbadet konusunda insanlara yardımcı olmak ve müslümanı zor durumdan kurtarmak için çalışmak iyi bir davranıştır.

10. Kişi ihtiyaç fazlasını dağıtabilir.

11. Ödenecek keffâretler tek bir aileye verilebilir.

12. Zor durumda olan bir kimse, elinde bulunan malzemenin veya gıdanın tamamını veya bir kısmını zor durumda olan başka birisine vermekle yükümlü değildir.

10- Oruçluyken Eşiyle Cinsel İlişkiye Giren Kimse Kefaret Olarak Ailesine Yedirebilir mi?

• Ebû Hureyre'nin şöyle dediği nakledilmiştir: "Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- huzuruna bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü, işe yaramaz bir adam Ramazan'da eşiyle cinsel ilişkiye girdi!" dedi ve sonra Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile aralarında şu konuşma geçti:

- Bir köleyi hürriyetine kavuşturma imkanı bulabilir misin?

- Hayır!

- Peki iki ay hiç ara vermeden oruç tutmaya gücün yeter mi?

- Hayır!

- Altmış yoksulu doyurma imkanın var mı?

- Hayır!

Bu sırada Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- bir sele dolusu hurma getirildi. Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-: ona: "Bunu al ve kendi adına muhtaçlara yedir!" buyurdu. Adam: "Bizden daha muhtaç olanlara mı ?! Medine'nin şu iki kara tepesi arasında bizden daha yoksul olanı yok ki!" deyince Resûl-i Ekrem: "İyi öyleyse, bunu ailene yedir!" buyurdu."[3394]

11- Sahurda Bereket Vardır

• Enes İbn Malik'in naklettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur: "Sahur yapın! Çünkü sahurda bereket vardır."[3395]

12- İftar Olur Olmaz Orucu Açmak

• Sehl İbn Sa'd'dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:"İftar vakti girer girmez oruçlarını açtıkları sürece insanlar hayır üzerindedir."[3396]

13- İftar Açma Duası

"ذَهَبَ الظَّمَأُ وَ ابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ، وَ ثَبَتَ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللهُ"

"Susuzluk zâil oldu, damarlar sulandı ve Allah'ın izniyle ecir ve sevaplar sâbit oldu."[3397]

3394 Buhârî. 1937
3395 Buhârî. 1923
3396 Buhârî. 1957
3397 Ebu Dâvud, 2/306 ve diğerleri. Bkz. Sahih-i Câmi, 4/2509.

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي"

"Allah'ım! Her şeyi kaplayan rahmetinle beni bağışlamanı ve mağfiret eylemeni diliyorum."[3398]

14- Misafirin İftar Sofrası Sahibine Duası

"أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ"

"Sofranızda (daima) oruçlular iftar etsin ve yemeklerinizi hayırlı kişiler yesin ve melekler sizin için dua etsin."[3399]

15- Ramazan Gecelerini İhya Etmenin Fazileti

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- Ramazan hakkında şöyle dediğini söylemiştir:

"Kim (Allah'ın vaadine) inanarak ve sevabını Allah'tan umarak onda (Ramazan gecelerinde) namaz kılarsa geçmiş günahları bağışlanır".[3400]

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh-, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle dediğini söylemiştir:

"Kim (Allah'ın vaadine) inanarak ve sevabını Allah'tan umarak Ramazan gecelerini ihya ederse geçmiş günahları affedilir".

İbn Şihab şöyle demiştir: İnsanlar bu halde iken Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- vefat etti. Hz. Ebû Bekir dönemi ile Hz. Ömer döneminin ilk yıllarında da durum bu şekilde devam etti. [3401]

16- Ramazan Orucu Ne Zaman Kaza Edilir?

• Abdullah İbn Abbâs şöyle demiştir: *"Ayette 'tutamadığı günler sayısınca, başka günlerde oruç tutar'*[3402] buyurulduğu için kazaya bırakılan oruçlar ayrı ayrı tutulabilir."[3403]

Saîd İbnü'l-Müseyyeb Zilhicce'nin ilk on gününde tutulan on günlük oruç hakkında şunları söylemiştir: "Ramazan'dan kalan oruçların kazasına başlamadıkça bu orucu tutmak uygun değildir."

3398 İbn-i Mace, 1/557, Abdullah b. Amr -radıyallâhu anh-'ın duasından, Hafız İbn Hacer, hasen olduğunu söyler, el-Ezkâr, bkz. Şerhi, 4/342.

3399 Ebu Dâvud, Sünen (3/367); İbn-i Mace, (1/556); Nesai Amelu'l-Yevm ve'l-Leyle (h. 296-298): Hz. Peygamber'in bunu bir ev halkı yanında iftar ettiği zaman söylediğini belirtir. el-Elbâni, sahih olduğunu söyler; bkz. Sahih-i Ebi Dâvud (2/730).

3400 Buhârî. 2008

3401 Buhârî. 2009

3402 el-Bakara 2/185.

3403 Buhârî. 40. bab

İbrahim en-Nehaî şöyle demiştir: "Tam bir Ramazan kazası olup da sonraki Ramazan gelene kadar bunu kaza etmeyenler her ikisini de tutarlar." İbrahim en-Nehaî böyle birisinin yoksulu doyurma (fidye) yoluna başvuramayacağı görüşünü kabul etmiştir.

Abdullah İbn Abbas'tan ve mürsel olarak Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre tam bir Ramazan kaza borcu olup da bir sonraki Ramazan'a kadar kaza etmeyen kimse yoksulu doyurma (fidye) yoluyla kaza borcundan kurtulur.

Halbuki Allah Teâlâ, ayette yoksulu doyurma konusunu zikretmemiş ve sadece *"tutamadığı günler sayısınca, başka günlerde oruç tutar"*[3404] buyurmuştur.

17- Ramazanda Daha Da Cömert Olmak

• Abdullah İbn Abbâs'ın -radıyallâhu anh- şöyle dediği nakledilmiştir:

"Hayır yapma konusunda Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem-'insanların en cömerti idi. Hele Ramazan girip Cebrâil (a.s) ile buluştuğunda daha da cömert olurdu. Cebrâil (a.s), Ramazan ayında her gece Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- ile buluşurdu ve Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- ona Kur'an'ı arz ederdi. İşte Cebrâil (a.s), Resûl-i Ekrem -sallallâhu aleyhi vesellem- ile buluştuğu zaman Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- rüzgarla sürüklenen yağmur yüklü bulutlar gibi cömert olurdu."[3405]

Açıklama:

"Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- hayır yapma konusundaki cömertliği ile rüzgârla sürüklenen yağmur yüklü bulutların cömertliği arasında kurulan benzetmenin yönü hakkında şunları söyleyebiliriz: Buradaki rüzgar rahmet rüzgarıdır. Allah Teâlâ bu rüzgarı susuzluktan çatlayan ölü topraklara ve verimli arazilere yağmur yüklü bulutlar taşıması için gönderir. İşte Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- gerek yoksulları ve ihtiyaç sahiplerini gerekse zenginleri ve herhangi bir ihtiyacı olmayanları kuşatan cömertliği, rahmet rüzgârlarıyla taşınan bulutların cömertliğinden ve bereketinden daha fazladır."[3406]

18- Ramazanın Son On Gününde Salih Amelleri Artırmak

• Hz. Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir: Ramazanın son on günü geldiğinde Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- kemerini sıkı bağlar (sıkı ibadette bulunur ve hanımları ile cinsel ilişkiyi terk eder), geceyi ihya eder ve hanımlarına (bu gecelerde ibadete daha çok yönelmeleri için) uyarıda bulunurdu.[3407]

3404 el-Bakara 2/185.
3405 Buhârî. 1902
3406 Fethulbari.
3407 Buhârî. 2024

105. BÖLÜM
EVSAHİBİ VE KİRACININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

(Ev Sahibinin Bilmesi Gereken Sünnetler)

1- Alacağını Ertelemesi Ya da Alacağından Vaz Geçmesinin Ecri...

• Huzeyfe (devamla) dedi ki: "Ve onu şöyle buyururken dinledim: Sizden öncekiler arasında bir adam vardı. Melek ruhunu kabzetmek üzere geldi. Ona: Hayır namına bir şey işledin mi, diye soruldu. O: Bilmiyorum dedi. Ona: Düşün denildi. Hiçbir şey bilmiyorum dedi. Şu kadar var ki dünyada iken insanlar ile alışveriş yapar, onlara hem bir şeyler verir, hem de onlardan bir şeyler alırdım. Ödeme imkânı olanlara süre tanır, ödemekte zorlananları affederdim. Bunun üzerine yüce Allah onu cennete koydu."[3408]

2- Kira Anlaşmalarına Bağlı Kalınmalı

"Onlar kendileriyle anlaşma yaptığında hiç çekinmeden her defasında anlaşmayı bozan kimselerdir."[3409]

• Şu dört özellik kimde bulunursa o kimse katıksız münafıktır: Konuşunca yalan söylemek, verilen sözde durmamak / söz verip caymak, yapılan anlaşmaya bağlı kalmayıp ihanet etmek ve hasım / düşman olunca aşırı davranmak (فجر). Kimde bu özelliklerden birisi bulunursa, onu terk edene kadar kendisinde münafıklara yaraşır bir özellik var demektir."[3410]

3- Alacağını Güzel Bir Şekilde İstemeli ve Borçluyu Sıkıştırmamalı

• Huzeyfe -radıyallâhu anh- Resûlullah'ı -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyururken işittiğini söylemiştir:

"Bir adam ölmüştü. Ona, '(Dünyada iken) ne yapardın?' diye soruldu. Adam, 'Ben ticaretle meşgul idim. Ödeme gücü yeten kimselere kolaylık sağlar,

---

3408 Buhârî. 3451
3409 El-Enfâl, 8/56.
3410 Buhârî. 3178

ödeme gücü bulunmayan kimselerin de borcunu hafifletirdim' dedi. O kimse bu yüzden bağışlanmıştır."[3411] Ebû Mes'ûd, bu hadisi, Hz. Peygamber'den işittiğini söylemiştir.

4- Alacaklı Kişi Söz Söyleyebilir

• Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Ödeme gücü bulunan kimsenin borcunu geciktirmesi cezalandırılmasını ve onurunun kırılmasını helal kılar" buyurduğu nakledilmiştir.[3412]

Sübyan şöyle demiştir:

"Onurunun kırılması, "Borçumu geciktirdi" diyerek insanlara söylemekle, cezalandırılması ise hapsetmekle gerçekleşir."

• Ebû Hureyre şöyle anlatır:

Bir gün Hz. Peygamber'e -sallallâhu aleyhi vesellem- bir adam, alacağını talep etmek üzere geldi. Bu sırada biraz sert davrandı. Sahabîler adamı uyarmak için yönelince Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Onu bırakın, hak sahibinin, hakkını dile getirme hakkı vardır" buyurdu.[3413]

Açıklama:

"Ödeme gücü bulunan kimsenin borcunu geciktirmesi, onun onurunu zedelemeyi ve cezalandırılmasını helal kılar" hadisi, söz konusu kimsenin, zalimlikle nitelenmesini caiz kılar anlamındadır.

Bu hadis, ödeme gücü bulunan borçlunun, sıkıştırıp borcunu ödemesi amacıyla hapsedilmesinin meşru olduğuna dair delil olarak kullanılmıştır.

3411 Buhârî. 2391
3412 Buhârî. 2401. Aynı bab başlığı altındaki hadis.
3413 Buhârî. 2401

106. BÖLÜM
KİRACININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER

1- Kiracı Söz Verdiği Tarihte Ödemeli

"Onlar Allah'ın ahdini yerine getirirler ve verdikleri kesin sözü (misakı) bozmazlar."[3414]

2- Borcun Bilerek Geciktirilmesi Zulümdür

• Vehb İbn Münebbih'in kardeşi Hemmâm İbn Münebbih Ebû Hureyre'nin -radıyallâhu anh- şöyle dediğini işitmiştir.

"Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-, 'Ödeme gücü bulunan kimsenin borcunu geciktirmesi zulümdür' buyurdu."[3415]

3- Borcunu En Güzel Şekilde Ödemeli

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- şöyle anlatır:

Bir kimsenin, Resûlullah'dan -sallallâhu aleyhi vesellem-, belirli bir yaşta bir deve alacağı vardı. Onu almak üzere geldi. Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Bunu ona verin" buyurdu. Sahabeler aynı yaşta bir deve bulmaya çalıştılar. Ancak buldukları develerin tamamı borç olan deveden daha büyük yaşta idi. Peygamberimiz -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Bunu (daha büyük yaştaki deveyi) o kimseye verin" buyurdu.

Adam, "Sen bana alacağımı fazlasıyla verdin, Allah da sana fazlasıyla versin" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem-, "Sizin en hayırlınız (borcunu) en güzel şekilde ödeyeninizdir" buyurdu.[3416]

4- Borcunu Ödeme Niyetinde Olana Allah'ın Yardım Etmesi

Ebû Hureyre'nin -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"İnsanların malını ödeme niyetiyle alan kimseye Allah (borcunu) ödettirir. Telef etmek (ödememek) niyetiyle alan kimsenin malını ise telef ettirir."[3417]

---

1 Rad. 20
Buhârî. 2400
Buhârî. 2393
Buhârî. 2387

[illegible] Ödenmesi İçin Para Biriktirmenin Caiz Olması

• Ebû Hureyre'nin -radıyallâhu anh- rivayet ettiğine göre Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:

"Uhud dağı kadar altınım olsa, üç günden daha fazla bir süre o altınların yanımda kalması beni sevindirmezdi. Sadece borç ödemek üzere tuttuklarım hariç."[3418]

Bu hadisi, Salih ve Ukayl, Zührî'den rivayet etmiştir.

Açıklama:

• İbn Battal şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber'in, borç ödemek için sadece bir dinar ayırması, çok büyük borçlara girmemek gerektiğine işaret etmektedir. Çünkü eğer yüz dinar borcu olsaydı bir dinar alıkoymak istemezdi."

Borçları ödeme konusunda özen göstermek gerekmektedir. Hadis, Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- dünyada sahip olduğu zahitlik özelliğini de göstermektedir.[3419]

6- Borçlu Ölmenin Zemmedilmesi

• Ebu Hureyre'den (naklen) haber verdi ki," O şöyle dedi: Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu: "(Ölen) mü'minin ruhu, üzerinde borç olduğu sürece askıda bırakılır!"[3420]

Açıklama:

Borcunu ödemeden ölen mü'minin ruhunun "askıda bırakılması", onun asıl değerli yerine gitmesinden alıkonulması veya borcunun varisleri tarafından ödenip ödenmeyeceğine bakılması için kurtuluş yahut helak hükmünün verilmemesi şekillerinde anlaşılmıştır. Ayrıca, ölünün mirasçılarını onun borcunu ödemeye teşvik eden bu hadisin, borcunu ödeyecek malı olduğu halde onu ödemeden ölen kimse hakkında olduğu söylenmiştir. Borcunu ödeme azminde olduğu halde onu ödeyecek bir şey bulamadan ölen veya borcunu ödeyecek malı ile beraber onu ödeme arzusu olduğu halde ödeyemeden ölen kimselere gelince, bunların borcunu onların yerine Allah Azze ve Celle'nin ödeyeceğini gösteren hadisler vardır.

7- Borçsuz Bir Şekilde Vefat Etmenin Ecri

• Rasûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurdu:

3418 Buhârî. 2389
3419 Fethulbari.
3420 Tirmizi, Cenâiz 77; İbn-i Mace, Sadakât 12. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

"Kimin ruhu cesedinden, o, şu üç şeyden; (yanl) gurur, hainlik ve borçtan uzak olduğu halde ayrılırsa, o, cennete girer!"[3421]

8- Borcu Olduğu Halde Ölen Kimseye (Cenaze) Namazı Kılmak Hakkında

• Abdullah b. Ebi Katâde'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki;" Rasûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem-, (cenaze) namazını kılması için bir erkek (cenazesi) getirilmişti de O; "Arkadaşınızın (cenaze) namazını siz kılın. Çünkü onun borcu var!" buyurmuştu. Ebu Katade;

"Bu (borç) benim üzerime olsun, ya Rasûlullah!" demiş, (Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- de); "Sözünü yerine getireceksin!" buyurmuş, O da;

"Sözümü yerine getireceğim!" demiş; o zaman (Hz. Peygamber) onun cenaze namazını kılmıştı.[3422]

9- Borçtan Kurtulmak İçin Okunacak Dua

"اَللّٰهُمَّ اكْفِنِي بِحَلاَلِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ"

"Allah'ım! Beni helâl kıldıklarınla haram ettiklerinden koru. Fazl-u kereminle beni senden başkasına muhtaç etme!"[3423]

"اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ"

"Allah'ım! Gâile ve hüzünden, (beni taatten alıkoyacak) acizlik (güçsüzlük) ve tembellikten, cimrilik ve korkaklıktan ve borcun belimi bükmesinden ve insanların bana üstün gelmesinden sana sığınırım."[3424]

Hz. Âişe'den nakledildiğine göre Hz. Peygamber şöyle dua edermiş:

"اللّٰهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ ، وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ ، وَمِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ ، اللّٰهُمَّ اغْسِلْ عَنِّى خَطَايَاىَ بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَنَقِّ قَلْبِى مِنَ الْخَطَايَا ، كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ ، وَبَاعِدْ بَيْنِى وَبَيْنَ خَطَايَاىَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ"

3421 Tirmizi, Siyer 21; İbn-i Mace, Sadakât 12. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
3422 Nesai, Cenâiz 67; Tirmizi, Cenâiz 70; İbn-i Mace, Sadakât 9. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.
3423 Tirmizi, 5/560
3424 Buhâri, 7/158.

"Allah'ım! Tembellikten, düşkünlükten, günahtan, borçtan, kabir fitne ve azabından, cehennem fitne ve azabından, zenginlik fitnesinin şerrinden, fakirlik fitnesinden, Mesih Deccal fitnesinden sana sığınırım. Allah'ım! Hatalarımı soğuk kar suyuyla yıka. Bembeyaz elbiseler nasıl kirlerden arınıyorsa sen de benim kalbimi hatalardan öylece arındır. Benimle hatalarımın arasını doğu ile batı arası kadar yap".[3425]

Açıklama:

Kabir fitnesi iki melek tarafından yapılacak sorgulamadır. Cehennem fitnesi ise zebanilerin tevbih ederek yapacakları sorgulamadır. "Cehennem, öfkesinden neredeyse çatlayacak haldedir. Ne zaman oraya yeni bir kafile atılsa, oranın bekçileri: "Sizi uyaran bir peygamber daveti size ulaşmadı mı?" diye sorarlar" ayeti buna işaret etmektedir. Zenginlik ve fakirlik fitnesi konusunda ise Gazali şu açıklamayı yapmıştır:

Zenginlik fitnesi mal toplama hırsıdır. Yine kişinin helal yolları kullanmamasına ayrıca infak etmesi ya da başkasının haklarına riayet etmesi gereken yerlerde bundan imtina etmesine sebep olacak kadar malı sevmesidir. Fakirlik fitnesi ise hayır ve iyiliğe sebep olmayan yoksulluktur. Hatta öyle ki bu fakirlik kişiyi dindar ve murûet sahibi insanların yapmayacağı şeylere sevk eder. Kişi hangi harama düştüğünü ya da neler yaptığını bile önemsemez olur. Fakirlik fitnesi kişinin gönlünün fakir olması diye de yorumlanmıştır. Bu hadiste fakirliğin zenginlikten ya da zenginliğin fakirlikten daha faziletli olduğu belirtilmemektedir.

Bu hadiste hataların temizlenirken kirleri temizleme konusunda daha iyi sonuç veren sıcak su yerine soğuk kar ve buz suyunun tercih edilmesi bunların el değmemiş daha önce kullanılmamış sular olması sebebiyledir. Dolayısıyla burada bunları zikretmek daha uygun düşmektedir. Hattâbî bu yoruma yer vermiştir.[3426]

3425 Buhârî. Daavât 38.

3426 Fethulbari.

107. BÖLÜM
MUHTELİF KONULAR

1- Evlat Edinmek

"Allah, evlâtlıklarınızı oğullarınız gibi tutmanızı meşru kılmadı. Bunlar, sizin dillerinize doladığınız boş sözlerdir. Allah ise gerçeği söyler ve doğru yola O eriştirir. Onları (evlât edindiklerinizi) babalarına nispet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin. Yanılarak yaptıklarınızda size vebal yoktur."[3427]

İşte bu âyet-i kerime ile evlâtlık âdeti kaldırılmış oldu. Meşru olmayan bu âdet haram kılındı. Çünkü evlâtlıkla ne hakiki bir evlat olunur, ne de evlâtlık edinen kişi gerçek bir baba olur.

Bu yasaklama ve "Sen benim oğlumsun" demekle hiçbir çocuğun gerçek bir evlât olmadığı hususunda Peygamberimize Allah'ın emirleri bildirildi. Evlâtlığın boşadığı hanımın "babalık" tarafından nikâhlanmasının meşru sayıldığı açıklandı.

Evlâtlık müessesesinde şu mahzurlar bulunduğu için dinimizde yasaklanmıştır. Önce meşru olmayan bir yolla başkasının çocuğunu kendi evlâdı yerine getirerek haksız ve sahte bir muamele yapılmaktadır. Yabancı bir çocuğu evlât kabul etmek fıtratı değiştirmektir. Mukaddes olan nesil meselesini tahrif etmek, çocuğun asıl ana babasının unutulmasına sebep olmaktır.

İkinci olarak, bu çocuk büyüyünce aile içerisinde mahremiyet hususlarına riayet edilmeyecektir. Tesettür, bakma ve temas gibi durumlara uyulmayacaktır. Oğlansa ailenin bütün kadınlarıyla bir arada bulunacak, kızsa ailenin bütün erkekleriyle birlikte yaşayacaktır. Hâlbuki ister kız olsun ister oğlan; evin hanımı annesi olmadığı gibi, o ailenin akrabası da evlâtlığın ailesi sayılmaz, bir yabancıdan farksızdır. Bunlar büyüyünce aile içinde bulundukları müddetçe devamlı haramla yüz yüze bulunacaklardır.

Başka bir mahzur da, evlâtlık olarak alınan çocuk mirasa ortak olacaktır. Böylece daha yakın akrabalar kısmen veya tamamen mirastan mahrum kalacak-

3427 (Ahzab Sûresi, 4-5)

lardır. Hakları çiğnenen mirasçılar bu çocuğa bir düşman gözüyle bakacaklardır. Çünkü evlâtlık hakikatte miras hakkına sahip değildir.

İşte bütün bu mahzurlardan dolayı dinimiz evlâtlık almayı tavsiye etmemiştir. Ancak, bahsi edilen bu evlâtlık meselesinden ayrı olarak, insanın bir yakınının, bir dostunun çocuğunu himayesine alması, kimsesiz ve yetim bir çocuğu alıp evlâdı gibi onu sevmesi, ona yedirmesi, içirmesi, onu terbiye edip okutması bir fazilettir. Fakat bu durumda da onu kendisine tescil etmemesi, evlât haklarını ona devretmemesi, mahremiyet meselesine dikkat etmesi icap etmektedir. Ancak, kişi isterse, hayatta iken malının bir kısmını o çocuğa bağışlayabilir. Veya ölmeden önce malından bir miktar verilmesini vasiyet edebilir. Nitekim Peygamberimiz birçok hadislerinde kimsesiz çocuklara ve yetimlere bakanlara Cenneti müjdelemiştir.

Sonuç:

• Ebû Hureyre -radıyallâhu anh- rivayet etmiştir ki: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-: "Kendinin veya başkasının olsun yetime bakan kimse ile ben, cennette şunlar gibiyiz." buyurmuştur. Şehâdet parmağı ile orta parmağa işaret etmiştir.[3428]

Bu konunun üç önemli özelliği vardır:

1- Evlat edindiğimiz çocuk kız olursa babalığa, erkek olursa analığa mahrem olacağı için beraber yalnız kalma ihtimaline göre caiz değildir. Bu konu süt emzirmekle çözülebilir. Bir bayan iğne yaptırarak göğsünden süt getirtirse bu sütü bebeğe içirerek süt anne olabilir. Ancak kocası süt baba olamaz. Bu sebeple bir bebeği evlatlık olarak almayı düşünenler, başka da çocuğu yoksa evlat edineceği bu çocuğun erkek olması isabetli bir karar olacaktır. Kız olursa mahremiyetten doğan sıkıntılar oluşur.

2- Evlatlık alanlar, çocuğun esas anne ve babasının vereceği şefkat ve göstereceği merhameti gösteremeyebilirler. Bu açıdan çocuğun gerçek anne ve babasından mahrum bırakma sorumluluğu vardır. Bu da çocuk açısından önemli bir durumdur. Ancak kimsesiz çocuklar için bu sakınca olmayabilir.

3- Evlat edinen ailelerin kalacak mirasları bu çocuğun olacaktır. Hâlbuki o miraslar akrabalara kalması gerekirdi. Bu da başkasının hakkının evlatlığa verilmesi demektir ki caiz değildir. Bu konuda bir çözüm olarak gerçek mirasçılarla helalleşilir ya da evlatlık mirastan kanunen mahrum bırakılarak çözüm aranabilir.

Bu üç sebepten dolayı evlat edinmenin doğru olmadığını söyleyebiliriz. Bu üç engeli de dini açıdan çözebilirsek evlat edinmek inşallah haram olmaz.[3429]

3428 Müslim, Zühd 42 (2983).
3429 Sorularla İslamiyet sitesinden

2- Kaylule Uykusu

"Öğlenleyin kaylule yapınız. Muhakkak şeytanlar öğle vaktinde kaylûle yapmazlar."[3430]

Hz. Muhammed'in önemli sünnetlerinden biri olan öğlen uykusunun (kaylule) ömre ömür kattığı belirtildi.

Öğle uykusu ile ilgili tüm bu merak edilen soruların yanıtını, Memorial Hastanesi Uyku Laboratuvarı Sorumlusu Doç. Dr. Turan Atay verdi:

a- Öğle Uykusu Vücuda Ne Gibi Yararlar Sağlar?

Kişinin 24 saat içerisinde uykuya yatkın olduğu dönemlerden biri de öğle uykusu saatleridir. Öğle uykusu, en az gece uykusu kadar insan vücuduna yarar sağlar. Gece yeteri kadar uyumuş, gündüz de öğle uykusu uyuyan bir kişinin vücudu tazelenir, performansı artar, düşünme ve problem çözme yeteneği hız kazanır.

b- İnsan Vücudu En Çok Hangi Saat Dilimlerinde Uyku İhtiyacı Duyar?

Gün içerisinde iki kez vücut ısısı düşer. Birisi sabaha karşı 03.00 sıralarında, diğeri ise öğleden sonra 14.00- 15.00 saatleri arasında olur. İnsanların öğle yemeğinin ağırlığına bağladığı bu rehavet dönemi, aslında vücudun uykuya en meyilli olduğu saat dilimidir. Bu saat aralıkları uykunun en kaliteli olduğu zamandır. Kaliteli uyku, insan vücuduna uzun süre uyumaktan çok daha fayda sağlar.

c- Genetik Faktörlerin Uyku üzerinde Etkisi Var Mıdır?

Genetik faktörlerin uyku üzerinde büyük etkisi bulunur. Kimi insan 13-14 saat uyusa da uykusunu alamaz, kimi ise 4- 5 saatlik bir uykuyla günü zinde geçirebilir. Aynı şekilde uykuya dalma ve uyanma saatleri de genetik faktörlerden etkilenir. Bazıları geç saatte yatıp geç kalkmayı, bazıları da erken yatıp erken kalkmayı sever.

d- En Çok Kimler Öğle Uykusuna İhtiyaç Duyar?

İmkanı olan herkesin öğle uykusuna yatması önerilir. Ancak özellikle çocukların öğle saatlerinde mutlaka uyumaları gerekir. Çocukluk çağında öğle saatlerinde alınan kaliteli uyku, beyin ve vücut gelişimi için büyük önem taşır. Burnu tıkalı olan çocuklar uykularını tam olarak alamadıkları için, vücutları tam gelişemeyebilir.

e- Öğle Uykusunun Süresi Ne Kadar Olmalı?

Çocuklar yaklaşık 1-2 saat öğle uykusuna ihtiyaç duyar. Erişkinler içinse 15-20 dakika yeter. Ancak bazı insanlar geceleri dahi uyuyamaz. Bu tip insanlara

3430 Elbani, Sahiha, 2/391 (1647).

öğle uykusu kesinlikle tavsiye edilmez. Çünkü gündüz saatlerinde kısa bir süre dahi uyusalar, gece uyumaları çok daha zorlaşır.

f- Birçok Sıcak ülkede Uygulanan 'Siesta'nın Önemi Nedir?

Pek çok Akdeniz ve Güney Amerika ülkesinde saat 14.00- 16.00 arasında 'siesta' uygulaması yapılır. Siesta, sıcak ülkeler için çok doğru bir uygulamadır. Öyle ki, öğle saatlerinde kişilerin yaşadığı yorgunluğu engellemek için, kısa süre de olsa uykuya ihtiyaçları olur. Bu uyku, kişilerin uyuşuk bir şekilde çalışacaklarına, uykularını almış dinç bir şekilde çalışmalarına ve çok daha verimli olmalarına neden olur.

Duhâ vaktinden, öğleden biraz sonraya kadardır. Bu uyku, gece kıyamına sebebiyet verdiği için sünnet olmakla beraber, Ceziretü'l-Arabda, vaktü'z-zuhr denilen şiddet-i hararet zamanında bir tatil-i eşgal, âdet-i kavmiye ve muhitiye olduğundan, o sünnet-i seniyyeyi daha ziyade kuvvetlendirmiştir. Bu uyku hem ömrü, hem rızkı tezyide medardır. Çünkü yarım saat kaylule, iki saat gece uykusuna muadil gelir. Demek, ömrüne her gün bir buçuk saat ilâve ediyor. Rızık için çalışmak müddetine, yine bir buçuk saati, ölümün kardeşi olan uykunun elinden kurtarıp yaşatıyor ve çalışmak zamanına ilâve ediyor.[3431]

3- Çocukların İdrarının Elbiseye Bulaşması

• Müminlerin annesi Hz. Âişe'nin -radıyallâhu anh- şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- bir erkek çocuk getirildi. Çocuk, onun -sallallâhu aleyhi vesellem- elbisesine idrarını yaptı. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- su istedi, çocuğun idrarını yaptığı yere döktü.[3432]

Açıklama:

Bu bölüm erkek çocukların idrarının hükmünü konu edinmektedir. Erkek ve kız çocukların idrarlarının hükmünün farklı olduğu konusunda Buhârî'nin şartlarına uymayan bazı hadisler bulunmaktadır. Bunlardan biri Hz. Ali'nin rivayet ettiği süt emen çocuğun idrarı ile ilgili hadistir ki buna göre "erkek çocuğun idrarını yaptığı yere su serpilir, kız çocuğun idrarını yaptığı yer ise yıkanır". Katâde şöyle demiştir: Bu hüküm, çocuklar yemek yeme çağına gelmediği sürece geçerlidir. Bu hadisin senedi sahihtir.

Müslim'in rivayetinde şöyle denilmektedir: Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuğun idrarını yaptığı yere su döktü, burayı yıkamadı.

3431 **Web.**

3432 **Buhârî. 222 nolu hadis.**

• Ümmü Kays bintl Mihsan'dan rivayet edildiğine göre o henüz yemek yeme çağına gelmemiş olan küçük çocuğunu Resûlullah'a -sallallâhu aleyhi vesellem- getirdi. Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- çocuğu kucağına oturttu. Çocuk, Hz. Peygamber'in -sallallâhu aleyhi vesellem- elbisesine idrarını yaptı. Bunun üzerine Hz. Peygamber -sallallâhu aleyhi vesellem- su istedi, suyu çocuğun idrarını yaptığı yere döktü, burayı yıkamadı.[3433]

Açıklama:

Burada "yemek yeme çağına gelmemiş" ifadesi, henüz süt emme döneminde olup emdiği sütten, damağına sürülen hurmadan ve tedavi için verilen baldan başka bir şey yemeyen çocuk anlamına gelmektedir. Bununla çocuğun süt dışında başka bir şeyle beslenmeye başlamadığı belirtilmiş olmaktadır.

Müslim'in rivayetinde ifade "su serpmekten başka bir şey yapmadı" şeklindedir. Yine Müslim, İbn Uyeyne-Zührî yoluyla "suyu serpti" diye rivayet etmiştir.

Hadisten Çıkan Sonuçlar

* İyi geçinme ve alçakgönüllü olmaya teşvik

* Çocuklara yumuşak davranmak

* Yeni doğan çocuğun çenesini tutup okşayarak onu sevmek

* Doğum sırasında ve sonrasında çocuğu erdemli kimselerin kucağına vermek

* Yemek yeme çağına gelmemiş olan erkek ve kız çocuğun idrarlarının hükmü. Âlimler bu konuda birbirinden farklı üç görüşe sahiptir:

1. Bunların en sahihi şudur: Erkek çocuğun idrarında yalnızca su serpmekle yetinilir, kız çocuğunkinde ise böyle değildir. Bu; Hz. Ali, Ata, Hasan, Zührî, Ahmed, İshak, İbn Vehb vb. âlimlerin de görüşüdür.

2. Erkek ve kız çocuğun idrarının yapıldığı yere su serpmek yeterlidir. Bu, Evzâî'nin görüşüdür. Bu görüş İmam Malik ve Şafiî'den de rivayet edilmiştir. İbnü'l-Arabî bu naklin yalnızca çocukların boğazından hiçbir şey geçmemiş olması durumuna özgü olduğunu belirtmiştir.

3. Her ikisinin de idrarlarının yıkanması gerekir. Bu, Hanefîlerin ve Malikîlerin görüşüdür. İbn Dakîku'l-'Îd şöyle demiştir: Onlar bu konuda kıyasa tabi olmuş ve "Hz. Peygamber elbisesini yıkamadı" sözünü, aşırı bir yıkama ile yıkamadı şeklinde yorumlamışlardır. Oysa bu ilk anda anlaşılan anlama aykırıdır.

3433 **Buhârî. 223 nolu hadis.**

108. BÖLÜM
EVDEN ÇIKARKENKİ SÜNNETLER

1- Evden Çıkarken Okunacak Dualar

"بِسْمِ اللهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ"

"Bismillâh.. Allah'ım! Sana dayandım. Her şey Allah'ın kuvvet ve kudretiyle olur."[3434]

"اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ، أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ، أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ، أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ، أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ"

"Allah'ım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehâlete düşmekten veya cahil bırakılmaktan sana sığınırım."[3435]

2- Güzel Giyinmek

• "Siz kardeşlerinizin yanına geliyorsunuz. Güzel elbiseler giyin. Bindikleriniz, üzerlerindeki eğerleriniz, semerleriniz, yükleriniz de düzgün olsun. Kendinize öyle dikkat edin ki, diğer insanların içinde vücuttaki güzel ben[3436](*) gibi göze çarpıcı ve güzel olun. Şüphesiz Allah çirkinliği, kötülüğü sevmez; çirkinleşmeyi de sevmez." [3437]

Açıklama:

Mü'min her şeyiyle güzel olmalıdır. Davranışlarıyla, cana yakınlığıyla, kullandığı kelimelerle, ifade gücüyle, taşıdığı niyetle, güler yüzüyle, güzel giyimiyle

3434 Ebu Davud (4/325), Tirmizi (5/490), Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/151).

3435 Sünen sahipleri; Bkz. Sahih-i Tirmizi (3/152), Sahih-i İbn-i Mace (2/336).

3436 Ben: Yüzde bulunan siyah noktaya denir. Ben, bedenin her tarafında da bulunabilir. Hadis-i şerifteki "ben" olmaktan murat ise şudur: Müslümanlar maddî, manevî temizlikleriyle, toplumdaki tavır ve davranışları, giyim-kuşamları, görünümleriyle, insanın yüzünün güzelliğine güzellik katan bir ben gibi toplumda belli olmalı ve hemen göze çarpmalıdırlar.

3437 Bu hadisi Ebu Dâvud Sünen'inde, Libas, Eteği yerde sürümeyle ilgili bölümde (4/ 349-350), İmam Ahmet, Müsned'inde (4/ 180), Hâkim, Müstedrek'te, Libas bölümünde (4/ 183) rivâyet eder. Yukarıdaki metin, Hâkim'in rivayetinden yer alan metindir. Hâkim hadisi, özetle nakletmiştir. Hadisin aslı daha uzundur.

takdir ve sevgi toplayıcı olmalıdır. Sadelikte güzelliği yakalayışıyla, zevk anlayışıyla, fıtrata güzel gelen şeyleri seçiciliğiyle, ince duygu ve vurgularıyla takdir edilir, dostluğu istenilir ve arzu edilir bir insan olmalıdır.

Hadisi şerifte Allah Rasûlü-sallallâhu aleyhi vesellem- birinci derecede giyime ve bineğe dikkat çekiyor. Giyimimizin temiz, güzel ve zevk-i selime uygun olması, bineğimizin güzelliği, tertip ve düzenliliği karşımızdaki insanların ilk dikkatini çeken şeylerdir. Aradan 1400 yıldan faza zaman geçmesine rağmen halen de öyledir. İlk tesir, ilk kanaat hakikaten önemlidir. Bunun şuurunda olarak hareket edilmeli, ihmal ve vurdumduymazlığın çeşnilerine sığınılmamalıdır.[3438]

3- Sağ Ayakla Çıkmak

• Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle dedi: Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- temizlenmeye, taranmaya, ayakkabısını giymeye varıncaya kadar her işe sağdan başlamayı pek severdi."[3439]

4- Yolculuk İçin Çıkanın Okuyacağı Dua

"اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، (سُبْحانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنا هَذا وَما كُنّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنّا إِلى رَبِّنا لَمُنْقَلِبُونَ) اَللّهُمَّ إِنّا نَسْأَلُكَ في سَفَرِنا هَذا الْبِرَّ وَالتَّقْوى، وَمِنَ الْعَمَلِ ما تَرْضى، اَللّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنا سَفَرَنا هَذا وَاطْوِ عَنّا بُعْدَهُ، اَللّهُمَّ أَنْتَ الصّاحِبُ في السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ في الأَهْلِ، اَللّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ في الْمالِ وَالأَهْلِ"

Üç kez "Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür." dedikten sonra [Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Hiç şüphesiz sonunda Rabbimize döneceğiz.] "Allah'ım! Bu yolculuğumuzda senden iyilikler, takvâ ve râzı olacağın hayırlı işler dileriz. Ey Allah'ım! Bu yolculuğumuzu kolaylaştır ve kısalt. Allah'ım! Yolculukta yoldaşımız ve (arkada bıraktığımız) ailemizin velîsi (koruyucusu) sensin. Ey Allah'ım! Yolculuğun zorluklarından, kötü manzaralarla karşılaşmaktan, mal ve ehlimize kötülük ilişmesinden sana sığınırım."

Yolculuktan dönünce de bu duayı aynen tekrarlayarak şunları da ekler:

"آيِبُونَ تائِبُونَ، عابِدُونَ، لِرَبِّنا حامِدُونَ"

"Biz, dönenler, tevbe edenler, ibâdet edenler, Rabbimize hamd ederek dönüyoruz." [3440]

3438 Ebu Gudde. (a.g.e)
3439 Buhârî, Vudû' 31, Salât 47, Et'ime 5, Libâs 38, 77; Müslim, Tahâret 66 (268)
3440 Müslim, (2/998).

5- Yolculuğa Çıkarken Okunacak Dua

"اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، اَللهُ أَكْبَرُ، سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ۝ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالأَهْلِ"

Üç kez "Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür." dedikten sonra [Bunu bizim hizmetimize veren Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Hiç şüphesiz sonunda Rabbimize döneceğiz.] "Allah'ım! Bu yolculuğumuzda senden iyilikler, takvâ ve râzı olacağın hayırlı işler dileriz. Ey Allah'ım! Bu yolculuğumuzu kolaylaştır ve kısalt. Allah'ım! Yolculukta yoldaşımız ve (arkada bıraktığımız) ailemizin velîsi (koruyucusu) sensin. Ey Allah'ım! Yolculuğun zorluklarından, kötü manzaralarla karşılaşmaktan, mal ve ehlimize kötülük ilişmesinden sana sığınırım."

Yolculuktan dönünce de bu duayı aynen tekrarlayarak şunları da ekler:

"آيِبُونَ تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ"

"Biz, dönenler, tevbe edenler, ibâdet edenler, Rabbimize hamd ederek dönüyoruz."[3441]

6- Evde Kalanın Yolcuya Duası

"أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ، وَأَمَانَتَكَ، وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ"

"Dinini, emânetlerini ve amelinin âkibetini Allah'a emânet ediyorum."[3442]

"زَوَّدَكَ اللهُ التَّقْوَى وَغَفَرَ ذَنْبَكَ وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ"

"Allah, seni takvâ ile rızıklandırsın. Günahlarını bağışlasın. Nerede olursan ol senin için hayırlı olanı kolaylaştırsın."[3443]

7- Yolcunun Geride Kalana Yapacağı Dua

"أَسْتَوْدِعُكُمُ اللهَ الَّذِي لاَ تَضِيعُ وَدَائِعُهُ"

"Sizi emânetleri zayi etmeyen Allah'a emânet ediyorum."[3444]

3441 Müslim, (2/998).
3442 Ahmed (2/7); Tirmizi (5/499). Bkz. Sahih-i Tirmizi (2/155).
3443 Tirmizi, Bkz. Sahih-i Tirmizi, (3/155) bak.
3444 Ahmed, (2/403); İbn-i Mace (26943). Bkz. Sahih-i İbn-i Mace (2/133).

8- Seherde Yolculuk Yapanın Duası

"سَمِعَ سامِعٌ بِحَمْدِ اللهِ، وَحُسْنِ بَلائِهِ عَلَيْنا. رَبَّنا صاحِبْنا، وَأَفْضِلْ عَلَيْنا عائِذاً بِاللهِ مِنَ النّارِ"

"Üzerimize olan lütfundan dolayı Allah'a yaptığımız hamdi işiten (Allah) işitti. Rabbimiz! Bize yoldaş ol ve Cehennem (azâbından) Allah'a sığınanlar olmayı bize ihsan eyle."[3445]

9- Evden Çıkarken Eşinden İzin Alması (Çıkan Kişi Bayansa)

Yüce Allah kadınlara hitaben *"Tertemiz ve namuslu olmak isterseniz, evlerinizde vakarla oturun, cahiliye kadınları gibi açılıp saçılarak, ziynetlerini takarak ve kırıtarak gösteriş için dışarılarda dolaşmayın. Namazınızı kılın, zekâtınızı verin, Allah'a ve Resûlü'ne itaat edin"* [3446]

Açıklama:

Herhangi bir ziyaret, alışveriş ve gezi için çıkacağı zaman eşine haber vermesi ve iznini alması gerekir. Herhangi bir işte çalışması ancak kocasının iznine bağlıdır. Kocası müsaade etmediği zaman çalışması meşru olmaz. Nitekim buyurarak kadınların yerlerinin evleri olduğunu belirtmiştir. Kadının kocasından habersiz evinden çıkarak çarşı-pazar dolaşması ve başına buyruk yaşaması kocasına ve Allah'a itaatsizlik sayılır ve İslam bilginlerine göre dünyevi ve uhrevi cezayı hak eder. [3447]

10- Sabah Erken Saatlerde Tevekkül Ederek Evden Çıkılması

Siz Allah'a hakkıyla tevekkül etseniz, Allah, kuşları sabahları aç, akşamları karınları tok olarak geri döndürerek rızıklandırdığı gibi, sizi de rızıklandırır.[3448]

Açıklama:

Ümmetini rızık konusunda cesaretlendirmek için vermiş olduğu bu örnekte çok güzel dersler vardır. Bunca canlı türü varken örnekleme için 'kuş'u seçmesi

---

3445 Müslim, (4/2086): "Feale" vezni üzere/şeklinde okunduğunda; "Üzerimize olan güzel muâmele ve nimetleri için Allah'a yaptığımız hamde bir şahit şahitlik yaptı. " anlamına gelir. "Tef'îl vezninde/şeklinde okunduğunda ise; "Bu sözü işiten, onu bir başkasına iletti ve aynısını söyledi." anlamındadır. Bu, seher vaktinde zikir ve dua yapmanın öneminin beyanı içindir. "Rabbimiz! Bize yoldaş ol ve bize ihsanda bulun. " sözü ise; hoşa gitmeyen şeyleri bizden uzaklaştır, bizi koru, üzerimize nimet, lütuf ve fazlını ihsan et. " anlamındadır. Bkz. Nevevi Şerhi (17/39).

3446 (Ahzab, 33: 33)

3447 (Feteva, 32: 281)

3448 Tirmizi, Zühd 33; İbn-i Mace, Zühd 14. Elbani, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

tesadüfî değildir... İsteseydi doğada ender gözüken bir canlı türünden de örnek verebilirdi... Ya da sadece Arap bölgesinde yaşayan bir canlı türünden pekâlâ örnekler verebilirdi...

Ama Peygamberimiz sadece Arap toplumuna yol gösteren bir kılavuz değildi... Dünyanın her bir köşesindeki insanların kolayca anlayacağı türden misaller vererek ümmetine karşı çok şefkatli olduğunu da göstermiş oldu... İnsan olan her yerde görülen ve sabah-akşam arası yaşantısına şahit olunan kuşlar, seçilmiş en güzel örnektir...

Şimdi...

Hadisimizde geçen kuş örneğini masamıza yatıralım ve dersler çıkarmaya çalışalım... Kuşların yuvaları, en fazla iki kişilik genişliğinde 200 gr. gelmeyen ağaç dalları ve kuru otlardan oluşur... Ne bir mutfak vardır o yuvada ne de kiler... Belli ki ihtiyaç hissetmiyorlar. Sabaha kadar 'Yarın ne yerim?' diye düşünüp uykusuz da kalmıyorlar... Akşam eve dönerken 'nolur nolmaz! Yarını düşünmem lazım!' deyipte stok da yapmıyorlar... Açlıktan zayıf düşmüş bir kuş da görülmüş değil...

Ve kuşlar neşelerinden hiçbir şey kaybetmiyorlar... Açlıktan kıvranıp ağıt yakan bir kuş sesi işittik mi? Kuşlar tam bir tevekkül örneği sergiliyorlar... Bizlere tevekkül dersleri verdikleri için kendilerine teşekkür etmemiz gerekir...

Şimdi hadisimize dönebiliriz... Peygamberimiz kuş örneğini verirken bir inceliği hatırlatıyor: 'Kuşlar rızıklanmak için sabah vaktinde yuvalarından çıkarlar.'Yani, yuvalarında beklerler de rızık yuvalarına gelir demiyor. Rızıkları yuvalarının dışında ve o rızka ulaşmak için yuvalarını terk etmeleri gerekiyor. Yuvalarını terk edecekleri vakit de belli:

'Sabahları...'

Evet... Kuşlar hakkıyla tevekkül ettiler ve ediyorlar... Ve kolayca da rızıklandırılıyorlar... Verilen örnek gerçektende müthiş... Yeter ki kuşlar gibi tevekkül edelim ve rızık kolaylaşsın... Bu hadisten yola çıkarak âlimlerimizin[3449] tevekkül konusundaki görüşlerine bir bakalım:

a- Tevekkül Nedir?

"Gerçek tevekkül, kalbin içten bir inanışla Allah Teâlâ'nın, dünya ve âhiretini ilgilendiren bütün işlerinde kendi hayrına olanları celbedeceğini ve zararına olanları defedeceğine inanmak ve bütün işlerine vekil olduğuna güvenmektir. Hakiki iman, O'ndan başka hiç kimsenin ne vermeye ne engel olmaya ne yarar vermeye ne de zarar vermeye kadir olduğuna iman etmektir.

3449 Bu bölümdeki yazılar 'rızkı artıran etkenler 'isimli kitaptan alınmıştır. polen yayınları.

Saîd b. Cübeyr (rh.a) şöyle der: Tevekkül, imanın bütün özelliklerini kendisinde toplayan bir haslettir.

Vehb b. Münebbih (rh.a) şöyle der: Elde edilebilecek en yüksek gaye tevekküldür.

Hasan-ı Basrî (rh. a) der ki: "Kul Rabb'ine tevekkül ederse asıl güvenilecek merciin Allah Teâlâ olduğunu anlar." İbn Abbas -radıyallâhu anh- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- şöyle buyurduğunu rivayet eder: "İnsanların en güçlüsü olmayı arzulayan kişi Allah Teâlâ'ya tevekkül etsin! [3450]

Resul-i Ekrem'in -sallallâhu aleyhi vesellem- yaptığı dualarda şunları söylediği rivayet edilir:

"Allah'ım! Sana karşı sadakatle tevekkül sahibi olmayı dilerim!"[3451]

İmam Ahmed'in seçkin takipçilerinden olan Musanna el-Enbârî'nin şu sözü ne kadar güzeldir:

"Sakın kefil olunan şey konusunda şüpheye düşmeyiniz. Bu durum sizin kefil olanı töhmet altında bırakmanıza ve verdiği rızka razı olmamaya sebep olabilir."

İbn Ebü'd-Dünya şöyle nakleder:

"Hikmet ehli bir zat söyle der: Tevekkülün üç derecesi vardır. Birincisi şikâyeti terk etmek, ikincisi rıza ve üçüncüsü de muhabbettir. Şikâyeti terk, sabır derecesidir. Rıza ise Allah Teâlâ'nın kendisi için takdir ettiği şeyi kalbin içtenlikle benimsemesidir. Bu durum birinci dereceden daha yüksektir. Muhabbet ise Allah Teâlâ'nın kendisi için yaptığı şeyi sevmesidir. Birinci derece zahidlerin, ikinci derece sıddıkların ve üçüncü derece de peygamberlerin derecesidir."

Allah Teâlâ'ya tevekkül eden kişi, Cenab-ı Hakk'ın kendisi için takdir ettiği rızık ve diğer hususlara karsı sabır gösterirse bu kimse sabreden biridir. Takdir edilen gerçekleştikten sonra buna sabır gösterirse razı olmuş demektir. Eğer bütünüyle kendi seçimini terk etmiş ve ancak kendisi için takdir edilene rıza gösteriyorsa, bu da muhabbet ehli ariflerin derecesidir.

b- Gerçek Tevekkül

Şurası iyi bilinmelidir ki gerçek tevekkül, Allah Teâlâ'nın takdir ettiği sebepleri elde etmek için çalışmaya aykırı bir durum değildir. Bu sünnetullahın bir gereği ve dünyada hadiselerin oluşumunda temel bir esastır. Zira Allah Teâlâ

3450 Hâkim, el-Müstedrek, 4/275
3451 İbn Ebü'd-Dünya, et-Tevekkül, nr. 3; Ebû Nuaym, Hilye, 8/224.

tevekkülü emir buyurduğu gibi sebepleri elde etmek için gayret göstermeyi de emir buyurmuştur. Bunun için şu ayet-i kerimelere bakmak yeterlidir:

"Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan isteyin. Allah'ı çok zikredin; umulur ki kurtuluşa erersiniz."[3452]

Selh et-Tüsterî (rh.a) şöyle der: "Her kim harekette bulunmayı -yani kazanmak için çalışmayı- ayıplarsa, sünneti ayıplamış olur. Tevekkülü ayıplayan kişi de imanı ayıplamış olur." Öyleyse tevekkül Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- hali, çalışmak ise onun sünnetlerinden biridir. Onun hali üzere amel edenler asla onun sünnetini terk etmezler.[3453]

Elhamdulillah 'Bütün yönleriyle ev içindeki sünnetler' isimli derleme çalışmamız bitti...

02.07.2011. Bahçelievler-İstanbul. Feyzullah Birışık.

3452 Cuma, 10
3453 Feyzullah Birışık

İÇİNDEKİLER

Önsöz 5
Hutbetu'l Hace 9

1. BÖLÜM

EVE GELİNCEYE KADARKİ SÜNNETLER / 11

1- Yolculuktan Dönerken Eve Haber Vermek 11
2- Eve Gelirken Okunacak Zikirler 12
3- Bineğe Binerken Okunacak Zikirler 17
4- Binit'in Ürkmesi Ya da Arabanın Arıza Yapması Halinde Okunması Gereken Zikirler 18
5- Yolculuktan Eve Gece Gelinmemesi 19
6- Merdiven Kullanıldığında Allah'u Ekber Denmesi 20
7- Asansör Kullanıldığında Okunacak Zikirler 20
8- Evlere Kapıdan Girmek 21
9- Kapıyı Çalarken Kaba Davranmamak 21
10- 'Kim O!' Diye Seslenildiğinde 'Benim!' Denmemesi 22
11- Kim O! Denildiğinde İsim Verilmesi Gerektiği 23
12- Evde Kimseler Yoksa İçeri Girildiğinde Selamın Ne Şekilde Verileceği 24
13- Kapıyı Çalacak Olanın Kapının Neresinde Duracağı 24
14- Önce Sol Ayakkabıyı Çıkarmak 25
15- İçeri Sağ Ayakla Girmek 25
16- İçeri Girerken Bismillah Demek 25
17- Eve Girerken Selam Vermek 26
18- Ev Halkına Selam Vermenin Fazileti 27
19- Selam Vermede Önceliğin Kimlere Ait Olduğu 27
20- Önce Selam Vermenin Fazileti 28
21- Selam Alıp Verme Şekli 28
22- Selam Verirken Ehlikitab'a Benzememeye Dikkat Etmek 29
Kâfirlere Benzemek İki Türlüdür 31

23- Selamı Eksik Vermemeli 32
24- Yahudi Ya da Hristiyan Bir Komşuya Rastladığımızda Selamlaşmanın Nasıl Olacağı 33
25- Çocuklara Selam Verilmesi 35
26- Eve Girerken Okunacak Dua 35
27– Eve Girer Girmez Ağzı Misvaklamak 36
28- Farklı Psikolojiyle Gelindiğinde Karşılayanın Tavrının Ne Olması Gerektiği 37
29- Kapıyı Kapatırken... 38
30- Eve Gelindiğinde Çocukları Öpmek 39
31- Eve Giriş ve Çıkış Namazı 39

2. BÖLÜM

YEMEK ÖNCESİ SÜNNETLER / 40

1- Aile İçin Yapılan Harcamaların Çok Sevap Olması 40
2- Ailenin Geçimini Üstlenmek Bir Sadakadır 42
3- Aile Geçimini İhmal Etmenin Günah Olması 42
4- Harcamalarda Cimrilik Yapılmasının Yerilmesi 43
5- Yemek Yedirmenin Teşvik Edilmesi 43
6- Aç Olan Birinin Arkadaşına Ben Açım Demesi 44
7- Yemek Olmadığında Oruca Niyet Etmenin Cevazı 44
8- Az Da Olsa Akşam Yemeği Yemeğe Teşvik Edilmesi 46
9- Yemek Hazırlarken Komşuyu Düşünmek 47
10- Eşe Yardımcı Olmak 47
11- Davet Edildiğinde Açken İştahım Yok Denmemesi 48
12- Helal Olan Şeylerden Yemek 48
13- Sofrada Aza Kanaat Etmek 49
14- Sofrada Şaka Yapmak 49
15- Bazı Yiyeceklerin Temiz Olup Olmadığı Hususunda Şüpheye Düşmenin Doğru Olmadığı 50
16- Yemek Namaz Vaktinde Sofraya Konmuşsa 50
17- Yemek Hazırlarken Aksilikler Olursa 51
18- Yemeği Sofrada Yemek 51
19- Yemeği Hazırlayan Kişi Sofraya Oturmayabilir 51
20- İçki Konan Sofraya Oturmamak 52

21- Sofraya Abdestli Oturma Zorunluluğunun Olmaması 52
22- Sofraya Dizleri Dikip Oturmak....53
23- Yan Yatarak Yemek Yemenin Yasaklanması 53
24- Sofradaki Nimetleri Tefekkür Etmek 54
25- Ayrı Sofralar Kurmamak....54
26- Kişinin, Kardeşleri İçin Kendisini Zahmete Sokarak Yemek Hazırlaması ...55
27- Altın ve Gümüş Kaplardan Yemenin Yasaklanması....56
28- Bir Kişilik Yemekle İki Kişinin Doyması 57
29- Kaşık Sayısının Artması Yemeği Azaltmaz....58
30- Sofrasında Bulunan Oruçlunun Yemeği Yemediği Takdirde Nasıl Dua Edeceği 59
31- Davete Giden Kimsenin Yanına Biri Takılırsa....60
32- Yemeğe Davet Edildiğinde İcabet Edilmesi 61
33- Sofrada Utanan Birine Ye Denmesi 61
34- Evin Hizmetçisiyle Birlikte Yemenin Tavsiye Edilmesi....64
35- Yemeğe Davet Edilenin Davete İcabet Etmesi ve Dilerse Yemesi 65
36- Bir Kimseyi İki Kişi Birden Davet Edince Hangisi İcabete Daha Müstahaktır? 65
37- Yemeklerin Şerlisi... 65
38- Yemeğe Önce Büyüklerin Başlaması 65

3. BÖLÜM

YEMEK İÇİ SÜNNETLER / 67

1- Az Yemek....67
2- Yemek Yerken Geğirmeyi Gizlemek....67
3- Yemekten Önce ve Sonra Ellerin Yıkanması....67
4- Mideyi Yemek, Su ve Nefese Tahsis Etmek 68
5- Yemeğe Başlarken Bismillah Demek....69
6- Yemekten Önce Besmele Çekilmesi Unutulursa....69
7- Besmele Çekilmeden Yemek Yenirse 70
8- Tabağın Kenarından Yemek....70
9- Yemeğe Sinek Düşerse 72
10- Düşen Lokmanın Temizlenip Tekrardan Yenmesi....74
11- İçine Fare Düşen Yağı Yemenin Hükmü....74
12- Sağ Elle Yemek 75

13- Sol Elle Yemenin Yasak Olması 75
14- Parmaklarla Yemek 76
15- Önünden Yemek 77
16- Ortasından Yememek 77
17- Yemeğe Üflememek 77
18- Sarımsak Yememek-Mescide Gidilecekse- 78
19- Yaslanarak Yemek Yememek 80
20- Yemekte Konuşulması 80
21- Yemeği Ayıplamamak 81
22- İstenmeyen Yemeği Yememek 81
23- Ayrı Kurulan Sofralarda Yardımlaşmak 83
24- Eşin Ağzına Lokma Vermek 84
25- Doymadan Kalkmak 86
26- Doyuncaya Kadar Yemenin Caiz Olması 86
27- Parmakla Tabağı Silip Yalamak 88

4. BÖLÜM

YEMEK SONRASI SÜNNETLERİ / 89

1- Mendille Silmeden Önce Parmakların Yalanması 89
2- Kürdan Kullanımı 90
3- Ateşte Pişen Yemeğin Yenmesiyle Abdest Almanın Gerekli Olmaması 90
4- Sofra Kaldırılıncaya Kadar Sofradan Kalkılmaması 91
5- Yemek ve İçilen Meşrubatlar Hakkında Soru Sormamak 92
6- İştahsız Yemek Yemek 92
7- Yemek Sonrası Dua Etmek 92
8- Yemekten Dolayı Allah'a Şükretmek 93
9- Yemek Yedikten Sonra Hamd Eden Kimseden Allah'ın Razı Olması 93
10- Hayırlı Kişileri Yemeğe Davet Etmek ve Meleklerin Dualarına Nail Olmak 93
11- Oruçlunun Yemek Yemediğinde Yemek Sahibine Dua Etmesi 94
12- Yemekten Sonra Okunacak Dua 94
13- Misafirin Yemek Sahibine Duası 94
14- Yemekten Sonra Elleri Ağzı Yıkamak 95
15- Yemekten Sonra Misvak Kullanmak 95
16- Süt İçtikten Sonra Ağzı Çalkalamak 95
17- Yemek Sonrası Alınan Nimetten Sorguya Çekileceğimizin Hatırlatılması .. 96

5. BÖLÜM

İÇECEKLER / 97

1- İçeceklerin Ağzı Kapatılmalı 97
2- Ayakta Su İçmenin Hükmü 97
3- Otururak Su İçmenin Hükmü 97
4- Su İçerken 'Bismillah' Bitirdikten Sonra da Elhamdulillah Demek 99
5- Su İçerken 'Bismillah' Denmesi Unutulursa 99
6- Suyu Sırasıyla Sağdakine Vermek 99
7- Kişi Bir Şey İçerken Yaşça Daha Büyük Olan Kimseye Vermek İçin Sağında Bulunan Kimseden İzin İstemesi 99
8- Kırba ve Tulumun Ağzından İçmek 100
9- Bir Şey İçerken Kabın İçerisine Nefes Alıp Vermenin Yasaklanması 101
10- İki Ya da Üç Nefeste İçmek 102
11- Su Dağıtımında Yaşlılara Önceliğin Tanınması 103
12- Suyu Dağıtanın En Son İçeceği 103
Büyüğün Takdimi Meselesi: 104
13- Soğuk Su İçmenin Hükmü 104
14- Bardağın Kırık Yerinden Su İçmek 105
15- Su İkram Edene Yapılacak Dua 105

6. BÖLÜM

SOFRADA MEYVE VARSA / 106

1- Mevsimin Yeni Çıkan Meyvesi Yenmeden Önce Okunacak Dua 106
2- Hurmaları İkişer İkişer Yemek 106
3- İki Çeşit Meyveyi Bir Arada Yemek 108
4- Tabaktan Meyve Alırken Önünden Alma Zorunluluğunun Olmaması 108
5- Hurma ve Hurmanın Çürük Olması 109

7. BÖLÜM

EVDEKİ -SOFRADAKİ- KAPLARIN HÜKMÜ / 110

1- Altın ve Gümüş Kaplarda Yemek ve İçmenin Haram Olması 110
2- Altın ve Gümüş Kaptan Su İçenin Karnını Cehennem Ateşiyle Doldurması 110
3- Müşriklerin Kullandığı Kapların Yıkandıktan Sonra Kullanılabileceği 111
4- Mecusilerin Kapları Yıkandıktan Sonra Kullanılabileceğinin Caizliği 112

5- Altın ve Gümüş Kap Hariç Hertürlü Kaptan Yenilip İçilmesinin Caiz Oluşu 112
6- Köpeğin İçtiği Kabı Kullanmanın Hükmü 113
7- Kedinin İçtiği Kabı Kullanmanın Hükmü 114

8. BÖLÜM

TUVALET ADABI / 116

1- Helâya Girerken Üzerinde Mukaddes İsimler Bulunan Eşyaların -Kur'an, Yüzük- İçeri Sokulmaması 117
2- Tuvalet Yapılacak Mekâna Gelmeden Elbiselerin Çıkarılmaya Başlanmaması 117
3- Tuvalete Girmeden Önce Okunacak Dua 118
4- Tuvalete Sol Ayakla Girmek 118
5- Tuvalet Yapılan Yere Su Koymak 119
6- Tuvaletteki Suyun Temiz Olması 119
Temizleyici Suyun Hükmü 119
Suyu Temizleyici Olmaktan Çıkarmayan Durumlar Bahsi 119
7- Tuvalet Yaparken Yönün Kıbleye Çevrilmemesi 120
8- Bevl İçin Yer Seçimi 121
9- Delik ve Çatlaklara Küçük Abdest Yapılmaması 121
10- Tuvalet Temizliğini Su İle İstinca Yapmak 121
11- Sağ Elle Temizliğin Yasak Olması 122
12- Küçük Abdest Yaparken Sağ El İle Tutmanın Haram Olması 122
13- Tuvalet Yaptıktan Sonra Taş İle Temizlik Yapmak 123
14- Tezek İle Temizlik Yapmamak 123
15- İstinca Yapılması Yasak Olan Cisimler 124
16- İdrardan Sakınılmaması Büyük Günahlardandır 124
17- Ayakkabıya ve Elbiseye İdrar Veya Pislik Bulaşırsa 125
18- Ayakta ve Oturarak İdrar Yapmak 126
19- Tuvaletteyken Konuşmamak 126
20- Küçük Abdest Bozarken Selam Alınır mı? 127
21- Tuvaletteyken Mezi Gelirse 128
22- Mezi Elbiseye Bulaşırsa 129
23- İdrarın Çamaşıra Bulaşması Vesvesesi Olursa 129
24- Sağ Ayakla Çıkmak 129

25- Tuvaletten Çıkınca Okunacak Dua 129
26- Her Tuvalet Sonrası Abdest Alma Zorunluluğunun Olmaması 130
27- Tuvaletten Sonra Abdest Alınabilir 130
28- Tuvalet İçin Özel Durumlar 130
29- Tuvalet Yaparken Sol Yana Yüklenmek 131
30- Helâdayken Allah Zikredilir mi? 131
Helada Konuşmak ve Zikretmek Yasaktır 131
31- Mestle Helâya Girilir mi? 132
32- Cinsel Organın Deliğindeki Islaklığı Araştırmanın Hükmü 132

9. BÖLÜM

UYKU ÖNCESİ HAZIRLIK SÜNNETLERİ / 133

1- Ateşi Yanar Halde Bırakmamak 133
2- Kapılar ve Kapların Ağzı Kapatılmalı 134
3- Kişinin Uykusu Geldiğinde Uykusunu Almadan Namaza Durmaması 135
4- Esnemenin Mekruh Olması ve Esnemeyi Engellemeye Çalışmak 137
5- Yatsı Namazından Önce Uyumamak 138
6- Yatsı Namazından Sonra Konuşmamak 138
7- Uyumadan Önce Abdest Almak 139
8- Rüzgar Estiğinde Okunan Dualar 140
9- Gök Gürlediğinde Yapılan Dua 140
10- Yağmur Duası 140
11- Yağmur Yağarken Okunacak Dua 140
12- Yağmurdan Sonra Şükür Duası 140
13- Aşırı Yağmurlarda Okunan Dua 141
14- Hilal Görününce Okunan Dua 141
15- Geceleyin Köpek Havladığında 142
16- Korku Anında 142
17- Melek ve Şeytanın Yatağa Giren Kişiye Gelmesi 142
18- Yatarken Gözlere Sürme Çekmek 142
19- Uyuma Şekli ve Bazı Surelerin Okunması 142
20- Yatma Şekli ve O An Okunması Gereken Dualar 142
21- Yüzükoyun Yatmanın Caiz Olmadığı 147
22- Elbiseleri Çıkarırken Okunacak Dua 147
23- Uyku Geldiğinde Uykunun Alınmadan Namaza Durulmaması 147

24- Yatsı Namazından Önce Uykuya Yenik Düşmek 149
25- Uyuyan Birine Karşı Namaz Kılmak 151
26- Uyku Gelse Bile Zikre Devam Edilmeli 151
27- İnsan Yatağından Kalkıp Da, Sonra (Yatmak İçin) Dönünce, Onu Silkeleyiversin 151
28- Yatağa Yatıp Uyanmak İstendiği Zaman Okunacak Dua 152
29- Belâ ve Afetlerden Korunmak İçin Okunacak Dua 154
30- Yatarken Şeytanın Şerrinden Korunmak İçin Okunacak Dua 155
31- Allah'ı Zikretmeksizin Uyumanın Keraheti 160
32- Geceleyin Uykudan Uyanıp Da Sonra Tekrar Uyumak İsteyenin Okuyacağı Dualar 160
33- Yatağında Rahatsızlanıp da Uyuyamayan Kimsenin Okuyacağı Dualar .. 162
34- Uyuma Şekli Sünnetleri 162

10. BÖLÜM

GECE UYANINCA BİLİNMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 165

1- Gece Uyanıp Helâya Giren Kişinin Abdest Almadan Uyuyabileceği 165
2- Gece Uyanınca Misvak Kullanmak 165
3- Gece Uyanınca Uykuyu Dağıtmak İçin Yüzü Yıkamak 166
4- Gece Uykusundan Uyanıp Evinden Çıkan Kimsenin Okuyacağı Dualar .. 167
5- Geceleyin Uykudan Uyanıp da Sonra Tekrar Uyumak İsteyenin Okuyacağı Dualar 167
6- Yatağında Rahatsızlanıp da Uyuyamayan Kimsenin Okuyacağı Dualar 168
7- Uykusunda Korkan Kimsenin Okuyacağı Dualar 169
8- Her Gecenin İkinci Yarısında Dua ve İstiğfar Etmenin Fazileti 169
9- Duanın Kabul Vaktine Rast Gelmek Ümidi İle Bütün Gece Boyunca Dua Etmek 170
10- Uyuyan Kişinin Kafasının Arka Tarafına Şeytanın Düğüm Atması ve Bu Düğümün Gece İbadetleriyle Çözülmesi 170
11- Gece Uyanıp Sağa-Sola Dönerken Yapılacak Dua 171
12- Gece Uyanıp Gece Namazı ve Vitir Namazı Kılmak 172
13- Vitir Namazının Kılınacağı Vakitler 175
14- Gece Son Kılınan Namaz Vitir Olmalıdır 177
15- Vitir Namazından Sonra Okunacak Dua 177
16- Gece Namazı İçin Eşi Namaza Kaldırmak 177

11. BÖLÜM

GECE İBADETLERİNE HAZIRLIK / 179

1- Yumuşak Yatağı Terk Etmek 179
2- Sağ Yana Uzanmak 180
3- Gece Namaza Kalkış Vakti... 180
4- Güzel Koku Kullanmak 181
5- Gece Namazına Birden Fazla Kalkmak 181

12. BÖLÜM

GECE NAMAZININ FAZİLETİ / 182

1- Cennete Girmeye Vesile Olarak Gece Namazı 182
2- Farzlardan Sonra En Faziletli Namaz Gece Namazıdır 182
3- Gece Vaktinin Kıymeti 182

13. BÖLÜM

EVDE GECE NAMAZI / 183

1- Gece Namazına İki Rekâtla Başlamak 183
2- Gece Namazlarının İkişer İkişer Kılınması 183
3- Gece Namazında Uzun Sureler Okumak 183
4- Gece Namazını Cemaatle Kılmak 184
5- Namazda Ağlamak 184
6- Gece Kuran Okumak 184
7- Gece Namazdan Önce Okunan Dualar 185
8- Gece Namazında Secdeleri Uzun Tutmak 185
9- Hastaların Gece İbadetlerini Terketmesi 185
10- Gece Namazına Başkalarını Kaldırmak 186
11- Gece İbadetlerini Uzun Tutmak 186
12- Seher Vaktinde Uyumak 186
13- Seher Vaktinden Sonra Uyumak 187
14- Gece Namazında Kıyamda Uzun Uzun Durmak 187
15- Gece Namazından Önce Dişleri Misvaklamak 188
16- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Gece Namazını Nasıl ve Kaç Rekât Kılardı? 188
17- Gece Namazına Kalkmayanın Ensesine Şeytanın Düğüm Atması 189
18 Gecenin Sonunda Dua Etmek ve Namaz Kılmak 193

19- Gecenin Başında Uyuyup Sonunu İhya Etmek 193
20- İbadette Aşırıya Kaçmanın Çirkin Görülmesi 193
21- Geceleyin (Allah'ı Zikrederek) Uyuyan ve Namaz Kılan Kimsenin Fazileti 194
22- Namazda Uykunun Gelme Durumu 194
23- Gece Zikrini Tamamlayamadan Uyuyan Kişinin Durumu 195
24- Gece Namazına Niyetlenipte Kalkamayan 195

14. BÖLÜM

UYKU SONRASI SÜNNETLERDEN: RÜYA GÖRMEK / 196

Rüyanin Mahiyeti Nedir? 196
Ta'bir Nedir? 197
Rüya Cihetiyle İnsanlar Üç Kısımdır 197
Mü'minin Rüyası 197
Rüya Üç Kısımdır 198
1- Salih Kişi Tarafından Görülen Rüyanın Önemi 198
2- Doğru Rüyalar Allah'tandır 200
3- Sevilen Rüyalar Allah'tan, Sevilmeyen Rüyalar Şeytandandır 200
4- Kötü Rüya Görüldüğünde Yapılması Gereken Şey 201
5- Mü'minin Rüyasının Nübüvetten Bir Cüz Olduğu 201
6- Sevinç ve Ferahlık Veren Rüyalar 201
7- Rüyada Hz Peygamber'i Görmek 202
8- Geceleyin Görülen Rüya 203
9- Gündüz Görülen Rüya 204
10- Hulmun Şeytandan Olduğu 204
11- Görmediği Bir Rüyayı Gördüğünü İddia Etmek 204
12 Hoşlanmadığı Bir Şeyi Görenin Onu Kimseye Söylememesi 206
13- Rüyanın Tabiri Çıkmadığında Bunun İlk Tabir Edene Ait Olduğu Görüşünü Kabul Etmeme 207
14- Rüya Tabirini Sabah Namazının Ardından Yapmak 209
15- Doğru Rüyalar Seherlerde (Görülür) 213
16- Rüyayı Âlimden Veya İyiliksever Kimseden Başkasına Açıklamanın Mekruhluğu 213
17- Rüya Yorumlanmadıkça Gerçekleşmez 213
18- Rüyasında Sevdiği Veya Hoşlanmadığı Bir Şey Görenin Okuyacağı Dualar 214

19- Kendisine Rüya Anlatılan Kimsenin Okuyacağı Dualar 214
20- Elbisede Islaklık Olsa ve İhtilam Olunduğu Hatırlanmazsa 215
21- Bayanlar Rüyada İhtilam Olduğunda Guslün Gerektiği 215

15. BÖLÜM

SABAH UYANDIKTAN SONRAKİ SÜNNETLER / 217

1- Sabah Namazının İki Rekâtlık Sünnetinin Kılınması 217
2- Sabah Namazının Sünnetini Kısa Tutmak 217
3- Sabah Namazının İki Rekâtından Sonra Sağ Yanına Uzanmak 218
4- Ezan Okununcaya Kadar Uzanmanın ve Eşiyle Konuşmanın Caiz Olması 219
5- Uykudan Uyanınca Abdest Alıp Allah'ı Zikreden Kişi Neşeli Sabahlar 220

16. BÖLÜM

SABAH UYANINCA OKUNAN ZİKİRLER / 221

1- Uykudan Uyanınca Okunacak Dualar 221
2- Sabah Okunan Zikirler 223
3- Elbise Çıkarırken Okunacak Dua 229
4- Elbise Giyilirken Okunacak Dua 229
5- Yeni Elbise Giyildiğinde Okunacak Dua 229
6- Yeni Elbise Giyen Kişiye Yapılacak Dua 229
7- Ağzı Misvaklamak 230
Bazı Hükümler: 230
8- Evden Çıkarken Okunan Dua 230
9- Cuma Günü Evden Çıkmadan Önce Yapılması Gereken Sünnetler 231

17. BÖLÜM

GUSÜL / 232

Gusül; 232
1- Gusülden Önce Abdest Almak 233
2- Kişinin Eşiyle Beraber Gusül Alması 235
3- Sa' ve Benzeri Ölçülerdeki Su İle Gusül Alınması 236
4- Gusle Zikrederek Başlamak 237
5- Başa Üç Defa Su Dökmek 238
6- Bedeni Bir Defa Yıkayarak Gusül Almak 238

7- Cünüplükten Temizlenmek İçin Alınan Gusül Abdestinde Ağzı Çalkalamak ve Burna Su Vermek 238
8- Daha Temiz Olması İçin Eli Toprakla Silmek 239
9- Elinde Cünüplükten Dolayı Olandan Başka Pislik Bulunmayan Cünüp Kimsenin Elini Yıkamadan Kaba Batırıp Batıramayacağı Konusu 239
10- Gusül Abdesti İle Abdest Alırken Ara Vermek 242
11- Gusül Alınan Yere Bevletmemek 243
12- Hanımıyla Cinsel İlişkide Bulunduktan Sonra Tekrar Onunla Birlikte Olan Kimse İle Tüm Eşleriyle Beraber Olduktan Sonra Bir Tek Gusül İle Yetinmek 243
13- Guslederken Saçların Parmakla Ovulması 245
14- Cünüplükten Dolayı Alınan Gusül Abdestinden Sonra Ellerin Silkelenmesi 245
15- Gusle Sağ Taraftan Başlamak 245
16- Tek Başınayken Çıplak Olunduğu Halde Gusül Abdesti Almak 245
17- İnsanların Yanında Gusül Abdesti Alırken Örtünmek 247
18- Kadının İhtilam Olması 248
19- Cünübün Teri ve Müslümanın Necis Olmaması 248
20- Cünüp Birinin Evinden Çıkıp Çarşı ve Benzeri Yerlerde Dolaşması 250
21- Cünüp Birinin Gusül Abdestinden Önce Abdest Aldığı Zaman Evde Bulunması 250
22- Cünüp Birinin Uyuması 250
23- Sünnetli Kısmın Buluşmasıyla Guslün Gerekli Olması 251
24- Elbisede Islaklık Olsa ve İhtilam Olunduğu Hatırlanmazsa 252
25- Bayanlar Rüyada İhtilam Olduğunda Guslün Gerektiği 253
26- Her Saç Kılının Dibinde Cünüplüğün Olması 254
27- Guslederken Saç Örgülerinin İstenirse Çözülmeyeceği 255
28- Her İlişkide Gusül Abdesti Almanın Daha İyi Olacağı 255
29- İkinci Kez İstenen İlişkilerde Abdest Almanın Yeterli Olması 255
30- Yıkanınca Örtünmenin Perdelenmenin Gerektiği 256
31- Gusulden Sonra Havluyla Kurulanmanın Zorunluluğunun Olmaması 257
32- Gusülden Sonra Gusül Yapmamış Eşe Sarılmanın Caiz Olduğu 257
33- Cünüp Birinin Yeme ve İçmesi 257
34- Cünüp Olmak Necis Olmak Değildir 257
35- Namaza Başlarken Cünüp Olunduğu Akla Gelirse 258
36- Elbiseye Meni Bulaşırsa 259

37- Meniden Yıkanan Elbisenin Islaklığının Sorun Teşkil Etmemesi.....260
38- Eşlerin Artık Sularıyla Gusül Almanın Nehyedilmesi.....260
39- Hayızlı Kadının Nasıl Gusledeceği.....260
40- Aynı Kaptan Yıkanmanın Caiz Olması.....262
41- Guslederken Şakalaşmanın Cevazı.....262
42- Hamur Bulaşığı Olan Leğende Yıkanmanın Caiz Olması.....262
43- Önce Avret Mahalinin Yıkanması.....262
44- Guslederken De Sağdan Başlamak.....263
45- Gusülden Sonra Abdest Almanın Şart Olmaması.....263
46- Gusül İçin Meninin -Akmasının- Gelmesinin Şart Olmaması.....263
47- Gusledene Yabancı Birinin Perdelemesinin Caiz Olması.....263
48- Gusleden Birini Kızının Perdelemesinin Caiz Olması.....263
49- Cünüp Birinin Su Bulamaması Durumunda Ne Yapması Gerektiği.....264
50- Oruçlunun Cünüp Olarak Sabahlaması.....264
51- Cünüp İken Tokalaşmak.....268
52- İhtilam Olup Islaklık Görülmezse.....269
53- Cünüplükten Guslederken Vücudun Herhangi Bir Yerinin Kuru Kaldığı Anlaşılırsa.....269
54- Banyodan Çıkıp Elbise Giyerken Okunacak Dua.....270
55- Yeni Elbise Giyildiğinde Okunan Dua.....270
56- Yeni Elbise Giyene Yapılacak Dua.....270
57- Banyoda Fıtrı Temizliklerin Yapılması.....270
Beden Temizliği.....271
Fıtrî Temizlik ve Vücut Temizliği.....274

18. BÖLÜM

HASTANIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 275

1- Musibete Uğrayan Kimseye Hayrın İsabet Etmesi.....275
2- İnsanlar Belalarla Sınanırlar.....275
3- Sara Hastalığına Sabredenlere Cennet Müjdesinin Verilmesi.....276
4- Taun Hastalığına Sabreden Kimsenin Ecri.....277
5- İki Gözünü Kaybedip Sabreden Kişinin Cennetle Müjdelenmesi.....278
6- Hastaya Vaad Edilen Ecir Hatırlatıldığında Hastanın Ne Diyeceği.....279
7- Hastalığın Hikmetleri ve Faydaları.....279
8- Sıkıntıdaki Kişiye Onun Allah'ın Kulu Olduğunu Hissettirir ve Onun Kulluğunu Ortaya Koymasını Sağlar.....280

9- Hastalıklar Günahları ve Kusurları Siler 280
10- Hastalıklar Kişiye Sevap Kazandırır ve Allah Katındaki, Dolayısıyla Cennetteki Derecesini Yükseltir 282
11- Hastalıklar Cennete Girmeye Sebeptir 284
12- Hastalıklar Cehennemden Kurtulmaya Sebeptir 285
13- Kulu Allah'a (cc) Yöneltmesi, Ona Günahlarını Hatırlatması ve Gafletinden Uyandırması 285
14- Yüce Allah'ın Geçmişteki ve Hali Hazırdaki Nimetlerini Hatırlatması 287
15- Hasta Kardeşlerinin Hallerini Hatırlamasına Sebep Olması 287
16- Kişiyi Kalbi Hastalıklarından Arındırması 287
17- Hastalık Bir Nimet ve Lütuftur 288
18- Hastalığa Razı Olmak Allah'ın Rızasını Kazandırır 290
19- Hastalıklar Ağacın Yaprağını Döktüğü Gibi Günahları Döker 291
20- Hastalığa Sabır, Günahlara Keffarettir 291
21- Sağlıklıyken Yapılan Ameller Hastayken de Yapılmış Gibi, Sevap Yazılır 293
22- Hastalıkta Sabrın Önemi 293
23- Kur'an'da Sabır 294
24- Sünnet-i Seniyye'de Sabır 296
25- Sabrı Kolaylaştırıcı Etkenler 297
26- Keşke ve Şayet Demek Şeytana Davetiye Çıkarır 305
27- Her Derdin Bir Devası Vardır 306
28- Şifa İlaçtan Değil, Allah'tandır 306
29- Haram Olan Şeylerle Tedavi Olunmaz 307
30- Tedavi İçin Dağlanma Yaptırmanın Haram Olması 307
31- Tedavi Amaçlı da Olsa Muska Takmanın Nehyedilmesi 307

19. BÖLÜM

HASTANIN OKUYACAĞI DUALAR / 309

1- Vücut Ağrılarına Karşı Okunacak Şifa Duaları 309
2- Baş Ağrısı, Ateş ve Bunlardan Başka Ağrılar İçin Okunacak Dualar 309
3- Kızgınlık Olmaksızın, Sabırsızlıkla Telaş Göstermeksizin Hastanın Halini Açıklamasında Ve Bende Ağrı Var, Ateşim Var Yahut Bunlara Benzer Söz Söylemesi Caiz Olduğu Gibi, Kerahet De Yoktur 309
4- İnsanın Başına Gelen Bir Zarar İçin Ölümü İstemek Mekruh İse de, Dinindeki Bir Fitneden Korkunca Onu İstemek Caizdir 310

5- Ölümün Kutsal Yerlerde Olması İçin Dua Etmenin Müstehaplığı 310
6- Sağlığından Ümidini Kesenin Okuyacağı Dualar.....310
7- Ölümden Korkmanın Ömrü Uzatmayacağı 312
8- Ölümü Çok Anmak Müstahaptır.....313
9- Ölümü Temenni Etmenin ve Ölüm İçin Dua Etmenin Yerilmesi 313
10- Ölümü Arzulamanın Zararları 313
11- Dua Ettim Kabul Edilmedi Denmedikçe Dualar Kabul Edilir.....314
12- Günahlar, Dua Etmeye Engel Olmamalı.....315
13- Hastalık Allah'a Yaklaşma Vesilesidir Çok Tövbe ve İstiğfar Edilmeli.....317
14- Hastalıkta Bile Allah'a (cc) Hüsnü Zan Beslenmeli.....319
15- Her An Umutlu Olunmalı 321
16- Kâhinlere, Falcılara ve Sihirbazlara Gitmenin Caiz Olmaması 322
17- Tedavi Amaçlı Şarap Kullanmanın Nehyedilmesi.....323
18- Hastalık Bazı Dünyevi Nimetlerden Alıkoyabilir.....324
19- Hastalığını Ziyaretçilerine Şikâyet Etmeyenin Hayırla Müjdelenmesi.....326
20- Vasiyet Yazmayı Geciktirmemek 327
21- Hastalık, Helalleşmenin Habercisi ve Helalleşmek İçin Bir Fırsattır.....328
22 İyileştikten Sonra Sağlığın Değerini Bilmek.....329
23- Hastanın Tahareti ve Namazı.....331
24- Hasta Temizliğini Nasıl Yapar?.....331
25- Hasta Nasıl Namaz Kılar? 332
26- Hastanın Temizliği ve Namazı Hususunda Fetvalar.....333
27- İdrar Akıntısı Bulunan Kimsenin Abdest ve Namazı 333
28- Gazı Bulunan Kimse Nasıl Abdest Alır ve Namaz Kılar? 334
29- Bayılmayla Abdest Bozulur mu?.....334
30- Hasta, üzerindeki Necasetten Dolayı Teyemmüm Yapar mı?.....334
31- Hasta Cünüp Olur Da Suyu Kullanamazsa Teyemmü Alır mı?.....334
32- Anestezi Veya Hastalık Sebebiyle Şuuru Kaybolan Kimsenin Namazını Kaza Etmesi Gerekir mi? 335
33- Kısa Bir Süre Bayılan Kimse Namazlarını Kaza Eder:.....335
34- Hastanın, Abdest Alamadığı ve Necasetten Uzak Kalamadığı Gerekçesiyle Namazlarını İyileşinceye Kadar Bırakması Caiz Değildir: ...335
35- Kusmuk Necis Değildir ve Abdesti Bozmaz:.....336
36- Yataklar Kıbleye Dönük Değilse Hasta Nasıl Namaz Kılar?.....336
37- Hasta Yumuşak Yatak üzerinde Namaz Kılabilir mi?.....336

38- Namazın Kıyam (ayakta Durma) Farizası, Tamamen Aciz Olmakla mı, Yoksa Zorlukla mı Düşer? 337
39- Başıyla İma Edemezse Gözüyle İma Eder mi? 337
40- Hastanın Orucu 337
Aklı Olmayan Kimse: 338
Orucu Bozan Şeyler: 339
Kasten Kusmak: 339
Orucu Bozmayan Şeyler: 339
41- Hastanın Haccı 341
Hac Esnasında Hastalanırsa 341
42- Tedavi olmak caizdir 342
43- Hastanın Kan Aldırmak İstemesi Müstehaptır 342
44- Kullanılması Hoş Olmayan İlaçların Kullanımı Nehyedilmiştir 344

20. BÖLÜM

BEDENSEL ENGELLİLERİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 345

Giriş 345
1- Allah Hastalıkla İmtihan Eder 345
2- Kimini Kiminden Üstün Tutmakla İmtihan Eder 346
3- Sabreden Cennetteki Derecesini Artırır 346
4- Allah'ın Bedenlere Bakmayıp Kalplere Baktığı 347
5- Bedensel Engel İbadetlerden Muaf Tutmaz 347
6- Hastalık ve Şifanın Allah'tan Olduğunun Bilinmesi 348
7- Duygusallığa Kapılıp Ötenazi Talep Edilmemeli 348

21. BÖLÜM

BEDENSEL ENGELLİLERE DAVRANIŞ SÜNNETLERİ / 349

Giriş 349
1- İtibar Edilmeliler 349
2- Aşağılayıcı Söz İşitmek İstemezler 350
3- İlim Almak İsterler 350
4- Çalışmak İsterler 351
5- Yardımcı Olmamızı İsterler 352

22. BÖLÜM

ZİHİNSEL ENGELLİLERE DAVRANIŞ SÜNNETLERİ / 354

Giriş 354
a- Namazı 354
b) Orucu 354
c) Haccı 355
d) Zekât, Fıtır Sadakası ve Kurbanı 355

23. BÖLÜM

ÖLÜM TEŞHİSİ KONULAN HASTALARIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 356

1- İnsanın Ölüm Vaktini Sadece Allah Bilir Doktorlar Sadece Zannederler ... 356
2- Hastalığınıza Razı Olun ve Hastalığa Küfredip İsyan Etmeyin 357
3- Ölümü Bekleyen Salihlerin Son Anlarını Okuyup Moral Bulun 357
4- Duaların Kabule Yakın Olduğu Zaman Diliminde Çokça Dua Edin ve Duada Israrcı Olun 359
a- Gecenin Son üçte Birinde Yapılan Dua 359
b- Duada Israr Etmeli 359
c- Duayı Kesin Bir Dil İle İfade Etmeli 360
d-Kalpten, İçtenlikle Yapmak 361
5- Duanın Kabul Olduğu Mekânlar ve Vakitler 361
6- Tıbbı Nebeviye Müracaat Etmek 362
7- Salihlerden Dua Talep Edilir 362
8- Rabbe Kavuşmanın Yakın Olma İhtimali, Çokça Salih Ameller İşletmeye Teşvik Eder 363
9- Şu Tarihe Kadar Vefat Etmediğiniz İçin Allah'a Teşekkür Edin 363
10- Şer Gibi Görünen Teşhis, Hayra Çevrilebilir 364
11- Tedavi Sürecinde Akidenin Gözden Geçirilmesi 364
12- Ölüm Gelinceye Kadar İbadet Halinde Olunması 364
a- Hz. Ebû Bekir -radıyallâhu anh-'ın Vasiyeti 365
b- Hz. Ömer'in Ölüm Döşeğindeyken İslâm'a Davet Etmeye Büyük Önem Vermesi 365
c- Sa'd -radıyallâhu anh-'ın Ölürken Oğlunu Hayır İşlemeye Sevk Etmesi ve Kötülüğe Karşı Uyarması 366
d- Ebû Ubeyde -radıyallâhu anh-'ın, Yaralanmasından Sonra Ashâbını Hayırlı İşler Yapmaya Teşvik Etmesi 366

e- Ebû Derdâ -radıyallâhu anh-'ın Vefat Edeceği Gün İnsanlara İyi Amel İşlemeyi Öğütlemesi 367
f- Müslüman Bir Liderin Son Dakikalarını İslâm'a Davet Etmekle Geçirmesi 367
g- Hasan Ali'nin Ölüm Döşeğindeyken Davet Sözlerini Tekrar Etmesi 367
13- 4. Yolda Ölme! 368
14- Ölüm Temenni Edilmez 370

24. BÖLÜM

HASTAYLA İLGİLENECEK OLANLARIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 371

1- Hasta Ziyaretçisi Nerede Oturur 371
2- Hasta Bir Şey Yemek Veya İçmek İsterse İsteğinin Yerine Getirilmesi 371
3- Hastanın Gönlünü Hoş Tutmak Müstehabdır 372
4- Hastayı Yemeğe Zorlamamak 372

25. BÖLÜM

HASTA ZİYARETİNİ TEŞVİK EDEN HADİSLER / 373

1- Hastayı Ziyaret Edip Yanında Oturan Kimsenin Ecrinin Büyüklüğü 373
2- Hasta Ziyareti Yapmak Bir Cennet Meyvesidir 373
3- Sabah Ya da Akşam Hasta Ziyareti Yapanlara Melekler Dua Ederler 373
4- Hasta Ziyaretine Sevap Kazanma Niyetiyle Abdestli Gitmenin Sevap Olması 374
5- Hasta Ziyaret Edene Cennette Ev Sahibi Olma Vaadi 374
6- Hasta Ziyareti, Kişiyi Cennete Götüren Amellerdendir 374
7- Bir Hastayı Defalarca Ziyaret Etmek 375

26. BÖLÜM

ZİYARETİ CAİZ OLAN VE OLMAYAN HASTALAR / 376

1- Yahudi ve Müşrik Hastayı Ziyaret 376
2- Fasık Hastayı Ziyaret Etmek 377
3- Kadınların Erkek Hastaları Ziyaret Etmesi 378

27. BÖLÜM

HASTAYA NASİHAT EDİLECEK HADİSLER / 379

1- Hastanın ve Ziyaretçinin Hâdis Anlatması 379
2- Allah Sevdiği Kuluna Hastalık Verir 379

3- Kişiye İmanı Oranında Musibetler Verilir 379
4- Sıhhatliyken Kazanılan Sevapların Aynısı Hastalıktayken de Verilir 380
5- Sahabeler Hastalara Böyle Nasihat Ederdi 380
6- Hastalığına Küfredenler Nasıl Uyarılır 381
7- Hasta Kimse, Akıbetinden Korkunca, Onun Korkusunu Gidermek ve Rabbına Karşı Zannını Güzel Yapmak İçin Ona Güzel İş ve Hallerinin Söylenerek Övülmesi 381
8- Hastanın Ailesine ve Yakınlarına Hastadan Sormanın Müstehablığı ve Sorulardan Cevab Alma 382
9- Hastanın İştahını Sormak 382
10- Hastadan Ziyaretçilerin Dua İstemesi 382
11- Hastaya İyileştikten Sonra Öğüt Vermek Tevbe ve Adak Gibi, Allah'a Verdiği Sözde Durmayı Ona Hatırlatmak 382
12- Hastalığına Razı Olmayandan Allah Razı Olmaz 383

28. BÖLÜM

HASTA SAHİBİNİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 384

1- Hasta Ölüme Terk Edilemez 384
2- Hastanıza Moral Veriniz Yanında Ağlayıp Ümitsizliğe Sevk Etmeyiniz 384
3- Çokça Dua Ediniz ve Tedavi İçin İmkânlarınızı Seferber Ediniz 385

29. BÖLÜM

TEDAVİ OLMA SÜNNETLERİ / 386

1- Yaşlılık Dışında Her Hastalığın Çaresi Vardır 386
2- Hastalık ve şifa Allah'tandır 386
3- Hastalığın Bulaşması Olmaz 387
4- Sihir ve Zehirden Korunmak İçin... 387
5- Peygamberimiz'in Hadislerindeki İlaç ve Gıdalar 387
1. İsmid Sürme Taşı: 387
2. Ütruc , Medica, Turunç (Ağaç Kavunu): 387
3. Pirinç: 389
4. Erz C. Libani, Çam Ağacı: 389
5. Karpuz: 389
6. Hurma: 390
7. Koruk Hurma: 390
8. Yumurta: 391

9. Soğan: 391
10. İncir: 392
11. Arpa Bulamacı: 392
12. Kar: 392
13. Sarımsak: 393
14. Tirid: 394
15. Hurma Özü: 394
16. Peynir: 395
17. Habbetu's-Sevda, N. Sativa, Çörek Otu: 395
18. Ekmek: 397
19. Sirke: 397
20. Yağ: 398
21. Yaş Olgun Hurma: 399
22. Reyhan 400
23. Nar: 401
24. Zeytinyağı: 402
25. Kaymak: 402
26. Kuru Üzüm: 403
27. Zencefil: 403
28. Ayva: 404
29. Misvak: 405
30. Sadeyağı: 407
31. Balık: 407
32. Arpa: 409
33. Namaz: 409
34. Sabır 409
35. Oruç: 410
36. Güzel Koku: 411
37. Muz: 412
38. Üzüm: 412
39. Bal: 412
40. Fatiha Sûresi: 413
41. Kur'an 413
42. Acur: 414

43. Mantar: 414
44. Süt: 415
45. Su: 417
Suyun Kaliteli Olması İçin Şu On Şart Aranır: 417
Kar ve Dolu Suyu: 418
b) Kuyu ve Yeraltı Boru Suları: 419
c) Zemzem Suyu: 419
d) Deniz Suyu: 420
46. Tuz: 421
47. Kabak: 421

30. BÖLÜM

EVDEKİ YAŞLILARIN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 423

Giriş 423
1- Yaşlılığın Tedavisi Yoktur 423
2- Ağaran Saçların Koparılmaması 423
3- Söz Hakkı Evdeki Büyüğündür 424
4- Dilerse Oturarak Namaz Kılar 424
5- Yaşlılık Mescide Gitmeye Engel Değildir 425
6- Altmış Yaşındaki Bir İnsanın Allah'a Karşı Mazeretinin Olmaması 425
7- Yaşlının Kalbinin Genç Olması ve İstekleri... 426
8- Yaşlılar Evlenmek İsteyebilirler 426
9- Yaşlı Olan Kişi Oruç Tutmaya Güç Yetiremezse 426
10- İmamlık Hakkı Yaşlınındır 428
11- Bakıma Muhtaç Düşmekten Allah'a Sığınmak 428
12- Yaşlılık İmtihanın Bittiğini Göstermez 428

31. BÖLÜM

EVDEKİ YAŞLILARA DAVRANIŞ SÜNNETLERİ / 430

Giriş 430
1- Yaşlıları Bekleyen Sıkıntıların Tespit Edilmesi 430
1. Psikolojik Problemler: 430
2. Sağlık Problemleri: 430
3. Ekonomik Problemler: 430
2- Yaşlıya Hizmet Etmeyenin Cenneti Hak Etmeyeceği Tehdidi 431

3- Yaşlıya Hürmet Eden Kişiye, Yaşlanınca Kendisine Hürmet Edileceği Vaadi... 431
4- Yaşlıya Saygı Gösterip İkram Eden Allah'a Olan Saygısını İspat Etmiş Olur 432
5- Güçsüzlere İlgi, Rızık Sebebidir 432
6- Yaşlanmış Anne ve Baba Ya Da Her İkisinin Olası Hatalarından Dolayı 'öff' Bile Denmeyeceği 432
7- Yaşlanmış Anne ve Babanın Yeri Çocuklarının Evidir 433
8- Yahudi De Olsalar Yaşlılara Saygılı Olunmalı 433
9- Yaşlılara Şaka Yapılmasının Caiz Olması 434
10- Savaşta Dahi Yaşlılara Zarar Verilmedi 434
11- Yaşlılara Moral Verilmeli 435
12- Yaşlıları Sıkıntıya Sokmamak İçin Namazın Kısa Tutulması 435
13- Yaşlılara Da Din Anlatılır 436

32. BÖLÜM

BUNAMA DÖNEMİNE GİRMİŞ (DEMANSLI) HASTALARIN SORUNLARI VE BU SORUNLARA YAKLAŞIM ŞEKLİMİZ / 437

Giriş 437
1- Bunama –Demansın- Hastalığı 437
2- Demansın Hastalığının Belirtileri 437
3- Demanslı Hastanın Psikolojisi 438
a- Keyifsiz ve Kederli Olurlar 438
b- Sık Sık Sağlık Problemlerinden Yakınırlar: 438
c- İntihar etme İhtimalleri Her An Vardır 438
d- Alkol Veya İlaçların Kötüye Kullanabilirler 439
e- Cansızlık ve Kayıtsızlık Görülür 439
f- Duyguları Hatırlama 439
g- Öfke ve Alınganlık baş Gösterir. 439
h- Endişelenme, Sinirlilik ve Huzursuzluk baş Gösterir. 439
I- Yanlış Fikirler, Şüphecilik, Paranoya ve Halüsinasyonlar 440
i- Kızgınlık 440
j- Utanma 440
k- Çaresizlik: 441
l- Suçluluk 441

m- Gülmek, Sevgi ve Mutluluk 441
n- Keder 441
o- Depresyon 442
ö- Yalnızlık Duygusu 442
p- Umutlu ve Gerçekçi Olma 442

33. BÖLÜM

YAŞLILARIN GENÇLERDEN BEKLENTİLERİ / 443

Giriş 443
1- Yaşlılar Saygı İsterler 443
2- Bıkkınlık Belirtileri Görmek İstemezler 443
3- İlgi İsterler 444
4- Tecrübelerinden Faydalanılmasını İsterler 444
5- Hastalıklarında Moral Verilmesini İsterler 445
6- Vasiyetlerinin Harfiyen Uygulanmasını İsterler 446

34. BÖLÜM

EVDE ÖLÜM SEKERATI / 447

1- Ölüm Vakti Yaklaşınca Hastaya Temiz (Ve Güzel) Elbiseler Giydirmek Müstehabdır 447
2- Ölüm Döşeğindeki İçin Yasin Süresinin Okunması 448
3- Ölüye (Ölüm Döşeğinde Olana) Tevhîd Kelimesini Telkin Etmek 448
4- Can Çekişme Anında Kıbleye Çevirmek 449
5- Son Anlarını Yaşayan Kişinin Kıbleye Nasıl Çevrileceği 449
6- Ölüm Geldiği Sırada Allah'a Hüsnü Zan Beslemek 450
7- Ölüm Halleri 451

35. BÖLÜM

EVDE ÖLÜM OLURSA / 454

1- Evde Ölüm Olursa... 454
2- Ruhun Bedenden Çıkma Anı 455
3- Musibet Anında Söylenecek Dua 455
4- Ölen Mü'minin Alnının Terlemesi 456
5- Ani Ölümün Mü'min İçin Rahmet Olması 456
6- Ölenin Allah Katındaki Değerini Kimse Bilemez 457

7- Kefeni Sarılmış Vefat Edenin Yanına Gitmek ve Vefat Edeni Öpmek.....457
8- Kefen Açılıp Vefat Edene Bakılabilir Cenazenin Başucunda Ağlanılması Caizdir.....458
9- Çocuklarının Ölümüne Sabredene Cennet Müjdesinin Verilmesi 459
10- Verem'den Ölmek.....462
11- Kadının Yavrusu Dolayısı İle Loğusa Halinde İken Ölmesi, Yanarak ve Zatulcenb Hastalığından Ölmek.....462
12- Gasbedilmek İstenen Bir Mala Karşı Savunma Yaparken, Dini ve Canı Savunurken Ölmek 462
13- Cenaze Namazı İçin Yeterli Kalabalığı Beklemek.....462
Evladının Ahiretini Düşünmek... 464
Her Durumda Peygamber Efendimiz'in Sünnetine Başvurmalı: 464
Cenazeye Rağmen Sünnetle Amel Etme Çabası: 464
Cenazeye Katılanların Akidesinin Vefat Edene Katkısı:.....464
Şirk Koşanlarla Arkadaşlık Yapanlar Cenaze Namazından Gelecek Dualara Engel Olurlar: 465
Cenaze De Dahi Davet Yapılabilir:.....465
14- Cenazeyi Fazla Bekletmeden Defnetmek 465

36. BÖLÜM

CENAZENİN YANINDA VE CENAZE EVİNDE YAPILMASI NEHYEDİLEN DAVRANIŞLAR / 467

1- Ölen İçin Ağıt Yakmak Cahiliye Adetlerindendir 467
2- Kadının, Kocası ve Başkası İçin Yas Tutma Müddeti.....467
3- Ölü İçin Feryat Etmenin Çirkin Görülmesi 468
4- Cenazesi İçin Feryat Eden Kimsenin Yerilmesi 468
5- Feryat Etme ve Ağlamanın Yasaklanması, Bunu Yapanları Engellemek....469
6- Ölülere Sövmenin Yasak Olması.....470
7- Saçı Kazımanın Veya Saçı Dağınık Yapmanın Nehyedilmesi.....471
8- Kadınların Cenaze Arkasında Gitmelerinin Yasaklanması 471
9- Kadınlar Cenaze Taşımazlar.....472
10- Vefat Edenin Ardından Ağlamada Abartının Nehyedilmesi.....472
11- Cenaze Evinde Matemci Kadınların ve Onu Dinleyenlerin Lanetlenmesi.....472

37. BÖLÜM

SON ANLARINI YAŞAYAN KİŞİ VEFAT ETTİĞİNDE, ÇEVRESİNDE BULUNANLARIN YAPMASI GEREKENLER / 473

1- Musibetle İlk Karşılaşılan Anda Sabır Göstermek 473
2- Allah'ın Takdirine Rıza Göstermek 474
3- Ölünün Gözlerinin Kapatılması 474
4- Ölünün Gözlerini Kapadıktan Sonra Söylenecek Söz 475
5- Ölen Kimsenin Yanında Söylenecek Söz ve Dua Babı 476
6- Vefat Edenin Bütün Vücudunu Bir Elbiseyle Örtmek 477
7- Cenazenin Hazırlanmasında ve Defninde Acele Etmek 477
8- Vefat Edenin Borcunu Ödemede Acele Etmek 477
9- Kişinin Ölünün Ailesine Ölüm Haberini Bizzat Vermesi Gerekir 477
10- Ölünün Övülmesinin Ölüye Faydası 478
11- Ölenin Gözlerini Yumdurma ve Can Boğaza Geldiği Vakit Ona Duada Bulunma Babı 481

38. BÖLÜM

TAZİYE ZİYARETLERİ SÜNNETLERİ / 483

1- Taziye Ziyaretinin Ecri 483
2- Ölenin Kötülüklerinin Gündeme Getirilmemesi 483
3- Mü'minin Ölümü İle Dünya Sıkıntılarından Kurtulmuş Olması 483
4- Cenazeye İştirak Etmenin Müslümanların Birbirleri Üzerindeki Haklarından Biri Olması 484
5- Cenazelere Katılmanın Ahireti Hatırlatması 484
6- Taziyede Okunacak Dualar 485

39. BÖLÜM

TAZİYEDE ANLATILABİLECEK AYET VE HADİSLER / 486

1- Sabrın Önemi ve Fazileti 486
2- Her Canlı Ölümü Tadacaktır 486
3- Her Şey Takdirledir 488
4- Üzüntü Normaldir 488
5- Büyük Hakikatten Gafil Olmayalım 491
6- Hayatın Tadını Kaçıranı Çokça Anmalı 494
7- Ölümü Çokça Hatırlayanın Elde Edeceği Üç Şey 497

40. BÖLÜM

YETİM KALANLARLA İLGİLENMENİN FAZİLETİ / 499

1- Yetimin Geçimini Sağlayanın Fazileti 499
2- Kendi Yetiminin Geçimini Sağlayanın Fazileti 500
3- Yetim Kalanı Geçindirenin Fazileti 501
4- Yetimle İlgilenmek Cennete Girmeye Vesiledir....501
5- Yetimi Sofraya Davet Etmenin Şeytanı Uzaklaştırması 502
6- Evlerin En Hayırlısı, İçinde Kendisine İyi Bakılan Yetimin Bulunduğu Evdir 502
7- Yetim İçin Şefkatli Baba Gibi Ol 502
8- Yoksul Kimsenin İhtiyacını Karşılamanın Fazileti 504
9- Yetimin Başını Okşamanın Kalp Katılığına Etkisi....504
10- Ölünün Aile Halkı İçin Yemek Hazırlamak 504

41. BÖLÜM

DUL KADINLA İLGİLENMENİN FAZİLETİ / 506

1- Dul Kadının İhtiyaçlarını Karşılamanın Fazileti 506

42. BÖLÜM

DUL KADININ FIKHI
(DUL KALAN KADININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER) / 507

1- Yas Tutan Kadının Yapmasında Bir Sakınca Bulunmayan Durumlar....507
2- Kocası Vefat Eden Kadının İddeti 507
3- Kocası Vefat Eden Kadın İddetini Nerede Bekler?....507
4- Kocası Vefat Eden Hâmile Kadının İddet Süresi....508
5- Yas Tutan Hanımların Sakınması Gereken Durumlar 508

43. BÖLÜM

(MİSAFİRİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER) / 511

Misafirliğin Hükmü ve Fazileti 511
1- Misafirlik Üç Gündür Sonrası Ev Sahibinin Sadakasıdır 511
2- Davete Gidildiğinde Davetsiz Bir Misafir İçin Ev Sahibinden İzin Alınması....511
3- Misafir Olarak Ağırlamayandan Hak Talebi 511
4- Konuk Sahibine Zorluk Verecek Kadar Yanında Durulmaz....512

5- Allah İçin Ziyaret Etmenin Allahın Sevgisini Kazandırması 513
6- Bir Kimseyi İki Kişi Birden Davet Edince Hangisi İcabete Daha Müstehaktır? 514
7- Yemeğe Davet Edildiğinde İcabet Edilmesi 514

44. BÖLÜM

MİSAFİR OLACAĞI EVE GİRİNCEYE KADARKİ SÜNNETLER / 515

1- Davete Gidildiğinde Davetsiz Bir Misafir İçin Ev Sahibinden İzin Alınması 515
2- Misafirliğe Güzel Elbiselerle Gidilmeli 516
3- Evlere Girerken Selam Verin 517
4- Selam Verildiğinde En Güzel Şekilde Karşılık Verilmesi 517
5- Kapı Önünde Bile İzinsiz Ev İçine Bakılmasının Caiz Olmaması 518
6- İzin, Gözlerin Haramdan Korunması İçindir 518
7- İzinsiz Bakmanın Nehyedilmesi 519

45. BÖLÜM

MİSAFİRİN OTURACAĞI ODADA BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 520

1- Misafirlikte En Uygun Yere Oturulması Gerektiği 520
2- Kendileri Müsaade Etmedikçe, İki Kişinin Arasına Oturmamak 520
3- Evsahibi Varken İmamlığa Geçmemeli Ev Sahibinden İzin Almadıkça Oturduğu Yere Oturumamalı 521
4- Halka Halinde Oturan Bir Topluluğun Ortasına Oturmanın Lanetlenmesi 521
5- Geri Çevrilemeyecek Üç İkram 522
6- Ev Sahibinden İzinsiz Odalara Bakılması 522
7- Yemeği Ayıplamamak 522
8- Güneş İle Gölge Arasında Oturmanın Tavsiye Edilmemesi 523
9- Kapı Ağzında Oturmamak 523
10- Misafirin Lüzumsuz Bir Şekilde Gözlerini Odanın Her Tarafına Çevirmesinin Yerilmesi 523
11-Misafirin Yemek Sahibine Duası 524
12-Yemeğe Davet Edilenin Davete İcabet Etmesi ve Dilerse Yemesi 524
13- Sofrasında Bulunan Oruçlunun Yemeği Yemediği Takdirde Nasıl Dua Edeceği 525

14- Bazı Yiyeceklerin Temiz Olup Olmadığı Hususunda Şüpheye Düşmenin Doğru Olmadığı 526
15- Davet Edildiğinde Açken İştahım Yok Denmemesi 526
16- Aç Olan Birinin Arkadaşına Ben Açım Demesi 527
17- Misafir Gece Cünüp Olmuşsa 527

46. BÖLÜM

(EV SAHİBİNİN BİLMESİ GEREKEN MİSAFİRİ AĞIRLAMA SÜNNETLERİ)

MİSAFİR AĞIRLAMANIN HÜKMÜ VE FAZİLETİ / 528

1- Misafir Ağırlamanın Hükmü 528
2- Misafire İkram Etmenin Önemi 529
3- Misafir Kâfir Bile Olsa İkram Edilir 529
4- Harcamalarda Cimrilik Yapılmasının Yerilmesi 530
5-Sadece Zenginleri Davet Etmenin Yerilmesi 530

47. BÖLÜM

MİSAFİRİ AĞIRLAMA SÜNNETLERİ / 531

1- Misafire "Aç Mısın?" Dememek 531
2- Evde Bir Şeyler Olmadığında Misafiri Başka Evde Ağırlamak 531
3- Misafiri İkramsız Göndermemek 532
4- Misafir İçin Yemek Hazırlamak 533
5- Yemekte İsrafa Kaçmamak 534
Çeşitli İsraflar 534
6- Misafirin Yanında Öfkelenmenin ve Sabırsızlanmanın Mekruh Oluşu 535
7- Yoklukta Bile Misafire İkram Etmek 536
8- Yaşça Büyük Olana İkramda Bulunmak Konuşmaya ve Soru Sormaya Büyüğün Başlaması 537
9- Ev Sahibinin Misafiriyle Aynı Sofrada Oturma Zorunluluğunun Olmaması 539
10- Çocuklarını Aç Bırakma Pahasına Misafire İkram 539
11- Misafirlik Üç Gündür 540
12- Misafire Bahşişte Bulunmak 540
13- Adamın Bizzat Kendi Düğününde Bile Misafire Hizmet Etmesi 541
14- Misafir Olarak Ağırlamasa Bile Onun Misafir Olarak Ağırlanması 541
15- Oturulan Yerin Geniş Olmasının Teşvik Edilmesi 542

16- Kadın Tablatlı Kimseleri Eve Almamak 543
17- Şerrinden Emin Olmak İçin Misafirine Tebessüm Etmek 544

48. BÖLÜM

MİSAFİR VE EV SAHİBİNİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 545

1- Musafahanın Caiz Oluşu 545
2- Musafaha Edilmesi Günahları Döker 545
3- Musafahada Öpmenin ve Eğilmenin Caiz Olmaması 545
4- Salih İnsanların Elinin Öpülmesinin Caiz Olması 546
5- Seferden Dönene Sarılarak Öpmenin Caiz Olması 546
6- Mecliste Okunacak Dua 546
7- Müslüman Kardeşlere Güler Yüzle Bakılması 547
8- Özrü Olmaksızın Güzel Kokuyu Reddetmenin Mekruh Olduğu 548
9- Mecliste Oturan Bir Kimsenin Kaldırılıp Onun Yerine Oturulmasının Caiz Olmaması 548
10- Oturulan Yere Tekrar Dönüldüğünde Aynı Yere Oturmanın Hak Oluşu 548
11- Mecliste Faydasız Konuşmalar Olursa Meclisten Ayrılmadan Önce Okunacak Dua 548
12- Mecliste İşlenen Kusur ve Hatalardan Bağışlanmak İçin Yapılan Dua 549
13- Bir Toplulukta Allah'ı Zikretmeden Kalkmanın Pişmanlıkla Sonuçlanacağı 553
14- Oturulan Mecliste Allah'ın Anılmaması ve Peygamberimiz'e Salât Getirilmemesinin O Meclis İçin Pişmanlık Olması 553
15- Oturulan Mecliste Allah'ın Anılmaması Allah'a Karşı Eksik Bir İş Yapılmış Gibi Olması 554
16- Misafirlikte İmamlık Hakkı Ev Sahibine Aittir 555
17- Dinlenilmesini İstemedikleri Halde Dinlemeye Çalışmak 555
18- İki Kimse Üçüncüyü Bırakıp Aralarında Fısıldaşmasın 556
19- Dört Kişinin Olduğu Yerde Fısıldaşmanın Caiz Olması 556
20- İnsan Bir Topluma Söz Söyleyince Bir Kişiye Teveccüh Etmesin 556
21- Kendisi İçin Ayağa Kalkılmasından Hoşlanan Kişi... 557
22- Odaya Yeni Giren Olduğunda Ayağa Kalkılmasının Yasaklanması 557
23- Övülecek Kimseye Yapılacak Dua 557
24- Övülen Kimsenin Söyleyeceği Dua 557
25- Çocuğu Olanı Tebrik Etmek İçin Okunacak Dua 557
26- Çocuk Sahibinin Çocuk İçin Dua Eden Kişiye Okuyacağı Dua 558

27- Evlenenlerin Tebrik Edilmesi.....558
28- Evlenenlere Yapılacak Dua.....558
29- Evlenenleri Bu Dualarla Tebrik Etmek Gerekir.....558

49. BÖLÜM

(EVSAHİBİ VE MİSAFİRİN BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER) SOHBET ESNASINDA SAKINMAMIZI EMREDEN HADİSLER / 559

1- Gıybet Etmek.....559
Mübah Olan Gıybet.....562
2- Gıybet Dinlemek.....563
3- Kur'an ve Sünnet Ya da Allah'ın Bir Hükmü Alaya Alındığında Konuyu Değiştirinceye Kadar Onlarla Bir Arada Olmamak.....564
4- Dedikodu Yapmak.....564
5- Zandan Sakınmak.....565
6- İftira Atmak.....567
7- Alayvari Bakış Yapmak.....567
8- Tartışmak İçin Konuşmak.....567
9- İnsanların Gizliliklerini-özellerini- Araştırmak.....568
10- Düşünmeden Konuşmak.....569
11- Kardeşini Küçük Düşürmek.....569
12- Taklit Yapmak.....570
13- Sesli Kahkaha Atmak.....571
14- Kişinin Kardeşini Yüzüne Karşı Övmesi.....571
15- Aşırı Övmek.....572
16- Malayani Konuşmak.....572
17- Kusuru Yüze Vurmak.....573
18- Öfkelenmekten Sakınmak.....574
19- Kızmak.....575
20- İşlenen Günahları İtiraf Etmek.....575
21- Bilmediğimiz Konuların Ardına Düşmek.....575
22- İnsanları Güldürmek İçin Yalan Söylemek.....576
23- Karşılıklı Küfürleşmek.....576
24- Dağınık Oturmak (Tek Bir Halka Etrafında Oturmamak).....577
25- Hapşırırken Elhamdulillah Demeyene Dua Edilmez.....577
26- Sırları İfşa Etmek.....577

27- Yatak Odası Sırlarının İfşa Edilmesi....578
28- Riya....578
29- Şaka Yaparken Dahi Yalan Söylemek....579
30- Kardeşiyle Alay Etmek ve Kardeşini Küçük Düşürmek....579
31- Laf Yetiştirmek....580
32- Koğuculuk Yapmak....581
33- Kötü Söz Sahibi Olmak ve Bir Müslümana Sövmek....581
34- Dilin Afetlerinden Sakınmamak....582
35- İşitilen Her Şeyi Anlatmak....583
36- Lanet Etmekten Sakınmak....583
37- Kin Tutmak ve Haset Etmek....584
38- Kibirlenmek....584
39- Evsahibinin Namusuna Göz Dikmek....585
40- Konuşurken Edebiyat Yapmaya Çalışmak....585
41- Müstehcen Şeyler Konuşmak....585
42- Bir Müslüman Kardeşini Korkutmak....586
43- Şaka İle De Olsa Müslüman Kardeşinin Malını Almak....586
44- İlmi Gizlemek....586
45- Silahla Şakalaşmak....586
46- Bir Kimsenin Mü'min Bir Kimse Hakkında Onda Olmayan Şeyleri Söylemesi....587
47- Dua Ederken Kafiyeli Sözler Söylemek....587
48- Kardeşinin Başına Gelen Sıkıntıya Gülmek....588
49- Kuran Hakkında Kişisel Görüşlere Göre Münakaşa Etmek....588
50- Yabancı Bir Kadınla Bir Arada (Aynı Odada) Bulunmak....588
51- Nikahı Düşenlerle Tokalaşmak....588

50. BÖLÜM

SOHBET ESNASINDA AMEL ETMEMİZİ EMREDEN VE TAVSİYE EDEN HADİSLER / 590

1- Kur'an Okuyunca Sekinet İner....590
2- Her Ortamda Zikredilmeli....590
3- Kardeşinin Hatasını Örtbas Etmeye Çalışmak....592
4- Saygılı ve Güler Yüzlü Olmak....592
5- Kardeşlerinin Eziyetlerine Sabretmek....592

6- Haklı Bile Olunsa Susmayı Tercih Etmek 593
7- Biliyorsak Konuşmak Bilmiyorsak Susmak 593
8- Öne Dönünce Bütün Vücutla Dönmek ve Arkaya Dönünce Bütün Vücutla Dönmek 594
9- Yaşlılara Hürmet Etmek 594
10- Seni Allah İçin Seviyorum Demek 595
11- Seni Allah İçin Seviyorum Diyen Kişiye Dua Etmek 595
12- Sohbetin Sonunda Okunacak Dua 595

51. BÖLÜM

KOMŞULUK HAKKINDAKİ SÜNNETLER / 596

KOMŞU HAKKI 596
Komşuların Mertebeleri: 596
1- Komşunun Önemi 596
2- Komşusunun Sıkıntısından Emin Olmayan Kimsenin Günahı 598
3- Komşudan Gelecek Hediye Küçümsenmemeli 598
4- Komşusuna Eziyet Etmenin Nehyedilmesi 599
5- Komşuya İkram Edilmeli 599
6- Komşuluk Hakkı Kapı Yakınlığına Göredir 599
7- Komşusuna İyilik Edenin Cennetle Müjdelenmesi 600
8- Komşuyla Yapılan Zinanın Başkalarıyla Yapılan Zinadan Daha Günah Olması 600
9- Komşu Yahudi de Olsa Hediye Verilir 601
10- Komşuların En Yakınını, Sonra En Yakınını İtibar Etmek 602
11- Komşuya Kapıyı Kapayan Kimse 602
12- Komşusu Aç İken Karnını Doyuranın Kınanması 603
13- Çorbanın Suyu Çoğaltılıp Komşulara Taksim Edilir 603
14- Komşuların Hayırlısı 604
15- Dürüst Komşunun İnsanın Mutluluğuna Etkisi 604
16- Kötü Komşudan Allah'a Sığınmak 605
17- İnsan Komşusuna Eziyet Etmemeli 605
18- Komşudan Zarar Gelse Dahi Komşuyu İncitmemek Lazım 606
19- Komşu Komşusunun Duvarına Tahta Parçası Koymasına Engel Olmasın 607
20- Komşusuna Güven Vermeyenin Cennete Giremeyeceği 608

21- Komşunun Şikâyetine Maruz Kalmanın Sonucu 608
22- Komşuya Yapılan Eziyete Kefaret Olarak Namaz Kılınması 609
23- Evini Satmak İsteyen Kişinin Önceliği Komşusuna Vermesi Gerektiği..... 609
24- Cihada Çıkan Komşunun Bıraktıklarına Yardımcı Olmanın Ecri..... 611
25- Cihada Çıkan (komşunun) Eşine Hainlik Yapanın Sevaplarının Eksilmesi 611
26- Cihada Çıkanların Aile ve Çocuklarına Bakmayanların Sevaplarının Eksilmesi 611

52. BÖLÜM

EVDE RAMAZAN VE KURBAN BAYRAMI SÜNNETLERİ / 613

1- Bayram Namazından Eve Dönerken Farklı Güzergahtan Dönmek..... 613
2- Bayram Gününde Çocukların Marşlar Söylemesi..... 614
3- Ramazan ve Kurban Bayramlarıyla İlgili Olarak Uyulması Gereken Sünnetler..... 615
4- Ramazan Bayramı Namazı İçin Evden Çıkmadan Önce Bir Şeyler Yemek..... 615
5- Kurban ve Bayram Günlerinde Yemek 616
6- Fıtır Sadakasının Bayram Namazından Önce Verilmesi 618
7- Kurban Etlerini (Dağıtmayıp Bir Süre) Bekletmenin Hükmü 618
8- Kitap Ehlinin Kestiklerini Yemenin Hükmü 620

53. BÖLÜM

ANNE VE BABAYA DAVRANIŞ SÜNNETLERİ / 621

1- Anne ve Babaya İyilikte Bulunmanın Diğer İbadetlerle Kıyası..... 621
2- Babanın Cennet Kapısına Benzetilmesi 623
3- Anne ve Babaya Yapılacak Bir İyiliğin Duaların Kabulüne Yansıması..... 623
4- En İyi Davranılması Gereken Anadır 625
5- Annenin Çağrısına İcabet, Nafilelerin Önüne Geçer..... 627
6- Babanın Görüşüyle Annenin Görüşü Çelişirse Hangisine Uyulacağı..... 629
7- Anne ve Babanın Yaşlılık Hallerinde İyiliğin Artırılması..... 630
8- Anne Hakkının Büyüklüğü 631
9- Babasından Başkasına Nisbet Edilmesinin Haram Kılınması..... 634
10- Anne Babaya Kötü Davranmak Büyük Günahlardandır 634
11- Anaya Asi Olmanın Günahının Daha Büyük Olması 635
12- Kişi Anne ve Babasına Sövemez 637

13- Ana Baba Söverse Karşılık Verilmemeli 637
14- Ana-Babaya Şefkat Etmek 638
15- Babanın Bedduasından Sakınmak 641
16- Ana Babaya Sövmemek ve Sövdürtmemeye Çalışmak 643
17- Ana Babaya İyilik ve Allah Yolunda Cihad Etmek 643
18- Babalar Üzerine Yemin Edilemez 645
19- Fayda Vereceği Zannıyla Anne ve Babaya Yalan Söylemenin Hükmü ... 645
20- Eğer Bir Baba Kızını Kasıtlı Evlendirmiyorsa, Kendi Nefsi Adına Harama Düşmekten Korkarsa Bu Kız Ne Yapmalıdır? 647
21- Anne Babanın Hataları Karşısında Evladın Durumu 647
22- Anneye Sıkıntı Vermemek İçin Namazın Kısaltılması 648
23- Müşrik Babanın Hakkını Gözetmek 649
24- İnsanlar Arasında Dostluğa En Fazla Hak Sahibi Annedir 649
25- Ana-Babasına İyilik Edenin Allah Ömrünü Artırır 650
26- Baba Hakkı Nasıl Ödenir? 650
27- Zulüm Etseler Bile, Ana-Babaya İyilik Etmek 650
28- Anne ve Babanın Yaşlılıkları Cennet İçin Birer Fırsattır 652

54. BÖLÜM

ANNE VE BABANIN ÇOCUKLARINA DAVRANIŞ SÜNNETLERİ / 653

(Çocukların İslami Açıdan Yetişmeleri İçin Zemin Hazırlığı) 653
1- Çocuklarımızın Eğitimi İçin Uygun Zemin Hazırlanmalı 654
2- Örnek Olmaları Açısından Evimize Salihlerden Misafirler Ağırlamalıyız 655
3- Anne ve Babanın İlmi Açıdan Kendilerini Yetiştirmesi Lazım 656
4- Anneler ve Babaların Çocukların Yetiştirilmelerinin Zaruri Olduğuna İnanmaları 656
5- Evde Bulunması Haram Olan Eşyaların Çıkartılması 657

55. BÖLÜM

HAMİLELİKTEN DOĞUMA KADAR GEÇEN SÜREÇTE ÇOCUK EĞİTİMİ / 658

(Doğumdan Sonra 0-3 Yaş Arası Çocuk Eğitimi) 658
1- Çocukların Duasından Anne ve Baba Ahirette Faydalanırlar 658
2- Allahtan Salih Evlatlar Talep Etmek 658
3- Çocuğun Doğumuna Allah'ın Karar Vermesi ve Dilemesi 659
4- Cinsel İlişkiden Önce Okunacak Dua 659

5- Hamilelikten Önce Çocuk İçin Okunacak Dualar 660
6- Hamilelikte Yapılan Dua 661
7- Tamamlanmadan Önce Düşen Cenînin Allah Katındaki Yeri 661
8- Doğumda Okunacak Dua 662
9- Doğumun Birinci Günü Yapılacak İşler 663
a- Yeni Doğan Çocuğun Fitresinin Verilmesi 663
b. Miras Hakkına Sahip Olmak 664
c. Yeni Doğan Çocuğu Müjdelemek ve Tebrik Etmek 664
d. Çocuğun Sağ Kulağına Ezan Okumak ve Sol Kulağına Kamet Getirmek 665
e. Yeni Nimetten Dolayı Allah'a Dua ve Şükretmek 666
f. Doğan Çocuğun Damağına Tatlı Bir Şey Sürmek (Tahnik) 666

56. BÖLÜM

DOĞUMUN YEDİNCİ GÜNÜ YAPILACAK İŞLER / 668

1- Çocuğun Adını Koymak 668
2- Çocuğun Saçını Tıraş Etmek 668
3- Akîka 669
4- Çocuğun Sünnet Edilmesi 670
5- İkî Yıla Kadar Çocuğu Emzirmek ve Sütten Kesmek 671
6- Süt Çocuğunun İdrarının Hükmü ve Onu Temizlemenin Yolu 672
7- Ananın Çocuğa Bakım Hakkı 673
8- Zina Neticesinde Doğsa Dahi Çocuğa Merhametle Davranmak 673
9- Peygamber'in Çocuklarının Ölümünde Ağlaması 674
10- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem- Ölen Çocukları Cennetle Müjdelerdi 675
11- Çocuğun Anne ve Babasına Şefaati 676
12- Dünyada Çocuğu Olmayana Ahirette Çocuğu Olacağı Müjdesi 676
13- Çocuğun Ağlaması Sebebiyle Namazda Kıraati Kısa Tutmak 677
14- Namazda Çocuğu Kucağa Almak 677
15- Çocuğu Kucağa Oturtarak Sevmek 677

57. BÖLÜM

(DOĞUMDAN SONRA 3-10 YAŞ ARASI ÇOCUK EĞİTİMİ) / 679

1- Kelime-i Tevhidin Öğretilmesine Öncelik Tanımak 679
2- Çocuklara Namazı ve Ezanı Öğretmek 679

3- Çocuk ve Oyun 680
4- Bilgilerini Ölçme Amaçlı Soru Sormak 681
5- Havanın Kararmaya Başlamasıyla Çocukların Dışarıya Çıkmasının Yasaklanması 681
6- Başarıya Karşı Ödül 682
7- Çocuklara Karşı Güzel Muamelede Bulunmak 682
8- Çocuklara Karşı Sevgi ve Şefkatle Muamelede Bulunmak 683
9- Çocuklara Şefkat Dolu Sözlerle Hitap Etmek 683
10- Çocukların Arasında Adaleti Gözetmek 684
11- Çocukların Haklarına Riayet Etmek 685
12- Çocuğu Azarlamak Ya Da Kötülemekten Sakınmak 685
13- Çocukları Güzel Ahlaka Yönlendirmek 686
14- Sır Saklamayı Öğretmek 687
15- Yemekte Çocuklarla Birlikte Bulunmak ve Onların Hatalarını Düzeltmek 688
16- Çocuklara Karşı Yalan Söylememek 689
17- Çocukları Kötülüğe Teşvik Etmemek 689
18- Sıkıntılı Zamanlarında Çocuklarla İlgilenmek 690
19- Uzun Süre Görülmeyen Çocuğu Yanına Çağırmak 690
20- Çocuğun Annesinden Koparılmaması 691

58. BÖLÜM692

10- 14 YAŞ ARASI ÇOCUK EĞİTİMİ / 692

1- Çocuğa Temel İslamî İlimlerin Verilmeye Başlanması 692
2- Çocuklara Resul, Sahabe ve Ehli Beyt Sevgisini Aşılamak 693
3- Kişinin Kendi Yediklerinden ve Giydiklerinden Çocuğuna da Yedirip Giydirmesi 693
4- On Yaşına Geldikleri Zaman Yataklarının Ayrılması 694
5- Harama Bakmaktan Sakındırmak 695
6- Nebevi Terbiye Metodu ve Şiddet 695
7- Çocuk Terbiyesinde Şiddet Kullanmanın Zararları 696
8- Hastalandıkları Zaman Onları Ziyaret Etmek ve Şifa Bulmaları İçin Onlara Dua Etmek 699
9- Çocukların Hatalarına Karşı Güzel Söz ve Hikmetle Uyarıda Bulunmak ..700
10- Şakayla da Olsa Birbirilerini Korkutmamak Öğretilmelidir 701

11- Çocuklara Muamelede Onların Kapasiteleri Göz Ardı Edilmemelidir.....702
12- Kadınlara Benzemekten Sakındırmak.....703

59. BÖLÜM

15-18 YAŞ ARASI ÇOCUK EĞİTİMİ / 704

1- Çocukları Zorlu Hayat Şartlarına Alıştırmak.....704
2- Çocukları Sosyal İlişkilere Teşvik Etmek.....705
3- Çocukları Kötü Kimselerle Arkadaşlık Yapmaktan Sakındırmak.....705
4- Ergenlik Çağına Gelen Kız Çocuklarına Tesettürü Emretmek.....706
5- Gençlerin Evlendirilmesi.....707
6- Gençlerin Düşüncelerine Değer Vermek.....707
7- Nasihat Ederken Övgüde Bulunmak.....708
8- Çocukları Askeri Eğitim Ortamına Hazırlamak.....709
9- Cihada Teşvik.....710
10- Gençleri Yabancı Dil Öğrenimine Teşvik Etmek.....710
11- Çocuklara Sorumluluklar Yüklemek.....711

60. BÖLÜM

ERGENLİK ÇAĞI SONRASI GENÇLERE ÖĞRETİLMESİ GEREKEN BİLGİLER / 712

1- Evliliğe Hazırlık.....712
2- Ergenlik Çağının Belirtileri.....713

61. BÖLÜM

HATA DÜZELTMEDE BAŞVURULACAK SÜNNETLER / 714

Giriş.....714

62. BÖLÜM

HATA DÜZELTMENİN İLKELERİ / 716

1- Allah'a (cc) Karşı Samimiyet.....716
2- Hata İşlemek, İnsan Tabiatının Bir Özelliğidir.....717
3- Bir Kimsenin Hatalı -veya Haksız- Olduğunu Söyleyebilmek İçin Şer'î Bir Delile Veya Tutarlı Bir Mantığa Dayanmak Gerekir. Bilgisiz ve Yersiz Bir Tutuma Değil!.....717
4- Hatâ Ne Kadar Ciddiyse, Onu Düzeltebilmek İçin O Denli Çaba Sarf Etmek Gerekir.....718

5- Hatâyı Düzeltecek Olan Kişinin Konumu Önemlidir 718
6- Cehaletten Dolayı Hata Yapan İle Bilgiye Rağmen Hata Yapan Arasında Ayırım Yapabilmek 719
7- Adaletli Olmak ve Hatâ Yapan Kişileri Düzeltirken Taraf Tutmamak 719
8- Bir Hatâyı Düzeltirken, Kişinin Daha Büyük Bir Hatâya Düşmemesine Dikkat Etmek 720
9- Hatanın Ortaya Çıktığı İnsan Fıtratını Anlamak 721
10- İslâm'a Zarar Verici Hatalarla, Sadece Diğer İnsanları Etkileyen Hataları Ayırt Etmek 722
11- Hata Yapan Bir Çocuğu, Yaşına Uygun (Pedagojik Esaslara Aykırı Olmayacak) Bir Şekilde İkâz Etmek 722
12- Yanlışlarla İlgilenmede Çabuk Davranmak, Mümkün Mertebe Ertelememek 723
13- Yanlışlarla İlgilenirken, Konuyla İlgili Kuralları/Hükümleri Açıklamak 723
14- Yanlış Davranan Bir İnsana, Uymadığı İslâmî Prensibi Belirtmek 723
15- Yanlış Yapan Kişiye Merhametli Olma 724
16- Birisini Yanlış Yapmakla İthamda Acele Etmemek 724
17- İnsanların Yanlışlarıyla İlgilenirken Sakin Olmak 725
18- Yanlışın Sebep Olacağı Zararları Anlatma 725
19- Yanlış Yapana Doğruyu Uygulayarak (Pratik Yolla) Öğretme 726
20- Geçerli Bir Alternatif Sunma 727
21- İnsanlara, Yanlış Yapmalarını Engelleyecek Yönde Rehberlik Etmek 727
22- İnsanları Yanlışlarıyla Direkt Yüzleştirmemek; Genel İfadelerle Yanlışı Belirtmek 728
23- Yanlış Bir Davranış Sergileyecek Olan Kişiye, Yolun Başında İken Dur Demek Onun Yanlışa Devamını Önlemek 729
24- Davranışın Sadece Yanlış Olan Kısmını Belirtmek 729
25- Yanlış Davranan Kimseye İyi Özelliklerini Hatırlatmak, Böylece Yaptığına Pişman Olup Özür Dilemesini Sağlamak 730
Sonuç 731

63. BÖLÜM

PEYGAMBERİMİZİN EŞLERİYLE ANLAŞMAZLIKLARI VE ÖNERDİĞİ ÇÖZÜM YOLLARI / 732

1- Eşler Arasında Anlaşmazlıkların Çıkması Normal Karşılanmalı 732
2- Peygamberimizin Eşleriyle Olan Problemleri Giderme Şekli 732

3- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Mü'minlerin Annesi Zeyneb'e -radıyallâhu anh- Kızması ve Ondan Bir Süre Uzak Durması 733
4- Resûlullah'ın -sallallâhu aleyhi vesellem- Aişe'yi -radıyallâhu anh- Babasının Vurmasına Karşı Savunması 734
5- Nebi -sallallâhu aleyhi vesellem-'in, Bazı Eşlerindeki Kıskançlıkları Yatıştırması 734
6- Peygamberimizin -sallallâhu aleyhi vesellem-, Aişe'yi Babasının Vurmasından Koruması 735
7- Aişe ve Hafsa'nın Zeynep'e -radıyallâhu anh- Karşı Anlaşma Yapmaları ..736
8- Aişe -radıyallâhu anhâ-'nın Kıskanmasını Olgunca Karşılaması 737
9- Evde Misafir Olmasına Rağmen Eşinin Hatasını Olgunca Karşılaması 737
10- Aişe Anamızın Hatasından Dönmesi ve Peygamberimiz'in Kabul Görmesi 738
11- Peygamberimiz'in Eşleriyle Olan İlişkisi 738
12- Eşi Meymune'nin Hatasını Olgunlukla Karşılaması 738
13- Ve Allah Resûlü -sallallâhu aleyhi vesellem- Hafsa İle Mariye Arasında -Allah İkisinden De Razı Olsun- 739
14- Eşlerinin Kıskanmalarına Karşı Büyük Bir Sabır Örneği 739

64. BÖLÜM

SAHABE EVİNDE EVLİLİK SORUNLARI VE RESÛLULLAH'IN (A.S) ÇÖZÜME KAVUŞTURMA ŞEKLİ / 742

1- Resûlullah -sallallâhu aleyhi vesellem-'in Kızının Kocası Ali'nin -radıyallâhu anh- Fatıma İle Arasındaki Sorunu Çözmedeki Tavrı 742
2- Karısının Safvan B Muattal'ı Resûlullah'a Şikâyet Etmesi 743
3- Ebu Derda'nın İbadete Yönelerek Eşini İhmal Etmesi 743
4- Osman B. Mazun'un Eşinin, Kocasının İbadete Çok Yönelmesinden Şikayetlenişi 744
5- Yolculuktan Döndüğünde Eşinin Yanında Uyuyan Biriyle Karşılaşan Sahabe 745
6- Sabit B. Kays'ın Eşi Kocasından Ayrılmak İstiyor 745
7- Rifaa'nın Eşi Kendisini Bain Talakla Boşayan Kocasına Geri Dönmek İstiyor 746
8- Bir Kadının Eşi Hakkındaki Edebi Sözleri 747

65. BÖLÜM

ASRIMIZDA EVLİLİK PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜM İÇİN BAŞVURULACAK SÜNNETLER / 749

Giriş: 749
1- Kadının Kocasını Sevmemesi 750
2- Kocanın Kadını Sevmemesi 750
3- Eşlerden Birinin Diğerine Surat Asması 751
4- Suizanda Bulunması 752
5- Kaba ve Kırıcı Konuşmak 753
6- Gurur ve Kocaya İtaat Etmeme 753
7- Eşlerden Birinin Diğerine Sövmesi 754
8- En Ufak Bir Sorunda Kadının Ailesinin Yanına Gitmesi 754
9- Eşlerin Birbirlerine Karşı Süslenmeye Yeterince Önem Vermemeleri 755
10- Evliliğin Getirmiş Olduğu Sorumlulukların Farkına Varmama 756
11- Eşlerden Birisinin Şeriatın Emirlerine Bağlı Olmaması 757
12- Sırların İfşa Edilmesi 757
13- İktidarsızlık 758
14- Ailenin, Doğruluk ve İslam'a Bağlılık Temeli Üzere Kurulmaması 759
15- Asi Olan Kadınlar Vardır 759
16- Aileye Saygı Göstermeyip Hakaretler Etmek 760
17- Eşlerden Birinin, Diğerinin İlgilendiği Şeylere İştirak Etmemesi 760
18- Liderlik İçin Çekişmek 761
19- Haset Veya Sihir Gibi Harici Bir Etkenin Musallat Olması 762
20- Konuşma Esnasında Veya Kızgınken Kocaya Cevap Verme 762
21- Kadının İnatlaşarak Kocasına Muhalefet Etmesi 763
22- Çocuklara Beddua Etmek 764
23- Mevkisinden Veya Malının Çokluğundan Kocaya Karşı Büyüklenmek ... 765
24- Bunu Gerektirecek Şer'i Bir Neden Olmadan Herhangi Bir Sebeple Veya Sebepsiz Olarak Kocayla Yatmayı Kabul Etmeme 766
25- Geçim Derdinden Bıkıp Usanmak 767
26- Bazı Eşlerin, Başkalarının Problemlerine Karışması 767
27- Kocayı Kıskanmada Aşırı Davranmak 768
28- Kocasının İstemediği Birisini Eve Alması 768
29- Kocanın Karısını Talak ve Ayrılma İle Tehdit Etmesi 769
30- Bazı Kocalar, Eşinin Haklarının Yalnızca Yeme, İçme ve Mesken Gibi Maddi Olanakları Hazırlamakla Sınırlı Olduğunu Zannederler 770

31- Çocukların Önünde, Eşini Hafife Alıp Hakir Görmesi 770
32- Kadını Ailesiyle Ayıplamak 771
33- Kadının Haklarını Erteleme 771
34- Bazı Kocalar, Hanımları Hasta Olduğunda Onu İhmal Ederler 772
35- Eşe ve Çocuklara İyilikle Nafaka Vermede İhmalkâr Davranmak 772
36- Bazı Kocalar Çok Kıskançtır 773
37- Eşine ve Diğerlerine Karşı Davranışlarında Sert ve Katı Olan Kocalar Vardır 774
38- Bazı Kocalar Eşlerinin Gizli Kusurlarını Araştırırlar 775

66. BÖLÜM

SORUNU ÇÖZÜMSÜZLÜĞE İTEN ETKENLER / 776

67. BÖLÜM

PROBLEM VE ANLAŞMAZLIKLAR ESNASINDA EŞLERİN DÜŞTÜĞÜ ÖLDÜRÜCÜ HATALAR / 778

1- Gerçek Duygu ve Niyetleri Gizleme 778
2- Anlaşmazlığa Başkalarını Da Davet Ederek Ortak Etmek 778
3- Mahkemeye Başvurmada Aceleci Davranmak 778
4- Kişiliği Öldürme Üslubu 778

68. BÖLÜM

EŞLER ARASI ANLAŞMAZLIKLARIN SONUÇLARI / 779

1- Çocukların Etkilenmeleri 779
2- Evlilik Sırlarının Yayılması 779
3- Sevgi ve Şefkatin Kaybolması 779
4- Akraba Bağlarının Kesilmesi 780
5- Bazı İnsanların Etkilenmesi 780
6- Bazı Genç Kızların Evlilikten Soğumasına Neden Olmak 780

69. BÖLÜM

EŞİNE KARŞI DAVRANIŞLARINDA İDEAL BİR KOCANIN VASIFLARI: / 781

70. BÖLÜM

İDEAL BİR EŞİN TAVIRLARI / 782

71. BÖLÜM

AYNI ŞEKİLDE ŞUNLAR DA İDEAL EŞİN SIFATLARINDANDIR / 784

72. BÖLÜM

EŞLER ARASI ANLAŞMAZLIKLARIN FAYDALARI / 786

73. BÖLÜM

EVLİLİK PROBLEMLERİNDEN KORUNMA ŞEKİLLERİ / 789

74. BÖLÜM

EVLİLİK PROBLEMLERİNİN ÇÖZÜMÜNDEKİ AŞAMALAR / 791

Evlilik Problemlerinde Şer'i Çözüm 791
1- Nasihat ve Yönlendirme Aşaması 791
2- İkinci Aşamada Koca Eşini Yalnız Bırakır 792
3- Vurma Aşaması 793
4- Son Çare 795
Hakeme Ne Zaman Başvurulur? 795
1- Adalet: 796
2. İlim: 796
3. Akrabalık: 796

75. BÖLÜM

EV HALKININ BİRBİRLERİYLE OLAN İMTİHANI / 799

1- Erkeğin, Eşiyle İmtihanı 799
2- Babanın Evlatlarıyla İmtihanı 799
3- Babanın Anne ve Babasıyla İmtihanı 800
4- Evdeki Hanımın Eşiyle İmtihanı 801
5- Evdeki Hanımın Çocuklarıyla İmtihanı 801
6- Evdeki Çocukların Kendi Aralarındaki İmtihanı 802

76. BÖLÜM

ERKEĞİN EŞİNE KARŞI DAVRANIŞ SÜNNETLERİ / 803

1- 'Nikâh' Nimetinden Dolayı Allah'a Dua Etmeli 803
2- Eşiyle İstişare Yapmalı 803
3- Eşinin Kızgın Olduğu Anlarda Sabırlı Olmalı 804

4- Haklarını Gözetmeli 804
5- Mehrini Gönül Rızasıyla Vermeli 805
6- Eşine Karşı Her Konuda Adil Olmalı 805
7- Helalinden Rızık Temini 805
8- Güzel Sözler Söylemeli 806
9- İbadetlere Davet Etmeli 806
10- Mescide Gitmek İsterse Engellememeli 807
11- Haramdan Korumalı 807
12- Nafakasını Vermek 808
13- Fikirlerini Hafife Almamalı 808
14- Kıskançlık Gibi Durumlarda Şiddete Başvurmamalı 808
15- Eşine Hediyeler Almalı 809
16- Şakalaşmalı 809
17- Eve Baskın Yapıp Güvensizlik Sorununa Yol Açmamalı 810
18- Her Tartışmada Şiddete Başvurmamalı 811
19- Eşine İlim Öğretmeli 811
20-a Kadınların Mescide Gidip Gelmeleri 812
20-b Peygamberimizin Özel Sohbet Günleri 813
20-c Özel Olarak Peygamberimiz'e Soru Sormaya Gelmeleri 813

77. BÖLÜM

KADININ EŞİNE KARŞI DAVRANIŞ SÜNNETLERİ / 816

1- Eşinin İstemediği Kişileri Evine Almamalı 816
2- Kocasının Meşru, Helal Dairesindeki İsteklerine İtaat Etmesi 817
3- Eşinin İstekleri Kur'an ve Sünnete Aykırıysa İtaat Etmemeli 818
4- Kadının Kocasının İzni ve Rızası Olmadan Evinden Çıkmaması 818
5- Kocası Evdeyken Onun İzni ve Rızasını Almadan Oruç Tutmaması 819
6- Kadın Kocasının Malından İzni ve Rızası Olmadan İnfakta ve Bağışta Bulunamaz 819
7- Kadın Namusunu, Çocuklarını ve Kocasının Malının Bekçisidir ve Onları Korumalıdır 819
8- Kadın Kocasına Minnettar Olmalı, Teşekkür Etmeli, Onunla Allah'ın Kendisine Verdiği Nimetleri ve İmkânların Şükrünü Eda Etmeye Çalışmalıdır 820
9- Kadın Kocası İçin Süslenmeli ve Giyinmelidir 820

10- Ev Hanımı Aza Kanaat Etmeli ve Razı Olmalıdır 821
11- Kocasına Eziyet Etmemeli ve Onu Öfkelendirecek Davranışlarda ve Sözlerde Bulunmamalıdır 821
12- Kocasından Sıkıntı Görmediği Durumlarda Boşanmayı İstememeli 821
13- Evdeki Sırrı İfşa Etmemeli 822

78. BÖLÜM

MÜSLÜMAN KADININ ZİYNETLERİ / 823

Giriş 823
1- Saç Ziyneti 823
2- Taramaya Başın Sağ Tarafından Başlamak 823
3- Koltuk Altı ve Kasık Bölgesindeki Tüylerin Alınması 824
4- Kaşları Aldırmak Haramdır 824
5- Dişlerin Ziyneti 824
6- Dişlerin Arasını Açtırmak Caiz Değildir 825
7- Koku Ziyneti 825
8- Sürme Ziyneti 826
9- Boya ve Renklendirici Kullanmak 826
10- Ellerin ve Ayakların Boyanması Caizdir 827
11- Pudra ve Allıklar Kullanmak 827
12- Takılarla Ziynet 828

79. BÖLÜM

KADININ KIYAFETİ / 829

1- Setr-i Avretin Vucûbiyeti/Örtünmenin Gerekliliği 829
2- Açık Giyinmenin Yasaklanması ve Cehennem Azabıyla Cezalandırılacağı: 829
3- Müslüman Hanımların Giyiminde Sekiz Özellik Şarttır 830
4- Hanımların Yüz ve Elleri 830
5- Hanımların İpek Elbise Giymeleri Caizdir 834
6- Hanımların Etekleri 835
7- Hanımların Pantolon Giymesi 835
8- Hanımların Yüksek Topuklu Ayakkabı Giymeleri Caiz Midir? 836
9- Hanımların Mahremleri Yanındaki Kıyafetleri 836
10- Bir Kadın Mahremlerine Hangi Ölçüde Görünebilir? 837

11- Kadına Mahreminin Dokunması ve Öpmesi -Şehvetle Olmadığı Takdirde- Caizdir 839
12- Kadınların, Kadınlar Arasındaki Kıyafetleri 839
13- Mü'min Kadın, Kâfir Bir Kadına Ziynetini Gösterebilir mi? 840
14- Hanımların, Cinsel Güçten Düşmüş Erkeklerin Yanındaki Kıyafetleri 841
15- Hanımların, Özel Hallerinin ve Avret Yerlerinin Farkında Olmayan Çocuklara Ziynet Yerlerinin Gösterilmesi 842
16- Hanımların Eşleri Yanındaki Kıyafetleri 843

80. BÖLÜM

KADININ ÖZEL HALLERİ / 844

1- Hayız ve Lohusalık Kanı 844
1. Hayız Kanı: 844
2- Hayız Kanının Başlaması ve Kesilmesi 845
3- Hayızdan Temizlendikten Sonra Görülen Sarılığın ve Bulanıklığın Hükmü 845
4- Hayızlı ve Lohusa Hanımlara Haram Olan Durumlar 847
1. Namaz Kılmak: 847
2. Oruç: 848
3. Cinsel İlişkide Bulunmak: 849
4. Tavaf: 851

81. BÖLÜM

HAYIZLI HANIMLARIN YAPMASINDA SAKINCA OLMAYAN DURUMLAR: / 852

1- Allah'ı Zikretmek ve Kuran Okumak 852
2- Secde Âyetini İşittiği Zaman Secde Yapmak 852
3- Kur'an'a Dokunmak 853
4- Başını Hayızlı Hanımının Göğsüne Koyarak Kişinin Kuran Okuması 853
5- Bayram Namazlarında Bulunmak 853
6- Mescide Girmek 853
7- Kişinin, Hayızlı Hanımıyla Birlikte Yiyip İçmesi 854
8- Hayızlı Hanımın Eşine Hizmet Etmesi 854
9- Hayızlı Hanımın Eşiyle Birlikte Aynı Pike Altında Uyuması 854
Lohusalık Kanı 854
İstihâze Kanı 855

1- İstihâze/Özür Kanı: 855
2- İstihâzenin Hükmü: 855
3- İstihâze Süresi: 855
İstihâze/Özür Kanaması Olan Hanımlara Ait Hükümler: 857
10- Bir Bayanın İhtiyaç Haricinde Dışarı Çıkmak İstemesi 857
11- Kadının Sesi ve Yabancı Erkeklerle Konuşması 859

82. BÖLÜM

DAMAT VE DAMAT ADAYLARININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 865

1- Başkasının Talip Olduğu Kız İstenmez 865
2- Cenneti Kazandıracak Bir Eş 865
3- Borçlanırım Diye Korkma Evlen Allah'ın Sana Yardım Vaadi Vardır 865

83. BÖLÜM

KIZ İSTEME ŞEKİLLERİ / 867

1- Kadının Ailesi Yoluyla Evlenme Teklifi 867
2- Doğrudan Kadına Yapılan Evlenme Teklifi 867
3- Genç Kızın Babası Ya Da Bazı Yakınları, Ahlâkı ve Dinini Sevdikleri Kimselere Onu Teklif Edebilirler 868
4- Adam Toplumun Büyüğünden Kadını İsteyebilir 868
5- Toplumun Büyüğü Bazı Arkadaşları İçin İsteyebilir 868
6- Kadının Kendisini Salih Bir Kişiye Teklif Etmesi 869
7- Görüşme Anında Bakmanın Hükmü ve Sınırı 870
8- Görüşme Anında... 870

84. BÖLÜM

NİKÂH AKDİ / 873

1- Nikâh Akdi Sırasında Hutbe Okumak 873
2- Kız Velisinin İzni 873
3- Kadının Evliliğe Zorlanması 874
4- Şahitler 874
5- Mehir 875
Mehirde Üst Limit Yoktur: 876
a- Mehirde Alt Limit Olmadığı Gibi Maddi Veya Manevi Değerler de Mehir Olabilir: 876

1. Mehirin Yüksek Belirlenmeyip, Hafifletilmesi Meşrudur.....877
2. Erkeğe Külfet Oluşturacak Ölçüde Mehiri Yükseltmek, Kınanmıştır. ...878
3. Erkek Zengin Olduğunda, Hanımının Mehrini Yükseltebilir: 878
4. Kadın, Mehrin Tamamına Ne Zaman Hak Sahibi Olur?.....878
Nişandan Dönülmesi Durumunda, Nişanlıya Verilen Takı ve Hediyelerin Hükmü:.....879
5. Kızın Çeyiz Hazırlaması -Ev Eşyaları ve Mobilyaları Alması- 879
6- Düğünlerde Yapılan Münkerlerden/Kötülüklerden Bazıları:.....880
a. Gelinin Gerdek Gecesi Kuaföre Götürülmesi: 880
b. Gerdeğe Hazırlamak Gerekçesiyle Kadınların, Gelinin Avret Yerlerine Bakmaları:.....880
c. Evlilik Törenlerinin, Birçok Münkerlerin ve Günahların İşlendiği Düğün Solanlarında Veya Otellerde Yapılmasında Israr Edilmesi:.....880
d. Açık ve Dekolte Gelinliklerin Giyilmesi: 881
e. Damat ve Gelinin Kendilerine Ayrılan Köşede Erkeklerin ve Hanımların Ortasında, Oturmaları:.....881
f. Törenlerde Kadınların Dans Etmesi: 881
g. Törenlerde Fotoğraf Çekilmesi ve Video Kayıt Yapılması:.....881
h. Düğün Yemeğinde İsraf: 881
ı. Düğün Günü Gelinin Namazları Terk Etmesi: 882
i. 'Mutluluklar ve Erkek Evlatlar Dileriz' Diyerek Gelin ve Damadın Tebrik Edilmesi: 882
j- Düğünde Velime Yemeği: 882
k- Velîmeye Davet: 883
l- Velime Yemeğine Katılmak: 883
m- Velîmeye Katılmamak: 884
n- Evlenenlerin Tebrik Edilmesi: 884
6- Gelin Hanımın Düğün Günü, Kocasının Misafirlerine Hizmet Etmesi Caizdir:.....885
7- Evlenenlere Yapılacak Dua 885
8- Evlenenlere Hediye Vermek Müstehaptır: 885

85. BÖLÜM

GERDEK GECESİNİN ADABI / 886

1- Damat Geline Selam Vermelidir 886
2- Damat, Geline İçecek Veya Tatlı İkram Ederek Kibar ve Nazik Davranmalıdır.....886

3- Damat, Gelinin Başına Elini Koyarak Ona Dua Etmelidir 886
4- Çiftin İki Rekât Namaz Kılması 886
5- Damat, Eşinin Yanına Girmeden Önce Misvak Kullanmalı ve Ağzını Temizlemelidir 887
6- Cinsel İlişkiye Besmele ve Dua İle Başlamak 887

86. BÖLÜM

CİNSEL İLİŞKİ ADABI / 888

1- Cinsel İlişkiden Önce Oynaşmak Müstehaptır 888
2- İlişkiye Sevişmeyle Başlamak Kaçınılmazdır 889
3- Cinsel Buluşmaya Hazırlığın İki Temel Kaynağı Vardır 890
4- Cinsel İlişkide Tahrikin Temel Kaideleri 891
5- Zifaf Gecesinde Cinsel İlişkiyle İlgili Birkaç Not 891
6- Başarılı Bir Zifaf Gecesi İçin 892
7- Zifaf Gecesi Kanı 893
8- Zifaf Gecesinde Kanın Akmama Sebebi 893
9- Bakirelik Zarının Parmakla Delinmesi! 894
10- Evliliğin İlk Günleri İle İlgili Yanlış İnançlar 894
11- Evliliğin İlk Günleri İle İlgili Bir Uyarı 894
12- Evliliğin İlk Döneminde Cinsellikte Aşırı Gitmek 896
13- Cinsellikle İlgili Bazı Yanlış İnançlar ve Hurafeler 896
14- Erkek Zifaf Gecesinde Neden Başarısız Kalabilir? 897
15- Cinsel İktidarsızlığın Şekilleri 898
16- Erkekteki Cinsel İktidarsızlığın Sebepleri 898
Psikolojik sebepler: 898
17- Damat ve Geline Zifaf Gecesi İçin Şunları Tavsiye Ederiz 899
Fizyolojik sebepler: 900
18- Cinsel İlişkiden Uzak Kalınması Gereken Zamanlar 900
19- Son Sevişme Önemlidir ve Zorunludur 901
20- Makattan İlişkiye Girmemek Şartıyla, Diledikleri Şekilde İlişkide Bulunabilirler 901
21- Makat Haricinde Her Şekilde Eşler Birbirlerinin Vücuduna Temasta Bulunarak İlişkiye Girebilirler 902
22- Kadının, Cinsel İlişkide Bulunmak İsteyen Kocasını Engellemesi Caiz Değildir 902

23- Emzikli Kadınla Cinsel İlişkide Bulunmak Caizdir 902
24- Azil Yapmak/Dışarı Boşalmak Mekruhtur 902

87. BÖLÜM

ERKEĞİN ZİFAF GECESİNDE AHLAKİ GÖREVLERİ / 904

1- Ortaklaşa Hislerin ve Karşılıklı Tahrikin Önemi 904
2- Evliliğin İlk Günlerinde Oluşabilen İltihaplar 904
3- Balayı İltihaplarından Korunmak 904
4- Avret Yerlerine Bakma ve Oraları Okşama Özgürlüğü 905

88. BÖLÜM

EV (MESKEN) KONULU HADİSLER / 906

Kur'an ve Sünnette Evin Yeri ve Önemi 906
1- Geniş Ev Mutluluk Kaynağıdır 906
2- Evin Perdelenmesi 906
3- Evle İlgili Uğursuzluk İnancı 907
4- Evin Süslenmesi 907
5- Evde Terbiye Sopasını Asmak 908
6- Evlerin Temiz Tutulması 908
7- Evde Yalnız Kalmamak 908
8- Kapıya Dilenci Gelirse 909
9- Evde Silah Bulundurmak 910
10- Mescide Gelmeyenlerin Evini Yakmak İsterdim Hadisi 910
11- Evin Bir Köşesini Namazgâh Yapmak 910
12- Allah'ın Zikredildiği Ev İle Zikredilmediği Ev Arasındaki Fark 911
13- Evin Nasibi Olarak Namaz ve Evin Hayrına Katkısı 911

89. BÖLÜM

EV İÇİNDE OKUNAN SÛRELER / 912

1- Bakara Suresinin Son İki Ayetinin Okunması 912
2- Bakara Süresinin Tamamının Okunması 912
3- Ayetel Kürsi'nin Okunması 913
4- Nas ve Felak Surelerinin Okunması 914

90. BÖLÜM

EVDE BEKLENİLMESİNİ EMREDEN HADİSLER / 915

1- Sarımsak Yiyen Kimsenin Evinde Beklemesi 915
2- Fitne Zamanında Evde Oturulmasının Emredilmesi 916

91. BÖLÜM

EVDE MAHREMİYETLER / 917

1- Yabancı Erkeklerin Evdeki Kadınların Yanına Gelmeleri 917
2- Ailevi Ziyaretlerde Erkeklerle Kadınların Karışık Oturmaları 918
3- Evlerde Şoförlerin ve Hizmetçilerin Bulunması 920
4- Evlerde Şoförlerin ve Hizmetçilerin Bulunmasının Getirdiği Kötülükler 920
5- Bir Bayanın Amca ve Dayısıyla Aynı Odada Bulunmasının Hükmü 921
6- İhtiyaç Nedeniyle Bir Erkeğin, Bir Kadınla Telefonda Konuşması 922
7- Bir Bayanın Hala, Teyze ve Amca Çocuklarıyla Aynı Odada Bulunmasının Hükmü 922
8- Kadınların Yabancı Erkeklerle Tokalaşması Caiz Değildir 923
9- Kadınların Erkeklere, Erkeklerin Kadınlara Selam Vermesi Caizdir 924
10- Fitneden Emin Olunduğu Takdirde, Kadınların Şerî Ölçülere Dikkat Ederek, Erkeklerle Konuşmaları Caizdir 924
11- Bir Erkeğin, Yabancı Bir Kadınla Yalnız Kalması Haramdır 925
12- Zina Etme İhtimali Bulunmayan, İki Veya Üç Erkeğin, Yalnız Bir Kadının Yanına Girmeleri Caizdir 925
13- Kadının, Mahremi Olmayan Erkeğe Bakması 925
14- Tesettür ve Fitneden Emin Olunması Şartıyla Bir Kadın, Hasta Bir Erkeği Ziyaret Edebilir 926
15- Zaruret Durumunda, Bir Kadın, Bir Erkeği Tedavi Edebilir 926
16- Evde Yaşlı Bir Erkeğin Yanına Çıkmak 927
17- Bir kadın başka bir kadının avretine bakamaz 927

92. BÖLÜM

EV İÇİNDEKİ İSRAFLAR / 928

Giriş 928
1- İsrafın Hükmü ve İsraf Edenlerin Allah Katındaki Yeri 928
2- İsrafın Haram Oluşundaki Hikmeti 928
3- Zaman İsrafı 929

4- Elektrik ve Su İsrafı 929
5- Gıdada Yapılan İsraflar 930
6- Giyimde İsraf 930
7- Gereksiz Eşyaların Bulunması 931
8- İsraftan Korunmak ve Yapılan İsraftan Bağışlanmak İçin Okunan Dua 931

93. BÖLÜM

EV İÇİNDE BULUNDURULMASI HARAM OLAN EŞYALAR / 932

Giriş 932
1- Evde Bulunan Resimler 932
2- Harama sevk ediyorsa TV- Teyp- Radyo -İnternet- Dergi ve Gazeteler 933
a- Televizyonun Zaraları 934
b- Televizyonun Akidevi Zararları 934
c- Televizyonun Sosyal Zararları 934
d- Televizyonun Ahlaki Zararları 936
e- Televizyonun İbadete Olan Zararları 936
f- Televizyonun Tarihe Olan Zararı 936
g- Televizyonun Psikolojik Zararları 937
h- Televizyonun Sağlığa Zararları 937
I- Televizyonun Mali Zararları 937
3- Muskalar, Nazar Boncukları 938
a- Muska Ya Da Nazar Boncuğu Asan Kişinin Ahiretteki Hali 938
b- Peygamberimizin Muska Takana Beddua Etmesi 939
c- Muska Takmanın Şirk Olduğu 939
4- Vitrine Konan (süs) İçkiler 939
5- Evde Müzik Aletlerinin Olması 939
6- Heykeller ve Biblolar 941
7- Batıl Dinlerin Çağrışımını Yaptıran Oyuncaklar -Noel Baba Gibi- 941

94. BÖLÜM

EV İÇİNDEKİ MUSİBETLER / 942

1- Şirk Koşan Kişilerin Olması 942
2- Namaz Kılmayanlar 943
3- Faiz Yiyenler 943
4- Kumar Oyunları 944

5- Aile Efratlarından Herhangi Birinin Sigara, Uyuşturucu Ya da Alkol Kullanması 945
6- Bazı Günlerin Kutlanılması 946
a- Doğum Günleri 946
b- Yılbaşı Günleri ve Kâfirlerin Bayramları 947
Yılbaşı Kutlamalarının Tarihi 948
c- Gençlerin Çay Partisi Yapmaları 949
7- Evde Mahremlerin Bulunması 949
8- Evde Cin Görülmesi 950
a- Cinlerin İnsana Eziyeti ve Bunlardan Korunma Yolları 951
b- Bağlama... Yani Erkeğin Hanımına Yaklaşmasını Engelleme 952
c- Cimayı Engellemek İçin Yapılan Bağlama Sihrinin Tedavisi 952
9- Ev İçindeki Şeytanlar 953
10- Evde Muskanın Görülmesi 953
11- Evde Sihir Yapanların Bulunması 956
12- Hırsızın Eve Girmesi 957
13- Ev Halkından Birinin Sinirsel Hasta Olması 957
14- Ev Halkından Birinin Kaybolması 957

95. BÖLÜM

EV İÇİNDEKİ YAŞANTIYI ETKİLEYEN EVİN DIŞINDAKİ MUSİBETLER / 959

1- Komşunun Kötü Olması 959
2- Ezan Sesinin Gelmemesi 959
3- Akraba ve Arkadaş Çevresinden Uzak Olunması 960
4- Oturulan Mahallede İslam'a Aykırı Yerlerin Olması 960
5- Ev Halkından En Az Birinin Kötü Arkadaşlarının Olması 961
6- Evde İslami Yaşantının Olmaması 961

96. BÖLÜM

EVDE YAŞAYAN DİĞER CANLILAR (HAYVANLAR) / 962

1- İslam'da Hayvan Hakları 962
2- Peygamberimiz'in -sallallâhu aleyhi vesellem- Hayvanlara Karşı Gösterdiği Merhamet 963
3- Hayvan ve Haşerelerin Zarar Vermesinden Korunma Duası 967
4- Zarar Veren Hayvanların Yaratılış Sebebi 968

5- Ev İçinde Zarar Veren Hayvanlar ve Öldürülmesinin Hükmü 969
6- Öldürülmesi Haram Olan Hayvanlar ve Haşereler 970
a- Karınca: 970
b- Arı: 970
c- Ev Yılanı: 971
7- Öldürülmesine İzin Verilen Haşere ve Hayvanlar 971
a- Evde Yılan Görülürse 971
Yılanın İntikam Almasından Korkmanın Yerilmesi 971
b- Evde Akrep ve Fare Görülürse 974
Namazda Da Olsanız Yılanı Akrebi Öldürün! 974
c- Kertenkelenin Öldürülmesi 975
Ev İçindeki Zarar Veren Haşereler 976
a- Bit: 976
b- Hamam Böceği: 976
c- Pire: 977
d- Tahtakurusu: 977
e- Sivrisinek: 978
f- Sinek: 978
g- Kene: 978
h- Eşek Arısı: 979
e- Örümcekler: 979
f- Lağım Faresi: 980
8- Beslenmesi Haram Olan Hayvanlar 980
Köpek; 980
a- Köpek Bulunan Eve Meleğin Girmemesi 980
b- Köpeğin Su İçtiği Kabın Yedi Defa Yıkanması 981
c- Zirai ve Av Amaçlı Köpek Beslenebilir 981
d- Evde Beslenen Köpek Sevapları Azaltır 983
9- Beslenmesi Haram Olmayan Hayvanlar 984
a- Kedi: 984
Kedi Necis Değildir 984
b- Kafeste Beslenilen Kuşlar: 985
10- Hayvan Isırmalarında Nebevi Yöntem 985
Akrep Sokması 985

Peygamberimizi Akrep Sokması ve Yaptığı Tedavi 986
Hayvan Isırmalarında Rukye İle Tedavîye İzin Verilmesi 987
Peygamberimizin Yaptığı Rukye 987
11- Rukyenin Nasıl Yapılacağı 988
12- Rukye Yapan Kimsenin Sağ Eliyle Ağrıyı Sıvazlaması 989
13- Kadının Erkeğe Rukye Yapması 989
14- Hayvanlara Yapılan İşkencenin Hükmü 990
15- Hayvanlara Eziyet Edenlerin Kıyamet Gününde (Tövbe Etmezlerse) Aynı Şekilde Azap Görecekleri 992
16- Hayvanlara Eziyet Edenlerin Cehennemdeki Durumu 993
17- Hayvan ve Haşerelerin Yakılarak-Suda Boğarak ve İşkence Ederek Öldürmenin Haram Olması 993
a- Acı Çektirmeden Öldürmenin Gerektiği 993
b- Ateşle Azap Etmenin Sadece Allah'a (c.c) Ait Olduğu 994
c- Hayvanlara Eziyet Edenlere (Hedef Edinenlere) Allah Lanet Etmiştir 994
d- Hayvanlara Ateş İle Eziyet Edenler Kıyamet Gününde Cezalandırılırlar 995
e- Hayvanlara Lanet Etmenin Haram Olması 995
f- Hayvanları Birbirine Kışkırtmak ve Aralarını Kızıştırmanın Haram Olduğu 996
g. Hayvanların Yüzünü Ateşle Damgalamanın ve Yüzlerine Vurmanın Haram Olması 996

97. BÖLÜM

EVDE KILINAN SÜNNET-NAFİLE NAMAZLAR / 998

Nafile Namazın Tarifi- Fazileti ve Çeşitleri 998
1- Nafile Namazların Tarifi 998
2- Nafile Namazların Çeşitleri 1000
3- Nafile Namazların Fazileti 1000
4- Sünnet ve Nafile Namazlarını Evde Kılmak 1002

98. BÖLÜM

REVATİB SÜNNETLER / 1004

Faziletleri – Şekli ve Hükümleri 1004
1- Revatib Sünnetlerin Faziletleri 1004

2- Ratibe Sünnetlerin Vasfı ve Hükümleri 1005
a- Sabahın Sünneti: 1006
Birincisi; Hükmü: 1006
İkincisi; Vasfı ve Fazileti: 1007
Üçüncüsü; Hafifletilmesi: 1007
Dördüncüsü; Bu İki Rekâtta Ne Okunur: 1008
Beşincisi; Sabah Namazının Sünnetinden Sonra Yatmak: 1009
Altıncısı; Sabah Namazının Sünnetini Kaçıran Kimse: 1010
b- Öğlen Namazının Sünneti: 1010
Birincisi; Hükümleri: 1011
İkincisi; Şekli ve Fazileti: 1011
Üçüncüsü; Öğlenin Farzından Önceki Dört Rekâtı Kaçırmak: 1012
c- İkindi Namazının Sünneti: 1012
Birincisi; Hükmü: 1013
İkincisi; Fazileti: 1013
Üçüncüsü; Şekli: 1013
d- Akşam Namazının Sünneti: 1014
Birincisi; Hükmü: 1015
İkincisi; Şekli ve Fazileti: 1015
Üçüncüsü; Evlerde Kılınmasının Te'kid Edilmesi: 1015
e- Yatsı Namazının Sünneti: 1017
Birincisi; Hükmü: 1017
İkincisi; Şekli ve Fazileti: 1017

99. BÖLÜM

NAFİLE NAMAZLA İLGİLİ MESELELER VE HÜKÜMLER / 1018

1- Nafileleri Evde Kılmak Daha Faziletlidir 1018
2- Az Da Olsa Nafile Namaza Devam Etmek Daha Faziletlidir 1018
3- Nafile Namazın Oturarak Kılınması 1019
4- Nafile Namazda Cemaat 1020
5- Kaçırılmış Namazlarla Birlikte Nafilenin de Kaza Edilmesi 1021
6- Kıraati Uzun Olan Namaz Daha Faziletlidir 1022

100. BÖLÜM

NAFİLE NAMAZLAR / 1023

1- Eşlerin Birlikte Kıldıkları Namaz 1023
2- Akik Vadisinde Kılınan Namaz 1024
3- Eve Giriş ve Çıkış Namazı 1025
4- Abdest Aldıktan Sonra İki Rekât Namaz 1025
5- Tevbe Namazı 1027
6- Tesbih Namazı 1027
7- Seferden Dönüş Namazı 1029
8- İstihare Namazı 1030
9- Duha (Kuşluk) Namazı 1032
a- Duha Namazının Fazileti: 1032
b- Duha Namazının Hükmü 1033
c- Duha Namazının Vakti 1033
d- Duha Namazının Rekât Sayısı ve Şekli 1034
10- Teravih Namazı 1036
11- Cuma Namazının Sünnetinin Evde Kılınması 1039
12- Bayram Namazından Sonra Evde Kılınan Namaz 1039
13- Vitir Namazı 1039
a- Vitir Namazının Kılınacağı Vakitler 1039
b- Gece Son Kılınan Namaz Vitir Olmalıdır 1040
c- Vitir Namazından Sonra Okunacak Dua 1041

101. BÖLÜM

NAFİLE NAMAZ KILMANIN MEKRUH OLDUĞU SAATLER / 1042

1- Şu Üç Vakitte Nafile de Olsa Namaz Kılınmaz 1042

102. BÖLÜM

FARZ NAMAZ İLE NAFİLE NAMAZIN ARASININ ZİKİRLE AYRILMASI / 1043

1- Farz İle Nafile Namazının Arasının Mutlaka Ayrılması Gerektiği 1043

103. BÖLÜM

NAFİLE NAMAZLARLA İLGİLİ BİD'ATLAR / 1044

104. BÖLÜM

EVDE RAMAZAN SÜNNETLERİ / 1048

1- İnanarak Tutulan Oruç Geçmiş Günahların Bağışlanmasına Vesile Olur 1048
2- Bayramların Birinci Günü Oruç Tutulmaz 1048
3- Bayramların İki ve Üçüncü Günü Oruç Tutulabilir 1048
4- Ramazandan Bir Gün Ya da İki Gün Önce Oruç Tutmanın Hükmü 1048
5- Günlerce Oruç Tutmayı Nezredip, Orucu Kurban Veya Ramazan Bayramı Günlerine Tevafuk Eden Kimsenin Durumu 1049
6- Oruçluyken Banyo Yapmak 1049
7- Oruçlunun Eşini Öpmesi 1049
8- Oruçluyken Cinsel İlişki Yapılmaz 1050
9- Oruçluyken Eşiyle Cinsel İlişkiye Giren Kimsenin Durumu 1050
10- Oruçluyken Eşiyle Cinsel İlişkiye Giren Kimse Kefaret Olarak Ailesine Yedirebilir mi? 1054
11- Sahurda Bereket Vardır 1054
12- İftar Olur Olmaz Orucu Açmak 1054
13- İftar Açma Duası 1054
14- Misafirin İftar Sofrası Sahibine Duası 1055
15- Ramazan Gecelerini İhya Etmenin Fazileti 1055
16- Ramazan Orucu Ne Zaman Kaza Edilir? 1055
17- Ramazanda Daha Da Cömert Olmak 1056
18- Ramazanın Son On Gününde Salih Amelleri Artırmak 1056

105. BÖLÜM

EVSAHİBİ VE KİRACININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 1057

(Ev Sahibinin Bilmesi Gereken Sünnetler) 1057
1- Alacağını Ertelemesi Ya da Alacağından Vaz Geçmesinin Ecri... 1057
2- Kira Anlaşmalarına Bağlı Kalınmalı 1057
3- Alacağını Güzel Bir Şekilde İstemeli ve Borçluyu Sıkıştırmamalı 1057
4- Alacaklı Kişi Söz Söyleyebilir 1058

106. BÖLÜM

KİRACININ BİLMESİ GEREKEN SÜNNETLER / 1059

1- Kiracı Söz Verdiği Tarihte Ödemeli 1059
2- Borcun Bilerek Geciktirilmesi Zulümdür 1059
3- Borcunu En Güzel Şekilde Ödemeli 1059
4- Borcunu Ödeme Niyetinde Olana Allah'ın Yardım Etmesi 1059

5- Kiranın Ödenmesi İçin Para Biriktirmenin Caiz Olması 1060
6- Borçlu Ölmenin Zemmedilmesi 1060
7- Borçsuz Bir Şekilde Vefat Etmenin Ecri 1060
8- Borcu Olduğu Halde Ölen Kimseye (Cenaze) Namazı Kılmak Hakkında 1061
9- Borçtan Kurtulmak İçin Okunacak Dua 1061

107. BÖLÜM

MUHTELİF KONULAR / 1063

1- Evlat Edinmek 1063
Sonuç: 1064
2- Kaylule Uykusu 1065
a- Öğle Uykusu Vücuda Ne Gibi Yararlar Sağlar? 1065
b- İnsan Vücudu En Çok Hangi Saat Dilimlerinde Uyku İhtiyacı Duyar? 1065
c- Genetik Faktörlerin Uyku üzerinde Etkisi Var Mıdır? 1065
d- En Çok Kimler Öğle Uykusuna İhtiyaç Duyar? 1065
e- Öğle Uykusunun Süresi Ne Kadar Olmalı? 1065
f- Birçok Sıcak ülkede Uygulanan 'Siesta'nın Önemi Nedir? 1066
3- Çocukların İdrarının Elbiseye Bulaşması 1066

108. BÖLÜM

EVDEN ÇIKARKENKİ SÜNNETLER / 1068

1- Evden Çıkarken Okunacak Dualar 1068
2- Güzel Giyinmek 1068
3- Sağ Ayakla Çıkmak 1069
4- Yolculuk İçin Çıkanın Okuyacağı Dua 1069
5- Yolculuğa Çıkarken Okunacak Dua 1070
6- Evde Kalanın Yolcuya Duası 1070
7- Yolcunun Geride Kalana Yapacağı Dua 1070
8- Seherde Yolculuk Yapanın Duası 1071
9- Evden Çıkarken Eşinden İzin Alması (Çıkan Kişi Bayansa) 1071
10- Sabah Erken Saatlerde Tevekkül Ederek Evden Çıkılması 1071
a- Tevekkül Nedir? 1072
b- Gerçek Tevekkül 1073